This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

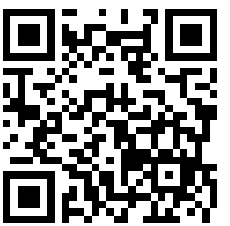

NATIONALBIBLIOTHEK
IN WIEN
724733-B
ALT-

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

THESAURUS
DOCTRINÆ CHRISTIANÆ

AB ADM. REV. D. D.

NICOLAO TURLOT

SACRÆ THEOLOGIÆ LICENTIATO,
Ecclesiæ Cathedralis Namurcensis Præposito
ac Vicario Generali, concinnatus;

E T

A P. FR. MATTHIA KEUL

SACRÆ THEOLOGIÆ LECTORE EMERITO,
& Diffinitore Ordinis FF. Minorum Recollectorum Provinciæ
Colonienſis, recognitus, & Indicibus plurimùm neceſſariis auctus.

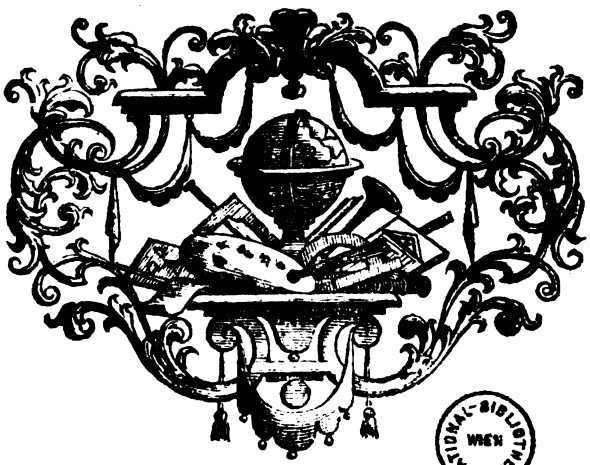

NATIONAL-BIBLIOTHEK WIEN

VENETIIS,
EX TYPOGRAPHIA BALLEONIANA.
M. DCC. XXXVI.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

721733 B

Digitized by Google

Digitized by Google

BENEVOLO LECTORI.

Munus catechizandi est primævum Ecclesiæ, & Apostolicum: tempore enim S. Pauli fiebat Catechesis, ut patet ex *Epist. ejus ad Galatas, cap. 6. v. 6.* Imo Conciones Apostolorum fere tantum erant Catecheses. Apostolos secuti sunt SS. Patres, ut Cyrill. Hierosol. cujus extant Catecheses; Augustinus, qui scripsit librum de catechizandis rudibus; Gregorius Nyssenus, qui edidit Orationem Catecheticam, quæ dicitur *Magna*; & alii. Ut merito Joannes Gerson, Cancellarius licet Parisiensis, eo munere quasi honorifico, vereque Christiano perfunctus sit, ipseque pueros erudire, eorumque confessiones assidue audire voluerit. Scripsit idem Gerson Tractatum de pueris ad Christum trahendis, qui extat part. 2. Operum ejus; ubi se, suumque factum de pueris catechizandis defendit, atque inter cætera sic ait: *Adeo jam indignum videtur apud multos, si quis ex Theologis, aut famosus in litteris, vel Ecclesiastica dignitate præditus ad hoc se opus inclinaverit, præsertim circa parvulos, quod mihi in fabulam & improperium cesserit. Convincit autem illos exemplum Christi, qui, sinite, inquit parvulos venire ad me: talium enim est Regnum cœlorum: O dulcissime Jesu, quis ultra post te verecundabitur esse humilis ad parvulos, quando tu, qui es Deus, usque ad castissimos puerorum amplexus brachia mansuetus inclinas, atque circumligas?* Deinde obtrectatorum objectionibus ita respondet: *Sed dicunt, occupationem meam, (tanquam Cancellarii) in majoribus esse debere. Nescio prorsus, si quidquam majus esse potest, quam animas ab ipsis inferni portis eripere, & tales parvulorum animas quasi plantare, aut rigare, partem non indignam horti Ecclesiastici, sed asserunt, me in prædicationibus publicis ista magnificentius operaturum. Id quidem forte pomposius, sed meo judicio, non efficacius, neque fructuosius. Nam quo semel est imbuta recens, servabit odorem testa diu.* Concludit demum, & parvulos ad se invitat his verbis: *Venite ergo ad me parvuli, ego vobis doctrinam, vos mihi orationem impendetis: sic Angelos nostros vicissim lætificabimus.* Vale tu mi Lector, & te juvarem, certe volentem, ama.

Digitized by Google

APPROBATIO CENSORIS.

Liber qui inscribitur *Thesaurus Doctrinæ Christianæ*, ab Auctore eruditissimo, ac Reverendo admodùm Viro Domino NICOLAO TURLOT, S.T.L. Ecclesiæ Cathedralis Namurcensis Præposito, ac Vicario Generali Episcopatus ejusdem, sanam, ac omninò pretiosam Christi Doctrinam complectitur, quæ sui possessorem verè divitem ac beatum efficit. Digesta est ea methodo, ut vix possit faciliori aut commodiori pro omnium captu, statu, & profectu; tam luculenter tradita, ut ex hoc libro, tanquam ex cornu quodam copiæ depromi possit, quicquid ad Fidei Catholicæ dogmata dilucidè explicanda desiderare licet. Ita Scripturæ sacræ, OEcumenicorum Conciliorum, & SS. Patrum testimoniis roboratur, ut ad Fidem eandem secutè conservandam, suadendamque sufficiat. Ita denique sacris Historiis & exemplis, ac intermixtis piis affectionibus adornatur, ut lectorem vehementer delectet, consoleturque. Utiliter igitur luce publica donabitur *Thesaurus iste*, in comparando distribuendoque facilis, in possidendo pretiosus, in promendo copiosus, in conservando securus, in utendo jucundus ac devotus. Ita censeo.

NOI REFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di revisione, ed approvazione del P. Fr. Tommaso Maria Gennari Inquisitore nel Libro intitolato: *Thesaurus Doctrinæ Christianæ, Auctore Nicolao Turlot*, non esservi cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per attestato del Segretario nostro, niente contro Principi, e buoni costumi, concediamo licenza che possa essere stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite copie alle pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. 21. Luglio 1730.

Carlo Ruzzini Kav. Proc. Rif.
Andrea Soranzo Proc. Rif.
Z. Pietro Pasqualigo Rif.

Agostino Gadaldini Segr.

Registrata nel Magistrato Eccellentissimo degli Esecutori contro la Bestemmia, li 5. Gennaro 1731.

Angelo Legrenzi Segr.

INDEX

Digitized by Google

INDEX
CAPITUM, ET LECTIONUM,
Quæ hoc Opere continentur.

PROOEMIUM.

De Etymologia, Antiquitate, & Præstantia Catechismi. Sect. I. Pag. 1
De Catechumeno, sive discente: & qualiter debeat Catechismum frequentare. Sect. II. 2
De iis, quorum interest pueros, etiam servos, & ancillas ad Catechismum mittere, vel etiam impellere. Sect. III. 3
De Catechista, & obligatione juventutem in Doctrina Christiana erudiendi. Sect. IV. 5
Modus Catechisandi. Sect. V. 12
De indulgentiis Catechismi. Sect. VI. ibid.

Lectiones quinque præludiales.

De Deo Trino, & Uno. Lect. I. 13
De Homine, ejusque fine. Lect. II. 16
De Homine Christiano. Lect. III. 19
De signo Hominis Christiani. Lect. IV. 23
De usu, & fructibus signi Crucis. Lect. V. 24
Controversia Hæreticorum de signo Crucis. 28

PARS PRIMA.

DE FIDE, ET SYMBOLO.

CAP. I.

Quid est Fides. Lect. I. 29
De Scriptura, & Traditione. Lect. II. 31
Controversia Hæreticorum. 33
De Judice controversiarum circa articulos Fidei. 35
Quæ rerum divinarum cognitio necessaria sit ad salutem. Lect. III. 37

DE I. SYMBOLI ARTICULO.

CAP. II.

Quid significet vox *Credo*. Lect. I. 29
De signis & rationibus credibilitatis. Lect. II. 40
De tertio signo credibilitatis. Lect. III. 45
Quid significet *In Deum*. Lect. IV. 47
De Angelis, eorumque officio. Lect. V. 51
Quintum Angelorum officium. Lect. VI. 55
De Cacodæmonibus. Lect. VII. 58
De Homine. Lect. VIII. 61
Vide secundam præludialium.
De beneficio creationis, & conservationis. ibid.

DE II. ARTICULO.

CAP. III.

Et in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum.

De nomine Jesu, & quanta utilitas ipsum colentibus, & invocantibus. Quid significet *Christus*. Lect. I. 62
Filium ejus unicum. Lect. II. 66

DE III. ARTICULO.

CAP. IV.

Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.

De mysterio Incarnationis Jesu Christi. Lect. I. 67
Natus ex Maria Virgine. De Nativitate Jesu Christi. Lect. II. 73
Ordo Incarnationis brevius explicatur. Lect. III. 78

DE IV. ARTICULO.

CAP. V.

Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus.

De Redemptionis mysterio. Lect. I. 79

Digitized by Google

Passus sub Pontio Pilato. De Passione Christi. Lect. II. 81
Crucifixus. De Crucifixione Christi. Lect. III. 85
Christus in Cruce nudus. Lect. IV. 89
De Cruce Spirituali. Lect. V. 92
Mortuus. De Morte Christi. Lect. VI. 96
De meditatione Passionis Dominicæ. Lect. VII. 98
Et sepultus. De sepultura Christi. Lect. VIII. 103
Prosequitur eandem materiam. Lect. IX. 105
De sepulcris & Ritu Catholico sepeliendi mortuos: Lect. X. 107

DE V. ARTICULO.

CAP. VI.

Descendit ad inferos, tertia die resurrexit a mortuis.
De vero Christi ad Limbum descensu. Lect. I. 110
De Jesu Christi Resurrectione. Lect. II. 112
De iis, quæ post Resurrectionem egit Christus Dominus. Lect. III. 116

DE VI. ARTICULO.

CAP. VII.

Ascendit ad Cœlos, &c. De mysterio Ascensionis Jesu Christi. Lect I. 120
Ad Cœlos. Cur ascendit ad cœlos. Lect. II. 123
Sedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis. Lect. III. 126

DE VII. ARTICULO.

CAP. VIII.

Inde venturus est judicare vivos, & mortuos. Explicatur sensus hujus articuli. Lect. I. 128
De duplici Christi Adventu. Lect. II. 132
De signis Adventu Christi ad judicium. Lect. III. 133
Conrroversia de Antichristo. 135
De iis, quæ post mortem Antichristi evenient. Lect. IV. 136
Vivos, & mortuos. Sensus horum verborum. Lect. V. 139
De sententiæ pronunciatione. Lect. VI. 141
De æternitate pœnæ, & remediis pro securitate in judicio. Lect. VII. 144
Rationes, propter quas extremum judicium faciendum est. Lect. VIII. 147
De iis, quæ accident post judicium. Lect. IX. 148

DE VIII. ARTICULO.

CAP. IX.

Credo in Spiritum Sanctum. Lect. I. 151
De bonis Spiritus Sancti. Lect. II. 156
De Fructibus Spiritus Sancti. Lect. III. 161
Quid sit Bonitas, & Fructus deinceps reliqui. Lect. IV. 165
De Festo Spiritus Sancti. Lect. V. 166

DE IX. ARTICULO.

CAP. X.

Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam Sanctorum Communionem. Una est vera Ecclesia: & quare. Lect. I. 168
De Hæreticis. Lect. II. 171
De moribus, & operibus Hæreticorum. Lect. III. 174
De Schismaticis. Lect. IV. 176
Controversia. Quod vera Christi Ecclesia omni tempore conspicua fuerit, & visibilis. 180
De Notis Ecclesiæ. Lect. V. 181
Cur dicatur *Sancta*. Lect. VI. 184
Cur *Apostolica*. Lect. VII. 186
Sanctorum Communionem. Horum verborum sensus. Lect. VIII. 187
An mali Catholici Communionis Sanctorum participes sint. Lect. IX. 189
De Excommunicatione. Lect. X. 190
De Indulgentiis. Lect. XI. 193
De differentiis Indulgentiarum pro vivis, & pro defunctis. Lect. XII. 196
Controversia Hæreticorum. De Indulgentiis. 198
De Purgatorio. Lect. XIII. ibid.
De Suffragiis animarum Purgatorii. Lect. XIV. 200
Controversia Hæreticorum. De Purgatorio, & suffragiis pro defunctis. 204

DE ARTICULO X.

CAP. XI.

Credo Remissionem peccatorum. Quid sit, & ubi

Digitized by Google

& ubi sit peccatorum Remissio. Lect. I. 206
Controversia de fide speciali, sive inani fiducia Hæreticorum. 209
De peccatis. Lect. II. 210
De peccato originali. Lect. III. 211
De peccato mortali. Lect. IV. 215
De peccato veniali. Lect. V. 220
De remediis contra venialia. Lect. VI. 224

DE XI. ARTICULO.

CAP. XII.

Carnis Resurrectionem. Lect. I. 226
Similitudines, & rationes, quibus Resurrectio declaratur. Lect. II. 229
Dotes, quibus donantur corpora Justorum post resurrectionem. Lect. III. 231

DE XII. ARTICULO.

CAP. XIII.

Vitam æternam. Lect. I. 234
Bona æternæ vitæ. Lect. II. 237
De aureolis. Lect. III. 241
Quando vitam æternam ingredientur electi. Lect. IV. 244
De numero salvandorum. Lect. V. 246
Explicatio hujus verbi *Amen*. Lect. VI. 250

PARS SECUNDA.

DE SPE; ET ORATIONE.

CAP. I.

De Spe; & Desperatione. Lect. I. 251
De bonis operibus. Lect. II. 253

CAP. II.

De Oratione. Lect. I. 254
De Oratione Matutina. Lect. II. 259
De Oratione Meridiana. Lect. III. ibid.
De Oratione Vespertina. Lect. IV. 261
Matutina & Vespertina Oratio pro rudioribus. 262
De Loco Orationis. Lect. V. 263
Pro quibus orandum. Lect. VI. 264
De præparatione ad Orationem. Lect. VII. 265.
De ritibus in Oratione servandis. Lect. VIII. 266
De attentione in Oratione, & evagationibus mentis in ea occurrentibus. Lect. IX. 268.
De necessitate Orationis: ejusque Elogia. Lect. X. 272
De utilitate Orationis. Lect. XI. 275
De Orationis divisione, & Horis Canonicis. Lect. XII. 277
De partibus Officii Divini. Lect. XIII. 281
De Litaniis, Processionibus; & generalibus supplicationibus. Lect. XIV. 287
Quod officia divina lingua vernacula peragi non debeant; & de Ecclesiastici Cantus utilitate. Lect. XV. 290
De Campanis, earumque pulsatione. Lect. XVI. 292
De Oratione mentali. Lect. XVII. 296
Quomodo instituenda sit mentalis Oratio. Lect. XVIII. 299
De ejus partibus. Lect. XIX. 302
De Oratione vocali. Lect. XX. 307

EXPOSITIO ORATIONIS DOMINICÆ.

CAP. III.

Pater noster. Lect. I. 308
Qui es in cœlis. Lect. II. 311
Quibus de causis dicitur *Qui es in cœlis*, cum Deus sit ubique. Lect. III. 314

PRIMA PETITIO.

CAP. IV.

Sanctificetur nomen tuum. Lectio unica. 315.

SECUNDA PETITIO.

CAP. V.

Adveniat regnum tuum. Lectio unica. 316

TER-

Digitized by Google

TERTIA PETITIO.

CAP. VI.

Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra. Lectio unica. 322

QUARTA PETITIO.

CAP. VII.

Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Lectio unica. 324

QUINTA PETITIO.

CAP. VIII.

Dimitte nobis debita noſtra. Lect. I. 328
Sicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Lect. II. 330

SEXTA PETITIO.

CAP. IX.

Et ne nos inducas in tentationem. Lect. I. 334
De gratiæ neceſſitate ad vincendas tentationes. Lect. II. 337
De tentationum utilitate. Lect. III. 340
De gradibus tentationum. Lect. IV. 343

SEPTIMA PETITIO.

CAP. X.

Sed libera nos à malo. Lect. I. 345
De malis hujus vitæ. Lect. II. 347
Brevior Orationis Dominicæ explicatio Lect. III. 349

EXPLICATIO SALUTATIONIS ANGELICÆ.

CAP. XI.

Quid ſit *Ave Maria*, ejuſque partes, Lect. I. 352.
Mariæ Virginis decora. Lect. II. 356
Quid ſignificet verbum *Ave*. Lect. III. 357
Gratia plena. Lect. IV. 359
Benedicta tu in mulieribus, ſive inter mulieres. Lect. V. 362
Et benedictus fructus ventris tui. Lect. VI. 364.
Sancta Maria, &c. Lect. VII. 366
Ora pro nobis, &c. Lect. VIII. 366
Salutationis Angelicæ alia breviſſima explicatio. 373
De Sodalitate Roſarii, ejuſque exercitiis. Lect. IX. 273
Controverſia Hæreticorum.
De honore beatæ Virgini Deiparæ impenſo. 378.

PARS TERTIA.

DE CHARITATE, ET DECALOGO.

CAP. I.

De neceſſitate Charitatis. Lect. I. 380
De colendæ Charitatis facilitate. Lect. II. 382
Quid ſit Charitas; ejuſque differentiæ. Lect. III. 384
Quanti fecerint Charitatem Sancti Patres. Lect. IV. 387
De charitate erga proximum. Lect. V. 389
Argumenta amoris creaturarum in Deum. Lect. VI. 394
Facilitas obſervandæ divinæ Legis. Lect. VII. 396

CAP. II.

De primo Præcepto Decalogi. Lect. I. 398
De variis violatoribus hujus præcepti. Lect. II. 401
De Infidelibus, & Hæreticis. Lect. III. 404
De ſuperſtitione. Lect. IV. 410
De cæremoniis Eccleſiæ. Lect. V. 411
De aqua luſtrali. Lect. VI. 412
De Cereis. Lect. VII. 416
De cineribus benedictis. Lect. VIII. 420
De Palmarum ramis. Lect. IX. 421
De Agno Dei. Lect. X. 421
Non habebis Deos alienos coram me.
De divinationibus, ſomniis, &c. Lect. XI. 426
De remediis adverſus maleficia. Lect. XII. 431
De cultu, & invocatione Sanctorum. Lect. XIII. 432
Controverſia de Sanctorum invocatione. 437
De Sanctorum Reliquiis. Lect. XIV. 438
De Peregrinationibus. Lect. XV. 441

De

Digitized by Google

De Templis & altaribus ad honorem Dei & Sanctorum erectis. Lect. XVI. 445
De Ecclesiarum immunitate. Lect. XVII. 447
Non facies tibi sculptile. De imaginibus. Lect. XVIII. 448
De Idololatria. Lect. XIX. 451
De Irreligiositate. Lect. XX. 454

CAP. III.

De secundo Præcepto.

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. Lect. I. 458
De Perjurio. Lect. II. 462
De Voto. Lect. III. 463
De divisione Votorum. Lect. IV. 465
De Blasphemia. Lect. V. 468

CAP. IV.

De III. Præcepto.

Memento ut diem Sabbati sanctifices. Lect. I. 469
Quomodo dies Dominica sanctificetur. Lect. II. 472
De Dominica Palmarum Resurrectionis, & Pentecostes. Lect. III. 475

CAP. V.

De IV. Præcepto.

Honora Patrem tuum, & Matrem, ut &c. Lect. I. 477
Parentum in filios officium. Lect. II. 479
Observantia in parentes spirituales. Lect. III. 483
Observantia erga Principes, & Magistratus. Lect. IV. 486
De officio Principum, & Magistratuum Christianorum. Lect. V. 487
De subditorum erga Principes officio. Lect. VI. 488

CAP. VI.

De V. Præcepto.

Non occides. Lect. I. 489
De mutilatione, læsione, odio, injuria, &c. Lect. II. 493
De bello, & duello. Lect. III. 494

CAP. VII.

De VI. Præcepto.

Non mœchaberis. Lect. I. 495
De variis libidinis speciebus. Lect. II. 498
De obscenis verbis. Lect. III. 502
De impudicis cogitationibus. Lect. IV. 503

De variis libidinum occasionibus.

De conviviis & ebrietate. Lect. V. 505
De chereis, & tripudiis. Lect. VI. 510
De impudicis aspectibus. Lect. VII. 512
De osculis, & inhonestis tactibus. Lect. VIII. 514
De immoderato cultu, & ornatu in vestibus, & aliis. Lect. IX. 515
De otio, ejusque fuga. Lect. X. 518
Remedia contra luxuriam. Lect. XI. 520
Oratio, & Sacramentorum frequentatio tertium, quarumque remedium. Lect. XII. 525
Quintum fuga mulierum: sextum sensuum custodia. Lect. XIII. 530
Septimum B. V. Mariæ, Sanctorumque invocatio: octavum tandem novissimorum recordatio. Lect. XIV. 532

CAP. VIII.

De VII. Præcepto.

Non furaberis. Lect. I. 536
Variæ species injustitiæ, furtique. Lect. II. 539
De restitutione. Lect. III. 542
De Eleemosyna. Lect. IV. 545
De fructibus eleemosynæ. Lect. V. 548

CAP. IX.

De VIII. Præcepto.

Non loqueris contra proximum falsum testimonium. Lect. I. 551
De mendacio Lect. II. 554
De aliis linguæ vitiis. Lect. III. 555
De murmuratione, & de adulatione. Lect. IV. 557

De

Digitized by Google

CAP. X.

De IX. Præcepto.

Non concupiſces uxorem proximi tui. Lectio unica. 559

CAP. XI.

De X. Præcepto.

Non concupiſces rem proximi. Lectio unica. 561

PARS QUARTA.

DE SACRAMENTIS ECCLESIÆ.

CAP. I.

Quid ſit Sacramentum. Lect. I. 562
Quis auctor Sacramentorum. Lect. II. 565
Cæremoniæ in adminiſtratione Sacramentorum antiquitus uſurpatæ. Lect. III. 568.

CAP. II.

De Baptiſmi Sacramento.

Quid ſit Sacramentum Baptiſmi. Lect. I. 569.
De Baptiſmi materia. Lect. II. 571
De forma. Lect. III. 573
De Cæremoniis Baptiſmi. Lect. IV. 575
De iiſdem porro ſequitur. Lect. V. 576
De Chriſmate, patrinorum officio, ſpirituali cognatione, & cereo ardenti. Lect. VI. 578
De Baptiſmi effectibus. Lect. VII. 580

CAP. III.

De Sacramento Confirmationis.

Quid ſit Confirmatio. Lect. I. 582
De ejus materia, & forma. Lect. II. 586
De ejuſdem cæremoniis. Lect. III. 588

CAP. IV.

De Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento.

Quid ſit Euchariſtiæ Sacramentum. Lect. I. 590
Quædam Euchariſtiæ figuræ. Prima Lignum vitæ. Lect. II. 591
Secunda. Sacrificium Abelis. Lect. III. 592.
Tertia. Sacrificium Melchiſedech. Lect. IV. 593
Quarta. Agnus Paſchalis. Lect. V. 593
Quinta. Manna. Lect. VI. 596
Sexta. Panes propoſitionis. Lect. VII. 598
Septima. Panis Eliæ. Lect. VIII. 599
De inſtitutione Sanctiſſimi Sacramenti. Lect. IX. 600
De veritate Euchariſtiæ. Lect. X. 602
De miraculis in hujus Sacramenti fidem patratis. Lect. XI. 607
Controverſia Hæreticorum de Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento. 611
De Tranſubſtantiatione. Lect. XII. 614
De Adoratione. Lect. XIII. 616
De ritu & oblatione Euchariſtiæ. Lect. XIV. 618
Controverſia Hæreticorum de Miſſa. 622
Quomodo à Sacrificio Crucis differat ſacrificium Miſſæ; hujuſque vocis ſignificatio. Lect. XV. 623
De principalibus Miſſæ partibus. Lect. XVI. 626
Expoſitio Miſſæ ſecundum omnes & ſingulas ſui partes. Lect. XVII. 627
De eadem porro. Lect. XVIII. 630
De eadem ad extremum. Lect. XIX. 631
De ſacris veſtibus celebrantis Miſſam. Lect. XX. 632
De celebrandi frequentia. Lect. XXI. 633
Præparatio ad Miſſam. Lect. XXII. 635
Modus præparandi ſe ad Communionem pro laicis, ſive pro non celebrantibus. Lect. XXIII. 641
De Communione, ſive receptione ſacræ Euchariſtiæ. Lect. XXIV. 644
Rationes & ſimilitudines. Lect. XXV. 647.
De Communione laicorum ſub una ſpecie. Lect. XXVI. 649
De effectibus Euchariſtiæ. Lect. XXVII. 650

De

Digitized by Google

De institutione Festi Corporis Christi. Lect. XXVIII. 653

CAP. V.

De Sacramento Pœnitentiæ.

Quid sit, & in quo differat ab aliis hoc Sacramentum. Lect. I. 656
De Contritione prima parte Sacramenti Pœnitentiæ. Lect. II. 659
Eliciendæ contritionis modus. Lect. III. 662.
Motiva Contritionis. Lect. IV. 665
De proposito emendationis. Lect. V. 668
De Confessione, secunda parte Pœnitentiæ. Lect. VI. 670
Cur non integre plerique confiteantur. Lect. VII. 673
Quanam ignorantia excusetur non integre facta confessio. Tum de Confessionibus generalibus. Lect. VIII. 679
De iisdem : tum de sigillo confessionis. Lect. IX. 683
Qua ætate, quove anni tempore confiteri debeamus. Lect. X. 686
Controversia Hæreticorum de Confessione Sacramentali. 687
De Confessario. Lect. XI. 693
De Satisfactione, tertia parte Pœnitentiæ. Lect. XII. 696
Controversia Hæreticorum de Jejunio ab Ecclesia præcepto. 700
De Cæremoniis Sacramenti Pœnitentiæ. Lect. XIII. 702

CAP. VI.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

Quid sit hoc Sacramentum. Lectio unica. 705

CAP. VII.

De iis quæ circa finem vitæ hominis accidunt.

De præparatione ad mortem. Lect. I. 706
De Morte. Lect. II. 711
De Inferno. Lect. III. 713
Prosecutio ejusdem materiæ. Lect. IV. 717

CAP. VIII.

De Sacramento Ordinis.

Quid sit Ordo. Lect. I. 720
De Sacerdotio. Lect. II. 723
Quas virtutes habere debeat Sacerdos. Lect. III. 728
De Ministro & effectibus Ordinis. Lect. IV. 731

CAP. IX.

De Sacramento Matrimonii.

Quid sit hoc Sacramentum. Lect. I. 732
Matrimonii præcipui fines. Lect. II. 736
De dispositionibus ad Matrimonium. Lect. III. 739
De Bonis Matrimonii. Lect. IV. 748

Digitized by Google

Tamquam parvulis in Chriſto, lac vobis potum dedi, non eſcam: nondum enim poteratis; ſed nec nunc quidem poteſtis: adhuc enim carnales eſtis. Epiſt. 1. ad Corinthios cap. 3. verſ. 2.

THE-

Digitized by Google

THESAURUS DOCTRINÆ CHRISTIANÆ.

PROOEMIUM.

SECTIO PRIMA.

De Etymologia, Antiquitate, & Præstantia Catechismi.

I. QUID significat Catechismus?

R. *Catechismus*, sive *Catechesis* significat traditionem Fidei, mysteriorumque Christianæ Religionis, quæ viva voce, potissimumque interrogationibus & responsionibus peragitur, Catechista interrogante, & Catechumeno respondente.

I. Quid intelligis per Catechistam & Catechumenum?

R. Istæ duæ voces ab eadem origine nascuntur cum Catechismo. Igitur Catechista est Præceptor qui instruit formans interrogationes & quæstiones Catechismi. Catechumenus verò est discipulus qui instruitur, respondetque quæstionibus sibi propositis in Catechismo.

I. Unde igitur vox ista, *Catechismus*?

R. Ex Græca voce Κατηχεῖν, quæ instituere, seu viva voce erudire significat.

Nota, sub initium nascentis Ecclesiæ non tradebantur scripto mysteria fidei nostræ, ne fortè devenirent ad manus & notitiam infidelium, qui Religionis nostræ cultores summo odio prosequebantur: illi enim doctrinam istam novam irrisissent, & sicut porci margaritas pedibus conculcassent: instruebantur ergò discentes solo verbo & viva voce, quod erat catechisare, Græcè Κατηχεῖν.

I. Erat-ne igitur ab ipsius Ecclesiæ exordio usus Catechismi?

R. Ita. Nam D. Paulus *vult* catechisare, id est, *quinque verba suo sensu loqui, ut alios instruat*. Et alibi præcipit, ut *communicet is qui catechisatur verbo, ei, qui se catechisat in omnibus bonis*. 1. Cor. 14. Gal. 6.

Undè patet Catechismi & Catechisationis antiquitas, tempore enim Pauli fiebat Catechesis, ut clarum est; imò con- Catechismi antiquitas.

Digitized by Google

Eius excellentia.

ciones Apostolorum ferè tantùm erant catecheses; ex quo etiam prodit se hujus Apostolici muneris nobilitas & præstantia. Quid, quod D. Petro Christus Dominus; atque in ejus persona omnibus Ecclesiæ Prælatis & Pastoribus iteratò jubet *agnos pascere*, hoc est, parvulos erudire? tradita scilicet iis familiariter & catechisticè doctrina Fidei Christianæ.

Joan. 21.

I. Sunt-ne Apostolos secuti cæteri Ecclesiæ Patres in catechisando?

R. Ita. Cyrillus Hierosolymit. cujus extant catecheses, & Augustinus qui scripsit librum *de catechisandis rudibus*. Greg. Nyssen. qui edidit orationem catechisticam, quæ dicitur magna: extremis hisce sæculis D. Vincentius Ferrerius Dominicanus vir sui ævi planè Apostolicus in hoc munere se valde exercebat; scribit enim Auctor vitæ ejus: *Neque dumtaxat ætate provectos sublimium rerum capaces, sed etiam pueros certis horis ad se vocatos instituebat, docens eos quemadmodum se Cruce signarent, Orationem Dominicam & Salutationem Angelicam, atque Fidei Symbolum enunciarent, Deum colerent, amarent, parentibus & proximis quibusque honorem haberent, & debita officia persolverent.*

Exempla.

Surius Aprilis.

D. Joan. Gerson Cancellarius licet Parisiensis, eo, quasi honorificò, vereque Christiano munere perfunctus est ipsemet pueros erudire, eorumque confessiones assiduè audire voluit, uti etiamnum faciunt viri insignes & religiosi magno Ecclesiæ bono.

2. p. oper. 1. act. de parvulis ad Christum trahendis consid. 4.

De S. Ignatio Societatis JESU Fundatore tradit vitæ ejus scriptor Catechismum pueros docere solitum, etiam dum Præpositi generalis ejusdem Societatis officio deserviret, idque negotii sociis suis unicè commendare solitum.

Ribad. l. 5. c. 2.

I. Cur Catechismum *Doctrinam Christianam* appellas?

R. Quia Christiani hac doctrina imbui, & ad ejus normam mores & vitam formare debent.

SECTIO SECUNDA.

De Catechumeno, sive discente, & qualiter debeat Catechismum frequentare.

I. QUibusnam debet tradi Catechismus, seu Doctrina Christiana?

R. Pueris potissimùm baptizatis, qui ad aliquantulæ discretionis annum pervenerint.

I. Cur dicis *potissimùm pueris*?

Cur catechisandi pueri baptizati.

R. Quia tametsi omnis ignorans cujuscumque ætatis sit, debeat catechisari, nihilominùs suppono adultos jam sufficienter instructos, quod tales esse debeant.

I. Cur *pueris baptizatis*?

R. Quando dico *pueris baptizatis*, loquor secundùm mores Ecclesiæ modernos, in qua parvuli baptizantur. Cur autem baptizati catechisandi sint, ratio evidens est, quia in Baptismo per os Patrinorum suorum spoponderunt vitam & mores, componere secundùm legem mandatorum Dei; & quomodò mandata Dei observabunt, nisi illa didicerint, & quomodò addiscent, nisi adfuerit Catechista qui instruat?

I. Cur dicis Doctrinam Christianam tradendam pueris, *qui ad aliquantulæ discretionis annum pervenerint*.

R. Ut indicem pueros maturè mittendos ad Cathechismum, quamvis perfectæ discretionis annos nondum attigerint; incipiunt enim tunc à rebus minimis, & sensim cum ætatis incremento perficiunt se in rebus majoris momenti; addiscent enim primò formare signum Crucis, sacrosancta JESUS & MARIÆ nomina cum reverentia pronunciare; exigitur postmodum ab eis ut recitent *Ave Maria*; tum *Pater noster*, succedente tempore, *Symbolum Apostolorum*, *Præcepta decalogi*, &c. non tantùm Latinè, sed etiam vernaculè; & tandem augescente cum ætate, sensu & disciplina curabunt edisscere quæ sit prima, quæ secunda, quæ tertia, quæ quarta Catechismi pars; quid Fides, & quæ eò pertinent, quid Spes, &c. & quæcumque tandem ad quamlibet Catechismi partem, quantum eorum fert capacitas, pertinent. His adde, quorumdam Doctorum opinionem esse, quod teneantur parvu-

Digitized by Google

parvuli, quamprimùm ad annos discretionis pervenerint, ad Deum se convertere per actus Fidei, Spei, & Charitatis; & quomodò id agent, si modum non didicerint? Quicquid sit ea de re, certum est non posse nimis crebrò hominem Christianum ad Deum sese per prædictos actus convertere, quod absque usu & methodo, quæ potissimùm in Catechismo edocentur, fieri non potest.

S. Thom. 1. 2. qu. 89. a. 6. ad 3. Soto. l. 2. q. 3. a. 10. Nav. in Man. c. 11. n. 8.

I. Debent-ne igitur pueri frequentare Catechismum?

Qua dispositione pueri ad Catechismum accedere debent.

R. Ita; & si partibus suis desint, compellendi sunt.

I. Qua præparatione & animi dispositione debent pueri ad Catechismum accedere?

R. Decet illos magni æstimare Catechismum, illumque summa attentione excipere.

I. Cur magnificiendus est Catechismus?

Catechismus continet salubérrimam doctrinam. Sap. 15.

R. Quia illa est saluberrima doctrina, & totius mundi excellentissima scientia; docet enim hominem in Dei Opt. Max. sui que ipsius cognitionem venire; hæc sola hominem beatum reddere potest; cætera omnia temporalibus subserviunt. Ut meritò dixerit Sapiens: *Vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei*, Scientiam Dei intellige, non tantùm speculativam, sed & practicam conjunctam cum Dei timore, cultu, obedientia, & amore, qualem Doctrina Christiana, & hic Thesaurus docet. Ratio à priori est, quod Deus solus sit ipsum esse per essentiam, id est, essentiæ pelagus immensum, solidissimum, æternum, sapientissimum, perfectissimum quaqua versum per omnes entis gradus & species, hunc ergò scire, huic amore inhærere, *veritas est*.

Cæteræ verò res omnes à Deo creatæ, ac præsertim sublunares participant ab eo esse diminutum, dependens, instabile, temporale, caducum, umbraticum, mutabile, miserum, errans, imperfectum; has igitur scire, his affectu adhærere, *vanitas est*. Vani ergo & stulti fuerunt idololatræ, qui Deum ignorantes idolum coluerunt, & colunt; vaniores & stultiores fuerunt Philosophi, qui cùm Deum per scientiam naturalem cognovissent, eum tamen non ut Deum ea pietate qua par est, coluerunt & glorificaverunt, vanissimi & stultissimi sunt Fideles, qui cùm per fidem Deum cognoscant, certámque ex ea spem habeant vitæ æternæ, eum tamen ejusque legem spernunt, suavissimumque ejus jugum abjicientes, ut illicitis suis voluptatibus & creaturis perfruantur, pro nihilo habentes terram desiderabilem. Rom. 1.

I. Quid ultra exigis à pueris & discentibus qui ad Catechismum conveniunt?

R. Ut diligenter observent quæ infrà sect. 5. præscribimus.

SECTIO TERTIA.

De iis, quorum interest pueros, etiam servos & ancillas ad Catechismum mittere vel compellere.

I. Cujus est mittere pueros & discipulos ad Catechismum?

Quinam obligantur mittere discipulos ad Catechismum.

R. Parentes debent mittere proles suas; Domini & Dominæ servos & ancillas; Ludimagistri suos scholares, Magistratus & Officiarii sibi subjectos, præsertim pupillos & orphanos, nec non mechanicarum artium tyrones.

I. Tenentur-ne parentes ex particulari & stricta aliqua obligatione, ad proles suas mittendas ad Catechesim.

R. Ita, strictissima; cui si defuerint, & notabiliter hac in parte negligentes fuerint, offendunt Deum mortaliter, & non sunguntur munere parentum Christianorum: De istis prolibus ago, quibus aliunde nulla patet ad doctrinam Christianam via. Hæc resolutio fundatur in obligatione, quam habent parentes ad liberos suos Christianè educandos. Vid. Man. c. 14. n. 15. Azor. p. 2. l. 2. c. 21. q. 14. nam, si natura eos docuit sobolem naturaliter, & secundùm carnem enutrire; certè non minùs eos docuit fides Christiana illam ritu Christiano educare, & quæ ad animæ salutem & incolumitatem pertinent, edocere, vel edoceri curare, ut hic maximè locum habeat illud Apostoli. *Si quis suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Not. 1. Tim. 5.

I. Quibus aliis rationibus velles id parentibus Christianis persuasum?

Fructus Catechismi.

R. Allegarem fructus qui ex Catechismo in eorum familiam promanant. Primò.

Digitized by Google

sè, Paterfamilias id agendo explet officium suum, & consequenter conscientiæ suæ satisfacit; nec enim qui non studet spiritualia subsidia familiæ suæ æquè ac temporalia impendere, tutus esse potest in conscientia, uti proximè declaravi. *Secundò*, quemadmodum delectat videre hortos elegantibus floribus consitos, ita planè jucundum est videre in familia sobolem virtutibus ornatam, ut possit Paterfamilias cum Patriarcha dicere: *Ecce odor filiorum meorum, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.* Gen. 2. *Tertiò*, ipsis parentibus honos defertur & obedientia, quando filii in Catechismo eruditi sunt; ibi enim addiscunt officia & obsequia, quæ parentibus ex quarto præcepto Decalogi debent. *Quartò*, domestici sunt inter se concordes, neque jurgia miscent, scientes ex doctrina Christiana, quod talis sit Dei voluntas. *Quintò*, benedicit Deus familiis, quando parentes domesticorum in lege Domini instituendorum, curam habent. Exempli. De Abraham legimus, quod esset futurus in gentem magnam ac robustissimam, & benedicendæ essent in illo omnes Nationes, eò quòd *præceptum esset filiis* Gen. 18. *suis, & domui suæ post se, ut custodirent viam Domini, & facerent judicium, & justitiam.*

I. Qui fit quod Domini & Dominæ teneantur mittere servos & ancillas in scholas Dominicales pro addiscenda doctrina Christiana?

R. Ideò quod illi habeant se ad servos & ancillas in negotio salutis eorum, instar patris & matris.

I. Quare Ludimagistri suos scholares?

R. Quia per modum contractus obligant se, cùm pueros in suam disciplinam suscipiunt, ad plenam & sufficientem iisdem doctrinam & institutionem tradendam, cujus optima pars est Catechismus, & doctrina Christiana.

Nota nihilominùs eos omnes, quos hactenus obligatos diximus ad subditos suos respectivè mittendum ad Catechismum, officio suo facturos satis, si eos privatim domi docuerint, vel docendos curarint.

I. Numquid etiam debent Ludimagistri in suis scholis Catechismum docere?

R. Ita planè, primùm quod in scholis Catholicis juventuti tradendum est, sunt prima religionis nostræ capita; puta, *Pater noster, Ave Maria, Credo in Deum, Præcepta Decalogi, Ecclesiæ Sacramenta*, non tantùm Latinè, sed & præcipuè vernaculè. Cui rei diligenter invigilare debent Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum Scholastici, dum scholarum suarum visitationem instituunt.

I. Est-ne hoc ab Ecclesia præceptum?

R. Ita. Extat insigne super hoc decretum in Concilio Lateranensi sess. 9. c. 7. ut sequitur: *Statuimus ut Magistri scholarum & Præceptores pueros suos sive adolescentes, nedum in Grammatica & Rhetorica, ac cæteris hujusmodi instruere debeant, verùm etiam docere teneantur ea, quæ ad religionem pertinent; ut sunt præcepta divina, articuli Fidei, sacri Hymni, & Psalmi, ac Sanctorum vita, diebusque festivis nihil aliud eos docere possint, quàm in rebus ad religionem & bonos mores pertinentibus: eosque in illis instruere, hortari, & cogere in quantum possint, teneantur; nedum ad Missam, sed etiam ad vesperas, divinaque Officia audienda, ad Ecclesias accedant; similiter ad audiendas sermones impellant; nihilque contra bonos mores, aut quod ad impietatem induceat eis legere permittant.* Sub Leone X. an. 1514. Vid. capi quisque de vita & hon. Cleric.

I. Tenentur-ne etiam Magistratus sæculares auxilium præstare Catechismo?

R. Ita. *Primò*, solliciti ipsi esse debent, ut in locis suæ jurisdictionis Catecheses per viros idoneos habeantur, illæque frequententur: ut sit locus ad id aptus; ut sumptus quos fieri convenit in coemendis imaginibus, medalliis, rosariis, libellis, aliisque præmiis, quæ benemeritis in Catechismo distribuuntur, è publico ærario præstentur. *Secundò*, imperet Magistratus parentibus, & aliis qui orphanorum & pupillorum curam gerunt, imò quantum necesse est, compellant; ut pueros suos ad scholas Dominicales, & Catechismum dimittant. *Tertiò*, impediant ludos publicos eo tempore quo Catecheses habentur, & alia quæ solent pueris distractionem afferre. Neque foret absre, si (quod in aliquo principaliori hujus nostri Belgii adhuc puer fieri notavi) Magistratuum apparitores & ministri sub id tempus vicos & plateas obirent vagos. Obligatio quam habent Magistratus ad Catechismum.

Digitized by Google

gos & errones, ludentesque pueros ad Catechesin & scholam Dominicalem adducturi, aut etiam compulsuri. Videant, quid ab eis Catholica Regia Majestas exigat in suo Edicto super executione Decretorum Concilii Cameracensis, præsertim articulo 5. & 15. Et Serenissimi Archiduces super Concilio etiam Provinc. Mechlin. articulo 19. Et dignum ac optandum esset, si è Magistratu aliqui, quod in prænemorato oppido fieri animadverti, comparerent in ipsis scholis Dominicalibus exploraturi quid ibi, & quo ordine agatur; quàm frequentes, vel quàm rari discentes adsint, & Indulgentias de quibus infrà sect. 6. promerituri.

Concil. Prov. 11. Ca. tit 21. cap. 4. & Mechlin. tit. 20. c. 1. & 2.

I. Ex quo capite obligantur Magistratus adjutrices manus porrigere Catechismo?

Unde illa Magistratuum obligatio.

R. Ex eo quod obligentur media propria, & maximè idonea ad finem, in quem constituti sunt, idest, ad invehendam, stabiliendamque Reipub. tranquillitatem, procurare & adhibere; in quibus principem locum obtinet Religionis Christianæ, adeoque rei catechisticæ & scholarum dominicalium præsidium. Quis enim ignorat blasphemias, perjuria, aliasque irreligiositates; adulteria, & alia sexcenta impuritatis probra, superstitiones, maleficia, & omnis generis nequitias in Rempublicam invehi ex pauperum & neglectorum hominum ignorantia? Secundò, debent Magistratus Catholici curare non tantùm Statum, sed etiam & multò amplius religionem, quandoquidem Status ad religionem & animarum salutem intendere debeat, quicquid politici Macchiavellistæ obganniant. Atqui non est aptius medium pro Religionis stabilimento & incolumitate, ipso Catechismo, sive doctrina Christiana, quam Magistratus mirum in modum sua authoritate promovere & fovere possunt.

Status politicus debet subservire Religioni.

SECTIO QUARTA.

De Catechista & obligatione juventutem in Doctrina Christiana erudiendi.

I. QUis obligatur ad doctrinam Christianam juventuti tradendam?

Concil. Trid. sess 5 c. 2. de reform.

R. *Pastores, & quicumque curam animarum gerunt. Archipresbyteri, Plebani, & Turlot Thesaurus Doct.*

quicumque Parochiales, vel alias curam animarum habentes Ecclesias quocumque modo obtinent, per se, vel alios idoneos, si legitimè impediti fuerint, diebus saltem Dominicis & festis solemnibus plebes sibi commissas pro sua & eorum capacitate pascant salutaribus verbis, docendo, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem; annunciandoque eis cum brevitate & facilitate sermonis vitia quæ eos declinare, & virtutes quas sectari oporteat; ut pœnam æternam evadere, & cœlestem gloriam consequi valeant. Et sess. 24. c. 4. *Prædicationis munus, quod Episcoporum proprium est, &c.* Et infrà: *Idem etiam* (Episcopi) *saltem Dominicis & aliis festivis diebus pueros in singulis Parochiis fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & parentes diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curabunt, &, si opus sit etiam per censuras Ecclesiasticas compellent.* Et rursum c. 7. sequenti: *Ut fidelis populus ad suscipienda Sacramenta majori cum reverentia, atque animi devotione accedat, præcipit sancta Synodus Episcopis omnibus, ut non solùm cum hæc per seipsos erunt populo administranda, priùs illorum vim & usum pro suscipientium captu explicent; sed etiam idem à singulis Parochis, piè prudenterque, etiam lingua vernacula, si opus sit, & commodè fieri poterit, servari studeant, juxtà formam à sancta Synodo in Catechesi singulis Sacramentis præscribendam; quam Episcopi in vulgarem linguam fideliter verti, atque à Parochis omnibus populo exponi curabunt: nec non ut inter Missarum solemnia, seu divinorum celebrationem sacra eloquia, & salutis monita eadem vernacula lingua singulis diebus festis, vel solemnibus explanent; eademque in omnium cordibus, postpositis inutilibus quæstionibus, inserere, atque eos in lege Domini erudire studeant.*

Episcoporum circa Catechismum cura.

E quibus Oecumenici Concilii Decretis colligere licet, quanta debeant Episcopi ipsi circa Catecheses sollicitudine vigilare, & quanta curâ, quove studio in id, Parochi incumbere, ut in illis plebes sibi commissas fideliter erudiant.

Missæ c. 6.

I. Sed unde obligatio ista pro Parochis?

Obligatio Parochorum ad Catechismum.

R. Ex jure divino, naturali & positivo. Ita passim DD. & ipsum Conc. Trid. sess. 23.

Digitized by Google

c. 1. de reform. *Cùm præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique divini prædicatione, Sacramentorum administratione,* Joan. 21. *ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cætera munia Pastoralia incumbere, &c.* Adeò quod quando munus Pastorale, aut Ecclesiæ Parochialis curationem susceperunt, hac se obligatione devinxerint. *Fili mi si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam,* Prov. 6. *illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus.* Fac ergo *quod dico, fili mi, & te ipsum libera, quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum: ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ.*

Quæ Salomonis verba ad litteram de sponsore dicta, mysticè ad Pastores, Episcopos, aliosque superiores non incongruè inflectas, qui se Deo obligant, spondentque se subditorum salutem curaturos: quare, si subditi ipsorum negligentia pereant, Deus sanguinem eorum de manibus ipsorum requiret. Unde S. Thomas illud: *Defixisti manum, & illaqueatus es verbis oris tui.* Sic explicat; q. d. In c. 15. ad Heb. loc. 3. O Pastor, obligasti te Deo, ut pro grege tuo impendas manum & os tuum, ut quidquid ore potes proloqui, & quicquid manu potes operari, hoc ex sponsione tua tenearis præstare, nimirum pascere gregem tuum omni virtutis exemplo, & perenni doctrinæ eloquio.

Declaratur magis hæc Pastorum obligatio. Tenentur subditi eorum scire Fidei rudimenta, & prima sive præcipua Religionis nostræ mysteria, puta Sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis, &c. Christiano more Sacrificio Missæ assistere, tempore debito Sacramenta suscipere; per orationem ad Deum confugere ne tentationibus succumbant, &c. Necessarium igitur est, ut didicerint quæcumque huc pertinent. Et nullus est qui ea docendi tam particularem in se curam assumpserit, sicuti Sacerdotes Parochiales.

I. Est-ne admodum stricta & urgens istiusmodi obligatio?

R. Strictissima & urgentissima: consentiunt enim DD. in hoc, quod Pastor teneatur Fidei rudimenta & Doctrinæ Christianæ puncta necessaria suos docere sub mortali: quod potest evidenter deduci tum ex officio Pastorum, tum ex decretis Ecclesiæ proximè ex Concil. Trid. allegatis. Audi Doctorem Sa: *Negligentia magna Parochi in docendo ad salutem necessaria, nempe Symbolum, Decalogum & Pater noster, mortale est.* Ubi passim *magnus est abusus eorum, qui contenti docuisse Symbolum Latinè, non explicant populo rudi mysteria Fidei, præsertim Trinitatis, & Incarnationis tantoperè ad salutem necessaria. Væ Parochis, Væ Episcopis, Væ Prælatis.* Certè, ut quod sentio etiam ipse omnium minimus aperiam. Nota. In aphorismis verbo Parochus n. 5. & DD. ibi citati.

Parochus & quilibet animarum curam obtinens, si notabiliter in catechisando sibi defuerit, *primò* peccat gravissimè contrà justitiam, quia officium suum non facit, in aliquo ejus principali puncto deficiens, quod est Fidei rudimenta ignorantes subditos docere, ut infrà dicemus. *Secundò*, peccat etiam maximè contra charitatem, quia Christi oviculas sinit ex ignorantia & cæcitate per devia errare, & in barathrum tandem præcipites corruere, quas prætensa tantillum Doctrinæ Christianæ face poterat minimo negotio adjuvare, & ad verum tramitem, imò ad cœlum reducere. *Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadet, &* Luc. 14. *non continuò extrahet illum die Sabbati?* Dicebat Jesus Pharisæis. Dicebat sibi Parochus: Si Pharisæi in Sabbato asinum aut bovem, aut quodlibet animal in puteum decidens eripere festinant, non animali sed suæ avaritiæ consulentes; quantò magis ego animas, quæ multò meliores sunt pecoribus, debeo in Dominica die per Doctrinæ Christianæ subsidium liberare, & è puteo inferni extrahere? *Illud cupiditatis, hoc charitatis est opus*, inquit Beda super illum locum. *Tertiò* non minùs etiam peccat contra religionem, quia Dei cultum non promovet, ejus gloriam non quærit, pro ipsius propagando regno non decertat, promittens ignavia sua Satanam ex hominum simplicitate rem suam agere, fines dilatare, animasque pretio magno, id est, agni immaculati sanguine

Digitized by Google

guine emptas in miseram captivitatem abducere.

Magnum proinde est Sacerdotum, præsertim eorum qui Parochialibus Ecclesiis præsunt, periculum; *Ponamus*, inquit, Gregor. *ante oculos nostros illum tanta districtionis diem, quo Judex veniet, & rationem cum servis suis, quibus talenta sua credidit, ponet. Ecce, in Majestate terribili inter Angelorum atque Archangelorum Choros videbitur. Ibi Petrus cum Judæa conversa, quam post se traxit, apparebit. Ibi Paulus conversum, ut ita dixerim, mundum ducens. Ibi Andreas post se Achaiam, ibi Joannes Asiam, Thomas Indiam in conspectu sui Judicis conversam ducet. Ibi omnes Dominici gregis arietes cum animarum lucris apparebunt, qui sanctis suis prædicationibus Deo post se subditum gregem trahunt. Cùm igitur ipse Pastores cum gregibus suis ante æterni Pastoris oculos venerint, Nos miseri, quid dicturi sumus, qui ad Dominum nostrum post negotium vacui redimus? qui Pastorum nomen habuimus, & oves, quas & nutrimento nostro debemus ostendere, non habemus? Ingredientur electi Sacerdotum manibus expiati cœlestem patriam, & Sacerdotes ipsi per vitam improbam,* (liceat mihi addere bona S. Doctoris venia, & per inertiam atque ignaviam) *ad inferni supplicia festinant. Cui ergo rei, cui similes dixerim Sacerdotes malos, nisi aquæ Baptismatis quæ peccata baptizatorum abluens illos ad regnum cœleste mittit, & ipsa postea in cloacas descendit.* Hæc & plura ibi Gregor. lectu dignissima, & factu necessaria. Quid igitur faciemus? Et quomodo nos contra tanta pericula præmuniemus? Placeant consilia, imò veriùs præcepta, quæ dat summus Ecclesiæ Pastor S. Petrus sibi subditis Pastoribus: *Pascite qui in vobis est, gregem Dei, providentes non coacte, sed spontaneè secundùm Deum, nec turpis lucri gratia, sed voluntariè; neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. Et cùm apparuerit Princeps Pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam.*

Hom. 17. Evang.

Epist. 1. c. 5.

I. Quæri hic potest ad quid principaliter obligetur Parochus, an ad docendum, an ad Sacramenta ministranda?

R. Primum & principale, maximeque necessarium Parochorum munus est docere necessaria Fidei Catholicæ puncta ex Catechismo. *Dico docere necessaria Fidei Catholica puncta ex Catechismo*; quia non ritè & plenè fungitur suo munere Parochus in prædicando dumtaxat, nisi conciones suas ita disponat, & captui populi, singulas materias ad aliquod Catechismi caput reducendo, accommodet, ut catechisare magis, quàm concionari videatur. Jam autem, quod docere priùs & principalius sit Parochi munus, quàm Sacramenta ministrare, inde manifestum evadit, quia ex mente Concilii Trid. & Ritualis Romani populus ad Sacramentorum susceptionem per Catechismum disponendus sit.

Sess. 24. cap. 7.

I. Non desinunt Parochi plurimas allegare difficultates, quibus dicunt se ab hoc sacro ministerio promptè obeundo retardari.

Respondetur obiectionibus Pastorum, qui contra Catechismum multas difficultates protexunt. Joan. 21.

R. Hoc equidem scio; at, etiam non ignoro plerosque Pastores, non pro meritis æstimare illam quam habent ad docendum obligationem; quæ tanta est, ut nunquam censere possint se officio functos, nisi totis viribus in id exercitii incubuerint. Clarum hoc est ex præmissis; unde, si quisquis animarum regimini præfectus est, linguis loquatur hominum & Angelorum in concionando; si moribus undequaque vivat inculpatus; si in studiis Theologicis eum progressum fecerit quem nemo alius; si omnibus gratus & acceptus, Catechismum autem non docuerit, nihil est, Pastor non est, quia sese & ventos pascit, non gregem; *factus velut æs sonans & cymbalum tinniens, charitatem autem non habens.* Utpotè qui agnos neglecto Domini præcepto non pascit.

In plerisq; Sacerdotibus desideratur animarum zelus.

Secundò, multi in externam tantum speciem, quæ ob oculos versatur, intenti, fructum qui inde manat, non considerantes, minimè expendunt, ut par est, excellentissimæ functionis magnitudinem, quæ circa animas æternæ beatitati destinatas versatur. Debet igitur catechista huic se operi accingens omni humano respectu sepositio, rem præclarissimam magno animo aggredi, & solam Dei gloriam, animarum salutem, & commissi sibi muneris debitum præ oculis habere.

Sed, ehcu! dolendum est in tam paucis

Digitized by Google

Sacerdotibus verum & sincerum zelum animarum hodie reperiri, eorum plerisque rei familiari plus nimio intentis, aliis alia agentibus. O si firmiter sibi persuaderent, nihil esse quod animæ immortali possit æquiparari nec universum quidem mundum! *Quam enim dabit homo commutationem pro anima sua?* Si, inquit, Os aureum, immensas pecunias pauperibus eroges, plus tamen effeceris, si unam converteris animam. Age igitur, o Sacerdos, o curator animarum, si ad Deum tendis (ut omninò tamquam ad scopum tendere debes) cura ne ad eum solus venias; scriptum est enim: *Qui audit, dicat veni*; ut qui jam in corde vocem superni amoris acceperit, foris etiam proximis vocem exhortationis reddat: plus enim est verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere, quàm ventrem morituræ carnis terreno pane satiare. Addam ex eodem S. Doctore. *Nullum omnipotenti Deo tale est sacrificium, quale est zelus animarum*. Et ex Richardo de S. Victore: *Nescio*, ait, *an majus beneficium possit à Deo conferri, quàm ut per ejus obsequium alii salutem consequantur*: Neque prætereundum est illud magni Dionysii Areopag. *Omnium divinorum divinissimum est cooperari Deo in conversione errantium, & reductione peccatorum ad ipsum: Et qui visceribus charitatis affluentes, ac communicationem bonitatis Dei imitantes, puro amore pro universorum salute laborant, rectè Deiformes & divini, imò divinissimi nuncupantur*. Hæc alta mente repone, ò curator animarum, hæc tibi sint continuus stimulus ad concionandum, ad catechisandum, ad strenuè in vinea Domini laborandum, ut, sicut Pastor cognominaris, ita re ipsa gregem sollicitè pascas, ut sis Pastor bonus coram Deo, & Angelis ejus.

Matth. 18. Chrys. in ep. 1. ad Cor. Apoc. 22. Gregor. hom. 6. in Matth. Hom. 12. in Ezech.

Exemplo præluxerunt Christus Dom. Salvator noster, qui uti ex Evangelio liquet, noluit prohiberi parvulos ad se venire, nullamque prætermisit animas convertendi, & oves errantes reducendi occasionem. Quod attendens Origenes, *Pastor es*, inquit, *vides oviculas Domini ignaras periculi ferri ad præcipitia, & per prorupta pendere, nec occurris, non revocas, non saltem voce cohibes, & correptionis clamore deterres? sic memores Dominici Sacramenti, ut cùm ille derelictis nonaginta novem in cœlestibus, propter unam oviculam, quæ erraverat, in terras descenderit, & inventam vectaverit humeris suis ad cœlum, nos in nullo prorsus in curandis oviculis Magistri Pastoris sequamur exemplum?*

Exemplo. Matth. 19. Hom. 7. in Josue.

Et cui universi ovilis sui curam demandavit S. Petrus, quemadmodum ex omni ejus peregrinatione & scripturis Canonicis manifestum est.

Talis Pastor erat S. Paulus S. Petri collega dicens: *Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis qui sunt cognati mei secundùm carnem*. Ubi Sanctus Chrysostomus. Omni, inquit, pelago latior, omni flamma vehementior, erat hæc dilectio, ac nulla illam pro dignitate dictabit oratio. Quod est, inquit, *Ego ipse*. Qui omnium Magister sum effectus; qui officia, meritaque infinita coegi; qui coronas infinitas exspecto. Deinde optationem Anathematis Pauli sic explicat, q. d. à cœlorum regno libens exciderem, & ab illa arcana gloria, maximam omnium existimans consolationem mihi affore; si ampliùs non audiam convitiis illum affici, cujus amore tantoperè ardeo.

Rom. 9. Mirus S. Pauli zelus.

Memorabile quoque exemplum veri & zelosi Pastoris enituit in S. Joanne Euangelista (ut omittam quod in Euangelio & in Epistolis suis nihil nisi amorem, & divinum ignem spirat) relatum à scriptoribus Ecclesiasticis. Hic juvenem à se conversum, & Episcopo cuidam commendatum, sed ab eo neglectum, indeque latronum Principem factum jam senex per vias & sepes requisitum, ad pœnitentiam & vitam sanctam reduxit. Rem gestam ex Clem. Alex. fusè describit Euseb. l. 3. hist. c. 23. & D. Chrys. ep. 5. ad Theod. lapsum.

Illustre etiam in hac materia exemplum toti orbi præbuit è summo Ecclesiæ culmine Divus Gregorius Magnus. Is, ut erat podagra præpeditus, & corpore semper infirmo, gestatoria sede comportari se curabat ad scholam puerorum choralium, quos ipse manu virgam prætendens docebat, errantesque corrigebat.

Ribad. in Floribus SS.

Habui mihi amicitia conjunctissimum

mum in Seminario Regio Lovaniensi cùm studiis Theologicis operam darem, D. Jodocum Van-Dormael Bruxellensem virum eruditissimum, qui postea in Seminario Archiepiscopali Mechliniæ sacram Theologiam legit. Erat ille virtutis eximiæ, & mundanarum rerum præcipuus contemptor; adeò, quòd nullum unquam beneficium Ecclesiasticum, quantumvis opimum, etiam ultrò oblatum accipere consenserit. Sed quod in isto viro mireris magis, & cujus gratia hìc memini, solebat Dominicis & festis diebus Mechlinia à summo manè in vesperam per vicos & pagos, per sepes & vias, ardentissimo animarum zelo, quem oratione assidua nutriebat & fovebat, quasi sauciatus discurrere catechisando, & quæ sunt Doctrinæ Christianæ rudimenta ignoranti plebeculæ annunciando, solo frusto panis pro viatico contentus, quod, ne cui molestus esset, ex civitate comportabat. Dolendum est tales Apostolos præmatura, heu, morte nobis præripi. Sunt enim pauci, sunt, inquam, perpauci tales operarii; ut meritò mihi liceat cum S. Gregorio conqueri: *Ecce mundus totus plenus est Sacerdotibus, sed tamen in messe Dei rarus valde invenitur operator: quia officium quidem sacerdotale suscipimus, sed opus officii non implemus.* Homil. 17. in Evang.

I. Magis, inquiunt, moventur auditores concionibus, quàm Catechismis.

R. Verum est, quia Concionatoris partes sunt movere, quemadmodum proprium Catechistæ munus est docere, sed quia fieri non potest ut affectus nostri moveantur, nisi fuerimus prius instructi, earumque rerum, quæ affectus commovere solent notitia imbuti, hinc fit, quod Catechismus, in quo doctrina fidei necessaria pro simplicium captu traditur, magis necessarius sit, quàm Conciones. Nihilominus maximè optandum est, ut Parochi in cordibus commendatæ sibi plebis per conciones Dei amorem, & æternorum bonorum desiderium accendant: & per Catecheses suas, quod suprà Synodus Tridentina dixit, annuncient simplicibus, *cum brevitate & facilitate sermonis vitia quæ eos declinare, & virtutes quas sectari oporteat; ut pœnam æternam evadere, & cælestem gloriam consequi valeant; docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem;* Ut quod magnus Hilarius dixit, *ipsi sint in omnibus æternitatis factores*, & officio suo bellè perfungantur. Potest verò prudens Catechista etiam movere suos auditores, & ad id tanquam ad finem secundarium committi. Vide S. August. de catech. rudibus c. 6.

I. Qua ratione fieri id potest?

R. Res est facilis. Quod sic ostendo: si tractes v. g. de fide, doceasque fidem esse *donum Dei, lumen, &c.* erumpe in exclamationem ejusmodi: *O Filii mei, quantum est hoc donum! quale hoc lumen posse Deum, sanctissimam Trinitatem, objectum beatitudinis nostræ! O si Deus nihil præterea nobis donasset, nonne mirum in modum ipsi essemus obstricti? O lumen quo cæli splendorem intueri licet! O qui te non habet, quam cæcus est: & quod gaudium potest illi esse, qui cæli lumen non videt?* Etiam in Catechismo movere possumus auditores. Tob. 5.

Si tractas primum Symboli articulum, qui est de Deo uno Creatore universi, postquam docueris quod creatio sit opus omnipotentiæ Dei, aliquid è nihilo educentis; postquam ostenderis Deum nullius indigum meræ bonitate sua creaturas, præsertim hominem produxisse ad communicandum ei suam bonitatem, & ad imprimendum ei imaginem & similitudinem suam; quàm facile est commovere auditores ad tanti beneficii gratam recordationem, & dicere: *Agedum, ò homo, agnosce Deum tuum, auctorem tuum, plasmatorem tuum; bos, asinus, cæteraque animantia agnoscunt Dominum & possessorem suum, & fieri ne poterit ut homo obliviscatur Dei & Domini sui?* Declara quid hoc sit, *educi ex nihilo?* imò educi hominem ex nihilo, ut tam excellens fiat creatura; id age familiariter, & brevibus, concisisque verbis, & interrogationibus in hunc modum: *Dicas mihi, puer, debesne amare, & honorare patrem tuum? Ita. Quamobrem? Quia absque eo non essem in hoc mundo. Optimè dicis; fili mi, ita est; sed numquid Deus principaliter te in hunc mundum edidit? Ita. Quomodo hoc? Quia ipse animam meam creavit è nihilo, & membra corporis mei ipse compegit, non pater meus carnalis. Optimè. Debesne igitur plus amoris, plus honoris Deo tuo, Creatori*

Digitized by Google

atori tuo, Patri tuo cœlesti, quam patri tuo secundùm carnem; ita, omninò absque ulla comparatione.

In hunc modum poterit industrius Catechista per omnes Catecheseos partes formare varios actus ad movendum: modò fidei, spei, charitatis; modò religionis, pœnitentiæ, detestationis peccatorum, prout res feret; cujus rei materiam passim in hoc Thesauro reperiet.

I. Queruntur Parochi præsertim rurales multum se & incassum laborare in compellendis ad Ecclesiam pueris pro Catechismo.

Qualiter cogendi pueri ad Catechismum.

R. Ante omnia inculcent præ concione obligationem, de qua suprà, parentum, Magistratuum, Ludimagistrorum ad dimittendos, imò compellendos pueros ad scholas Dominicales.

I. In urbe, inquiunt, facile est aliquod auditorium cogere pro Catechismo; at ruri minimè, ubi prima statim ætate dimittuntur pueri ad custodiam ovium, vaccarum, pecorum cæterorum.

R. Ad hoc dico, inveniri plerumque in una familia quatuor, aut quinque proles, è quibus si duæ amandentur in agros, domi manent duæ vel tres, quæ cum patre & matre possunt ad Catechismum venire, ut hac ratione competens semper auditorium habiturus sit Parochus; deinde mutentur animalium excubiæ per singulas Dominicas, ut qui priore Dominica ad eorum custodiam deputatus fuerit, hac Dominica Catechismo interesse, & sic alternis vicibus agros & Ecclesiam adeant. Quod si nec hoc succedat, Pastores ipsi JESU Christi Domini nostri, qui est Pastor bonus, exemplum secuti ad agros, sepes & vias venaturi animas sese conferant, & ibidem animalium custodes repertos benignè & humanè salutent, qualiter cum suis animalibus agatur, exquirant, paseua laudent, &c. Et hac ratione in eorum bonam gratiam admissi, incipiant familiariter aliquod Doctrinæ Christianæ punctum attingere, & occasione uti. Ita Apostoli, sicut in eorum actis legimus, *non cessabant omni die in templo & circa domos docentes & evangelizantes Jesum Christum.*

Act. 5.

Exempla.

S. Lambertus Leodiensis Episcopus, & Willebrordus Episcopus Ultrajectinus per agros, sepes, & dumeta circumeuntes docebant homines rudes & semiferinos, uti habetur in eorum vita.

Sanctus Franciscus Xaverius Indiæ Apostolus prædicabat & catechisabat in navibus, in maris littoribus, per deserta loca, in oppidis & vicis, & in omni loco nullam omninò præteriens occasionem animas Christo lucrifaciendi.

I. Rursum dicunt subditos suos præcipuè ruris incolas ex quotidiano per hebdomadam labore fessos debere saltem aliquantisper diebus Dominicis quiescere, adeoque non posse tamdiu in templo retineri.

R. Sunt duodecim horæ diei; nolim ego rusticos sua quiete aut refocillatione defraudare; attamen persuasum iis esse debet, quod postquam tota hebdomada pro corporis victu laboraverunt, debeant saltem in die Dominica aliquid temporis animæ sustentationi tribuere. Impendat hîc Parochus, si quid habet zeli & prudentiæ; omnibus omnia fiat, & auditorium suum magna suavitate & humanitate detinendo, insignique documentorum varietate illud oblectando promptum & spontaneum efficiat. Tempus Catechismo opportunum deputet, sitque in eo brevis ne fastidium afferat, aut volentibus se recreare occasionem præripiat. Numquam dimittat aliquem cum nausea, sed potius det operam ut benè meritos præmiis imaginum, rosariorum, & similibus donatos sibi devinciat.

I. Nonne sufficit si Pastores Catechisaverint in Adventu, & Quadragesima?

R. Minimè, mandat enim Ecclesia id fieri diebus saltem Dominicis & Festis solemnibus, ut supra habitum est.

sess. 5. c. 2. de refor. & sess. 24. c. 4.

Quod quidem Oecumenici Concilii præceptum, quin præcipui sit momenti, nullus meritò ambiget, cùm ejus transgressores per censuras Ecclesiasticas, seu alias ad Episcopi arbitrium cogi debeant.

I. Non desunt etiam ex illis qui cùm bonum & locuples talentum sortiti sint, & sacris Litteris in Universitate diligentem multo tempore dederint operam, nunquam tamen Catechisant, nec in ipso quidem Adventu, aut Quadragesima.

R. Etiam reperire est nobiles quosdam, qui cùm pedem nunquam in agrum vel saltus

tus & nemora venationis gratia extulerint, minimumque rete vel ad intercipiendam unam muscam expanderint; usque adeò tamen avidè venatoris nomen aucupantur, ut plurimam omnis generis venaticam suppellectilem de porticibus & ambulacris domuum suarum ingenti ambitione suspendant; & ostentationi, nullique præterea usui habeant. Non multò absimiles videntur mihi esse Pastores illi, de quibus quereris, illi enim, ut ingenio, doctrina, nec non copioso librorum apparatu sint instructi, nunquam tamen vel in dexteram, vel in sinistram navigii, quicquid mandaverit Dominus, mittunt rete, ut vel piscículum extrahant, puta animam unam Christo Domino tale pulmentum esurienti lucrentur, solo specioso Pastoris, id est, hominum piscatoris nomine contenti, de re ipsa nihil solliciti.

Secundò, conveniendi sunt isti, & interrogandi quo fine tantum olei & operæ in studia insumpserunt? Si, quod pronum est nos credere, ut Parochiale beneficium opimum, & lautiori mensæ commodum adipiscerentur, heu! quàm turpis quæstus, quàm pudendus tantorum laborum finis, quàm fœda sacrarum Literarum cauponatio.

3. p. Past. admonit. 26. Tertiò, *admonendi sunt*, inquit Greg. *qui cùm prædicare utiliter possunt, immoderata tamen humilitate*, (inertia, aut pusillanimitate) *refugiunt ut ex minori consideratione colligant, quantum in rebus majoribus delinquant. Si enim indigentibus proximis ipsi, quas habent pecunias absconderent, adjutores proculdubio calamitatis existerent. Quo ergò reatu constringantur aspiciant, qui dum peccantibus fratribus verbum prædicationis subtrahunt, morientibus mentibus vitæ remedia abscondunt. Unde & benè quidam Sapiens dicit: Sapientia abscondita & Thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque?*

Eccl. 20.

Simile. Subdit deinde Gregorius aptam similitudinem: *Si populum fames astringeret, & occulta frumenta ipsi servarent, auctores proculdubio mortis existerent. Quæ itaque plectendi sint pœnæ, considerent, qui eum fame verbi animæ perimunt, ipsi panem percepta gratia non ministrant.* Unde & benè per Salomonem dicitur: Qui abscondit frumenta, maledicitur in populis. *Frumenta quippe abscondere, est prædicationis sanctæ verba apud se retinere. In populis autem talis quisque maledicitur, quia in solius culpa silentii, pro multorum quos corrigere potuit, pœna damnatur.*

Prov. 11.

Quartò, si ejusmodi Parochi ita, ut præmissum est, & moniti non resipiscant, & per pœnas ab Episcopis juxta mentem Concilii Tridentini compulsi nihilo meliores evadant, de Coadjutoribus aut Vicariis, qui prædicationis & Catechisationis munus sufficienter adimpleant, per Episcopos eis provideatur, sicut de illiteratis & imperitis Parochialium Ecclesiarum Rectoribus disponit idem Concilium.

I. Rursum dicunt Parochorum nonnulli, frequentem esse ad suas Parochias concursum omnis Ordinis Religiosorum seu Terminariorum, ut vocant, qui plebem concionibus suis sufficienter instruant. sess. 21. c. 6. de reform.

R. Mandatum est à Patribus Tridentinæ Synodi ut plebs doceatur ab ipsis Pastoribus (nisi legitimè ipsi impediti fuerint) *ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, idque Dominicis saltem diebus & festis solemnibus*; quod à Religiosis non ita fit; utpotè qui non adeò frequenter adveniant; nec in Doctrina Christiana pueris tradenda occupentur, sed materias morales potissimum pertractent, diversi diversimodè, pro ut ipsis benè visum fuerit, nullam in docendo connexionem adinvicem habentes. Neque certè ita norunt in particulari mores hujus vel illius Parochiæ & plebis, aut cujus verbi inedia laboret, sicut Pastores, qui pecoris sui vultum cognoscunt. Et, ut aliqui Religiosorum interdum catechisarent, at nunquam tam felici successu, sicut Pastores, qui proprias oves vocant nominatim, docendo, & interrogando quos maximè oportet, hoc modo: Petre, Paule, Catharina, dic mihi: *Quot sunt Dei? Quis pro redimendis hominibus carnem suscepit, passus & mortuus est?* Ut omittam dicere, quod Regulares coadjutores sunt Episcoporum & Pastorum in verbo & doctrina; at quommodò rectè coadjuvari dici possunt; qui per se nihil agunt ipsi in hoc genere?

De

Digitized by Google

De librorum hujus argumenti penuria non possunt omninò conqueri, cùm tot extent hoc tempore doctissimorum virorum Catechismi: ut superfluum omninò mihi videri potuisset in eadem etiam materia scribere, nisi (quod Pastores nostri expetierant) nova methodo per dialogismum continuum Catechistis opus undequaque paratum, & ad singulas materias exemplis instructum subministrare visum fuisse. Ad quod magno mihi adjumento fuit, quod per totos viginti quinque annos in hac palæstra omnibus anni Dominicis me exercere non cessavi.

Intentio Auctoris.

SECTIO QUINTA.

Modus Catechisandi.

HOra audita, & dato per campanæ sonum signo, Catechista in medio plebeculæ hinc & inde ex utroque latere secundùm sexum discretæ genua flectet cum auditoribus, legetque Hymnum: *Veni Creator Spiritus, &c.* Quo finito, surgens formabit valde expresè & distinctè signum crucis latinè: *In nomine Patris, & Filii, & spiritus sancti.* Et vernaculè idem semel & secundò repetet, advertens intereà, si quis malè illud efformet. Tum errantes apprehensa eorum manu, si parvuli sint, corriget, signumque Crucis perfectiùs & distinctiùs edere curabit singulas prælocutus voces, & cum illis quodammodò balbutiens, ut audaciam addat, & formidolosos animos erigat.

Curabit deinde alios recitare latinè & vernaculè, *Salutationem Angelicam.*

Et tandem ab aliis & aliis secundùm ætatis & discretionis incrementa, exiget *Orationem Dominicam, Symbolum Apostolorum, Præcepta Decalogi, Sacramenta Ecclesiæ*; quod singulis vicibus semper fiat, ex ista enim assiduitate proficiunt multi è tardioribus. Sumat hic animos Catechista, neque fatigetur, aut fastidio dejiciatur ex repetitis tertiò & quartò, aut quantum satis est, his in apparentia minutiis, in id unum attentus, ut illa semper distinctè, & cum mora recitentur.

Secundò, clarè & breviter repetet ea quæ postrema lectione habita sunt, curabitque exemplum sub finem dictæ lectionis allatum repeti.

Tertiò, prosequetur materiam sive lectionem ejus diei propriam, cujus summarium pueri enunciabunt, (prout per hebdomadam in scola didicerint) clarè & intelligibiliter. Tum Catechista ipsam lectionem explicabit sermone facili, & ad parvi sui auditorii captum accommodato; idem sæpiusculè aliis, atque aliis verbis repetens; adhibitis brevibus interrogationibus & responsionibus, ut majorem sibi attentionem conciliet: nunquam verò omittat uno atque altero exemplo dicta confirmare, cujus rei facultatem præstabit hic thesaurus.

Non excedat in his omnibus tres horæ quadrantes, & si fieri potest, brevior sit, ne cui molestus accidat.

Distributionem præmiorum faciat benè merentibus mox à responsione; quanquam si pauperibus aliquid eleemosynæ erogandum sit (quod in civitate omnibus comparentibus feci) ad finem Catechismi, ob tumultum, & temporis impendium expediat differri.

SECTIO SEXTA.

De indulgentiis Catechismi.

I. SUntne summi Ecclesiæ Pontifices illos favore & gratiis prosecuti qui rem catechisticam & scolarum Dominicalium institutionem promovere satagunt?

R. Ita. Plures eorum indulgentias & gratias in eam rem contulerunt, ut tanto alacrius populus Christianus in doctrinam ad salutem necessariam incumberet.

I. Refer huc, si placet, aliquas istas indulgentias.

R. Pius V. Pontifex Max. in Bulla sua quæ incipit, *Debito Pastoralis Officii*, datum Romæ 6. Octobris 1572. hortatur omnes Prælatos, ut invigilent Dominicalibus scholis ubique erigendis, iisque providendis curent de personis idoneis, quæ doctrinam Christianam doceant, cum facultate prædictis Prælatis attribu-

ta,

Digitized by Google

ta, ut doctrinæ Christianæ Confraternitates, ubi iis visum fuerit, instituant, concessis omnibus qui se huic negotio quoquomodo impenderint, 40. dierum indulgentiis.

Secundò, Gregorius 13. in Bulla sua quæ incipit, *Illius qui pro gregis Dominici*, datum Romæ ejusdem anni 21. Octobris, ampliat indulgentiam dierum 40. ad centum dies.

Idem Gregorius per litteras die 27. Maij 1576. donavit cuicumque in Confraternitatem doctrinæ Christianæ inscribendo, eo die, quo peccatorum confessione, & sacra Communione præmissis nomen dederint, *decem annos, & decem quadragenas indulgentiæ*, & alias similes duabus vicibus in anno, similiter, ut præfertur confessis & communicatis, lucrifaciendas.

Item concessit omnibus Confratribus quoties congregabuntur, & tractabunt de pertinentibus ad felicem successum Doctrinæ Christianæ, *centum dierum indulgentias*.

Insuper omnibus Confratribus & Consororibus dictarum Confraternitatum, qui semel quotannis, prout eorum Superiores determinaverint, & judicaverint, verè pœnitentes & confessi sacra Communione se refecerint; & similiter in articulo mortis pœnitentibus & contritis *plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam* concessit; dictis omnibus indulgentiis in perpetuum valituris, præter has omnes papales indulgentias, plerique etiam Prælati inferiores pro suo in bonum animarum & Christianam doctrinam zelo liberalissimè elargiuntur quicquid possunt iis qui rei catechisticæ & scholis Dominicalibus per eorum Diœceses subsidiariam manum adhibent; & meritò cùm subsit causa gravissima: videlicet ut animos addant iis qui tam salubri, & Ecclesiæ Dei tam necessario operi bonam operam navant.

QUINQUE LECTIONES PRÆLUDIALES.

LECTIO PRIMA.

De Deo Trino & Uno.

I. DEbemusne credere Deum esse?

R. Ita indubitanter fide credendum est.

I. Non possumus ergò salvari absque hac fide?

R. Non possumus omninò.

I. Declara hoc.

R. *Quicumque vult salvus esse, ante omnia opus est ut teneat Catholicam fidem; Quam nisi quisque integram inviolatamque servaverit, absque dubio in æternum peribit. Fides autem Catholica hæc est, ut unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in unitate veneremur.* S. Athan. in symbol.

I. Suntne aliqui, qui non credunt Deum esse?

R. Sunt, & hi vocantur Athei, q. d. sine Deo.

I. Ille qui negat esse Deum, sapit-ne?

R. Imò verò vocatur in Scriptura insipiens: *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus.* Psalm. 13.

I. Quare talis dicitur insipiens?

R. Quia nescit id, quod universa natura intentissimè clamat. *Totus mundus quasi conscriptum quoddam volumen est prædicans gloriam Dei, & absconditam alioquin & invisibilem illius magnificentiam, per seipsam tibi mente prædito ad veritatis contemplationem annuncians.* Vide ad Romanos primo, vers. vigesimo. Sanè uti Deus in patria est speculum in quo relucent creaturæ; ita in via creaturæ speculum sunt, in quo videtur Deus. Basil. hom. 11. Hexameron.

I. Declara hoc quod dixisti, paulo amplius?

R. Cœlum cum suis orbibus, stellis, planetis, motibus, influentiis clara voce prædicat, quod Deus ipsa ordinaverit, & mandatum dederit, ut tali motu & ordine cum- S. Thom. 1. p. q. 2. art. 3. in Or.

ne cuncta se habeant, sicut revera se habent. *Tuet Cœlum, inquit S. Chrysostomus, sed ipsius aspectus vocem tubæ clariorem emittit, per oculos non per aures nos docens.* Idem dic de terra, de mari, de alternis tempestatibus, de vicissitudinibus diei & noctis, &c. Homil. 3. ad pop.

I. Habesne similia quibus hoc declares? Similia.

R. Habeo. Agente te viam per desertum aliquod (inquit celebris Orator) offendis forsan aulam regiam mirè compositam atque ornatam: interrogas quo pacto tanta ibi constructa sit domus; dicturque tibi: casu mons quidam cecidit, & ex ejus ruina hæc tanta domus fabricata est: Irrideres eum qui hæc tibi persuaderet: mirum enim domus artificium, ostendit manifestè opificem fuisse præclarum, qui tanto ordine cuncta collocavit: Ita profectò qui attentiùs consideraverit mundi hujus magni opificium, liquere dicet summum opificem illud composuisse.

Solent nautæ, qui maximam regunt navem intus alicubi in puppi, in fornice latere, neque videntur; deprehenduntur tamen intus residere ex recto cursu quem tenet sulcans navis; ad eundem modum non videtur Deus obtutu corporeo in machina hac quæ tam uniformi ordine procedit; arguitur tamen intus esse ex directione admirabili.

Quando videmus imaginem aliquam singulari arte depictam, nihil deformitatis habentem neque in capite, neque in oculis, neque in vestibus, &c. Agnoscimus magistri artem, & hominem quem nescimus, mentis affectu amplectimur.

Et hæc est sapientia Christiana in rebus omnibus Deum investigare, diligere, & sicut decet, glorificare: Vide S. Aug. lib. 5. conf. cap. 4.

I. Est ne tibi ad manum exemplum alicujus Sancti, qui isti sapientiæ se totum addixerit? Exemplum.

R. Ita S. Antonius tali exercitio ætatem sanctissimè trivit in eremo. Rogatus qua ratione posset ipse absque libris sapere, respondit. Deum se in creaturis omnibus depinxisse, tanquam in imagine. Hinc vulgò dicere solemus, *mundum ipsum esse librum sancti Antonii.*

I. Cæcos igitur esse oportet, qui tam claram lucem non vident?

R. Benè dicis. Et verò valdè mirum est, quod oculi corporis nostri, etiamsi solem ipsum intueri nequeant, tamen ex lumine quo cinctus est, facillimè & adesse & pulcherrimum esse judicent; & oculi cordis nostri tam difficulter erigantur ad Deum, & ejus immensam pulchritudinem vix tenuiter sentiant, cùm tamen undique cinctus sit splendore & decore maximo, vide Psal. 103.

I. Estne ergò magna sapientia scire Deum?

R. Maxima. Hinc Apostolus exclamat: *O altitudo divitiarum & scientiæ Dei!* Rom. 11.

De Sancto Edmundo legimus, quod matre jam defuncta ei apparente, & geometrica aliaque studia ignobiliora dissuadente, ad unam Theologiam & sacræ Scripturæ libros desinceps eadem hortante, totum se converterit. Exemplum. Sur. tom. 6. 16. Novemb.

Erumpat interdum Catechista in exclamationem ad morum excitandum in suo parvo Auditorio pro materia quam tractat, verbi causa, hic: *O pueri, ò pueres, quantæ sunt hæ divitiæ scire Deum! Sciras, inquam, Deum, ad eum amandum, ad ei toto corde serviendum, &c.* Affectus.

I. Quid est ergo Deus?

R. Non debes cogitare Deum rei alicui creatæ quantumvis excellenti similem esse: Deus non est pulchritudo agri, sed qui fecit illam; non est splendor firmamenti: non lumen Solis aut Astrorum, sed qui fecit illud: non est species aliqua oculis subjecta, sed qui fecit illam. Quidquid enim entitatis, bonitatis, & perfectionis est in creaturis quibuscumque, hoc totum est eminentius, multoque sublimius in Deo Optimo Maximo. Unde Nota nos dixisse suprà, Deum se in creaturis depinxisse, aut aliquod sui vestigium reliquisse. Creaturæ igitur non sunt nisi imagines Dei & vestigia: res verò ipsa, entitas, & realitas realissima est ipse Deus. Quomodò ergo homo totus est in imaginibus, in picturis, in vestigiis, & rem ipsam non persequitur desiderio, studio, votis, amore? *Da Domine Deus, plasmator meus cordi meo te desiderare, desiderando te quærere, quærendo invenire, inveniendo amare.* Aug. Creaturæ sunt imagines & vestigia Dei.

I. Sed age, quid est Deus?

R. Deus

Digitized by Google

R. Deus est res maximè spiritualis, imò
Joan. 4. *spiritus est Deus*, qui semper exstitit, & qui solus de seipso cum veritate prædicat: *Ego sum qui sum*, existens scilicet ab
Exod. 3. initio omnis æternitatis, & nunquam desinens, qui fecit omnia, implet omnia, regit omnia, scit & videt omnia, rebus omnibus intimè præsens: Sapientissimus, pulcherrimus, potentissimus, optimus, maximus, immensus, misericordissimus, & justissimus, perfectissimus, incomprehensibilis.

Heb. 11. I. An Deus remunerator bonorum sit?

Rom. 2. R. Ita planè sentiendum est. *Deus cunctа nostra instaurat & moderatur providentiâ suâ. Ipse reddet unicuique secundùm opera ejus; iis quidem qui secundùm patientiam boni operis, gloriam & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam: his autem qui sunt ex contentione, &c. ira & indignatio.*

I. Quot sunt Dii?

Deut. 6. R. *Unus est Deus.* Sicut in cœlo unicus est Sol, in regno unus Rex, in homine una anima.

Deus unus est. I. Cur unum Deum esse, non plures confitendum est?

R. Quia, cùm Deo summam bonitatem & perfectionem tribuamus, fieri non potest, ut id quod summum & absolutissimum est, inveniatur in pluribus; quod si cui aliquid ad summum deest, eo ipso imperfectus est; quare nec Dei natura illi convenit.

I. Nonne ergo Deus Pater ipse est Deus?

R. Omninò.

I. Nonne Filius ipse est Deus?

R. Planè.

I. Nonne Spiritus S. ipse est Deus?

R. Est certissimè.

I. Nonne ergo sunt tres Dii?

R. Minimè. Nam etsi sunt tres personæ distinctæ, non sunt tamen nisi unus Deus. Et hoc est mysterium incomprehensibile & ineffabile sanctissimæ Trinitatis, de quo plura in Symbolo, cap. 2. lect. 4. Vide interim Symbolum S. Athanasii, quod nobis recta est in hac materia credendi regula.

I. An Deus habeat corpus?

Deus est incorporeus. R. Nullo modo, Deus enim ut antè diximus, spiritus est, de quo ipse Salvator ait: *Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.* Non obstat Luc. 24. quod secunda in Trinitate persona, id est Filius, corpus habet, quia inde habet, quod humanam pro nobis naturam susciperè dignatus est, ut dicetur in Symbolo. Habet ergo corpus qua homo, non qua Deus.

I. Pater igitur & Spiritus Sanctus, id est, prima & tertia in divinitate persona, non habent corpus?

R. Non, quia istæ duæ personæ non acceperunt humanam naturam.

I. Cur ergo istæ personæ solent interdum, sub quibusdam formis corporalibus repræsentari?

R. Quia res spirituales, uti Deus & Angeli, non possunt sub intuitum nostrum & sensus, prout in seipsis existunt, cadere, nisi mediante forma aliqua visibili & corporali. Unde, quod Deus Pater pingi & repræsentari soleat tamquam senex cana barba, idcircò est, ut significetur ejus æternitas & providentia. Secundò, quia talis Danieli Prophetæ apparuit, ubi *antiquus dierum* dicitur. Dan. 7.

Quod verò Deus Spiritus sanctus tertia persona uti columba exprimatur, fundamentum in eo habet, quod sicut columba super Christum Dominum descenderit in Baptismo, Matthæi 3. Secundò, ut per figuram significentur qualitates columbæ Fidelibus super quos descenderit Spiritus sanctus, infundi; columba enim simplex & amans designat simplicitatem & amorem Spiritus sancti, qui est summus & simplex amor Patris & Filii ejus consubstantialis.

I. Restat mihi alia difficultas in hac materia; Si Deus ter maximus, uti doces, corporis sit expers, qui fit ergo quod ipsa Scriptura divina frequenter ei attribuat aures, oculos, manus, &c.

Exemplum. R. Non aliud hoc est, quàm ut significetur Deus, per essentiam suam infinitam id totum, quamquam modo longè perfectiori, quod solet homo per ejusmodi membra corporis sui efficere.

I. Est-ne Deus aliquando hanc ipsam confessionem, de uno Deo & trino, aliquo insigni miraculo attestatus?

R. Est attestatus evidentissimè. Cùm Sanctus Tiburtius ad Fabianum Judicem addu-

Digitized by Google

adductus de Christi fide multa prædicaret; excandescens Judex pavimentum carbonibus candentibus sterni jubet. Mox Tiburti, ait, vel Diis nostris sacrifices, oportet, vel per istos carbones nudis pedibus incedendum est. At ille signo crucis se mùniens, fidenterque ambulans in pruna; Discè, inquit, ex hoc solùm esse Deum quem Christiani colunt; prunæ enim flores mihi videntur. *Vide Breviarum Romanum.*

Similia exempla per omnes ferè Martyrum hystorias reperies.

I. Cur homines Dii interdum appellantur?

Homines interdum Dii nuncupantur quomodo.

R. Quod sacræ Litteræ Prophetas & Judices Deos appellarunt, non gentium more factum est, quæ sibi plures Deos stultè & impiè finxerunt; sed quadam loquendi consuetudine, significare voluerunt excellentem aliquam virtutem, vel functionem, quæ Dei munere illis concessa sit.

LECTIO SECUNDA.

De Homine, ejusque Fine.

I. POsses-ne similitudinem aliquam hujusce, quam diximus, individuæ Trinitatis in medium proferre?

R. Satis accommoda est ejusmodi similitudo in homine, quem ad imaginem & similitudinem Dei factum Scriptura proloquitur. *Faciamus*, inquit, *hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Et iterum: *Ad imaginem Dei creavit illum, masculum & faminam creavit eos.*

Gen. 1.

I. In quo maximè cernitur hæc Dei imago & similitudo?

R. In anima quæ immortalis est, & tribus facultatibus, intellectu, memoria, & voluntate prædita.

Affectus.

O filioli mei, ò pueri, imago & similitudo Dei sumus; Ergò ne in luxum & voluptatem, in canum & immunditiam nos trademus?

I. Ergò res magna est homo, vel ex ea sola parte qua similitudinem Dei gerit?

Homo in sublunaribus primas occupat.

R. Planè, ut inter sublunares omnes creaturas, vel hoc solo nomine, primum locum occupet.

I. Est ne igitur homini sui-ipsius cognitio utilis?

R. Hoc nimirum quæris, sit-ne homini utile, ut originem quisque suam & conditionem pernoscat? Itaque dicendum est, nihil æquè homini necessarium, quam seipsum nosse. *Multi*, inquit Bernardus, *multa sciunt & seipsos nesciunt, & alios inspiciunt, & seipsos deserunt; Deum quærunt per ista exteriora, deserentes sua interiora, quibus interior est Deus.*

In principio meditationum.

I. Ecquis Sanctorum hanc sui-ipsius cognitionem perfectam habuit?

R. Inter multos S. Franciscus, qui dicere solebat: *Quis tu Domine, quis ego? Tu abyssus sapientiæ, potentiæ, virtutis, omnisque boni: Ego abyssus nihili, ignorantiæ, infirmitatis, peccatorum, omnisque mali.* Dicamus frequenter & nos cum magno illo Augustino: *Noverim, te, Domine, noverim me.*

Exemplum.

I. Quid igitur homo?

R. Est creatura rationalis anima & corpore constans.

Homo definitur, & definitio declaratur.

I. Cur dicis quod homo sit *creatura*?

R. Quia anima ipsa (quæ hominis est potior pars) à Deo creatur dum corpori infunditur; corpus verò ipsum quamquam à parentibus secundùm materiam trahimus, at certè principalis ejus formator est Deus, dicente septem filiorum Machabæorum generosa Matre: *Nescio qualiter in utero meo apparuistis: neque enim ego spiritum & animam donavi vobis & vitam, & singulorum membra non ego ipsa compegi: sed enim mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, & spiritum vobis iterum cum misericordia reddet & vitam.* Et B. Job. *Manus tuæ, Domine, fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu.* Et paulò post: *Memento quæso quod sicut lutum feceris me.* Et rursum: *Pelle & carnibus vestisti me, ossibus & nervis compegisti me.* Adeò quod Deus ipse Pater noster sit, non tantùm secundùm animam, sed etiam secundùm corpus; ut proinde rectè submoneat ipsa Veritas, unum nobis vocandum Patrem, qui est in cœlis, non etiam alium super terram; scilic. æquè primò & principaliter, & cum ea, quam diximus, excellentia. *Non enim instituit vita*

2. Mach. 7.

Job. 7.

Super Matt. 23.

Digitized by Google

sola habemus ex parentibus, sed transitum vitæ per eos accipimus, inquit S. Chrysostomus.

I. Quid hoc est *Creatura rationalis?*

R. Intelligo per hoc, quod homo, qua rationalis, emineat omnibus creaturis sublunaribus, *paulò minùs ab Angelis minutus.*

Psal. 8.

I. Dic modò, quid circa animam ipsam hominis considerandum habes?

Animæ dignitas.

R. Tria potissimùm; videlicet: ejus dignitas, & præcellentia, quæ in eo posita est, quod spiritualis sit, immortalis, ad imaginem & similitudinem Dei creata; quod Deus Pater pro ea in libertatem vendicanda filium suum unigenitum in terras miserit.

Periculum.

Alterum est, magnum in quo continuò versatur; discrimen. Circumstant eam omni tempore hostes ferociſſimi, mundus, diabolus, & caro, ruinam & perditionem ejus quavis arte quærentes. *Militia, dicebat Job, est vita hominis super terram.* Et Apostolus: *Caro concupiscit adversus spiritum.* Vide Innocentium tertium libro de contemptu mundi capite 18.

Job. 7.

Eph. 5.

Animæ Miseria.

Tertium est, miseria summa, in qua versatur anima. Agit hic nimirum in mundo quasi exul & in corpore quidem tanquam in ergastulo, bestiis terræ consociata, & usque adeò interdum sui oblita, ut bestialem magis vitam, quàm rationalem, suis illecta affectibus, ducere videatur. *Homo cùm in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Hanc suam miseriam deplorabant Sancti: *Incola ego sum in terra*; inquiebat Psaltes, *& peregrinus sicut omnes Patres mei.* Et Apostolus: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus! Educ de custodia animam meam.*

Psal. 48.

Psal. 118.

Psal. 38. Rom. 7.

Psal. 141.

I. Quid ex hisce omnibus concludendum?

R. Hoc certè. Quandoquidem tanti sit anima, & tantis exposita periculis, totque vallata miseriis, id enixiùs curandum est & magna sollicitudine agendum ne pereat: *Quid enim prodest homini, si universum mundum lucretur, anima vero suæ detrimentum patiatur, aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?*

Matt. 16.

Turlot Thesaurus Doct.

Hoc frequenter decantabat Sancta Paula, ut author est S. Hieronymus in ejus Epitaphio.

Exemplū.

I. Qua ratione potest homo animam suam perdere, aut ejus detrimentum facere?

R. Perditur æternum anima per peccatum mortale, in quo moritur homo sine pœnitentia. Ita Judas proditor tradens sanguinem justum, & in desperationem prolapsus, vitam & animam perdidit, laqueo se suspendens; de quo ipsa Veritas pronunciavit, *Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. Ita Theodericus Rex Italiæ visus est à quodam solitario in aliqua Siciliæ Insula, Lipparis dicta à Joanne Papa, & Symmacho, quos nuper jusserat occidi, in Ethna voraginem præceps dari.* S. Gregorius lib. Dialogorum cap. 30.

Exemplū.

Matth. 26.

I. Quid porrò circa hominis corpus considerandum habes?

Etiam 3. circa corpus considerat.

R. Etiam tria. Ac primum quidem est ejus vilitas. *Non enim est humanum corpus aliud quàm saccus stercorum, plenum fœtore, & mille malis obnoxium, esca tandem futurum vermium. O vilis conditionis humanæ indignitas! ò indigna vilitatis humanæ conditio! Herbas & arbores investiga; illa de se producunt frondes, flores, & fructus; & tu de te ledens, pediculos, & lumbricos. Illa de se fundunt oleum, vinum, & balsamum; & tu de te sputum, urinam, & stercus. Illa de se spirant suavitatem odoris, & tu de te reddis abominationem fœtoris. Qualis est arbor, talis est fructus.*

Innoc. 3. de contemptu mundi, lib. 1. cap. 8.

I. Quid inde fumis utilitatis ad mores?

Corporis humani vilitas.

R. Quod homo christas dejicere, & submissè de se sentire debeat, quamdiu in hac carne versatur peregrinus a Domino.

I. Soli-ne pauperes viles sunt hac in parte & contemnendi, qui corpus circumferunt luridum jejuniis, & neglecta cute parum nitidum?

R. Minimè, nam pauperum æquè ac divitum idem initium, idem finis. Non enim formavit Deus ab initio duos Adamos, unum scilicet argenteum vel aureum, unde nobiles & generosi Domini ortum sumpserint; & terreum unum è li-

Digitized by Google

mo unde pannosi, & vilis cæterorum hominum turba exordium acceperit: sed unus omnium Pater luteus est Adam. *Ideò homo nuncupatus est, quod sit factus ex humo, sicut Adam idem est quod terrenus, seu de terra natus*, Lact. lib. 2. divin. instit. cap. 11. Hoc igitur nomine homo quisque originis suæ admonetur, ut non superbiat, dum se ex vili pulvere, humore concreto, factum audit. Cujus rei agnitio gratissima Deo semper fuit. Gen. 9. Job. 7. & 10. Isaiæ 9. Isaiæ 45. *Væ qui contradicit factori suo*. Hieron. 18. *Sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea*. Hoc allegat Apostolus Rom. 9. Eccli. 10. *Quid superbit terra & cinis?* Hinc solebant veteres in signum profundissimæ humiliationis, pœnitentiæ ac luctus etiam capita sua cinere aspergere. Quod solemni die cinerum Ecclesia solet annuè recolere per cæremoniam cinerum. Dicebat sapienter de seipso Regum maximus Salomon. *Sum quidem & ego mortalis homo, similis omnibus, & ex genere terreni illius qui prior factus est, &c.* Ubi tandem concludit: *Unus ergo introitus ad vitam, & similis exitus*. Nimirum, uti omnium est luteum principium, ita omnium finis Deus. Si media contingit esse dissimilia, quia divites in vita sua lautè comedunt, largiter bibunt, molliter dormiunt, cùm omninò contraria pauperibus accidant; si divites honorantur, & pauper ubique jacet; at de his omnibus rationem reddere divites oportet, non pauperes qui istis caruerunt.

Cæremonia cinerum in capite. Quadr. Sap. 7.

Divites modeste se habere debent ad pauperes.

Vos ergo divites, nolite spernere pauperes, quoniam unus vestrum & illorum Creator Dominus, & Judex est Deus. Fratres omnes sumus, ab uno ortu ad eundem finem tendentes.

Per vitam ingredimur in theatrum hujus mundi, ut personam comicam agamus, hic Sacerdotis, ille principis, iste plebei. Comœdia hæc agitur coram Deo, Angelis, & hominibus: juxta illud Pauli: *Spectaculum* (græcè theatrum) *facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus*. 1. Cor. 4. Quisque ergo videat, ut personam suam quamcumque, sive divitis, sive pauperis Deo disponente susceperit, decore agat, ut tandem Deo illius bene actæ rationem exposcenti exactam reddat. Scena peracta vestes theatrales abjiciendæ sunt, ut suas quisque resumat in generali resurrectione. Unde Augustus Cæsar, teste Suetonio, moriturus ad amicos ait: *Satisne bellè personam nostram egimus?* Illis respondentibus, *bellè*, attrahens claudensque lectuli cortinas: *Valete ergo*, inquit, *& plaudite*, uti dicunt scenici finita jam comedia. Sapienter Poeta:

Esse, fuisse, fore, tria florida sunt sine flore:
Nam simul omne perit, quod fuit, est & erit.
Quod fuit, est, & erit, perit articulo brevis horæ.
Ergo quid prodest, esse, fuisse, fore?

I. Quid secundo loco circa corpus notas?

R. Ejus perversitatem & malitiam. Est enim ipsum corpus gratiæ Dei adversarium, & saluti semper infensum; cupiditatibus noxiis plenum; & quo delicatiùs illud tractaveris, eo insurget adversùs spiritum insolentius.

I. Quem inde fructum excerpis?

R. Hunc nimirum; domandam esse carnem, & voluptates ei subtrahendas, ut spiritui obedire & servire discat.

I. Quis illud exemplo docet?

R. Sancti quinque salutis suæ memores. *Sanctus Paulus vas electionis & Doctor gentium castigat corpus suum, & in servitutem redigit.* 1. Cor. 9.

De Sancta Cæcilia vide Breviarium Rom. 22. Novemb. Mira sunt quæ de seipso scribit S. Hieronymus ad Virginem Eustochium, & de Sancto Hilarione in vita ejus. Exempla.

S. Franciscus aliquando carnis titillatione pulsatus (ille, inquam, cujus tota vita non erat aliud quàm dura pœnitentia) aperta cella foras exivit in hortum brumali tempore, & in magnam demergens nivem corpusculum jam nudatum, septem ex ea plenis manibus cœpit compingere massas: quas sibi proponens, suo sic exteriori homini loquebatur: Ecce (inquit) hæc major, uxor tua est; quatuor istæ duo filii, & duæ filiæ; reliquæ duæ servus & ancilla, quos ad serviendum habere oportet; festina igitur omnes induere, quia frigore moriuntur. Si verò eorum multiplex solicitudo molestat, uni Domino sollicite servi. Illicò tentator victus abscessit,

Corpus male tractandum, ut spiritui serviat Bonav. leg. 1. vit. sancti Francisci cap. 5.

ste, & vir sanctus cum victoria in cellam rediit.

Ibidem. Idem Sanctus corpus suum, *fratrem asinum*, appellabat, tanquam laboriosis supponendum oneribus, crebris cædendum flagellis, & vili pabulo sustentandum.

Conrard. in ejus vita. *Sancta Elizabeth Ducis Turingiæ uxor, & Regum prosapia illustris, vivente etiam marito in abditiora se cubicula recipiens, ab ancillis se verberari faciebat virgis & flagellis, ut carnem domaret.*

Surius tom. 4. *Sanctus Ludovicus Franciæ Rex cilicium frequens ad carnem adhibebat, & immunem à peccato mortali in deliciis regalibus se custodiebat.*

I. Quid tertio loco notandum occurrit circa humanum corpus?

R. Quod illud sit animæ rationalis habitaculum, in virtutibus & actionibus bonis socium atque instrumentum. Oras? labia moves? genua flectis? corpus totum cooperatur animæ. Jejunas? ipsum patitur. Et tandem ab ipsa anima gloriosa resumetur corpus lucidum, agile, subtile, impassibile; ut sicut in passionibus, ita & in gloria sit socium.

I. Quis igitur finis hominis?

Aug. Ench. c. 9. in ultimo fimb. articulo, & in 2. petit. erat. Dom. Finis hominis excelsus & sublimis. R. *Factus est homo ut summum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando possideret, & possidendo frueretur.*

I. Numquid non sublimis admodum & excelsus est hominis finis?

R. Planè, tantus est, quantus est ipse Deus ter maximus.

I. Numquid homo debet magnas Deo Creatori suo gratias, quod factus sit ad finem tam excelsum tamque sublimem?

R. Omninò debet maximas. Et huc debet omnia sua cogitata, dicta, facta dirigere. Non te decipiat, mi amice, fugax & vana illecebra voluptatum carni blandientium, non illudat momentaneus honoris fumus, nec fallax plausus adulantium: in momento hæc omnia abibunt. Fu, bone vir, ad alia natus es, ad æterna creatus. Huc mentis aciem dirige, & ita vitam institue, ut felix æternum vivas, & à fine non aberres.

LECTIO TERTIA.

De Homine Christiano.

I. TU-ne Christianus es?

R. Ita, Dei gratia sum Christianus.

I. Cur ita dicis; *Dei gratia?*

Joan. 15. Matth. 13. R. Quia soli gratiæ Dei id acceptum fero, quod in hanc felicem Christianorum sortem vocatus sim.

I. Quandonam hæc bona sors ex gratia Dei homini accidit, ut Christianus sit?

R. Cum ad regenerationis lavacrum ablutus Christo nomen dat.

I. Numquid ergo fideles aut Christiani parentes similes sibi fideles aut Christianos gignunt filios?

Joan. 3. Ps. 50. Ephes. 2. Tit. 3. 1. Cor. 6. R. Minimè. *Quod enim ex carne natum est, caro est.* Certè David agnoscit se in peccatis conceptum; & sanctus Paulus fatetur se *ex natura filium iræ.* Imò Baptismus ipse ab eodem Apostolo *regenerationis lavacrum* ideò dicitur, quod qui in peccatis conceptus erat homo, in novam renascatur creaturam, *ablutus, sanctificatus & justificatus in nomine Domini nostri Jesu Christi, & in spiritu Dei nostri*, uti alibi loquitur idem Apostolus.

I. Numquid magno nobis honori ducere debemus, quod in Christianorum album adscripti sumus?

Maximus honor est Christianum esse. Psal. 147. R. Planè maximo; neque enim *fecit Deus taliter omni nationi.* Pone casum quod potentissimus sim mundi Monarcha; habens imperium amplissimum, extensum ab Oriente in Occidentem, & à Meridie in Septentrionem, sim interea infidelis & idololatra, ut quid mihi opes, regna, fastus omnis ille & potentia? *Quid prodest homini* (uti nuper diximus) *si universum mundum lucretur, anima vero suæ detrimentum patiatur?* è contra si fidelis sim, si Christianus; tametsi alia omnia desint, ero nimium felix. Audi sanctum Petrum hanc Christianorum conditionem extollentem: *Vos genus electum,* 1. Petr. 2. *regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: ut virtutes annunciatis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. Nulla sunt majores divitiæ,* Aug. ser. 1. de verbis Domini.

Lect. præced.

Digitized by Google

nulli thesauri, nulli honores, nulla mundi hujus substantia, quàm est fides Catholica; quæ peccatores homines salvat, cæcos illuminat, infirmos curat, catechumenos baptizat, fideles justificat, pœnitentes reparat, justos augmentat, martyres coronat.

Affectus. O pueri, pueri quales istæ divitiæ, quantus thesaurus Christianum esse!

I. Quid si aliquis tibi hunc thesaurum, has opes, Christi, inquam, fidem & Christianæ religionis professionem suffurari vellet, quid ageres?

Vide Chrys. super Matth. hom. 34. R. Cætera omnia cuivis tandem discrimini exponerem, sive bona fortunæ, sive honorem, seu etiam corpus ipsum prius quàm ejusmodi thesauri jacturam facerem.

I. Ita-ne fecerunt Sancti?

R. Ita fecerunt.

Exempla. Heb. 11. *Fide Moyses grandis factus negavit se esse filium filiæ Regis Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum Christi, aspiciebat enim in remunerationem.*

Niceph. Cal. l. 17. Eccleſiaſt. hiſt. c. 6. *In civitate cui Negra nomen est, egregium virilis animi specimen edidit quidam puer Martyr mulierculæ unius ex eis, quæ ad pyram accensam rapiebantur pro Christo, filius. Hunc etenim tenerum adhuc, tyrannus retinens distrahere à matre conabatur, demulcens illum, & quicquid ad animum adolescentuli alliciendum faceret, objiciens. Ibi verò mater puer aspiciens, femur Tyranni momordit, & ad illum procurrit, atque ita unà cum matre sacrificium suave olens per litationem ad Deum est transmissus.*

Saturus Procurator domus Diocletiani Regis, vim à regiis Ministris & ab uxore acerrimè tentaretur ad negandam fidem, intrepidè respondit: tanquam una ex insipientibus mulieribus locuta es.

Thomas Morus insignis Anglia martyr, maluit Magistratu quo fungebatur amplissimo, uxoris & liberorum carissimorum consuetudine, facultatibus denique omnibus, imò libertate & vita ipsa orbari, quàm recta fidei tramitem vel latum (ut dici solet) unguem transgredi. Alta scilicet mente repositum erat, quod dicit Dominus: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem & uxorem & filios & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.*

Luc. 14. Quid non egit, sed quid non passus est sanctissimus Ecclesiæ Doctor Athanasius, ut fidem Catholicam contra Arianos propugnaret? Vide Breviarium & Martyrologium Romanum ad diem 2. Maji.

I. Magni-ne æstimarunt Sancti quod Christiani essent, & nominarentur?

R. Maximè. Quinctianus Siciliæ Prætor sanctam Agatham sollicitabat ut nuntio Christianæ fidei renuntio, Diis sacrificaret; & nonne, inquit, te pudet nobili genere natam, humilem & servilem Christianorum vitam agere? Cui Agatha: *multò præstantior est Christiana humilitas & servitus, regum opibus & superbia.* Exempla. Brevier. Rom. 5. Febr.

Sanctus Ludovicus Francorum Rex natus est, & sacro baptismate renatus in fundo Possiaco. Quamobrem illo loco plurimùm delectabatur, frequenterque eo veniebat. Unde factum est ut passim jactaret se plus accepisse eo in loco dignitatis & beneficii, quàm alio quocumque. Francisc. Bellovacus in ejus vita. *Quod multis ejus familiaribus, cum quibus agebat, admirationem peperit. Objicientibus autem nonnullis, quod plus honoris Rhemis esset assecutus in inauguratione, & sacri olei Unctione, ipse subridens ait: Ego vero Possiaci Christi diademate & oleo sacro redimitus, plus majestatis & honoris accepi quàm alibi usquam, aut quocumque gradu hominem evehi fas est.*

Acta in Martyr. 2. Junii ex Euseb. *Diaconus quidam Sanctus nomine, in persecutione quæ sub Antonio Vero Lugdani & Viennæ Francorum desæviit, in tantum Tyrannorum crudelitates risit, & ferinam in quæstione sævitiam, ut nunquam dignatus sit vel quis esset genere, quæ domo, vel patria, vel nomen saltem suum eis fateri. Sed de his singulis interrogatus, nihil aliud in omnibus tormentis nisi Christianum se esse respondit. Hæc mihi nomen, hoc genus & patria est. Aliud, inquit, omninò nihil sum quàm Christianus.*

Sancta Blandina atrociter torta, ut Christianis objecta crimina jam dicta confiteretur, constanter & alacriter proclaman-

Digitized by Google

clamando: *Christiana sum & nihil apud nos mali geritur*, obstupefecit tortores. Eadem revocata ad tormenta, & in mortis confinio posita; *multum*, ait, *erratis, ô viri, quod putatis infantium visceribus vesci eos, qui ne muterum quidem animalium carnibus utuntur.*

I. Stultè-ne è contra egerunt qui regnandi cupiditate vel quovis alio respectu fidem Catholicam amplecti detestaverunt, vel etiam deseruerunt?

Exempli. Ex sancti Greg. l. 3. Dial. c. 31.

R. Stultissimè, Leovigildus Rex Visigothorum Arianus Hermenigildum filium ab Ariana hæresi ad fidem Catholicam viro reverendissimo Leandro Hispalensi Episcopo prædicante conversum, ut ad eandem hæresim rediret, & promiis suadere & minis terrere conatus est. Sed frustra! Cumque ille constantissimè responderet, nunquam se veram fidem posse relinquere, quam semel agnovisset, iratus Pater eum privavit regno, rebusque exspoliavit omnibus. Superveniente autem Paschalis Festivitatis die, cum ex Episcopi Ariani manu sacrilegæ consecrationis Communionem recipere noluisset, ad carcerem Arianus Pater suos apparitores misit, qui constantissimum confessorem Dei, illic, ubi jacebat, occiderent: quod & factum est. Pater verò perfidus, & parricida commotus pœnitentia, hoc feciſſe se doluit, nec tamen usque ad obtinendam salutem pœnituit. Nam quia vera esset fides Catholica agnovit, sed gentis suæ sub timore perterritus, ad hanc pervenire non meruit. Qui oborta ægritudine ad extrema perductus est, & Leandro Episcopo, quem priùs vehementer afflixerat, Reccaredum Regem filium suum, quem in sua hæresi relinquebat, commendare curavit, ut in ipso quoque talia faceret, qualia & in fratre suis exhortationibus fecisset. Qua commendatione expleta defunctus est. Post cujus mortem Reccaredus Rex non patrem perfidum, sed fratrem Martyrem sequens, ab Arianæ hæreseos pravitate conversus est, totamque Visigothorum gentem ita ad veram perduxit fidem, ut nullum in suo regno militare permitteret, qui regni Dei hostis existere per hæreticam pravitatem non timeret. *Esse qualiter hæreticus Leovigildus terreni re-*

gni amittendi timore salutis naufragium fecit, & regnum æternum perdidit.

I. Quis dicendus est Christianus atque Catholicus?

R. Qui Jesu Christi veri Dei ac hominis salutarem doctrinam in ejus Ecclesia profitetur, neque sectis vel opinionibus ullis ab Ecclesiâ Catholica alienis adhæret.

I. Cur dicis, *qui Jesu Christi, &c.*

R. Quia ab illo Christiani nominamur.

I. Quid hic ad mores?

R. Quod non debemus speciosо nomine esse contenti, sed Christi mores & vitam imitari oportet. Et quemadmodum ipse sanctus est, innocens, impollutus, ita qui Christi sunt, carnem suam crucifigere debent cum suis concupiscentiis. Dicebat acri stimulo Judæos pungens Salvator noster: *Si filii estis Abrahæ, opera Abrahæ facite.* Liceat mihi dicere: Si Christus, ô Christiani, Pater vester est, si magister vester, opera Christi Patris ac magistri vestri facite, ejus præcepta servate. Existimet unusquisque Christianus hoc sibi dictum: *Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, & separavi vos de cæteris populis ut essetis mei.* Lev. 20.

I. Cur dicis: *in ejus Ecclesia.*

R. Quia in ea sola est veræ fidei professio. Est enim Ecclesiæ Christi hoc speciale privilegium, ut portæ inferi non prævaleant adversùs eam, adeòque in materia fidei infallibilis sit, dicente Domino ipsi primo ejusdem Ecclesiæ suæ Pontifici maximo; *Petre, rogavi pro te ut non deficiat fides tua.* Rursum, ipsa est, Matth. 16. Luc. 22. 1. Tim. 3. attestante Apostolo, *columba & firmamentum veritatis.*

I. Quid est hoc: *Neque sectis vel opinionibus ullis, &c.*

R. Debet sanè omnes omninò cultus & sectas à Christi Doctrina & fide Catholica alienas detestari qui Christianus est, ut Judaicam sectam, Mahometicam, Hæreticam, &c. Apage ergò hæreticorum nostrorum stolidorum pronunciatum: *Quilibet in sua fide & religione potest salvari.*

I. Quare non potest quilibet in sua fide & religione salvari;

Digitized by Google

R. Quia *sine fide impossibile est Deo placere*: Fides autem una est, sicut unus Dominus, unum baptisma. Nec habetur ullibi in scriptura quod omnis fides justificet (inquit Augustinus in aliquo sermone) sed simpliciter fides; & quod scriptura non possit sic intelligi probat ex eo, quod inde sequeretur Dæmones justificari, cùm in ea apertè habeatur: *Dæmones credunt & contremiscunt*. Eo maximè quod ad Galatas scribat Apostolus: *In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides per charitatem operatur*. Jac. 2. Gal. 5.

I. Quid ex hac Catholica doctrina de una fide & religione consequitur?

R. Primò, omnes Religiones, omnes fides, fideique confessiones, præter unam, esse pestiferas, & auctore diabolo, qui est Pater mendacii introductas.

Secundò; neminem qui hanc unicam non habuerit, salutem æternam consequi posse. Et omnes qui hujus expertes vixerint, in æternum perituros. Quod enim Apostolus de charitate ait, *si linguis hominum loquar & Angelorum, &c.* potiori ratione dicendum est de vera fide, quæ charitatis & cæteratum virtutum est fundamentum.

Tertiò, stupidum esse errorem quorundam plebeiorum existimantium satis esse ad salutem si credas in Christum, & ipsum mortuum esse pro peccatis nostris; quamvis multa alia, verbi gratia, quæ ad Sacramenta, & Sacrificium Ecclesiæ, & similia fidei capita pertinent, non credas. Sic enim omnes penè hæreticorum sectæ salvarentur. Omnes enim hæretici retinent Christum, & credunt paucis exceptis, mortuum esse pro peccatis nostris. Cur ergò Ecclesia omnibus sæculis se tam acriter hæresibus opposuit? Cur Apostolus hæreticum hominem post unam vel alteram correptionem vitari jubet? Sicut enim, teste S. Jacobo, qui in uno mandato delinquit, factus est omnium reus, & totam justitiam amittit, etiamsi reliqua servet, quia legislatorem ipsum qui totam legem tulit, contemnit; ita qui unum fidei caput pertinaciter negat, etiamsi reliqua retineat, factus est reus totius religionis, & totam fidem perdit, quia ejus auctorem contemnit.

I. Habesne ad rem pertinens exemplum?

R. Habeo. *S. Hyppolitus presbyter à suis interrogatus, quanam secta verior esset, execratus dogma Novati (cujus schismate aliquantulum deceptus fuerat) eam fidem dicens esse servandam quam Petri cathedra custodiret, jugulum præbuit*. Martyrolog. Roman. 30. Junii. Exemplum.

I. Ergò ne Christiani non sunt Calviniani, & ejusmodi Neoterici?

R. Certum est quod non, quia hæretici sunt, & non profitentur doctrinam Christi. Qui Platonis doctrinam non sectatur, Platonicus dici nequit; qui Theologiam non profitetur, qua ratione Theologus dici potest? &c. Hæretici non sunt Christiani.

I. Ergòne omnes qui in Ecclesia Catholica Christiana recensentur, boni sunt? Gen. 7.

R. Non hoc dicimus; sunt enim duo genera Christianorum; Boni alii, alii mali; Ita fuere in arca Noe animalia munda & immunda. Huc faciunt parabolæ piscium; nuptialis convivii; Virginum sapientum & fatuarum; ovium & hædorum. Matt. 13. Matth. 22. 25. ibid.

I. Profitenturne mali Christiani fidem Domini nostri Jesu Christi? Christiani alii boni, alii mali.

R. Ita quidem verbis, sed non operibus. Sic loquitur Apostolus: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant*. De illis loquitur alius Apostolus: *Qui dicit se nosse Deum, & mandata ejus non custodit, mendax est. Nemo se* (inquit *August. serm. 38. de Sanctis*) *falsa spe circumveniat, quia Christiani nominis non facit sola dignitas Christianum; nihilque prodest, quod aliquis vocatur Christianus in nomine, si hoc non ostendit in opere*. Tit. 1. 1. Joan. 2.

I. Quibus similes sunt Christiani, maximè Doctores vel Prædicatores Ecclesiastici, qui quod profitentur & docent, ipsi non faciunt?

R. Similes sunt fabris arcæ Noe, qui aliis qualiter diluvium evaderent, præstiterunt, & ipsi perierunt; vel similes sunt lapidibus milliariis, qui viam ostendunt, nec movent se aut ambulant; vel sunt similes Herodi & Scribis inquirentibus de Christo nato ex Scripturis, & Magis de eo annunciantibus, qui non discesserunt Hierosolymis ad adorandum eum. Similia.

I. Quid

Digitized by Google

I. Quid igitur faciendum est homini, qui de bonorum Christianorum numero esse cupit?

Vide Aug. lib. de doctrina Christiana cap. 14.

R. Vitam suam ad Christianæ doctrinæ normam componat; & Dei mandata observet. Hinc est quod in Catechismo non tantum de Fide & Spe tractandum, sed etiam de Charitate.

LECTIO QUARTA.

De signo Hominis Christiani.

I. QUotuplex est signum Christiani hominis?

R. Duplex, internum unum; alterum externum.

I. Quid vocas signum Christiani hominis internum?

Joan. 13. R. Charitatem ipsam, de qua Dominus: *In hoc cognoscent omnes quia Discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem*. Et de charitate quidem agendum initio tertiæ partis.

Signum Crucis est signum externum hominis Christiani.

I. Quod est signum externum Christiani hominis?

R. Nihil aliud quàm signum Crucis, de quo hic tractamus.

I. Cur autem signum Crucis appellas signum Christiani hominis?

R. Quia illud est spirituale vexillum militum Christi, & planè nobilis tessera, qua servi Jesu Christi ab hostibus ejus distinguuntur.

I. Quos tu tandem Jesu Christi & Crucis ejus inimicos & hostes appellas?

R. Idololatras, Turcas, Judæos, Hæreticos voco inimicos Christi & Crucis ejus. *Nos Christiani* (inquit beatus Ephrem) *à Gentibus & Judæis declinemus. Sed qua ratione? Postes, ait, nostros prætexamus & vivifica cruce coronemur.*

I. Quis ejusmodi signum & tesseram dedit Christianis?

R. Deus ipse qui decrevit ut filius ejus unicus & naturalis multum per crucem redimeret, voluitque his armis accingi omnes qui in eum crediturî essent.

I. Habes ne appositum aliquod exemplum ad hujus rei probationem?

Exemplum. Euseb. de vita Constantini l. 1. cap. 22. Niceph. l. 8. c. 3.

R. Habeo. Constantino magno Imperatori Crucis signum contra Maxentium tyrannum dimicaturo apparuit in cœlo, cum Græca inscriptione: ἐν τούτῳ νίκα: *In hoc signo vince*. Cui de visione plurimum dubitanti Christus Dominus nocte visus est præcipiens, ut exemplar ad imitationem illius signi, quod in cœlo apparuerat, fabricaret, eoque tanquam præsidio in prœliis cum hostibus committendis uteretur.

Hinc olim Cruce se signarunt Christiani contra Saracenos & Turcas. Vide Gretserum de Cruce.

Hinc etiamnum hodie exercitus Catholicus contra hæreticos passim vexilla cum venerandæ Crucis signo defert.

I. Est-ne antiquus in Ecclesia signi Crucis usus? Signi Crucis antiquus usus.

R. Antiquissimus; ab ipsa scilicet Apostolica traditione.

I. Possis-ne, hoc ipsum quod dicis, probare exemplis? Exempla.

R. Maximè. *Nicephorus lib. 2. histor. cap. 42. narrat qualiter sanctus Joannes Evangelista mortis proximus facto Crucis signo sepulchrum subintraverit.*

Sur. tom. 5. *Et in actis S. Theclæ Protomartyris habetur, quod facto Crucis signo in flammas se dederit (non absque speciali Spiritus sancti instinctu, ut creditur) unde salva & incolumis, vi ejusmodi signi crucis evasit.*

I. Fuerunt-ne in lege veteri aliquæ figuræ hujus signi Crucis?

Figura signi Crucis. R. Ita. Moyses elevatis manibus & protensa contra Amalechitas virga orans indicabat victoriam, quam reportaturi erant fideles de diabolo, oratione, & signo Crucis. Ita sanctus Cyprianus libro de exhort. ad Martyr. cap. 8. & lib. 2. ad Quirin. cap. 21. Idem Moyses elevans in deserto serpentem æneum contra igneos serpentes, non obscurè significavit qualiter Christus Dominus in Crucem exaltatus in remedium & in medelam esset futurus iis, qui spiritualiter sauciati essent à diabolo antiquo & igneo serpente, si fide instructi in authorem fidei pia contemplatione aspicerent; & demum qualiter Christiani hanc ipsam Christi elevationem seu crucifixionem frequenter expressuri essent signo Crucis edito, ad salutarem fructum è Cruce excerpendum. Exod. 17. Num. 21.

Ezech. 9. Tertiò littera T, quam Angelus signabat in fronte eorum qui piè viventes flebant super peccatis Hierusalem, hoc ipsum Crucis signum indicabat, uti notarunt S. Hieronymus in Comment. S. Cy-

Digitized by Google

prianus lib. 2. ad Quirin. c. 21. Origenes homil. 8. in diversis.

I. Quid sub hac cæremonia signi Crucis continetur?

Signum Crucis cōpendium Symboli Apostolici, & credendorum.

R. præcipua sanè capita nostræ religionis, quæ tenentur quique fideles scire & credere; veluti mysterium sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis, Passionis Dominicæ, remissionis peccatorum, gloriæ cælestis, &c. Quæ quidem etsi plenè in Symbolo Apostolico continentur, visum est tamen ultra sanctis Apostolis, hæc eadem fidelibus compendio tradere per formationem signi Crucis, quo possent se omni tempore, & in singulis suis actionibus se munire, & consolari pia eorundem mysteriorum recordatione.

Adde quod ejusmodi compendium utile admodum futurum erat idiotis & grossioribus, qui ne quidem Symbolum Apostolicum valent memoriæ commendare.

I. Declara paulò ampliùs id quod modò dicebas, præcipua nostræ religionis capita sub signo Crucis contineri; & primò qualiter *mysterium sanctissimæ Trinitatis*.

Sect. 1. sup.

R. Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, uti nuper dicebamus, non est aliud quàm unus Deus in essentia, trinus in personis. Igitur formantes signum Crucis dicendo: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, significamus hoc mysterium apertè; nam sub his verbis: *In nomine*, singulariter indicamus unam invocationem Dei, unam potentiam, Majestatem, essentiam; summam unam Divinitatem, unumque Deum, dicente beato Hieronymo: *Nomen Trinitatis unus Deus est*, l. 4. Comment. in Matth. in fine. Subjungentes autem, *Patris & Filii, & Spiritus sancti*, nos distinguimus in una Divinitate tres personas, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, quæ est manifesta summæ & individuæ Trinitatis confessio.

I. Cur autem primo manum extendis ad frontem dicendo: *In nomine Patris*.

R. Ut significem Patrem, seu primam personam in divinis, esse principium Filii & Spiritus sancti, atque ut ostendam qualiter sit Filii principium, statim demitto manum versùs uterum, subdens: *& Filii*, ut declarem Patrem genuisse de substantia sua Filium, mirabili & ineffabili modo, quem per uterum demonstramus, qui solet in humanis esse locus generationis; eo magis quod Scriptura sacra de æterna Filii generatione pronunciaverit illud; *Ex utero ante Luciferum genui te*. Ps. 109.

I. Cur statim manum inde retrahens deducis illam à sinistro humero transversim ad dextrum dicendo, *& Spiritus sancti*?

R. Ut ostendam tertiam in Divinitate personam, idest, Spiritum sanctum esse amorem Patris & Filii ab utroque procedentem, vinculum & nexum utriusque.

I. Procedamus modò. Quomodo significatur per signi Crucis formationem, *mysterium Incarnationis Dominicæ*?

R. Deducentes manum nostram à fronte ad pectus cum his verbis: *In nomine Patris & Filii*, volumus indicare quod Filius qui erat in sinu Patris ab initio omnis æternitatis, per unam aliam secundam generationem descenderit in uterum Virginis, sicut pluvia in vellus, inde sumpturus carnem ex operatione sanctissima Spiritus sancti, quod illi comonstramus dicentes: *& Spiritus sancti*.

I. Qualiter signum Crucis exprimit *Mortem & Passionem Domini*.

R. Hoc satis signum ipsum ostendit.

I. Age ergo dic quomodò signum Crucis docet nos *remissionem peccatorum*.

R. Eo ipso quo manum à sinistro latere deduco ad dextrum, significo sanctissimam Trinitatem Incarnationis & Passionis Dominicæ merito nos miseros peccatores qui cum hœdis a sinistris eramus positi; ad dexteram, id est, ad gratiam & misericordiam suam, imò ad vitam æternam revocasse, qui sunt Spiritus sancti, adeoque amoris & bonitatis Dei ipsissimi effectus.

LECTIO QUINTA.

De usu & fructibus signi Crucis.

I. QUandonam signo crucis munire nos convenit?

R. Toties quoties in discrimen aliquod spirituale aut temporale impingimus: & alia quavis occasione operis sive inchoandi, sive jam perfecti.

I. Cur

I. Cur autem tunc temporis?

Vide Gretf. l. 3. c. 18. & seqq.

R. Eò quòd sit armorum genus potentissimum, quo Diabolum vincere licet; nec non oratio efficacissima, qua Dei adjutorium imploramus. Quod signum crucis sit armorum genus potentissimum, indè apparet, quod in Confirmationis Sacramento ab Episcopo in fronte signamur; eoque signo quasi milites & pugiles Christi auctoramur, & roboramur ad certandum pro fide Christi usque ad mortem & martyrium.

I. Timet-ne igitur Diabolus Crucem?

Diabolus timet Crucem Ignat. ep. ad Philad. Ephrem. serm. de cruce.

R. Omninò, timet crucem. *Crucis signum trophæum est contra Principis mundi virtutes; quod videns expavescit, & audiens timet.*

Hoc signo conspecto cuncta mox adversaria potestates declinant atque recedunt.

I. Profer in medium si quæ exempla habes ad propositum?

Exempla.

R. Solemne est illud quod de S. Antonio magno refert Athanasius in vita ejus. S. Antonius frequenter discipulis dictitare solebat: *Signum Crucis & ardens in Christum fides, inexpugnabiles clypei sunt viris Deo dicatis, & abenens murus adversùs Dæmonis machinationes. Sancta Maria Magdalena in spelunca ad quam sese pœnitentia & solitudinis gratia receperat, multa Dæmonum ludibria experta est. invocato Jesu Christi nomine, adfuit militia cælestis Archistrategus Sanctus Michael qui & Dæmones fugavit, & ad ipsius spelunca limen Crucis signum erexit dicens: Ne timueris, Dominus enim protector tuus. Hoc illa signum complexa sæpè sæpiùs Deum orabat, & in eo Christum crucifixum contemplata, alacri animo triginta & eo plus annos pœnitentiam austerrimam continuavit.*

De virtute crucis contra Dæmonum incantationes notum est de Cypriano mago & Justina virgine exemplum in Breviario Romano ad 26. Septembris. Latiùs apud Sur. tomo 5.

Theo. à Kemp. 3. p. sex. ad Novit.

Quidam Frater ex labore fatigatus, cùm sero facie ad dormiendum se disponeret, neglexit solito more signo sanctæ Crucis se contra terrorem inimici signare. Nam ecce oppressus somno non est armatus salutifera Crucis signo. Posteà tam graviter fuit perterritus in somno ab antiquo hostis humani generis inimico, ut præ timore clamaret alta voce & expergefactus tremoreq; cum ingenti stupore. Tunc demum recordatus est quod vespere precedenti non satis cautè se signasset solito vexillo sanctæ Crucis, & idcirco hostis malignus fuit illi in ista nocte tam severè molestus. Ad se ergo plenè reversus, invocato salutari nomine Jesu, Cruce se signavit, & suffragium sanctæ Crucis devotè legit, sicque iterum obdormiens in pace Christi securè quievit. Et ob hujus rei factum per sanctæ Crucis signum, sine Cruce Christi nullum locum mundi ab hostis terrore putavit esse securum.

Plura sive testimonia sive exempla huc pertinentia licebit videre apud S. Gregorium 3. Dialog. cap. 7. Sanct. Joannem Chrysostom. homilia 55. in Matth. & homilia 8. in Epist. ad Colossi. Cyprian. sermone de Passione Domini. Theodoret. l. 3. c. 3. histor. Gregor. Nazian. oratione 3. in Julian. Gretser. l. 3. de Cruce. S. Hieron. in vita Hilarionis.

I. Quomodò dixisti superiùs quod signum Crucis etiam *efficax sit oratio ad implorandum & impetrandum Dei auxilium?*

R. Verissimum hoc est: Qui enim in aliqua necessitate spirituali, vel corporali positi signo crucis se muniunt, perinde faciunt, ac si hunc in modum orarent. *Domine Deus, te deprecamur per sanctæ & individuæ Trinitatis majestatem, per Dominicæ incarnationis ineffabile mysterium, per ejusdem Domini nostri Jesu Christi mortem & Passionem, & per omne bonum quod nobis ex Cruce dimanavit ut nobis adesse digneris propitius in hoc negotio, in isto periculo, &c.*

Expressio signi Crucis oratio efficacissima.

I. Est-ne antiquo more in Ecclesia receptum, ut fideles omni occasione sese Crucis signo muniant?

Omni occasione fideles crucis se muniunt. Lib. de corona mil. c. 3.

R. Jam ante dictum est, hoc signum ab ipsis Apostolis fuisse usurpatum. Quod autem omni occasione prout modò petis, factitatum sit, habes apud Tertul. auctorem uti gravissimum, ita & antiquissimum. Ita enim ille: *Ad omnem progressum, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum & calceatum, ad lavacra, ad mensas,*

Digitized by Google

fas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quocumque nos conversatio exercet, frontem signaculo teramus.

S. Martialis epist. 1. cap. 8. *Crucem Domini semper in mente, in ore, in signo tenete.*

Hieron. ad Eustoch. *Ad omnem actum, ad omnem incessum, manus pingat Crucem.*

Et rursum idem insignis Ecclesiæ Doctor Hieronym. epist. 22. & 8. ad Demetriadem. *Claudas cubiculum pectoris & crebro signaculo Crucis munias frontem tuam, ne exterminator Ægypti in to locum inveniat, sed primogenita quæ apud Ægyptios perenit, in tua mente saluentur.*

Et Cyrillus Hierosolym. Catech. 13. *Non pudeat nos Crucifixum confiteri: sed in fronte confidenter signaculum Crucis diligenter imprimatur, & in aliis omnibus Crux fias. In omnibus comedendis & in poculis bibendis, & in egressu & ingressu, ante somnum recumbendo & surgendo, eundo & quiescendo. Magna est hæc custodia quæ propter pauperes gratis datur, sine labore propter infirmos: Cùm à Deo sit hæc gratia, signum fidelium, & timor Dæmonum.*

I. Cur signum Crucis in principio cujusvis actionis nostræ formamus?

In principio cujusvis actionis Crucem formamus. Coloss. 3.

R. Ut protestemur nos cuncta facere ex consilio Apostoli, *In nomine Domini nostri Jesu Christi*, atque etiam ut omnia nobis feliciter procedant & succedant ex merito ejusdem Domini nostri Jesu Christi pro nobis Crucifixi. Adde utilissimum esse gratam sæpè memoriam refricare beneficii immensi in Cruce per Christum nobis exhibiti.

Abte orationem Cruce nos signamus, cur?

I. Sed cur ante orationem te signas?

R. Nè Diabolus impedimentum afferat, atque etiam ut oratio efficaciam accipiat à Cruce Domini nostri Jesu Christi. Hinc in Ecclesia, quæ domus orationis est, statuitur in sublimi imago Crucifixi, ut fideles sciant per ipsum Crucifixum omnia petenda, impetrandaque.

In Sacramentorum administratione frequens Crucis impressio.

I. At verò in Sacramentorum administratione, & sacrosancti Sacrificii celebratione, cur toties repetita Crucis signacula?

R. Significamus nimirum, sacramenta & sacrificium, omnem ex Domini Cruce, morte, & Passione energiam sumere.

I. Quid sibi vult quod ad Evangelium Crucis signum pollice ad frontem, ad os, ad pectus formamus?

Ad lect. Evangelii principium & finem.

R. Ut indicemus nos Christi Evangelium habere velle in memoria, in sermone, & in affectibus nostris.

I. Quando nos peccati incessit desiderium, aut pulsat tentatio, cur nos Cruce signamus?

R. Ut per virtutem Crucis & meritum Christi in ea passi à periculo eruamur, & Diabolum vincamus. Repete figuram serpentis ænei allatam suprà.

I. Ostendit-ne aliquando Deus aliquo prodigio ejusmodi modos agendi & omni occasione Crucis signaculum formandi sibi placere?

Exemplum.

R. *Ita. Ubicumque Editha virgo Edgari Regis Anglorum filia ingrediebatur, Crux Christi illi comes adarat: Crucem in fronte, in pectore, in itinere, in omni opere suo præferebat. Cùm aliquando Rex Pater ejus in honorem beati Dionysii Ecclesiam ædificasset, & sanctum Dunstanum ad ejus dedicationem invitasset, vidit is sanctus Pontifex sacram Virginem crebrò pollicem dextrum extendere, & eo signum Crucis pingere in fronte sua. Quo ille delectatus, apprehensa dextera manus Virginis, dixit: Nunquam putrescat hic digitus. Post decessum sanctæ Editha tredecim elapsis annis, illa beato Dunstano Archiepiscopo apparuit, dicens: Reminiscens Dominus miserationum suarum assumpsit me, placetque ineffabili bonitati illius, ut apud homines in salutem fidelium ejus honore afficiar, cùm ille me apud Angelicos Cives in Cœlo honoravit. Ita ergò Guilthoniam divinaque jussa capessens, corpus manum elevato. Ne dubites, nec tu illo phantasmate deludi putes: hoc enim veritatis erit signum, quod præter officia membrorum, quibus in puellari levitate abusa sum, puta oculorum, mammæ, pedum, reliquum corpus meum, uti illibatam, ita & incorruptum invenies. Libidinis enim & crapulæ semper expers fui, pollicem quoque dextræ manus, quo mihi assiduè sanctæ Crucis signum impressi, illæsum videbis, ut appareat clementia Domini in parte servata: & paterna castiga-*

tio-

ab in patre absumpta. Dunstanus ergò jussis obsequens, omnia uti prædixerat veritati consona reperit. In vita ejus apud Surium 16. Septemb. cap. 4. 5. & 6.

I. Cur cibos & omnem aliam creaturam hoc sacro signo benedicimus?

Cibos crucis signo benedicimus, cur? 1. Tim. 24.

R. Ut purgemus & sanctificemus omnem creaturam per verbum Dei, & hanc orationem, secundùm consilium Apostoli. *Videndus Chrysost. in hom. 79. ad Populum.*

I. Qui non præmissa mensæ benedictione cibos sumunt, malene sibi consulunt?

Exemplũ.

R. Ita. Quadam die una Dei famula ex eo Monasterio Virginum, cui præerat Equitius, hortum ingressa est, quæ lactucam conspiciens concupivit, eamque signo Crucis benedicere oblita, avidè momordit, sed arrepta à Diabolo protinus cecidit. Cumque vexaretur, Equitio hujus Monasterii Virginum Patri sub celeritate nunciatum est, ut veniret concitus, & orando succurreret. Moxque hortum idem Pater ut ingressus est, cæpit ex ejus ore quasi satisfaciens ipse qui hanc arripuerat Diabolus, clamare, dicens: Ego quid feci? ego quid feci? sedebam ibi super lactucam, venit illa, & momordit me. Cui cum gravi increpatione vir Dei præcepit, ut discederet, & locum in Omnipotentis Dei famula non haberet. Qui protinus abscessit, nec eam ultra contingere prævaluit. *Greg. l. 1. Dial. c. 4.*

Contra, quàm feliciter Sancto Benedicto successerit poculum crucis signo benedixisse, habes in ejus vita 21. Martii.

I. Estne signum crucis præsens remedium contra ingruentes tempestates, fulmina, tonitrua, &c.

R. Ita, prout sequens declarat exemplum *de duobus Geneva Lausannam euntibus: Cumque tempestas gravis ingrueret cum tonitruo & fulgure, atque alter illorum se signaculo sanctæ crucis antiquissimo Christianorum ritu muniret, alter irridens: Siccine (inquit) vis muscas à naso tuo abigere? nam ejusmodi facetiis omnia sacra ludificantur, & ecce protinus colum denuò intonat, idemque ille irrisor fulmine percussus emoritur, altero isto cruce signato incolumi manente, qui mox rem gestam per totam Genevam divulgavit.* Tilm. Bredem l. 7. coll. sac. c. 58.

I. Etiamne contra morbos depellendos?

Ex fastis Carmelitarum.

R. Ita. S. Rochus confessor gloriosus Narbonensis, oppido Montis Pessulani natus, ex utero rubra cruce signatus fuit. Is per varias Italiæ civitates, omnes peste afflictos facto signo crucis, sanavit. Idem Romæ præstitit, in qua inter alios Cardinalem quemdam sic curavit, ut crux facta fronti ipsius, à Rocho impressa perpetuò remaneret.

I. Estne pia eorum religio qui signa crucis ad collum appendunt?

Religiosum est crucis signum, collo appendere.

R. Indubiè, quam probat ipse Sanctus Chrysostomus *hom. 21. ad populum*, ubi acriter invehitur contra nescio quos agendi modos quorundam Christianorum, qui amuleta & medallia Alexandri magni, & alia similia ornamenti gratia, ad collum suspensa gestabant; *In quo (inquit) fundatis spem vestram? An miracula & prodigia sanctæ crucis nescitis? &c.*

I. Probandumne est quod passim erigantur cruces per vias & compita?

Et illud in omnis loco statui.

R. Maximè, cùm hoc ipsum conforme sit moribus veteris Ecclesiæ. Vide Molan. de picturis & Imag. c. 45.

I. Cur ad eum modum cruces in omni loco statuuntur?

R. Ut ubique locorum recordemur mysteriorum in cruce peractorum; quasi ista crucis imago dicat: *O vos omnes qui transitis per viam, attendite, & videte si est dolor sicut dolor meus.* Thren. 1.

Secundò, ut in omni loco frangatur potestas Diaboli ad præsentiam crucis, quasi per erectionem ejusmodi signi dicatur: *Ecce crucem Domini, fugite partes adversæ; vicit Leo de tribu Juda.*

I. Cur ante morituros seu in agone existentes statuimus signum crucis?

Signum crucis.

R. Morituris proponitur duplici ex causa.

Ex duplici etiam ratione id fit. Primò, ut terror inimici tunc maximè rugientis procul pellatur. Secundò, ut moriturus contra desperationem muniatur, & meritis crucifixi confidat.

I. Estne hoc antiqua consuetudine in Ecclesia receptum?

R. Planè antiqua, de qua S. Aug. lib. de Visit. Infirm. c. 3.

I. Ha-

Digitized by Google

Exempla.

I. Habesne exempla huc pertinentia?

R. Habeo. Alterum est S. Francisci de Paula Patrum Minimorum Institutoris, *qui percepta magno cum devotionis sensu sanctissima Eucharistia feria quinta in cœna Domini, ipso Paraseeves die propinquius ad mortem se disposuit; & accepto in manus venerabilis crucis signo verba illa psalmi pronuncians; In manus tuas commendo spiritum meum, &c. emisit spiritum, circa id temporis quo Salvator omnium pro nobis mori dignatus est.* Ita ejus vita 2. Apr. Alterum est S. Caroli Borromæi Archiepiscopi Mediolanensis, & Card. eminentissimi. *Is ad Pium IV. summum Pontificem vocatus, ut sanctissimum Dominum solaretur, eique morienti adesset, statuit se ad lectulum agrotantis, & accepta cruce; eia, inquit, sanctissime Pater, nunc cogitandum est de cœlesti gloria, omnis nostra spes fundata est super Crucifixo. Hic est nostra resurrectio & vita, hic est victima salutaris pro omnium nostrum peccatis oblata, &c.* In vita ejus.

Hæretici oderunt signum crucis, cur?

I. Si hujus signaculi sanctæ crucis tam antiquus est in Ecclesia ritus, tamque salutares effectus, miror quid causæ sit, cur hæretici non admittant hunc usum, imò quantum possunt impediunt, ne fideles hoc factitent?

Ignat. ep. 6. ad Philad.

R. In hoc ostendunt se ex patre Diabolo esse, qui nunquam non in id incubuit totis viribus, ut Dominicæ passionis memoria è fidelium mentibus excideret, hæreticorum ad rem istam usus opera.

Objectio hæreticorum.

I. Sed objicit hæreticus: Crux Christo attulit ignominiam, & dolorem, ergò nec illa, nec ejus signum est retinendum, sed abjiciendum & execrandum; aliàs videbimur lætari de morte Christi.

R. Respondet Catholicus: Crux non solùm attulit Christo dolorem, & ignominiam, quo nomine eam non honoramus, nec de ejus morte cum Judæis lætamur: Verùm etiam dedit honorem & triumphum Christo, nobis verò redemptionem, & salutem, quo nomine & eam veneramur; & de Christi morte, sicut ipse gaudebat, gaudemus.

I. Sed quali mentis dispositione formandum est crucis signum, ut fructuum ejus, quos recensuisti, participes efficiamur?

R. Magna in primis fide, & in Dei misericordiam reposita fiducia, non sine grata æstimatione beneficiorum per crucem peractorum.

I. Qui fit quod multi signum crucis factitent, nullum exinde fructum percipiunt?

Multi sine fructu signum crucis formãt. cur? Serm. 30. in novis.

R. Quia licet crucis signum in fronte gerant, non tamen crucifixum in corde habent; non enim simpliciter crucem digito in corpore, sed magna fide oportet formare in mente. Ita Rupertus l. 1. in Levit. cap. 35. Cui pulchrè consonat Aug. *Fallorem Deus quærit signorum suorum, non pilleum, si portas in fronte signum humilitatis Christi.*

CONTROVERSIA

Hæreticorum de signo Crucis.

Calv. l. 1. Instit. c. 11. §. 7.

I. Signum crucis, inquiunt hæretici, est abominandum, magiæ ac superstitionis Symbolum.

Gent. cent. 4. c. 4. & cæteri.

R. Satis ostendimus hactenus crucis signum esse sacrum religionis nostræ symbolum; habebitque ex præmissis prudens lector, & ex iis quæ in symbolo fidei ad verbum, *Crucifixus*, dicentur, abundè ut respondeat. Attamen quod hic dissimulare non possum, si nobis & sanctis Ecclesiæ Patribus, quos citavimus, non credant, saltem Antesignano reformatæ suæ religionis Bezæ, qui tract. de visibilibus Ecclesiæ notis Genevæ impresso anno 1579. *Crucis consignationem*, inquit, *constat initio fuisse apertam Christianismi professionem.*

De Incarnatione Verbi.

Quod autem dicitur de Magiæ Symbolo, quomodò hoc cum veritate dici potest, cùm ex Patribus & Historiis ostenderimus Diabolo, ipsi omnis Magiæ Architecto signum crucis esse formidandum? & dicat expressissimis terminis magnus ille Athanasius: *Signo crucis omnia magica compescuntur, venefica inefficacia sunt, &c.* Et si more suo hæretici signum crucis verbo Dei scripto astrui volunt, ecce tibi præsto est tam pro signo quàm pro oratione illi adjuncta verbum Dei. Matth. 24. n. 30. & Matth. 28. n. 19. Si illo contenti non sunt; *Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum*, pereuntibus verbum crucis stultitia est, teste Apostolo.

PRI-

Digitized by Google

PRIMA CATECHISMI PARS.

DE FIDE, ET SYMBOLO.

CAPUT PRIMUM.

LECTIO PRIMA.

I. QUid primum traditur in doctrina Christiana?

De fide S. Thom. 2. 2. q. 1. & 11. seq. Concil. Trid. sess. 6. c. 8.

R. Fides, quæ est veluti prima nostræ salutis janua, initium, fundamentum, & radix omnis justificationis: *sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum ejus consortium pervenire.*

I. Quid est Fides?

Hebr. 11. v. 6.

R. Fides est donum Dei ac lumen, quo illustratus homo firmiter assentitur omnibus quæ Deus revelavit, & nobis credenda proposuit, sive illa scripta sint, sive non sint.

Fides dicitur donum Dei quæ ratione.

I. Cur dicis quod fides sit donum Dei?

R. Quia id non habemus à nobis ipsis, sed purum ac merum est Dei donum gratis ab eo nobis collatum pro nostra salute. *Nemo potest venire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eum.* Per fidem, ait, Aug. l. 2. de cons. Evang. c. 20. Et S. Paulus: *Gratia enim estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est.* Vade & lege cum attentione ibi Apostolum.

Joan. 6. v. 44. Ephes. 2. v. 8.

I. Habes-ne simile aliquod quo declares hanc rem?

Simile.

R. Habeo. Sicut Deus ab initio creavit hominem ex nihilo, ita hominem eundem in salutis statum restituit, quæ veluti est altera creatio, gratuito hoc suæ fidei dono, absque ullo hominis merito. *Fides enim primo omnium ex Christi meritis ei donata est, ut esset fundamentum, & initium omnium meritorum.* Prosper l. 2. de vocat. gent. c. 24.

I. Est-ne hoc fidei donum magni, ac præcipui alicujus momenti?

Fidei donum est maximi momenti.

R. Maximi. Ipsa enim veritas dixit: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti, Jesum Christum.* Secundò, fides ut paulò ante diximus, est fundamentum omnis bonæ operis, *impossibile quippe est Deo placere sine fide.* Tertiò, S. Petrus simpliciter in Epistola: *Per Christum maxima & pretiosa nobis promissa donavit Deus; ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ.*

Joan. IV. v. 5. 2. Pet. 1. v. 4.

I. Magni-ne æstimarunt Sancti hoc fidei donum?

Exempla.

R. Etiam; maximi. Repete exempla quæ in lect. 3. præludiali ad ipsissimam hanc rem tradidimus, & his subjunge; *Telericus Bulgarorum Rex, qui coram Constantinum Copronymum sapè dimicaverat, annò 777. relicto regno & subditis, Constantinopolim suscipiendi baptismi & religionis Christianæ gratia venit, cæsumque regnum cum cæteris commendavit.*

I. Cur dicis in definitione, quod fides sit *lumen*?

R. Quia quemadmodum sol illuminat oculos nostros, ut omnia visibilia conspicere possint, quæ per tenebras videri nequeunt; ad eundem modum fides intellectum nostrum illuminat ad credendum & cognoscendum quicquid Deus nobis revelavit. Declarari potest hoc simili, de lumine gloriæ, quo Theologi docent intellectum nostrum confortari ad clarè videndum & cognoscendum Deum in gloria cœlesti. De hoc fidei lumine dixit Apostolus 1. Cor. 4. *Deus qui dixit de tenebris lumen splendescere.* Deinde ut sine luce nihil benè perficitur sive domi sive foris, non facilè ambulatur, non facilè negotia tractantur. Ita sine fide non dignè exercentur opera quævis, non benè oratur, non benè psallitur, non benè jejunatur, &c. Fides est quæ lumen administrat cæteris virtutibus. Absque ea lumina ignis per noctem non poterant filii Israel egredi ex Ægypto, & ad terram promissam pervenire; ita non possumus ad Deum accedere in hac tenebricosa hujus sæculi nocte, nisi per fidem, &c.

Simile.

I. Possesne ostendere exemplis quod Deus aliquando mirabili modo aliquos fidei lumine illustrarit?

Aliqui mirabili modo ad fidem converti.

R. Omninò. Præclarum est illud de sancto Paulo Apostolo qui mirabiliter conversus & ad fidei lumen vocatus, fugata Judaismi caligine, de qua vide ibi Cornel. & in c. 2. proemii ad Epistolas Pauli: *Cornelius à Cæsarea vir religiosus*

Act. 9.

ac

ac timens Deum, faciens eleemosynas multas plebi, & orans semper vidit manifestè Angelum Dei ad se introeuntem & dicentem: Corneli, orationes tuæ, & eleemosynæ tuæ ascenderunt in conspectu Dei, accerse hominem qui vocatur Petrus: hic tibi dicet quid te oporteat facere.

Act. 10.

In Dial. cũ Triph. Jud. Baron. to. 1. Annal. anno Domini 130.

Audi quid Justinus Martyr, postquam omnes Philosophorum scholas scrutatus fuisset, de seipso scribat: *Cùm ipse quoque primam vitam, &c.* post multa: *In hunc modum affecto mihi visum aliquando est solitudine prolixiùs uti, & vitare hominum vestigia. Proinde locum quemdam mari proximum petii: à quo cùm non multum abessem, ut solus ipse mecum agerem, vetulus quidam senex aspectu minimè contemnendus lenes simul & graves præ se ferens mores, modico me intervallo assectabatur, atque ubi conversus substiti, & hominem sum acriùs intuitus, ille; nosti me, ait; negavi ego. Quid ergo, inquit ille, me ita contemplaris? miror, inquam, te hic una mecum esse; non enim in expectatione mihi fuit, ut hoc loco virum quempiam conspicerem. Ibi ille: Cura me, ait, de quibusdam familiaribus meis, qui peregrè sunt profecti, exercet: quapropter & ipse de eis investigaturus, si aliunde forsan appareant, huc venio: Tu verò quid rerum hic! At ego, deambulationibus, inquam, ejusmodi gaudeo, cùm nihil intercedit solitariis meis collocutionibus impedimenti, nihil videlicet diversi afferentibus; ad rationis & sermonis excolendi studium perficiendum plurimùm loca talia conferunt. Sermonis ergò amator quispiam, inquit, tu es: operis autem amator, haud quaquam, neque veri studiosus; neque etiam potiùs operosus quàm sophista verbosus esse contendis?*

Sic igitur invicem de vera Philosophia disceptantibus, cum illi senex ostendisset impossibile esse, ut quod tam anxiè quæreret, penes Philosophos reperiret, ultimis verbis, non nisi in schola Christi id fas esse reperiri, hæc affatus ait: *At tu veris & precibus tibi ante omnia lucis portas aperiri opta: neque enim ab aliquibus perspiciuntur aut intelliguntur, præterquam si Deus & Christus eis concesserint intelligentiam. Hæc subdit ipse, atque his longè plura alia cùm ille disseruisset, & persequi ea jussisset, quæ nunc commemorare tempus non est, abii, eumque posteà non vidi. Confestim verò in animo meo ardor excitatus est, & amor me invasit Prophetarum, & virorum illorum qui Christo chari sunt, & amici: ac revolvens ipse mecum disputationem illius, hanc ipsam solam comperi esse certam atque utilem Philosophiam, atque ad hunc modum, & per hæc ipsa ego Philosophus prodii. Porrolim profectò omnes eandem mecum ineuntes animi rationem non alienos esse à Salvatoris doctrina, &c.* Pergit Justinus enarrare, quomodo pedetentim mente divinitus illustratus veram Philosophiam, quæ ex Christi doctrina est, didicerit, ac proinde perfecte Philosophus esse cœperit: Quo in genere præstare externis Philosophis omnibus, qui veræ fidei sectatores apud Christianos essent, manuarios artifices, idiotas, ac rudes, ipse in oratione ad Gentiles habita docet, Ubi & paulò inferiùs de his quæ calumniosè paterentur Christiani, hæc de se subdit:

Similia de Egesippo apud Adon. 7. Apr.

Nam & ego ipse Platonis disciplinæ sectator, cùm calumniosè audirem Christianos deferri, intrepidè autem ad mortem, & alia, quæ terribilia censentur, omnia adire conspicerem; statui ipse mecum fieri haud quaquam posse ut illi vitiis & voluptatibus servirent. Quis enim voluptatum sectator, aut per animi impotentiam obtemperans in humanarum carnium dapes, pro bono ducens mortem libenter amplecti queat, ut bonis suis seipsum privet; ac non potiùs bonis omnibus, ut hanc sibi perpetuò vitam agere, & celare Principes, & Magistratus fallere liceat; operam navet, ne dum per denunciationem & judicium seipsum cædi offerat? &c. Adde his ex Rom. Breviar. vocationem sancti Eustachii.

I. Sufficit ne sola fides ad salutem?

R. Minimè. Quod ostendo hoc syllogismo:

Syllogismus ex Apostolo ad Gal. 5. deductus.

Fides, quæ valet coram Deo ad justitiam, in qua est vis & valor justificandi, est illa (teste Apostolo ibi versu 6.) quæ per charitatem operatur, ideoque charitati planè unita est & conjuncta; atqui sola fides justificans quam statuunt Lutherani non est fides quæ per charitatem operatur;

tur; præsupponitur enim ab iis esse sola, ideoque à charitate sejuncta in valore justificandi; ergò fides sola justificans quam ponunt Lutherani, non est fides quæ coram Deo valeat ad justitiam, Deique amicitiam. Imò contradictionem involvunt hæc duo, fidem esse solam; & tamen esse justificantem; ut enim justificet fides sibi jungi postulat charitatem, non ergò est sola quæ charitati est sociata.

Rom. 5. I. Quid ergò est: *Fide justificari hominem*; &, *Justus ex fide vivit?*

Rom. 1. Initium hujus lect. R. Fides est initium, radix, fundamentum justificationis, uti suprà. At per se solam non potest adultum justificare, sed necessaria sunt bona opera ex fide profecta.

Similis. Simile. Arbor ista nutrit me; ex illa vivo, id est, ex fructibus quos ipsa arbor producit. Rursum, iste Dux militiæ vicit hostem, sed per milites, &c. Item iste medicus curat morbos, sed per pharmaca.

I. Sed quid necessariò credendum est?

Quæ credenda in materia fidei. R. Dicimus hoc in ipsa definitione: *quidquid Deus nobis revelavit, & per Ecclesiam credendum proposuit.*

I. Cur verbi gratia credis articulos fidei?

R. Quia Deus, qui est prima & infallibilis veritas illos nobis revelavit.

I. Unde tu scis quod Deus hos aut illos articulos hominibus revelavit?

R. Hoc accipio ab Ecclesia, cujus est proponere & declarare ea quæ Deus revelat.

I. Quid si Ecclesia falsa tibi proponeret?

R. Impossibile est hac in re errare Ecclesiam, cùm ei Spiritus sanctus semper assistat, Ioan. 14. & 16. Repete quæ suprà lect. 3.

I. Quicquid ergò Ecclesia proponit nobis credendum, est ne ejusmodi ut ne apice tenus possit rejici vel negari?

Exempli. Theodoret. l. 4. hist. Eccl. cap. 19. R. Ita omninò. *Exemplum in S. Basilio magno qui egregium fidei specimen edidit in defendendo Homousio, neque blanditiis aut minis abduci potuit, ut à recta fidei regula vel de uno jota deflecteret, diceretque cum Valente Imperatore & Arianis Homoiusion.*

I. Dixisti præterea in definitione fidei (*quo illustratus homo firmiter assentitur*) quid hoc est firmiter assentiri? Vide Greg. Nyssen. in vita Basilii. Firmiter credere quid sit.

R. Est certissimè & indubitanter propter Dei auctoritatem credere. Adeò quod hic fidei assensus omnem omninò dubitandi rationem excludat, sitque certior quavis alia cognitione per demonstrationem scientificam, aut per sensuum experientiam, &c. *Certior*, dico, non *evidentior*, quod ad ipsam fidei commendationem ejusque meritum pertinet.

I. Debetne quilibet fidelis parem omninò assensum præbere cuivis fidei articulo?

R. Ita debet omnibus sibi propositis articulis firmissimè, ut dictum est, assentiri. *Quid in Evangelio quod vultis (ò Manichæi) creditis, quod non vultis, non creditis.* Aug. epist. 56.

I. Debentne singuli Christiani habere parem de articulis fidei cognitionem?

Nequaquam; sed sufficit ut quilibet ita animo sit comparatus, ut velit fidei assensum præbere cuivis articulo ab Ecclesia proposito, ubi ad ejus cognitionem pervenerit.

I. Quid si in particulari rogareris circa aliquem fidei articulum, an in illum fide crederes? ignorares autem an verè esset ejusmodi articulus de fide, v. g. *An anima rationalis sit forma hominis? An homo habeat liberum arbitrium?* quid responderes?

R. Id quod [illegible]im Carbonarius quidam ab Osio Cardinali optimo & doctissimo in simili interrogatus, respondisse fertur. Ego, inquiebat, credo id quod Ecclesia Catholica Romana credit. Sed quid illa? Id quod ego, ajebat. Et sanè non inepta erat viri istiusmodi responsio, cùm non spectet ad quemlibet indifferenter singulorum credendorum habere scientiam, & illorum reddere rationem.

LECTIO SECUNDA.

De Scriptura, & Traditione.

I. Suntne omnia & singula credenda scriptis commendata?

R. Minimè, sed partim ex Scriptura, partim ex traditione sunt nobis proposita.

I. Quid

Scriptura quid sit?

I. Quid est Scriptura?

R. Scriptura est totum corpus Bibliorum constans partibus in Concil. Trid. enumeratis sess. 4. Decret. de Canonicis scripturis,

I. Estne cuilibet liberum legere sacra Biblia idiomate vernaculo?

R. Non? oportet enim habere licentiam in scriptis ab Episcopo. Regul. 4. Indic. lib. prohibit.

Traditiones quid?

I. Quid sunt traditiones?

R. Sunt quædam Institutiones & Constitutiones à Christo Domino nobis per Apostolos, & Ecclesiæ Prælatos traditæ.

I. Da mihi aliquas traditiones non scriptas in sacris Bibliis?

R. Quod Infantes sint baptizandi. Quod Symbolum fidei sit verè canonicum & Apostolicum. Quod baptizati ab hæreticis non sint rebaptizandi. Quod in Baptismo debeat pronunciari hæc verborum forma. *In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*, & nisi pronuncietur, Baptismus non sit validus. Quod sit certus & determinatus Sacramentorum numerus in novo Testamento. Quod Evangelium Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis sint scriptura Canonica. Hæc & similia puncta, quæ ut articulos fidei credimus, non aliundè quàm ex traditione & perpetuo Ecclesiæ usu ejusque definitione probari possunt.

Traditiones plures scriptis non commendatæ.

I. Quid de traditionibus docet Scriptura?

4. puncta non docet scriptura de traditionibus.

R. Quinque docet Scriptura de traditionibus.

Primum, quasdam esse veras traditiones, partim à Christo, partim ab Apostolis ad nos derivatas. Dico *partim à Christo*. Dicit enim ipse: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis.* Ubi non dicit, quæcumque scripto mandavi vobis, eadem scripto omnibus gentibus tradite (nihil enim ipse Christus Dominus scripsit) sed quæcumque mandavi vobis, docete. Dixi etiam partim ab Apostolis, &c. Id clarum est; nam pauci ex iis scripserunt; omnes verò fundaverunt Ecclesias. Deindè Apostolus dicit. 1. Cor. 16. *Cæterùm cùm venero disponam.* Ergo de aliquibus disposuit, & ordinavit, quæ scripto minimè commisit. Et S. Joannes: *multa habui tibi scribere, sed nolui per atramentum & calamum scribere tibi. Spero autem protinus te videre, & os ad os loquemur.* Ejusmodi constitutiones, dispositiones, & documenta verbo-tenus nobis commendata, traditiones appellamus. De quibus verè usurpari potest illud Tertul. *Harum & aliarum ejusmodi disciplinarum si legem expostules Scripturarum, nullam invenies: Traditio tibi prætendetur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix.* Epist. 3. Lib. de corona militis c. 4.

Secundum, quod hæ traditiones sive ad fidem, sive ad mores spectent, parem cum Scriptura auctoritatem habeant. Conc. Trid. sess. 4. hoc non habet difficultatem, nam Christus Dominus agens de iis quæ suis Apostolis pro mundi institutione commendaverat, dicit: *Qui verò non crediderit, condemnabitur.* Et Apostolus. *Itaque fratres state & tenete traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per Epistolam.* In quem locum Chrysost. ita scribit: hic patet, quod non omnia per Epistolam tradiderit, sed multa etiam sine litteris tradiderit. Eadem verò fide digna sunt, tam illa, quàm ista. Vide Epiphan. hæres. 61. Basil. l. de Spiritu sancto c. 27. Damasc. l. 4. c. 17. Imò verò traditio magis ad legem novam pertinet, quàm Scripturæ, quandoquidem distinguant Prophetæ inter legem novam & veterem, quod illa insculpta sit in fidelium cordibus, hæc verò in tabulis lapideis. 2. Thess. 2. Jer. 31.

Tertium, quod omni tempore Deus Ecclesiam rexerit, adhibitis traditionibus; nam ab initio mundi usque ad Moysen, nihil nisi meræ traditiones intercesserunt; à Moyse usque ad Christum vult Deus populum ultrà id quod scriptum erat, interrogare Patres & majores circa legem. Et in libro Job. *Interroga*, inquit, *generationem priscam, & diligenter investiga Patrum memoriam*; In lege nova Christus Dominus, quæcumque mandavit Apostolis & Discipulis, absque Scriptura tradidit. Siqui ex eis scripserunt, id ex occasione hæreseon quas confutari oportebat, non aliquo præcepto, egerunt, & hoc est quod occurrebat. Deut. 32.

Quartum, notandum pro traditionibus,

bus, quod Christus Dominus nunquam præceperit Apostolis suis, ut aliquid scriberent, sed quod docerent & prædicarent, ut suprà ex S. Matthæo & Marco vidimus. Imò prohibuit multa scribi quando Matth. 7. dixit: *Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis Margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis.* Veniunt enim scripta facilè ad manus gentilium & infidelium, qui cuncta religionis nostræ mysteria irridenti, ut quondam Porphyrius, Averroes, & Lucianus. Hæretici ipsi omni tempore scripturas corripuerunt, & falsificaverunt. Catholici è contra maluerunt quævis tormenta, & mortem ipsam subire, quàm sacros codices infidelibus tradere. Vide Martyrologium Romanum ad 2. diem Januarii: Ubi hæc habentur: *Romæ commemoratio plurimorum sanctorum Martyrum, qui spreto Diocletiani Imper. edicto, quo tradi sacri codices jubebantur, potiùs corpora carnificibus quàm sancta dare canibus maluerunt.* Ut intelligas, quod quando quidem tantum superat periculum, ne sacri codices ab infidelibus irriderentur & profanarentur, meritò Apostoli & Ecclesiarum primi fundatores à scribendo manum abstinuerint, sed pleraque nobis traditione consignarint. Quàm etiam rationem S. Dionysius Apostolorum discipulus allegat, cur formæ & materiæ Sacramentorum traditione potiùs quàm scripto ad nos pervenerint. Unde ut rem magis explicem, deduco punctum

Apostoli ex occasione, non ex alio quo præcepto scripserunt.

Periculum erat ab infidelibus ne sacros codices profanarent.

Quintum, non minimam partem documentorum, actorum & miraculorum Christi, & Apostolorum scriptis credita esse. Quantum ad opera Christi Domini, sanctus Joannes Evangelio suo finem impositurus sic ait: *Sunt autem & alia multa, quæ fecit Jesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.* De Apostolis etiam pauca admodum habemus in Evangelio, præsertim de S. Andrea, Bartholomæo, Philippo, Simone, Matthia, & aliis qui plurimùm pro Ecclesia Christi laboraverunt, & nihil scripserunt, sed viva tantùm voce docuerunt. S. Petrus, Jacobus, & Thadæus pauca scripserunt, & de suis ipsorum negotiis vix quidquam Apostolus ipse Paulus, qui plus cæteris scripsit, fatetur multis in locis se multa perfeciſſe quæ minimè scripta sunt. 1. Corinth. 11. Hebræor. 13. Philip. 4. Actor. 16.

Nec Apostoli, nec Evangelistæ omnia scripserunt.

I. Qui ergo traditiones rejiciunt, sunt ne Catholicæ fidei extorres?

R. Ita. In hoc numero sunt hæretici nostri temporis, qui idcircò fidem non habent, quod non æquè credant ea quæ tradita sunt, ac ea quæ in scripturis sacris reperiunt. Imò si quid existimant se credere ex scripturis sacris, id fide Catholica minimè credunt, sed persuasione humana tantùm, quæ aliud fundamentum non habet, quàm argumenta & rationes naturales. Simili fine credimus historias à Tito Livio conscriptas, aut ea, quæ homines probi narrant.

Hæretici nihil fide Catholica credunt.

I. Possunt-ne hæretici manifestè convinci erroris in hac materia, ostendendo quod multo plura ipsis credenda sunt, quàm quæ in scripturis clarè & in terminis continentur?

R. Ita. Vide quæ post initium hujus lectionis suprà attulimus; è quibus formo hunc discursum. Hæretici credunt quod infantes sint baptizandi, quod Symbolum fidei sit canonicum & Apostolicum, quod baptizati ab hæreticis non sint rebaptizandi, quod forma baptismi sit ista: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti*, quod in Ecclesia sit certus & determinatus numerus Sacramentorum, quod Evangelium Matthæi sit verum Evangelium & canonica Scriptura, non item Evangelium Nicodemi; atqui nihil horum clarè & in terminis continetur in Scriptura; ergo hæretici plura credere debent & de facto credunt, quàm quæ scripta sunt.

CONTROVERSIA

Hæreticorum.

COnantur interim Hæretici traditiones subvertere, allegatis in id pluribus Scripturæ locis.

Objectiones hæreticorum contra traditiones.

Dicunt primò: scriptum est Deut. 4. *Non addetis ad verbum, quod loquor vobis, nec auferetis ex eo.* Ergo omnes traditiones repudiandæ sunt.

Dicunt secundò: Scriptum est Deu-

Digitized by Google

ter. 12. *Quod tibi præcipio, hoc tantùm facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas*; Ergo omnes traditiones & præcepta humana sunt irrita & contemnenda.

3. Dicunt tertiò: Scriptum est Galat. 1. *Licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis; præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit*. Et infrà: *Si quis evangelizaverit vobis; præter id quod accepistis, anathema sit*. Ergo, inquiunt hæretici, *præter Evangelia non licet admittere traditiones.*

4. Dicunt quartò. Scriptum est Apoc. 22. *Contestor omni audienti verba Prophetiæ hujus: si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ*. Ergo non licet apponere traditiones.

5. Dicunt quintò: Scriptum est Matth. 15. *Irritum fecistis mandatum Dei, propter traditionem vestram*. Et Coloss. 2. *Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam & inanem fallaciam secundùm traditionem hominum*. Et 1. Pet. 1. *Redempti estis de vana vestra conversatione paterna traditionis*. Ergo omnes traditiones á Christo & Apostolis damnatæ sunt.

6. Dicunt sextò: Scriptum est 2. Timoth. 3. *Omnis Scriptura divinitùs inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus*. Ergo supervacaneæ sunt traditiones.

Vincent. Lirin. adversus prefanas hæreticum novationes c. 35

R. Genius est hæreticorum ut divinæ Scripturæ testimoniis passim ad stabiliendos suos errores utantur. Nam videas eos volare per singula quæque sanctæ Legis volumina; per Moysen, per Regum libros, per Psalmos, per Apostolos, per Evangelia, per Prophetas. Sive enim apud suos, sive apud alienos, sive privatim, sive publicè, sive in sermonibus, sive in libris, sive in conviviis, sive in plateis, nihil unquam pænè de suo proferunt, quod non etiam Scripturæ verbis adumbrare conentur. Lege Pauli Samosateni opuscula, Priscilliani, Eunomii, Joviniani, reliquarumque pestium: Cernas infinitam exemplorum congeriem, propè nullam omitti paginam, quæ non novi aut veteris Testamenti sententiis fucata & colorata sit. Sed tantò magis cavendi, & pertimescendi sunt, quantò magis divinæ legis umbraculis latitant: Sciunt enim fœtores suos nulli ferè citò placituros, si nudi & simplices exhalentur: atque idcircò eos cœlestis eloquii velut quodam aromate aspergunt, ut ille, qui humanum facilè despiceret errorem, divina non facilè contemnat oracula. Itaque faciunt quod hi solent, qui parvulis austera quædam temperaturi pocula, priùs ora melle circumliniunt, ut incauta ætas cùm dulcedinem præsenserit, amaritudinem non reformidet. Quod etiam iis curæ est, qui mala gramina & noxios succos, medicaminum vocabulis præcolorant, ut nemo ferè, ubi suprà scriptum legerit remedium, suspicetur venenum. Hactenùs Lirinensis, qui & in subsequentibus capitibus idem prosequitur argumentum.

Hæretici passim Scripturam adhibent pro confirmatione errorum suorum.

Pulchra similitudines.

His suppositis, ad primam objectionem dico ineptissimè ex illo verbo, Deut. 4. per hæreticos concludi traditiones rejiciendas esse, primò quia dum illo volunt oppugnare Catholicos, oppugnant ipsos Apostolos, à quibus traditiones accepimus. Oppugnant Augustinum & alios Patres, qui traditiones amplexi sunt. Oppugnant seipsos, quia & ipsi, ut loquitur Kemnitius, traditionem de Scriptura, de exorcismo, & alias plures reverenter accipiunt. Secundò, non intelligunt sensum allatæ Scripturæ ex Deut. qui ex ipso contextu facilè colligi potest; ubi præcepta cæremonialia & judicialia Israelitis per Moysen integrè & perfectè servari demandantur. Et verò quæro ab adversariis, an hoc testimonium putent pertinere ad solos Judæos, aut etiam ad Christianos? aut cur volunt Lutherani & Calvinistæ, ut nos ad illud servandum obligemur? Si etiam pertinet ad Christianos, cur hæretici non servant præcepta Mosaica? cur non circumcidunt se? cur denique sicut contra nos urgent illam particulam, *non addetis*, non similiter urgent contra se alteram, *non auferetis*?

Respondetur primæ objectioni.

Ad secundam. Dico, non minùs ineptè assumunt hoc secundùm testimonium Deut. 12. ad traditiones convellendas, & humana præcepta rejicienda. Nam, ut cætera

Respondetur 2. objectioni.

Digitized by Google

tera taceam, cur adversarii in Synodis & conventiculis suis condunt leges & statuta, quæ ab omnibus observari volunt? Cur Magistratus figunt mandata humana ad conservandam pacem & justitiam servandam in Republica? Non est ergo sensus illius scripturæ quem sibi fingunt hæretici, sed longè alius. Nam sicut in præcedenti testimonio agebatur generatim de præceptis Mosaicis integrè observandis; ita hic agitur speciatim de uno præcepto cæremoniali, nempè de præcepto sacrificii integrè observando, ut legenti textum patet. Igitur compendio, *Hoc tantùm facito*, id est, *offerto Domino*. *Nec addas*, quicquam ex sacrificiis Gentium: *nec minuas ex eis*, quæ jam enumerata sunt. Præcautio nimirum erat, quam Deus populo suo in terram gentium intraturo dabat, ne imitaretur eas, & requirere cæremonias earum. Ex scriptura ista hoc modo intellecta quid concludant contra nos adversarii? nisi sic inferant: Judæi debebant ea tantum offerre in sacrificium, quæ à Deo erant determinata: ergo Christiani non debent observare præcepta humana, sive civilia, sive Ecclesiastica.

Respondetur 3. objectioni. Galat. 3.

Ad tertiam respondeo, sensus istius scripturæ est: *Si quis evangelizaverit vobis præter id quod accepistis*; accepistis autem à me hominem justificari per fidem in Christum, non autem per observantiam legis Mosaicæ; Si quis aliter vos instruit, *anathema sit*. Et hinc non sequitur traditiones Apostolicas esse rejiciendas, sed potiùs conservandas, qui non sunt præter aut contra id quod Apostolus evangelizavit Galatis de justificatione, sed potiùs sunt id, quod ipse Thessalonicensibus evangelizavit, cùm dixit: *Tenete traditiones*. Imò potest commodissimè hæc objectio contra adversarios retorqueri hoc modo: *Si quis evangelizaverit vobis præter id quod Apostolus evangelizavit, anathema sit*. Hæretici evangelizant aliquid præter id quod Apostolus evangelizavit, quia oppugnant traditiones, contra id quod Apostolus dixit: *Tenete traditiones*: ergo anathema sint.

Intellectus Apostoli.

Argumentum retorsum in hæreticos.

Respondetur objectioni 4.

Ad quartam, quæ petebatur ex Apocalypsi, & inferebatur, ad ea quæ ibi Spiritus sanctus dicit, non licere apponere traditiones: Respondeo non prohiberi ne Isaias, Jeremias, & alii Prophetæ veteris Testamenti, nec item Evangelia, Epistolæ, Symbolum Fidei, aut traditiones Apostolicæ, ad Prophetiam Apocalypticam apponantur, sed solùm ne verba Prophetiæ istius ab aliquo depraventur, vel additione, vel diminutione, quod à Catholicis minimè fit, ab hæreticis verò, præsertim Lutheranis, quàm maximè, qui totum librum pro apocrypho habent.

Ad quintam consideretur textus; nam Christus & Apostoli solùm loquuntur vel de traditionibus Judæorum, quibus Pharisæi malè utebantur, uti ex Evangelio liquet; vel de traditionibus Gentilium, quæ Fidei Christianæ repugnabant; at tales non sunt quas Catholici defendunt; ergo immunes sint à calumnia.

Respondetur objectioni 5.

Ad sextam, ex eo quod *Scriptura sit utilis ad docendum, arguendum*, &c. non sequitur quod traditiones sint supervacaneæ; non plus quàm si dicas: Omnis cibus utilis est ad nutriendum: ergo supervacaneus est potus. Vel, omnis eleemosyna utilis est ad salutem; ergo supervacanea oratio, supervacanea Sacramenta, &c. Vel, sol utilis est ad productionem omnis viventis; ergo supervacanea aura venti, pluvia, & omnis causa minùs principalis, quæ suo modo ad generationem concurrit. Unde futile est quod addunt Scripturam sacram esse regulam credendi, ex quo conclusum volunt, Scripturâ debere continere omnia quæ sunt credenda. Fatemur enim Scripturam esse regulam, sed non adæquatam, adæquata enim est verbum Dei, sive scriptum, sive traditum, ut suprà.

Respondetur. 6. Luc. 11. Dan. 4.

Regula credendi non est sola Scriptura.

CONTROVERSIA.

De Judice controversiarum circa articulos Fidei.

Hæreticorum opinio.

QUoniam hæc controversia affinitatem habet cum præcedente; ideò hic illam subjungimus.

Ad illam intelligendam suppono primò hæreticos docere solam scripturam esse normam & Judicem omnium controversiarum fidei ac religionis, & ex ea sola seclusis traditionibus & auctoritate Ecclesiæ, controversias omnes posse finiri. Quod probant tripliciter.

Digitized by Google

Primò, quia Deus in veteri Testamento remittit Judæos ad solam scripturam, tanquam ad Judicem, Isa. 8. *Ad legem, & Testimonium*. Idem fecit Christus in novo Testamento. Joannis 5. *Scrutamini scripturas*. Et hoc fecerunt Beroenses, de quibus scriptum est Act. 17. *Quotidiè scrutantes scripturas, si hæc ita se haberent*.

Catholicorum usus.

Secundò, Deus mandat ut nihil addatur ad Scripturam, Deut. 4. & Christus damnat omnes traditiones. Matth. 16.

Tertiò, ait Apostolus scripturam per se solam sufficere. Hæc duo posteriora argumenta solvimus in præcedenti Controversia. De primo videbimus posteà.

Suppono secundò, Catholicos rectè distinguere inter Judicem, & normam. Judicem vocant qui fert sententiam inter litigantes. Normam, secundùm quam fertur sententia à Judice. Unde posita hac distinctione, triæ consequenter docent. Primò, Ecclesiam esse Judicem controversiarum. Secundò, normam, quam sequitur Ecclesia in sententia ferenda, non esse solam scripturam, sed scripturam & traditionem simul. Tertiò Ecclesiam, juxta hanc normam, dupliciter sententiam pronuntiare posse: vel per Pontificem, qui est Pastor Ecclesiæ: vel per Concilia à Pontifice approbata, quæ repræsentant Ecclesiam. Et ab utroque sententiam esse infallibilem.

His ita suppositis, solam scripturam non esse Judicem patet ex eo, quod debeat Judex clarè & sine ambiguitate loqui, quod scripturæ non convenit, quia est testis mutus, & quæ ob sui obscuritatem indiget Interprete. Et verò non potest testis esse Judex. Intrat illa quidem Judicium, sed sententia uni Ecclesiæ reservatur, Matth. 18. In veteri Testamento non Scriptura, sed Pontifex pro Judice agnoscebatur, Deut. 17. Malach. 2. In novo Testamento hactenus idem servatum est. Primò, tempore Apostolorum fuit orta controversia de Circumcisione Act. 15. At quomodo finita est controversia? An ad solam scripturam tanquam ad communem Judicem delata est? Nihil minùs. Sed ex consensu utriusque partis delecti sunt aliqui, qui Jerosolymam irent ad Apostolos, ut ipsi de tota re cognoscerent, & definitivam sententiam pronunciarent. Apostoli, & Seniores coacto Concilio, & invocato Spiritu sancto responderunt his verbis: *Visum est Spiritui sancto, & nobis nihil ultrà vobis imponere oneris, quàm hæc necessaria, ut abstinentes ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione*. Ubi nullæ scripturæ facta est mentio. Post tempora Apostolorum aliæ atque aliæ controversiæ diversis locis & sæculis exorto sunt, quas similiter Pontifex Romanus, vel Concilia ab eo approbata deciderunt, ut notum est ex historiis Ecclesiasticis. Et qui illorum sententiæ noluerunt acquiescere, pro hæreticis habiti sunt ac damnati.

Non possent hæretici vel unum scripturæ locum afferre, quo ostendant scripturam solam esse Judicem controversiarum. Quod allegant ex Isaia: *Ad legem magis, & ad testimonium*, omninò impertinens est, ut textum legenti magis patebit; in illo enim agitur contra eos qui de futuris eventibus solent consulere Pythonissas & Ariolos, & remittuntur partim ad legem quæ id prohibebat. Deuter. 18. partim ad testimonium Prophetarum qui à Deo constituti erant, ut futura prædicerent, 3. Reg. 22. Igitur sensus verborum illorum, *Ad legem magis, & ad testimonium*, est hic. Si vultis fieri certiores de futuris eventibus, non debetis consulere Pythonissas, sicut fecit Saul, 1. Reg. 28. quia Deus per legem suam fieri hoc prohibuit, ad quam vos remitto, sed consulite Prophetas Domini quorum officium est de futuris prænuntiare. Quid hoc facit ad Judicem controversiarum? Quem etiam in veteri Testamento non fuisse scripturam, sed Pontificem suprà ostendimus.

Ad illud Joan. 5. *Scrutamini scripturas*. Dico Christum Dominum, in controversiam quam habebat cum Judæis, an ipse esset filius Dei, non remisit illos ad solam scripturam, sed primò ad testimonium Joannis Baptistæ: deinde ad testimonium miraculorum: posteà ad testimonium Dei Patris, denique ut omnia experiretur, ad testimonium scripturarum. Lege totum Caput Joannis & hæc ita se habere comperies. Hanc nos Catholici normam in.

Digitized by Google

in controversiis, quas habemus cum adversariis sequimur. Nam non solùm utimur testimonio scripturæ, sed etiam Sanctorum Patrum, & Matris Ecclesiæ, & miraculorum, quæ sæpè fiunt pro confirmatione nostræ fidei.

Adversarii autem nihil volunt audire nisi ex solis scripturis. In quo sunt similes Judæis, contra quos Christus agit. Quod ad exemplum Beroensium attinet, non plus ad rem facit, quod facilè constabit, si constet de re ipsa de qua agebatur. Ea fuit ejusmodi; Paulus Apostolus, ut expressè habetur in eodem capite, primum quidem Thessalonicæ, deinde apud Beroenses, *differebat ex scripturis, adaperiens, & insinuans, quia Christum oportuit pati, & resurgere à mortuis, & quia hic est Jesus Christus quem ego annuntio vobis*: Quid verò Beroenses? sequitur ibidem: *susceperunt verbum omni aviditate quotidie scrutantes scripturas, si hæc ita se haberent*. Igitur hic est sensus illius loci: Beroenses cùm audirent Paulum citare quædam testimonia scripturæ veteris Testamenti, quibus astruebat Christi mortem & resurrectionem, scrutabantur, an iis ipsis testimoniis consentanea essent quæ à Paulo dicebantur. Non quidem eo animo quasi dubitarent de morte & resurrectione Christi, quippè quæ satis confirmata erat ab Apostolo per virtutem miraculorum. 1. Thessal. 1. sed ut magis in fide confirmarentur, si viderent ea, quæ à Paulo dicebantur, multò ante per Prophetas fuisse prævisa & præsignificata. Ex hoc sensu quid concludant Adversarii? Nihil ad rem, de qua agitur. Nisi forte velint sic concludere: Beroenses scrutabantur testimonia Scripturæ à Paulo citata, ergo sola Scriptura est Judex controversiarum. Quod perinde est ac si dicas: Rustici scrutantur testimonia Lutheri à prædicante citata, ergo solus Lutherus est Judex controversiarum. Insignis planè consequentia.

LECTIO TERTIA.

Quæ rerum divinarum cognitio necessaria sit ad salutem?

Quid quilibet Christianus adultus credere debeat.

I. SUfficeretne Christiano homini credere generatim omne quod credit Ecclesia, & nullius articuli in particulari cognitionem habere?

R. Minimè hoc sufficeret. Debet enim quilibet adultus rationis compos præcipua saltem fidei nostræ capita tenere, & nosse media ordinaria, quibus nos voluit Dominus ad salutem pervenire.

I. Quæ vocas fidei nostræ præcipua capita?

R. Præcipua fidei & Religionis nostræ capita sunt illa, quæ proponit nobis & exhibet ipsa Ecclesia in principalioribus festis, & solemnitatibus per totum anni decursum, & pro majori parte exponuntur in Symbolo Apostolico.

I. Quæ dicis *media ordinaria, quibus nos voluit Dominus Deus ad salutem pervenire?*

R. Voco Orationem, Decalogum, Sacramenta Baptismi, Eucharistiæ, & Confessionis, de quibus tractabimus suis locis.

I. Modò igitur declara mihi quomodò præcipua fidei capita præcipuis solemnitatibus, & Symbolo Apostolico proponantur?

Præcipua nostræ fidei mysteria per Ecclesiam in solemnitatibus exponuntur.

R. Declaro sic: Symbolum Apostolorum docet nos Sanctissimæ Trinitatis mysterium, unum scilicet Deum in essentia, trinum in personis; & sancta Mater Ecclesia ejusmodi sacrum mysterium exhibet nobis in ipso festo sanctissimæ Trinitatis. Quod autem tres personæ ejusdem sanctissimæ Trinitatis differentes sint & discretæ, hoc nobis tradit per celebrationem distinctam festorum cujuslibet personæ in particulari, ut puta Patris, tanquam Creatoris in ipsa Dominica cujuslibet hebdomadæ; Filii, uti Redemptoris in die Annunciationis & Natalis Domini, (in quibus etiam intemerata Beatissimæ Deiparæ Virginitas commendatur) Paschatis & Ascensionis; Spiritus sancti uti sanctificatoris in die solemni Pentecostes. De mysteriis Redemptionis nostræ, de quibus in Symboli 4. articulo, luctuosissima atque celeberrima exhibetur nobis ob oculos repræsentatio in ipsa hebdomada sancta. Quinimò quotidiana fit eorundem memoria in sacrosanctæ Missæ Sacrificio, juxta Domini institutionem dicentis: *Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis*.

Digitized by Google

De cæteris quid commemorem? In ipsa solemnitate Sanctorum omnium edocemur, quàm gloriosum est regnum cœlorum, in quo cum Christo gaudent Sancti, & quod illi à nobis rectè invocantur, utpotè qui apud Deum Advocati & Patroni nostri pleni gloria & charitate multa nobis impetrant.

Dies postera Commemorationis omnium Fidelium Defunctorum, quid aliud enunciat, quàm purgatorias pœnas in quibus animæ fidelium non plenè purgatæ miserè torquentur, & suffragia nostra magnis ejulatibus exposcunt? De quo infrà ad Sanctorum communionem.

Festum Corporis Christi apertissimè significat, & toti populo adorandum præbet Sacramentorum omnium sanctissimum ad laudem & gloriam ejus, qui se *dedit escam timentibus se, memoriam faciens suorum mirabilium.*

Supereſt Dedicationis Ecclesiæ festum etiam solemnissimum, quo instruimur, quod etsi Dei ter maximi Majestas nullo concludatur, aut capiatur loco; voluit tamen certis in locis solemni ritu sibi dicatis profusiorem suarum gratiarum copiam elargiri super populum suum preces ibidem fundentem.

De Symbolo S. Th. 2. 2. q. 1. a. 6

I. Quid verò vocas Symbolum Apostolorum, in quo passim summa credendorum reponitur?

R. Symbolum Apostolorum voco duodecim Articulos fidei, quos Apostoli collatis in unum sententiis, quasi Symbolis, digesserunt, eo consilio ut futurum esset in materia doctrinæ fidei pro nota & tessera quâ Christiani ab infidelibus, vel etiam subintroductis falsis fratribus qui Evangelium adulterabant, distingui & secerni possent: sic loquitur S. August. *Apostoli certam regulam fidei tradiderunt, quam secundùm numerum Apostolorum duodecim sententiis comprehensam, Symbolum vocaverunt: per quam credentes Catholicam tenerent unitatem, & hæreticam convincerent prævitatem; serm. 181. de temp.* Et alibi: *Facile est ut dicatur quid credendum sit. Nam este vobis est Symbolum, quid brevius audiri quid facilius memoriæ commendatur?* August. Enchyr. c. 7.

Symbolum Apostolorum composuerunt Apostoli in mundum universum discedentes prædicaturi Evangelium.

I. Quandonam illud Apostoli composuerint?

R. Antequàm separarentur ab invicem ut prædicarent omni creaturæ Evangelium legatione pro Domino Jesu Christo functuri, hanc doctrinæ summam fidelibus tradiderunt, ut uno ore, & labio uno, unam eandemque doctrinam prædicarent ubique, & fideles toto orbe terrarum ad fidei unitatem vocati idipsum omnes sentirent ac docerent, neque ulla essent inter eos schismata.

I. Quare usque adeò breve fecerunt hoc Symbolum?

R. Studio quidem hoc fecerunt, ut quilibet absque negotio posset illud mandare memoriæ. *Symbolum est regula fidei vestræ brevis & grandis. Brevis numero verborum, grandis pondere sententiarum.* Aug. serm. 135. de temp.

I. Teneturne igitur quilibet Christianus Symbolum tenere memoriter?

R. Antiquissima Ecclesiæ praxis fuit, ut qui Christo nomen daturi essent, Symbolum diligentissimè addiscerent. *Accipite* (inquit Augustinus) *regulam fidei, quod Symbolum dicitur, & cùm acceperitis, in corde scribite, & quotidie dicite apud vos antequàm dormiatis, antequàm procedatis, vestro Symbolo vos munite.* L. 1. ad Catech. c. 1. Et in Concilio Laodicensi sic legitur. *Baptizandos oportet fidei Symbolum discere, & quinta feria ultima septimanæ vel Episcopo, vel Presbytero reddere.* C. 46. Vide Gratian. in Decret. de consec. distin. 4. can. Vide quæ tradit Thomas 2. 2. q. 2. art. 5.

I. Utilisne est Christiano frequens Symboli hujus recitatio.

R. Ita. Vide Marchant in Horto Pastorum pag. 103. Symbol. & can. baptizan. oportet. & can. non licent

I. Satisne est quod Symbolum latinè calleant?

R. Minimè. Ad hoc enim Symbolum scire oportet, ut fideles mysteriorum quæ in eo continentur contemplatione contra occurrentes tentationes se muniant, & ad actus fidei, spei, & charitatis sese excitent. Audi S. Ambrosium. *Symbolum quoque specialiter debemus, tamquam nostri signaculum cordis antelucanis horis quotidie recognoscere. Quò etiam cùm aliquid horremus, recurrendum est. Quando enim sese militis Sacramento miles in terrorio, bellator in prælio?* L. 3. de Virginibus.

Simile: non sufficit panem præbere parvulis, sed frangendus est, comminuendus, masticandus, & in fauces inferen- Simile.

Digitized by Google

ferendus, hoc est, simplices sunt instruendi verbis facilibus, in fidei rudimentis, docendo eos, ut loquitur Apostolus, *elementa exordii sermonum Dei.*

I. An debeant Christiani scire comprehendere mysteria fidei nostræ?

Isaiæ 7. juxta 70. R. Minimè. Satis est quod credant. Imò verò. *Nisi credideritis, non intelligetis.* Ratio istius est, quia non est aliquod aliud medium divinitus datum ad cognoscendum Deum, & res divinas, quám fides. Ipsa sola intelligimus & comprehendimus, quidquid de eo ipso, aut rebus divinis capimus, intelligimus, aut comprehendimus.

I. Saltem numquid oportet aliquos plus aliis sapere circa hæc?

S. Th. 2. 2. q. 2. ar. 6. R. Certum est quod sic. Nam Prælati Ecclesiæ, Doctores, Presbyteri: qui ratione officii, dignitatis, aut status sui quovis tempore *parati esse debent ad rationem fidei reddendam poscenti.* 1. Pet. 3. majorem fidei ac rerum divinarum cognitionem habere debent, ut rudem populum docere, & fidem orthodoxam contra adversarios tueri possint.

I. Quot sunt Symboli partes?

Symboli partitio. R. Symbolum in tres partes distributum videtur, ut in una, divinæ naturæ prima persona & mirum Creatoris opus describatur: in altera, secunda persona, & humanæ Redemptionis mysterium in tertia, tertia item persona, caput & fons sanctitatis nostræ variis & amplissimis sententiis concludatur.

I. Sed cur eas sententias articulos appellas?

R. Similitudine quadam à Patribus frequenter usurpata, Symboli sententias, articulos vocamus; ut enim corporis membra articulis distinguuntur: ita etiam in hac fidei confessione, quicquid distinctè & separatim ab alio nobis credendum est, rectè & appositè articulum dicimus.

I. Cur sunt duodecim Symboli articuli?

R. Quia duodecim fuerunt Apostoli, qui Symbolum confecerunt, ut Sanctus Leo tradit Epistol. 13. ad Imperatricem.

I. Sed cur sunt plura Symbola, verb. grat. Symbolum Apostolorum, Symbolum Nycænum, Constantinopolitanum, &c.

R. Eadem fides in diversis Symbolis ab Ecclesia receptis docetur; neque differunt in aliquo, præterquam quod explicitè id declarent posteriora, quod implicitè in Symbolo Apostolorum traditum erat, prout hæreticorum exigebat instantia, uti pulchrè Vincentius Lyrinensis explicat cap. 32. Cur plura Symbola in Ecclesia recepta.

DE PRIMO SYMBOLI ARTICULO.

CAPUT SECUNDUM.

LECTIO PRIMA.

I. QUis est primus Symboli articulus?

R. *Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ.* Prima Symboli pars.

I. Ista prima vox (*Credo*) pertinetne solùm ad primum articulum?

R. Est communis omnibus articulis, & ad initium singulorum articulorum subintelligi debet.

I. Quid significat *Credo*?

R. Hoc est; id firma fide teneo ob auctoritatem Dei revelantis; Hoc est, mihi sine ulla hæsitatione certum & persuasum: certò credo, ac sine ulla dubitatione profiteor (quantum ad hunc attinet) Deum Patrem, prima scilicet Trinitatis Personam, qui sua omnipotenti virtute cœlum ipsum & terram, & omnia quæ cœli & terræ ambitu continentur, ex nihilo condidit, & condita gubernat ac regit. Hæc est brevis primi hujus articuli comprehensio. S. Th. 2. 2. q. 2. a. 1. Suprà Lect. 1.

I. Quanta igitur certitudine & firmitate oportet credere fidei nostræ articulos? Certissima fide credēdi articuli fidei.

R. Oportet præeligere mori, & extrema quæquæ pati potiùs, quàm vel minimum articulum negare, aut in dubium vocare.

I. Faliterne crediderunt Sancti?

R. Ita. *Inter plurimos Martyres, qui cum 8. Anastasio tempore Diocletiani passi sunt, unus erat Euthyanus nomine, innocentissimæ vitæ: qui sublatis sibi (cùm dives esset) omnibus facultatibus, venit: nihil* Exemplū. Rarum fidei exemplum in B. Thecla V. & M. 23. Septem. in Brev. Rom.

hoc, ne facultates aut divitias fidei perderet. Quotiescumque denique fuisset auditus, quotiescumque interrogatus, nihil aliud dicebat: Christum mihi non tollet, etiam qui caput abstulerit. Ado in Martyrol. 25. Decemb.

I. Cur verò tanta certitudine credendum est?

R. Quia *sine fide*, uti jam in superioribus dictum est, *impossibile est placere Deo.* Deus autem cùm jussit nos credere, non divino judicia scrutanda, eorumque rationem & causam perquirendam nobis proposuit, sed immutabilem fidem præcepit; quæ effecit, ut animus in æternæ veritatis notitia conquiescat.

I. Habesne aliquod simile ad hoc declarandum?

Rom. 3. Simile. R. Habeo. *Cùm Deus verax sit* (teste Apostolo) *omnisque homo mendax*: si arrogantis & impudentis hominis est, gravi ac sapienti viro aliquid affirmanti fidem non habere, sed propterea urgere, ut quod dixerit, rationibus aut testibus probetur: cujus temeritatis, atque adeò stultitiæ fuerit, Dei voces audientem, cœlestis ac salutaris doctrinæ rationes requirere? Non igitur demonstrationes cum Philosophis, non signa cum Judæis pro cautione fidei exquiramus; Sufficiat nobis ipsa Dei veracitas, quæ omnis veritatis fons est & origo.

I. An quæ sunt fidei, sint evidenter nota vel intelligibilia?

Quæ fidei sunt, non sunt evidenter nota. R. Jam diximus in superiori Lectione ea quæ sunt fidei non debere à nobis evidenter intelligi aut cognosci, antequam iis assentiamur. Est clarum, tum ex loco Isaiæ ibi allegato juxta versionem 70. tum ex Apostolo ad Hebr. 11. ubi dicitur: *Fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.*

Hom. 26. in Evang. Unde S. Gregorius postquam hunc Apostoli locum allegasset, dicit: *Profectò liquet, quia fides est illarum rerum argumentum, quæ apparere non possunt, quæ enim apparent, jam non fidem habent, sed agnitionem.* Et. *Fides non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum.* Ipso S. Bernardus. *Quid magis* (inquit) *contra rationem, quam rationem ratione omni transcendere? Et quid magis contra Fidem, quàm credere nolle, quod ratione non possis attingere?*

I. Sed numquid periculum est, ne in illud Syracidis impingamus: *Qui citò credit, levis est corde?* Eccli. 19. 4.

R. Minimè, nam uti exponit S. Bernardus suprà, intelligitur hoc non de Fide in Deum, sed de mutua inter nos credulitate.

Sed esto, intelligatur etiam de fide in Deum; nego Catholicos citò credere ad sensum Sapientis; Citò enim credere, non est adhibere fidem ante rationem, ut volebat Abailardus, sed credere sine sufficienti ratione, vel non facto sufficienti examine super sufficientia credibilitatis, sive rationis credendi. Quamvis ergo ea quæ Catholici credunt, non sint facta evidenter intelligibilia, sunt tamen facta evidenter credibilia, juxta illud: *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.* Ps. 92. Unde laudatur Maria (ait Bernard.) quod rationem fide prævenit, & punitur Zacharias quod fidem ratione tentavit; & rursum Abraham commendatur, qui contra spem in spem credidit. Exempla.

LECTIO SECUNDA.

I. DEclara mihi aliqua signa evidentiæ, quibus fides Catholica dicitur esse evidenter credibilis?

Quinque classes evidentiæ credibilitatis fidei Catholicæ. R. Ista reduci possunt ad quinque classes, ut prima complectatur ea quæ sumuntur ex parte ejus cui creditur: secunda ex parte eorum qui credunt; tertia ex parte ejus quod creditur; quarta ex parte eorum qui non credunt; quinta ex modo propagatæ & stabilitæ fidei. Duas primas discutiemus hac lectione.

I. Quæ sunt illa quæ pertinent *ad primam classem?*

Ad 1. classem pertinent miracula. R. Isthuc in primis revocatur argumentum quod sumitur ex miraculis nitens hujusmodi ratione: Fides miraculis confirmata est credenda, talis est Catholica Romana, ergo ea est credenda. Quod fides miraculis confirmata sit credenda, probatur; miracula enim sunt proprium opus Dei, sicut sigillum est proprium opus Principis; ut rectè dixerit Hugo de S. Victore: *Nonne de Deo cum omni confidentia dicere poterimus:*

De-

Digitized by Google

Domine si error est; à te decepti sumus; nam ista in nobis tantis signis & prodigiis confirmata sunt, & talibus quæ nonnisi per te fieri possunt. Confirmatur ex sacris litteris, quæ sæpè indicant, non solum prudenter id posse; sed etiam debere credi quod miraculis confirmatum est, ut Joannis 10. *Si mihi non vultis credere, operibus credite.* Et Joann. 5. *Opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me.*

L. 22. de Civit. c. 5. & alibi sæpe. Videatur Beov. Rom. 17. Nov. vita Greg. Neocæsarens Epis.

Quod autem Catholica Romana fides hæc confirmata miraculis, probat S. Augustinus, dicens: *Si per Apostolos Christi; ut eis crederetur Resurrectionem atque Ascensionem prædicantibus etiam ipsa miracula facta esse non credimus, hoc nobis unum grande miraculum sufficit, quod ea orbis terrarum sine ullis miraculis credidit.*

I. Ediderunne Christiani miracula in testimonium assertæ Catholicæ veritatis contra Gentiles & incredulos?

R. Ita. Dumoul. c. 10. tit. 5.

I. Idemne præstiterunt contra hæreticos?

R. Ita. ibidem tit. 7.

Secundum argumentum primæ hujus classis sumi potest ab oraculis Prophetarum, multa enim in fide Catholica ante complura sæcula eo modo quo evenerunt, per Prophetas fuere prædicta; prædici autem non potuerunt, nisi Deo qui solus futura novit revelante; perspicuum est ergo illa saltem, Deum, qui nec falli, nec fallere potest, ea revelasse. Ex illorum autem certo successu etiam alia quæ prædicta sunt, & nondum evenerunt, aut quæ ad prædictionem non pertinent, sed ab iisdem qui sibi fidem conciliarunt, vera prædicendo, tradita sunt, omnia credenda & suscipienda sunt, utitur hoc argumento *Justinus*; *Apol. 2. ad Antonin. & Aug. 17. de Civit. c. 25.*

Oracula Prophetarum.

Tertium est antiquitas scripturarum tradentium hanc fidem.

3. antiquitas scripturarum. 4. Christi fidei nostræ auctoris dignitas. 5. Vitæ probitas prædicantium hanc fidem. 6. Dei providentia.

Quartum est Christi auctoris fidei nostræ dignitas & præstantia.

Quintum, Vitæ probitas eorum, qui primi hanc fidem prædicaverunt.

Sextum sumitur ex Dei providentia, quem nullo modo verisimile est universum Christianorum orbem tanto redemptum pretio ita despexisse, ut tot sæculis incautam perfidiam & in gehennæ voraginem totus corruerit, donec Lutherus vir turpissimus, sanctimoniam libidine commutaret.

I. Circa primum argumentum primæ hujus classis quæro, an hæretici in confirmationem suæ perfidiæ nunquam ediderint miracula?

R. Nullum unquam miraculum factum est in confirmationem hæresis vel erroris. Ratio est, miraculum enim est singularis, supernaturalis, & propria filii Dei operatio, qua quasi sigillo suo Deus, sua dicta, rectamque fidem & veritatem obsignat; quare si Deus falsum Doctorem invocantem se pro miraculo, ad stabiliendum errorem exaudiret, videretur illi cooperari & errorem attestari, ac per consequens mentiri & fallere, quod est impossibile. Deus enim est prima veritas ipsaque veracitas & fidelitas, qui proinde potestatem faciendi miracula sibi soli reservavit, ut per eam quasi proprium sui testimonium, sua dicta, suasque veritates obsignaret, testareturque illa à se promanare. Vide Sanctum Thomam 2. 2. quæst. 178. articul. 2. & Bellarminum l. 4. de Not. Ecclesiæ. c. 14.

I. Nunquam ne tentarunt infideles aut hæretici patrare miracula pro confirmatione doctrinæ suæ erroneæ?

R. Imò, sed frustrà; nam ut omittam quod falsi Prophetæ Baal ignem de cœlo deducere non potuerunt, quem potuit Elias verus Dei cultor; & quod Judæi exorcistæ tentantes exorcizare, impuro spiritu vexatos, temeritatis suæ pœnas luerint. *Calvinus volens sustituere unum, fingentem se mortuum, cum verò mortuum effecit*, ut narrat Bolsecus ejus discipulus in vita ipsius cap. 13.

3. Reg. 18. Act. 19. Exempla

Idem feciſſe Cyrolam Episcopum Arianum docet Greg. Turon. l. 2. hist. Franc. cap. 3. apud Baron. tom. 6. an. 484. Franc. Turrian. l. 1. de Dogm. charact. verbi Dei.

Lutheri ridiculum miraculum vide apud Staphyl. in absoluta respons. contra Jacobum Schmidelinum. Vvilhem. Lindanum Dial. 3. Dubitantii cap. 1. Bredemb. l. 7. Collat. fac. cap. 40. anno 1545.

Concionator quidam Neo-Evangelicus sui Evangelii confirmandi gratia quen-

Digitized by Google

Alan. Copus l. 6. Dial. c. 29. Vvilhel. Lind. Dial. 3. Dubit. c. 1. Brodeb l. 7. c. 4. anno 1558.

quendam Matthæum certo conduxit stipendio, qui sese mortuum simularet, atque ad clamantis vocem, seu mortuus resurgeret, illum feretro inclusum ad templum deduxit uxor, artificii nefarii conscia, funus fletu & ejulatu prosequitur. Ille ubi satis de sua nova Evangelio tonasset; Surge, inquit, Matthæe, in nomine Christi, cujus Evangelium prædico. Cùm Matthæus non surgeret, ille inclamat altiùs ut famulum forte excuteret. Ubi nec ita exurgeret Matthæus, itur ad feretrum, detegitur vultus facies, & revera deprehenditur mortuus, qui sese tanto aliorum periculo mortuum, atque à mortuis in vitam revocatum simulare voluerat. Mox uxor, quæ lachrymas & lamenta nuper finxerat, nunc verè lachrimis, vocibus, ac tanquàm non pugnis in Concionatorem illum, non Pastorem, sed impostorem invecta, suo malo, ipsi novæ fidem habuit Evangelio.

Ioann. Hayus in Hist. de rebus Lapon. ann. 1604.

In loco dicto Lamaida, sub residentia Cinguis, cùm adolescens Christianus, quindecim aut sedecim annos natus, frequentiùs à Dæmone terqueretur, Eunxius ejus Patruus primùm conatus est Dæmonem suis gentilitiis ritibus & vanis deprecationibus Chami & Fetochi depellere: sed cùm irritum videret conatum, pia cuidam Christiana ad se ex vicinia accersita, totius rei successum percunsuit. Illa, bona sua fide freta, Agnum Dei in obsessi collum injecit, & manus, pedesque funo sacris precibus benedicto alligavit. Tum Dæmon mox exclamare: Solvite me, & mox excessero. Respondit fœmina: Priùs te torquebo, & si non premiseris te discessurum, non te solvam: & juvenis liber à Dæmone, corporeque integer evasit.

Is indigemusne etiam modò miraculis pro confirmatione nostræ fidei Catholicæ ex Romana?

Hom. 29. in Evangelia.

R. Nullo modo: Nam dicit Gregorius, *Numquidnam Fratres mei, quia ista signa (de quibus Dominus Marci 16.) non facitis, minimè creditis? Sed hæc necessaria in exordio Ecclesiæ fuerunt: ut enim ad fidem cresceret multitudo credentium, miraculis fuerat nutrienda: quin & nos cùm arbusta plantamus, tamdiu eis aquam infundimus, quousque ea in terra jam convaluisse videamus; ac si radicem fixerint, irrigatio cessabit.*

I. Quæ sunt argumenta credibilitatis fidei nostræ, quæ ad secundam classem pertinent? 2. Classis argumentum.

R. Ad hanc classem revocatur sanctitas eorum qui fidem nostram coluerunt, ut Augustini, Hieronymi, Basilii, Gregorii, Bernardi, Francisci, Dominici, &c. Vide Augustin. *de moribus Ecclesiæ cap. 30.* 1. Sanctitas colentium fidem Catholicam.

Secundò, multitudo credentium & consensus populorum, qui quamvis toto orbe longè lateque diffusi, servant tamen constantem inter se unitatem, & cum Romano Pontifice Christi Vicario, quem communem Pastorem agnoscunt, mirificè conspirant ac consentiunt. *Vide Lact. l. 5. de divin. instit. cap. 13. August. de utilit. cred. cap. 14. Euseb. l. ultimo de prep. Evang. cap. 10.* 2. Multitudo & consensus populorum.

I. Nunquid Lutheri fides aut religio longè latèque per orbem diffusa est?

R. Non, sed intra angustias alicujus partis Germaniæ sese continet.

I. Numquid Calvini secta totum mundum pervasit?

R. Minimè: nam in sola Francia, Anglia, & vicinis provinciis invenitur.

I. Lutherus eandem-ne semper doctrinam invariatam retinuit & docuit?

R. Non; sæpè enim errores suos edidit recuditque, prout ex ejus scriptis liquet.

I. Numquid saltem discipuli ejus inter se consentiunt?

R. Nihil minùs, diversas enim ipsi quotidiè in sententias scinduntur, novosque in dies articulos comminiscuntur.

I. An non semper fuit una & invariata Calvini doctrina?

R. Manifestum est quod non, ex ipsiusmet scriptis.

I. Quid de discipulis ejus?

R. Illi se mutuò rodunt ut canes, corrodunt & lacerant, sicut jam pridem Magistri sui doctrinam in mille diversas opiniones distraxerunt.

Similem inconstantiam atque discordiam hæreticorum, omnium temporum historiæ tradunt. Iren. l. 1. adversus hæreses Simonis Magi, primi Hæresiarchæ sectam in varias partes statim fuisse concisam demonstrat. Idem de Valentinia-

nis.

Digitized by Google

nis refert l. 1. c. 5. de Donatistis S. Aug. l. 1. de Baptismo c. 6. de Marcionistis Epiphan. l. 1. hæresecon. De Montanistis idem. De Manichæis Aug. hæres. 46. De Arianis, Ruffinus l. 10. hist. c. 25.

I. Quare ita variant Hæretici in negotio religionis?

Cur hæretici in sua doctrina varii & inconstantes.

R. Quia spiritu vertiginis abrepti circa fidem naufragaverunt, quæ in sola Catholica Romana Ecclesia reperitur. Secundò, quia cùm hæresis sit superbia, sitque proles satanæ, qui est pater dissensionis æquè ac mendacii, impossibile est inter hæreticos esse concordiam: unus enim alteri cedere non vult: quisque se sapientem præ aliis reputat: quisque novi aliquid comminiscitur, suisque commentis, uti simia suo fœtu gaudet, eique abblanditur. Error errori contrarius est, ut vitium vitio. Sola veritas habet concordiam, quia una est, & indivisa. Verè dixit S. Hieronymus: *Hæreticorum compugnatio nostræ victoria est.* Et Hilarius: *Bellum hæreticorum pax est Ecclesiæ.*

In Ezech. l. 7. de Trini.

I. Quam ipsi Calvinistæ de sua religione (quam reformatam vocant) opinionem habent?

Religio reformata tam similima Turcicæ impietati.

R. Quod simillima sit Turcicæ impietati; paucis exceptis: uti patet ex litteris Aloisii Cucchi Veneti Constantinopoli tunc Agentis, ad Dominum Bartholomæum de Rudolphis Patritium Venetum; in quibus post multa quæ de statu istius aulæ describit, subjicit de Bassa sive Principe Turcarum his verbis: Talis vir est Bassa, qui statim intelligit, an ex veritate & corde agant homines, an mandata observent, & id illi solummodò dicant quod à Dominus suis jussi sunt. Quod si quem fucatè agere, aut aliud quempiam quærere intellexerit, quàm quod ad Dominorum causam spectet, tum uti bestiam posteà aversatur, indignum judicans quem sub aspectum suum amplius admittat. Cujus vidimus præclarum exemplum in Oratore Christianissimi Regis Francorum; qui quamdiu Regis sui negotium egit, satis honorifico fuit apud supremum Bassam loco, & omnia tum illi communicata sunt, quæ cum Oratore Romanorum Imperatoris de pacis confirmatione tractarentur. Quàm etiam confirmationem intistius Ambassatoris Galli, qui eam vehementer impediebat, gratiam studiosè distulit. Verùm ubi Bassa intellexisset Ambassatorem pacem istam cum Romanorum Imperatore non propter Regem Galliæ, sed multò magis propter ejus hostes subditos rebelles impugnare, suspectus illi esse cœpit, nec post hac in tanta eum familiaritate habuit: imò cùm Ambassator necdum etiam desisteret Huguenottos suos Bassæ commendare, ut illi in pacis capitulationem reciperentur, cum indignatione quæsivit Bassa, quinam essent isti Huguenotti, quam haberent religionem, & cujus subessent imperio, cùm aliquam orbis gentem hoc nomine nemo cognovisset antea? Tunc Ambassator scriptum ei porrexit, quasi non publicè, sed privatim potius Bassam informare cuperet. Sed illud in multorum manus, Bassa ita jubente, & hominis Galli levitatem ridente, pervenit. In quo scripto non negat Ambassator Huguenottos Regis Galliarum subesse imperio, sed rebellare huic propter religionem quæ sit Turcicæ proxima, nisi quod in jejuniis Huguenotti non sint ita certis observationibus astricti, *sed liberrimi per omnia & agere & credere quæ lubent.* Subjunxit deinde aliqua argumenta ad persuadendum Bassæ quod Huguenotti, si in Turcarum Imperatoris tutelam acciperentur, utilissimi essent futuri suæ Majestatis socii propter multas causas, &c. *post multa*: hæc & multa alia Ambassatoris puncta Bassa planè ridet & contemnit; ipsi autem Ambassatori responsum dedit per interpretem, videre se quod bonus Rex Galliæ non Legatum, sed proditorem ad aulam Turcarum Imperatoris miserit. Huguenottos autem longè inferioris esse, quàm ut sese demittat ad eorum amicitiam supremus orbis princeps, nec fidem haberi debere istis sociis, qui proprium etiam Regem proderent, & impugnarent. Turcas solitos esse cum Imperatoribus, Regibus & magnis Principibus agere; non cum perfidis, servis, & rebellibus subditis: detestari Turcicam fortitudinem ista proditoria consilia. Quod si verò utile videatur Turcarum Imperatori Huguenottos sibi sub-

Insignem plane Huguenottorum religionem.

Tilman. Bredemb. collat. sacr. l. 7. c. 19.

Digitized by Google

subjicere, non defutura illi arma, si clara esse possit de victis rebellibus & proditoribus servis victoria. Hæc palam jam dicuntur & circumferuntur per totam Constantinopolim cum magna superbia Turcarum; & contemptu Gallicæ levitatis. *Ita ille.*

I. Hæc est magna improbitas hæreticorum, qui in perniciem avitæ, orthodoxæ & Romanæ religionis, non verentur Turcicam sollicitare barbariem.

R. Ita quidem: sed quod maximè hìc notandum volui, istud est, quod non erubescant Calvinistæ Huguenotti profiteri suam religionem Turcicæ perfidiæ quàm esse simillimam.

I. Quid verò de Luthero?

R. Hic etiam *lib. Sympos. ac.* de Solymanni Turcarum Imperatoris de se judicio gloriatur, omnemque sibi benevolentiam detulisse jactitat. Nimirum quæsierat Solymannus à legato Cæsaris quem annum ageret Lutherus? legato respondente quod quadragesimum octavum annum ageret: dolere se dixit, quod ob imminentem senectutem non in posterum tantum quantum antea semper conatus suos posset adjuvare. Rem scilic. Turcarum impostor ille non parum promovere visus erat, cùm doceret Turcæ non esse resistendum, idque hoc inepto sophismate: *Flagello Dei non est resistendum; quia hoc idem est quod Deo flagellanti resistere: atqui Turca est flagellum Dei; Ergò.* Quo sanè argumento Pseudo-Apostolus ille probasset, latronibus, furibus & prædonibus non esse resistendum, quia hi omnes sunt flagellum Dei: sed hoc flagellum à Judicibus flagellandum est, quia à Deo est non positivè, sed permissivè. Et quid erat hoc aliud, quàm Christianos omnes subjicere Turcæ & efficere Turcas? En qualis novorum istorum Evangelistarum doctrina, quis spiritus, quæ dementia?

Constantia Martyrum pro fide Catholica morientium.

Tertiò, ad secundam classem credibilitatis fidei nostræ pertinet constantia Martyrum, qua se permotum fuisse ad fidem Christianam amplectendam testatur Justinus *Apolog. 2. ad Senatum Romanum.*

I. Debetne illud argumentum magni æstimari?

R. Magni illud æstimavit Sanctus Ambrosius; *Magni periculi res est*, inquit, *si post Prophetarum oracula, post Apostolorum testimonia, post Martyrum vulnera, veterem fidem quasi novellam discutere præsumas; & post tam manifestos duces in errore permaneas; & post morientium sudores otiosa disputatione contendas, veneremur ergò in Martyrum gloria fidem nostram.* Vide Lactantium l. 5. cap. 13. Thomam Bozium de Signis Ecclesiæ l. 7. signo 29. c. 5. num. 3. & 4.

I. Circa hoc occurrit mihi interrogandum: An hæretici pro fide sua mortem oppetentes, non sint dicendi Martyres?

R. Minimè, quia non moriuntur pro fide Jesu Christi, cujus professio sit in sola Catholica Romana Ecclesia; sed si quid patiuntur, dant pœnas suæ perfidiæ. *Martyrem*, enim, *non supplicium; sed causa facit: multi hæretici* (inquit Cyp. ep. 104. l. 1. de serm. Domini in monte cap. 5. August.) *nomine Christiano animas decipientes, multa talia patiuntur*, maledicta, persecutiones, &c. *sed idcò excludentur ab ista mercede* (regni cœlestis,) *quia non dictum est tantùm*: Beati qui persecutionem patiuntur; *sed additum est*: propter justitiam. *Ubi autem sana fides non est, non potest esse justitia*, quia Justus ex fide vivit. Et Bernardus: *Nihil habet simile constantia Martyrum, & pertinacia hæreticorum, quia mortis contemptum in illis pietas, in his cordis duritia operatur.*

Hæretici pro fide sua morientes non sunt martyres.

I. Hæretici igitur morientes pro fide sua, vel, ut meliùs dicam pro sua perfidia, damnanturne?

R. Certum est quod sic: *Firmissimè tene & nullatenus dubites omnem hæreticum vel schismaticum cum Diabolo & Angelis ejus æterni ignis incendio participandum, nisi ante finem vitæ Catholicæ fuerit incorporatus & redintegratus Ecclesiæ.* Et post pauca: *Omni homini qui Ecclesiæ Catholicæ non tenet unitatem, neque baptismus, neque eleemosyna quamcumlibet copiosa, neque mors pro Christi nomine suscepta proficere poterit ad salutem.* Augustinus: *ad ipsam verò salutem ac vitam æternam nemo pervenit, nisi qui habet caput Christum. Habere autem caput Christum, nemo poterit, nisi qui in ejus corpore fuerit.*

Fulgent. de fide ad Petrum c. 39.

De unit. Eccl. c. 19.

vit, *quod est Ecclesia*. Et alibi: *Ecclesia Catholica sola est corpus Christi, cujus ille caput est Salvator corporis sui; extra hoc corpus neminem vivificat Spiritus sanctus*. Et paulò post: *non habent itaque Spiritum sanctum, qui sunt extra Ecclesiam*. Et rursum: *Quisquis ergo ab hac Catholica Ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere quod à Christi unitate disjunctus est, non habebit vitam æternam, sed ira Dei manet super eum.*

Epist. 50. ad Bonifacium Comitem sub fin.

Ep. 152. ad Donatistas.

I. Habesne aliquod exemplum, quo probes id quod asseris?

Exemplū.

R. Habeo Anno Domini 1528. 20. Julii, Henricus quidam Lutheranus Tornaci conbustus est. Sequenti nocte sociis in carcere totus ardens apparuit. Illis præ timore clamantibus, ait: *Nisi ab errore cessetis, mecum peribitis in æternum*. Excitatus clamore carcerarius, Consules urbis advocavit. Dicunt illis vincti: Facite de nobis quod volueritis, modò priùs confiteamur, ne cum Henrico damnemur.

Bredenb. l. 7. c. 11.

LECTIO TERTIA.

3. Classis argumenta.

I. VEniamus, si placet, ad tertiam classem signorum, sive argumentorum credibilitatis eorum quæ sunt fidei?

1. Sanctitas doctrinæ Christianæ.

R. Dixi suprà ad tertiam classem reducenda argumenta, quæ petuntur ex parte ejus quod creditur. Ubi primò se offert sanctitas & rectitudo doctrinæ Christianæ, quam semper, etiam qui foris sunt, suspexerunt. Secundò, absurditas è contrà dogmatum hæreticorum.

2. Absurditas dogmatum hæreticorum.

I. Quoad primum argumentum non video difficultatem, nam certum est omnia principia fidei Catholicæ sanctissima esse, & suos sequaces ad veram vitæ sanctimoniam adducere; uti etiam ad oculum patet: sed quæso declara mihi absurditatem doctrinæ hæreticorum, præsertim nostri temporis.

R. Doctrinam istorum hæreticorum non solùm esse novam, sed etiam impiam, blasphemam, & sanctitati Christianæ penitus contrariam, manifestissimum est. Ac, ut ex multis pauca; sufficiant tria ista, in quibus Lutherus, Calvinusque Magistri mendaces conveniunt.

1. *Hominem non habere liberum arbitrium.*

2. *Præcepta Decalogi esse impossibilia.*

3. *Bona opera nullius esse meriti ac valoris apud Deum, sed solam fidem sufficere.*

Quæ doctrina quàm repugnet sanctitati, & quantam occasionem præbeat liberè peccandi, non est qui non videat. Nam qui sibi persuadet hanc doctrinam esse veram, sic apud se ratiocinabitur.

Primò, si non habeo liberum arbitrium, nec in meâ potestate est benè vel malè agere, cur sollicitus sim ut benè agam? aut perplexus ne peccem?

Secundò, si præcepta Dei sunt impossibilia, inanis est de eorum observatione conatus & cogitatio. Quis enim nisi fatuus sit rem aliquam quam impossibilem judicat, aggredi velit?

Tertiò, si bona opera nihil valent coram Deo, quid necesse est benè agere? Et, si sola fides sufficit ad salutem, cætera omnia superflua sunt. Quis jam locus sanctitatis sit, si hanc doctrinam amplectamur? Omninò nullus.

4. Classis argumenta.

I. Quæ dicebas ad quartam classem pertinere?

1. Punitio oppugnantium fidem Catholicæ.

R. Argumenta petita ex parte eorum qui non credunt; illa sunt ferè tria. Primum, punitio eorum, qui fidem nostram oppugnaverunt. Ut Simonis Magi, de quo scribit Egesippus; Manichæi. Vide Epiph. hæres. 66. & quæ nos infrà c. 9. lect. 5.

De horrenda Neronis morte primi Christianorum Romæ persecutoris, vide Baronium tom. 1. anno 70.

Exemplo.

De vindicta divina in Galerium Imperatorem Ecclesiæ Christianæ persecutorem, vide Eusebium l. 8. Hist. Ecclesiasticarum, cap. 18.

De miserando exitu Maximini Imperatoris, insignis Christianorum persecutoris, consule quæ scribit idem Auctor. l. 9. cap. 10. & refert Baron. tom. 3. Annal. an. 314.

De Hunnerico judicio Dei percusso, ac pessima morte sublato in vindictam persecutionum, quas in Christianos moverat, narrat Victor de persecutione Vvandalica in fine l. 3. Gregorius Turonensis de gestis Francorum, l. 2. cap. 3. an. 384. & alii.

Arrius

Digitized by Google

Arrius in secessu medius crepuit instar Judæ proditoris, visceraque effudit: quia Deo Patri viscera sua, id est, filium consubstantialem auferre voluerat. Ita Gregorius Nazianzenus in laudibus S. Athanasii.

Lutherum sibi gulam fregisse ex ejus familiarissimis acceptum esse tradunt Bozius de signis Ecclesiæ, Genebrardus, & alii, corvorumque turbam ejus funus comitatam; quin & dæmones ab energumenis ex Geel Brabantiæ in Saxoniam ad ejus funus convolasse narrat Tilman. Bredemb. l. 7. c. 39.

Calvinum scribit Beza phthisi, colica, asthmate, calculo, podagra, hemorrhoidibus vexatum. Accessit morbus pediculari, qui totum corpus pervasit: ac fœditissimum ulcus circa verenda: à vermibus ergò corrosus expiravit instar Herodis, & aliorum acerrimorum persecutorum Christi & Ecclesiæ. Ita Hieron. Bolsecus Doctor Medicus in vita Calvini cap. 22.

2. Testimonium Judæorum.

Secundum argumentum hujus quartæ classis, est testimonium Judæorum, quos Deus in totum orbem dispersit, ut Moysen circumferent; qui de Christo scripsit, omnibusque constet nos alias Prophetias non confinxisse. Ità Augustinus libro primo de consensu Evang. cap. 14.

3. Testimonium hæreticorum.

Tertium, quod ad hanc classem pertinet, est testimonium quod etiam ipsi hæretici perhibent, nomen enim Catholicorum velint, nolint, nobis relinquunt: de quo Augustinus de utilit. credendi, c. 17.

Quid, quod Lutherus ipse contra Anabaptistas scribit in Papatu verum esse nucleum Christianitatis?

1. Classis argumenta.

I. Quæ sunt quintæ classis argumenta?

R. Sunt illa quæ sumuntur ex modo propagatæ & stabilitæ fidei.

1. Fides orthodoxa difficilis & ardua à rudibus hominibus tã facile propagata apud omnes nationes.

Primò, argumentum bonum pro fide orthodoxa sumi potest ex eo quod Apostoli pauci piscatores, illiterati, obscuri, Judæi toti mundo exosi orbem cruci subjecerunt; hostes infensissimos, dæmones, peccatum, mortem, infernum; Reges, Principes, Philosophos, Oratores, Græcos, Barbaros, leges, judicia, religiones, vel potiùs superstitiones longissimi temporis vetustate molitas pervicerint, non armis, non sapientia, non eloquentia, sed simplici prædicatione persuaserint; tam brevi tempore Christi fidem per totum orbem sparserint; liberrimè & fortissimè tyrannorum minas, tormenta, mortes, per Christi gratiam superarint; doctrinam non de Deo glorioso, sed crucifixo, eoque Salvatore credendo & adorando, legemque Christi novam, naturæ & carni non gratam, sed repugnantem persuaserint. *Vide Chrysost. in morali sup. 1. Cor. 1. hom. 4.*

2. Mira doctrinæ cõcordia.

Secundò, Huc facit mira doctrinæ concordia in diversis mundi partibus, sed hoc retulimus sup. ad secundam classem.

3. Successio nunquam interrupta summorũ Põtificum.

Tertiò, eodem pertinet Romanorum, adeoque Summorum Pontificum continuata sessio absque interruptione, quam magni fecerunt Tertullian. l. de præscrip. cap. 32. Iren. l. 3. cap. 3. Augustinus de utilit. cred. cap. 17. cont. Ep. fundam. cap. 4. ep. 165. & alibi. Nec mirum, cùm ille sit in persona Beati Petri Apostolorum Principis, totius Dominici ovilis Pastor constitutus, sive Ecclesiæ universalis Rector. Unum pro omnibus Tertulianum audiamus: *Edant origines Ecclesiarum suarum; evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis habuerit auctorem & antecessorem.* Lib. de præscript. c. 32.

Sed de hoc argumento alibi plura.

I. Ergo ne qui Lutheri, Calvini, aut cujuscumque alterius novi Magistri vocem audiunt, & doctrinam, spreta Romanæ Ecclesiæ auctoritate, & ipsius Summi Pastoris voce ad Christi ovile, id est, ad Christi Ecclesiam non pertinent?

R. Non magis quam Simon Magus, & alii fidei hostes, qui se à Petro cunctarum Christi ovium Pastore divisere. Certè prophanum & extraneum censet S. Hieronymus illum qui Petri Cathedræ non communicat.

I. Non est igitur invenire apud modernos hæreticos aliquem ordinem aut successionem Prælatorum, Pastorum, Episcoporum invariatam, & eandem in solidum doctrinam profitentium?

R. Nullum prorsus. Nam, sicut antiquæ illæ hæreseon fæces Montanistarum, Sabellianorum, Arrianorum, Pelagianorum evanuere; ita modernæ vix annos

natæ.

Digitized by Google

natæ centum, adeò in diversa mutatæ sunt, aliis & aliis Magistris suum vertiginis spiritum particularem sequentibus, ut facta sit primævæ hæresiarcharum Calvini & Lutheri doctrinæ ruina magna, ut suprà notavimus. Illi autem Patriarchæ Alemanniæ, vel Franciæ, cui, vel quibus successerunt? Nulli hominum. Ipsi novi homines facti sunt, novatores, omnia pro libidine innovantes. *Ignoscat mihi Benevolus Lector, quod prolixius istud argumentum tractarim; feci id consulto in gratiam dubitantium, quorum atas nostra plena est ex confinio & commercio hæreticorum variorum colorum & dogmatum.*

LECTIO QUARTA.

I. QUid illa Symboli particula, *in Deum*, Fidelibus meditandum exhibet?

R. Hinc Christianæ Sapientiæ dignitatem & sublimitatem, ex eaque quantum divinæ bonitati debeamus, cognoscere licet, quibus datum est statim ad rei præstantissimæ, maximeque expetendæ cognitionem, quasi fidei gradibus ascendere, ut meritò nobis liceat cum Apostolo exclamare: *O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei!* Nam quicquid in humana Philosophia de Deo cognitum est, nihil est ad id quod per hanc fidei cognitionem scimus. Hujus enim sæculi sapientes, naturalis luminis ductus, post longos labores vix invisibilia Dei contemplantur, primamque omnium rerum causam & auctorem agnoscunt, & intelligunt; contra verò Christianæ doctrinæ sectatores Fidei lumine illustrati, mentis aciem in ipsum cœlum ita intendunt, ut æternum ipsum luminis fontem, deinde quæ intrà sunt posita, intueri & penetrare nullo labore possint: *ut se vocatos de tenebris in admirabile lumen* (quod est apud Apostolorum Principem) cum summa animi jucunditate experiantur, *& credentes exultent lætitia inenarrabili.*

Suprà lect. 1. prælud. Rom. 11.

1. Pet. 2. & 4.

I. Sed quid hoc sibi vult, quod dicis *Credo in Deum*, & non simpliciter, *Credo Deum?*

R. Credere in Deum, non significat solum credere Deum esse: quomodò dicimus credere nos esse in mundo multa quæ ad nos non pertinent, de quibus non diceremus credere nos v. g. *in urbem Romanam, in urbem Lutetiam Parisiorum*: sed significat credere nos in Deum, qui est primum principium, & ultimus finis noster, in quo super omnia confidimus, & quem rebus omnibus anteponimus.

I. Quid significat hæc vos, *Patrem*, quando dicimus: *Credo in Deum Patrem?*

R. Videtur hæc esse prima hujus loci significatio, ut Deum Patrem ideò appellemus, quia res omnes ab eo creatæ (uti sequenter) existunt, ejusque providentia gubernantur, suumque ordinem & statum conservant.

Deus primaria & generali ratione dicitur Pater hominum ex creatione.

I. Ecquis hujus appellationis nobis rationem suppeditavit?

R. Ipsæ sacræ Litteræ, quæ eodem Patris nomine usæ sunt, cùm de Deo loquentes, universorum creationem; potestatem, admirabilemque providentiam ei tribuendam indicarent. Legimus enim: *Numquid non ipse est Pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creavit te?* Et alibi: *Numquid non Pater unus omnium nostrorum? numquid non Deus unus creavit nos?*

Deut. 32. Malac. 2.

I. Sed qua ratione per creationem Deus Pater est omnium rerum quæ sunt in mundo, id est, Angelorum, hominum, cœlorum, stellarum, elementorum, animalium, plantarum, metallorum, cùm illa omnia ex nihilo Deus creaverit, non verò propriè, & ex substantia sua genuerit?

R. Quia Deus non est similis aliis opificibus, qui opera sua faciunt, & illa mox deserunt; sed similis est Patri, qui filios quos genuit, alit, sustentat, erudit, conservat. Opifex qui domum ædificat, ubi eam ædificaverit, non eam sustentat aut portat; sed aut eam vendit, aut Domino suo tradit, neque de ea solicitus esse pergit; Deus autem ut bonus ac pius Pater, omnium creaturarum suarum curam gerit, easque sustentat & conservat. *Qui portat omnia verbo virtutis sua.*

Qua ratione dicitur Pater omnium creaturarum.

Heb. 1.

I. Nonne tamen frequentiùs & peculiari quadam ratione Deus *Pater* Christianorum dicitur?

R. Ita,

Digitized by Google

2. Deus peculiarius dicitur Pater Fidelium ex adoptione. Rom. 8.

R. Ita, & hæc est secunda Patris appellatio; præsertim in novi Testamenti libris usitata, ut Deus Christianorum Pater dicatur, qui *non acceperunt spiritum servitutis in timore; sed acceperunt spiritum adoptionis Filiorum Dei, in quo clamant, Abba, Pater: eam enim charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & simus: quod si filii, & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, qui est primogenitus in multis fratribus, nec confunditur vocare nos fratres.*

1. Joan. 3.

Rom. 8.

Heb. 2.

I. Quid ex his debent homines Deo?

Infrà lect. 9.

R. Ex duplici jam dicta Patris appellatione intelligere debent, quàm sollicitè ac piè tanto Patri servire, atque obedire, & quanta humilitate subjici teneantur. Ille enim nos fecit, cùm essemus omninò nihil; ille conservat, sine qua conservatione, ad nihilum relaberemur: ille nutrit, pascit, vestit, protegit, gubernat; ille denique vitam æternam & hæreditatem opulentissimam promisit.

Simile.

Si quis casu aliquo cæcus natus, vel factus, medicum inveniret, qui videndi sensum restitueret; certè magnum beneficium ab eo se accepisse fateretur: quantum ergo debemus Deo qui dedit, & momentis singulis conservat, non solùm oculos, sed aures, nares, linguam, manus, pedes, omnia corporis membra; omnes facultates, omnes sensus, & ipsam rationem, & vitam animalem, & spiritualem?

Ut ergo, sive communem creationis & providentiæ, sive præcipuam spiritualis adoptionis causam spectes, meritò fideles Deum Patrem se credere profitentur; ita meminerint se optimo ac munificentissimo Patri usque adeò obstrictos, ut nunquam possint condignum aut æquivalens tantis ejus beneficiis reddere obsequium. Sed quid dico? Verissimè justissimè Dominus in Evangelio dixit: Altissimum benignum esse super ingratos, & malos: vere enim omnes ingratissimi sumus, ac per hoc etiam mali qui tantum benefactorem non toto corde diligimus, vel redamamus.

Luc. 6.

Infrà p. 2. c. 3. lect. 1.

I. Quæ est tertia & potissima significatio hac voce Patris, per Apostolos declarata?

Infrà c. 3. l. 2.

R. Ut per *Patrem* intelligamus primam in divinitate personam, quæ per generationem Pater est unigeniti Filii sui. Indicat sanè hoc nomen in una divinitatis essentia non unam tantùm personam, sed personarum distinctionem credendam esse.

I. Declara hoc paulò ampliùs.

Sancta Trinitas.

R. Nota, tres sunt in una divinitate personæ: Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Atqui Pater est in una divinitatis substantia prima persona, *qui cum unigenito Filio suo, & Spiritu sancto unus est Deus, unus est Dominus, non in unius singularitate personæ; sed in unius Trinitate substantiæ.* Jam verò hæ tres personæ, cum in iis quidquam dissimile, aut dispar cogitare nefas sit, suis tantummodò proprietatibus distinctæ intelliguntur, Siquidem pater est *ingenitus*: Filius à Patre *genitus*, Spiritus sanctus *ab utroque procedens*. Atque ita trium personarum eandem essentiam, eandem substantiam confitemur, *ut in confessione vera sempiternaque Deitatis, & in personis proprietatem, & in essentia unitatem, & in Trinitate æqualitatem*, piè & sanctè colendam credamus & profiteamur.

Præfatio Dominicæ Trinitatis.

I. Qualiter ergò Patris primam esse personam dicimus?

R. Hoc non ita recipiendum est perindè ac si aliquid in Trinitate priùs aut posteriùs, majus aut minus cogitemus: absit enim hæc à fidelium mentibus impietas, cùm eandem æternitatem, eandem gloriæ majestatem in tribus personis Christiana Religio prædicet: sed Patrem, quod ipse sit principium sine principio, primam esse personam, verè & sine ulla dubitatione affirmamus; quæ quidem uti Patris proprietate distincta est, ita in unam illam præcipuè hoc convenit, quod filium ab æterno genuerit, semper enim Deum simul & Patrem fuisse nobis significatur: cum Dei & Patris nomina conjuncta in hac confessione pronunciamus.

I. Sed hæc subtiliora, & difficiliora mihi videntur, quàm ut quilibet de populo ea capiat, etiam terminorum tenus.

R. Verissimum hoc est: & quoniam in nullius rei quàm hujus omnium altissimæ ac difficillimæ notitia atque explicatione

aut

Digitized by Google

aut periculosiùs versari, aut graviùs errare possumus, doceat Catechista, religiosè retinenda esse essentiæ propria vocabula, quibus hoc mysterium significatur; & sciant fideles unitatem esse in essentia, & distinctionem in personis. Ipse etiam, præsertim si Theologicis studiis minùs imbutus sit, sobriè admodum & valdè circumspectè de his differat.

De Trinitate qui non licet ignorare.

Attamen, ne in hoc primo Symboli Apostolici articulo, cujus cognitio tantoperè ad salutem necessaria est, explicando sibi desit, simulque habeat ubi tutò pedem figat; ipsissima S. Athanasii verba & sententias, quæ sunt de sanctissimo Trinitatis Mysterio, hic subnectendas putavi: Ipse igitur in Symbolo suo, quod Ecclesia in officio Dominicæ ad Primam decantat, sic dicit:

Symbolum Athanasii.

Quicumque vult salvus esse; ante omnia opus est, ut teneat Catholicam fidem.

Quam nisi quisque integram inviolatamque servaverit, absque dubio in æternum peribit.

Deinde quæ de sanctissimo hoc Trinitatis Mysterio ab omnibus teneri debent, subjungit.

Fides autem Catholica hæc est; ut unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in unitate veneremur.

Neque confundentes personas, neque substantiam separantes.

Alia est enim persona Patris, alia Filii, alia Spiritus sancti.

Sed Patris, & Filii, & Spiritus sancti una est divinitas, æqualis gloria, coæterna majestas.

Qualis Pater, talis Filius, talis Spiritus sanctus.

Increatus Pater, increatus Filius, increatus Spiritus sanctus.

Immensus Pater, immensus Filius, immensus Spiritus sanctus.

Æternus Pater, æternus Filius, æternus Spiritus sanctus.

Et tamen non tres æterni: sed unus æternus.

Sicut non tres increati, nec tres immensi, sed unus increatus; & unus immensus.

Similiter omnipotens Pater, omnipotens Filius, omnipotens Spiritus sanctus.

Et tamen non tres omnipotentes: sed unus omnipotens.

Ita Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus.

Et tamen non tres Dii: sed unus est Deus.

Ita Dominus Pater, Dominus Filius, Dominus Spiritus sanctus.

Et tamen non tres Domini: sed unus est Dominus.

Quia sicut singillatim unamquamque personam Deum ac Dominum confiteri Christiana veritate compellimur: ita tres Deos aut Dominos dicere Catholica Religione prohibemur.

Pater à nullo est factus: nec creatus, nec genitus.

Filius à Patre solo est: non factus, nec creatus, sed genitus.

Spiritus sanctus à Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.

Unus ergò Pater, non tres Patres, unus Filius, non tres Filii: unus Spiritus sanctus, non tres Spiritus Sancti.

Et in hac Trinitate nihil prius aut posterius, nihil majus aut minus, sed totæ tres personæ coæternæ sibi sunt, & coæquales.

Ita ut per omnia, sicut jam suprà dictum est, & unitas in Trinitate: & Trinitas in unitate veneranda sit.

Qui vult ergò salvus esse: ita de Trinitate sentiat.

I. Cur addiderunt Apostoli hanc vocem *Omnipotentem*?

R. Duas potissimum ob causas: prima est, ut non videretur alicui mirum quod Deus dictus esset Pater & origo omnium rerum creatarum, & quod eas conservaret & regeret. Secunda, quia paulò post idem ipse Pater dicendus est *Creator cæli & terræ*, in qua creatione omnipotentia sine dubio requiritur & valdè elucet.

I. Quid est omnipotentia, & quis propriè dici potest *omnipotens*?

Omnipotentia Dei quid sit?

R. Hoc explicat David Prophera, cùm ait de Deo: *Omnia quæcumque voluit Dominus; fecit in cælo & in terra, in mari, & in omnibus abyssis*. Et Angelus Gabriel; *Non est impossibile apud Deum omne verbum*. Itaque *omnipotens* Deus dicitur, quia potest facere quidquid vult, & illud

Psal. 134.

Digitized by Google

ipsum ad nihilum redigere, neque potest aliquis ejus voluntati resistere.

I. Sed, potestne Deus mentiri, fallere aut falli, aut peccare, aut interire, aut aliquid ignorare?

R. Minimè; Quia posse ea, infirmitatis est, non summæ & infinitæ potestatis, quam Deus habet. Ita igitur Deum omnipotentem esse credimus, ut ab eo tamen longè omnia abesse cogitemus, quæ perfectæ ejus essentiæ non sunt convenientia.

I. Cur vere Deus in Symbolo dicitur *omnipotens*, & non dicitur omni scius, sive sapientissimus?

R. Ratio hujus rei est, quia summa potentia necessariò requirit summam sapientiam; non contrà, multi enim sunt qui sciunt quid fieri debeat & quomodo fieri debeat; sed vires non habent ad ea perficienda: nemo autem est, qui revera possit aliquid facere, præsertim sine aliorum auxilio vel ministerio, quin etiam sapientia & scientia, quanta ad illud opus efficiendum necessaria est, præditus sit. Itaque cùm Deum credimus *omnipotentem*, simul etiam credimus omnia scientem. O filii mei, quàm plenum fiducia est habere talem ac tantum Dominum sibi amicum. Glorientur proinde cum Apostolo omnes amici Dei. *Si Deus* (omnipotens) *pro nobis, quis contra nos?* E contrà in maximo & continuo timore & tremore vitam degant omnes impii scientes inimicum se habere Deum omnipotentem, de quo scripsit idem Apostolus: *Horrendum est incidere in manus Dei viventis* & omnipotentis.

Affectus.

Rom. 8.

Hebr. 10.

I. Est-ne igitur Pater Filio, aut sancto Spiritu potentior?

R. Nequaquam; nam quemadmodum Deum Patrem, ac Filium, ac Spiritum sanctum unum Deum, non tres Deos esse dicimus: ita æquè Patrem ac Filium ac Spiritum sanctum omnipotentem: neque tamen tres omnipotentes, sed unum omnipotentem esse confitemur. At verò præcipua quadam ratione Patrem, quia omnis originis fons est, hoc nomine vocamus, ut etiam Filio, qui Patris verbum est: *Sapientiam*: & Spiritui sancto, qui utriusque amor est, *Bonitatem* tribuimus: quamvis hæc & alia ejusmodi, nomina communiter in tribus personis ex Catholicæ fidei Regula dicantur.

Patri omnipotētia, Filio sapiētia, Spiritui sancto bonitas attributa.

I. Quando Deus maximè manifestavit omnipotentiam suam?

R. Quando cœlum & terram ex nihilo fecit, quod significatur per verbum, *Creatorem cæli & terræ*.

I. Quid est hoc, *Creatorem*?

R. Hoc est, Dominus noster qui est omnipotens, ex nihilo fecit cœlum & omnia quæ sub cœlo sunt; & fecit non solum sine præcedente materia, sed etiam sine adjutore, sine instrumentis, sine labore, solo voluntatis suæ imperio. *Dixit enim & facta sunt omnia, mandavit & creata sunt*.

Creator quis dicatur.

Psal. 148.

I. Solus-ne Pater est *Creator cœli & terræ*?

R. Nequaquam, sed omnes tres personæ crearunt cœlum & terram. Manifestum hoc est; nam creatio est effectus omnipotentiæ, quam diximus communem esse tribus personis, cùm sit attributum essentiale ipsi naturæ, & quod extra se operatur Deus: hoc operatur æqualiter tota simul Trinitas. Huc faciunt scripturæ: *Omnia per ipsum facta sunt*. Et, *Spiritus Domini ferebatur super aquas*. Et, *Verbo Domini cœli formati sunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum*.

Omnes tres personæ Deitatis sunt Creator.

Joan. 1. Gen. 1. Psal. 32.

I. Cur ergò specialiter dicitur de Patre, quod sit *Creator cœli & terræ*?

R. Quia, ut suprà, Pater est origo & principium duarum aliarum personarum, & consequenter, uti talis, omnium creaturarum quæ ex nihilo sunt productæ.

I. Habes-ne exemplum alicujus magni, qui omnipotentiam Dei agnovit & professus est.

R. Ita *Canutus Daniæ Rex & Angliæ, sedili in littore posito dixisse fertur: Mare Regni mei pars es, itaque mihi obtemperes: sed illud mox impetu facto sinum ejus undis perfudit. Quare territus Rex de solio surrexit; Vana, inquiens, omnium Regum potestas, & solus Deus omnipotens; ac corona cruci imposita postea pietatis ac modestiæ cultor extitit*.

Exemplū. Polydor. Vergil. ex Chron. Germanorum.

I. Quid est hoc: *Cœli & terræ*?

R. His duobus nominibus comprehenduntur omnia opera Dei; cœlum enim complectitur omnia opera incorruptibilia; terra verò omnia corruptibilia: &

præ-

præterea cœlum est quasi palatium Angelorum, terra palatium hominum, propter quas nobilissimas creaturas facta sunt omnia reliqua.

I. Cur Deus fecit cœlum & terram, & omnia quæ in eis sunt?

Cur Deus creavit omnia.

R. Jam diximus, propter Angelos & hominem. Nimirum, ut communicaret se bonitas Dei extra se; ut singulis rebus vestigium aliquod suæ bonitatis, sapientiæ & potentiæ imprimeret; ad provocandum præcipuè hominem (de quo nobis principalis sermo) ad redamandum eum, in quo quidem totum bonum, & perfectio hominis consistit.

Supra lect. 1. prælud.

I. Creavit ne Deus aliqua necessitate compulsus cœlum & terram?

R. Minimè. Nam Dei natura ipsa per se beatissima, nullius rei indigens est, ut inquit David: *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.*

Psal. 15.

I. Quod verò exemplum, aut quam formam secutus est Deus, quando quæcumque voluit, fecit?

S. Th. 1. p. q. 44.

R. Nullum exemplum, nullam formam. Nam rerum omnium exemplar divina intelligentia continetur, quod summus artifex in seipso intuens, ac veluti imitatus, summa sapientia ac infinita virtute, quæ ipsius propria est, rerum universitatem initio præcreavit. *Ipse* enim *dixit & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt*, ut suprà dictum est.

I. Sed cur in Symbolis Nicæno & Constantinopolitano addita sunt verba ista: *Visibilium omnium & invisibilium?*

Manichæorum deliria.

R. Id factum est contra Manichæos, qui duos rerum omnium conditores ponebant; alterum quidem Deum malum rerum visibilium conditorem; alterum Deum bonum invisibilium rerum auctorem; quos duos auctores æternas virtutes appellabant Ita Simon Magus, Seleuciani, Caini, Sethiani, & alii Pythagoram secuti, de quibus Augustinus, & Epiphan. de Hæresibus.

I. Diligenter-ne & strenuè oppositum se Sancti contra hæc deliramenta?

R. Ita. Sanctus Petrus Martyr Ordinis Prædicatorum. *Vide Breviarium Romanum 29. April.*

LECTIO QUINTA.

De Angelis.

I. QUæ est creaturarum cœlestium nobilissima?

R. Angelus.

I. Creavit-ne etiam Deus Angelos?

De Angelis S. Tho. 1. p. q. 36. usq; ad 65.

R. Ita. Et hoc est quod in Symbolo Missæ dicitur propriè sub hoc verbo: *& invisibilium* quasi dicat Deus fecit cuncta *visibilia*, & in illis hominem tanquàm istius generis rerum caput: Et cuncta etiam *invisibilia*, qui sunt Spiritus, sive Angeli.

Ubi autem in hoc nostro Apostolorum Symbolo comprehenduntur Angeli?

R. Sub ista voce, *cæli*; ubi nimirum dicimus, quod Dominus Deus Creator sit *cæli*, & incolarum ejus, ad modum Moysis, qui simili phrasi Gen. 1. scribere incipit: *In principio creavit Deus cœlum & terram.*

I. Sunt-ne Angeli corporei?

R. Minimè: nam dicit Psalmus: *Qui facis Angelos tuos*, id est, nuntios sive apparitores tuos, *Spiritus*; *Spiritus autem carnem & ossa non habet*, ut ipse Salvator noster profitetur. Et Apostolus: *Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem; sed adversus Principes & Potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.*

Psal. 103.

Angeli sunt incorporei.

Luc. 24.

Ephes. 6.

I. Quid igitur sunt Angeli?

Angeli quid?

R. Sunt creaturæ, sive substantiæ intellectuales, incorporeæ, suæ potestatis, arbitrioque liberæ, Dei ministræ, per gratiam, non per naturam immortalitatem consecutæ. *Vel*, ut Augustinus lib. de cognit. veræ vitæ tom. 9. *Angelus est substantia incorporea, intellectualis.*

Damasc. l. 2. de Fid. cap. 3.

I. Sunt-ne Angeli natura præstantiores hominibus?

R. Ita. Hoc apertè continetur in Psal. 8. *Minuisti eum* (hominem) *paulo minùs ab Angelis.*

I. Cur Deus creavit Angelos?

Angelorum officia bipartita.

R. Hoc tantundem est, ac si peteres, quæ sint Angelorum munera & officia? Itaque distingui possunt Angelorum officia, & bipartiri sic, ut alia Deum spectent, alia homines.

Digitized by Google

I. Quæ igitur sunt Angelorum in Deum officia?

Primum Angelorū officium Cantores sunt.

R. Primum & principale eorum munus est, Deum semper amare, & nunquam non laudare, sic amant, ut pervigili & insopita laudis harmonia collaudent. *Concentum cæli quis dormire faciet?* Querit Job cap. 38.

I. Sed quid canunt Angeli, & quis audiit cantantes?

R. Isaias audiit, & cœlestis illius odarii verba descripsit c. 6. *Seraphim clamabant alter ad alterum: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus.* Hoc idem sacrum trisagion canunt irrequieta illa & insomnia animalia, quæ vidit & audiit

Musica cœlestis.

Angelus Apoc. cap. 4. *Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat & qui est, & qui venturus est.* Et hos Angelorum in cœlo concentus Joannes charissimus Discipulorum audiit Apoc. 5. *Et vidi*, ait, *& audivi vocem multorum Angelorum in circuitu throni, & animalium & seniorum, & erat numerus eorum millia millium dicentium voce magna: Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & divinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & benedictionem.* Vide etiam cap. 7. ejusdem Apoc.

Affectus.

O Filioli mei, quàm suavis, quàm amœna hæc Musica! O cœlum! o domus voluptatis & gaudii! *Sicut lætantium omnium habitatio est in te!* Quis non nausearet vel etiam suaviſſimos hominum concentus velut inconditos pecudum mugitus, cùm de te, tuaque cogitat æternæ dulcedinis Symphonia? Sed, & si quis conferat nobilissimos hosce cantores cum tot impiis in terra hominibus, tot damnatis sub terra diabolis, & spiritibus qui nefariis execrationibus & blasphemiis continuis eundem optimum Dominum incessunt æternum; quàm, heu! quàm disparem inveniet beatorum ac damnatorum psalmum?

Psal. 86.

I. Magnine momenti est officium illud laudandi, & in æternum cantandi lætissimum illud celeusma, *Sanctus*, &c.

Nobilissimum officium est decantare laudes Dei.

R. Ita. Tanti Deus hoc suæ suæ officium facit, ut supremum Angelorum & nobilissimos voluerit illius esse præcentores. Divinum illud melos *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, Seraphin præcinunt, Isaiæ teste, & dum canunt, volant, uti per aerem cantando alaudæ ascendunt.

I. Quid tu dicis, *supremos Angelorum*, suntne igitur alii aliis superiores aut nobiliores?

R. Sunt, procul dubio; Nam in tribus hierarchiis novem Angelorum Choros recensent communiter Theologi, & hoc modo illos suis hierarchiis assignant.

Prima Hierarchia continet Choros tres.

- Seraphinorum. Isaiæ 6.
- Cherubinorum. Gen. 3. Psal. 17. & 79. Ezech. 28.
- Thronorum. Coloss. 1. Gregor. hom. 34. sup. Evang.

Secunda continet Choros tres.

- Dominationum. Coloss. 1.
- Virtutum. Psal. 148. Ephes. 1.
- Potestatum. Coloss. 10. S. Bern. l. 5. de consid.

Tertia similiter tres.

- Principatuum. Coloss. 1. Ephes. 2. Ps. 23.
- Archangelorum. 1. Tessal. Judas in canon.
- Angelorum. Per omnes scripturas.

I. Quid hoc sibi vult quod supremi & nobilissimi Angelorum laudis præconia Deo concinunt?

Qui laudes Dei canit, ejus amore exardescere debet instar Seraphinorum.

R. Ignitorum hoc est officium, & Dei amore ardentium, qui sunt Seraphini; ut nos ipsi priùs discamus Dei amore exardescere, & tunc laudis obsequia persolvere. Et nota, dum Seraphini canunt, volant, quod est summi desiderii argumentum, & ardentissimi affectus Deum ardentiùs atque ardentiùs amandi, & sic quasi propiùs ac propiùs accedendi: interim pedes convelant, & faciem summæ reverentiæ signo. Nimirum, omnibus Deum precaturis hæc duo maximè necessaria sunt, *Reverentia & amor*. Hæc faciunt summi Angeli, quid nos vermiculi? Ardent Seraphini dum laudant Deum, & tu friges? Ipsi tremunt, & tu nul-

Affectus.

le

lo pudore afficeris? Ipsi volantes accedunt propiùs, & tu segniter agis, nullo mentis gressu de virtute in virtutem procedens?

I. Nunquid Sancti officium divinum magno fervore persolvebant?

Exemplū. R. Maximo. Sancta Lutgardis Psalmos in Choro decantans tanto id ardore faciebat, ut aliquando visa sit flammam ignis ex ore in aera ejaculari, *l. 2. c. 18. vitæ ejus.*

Alternis choris officium. Dei cantandi mos à Seraphinis profluxit. Nota rursum, Seraphini illi apud Isaiam duobus choris cantabant, prout etiam aliàs B. Martyr Ignatius vidit Angelos alternis ordinibus similiter Deo occinentes; quorum nos in Ecclesiis exemplum sequimur, dum alternis choris horas canonicas, nocturnas pariter & diurnas linteis amicti decantamus.

I. Age modò, quod est alterum Angelorum officium?

2. Angelorum munus, Oratores sunt. R. Alterum Angelorum munus, *Oratores sunt*. Quid causæ est, puta quod Angelos in scala ascendentes & descendentes vidit Jacob, nisi quod continuò illi ascendunt preces & vota nostra divinæ Majestati oblaturi, gratiamque rursum & benedictionem impetratam nobis relaturi? Vide Aug. solil. c. 7. Hinc orat in hunc modum Ecclesia. *Jube hæc perferri per manus sancti Angeli tui in conspectu divinæ Majestatis tuæ.*

In canone Missæ.

I. Possesne idipsum aliquo exemplo confirmare?

R. Omninò. Unus aliquis ex Angelis primarius. Tob. 12. *Ego*, inquit, *obtuli orationem tuam Domino*. Hoc ipsum alius Cornelio Centurioni affirmans Act. cap. 10. *Orationes tuæ*, inquit, *& Eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei*. Narrat ille arcanissimorum conscius Joannes Apoc. 8. *Stetit Angelus ante Altare habens thuribulum aureum; & data sunt ei incensa multa ut daret de orationibus Sanctorum omnium.*

Affectus. Admiramini, (Filioli mei) admiramini ineffabilem Dei misericordiam, qui non contentus eo, ut orari velit à nobis, & toties pollicitus sit, orationes nostras se exauditurum; etiam Angelos constituit Oratores, & quasi cœli & terræ interruntios, & regios cursores, qui è cœlo litteras ferant in hanc vallem miseriæ, & hinc ab hominibus illuc referant responsa.

I. Quod est Angelorum tertium munus & officium?

3. Officiū, Legati sunt. R. Legati sunt, idque in summi momenti negotiis. Cùm Dei Filius hominem indueret, cùm è sepulchro ad vitam rediret, cùm à nobis in cœlum abiret, prompti atque parati erant ad omne obsequium Angeli. Vide cap. 2. Ep. ad Heb. Gen. 9. Dan. 9. Luc. 1. & 2. Matth. 1. & 28. Joan. 20.

I. Quod est quartum?

4. Protectores sūt. R. Protectores sunt. Regius Psaltes Psal. 90. *Angelis suis* (inquit) *mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis*. Vide Bernardum super hunc Psalmum. *Videte* (inquit Salvator noster) *ne contemnatis unum ex his pusillis; dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei qui in cœlis est*. Matth. 18. v. 18. Vide super hoc comment. S. Hieronymi.

I. Fuitne hæc jam olim ab ipsis Ecclesiæ incunabulis Fidelium opinio de Angelo Custode?

R. Fuit. Vide cap. 12. Actuum Apostolorum v. 15. & in Actis S. Agnetis: *Mecum habeo corporis mei Angelum custodem, &c.* Breviar. Rom.

I. Sed quæ sunt Angeli tutelaris in clientem obsequia?

Angeli custodis in clientem officia. R. Angelus tutelaris nascentes nos in suam fidem recipit, & quæ in Raphaele Archangelo Tobiæ junioris comite velut in imagine bonus Deus Angelorum in nos beneficia expressit, eadem humanissimè nobis confert. Lege historiam illam: & nota *qualiter* Angeli duo domum Loth à nefariorum hominum impetu servaverunt immunem, Gen. 19. *Qualiter* etiam Angelus Gedeoni animos addiderit, hortatusque sit ut fortiter ageret pro liberatione populi Dei. Jud. 6. *Qualiter* Angelus etiam solatus sit mœstum, & ex itinere lassum. 3. Reg. 19. *Qualiter* liberarit tres pueros de camino ignis. Dan. 3. *Qualiter* in lacu leonum Danielem Prophetam servavit illæsum. Dan. 10. 11. 12. *Qualiter* S. Josephum de secessu in Ægyptum cum *Maria* Matre, & puerulo *Jesu* admonuerit. Matth. 2. *Qualiter* tres Magos, ut per aliam viam redirent in regionem suam, induxerit.

I. Quid verò debemus Angelo nostro tutelari pro omnibus illis obsequiis?

Digitized by Google

Quid Angelo suo debent clientes.

R. *Reverentiam pro præsentia, devotionem pro benevolentia, fiduciam pro custodia.* Bern. sup. Psal. *Qui habitat.*

I. Habesne ad manum exemplum alicujus Sancti qui suum Angelum valde observaverit?

Exempli.

R. Habeo. Abbas quidam rogatus qua potissimum ratione sese intra virtutis tramitem contineret, respondisse fertur: *Providebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam à dextris est mihi ne commovear.* Ipsum ergo revereor, ipsum intueor, ut qui gressus meos observet, ascendatque ad Deum quotidie dicta factaque mea relaturus. Quæ sanè historia conformis est glossæ S. Hieronymi super Eccles. 5. *Ne dixeris peccavi & quid mihi accidit triste?* (inquit S. Doctor) *in ventum dicta abeunt, sed à præsente Angelo, qui unicuique nostrum adhæret comes,* statim perferuntur ad Dominum.

Psal. 1.

In Vitis Patrum.

Exempli.

Joannes Carrera castissimus juvenis, inflammato semper studio ergà tutelarem Angelum ferebatur; cum hoc erat tanto tamque familiari conjunctus usu, ut velut cum intimo amico sua consilia sermonesque conferret, sæpè ad eum de rebus suis dubiis arduisque referret, sæpè interrogaret exquireretque consilium. Denique in S. Angeli familiaritatem venerat, ut ab eo quotidie horis antelucanis ad orationem excitaretur è somno. Quamquam hanc aliquando Angelus consuetudinem intermisit, quod excitatus à se, & languore victus non è cubili protinus surrexisset. Sed, si hæc culpa fuit, certè per dies plurimos occultante se Angelo pœnas dedit. Cujus præsentiæ desiderio multis ad Deum placandum precibus ac jejuniis adhibitis, tandem aliquando, quod amiserat, recuperavit. Receptum in pristinam familiaritatem Angelus monuit idcircò suam occultasse præsentiam, quod ad orationem se suscitantem non protinus audisset; Denique ab eo pœnas voluisse repetere, ut documentum ei esset in posterum, ne in surgendo moras necteret.

Hist. Societ. l. 11. c. 66.

I. Unde putas tanta cum Angelis huic adolescenti familiaritas?

Castitas Angelis grata.

R. Ex incontaminatæ (uti credo) vitæ castimonia; erat enim (uti habet historia) admodum castus. Sanè plurimum intercedit beatissimis illis spiritibus cum hominibus castis commercii.

I. Ægrène ferunt Angeli nostri tutelares si quid ingenuo pudori contrarium admittatur?

R. Ferunt ægerrimè: sunt enim mundissimi spiritus atque ab omni impuritatis labe alieniissimi. Vide cap. 4. vitæ S. Franciscæ Romanæ in floribus Sanctorum Ribaden. *o Juvenes, o pueri, o puellæ, castitatem diligite, si Angelos amatis, &c. & si eorum curæ esse velitis.*

Affectus.

I. Gaudentne Angeli si quem rectè vitam instituere vident?

R. Maximè, præsertim verò *gaudium est coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.* Ut meritò dixerit Bernardus: *lachryma pœnitentium vinum sunt Angelorum.*

Luc. 15.

I. Sumne etiam loca sancta, ut puta templa, Oratoria, Altaria sub Angelorum custodia & defensione?

R. Ita. *Anno Incarnationis Domini 774. pius Rex Carolus in Italiam profectus est, atque dum ibi esset, Saxones ad præsidia Francorum cum exercitu exeuntes obsidentesque quoddam castellum Buriaburg, quamdam Ecclesiam concremare à foris à castello voluerunt, quam sacraverat B. Bonifacius Martyr. Subitò autem apparuerunt duo Juvenes mira claritatis & candoris, videntibus tam Christianis quàm paganis, qui ipsam Ecclesiam defendere videbantur. Illorum aspectu terribili perterriti Saxones, in fugam versi sunt; sicque castrum illud ab obsidione liberatum.*

Exempla. Ado Viennensis in Chronic. ætat. 6. sub anno Domin. 775.

Abbas Barnabas ascenderat è spelunca sua ad monasterium Turrium; & cùm fuisset ibi aliquantulum temporis, quidam alius Anachoreta abiit ad speluncam ipsius, ingressusque vidit Angelum Dei stantem super altare quod fecerat senior atque sacraverat; nisque ad Angelum: Quid hìc agis? Cui Angelus ille; ex quo sanctificata sunt ista, à Deo ipso mihi tradita sunt.

In vitis Patrum.

I. Habentne etiam urbes & pagi suos Angelos tutelares?

R. Habent. *Pater Petrus Faber Sacræ Theologiæ in Societate* JESU *Professor, cùm ex Germania, ubi gloriæ æterni Numinis*

Digitized by Google

minis amplificanda non incassum insudasset, discederet; perque Genevensem Diœcesim natale solum viam faceret, jucundo identidem sermone usurpabat, multa trajectis quamplurimis hæreticorum finibus, miram animi jucunditatem hauserit, propterea quod quamcumque permeans provinciam, tutelares earum Angelos salutasset, quos sibi fuisse propitios persenserat; sive ad declinandas hæreticorum insidias, sive ad reddendas plurimorum animas leniores, & salutaris doctrinæ percipiendæ capaciores. Franciscus de Sales Episcopus Genevensis in Libello quem scripsit de vita piè instituenda, cap. 16.

LECTIO VI.

1. Angelorum officium. Apparitores sunt & divinæ Justitiæ Executores.

I. PRosequamur nunc, & dicito mihi, quod est quintum, quod nuper referebas Angelorum officium?

R. Apparitores sunt & Divinæ justitiæ executores.

I. Habesne ejus rei exempla ex scripturis sanctis?

Exempla.

R. Plurima. In subversione Sodomæ, Angelorum opera usus est Dominus Deus *Genes.* 19. In exterminatione primogenitorum *Exod.* 12. In submersione Pharaonis & exercitus ejus in mari rubro, *cap.* 14. Angelus septuaginta millia Israelitarum triduo peste necavit, ob Davidis peccatum; cumque Jerusalem etiam eadem luce laboraret, *misertus Dominus super magnitudine mali, imperavit Angelo qui percutiebat: sufficit, jam cesset manus tua. Levansque David oculos suos, vidit Angelum Domini stantem inter cœlum & terram, & evaginatum gladium in manus ejus, & ceciderunt tam ipse quàm majores natu vestiti ciliciis pronі in terram.* 1. Paral. 21. & 2. Reg. 24. Act. 12. Angelus Herodem veste Regia nitentem, pro tribunali sedentem & concionantem ad populum *percussit, eo quod non dedisset honorem Deo, & consumptus à vermibus, expiravit.* Angelus unicus magnum mare Assyrii sanguinis fudit: *dejecit castra Assyriorum & contrivit illos Angelus Domini.* Eccl. cap. 48. Percutiens in castris Assyriorum una nocte centum octoginta quinque millia 4. Reg. 19. Sunt nimirum Angeli milites Dei. Angeli sunt Dei milites. Psal. 149. *Gladii ancipites in manibus eorum ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis.* In consummatione sæculi exibunt Angeli, *& separabunt malos de medio justorum, & mittent eos in caminum ignis.* Matth. 13.

I. Non habes etiam historias sacras ad eamdem rem comprobandam?

R. Habeo. *Anno Domini* 680. *mense Julio, post Lunæ ecclipsim, pestis ingens vastavit Romam, & alias nonnullas Italiæ civitates: tantaque fuit multitudo morientium, ut etiam parentes cum filiis, atque fratres cum sororibus, bini per feretra positi apud urbem Romam in sepulchra deducerentur. Tunc visibiliter multis apparuit, quia bonus & malus Angelus nollet per civitatem pergere, & ex jussu boni Angeli malus Angelus, qui videbatur venabulum in manu ferre, quoties de venabulo ostium cujusque Domus percussisset, tot de eadem domo die sequenti homines interirent. Tunc per revelationem cuidam dictum est, quod pestis ipsa prius non quiesceret, quàm in basilica, quæ Beati Petri ad vincula dicitur, Sancti Sebastiani Martyris altarium poneretur, factumque est, & delatis ad urbem Romam Beati Sebastiani Martyris reliquiis, mox, ut in jam dicta basilica altarium constitutum est, pestis ipsa quievit. Prætexta nobilissimæ quondam fœminæ, jubente viro Hymetico, qui patruus Eustochii Virginis fuit, habitum ejus cultumque mutavit, & neglectum crinem mundano more texuit sibi, vincere cupiens & virginis propositum, & matris desiderium: & ecce ibi eadem nocte cernit in somnis venisse ad se Angelum terribili voce minitantem pœnas, & hæc verba frangentem: Tune ausa es viri imperium præferre Christo? tu caput Virginis Dei, tuis sacrilegis attrectare manibus? quæ jam nunc arescent, ut scias excruciata quid feceris: Et, finito mense quinto ad infernæ domus; sin autem perseveraveris in scelere; & marito simul orbaberis & filiis. Omnia per ordinem expleta sunt, & feram misera pœnitentiam velox signavit interitus. Sic ulciscitur Christus violatores templi sui, sic gemmas & pretiosissima ornamenta defendit. Ex hoc retuli, non quod insultare velim calamitatibus infelicium, sed ut moneam cum quanto metu & cautione servare debeas quod Deo spopondisti.* Paulus Diac. l. 6. c. 5. apud Baron. to. 8. anno Domini 680. S. Sebastiani Reliquiæ. Hier. ep. ad Læt. apud Baron. tom. 2. anno 382.

Digitized by Google

Baron. ad an. Dom. 590.

Ipsa moles Hadriani Imper. Romæ idcircò castrum S. Angeli dicitur, quod tempore Gregorii Magni in ejus cacumine Angelus visus sit exsertum gladium in vaginam recondere magna hominum multitudine, jam peste, ob eorum scelera, extincta, in symbolum divinæ mox cessaturæ vindictæ.

I. Quid ex omnibus hisce historiis, & exemplis excerpis utilitatis?

R. Illud sanè, ut mihi persuadeam Angelum tutelarem sic hominibus improbis formidandum esse, ut piis & Deum timentibus amandum.

Angeli timendi, malè agentibus.

I. Numquid etiam summoperè cavendum est nobis, ne proximo ponamus offendiculum, idque ob reverentiam Angeli ejus tutelaris?

Matth. 18. v. 10.

R. Planè, & hoc est quod submonebat Dominus. *Videte ne contemnatis unum ex his pusillis: dico enim vobis quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est.*

I. Malè-ne habet Angelos si viderint homines peccare, aut etiam alios ad peccatum inducere?

R. Ita; non sic tamen quod tristitia aliqua, aut aliquo passionis motu affici possint, *cùm semper videant faciem Patris cœlestis*, uti jam suprà proximè dictum est, adeoque non possint non esse omni tempore Beatissimi; sed quod zelo honoris Dei tranquillissimo & pacatissimo sic agantur, ut eos (si humano modo loquamur) tristari & affligi quodammodo dixeris.

I. Solentne Angeli boni infirmos & morientes visitare?

Angeli morientes visitant. Sur. 15. Aug. to. 4.

R. Solent. *Anno Domini 1087. ex hac vita discessit Arnulphus Suessionis Episcopus decimo octavo Calendas Septembris vigesimæ die postquam discubuit, qui tum erat feria sexta sub noctis medio: cella in qua jacebat mirabili tremore, & horribili fragore tertiò concussa est, ita ut à fundamentis everti videretur, & Monachi cum famulis, qui apud illum excubabant, intolerabili perculsi timore, cellaque ruinam formidantes aufugere percuperent. At illos vir Dei verbis consolatus hortabatur, ut se quieti darent, certè nihil ipsos incommodi esse passurus. Ait autem ad eum Everolphus Presbyter: Domine mi, terra contremiscit, cella colliditur, ostium à me jam tertiò obseratum patescit, turbarum murmure locus circumsonat, & quomodo nam inter tot terrores non possumus somnum capere? Respondit vir Dei: ne paveas, dilecte frater; sunt enim hæc omnia divinæ Majestatis signa; porrò post paulùm dicam tibi, qua vis cellam quassaverit, & hunc terræ motum effecerit. Proximo inde Sabbatho sentiens mortem imminere, dixit fratribus: parate jam funeri necessaria, nam sub noctis initium discedam, ut mihi Dominus, cui pro viribus servire conatus sum, hesterna nocte revelavit, cum illum terræ motus & aeris concussio fragorem cella excitarent. Sub prima enim quassatione B. Petrus Apostolus ad me venit, significans mihi peccata remissa, & vitæ januam patere: aderat B. Petro frequens cœtus laudes divinas continenter modulantium; sub altera quassatione cum multis Angelicis spiritibus Sanctus Michael me invisit, pollicens se duce ad beatam vitam me ingressurum. Tertia quassatione adfuit Domina nostra, veræ misericordiæ Mater, multis stipata sanctarum Virginum agminibus, benignissima me voce corticem efficiens de anima mea inter Assumptionis gaudia in cœlum efferenda.* Notandum hic est particularem fieri Sancti Archangeli Michaelis mentionem: tribuit enim id ei Ecclesia in officio ejus decantans Antiphonam illam: *Archangele Michael constitui te Principem super omnes animas suscipiendas.*

Exempli.

I. Habesne exempla eorum qui singularem honorem habuerint Angelis, & S. Michaeli?

R. Ita. Sanctus Franciscus, de quo ita scribit Sanctus Bonaventura; *Angelicis spiritibus ardentibus igne mirifico ad excedendum in Deum & electorum animas inflammandum, inseparabili erat amoris vinculo copulatus, & ob devotionem ipsorum ab Assumptione Virginis gloriosa quadraginta diebus jejunans, orationi jugiter insistebat, Beato Michaeli Archangelo, eò quòd animarum præsentandarum haberet officium speciali erat amore devotior; propter fervidum quem habebat zelum ad salutem omnium salvandorum. Justinianus Imperator militiæ cœlestis summo Principi Michaeli pluribus in locis erexit*

Cap. 2. vitæ.

Digitized by Google

erexit Ecclesias, probè sciens se, si talem, tantumque sibi conciliaret, qui rebelles Angelos cientes in cælo prælium superasset, certam securamque de vincendis Vvandalis posse habere fiduciam.

I. Quibus potissimum in locis libentissimè versantur Angeli?

In locis sacris libenter versantur Angeli. S. Greg. lib. 4 dial. c. 58. Epi. ad Anast. Episc.

R. In ipsis Ecclesiis & circa altaria & Missarum Sacrificia. Vide Lucam cap. 1. num. 11. & Apoc. 8. *Quis fidelium habere dubium possit, ipsa immolationis hora ad Sacerdotis vocem cœlos aperiri, in illo Jesu Christi mysterio Angelorum choros adesse, summis ima sociari, terrena cælestibus jungi, unum quoque ex visibilibus, atque invisibilibus fieri?*

Vidit aliquando Sanctus Chrysostomus teste B. Nilo ejus discipulo, Presbyteris Eucharistiam distribuentibus, Angelos auxilium ferre. Unde D. Bonaventura: *ad Missas* (inquit) *libenter ministra, quia hoc est officium Angelorum: ipsi enim Deo suo ministrant devotissimè*, Sanctus Ambrosius in cap. 1. Luc. *Non dubites* (ait) *assistere Angelum, quando Christus immolatur.* S. Chrys. l. 6. de Sacerdot. ait: *Altare Angelorum choris plenum esse, qui clamores excitant dum Christus immolatur.* Cùm aliquando die Paschæ in Ecclesia B. Mariæ Majoris Greg. I. Pontifex celebraret, & *pax Domini sit semper vobiscum*, dixisset, Angelus Domini alta voce respondit, *& cum spiritu tuo.* Propter quod Papæ ipsa die ibidem celebranti; & *Pax Domini, &c.* dicenti, nihil respondetur, *inquit Joan. Diacon. in vita S. Gregor.*

Exempla.

S. Angeli Sacro libenter ministrant.

F. Joannes de Parma Generalis Franciscanorum hora constituta venit ad sacrificandum, nec comparebat frater ministraturus: mox adest Angelus, & sit minister vultu ac veste referens religiosum. Sacrificio finito venit frater, rogatque, placetne, Pater mi, Sacrum facere? Tum vir Dei cognovit Angelum, non religiosum, Sacro ministrasse. Ita habent eorum Chronica, tom. 2. l. 1. c. 57.

B. Angelica de Fulginio nobilis Itala marito è vivis sublato, vidua permanserat sanctitate admirabili prædita, passioni Christi semper intenta; de qua refert auctor vitæ ejus Ordinis Franciscanorum, cum esset in templo quodam, ut Sacrum audiret, vidisse Christum ad Venerabile Sacramentum venientem cum ingenti cœlestium spirituum comitatu. Testatur illa, exercitum illum tam numerosum fuisse, ut ipsi videretur infinitus; & nisi aliundè scivisset Deum omnia in pondere, numero & mensura fecisse, infinitum credidisset.

I. Suntne Angeli magno numero?

Numerus innumerus Angelorum.

R. Planè maximo, ut ex propè allato exemplo patet, & ex Dan. cap. 7. ubi dicitur: *millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei.* Quasi dicat; plurimi & quasi innumerabiles Angeli assistebant ei. Hinc S. Dion. & Theologi docent numerum Angelorum propriè quidem non esse infinitum, sed limitatum & finitum, eundem tamen esse plurimum & hominibus incomprehensibilem, ac superare numerum rerum creatarum: adeò ut idem S. Dion. cæleſt. Hierarch. 13. & 14. asserat eum soli Deo esse cognitum. Sanctus Ambrosius explicans parabolam ovis centesimæ perditæ & reductæ à Christo, Luc. 15. innuit omnes homines esse centesimam portionem numeri Angelorum, Vide Greg. Nyss. hom. 1. de creatione c. 18.

I. Cui rei hoc servit?

R. Præparat sanè animos nostros ad attentionem & humilitatem, cùm sumus conscii nos in conspectu tot Angelorum psallere Deo nostro. Vide Bern. de 4. modis orandi.

I. Speciosine sunt Angeli?

Dan. 10. Apoc. 15. 18. 19. Matth. 28. Marc. 16. Vide Aug. ser. 14. de Nativit. l. 2. cap. 2. Stim. virt. adolesc.

Angelorum pulcherrima & venustissima species.

R. Speciosissimi omninò & pulcherrimi. Accipe quam ejus pulchritudinis describentem facit Guillelmus Baldesanus: *Vestis*, inquit, *sit ex auro solido aut contexta radiis topaziorum & Chrysolitorum, exornata Sapphyrorum & Hyacinthorum cœlesti colore, Pyropis in purpura ruborem flammantibus distincta, interlucentibus purissimorum Onichum candidissimis radiis, qua instar lactea in cælo via gemmarum stellulis completa convertat, & defixos teneat in se non oculos modò, sed etiam animos. Accedat tanta pulchritudo ipsius, vel ut ipsam paradisi amœnitatem vincat, & Beryllorum & Smaragdorum jucundissimam viriditatem: sic planè ut velut omnium pulchritudinum receptaculum, suo splendore reliquorum omnium lumen obscuret.*

Hæc ipsa est (addit auctor) *Angeli species,*

Digitized by Google

C. 28. n. 12. 13. 14. 15.

cies, ascititiis coloribus ab Ezechiele depicta, quod vivis exprimi non possit. Neque enim dubium est, quin neque Smaragdi, neque Pyropi, neque Topazii, neque aliæ ejus generis gemmæ in beatarum mentium vestibus visantur: Sed cùm Prophetæ verba deficerent, quibus speciem, amorem, intelligentiam, reliquasque Angelorum vires & actiones exprimeret, neque pulchritudinem excellentissimam aliter, quàm rerum apud nos pulcherrimarum & splendissimarum, id est, gemmarum appellationibus posset ostendere, ad hæc illi symbola, ad hæc fuit confugiendum nomina.

I. Ecquis ejusmodi speciem Angelorum tam egregiam, tam admirabilem, tam longè supra hominem vidit?

R. S. Francisca Romana, quæ annis ab hinc 180. & amplius, plena sanctitate, plena gloria, plena miraculis discessit, jamque solemni ritu in Divorum album relata; hoc præter cætera, maximo à Deo donata fuerat munere, ut secum haberet duos ex numero cœlestium spirituum. Alterum ex Archangelorum Choro, qui nunquam ab ea discederet; atque insuper alium ex quarto beatorum ordine, qui non ita quidem assiduè, frequenter se tamen illi ostenderet. Hos sepè præsentibus aliis, sed nihil videntibus, hac ferè specie intuebatur: vestes erant candore plerumque niveo, aliquando cæruleo, rariùs purpureo colore. Alter implexa semper in crucis modum brachia pectori apprimebat; alter ex auro tres palmæ ramulos dextra præferebat. Utrique, quamvis vicini essent Sancta, in cœlum defixos habebant oculos; utrique promissa & aurea vasaries: utrique ea claritas vultus, ut præ altero, sol ipse minus aliquando luceret: præ altero nubecula instar obscura esse videretur. In Vita ejus.

Exempla.

Mira species, mirusque Angeli habitus.

S. Joanna à Cruce sui custodis Angeli conspectu sæpè fruebatur ob vitæ innocentiam atque puritatem: ille sic decorus ac venustus apparebat, ut totæ in Dei amorem ex ejus reperetur aspectu. Divum autem sic apparere solitum; vestibus pulchris; phrygio velut opere elaboratis, gemmis margaritisque nitentibus, ac sacrosancta Passionis (cui ipsa addictissima erat) mysteria referentibus. Coronam in vertice gestabat auream, & ex ea crux Angelica fronti imminebat, magnificum sinistra lævarum habens cum crucifixo quasi acupictos, quo in corpore sic speciosus apparebat, ut eum non aliter compellaret, quàm hoc nomine, Divinæ decor, & calicis venustas, & hujusmodi nominibus speciem ac formam ejus elegantem significantibus.

I. Sunt-ne à nobis honorandi Angeli?

R. Sunt planè eximio honore digni, utpote in quibus divinæ gloriæ claritas multò abundantiùs quàm in cæteris sanctis refulget.

Honorandi Angeli.

I. Deone gratum est quod honorem Angelis impendamus?

R. Gratissimum. Vide in apparitione B. Michaelis Archangeli, *Breviarium Romanum 8. die Maji.*

I. Fuitne pridem hoc in usu & moribus Ecclesiæ, ut Sancti Angeli honorentur?

R. Ita, in actis S. Eutonomii Episcopi apud Surium tom. 8. à temporibus Diocletiani jam extitisse in Bythinia S. Michaelis nomine Ecclesiam legimus. Et Procopius numerat sex basilicas ab Imp. Justiniano in honorem ejusdem Archangeli excitatas; frequentesque fuisse Ecclesias S. Michaelis, & aliorum Angelorum argumento est. L. Quoniam, Codice *de sacrosanctis Ecclesiis.*

De ædific. Justin.

LECTIO VII.

De Cacodæmonibus.

I. AGe nunc, ecquis est cacodæmonis auctor, seu quis diabolum creavit?

R. Deus omnipotens factor cœli & terræ, visibilium omnium & invisibilium Angelos omnes decoros forma, præstantes sapientia, & in omni gratia perfectos effecerat, sed illi pravo liberæ adhuc & in bono minimè confirmatæ voluntatis abusu deflectentes à rectitudine suapte malitia in cacodæmones sese transfigurarunt.

Videndus Aug. Enchir. 26. & 28. & Damasc. l. 2. c. 3.

I. Qualiter hoc factum est?

R. Complacuerunt sibi, & gloriam Deo non dederunt; immò cupiditate amplioris gloriæ incensi intumuerunt contra factorem suum. *Initium* nimirum *omnis peccati superbia*, dixit Sapiens; & Apostolus: *Radix omnium malorum cupiditas*, hoc est, inordinatus appetitus majoris excellentiæ sibi indebitæ.

Ezech. 28. Eccl. 10. 1. Timot.

I. Sunt-

Digitized by Google

I. Sunt-ne Cacodæmones damnati in æternum, & absque ulla spe veniæ?

R. Certum est. Vide epist. Catholicam S. Judæ, & Prosperum de vita contemplat. l. 1. c. 3.

Quid agunt interea?

Dæmones in æternum damnati.

R. Nunquam ipsi cessant in isto miserabili & damnato otio invidere sicut à principio, gloriæ Dei, & hominum, quos ipsorum ruinas implere cernunt, salutis & inoolumitati; eam ob causam hominibus persuadent similiter per peccatum à Deo apostatare, sicut ipsi fecerunt, atque obedientiæ jugum excutere; ut totum ipsorum studium sit homines in æternæ damnationis pœnas secum pertrahere, sempiternaque felicitate, quam suo vitio ipsi perdiderunt, privare.

I. Verumne est unumquemque nostrum duos habere assignatos Angelos: unum qui ad bonum dirigat, de quo nos supra lect. 5. Alterum verò qui ad malum sollicitet?

3. Joan. 3. 2. Pet. 5.

R. Non est hoc credibile, cùm ipse satis per se paratus sit ad seducendum homines uti ex l. 3. Reg. cap. 22. liquet; ubi ad Achab Regem decipiendum se offert spiritus nequam dicens: *ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus*. Vide historiam Job cap. 1. Deinde satis homines tentantur à carne, ejusque malis concupiscentiis, nec non à mundo, pravisque hominibus, imò potiùs coerceri à Deo malignos spiritus, indicat Scriptura pluribus in locis.

Matth. 8. Job. 1. Tob. 8. Jacob. 1.

I. Suntne nobis valdè timendi Cacodæmones?

R. admonet Sanctus Ambrosius l. 7. in Luc. cap. 15. & l. 6. cap. 7. plus timendam Dei esse offensam, quàm diaboli potentiam: *Vide S. Aug. serm. 167. de tempore in Breviario Rom. Dominic. 4. post Pentecost.* Sanè ligatum esse Satanam testatur Scriptura Apoc. 20. adeò quòd ne gregem quidem porcorum ingredi ausi sint dæmones, nisi Domini nostri Jesu Christi permissu, Vid. *Chrisost. hom. 6. in epist. ad Phil.*

I. Habesne ad hanc rem historiam aliquam in viris Sanctorum?

Marc. 5.

R. Ita; Vide in vita Sanctæ Julianæ ad 16. Feb.

I. Quibus potissimùm prævalere potest dæmonium?

R. *Iis qui sicut equus & mulus vacant libidini. A quo enim quis victus, hujus & servus est.* 2. *Pet.* 2. Tob 6. v. 17.

I. Numquid non facessit etiam interdum negotium diabolus viris timoratis & bonis, Deo ita permittente?

Diabolus vexat etiam homines probos.

R. Ita. Torquent homines malos uti divinæ justitiæ executores; bonos verò exercent, ut ipsorum virtus eniteat, & cùm probati fuerint, accipiant coronam gloriæ. Vide Sanctum Augustinum l. 20. de civit. Dei cap. 21. & Chrys. supra.

I. Qua potissimùm ratione possumus tam potenti inimico resistere?

1. Per. 5. Quibus armis diabolo resistendum.

R. Fide, oratione, jejunio, vigilique cura & obnisu ad pravas ejus suggestiones repellendas.

I. Habesne exempla eorum qui egregiè restiterunt diabolo?

R. Ita. Primipulus Sanctorum Christus Dominus, S. Antonius, S. Macharius, & plures alii apud Marulum l. 5. cap. 7. Lubet hic attexere quod S. Hieronymus in vita S. Hilarionis scribit de eo: *Quadam nocte capit infantium audire vagitus, balatus pecorum, mugitus boum, planctum quasi mulierum, leonum rugitus, murmur exercitus, & prorsus variarum portenta vocum, ut ante sonitu quàm aspectu territus cederet; intellexit dæmonum ludibria, & provolutus genibus, Christi crucem signavit in fronte: reliquo armatus casside, & lorica fidei circumdatus, jacens fortiùs præliabatur, unodò vivere desiderans quos horrebat audire, & sollicitis oculis huc illuc que circumspiciens: cùm interim ex improviso, splendente luna cerni rhedam fervoribus equis super se irruere; cùmque inclamasset Jesum, ante oculos ejus repentino terra hiatu pompa omnis absorpta est. Tunc ille ait: equum & ascensorem projecit in mare, &c.* Exempli.

Vide infrà ad ultimam petitionem orationis Dominicæ.

I. Si semel diabolum viceris, possisne deinceps dormire securus?

R. Minimè, non enim finis est istius militiæ ante vitæ ipsius nostræ finem. Vid. S. Athan. in vita S. Antonii & S. Luc. c. 12. v. 21. 22. 23. 24. 25. 26.

I. Quis potest nos armare contra tam potentem inimicum?

R. Ipse Deus ter Maximus suppeditabit nobis consilium, vires, animos, & omne

omne genus armorum si, cum omni demissione animi, ejus imploraverimus auxilium, & dixerimus cum Propheta: *Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo?* Ps. 26.

2. Cor. 11. I. Verùm audivi aliquando quòd *Satanas transfiguret se in Angelum lucis*, quid consilii, quomodò discernatur bonus Angelus à malo?

R. Vis scire quid sit? Dicit aliquando & agit id quod dicerent, aut agerent ipsi Angeli boni, ut taliter fidem multitudinis imperitæ aucupentur ad credendum ea quæ ipse dicet vel aget. Quo fit ut dæmonibus etiam vera loquentibus non sit credendum; quemadmodum exemplo suo Salvator noster nos docuit, silentium imponendo dæmoniis acclamantibus: *Tues filius Dei vivi*: Et Paulus Apostolus spiritum pythonicum dicentem: *Isti homines servi Dei excelsi sunt*, expellendo, ut nulla cum dæmonibus societas habeatur aut commercium. *Quæ enim societas luci ad tenebras? Quæ conventio Christi ad Belial?*

Marc. 5.

Act. 16.

1. Cor. 10. 2. Cor. 6.

Athan. in vita S. Anton. D. Macharii.

Igitur primò Angelus bonus à malo dignosci solet ex hoc, quòd omnis Angelus homini apparens initio terrorem incutiat (quia inferior natura à superiore subigi naturaliter timet) sed bonus Angelus semper ante recessum consolationem præbet; malus autem perterritum hominem relinquit. Sicut enim boni spiritus est illuminare & tranquillitatem animi afferre; ita maligni est relinquere in animo tenebras, mœrorem, perplexitatem, turbationem; nam quisque consentanea sibi operatur.

Qualiter discernatur bonus Angelus à malo.

Secundò, si ad præsentiam vel usum rerum sacrarum diffugiat, nimirum signi crucis, aquæ benedictæ, nominis Jesu, B. Virginis Mariæ, aut alicujus Sancti, sacrarum Reliquiarum, sacræ imaginis, agni Dei, cerei benedicti, sacræ stolæ, &c. Item si hæc improbet aut dissuadeat, indicia sunt manifesta dæmonem esse.

Tertiò, si falsam vel pravam causam suæ apparitioni prætendat, ut si dicat se redire imperio alicujus magi: aut ut aliquâ revelet quæ frivola sunt, vel curiosa, vel noxia.

Plura, si cupis, habes apud *P. Lessium, l. 2. cap. 44. dub. 3. n. 25. & Delrio l. 6. cap. 2.*

I. Qualiter consulet Confessarius illis, qui dicunt se visiones aut apparitiones habuisse Angelorum?

Consilium à confessariis dandum iis qui se dicunt visionem Angelorum vidisse.

R. Primò quidem persuadeat illis, præsertim fœminis (quæ uti melioris & curiosioris complexionis magis sunt obnoxiæ deceptionibus, & nescio quibus malè fundatis spirituum apparentium opinionibus) ne magni æstiment ejusmodi spirituum visiones.

Exempla.

Cùm B. Abraham Eremita per noctis tempus divinas laudes in sua cella decantaret, adfuit mira claritas quasi solis resplendentis cum voce dicente: Beatus es Abraham, & non est inventus similis tui, qui perfeciſti omnes voluntates meas. At verò vir Dei humillimus, astutiam diaboli persentiens: Obscuritas tua, inquit, tecum sit in perditionem. O plene fallacia, & dolo. Ego enim homo peccator sum. Nihilominus nomen Domini mei Jesu Christi quem semper amavi, & cui servio, clipeus est mihi contra omnes tuas artes & nequitias. His dictis, quasi in fumos abiit teterrimus & longè insensissimus humani generis hostis.

S. Martinus diabolum aureo & purpura splendidum agnoscere pro suo domino noluit.

Inf part. 4. ad 4.

Inferni tormentum.

S. Angela fundatrix Societatis Vrsulinarum, dæmoni, in specie Angeli apparenti, induto lumine sicut vestimento dixisse fertur, cùm eum intueri in terram defixis oculis renueret: Vade in infernum, inimice crucis, & infensissime hostis servorum Domini Jesu Christi; non enim me peccatricem judicavi dignam visione angelica.

Dum quadam die B. Jordanus Ordinis Prædicatorum Generalis, Bononiæ Missam celebraret, tam mirifici odoris fragrantiam sensit in susceptione Dominici Sacramenti, ut nulli dubium esse posset hanc non esse nisi à Deo, nisi forsan aliqui, qui discretionem spirituum habuisset. Os mirè odoriferum per longum tempus habebat & manus, ita ut vix ei saperet cibus ore sumptus, palato tamen cordis interiùs discernebat, quia odor ille recreationem spiritui non præstabat. Abiit ergò Dominum deprecari quid sibi vellet odor ille respersus in vanum, revelatumque est ei, quia dæmonis arte sit gestum, & falso crucis signaculo, mox cessavit. Thom. Cantip. l. 2. ap. c. 17. p. 47.

2. Declaretur eis exactè in quo vera & since-

Digitized by Google

sincera devotio sita sit; quodqu resistæ etsi sunò careant, parum admodum ad perfectionem hominis faciant.

3. Si ejusmodi apparentes spiritus aliquid præcipiant aut exigant ab ejusmodi personis, nihil illæ concedant, sed confidenter dicant se ad suos Confessarios rem velle referre, seque ab eorum judicio in omnibus velle pendere.

De cacodæmonibus plura infrà p. 2. c. 9. lect. 2.

LECTIO VIII.

De homine.

HÆc Lectio petenda ex lectione 2. præludiali supra.

LECTIO IX.

De beneficio creationis & conservationis.

QUid homo debet Deo suo pro beneficio creationis?

Vide S. Tho. opusc. de Symbolo.

R. Opera Dei, quia pro nobis ab ipso creata sunt, magnam à nobis gratitudinem deposcunt, nimirùm memoriam, amorem, servitutem seu obsequium, & perpetuam cum gratiarum actione, laudem; Deus enim omnia quæ in mundo sunt, pro nobis non tantùm creavit & conservat, sed & assiduè laborare nobisque servire facit: nobis enim gyrantur cœli, spendet Sol, lucent sidera, spirant venti, coguntur nubes, descendunt imbres, assurgunt montes, currunt flumina, moventur maria, germinat terra, fœcundatur aqua, & parturit omnis rerum natura. Hæc omnia nostri causa, ut nobis serviant & commodent, Deus sic esse, sic moveri & operari jussit. Jam, si ille totam rerum naturam nostræ servituti addixit, omnis ratio postulat, ut viciſſim nos totos ejus obsequio mancipemus. Si illius imperio & impulsu, totus mundus sine intermissione pro nobis laborat, & nostris commodis dies noctesque servit; par est ut nos illi tota vita sine intermissione serviamus, præsertim cum eo ipso quo res creatæ nobis serviunt, ipsemet nobis serviat, & pro nobis assiduè in creaturis, & per creaturas laboret. Illa enim sunt instrumenta, ut quæ omnem vim suam ab ipso habeant, & sine ejus auxilio & cooperatione assidua nihil possint; Ipse verò est principalis motor, director & auctor omnium commodorum, quæ nobis ex rebus creatis proveniunt. Itaque si Deus ipse pro nobis continuò laborat, ut nostris commodis serviat, qua fronte nos illi servire, & pro ejus gloria laborare recusabimus? Quidquid est vas & figmentum, totum debet figulo, &c. & ad omne ejus obsequium servire debet, alioquin verendum ne id confringat, &c. Ecce quidquid est Dominus JESU noster est, quinque vulneribus scaturientibus sanguine, noster, noster est totus quantus est, & nos usque adeò erimus parci in ejus servitio, &c.

Simile.

Affectus.

Quidquid est Pater in creatione, totus etiam noster est. Quidquid est Sanctus Spiritus in amore, in bonitate, in misericordia & sanctificatione, totus quantus noster est. Et nos Filii Adam, &c. quid agimus? movemusne vel digitum? Secundò ex hoc creationis beneficio obstringitur homo ad legitimè creaturis utendum.

I. In quo cernitur hic rationabilis creaturarum usus?

R. In eo quòd in singulis creaturis Dei Optimi Maximi præsentiam agnoscamus. 2. Quòd in iis advertamus & studiosè notemus ipsius perfectiones. 3. Quod utamur creaturis cum magna discretione & mensura pro necessitate nata, & ad earum Creatoris gloriam & honorem. 4. Quod iis lubenter nuntium remittamus, si quandoque saluti nostræ officere sentiamus. 5. Ut ex iis discamus amare Deum, & in eum spem nostram collocare, qui tanta tam liberaliter nobis ad usum nostrum indulsit hic in carcere & loco pœnitentiæ.

I. Postquam igitur Deus sua omnipotentia res omnes condidit, subtraxitne se illis, aut manum ab earum conservatione retraxit?

De providentia Dei videatur q. 6. c. 5. 4. p. catech. Rom.

R. Minimè; Nam sicut Deus rerum omnium est conditor, ita & administrator, conservator & provisor, & sicut per omnipotentiam suam cuncta creavit, ita per eandem potentiam & providentiam conservat & regit. Nec ei in hoc ulla difficultas, quia sine anxietate omnes homines & singulos curat sicut unum solum, ita ut non minorem providentiam

habeat

Digitized by Google

habeat innumerabilis multitudinis hominum viventium in mundo, quam unius Adam in Paradiso, dicente scriptura: *Tu autem Pater omnia tua Providentia gubernas*. Viderunt quidem Gentiles necessitatem creaturarum, sed quia difficulter concipiebant totum hunc mundum in tanta creaturarum diversitate ab uno regi & omnibus rebus provideri, ideo Diis totum ferè mundum repleverunt, qui hanc curam inter se dividerent.

Sap. 14. Gentiles circa curam Dei providentiam caecutientes.

I. Quid igitur fieret de omnibus creaturis, si Dominus Deus Creator subtraheret concursum suum conservativum?

R. Statim ad nihilum recidèrent.

I. Magnum igitur quoque beneficium est istud conservationis Dei.

Conservationis beneficium Dei magnum.

R. maximum plane: non enim aliud est conservatio, quàm continuata creatio & illud idem ipsum opus quod in creatione inchoavit, & *usque modo operatur* Deus, Joan. 5.

I. Quid agebat Deus antequam quidquam faceret ab initio?

R. Deus Pater ab æterno genuit filium, & idem cum filio suo spiravit Spiritum Sanctum prout in sequentibus articulis dicetur, atque adeò Sanctissima Trinitas ab æterno a seipsa beatissima fuit: in cujus participatione & fruitione omnis nostra foelicitas est in sæculum sæculi.

DE II. ARTICULO.

CAPUT TERTIUM.

Et in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum.

LECTIO PRIMA.

Symboli pars 2.

I. QUid credendum proponit hic secundus Symboli articulus?

R. Hoc, quod Jesus Christus solus & unicus est Dei Patris Filius naturalis, à quo per generationem æternam eamdem naturam, gloriam ac divinitatem accepit.

I. Confessio hujus articuli, sive æternæ Christi nativitatis estne nobis utilis?

R. Mirificam & uberrimam esse utilitatem quæ ex hujus articuli fide & confessione confluxit ad humanum genus, & illud S. Joannis testimonium ostendit, 1. Joan. 4. *Quisquis confessus fuerit, quoniam Jesus est Filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo*: & beatitudinis præconium declarat, quod à Christo Domino tributum est Principi Apostolorum: *Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cœlis est*. Hoc enim fundamentum firmissimum est nostræ salutis ac redemptionis. Matth. 16.

I. Quo pacto magnitudo beneficii hoc articulo propositi potissimum cognoscitur?

R. Hujus articuli fructus maximè ex foelicissimi illius status ruina intelligitur, in quo Deus primos homines collocarat: Cùm enim à Dei obedientia desciviſſet Adam, interdictumque violasset illud: *Ex omni ligno Paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas; in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris*; in summam illam incidit calamitatem, ut sanctitatem & justitiam in qua constitutus fuerat, amitteret, & reliqua subiret mala quæ Sancta Tridentina Synodus uberiùs explicavit. Gen. 2. In Decreto de peccato orig.

I. Quid hoc articulo Jesu nomen meditantibus exhibet?

R. Jesus, proprium est nomen ejus, qui Deus & homo est, quod Salvatorem significat. Nomen Jesus.

I. Quare tali nomine vocatus est Filius Dei incarnatus?

R. Quia revera salvum fecit populum à peccatis eorum, uti Angelus sponso Virginis Mariæ facturum promiserat. De nomine Jesu vide Sanctum Thomam 3. p. q. 37. art. 2. & Sanctum Bernardum ser. 15. super Cant. Matth. 1.

I. Quis verò hoc nomen ei dedit?

R. Non fortuito, aut hominum judicio & voluntate; sed Dei consilio & præcepto illi impositum est. Angelus enim Mariæ ita annuntiavit: *Ecce concipies in utero & paries Filium, & vocabis nomen ejus Jesum*. Luc. 1. & 2.

I. Quomodò habere nos oportet circa Sacro sanctum hoc & admirabile nomen Jesu?

R. Cum omni planè reverentia, sicut moris est proborum Christianorum, maximè dum pronuntiatur, vel pronuntiari auditur. Vide Augustinum 3. confess. cap. 4. & Bern. serm. alleg. in Cantica.

I. Sup-

Digitized by Google

I. Suppetuntne tibi exempla eorum qui cum omni reverentia, & honore se habuerint circa hoc sanctum nomen?

Exempla. S. Pauli mira devotio erga sanctum nomen Jesus.

R. Ita. *Primò quidem magnus ille Apostolus vas electionis ad portandum nomen Jesu Christi coram gentibus, regibus, & Filiis Israel, quanto zelo Jesum toto orbe prædicarit, notum est, tum ex Scriptura Sacra, tum ex Ecclesiastica historia. 2. Ex iisdem liquet quanta pro nomine Jesu passus sit. 3. Tanto erat erga hoc Sacratissimum nomen affectu, ut in suis epistolis repetiatur illud 220. vicibus scriptum. Imò cum jam capite plecteretur, etiamnum tertiò nomen Jesu pronuntiavit, & id quidem non absque prodigio, & approbatione hujusce devotionis; nam ad tres saltus excelli capitis tres limpidissimi fontes scaturierunt, qui etiamnum Romæ ostenduntur.*

Baron. to. 1. Annal.

S. Ignatius Apostolorum discipulus, & martyr tanto animi ardore ferebatur in idem Sacratissimum nomen, ut in corde mortui insculptum inventum sit admirabile nomen Jesu.

S. Thom. Aquin. opusc. de expos. ora. Dom.

S. Franciscus tanta cordis & oris suavitate illud repetebat nomen, ut cum illud pronuntiasset, labia sua propter suavitatem lamberet; & præcipiebat fratribus, ut ubicumque illud reperirent in chartis fortè dispersis, loco honorifico reponerent.

Vid. S. Aug. 3. conf. c. 4.

Bonav. in ejus vita c. 10.

Dum Sanctus Bernardinus in ampla quadam civitate de rebus divinis concionem ad populum haberet, homines adeò illius sermonibus permoti sunt, ut tesseras tabulasque lusorias, quarum erat ibidem magnus abusus, flammis absumerent. Quare indignatus faber, qui ex iis haud mediocre sibi lucrum acquirebat, ad bastum virum accessit, eique conquestus est se jam ad inopiam esse redactum. Scisciante Bernardino num aliud calleret artificium, illoque negante, Bernardinus circino circulum expressit, in eoque solem depinxit, & in medio solis Sacrosanctum nomen Jesus, cujus, ut par erat, præcipuus venerator fuit & cultor; Imò, ut quidam affirmant, Roma tam luculenter sublimiterque de illo dulcissimo nomine concionatus est; ut quidam ejus verba non capientes, hæresim ei impingere voluerint; at postera die illo concionante, ut superioris concionis veritas miraculo indicaretur, nomen Jesu, in ejusmodi forma, qualem eum pinxisse diximus, miro splendore coruscans supra illum apparuit. Hanc igitur effigiem jussit illum fabrum deinceps sua arte imitari, ex qua pauper ad divitias haud mediocres pervenit. Et hæc est causa cur Sanctus Bernardinus solem in manu gestans depingi solet.

I. Cur nomen Jesu in tanto habetur honore?

R. Subest profectò magna ratio; est enim nomen hoc proprium Verbi Incarnati; cætera quævis communia sunt. Et si quæ præterea nomina prædicta sunt Filio divinitùs imponenda, ad unum hoc Jesu nomen referuntur: cùm enim cætera salutem, quam nobis daturus erat, aliqua ex parte attingerent, hoc ipsum universæ salutis humanæ vim, rationemque complexum est. Ut meritò prædicarit Apostolorum Princeps, *non esse sub cœlo aliud nomen datum hominibus in quo oporteat nos salvos fieri.*

Aug. tr. 3. in ep. Joann.

Act. 4. v. 12.

Adde, quod hoc nomen dicat nobis, quantum se dignatus est Dominus Deus noster pro nobis demittere, dum homo factus est; hinc est quod oporteat nos (nisi ingrati tanto beneficio esse velimus) vel ad solam istius sanctissimi nominis pronuntiationem toto corpore inflecti, & animo humiliari. Unde & Angeli nomen hoc præcipua reverentia honorant; quin & dæmones ipsi vel coacti contremiscunt; ut verum sit (quod & ordinavit Deus Pater ad exaltationem Filii sui, qui humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, & quidem mortem crucis) quod *omne genu flectatur in nomine ejus; cœlestium, terrestrium, & infernorum.* Ob idipsum celebrant fideles anniversario solemni Festo Sacratissimum nomen Jesu.

Phil. 2.

Festum nominis Jesu.

I. Estne utile quod frequenter invocent Christiani hoc sanctum nomen in angustiis suis?

R. Utilissimum. Multi enim id faciunt quotidie optimo successu, auxilium, & solatium in necessitatibus suis exinde sentientes.

I. Habetne etiam magnam efficaciam ad fugandos, vel comprimendos dæmones?

R. Etiam maximam; Nam a Jesu in Cru-

Digitized by Google

Nomen Jesu devote invocatum comprimit dæmones.

Cruce nostram salutem, & redemptionem consummante devictus fuit diabolus, prout ipse Dominus prædixerat: *Nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras.* Et quid deinceps facturi essent fideles in nomine ejus, expressè promisit: *In nomine meo Dæmonia ejicient, &c.* Marc. ult.

I. Habesne de hoc exempla?

Exempla. Pet. Ribaden. L. de vita ejus c. 9.

R. Habeo Marci 16. Luc. 10. Act. 19. Refert Athanas. in vita B. Antonii dæmonum cohortem ipso inclamante, Jesus, disparuisse.

Dormientem Ignatium strangulare diabolum voluisse Romæ anno Domini 1541. audivi. Guttur enim quasi manu injecta stringere præfocareque conatus est tam fortiter, ut nullo conatu posset Ignatius Jesu sanctissimum nomen invocare. Sed cum nervos animi corporisque omnes quantùm maximè posset, intenderet, vim vi repellens, in suavissimam tandem vocem erupit, Jesumque clamavit, qua voce diaboli conatus repulsus est. Porrò ex contentione Ignatius, (quod posteà vidimus atque animadvertimus) per dies aliquot raucus omninò ac sine voce fuit.

Hinc pia Catholicorum consuetudo pronuntiandi in articulo mortis sanctissimum nomen Jesu contra dæmonis calcaneo insidiantis impetus.

Nomen Jesu nomine Tetragrammaton majus & sanctius.

I. Estne nomen Jesu etiam majus, sanctius, & venerabilius, quàm sit nomen Tetragrammaton Judæis ineffabile, & absolutè, quàm sit nomen Dei?

R. Ita; & ratio est, quia nomen (Deus) significat Deum quà Dominus, & Creator est; Jesus verò significat Deum quà Salvator, & Redemptor est: sicut ergo majus fuit, & optabilius beneficium, opus redemptionis, quàm creationis; ita majus est nomen Jesu, sive Redemptoris, quàm sit nomen Dei, sive Creatoris.

I. Quid significat hæc vox, *Christus*?

R. Nomini Jesu Christi, etiam nomen, *Christus*, additum est, quod unctum significat, estque ejusdem Domini nostri Jesu quasi cognomen honoris, & officii.

Pro qua re. Nota, Veteres nostri Patres, Christos appellabant Sacerdotes, Reges, quos Deus propter muneris dignitatem ungi præceperat. Sacerdotes enim ii sunt, qui populum assiduis precibus Deo commendant, qui sacrificia offerunt, & pro populo deprecantur. Regibus autem populorum gubernatio commissa est, ad eosque pertinet maximè legum auctoritatem, innocentium vitam tueri, & nocentium audaciam ulcisci. Quoniam igitur utraque harum functionum Dei majestatem referre in terris videtur, ideò qui vel ad Regium, vel ad Sacerdotale munus obeundum delecti erant, unguento ungebantur. Prophetas etiam ungendi mos fuit, quia Dei immortalis interpretes, & internuntii cælestia arcana nobis aperuerunt. At verò cùm Jesus Christus Salvator noster in mundum venit, trium personarum partes, & officia suscepit, Prophetæ, Sacerdotis ac Regis; atque ob eas causas Christus est appellatus, & unctus ad illorum munerum functionem.

I. Qualiter fuit Dominus Jesus unctus?

Vide Aug. de cõsens. Evang. c. 1. & Baron. anno 34.

R. Non fuit ille unctus alicujus hominis mortalis opera, sed cœlestis Patris virtute; non terreno unguento, sed spirituali oleo; quippe cùm in sanctissimam ejus animam Spiritus plenitudo gratiaque, & omnium donorum uberior copia effusa sit, quàm ulla alia creata natura capere potuerit. Atque id præclarè Propheta ostendit, cùm Redemptorem ipsum afflatus diceret: *Dilexisti justitiam & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.* Idem etiam ac multò apertiùs Isaias iis verbis demonstravit: *Spiritus Domini super me, eo quòd unxerit Dominus me, ad annunciandum mansuetis misit me.*

Christus unctus quo modo? Ps. 44.

Isaiæ 61. Luc. 4.

I. Quandonam Spiritus Domini descendit super Christum, & quandonam unxit eum Dominus?

R. Invisibiliter Spiritus sanctus descendit super Christum, & fuit in Christo à primo instanti conceptionis ejus; visibiliter verò in eum descendit in ejus Baptismo: unde mox post baptismum, jejunium, & tentationem, venit in Synagogam, dixitque tunc impletum fuisse hoc Isaiæ de se oraculum. Deinde curavit infirmos, fecitque ea quæ apud eundem Prophetam facturus prædicitur. Unde S. Petrus Act. 10. asserit hæc impleta esse in Baptismo Christi, cùm Spiritus sanctus

Digitized by Google

ctus descendit in specie columbæ super Christum, & audita est vox Patris: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite.* Hoc enim signo visibili, æquè ac voce, quasi exteriùs coram populo Christus declaratus est, & consecratus Doctor, Propheta, Legislator & Redemptor orbis, atque deputatus ad evangelizandum pauperibus.

Quod autem de Christi unctione quæris, respondeo facta est in illa ejus Incarnatione, quando, ut diximus, & Spiritus sanctus invisibiliter super eum descendit. Facta est autem unctio illa, *Primò*, per gratiam unionis hypostaticæ, *Secundò*, per gratiarum creatarum & infusarum plenitudinem ex unione jam dicta manantem. Christus enim accepit gratiam, non privati cujuspiam fidelis & sancti, sed gratiam capitis, id est, gratiarum plenitudinem, quam uti Redemptor, & caput Ecclesiæ in omnia sua membra transfunderet. Quocirca alii sancti dicuntur ungi gratia & donis Spiritus sancti, Christus verò dicitur ungi ipso Spiritu sancto, & plenitudine omnium gratiarum. Ita S. Basilius l. de Spiritu sancto c. 26. Atque hinc Christus hebraice *Messias*, græce *Christus*, latinè *unctus* dicitur, per hanc enim unctionem consecratus est rex & redemptor mundi, caputque Ecclesiæ militantis & triumphantis.

I. Sed qua ratione Dominus noster, JESUS Christus fuit Propheta?

Christus Dominus Propheta.

R. JESUS Christus summus Propheta & Magister fuit, qui nos Dei voluntatem docuit, & à cujus doctrina orbis terrarum Patris Cœlestis cognitionem accepit: quod ei nomen præclarius ac præstantiùs convenit, quòd omnes quicumque Prophetæ nomine dignati sunt, ejus discipuli fuerunt, atque ob illam præcipuè causam missi, ut Prophetam hunc, qui ad salvandos omnes venturus erat, prænuntiarent. De quo aliquando

Deut. 16. venturo dixit Moyses: *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis, sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus, ipsum audies.* Et de præsente testabantur Ju-

Jo. 6. dæi dicentes: *Hic est verè Propheta, qui venturus est in mundum.* Exponebat sanè mysteria abscondita à sæculo prædicans regnum Dei, cùm esset *verbum Patris plenum gratiæ & veritatis, unctus Spiritu sancto ad evangelizandum pauperibus.* Luc. 4.

I. Quomodo autem fuit Sacerdos Christus Dominus?

Christus Dominus Sacerdos, Ps. 109.

R. Christus Dominus fuit Sacerdos ex ordine illo de quo David Propheta cecinit. *Tu es Sacerdos secundùm Ordinem Melchisedech.* Quia semetipsum semel obtulit Deo Patri sub speciebus panis & vini, in ultima videlicet cœna; nec desinit quotidie seipsum ministerio Sacerdotum itidem offerre in Missa sub iisdem speciebus panis & vini. Quod argumentum Apostolus ad Hebræos scribens accuratè persecutus est. Vide Aug. sup. p. 119. Et ad Sacerdotium secundùm ordinem Aaron quod attinet, ipse idem Christus Dominus etiam hoc sacerdotio functus est, seipsum cum sanguinis effusione Deo Patri in cruce offerens, in remissionem peccatorum. Vid. Aug. l. 4. de Trinit. c. 14. & Isid. de Passione Domini c. 36. Et de hoc sacerdotio quidem facit Apostolus mentionem Epist. ad Ephes. c. 5. v. 2. Inf. p. 4 & 4. l. 4.

I. Quomodò autem fuit Rex Christus Dominus?

Christus Dominus Rex.

R. Ipse est Rex Regum, & Princeps Regum terræ; tum quia potenti sua virtute electos à diaboli tyrannide vendidicavit; tum quia Regis officia admirabili providentia suæ præstat Ecclesiæ. Ipse eam regit, ipse ab hostium impetu atque insidiis tuetur: ipse ei leges præscribit: ipse non solùm sanctitatem & justitiam largitur; verum etiam ad perseverandum facultatem & vires præbet.

I. Competitne Christo Domino hoc Regnum uti Deo, an uti homini?

R. Christum, non solùm ut Deus, verùm etiam ut homo ac nostræ naturæ particeps est, Regem etiam agnoscimus. De quo Angelus testatus est. *Regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis*: quod quidem Christi regnum spirituale est atque æternum; in terrisque inchoatur, in cœlo perficitur. Hinc dicebat ipse; *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.* Itaque Reges terræ ministri Christi sunt, ab ipso po- Luc. 1. Matth. 28. Inf. p. 3. c. 5.

Digitized by Google

testatem accipiunt, & ab illo leges, & jura, & illi rationem in die judicii reddent.

I. Quis Salvatori nostro hoc nomen (Christus) donavit?

R. Ipse Deus qui per os Prophetarum prænuntiavit futurum, ut Messias veniret in mundum: *Messias autem interpretatur græcè Christus, latinè unctus*: & nos ab hoc nomine Christiani denominamur. Vid. 1. Pet. 2. & Cypr. de unctione chrism.

Joan. 1. Act. 1.

LECTIO SECUNDA.

Filium ejus unicum.

I. CUr hoc dicis, quod Jesus Christus sit *Filius Dei unicus*?

R. His verbis altiora mysteria de JESU credenda & contemplanda, fidelibus proponuntur: nimirum Filium Dei esse, & verum Deum de Deo vero. Præterea illum Divinæ Trinitatis secundam personam aliis duabus omninò æqualem confitemur; nihil enim impar, & dissimile in divinis personis aut esse, aut fingi animo debet, cùm unam omnium essentiam, voluntatem, potestatem agnoscamus; quod Joannes testatur initio sui Evangelii dicens: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.*

Joan. 1.

I. Quid est hoc: *Filius Dei*? si Filius est Dei, ergo Deus Pater eum genuit.

R. Hoc est, quod maximè dicimus: sed tamen cum JESUM Filium Dei esse dicimus, nihil terrenum aut mortale de ejus ortu cogitandum est: verùm ortum illum quo ab omni æternitate Pater Filium genuit, quem ratione percipere atque intelligere perfectè nullo modo possumus, constanter credere, & summa animi pietate colere debemus.

Vid. Amb. leg. 4. sup. Luc. c. 5. propè fin.

I. Sed cur hunc *unicum Dei Filium* dicis?

R. Habet nimirùm Deus & alios filios, sed quia natura filii non sunt, sicut ille unicus qui est in sinu Patris, sed adoptione dumtaxat; de quibus est illud Joan. *ut Filii Dei nominemur, & simus.* Et istud Apostoli: *Quicumque spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.* Vel etiam sola creatione, uti sunt cæteræ omnes creaturæ filii Dei, ut infrà dicetur.

1. Joan. 2. Rom. 8.

Hic autem Filius est unicus, verus, naturalis, consubstantialis Patri; cui soli Deus Pater per æternam generationem totam suam naturam, & substantiam contulit, & propterea frequenter Scripturæ eum *unigenitum* dicunt, Joan. 1. & 3. & 1. Joan. 4.

Sup. c. 3. lect. 4.

I. Quid est hoc quod dicis per *generationem æternam*, non est ergò filius Patre suo junior?

R. Filius Dei, minimè. Est enim uti dicimus ab æterno genitus; in quo æterno non datur prius aut posterius. Hæc in Symbolo Nicæno paulò explicatiùs confitemur: inquit enim: *Et in JESUM Christum filium ejus unigenitum, & ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt.*

supra lec. 1.

I. Possesne aptam aliquam similitudinem in medium proferre ad sanctissimam hanc & divinissimam Filii Dei ex Patre generationem aliquo modo declarandam?

Ita. Accipe similitudinem à speculo. Quando quis speculum intuetur, illicò producit imaginem adeò sibi similem, ut non possit discrimen inveniri, utpote quæ non solùm vultum ejus referat, sed etiam motus singulos repræsentet, & uti movetur homo, sic etiam moveatur imago. Quæ imagò adeò similis homini, sine ullo labore, sine tempore, sine instrumento, verùm derepentè, & in ictu oculi momentoque formatur. Eodem pacto considera, cùm Deus oculo intellectus speculum Deitatis suæ intueretur, statim imaginem sibimet ipsi simillimam formavit. Et quia Deus huic imagini totum esse suum, totamque naturam contulit (quod nos intuendo facere nequimus) ideò hæc imago verus Dei filius est, tametsi nostræ imagines quas in speculo contuemur, filii nostri non sint. Unde colligere habes quomodò filius Dei, Deus sit, perinde ac Pater Deus est, & idem Deus cum Patre, quia eamdem cum Patre substantiam sortitus est. Deinde Patre Filium non esse minorem, sed semper fuisse, uti Pater semper fuit. Siquidem ex sola Dei visione productus est, & Deus seipsum semper vidit, & intuitus est. Denique filius Dei non cooperatione fa-

Similitudines duæ pro declaratione generationis æternæ filii ex Patre.

Prima.

Digitized by Google

ne fœminæ generatus est in tempore, nec vitiosa libidine, aut aliis imperfectionibus concomitantibus, sed ex solo Patre, sola, ut dictum est, visione sui ipsius, purissimoque divini intellectus oculo genitus est. Alia similitudo huc pertinens desumitur à luce, quæ splendorem producit in momento, sine auxilio conjugis cum summa puritate; & non est lux splendore prior, nec splendor luce posterior; sic omninò Deus Pater, qui est lux inaccessibilis, in qua tenebræ non sunt ullæ, ab ipsa æternitate producit Filium, qui est lumen de lumine, dicens per Psalmistam: *In splendoribus Sanctorum ex utero ante Luciferum genui te.* Secunda. Ps. 109.

Utramque similitudinem tangit Apostolus Hebr. 1. *Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus.*

I. Qui hanc de Filii Dei consubstantialitate doctrinam negaverunt, fueruntene tanquam hæretici condemnati?

R. Ita; & illi fuerunt Ariani in Concilio Nicæno anathemate notati.

Arius autem finem Numine ulciscente sortitus est Judæ similliimum: *nam cum summa mane ab Eusebianis Episcopis domo eductus esset, ut antequam Ecclesia ab Alexandro Episcopo Constantinopolitano præoccuparetur, ipsi eum invaderent, in via positus idem Arius, cùm ventre perurgeretur divertens ad latrinas publicas, quæ pone forum Constantinæ erant, ibi medius crepuit effundens una cum excrementis viscera omnia, splen, & jecur.* Exemplum Baron. ex Ath. & aliis tam Græcis quàm Latinis scriptoribus.

Qualiter à Domino reprobatus fuerit vide in vita S. Petri Alexandrini 26. Novemb. in Breviario Rom.

I. Cur dicis, quòd Jesus Christus sit Dominus noster?

R. Quia simul cum Patre nos creavit Joan. 1. & maximè quia nos pretioso sanguine suo redemit; & quia dedit ei Pater omnia in manus, constituens illum hæredem universorum. Hebr. 1. Apoc. 1. Coloss. 1. 1. Pet. 1. Dan. 7. Psal. 8. Matth. ult. Philip. 1.

I. Si ipse Christus est Dominus noster, nos igitur servi ejus?

R. Sequitur omninò per necessariam correlationem.

I. Quid igitur obsequii, quamve servitutem exhibere nos convenit Christo Domino nostro?

R. Timendus est in primis, & honorandus à nobis, 2. mandata ejus observanda. *Si Dominus ego sum, ubi est timor meus?* Malac. 1.

I. Numquid præcipuè Christiani se totos Jesu Christo, Principi tenebrarum conculcato tradere debent?

R. Æquissimum esset, præ cæteris hominibus, nos qui ab eo nomen accepimus, Christianique vocamur, & quanta ille in nos beneficia contulerit, ignorare non possumus, ob id maximè; quòd munere ejus hæc omnia fide intelligimus: æquissimum, inquam, esset, nos ipsos non secùs ac mancipia Redemptori nostro & Domino in perpetuum addicere, & consecrare. Certè cùm Baptismo initiaremur, ante Ecclesiæ fores id professi sumus: declaravimus enim nos Sathanæ, & mundo renuntiare, & Jesu Christo totos nos tradere. Quòd si in ipso Christianæ militiæ limine tam sanctè juravimus nos ipsos Domino nostro devovere, & in perpetuum devotos fore, quo supplicio digni erimus, si postquam Ecclesiam ingressi sumus, Dei voluntatem, & leges cognovimus, postquam Sacramentorum gratiam percepimus, ex mundi, & diaboli præceptis ac legibus vixerimus, perinde ac si, cùm Baptismo ablati simus, mundo ac diabolo, non Christo Domino ac Redemptori nomen dedissemus? Quantum homo Christianus præ reliquis Christo debeat. Quanta sit indignitas, post quam nos Deo ad diximus, servire diabolo.

DE III. ARTICULO.

CAPUT QUARTUM.

Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.

LECTIO PRIMA.

I. QUid hic tertius fidei articulus fidelibus credendum proponit?

R. Hoc nimirum, quòd secunda in divinitate persona naturam humanam assumpsit in utero Virginis, non ex virili semine, ut alii homines, sed ex purissimis tantùm ejusdem intemeratæ Virginis sanguinibus, sola supra omnem naturæ ordinem Spiritus sancti operante virtute; ita ut eadem persona Deus permanens, quod ex æternitate erat, homo fieret, quod ante non erat. Sensus tertii articuli.

Digitized by Google

I. Qui vocatur hoc mysterium?

Mysterium Incarnationis.

R. Mysterium Incarnationis.

I. Quis isti appellationi occasionem dedit?

De Incarnatione verbi S. Tho. 3. p. q. 1. usque ad 40.

R. Patres Concilii Constantinopolitani, qui in fidei suæ Symbolo profitentur, & dicunt: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis & incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, & homo factus est.*

I. Habueruntne ipsi fundamentum in scripturis, ut hoc modo de hoc mysterio loquerentur?

R. Ita; Sanctus enim Joannes Evangelista, qui ex ipsius Domini Salvatoris pectore altissimi hujus mysterii cognitionem hauserat, cùm Divini verbi naturam

Joan. 1.

declarasset illis verbis: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*; ad extremum concluſit: *Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.*

I. Qualiter, & quando perfectum est hoc Incarnationis Verbi mysterium?

R. Ordinem hujus mysterii vide apud Sanctum Lucam cap. 2. Evangelii sui v. 26. & deinceps: ejus autem consummationem factam credit Ecclesia ad ista verba consensus Virginis expressiva: *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Eia fiat, fiat feliciter. Ex ore tuo, ò Virgo, pendet consolatio miserorum, redemptio captivorum, liberatio damnatorum, salus denique universorum filiorum Adam totius generis tui.

Bern. hom. 4. sup. Missus.

I. Quandonam legitur hoc Evangelium in Missa ex ritu Romano?

R. In die Annuntiationis Beatissimæ Mariæ Virginis.

I. Estne solemne istud Festum Annuntiationis?

Festum Annuntiationis solemnissimum.

R. Haud dubiè, cùm in eo celebretur tanti mysterii memoria, in quo Virgo gloriosa intra pudici pectoris arcana concepit Deum, & hominem.

I. An per temporariam Nativitatem aliqua fiat in Christo naturarum confusio?

R. Minimè. Nam Verbum quod divinæ naturæ hypostasis est, ita humanam naturam assumpsit, ut una & eadem esset Divinæ, & humanæ naturæ hypostasis, ac persona: quo factum est, ut tam admirabilis conjunctio utriusque naturæ, actiones & proprietates conservaret, atque, ut est apud Sanctum Leonem magnum illum Pontificem; *Nec inferiorem consumeret glorificatio, nec superiorem minueret assumptio.*

Serm. 1. de Nativitat. Domini.

I. Quis verò fuit Pater Christi in hoc Incarnationis Mysterio?

R. Non habuit Patrem.

I. Cur ipsa prima Sanctissimæ Tinitatis persona, Deus Pater, Filii incarnati Pater dici non potest?

R. Quia Filius incarnatus non accepit à Patre humanam naturam per aliquam temporalem generationem, quemadmodum accepit divinam ab eo naturam per generationem æternam; Deus enim Pater non est homo, adeoque hominis Pater esse nequit.

I. Nonne S. Josephus fuit in terris Christi Pater?

R. Non.

I. Cur ergò in Evangeliis ita appellatur?

R. Quia homines eum pro tali habebant; & quia verus, & legitimus erat Beatissimæ Virginis Mariæ Matris Domini nostri sponsus, denique quia uti Pater filium nutriebat Sanctus Josephus Christum Dominum, & puer JESUS subditus erat illi sicut filius Patri. Lucæ 2.

Matth. 13. Joan. 6. Aug. l. 1. de nuptiis c. 11. & 14.

I. Magna ergo planè S. Josephi dignitas, magna ejus præ omnibus hominibus prærogativa & officium?

R. Optimè dicis. Propterea rectè Sanctus Bernardus: *Quis & qualis homo fuerit Beatus Joseph conjice ex appellatione, qua licet dispensatoria, meruit honorari à Deo, ut Pater Dei, & dictus, & creditus sit.* Hoc ut meliùs intelligatur, adverte quæ subjungo.

Hom. 2. super missus S. Josephi magna dignitas & prærogativa.

Solent nomina sapienter imposita rei dignitatem, naturam, vel conditionem in qua fundantur, indicare. Cùm ergo æternus Pater summa sapientia & providentia hoc nomen sibi proprium cum hoc viro communicaverit, satis significavit ad quam dignitatem eum evexerit, cum nomine simul officium & curam paternam magna ex parte tribuendo. Quod rectè confirmatur, & explicatur exemplo: Christus enim Dominus cùm morti esset propinquus, de Joanne Evangelista dixit

Nomen Patris Christi quàm glorioſum.

Digitized by Google

xit Virgini : *Mulier ecce filius tuus.* Ex qua appellatione colligunt omnes sancti singularem amorem, quem Christus ad Joannem habuit, quem tanto honore affecit, ut nomen sibi proprium cum illo communicaverit; non vacuum nomen imponendo, (Dei enim perfecta sunt opera) sed eum quodammodo in locum suum substituendo, & erga matrem suam singularem amorem & curam tribuendo. Multò autem excellentior est *Patris Christi*, quam *filii Virginis* appellatio; non solum quia Patris appellatio majorem auctoritatem præ se fert, sed etiam quia dignitas Christi dignitatem Virginis infinitè excedit.

Ex quo quidem discursu hoc efficitur, Beatum Josephum non solùm Patris Christi nomen, sed etiam rem, quæ huic nomini subest, participasse, quantum excepta carnali generatione, ab homine participari potest. Itaque habuit affectum, sollicitudinem, & (ut ita dicam) Patris auctoritatem. Hinc Homil. 3 circa finem. Sanctus Bernardus. *Iste est fidelis servus, & prudens, quem constituit Dominus suæ matris solatium; suæ carnis nutricium, solum denique in terris magni consilii coadjutorem fidelissimum; ut non immeritò possit illi accommodari quod de alio Joseph scriptum est: constituit eum Dominum domus suæ, & Principem omnis possessionis suæ.* Psal. 104.

Plures S. Josephi prærogativas & dignitates recensit Barrad. l. 6. c. 8.

I. Dicendum igitur foret S. Josephum valdè eminentis sanctitatis fuisse?

R. Planè. *Primò* quidem probari id potest ex ejus officio, quia ipse fuit Pater Christi, uti diximus.

Secundò, ex matrimonio cum Virgine, fuit enim verus & legitimus B. Virginis sponsus, ut ex ipso Evangelio constat, inter sponsos autem solet esse æqualitas, & proportio: ut matrimonium congruum sit & commodum; ergo præ omnibus Joseph accessit ad sanctitatem B. Virginis. Hinc D. Josephus ex sententia sanctorum Patrum, & ipsius Ecclesiæ sensu (ut ait Pet. Damiani ep. 11.) Virginis maritus; & Christi nutricius Virgo habitus est. S. Hieron. cont. Helvi. S. Aug. Serm. 24. in Nativit. Domini.

Tertiò. Si Beata Virgo unita salutatione sanctificavit Joannem Baptistam, eumque quasi Christi præcursorem, & paranymphum consecravit; quantum ipsa sanctitatis afflavit Josepho crebra salutatione, imò continua conversatione, & alloquio tot annorum?

Quartò, Joseph quotidie videns, & audiens Christum, divinaque ejus verba, gestus & Spiritus hauriens, mirè incendebatur ejus amore & reverentia: Christus enim nutritus à Josepho corporaliter, viciſſim, imò magis nutriebat cum spiritualiter, mentemque ejus spiritualibus epulis & gratiis cumulabat. Vide Suar. 3. p. q. 29. disput. 8. sect. 1.

Quintò, quia omnes Josephi actiones erant circa Verbum Incarnatum, ideoque cœlestes & divinæ: fuit ergò ipse Angelus potiùs quàm homo.

I. Mirum videtur quod S. Josephus hactenus non majoris in Ecclesia habitus sit; quòdque ejus Festum à populo, uti cæterorum principalium Sanctorum, non sit celebratum?

R. Neglectus quidem fuit, & incognitus quodammodo, huc usque in terra (quod ad inscrutabilem Dei providentiam referendum censeo) sed eo gloriosior fuit in cœlo. Jam tamen Carmelitæ excalceati ad exemplum beatæ Teresiæ eorum Matris (quæ mira devotione B. Josephum colebat, eundemque omnibus commendabat, asserens se per intercessionem ejus multa & magna, imò omnia quæ habebat, à Deo impetrasse) præcipua veneratione Sanctum prosequentes à Sanctissimo Domino nostro Greg. Papa XV. obtinuerunt Festum ejus à populo, totaque Ecclesia quotannis celebrari die 19. Martii. Festum S. Josephi 19. Mart. celebrandum etiam a populo ex constit. Greg. XV.

I. Ad rem modò redeamus, si Christus Dominus Patrem non habuit in terris, qualiter ergo transactum est sacrosanctum hoc mysterium Incarnationis?

R. Sola Spiritus sancti operatione sanctissima, castissima, divinissima.

I. Declara hoc paulò amplius?

R. Spiritus Sanctus, qui est tertia in Deitate persona, & unus idemque cum Patre Filioque Deus, pro infinita sua omnipotentia, ex purissimo sanguine hujus Virginis corpus perfectissimi infantis formavit, eodemq; momento nobilissimam animam creavit, & cum corpore infantis Vid. S. Th. 3. p. q. 33. & 34. Et Comment. super Matth. 1. v. 20.

Digitized by Google

hujus univit: & hæc omnia Dei Filius in suam personam assumpsit: adeò quidem ut JESUS Christus qui anteà solùm Deus esset, tandem homo esse cœperit, & quemadmodum qua Deus Patrem habuerit sine Matre, sic qua homo Matrem habuerit sine Patre.

I. Non capio quo pacto potuerit Virgo concipere?

Similitudo. Cyrill. catech. 12. ubi plura congerit contra Gentiles & Judæos.

R. Arcana Dei mysteria tametsi non intelligantur, credenda tamen sunt. Porrò habemus in mundi creatione hujus rei perpulchrum exemplum. Scis terram ex seipsa ordinariè non producere granum, si priùs arata, & consita non sit, & madefacta pluvia, & calefacta Sole: nihilominùs in principio, quando primum granum produxit, terra arata non fuit, nec consita, nec compluta, nec calefacta: & sic (suo modo loquendo) Virgo adhuc existens ex solo mandato, & virtute Dei omnipotentis, illicò triticum, frumentumque produxit. Sic quoque Virginalis uterus B. Mariæ absque ullo humano commercio, ex solo Dei præcepto, per operationem S. Spiritus, pretiosissimum illud granum, scilicet animatum Corpus Filii Dei produxit, *& terra nostra dedit fructum suum. Non excedit fidem* (inquit Ambros. Epist. 81.) *quod homo exivit ex Virgine, quando petra fontem profluum scaturivit, ferrum super aquas natavit, Petrus super aquas pedibus ambulavit. Sed si doctrinis non creditur Sacerdotum* (*inquit idem in epist. eadem*) *credatur oraculis Christi, credatur monitis Angelorum dicentium: quia non est impossibile apud Deum omne verbum. Credatur* Luc. 1. *Symbolo Apostolorum, quod Ecclesia semper immaculatum custodit & servat.*

I. Cùm Spiritus sancti virtute operatum sit hoc mysterium, cur Spiritus sanctus Pater Christi secundùm humanitatem dici nequit?

R. Ut aliquis rei alicujus Pater sit, non sufficit illam quoquo modo facere, sed debet illam ex propria substantia secundùm viventis naturæ similitudinem in eadem specie producere. Ideoque non dicimus fabrum murarium esse Patrem domus alicujus à se factæ, sed opificem, siquidem ex calce & lapidibus illam, non verò ex propria substantia construxit. Jam verò Spiritus sanctus Corpus Filii Dei formavit de carne Virginis, non verò de sua propria substantia, ideoque Filius Dei, non est Filius Spiritus sancti, sed est Filius Dei Patris in quantum Deus, quoniam ab illo divinitatem accepit, & est Filius Virginis in quantum homo, quia ab illa carnem humanam assumpsit. Aug. Ench. cap. 38.

I. Quare opus Incarnationis Filii Dei ascribitur Spiritui sancto, numquid etiam Pater ac Filius sunt cooperati?

Incarnationis Filii opus spiritui sancto attributum cur?

R. Non est dubium quin illam Incarnationem operata sit tota S. Trinitas: omnia enim opera ad extra (id est, quæ Deus extra se operatur) sunt toti Trinitati communia. Appropriatur tamen hoc Incarnationis Mysterium S. Spiritui, quia ipse est amor Patris, & Filii: hoc autem opus est summi erga hominem amoris, & benevolentiæ. 2. Dona gratiæ, & quæcumque ad sanctificationem aliquo modo pertinent, attribuere solet Scriptura Spiritui sancto, non est autem præstantius ullum donum, quàm id quod Christo Domino in Incarnatione sua collatum est; ut natura humana subsisteret in persona Filii Dei, ideoque nomine donaretur, quod est super omne nomen. *Filius Altissimi vocabitur. Quod nascetur ex te, sanctum vocabitur Filius Dei.* Ex qua unione naturæ nostræ cum persona Filii Dei originem ducunt quæcumque bona & media ad nostram justificationem spectantia. 3. Dicendum ideò Mysterium Incarnationis Spiritui sancto attribui, ut sciamus ab hac Sanctissima Verbi Dei Incarnatione, & Nativitate longissimè abfuisse sordes & immunditias, quæ solent in humanis conceptibus adesse; fuisse è contra hìc omnia sana, sancta, munda, divina, uti Virgini annutiaverat, *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, ideòque & quod nascetur ex te, Sanctum vocabitur Filius Dei.* Solus enim per omnia ex natis de fœmina Sanctus Dominus Jesus, qui terrenæ contagia corruptelæ immaculati partus novitate non senserit, & cœlesti majestate depulerit. Vide Aug. lib. 13. de Trinit. c. 19. & Ench. 38. & 40. Luc. 1.

I. Edissere mihi ergo quænam singulare hoc Incarnationis mysterium consecutæ sint prærogativæ? S. Amb. 2. in cap. 2 Luc.

R. Libenter fecero, sed breviter.

Pri-

Digitized by Google

Quinque prærogativæ Incarnationis Dominicæ.

Prima. Nos omnes nascimur cum peccato originali, quod à primo parente per carnalem generationem trahimus: Christus autem sine peccato natus est; cùm Patrem non habuerit in terris.

Secunda. Nos concipimur malè affecti, & aliqui surdi, cæci aliqui, alii debiles: Christus verò conceptionem perfectissimam consecutus est, quia Dei perfecta sunt opera. Itaque neque ægrotavit umquam, & justæ staturæ fuit, & *speciosus* planè *præ Filiis hominum*.

Tertia. Conceptio nostra eget spatio dierum quadraginta, ut perficiatur, quia natura paulatim progreditur in opere suo; At Christus in momento conceptus, & plenè formatus fuit, quia Deus non eget tempore: *Dixit, & facta sunt, mandavit & creata sunt*. Psal. 148.

Quarta. Corpora nostra per dies 40. carent anima rationali, & postquam illis infusa fuerit anima rationalis, adhuc longo tempore ipsa anima caret usu rationis; neque ullam artem aut scientiam, aut virtutem infusam recipit: Christus verò in ipsa conceptione animam nobilissimam omni sapientia, & virtute, & ipsa etiam beatitudine ornatam, accepit; Id quod Isaias illis verbis expressit: Is. 31. *Egredietur Virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet, & requiescet super eum Spiritus Domini*, &c. Virga de radice Jesse secundùm sanctum Hieronymum, est Virgo Maria, quæ descendit ex progenie David, cujus Pater fuit Jesse: flos autem ex Virga illa germinans fuit Christus, qui de se dicit: *Ego flos campi, & lilium convallium*. Cant. 20. Christus autem fuit flos in conceptione, & fructus in nativitate: proinde in ipsa conceptione, & ante Nativitatem plenus Spiritu sancto & omnibus donis.

Quinta. Nos completa conceptione, & corpore animato anima rationali incipimus esse homines: Christus autem conceptione in momento completa, incœpit simul esse Deus, & homo; quoniam in eodem instanti (ut supra est dictum) in quo formatum est corpus & infusa anima, fuit etiam mirabilimodo corpus, & anima unita Divinitati in secunda persona Trinitatis, & *Verbum caro factum est*, & qui erat Filius Dei, cœpit esse Filius Virginis.

I. Cum tota Trinitas Incarnationem sit operata, qui fit, quòd sola Filii persona carnem induit?

R. Quia unio humanæ naturæ facta est ad personam Verbi, non autem ad naturam: quia in unitatem personæ accessit Verbo anima rationalis, & caro: ut quemadmodum est una persona quilibet homo, anima scilicet rationalis, & caro; ita sit Christus una persona Verbum & homo; ut sit unus idemque hominis, Deique Filius. Quod declaratur exemplo. Si unus homo vestem induat, & duo alii in induendo juvent, tres in illo opere occupantur, & tamen unus solùm induitur: sic in opere Incarnationis Filii Dei, tres personæ quidem sibi invicem præstò fuerunt, sed solus Dei Filius humanam carnem induit; *Et homo factus est*. Simile.

I. Cur fuit conveniens Filium, id est, secundam in Divinitate personam præ cæteris incarnari?

R. Ut per illum restaurentur omnia, per quem omnia facta sunt: solet enim artifex per formam conceptam qua rem artificialem fabricavit, ipsam si collapsa fuerit, restaurare; ita ergò Deus Pater per Filium suum, per quem tanquam ideam hominem condiderat, collapsum, & confractum reparavit. Secundò quemadmodum verbum mentis nostræ quasi vocem induens ad homines se profert; ita docuit Verbum Patris carnem quasi visibilem vocem induere, per quam hominibus se, & Patrem manifestaret. Fuit conveniens secundâ personam præ cæteris incarnari.

I. Quandonam Spiritus sanctus hoc Mysterium operatus est?

R. Statim consensu per Virginem præstito ad verba Angeli dicentem: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*. Sup. fab init. hujus lect.

Domus pudici pectoris.
Templum repentè fit Dei:
Intacta nescient virum,
Verbo concepit Filium. Hymnus Ecclesiæ.

I. Quæ est causa potissima, cur Filius Dei sic incarnatus?

R. *Propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis; & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, & homo factus est.* D. Thom. 3. part. q. 3. a. 3. Symbolum.

Digitized by Google

I. Cur Christus Dominus *propter nos homines* descendit *de cœlis* magis quàm propter diabolum, qui æquè perierat?

R. Diaboli damnati non habent quod conquerantur, quod ad eos non pervenerit salus, quæ nulli erat debita. Quod autem Deus de gratia speciali erga genus humanum misericordia usus sit, in eo nemini fecit injuriam: *Potestatem enim habet figulus luti ex eadem massa facere vas aliud quidem in honorem, aliud in contumeliam.* Rom. 9.

I. Si Christus Dominus, ut modò dicebas, incarnatus sit propter homines, & propter eorum salutem, quomodò factum est, ut tanto post Adæ lapsum tempore demum incarnatus sit?

Incarnationis Mysterium cur tamdiu dilatum.

R. Primò. Quia conveniens fuit ut tantum mysterium multò ante prædicaretur, & præfiguraretur; sic enim majori affectu, & veneratione poterat susciri ab hominibus. Aug. tract. 31. in Joannem. Secundò, ut homines multò ante disponerentur ad hoc mysterium suscipiendum, per legem nimirum naturalem, & Mosaicam, & per agnitionem propriæ infirmitatis, & miseriæ. S. Thom. 3. par. q. 1. art. 5. Tertiò fuit conveniens peccati gravitatem & divinam indignationem & justitiam manifestari, quod factum est differendo remedium salutis, & puniendo homines propter peccatum Adæ.

I. Ubinam perfectum est hoc mysterium?

R. In Nazareth, ubi manebat Beata Virgo cum Sponso suo S. Josepho. Luc. 1.

I. Estne magni æstimandum hoc Incarnationis Verbi Dei mysterium?

Incarnatio verbi Dei maximi facienda.

R. Maximi. Primò, quia à Sanctis jam olim Patriarchis, & Prophetis, multum fuit desideratum, v. g. à Moyse Exod. 4. *Mitte quem missurus es*, Davide: *Domine inclina cœlos tuos, & descende*, Isaia: *Emitte Domine Agnum dominatorem terræ.* Ps. 143. v. 5. Et cap. 45. *Rorate cœli desuper, & nubes pluant justum* q. d. veniat, veniat ros iste mellifluus, veniat gratissimus imber, qui Virginis fœcundet uterum, ut terra nostra det fructum suum, materiam præbens corpori, ut generetur justus ille qui omnes debet justificare. Quàtopere desiderarunt, & quàm ardentibus votis hanc Incarnationem expetierunt antiqui Patres, & Prophetæ, declarat ipse Christus in Evangelio, dicens: *Amen dico vobis, quia multi Prophetæ, & justi cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt.* Matth. 13. Et Apostolus Petrus: *De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt Prophetæ.* 1. Pet. 1.

Quod & ipsa Ecclesia repræsentat per septem illas antiphonas solemnes ab O, incipientes: O Sapientia, ò Adonai, ò Radix Jesse, ò Clavis David, ò Oriens, ò Rex gentium, ò Emanuel. 2. Si mysterium ipsum in se consideretur, quid eo majus esse potest, in quo Verbum æternum, omnipotens, omniscium, Patri consubstantiale, Deus ipse caro factus sit, id est, miser homo, fragilis & vilis? quemadmodum ergo homo infinitis intervallis à Deo distat, ita unio quæ hæc extrema in unum conjungit, non potest non esse summoperè mirabilis. 3. Mysterium hoc ex parte finis maximum est, sive Dei Optimi Maximi gloriam, sive nostram spectes utilitatem. Quantùm ad prius; Christus Dominus restituit per Incarnationem, & in ea exsolutum Redemptionis humanæ opus, Deo Patri omnem honorem, quem ei peccatum Adæ sustulerat, idque summa arte, & consilio; Nam Deus exinanions seipsum, & in forma servi quam acceperat, Patri factus obediens usque ad mortem, secundùm omnem modum rigorosæ justitiæ Deo satisfecit pro inobedientia, & superbia Adæ, quibus se contra Dei Majestatem infinitam extulerat. Quantum ad posterius, nullum occurrere potuit convenientius, nullum aptius remedium ad tollendas omnes infirmitates generis nostri, quàm Filii Dei Incarnatio. Ingerit enim hoc mysterium homini perfectam suæ miseriæ, in quam per peccatum corruerat, notitiam; miseriæ, heu! tantæ, ut illi sanandæ iste tanto opus fuerit medico. Deindè hoc magnum mysterium ad omne bonum hominem promovet. *Primò*, quidem, quantum ad fidem, quæ magis certificatur ex hoc, quod ipsi Deo loquenti credit. Hoc est, quod dicit Augustinus: *Ut homo fidentius ambularet ad veritatem, ipsa veritas Dei Filius, homine assumpto constituit atque fundavit fidem.* Lib. 13. de civ. c. 21. *Secundò* quantum ad spem, quæ per hoc maximè erigitur; *Nihil tam necessarium fuit ad erigendam spem nostram, quàm ut demonstraretur nobis* Idem l. 13. de Trinit. c. 10.

In Adventu Domini.

Incarnationis mysterium est undequaque maximum.

nobis quantùm diligeret nos Deus ; quid vero hujus rei isto indicio manifestius ; quàm quod Dei Filius naturæ nostræ dignatus est ihire consortium? Tertiò quantum ad Charitatem, quæ maximè per hoc excitatur: *Quæ major est causa adventus Domini, nisi ut ostenderet Deus dilectionem suam in nobis?* inquit idem Augustinus lib. de Catech. rud. cap. 4. Et postea subdit: *Si amare pigebat, salvem redamare non pigeat. Quartò,* quantum ad rectam operationem in qua se nobis exemplum præbuit: v. 9. *Obedientia* ; venit enim Filius hominis non suam, sed Patris facere voluntatem, à quo missus est ; *Humiliatis, humiliavit enim semetipsum Dominus noster Jesus Christus, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Aliarum denique virtutum omnium quas ipse exercuit antequam doceret. Hinc pulchrè August. *Homo sequendus non erat qui videri poterat ; Deus sequendus erat qui videri non poterat, ut ergo exhiberetur homini, & qui videretur ab homine, & quem homo sequeretur, Deus factus est homo.*

Joan. 6.

Philip. 2.

In quodâ ser. de Nativ.

I. Ostenditne de facto Ecclesia sibi gratum admodum accidisse hoc mysterium?

R. Ita. Nam præterquam quod annuam solemnitatem celeberrimam in die Annuntiationis B. Mariæ Virginis instituit, uti suprà habitum est, sacri quoque ritus volunt, ut quotiescumque in Symbolo Missæ decantantur, vel leguntur ista verba, *Et homo factus est.* Et ista Evangelii Sancti Joannis: *Et Verbum caro factum est*, genua ab omnibus flectantur in signum grati animi & seipsum, quibus potest modis, demittentis, consideratione ejus mysterii, in quo Deus Altissimus in tantum se demittit ut fiat homo.

I. Ostenditne aliquando Deus signo aliquo id sibi placere, ut ad sacra ista verba: *Et Verbum caro factum est*, homines præ reverentia incurventur?

R. Ita. *Quadam die Nativitatis Domini cùm profundè se inclinarent Moniales ad responsorium, Verbum caro factum est, pro honore, & reverentia Incarnationis Dominicæ Sancta Gertrudis audivit Deum dicentem sibi: Quotiescumque aliquis inclinat se ad ista verba cum humilitate, & gratarecordatione, quòd pro eo misericorditer dignatus sum fieri homo, toties meipsum ad eum converto, & ex intimo corde offero Patri meo cuncta merita humanitatis meæ in augmentum duplum beatitudinis æternæ istius personæ.*

Lib. 4. c. 3. Insin. divin. S. Gertrud.

Exemplum.

LECTIO II.

Natus ex Maria Virgine.

I. QUid sibi vult quod Christum natum ex Maria Virgine profitemur?

S. Tho. 3. p. q. 35. a.

R. Hoc nimirum, Jesum Christum natum, & in lucem editum ex utero virginali in hunc mundum prodiisse.

I. Nonne igitur hoc est Beatissimæ Virginis Privilegium, speciale & prærogativa maxima, ut Dei Mater esse mereretur?

R. Planè maxima. Verùm de hoc latiùs super expositione Salutationis Angelicæ ad ista verba: *Mater Dei.*

I. Quamdiu delituit Christus Dominus intra Virginis intemeratæ viscera?

R. Novem omninò mensibus, sicut cæteri solent infantes, nimirùm à vigesima quinta Martii usque ad vigesimam quintam Decembris.

I. Fuitne ergò Nativitas Salvatoris per omnia similis nativitati cæterorum hominum?

R. Fuit in uno puncto jam dicto similis; sed in pluribus rebus fuit dissimilis.

Infrà hac ead. lect.

I. Quo loco voluit Christus Dominus nasci?

R. In Bethleem, intra stabuli angustias quia non erat ei locus in diversorio. *Ut nobis* (inquit Bed. sup. Luc.) *mansiones multas in domo Patris pararet.*

Cur verò placuit ei in loco tam humili nasci?

Ut homines doceret contemptum mundi, & eorum jactantiam confutaret, qui solent de suæ originis loco gloriari. Nascitur verò in civitate David, ut ostenderet se Davidis Filium, & à quærentibus ibi invenirentur. Vide Leonem serm. de Ephiphan. & sanctum Thomam 3. p. q. 35. a. 7.

Mich. 5.

Psal. 131.

Rom. 1.

I. Iste locus Nativitatis Domini fuitne apud veteres Christianos in magna veneratione?

R. Ita, imò etiam apud Gentiles, ut testis

sis est Origenes contra Celsum. Pro Christianis verò scribunt S. Hieronymus epist. ad Marcellam, quæ incipit, *Ambrosius.* Chrysost. c. 2. in Luc. Beda de locis sanctis c. 8.

I. Quo anni tempore natus est Christus?

R. Difficillima anni tempestate, scilicet hyberno tempore, nec mysterio vacat, quòd elegerit tempus solstitii hyberni, quando Sol reverti incipit ad nos; quia tunc ipse Sol justitiæ, & vera mundi lux ad homines revertebatur per gratiam, qui per peccata recesserat.

I. Qua hebdomadis die?

R. Die Dominica. Ita Synod. VI. c. 8.

I. Quanam diei hora?

Sap. 18. Luc. 2. R. Circa medium noctis a 5. Decembris inchoante.

I. Quid de puero JESU recens nato egit Virgo Mater?

R. Illum confestim adoravit, pannis involvit, ubere de cœlo pleno lactavit, in præsepe reclinavit.

I. Debetne solemniter Festum Nativitatis Domini celebrari?

Vide Catech. Rom. p. 1. c. 4. q. 7. R. Omninò solemnissimè. Sic enim illud agi voluit Angelus apud Lucam, dicens: *Ecce Evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus in civitate David.*

Luc. 2.

I. Habesne exempla aliquorum Sanctorum, qui ad hocce Nativitatis Domini Mysterium specialem habuerunt devotionem?

Exempla in vita S. Francisci c. 10. n. 9. R. Ita; de Sancto Francisco ita scribit S. Bonaventura: *Contigit anno tertio ante obitum suum, ut memoriam Nativitatis, pueri JESU, ad devotionem excitandam apud castrum Gretii disponeret agere, cum quanta majori solemnitate valeret. Ne verò hoc levitatis posset adscribi; à Summo Pontifice petita & obtenta licentia, fecit præparari præsepium, apportari fœnum, bovem, & asinum ad locum adduci. Advocantur fratres, adveniunt populi, personat sylva vocas, & venerabilis illa nox luminibus copiosis, & claris, laudibusque sonoris, & consonis, & splendens efficitur, & solemnis. Celebrantur Missarum solemnia super præsepe, Levita Christi Francisco Sacrum Evangelium decantante. Prædicat deinde populo circumstanti de Nativitate Regis pauperis; quem cùm nominare vellet puerum de Bethlem pro amoris teneritudine nuncupabat: Miles autem quidam virtuosus, & verax, qui propter Christi amorem sæculari relicta militia, viro Dei magna fuit familiaritate conjunctus, Dominus Joannes de Gratio, se vidisse asserut puerulum quemdam valde formosum in illo præsepio dormientem, quem Beatus Pater Franciscus ambobus complexans brachiis excitare videbatur à somno.*

Mira S. Francisci devotio erga Christi Dom. Nativitatem.

I. Comprobavitne Deus aliquo miraculo S. Francisci devotionem?

R. Ita. Nam *fœnum præsepii reservatum à populo, mirabiliter sanativum fuit brutorum languentium, & aliarum repulsivum pestium diversarum, glorificante Deo per omnia servum suum, &c.* Ibid. apud S. Bonav.

Beatus Laurentius Justinianus in hac sacratissima nocte Nativitatis Domini Missarum solemnia magno pietatis sensu celebrans, in extasim raptus fuit. Diaconus qui ei ministrabat, cum subindè propellebat, signoque edito, monebat, ut in sacra actione progrederetur; sed ille mortuo similimus omnis sensus expers apparebat. Unde necessum fuit magna vi per sacram vestem hominem trahere, & excitare. Ille quasi è sopore gravi expergiscens: Eja, inquit, sed quid de puerulo isto agemus? num algentem & toris pro frigore artubus trementem solum relinquemus?

Beata Margarita cui nomen à Castello Italiæ urbe, ubi nata & sepulta, sæpè in contemplatione deliciebatur coram præsepio pueri JESU. Hinc cùm post mortem intestina extraherentur, ut corpus aromatibus conditum, incorruptum servaretur ob devotionem fidelium; ubi cor ejus abstractum fuit, repertus est unio (lapis pretiosus) insigni magnitudine & pulchritudine, in quo sculpta erat imago Nativitatis, eademque Virgo genuflexa ibidem ante Dominum præsepe. Qui unio ita servatur adhuc in sacrario B. Dominici, cujus illa tertium Ordinem professa erat. Ludov. Gran. ser. de Nativ.

I. Solebantne veteres Christiani sub Ecclesiæ incunabula hanc solemnitatem Nativitatis Domini etiam cum octava magno fervore celebrare?

R. Ita maximo. Probari hoc potest duobus exemplis è Martyrologio Romano petitis. Martyrolog. Roman.

Digitized by Google

petitis. Horum alterum habetur Cal. Jan. in hæc verba: Romæ S. Almachii Martyris, qui jubente Alipio Urbi Præfecto, cùm diceret: Hodie Octavæ Dominici diei sunt, cessate à superstitionibus idolorum, & à sacrificiis pollutis: à gladiatoribus occisus est.

Alterum verò 25. Decembris, ubi habetur. Nicomediæ passio multorum millium Martyrum, qui cùm in Christi Natali ad Dominicum (Ecclesiam sive ad Missam) convenissent, Diocletianus Imperator januas Ecclesiæ claudi jussit, & ignem circumcirca parari, tripodemque cum thure præ foribus poni, ac præconem magna voce clamare, ut qui incendium vellent effugere, foras exirent, & Jovi thus adolerent, cùmque omnes una voce respondissent, pro Christo se libentiùs mori, incenso igne consumpti, eo die nasci meruerunt in cœlis, quo Christus in terris pro salute mundi nasci dignatus est.

I. Quis instituit hanc Natalis Domini festivitatem?

Baron. an. Christi 59 n. 36.

R. Cùm antiqui Patres in suis, quas hac die ad populum homiliis habuerunt, de eo festo, ut de re antiquissima locuti sint, nullumque inveniatur institutionis exordium, ab ipsis Apostolis institutum esse piè credendum est.

I. Quid notandum circa Christi Domini Nativitatem, sive Virginis Matris puerperium?

R. Quod cuncta sunt gaudio plena, sancta, & per omnia admiranda. Sine dolore peperit, quæ nullam in Conceptione carnis voluptatem sensit. Cæteræ mulieres non sine violenta dilatatione partium illarum per quas infantulus prodit in lucem, parturire possunt, atque inde existit vehemens illæ parturientis dolor. Sancta verò Dei genitrix nullam passa est in parturiendo meatuum apertionem, aut dilatationem, sed ut Virgo concepit, sic etiam Virgo peperit: & ut Christus clauso sepulchro resurrexit; & clausis januis ad Apostolos introivit, sic etiam utero clauso in lucem prodiit. Hoc est quod canit Ecclesia, *post partum Virgo inviolata permansisti.*

Hier. contra Helvi.

I. Numquid ergo pictores atque sculptores aliqui imperiti meritò reprehendi debent, qui sanctam Domini & Salvatoris nostri generationem ex Virgine per mulierem in lecto decumbentem exprimunt?

R. Planè, cùm, ut dictum est, nullos Virgo in partu experta sit dolores, neque eguerit obstetrice, aut mulierculârum sedulitate, sed ipsa Mater, & obstetrix fuerit, quæ flexis poplitibus editum in lucem filium, ipsum, quem genuit adoravit. Quod significat ipse Evangelista Lucas enarrans, quòd ipsa puerum in lucem editum confestim pannis involverit, & in præsepio collocaverit, ut suprà notavimus. In tantum ergò Virginis partus à cæteris mulierum partubus discrepavit, quantum ipse puer JESUS cæteris infantibus, filiis hominum excelluit. C. 2. S. Th. 3. p. q. 28. a. 6. ad 3.

I. Sed unde hæ omnes prærogativæ, sive excellentiæ partus Virginis?

R. Ex ipsa virtute Spiritus sancti qui in filii Dei Nativitate Virginis Matris integritatem servavit, sicut in Conceptione eidem fœcunditatem contulit. De Virginit. B. V. S. Thom. 3. p. q. 28.

I. Mansitne igitur Dei Mater semper Virgo?

R. Ita planè confitendum est, ut Dei Mater dicatur *Virgo ante partum, Virgo in partu, & Virgo post partum*, sicuti suprà notavimus ad ejus laudem canere Ecclesiam.

I. Habesne in scripturis Dei genitricis perpetuæ Virginitatis aliquas figuras? Figuræ Virginit. B. Virg. Deiparæ.

R. Habeo. Rubum incombustum, Exod. Vide Bernard. ser. 2. suprà Missus. *Secundò*, Urnam auream, in qua manna reconditum est, Exod. 16. Vide Ambros. ser. 3. *Tertiò*, Arcam de lignis Setim sabrefactam. Exod. 25. *Quartò*, Virgam Aaronis flores germinantem, num. 17, & Isa. 11. *Quintò*, Vellus Gedeonis rore plenum Jud. 6. Vide S. Bernard. ser. 2. suprà Missus, & ser. 2. de Annuntiatione, Chrysol. 143. *Sextò*, *Terram qua dat fructum suum, & veritas de terra orta est*. Christus de Virgine natus; Augustin. tract. 41. in Joannem. *Septimò*, Virginis integritatem porta clausa significavit, per quam *solus Dominus Deus Israel ingreditur, & egreditur*. Augustin. serm. 2. de Nativitate. *Octavò*, Lapis de monte abscissus absque manibus designavit Christum de utero Beatæ Virginis absque virili semine proditurum, S. Augustin. concione ad Catech. S. Hieron. Psal. 66. Psal. 84. Ezech. 44. Dan. 2.

Digitized by Google

Hieron. Theodor. Lyran. super Danielem.

I. Habesne exemplum ad confirmandam hanc perpetuam Dei genitricis Virginitatem?

In Vita S. Ægidii apud Sur. 1. Aprilis. tom. 2.

R. Habeo. *Hærebat in re certissima quidam Theologiæ Doctor, & mali dæmonis molitione de Maria Dei matris perpetua virginitate dubitabat. Objiciebatur enim illi, non quidem fidei sed rationis difficultas, qui fieri posset ut Maria Mater esset, & Virgo: multosque annos vir Theologus, & plane Catholicus quiescere non poterat, hominemque nanciscì cupiebat, quo magistro, & medico ad eximendum scrupulum, morbumque pellendum, uteretur. Cùmque ad hujus Theologi, & Religiosi viri aures, Ægidii fama, qui D. Francisci sectator erat, perveniisset; quodque ad divina mysteria contuenda sæpenumerò raperetur, ad eum se conferre statuit, haud dubia concepta spe mentis eo ninò tranquillandæ. Ægidius hominis procul-visi & iter & animum præcognoscens obviam procedit venienti; & baculo quo se sustentabat, terram pulsans; Theologum his verbis antevenit; Frater Prædicator (erat ex alumnis D. Dominici) Sanctissima Deipara Maria Virgo est ante partum; statimque ut hæc dixit pulcherrimum illic exortum est lilium. Iterum percussa humo repetit; Frater prædicator, S. Maria Virgo est in partu; & confestim alterum non minoris pulchritudinis exortum est lilium. Tertiò bacillo solum feriens; Frater, inquit Concionator, S. Maria Virgo est post partum; simulque tertium extitit lilium formositatis, & candoris admirandi. His aliis dictisque aufugit Ægidius, cùm dubitationem magistri ex animo funditùs ejeciisset. Quæ etsi non errare cogebat, tamen animi tranquillitatem adimebat, & in fide vacillandi non levem metum ingenerabat. Ille ut Ægidium esse comperit, qui se curaverat (non enim de facie noverat) Franciscanum ex illo tempore Ordinem miro est amore complexus, Ægydiumque præsertim. Nec dubitavit tria lilia Deipara fuisse Virginitatis perpetuæ fidem, quasi triplici nodo, qui difficilè rumpitur, in concionatoris animos religantis.*

Exemplũ.

I. Estne laudabilis consuetudo, qua puerperæ in difficultate partus Virginis auxilium invocent?

R. Ita. Nam Beatissima Virgo quæ absque dolore nobis peperit Salvatorem, sæpè illis in ejusmodi difficultate opitulata est.

I. Habesne exempla ad hanc rem?

R. Habeo. *Mulier quædam de partibus Aretinis jam dies septem gravissimè cruciata desperabatur à medicis. B. Franciscum, qui tunc obierat, fidenter invocavit cum voto ei facto. Obdormivit mulier, & ecce apparet ei Franciscus, & interrogat, Agnoscis me? Nostine etiam canticum Salve Regina, ad implorandum Deiparæ auxilium? Cumque illa respondisset agnoscere se Franciscum, & nosse illud canticum, ait ei Franciscus: Exordire igitur, & incolumis paries. Ad hanc vocem experrecta mulier pronunciat: Salve Regina, &c. & in illis verbis: Et Jesum benedictum fructum ventris tui, filium pulchellum edit omni lib rata dolore, gratias agens Regina misericordiæ, qua interveniente Beato Francisco tantam erga se ostenderat pietatem.*

Exempla.

Bonav. in vita S. Francisci.

In Hispania Matrona quadam genere, & fide Christiana nobilis; per infideles è Patria abducta; ac multis difficilibusque per eosdem operibus quasi mancipium oppressa, non curantes quod utero gravida & prægnanti proxima esset, partum tandem inter animalium immunditias in stabulo effundit sola, & absque obstetricante comite. Quid ageret? Rosarium arripit, & ad B. Virginis opem confugit, protinus adfuit illa quæ invocantibus se nunquam non auxiliatur, & obstetricis partes agit, prolem in manus assumit, eamque decentissimè pannis involvit. Benedictus Maria Filius Dominus noster Jesus Christus sacris vestibus amictus Baptismum ministrat. Quid plura? paucis post diebus venit Angelus invitans puerperam ad purificationem, ut moris est Christianarum mulierum post partum. Illa secuta Angelum in comitatu S. Annæ, & B Mariæ Magdalenæ venit ad templum sibi ignotum, in quo præsente Virgine Deipara Christus ipse Dominus Missam celebravit, puerperam sacri corporis sui communione refecit, & mox illa sana, & incolumis inter suos sistitur in Patria, magno divinæ bonitatis ostento.

P. Ioan. Montanus in suo Mariali.

I. Cur igitur nolunt hæreticæ mulieres prægnantes Beatiss. Virginem invocare?

R. Quia

Digitized by Google

Mira improbitas hæreticarum mulierum.

R. Quia non credunt quòd eas juvare possit; imò audent (non sine grandi blasphemia) asserere quòd non manserit Virgo post partum; adeoque indignos planè se præstant ejus ope.

Exemplū.

I. Habesne etiam ad hanc rem exemplum?

Lindan. Apol. 2. relig. Cathol. c. 11.

R. Habeo. In partibus Hollandiæ, mulier quædam cœpit partus dolores, & angustiam persentiscere; accurrunt, ut fit in tali occasione, cognatæ, & vicinæ, cumque multiplicarentur ejus ærumnæ, una ex astantibus monet Deiparam Virginem ut invocet. Quid tu mihi, inquit parturiens, de sue illa? Non offendaris Catholice lector, dum ista tuis auribus ingeruntur; hæ sunt nimirum horrendæ blasphemiæ, quas ore sacrilego contra Deum ejusque Matrem amovere solet *Monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum est.*

Sed audiamus rei exitum: justissima Dei vindicta statim præ foribus adfuit; Nam quæ impurissima voce Sanctissimam Deiparam semper Virginem, suem dixerat, parit illa emortuas aliquot sues, dignos planè fœtus spurcissima illa, & tetra maledicta sue.

I. Quæ sunt hæreses præcipuæ, quæ huic sanctissimæ Virginis fœconditati, & illibatæ Matris Virginitati adversantur?

Hæreses principales contra mysterium illibatæ semper Virginitatis Deiparæ Ebionis & Cerinthi teste Iren. l. 1. c. 25. Joviniani.

R. Tres istæ. *Prima*, eorum qui impiè docent Virginem ex Josepho concepisse more aliarum fœminarum, adeoque negant Virginem ante partum fuisse. Hæc est Judæorum hæresis, nec non eorum qui censuerunt Christum Dominum purum hominem fuisse. In his fuerunt Ebion, & Cerinthus, contra quos S. Joannes Evangelium suum conscripsit, & in ejus cap. 1. asseruit, quod *Verbum caro factum est*. Contra illos sufficiat illud Isaiæ: *Ecce Virgo concipiet* quod in Beatissima Virgine Maria impletum fuisse declarant SS. Evangelistæ Matthæus, & Lucas c. 1.

Secunda, est eorum qui asserebant B. Virginem in partu corruptam fuisse; & hæc fuit hæresis Joviniani, uti testatur S. Augustinus l. de hæres. Contra eos quoque ducitur efficacissimum argumentum ex loco Isaiæ allegato; dicitur enim: *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium*; & ex Prophetia Ezechielis, ubi dicitur: *porta hæc clausa erit; & non aperietur, & vir non transibit per eam.* S. Amb. l. de institut. Virg. c. 8. Bernard. ser. 2. sup. Missus. S. Augustinus serm. 2. de Nativit. *Porta*, inquit, *clausa est signaculum pudoris, immaculata carnis, integritas: non enim violata est partu, qua magis sanctificata est conceptu.* Cap. 44.

Tertia, aliorum, qui cùm Beatam Mariam ante partum, & in partu Virginem faterentur, tamen à partu dixerunt plures Filios ex Josepho concepisse, qui propterea in Evangelio vocarentur Fratres Domini. Hujus hæresis assertor fuit Helvidius, contra quem integrum librum eruditè scripsit S. Hieronymus. Contra has omnes hæreses dicimus in hoc nostro Symbolo: *Natus ex Maria Virgine.* Helvidii.

I. Cur ex Virgine Dei Filius nasci voluit?

Cur de Virgine Matre nasci voluit Deus.

R. Quia incorruptio facit similem esse Deo; decebat autem Matrem similem esse Filio. 2. Omninò congruebat, ut sicut mentis Verbum absque corruptione concipitur, ita Verbum Dei carnem, sine Matris corruptione conceptam assumeret. 3. Dignitati personæ Christi adversaretur concipi per concupiscentiam peccato infectam, cùm ipse ad tollendum peccatum mundi veniret. 4. Oportebat insigni miraculo Ecclesiæ caput nasci de Virgine, ut sua corporali Nativitate adumbraret spiritualem suorum membrorum de virgine Ecclesia regenerationem. Quemadmodum enim Filius Dei factus est homo in utero Virginis, ita homines renascuntur Filii Dei per undam Baptismatis. 5. Conveniebat ut secundus Adam ex Virgine, sola Dei concurrente virtute nasceretur, sicut primus Adam à Deo ex terra Virgine plasmatus fuerat. 6. Congruebat ut sicut per Virginem serpens lethiferum virus, ita per Virginem Deus salutis antidotum propinaret: ut quemadmodum per Virginem mors, ita & per Virginem vita rediret, Virginisque Eva Maria Virgo fieret Advocata. Aug. Enchir. c. 34. & 40. Idem de S. Virgin. c. 6. Iren. l. 3. contr. hæres. c. 31. & 33.

I. Cur de Virgine desponsata Christus nasci voluit?

R. Breviter respondet S. Hieronymus: *Primò*, ut per generationem Joseph origo Mariæ Lib. 1. Comm. in Matth. c. 3.

Digitized by Google

Mariæ demonstraretur. *Secundò*, ne lapidaretur à Judæis ut adultera. *Tertiò*, ut in Ægyptum fugiens haberet solatium. Martyr Ignatius etiam quartam addit causam cur à desponsata conceptus sit; ut partus, inquiens, ejus celaretur diabolo, dum eum putat non de Virgine, sed de uxore generatum.

Vide plures causas apud S. Th. 3. p. q. 29. a. 1.

I. Cur de Virgine fabro desponsata?

R. Non id quidem sine divinæ providentiæ consilio factum est; quia enim secundùm divinitatem Filius erat conditoris mundi; etiam secundùm humanitatem fabri Filius dici elegit. Ambigitur autem qualis faber Joseph extiterit: Communis quidem opinio, quam sequitur S. Thom. sup. Matth. 13. artem lignariam exercuisse obtinuit; S. verò Hilarius can. 14. in Matth. Beda l. 2. in Marcum & alii nonnulli fabrum ferrarium fuisse censent; Tvcum inter Josephum fabrum utentem igne, spiritu, & aqua ad ferrum edomandum, & Deum Patrem commutantem vasa iræ aqua, spiritu & igne, in vasa misericordiæ, collocantes.

Matth. 13.

Marc. 19.

LECTIO III.

P. REcense, si placet, totum ordinem hujus mysterii Dominicæ Incarnationis breviter per modum repetitionis?

Ordo mysterii Incarnationis.

R. Libenter fecero: Igitur Pater misericordiarum, & Deus consolationis tactus dolore intrinsecùs, quod omne genus humanum per peccatum in certissima mortis æternæ discrimina ruerat, in ipso Sanctissimæ Trinitatis Concilio, ut sic loquamur, consultationem, in eum qui sequitur modum instituit. *Quem mittam, aut quis ibit nobis?* nimirùm ad redimendum hominem per assumptionem carnis. Valde autem convenienter quasi deliberat Pater dicendo (quem, aut quis) sufficiebat enim unum ex Trinitate descendere. Addit (mittam) quod concernit solum Filium, aut Spiritum sanctum, qui, ut in Trinitate soli procedunt ab alio; ita & soli mitti possunt. Ne autem putetur Pater non potuisse, aut non voluisse incarnari, proponit, & de se deliberationem & dicit: *Aut quis ibit nobis?* Pater enim tametsi non mitti poterat, tamen ad incarnationem ire, id-

Isaiæ 6.

que nomine totius Trinitatis; ob hoc dicit: *nobis*, ob consilii benigni atque humanitate pleni communitatem, omnisque divini beneficii societatem, quæ est in Trinitate, ait Areopagita de divinit. nom. c. 2. p. 1. Sequitur in Isaia: *& dixi*. Quod intelligendum est Isaiam dicere in persona Filii Dei. *Dixi*, inquam, *ecce ego, mitte me*. Filius enim dum res versatur in deliberatione, ad Incarnationem se primus obtulit. Probatur hæc ex Athanas. expos. in verba Christi: *Omnia mihi tradita sunt*; ubi ita dicit: *Deus hominum amator, & nolens perire quem ad imaginem suam condiderat, in hac verba* locutus est: quem mittam, aut quis ibit nobis? *omnibus obticentibus, locutus est Filius*: ecce ego, mitte me: *Quo tempore, attento quod præ reliquis filius conveniens sit incarnaretur, dixit Pater*: vade ergò. *Tum decretum est, ut ipsum Verbum caro fieret, carnemque assumptam in omnibus instauraret*. Hæc Athanasius.

I. Quid porrò accidit?

R. Beatissima igitur Trinitas delegavit Archangelum Gabrielem, qui de Dei omnipotentis voluntate, & definito consilio Virginem Mariam, quæ in oculis Domini gratiam invenerat, edoceret: nimirùm, quod ipsa electa esset, ut Spiritu sancto operante Dei Mater fieret, & Virgo permaneret. Hæc ubi Virgo secundis auribus hausit, & Angeli verbis assentiens, dixit: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum*: statim sanctissimum Christi Corpus formatum, eique anima rationis compos conjuncta est, atque ita in ipso temporis articulo perfectus Deus, & perfectus homo fuit; hoc autem novum fuisse, atque admirabile Spiritus sancti opus, nemo dubitare potest, cùm servato naturæ ordine nullum corpus hominis, nisi infrà præscriptum temporis spatium, anima informari queat. Deinde verò illud accedit, maxima admiratione dignum, quod ut primùm cum corpore anima conjuncta fuit, ipsa etiam divinitas cum corpore, & anima copulata est: quare simul ac corpus formatum atque animatum est corpori & animæ divinitas conjuncta, eodem planè puncto temporis perfectus Deus & homo Christus extitit, & Virgo sanctissima verè & propriè

Luc. 1. Quo temporis instanti corpus Christi in utero Virginis formatum.

Quando divinitas humanitati conjuncta?

Mater.

Digitized by Google

Mater Dei dicta quod eodem momento Deum, & hominem conceperit.

I. Quid nobis emolumenti ex hac sacra Verbi Incarnatione accessit?

Ex Symbolo. R. Nuper diximus Jesum Christum Dominum nostrum è cœlis descendisse *propter nos homines, & propter nostram salutem*, id est, ut nos redimeret, & pretio Sanguinis sui à servitute diaboli, & ab æterna damnatione liberaret.

Genus humanū non potuit ullius creaturæ viribus restitui. I. Dic, obsecro, non poterat ergo ipse homo seipsum liberare?

R. Minimè.

I. Quare non?

R. Quia omnis homo peccator est, & in dies cumulum peccatorum suorum auget: ut propterea minimè sit idoneus ad comparandum ingentem illum meritorum Thesaurum, qui ad redemptionem generis humani sufficiat.

I. Non poterat ergo Angelus quispiam nos liberare?

R. Non.

I. Quare non?

R. Quia majus erat debitum nostraque offensa, quàm ut per cujusvis puræ creaturæ merita tolli posset; præsertim si supposueris Dei voluntatem fuisse, ut illa offensa secundùm omnem rigorosæ justitiæ rationem exsolveretur.

I. Quem igitur, & qualem fuisse oportuit eum, quem decreverat Deus mundi Redemptorem?

Redemptorem mundi oportuit esse Deum & hominem. S. Leo idem ep. 13. ante mediū ad Pulcheriā Augusti. R. Non alium, quàm Deum & hominem, hominem quidem impollutum, & peccati omnis expertem, plenumque gratiæ ad merendum; Deum verò, ad conferendum operibus meritis, & satisfactionibus suis pretium, & valorem infinitum. Ita sane, *nisi ille*, Christus, *fuisset missus, nemo nostrum fuisset ab iniquitate dimissus*. Et; *Nisi novus homo factus in similitudinem carnis peccati, nostram susciperet vetustatem, & consubstantialis Patri, consubstantialis esse dignaretur & Matri, naturamque sibi nostram solus à peccato liber uniret, sub jugo diaboli generaliter teneretur humana captivitas*. Nihil Moyses, nihil Prophetæ cæteri conferre nobis poterant ad salutem. Hujusce rei præclaram figuram habet lib. 4. Reg. c. 4. 29.

I. Quo sensu dicitur in Symbolo, quod Christus Dominus *de cœlis descendit*, potuitne igitur Deus locum mutare, cùm sit ubique, & omnia impleat?

S. Thom. 3. p. q. 57. a. 6. ad 2. R. Descendit, non loci mutatione, sed nova operatione, & sui exinanitione, quia cùm in forma Dei esset, formam servi accepit.

I. Quem fructum ex hoc articulo colligere licet?

R. Primum quidem oportet nos tanti beneficii commemoratione aliquam gratiam ejus auctori Deo referre. Deinde debemus eximium hoc, & singulare humilitatis exemplum nobis ante oculos ad imitandum proponere; quid enim ad animorum nostrorum superbiam, & elationem comprimendam accommodatius esse potest, quàm sæpiùs pia memoria repetere, Deum hominem factum? Tertiùm, cavendum est ne maximo nostro malo eveniat; ut quemadmodum Salvatori nostro in diversorio Bethleem locus, ubi nasceretur, defuit; ita etiam quando jam in carne non nascitur, locum in cordibus nostris invenire non possit, ubi in spiritu nascatur?

DE IV. ARTICULO.

CAPUT QUINTUM.

Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus.

LECTIO PRIMA.

I. QUis est quartus Symboli Articulus?

R. *Passus sub Pontio Pilato, &c.*

I. Quid sibi vult hic articulus?

R. Complectitur mysterium Redemptionis humanæ, quando idem verus Dei filius secundùm humanam illam naturam assumptam extrema verè passus est pro nobis sub Pontio Præside, in Crucem suffixus, in Cruce mortuus, & deinde sepultus.

I. Estne hujus articuli fidelibus necessaria cognitio?

Articuli à Cognitio necessaria. 1. Cor. 2. R. Planè necessaria. Adeò quòd libenter fatetur Apostolus nihil aliud se scire, *nisi JESUM Christum, & hunc crucifixum*.

Digitized by Google

xum. Hoc nimirum est præcipuum religionis nostræ fundamentum, quòd credamus Christum Dominum morte sua peccatum sustulisse, nosque Deo Patri in Sanguine suo reconciliasse. Quare in hoc argumento præcipuum studium, & operam adhibeant Parochi, ut fideles Dominicæ Passionis memoriam sæpissimè animo repetant, & tanti beneficii commemoratione excitati, totos se ad Dei erga nos amorem, & bonitatem suscipiendam convertant.

I. Estne frequenter hominibus inculcatum hoc mysterium?

R. Frequentissimè. In hoc ferè omnes Prophetæ ante Christi adventum; Apostoli post ejus Mortem & Resurrectionem laborarunt, ut hominibus persuaderent hunc esse mundi Redemptorem, eosque in Crucifixi potestatem, atque obedientiam redigerent. Imò ipse Dominus Deus, cùm nihil tam ab humana ratione remotum esset, quàm crucis mysterium, statim post peccatum non destitit tum figuris, tum Prophetarum oraculis filii sui mortem significare.

Figuræ. I. Affer mihi, si placet, è famosissimis aliquot hujusce rei figuras?

R. Ut de multis pauca attingamus; Gen. 4. 11. Abel primùm, qui Fratris invidia occisus est; deinde Isaac sacrificium; præterea Exod. 11. Agnus, quem Judæi cùm è terra Ægypti egrederentur, immolarunt; tum serpens Num. 21. æneus, quem in deserto Moyses exaltavit, Christi Domini Passionis ac mortis figuram præmonstrabant.

I. Sed quid de Prophetiis eò pertinentibus?

Prophetiæ. R. Multi sanè Prophetæ de Passione ac morte Domini vaticinati sunt: sed præcæteris, ut Davidem omittam, qui omnia præcipua Redemptionis nostræ mysteria in Psalmis complexus est, Isaiæ oracula tam aperta, & clara sunt, ut rectè dici queat eum potiùs rem gestam exposuisse, quàm futuram prædixisse.

Isaias clarissimè de passione Domini vaticinatus.

I. Quid verò egit Christus Dominus toto vitæ suæ decursu usque ad Prædicationem suam sub annum 30. ætatis susceptam?

R. Quoad Christi vitam legimus admirandam ejus ex Virgine Conceptionem, & Nativitatem. Circumcisionem, & in Templo Præsentationem, cumque esset annorum duodecim, in medio Doctorum sessionem; quodque Patri, & Matri subditus fuerit. Cætera, usque ad Joannis Baptistæ gesta miro silentio Evangelistæ præterierunt.

I. Sed quid egit?

R. Valentiniani, teste Iren. l. 1. c. 17. dixerunt illo tempore Christum studiis Doctrinæque legis acquirendæ vacasse.

Celsus, Origene teste l. 6. cont. eundem Platonicæ Philosophiæ operam dedisse, suaque dogmata ex ea hausisse commentus est.

At certum est Christum Dominum æternam Patris Sapientiam, nec litteris, nec scientiis ad discendum incubuisse, ut apertè Judæi ipsius æmuli testantur, cum exclamatione admirantes: *Quomodo hic scit litteras, cùm non didicerit? unde huic sapientia tanta?* Matth. 13. Marc. 6. Joan. 4.

I. Quid igitur?

R. Respondendum est Dominum fabrilem cum Patre Josepho artem exercuisse laboreque manuum sibi atque Matri victum comparasse, ut concives obstupefacti his verbis indicant: *Nonne hic est faber, Filius Mariæ, unde huic Sapientia tanta?* Marc. 6. Quæ verba attendens Justinus Martyr in suo cum Triphone dialogo: *Fabrilia namque*, inquit, *cum in hominibus esset Christus Dominus, faciebat opera, aratra, & juga conficiens.*

I. Quandonam exorsus est Prædicationem Evangelicam?

R. Præmisso Joannis Baptistæ testimonio, susceptoque illius Baptismo, nec non prævio 40. dierum jejunio in deserto, circa trigesimum ætatis annum prædicare cœpit. Prædicationem porrò continuavit ultra triennium, & auditoribus suis fidem, & obedientiam exigens: *erat enim docens sicut potestatem habens, & non sicut Scribæ & Pharisæi*. Matth. 7. Luc. 4. Marc. 1. Cujus verba, sicut auctoritatis, ita & admirandæ suavitatis fuere plena: omnes enim testimonium illi dabant, & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipsius, ait Sanctus Lucas. Unde Sponsa de sui Sponsi verbis canit: *Diffusa est gratia in labiis tuis*. Psal. 44. Neque verò in Christi verbis tantùm singularis exstitit suavitas, verùm etiam incredibilis quædam

Digitized by Google

Prædicatio Christi qualis erat.

dam vis, & energia, quæ auditorum mentes illustraret, cor tangeret, & voluntatem sic afficeret, ut, quocumque vellet, pertraheret. Non enim aliorum Doctorum more foris tantùm pulsabat, plantabat, rigabat, sed etiam quos volebat, illuminabat, ac bonam inspirando voluntatem ad se pertrahebat, sibique credulos, & obedientes efficiendo, suæ Doctrinæ incrementum præstabat; ut sæpè docet *Aug. l. de magist. c. 14. l. de gratia Christi c. 13. & 47. l. de prædest. sanct. c. 8. & alibi.*

Exemplum.

I. Habesne aliquod notabile exemplum alicujus conversi ad Prædicationem Christi?

R. Ita, plura sunt in Evangelio ejusmodi exempla; sed illustre in primis mihi videtur illud Sancti Matthæi Apostoli, quod refertur in Revelat. Sanctæ Birgittæ l. 1. c. 129. in hunc modum: Oranti S. Birgittæ ad Sepulchrum Apostoli Matthæi: *voluntas mea* (inquit S. Matthæus) *talis erat eo tempore* (Telonii) *quod neminem defraudare volui, sed desiderabam invenire viam per quam separarem me ab officio isto, & toto corde adhærerem Deo soli. Prædicante igitur amatore meo JESU Christo, tunc inflammabatur sicut ignis verbum vocationis suæ in corde meo, sic dulciter sapuerunt verba sua mihi, quod de divitiis, & honoribus non plus cogitabam, quàm de paleis: imò mihi magis flore placuit, & gaudere quòd Deus tantillum, & tantillum peccatorem vocare voluit ad gratiam, adhærens quoque Domino meo, verba ejus ardentiùs cœpi infigere cordi meo, quæ nocte & die, quasi cibum suavissimum gustando cogitabam.*

I. Quæ fuit Summa Doctrinæ Christi?

R. Quòd Deum unum in natura, & in personis trinum super omnia, & proximum diligere oporteat, sicut semetipsum: *In his enim duobus mandatis universa lex pendet, & Prophetæ.* Unde patet Christum non solùm fidem, & Sacramentorum susceptionem præcepisse, sed etiam Decalogi observationem à Christianis requirere. Nam Matt. 19. quærenti: *Magister bone quid boni faciam ut habeam vitam æternam?* respondit: *si vis ad vitam ingredi, serva mandata:* Et Matth. 28. Apostolis suis mandavit; *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis.* Procul ergo hæretici, qui volunt simplicibus imponere, docentes Evangelium esse nudam & absolutam promissionem vitæ æternæ absque ulla conditione, & obligatione observationis mandatorum Dei. Sanè Christum datum hominibus non solùm ut Redemptorem cui fidant, sed etiam ut Legislatorem cui obediant, sub Anathemate definivit Concilium Tridentinum.

Summa eorum quæ docuit Christus.

Sess. 6 can. 19 20. & 21.

I. Plurisne ergo æstimanda est Christi Doctrina, atque adeò Christiana Religio, quàm quælibet alia dogmata, aut sectæ Philosophorum, Sapientum, & quorumlibet Magistrorum?

R. Procul dubio. Et hoc variis rationibus evinci potest, quibus ipsemet Christus Dominus suam Doctrinam comprobavit. *Primò*, ipsiusmet summi Patris testimonio, qui dixit: *ipsum audite*, Matth. 3. & 19. & 2. Pet. 1. *Secundò*, miraculis, quæ certissima sunt divinæ missionis testimonia, & veluti sigilla, ut supra diximus cap. 2. lect. 2. *Tertiò*, Spiritus sancti testimonio: *Ille testimonium perhibebit de me.* Joan. 15. *Quartò*, testimonio sacrarum Scripturarum, oraculisque Prophetarum, qui ab orbe condito fuerunt. De Moyse loquens Dominus Joan. 5. dicit: *De me ille scripsit.* Et de Scripturis in eodem capite: *Illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me. Quintò*, testimonio Apostolorum juxta illud: *Vos eritis mihi testes.* Act. 1. *Sextò*, attestatione Martyrum, qui pro veritate Religionis Christianæ sanguinem atque vitam profuderunt, supra cap. 2. lect. 2. *Septimò*, sanctitate vitæ, & innocentia Confessorum, & Virginum, qui ex omni conditione, sexu, ætate, ad normam Doctrinæ Evangelicæ vitam componentes, sanctorum albo adscribi meruerunt. *Octavò*, & postremò ex consensione omnium populorum in eandem ipsam Doctrinam Christianam conspirantium, necnon Ecclesiæ à Christo fundatæ firmitate, adversùs quam inferni portæ nunquam prævalere potuerunt, neque poterunt.

Evangelium Christi excellit omnia dogmata quorumlibet sapientum.

Octodecim argumentis.

Digitized by Google

LECTIO II.

Passus sub Pontio Pilato.

I. DOcuisti supra JESUM Christum verum Deum esse, per omnia Patri æqualem, qui fieri potuit, quòd è manibus Pilati, & Judæorum sese non exemerit?

De Passione Domini S. Tho. 3. p. q. 46. usque ad 50. Matt. 26. Ita. 53. Joan. 10.

R. Poterat id quidem, si voluisset, uti declarat ipse subjectis verbis: *An putas quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modò plus quàm duodecim legiones Angelorum?* Sed coegit eum amor pro nobis volentem mori. *Oblatus est, quia ipse voluit.* Et: *Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam.*

I. Sed qua ratione mortuus est, si Deus erat, protestne igitur Deus mori?

R. Absolutè non. Christus enim mortuus est uti homo, non uti Deus.

I. Solet tamen dici, quòd *Deus mortuus est*, debetne iste loquendi modus admitti?

Quomodo Deus mortuus sit?

R. Omninò, quia ipsissima veritas est, quod ille mortuus est secundùm humanam naturam, qui Deus erat; & homò. Ita familiari, & quotidiano sermone dicimus: *iste homo mortuus est*, cùm anima non interierit.

I. Possesne mihi ejusmodi mysterium explanare per aliquam veteris testamenti figuram?

Amb. in Ps. 39.

R. Ita. Gen. 22. Isaac, qui divinitatem figurabat non fuit occisus, sed ejus loco aries, qui humanam Christi naturam referebat, inter vepres repertus. Aliam item hujusce rei figuram. Vid. Levit. 14. n. 49.

I. Uterùm pati Christum oportuerit?

R. Cùm Deus nulla possit adstringi absoluta necessitate ad operandum, confitendum est non fuisse absolutè necessarium, ut Christus pateretur. Primò quia totum genus humanum à justitia lapsum, damnationique obnoxium, in perditionis massa relinquere poterat, digniusque afficere supplicius, juxta illud Sapient. 12.

Rom. 9.

Quis tibi imputabit, si perierint nationes quas tu fecisti? Et *Deus cujus vult miseretur, & quem vult, indurat.* Prometuit enim homo peccando, ut id totum perderet, quod erat, & ad quod conditus erat, juxta Augustin. l. de corrept. & grat. c. 10. Enchir. c. 27. 2 Potuisset Deus totum mundum liberare sola misericordione, & gratuita condonatione, aut solo verbo; aut sola incarnatione, vel una denique guttula Sanguinis, aliisque multis modis, non perferendo atrocia crucis tormenta, neque mortis cujusquam supplicium. Est enim Deus vitæ, mortisque Dominus, nulli alteri debitor aut obstrictus: ideoque salva justitia, sola voluntate, citra cujuscumque injuriam hominem liberare absolutè poterat, remittendo ei culpam, injuriamque suo Creatori irrogatam: non enim diabolo jus in hominem competebat, qui non Dominus, sed carceris custos, justitiæque Dei nudus executor erat; cujus justo judicio sub sua potestate derelictum torquebat, & affligebat.

Deus potuit hominem liberare absque Passione.

I. Quid igitur sibi volunt; *Oportet exaltari filium hominis.* Joan. 3. *Oportet filium hominis pati.* Marc. 8. *Oportuit Christum pati; &c.* Lucæ 24.

Oportet Christum exaltari, pati, mori, quomodo intelligendum.

R. Isti modi loquendi non significant absolutè necessarium fuisse Christum pati, sed tantum ex suppositione præscientiæ, atque præordinationis divinæ; qualis necessitas non est absoluta, sed conditionata; supposito nimirùm decreto Dei, quo ad finem Redemptionis humanæ præordinaverat tale medium tanquam efficacissimum, & maximè opportunum. Hanc necessitatem insinuabat Dominus Matth. 26. orans. *Pater si possibile est, &c.* Eodem pertinebat necessitas patiendi, quæ ex mandato Patris Christo homini facto oriebatur, de quo Joan. 14. *Et sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.*

I. Si nulla incubit Christo absoluta necessitas patiendi, sed conditionata dumtaxat, & ex suppositione, an saltem decens fuerit Christum pati?

Conveniētissimum medium liberādi hominem fuit Christi Passio.

R. Quamvis aliis variis modis Deus humanum genus liberare potuerit, sanandæ tamen miseriæ nostræ convenientior modus non fuit, quàm per Christi Passionem. Hic enim modus non solùm continet remedium, sed & obedientiæ, humilitatis, patientiæ, dilectionis, cæterarumque virtutum exemplum. Ac, ut à

vile.

Digitized by Google

dilectione incipiamus, non potuit Deus evidentius argumentum dilectionis homini impensæ exhibere, quàm in hoc Redemptionis opere. *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret*: Et, *commendat charitatem suam in nobis Deus, quoniam cùm adhuc peccatores essemus; Christus pro nobis mortuus est*. Et iterum: *Majorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis*. Imò verò (ut alibi Bern.) tu Domine majorem habuisti, qui animam tuam dedisti pro inimicis tuis. Si de *obedientia* quæratur, quænam potest inveniri obedientia promptior, aut exactior, quàm ea, qua ad mortem, mortem autem crucis crudelissimam, & probrosissimam sese Filius Dei demitteret? Et quæ humilitas profundior tali Filii Dei exinanitione, ut in similitudinem hominum fieret, & habitu inveniretur ut homo? Insignem habemus hujus rei figuram l. 4. Reg. c. 4. qua utitur S. Aug. serm. 11. de verbis Apostoli dicens: *Venit ipse grandis ad parvulum, Salvator ad salvandum, vivus ad mortuum. Et quid fecit? juvenilia membra contraxit, tanquam semetipsum exinaniens, ut formam servi susciperet: parvum se parvo coaptavit, ut efficeret corpus humilitatis nostræ conforme corpori gloriæ suæ. Sicut ergo ab Elyseo suscitatus est mortuus, sic à Christo justificatus est impius*. Vis exempla *sortitudinis*? Christus non destitit usque ad mortem testimonium veritati perhibere, non obstantibus insidiis à Judæis contra suam personam undequaque compositis. Vis *justitiæ*? Christus patiendo plenissimè Deo pro omni hominis debito satisfecit, cui solvendo impar erat homo, & id quidem in eadem natura, in qua nos diabolus vicerat, & in ligno, in quo victi eramus. *Misericordiæ*? Christus filius Dei, Agnus sine macula, impollutus, innocens Patri reconciliavit peccatores moriens justus pro injustis, Dominus pro servis, &c.

Joan. 3. Rom. 5.

Joan. 15.

Vid. S. Leo serm. 14. de Passione Domini.

Secundò, Christus sua Passione, non solùm nos liberavit à peccato, sed etiam nobis justificationem, & beatitudinem promeruit; quis verò poterat id præstare, nisi unus mediator Dei, & hominum JESUS Christus?

Tertiò, ipse redimendo nos tanto pretio, majorem à peccato nos removendi necessitatem induxit, secundùm illud. *Empti enim estis pretio magno, glorificate, & portate Deum in corpore vestro*.

2. Cor. 6.

Quartò, in hoc redemptionis per passionem opere, Dei admirabilis Sapientia, enituit. *Nam quia in Dei Sapientia mundus Deum non cognovit: placuit Deo per stultitiam Prædicationis salvos facere credentes*. Vide Damasc. libr. 3. Orthod. fidei cap. 1. Leon. serm. 5. de Nativit.

1. Cor. 1.

I Quos in corpore suo dolores Christus perpessus est antequam moreretur?

R. Vide, & lege attentè Historiam Passionis Dominicæ per quatuor Evangelistas exactissimè conscriptam.

I. Sensitne anima Christi aliquos cruciatus?

Quos cruciatus pertulit Christus in corpore.

R. Nulli dubitandum est, Christi animam, quod ad inferiorem partem attinet, à cruciatibus liberam non fuisse. Nam quod humanam naturam verè assumpsit, necesse est fateri, animo etiam gravissimum dolorem sensisse, quare inquit: *Tristis est anima mea usque ad mortem*. Nam etsi personæ divinæ humana natura conjuncta fuit, ita nihilominus passionis acerbitatem sensit, ac si ex ea conjunctio facta non fuisset, cùm in una JESU Christi persona, utriusque naturæ divinæ, & humanæ proprietates servatæ sint: atque idcircò quod erat passibile, & mortale permansit: rursus verò quod impassibile, & immortale erat, qualem esse divinam naturam intelligimus, suam proprietatem retinuit.

Matt. 26.

I. Dic in particulari, quos cruciatus pertulit Christus in anima?

R. Confusiones, ignominiam, irrisiones, opprobria, improperia, toto passionis tempore, præsertim quando Sapientia Patris illusa fuit, & stulta reputata in domo Herodis, & quando castissima Domini nostri JESU Christi innocentia denudata fuit coram toto populo. Ad hæc Salvatorem nostrum maximè affligebant peccata hominum, potissimùm illa quæ hic committebantur circa sacratissimam ejus humanitatem; falsa testimonia, blasphemiæ, damnatio iniqua,

Quos in anima.

Digitized by Google

Apostolorum Principis tertiò repetita negatio; Matris afflictissimæ dolor, Judæ proditio; ejusque prævisa damnatio; discipulorum fuga; & super omnia, quòd tanta hominum multitudo nullum ex tam acerba Passione fructum suo vitio factura esset.

I. Redige mihi in summam quanta pro nobis passus sit Christus Dominus?

Omnia tormentorum genera pertulit.

R. Ex iis quæ Prophetarum, Psalmorumque vaticinia de Passionis Christi acerbitate luculentissimè exprimunt, constat Dominum gloriæ omni passionum genere, quæ hominum actionibus, & injuriis inferri possunt, excruciatum fuisse.

Primò, passus est ab omni hominum genere, gradu, sexu, conditione; scilicet à Judæis, & gentibus; à Regibus, Principibus, Præfectis, popularibus; à civibus, & externis; à togatis, & militibus; Denique à Pontificibus, Scribis, Sacerdotibus, & Pharisæis; à viris, & mulieribus; à servis & ancillis; à propriis discipulis; à familiaribus, & ignotis; ac postremò, à vilissimis latronibus simul crucifixis.

Secundò, passus est in omni rerum genere, in quibus homo pati potest. In seipso videlicet, & in amicis; in fama per blasphemias, in honore per contumelias, & ludibria; in rebus externis, dum vestibus spoliatus fuit; in anima, ejusque potentiis per tristitiam, tædium, pavorem, zelum; in corpore per vulnera, flagella, crucifixionem.

Tertiò, passus est in omnibus suis membris, in capite per spineam Coronam; in facie & genis per alapas, & sputa, evulsionemque barbæ; in oculis velatus fuit; in lingua felle, & aceto potatus; in cervice arundine percussus; in brachiis & manibus expansionem, clavorumque perfossiones sustinuit; in dorso, & toto corpore flagella; in ventre livorem, in pedibus perforationem, affixionemque in ligno.

Quartò, passus est in omnibus sensibus: in tactu, acerbissimos dolores; in gustu fellis amaritudinem; in olfactu gravem cadaverum in Monte Calvariæ fœtentium odorem; in auditu, irrisionibus, blasphemiis, & contumeliis lacessitus fuit; visu suam nuditatem, Matrem lacrymantem, & opprobria, insultationesque Judæorum, & gentium crucifigentium spectabat.

Quintò, passus est Christus per omnem vitæ suæ ætatem: vix enim natus in Ægyptum exulat, & ab incunabilis usque ad mortem insidias, persecutiones, & dolores, quin & post mortem lateris apertionem sustinet.

Sextò, Christus omne genus passionum quas Adam peccando meruit, toleravit. Natus est in paupertate, educatus in miseriis; esurit; sitivit, alsit, fatigatus est, assiduè laboravit. Tandem se capi, ligari, flagellari, mortique probrosissimæ, nec minùs acerbæ Cruci seipsum addici permisit. In his autem tantis cruciatibus passionis tempore, omnem à se consolationem abdicavit. Quod indicant verba ista Psalmi: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Ps. 21.

Vide S. Thom. 3. p. q. 46. a. 6.

Ex quibus omnibus simul junctis colligere est, quæ, quanta, qualia, & quam varia dolorum, tormentorumque genera Christus Dominus nostræ salutis causa pertulerit; & quanto jure nos invitet apud Prophetam ad ea consideranda, dicens: *Videte, si est dolor, sicut dolor meus.* Thre. 1.

I. Cur voluit Christus pro nobis tam dira pati?

R. Ut manifestaret mundo immensam suam ergo homines charitatem. *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret.* Vid. ad Tit. 3. v. 4. Joan. 3.

I. Quid nos in recognitionem tanti amoris facere convenit?

Quid agendum in recognitionem amoris.

R. Tanti debemus æstimare pretium Redemptionis toti generi humano impensum, quanti, si mihi soli, aut tibi in particulari fuisset attributum. *Quid enim interest, si & alii præstita sunt, cùm quæ præstita sunt, ita tibi integra sunt, & ita perfecta, quasi nulli alii aliquid fuisset præstitum?* I. S. Chrys. l. 2. de compunct.

I. Habesne exemplum alicujus qui taliter id æstimavit?

Exemplum.

R. Ita. In promptu est exemplum sancti Pauli qui ad Gal. 2. *Dilexit me*, inquit, *& tradidit semetipsum pro me.*

I. Quid amplius nos facere oportet?

R. Redamare nos oportet eum, qui tantope-

Digitized by Google

toperè nos amavit, eique ad amussim obtemperare. Christus se totum tibi, tu te totum da, imò redde Christo in amorem & obsequium.

Peccatum, pro quo è mundo tollendo Salvator noster mortuus est super omnia detestari, & odisse: nam cùm peccata nostra Christum Dominum impulerint, ut crucis supplicium subiret, Hebr. 6 profectò qui in flagitiis, & peccatorum cœno volutantur, *rursum crucifigunt sibi metipsis filium Dei, & ostentui habent filium Dei.*

I. Affer aliquod exemplum ad rem?

Exemplum Ex Bulla Canonizationis ejus per Bonifac. IX. R. Sancta Birgitta, decimo ætatis anno, cùm die quadam de Passione Domini sermonem audisset, eumque cordi sic firmiter impressisset, nocte sequenti vidit JESUM in Cruce, Sanguine recenti perfusum, de Passione sua ipsam alloquentem; qua existimante eum tunc temporis crucifixum, & interroganti quisnam eum cruci tam dirè affixisset, respondit Dominus ab illis hoc factum esse, qui contemnerent charitatem ipsius. Ex eo tempore in Passionis Domini meditatione, ita afficiebatur, ut nunquam sine lacrymis de ea cogitare potuerit.

Alfud Surius tom 3. Junii 16. Quo tempore Albigenses hæretici vastabant Gallias, Beata Virgo Deipara apparuit Lutgardi, mœsto & lacrimabili vultu; sciscitanti de causa tanti mœroris, & consternationis, respondit illam esse quòd hæretici, & qui Christianismum professi in peccatis sordescunt, dilectum suum Filium JESUM Christum rursus cruci affigerent.

Affectus. *Posset hic opportunè fieri prolepsica aliqua exclamatio ad pueros super gravitate, & abominatione peccati*, dicendo: Egone JESUM benedictum Mariæ Filium, Regem meum, Deum meum crucifigam? Egone peccatum admittam, &c.

Sub Pontio Pilato.

Vid. sanct. Aug. de fide & Symbol. c. 5. & ser. 131. & 181. 1. Tim. 6. I. CUr in Symbolo exprimitur sub quo Judææ Præside Christus sit passus?

R. Tres potissimùm ob causas. *Prima*, ut tantæ rei, & tam necessariæ cognitio exploratior omnibus esset, si rei gestæ certum tempus (quod & ab Apostolo Paulo factum legimus) describeretur. *Secunda*, ut iniquissimus Judex, qui Deum suum per summum nefas morti adjudicavit, toti mundo innotesceret. *Tertia*, ut significaretur adimpleta Prophetia Christi Domini prædicentis: *Tradent eum gentibus ad illudendum; & flagellandum, & crucifigendum.* Matt. 20.

I. Non ergo Judæi soli necem Christo intulere?

R. Rectè infers: & istius rei fidem facit ipsissima Dominicæ Passionis historia; & primi Ecclesiæ fideles idipsum asserunt: *Convenerunt enim verè in civitate ista adversùs sanctum puerum tuum* JESUM *quem unxisti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum gentibus, & populo Israel.* Actor. 4.

I. An Judæi non plus peccaverint, quàm si purum hominem occidissent?

R. S. Tho. opusc. de Symb. Apostolorum: si quis, ait inquinaret vestem qua Rex est indutus, tantum reatum incurreret, ac si Regem ipsum inquinasset; Et si quis chartam laceraret, in qua verbum Regis scriptum est, tantum peccaret, ac si verbum Regis laceraſſet. Ita, &c. Ignorantia tamen nonnihil minuit peccatum minorum Judæorum, non verò majorum.

I. Quid tandem cum isto Pilato actum est?

R. Miserè seipsum interfecit anno Christi quadragesimo primo Viennæ in Galliis. Euseb. in Chron. Ado similiter in Chron. ex Paulo Orosio l. 7. cap. 5. Cassiod. etiam in Chron. Greg. Turon. l. 1. cap. 24. Baron. tom. 1. an. 45.

LECTIO TERTIA.

Crucifixus.

I. QUid hoc est *Crucifixus*?

R. Ista vox significat genus passionis Dominicæ, quod fuit acerbissimum, & longissimum, & infamissimum; quod solis, ut plurimùm vilibus personis adhibebatur. Et in specie significat quòd Filius Dei in crucem fit manibus, pedibusque clavis suffixus. Joann. 20.

Digitized by Google

I. Temerè ne accidit, quòd Christus per suffixionem in ligno crucis mortem est perpessus?

R. Quod potissimùm in ligno crucis mortem pertulit, hoc divino consilio tribuendum est. *Ut* scilicet, *unde mors oriebatur, inde vita resurgeret; & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur per Christum Dominum nostrum.* Serpens enim qui in ligno primos parentes vicerat, victus est à Christo in ligno crucis. Præfatio Missæ.

I. Si habes plures rationes ad demonstrandum consentaneum fuisse Redemptorem nostrum mortem crucis potissimum subire, illas profer in medium?

R. E multis quas SS. Patres latiùs sunt prosecuti, aliquas hìc breviter recensebo, si priùs monuero satis esse, si fideles credant illud genus mortis à Salvatore delectum esse, quod ad humani generis Redemptionem aptius, atque accommodatius videretur. Cur hoc genus tormenti subire voluit.

Prima quidem, ut figuræ, & Prophetiæ hujus rei ex ordine complerentur; ut serpentis ænei per Moysen in deserto exaltati. Vid. Gret. ser. de cruce, l. 2. c. 40. & 41. Deut. 28. Psal. 21. & 95. Sap. 14. N. 21 Jer. 11. Zach. 12. Isai. 65. Iren. l. 5. c. 31. Vide S. Hieron. in c. 3. ad Gal. c. 8.

Secunda, ut quemadmodum per manducationem pomi vetiti mors introivit in orbem; ita mundo redderetur per fructum de arbore crucis pendentem, adeòque esset proportio inter vulnus, & medelam. Hoc cantat Ecclesia in Hymno: *De parentis protoplasti fraude factor condolens, quando pomi noxialis morsu in mortem corruit; ipse lignum tunc notavit, damna ligni ut solveret.* Et legimus in Canticis: *Sub arbore malo suscitavi te, ibi corrupta est Mater tua, ibi violata est genitrix tua.* Cant. 8.

Tertia. In exemplum virtutis, ut fideles pro justitiæ & veritatis conservatione, nullum mortis genus detrectarent: sunt enim homines, qui quamvis mortem ipsam non timeant, genus tamen mortis horrescunt. Ut ergo nullum genus mortis rectè viventi homini metuendum esset, illius hominis cruce ostendendum fuit: nihil enim erat inter omnia genera mortis, illo genere execrabilius, & formidabilius. Hinc pulchrè dixit Sanctus Augustinus. *Ex cruce supplicio à Christo superato fluxit Martyrum fortitudo.* S.Thom. 3. P. q. 46. a. 6. De fide & Symb. & in Ps. 63.

Quarta, ut hac ratione susciperet in se Salvator maledictiones legis, ab iis eximendo quotquot in illas incurrerant: *Christus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum:* Gal. 3. 2. Cor. 5.

Quinta, ut redemptio Christi Salvatoris tanto esset copiosior, quanto Crucis supplicium acerbius, & turpius, cæterisque omnibus execrabilius. Vide Aug. Ench. c. 41.

Sexta, in Cruce palam, & omnibus conspicuus mori voluit, ut quamplurimi oculati testes passionis, & mortis, de ipsius resurrectione post triduum sequuta, indubitati etiam testes forent.

Septima, ut quisquis ab antiqui serpentis veneno, & morsibus sanari desideraret, in hunc unum Crucifixum fidei oculos erigendos intelligeret, juxta illud: *Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Joan. 3.

Octava, Christus exaltari voluit in ligno, ut aerem ipsum sanctificaret, ab aereisque potestatibus emundaret, viam nobis in cœlum præparans, & commonstrans. Chrys. in c. 3. Joan. Augustin. serm. 130. de temp. Rom. 6.

Nona, crucifigi voluit ad erudiendum nos, quod crucifigere, & mortificare carnis concupiscentias debeamus. In cujus rei typum Dominus, quando ad supplicii locum ducebatur, crucem suam tanquam verus Isaac portavit, simulque a Simone Cyrenensi portari disposuit.

Decima, tandem crucifigi voluit, ut superbia sæculi, per crucis Prædicationem humiliata corrueret. *Placuit Deo per stultitiam Prædicationis salvos facere credentes.* Et paulò infrà. *Et quòd infirmum est Dei, fortius est hominibus.* Quod Propheta non obscurè præsignificasse videtur in illis verbis. *Cornua in manibus ejus*, quod S. Hieron. & Aug. sic exponunt: fortitudo, & arma, quibus quasi cornibus hostes transfixit Christus, fuerunt brachia crucis, quibus affixæ fuerunt manus Christi. Et verò Christus Crucem antea probrosam, & abominabilem in eum honoris gradum 1. Cor. 1. Habac. 3.

eve-

Digitized by Google

evexit, ut nunc signo Crucis contra diabolum suos armet discipulos, inquit idem Sanct. Augustin. crucemque velut signum triumphi contra diabolum in frontibus suis fideles, & in vexillis ac insignibus gestent Regis. Hinc exclamat S. Leo: *O admirabilis potentia crucis.*

Serm. 181. de temp.

Serm. 8. de Passione Dom.

I. Sed quænam fuit ex parte Judæorum Crucifixionis causa?

R. Non alia quàm odium quo in Christum Dominum agnum innocentissimum ferebantur. *Morte turpissima*, inquiunt, *condemnemus eum*; sed cùm ejusmodi turpem causam fuco obducere vellent, prætexuerunt blasphemias, seditiones, regni affectationes, & ejusmodi, ut hac ratione justè eum in crucem egisse viderentur.

Sap. 2.

I. Fuitne hoc genus supplicii valdè infame?

R. Ita maximè, uti constat ex Scriptura, & auctoribus Sacris, & Profanis. Scriptura quidem proximè allegata, *mortem turpissimam*, crucis supplicium appellat. Imò non tantùm infamis, & turpissimus habebatur, qui ad crucem damnabatur, sed *maledictus qui pendet in ligno*, vulgò dicebatur. Usque adeò, quòd lege ibidem cautum sit, ut cadaver mortui illo statim die de cruce tolleretur, ne terram quodammodò, & aerem ipsum inficeret: *Nequaquam contaminabis terram tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in possessionem* Cap. 3. prioris ad Corinth. crux dicitur *Iudæorum scandalum & Gentium stultitia*. Vide August. serm. 36. in Joan. Lactantius l. 4. c. 26. dicit crucifixionem *servile fuisse supplicium, & homine libero quamvis nocente indignum*. Vid. l. aut damnum, §. sed enim ff. de pœn. unde concludere licet Christum Dominum Cruci adjudicatum servilis conditionis omninò, & pro vili mancipio habitum fuisse.

Deut. 21.

Quod ad profanos Auctores attinet, Cicero l. 5. in Verrem de Cruce Gabiniana hoc nobis latinum testimonium suggerit: *Facinus est vincire civem Romanum, scelus verberare, propè parricidium necare, quid dicam in crucem tollere? crudelissimum, teterrimumque supplicium: Verbo satis digno tam nefaria res appellari non potest.*

I. Magni nihilominùs æstimant Christiani Crucem; quinimò Sancti ipsi præcipuo se honore affectos putabant, si ad Christi Domini exemplum Crucis supplicio afficerentur?

Crux apud Christianos magni habita.

R. Hoc verissimum esse; illa enim crucis infamia, horror ille omnis abscessit, ex quo de membris Salvatoris nostri Crux decorem accepit. Exclamant modò fideles cum Apostolo: mihi absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri JESU Christi. Si crux fuit olim probrosa, si arbor maledicta, & infame lignum; modò exultans cantat Ecclesia: *Arbor decora, & fulgida, ornata Regis purpura, electa digno stipite tam sancta membra tandere.* Et in sequentibus: *Beata cujus brachiis sæculi pependit pretium.* Et iterum: *nulla sylva talem profert fronde, flore, germine.*

Hymnus Ecclesiæ.

Alius Hymnus.

I. Suntne etiam SS. Patres honorificè de Cruce locuti?

Patres de cruce honorificè locuti. Lib. 4. c. 12.

R. Honorificentissimè. Duos pro multis citabo. Sanctus Joannes Damascenus sic scribit: *Crux est clypeus, & armatura, & trophæum contra diabolum; signaculum ne tangat nos eversor, jacentium erectio, stantium fulcrum, infirmorum baculus; Pastorum Virga, revertentium manuductio, proficientium perfectio, animæ conservatio & corporis, omnium malorum aversio, omnium bonorum conciliatio, peccati pernicies, stirps resurrectionis, lignum vitæ, &c.*

Audi Chrysostomum: *Si nosse desideras virtutem Crucis, & quanta possum ad laudem ejus dicere, audi: Crux spes est Christianorum, resurrectio mortuorum, desperatorum via, claudorum baculus, consolatio pauperum, refrænatio divitum, destructio superborum, malè viventium pœna, adversùs dæmones triumphus, devictio diaboli, adolescentum Pædagogus, sustentatio inopum, spes desperatorum, navigantium gubernator, periclitantium portus, obsessorum murus, Pater Orphanorum, defensor viduarum, justorum consiliarius, tribulatorum requies, parvulorum custos, virorum caput, senum finis, lumen in tenebris sedentium, Regum magnificentia, scutum perpetuum, insensatorum sapientia,*

Hom. 4. de cruce & latrone.

tia, libertas servorum, Imperatorum Philosophia, lex impiorum, Martyrum gloriatio, Monachorum abstinentia, Virginum castitas, gaudium Sacerdotum, Ecclesiæ fundamentum, templorum destructio, idolorum repulsio, scandalum Judæorum, perditio impiorum, invalidorum virtus, ægrotantium medicus, esurientium panis, sitientium fons, nudorum protectio.

I. Habesne exempla Sanctorum, qui non tantùm verbo, sed & reipsa Crucem magni æstimarunt?

Sancti ambierunt cruci affigi.

R. Ita. Sanctus Petrus Christi discipulus adeò se indignum crucifixionis honore reputabat, ut pedibus sublimibus, capite deorsum crucifigi voluerit, ne Magistro suo assimilaretur.

Exempla.

Sanctus Paulus Doctor gentium in sola cruce vult gloriari, & omnibus votis hoc unum desiderat, ut cum Christo possit crucifigi; imò stigmata Domini nostri JESU Christi in corpore suo portare se asserit.

Gal. 2. & 6.

Jucundum est audire qualiter Sanctus Andreas Petri germanus, & in passione socius, ad crucem animi & gaudii plenus accedat, illam eminùs salutans, & cominùs amplexans, & deosculans: *O bona Crux, inquit, quæ decorem ex membris Domini suscepisti, diu desiderata, sollicitè amata, sine intermissione quæsita, & aliquando cupienti animo præparata; accipe me ab hominibus, & redde me Magistro meo: ut per te me recipiat, qui per te me redemit.*

Breviar. Rom. ex actis.

Non dispares in isto genere fuere Marcus, & Marcellinus Fratres pro amore Domini nostri JESU Christi clavis ad palum affixi, qui in ipso supplicio taliter diffluviabantur, ut dicerent: *Numquam tam jucundè epulati sumus, quàm libenter hoc Christi cænam perferimus; in cujus amore nunc fixi sumus; utinam nos tamdiu pati sinat, quamdiu corruptibili hoc corpore pestiti eximus.*

Brevier. Rom. 18. Junii.

I. Ex his ergo concluditur rectè, Judæos votis suis minimè fuisse potitos, qui nomen Christi Domini per Crucem nisi sunt eradere de terra.

Judæi sua expectatione frustrati.

R. Tantùm abest, ut etiam ipsa crux eum exaltavit, non solum in terra; sed & suprà omne quod in cœlis est, consedere eum faciens ad dexteram Patris, attributo ei nomine, quod est suprà omne nomen. Per Crucem sanè Salvator noster adivit regnum suum; crux ipsi pro sceptro fuit: *dicite in nationibus* (Psallebat David) *quia Dominus regnavit à ligno.* Ita legunt hunc locum Justin. in Dialog. cum Triph. Sanctus Augustin. sup. isto Psalmo. Tertullian. l. 3. cont. Marcion. Imò Ecclesia ipsa in Hymno: *Impleta sunt quæ concinit David fideli carmine, dicens: in nationibus regnavit à ligno Deus.* Ipsa etiam crux triumphalis currus dici potest, quo devicta morte, diabolo, inferno, Christus victoriæ suæ trophæa adornavit. Ipsa ad Dominum nostrum JESUM Christum traxit mundum, ipso dicente: *Et ego, si exaltatus fuero, omnia traham ad me ipsum. Hoc autem*, teste Evangelista, *dicebat significans, qua morte esset moriturus.* Ipsa, Cathedra fuit Legislatoris nostri, dicente Augustino: *Lignum, ubi fuerunt fixa membra patientis, etiam Cathedra est Magistri docentis.* Ipsa tandem est tribunal Judicis nostri, unde sententiam dixit constitutus in medio latronum; in credentem quidem liberationis à morte; in alterum verò mortis, & damnationis.

Ps. 95.

Hymnus Ecclesiæ.

Joan 12. Vid. S. Leo ser. 8. de Pass. post medium. Tract. 119. in Ioan. Leo serm. 4 de Pass. August. tr. 32 in Ioan.

I. Habueruntne fideles in pretio omnibus retrò sæculis ipsum Sacrosanctæ Crucis lignum?

Sanctæ Crucis lignum magno in pretio semper habitum apud fideles.

R. Ita, in maximo. Vide quid S. Cyrill. de hoc scribat *Catech.* 4. 10. 13. Sanctus Joannes Chrysostomus orat. *quod Christus sit Deus.* Sanctus Gregorius Nyssen. *serm. de baptismate*; & in vita S. Macrinæ, ubi scribit solitam ferre crucem è ferro, in qua particula sanctæ, & vivificæ crucis inclusa erat. Huc non parùm faciunt institutiones solemnitatum *Inventionis*, & *Exaltationis* sanctæ Crucis.

Vide Breviarium Rom. 3 Maii & 14. Sept.

I. Adhucne hodie magni æstimatur Crux Domini?

R. Omninò; nam, ut nihil dicamus modò de recepto apud Christianos usu formandæ crucis ad omnem occasionem, ejusque in omni loco statuendæ, de quo lect. 5. præl. satis; & ut etiam prætereamus solemnem morem pulsandi meridiè campanæ signum ad Ave Maria, sive ad Orationem in memoriam Passionis Dominicæ;

Digitized by Google

cæ; vulgaris sanè est, & sanctissima praxis orandi passim coram Imagine Crucifixi. Atque ut ea juvaretur, jam ab initio nascentis Ecclesiæ consecrata sunt oratoria, templa & basilicæ (quæ domus orationis vocantur) per signi Crucis erectionem, quo memoria Crucifixi ante orantis oculos salubriter in loco orationis obversaretur. Ad hæc, quia constitutus est Sacerdos mediator DEI, & hominum, ad Altare celebraturus, ex rubrica Missalis Romani, non sine crucis signo ante se posito Missam facere debet.

Rubrica Missal. Roman.

I. Cujusnam rei recordationem nobis ingerit Imago Crucifixi?

R. Nimirum, omnem orationem, omne Sacrificium, omne denique opus bonum Omnipotenti Deo esse offerenda per Christum Dominum nostrum crucifixum; à cujus passione, & morte cuncta nim suam, trahunt. Secundò, excitat nos idem Crucifixi signum ad cordis compunctionem, & sinceram pœnitentiam peccatorum nostrorum, quæ DEI Filium cruci affixerunt. Tertiò, vehementer nos hortatur ad tollendam crucem nostram in humeros, & commoriendum Christo in Cruce, hoc est, ad mortificandum affectus, & cupiditates nostras; clavis timoris; imò potiùs amoris configendo manus nostras, sive actiones; & pedes nostros, sive omnes vitæ nostræ progressus.

Orationes quæ fiunt coram Imagine Crucifixi, Deo gratæ.

I. Suntne Deo gratæ precationes, quas coram imagine Crucifixi fundimus?

R. Ita planè, ut videre licet in subjecto exemplo: Cùm Sancta Birgitta in tenera adhuc ætate luderet in plateis cum puellis, quadam vice diabolus (qui semper primordia virtutum in ipso ortu conatur extinguere) Virgini apparuit quasi habens centum manus, & centum pedes, & in omnibus deformosissimus, ut eam terreret. Quæ exterrita cucurrit ad lectum suum ad Imaginem Crucifixi, ei se humiliter commendans. Cui diabolus iterum apparuit, dicens: Nihil possum tibi facere, quia non permisit Crucifixus, sicque confusus abiit.

Exemplum Sur. tom. 1. S. Anton. 3. p. tit 24. c. 21. in Chron.

I. Quo in loco crucifixus fuit Christus Dominus?

R. In Monte Calvariæ extra Jerusalem, ut sciretur hoc Christi Sacrificium non ad unum Judaicum populum dumtaxat pertinere, sed toti mundo prodesse: & *esset Crux Christi, non templi, sed mundi ara.* Leo ser. 9. de Passion. Joan. 19. Gen. 22.

I. Portavitne ipse crucem suam ad locum supplicii?

R. Ita, ut patet ex textu Evangelico. Hujus rei figura fuit Isaac portans lignum holocausti. *Sic decebat planè ô bone* JESU, *ita decebat te, qui triumphum agebas, sceptrum portare, & arma gerere, quibus diabolum superabas: factus est principatus ejus super humerum ejus.* Isai. 9. Athan. ser. de Passion. & cruce Dom.

I. Numquid etiam alius quispiam post eum crucem portavit?

R. *Angariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum venientem de villa, Patrem Alexandri, & Rufi, ut tolleret crucem ejus. Et imposuerunt illi crucem portare post* JESUM. Fortè ne deficeret Salvator in via; vel quia viribus omnibus exhaustus non ambulabat ea velocitate qua desiderabant, Deo ita disponente, in argumentum quod Christus Dominus non suam, sed hominum crucem portaret pro iis moriturus. Marc. 15. Luc. 23. Vide S. Greg. 8. moral. 6. 26

LECTIO IV.

I. SI quid supereſt de crucifixione Domini, progredere modò, sed dic obsecro, nudusne crucifixus est?

R. Ita. Nam præterquam quòd manifesta habemus testimonia Evangelistarum, qui narrant eum post flagellationem recepisse suas vestes, & eas denuò in loco supplicii exuisse, & milites eas sibi divisisse, juxta vetus illud Prophetæ vaticinium: *Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem*; sancti Patres idipsum affirmant. Christus nudus crucifixus. Joan. 19. Ps. 21.

Refert, inquit Ambrosius, *considerare qualis ascendat, nudum video; talis ascendit, quales nos, auctore Deo, natura formavit, qualis in Paradiso primus homo habitaverat, talis ad Paradisum secundus homo intravit.* Serm. 10. in Luc.

Athanasius serm. de Cruce, & Passione Domini: *Exuebas vestimenta tua; decebat enim cum hominem introduceret in Paradisum, exuere tunicas, quas Adam accepit, dum è Paradiso ejiceretur.*

Ean-

Digitized by Google

Eandem sententiam sequitur sanctus Bonaventura *lib. medit. vitæ Christi, cap.* 78. & Ludolphus 2. *p. Vitæ Christi*.

I. Numquid istius nuditatis Christi in Cruce præcessit aliqua olim figura?

R. Ita. Noe cùm vineam plantasset, inebriatus est vino illius, & omninò nudatus est; quod veteres Patres de Christo ex cruce suspenso mysticè interpretantur. Gen. 9. 5. Aug. l. 16. de civ. Dei c. 2. & l. 18. cont. Faust. & alii.

I. Quænam fuit istius rei ratio?

R. Consuetudine receptum erat apud Romanos, & alias nationes, quibus crucifixio erat in usu, nudos planè, & absque velamento crucifigere. Quis verò Judæorum, vel carnificum tam benigno in eum erat animo, ut ei aliquod beneficium, vel solatium impertiendum putaret? Amicorum quidem non pauci indignitatem spectabant, sed nullus eis patebat accessus.

I. Sed nuditas hæc planè Christo Domino indecens, & honestati repugnans videtur?

R. Divinam quidem Majestatem ista nuditas dedecere videri posset, nisi constaret Deum omnis decentiæ, & honestatis auctorem, mihil indecenter agere. Jam verò quid mirum, si is, qui se *vermem, & non hominem, opprobrium hominum & abjectionem plebis* nominavit; nudus quoque in cruce pependit, ut hac sua nuditate, nuditatem nostram vestiret, & ut supra Sanctus Athanas. *ut nos indueret vitam, & immortalitatem*. Ps. 21.

I. Pleræque picturæ Christum linteo præcinctum, vel omninò etiam vestitum repræsentant.

R. Nihil hoc obstat prædictæ sententiæ; non enim necesse est, ut eo modo, fidelium oculis subjiciatur, quo ipse crucifixus est ab iis, quos Psalmista *canes* vocat, qui multa inverecundè egerunt, quæ verecundiùs repræsentari debent. Ps. 21.

I. Toleraverunne libenter Sancti ejusmodi nuditatis probrum pro Christo Domino? Vide Molan. de pict. l. 2. c. 79.

R. Ita. Sancta Flavia nobilis Virgo, & Martyr, Sancti Placidi etiam Martyris Soror, cùm jussu Manuchæi tyranni planè nuda in crucem acta esset, ut JESU Christi Domini nostri fidem negaret, dixit: Ego verò parata sum non solùm corporis mei nuditatem, verùm etiam ignem, & ferrum pati amore ejus, qui pro me nuditatem, flagella, & crucis supplicium toleravit. Exemplo.

I. Quid verò de spineâ Christi coronâ? censesne Redemptorem nostrum ea redimitum, cruci suffixum fuisse?

R. Ita; id enim videtur indicare Evangelista: nam cùm scripsisset Christum ad crucifixionem fuisse ductum, addit: *Chlamyde exutum*. De corona verò spinea tacet, cùm tamen paulò antè capiti ejus impositam retulisset. Ita sentiunt Orig. tract. 35. in Matth. Tertull. lib. contra Judæos c. 13. Accedit & ratio: cùm enim Christum crucifixerint nomine regni affectati, idque in ipso titulo testati sint, non videtur probabile eos insigne regni affectati, id est, coronam spineam de Sacrosancto Christi capite antea detraxisse; præsertim id ita disponente Deo, ut testatum esset omnibus Psalmis vaticinium hic impletum esse: *Dominus regnavit à ligno*. Matth. 27. Cum spinea corona Christus crucifixus est. Ps. 95.

Quamobrem verè repræsentantur antiquæ picturæ, & sculpturæ Christum in Cruce pendentem coronatum, dicente etiam Tertulliano supra, arietem substitutum in loco Isaac ad sacrificium inter vepres cornibus hærentem, id maximè significare quod dicimus: est enim aries ille *Christus inhærens cornibus crucis, corona spinea in capite ejus circumdata*.

I. Versùs quam orbis plagam respiciebat Christus Dominus crucifixus?

R. Christus ita fuit Christi affixus, ut facie ab Hierosolymis aversa Occidentem spectaret. Ita passim SS. Patres. Christus facie ab Hierosolymis aversa crucifixus.

I. Quare facie versùs Occidentem?

R. Ut quemadmodum Sol Oriens Occidentem obtueretur, ita Sol justitiæ, qui morte sua mundo ortus est, in cruce Occidentem aspicere voluit; ut hoc ipso ostenderet se Occidentis, hoc est, interitum vergentis mundi, eorumque qui in tenebris, & in umbra mortis sedebant, tenebras fuisse illuminaturum. Hinc rectè cecinit Zacharias: *Visitavit nos Oriens ex alto*: & statim addit: *illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent*. Quò spectare videtur Luc. 1.

Digitized by Google

tur quod habet Psalmus: *Oculi ejus super gentes respiciunt.* Tamquam illas, Judæis reprobatis, electas. Psal. 65.

I. Fuitne ista primorum Christianorum traditio?

R. Ita; illi enim, ut hanc præsentiam Christi crucifixi memori mente conservarent, ita corporis habitum, quotiescumque adoraturi essent, conformarunt, ut Orientem spectarent; non aliter mente affecti, quàm si faciem Domini nostri JESU Christi in Cruce ad Occidentem conversam obtuerentur. Joan. Damasc. infrà cit. Tertul. cent. Valent. Clem. Alexand. 7. strom. 4. Beda in Luc. c. 93.

I. Unde hic usus fluxit?

R. Morem hunc ad Orientem orandi non ab aliis quàm ab Apostolis esse traditum, testantur antiquissimi Patres. Sanctus Basilius de Spiritu sancto cap. 27. & ante ipsum Origen. in lib. Numer. homil. 3. August. ad Casulam Presbyterum. Justin. lib. quæst. 118. Damasc. libro 16. orthod. fid. libro 4. cap. 13. Athanas. quæst. ad Antioch. 16. & alii multi.

I. Estne necesse etiamnum convertere se ad Orientem inter orandum? Apostolica traditio orandi ad Orientem.

R. Si de oratione privata agitur, parum est in quam te partem convertas, cùm in omni loco Deum præsentem habeas; veruntamen ab hac primorum Christianorum, imò Apostolorum mente est, quòd & hodie templa sint Orientem versùs; in quibus Majoris Crucifixi imago Occidentem prospicit: quam, qui adorant, necessariò Orientem spectant.

I. Nihilne aliud superest, quod ad Christi Crucem spectat? Vide Clement. Rom. l. Constit. c. 57 Durand. in Ration. l. 1 c. 4. Figura S. Crucis In effic. Eccle. de exalt. S. Crucis.

R. Imò. Illæ ipsæ quas lectione proxima, quæstiuncula 4. Crucis figuras commemoravimus.

I. Quænam sunt illæ?

R. Primò, hanc pretiosam Crucem præfiguravit vitæ lignum, quod in Paradiso plantatum est à Deo. Damascenus l. 4. c. 12. Hanc figuram indicat etiam Ecclesia, cùm de cruce canit: *Hæc est arbor dignissima in Paradisi medio situata, in qua fulmis auctor propria morte mortem omnium superavit.*

2. Arca illa lignea per quam in diluvio Noe cum suis servatus est, cæteris omnibus, qui extrà eam erant, pereuntibus, præfiguravit salutiferum Crucis lignum.

Nota quod Sap. 10. dicitur arcæ contemptibile lignum. *Noe per aquam* (inquit Isidorus) *& lignum liberatur, lignum quippe, & aqua crucem designant & Baptisma; sicut enim ille cum suis per lignum, & aquam salvatur, sic familia Christi, per Baptismum & Christi Passionem servatur.* In c. 14. Gen. Vid. Cyrill. Catech. 13. l. 4. c. 12.

3. Figuram tertiam suppeditat nobis Jacob Patriarcha, *qui* (ut ait Damascenus) *alternatis, cancellatisque manibus Ephraim & Manassen benedicens, signum crucis manifestissimè descripsit.* Vid. Tert. de Baptis. Gen. 48.

4. Ejusdem crucis figura fuit scala Jacob. *Ego* (inquit Hieron.) *puto crucem Salvatoris illam esse scalam quam vidit Jacob. In istam scalam descendebant Angeli, & conscendebant. In ista scala, hoc est, cruce, descendebant Judæi; & conscendebant Gentiles.* Vid. Aug. serm 70. de temp.

5. Eandem Crucem Dominicam adumbravit Virga Moysis. *Virga Mosaica* (inquit Damasc.) *in similitudine crucis mare percussit, & salvavit Israel, Pharaonem autem submersit.* Lib. 4. c. 2. alleg. Exod. 14.

6. De ligno aquam Marath injectu suo in dulcem commutante, nota est figura ejusdem vivificæ crucis, ex Tertul. libr. contra Judæos, & Prospero de prædict. p. 1. c. 38.

7. His adjiciendus est betus ille à speculatoribus ex ligno dependens ad Israelitas relatus, argumentum copiæ, & ubertatis ejus terræ, quam Deus populo suo promiserat: *Racemus enim ex ligno dependens* (inquit Gregor. Nyssen.) *quisnam alius erit quàm is qui in novissimis seculis ex ligno pependit? cujus sanguis potus fidelis est credentibus salutaris, Moyse id enigmaticè prædicente: Sanguinem enim uvæ bibebant, qua ex re salutaris Christi Passio pronunciatur.* In vita Moysis.

8. Sed verè celeberrimam illam (etsi alio in loco de ea meminerimus) figuram Crucis Dominicæ, de serpente æneo à Moyse in altum elato, cujus aspectus tam salutaris erat, ut ignitorum serpentium morsibus mederetur, hic dissimulare non possumus, præsertim cùm ipsissimam hanc figuram ipsemet Dominus de se, suaque per crucem morte interpretatus sit, cùm dice-

Joan. 3. diceret: *Sicut exaltavit Moyses serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Cùm enim in hujus vitæ eremo, inquit B. Prosper, diversis hæc vitiis, jam consecratis in Baptismo, tamquam in Mari rubro, pestiferos morsus inflixerit, diabolus, statim exaltatum in ligno Crucis JESUM Dominum respiciat, id est, à cœlesti medico non recedat, ut omnis qui viderit, & crediderit in eum, non pereat. Sanè Tertullianus auctor gravissimus, æquè ut vetustissimus, pulchrè hic nobis subscribit: *Moyses post interdictam omnis rei similitudinem, cur æneum serpentem ligno impositum, pendentis habitu in spectaculum salutare proposuit? An & hic Dominicæ crucis vim intentabat, qua serpens diabolus publicabatur, & laso cuique à spiritualibus colubris, insuenti samen, & credenti in eam sanitas morsuum peccatorum, & salus exinde prædicabatur?*

Lib. de prædict. p. 1. c. 11.

LECTIO QUINTA.

De Cruce Spirituali.

Matt. 16. I. QUid voluit Salvator, cùm quemlibet crucem suam tollere mandavit?

Chrysost. hom. 1. de adorat. crucis to. 1. in fine. *Quid vult sibi hoc verbum* (inquit Chrysost. hom. 1.) *An ut lignum unusquisque nostrum ferat; aut cum Christo crucifigatur in ligno?*

R. *Certè non*, inquit, *Numquid enim omnes Martyres qui secuti sunt Dominum, crucifixi sunt?*

August. ser. 32. de Sanct. *Numquid omnes Virgines, qui juxta Apocalypsim, sequuntur Agnum Dei, crucifixi sunt ut sequantur? Numquid Apostolus Paulus crucifixus fuerat, cùm dicebat, mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri* JESU *Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo? Hoc autem dixit, ut intelligat crucem, non tantùm esse ligni patibulum, sed vitæ, virtutisque propositum.* Christus bajulans crucem suam, nobis quod olim verbo; nunc facto inclamare videtur: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Figura hujus Judic. 9.

I. Quid ergo, uno ut absolvas verbo, Crux spiritualis?

R. Omne illud quod cum labore, & dolore conjunctum nos in hac vita exercet, & cruciat.

Crux dupl. S. August. ser. 13 de Sanct. supr. Distinguenda igitur crux duplex: Nam si ab externo, materiali, & in certam speciem Crucis conformato instrumento inferatur, crux erit vera, & materialis, si aliunde cruciatus obveniat, crux appellabitur spiritualis (per analogiam ad materiam) *quæ totius vitæ curriculo, cunctarum Disciplinarum virtutibus computatur.*

August. in Ps. 30. Concil. 2. Hæc spiritualis crux nihil aliud est, quàm omnis tribulatio, & adversitas, *sive in re familiari, sive sit in salute corporis, sive de periculo charissimorum, & quævis enim tribulatio congruum dolorem habet, & cruciat.*

I. Fac igitur videam diversas istius crucis species in exemplis.

R. Ut multas alias differentias, & divisiones omittam, videtur mihi illa solemnissima divisio, quæ sumitur à causa efficiente, in eam quæ à Deo venit, & in eam quæ ab hominibus, & in eam quæ à nobis, vel à Dæmone, permittente Deo.

I. Affer mihi exemplum primi membri divisionis, hoc est, Crucis à Deo nostris humeris impositæ?

R. Crux à Deo, fuit illa Davidis, cùm à facie Absalonis paucis comitatus profugit. Prædixerat ei hanc crucem Dominus; *Ego suscitabo super te malum de domo tua*, &c. 2. Reg. 12.

Crux ab homine eidem fabricata erat illa, cùm clamans ad Dominum aiebat: *Miserere mihi Domine, quoniam conculcavit me homo, tota die impugnans tribulavit me, conculcaverunt me inimici mei tota die, quoniam multi bellantes adversum me.* Psal. 55.

Crux sibi ipse fuit qui in amaritudine animæ suæ dicebat: *Factus sum mihi metipsi gravis.* Item ille cujus hæc est oratio; *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis.* Job. 2. Rom. 7.

Magna certè hæc crux viris probis, & adeò magna, ut exclamarit ille idem gemens & suspirans: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?*

Cru-

Digitized by Google

Crucem & quidem grandem à Dæmone sibi illatam toleravit patientissimus Job: *Egressus* enim *Satan à facie Domini, percussit Iob ulcere pessimo, à planta pedis usque ad verticem ejus, qui testâ saniem radebat sedens in sterquilinio.* Et plura quæ in eodem libro leguntur ad commendationem virtutis ejus, cruces sunt valdè molestæ, à Cacodæmone, ut ibi apparet, constructæ. Ita ille nobis quotidie cruces parat, Deo ita permittente, quando tentationibus variis bonam mentem ad malum pertrahere nititur, vel etiam, bonorum jacturam, corporum ægrotationes, aliasque sexcentas tribulationum, & afflictionum species improbissimis artibus procurat.

Job. 2.

I. Habetne quilibet Christianus similem aliquam crucem ferendam?

R. Ita sanè, nam, uti Auctor est Augustinus, *tota vita Christiani hominis, si secundùm Evangelium vivat, crux est atque Martyrium.* Et alibi addit: *Nemo sibi dicat, fuerunt tribulationes apud Patres nostros, apud nos non sunt. Si putas te nondum habere tribulationes, nondum cœpisti esse Christianus. Et, ubi est vox Apostoli: Omne qui volunt piè vivere, persecutionem patientur? Si ergo non pateris pro Christo ullam tribulationem, vide ne nondum cœperis in Christo piè vivere.* Rursum alibi: *Vita ista parva, tribulatio est: si non est tribulatio, non est peregrinatio; si autem peregrinatio est, aut parum patriam diligis, aut sine dubio tribularis. Quis enim non tribuletur non se esse cum eo quod desiderat? Quod si tibi non videtur tribulatio, causa est quia non amas. Ama alteram vitam, & videbis quia ista vita tribulatio est, quacumque prosperitate fulgeat, quibuscumque delitiis abundet, atque circumfluat.* Vide S. Joannem Chrysostomum hom. 66. ad popul. ubi; *Revera non est vita sine miseria,* inquit, *nec potest citrà tribulationem, non potest citrà tristitiam vita præsens transmitti. Si Christiani vita vinculum insolubile est tribulatio.* Quid ita verò? *Quia qui Christi sunt,* hoc est, boni Christiani, *carnem suam crucifixerunt cum vitiis, & concupiscentiis.* Vide Thomam à Kempis l. 2. de Imitat. Christi c. ult. & S. Leon. serm. 9. de Quadragesima. Audi eundem serm. 84. *Pia vita Sanctorum nunquam aliena est Crucis Christi, dum continentia clavis desideria carnis configit, & corporeas cupiditates virtute spiritus in se habitantis interficit.*

Sern. 32. de Sanct.

In Ps. 55. Omnes Christiani habent suam crucem ferendam.

Luc. 14. Gal. 5. Colos. 3.

S. Leo.

I. Quibusnam plures paratæ sunt cruces in hoc mundo?

R. Justis maximè, & piè in Christo viventibus. *Multa tribulationes justorum.* Noli tibi blandiri quasi justo, si tribulationes non habueris; quia Domini verbum est: *Via lata, & spatiosa est, quæ ducit ad mortem.* Et: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Difficile est, imò impossibile,* (ait S. Hieronymus epist. 34. ad Julianum) *ut & præsentibus quis & futuris fruatur bonis; ut & hèc ventrem & ibi mentem impleat. Et de delitiis transeat ad delitias; ut in utroque sæculo primus sit, ut & in cœlo & in terra appareat gloriosus.* Taliter omnes Apostoli, taliter omnes Martyres secuti sunt Dominum. Vide Apostolum Paulum de suis crucibus differentem, 2. Cor. 11. Et rursum de suis cæterorumque Apostolorum, 1. Cor. 4. & de Sanctorum veteris Testamenti, Hebr. 11. Et pro commentario vide Chrysostom. homil. 29. super hanc Epistolam. Tandem advertè quòd Sanctus Sanctorum verè crucifixus pro nobis ab ipso ortu usque ad crucem in Monte Calvariæ, continuas cruces spirituales toleraverit.

Pfal. 33.

Matt. 16.

Præsertim justi & sancti.

Illustre est hoc in genere sanctæ Coletæ exemplum, quæ, (ut refert auctor vitæ apud Surium tom. 2. 6. Mart.) *Quoad vixit, perpetuis affecta fuit doloribus, & cruciamentis, aliis post alia succedentibus, & sæpè numerò duplicatis; quæ tamen omnia tulit patientissimè. Inter alia magnam ei crucem afferebat inflatio quædam continua sine intermissione, modò accrescens, modò se remittens, quam tamen suaviter tolerabat. Præter hanc multis aliis affligebatur modis; interdum in solo corpore, nonnunquam in animo, plerumque in utroque; idque sanè gravissimè. Morbos ex naturali aliqua causa existentes placidè ferebat; qui verò præter naturæ ordinem divinitùs ei infligebantur, eos necessariò perpeti oportebat, nec potuit, illis pro suo arbitrio absolvi.*

Exempla B. Coletæ Virginis variis morbis affectæ, variisque tribulationibus afflictæ.

Digitized by Google

solvi. Ad inflationem illam quam diximus, alia pœna vexationes, & infirmitates se adjungebant, quibus interdum tam miserè discruciabatur, ut octo dierum spatio, vix una hora integra spirare posset: quodque miserabile, & commiseratione dignum est, cùm soleant alii, cùm sani, tum ægroti, in lectulis suis capere requiem, & levamentum, ille potiùs, & diutiùs vexabatur. Nam etsi ob labores diurnos caperet nonnunquam se nocturna data quieti, & corpusculum in lecto reponere, at nunquam tamen requie illic potiri potuit: imò verò mox ut eò se recepit, nexus & languoribus, & laboribus cruciabatur, idque nocte tota, & interdum ad meridiem usque. Neque ejusmodi angustiis premebatur semel atque iterum per hebdomadam, sed cunctis noctibus. Verò diebus Festis & Dominicis, & in magnis solemnitatibus, quibus alii omnes cessant; tanto cruciatus erant acerbiores.

I. Tuleruntne æquo & prompto animo Sancti Cruces suas?

R. Ita. *Ibant* Apostoli, *gaudentes à conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine* JESU *contumeliam pati.* Exemplum rarum habetur de sancto Servulo Paralytico apud Gregor. lib. 4. Dialog. cap. 14. & homil. 15. in Evang. post medium: In ea porticu, inquit, quæ euntibus ad Ecclesiam beati Clementis est pervia, fuit quidam Servulus nomine, quem multi vestrum mecum noverunt, rebus pauper, meritis dives, quem longa ægritudo dissolverat. Nam à primæva ætate usque ad finem vitæ Paralyticus jacebat. Quid dicam? Quia stare non poterat? Nunquam in lecto suo surgere vel ad sedendum valebat, nunquam manum suam ad os ducere, nunquam se potuit in latus aliud declinare. Huic ad serviendum Mater cum Fratre aderat, & quicquid ex eleemosynis potuisset accipere, hoc eorum manibus, pauperibus erogabat. Nequaquam etiam litteras noverat: sed tamen Scripturæ Sacræ sibi codices emerat, & Religiosos quosque in Hospitalitatem suscipiens, hos coram se sine intermissione legere faciebat. Factumque est, ut quantum ad mensuram propriam attinet, plenè sacram Scripturam disceret, cùm sicut dixi, litteras funditus ignoraret. Studebat in dolore semper gratias agere, hymnis Deo, & laudibus, diebus ac noctibus vacare, &c. Ejus natalis dies celebratur 23. Decembris.

Exempla.

Auctor. Sancti suas cruces patienter tulisse.

I. Soletne Dominus Deus adjuvare afflictos in ferenda cruce?

R. Omninò. *Cùm aliquando Divus Antonius cum Dæmonibus colluctaretur ei Christus Dominus protector factus est, tunc enim elevans oculos vidit desuper cœlum aperiri, & depulsis tenebris, radium, lucis ad se influere. Post cujus splendoris adventum, nec Dæmon aliquis apparuit, & corporis dolor extemplo delatus est. Ædificium quoque quod paulò ante dissolutum fuerat, instauratum est. Illicò præsentiam Domini intellexit Antonius, & ex intimo pectore trahens longa suspiria, ad visionem quæ ei apparuerat, loquebatur, dicens: Ubi eras bone* JESU, *ubi eras? Quare à principio non adfuisti, ut sanares vulnera mea? Et vox ad eum facta est, dicens: Antoni hic eram, sed expectabam videre certamen tuum. Nunc autem quia dimicando fortiter, non cessisti, semper auxiliabor tibi, & faciam te in omni orbe nominari. His auditis, multùm fuit roboratus.* S. Athan. in vita ejus.

Adjuvat Deus afflictos in ferenda cruce.

Exemplum.

I. Sed cur Deus Sanctis, & amicis suis tot cruces immittit?

R. Sanctus Chrysostomus octo causas hujus rei dat, quas breviter hic attexam.

Deus amicis suis multas cruces immittit cur.

Prima, Ne propter meritorum, & miraculorum magnitudinem extollantur. *Bonum mihi quia humiliasti me*, clamabat ille. Et alius cùm se in Paradisum abductum fuisse dixisset, subdidit: *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ Angelus Satanæ qui me colaphizet.*

Chrysost. hom. 1. de Anno. Psal. 118. 2. Cor. 12. Chrysost. supr.

Secunda causa est, ne cæteri majorem habeant de ipsis opinionem, quàm humana patitur natura, & ipsos Deos, non autem homines esse arbitrentur. *In Lystris non solùm obstupuerunt, sed & tauros coronatos adduxerunt, ut Paulo, ut Barnabæ sacrificarent.* Ne igitur Sancti in Deorum numerum ab imperitis referrentur, *permisit Deus eos assidue cruciari flagellari, & in varios morbos incidere; ut nimia eorum imbecillitas, & tenuissimum corpusculum, præsentibus persuaderet homines esse quæ talia edebant miracula, nihilque de-*

Act. 14.

Digitized by Google

sùo afferrè, sed gratiam Dei per illos omnia efficere, &c.

Chrysost. sup. Tertia causa est, ut virtus Dei magis eluceat per hujusmodi agros, & variis calamitatibus implicatos, verbumque Dei latiùs disseminetur. In ligno erant pedes Pauli, in exteris manus, & carcer sub mediam noctem quatiebatur, ipsis Deum laudantibus. Si fuisset solutus Paulus, & illud habitaculum concussisset, non fuisset tam mirandum, quod fiebat, &c. Et paulò post: Non hic autem solùm, sed etiam in Petro, & in aliis quoque Apostolis videre quispiam posset, hoc perpetuò evenire, ut & in persecutionibus Dei gratia efflorescat, & magis appareat in tribulationibus, ejusque virtutem prædicet. Idcircò dicebat Paulo: Sufficit

Idem hom. 1. ad Antioch. tibi gratia mea Virtus enim in infirmitate perficitur. Nam hoc est quod maximè Christi virtutem demonstrat, quoniam per talia viceruntApostoli, per vincula, tribulationes, flagella & extrema mala.

Quarta causa est. Ne propter vitæ præsentis felicitatem videamur Deo servire. Quod interdum non modò homines existimant, sed & ipse diabolus hoc ipsum opinatus est. Cùm enim videret Sanctissimum virum Iob valdè copiosum & opulentum esse, nihilque haberet quod ei accusationis loco objiceret, ad hanc confugit calumniam. Numquid gratis, inquit, te colit Iob? circumvallasti interiora & exteriora ejus: propter mercedem illi Virtutem sequitur tanta opulentia. Quid igitur fecit Dominus? volens demonstrare, quòd Sancti ipsum non colant propter mercedem; omnem substantiam abstulit, & paupertati tradidit, & in gravem morbum incidere permisit.

Quinta causa est, ut de resurrectione cogitemus. Cùm enim virum justum & multa virtute præditum innumera passum mala, & sic hinc digressum videris, oportet ex hac omninò aliquid de illo judicio cogitare. Si enim homo pro suis laboribus sine præmiis, & retributione abire non patitur; multò minùs Deus illos, qui eum amant laborare, patietur esse sine munere. Si autem ipsos laborum suorum retributione privare non elegit, sequitur quoddam aliud tempus esse post præsentium finem, in quo præsentium erumnarum mercedem recipiant.

Sexta causa est, ut qui in similes cruces & afflictiones incidit, habeat patientiæ exempla, & documenta. Hanc tentationem (cæcitatis) inquit Scriptura de Tobia, ideò permisit Dominus evenire illi, ut posteris duretur exemplum patientiæ ejus, sicut & Sancti Iob. Tob. 2.

Septima causa est, ne si quando quis nos exhortaretur ad imitationem Apostolorum, Martyrum, & aliorum, qui Deo tam constanti pectore per tot cruces servierunt, alterius ipsos naturæ participes fuisse cogitaremus, propter rerum gestarum magnitudinem; & sic ad imitationem torperemus. Quocirca quidam de magno loquens Helia: Iacob. 5. sic inquit, Helias homo erat similis nobis passibilis; vides quod à passionum communione demonstrarat ipsum hominem esse nostri similem?

Octava causa est, ut discamus quosnam beatos, quos verò miseros judicare debeamus. Certum enim est, quod quando audieris Paulum dicentem: usque in præsentem horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus, & laboramus. Et: quem enim diligit Dominus castigat: flagellat autem Heb. 12. omnem filium quem recipit; non deliciis, & omni rerum copia affluentes beati prædicandi sunt, sed illi qui vitam piè, sanctèque instituunt, & virtutis curam gerunt. 1. Cor. 4.

I. Suntne omnes istæ spirituales cruces æquè bonæ?

R. Certum est quod non, quia cruci occasio datur à diversa causa, & ab animo diversimodè præparato sustinetur. Cruces spirituales nõ omnes æquè bonæ.

Crux bona erit, si ob bonam causam, & bona mente toleretur: Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est Regnum cœlorum. Et: Si quis patiatur ut Christianus, non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine. Matt. 5. 1. Pet. 4.

Mala crux est, cui origo mala: ejusmodi crucem à Christianis abesse jubet B. Petrus: Nemo vestrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Qua est enim gloria, si peccantes, & colaphizati sustinetis? Ibid. 1. Pet. 2.

Bona tamen & sancta sit, æquo & pio animo crucem tolerantis, eamque ad expia

piationem suorum criminum referentis. Talis erat crux Davidis, quam patiebatur ob malam causam, nimirum ob adulterium & homicidium. In ipso Monte Calvariæ omnium istarum crucium exempla, & differentiæ suppeditantur. Ecce enim crucem Domini ex causa & voluntate patientis optimam. Ecce rursum boni latronis ex causa mala crucem, bonam verò propositò; *Nos quidem justè, nam digna factis recipimus, &c.* Et postmodùm: *Et dicebat ad Jesum, Domine memento mei, &c.*

Luc. 23.

Quæris crucem malam causa, animique propositò? Aspice latronem ob latrocinia in crucem actum, qui ad pristina scelera adjicit impietatem, & blasphemiam, dicens: *Si tu es Christus, salvum fac temetipsum, & nos.*

Ibid.

I. Quis nos animat ad cruces animosè ferendas?

R. Sanctus Paulus Hebr. 12. quem ibi vide.

LECTIO VI.

Mortuus.

I. QUid hæc vox (mortuus) credendum significat?

Matt. 27. Luc. 23. Marc. 15. Joan. 19.

R. Jesum Christum, postquam crucifixus est, verè mortuum esse, anima ejus (sicut in nobis contingit dum morimur) à corpore separatâ.

I. Fuitne etiam divinitas sejuncta à corpore?

De Morte Christi S. Tho. 3. p. q. 50.

R. Minimè: quin potiùs constanter credimus, & confitemur; anima ejus à corpore divisa, divinitatem tùm corpori in sepulchro, tùm animæ apud inferos conjunctam semper fuisse.

I. Cur autem decebat Filium Dei mori?

Hebr. 2.

R. *Ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum; & liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti.*

I. Sed quare voluit tam dira pati?

Cur tam dira pati voluit Dominus?

R. Voluit Filius Dei acerbissimam Passionem subire. *Primò* quidem & præcipuè, ut copiosam redemptionem exhiberet pro genere humano Deo Patri.

I. Declara hoc ampliùs.

R. Hoc in Passione, & Morte Filius Dei Salvator noster spectavit, ut præter originalem, & hæreditariam primorum parentum labem, omnium etiam ætatum peccata redimeret ac deleret, & pro eis Patri abundè, cumulateque secundùm rigorosam justitiam satisfaceret.

I. Jam capio, sed fuitne aliqua alia ejusdem rei ratio?

R. *Secundò*, ut exhiberet nobis exemplum humilitatis, patientiæ, obedientiæ, dilectionis, &c. uti suprà hoc eod. cap. lect. 2. habitum est.

I. Incidit mihi aliqua difficultas circa priorem rationem. Nam si abundè, & copiosè pro nobis satisfecit Salvator noster, qui fit ut etiamnum tam multi pereant, & damnentur, item cur oportet nos de peccatis nostris pœnitentiam agere?

R. Christus quidem pro peccatis omnium hominum abundè satisfecit, nihilominùs necessarium est illam satisfactionem ab hoc, & ab illo applicari sibi in particulari. Quod fit per fidem, per sacramenta, & bona opera, & præsertim per pœnitentiam.

I. Declara mihi hoc aliquo exemplo, vel simili?

R. *Simile.* Si quis esset qui multum laboraret, & labore suo, ac molestiis magnam pecuniæ summam lucraretur, quæ ad universa hujus urbis debita dissolvenda sufficeret, eamque summam ad mensam daret, cum hac tamen cautela, ut ea nulli, nisi qui aliquod ab eo testimonium adferret, porrigeretur. Is certè, quantum ex parte sua esset, pro omnibus satisfecit, quorum tamen multi obærati manebant, quia aut superbia, sive desidia, aliisve malis præpediti, vel testimonium nullum petunt, vel certè ad mensam comparare, ut pecuniam accipiant, respuunt.

Simile.

Accipe & illud alterum: *Poculum medicinæ si non bibitur, non medetur, ita poculum immortalitatis, quod ex infirmitate nostra, & divina virtute confectum est, habet quidem in se, ut omnibus prosit, sed si non bibitur, non medetur.*

Aliud simile. S. Prosper.

Quantum in morbo est, sanare venit agrotum. Ipse se interimis, qui præcepta medici observare non vult, August. tract. 12. in Joan. sub fin.

I. Quid

Digitized by Google

I. Quid est quod Christus inclinato versùs terram capite emittit spiritum, cùm Sanctorum plerique oculis in cœlum intentis spiritum tradiderunt?

R. Christus Dominus terram respicit pro qua moritur. In Adæ Calvariam oculos conjicit, quam suo rigat Sanguine. Matrem dilectissimam intuetur, cui valedicit. *Secundò*, caput inclinat in signum obedientiæ, quasi significet se mortem acceptare ex Patris mandato. *Tertiò*, caput inclinat, extremæ paupertatis argumento, quia non habet ubi illud reclinet. *Quartò*, caput inclinat, quia iniquitates nostræ, quas ipse portat, sicut onus grave gravatæ sunt super eum *Quintò*, caput inclinat, hoc gestu demonstrans, quod ut Pastor bonus perditam ovem super humeros referat ad ovile. Tandem caput inclinat, osculari gestiens omnem peccatorem per pœnitentiam ad se revertentem.

Quæ ob causas Christus Dominus moriens caput inclinat.

I. Estne bonum, & salutare, quod homines lugeant Passionem, & mortem Christi Domini.

Lugere Passionem & Mortem Domini sanctum est. Zach. 12.

R. Maximè. Hoc solemni ritu quotannis peragit Ecclesia, in ipsa hebdomada sancta, secundùm id quod Propheta Zacharias pridem vaticinatus erat: *Et plangent eum planctu quasi super unigenitum, & dolebunt super eum, ut doleri solet super morte primogeniti*. Idque faciunt Christiani, quasi justa Christo pro se crucifixo persolventes, dum feriò cogitant se suis peccatis eum crucifixisse.

Vide S. Bernard. serm. in serm. 4. majoris hebdom.

Si mutæ etiam res, & sensu carentes luxerunt, & quodammodò compassæ sunt morti Creatoris sui (nam terra tremuit, petræ scissæ sunt, tenebræ factæ sunt per universam terram, Sol obscuratus est) cogitent fideles quibus lacrymis dolorem suum declarare debeant. Dici solet.

Matt. 27. Luc. 23.

Dum caput ægrotat, cætera membra dolent.

Sanè si membra Christi sumus, ipseque caput nostrum, quomodò non magis dolorem habebimus, dum patitur, dum pro nobis moritur.

I. Id videtur Dominus prohibuisse, quando mulieribus sequentibns in Passione sua dixit: *Filiæ Jerusalem, nolite flere super me.*

Luc. 23.

R. Dominus JESUS affectum charitatis pari affectu compensat. Compatiebantur enim bonæ mulieres Domino, qui tam miserè, & præter meritum tractabatur ab sceleratissimis militibus: compatitur itaque & Christus illis, ut qui non ignorabat quæ eventura erant populo Judæorum in subversione Jerosolymorum. Flete ergò Filiæ Jerusalem super illum, sed non tamquam super vulgarem hominem, & coactum pati, ut imbecillem, has enim lacrymas ipse non admittit, flete affectu non tantùm humano, sed altiori, tamquam super eùm qui languores vestros languidus ipse portat, & pro vobis patitur. Et verò: *Nolite tàm propter me, quàm propter vosipsas deflere injustam mortem meam, ut qua vobis extremum exterminium, mihi verò summam paritura sit gloriam.* Jansen. in Comment.

I. Habesne exempla eorum qui mortem Domini planxerunt cum fructu spirituali?

Exempla.

R. Ita: Sanctus Elzearius Comes Arriani Crucifixum semper intuens nulla molestia movebatur ad iram vel impatientiam, sed omnia placidè, immoto vultu, & invicta patientia tolerabat. Cumque uxor ejus Delphina miraretur istam apathiam, & causam quæreret, respondit: *Explicabo tibi arcanum pectoris mei: Noveris me interdum sentire aliquam indignationem in animo adversùs infestantes me, sed illico me converto ad cogitandas injurias Christo illatas, eumque imitari cupiens, dico mihi ipsi: Etiamsi famuli tui barbam tuam convellerent, & colaphos tibi infringerent, nihil esset ad Dominum tuum, qui majora perpessus est, certumque habeas, Delphina, me nunquam cessare à commemorandis injuriis Salvatoris mei, donec animus meus planè sit tranquillatus.*

In e us vica.

Thomas Cantipratanus narrat Martyrem quendam captum à Gentili tyranno semper gemebundum incessisse; cumque tyrannus causam tristitiæ quæreret, respondisse: *semper tristis incedo, quia mortis Dei memor, continuè in corde meo Passionis ejus stigmata porto.* Unde indignatus tyrannus jussit ei cor evelli, & dissecari, in quo reperit Christi crucifixi imagi-

Lib. 2. Apum. cap. 25. p. 5.

Digitized by Google

nem: qua re commotus, ad Christum conversus, & baptizatus est.

Eadem Christi crucifixi imago inventa est in corde sanctæ Claræ de Montefalco, uti narrat oculatus testis Thomas Bzovius lib. 15. de sign. Eccles. cap. 3 tom. 2.

Nota sunt sacra Stigmata sancto Francisco à Christo crucifixo, quem jugiter intuebatur, & plangebat, impressa.

Sancta Clara discipula, & concivis sancti Francisci, semper in foraminibus petræ commorabatur, ut habet ejus vita c. 20 apud Sur. 12. Augusti.

Sup. lect. prim. Atque ejus assecla S. Coleta, uti pariter in ejus vita refert illi coævus Stephanus Juliacus.

Denique sancta Elisabetha Hungariæ Regis Filia, cùm quadam die ornatu, & comitatu regio Ecclesiam ingressa esset, statim ubi crucem vidit, Christumque in ea pendentem, cœpit in lachrymas solvi, & dolore acerrimo torqueri, cogitans, dicensque sibi: *Deus Salvator meus in patibulo moritur, ego gemmis, auro, purpuraque fulgeo: ille spineam coronam gestat, ego auream; ille inter latrones, hostes, & derisores; ego turba famulorum me colentium cingor.* Quare cùm se propterea infelicem, miseram, ac penè damnatam appellaret, quod tam malè suum imitaretur Creatorem, exanimis in terram corruit, ægreque ad se reversa, statuit vitam mutare, Christique humilitatem, & mortem imitari, uti re ipsa præstitit. Ita habet ejus vita, & Hieron. Platus de dignit. Card. c. 17.

I. Quonam hebdomadis die mortuus est Christus Dominus?

R. Feria 6. quam Judæi Parasceven appellabant.

I. Qua hora diei?

R. Meridie. Nam Joannes dicit: *Erat hora quasi sexta.* Et Matthæus: *Circa horam nonam tenebræ factæ sunt.*

I. Qua die mensis?

Mortuus est Christus Dominus 25. Martii, feria 6. circa meridiem. R. 25. Martii, quo die Adam de pomo vetito comederat, ut quo die inobedientia unius hominis peccatores constituti sunt multi, eodem unius obedientia salvi fierent multi. Bed. in Martyrol. Cyril. Catech. 14. S. Aug. l. 4. de Trinit. c. 5. & alii; quo die præcisè expleverat 34. annos ab Incarnatione sua. Unde & Ecclesia in Martyrologio die 25. Martii, recolit memoriam S. Dismæ latronis, qui cum Christo crucifixus, ab eo conversus audivit: *Hodiè mecum eris in Paradiso.*

LECTIO VII.

De meditatione Passionis Dominicæ.

I. SIngulare admodum est tantæ dilectionis humano generi à Deo exhibitæ per mortem, & Passionem Domini nostri Jesu Christi beneficium?

R. Benè dicis, ut mirandum sit plerosque conditionis suæ oblitos, & quasi mente rationali à Deo sibi indita præditi non essent, animos ad hoc non advertere, sed totos in res terrenas effundi, semperque instar vermium repentes humi, terræque infixos hærere. *O vos omnes qui transitis per viam, attendite, & videte si est dolor, sicut dolor meus.* Certè ipsa vulnera, dolores, cruciatus ad vos clamant (o mortales) ut attendatis quis patitur, qualia, pro quo, & quo amore patitur, ut non ingrati, sed per compassionem condoleatis, &c. Trem. 1. Affectus.

I. Sed quas utilitates consequentur qui Passionis Dominicæ contemplationi sese seriò addicent?

R. *Prima est*, quod ejusmodi meditatio plurimum conducat ad commovendum hominum animos, sanctisque affectibus ad Dei amorem variè concitandos. Utilitates ex meditatione Passionis Dominicæ promanantes.

Secunda est, quòd nullius planè rei faciliùs se menti objiciat, quàm passionis, cruciatuum, molestiarum, & tribulationum, quibus in omni vita circumfusi sumus, meditatio. Cœlum, extremum judicium, inferni pœnas, & id genus alia, quòd conspectum nostrum fugiant, non satis intelligimus, neque penetramus: at corporis dolores, & angustias animi, plus satis experientia novimus.

Tertia est, quòd nulla sit æquè Christo Domino accepta meditatio aut oratio, quàm ea quæ de ipsius pro nobis Passione instituitur. Ut enim victor ad pugnæ suæ memoriam gaudet, ita Christum Passionis suæ à nobis repetita memoria æquum est delectari: tum quia certamine tam cruento perpetuam sibi ac nobis, eamque

Digitized by Google

eamque maximè gloriosam victoriam reportarit; tum verò quòd per eam gratiam in nobis videat significationem.

Simplex recordatio Passionis Dominicæ, plus valet quàm si integrum annum jejunaret quis in pane, & aqua; vel si quotidiè virgis, & flagellis caederetur usque ad effusionem sanguinis, vel si quotidiè legeret integrum Psalterium. Citant & approbant hanc Alberti Magni sententiam plures probati Auctores.

Quarta est, quod nulla sit hominibus tam necessaria meditatio, quàm illius rei, ex qua sola nobis remissio peccatorum, & justificatio depromitur, omnisque meriti, boni, & salutis ratio deducitur. Et hæc est maxima causa, cur Ecclesia ex Apostolica institutione variis modis, hujus nobis Passionis memoriam toties revocandam vetuit, signo Crucis quod manibus formamus; variis picturis, & imaginibus Dominicæ Passionis, quas Laici pro libris habent; jejunio sexta feria, aut Sabbato, aut carnibus abstinentia; anniversaria Passionis celebritate sub finem Quadragesimæ, campanæ pulsu ad meridiem, &c. Atque ipsemet Christus, insignem nobis, salutaremque & quotidianam suæ Passionis recordationem, sacrum Missæ Sacrificium instituit, quo mortem suam (ut alio loco dicemus) effusumque pro nobis Sanguinem repræsentavit.

Quinta denique est, immensa illa utilitas, qua major ex quacumque aliarum rerum contemplatione redundare non potest. Uti enim omnia bona Passionis Dominicæ meritis humano generi sunt comparata, sic in eadem tanquam in instructissima officina, omnium virtutum, & bonorum merces, & exempla inveniuntur, & ab eadem quàm facillimè petuntur.

I. Expediret igitur optimum modum in hac re tenere ad ejusmodi utilitates consequendas?

R. Benè dicis. Idcircò pauca subjungam de præparatione ad meditationem Dominicæ Passionis, deque optima ratione ejus meditandæ.

De stimulo divini amoris c. 4. Sanctus Bonaventuræ quatuor nobis virtutes proponit, quibus anima nostra disponi debet ad hanc meditationem Dominicæ Passionis.

1. Est *humilitas*, ex qua accedentes ad orationem confundamur, & erubescamus super multitudine, & malitia peccatorum nostrorum, quæ Dominum nostrum coegerunt tanta pati, & tandem cruci affixerunt.

2. *Fiducia* magna, quam reponimus in viscerales Christi Domini misericordiam, qui, sicut proposito sibi gaudio, crucem sustinuit, & oblatus est quia ipse voluit; ita nobis modò gratiam liberaliter concedet benè meditandi, & fructus optatos colligendi.

3. *Fervor animi*, quo rem tam grandem nos aggredi oportet. Quem non pudeat frigidè ac remissè illa tractare, quæ tanta Christus Dominus dilectione pro peccatoribus toleravit? Excitare nos proinde convenit, & diligenter è memoria phantasmata omnia, & distractiones extraneas propulsare; ab intellectu caliginem, à voluntate torporem excutere, eumque ad hortum sequi non cum Apostolis ibi dormituri, sed cum Salvatore, nostra in genua prolapsi magna orationis instantia Deum Patrem deprecaturi per Dominum nostrum JESUM Christum Filium ejus.

4. Dispositio est, *cordis munditiæ*, ut ab omni peccatorum inquinamento vacuum sit; adeoque idoneum, & præparatum vas ad pretiosissimum Domini nostri Sanguinem in illud infundendum in meditatione, recipiendum & conservandum. Quis enim tam hebes, aut vecors qui balsamum exquisitissimum in vas effundat fœtidum, & multarum colluvie sordium infestum? De his satis.

I. Sed quæ optima meditandi ratio?

Optima ratio meditandæ Passionis Dominicæ.

R. De ratione meditandi in genere dicemus part. 2. c. 2. lect. 14. Quæ hujus loci propria sunt, hic attingemus. Primum præmonere te volo, non satis esse, si historiam Dominicæ Passionis memoria repetas, vel ea cogitata, interna animi suavitate afficiaris, cùm ad animæ salutem nihil adferat solo intellectu discurrere vel oblectari; nisi simul affectus, & voluntas commoveantur. Etenim neminem epulæ, extructæque mensæ satiant, si oculis tantummodo conspiciantur, nisi etiam ori ingerantur, dentibus terantur, & in ventriculum demittantur.

Digitized by Google

Simile. Historiæ quidem cognitio, meditationis cujusque fundamentum est, & intellectui ratiocinationes materiam præbens; sed fructus universus in eo cernitur, ut voluntas quæ in homine principalem locum tenet, variis affectibus moveatur: ea enim sola meretur apud Deum: ea sola in Deum amore fertur: ea sola hominis in Deum dirigit actiones.

Itaque, ut rem totam paucis perstringamus, qui eandem materiam optimè pertractarunt, septem illi nobis animi affectiones, quæ Passione Dominica possint concitari, designarunt.

1. Compassionem.
2. Compunctionem, seu dolorem de peccatis.
3. Desiderium imitandi.
4. Gratiarum actionem.
5. Spem.
6. Amorem in Deum, &
7. Admirationem.

Septem animi affectiones per meditationem Dominicæ Passionis excitandæ. Quas paucis & breviter explicabo, ut qua ratione utiliter in hoc orationis, sive meditationis genere versetis, intelligas. Historia quidem (uti jam præmonui) subministratur materia, quam tamen septem his modis velut dentibus teras, affectuique gustandum, & digerendum tradas.

1 Compassio. Prima itaque est *Compassio*, hoc est, animi affectio, qua patienti condolemus, ejusque dolores quasi in nos transferimus, & si non corpore, saltem animo sentimus; eaque affectione videtur quasi divisus, & communicatus cum alio, ejus qui patitur dolor, & levior, mitiorque effectus, uti gravior, molestiorque, si vel patientem arrideas, vel malis ejus nihil movearis. Duo sunt quæ ad hanc compassionem, & commiserationem faciunt. Primò, *persona conditio*. Expendatur igitur in singulis capitibus, quisnam sit ille qui patitur, nempè Deus qui Majestate replet omnia, &c. homo ex stirpe regia Davidis nobilissimus, sapientissimus, sanctissimus, integerrimus, speciosissimus, complexione tenerrimus, &c.

Secundò, *pœnarum magnitudo*, & quas in singulis membris perpessus sit, attentiùs contemplandum. 1. Nihil in illo dolore vacuum fuit: corpus, corporisque omnes sensus, anima, ejusque potentia, denique quidquid in Christo fuit, suas pœnas sensit. 2. Pœnæ fuerunt acerbissimæ, tum ex corporis tenerrima complexione, tum quòd, nullo interno solatio sublevaretur. Theologorum est certissima doctrina neminem unquam mortalium tales in hac vita pœnas, & cruciatus sustinuisse, quales suscepit Dominus. Si facinorosum aliquem videamus gravia licet justissimè ferentem, commovemur tamen, & quantum res patitur, ejus in nos dolorum partem aliquam transferimus; imò & canem & asinum verberatum graviùs conspicientes miseremur. Nonne igitur decet nos condolere Filio Dei tanta substinenti, & quidem in gratiam nostri?

2 Compunctio. Secunda est, *compunctio seu dolor de peccatis*: quando ad horrorem, detestationemque peccatorum, ex Meditatione Passionis Domini inducimur: quod commode fiet, si primò quidem peccati malitiam, deindè verò quid peccatum Christo attulerit, consideremus.

Et malitia quidem in Deum, utpotè infinitum, est infinita, tantaque ut salva justitia Dei, quæ violari non debuit; deleri nisi re infinita non posset. Igitur, vel infinita pœna toleranda erat, quæ in creaturam finitam convenire nequit, vel tempore infinito, quomodò luunt peccatores in inferno, vel infinitæ indignitatis personæ patiendum erat; hoc est, ipsimet Deo infinitæ Majestatis. Hinc ulteriùs progrediamur, attenteque consideremus, quid Deum de cœlis in hanc terram traxerit, atque ad Passionem subeundam induxerit, nimirùm peccata nostra. Nisi enim peccasset homo, nec nasceretur in mundo Deus, nec pateretur, nec moreretur. Proindè, sicut peccatori sua peccata in inferno sedem parant; & sicut furi parant sua furta supplicium; sic cujusque nostrum peccata Christo moriendi necessitatem attulerunt. Detestanda est igitur malitia peccati, quæ ipsum quoque Deum ad crucem adegit.

Ne verò existimes hinc fortasse peccati gravitatem extenuari, quod non pro tuis solius, sed pro totius mundi peccatis Christus mortem sustinuerit, illud cuique debet esse persuasum, eo non qui-

Digitized by Google

quidem peccati malitiam minui, sed insignem Dominicæ Passionis virtutem indicari; quæ non unius, aut paucorum, sed omnium prorsus hominum simul peccata delerit. Etenim meritum Passionis cùm sit infinitum, nulla malitia potest superari, idque unum sufficit ad peccati gravitatem indagandam, quod nisi infinito Christi merito, non potuerit deleri. Ut ergo solis istius clarissimi, si unus & solus lucem percipias, non tamen magis ille soli tibi lucebit, quàm si cum cæteris mortalibus ejusdem splendore communiter perfruaris: utque non minùs homini mortem inferas, si solus cor ejus ferro penetrares, quàm si ad idem perficiendum alios tibi decem adjungas; ita vel unum mortale peccatum (ad quod expiandum necessaria erat mors, & Passio Filii Dei) à nobis commissum non minùs est causa mortis Domini, quàm cum reliquis peccatis totius orbis conjunctum. Neque minus utilitatis nobis adfert Christi Passio pro totius mundi peccatis susceptæ, quàm si pro me solo eosdem cruciatus, & mortem pateretur.

Simile.

3 *Imitatio.*

Tertia est *Imitatio*, ut ea nimirum desideremus sequi, & imitari, quæ in Christo contemplamur; uti monet Apostolus: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.* Et: *Christo passo pro nobis in carne; & vos eadem cogitatione armamini.* Duo sunt autem nobis ad imitandum hac Passione proposita. Unum est, desiderium patiendi pro Christo, qui tam acerba sustinuit pro nobis: alterum est, virtutum cumulus, quæ si alibi usquam, hac certè Passione sic eluxerunt, ut tametsi verbis siluerit Dominus, exemplo tamen de hac quasi cathedra crucis omnes virtutes doceret. Nobis itaque in qualibet meditatione erit investigandum, quæ in ea potissimùm virtus commendetur; tùm quo eam modo Dominus exercuisse narretur; denum excitandum est desiderium, propositumque firmum ejusdem virtutis adipiscendæ, modusque excogitandus ejus comparandæ, & Christi per hanc virtutis ipsius actionem gratia imploranda, ad id quod conceperimus, perficiendum.

1. Pet. 2.

1. Pet. 4.

Turlot Thesaurus Doct.

Elucent autem in hac Passione potissimùm:

Humilitas, Mansuetudo, Obedientia, Charitas, Misericordia, Contemptus mundi, Perseverantia.

Quarta est, *gratiarum actio*: qua beneficia in nos collata contemplantes, in laudes prorumpimus, non verbis modò, quæ est laus & actio gratiarum minima; sed corde potiùs & operatione, ut & mente beneficium acceptum recolentes magni illud faciamus, & ab omni offensa benefactoris caveamus, & omnibus in rebus occasionem rependendi, ne prætermittamus.

4 *Gratiarum actio.*

Quinque ad gratitudinem movere solent.

1. Malum quod evasimus.
2. Bonum quod beneficio accepimus.
3. Dignitas benefactoris.
4. Modus collati beneficii.
5. Conditio personæ in quam beneficium confertur.

Quæ non erit difficile singulatim considerare, & quantum opus, populo exponere.

Quinta est, *Spei excitatio*. Trium rerum consideratione non parum vacillat spes nostra, & infirmatur. 1. Splendoris qui ad vitam æternam requiritur, in quam nihil intrabit vel immundum vel coinquinatum. 2. Exacti examinis Judicis, qui etiam de otioso verbo exiget rationem, penetrabitque usque ad divisionem animæ, & spiritus, scrutabiturque cogitationes, & intentiones cordis. 3. Vilitatis nostræ, qui & quotidianis peccatis nostris justitiam offendimus, & cordis nostri interiora ipsi non penetramus. *Etiam si simplex fuero* (ait Job) *hoc ipsum ignorabit anima mea.*

5 *Spei excitatio.*

Huic porrò diffidentiæ medetur Passio Christi, animumque hominis peccatoris in spem erigit, atque sustentat. Nam 1. ut gloria æternæ vitæ magnam munditiam requirit; ità Christi Passio & Sanguis lavat omnes iniquitates nostras, animam Sole reddit clariorem, efficit Filios Dei, dat jus ad vitam æternam, ut non jam in alienam, sed in nostram hæreditatem ingrediamur. 2. Est quidem districtum Christi judicium, sed Passionis ejus merita severitatem hanc lenire possunt: cùm major sit satisfactio, quàm debita: &

Qualiter nostræ diffidentiæ medeatur Passio Christi.

Digitized by Google

peccata numero sint finita, merita autem magnitudine infinita: & denique quia Judex erit qui fuit Advocatus, Mediator, Redemptor, qui ut cœlum tibi daret, ejus tibi pretium obtulit, Sanguinem (inquam) pro te fusum, cujus ipse, quem magno labore fudit, non ignorat dignitatem. 3. Utilitas nostra est magna illa quidem, ut qui ex nobis nihil possumus, quasi ex nobis, sed gratia, passionis merito nobis communicata, admirabilem addit animis nostris splendorem, dimittit peccata omnia, addit vires, & facilitatem operandi, operibus nostris sufficit dignitatem, ut vitam æternam mereantur.

Spes igitur nostra erigetur, si opes omnes Christi, ejus omnia merita, omnia jejunia, labores, pœnas, & quæcumque demum vel fecit, vel sustinuit, cogitemus non aliter nostra esse, quàm mariti bona ad uxorem pertineant, quibus ipsa ad debitorum suorum solutionem, aliasque necessitates uti possit.

6 Amor Dei. Sexta est *amor Dei*. Amorem porrò excitat, 1. rei ipsius quæ amatur, nobilitas & pulchritudo, quomodò pulchritudine virtutum, & scientiarum, ad eas inardescimus? 2. Amor, si priores diligamur. Cæterum ad augendum amorem conducit. 1. Si non verbis modò, sed magnis quoque beneficiis fiat amor testatus. 2. Si magno labore, & incommodo amantis, hæc beneficia comparentur. 3. Si injuria affectus, & repulsam sæpiùs passus, amorem nihilominùs concidere non patitur. 4. Si his omnibus suis molestiis, & laboribus nihil quærat, quàm redamari. Et hæc quidem omnia Christus sua Passione exhibuit. 1. Dilexit opere, & veritate, omniaque bona donavit. 2. Magno suo incommodo, pro nobis factus egenus, ut nos ditaret, omnia mala assumpsit, ut nos bonis omnibus repleret. 3. Toties à nobis repulsus, nihil de amore tamen remittit. 4. Denique à nobis nihil requirit præter amorem. Ama, inquit, & sufficit. Ut ames porrò servandæ erunt amantis conditiones ac leges, quas hac Passione sua Christus expressit. 1. Est, ut de re amata perpetuò cogitemus, idque ipsius Christi exemplo, qui ut nostri memoriam nunquam deponeret, in manibus nos suis insculpsit. 2. Ut de ea frequenter loquamur: ex abundantia enim cordis os loquitur; & id quoque Christi exemplo, qui etiam in ipsa cruce, de nobis cum Patre est collocutus, eumque pro nobis oravit. 3. Ut nihil æquè vereamur, quàm amatum offendere, quod te Christus docuit, qui suam Passionem, omniaque sua eò retulit, ut in sui te amorem provocaret. 4. Ut totos nos impendamus in rebus amici commendandis, ac promovendis; Christus enim non sibi, sed nobis laboravit. 5. Ut amici præsentiam deposcamus; sunt enim Christi deliciæ esse cum filiis hominum; qui nos terra, marique, in aere, & in inferno quæsivit, ut inventos sibi in æterna beatitudine conjungeret, suamque nobis divinitatem communicaret.

7 Admiratio. Septima denique ac postrema meditandæ Passionis ratio ex *admiratione* nascitur. Admiratio autem re aliqua nova, insolita & incredibili, solet excitari. Quatuor porrò sunt quæ faciunt Christi Domini Passionem vehementer admirabilem. 1. Quod passus sit ille, in cujus Majestatem Passio non cadit, qui est gloria & gaudium Sanctorum, cujus dignitas est infinita, vita est æterna, sublimitas immensa. 2. Quòd pro illis sit passus è quibus patiebatur, hominibus vilibus, hostibus, ingratis. 3. Quòd talia passus sit, qualia nullus sustinuit mortalis homo, uti alibi latiùs deduximus. 4. Quòd cum hac Passione humanum genus redemerit, ad hoc perficiendum fit usus. Nam 1. cum summa corporis infirmitate, summam, qua diabolum Principem mundi vicit, & prostravit, conjunxit potentiam. 2. Summa justitia cum summa misericordia convenit. Nam homini faciens misericordiam in se sustinuit divinæ justitiæ severitatem. 3. Summa sapientia eluxit in ea, quæ hominibus putaretur summa stultitia.

Siquidem *Crux Christi Judæis quidem est scandalum, Gentibus autem stultitia.* 1. Cor. 1. Magna certè fuit sapientia. 1. Callidissimum hostem arte, & patiendo, & moriendo superare, iisdemque armis quibus superior evaserat, dejicere. 2. Tali supplicii genere nos liberare, in quo & medicinam reponeret omnium morborum nostrorum, & exempla omnium virtutum proponeret, & flammas amoris excitaret.

In

Digitized by Google

In his meditationibus serventur aliæ regulæ, & methodus, quas tradimus, ubi de oratione mentali in genere agimus.

I. Habesne exempla eorum qui specialiter addicti fuerunt meditationi Passionis Domini?

Joann. Mosc. Evirat. prat. spirit. c. 94. R. Ita. *Convenerunt ad Abbatem Stephanum spiritualis ædificationis gratia tres senes Anachoretæ. Tacenti omninò, & nihil allegranti Abbati dixerunt: Pater mi, nihil nobis dicis, qui huc venimus boni aliquid à te audituri? Tum aperiens os suum Abbas: Ignoscite mihi (inquit) Patres mei, neque enim usque adverti, quid diceretis. Ego verò nihil aliud nocte dieque animo verso, quàm Dominum* JESUM *Christum crucifixum. Quo audito, senieres ad patriam reversi sunt benè contenti.*

Exempla.

De Vita Christi c. 58. *Refert Ludolphus à Saxonia quendam Sanctissimæ vitæ Eremitam instanter Dominum orasse, ut sibi ostenderet; quid sibi inter cætera servitia magis acceptum foret; & vidisse hominem nudum, frigore crepidantem, & crucem magnam super se bajulantem, & sibi quis esset interroganti respondentem:* JESUS *Christus ego sum! rogasti enim me, ut tibi ostenderem, quod inter cætera obsequia mihi magis complaceret; nunc dico tibi, quod hoc, scilicet, quod quis juvet me portare crucem meam: & hoc dicens, evanuit.*

Ben. tom. 2. *S. Catharina Suedica quatuor horas impendebat quotidie meditationi Passionis Domini dilectissimi Sponsi sui, offerens se in suavissimi oderis perpetuum holocaustum.*

Lib. 15. de sign. Eccl. c. 3. tom. 2. *Theo. Benius Eugubinus Congregationis Oratorii Romæ Presbyter, asserit se vidisse corpus Claræ Virginis de Montefalco, & cor ejus in quo insculptus est Christus cruci affixus ex eadem carne, flagra quibus est cæsus, columnam cui alligatus, omnia denique simulachra, quibus ejus perpessiones referuntur.*

Sua in ejus Vita. *De stigmatibus corpori S. Francisci mirabiliter impressis, vide S. Bonav. in vita ejus c. 13.*

Ludovic. Blos. c. 2. monil. spirit. *Frequentissimè Dominus* JESUS *revelavit charissimis suis sponsis Gertrudi, Birgittæ, Mechtehildi, Catharinæ, quàm sit & sibi acceptum, & homini fructuosum recolere Passionem Christi, pia, humili, & sincera attentione & devotione. Quod & ipsæ devotissimè fecerunt. Nam & eandem Domini* JESU *Passionem (quæ licet amarissima acerbissimaque fuerit, tota tamen charitatis dulcedine plena est) adeò profundè visceribus animarum suarum infixerant, & tam ardenti suavique affectu ruminare solebant, ut illa esset eis mel in ore, melos in aure, jubilus in corde.*

In Vita ejus apud Sur. tom. 1. Octob. 16. c. 1. *Amor* JESU *Christi crucifixi, & meditatio acerbissimæ Passionis ejus, ita crevit in Lyduina Virgine (sanè admiranda), ut nihil ei majori esset solatio; quàm in illis foraminibus atque plagis, instar columbæ nidificanti, jugiter commorari. Ejus enim vulnera & dolores acutissimi animam Virginis adeò penetrarant, ut quamvis ipsa in singulis membris suis, omnis generis cruciatus vehementissimos pateretur, ita ut omnes qui eam cernerent, non possent non multa commiseratione affici, eos tamen cruciatus pro nihilo putaret. Tota vita ejus in Christi rebus gestis, tanquam viridario amœnissimo versabatur; iis meditandis trahebat ardentissima ab imo pectore suspiria, & ab oculis lachrymarum fundebat imbres, iisque deficientibus, guttas sanguineas; illas autem lachrymas. Christi crucifixi amore fusas, apud familiariores appellabat rosas suas.*

Passionem Domini nostri JESU *Christi Salvatoris nostri, quanto animi devotione in suo pectore versarit Hedvvigis Duciſſa Poloniæ, mulier pientissima, vel ex hoc utcumque colligi potest, quod etiam res minimas, quæ mysterium Crucifixionis Dominicæ repræsentarent, veneratione afficiebat: Nam ubicumque humi conspiciebat jacentes stipulas crucis imaginem referentes, genibus flexis adorabat, tollensque eas, & exosculans, tali eas loco reponebat, ubi non possent pedibus conculcari.*

Plura suprà in fine lectionis superioris.

LECTIO VIII.

Et sepultus.

I. QUid est (*sepultus*) quando dicis *mortuus & sepultus?*

De Sepultura Christi S. Thom. 3. p. q. 51. a. 1. R. Significamus per hoc, corpus Domini jam in cruce mortui de cruce depositum, & syndone involutum sepulturæ traditum fuisse, ut omnes scribunt Evangelistæ.

Digitized by Google

I. Possumusne absque erroris periculo sic loqui: *Deus sepultus fuit*, intelligendo, quòd corpus Christi Domini, uti jam habitum est, fuerit sepulturæ mandatum?

Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Joan. 19. Act. 13.

R. Ita omninò. Nam, etsi pati, mori, sepeliri, in humanam tantum naturam cadant; Deo tamen etiam hæc omnia tribuuntur, quoniam de illa persona, quæ simul perfectus Deus, & perfectus homo fuit, verè dicuntur. Recordare igitur ejus vulgaris Theologorum axiomatis: *Quod semel assumpsit* (Deus) *nunquam dimisit*. Sicut ergò Deus descendit ad inferos simul cum anima Redemptoris nostri; ita Deus sepultus est cum corpore ejusdem in sepulchro.

I. Quare voluit Christus Dominus sepeliri?

Cur Christus Dominus sepelirivoluit, novem rationibus ostenditur.

R. I. Ut omnia quæ ad hominis conditionem pertinent, nostri causa subiret. Quod verò, uti prædixerat Isaias, sepulchrum ejus & sepultura adeò gloriosa fuerint, id sibi divina sua virtute contra Judæorum intentionem providit. Ideò Evangelistæ omnes (uti supra notavimus) tam sedulo ejus sepulturam describunt. 2. Voluit Christus insuper sepeliri, ut certò mortuum fuisse constaret. Nam refert Marcus c. 15. Pilatum diligenter de Christi morte inquisiviſſe, antequam corpus ejus sepeliendum traderet. 3. Ut resurrectionis fides magis eluceret, dum ex sepulchro Dominus redivivus apparet. Non enim solent nisi mortuorum corpora sepeliri. 4. Ut certa resurgendi spes omnibus in monumentis jacentibus præberetur. 5. Ad exemplum eorum qui mortui peccatis in baptismate, debent veterem hominem sepelire, ne ampliùs vigeat, & fructificet. Ut ad Rom. tradit Apostolus: *Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, &c.* Et August. *Sepultura mysticè gesta configuranda est vita Christiana*. 6. Ut suo exemplo indicaret curam sepeliendi mortuos ad officium pietatis, & misericordiæ pertinere. 7. Ut Sanctorum corpora, & reliquias in veteri testamento pro immundis habitas, sua sepultura sanctificaret, ac honore, & veneratione dignas redderet. 8. Ut doceret fideles mundo mortuos, instar sepultorum terrenas voluptates, sæculariaque cuncta despicere; juxta illud: *Mortui estis, & vita vestra abscondita est*.

Joan. 5. ver. 28. Vide ser. 74. S. Aug.

Rom. 6.

Basil. in Psal. 117. Aug. ser. 18. de Ep. Coloss. 3.

Postremò sepeliri voluit Dominus, ut Prophetarum oracula, typosque suæ quietis in sepulchro adimpleret. Sicut enim Deus sex diebus mundum, & universam creaturam condidit, & septimò quievit: ita Christus sex diebus laboravit, sextoque die opus humanæ redemptionis, mundum recreans, consummavit; septimo autem requievit, adumbrans futuram fidelium requiem septima ætate; quæ erit hujus vitæ, totiusque mundi sepultura. Jam verò Prophetam Jonam in ventre ceti, sepulturæ Domini figuram gessisse, his verbis Matth. 12. tradit Dominus: *fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus; sic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus*. Eodem pertinet illud Isaiæ: *Et erit sepulchrum ejus gloriosum*. Adde hujus sacræ Domini sepulturæ typum gessisse Patriarcham Joseph in cisternam missum, & Jeremiam in lacum.

Aug. l. 4. de Gen. ad litt. c. 12. & in Joan. tract. 17. S. Greg. l. 6. moral. c. 18. Matth. 12. Prophetiæ. Figuræ. Gen. 37.

I. Sed qualiter, quove modo Christus Dominus sepultus fuit?

R. Honorificentissimè. Sepultus enim fuit per Judæorum Primores, Josephum scilicet ab Arimathia nobilem Decurionem & Nicodemum Principem Judæorum: 2. Magnis sumptibus, mixturæ myrrhæ, & aloes, quasi librarum centum, *sicut mos est* (viros primarios) *Judæis sepelire*. 3. Involutus fuit syndone munda. 4. Positus fuit in horto. 5. In sepulchro, *quod erat excisum in lapide, in quo nemo adhuc positus fuerat*. Vid. Baron. anno Christi 34. n. 54.

Jer. 38. Marc. 15. Joan. 3. Joan. 19. Ibid. Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. S. Tho. 3. p. q. 51. a. 2. ad 1.

I. Cur autem voluit Christus Dominus isto modo sepeliri?

Christus Dominus honorificè sepultura qua de causa admisit.

R. 1. Ut manifestaretur potentia morientis, qui contra intentionem occidentium etiam mortuus honorificè sepelitur; & præfiguratur devotio fidelium, qui erant Christo mortuo serviturí. 2. Ex Christi sepultura discimus, non esse improbandum, quidquid juxta regionis cujusque morem, in fidelium defunctorum exequiis, ex fide resurrectionis impenditur. Cum laude siquidem in Evangelio factum commemoratur eorum, qui non es passu, aut vanitate, sed ex resurrectionis

Digitized by Google

ctionis fide, corpus Domini de cruce acceptum, diligente atque honorificè tumulo, & sepulturæ tradiderunt; ut monet *S. Aug. tract. 20. in Joann. & lib. 1. de civit. c. 12. & 13. & lib. 3. de doct. Christ. c. 22.* Et insuper myrrha, & aloe corpus suum condiri voluit, ut mysticè significaret, quòd per amaritudinem pœnitentiæ Christum unusquisque in seipso absque peccati corruptione conservare debeat. 3. *In syndone* munda sepeliri voluit, ut fideles qui Christo consepeliuntur, discerent Christi corpus pura mente suscipere, ut notat Hieronymus in c. 27. Matt. Unde Ecclesiæ consuetudo manavit (inquit Beda in Marc. c. 44.) ut Christi corpus in altari, non in serico, aut tincto panno, sed in lineo candidissimo reponatur. 4. *In horto*, ut significaret sua morte, & sepultura homines liberari à morte atque miseria, peccato Adæ in Paradisi horto contracta. *In horto*, ut corpus ejus velut seminaretur, & fructum ferret resurrectionis corporum electorum instar grani integram & speciosam spicam producentis. 5. *In monumento autem excisso in petra* conditus est Dominus, cùm ad certitudinem resurrectionis (inquit Hier.) ne si ex multis lapidibus ædificatum fuisset, tumuli fundamentis suffossis, ablatus furto diceretur; tum ad mysticè designandum, quod Christus Apostolorum, Discipulorumque doctrina ac ministerio lapidea hominum corda penetraret, ibique per suam gratiam requiesceret. 6. *Novum est sepulchrum*, ne alius ibi prius sepultus resurrexisse fingeretur. Tandem in aliena Salvator ponitur sepultura, quia pro aliorum moriebatur salute: sepulchrum autem mortis est habitaculum. *Habebant tumulum proprium qui sub lege sunt mortis, victor mortis suum tumulum non habebat, non enim sepulchrum mortis desiderabat, qui de morte trophæa referebat*: Aug. ser. 133. de temp. Potest etiam in hoc notari extrema Christi Domini paupertas; nam qui domum in vita non habuit, post mortem quoque in alieno sepulchro reconditur, & nudus existens à Joseph cooperitur. Et quia nihil præter eum oportet in pectora nostra penetrare, idcircò *lapis ostio advolvitur*.

Vid. Aug. tr. 120. in Joan.

C. Consultò de consec. d. 1.

Hilar. cap. ultim. in Matth.

Hier. in c. 27 Matth. Orig. homil. 35. in Matth.

Beda c. 94. in Luc.

LECTIO IX.

Prosequitur eandem materiam.

I. QUamdiu jacuit corpus Christi Domini in sepulchro?

R. Per spatium triginta trium horarum, nempè à vespera Feriæ sextæ in Parasceve, usque ad mane diei Dominicæ, secundum computum S. Aug. l. 4. de Trinit. c. 6.

I. Quæ fuit hujus tantæ moræ ratio?

R. Ratio primaria fuit, ut intelligeremus eum verè fuisse mortuum.

I. Quid est autem quod B. Marcus c. 8. n. 32. dicit: *Oportet Filium hominis pati multa, &c. & post tres dies resurgere*? Simile est quod dicitur Matth 12. *Filius hominis futurus in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus*.

R. Hoc debet intelligi synecdochicè, ut pars sumatur pro toto, inquit S. Tho. 3. p. q. 51. a. 4. ad 1.

I. Corpus Christi in sepulchro fuitnè passum aliquam corruptionem?

R. Minimè. Nam de eo vaticinatus erat David: *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem*. Vid. Act. 2. Ps. 15.

I. Supereſtnè adhuc modò sepulchrum Redemptoris nostri?

R. Ita, & quidem etiamnum gloriosum, quod ei quasi epitaphium quondam præfixit Isaias, dicens: *Et erit sepulchrum ejus gloriosum*.

I. Qualiter fuit, & est sepulchrum Christi gloriosum?

R. 1. Fuit gloriosum ex corpore Christi, Verbi majestati unito. Aliorum Regum sepulchra gloriosa dici nequeunt, quia *cum interierit homo, non descendet cum eo gloria ejus*. Sed cùm Christus moritur; descendit cum eo gloria ejus. Sepulchrū Domini gloriosum qualiter. Ps. 48.

2. Quia S. Helena sepulchrum Domini magnificentissimo templo exornavit, in quo postea Godefridus Bullonius recuperator terræ sanctæ, & primus Hierosolymæ Rex, ac deinceps alii Reges sepulti sunt; uti Vvillelmus Tyrius in historia belli sacri testatur: unde etiamnum ibidem nobiles decorantur titulo Equitum; fiuntque Equites aurati, teste Adricomio pag. 177.

3. Quia

Digitized by Google

Vid. Greg. Turon. de gloria Martyrum c. 7.

3. Quia à multis sæculis etiamnum ad sepulchrum Domini, licet inter medios Turcas situm, celeberrima est fidelium ex toto orbe peregrinatio, ad quos recipiendos Patres Franciscani suum semper habent ibi Patriarcham, & sui Ordinis perpetuam residentiam.

4. Quia ibi multa facta sunt & fiunt miracula. Nam peccatores convertuntur, dæmones fugantur, morbi curantur. Testis est S. Aug. l. 22. de civit. c. 8. undè ibi Maria Ægyptiaca peccacatrix conversa est, indeque ivit in Eremum, ubi per 47. annos sine cibo in oratione, & lachrymis sanctissimam egit vitam.

Narrat Sophronius *Cosmanam uxorem Germani Patricii hæresi Severi infectam adiisse sepulchrum Domini; sed à B. Virgine apparente fuisse repulsam, ne illud ingrederetur, nisi veram fidem amplecteretur. Quare confusa est pœnitens, fidemque amplectens, & communicans, admissa fuit ad sanctum sepulchrum, illudque venerata est.*

Prati spirit. c. 48.

Et c. 49. narrat, *Palestinæ Ducem volentem ingredi S. Sepulchrum, ab ariete apparente, & cornibus eum impetente, fuisse rejectum, idque sæpiùs, eo quod Severianus esset: quare abjecit hæresim, & communicans Calici Domini, liberè permissus est illud intrare, & venerari.*

S. Sepulchum Christi gloriosum fuit magnifica Christi ex eo resurrectione, qua illud per dotem subtilitatis penetravit.

6. Denique sepulchrum Christi gloriosum est annua repræsentatione, & pompa, qua fideles multis in locis hebdomada sancta quotannis solent magnificum Christo passo, & mortuo sepulchrum excitare, ejusque sepulturam gloriosam repræsentare.

I. Estnè igitur res sancta, & sanctis quondam usitata, peregrinationis gratia adire Hierosolymam, & Sepulchrum Domini?

Peregrinatio ad sepulchrum Domini.

R. Jam diximus supra ratione 3, id esse in usu promiscuo Christianorum ex omni orbis parte adventantium; nunc autem sanctis fuisse id familiare, ex sequentibus exemplis colligas: S. Hieron. epist. 27. scribit de S. Paula: *Ingressa sepulchrum Domini, osculabatur lapidem, & ipsius corporis locum, in quo Christus jacuerat, quasi sitiens, desideratas aquas fideli ore lambebat.* Vide eundem epist. 17. quæ est Paulæ, & Eustochii ad Marcellam.

Exempla.

Euseb. lib. 6. historiæ c. 11. refert Alexandrinum Cesareæ Episcopum peregrinationem ad sanctum Domini Sepulchrum instituisse.

S. Bern. serm. ad milites templi, magnis extollit laudibus Imperatricem, quod Hierosolymam voti persolvendi causa adierit, & speciatim de Domini sepulchro honorificam mentionem faciens, hæc addit: *Sepulchrum Christi inter loca devotionis, quodammodo tenet principatum, & devotionis nescio quid plus sentitur, ubi mortuus quievit, quàm ubi vivus conversatus est, & ampliùs movet ad pietatem, mortis quàm vitæ recordatio.* Vide S. Ambrosium in orat. de obitu Theodosii.

Non dissimile est, quod Christianus quidam Poeta cecinit:

Felicem tumulum sacros qui condidit artus.
Non fuit in toto sanctior orbe locus.

Ut proinde religione præcipua frequentandum sit: Et hoc est quod subjungit:

Huc amor, huc pietas, lacrymarum huc currite fontes.
Ista sibi fœtri balsama Christus amat.

I. Numquid etiam in veneratione sunt apud Christianos res externæ, sive reliquiæ, quæ ad passionem, aut sepulturam Domini aliquo modo pertinuerunt?

R. Ita. Idque ex duplici ratione, vel quia ad redemptionem nostram fortè concurrerunt, uti instrumenta; vel etiam quòd earum pleræque pretioso Domini nostri sanguine imbutæ sint.

Exempla.

S. Carolus Borromæus anno 1578. celebri peregrinatione ad sacrum linteum, quo involutum fuerat Corpus Dominicum de cruce depositum, visendum pedes venit Taurinum, ad quem locum Dux Sabaudiæ è sua civitate Camberinensi deportari curarat in gratiam ipsius Cardinalis; & ibi toti populo publicè syndon illa exhibita fuit in theatro specialiter ad hoc erecto, in quo eam defere-

bant

bant duo Cardinales, & duo Archiepiscopi, sexque alii Episcopi. Vide Pet. Guissano in vita Borrom. l. 5. c. 5.

I. Suntne etiam ad venerationem ejusmodi reliquiarum subsecuta miracula?

R. Sunt quàm plurima. E quibus hic duo exempli causa libet attexere.

Exempla. *Lutetiæ Ludovicum Philippi Augusti Regis Filium trimulum tanta vis invasit morbi, ut animam agere, ac tantum non exspirare videretur. Sacræ spineæ coronæ particulam eam, quæ ad ædem S. Dionysii asservabatur, ac sacrum clavum obsecrationibus factis Lutetiam reverendissime attulit Mauritius Parisiorum Pontifex vir sanctus, ac corpori pueri admovit, morbus depulsus, valetudo restituta.*

Paul. Æmil. l. 6. histor.

Speciosi, omnique metallo nobiliores Dominicæ crucis clavi, qui beata membra tenuerunt, ab Helena Regina post ipsius sanctæ crucis inventionem, reperti sunt: & de duobus quidem frænum Imperatoris munivit, quo faciliùs si adversæ gentes restitissent Principi, hac virtute fugarentur. Magnam autem fuisse virtutem hujus fræni, ambigi nequaquam potest: eam Justinus Imperator publicè expertus est, ac suis omnibus patefecit. Illusus enim à quodam mago, propter pecuniam, emissas sibi à dæmonis umbra intolerabiles per duarum curricula noctium sustinuit insidias: sed cùm tertia nocte frænum capiti collocasset, locum insidiandi inimicus ultra non habuit, repertumque auctorem insidiarum gladio percutit.

Greg. Turon. leg. 1. de gloria Martyr. c. 6.

LECTIO X.

De Sepulchris & Ritu Catholico sepeliendi mortuos.

I. FUitne apud omnes gentes sollicitudo, & cura sepulchri?

R. Ita. Nihil enim magis naturæ consonum est, quàm sepulturæ rationem habere, & mortuis corporibus honorem exhibere.

Gen. 13. Abraham certè emit agrum quadringentis siclis ad sepeliendam Saram uxorem suam.

Exempla. Jacob adjuravit Filium suum Joseph, ut cùm ex Ægypto essent egressuri, efferrent ejus ossa sepelienda in paterno sepulchro in Palestina. Similiter adjuravit Joseph Fratres suos; & hoc Apostolus tribuit fidei: *Fide*, inquit, *Joseph mandavit de ossibus suis*. Voluerunt enim sepeliri in terra Israel, ob fidem quam habebant de Christo, qui terram illam promissionis sanctificare debebat perambulans eam, & labore, sudore, ac sanguine suo consecrare. Heb. 11.

Adde quod voluerunt inter fideles sepeliri, gloriosam resurrectionem cum illis sperantes.

I. Quid de Moysis corpore ejusque sepulchro habes?

R. Non aliud quàm id quod Scriptura tradit, & ad præsentem materiam maximè pertinet, quòd, inquam, Dominus eum sepelierit in valle Moab; quòd Eyran. Cajet. & alii factum putant ministerio Angelorum, funus cum solemnitate, & cœlesti pompa efferentium. Deut. 34.

I. Habetne etiam in novo Testamento Ecclesia magnam rationem sepulturæ fidelium?

R. Habet maximam. Illi quidem veteres poterant sibi locum eligere ad sepulturam; nunc verò Christi fidelibus sunt certi fines, & loca Sacerdotali, aut Episcopali benedictione ad sepulturam deputata, quæ vulgato vocabulo, *Cœmeteria* dicuntur, quasi dicas, *dormitoria*.

I. Cur verò sunt ejusmodi loca sepeliendis fidelium corporibus constituta?

R. Plures ob causas. 1. Ut sicut viventes unanimes habitarunt in domo, id est, in Ecclesia, in fide una, ita & mortui ab invicem non separentur. 2. Ut in uno cubent lecto secundùm corpora dormientes, qui secundùm animam uni accumbunt mensæ perpetuò viventes. 3. Ut in uno loco dormiant, qui una voce ad resurrectionem sunt excitandi; *Surgite mortui*. Cœmeteria cur fidelibus constituta.

I. Cur Cœmeteria juxta sacras ædes constituuntur?

R. Ut transeuntes frequenter meminerimus mortis, & mortuorum, & illos Deo & Sanctis, in quorum honorem consecrata sunt templa, commendemus. Cur juxta templa.

Hinc eorum sepulchra, *monumenta*, dicuntur, quasi mentem monentia, tum mortis, uti modò dictum est, pro vivis, tum orationis, pro mortuis. Sepulchra, monumenta dicta.

I. Dis-

Digitized by Google

Leges Canonicæ & Civiles circa sepulturas dispensant.

I. Disponuntne aliquid leges humanæ circa sepulchra, & sepulturas?

R. Ità, tam Cæsareæ, quàm Pontificiæ.

I. Quid leges Cæsareæ?

R. Hæreditate privabatur qui debitè defunctum non sepelierat: L. Hæreditas D. de petit. hæred. L. Milites. C. eod. & contra laudatur qui testatorem sepelierat, qui ossa sua in mare projici jusserat. L. quidam D. de Cond. inst. Et sepulchrorum violatores summis pœnis plectuntur L. ult. D. de sepul. viol. l. 4. §. fin. l. 5. C. eod. Sepulchrorum denique favor ubique prædicatur l. 7. ff. de Reliq.

I. Quid leges Pontificiæ?

R. Præter alia multa, quæ hìc prætermittimus, brevitatis gratia, disponit Ecclesia, ut maxima delicta sepulturæ privatione plectantur. c. ex parte & seqq. X. de sepult.

Sacra Sepultura quinam debeant privari.

I. Quibus ergo debet secundùm usum modernum negari Ecclesiastica sepultura?

R. *Paganis, Judæis, & omnibus infidelibus, hæreticis, & eorum fautoribus, Apostatis à Christiana fide; schismaticis, & publicis excommunicatis majori excommunicatione; interdictis nominatim, & iis qui sunt in loco interdicto, eo durante.*

Rit. Rom. Pauli V. Pontif. Max. jussu editum tit. de exequiis.

Seipsos occidentibus ob desperationem vel iracundiam (non tamen si ex insania id accidat) nisi ante mortem dederint signa pœnitentiæ.

Morientibus in duello, etiamsi ante obitum dederint signa pœnitentiæ.

Manifestis & publicis peccatoribus, qui sine pœnitentia perierunt.

Iis de quibus publicè constat, quod semel in anno non susceperint Sacramenta Confessionis, & Communionis in Pascha, & absque ullo signo contritionis obierunt.

Infantibus mortuis absque baptismo.

Ordinarius in casibus circa sepulturas ambiguis consulendus.

Ubi verò in prædictis casibus dubium occurrerit, Ordinarius consulatur.

Cap. 12. 2. Reg. 24.

I. Estne pium opus sepelire mortuos?

R. Ità, vulgò inter opera misericordiæ recensitum, à quo laudatur in scriptura Tobias, & Incola Jabes Galaad. sepelientes Saulem. Celebratur die 8. Dec. in Martyrol. S. Eutychianus Pontifex, quod suis manibus sepelierit 342. Martyres.

Exemplū.

I. Quis fuit antiquus in ipsis Ecclesiæ incunabulis Martyres, & fideles quoscumque sepeliendi ritus?

Quomodò ab initio Ecclesiæ sancti Sepulturæ mandabātur.

R. Ut processio cum accensis cereis, psalmodia, & hymnodia tum Cleri, tum populi in funere adhibeatur. Undè tradit Nicet. Orat. de Martyr. & invent. S. Stephani, Apostolos ipsos frequentia fidelium, in Psalmis, & hymnis, transtulisse, & sepelivisse Stephanum, facientes planctum magnum per quadraginta dies.

Non absimilia leges in Actis S. Laurentii, & aliorum Martyrum.

Exempla.

Idipsum multis habetur veterum testatum exemplis; ut quod habet Pontius Diaconus de funere S. Cypriani Mart. his verbis: *Inde cum cereis, & scholaribus in area cujusdam Candidi Procuratoris magno triumpho sepultum est.* Quod insuper Gregor. Nyssenus factum tradidit in funere Meletii, cum ait: *Quomodo utrimque quasi ignei amnes continentibus facibus tractu continuo perpetuoque fluentes, quoad oculi longissimè prospicere solent porrigebantur.* Greg. Nazian. de Matre sua in funere Cæsarii Filii gestantes faces, hæc habet: *Cum multiplici hymnorum cantu deducitur, celebrique pompa ad Martyrum sedem affertur, sanctisque parentum manibus honoratur, Matre accensus faces gestante.* Eadem planè habet, cùm agit de funere Constantii in Orat. 1. adversus Julian. Apost.

Videatur S. Hieron. de funere Paulæ, S. Chrysost. qui laudatissimæ hujus consuetudinis frequentem, & luculentam facit mentionem; ut pudere debeat hæreticos Catholicæ Ecclesiæ mores hac in parte sugillantes.

Modernus ritus Christianorum sepeliendi mortuos.

I. Modernæ verò funeris, & sepulturæ curationes in Ecclesia Romana receptæ, ubi fundamentum habent?

R. Partim in scriptura, partim in traditione.

I. Declara præcipuos ritus, quos modò servamus in fidelium sepultura, & in iis nihil esse otiosum demonstra?

R. 1. Aspergitur funus aqua benedicta, ut defunctus significetur fuisse Christianus baptizatus, & Apostolorum tempore etiam oleo consecrato ungebatur, teste Diony-

Digitized by Google

Dionysio, ut significaretur defunctus Dei misericordia unctus.

2. Thurificationem adhibemus, ut pro defuncto pias Deo preces, & ignitas charitate, Deoque odoriferas offerre nos significemus.

3 Psalmos & orationes, pro spiritibus defunctorum ex Majorum traditione, & Apostolorum exemplo, Deo persolvimus.

4. Campanas pulsamus, ad significandum Angelicæ tubæ sonum, quæ mortuos vocabit ad judicium, sicut campanæ sono corpus vocatur ad sepulchrum. Lugubris est campanarum sonus, sicut & Ecclesiæ cantus, ut ad compassionem excitemur. Et hæc fuit antiqua Ecclesiæ consuetudo, de qua S. Dionysius, & alii Patres.

Dionys. c. 7. cœlest. hierarch.

5. Lumine utimur significantes quòd defunctus lumen Fidei in baptismo acceptum in finem usque conservarit, & cum lumine gratiæ decesserit, optantes ei lumen gloriæ. Hinc illud: *Lux æterna luceat eis.*

Inf. p. 3. c. 2. sect. 7.

6. Crucem præferrimus, quia cùm viveret defunctus, sub crucis vexillo militavit; unde oramus ut meritorum crucis jam particeps fiat.

Denique magnus hominum numerus comitatur, tum ut pro anima orent, tum ut significemus justorum animas ab Angelorum choris deduci sicut Lazarus. Nigris verò induti sequuntur, luctum testantes de amici obitu, de cujus anima necdum certi sumus in gloriam introisse, sed timemus ne per Purgatorii pœnas debeat transire.

I. Numquid sæpè Dominus Deus ostendit sibi placere, ut funera defunctorum, præsertim Sanctorum honorificè curentur?

R. Ita. Sepulchra quoque eorum voluit esse glorioſa, ut etiam in iis non tantùm in suo, Christus esset glorioſus.

Exempla. Quàm glorioſum in primis fuerit sepulchrum sancti Clementis, videre est in Breviario Romanno 23. Novembris.

Sepulchra Sanctorum glorioſa. S. Catharina Martyrium subitura sic oravit: *Da Domine* JESU *Christe Deus meus, ut hoc corpus meum, quod pro te fuit concisum, non possit ab iis aspici qui quærunt illud.* Deus itaque honorans, & exaudiens Martyrem suam, misit Angelos qui corpus ejus composuerunt; visique sunt ab iis qui præsentes erant, illud in Sirta Montem deducere.

Ita ejus vita.

S. Sebastianus telis confixus, & in cloacam projectus, noctu apparuit S. Lucinæ; jubens ut corpus suum è cloaca tolleret, illudque efferret in catacumbas, & sepeliret juxta vestigia Apostolorum, quod ipsa præstitit. In actis ejus.

S. Armogastes Episcopus, strenuus fidei contra Arianos propugnator, anno Domini 456. moriturus jussit se sepeliri sub arbore, quàm suffodientes conspiciunt Sarcofagum splendidissimi marmoris præparatum, qualem fortè nullus omninò Regum habuit, inquit Vict. l. 1. Vvandal.

S. Ermelendis virgo corpus affligens jejuniis, & pœnitentiis, mioritura honorata fuit Angelorum choris; Christo canentibus gloriam; & quia Christo fuit dilecta, ab ipsis est officiosissime sepulta, inquit auctor vitæ ejus 29. Octob.

Corpus Sancti Ignatii de Loyola Romæ sepultum fuit anno 1556. postquam ex humanis excessisset prid. Cal. Sextiles, non sine concursu, & magnæ devotionis affectu totius urbis: quæ etiam majora susceperе incrementa, ex musica cœlesti Angelorum, qua Deus Sancti sui sepulturam dignatus est honorare.

Ejus Vita 2 Aprilis. Cùm Maria Ægyptiaca migrasset è vita, invenit B. Sozimas corpus ejus mortuum; cum hac in terra inscriptione: *Sepeli Abba Sozima miserа Maria corpusculum, redde terra quod suum est, & pulverem pulveri adjice, & ora Dominum pro me.* Venitque Leo de eremo, qui pedibus terram eruens, foveam effecit, in qua sepulta est.

Breviar. Rom. 15. Jan. Sic duo Leones ad Sanctum Antonium accurrerunt quasi lacrymas, & ploratum edentes super funere Beati Pauli Eremitæ, & certatim terram effodientes, in qua tumulatus est manibus Antonii cum hymnis, & canticis.

S. Sigismundus Burgundiæ Rex cùm à Clodomiro, tribusque ejus Fratribus Filiis Clodovei Francia Regibus, injustè regno, & vita spoliatus esset, atque cum conjuge, & liberis in profundum puteum præcipitatus, mox in puteo clara lux resulsit, ac S. Mauritius cum Thebæis (quorum corpora in eadem urbe Agaunensi quiescebant) S. Avito apparens, eorum in cœlis gloriam

Digitized by Google

gloriam demonstravit, uti narrat Greg. Turon. l. 3. de gestis Franc. c. 6. & l. de gloria Martyrum, c. 71. & 75. Baron. & alii.

Quid plura? etiam ipsi Reges gavisi sunt propriis humeris Sanctorum corpora ad tumulum deferre.

Exempla. *Theodericus Abbas, Sancti Remigii discipulus, qui à mortuis suscitarat Filiam Theoderici Filii Clodovei Regis Francorum, cùm multas virtutes operatus esset, & Angelis eum suscipientibus cum gloria migrasset; Theodericus Rex ad monasterium veniens, sanctum corpus propriis humeris ad sepulchrum evexit.* Ita Usuardus in Martyrol. 1. Julii.

Anno Domini 1007. *mortuus est Ratisbonæ S. Romualdus, Abbas S. Emmorranni, hujus feretro Henricus Germanorum Rex, & postea Imperator, propriùm supposuit humerum, ut illud ad sepulturam deferret*, uti ex Arnolfo Comite refert Baron.

Anno Domini 1079. *elevatum Sancti Gerardi Martyris corpus, & Ladislai Regis Hungariæ ac Principum humeris translatum, honorificeque depositum, miraculis coruscat*, ut habet ejus vita 24. Septemb.

Præclarum est quod refert Baron. de Eugenii reliquiis è Galliis in Hispaniam translatis, in suis ad Martyrol. notis ad diem 15. Novemb.

Illud etiam notum est de Constantino, qui octavo die post susceptum Baptismum, venit ad locum Principis Apostolorum sepulchro consecratum, ubi depositio diademate, & humi jacens vim lacrymarum profudit, sumptoque ligone terram eruit, & inde duodecim terræ cophinis in honorem duodecim Apostolorum ablatis, locum Ecclesiæ designavit, & ædificavit. Vide Chrysostomum referentem, quomodo Constantius Constantinum Patrem vita functum intrà Basilicam Apostolorum tumulare non sit ausus, sed in ejus atrio: *Existimavit*, inquit, *ingenti honore Filius se affecturum Patrem, si eum in piscatoris vestibulo poneret. Et quod Imperatoribus sunt in aulis janitores, hoc in sepulchro piscatoribus Imperatores. Illi velut Domini interiores loci partes obtinent, hi velut accolæ, ac vicini prælurè agi putarunt si vestibuli janua eis assignetur.* Ecce qualiter Apostolorum, & Sanctorum sepulchra sunt gloriosa.

Brevian. Rom. die 18. Nov.

Chrysost. hom. 6. in 2. ad Corint.

I. Numquid etiam feræ bestiæ Sanctorum corpora sepelierunt, vel tutatæ sunt?

R. Ita, uti suprà in S. Mariæ Ægyptiacæ, & S. Pauli primi Eremitæ sepultura vidimus. Sed addere hic lubet duo exempla.

Exempla. 1. S. Anastasii Martyris in Persidè, cujus corpus anno Domini 627. canes illæsum servarunt; quod fideles deinde in S. Sergii Martyris Monasterio honorificè sepelierunt. Ita ejus vita, & ex ea Baron.

2. S. Stanislai Episcopi Cracovienſis, & Martyris à Boleslao Rege occisi corpus feris projectum, aquilæ inusitatæ magnitudinis defenderunt à canibus, & avibus. De hoc infra plenius ad articulum II.

I. Nonne sepulchrorum Sanctorum violatores à Deo punitì sunt?

Breviar. Rom. 7. Maii. R. Ita. Narrat Baron. anno 878. quendam instinctu Photii violantem sepulchrum S. Ignatii Patriarchæ, cujus æmulus erat Photius, morte fuisse percussum.

Quomodò irreverentia in sepulchrum S. Equitii sit punita narrat S. Greg. 1. Dialog. c. 4.

Apagè igitur fæx impia Calvinistarum, qui Eunomium, Vigilantium, Constantinum, Copronymum, Hagiomonachum, Vvicleffium, ac ejusmodi Pestes insecuti ferro, flammis, omnique studio Sanctorum reliquias, & monumenta persequuntur.

DE V. SYMBOLI ARTICULO.

CAPUT SEXTUM.

Descendit ad inferos, tertia die resurrexit à mortuis.

LECTIO PRIMA.

I. QUid nobis credendum proponit hic articulus?

S. Thom. 1. P. q. 20. a. R. Habet hic articulus duas partes; realem scilicet descensum Christi ad inferos, & ejus gloriam resurrectionis.

I. Quid igitur priori ejus parte nobis proponitur?

R. Hoc nimirùm, Christo jam mortuo, ejus animam ad inferos descendisse, ibique

Digitized by Google

que tamdiu mansisse, quamdiu ejusdem corpus in sepulchro fuit.

I. Quid hìc *infernorum* vocabulo intelligendum est?

Philip. 2. Act. 2.

R. Inferorum nomen abdita illa subterranea receptacula significat, in quibus animæ detinentur, quæ cœlestem beatitudinem non sunt consecutæ.

I. Sed, quot sunt ejusmodi loca, quibus animæ extra beatitudinem constitutæ, post mortem detinentur?

Quatuor loca subterranea Inferorum nomine appellata. De inferno p 4. c. 6.

R. Ea receptacula sunt quadruplicis generis, uno *inferorum* nomine appellata.

I. Quis est primus inferorum locus?

R. Est tetertimus & obscurissimus carcer, ubi perpetuò inextinguibili igne damnatorum (id est qui extrà Dei gratiam decesserint) animæ simul cum dæmonibus torquentur. Hic propria significatione infernus vocatur.

I. Quis est secundus?

C. Majores, de Baptismo & ejus effectu.

R. Limbus puerorum, qui excesserunt ex hoc mundo cum peccato originali, qui tametsi igne non torqueantur, ut multi Doctorum probabiliter opinantur, æternùm tamen Dei visione privabuntur.

I. Quis tertius?

S. Tho. in 4. d. 45. q. 1 anno 3. Infrà hac cad p. c. 20. lect. 3.

R. Est purgatorium, sive locus, in quo igne purgatorio animæ ad certum & definitum à Deo tempus cruciatæ expiantur, ut eis in æternam patriam ingressus patere possit, in quam nihil coinquinatum ingreditur.

I. Quis tandem quartus & postremus?

R. Limbus Patrum communiter dictus, in quo animæ Sanctorum ante Christi adventum excipiebantur; ibique sine ullo doloris sensu, beata redemptionis spe sustentati, quieta habitatione fruebantur.

I. Quid in isto loco agebant, aut in quo occupabantur ibi Patres isti Sancti?

R. Toti erant in desideriis adventus Messiæ, qui eos è lacu isto liberaret, & sui visione æternùm bearet. Hujus figuram habes in libr. Numerorum, cap. 35. n. 25.

I. Ad quem istorum locorum descendit Christus Dominus?

R. Ad Limbum Patrum, qui Abrahæ sinus dicitur.

I. Quomodò isthuc descendit?

R. Propria virtute.

I. Descenditne in corpore & anima?

R. Non, sed secundùm animam Divinitati conjunctam.

I. Descenditne anima Christi potentia tantùm, an etiam reipsa ad inferos?

R. Omninò credendum est ipsam animam re, & præsentia ad inferos descendisse: de quo extat firmissimum illud Davidis testimonium: *Non derelinques animam meam in inferno.* Psal. 15.

I. Ubinam ergò tunc temporis erat Sacrum Domini Salvatoris Corpus?

R. Jacebat in sepulchro, uti articulo præcedenti declaratum est, divinitati etiam conjunctum.

I. Poteratne dici quòd Christus ad inferos descendisset, cùm non integer Christus, sed solùm anima Christi descenderit?

R. Vide quæ superiori articulo lect. 8. quæstiunc. 2. diximus. Quorum summa est divinam personam Christi cum anima ad inferos descendisse, eandemque cum corpore in sepulchro decubuisse; nam etsi mors tam fortis fuerit, ut animam Christi à corpore separaverit, non tamen potuit ab ejusdem Christi sive corpore, sive anima personam divinam separare.

I. Poteratne Christi anima doloribus inferni teneri, sive pœnis torqueri?

R. Minimè, vid. c. 2 Actor. ipse nimirum fuit inter mortuos liber, uti cecinit David Psal. 87. Aug. ep. 99.

I. Cur descendit Christus ad inferos?

Cur Christus ad inferos descendit.

R. *Primò*. Ut eos qui in charitate mortui ibi detinebantur, à pœna absolveret, seque vivorum, & mortuorum liberatorem ostenderet. Ita S. Tho. in Compend. Theolog. c. 235.

Hoc significare voluit Eusebius, quando dixit legem charitatis Christum Dominum ad inferos evocasse. Nimirùm fuit Christus tanquam Sol quidam divinus, qui non tantùm radios beneficentiæ suæ, sed & seipsum sparsit per omnes orbis partes, summas, medias, imas, ut omnes sua luce & præsentia illustraret, lætificaret, vivificaret gratia; & gloria sempiterna donaret. *Secundò*. Ut sanctis, piisque animabus optatissimam beatitudinem, quæ in Dei visione consistit, impertiret, quo facto id comprobatum est,

quod

Digitized by Google

Luc. 23. Ozeæ 13. Zach. 9. Matt. 12.

quod latroni promiserat istis verbis: *Hodie mecum eris in Paradiso. Tertiò*. Descendit ad inferos, ut de diabolo triumpharet. Gloriosè sanè triumphat aliquis de aliquo, quando non solum vincit eum in campo, sed etiam invadit eum usque in domum propriam ad spoliandum. Vid. Apostol. ad Coloss. *Quartò. Vt his qui in carcere erant spiritibus prædicaret*. 1. Pet. 3. *Quintò*. Descendit ad inferos, ut nos à descensu ad inferos liberaret. Unde dicitur Oseæ 13. *Ero mors tua, o mors, morsus tuus ero inferne*.

I. Liberavitne Christus Dominus omnes animas in purgatorio detentas, quando ad inferos descendit?

R. Certum est Christum descensu suo ad inferos, omnes animas justas consolatum esse, eisdem lucem clarissimam, quæ mortis triumphatorem decebat attulisse, omnibus redemptionis, & futuræ propediem beatitudinis spe relicta, uti declarant verba ista: *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domno*. Verùm, non est æquè certum omnes omninò animas purgatorii liberasse; etsi credibile sit aliquas ex optimè dispositis secum eduxisse, condonata eis liberaliter, quæ restabat ibidem luenda pœna. Gregor. Nazianz. orat. 42. & l. 2. de Paschate. Aug. epist. 99.

Eccl. 24.

I. Quamdiu egit in Limbo Salvatoris nostri anima beata?

R. Triginta sex horis. Vide suprà init. lect. 9.

I. Quo stipatus comitatu rediit ex inferis?

R. Magna beatarum animarum corona, quas è Limbo eduxit, & in die ascensionis ejus captivam duxit captivitatem.

I. Quid egerunt per dies 40. qui interfluxerunt Pascha inter & ascensionem istæ beatæ animæ?

R. Contemplatæ sunt Dei gloriam in ipsa persona Redemptoris nostri.

I. Descenditne etiamnum aliquis ad Limbum istum Patrum?

R. Non; sed omnes animæ justæ plenè expiatæ vadunt recta ad cœlum.

LECTIO II.

1. QUæ est altera pars articuli quinti?

R. *Tertia die resurrexit à mortis*.

I. Quid hoc sibi vult: *Tertia die resurrexit*?

De Christi Resurrectione S. Thom. 3. p. q. 53. usque ad 57.

R Significat Christum Dominum, qui die Paraseeves mortuus erat in cruce, & secundùm corpus quidem sepultus, secundùm animam verò ad inferos descenderat; tertia tandem die, propria vi, ac virtute, corpore resumpto redivivum apparuisse. Igitur hæ duæ articuli quinti partes; *descendit ad inferos*; &; *tertia die resurrexit*; *à mortuis*; nobis indicant plenarium Passionis, & Redemptionis Dominicæ effectum, qui est redemptio corporis, & animæ; animæ quidem in prioris; corporis verò in posteriori parte significata.

I Estne hic articulus magni momenti?

R. Maximi. Est enim gravissimum hoc mysterium & velut præcipuum Christianæ Religionis fundamentum, quo à Judæis, & Paganis distinguimur, *qui facilè credunt Christum Dominum mortuum fuisse, sed resurrexisse negant*. Et verò difficillimum istud Dominicæ Resurrectionis mysterium semel admissum, & creditum, omnia alia mysteria Christiana facilia & credibilia reddit. Cur enim difficile erit credere Christum conceptum esse de Spiritu sancto, natum de Virgine, passum, mortuum, patrasse miracula, si credamus eùm propria virtute ab inferis rediisse, & à morte resurrexisse? Nam quòd homo vivens mortuum hominem divinitùs adjutus suscitaverit, non erat novum apud Hebræos; sed quòd homo mortuus excitaverit seipsum, inauditum erat ante Christi Resurrectionem. Ista enim Resurrectio planè convincit eum qui resurrexit virtute propria, non fuisse purum hominem, sed verum Deum, qui infinita sua virtute potuerit animam suam suo corpori restituere, & corpus ipsum ita reformare, ut deinceps neque mori, neque pati possit.

August. Pl. 120.

I. Declara mihi, si placet, paulò ampliùs, quòd resurrectionis mysterium sit unum è præcipuis fidei nostræ principiis?

R. De-

Digitized by Google

Resurrectionis Christi mysterium usu è præcipuis fidei nostræ principiis. 1. Cor. 15.

R. Declaro ex Apostolo: *Quod si Christus non resurrexit*, inquit, *vana est fides nostra; adhuc enim estis in peccatis vestri*. Rectè sequitur, si Christus non resurrexit, quòd adhuc sumus in peccatis. Nam *primò*, si Christus non resurrexit, ergò fides in Christum resuscitatum, quæ justificationis est radix, falsa est: fides autem falsa non potest esse remissionis peccatorum, & veræ sanctitatis initium, & fundamentum.

Secundò, quia mors Christi inefficax fuit ad remissionem peccatorum, si Christus in morte mansit, ab eaque victus fuit. Si enim resurrectione sua nequivit vincere mortem, ergò nec peccatum; hoc enim vincere gravius est & difficilius, quàm vincere mortem, adeoque peccatum plenè non aboletur, nisi ejus effectus id est, mors aboleatur. Ita Chrysostomus.

Tertiò, quia Resurrectio Christi causa est justificationis nostræ, ubi Apostolus dicit Rom. 4. v. ultimo, sublata autem causa, tollitur effectus; sublata ergò Resurrectione Christi, tollitur nostra justificatio à peccatis, ac consequenter adhuc sumus & manemus in peccatis nostris pristinis. Quid ergò vos creditis, quid nos prædicamus? Vid. c. 10. Rom. v. 9. ubi Apostolus Christi Resurrectionem velut præcipuum Doctrinæ Christianæ caput in medium producit.

I. Habueruntne etiam Apostoli ipsi difficultatem circa fidem hujus articuli?

R. Ita. hoc ostendit manifestè eorum credendi tarditas, quam Dominus ipse increpavit: *Exprobravit incredulitatem eorum & duritiam cordis, quia iis qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt.* Marc. 16. Luc. 14.

I. Diligenterne laboraverunt Apostoli in prædicatione hujus articuli?

Apostoli diligenter nunciarunt mundo Christi Resurrectionem.

R. Diligentissimè, uti eorum Acta c. 4. v. 33. testantur: *Virtute magna reddebant Apostoli testimonium Resurrectionis* JESU *Christi*. Et B. Petrus ait ibidem Apostolos electos esse ad testimonium perhibendum Resurrectionis Christi; & Mathiam, ut testis ejus Rresurrectionis fieret, ascitum ad Apostolatum.

I. Sed nunquid variè contradictum est huic de Resurrectione doctrinæ?

R. Ita, tam à Judæis, quàm à Gentilibus. Patet hoc ex jam allegato loco Apostoli 1. Cor. 15. & toto libro Actorum. Quæ omnia arguunt mysterii, quam diximus, difficultatem.

I. Nunquid argumentis multis ipse Deus & Dominus noster hanc Ecclesiæ fidem præmunivit?

Multis argumentis hdas Resurrectionis Dominicæ præmunita.

R. Omninò. Nam resurrecturum se tertio die, frequenter ante Passionem Apostolis inculcavit, & posteà variis testimoniis, apparitionibus, vulnerum contactu, cibi sumptione comprobavit. Ac ne Resurrectionis Christi dogma velut commentum orbi obtrusum credi posset, ex Scripturis & Prophetarum oraculis idipsum confirmarunt ipse Dominus Salvator, & ab eo missi Apostoli.

I. Affer mihi præcipuas, & maximè obvias de Christi Resurrectione Scripturas?

R. Ecce tibi ex Psalmo 3. *Ego dormivi, & soporatus sum: & resurrexi.* Ex Ps. 2. *Ego hodie genui te.* Quem locum Apostolus Act. 13. de Resurrectione Christi intelligit. Ex Ps. 15. *Non derelinques animam meam in inferno.* Quem Psalmum non de David, sed de Christo intelligendum esse, Petrus docet Act. 2.

Idipsum Dominus oris sui testimonio confirmavit. *Ego pono animam meam, ut iterum sumam eam: Et potestatem habeo ponendi eam, & iterum sumendi eam.* Judæis etiam ad confirmandam hujus doctrinæ veritatem dixit: *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Et aliàs Resurrectionem suam crebò prædixit. Matth. 12. *Sicut Jonas, &c.* Matth. 13. *Oportet Filium hominis pati, & tertia die resurgere.* Matt. 20. *Filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum morte. Et tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die resurget.* Joan. 2.

I. Habesne etiam illustres aliquas Dominicæ Resurrectionis figuras?

Figuræ Dominicæ resurrectionis. Prima.

R. Habeo. Adam è sommo evigilans, ex cujus latere formata erat Eva, typum gessit Christi in Cruce dormientis, de cujus latere fluxit Sanguis redemptionis, & aqua Baptismatis. Item Gen. 9. Noe dormiens & evigilans adumbravit Christum in cruce dormientem nudum & illusum, qui resurgens experrectus est, & illusores Judæos reprobravit. Gen. 22. Genes. 2.

Secunda.

Digitized by Google

Tertia. Isaac à loco sacrificii vivus rediens, Christi post mortem ad suos reditum expressit. Gen. 42. Joseph è carcere ad regnum evectus, gloriam Christi resurgentis adumbravit. Gen. 49. catulus leonis dormiens. Exod. 4. Virga Moysi in draconem conversa, & mox in priorem formam rediens. Judic. 16. Samson media nocte portas civitatis Gazam auferens, typum gessit Christi, cum gloria è sepulchro egressi. Joan. c. 2. Jonas tribus diebus & tribus noctibus in ventre ceti, Christi sepulturam, & tempus resurrectionis ejus expressit, sicut Dominus ipse dignatus est exponere. Matt. 12. & Luc. 11.

Quarta. Quinta. Sexta. Septima. Vide S. Greg. hom. 21. Octava.

I. Alienane virtute, ut cæteri homines, an verò propria vi Christus resurrexit?

R. Resurrectionis voce non solùm illud intelligendum est, Christum à mortuis excitatum esse, quod multis aliis, ut Lazaro, Filio viduæ, &c. commune fuit, sed sua vi, ac virtute resurrexisse, quod proprium illi fuit & singulare. Neque enim natura patitur, neque ulli homini concessum est, ut seipsum possit virtute sua à morte ad vitam revocare. Hoc verò summæ Dei potestati tantummodò reservatum est, ut ex illis Apostoli verbis intelligimus: *Etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei.* 2. Cor. 13.

I. Cur voluit Christus post resurrectionem cicatrices retinere?

Cur Christus Dominus resurgens cicatrices retinere voluit.

R. Ob varias causas. *Prima est*, ut ejusdem corporis resurrectionem futuram confirmaret; ut Cyrill. l. 12. in Joan. c. 18. Aug. Epist. 49. Leo serm. de resurrectione, & alii observarunt. Illa enim stigmata clarè, luculenterque ostendebant illud corpus, quod vivum aspiciebatur fuisse idem numero, quod in cruce pependerat.

Secunda, ut Christi corpus glorioſum suæ victoriæ, triumphique perpetuum insigne circumferret, ac ut per quæ sibi gloriam peperisset, omnibus constaret. Aug. epist. 49. & l. 22. de Civit. Dei c. 20. ubi addit in Martyrum corporibus signa eorum, quæ pro Christi nomine pertulerint, conspicienda, vulnerumque cicatrices non habituras deformitatem, sed dignitatem; quia non ad corruptionem vel defectum, sed in virtutis testimonium ibi erunt. Ideoque credendum est Christi cicatrices esse velut gemmas singulari modo perlucidas, & perfectissimo colore imbutas, glorioso Christi Corpori decorem quendam, & gloriam accidentalem conferentes, ut notat Beda in Luc. c. 97. Damasc. l. 4. c. 18. S. Thom. 3. p. q. 45.

Tertia, ut ad majorem fiduciam excitaremur scientes: *Christum esse in cœlum ingressum, ut appareat vultui Dei pro nobis interpellans, ac exhibens humana salutis pretium, & obedientiæ donativum*, ut habet Cyprian. lib. de Bap. & Beda proximè allegatus. Vide inf. p. 2. c. 2. sect. 1. ultrà med.

Quarta; ut suos cultores in sui amorem & ad similia perferenda inflammaret: *Quinta*, ut ibi animæ pœnitentes refugium habeant, & mel misericordiæ sugant. *Ego* (inquit Bern.) *quidquid mihi deest usurpo ex vulneribus Domini mei Jesu Christi. Legimus de B. Ludgarde, quòd cùm corpore, & ætate teneriima foret, nocte quadam circa Matutinas sudor eam vehemens invasit, & cùm absentare se putaret, ut fortior posteà ad obsequia divina rederetur; ecce vox ad eam: Quid jaces? surge; oportet ut pœnitentiam nunc agas pro peccatoribus, qui in sordibus jacent. Illa exterrita, inchoato jam officio, festinat ad Ecclesiam. Et in ipso ostio reperit obviam Christum cruci affixum, & cruentatum, qui brachium è cruce deponens, & eam amplexans, os ejus vulneri lateris applicavit, unde tantam hausit suavitatem, ut ex tunc in Dei obsequio fortior, & alacrior foret. Retulerunteque qui id sciverunt, ea revelante, ex eo tempore salivam ejus, melli dulcedinem superasse.* Ser. 61. in Cant. Exemplū.

Postrema, vulnerum insignia Christus servavit, ut per ei impietatem Judæorum, & Christianorum, qui tantam misericordiam neglexerunt, in die judicii arguat, quasi dicens; *Ecce hominem quem crucifixistis, videtis vulnera, quæ infixistis; agnoscitis latus quod pupugistis, per vos, & propter vos apertum est, & insanare noluistis.* Augusti. S. Th. 3. p. Q. 54. a. 4.

I. Habesne exemplum huc pertinens?

R. Ita. *Alphonsus Portugaliæ Rex commissurus prælium adversùs quinque Saracenorum Reges, cùm trepido esset animo, confirmatus est à Christo in somnis, jussusque* Exemplū.

Digitized by Google

que est in aciem descendere, & vexillum erigere, cui quinque ipsius vulnera depicta forent; Fecit Alphonsus, & nobilem victoriam reportavit. Exinde Regibus Portugaliæ insignia fuerunt quinque Plagis Christi ornatum vexillum.

Insignia Portugaliæ.

I. Quare voluit Deus tertia die resurgere?

Joan. 2. R. Quia Jonas Propheta in ventre ceti delituerat tribus diebus, & tribus noctibus, qui in hoc ipso figuram expresserat Christi Domini triduo mortui jacentis in sepulchro, & tertia die resurgentis; oportebat autem figuratum figuræ conformari. 2. Idipsum prædixerat futurum Dominus ac Salvator noster, cùm diceret: *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Ille autem dicebat de templo corporis sui* 3. Voluit Dominus triduum expectare, ut se verè mortuum ostenderet. 4. Est magnum in hoc triduo solemni Sacramentum id est, in die Passionis, in die sepulturæ, & in die Resurrectionis. Ut enim caput nostrum Christus feria sexta passus est, in Sabbato requievit, in die Dominico resurgens ad vitam gloriosam, & immortalem transiit; sic omnia membra ejus pati, & tribulari oportet feria sexta, id est, in præsenti sæculo; deinde adveniente morte *dicet spiritus, ut requiescant à laboribus suis*, in sepulchris videlicet, quod est nostrum Sabbatum. Postremò, in ultimo die, *inimica destruetur mors*, & regnabunt Sancti cum Deo, non solùm animo, sed etiam corpore in sæcula sæculorum, atque hic erit dies Dominicus; verè *dies quam fecit Dominus; ut exultemus, & lætemur in ea.* Itaque prudentes Christiani cùm in hac vita patiuntur calamitates varias, non mirantur neque dolent, quia considerant nunc earum rerum tempus esse; quomodò etiam rustici non mirantur, si in hyeme algeant nives, & glacies, quia hæc tempus illud postulat; Et quemadmodum iidem rustici molestè ferunt, si videant hyemes humidas, & calidas, quia sterilitatis hæc signa sunt: sic prudentes, & pii Christiani suspectas habent hujus mundi prosperitates, neque in eis lætantur, quia valdè timent, ne in futuro sæculo dicatur eis: *Recepisti mercedem tuam.* Vel quod dictum est Epuloni: *Recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala, nunc verò hic consolatur, tu verò cruciaris.*

Joan. 2. S. Th. 3. p. q. 55. a. 2.

Apoc. 24.

Ps. 117.

Simile.

Tempus hujus vitæ, tempus est afflictionis. Matt. 6. Luc. 16.

I. Fuitne necessarium Christum resurgere?

R. Convenientissimum id fuit ob plures rationes.

Primò. Ut corpus Deo unitum, vivum & gloriosum resurgeret; ut sicut particeps fuerat Passionis & miseriæ, ita consors fieret gloriæ, juxta illud: *Nonne oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam?* Causa ob quas Christus resurrexit.

Secundò. Necessarium fuit Christum resurgere, ad commendandam Dei in promissis veritatem. Nam promissa erat Christo, si moreretur, resurrectio; reddenda igitur ei fuit hæc merces. Profligata enim morte, reliquum fuit, ut de ea triumphum ageret, & gloriosus in Resurrectione sua appareret.

Tertiò. Necessaria erat Christi Resurrectio ad confirmationem fidei divinitatis ejus. Nam crucifixus erat ex infirmitate; itaque oportebat eum ex virtute vivere, testimonioque Resurrectionis se Filium Dei comprobare.

Quartò. Id exposcebat ordo divinæ justitiæ, cujus est exaltare humiles. Hanc rationem urget Apostolus, Philip. 2. *Humiliavit, &c. propter quod & Deus exaltavit illum, &c.* Hinc Aug. *Humilitas Passionis, meritum est Resurrectionis.*

Quintò. Resurgere oportuit ad fidem nostram fundandam. Non enim sufficiebat Christum esse pro hominibus mortuum; oportebat insuper Passionis ejus meritum per fidem, & Sacramenta credentibus applicari; quod factum non fuisset, si Christus non resurrexisset. Juxta illud: *Qua utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem?* Et illud Apostoli: *Resurrexit propter justificationem nostram.* Unde post resurrectionem misit Spiritum Sanctum justificatorem, misit & Apostolos, qui vi verbi sui, & sanctis Sacramentis à se institutis, nos justificarent. Psal. 29. Rom. 4.

Sextò. Ad spei nostræ corroborationem; nihil enim est quod nobis tantos addat animos ad hujus vitæ ærumnas, persecutiones, & cætera omnia incommoda fortiter superanda, quam beatæ immortalitatis ex-

Digitized by Google

1. Cor. 15. tis expectatio. Immò, *si in hac vita tantùm in Christo sperantes sumus*, inquit Apostolus in sua, & Apostolorum persona, *miserabiliores sumus omnibus hominibus*. Hinc patientissimus Prophetarum hac spe in ærumnis suis sese sustentat: *Credo quod* Joh 19. *Redemptor meus vivit, &c. reposita est hæc spes mea in sinu meo*. Quasi dicat; suo capiti membra debent conformari, Redemptor meus, caput meum resurrexit, indubiè etiam nos membra resurgemus. *Christus resurgens regeneravit nos in spem vivam*, 1. *Petr.* 1. Et hoc est quod acres stimulos suggerit ad patiendum æquo animo quidquid durum est.

Septimò, ut sua Resurrectione typum quendam nobis præferret resurgendi ad justitiam, seu vitæ novitatem, quemadmodum Christus semel mortuus est, & re- Rom. 6. surrexit, nunquam ampliùs moriturus; ita & nos moriamur vitæ veteri, & in novitate vitæ perseveranter ambulemus, ut ad Rom. 6. hortatur Apostolus.

Præfat. Pasch. *Postremò*, Christum resurgere oportuit ad complementum humanæ salutis, & redemptionis tam ex parte corporis, quàm animæ, ut sicuti mortem moriendo destruxerat, ita resurgendo vitam repararet, immortalis vitæ bona humanæ naturæ conferens; quæ, uti primogenitus mortuorum in seipso inchoavit, reliquis autem in spe dedit.

I. Qua verò diei hora surrexit Dominus?

R. Valde verosimiliter surrexit circa medium noctis, prima Sabbati, quæ nobis est Dominica. Ita sentiunt S. Hier. Ind. 16. q. 4. ad Hedibiam, Greg. Nyss. orat. 1. de Resurrectione. Theophilact. Eutym. & alii. Hanc sententiam confirmat typus Samsonis, qui, uti nuper diximus, portas Gazæ media nocte surgens in verticem montis abstulit; in argumentum quòd Redemptor noster circà eandem horam surgens, inferni claustra destrueret, sepulchrique januas referaret. Greg. hom. 22. in Evang. Rupert. l. 1. de divin Offic. c. 8. & l. 5. c. 24. l. 17. c. 26. Christus post medium noctis resurrexit. Favet etiam quòd in benedictione Paschalis cerei, & in Missæ Canone vocetur *sacratissima nox*, in qua Dominus resurrexit. Adstipulari videtur ipsa Scriptura Lucæ 24. ubi sanctus Evangelista dicit: *Valdè diluculò mulieres invenisse lapidem revolutum ab ostio monumenti*. Et Joan. 20. Joannes addit Magdalenam venisse, *mane cùm adhuc tenebræ essent ad monumentum, & lapidem vidisse sublatum à monumento*.

I. Fuitne tempus istud Resurrectioni Christi congruum?

R. Ita. *Primò*, ad ostendendum, quòd per suam Resurrectionem nos ad lucem gloriæ perduceret, ficut mortuus est die ad tenebras inclinante, ut intelligeremus, quòd sua morte culpæ, ac pœnæ tenebras destrueret, Prudentius Hymno 1. Congruè admodum ob tres potissimùm causas.

——*Omnes credimus,*
Illo quietis tempore,
Quo Gallus exultans canit,
Christum rediisse ab inferis.

Secundò, ut Christus ortum Solis præveniendo, se declararet Solem esse vulgari multò præstantiorem, qui novam mundo diem, lucemque adferret.

Tertiò, ut fideles intelligerent se per Christi Resurrectionem ex tenebris in lucem justitiæ quoque resurrecturos, juxtà illud Apostoli: *Deus qui dixit de te-* 2. Cor. 4. *nebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris*. Et alibi: *Eratis aliquando* Ephes. 5. *tenebræ, nunc autem lux in Domino*. Hinc novi Testamenti tempore, diei à nocte sumimus initium, & à tenebris ad lucem progredimur ad hominis reparationem per Christi Resurrectionem significandam; In creatione verò mundi prima dies computabatur à luce in noctem, propter futurum hominis lapsum, ut notat Augustin. *lib.* 4. *de Trinit. c.* 6.

LECTIO III.

De iis quæ post Resurrectionem suam egit Christus Dominus.

I. QUibusnam apparitionibus voluit testatam facere Dominus resurrectionem suam?

R. His sequentibus: Ipsa die resurrectionis apparuit sexies hoc ordine. *Primò*. Matri suæ. Ambros. *lib.* 3. *de Virginibus*. Sedulius *lib.* 5. *Carminum*. Ansel. *de Excell. Virginis c.* 6. Rupertus: & est communis omnium modernorum DD. & Fidelium sensus, idque ut credamus, suadet pietas, & ratio. Apparitiones Domini post Resurrectionem decem.

I. Sed.

Digitized by Google

I. Sed quare ejus apparitionis non meminerunt Evangelistæ?

R. Quia B. Virgo non erat idonea ad confirmationem resurrectionis Christi, suspectum enim facilè posset in causa filii haberi testimonium Matris. *Secundò*. Ipsa die Resurrectionis apparuit S. Mariæ Magdalenæ, Marc. ult. vers. 9. *Tertiò*. Mulieribus redeuntibus à sepulchro, ut patet Matt. 28. v. 9. *Quartò*. S. Petro, Luc. 24. v. 34. *Quintò*. Duobus Discipulis euntibus in Emmaus, ibid. *Sexto*. Apostolis, ibid. v. 36.

I. Cur apparuit Dominus mulieribus priùs quàm viris?

R. Ut sicut femina viro primum detulerat mortis nuntium, ita quoque gloriosæ Resurrectionis, vitæque immortalis deferret. Cyrill. *lib. 12. in Joan. c. 11.*

Secundò, post diem Resurrectionis octavam apparuit omnibus Discipulis etiam Thomæ Joan. 20. v. 26. & hæc est septima apparitio. *Octavò*. Discipulis septem piscantibus in mari Galileæ, Joan. 21. v. 1. *Nonò*. In Monte Galileæ multis, imò, ut ait Paulus 1. Cor. 15. v. 6. plusquam quingentis Fratribus, de quo Matt. 28. v. 16. *Decimò*. Apparuit Jacobo 1. Cor. 15. v. 7. *Undecimò*. Omnibus Apostolis in die Ascensionis. Denique post eam apparuit Paulo, Act. 9. v. 4. 17. & 27.

I. Omnesne exemplo Christi resurgemus in corpore glorioso?

R. Non omnes, sed ii duntaxat, qui fuerint socii passionem ejus; est enim passionis præmium resurrectio in gloria.

I. Nunquid ergò omnium erit resurrectio?

Joan. 5. R. Ita quidem, sed cum differentia; Nam *qui bona fecerunt, procedent in resurrectionem vitæ*, gloria & honore coronati, corpora circumferentes dotibus gloriosis prædita; Infra ad artic. 11. *qui verò mala egerint, procedent in resurrectionem judicii*, confusione pleni circa corpora qualitatibus planè contrariis affecti.

I. Quandonam celebramus festum, & solemnitatem gloriosissimi hujus mysterii resurrectionis Domini?

R. In Paschate.

I. Quid hoc est Pascha?

Pascha quid significet. R. Pascha, id est, transultus, sive transitus, primò & proximè Domini, id est, Angeli vastatoris in Ægypto, mediatè tamen & finaliter significat transitum Hebræorum ex Ægypto; ad hunc enim quasi finem dirigebatur hic transitus Angeli. Ita S. Hier. Secundò, Phase, sive Pascha significat agnum Paschalem, qui pro transitu Angeli percutientis immolabatur. Denique tertiò, Phase, sive Pascha significat ipsum festum, quo Agnus hic immolabatur. Hoc Pascha, festum celebre fuit apud Hebræos. Celebrius est apud Christianos, qui eo non à servitute Pharaonis, sed diaboli, & mortis per Christum resurgentem liberati sumus.

I. Quandonam celebratur hoc festum Paschæ?

De celebratione Paschæ varii errores. R. Varii olim fuerunt circà observationem Paschæ errores: Aerius Pascha celebrari noluit, quia Judaismum id saperet. Quem Epiphanius hæres. 75. refellit, ostendens non Pascha Judæorum, sed quod illo figurabatur, nos agere.

Tandem præcipuus, & qui maximè viguit, error fuit hæreticorum, *Quartodecimani* appellatorum, qui Pascha semper decima quarta luna cum Judæis voluerunt celebrari. De his Tertul. lib. de Præscr. Euseb. l. 5. Hist. c. 15. 24. & 25. Epiph. hæres. 50. Aug. hæres. 59. Verùm huic errori fese opposuerunt Romani Pontifices, Pius I. & Victor I. Eusebio teste, libro citato c. 24. ac tandem à Concilio Nicæno 1. condemnatus est; totiusque Ecclesiæ decreto sancitum, ut Paschæ dies celebraretur Dominica proxima Lunæ quartæ decimæ post æquinoctium vernum.

I. Approbavitne Deus tempus istud celebrando Paschati destinatum aliquo miraculo?

R. Ita. Vide Annales Cæsar. Baronii anno Domini 417. & Bedam. l. 2. Historiæ Anglorum c. 2. ubi scribit Britonum errorem de die Paschatis per miraculum, quo S. Augustinus Anglorum Apostolus cæcum illuminavit, confutatum esse.

I. Estne magnus valdè, & in primis solemnis Paschæ dies?

Dies Paschæ solemnissimus. R. Ita, solemnissimus. Vid. infra 3. p. c. 4. lect. 1.

I. Quid ita?

R. Quia hæc dies est quam fecit Dominus, in qua Dominus, & Salvator noster de morte, & inferis triumphavit, plenus-

Digitized by Google

que decore, & lumine tamquam Sol novus super terram ascendit, ejusdem nos gloriæ participes effecturus, si ei compassi fuerimus.

I. Debetne hæc solemnitas Paschæ cum magna lætitia & exultatione celebrari?

Et lætissimus variis ob causas.

R. Ita; quia Christo resurgente fuit communis cœlo & terræ lætitia.

Primò, ergo lætitia fuit Angelis, qui in candidis vestibus apparent, Resurrectionis apud mulieres primi Præcones.

Secundò, lætitia fuit Patribus in Limbo, qui illuminantur in umbra mortis divinæ essentiæ visione, & educuntur de lacu & carcere.

Tertiò, lætitia fuit summa Virgini; quia sicut nemo dolorem, quem de Filii morte habuit explicare potest, ita nec gaudium, quod tunc recipit. Christus fuerat ei in Cruce *Benoni*, id est, *Filius doloris*, nunc est ipsi *Benjamin*, id est, *Filius dextræ*, & lætitiæ.

Quartò, lætitia Apostolis, qui summè tristes erant ob mortem sui Magistri, ob quem omnia reliquerant, & in quem omnem spem conjecerant.

Quintò, lætitia fuit ipsis elementis, quæ atra veste, quam in morte Creatoris sui induerant, posita, induerunt se vestimento jucunditatis & lætitiæ; ita ut dixerit B. Maximus: *In Resurrectione Christi omnia elementa gloriantur, nam & solem ipsum arbitror in hac die clariorem solitò fuisse.* Hinc etiam Ecclesia in illo Paschali præconio; *Salve festa dies*, dicit totum mundum in hac Resurrectione Christi velut applaudere & lætari.

Sermone de Paschate.

De hac ergò die verum est: *Hæc dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea.* Omnes dies fecit, sed hanc specialiter, quia excellentissimum opus in ea perfecit, ideò dies Domini dicitur, & per singulas Dominicas recolitur.

Ad hanc exultationem invitat nos Ecclesia toto tempore Paschali multoties repetens *Alleluja*.

I. Quid significat *Alleluia*.

De voce exultationis Alleluja.

R. Vide B. Hieronymum ad Marcellam epist. 137. De *Alleluja* plura apud Baron. in Notis ad Martyrol. Roman. ad 5. April. David pluribus Psalmis hanc vocem triumphalem *Alleluia* pro titulo præfigit; unde in Psalmo 17. qui est de resurrectione, titulus est *Alleluia*, *Alleluia*, quasi dicat io triumphe, io triumphe.

I. Cur Ecclesia toto tempore Paschali frequentat hanc vocem *Alleluia* in divinis Officiis?

Tempore Paschali in Ecclesia frequentata.

R. Quia tempore Paschali Ecclesia repræsentat tempus æternitatis, in quo perennis laus & benedictio, perenne resonabit *Alleluia*.

I. Quis hoc docuit?

Apoc. 19. v. 1. 3. 4. 6.

R. Ipse Evangelista; vel si mavis Propheta Joannes, qui hoc cæleste Beatorum canticum, & jubilum audivit è cœlo omnes Sanctos resonantes.

Exempla.

Beata Maria Oignacensis cùm appropinquasset dies mortis ejus, fuissetque quinquagesima duobus diebus sine cibo, nocte præcedente mortem suavissima voce cepit cantare Alleluia, totamque illam noctem in quodam jubilo & exultatione peregit. Sequenti die apparuit ei Satan, intentans ei multas insidias, & ita vexans eam, ut ipsa videretur aliquantulum trepidare, unde præsentium auxilium implorabat; sed tamen firmam spem in Christum convertens, munimenque se signo crucis, omnes has tenebras, & diaboli conatus dispulit, & iterum repetens hanc vocem victoriæ & triumphi Alleluja, omnia devicit, spiritumque suaviter in manus Domini tradidit. Ita Jac. de Vitriac. in vita ejus.

Habemus de S. Germano Altisiodorensi, quod cùm Angliam ab hæresi Pelagiana purgasset, etiam à tumultibus bellorum contra Saxones protegere voluit. Unde cùm Anglorum, & Saxonum exercitus jam parati essent ad committendum prælium, ad Anglos accurrens, & de victoria eos assecurans, jubet omnes milites simul fortiter, & lasabunda voce inclamare Alleluia, Alleluia. Hacque vox exultationis, & salutis in tabernaculis justorum tantum terroris Saxonibus incussit, ut cum mira totius exercitus confusione terga verterent; relictis curribus, & tota supellectili, sicus ad vocem Gedeonis & sociorum ejus, Madianitæ olim fugati fuerunt. Vox ergò ista *Alleluia*, vox est triumpalis, vox victo-

Digitized by Google

victoriæ, quam in hac militia vitæ nostræ hostibus cincti resonare & ingeminare sæpius juvat, non tam oris, quàm cordis voce ad triumphalem illam cœlestem Ecclesiam, ad quam vocamur, toto pectore anhelando.

I. Illustravitne Deus hoc Festum Paschæ magnis miraculis?

Dies Paschæ miraculis illustrata. Exempla. Greg. Turon. de gloria conf. c. 69.

R. Ita. *Refertur in vita S. Marcellini Ebredunensis Episcopi, cujus meminit Ado in Martyrologio 12. Kal. Maij Baptisterium, quod ipse juxta Ebredonum condidit, sanctis Paschæ vigiliis, Dei virtute, singulis annis aquis subitis mundari, idque per septem ejusdem solemnitatis dies continuari solitum. Atque ex hoc miraculo collegerunt Pascha non esse celebrandum ipsa decima quarta luna, uti volebant Quartodecimani, sed in Dominica sequente, tunc enim contingebat hoc miraculum.*

In vita Sancti Maurilii Andegavensis Episcopi, qui fuit discipulus Sancti Martini, quinta Septembris, narratur de quodam, cui nomen erat Belgicus; hic die Paschæ mandaverat servis, ut segetes mundarent, replicant illi esse diem Paschæ; ipse urget, & invitos cogit; sed cùm illi segetes sarrire tentarent, mox Belgicus oculorum cæcitate percussus clamavit ut cessarent. Cum autem tres annos in ea cæcitate permansisset, tandem tangens Maurilii pertranseuntis vestes, sanatus est.

In vita Sancti Mauritii narratur, ipsa nocte resurrectionis tres servos ex ejus Monasterio piscationi vacasse, atque cepisse quidem piscium copiam, sed duos ex ipsis manuum, & pedum officio privatos toto corpore contritos fuisse, tertium verò, & claudum, & surdum effectum esse, qui tandem in nocte Resurrectionis visitans Monasterium Sancti Bertini, eumque cùm lachrymis invocans, sanitati restitutus est.

I. Celebraruntne etiam Imperatores diem Paschæ magnis privilegiis?

Per Imperatores privilegiis celebrata L. 8. de Indulgent. crim. C. Theod.

R. Ita. Anno Christi 367. Valentinianus, Valens, & Gratianus Augusti sanxerunt, & ad Lampadium urbis Præfectum ita rescripserunt: *Ob diem Paschæ, quem intimo corde celebramus, omnibus quos reatus astringit, carcer inclusit, claustra dissolvimus, ubi primum dies Paschalis extiterit, nullum teneat carcer inclusum, omnium vincula solvantur.*

Eamdem indulgentiam reis eodem festo dedit in Oriente Theodosius Imperator, uti testatur Sanctus Chrysostomus, Orat. de Flaviano Episcopo.

I. Quænam ex Christi resurrectione exempla sunt sumenda?

Exempla à Christi corporali resurrectione petenda pro nostra spirituali. Rom. 6.

R. Duo præcipuè; unum est, ut postquam peccati maculas eluimus, novum vitæ genus instituamus, in quo morum integritas, innocentia, sanctitas, modestia, justitia, beneficentia, humilitas eluceat. Alterum est, ut in eo vitæ instituto, ita perseveremus, ut adjuvante Domino à justitiæ via, quam semel ingressi fuerimus, non excidamus, proponente nobis hoc spiritualis resurrectionis exemplar ex Christi resurrectione, Apostolo istis verbis: *Quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus: si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus.* Et paucis interjectis, *scientes quod Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur; mors illi ultra non dominabitur, quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel, quod autem vivit, vivit Deo. Ita & vos existimate vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo in Christo* JESU *Domino nostro.*

I. Quibus indiciis colligere possumus aliquem secundùm spiritum cum Christo resurrexisse?

Col. 3. Duo indicia quibus spiritualis alicujus resurrectio notari potest.

R. Spiritualis resurrectionis ista potissimum signa observanda scribit Apostolus: *Si consurrexistis cum Christo*, inquit, *quæ sursum sunt, quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens.* Quibus verbis ostendit eos qui vitam, honores, otium, divitias, ubi Christus est, habere cupiunt, verè cum Christo surrexisse. Sed alternam etiam velut notam apposuit, qua perspicere possumus, num verè cum Christo surreximus: *Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram*: ut enim corporis affectionem, & valetudinem gustus judicare solet, ita si quæcumque pudica, quæcumque justa, quæcumque sancta alicui sapiant, isque cœlestium rerum jucunditatem intimo mentis sensu percipiat, hoc maximo argumento esse

Videndum S. Bern. ser. 6. de Ascensione.

Digitized by Google

potest eum, qui ita affectus sit, ad novam & spiritualem vitam una cum Christo JESU resurrexisse.

DE VI. SYMBOLI ARTICULO.

CAPUT SEPTIMUM.

Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.

LECTIO PRIMA.

S. Tho. 3. par. quæst. 57. & 58. Marc. 16. Luc 24. Actor. 1.

I. QUis est sextus Symboli articulus?

R. *Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.*

I. Quid sibi vult hic sextus articulus?

R. Mysterium affert gloriosæ Ascensionis Christi, ut qui post expletum Redemptionis humanæ opus ad Patrem transivit ex hoc mundo, & cœlos sua virtute triumphator ascendit, atque in ipsa æterna Patris gloria super omnia est collocatus.

I. Qualiter ascendit Christus in cœlum?

Ephes. 4. Philip. 2. Heb. 1. Psal. 46. Vid. Greg. hom. 29. in Evangelia.

R. Ascendit *suo*, ut modò diximus, *virtute*, non ab alio sublevatus, cum magna exultatione, jubilo & triumpho in corpore, & anima, natura scilicet humana in cœlum evecta, qui secundùm quod Deus inde nunquam abfuerat; utpotè qui omnia loca sua præsentia compleat, cùm sit infinitus & immensus.

I. Quomodo verò intelligis istud, *sua virtute*?

Christus Dominus ut homo in cœlum ascendit propria virtute quomodò.

R. Intelligo, & credo eum ascendisse sua virtute, non aliena vi sublatum; quemadmodum Helias, qui igneo curru in cœlum evectus est, vel Habacuc Propheta, vel Philippus Diaconus, qui divina virtute per aerem delati longinqua terrarum spatia permearunt. *Sua*, inquam, *virtute* divinitatis, Christi humanitati hypostaticè unita. Id quidem verissimum est, sed non sufficit ad explicandum plenè mysterium hoc: credimus enim eum uti jam præmissum est, qua hominem in cœlum ascendisse, quandoquidem uti Deus, ab illo non recesserat. Quamvis enim naturali vi id fieri non potuerit, tamen virtus illa qua beata Christi anima prædita erat, corpus, ut lubuit, movere potuit; Corpus verò, quod jam gloriam adeptum erat, moventis animæ imperio facilè parebat. Atque hac ratione ut Deus, & ut homo est, Christum in cœlum sua virtute ascendisse credimus.

I. Libenter scirem qua de causa dicatur de Christo, quòd *ascenderit ad cœlos* & de ejus sanctissima Matre, quod *assumpta sit in cœlum*?

R. Hujus causam jam dedimus, quia Christus ut Deus & homo virtute propria cœlos penetravit: uti etiam virtute propria resurrexit; Mater autem quia pura creatura erat, etsi omnium dignissima, non virtute propria, sed Spiritus sancti resuscitata fuit, & ad regnum cœlorum assumpta. Vide Th. 3. p. quæst. 57. art. 3. in c.

I. Sed verò etiam Christus ipse assumptus dicitur in cœlum tam in Evangelio quàm in Actis Apostolorum?

R. Ita verè etiam Christus ipse assumptus esse passim dicitur; sed ascensio non repugnat assumptioni in Christo. Siquidem virtus, qua Christus usque ad summum cœlum ascendit, in ipso Christo est, & ideò rectissimè dicitur ascendisse: sed eadem virtus à divinitate descendit, quæ divinitas communis est Patri, & Filio, & Spiritui sancto: & ideò rectè etiam dicitur Christus à Patre assumptus, vel exaltatus in cœlum: & potest etiam dici assumptus, vel exaltatus à Spiritu sancto: & potest ipse Filius dici assumpsisse, & exaltasse corpus suum ad cœlum. Tale etiam aliquid videmus in Resurrectione, nam Christus resurrexit propria virtute, ut in superiori capite habitum est; quia divinitas ejus corpus suum mortuum suscitavit, atque ad vitam revocavit; sed quia divinitas eadem communis est tribus divinis personis; dicitur etiam tam Pater, quàm Spiritus Sanctus Christum à mortuis excitasse: Sic enim loquitur Apostolus ad Romanos: *Quòd si Spiritus ejus, qui suscitavit* JESUM *à mortuis, habitat in vobis: qui suscitavit* JESUM *à mortuis, vivificabit & mortalia corpora vestra propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis*; Marc. ult. Act. 2. Rom. 8.

I. Quandonam ascendit in cœlum, statimne à sua resurrectione?

R. Non.

Digitized by Google

Act. 1. R. Non. Testantur enim S. Lucas post Resurrectionem, Christum Dominum apparuisse discipulis per dies quadraginta. Vide Auguſt. Epist. 119. cap. 15. Bedam super cap. 1. Actor.

I. Quidnam egit tempore intermedio dierum, qui à die resurrectionis fluxerunt usque ad diem ascensionis?

R. In multis argumentis apparuit discipulis suis resurrectionem suam probaturus. Vide S. Leonem serm. 1. de Ascens. Domini.

I. Quibusnam apparitionibus & argumentis confirmavit Christus resurrectionem suam?

R. Illis apparitionibus, quas capite præcedenti notavimus in lectione ultima, initio.

I. Sed quibus argumentis?

Multis apparitionibus & argumentis probavit Christus suam resurrectionem per dies 40.

R. Duplici argumento usus est Christus in adstruenda sua resurrectione, nimirùm testimonio, & visibili signo. Testimonium duplex adhibuit, scilicet scripturarum, & Angelorum, ut Evangelistæ commemorant. Alterum argumentum fuit in signo triplici, uno ex parte corporis ostendendo se verum corpus, solidum ac idem numero habere. Lucæ ultimo. *Palpate, & videte quia ego ipse sum*; novas ejusdem gloriosi sui corporis qualitates, & dona supernaturalia discipulis pro re nata commonstrando, & quando, quave forma ei libuisset, apparendo, suamque mox præsentiam subtrahendo. *Secundò*, ex parte animæ iteratò corpori unitæ. Quod quidem per opera triplicis vitæ ostendit; nutritivæ, comedendo, bibendo; sensitivæ, audiendo, loquendo & respondendo; ac demum per opera vitæ intellectivæ, de scripturis & regni Dei mysteriis disserendo. *Tertiò*, se Deum & hominem ea potentia præditum, quæ soli Dei filio conveniret, manifestè declaravit in captura piscium, intrando ad discipulos januis clausis, in cœlum illis videntibus ascendendo.

I. Quo fine adhibere voluit Dominus hæc omnia argumenta?

R. Ut discipuli ad credendum tardi facilius resurrectionem crederent; & ut oculatis testibus carnis resurrectionem affirmantibus, orbis proniùs eorum testimonio acquiesceret, uti credidisse jam videmus. *Nos enim*, inquit Leo, *illorum instruxit aspectus, nos erudivit auditus, nos confirmavit attactus, dubitatum est ab illis, ne dubitaretur à nobis.* Serm. de Ascens. & Greg. hom. 8. Paschæ.

I. Quidnam Christus post resurrectionem cum Apostolis suis collocutus est?

R. Sanctus Lucas dicit, quòd locutus sit eis *de regno Dei*; & S. Leo: *Dies qui inter resurrectionem & ascensionem fluxerunt non otioso transiere decursu, sed magna in eis confirmata Sacramenta, magna sunt revelata mysteria.* Actor. 1.

Quid locutus sit Christus cum Apostolis de regno Dei.

Locutus est ergò Dominus Apostolis suis per quadraginta dies *de regno Dei*, tum cœlesti, puta de gloria, & felicitate æterna in Ecclesia triumphante; tum terrestri, quod ad cœleste ducit, puta de Ecclesia militante. Nimirùm docuit Apostolos, quomodò Ecclesiam instituere, formare, & perficere deberent per prædicationem Evangelii in toto orbe, per varios Episcoporum, Sacerdotum, Diaconorum, Subdiaconorum, &c. Ordines; per varios populi fidelis gradus, & status; per Sacramenta quorum tradidit materias, formas, & ritus; & in illis, Eucharistiam non tantùm Sacramentum esse, sed etiam Sacrificium pro vivis, & defunctis quotidiè Deo offerendum. Apostolis quoque per insufflationem Spiritum sanctum infudit; sensum eis, ut scripturas intelligerent, aperuit; potestatem remittendi peccata tribuit, amplissimoque Apostolatus munere donavit, mittens eos ad docendum omnes gentes; ad baptizandum, cum summa potestate Ecclesias fundandi, ferendi leges, corrigendi, puniendique transgressores divinarum, Apostolicarumque legum; ac in universum, ut pro eo legatione fungerentur. Et Beato Petro suprà cæteros Apostolos constituto, claves regni cœlorum, curamque totius Ovilis Dominici demandavit. Jejunium quadragesimale, Baptismum parvulorum, aliasque traditiones Apostolicas docuit; quas ab illo acceptas Apostoli Ecclesiæ, & posteris, ac posteri suis successoribus per manus continuè, singulorum sæculorum decursu ad nos usque transmiserunt. Docuit rursum fideles continuò luctari cum suis concupiscentiis, cum mundo, & diabolo,

Traditiones.

ferre

ferre crucem, multa pati ut ad regnum cœlorum perveniant. Docuit virtutes Christianas omnes, quibus ad cœlum tenditur, & pervenitur. Docuit instantes ipsis, & Ecclesiæ persecutiones, easque continuas, quas mox post Christum passa est Ecclesia per trecentos annos usque ad tempora *Constantini*, &c.

I. Qualiter ascendit Dominus in cœlum, secretone, an manifestè spectantibus hominibus?

R. *Omnibus discipulis coram nobis est elevatus in cœlum*. Præfat. Missæ diei Ascensionis.

I. Unde, sive ex quo loco ascendit Christus in cœlum?

R. Ex Monte Oliveti juxta Jerusalem. Elegit verò Christus hunc montem, quia ibi voluit triumphum gloriæ ascendendo inchoare, ubi exorsus fuerat Passionis suæ humiliationem. *Secundò*, quia ibi frequenter fuerat pernoctans in oratione Dei. *Tertiò*, Olivæ significant misericordiam, & gratiam, quam nobis Christus Passione sua promeruit, & per Ascensionem in nos effudit.

Luc. 21. 22. 23.

I. Suntne in isto loco ex hac Christi Ascensione secuta multa miracula?

R. Ita. Nam ultima Christi vestigia humo ita impressa fuerunt, ut licèt terra à fidelibus devotionis gratia raderetur, semper tamen pristinam recuperabant formam, de quibus vestigiis videtur Zacharias olim vaticinatus. *Stabunt pedes ejus supra montem Oliveti, qui est contra Jerusalem ad Orientem*.

Hier. de locis Heb. Paulin. Episc. Nolanus epist. 11. ad Severum. Zach. 14.

Alterum est, quod cum supra eum locum, ædificata esset Ecclesia, nunquam potuit cacumen claudi, vel concamerari, ut semper pateret locus, unde Dominus in cœlum ascenderat. Hujus rei gravissimus testis est S. Hieronymus de locis Heb. Severus Sulpit. Beda.

Beda de locis sanctis c. 7. Severus Sulpit. sacr. Hist. cap. 2. Locus Ascensionis miraculis illustris.

I. Numquid loca terrestris Hierusalem Christi Domini præsentia sanctificata, & vestigiis calcata, ecclesiæ quodam odore corda hominum ad cœlos mirabiliter erigunt & inflammant?

Exemplū.

R. Ita. Memorabile hujus rei exemplum prodidit Rudolphus lib. 4. Historiæ in hunc modum: *Contigit ut quidam à Burgundia partibus ex Augusta monasterio Turonensi, Ethbaldus nomine, cum cæteris Hierosolymam pergens deveniret; qui perspectis locis omnium sacratissimis, cùm ad illum locum Montis Olivæti devenisse contigit, ex quo Salvator ad cœlos ascendens testes idoneos, venturus inde judicare vivos & mortuos, est repromissus, proficiens se in crucis modum, toto prostratus corpore, cum lachrymis inenarrabilibus mentis jubilo exultavit in Domino; reerigens se identidem palmis ad cœlum extensis, nisus quo poterat corpus librabat in altum, ac in voce ejusmodi aperiebat desiderium, ajebat namque: Domine JESU, qui propter nos de sede majestatis tuæ descendere dignatus es, ut humanum genus salvares, quique ex hoc loco, quem olim intuens carne vestitus remeasti ad cœlos unde veneras, obsecro tuam omnipotentissimam bonitatem, ut si hoc anno est mea anima ex hoc corpore migratura, non hinc recedam, sed in conspectu Ascensionis tuæ fieri contingat. Credo enim quoniam sicut ex secundus sum corpore, qualiter ad hunc devenirem locum, sic anima mea illæsa, & gaudens post te sit ingressura ad Paradisum. His peractis, reversus est cum sociis ad hospitium. Erat autem jam hora prandii. Cæteris verò discumbentibus, concussus ipse ad lolibulum valdè alacris, ac velut gravi sopore paululum requieturus, illicò simulque obdormiscens, ignoratur quid viderit, protinus dominum exclamavit: Gloria tibi, Deus. Socii quoque hac audientes mensibus cum, ut surgens comederet. Qui noluit, sed vertens se in latus aliud, dixit se pauca aliquid incommodi, recubansque usque ad vesperum commutatis sui itineris sociis, missisque Eucharistiæ requirens accepit viaticum, illisque dulciter salutatis emisit spiritum.*

Gretser. in apol. pro crucia-tio 10. 3. de cruce.

I. Ascenditne Christus solus in cœlum?

R. Minimè solus, nam comitatus fuit multis legionibus Angelorum, cum ineffabili jubilo, ducentibus Dominum gloriæ in regnum suum Psalmo 46. & 67. nec non illis omnibus sanctis animabus Patriarcharum, & Prophetarum, aliorumque justorum, qui in sinu Abrahæ quiverant. In cujus mysterii figuram Jacob in Genesi dicit: *In baculo meo transivi Jordanem, & ecce nunc cum duabus turmis regredior*. Christus enim verè in baculo

Baron. to. 1. an. 34. Rudolphus 2. p. de vita Christi. c. 82.

Digitized by Google

crucis suæ transivit Jordanem multimodæ passionis suæ, & cum duabus turmis Angelorum, & animarum sanctarum ex hoc mundo regressus est ad Patrem.

LECTIO SECUNDA.

Ad Cœlos.

I. QUonam ascendit Christus Dominus?

R. *Ascendit ad Cœlos.*

I. Quare *ad Cœlos* numero plurali, suntne igitur plures cœli?

2. Cor. 12. R. Omninò. Nam scribit Apostolus in epistola posteriore ad Corinthios, *raptum se fuisse usque ad tertium cœlum.* Et Matth. 3. Act. 9. Christo post Baptismum, *aperti sunt cœli.* Et dum lapidaretur S. Stephanus, *vidit cœlos apertos, & JESUM stantem à dextris virtutis Dei*; cui consonat quod Hebr. 4. Apostolus scribit: *Habentes Pontificem magnum, qui penetravit cœlos* JESUM *Filium Dei.* Et alibi: Ephes. 4. *Ascendit super omnes cœlos.* Terminus ergo Ascensionis Domini est supremum cœlum, Empyreum dictum, in quo Beatorum sedes, & ipsius Dei thronus (Isaiæ 66.) quatenus ibi sese gloriamque suam peculiari modo beatis manifestat.

I. Quo in loco cœli Empyrei, & quo situ est corpus Domini?

Lib. de fide & Sym. c. 6. R. S. Augustinus respondet: *Credimus Christum in cœlum ascendisse, sed ubi & quomodò sit in cœlo corpus Dominicum, curiosissimum & supervacaneum est quærere. Tantummodò in cœlo esse credendum est. Non enim fragilitatis est nostræ cœlorum secreta discutere: sed est nostræ fidei de Dominici Corporis dignitate sublimia, & honesta sapere.*

I. Quid pro moribus notandum est circa hanc Dominicæ Ascensionis sublimitatem?

R. Impletum in ea esse, quod Dominus ipse frequenter affirmare solebat: *Qui se humiliat, exaltabitur.* Ipse enim qui se humiliavit usque ad mortem, mortem autem crucis, & qui descendit usque ad inferiores partes terræ, idem ipse exaltatus est super omnes Angelos, & ascendit super omnes cœlos.

I. Estne pretiosa, & valde amabilis domus illa, sive civitas cœlestis ad quam Christus ascendit?

R. Facilè dignosci potest ex multitudine & pulchritudine stellarum, quas ex hoc solo videmus; illæ enim sunt, quasi pars exterior pavimenti cœlestis; & si pars exterior pavimenti tot gemmis pretiosissimis micat, quid erit pars interior domus? quid aulæ? cubicula, atria, tecta? Meritò dixit Propheta: *Concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini.* Vide quæ nos infrà c. ultimo hujus partis. Psal. 83.

I. Quantum verò temporis impendit in hoc itinere Christus Dominus?

R. Etsi distantia sit longè maxima, & omnem ferè superans imaginationem à terra usque ad cœlum Empyreum, expedivit nihilominùs Christus Dominus istud iter tam velociter, ut uno momento ex aere elevatus sit usque ad dexteram Dei Patris. Nihil ut simile habeat ferrea pila è tormento bellico vi pulveris evibrata, aut etiam fulgur, quod secreta naturæ energia ab Oriente paret celerrimè usque in Occidentem.

I. Quid egit in via?

R. In aere, & in omnibus cœlis quos ascendendo pertransiit, declaravit gloriam, & virtutem suam, indicans se imperium in omnes omninò creaturas habere, regnique totius mundi plenam possessionem jam adire, & capescere, *implens omnia*, secundùm Apostolum, potestate, majestate, gloria, victoria, triumpho, possessione, regno, imperio, & quasi inauguratione, quemadmodum Rex urbes omnes quasi implet sua potentia, comitatu, & pompa, dum in eis inauguratur, aut eas triumphans ingreditur. *Quam mirifico mysterio noster* JESUS *Christus, vel tactu corporis sui, vel transitu gloriæ suæ omnem ad momentum creaturam sanctificat, vivificat, & illustrat? aquas enim consecrat dum baptizatur; terram sanctificat dum sepelitur; mortuos suscitat dum resurgit; cœlestia glorificat dum ascendit ad cœlum, & sedet ad dexteram Patris.* Vide Bern. serm. 2. de Ascens. Quid Jesus ascendendum Christus egerit. Ephe. 4. Aug. ser. 37. de tempore.

I. Cur ascendit Christus in cœlum?

R. *Primò*, ut legi suæ auctoritatem daret; ostenderetque de cœlo allatam, quandoquidem de cœlis descenderat, ut eam mun- Christum in cœlum debuisse ascendere. 12. rationibus ostenditur.

Digitized by Google

mundo prædicaret; unde etiam in cœlum
Joan. 3. ascendit. *Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cælo Filius hominis, qui est in cœlo.*

Secundò quia terra hæc obscura, & corruptioni obnoxia minimè congruebat Christo ad gloriam, & vitam incorruptibilem jam resuscitato; sed altissimum, & splendidissimum cœli domicilium omninò conveniebat.

Tertiò, summæ Christi humilitati summa exaltatio debebatur: *Humiliavit semetipsum*, &c. *propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen.* (Dei)
Philip. 2. Cyril. 9. in Joan. cap. 20. *quod est super omne nomen*; ut qui antea Fabri Filius, & Filius hominis dicebatur, post suam exaltationem diceretur Deus, & omnibus innotesceret, & matisestaretur, omnesque crederent Christum esse verum Deum, Deique Filium. Hoc sensu dicitur Apoc. 5. *Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem & divinitatem*, &c. id est, virtutis & divinitatis, &c. manifestationem.

Quartò, ut nobis ibi locum pararet: quod etiam se facturum promiserat, atque omnium nostrum nomine, tanquam caput, ipse JESUS Christus venit in cœlestis Joan. 14. gloriæ possessionem. Nam cœli portas, quæ Adami peccato intercluſæ fuerant, patefecit.

Quintò, ut ibi apud Patrem ageret Advocatum, & Mediatorem nostrum, quia sicut Summus Pontifex in veteri testamento intrabat in Sancta Sanctorum, &c. Heb. c. 7. & 9. 1. Joan. 2.

Sextò, quia eum, qui à Patre in mundum fuerat missus, legationis munere adimpleto, ad Patrem reverti decebat juxta illud: *vado ad eum, qui misit me.*
Joan. 16. Ibid. & Joan. 17.

Septimò, ut inde nobis Spiritum Sanctum mitteret.

Octavò, ut qui terræ, atque inferni possessionem acceperat, aeris quoque ac cœlorum se dominum esse comprobaret.

Nonò, ascendere in cœlum decuit, ut regnum suum non esse de hoc mundo, sed
Joan. 18. cœleste monstraret, (Vid. Aug. serm. 175. de tempore) opibusque, & divitiis non fluxis, & terrenis, sed spiritualibus refertum.

Decimò, ascendere debuit, ut fides nostra exerceretur. *Fides enim est argumentum non apparentium*, & benè post veri- Heb. 11. tatem resurrectionis sufficienter confirmatam oportuit Christum in cœlum provehi; *ut mirabilior fieret gratia Dei*, inquit S. Leo serm. 2. de Ascensione, *cum remotis à conspectu hominum, quæ meritò reverentiam sui sentiebantur indicere, fides non deficeret, spes non fluctuaret, charitas non teperet.* Sanè quamdiu cum Apostolis hic versatus est Christus Dominus, semper modicæ fidei exiterunt, sed post ejus Ascensionem nulla tyrannorum, vel tormentorum vis eis prævalere potuit.

Undecimò, Ascendit Christus; ut spes nostra firmaretur, discereműsque contemptis præsentibus, perpetuò mentis oculos in cœlestia bona attollere, juxta illud Coloss. 3. *Quæ sursum sunt, quæ rite, &c.*

Leo serm. 2. de Ascens. Bern. serm. 4. *Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ,* Heb. 4. *ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.* Vide. Greg. hom. 29. & Bellarm. de Ascens. mentis in Deum. Unde Michæas dicit: *Ascendet pandens iter ante eos Rex eorum*; nimirùm in sanguine suo omne impedimentum submovit. Ipse est qui habet clavem David, qua cœlum aperiat. Ipse est Josue, cui mandatum est, ut populum præcederet, & in terram promissionis introducat. Itaque spes nobis est illuc quoque intrandi, quia *quò* S. Leo. *præcessit gloria capitis, eò spes vocatur & corporis.* Quod ipse Dominus his verbis Joan. 17. testatus est: *Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi sum ego, & illi sint mecum.*

Duodecimò, Ascendit Christus, ne illum ut hominem duntaxat spectaremus, & terrena quadam benevolentia, imperfectoque amore prosequeremur, quemadmodum de præsente, humano ferè sensu judicabant Apostoli, quem post resurrectionem spirituali, divinoque sunt amore complexi, æqualem Patri credentes, qui possit omnia efficere, atque dare sicut Pater, quem proinde oporteret non secùs atque Patrem venerari, diligere, colere. *Noli me tangere, nondum* Joan. 20 *enim*

Digitized by Google

enim ascendi ad Patrem meum; quia Magdalena Patri æqualem non credebat, quem extinctum pietate fœminea plangebat. Fulgent. lib. ad Trasimum.

I. Non erat ergò Christus in cœlo, antequam illuc ascenderet?

R. Ita quidem secundùm divinitatem, quia ubique Deus est immensus, infinitus, omnia implens; non autem secundùm humanitatem.

I. Sed, an ita ille in cœlum ascendit, ut nobiscum jam omninò esse desierit?

R. Ita, si de mortalis corporis præsentia, quæ sub sensum cadat interrogas; alioquin nusquam non sua nobis ille adest benevolentia, & auctoritate.

I. Quid, ergone is non verè; ac reipsa Sacramento Altaris continetur?

Trident. Sess. 14. Cap. 1. & Can. 1.

R. Omninò; sed divina quadam, & admirabili ratione, cùm ibi non ita sit, ut sub visum cadat, aut sub tactum veniat, qualis est inter nos aliquando diversatus; tametsi, uti posteà fusius, veram ejus ibi naturam, atque ipsam corporis, ac sanguinis substantiam reipsa habeamus.

I. Firmissimè id credo, sed utrum Christus post ascensionem suam, quandoque ad terram præsentia vera, corporali, & visibili descendat?

2. Cor. 25. Act. 9.

R. Ita. Apostolus testatur: *Novissimè autem omnium, tamquam abortivo, visus est & mihi*; scilicet præsentia, ac visione corporali non minus vera, & reali, quàm aliis Apostolis. Alioquin non faceret ex ejusmodi apparitione fidem certam resurrectionis, neque foret æquè idoneus ejusdem testis, ac reliqui Apostoli, qui ederant & biberant cum eo. Vide Chrysost. hom. 38. in Act. & Orig. lib. 1.

2. Cor. 5.

contra Celsum. Hinc alibi dicit: *Nonne Christum* JESUM *Dominum nostrum vidi?* Apparuit etiam Petro Roma fugienti, dum eum rogavit: *Domine, quo vadis?* & responsum tulit, *ego iterum venio crucifigi*. Quam historiam narrat Hegesippus lib. 3. Excidii Hierosolymitani c. 2. Amb. Epist. 33. & alii.

I. In simili aliquo casu deferitne Christus dexteram Dei, ut in terra appareat?

R. Minimè: nam Sanctus Petrus verba ad populum faciens, sic dicit: *Quem oportet quidem cœlum suscipere usque in tempora restitutionis omnium*. Ex quo conficitur, nunquam Christum cœlum Empyreum deserere, ut in terra corporalem suam præsentiam exhibeat, sed duobus locis eodem tempore idem corpus collocare; sicuti quotidie in Eucharistiæ Sacramento fieri videmus, quamquam diverso existendi modo.

Act. 3.

I. Manifestavitne aliquando Dominus, aliquo insigni miraculo, diei istius Ascensionis Dominicæ festiva gaudia?

Festiva gaudia diei Ascensionis. Exempli in vita ejus.

R. Ita. *Beatus Thomas de Villa-Nova cùm Horas Canonicas in Festo Ascensionis Domini recitaret, & in eis hanc antiphonam: videntibus illis elevatus est, & ipse elevatus est spiritu, & ab usu sensuum avocatus, perstitisque in uno, eodemque loco immobilis, usque ad horam quintam vesperi; undecim scilicet horis continuis. Cumque jam ad se rediisset, & Sacellanus, qui cum eo horas recitarat, supplex eum rogaret, ut sibi dignaretur indicare, qua in raptu illo tam diuturno admiranda vidisset; respondit, quod quando antiphonam illam inchoarat, apparuisset ipsi Chorus Angelorum, qui eam antiphonam à se inchoatam excepere, & prosecuti sunt, eorumque harmonia suprà modum suavi, ita se oblectatum fuisse, ut à sensibus abductus sit, & in ejus dulcedinis suavitate ad eam usque horam inhæserit, quod tempus ei non erat visum media horula.*

Musicæ cœlestis quæ suavis.

I. Estne magnum, & solemne hoc Festum Ascensionis Dominicæ in Ecclesia?

R. Ita, planè magnum; nam jam olim Propheta Regius fideles in spiritu invitabat ad illud solemniter celebrandum, quando cantabat: *Omnes gentes plaudite manibus, jubilate Deo in voce exultationis*. Sed quæ causa tanti jubili, tantæ exultationis? nimirùm quia *ascendit Deus in jubilo, & Dominus in voce tubæ*. Invitat Propheta ad lætitiam animi vocibus, & gestu demonstrandam omnes gentes, quia gloria capitis Christi communis est toti corpori, id est, Ecclesiæ ex Judæis, & gentibus congregatæ. Lege cum magna attentione hunc Psalmum.

Psal. 46.

I. Contulitne aliquando Christus Dominus aliquod insigne privilegium amicis suis in ista die?

R. Ita,

Exempli.

R. Ita, uti ferè solent Reges in die inaugurationis suæ. Adscribam hìc præclarum exemplum. *In civitate Olyssippi vulgò Lisbona, fuit quadam nobilis puella, sed admodum tenus, tacita, solitaria, devota, humilis, mansueta, & suis parentibus obediens, & propter hanc causam illis valde dilecta. In morbum incidit, quem per menses novem summa patientia pertulit, Deo semper gratias agens. Sæpè audita est sola colloqui cum Crucifixo, quem manu gestabat, & sæpè ei dicebat: Domine quando me de hoc carcere educes? quando apparebo coram te, & præsentia tua & pulchritudine tua fruar? Quamobrem Dominus* JESUS, *qui virginalis puritatis, & animarum humilium, quæ eum in tribulationibus invocant, amator est, eam exaudivit, eique promisit fore ut sua gloriosa Ascensionis die eum veterum suorum comitem ad cœlum evehat. Hujus diei vesper advenerat, cùm benè per omnia ad mortem disposita Matrem, & domesticos vocari jussit; uti meridiei hora advenit, crucifixum altera manu cepit, cereum altera, & ita moriendi iter ingressa est; cùm Mater id vidit, filia, inquit, ora Deum pro me. Faciam, inquit illa, & Deus misserebitur sui: Hæc locuta, & devota verba crucifixa pronuntians, spiritum Deo reddidit; & ubi penitus animam efflavit, horologium horam post meridiem sensit, qua Salvator noster ad cœles ascendit.* Quid memorem, quot per effigiem Christi ascendentis in cœlum devotè habitam in corpore afflicti sanati sunt?

1528. Ludovicus Granatensis l. 2. Catechismi in Symb. Pag. 227. editione Veneta.

I. Habesne exemplum?

Exempli. Thom. Bosius nom. 1. de signis Eccl. l. 1. cap. 2. ex Martino Ignatio Francis.

R. Habeo. *Nobilis quidam diuturna paralysi decumbens in lecto, multis idoneum operi facebat, omnibus frustrà remediis tentatis. Christianus invisit illum, narravitque furens, si spem poneret in Christo, & ejus nomen supplex imploraret, sanitatem reciperet; & ob id ipsi reliquit picturam Christi ascendentis in cœlum effigiem. Ægrotus, hortante Christiano, spe confirmatus oculos in Imaginem defigens, intimo, maximoque animi studio Dei nomen imploravit, mirum dictu! multis aspicientibus repentè sanatus è lecto surrexit, & Christo nomen dedit. Hæc cùm cerè cognovisset Imperator Conchinchinæ, jam vitæ Christianus, Maconem, sive Macaum, quæ est urbs Lusitanorum in littoribus Sinarum, legatos misit, qui nomine ipsius orarent, ut ad sua regna mitterentur, qui Christi doctrinam disseminarent.*

LECTIO TERTIA.

Sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.

I. QUo sensu Christus posteriori articuli parte dicitur *sedere ad dexteram Patris*?

R. Sedere hoc loco, non situm, & figuram corporis significat, sed metaphoricè eam regiæ firmam, & stabilem possessionem, quam à Patre accepit, declarat, de quo ait Apostolus: *Suscitans illum à mortuis, & constituens ad dexteram suam in cœlestibus suprà omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & Dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solùm in hoc sæculo, sed etiam in futuro: & omnia subjecit sub pedibus ejus. Sedet ergò ad dexteram Patris;* Hoc est. Deus Pater magnificentissimè eum excepit, & eo honore affecit, qui decebat Unigenitum Patris. *Ad quem autem Angelorum dixit aliquando, sede à dextris meis?* ut nimirùm habeat cum Patre gloriam divinitatis, & beatitudinis statum, atque judiciariam, regalemque potestatem, & hoc immutabiliter. Sacra Scriptura plus tribuere Filio videtur, quàm Patri, non quòd habeat plus, sed ne minùs habere videatur. *Ambr. lib. 2. de Spiritu sancto* cap. 12.

S. Thom. 3. p. q. 58. a. 1.

S. Tho. in compendio Theolog. c. 240.

Christum ad dexteram Dei sedere quid sit.

Ad Eph. 2.

Hebr. 1.

Aug. l. 2. de Symb. c. 7.

I. Habetnè igitur Deus Pater dexteram?

R. Minimè, sed in hoc quoque vocabulo est metaphora, qua in Scripturis beatitudo perpetua significatur; sicuti per sinistram miseria perpetua designatur, quæ impios manet.

Aug. de agone Christiano.

I. Quandoquidem Christus Deus, & homo est, cupio scire, num ad dexteram Dei Patris sedeat, in quantum Deus solùm, an verò etiam in quantum homo?

R. Christus in quantum Deus, est æqualis suo Patri; & in quantum homo, est minor Patre, nihilominùs quia Deus, & homo non sunt duo Christi, nec duæ personæ, sed tantùm unus Christus, & una

Digitized by Google

unâ persona, propterea dicitur, Christum Deum, & hominem sedere ad dexteram Dei Patris, & sic humanitas Domini nostri, id est caro ejus & anima, sedent in throno divino ad dexteram Dei Patris, non ex dignitate propria, sed quia cum persona veri, & naturalis Filii Dei unitæ sunt.

Vide S. Tho. 3. p. q. 58. art. 3.

I. Velim hoc mihi aliqua similitudine declarari?

Simile.

R. Accipe hanc: Quando Rex purpura amictus in regali solio sedet, & omnes Principes regni in humiliori loco, quàm Rex considunt, purpura Regis in loco excelsiore est certè, quàm ipsi Principes, quia in ipsomet regali solio est. Quod ideò fit non quia purpura æqualis dignitatis sit cum Rege, sed quia cum Rege, ut proprius amictus unita est; sic quoque sedet corpus, & anima Christi super omnes Cherubim & Seraphim in ipsissimo Dei throno, non propter dignitatem naturæ, sed propter unionem cum Divinitate, & non solùm ut purpura cum Rege connexa est, sed multò arctiùs, & conjunctiùs, nimirùm per unionem personalem, uti dictum est.

I. Utrùm Christus, in cœlo secundùm corporis situm stet, an sedeat?

Lect. superi. sub initium.

R. Sufficienter diximus sedere Christum ad dexteram Patris, intelligi debere Metaphoricè pro eo quod est quieta regni, vel potestatis judiciariæ possessione frui, nihilominùs quandoquidem quæret quem situm habeat Corpus Christi in cœlis; Respondeo videri potiùs stare, quàm sedere, situs enim ille est homini magis naturalis: nam sedere est imbecillitatis, ut corpus quiescat, & non defatigetur, quæ necessitas in corpora glorioſa non cadit. Ideoque S. Stephanus Christum distinctè vidit stantem.

Act. 7. Eph. 2.

Quod autem Apostolus dicit, nos *Christo in cœlestibus consessuros*, non de corporali sessione, sed de regni cœlestis participatione loquitur. Adeò quòd Christus *stat, ut benignitas ostendatur, sedet autem ut ejus auctoritas commendetur*. Vide August. lib. quæst. novi Testamenti. Quæst. 88. Ambr. lib. 3. de fide. Chrysostomum hom. 18. in Act. Gregor. hom. 29. in Evang.

Act. 7. Marc. 16.

I. Jucundum mihi foret audire, qualiter & quo apparatu exceptus fuerit in cœlo Christus Dominus in hac sua Ascensione?

Triùphalis Christi in cœlum introitus per Ascensionem.

R. Aliquid ejus indicat ex Psalmo 23. Ecclesia in sua cæremonia, quando in die Palmarum solemnem processionem instituit, cum palmis victoriæ indicibus. Tunc enim Sacerdos, sive celebrans, personam Christi gerens, Ecclesiæ fores pulsans baculo crucis, tertiò inclamat: *Attollite portas principes vestras, &c.* & intus tres chori à se invicem diffiti, unus juxta januam, alter in medio Ecclesiæ, tertius juxta altare interrogans altiori semper voce: *Quis est iste Rex gloriæ?* ubi significantur tres Angelorum Hierarchiæ admirantes virtutem hujus Regis super omnes Angelos ascendentis, & choris Angelicis imperantis. Licèt enim non ignorarent Christum etiam ut hominem, Regem esse civitatis suæ, tamen indicant non fieri, sine totius naturæ magna admiratione, quod ita terrenum corpus suprà omnes cœlestes spiritus, cum imperio ascendat, & sic exaltetur admirabili modo terra suprà cœlum, homo suprà Angelum, pulvis usque ad Deitatis solium.

Bellarm. in Psal. 21.

His ergò Christo ascendenti quatuor tituli eximii tribuuntur ob potestatem, qua Satanam, mortem, & infernum profligavit.

Primò, dicitur *fortis*, quia ingentes labores fortiter toto vitæ tempore exantlavit, & acerrimos cruciatus toleravit toto tempore passionis, infracto animo omnia sustinens, nemine adjuvante, nemine consolante.

Secundò, dicitur *potens in prælio*, quia in sua passione, fortem, id est, principem tenebrarum devicit, viribus spoliavit, & alligavit.

Tertiò, dicitur *Dominus virtutum*, sive, ut Hebræa, *Dominus Sabaoth*, sive exercituum, quod nomen est proprium soli Deo Summo, non item Diis per participationem; quia solus innumeros, & potentissimos Angelorum exercitus habet; & quia omnes creaturæ ei militant, sive in cœlis, sive in terra, sive sub terra, cœli, astra, elementa, animalia, homines, ignis, grando, nix, glacies, &c.

quæ

Digitized by Google

quæ faciunt verbum ejus, & pugnant
Psal. 148. contra insensatos, ad imperium ejus; patet ex Pharaonis debellatione.

Quartò, dicitur *Rex gloria*, quia sine ejus meritò, & gratia nulli obtingit gloria, & quia eam ipse largitur quibus vult, & quia in ejus visione gloria consistit, & quia Rex est cœlestis Jerusalem, regionis illius lucidæ, beatæ, & glorioſæ. Ergò portis patentibus introductus Dominus.

I. Quomodo deductus? quo honore?

R. Tanquam bellator triumphans ad coronam gloriæ: *Data est ei corona*, &c. Apocal. 6.

Tamquam David, qui cum jubilo deducitur revertens à cæde Goliath: *Per-*
Habac. 3. *cussisti caput de domo impii, maledixisti sceptris ejus.*

Tanquam Joseph, qui clamante præ-
Gen. 49. cone, secundus à Rege declaratur: *Verè Filius accrescens Joseph*, &c.

Tanquam Rex, qui inauguratur, & ad thronum deducitur: *Ego vici, & sedi cum*
Apoc. 3. *Patre meo in throno ejus.*

Tanquam Pontifex summus, qui magnificè intrat in Sancta Sanctorum: *Ha-*
Heb. 4. *bemus Pontificem magnum, qui penetravit cœlos*, &c.

Tanquam arca fœderis, cum jubilo ad
Psal. 131. templum ducta Salomonis: *Surge Domine in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tuæ*. Tanquam Judex supremus ad
Psal. 109. sedem judiciariæ potestatis: *Judicabit in nationibus, implebit ruinas.*

Tanquam sponsus procedens ad tha-
Apoc. 21. lamum æternæ festivitatis: *Veni, ostendam tibi sponsam uxorem agni.*

I. Quid autem secutum est?

R. Tunc Angeli, & turmæ Patrum, quas de captivitate adduxerat, annuntiaverunt, & obtulerunt Patri, dicentes:
Apoc. 5. *Dignus est Agnus, qui occisus est accipere virtutem, & divinitatem*, &c. Deus verò Pater oblatione tam digna suscepta fecit illum, qui offerebatur suæ virtutis,
Psal. 109. & sedis consortem, dicendo: *Sede à dextris meis*; & Pontificem, ut paulò ante
Zach. 3. dicebamus, introductum investivit, dicens: *Ponite cidarim mundam super caput* JE-
Heb. 7. SU; ut ibidem sederet juxta Deum, *semper vivens ad interpellandum pro nobis.*

Nec in his partibus suis defuit Christus Dominus, cùm enim hæc à Deo Patre ipsi præstarentur, gratus, & sibi gratulabundus dicebat illud Psalmi: *Me autem* Psal. 40.
propter innocentiam suscepisti, & confirmasti me in conspectu tuo in æternum. Nam sedes illa regia & Pontificalis Christi in sæculum sæculi permanebit. Ex quibus apparet quanta sint Dominicæ Ascensionis mysteria, quanta fide recolenda, quanta celebritate memoranda. Ut meritò dixerit B. Cyprian. *serm. de Ascens. Domini*, tantam esse hujus triumphi amplitudinem, ut nemo ejus magnificentiam valeat enarrare, ut quæ omnem superet intellectum, &c. *Exaltare, Domine,* Psal. 20.
in virtute tua, cantabimus & psallemus virtutes tuas.

Tu esto nostrum gaudium, Hymn.
Manens olympo præditum; Eccleſiæ.
Mundi regis qui fabricam;
Mundana vincens gaudia.
Ut cum repente cæperis,
Carere umbe Judicis,
Pœnas repellas debitas,
Reddas coronas peditas.

DE VII. SYMBOLI ARTICULO.

Inde venturus est judicare vivos, & mortuos.

CAPUT OCTAVUM.

LECTIO PRIMA.

I. QUis est septimus Symboli articulus?

R. *Inde venturus est judicare vivos; & mortuos.* S. Thom. 3. p. q. 59. a.

I. Quem ex hoc articulo sensum elicis: quidve in eo tibi credendum proponitur?

R. Summo illo die Christum Dominum de universo hominum, seu bonorum, sive malorum genere judicaturum esse. Psal. 96. Act. 10. Isa. 2. 27. Heb. 9. Zach. 14. 2. Pet. 3. Matt. 25. Luc. 21. Joan. 8. 1. Cor. 4. Eccl. 7.

I. Debetne hæc extremi judicii materia sæpiùs fidelis populi auribus inculcari?

R. Planè; quia hujus articuli veritas fide concepta maximam vim habet à peccatis homines abstrahendi, atque ad frænandas animi cupiditates. *In omnibus operibus tuis*, monet Ecclesiasticus,

memo-

memorare novissima tua, & in æternum non peccabis. Ac profectò vix quisquam adeò præceps in scelera feretur, quem illa cogitatio ad pietatis studium non revocet, fore aliquando, ut ei apud justissimum Judicem omnium, non solùm factorum, dictorumque, sed occultissimarum etiam cogitationum ratio reddenda, & pro meritis pœna persolvenda sit. Justus verò ad colendam justitiam magis ac magis incitetur, ac summa lætitia efferatur necesse est, quamvis etiam in egestate, infamia, cruciatibus, ac ærumnis vitam degat, cùm animum ad eum diem refert, quo post miseræ hujus vitæ certamina victor cunctis hominibus audientibus declarabitur, & divinis, atque illis quidem æternis honoribus in cœlestem Patriam receptus afficietur.

I. Solebantne olim Prophetæ, Apostoli, cæterique Prædicatores de extremo hoc judicio frequentem habere sermonem?

Nihil frequentius olim nunciabant Prædicatores quàm judicium extremum.

R. Ita: Moyses Deut. 1. vers. 17. Joël. cap. 3. vers. 2. & alibi Isai. 13. vers. 9. Jerem. 25. vers. 9. Amos 9. vers. 9. Sophon. 1. Malach. 4. Ezech. 32. vers. 7. David Psal. 34. v. 3. & 73. Salomon Eccl. 5. vers. 7. Eccli. 7. vers. 40. Machab. lib. 2. cap. 7. Apoc. 20. Apostolis nihil frequentius erat in ore, quàm extremi judicii sermo. Vide Act. c. 10. vers. 42. Rom. 2. 1. Corin 15. 2. Corint. 5. 2. ad Thess. posterioris Pet. 3. Apoc. 6. sub finem. & 22. vers. 12. & alibi. S. Clemens de beatissimo Apostolorum Principe scribit frequenter dicere solitum: *Quis peccare poterit, si semper ante oculos suos judicium ponat?*

Exempla.

Magnus ille Simeon Stilites è columna quotidiè bis docebat populum; tota autem ejus doctrina & concio erat de novissimis, jubens in cœlum suspicere, & evolare, ac è terra discedere, & regnum quod exspectatur, visione apprehendere, & gehennæ minas timere, & terrena contemnere, & futura exspectare, ait Theod. in historia Patrum c. 26.

De S. Iacobo Hierosolymitano Episcopo super pinnaculum templi posito scribit Eusebius, quod rogatus à nonnullis Scribarum, & Pharisæorum, ut de sublimi, & omnibus perspicuus populo persuaderet; ne erraret, clara voce dixerit: Quid me interrogatis de JESU Filio hominis? Ipse sedet in cœlo à dextris magnæ virtutis, & potentiæ Dei, & in nubibus cœli venturus est: *Clamantes ergò, & dicentes o, o, justus etiam erravit, eum precipitem dederunt.* Vide Sanctum Hieronymum de Scriptoribus Eccl. c. 2. Adon. de Festo Apostolorum. S. Cypr. docet ob oculos peccatoris statuendum Christi judicaturi tribunal. De Sancto Petro Martyre Ord. Prædicatorum traditur, quòd cùm speciali in verbo Dei annunciando vi polleret, solitum thema istud sermonibus suis præfigere: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur,* & fortiter inclamabat: Audite populi; vos, vos estis altera Ninive, nisi quàm primùm pœnitentiam egeritis, videbitis propediem subversionem vestram. Imminet cervicibus vestris nimis metuenda vindictæ divinæ romphæa, non tardat judicium ejus, convertimini igitur ad eum, & pœnitentiam agite. Mirum in modum hisce ignitis suis concionibus proficiebat; multi enim peccatores ex iis, qui in profundo sordium suarum cœno plures jam annos volutabantur, convertebantur ad pœnitentiam. Multi tollebantur abusus, & publicæ corruptelæ, & plurima pietatis instituta in Republica magno fidelium bono condebantur.

Epist. 9.

Joan. 5.

De vita ejus.

I. Conceperuntne Sancti ingentem divini judicii horrorem?

Divini judicii horrorem conceperant Sancti.

R. Ita. Audi Job Prophetam: *Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti.* Et alibi: *Quid enim faciam, cùm surrexerit ad judicandum Deus?* Audi S. Paulum: *serviamus placentes Deo cum metu, & reverentia* (alii pudore) *etenim Deus noster ignis consumens est.*

Job. 9. & 36

Heb. 12.

Audi Sanctum Hieronymum: *Ego peccatorum sordibus inquinatus diebus, ac noctibus operior, cum timore reduxe novissimum quadrantem, & quod mihi dicatur: Hieronyme, veni foras.* Et alibi: *Ego ob gehennæ metum tali me carcere damnaveram.*

Exempla. Ep. 1. Ad Eustoch.

De eodem refertur, quod dicere soleret: *Quoties diem illum considero, toto corpore contremisco; sive enim comedo, sive bibo, sive aliud aliquid facio, semper videtur mihi tuba illa terribilis sonare in auribus meis: Surgite mortui, venite ad judicium.*

Digitized by Google

In vitis Patrum l. 5. tit. de compunct.

Abbas Ammon rogatus à Fratribus dicere verbum spirituale alicujus ædificationis: *Cogita, inquit, quasi reus in carcere, ubique dic: va mihi, quomodò habeo astare ante tribunal Christi, & quomodò habeo actuum meorum reddere rationem? si sic semper meditatus fueris, poteris salvus esse.*

Abbas Agatho tribus diebus ante mortem immobilis, & quasi ab omni sensu alienus subsistit; discipuli quasi hominem expergefacturi vellicabant, dicentes: Pater, Pater ubi es? At ille: adsto, inquit, ante tribunal Christi. Quid, respondebant illi, ergone times Pater? Ita, inquit, omnibus artubus contremisco, laboravi quidem secundùm posse meum, & omnia Dei mandata conatus fui adimplere; nihilominus homo sum, & ignoro num placuerint Deo, & accepta fuerint opera mea. Dixerunt ei Fratres: Nunquid confidis Pater, quod secundùm Dei beneplacitum actiones tuas instituveris? Respondit senior: nihil de me præsumere audeo, donec ad Deum Judicem meum venero; alia enim sunt judicia Dei, alia hominum.

Audi plangentem, immò horrescentem Sanctum Bernardum serm. 26. in Cantic. *Pavco gehennam, paveo vultum Judicis, ipsis quoque tremendum Angelicis Potestatibus. Contremisco ab ira potentis, à facie furoris ejus, à fragore ruentis mundi, à conflagratione elementorum, à tempestate validâ, à voce Archangeli, & à verbo aspero. Contremisco à dentibus bestiæ infernalis, à ventre inferi, à rugientibus præparatis ad escam. Horreo vermem rodentem, & ignem torrentem, fumum & vaporem, & sulphur, & spiritus procellarum. Horreo tenebras exteriores; unde ingemiscens, subjicit: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, ut prevenian fletibus fletum, & stridorem dentium, & manuum, pedumque dura vincula, & pondus catenarum prementium, stringentium, urentium, nec consumentium? Heu me! Mater mea, ut quid me genuisti filium doloris, filium amaritudinis, indignationis, & plorationis æternæ? Cur exceptus genibus, lactatus uberibus, natus in combustionem, & cibum ignis?*

I. Unde conceperant Sancti tantum judicii Dei horrorem?

R. Ex Sacris Scripturis, quæ de judicio formidinis plena tradunt, Sophonias, Joel, Malachias, Isaias, & alii passim.

I. Fueruntne aliqui hoc judicii timore ad meliorem frugem conversi?

R. Ita. *Petrus Telonarius, cum opum copia redundaret, dubitatum est, utrum ditior an avaritior esset. Hinc inter mendicos ortum est certamen: unus profitebatur se ab eo eleemosynam elicisurum, cæteri id omnino fieri posse negabant. Qui se facturum promiserat, accessit cum multo precum ambitu, & dum hominem avertentem se urgare cœpisset, in iram concitavit, ita ut furore ardens repente arreptum panem (panes autem casu ancillæ è fornace domum solos referebat) in faciem precantis interqueret; qui cùm declinasset illum, sublato pane discedens se tandem voti sui compotem factum sociis nunciavit. Petrus verò posteà adversa valetudine agitatus, cùm postremò horis aliquot exanimis jacuisset, & revixisset, narravit sibi interim visum fuisse se ante tribunal Dei in cœlo sisti, ab aliis accusari, ab aliis defendi, in altera libra lancea peccata, qua commiserat, appendi, in altera, uni cum panem illum, quem ipse quondam projecerat iratus, & cùm exæquatum utrimque pondus staret, reverti ac pati aliquid supperaddere, quod præponderaret, si multi reatus supplicia cuperet evadere, sibi jussum. Itaque cùm convaluisset, qua cupidè constaverat, liberaliter cœpit effundere, neminem indigentem opis suæ expertem fieri passus.*

Exempla, Surio to. 2. ex Metaphr. in vita S. Joā. Eleemosy.

Multi horrore judicii ad meliorē frugem cō. versi.

Refert B. Vincentius natione Hispanus de quodam juvene, qui somniando fuit interrogatus à Christo in judicio, & subitò ex timore totus factus est canus.

Vincent. in Concione 3. in Sexagesima.

Horribile exemplum habetur in vita S. Brunonis Carthusianorum Fundatoris de judicato ad æternas pœnas damnato Doctore, quondam Parisiensi, qui vulgò vir probus habebatur.

Bogaris Bulgarorum Rex homo venationis insatiabiliter deditus, non modò cùm venatum se conferret, ea se oblectare studebat, sed etiam quando otiosus esset domi, idque per animalium pictas figuras. Constructa nova domo Methodium quendam Monachum arte pictorem jussit domum illam picturis ornare; verùm quasi divina gratia quadam providentia ductus non prascri-

In Cur. palat. Ted. & alii Græci apud Baron. anno 845. to. 10.

Digitized by Google

scripsit definitè quanam & qualia pingeret animalia, verùm quæcumque ipse vellet, jussit pingere, terribilia tamen esse ne quæ pingerentur, ut spectantibus terrorem, & metum incuterent. Ille autem nihil terribilius nascens secundo Christi adventu, hunc ibi descripsit. Cumque jam finita esset illa pictura, conspicatur Princeps ex altera parte justorum cœtum coronari; ex altera verò impios puniri; & à pictore percepta pictura mente statim propriam ejus rei religionem, imbutusque à sancto Episcopo divinis mysteriis intempesta nocte sacrum percepit Baptisma.

Lib 6. conf. c. 16. Huc pertinet quod de seipso fatetur Augustinus: *Nec me revocabat profundiore voluptatum carnalium gurgite, nisi metus mortis, & futuri judicii tui, qui per varias quidem opiniones, nunquam tamen recessit de corde meo.*

I. Incutitne Deus aliquando hominibus terrorem per aliqua signa, quibus judiciorum Dei recordentur?

In Martyrol. 2. Mart. Exemplū. R. Ita; sic enim scribit Usuardus: *In Britannia depositio Sancti Ceadda Episcopi gentis Merciorum, & Lindisfarnensium, quem Beda præclarè timoris Domini plenum, & novissimorum suorum assiduè memorem. Hic aere commoto in Ecclesia sollicitus errabat, donec serenitas aeris rediret. Movet enim, aiebat, aera Dominus, ventos excitat, fulgura jaculatur, de cœlo intonat, ut terrigenas ad timendum se suscites, & corda eorum in memoriam futuri judicii revocet.*

I. Quando venit Dominus ad Judicium extremum?

2. Pet. 3. v. 10. Psal. 91. R. In fine mundi, & consummatione sæculi; mundus enim finem accipiet per ignem, qui consummet omnia. *Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus.* Ps. 98. Joel. 2. Isai. 66. Malac. 4. Sophon. 1.

I. Sed quando erit finis mundi, sive consummatio?

Matt. 24. v. 35. & seq. R. Hoc nos latet, dicit enim Dominus: *De die autem, & hora nemo scit, neque Angeli cœlorum, nisi solus Pater; sicut autem in diebus Noe, &c. Si sciret Paterfamilias, &c. Videte, vigilate, & orate; nescitis enim quando tempus sit.* Et alibi. *Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.* Et Apostolus Paulus. *Quia dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet; cùm enim dixerint pax, & securitas; tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, & non effugient.* 2. Thess. 2.

I. Cur igitur Scripturæ loquuntur de die judicii tanquam instante?

R. Quia omne tempus sæculi; etsi nobis longum videatur, comparatum tamen cum æternitate, nihil est. Ita Sanctus Petrus 2. Epist. cap. 3. & Sanctus Joannes 1. Epist. c. 2. omne hoc tempus horam computat.

Ser. 49. de temp. & 16. de verbis Dom. Adde ex Augustino: *Tunc veniet unicuique diem illa, cùm venerit illi dies, ut talis him exeat, qualis judicandus est illo die, ac per hoc vigilare debet omnis Christianus ne imparatum cum invenias Domini adventus, imparatum autem inveniet dies illa, quem imparatum invenerit quia hujus ultimus dies.*

I. Pertinetne ad Christum Dominum Deum & hominem judicare vivos, & mortuos?

Act. 1. & 17. R. Ita. Tria enim sunt Domini nostri JESU Christi ad suam Ecclesiam decorandam, & illustrandam insignia officia, & munera; redemptionis, patrocinii, & judicii: de duobus prioribus, in superioribus dictum est; ejus autem judicium hoc capite declaratur. *Præcepit nobis, inquiunt Apostoli, prædicare populo, & testificare, quia ipse est, qui constitutus est à Deo Judex vivorum, & mortuorum.*

Joann. 5. Quod autem, ut homo, mundum judicaturus sit, manifesto ipsius Domini testimonio confirmatur, qui inquit: *sicut Pater habet vitam in semetipso; sic dedit & filio vitam habere in semetipso: & potestatem dedit judicium facere, quia filius hominis est.*

I. Quare decuit, ut ipse constitueretur Judex vivorum, & mortuorum?

Cur Judicandi potestas filio attributa Ratio 1. R. Plures ob causas: Filius enim est sapientia æterna, & veritas à Patre procedens; ut ergo intelligamus, maxima æquitate, & sapientia hoc judicium peragendum, ideò *Pater omne judicium dedit filio*; non tolùm secundùm divinitatem, & secundùm generationem æternam, sed etiam secundùm humanitatem, juxtà id quod in eodem loco sequitur, & paulo ante allegavimus: *potestatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis est*, id Joann. 5.

Digitized by Google

est, secundùm quod homo est, scilicet, ut in ea carne judicet, in qua judicatus est.

2. Congruebat judicium universale de hominibus ei committi, qui cum eis affinitatem habens, compati posset; ne alioqui Dei judicium durius, Judexque implacabilis, aut suspectus videri posset, si homo is non esset. Hanc rationem indicat Apostolus Heb. 4. *Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris.*

3. Decebat judicium de hominibus committi Regi, Domino, Capiti, & Redemptori hominum, debuit ergo illud committi Christo Domino, qui est Rex noster, caput Ecclesiæ, omnumque hominum Redemptionis jure Dominus. *In hoc enim mortuus est, & resurrexit: ut & mortuorum, & vivorum dominetur.* Rom. 14. 9.

4. Æquissimum est, ut qui ab hominibus iniquè judicatus est, & pro eorum salute passus, de iis vicissim judicet, juxta illud: *Causa tua quasi impii judicata est; judicium, causamque recipies.* Job. 36.

5. Conveniebat ut judicandi Judicem viderent; judicandi autem erant boni, & mali: restabat ergo, ut in judicio forma servi, bonis & malis ostenderetur; forma verò Dei solis justis reservaretur. *Augustinus serm. 64. de verbis Domini.*

6. Veniet Christus, ut hominum corpora suscitet, ac cum animabus transferat in cœlum, aut mittat in ignem æternum: congruit ergo, ut tunc Christus in visibili, & ab omnibus spectabili humana forma se exhibeat, sententiaque ejus voce sensibili prolata ab omnibus exaudiri queat. *Augustinus tract. 23. in Ioan. Fulgent. de fide ad Petr. c. 28.*

7. Id ita fieri convenit ad bonorum solatium, quorum Patronus futurus est Judex: *Quis est, qui condemnet? Christus* JESUS, *qui mortuus est, immò qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Rom. 8.

8. Venit Christus homo judicaturus ad confusionem impiorum, qui eum in nubibus cœli videbunt, cum potestate magna & majestate, quem priùs contempserunt, cujus doctrinam, & præcepta spreverunt. Tunc implebuntur Scripturæ: *Aspicient in eum quem confixerunt.* Et: *Amodò videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli.* Zach. 12. Joan. 19. Matt. 26.

1. Cur dies illa judicii extremi solet in Scripturis *dies Domini* appellari?

R. Quia dies cæteri sunt dies nostri, in quibus Deo permittente, facimus quod volumus, juxta illud: *Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi:* Deo silente, & quasi non vidente: in die autem novissima, quæ *dies Domini* dicitur, faciet ipse quod volet, & homines, quod nolunt cogentur pati vel inviti. Malac. 4. Joel. 2. 1. Cor. 3. 1. Thess. 5. 2. Pet. 3. & alibi. Luc. 19. Dies Domini.

LECTIO SECUNDA.

De duplici Christi Adventu.

1. QUotuplex est Christi Adventus?

R. In Scripturis sacris duo Christi Adventus celebrantur: prior, quando in infirmitate carnis nostræ apparuit redempturus genus humanum, de quo ipse Salvator Apostolis suis: *Multi Prophetæ, & justi cupierunt videre, quæ vos videtis.* In hoc adventu Judæi *in propria venientem non receperunt*; quia perperam priori huic adventui attribuebant gloriam, & majestatem, quæ juxta Scripturas posteriori ejus adventui competunt, *qui erit in potestate manifestus.* Ut habet Cyprian. Matt. 13. Joan. 1. Lib. de vanit. Idol.

De hoc posteriori Adventu Domini hìc agimus, de quo B. Apostolus Paulus: *Abnegantes impietatem, & sæcularia desideria, sobriè, justè, & piè vivamus in hoc sæculo exspectantes beatam spem, & adventum gloriæ magni Dei.* Et Symbolum: *Iterum venturus est cum gloria judicare vivos, & mortuos.* Si iterum, ergo jam alias venit; quandonam? nisi quando venit humilis, & mansuetus, *& verbum caro factum est.* De quo suprà ad articulum 3. Ad Tit. 2. Joan. 1.

1. Nunquid posterior hic Christi Adventus visibilis, & manifestus, totique mundo conspicuus futurus est?

R. Omninò. Quemadmodum Sol Oriens tanto splendore super nostrum horizontem coruscus apparet, ut nemini dubium sit, ipsissimum esse Solem, qui rutilat. Et: *sicut fulgur exit ab Oriente, & paret usque in Occidentem, ita erit adventus filii hominis.* Matt. 24.

Nolim

Digitized by Google

Athan. de Incarnat. Verb.

Nolim te latere alterum ejus Adventum illustrem, & divinum, non humilitate contemptibilem, sed gloria magnificum in exspectatione esse atque imminere, cùm non ut patiatur rediturus sit, sed ut fructus suæ crucis omnibus retribuat; immortalitatem videlicet & resurrectionem, & incorruptibilitatem; neque ut judicetur, sed ut judicet.

I. Quò venturus est Christus ad judicium?

Locus judicii extremi.

R. Communis Patrum opinio putat omnes homines ad judicium congregandos in valle Josaphat, quæ sita est inter Montem Oliveti, & Jerusalem, quam perluit torrens Cedron. Fundamentum hujus opinionis sumitur ex c. 3. Joelis, ubi dicitur: *Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Iosaphat*, &c. *Et verè vallis Iosaphat*, id est, *vallis judicii*. Supra quam vallem Christus in aere sublimi in throno sedens omnibus apparebit.

I. Sumpseruntne Sancti ex ipsomet loco occasionem meditationis de judicio Christi futuro?

Exemplū.

R. Ita. *Sancta Pelagia Pœnitens, quæ à vanitate mundi conversa per B. Nonnum Episcopum Heliopoleos, perpetuæ pœnitentiæ se addixit; ad eam peragendam hunc sibi locum delegit. Nam in Monte Oliveti Tugurium erexit, ex quo in vallem Iosaphat despectus est, ut jugiter Christi patientis æquè ac Iudicis venturi imaginem intueretur.*

In vita.

I. Unde veniet Christus Dominus ad judicandos omnes homines vivos & mortuos?

R. Ex altissimo cœlo, dicit enim Symbolum; *inde venturus est*, scilicet, *à dextera Dei Patris*, ubi sedere dicitur in articulo præcedenti.

I. Quare in terra futurum est extremum judicium, non autem in cœlo?

Judicium in terra fiet quare?

R. Quia in terra homines gesserunt quidquid ab eis actum est, sive bonum, sive malum: ibi etiam injustè Christus Dominus, cæterique Sancti per iniquos condemnati sunt, & ludibrio habiti; ubi ergo locus pugnæ, ibi initium erit & coronæ.

Certè, cum dæmones, & damnati judicentur, non convenit eos in cœlum ascendere. *Foris canes* (inquit S. Joannes) *& venefici, & homicida, & idolis servientes, & omnis qui amat, & facit mendacium.* Et alio loco: *non intrabit in eam* (sanctam civitatem) *aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ agni.*

Apoc. 22.

Ibid. 21.

I. Venietne solus Filius judicare vivos & mortuos: an simul etiam Pater, & Spiritus Sanctus?

R. Indubiè judicandi potestas communis est omnibus Sanctæ Trinitatis Personis: præcipuè tamen Filio eam tribuimus ob rationes lectione præcedenti notatas. Nihilominùs *non videbit impius gloriam Dei*, eo modo ut indè voluptatem aliquam percipiat, sed videbit cum horrore, & confusione nimia Dei gloriam, potentiam, & majestatem minarum plenam, rhomphæam in manibus habentem, ut de inimicis suis pœnas sumat æternas in gehenna.

Isai. 26.

LECTIO TERTIA.

De signis Adventus Christi ad judicium.

I. QUamvis nuper docueris definitum adventus sui diem, & tempus Dominum revelare noluisse, nunquid tamen aliqua ejusdem sui adventus signa expressit?

R. Imò, eaque sunt duplicis generis: Quædam communia significantia futurum aliquando Domini adventum ad judicium: Alia non tantùm fore, sed imminere Christi adventum denuntiant.

I. Quæ sunt ista primi generis?

R. Hæc & similia: Judæorum inter gentes dispersio, earundem gentium ad Christi fidem conversio, hæreseum ortus, bellorum multiplicatio, fames, pestilentiæ, terræ motus, schismata, defectio à fide, Sacramentorum, Sacerdotum, & Sacrificii contemptus.

Cyril. Catechis. 4.

I. Quodnam habes istorum communium, sive remotorum signorum fundamentum?

R. Scripturam, quæ id astruit; *Audituri estis prælia, & opiniones præliorum, videte ne turbemini, oportet enim hæc fieri, sed nondum est finis: consurget enim gens in gentem, & regnum in regnum; &*

Matt. 24.

Digitized by Google

erunt pestilentia, & fames, & terræ motus per loca; hæc autem omnia initia sunt dolorum. Et infrà: *Et multi Pseudo-prophetæ surgent, & seducent multos.* Lege diligenter totum hoc caput. S. Paulus scribens ad discipulum suum Timotheum expressè meminit iniquitatis, quæ abundabit ante Christi adventum: *Hoc autem scito*, inquit, *quòd in novissimis diebus instabunt tempora periculosa: erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, &c.* Et paulò inferiùs: *Quemadmodum autem Joannes & Mambres restiterunt Moysi, ita & hi resistunt veritati; homines corrupti mente, &c.* Vid. c. 4. Oseæ. v. 1. 2. 3.

I. Quæ sunt secundi generis signa, sive imminentis jam judicii?

R. Potissimum hæc tria: prædicatio Evangelii in omnes gentes, Matth. 24. Romani Imperii abolitio, 2. Thess. 2. *Nisi venerit discessio primum.* Quod de Romani Imperii subversione intelligit Tertul. lib. de resurrectione carnis. Et in apolog. c. 32. Ambr. & Chrysost. in comment. Lactant. lib. 7. cap. 15. Hieron. quæst. 11. ad Algas. Cyrillus Catech. 15. Et tandem Antichristi revelatio 2. Thessalon. 2. Dan. 7. & 12.

I. Nondum ergò venit Antichristus?

R. Certum est, quòd non, uti patet ex capite secundo posterioris ad Thessal. ex cap. 7. Dan. ex cap. 13. & 17. Apoc. Vide Sanderum de Monarchia Ecclesiæ, & Bellarminum de Romano Pontifice.

I. Quid hominis erit Antichristus?

Antichristus. R. Erit Judæus origine, probabiliter nasciturus ex Tribu Dan, ex illo, quod propheticè à Jacob dictum putant de eo: Gen. 43. *Fiat Dan coluber in via, Cerastes in semita*, & ut hæc ad litteram de Samsone dixerit, & intellexerit Jacob; Vid. Greg. 31. Moral. c. 18. tamen allegoricè, vel potiùs etiam litteraliter de Antichristo prædixisse potuit; ut sit hic duplex litteralis (sicut in plerisque Scripturis) sensus, unus de Samsone; alter, ad quem occasione Samsonis assurgit Jacob, de Antichristo.

Regnum suum auspicabitur in Babylone. Zach. 5. n. ult. deindè sedem Monarchiæ suæ constituet Jerosolymis.

I. Qualiter se geret?

Quales mores Antichristi. R. Ut Coluber, ut Cerastes. Habebit enim Antichristus cornua, & mores Colubri, ac Cerastæ, quia suis dolis, artibus, blanditiis, hypocrisi, scientia, eloquentia, fictis miraculis, potentia, & tormentis plurimos hominum. quasi Coluber, & Cerastes decipiet, dejiciet, mordebit, & occidet. Ita S. August. Iren. Ambros. Prosper, Hippolitus, Rupertus, Aretas, Haymo, Richardus, & Anselmus apud Pererium in Genesim.

2. Thess. 2. v. 4. erit hypocrita. Primò, ergo erit hypocrita, & totus politicus, simulaturus se valde humanum, & legis Moysi zelatorem, ut Judæos alliciat, & decipiat.

Ambitiosus. Secundò, erit gloriæ cupidissimus, omniaque sua referet ad suam gloriam, honorem, imperium, & imperandi cupiditatem, & adepto imperio volet coli ut Deus.

Impudens. Tertiò, impudens erit, ait Daniel, atheus insuper & balsphemus in Deum, & Sanctos. Apoc. 13. n. 6.

Crudelis. Quartò, erit tyrannus crudelissimus, maximè in Christianos, ut patet Apoc. 13. num. 10.

Luxuriosus. Quintò, totus erit in libidinibus, & concupiscentiis fœminarum. Dan. 11. num. 37.

Magus. Sextò, erit magus, & magicis artibus à puero imbuetur. Dan. 11. n. 38.

Denique, adeò scelestus erit Antichristus, ut in eo, inquit Iren. lib. 5. c. 29. *Futura sit recapitulatio universæ iniquitatis, & omnis doli, in eumque confluat, & concludatur omnis virtus apostatica.*

I. Qualis erit doctrina Antichristi?

Doctrina Antichristi. R. Docebit JESUM non fuisse Messiam, nec Filium Dei, nec hominum Salvatorem, & consequenter totam ejus religionem, & sacramenta esse vanam superstitionem, ideò enim dicitur Antichristus 1. Joan. 2. n. 22.

II. Persuadebit Judæis se esse Messiam, unde initio docebit circumcisionem, & legem Moysis servandam esse, ut ita Judæos ad se trahat. Joan. 5.

III. Factus Monarcha legem Moysis, quin & naturæ abjiciet, & Deum verum

à quo

Digitized by Google

à quo data est, negabit. Dan. 7. n. 25. seque solum esse Deum prædicabit, 2. Thess. 2. nu. 4 ac consequenter negabit præmium in alia vita à Deo sperandum, negabit infernum, ac animæ immortalitatem; hæc negant Athei.

IV. Fiet ut gulæ, libidini, & sceleribus omnibus, quæ suæ gloriæ, & imperio non obstabunt, amplissimam det licentiam.

V. Sibi volet dicari templa, ac fieri sacrifica imperabit: volet enim coli ut Deus.

VI. Characterem suum quasi suæ sectæ signum volet ab omnibus suis in fronte, aut manu gestari Apoc. 13. n. 16.

VII. Usque adeò crudeliter persequetur Christianos, ut eorum major pars ei cessura sit. Matth. 24. n. 22. auferet eis sacrificium, , & sacramenta, unde

In fine mũdi multi futuri Martyres.

VIII. Tunc erunt plurimi, illustrissimique Martyres. Apoc. 13. n. 10. occidet verò Eliam, & Enoch. Apoc. 11. & 13. qui se illi opposuerint, electosque in atrocissima persecutione roboraverint, ac Judæos ad pœnitentiam, & conversionem ad Christum ante judicium Dei invitaverint.

I. Quid de Antichristo fiet, & quis ejus finis?

Finis & infelix Antichristi destructio. 2. Thess. 2. n. 8.

R. Postquam tribus annis cum medio fideles pro suo arbitrio persecutus fuerit, *Dominus* JESUS *eum interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione adventus sui*, & præcipitabit in mortem æternam inferni, ita ut ab ipsa terra, & inferno vivus absorbeatur. Ignis etiam de cœlo descendens devorabit alios persecutores. Apoc. 2. num. 16. Tunc dabitur plusculum temporis ac spatii ad pœnitentiam, & resipiscentiam iis qui circa fidem naufragaverint, & in unam Ecclesiam conjungentur Judæi & gentes, facto Christo lapide in caput anguli.

Psal. 117.

Controversia de Antichristo.

I. HÆretici non cessant plenis buccis clamitare Pontificem Romanum esse Antichristum?

R. Quàm insulsè partim ex jam dictis, partim ex dicendis apparebit.

I. Antichristus venturus est in fine mundi: Summus Pontifex jam ab annis mille sexcentis nonaginta septem Ecclesiæ gubernacula moderatur per continuam, & nullatenus interruptam successionem à Petro nimirum Christi Apostolo, usque ad Innocentium XII. Papam modernum.

2. Antichristus erit unus singularis homo, ab Apostolo, homo peccati, & filius perditionis appellatus. 2. Thess 2. Pontifices excedunt modò numerum ducentorum quadraginta, atque ex iis plerique Sancti.

2. Thess. 2. num. 14. Joan 5. nu. 43. & Joan. 2. n. 22.

3. Antichristus venditabit se pro Christo, & Messia, ut suprà declaravimus; Pontifex dicit se Vicarium Christi.

4. Antichristus extollet se suprà omne, quod dicitur Deus; Pontifex nominat se servum servorum Dei.

5. Antichristus non veniet nisi post abrogatum Romanum Imperium à decem Regibus, ut patet 2. Thess. 2. nu. 3. & Dan. 7. num. 24. juncto cum Apoc. 17. num. 11. & 26. Atqui necdum omninò eversum est Romanum Imperium, nec hactenus visi sunt decem Reges illud evertentes, ergo necdum venit Antichristus.

6. Antichristus tollet in Ecclesia juge sacrificium (quod non potest aliud esse, quàm Missa, audis, hæretice?) omnemque Dei cultum, & cæremonias omnes, imò omnem Religionem, ut patet Dan. 12. num. 11. & 2. Thess. 2. num. 4. Atqui hactenus in Ecclesia Romana perdurat Missæ Sacrificium, cultus, & cæremoniæ, pro quibus adversùs hæreticos fortiter depugnant Pontifices Romani, ergo hactenus in Ecclesia Romana non est visus Antichristus.

7. Sedem Monarchiæ suæ figet Antichristus Hierosolymis, ibique in templo à se restaurato sedebit, & adorabitur ut Deus, idque per annos tres cum dimidio, ibique Heliam, & Enoch contra Antichristum prædicantes, aliosque Christianos occidet, quis Pontificum Romanorum illa fecit?

Apoc. 11. n. 8.

8. Antichristus, ut docet Daniel c. 12. tantùm regnabit dies mille ducentos nonaginta, atqui Papæ plures dies, immò annos regnavit: ergo Papa non est Antichri-

Digitized by Google

tichristus. Nec evadunt hæretici novantes qui per dies mille, annos mille volunt debere intelligi: nam Sanctus Joannes Apoc. 11. num. 2. & 3. dies redigit ad menses, numeratque menses persecutionis Antichristi quadraginta duos, quibus calcabit Ecclesiam, & civitatem sanctam. Rursùm Daniel cap. 7. nu. 25. docet Antichristum regnaturum per tempus, id est annum; sic enim Daniel cap. 4. num. 29. dicit Nabuchodonosorem cum bestiis vixisse, *per septem tempora*, id est, septem annos (ut omnes exponunt) & *tempora*, id est, duos annos, & *dimidium temporis*, id est anni.

9. Antichristi imperium erit ultimum mundi, eritque sub finem mundi paulò antè judicium, ut patet Daniel. 7. 21. 22. 25. 26. Atqui Papa jam diu ante finem mundi; diemque judicii, scilicet mille sexcentis nonaginta septem annis regnavit, ergo Papa non est Antichristus.

10. Antichristus legem Moysis restituet; hoc nullus Pontificum Romanorum fecit.

11. Antichristus edet signa, & prodigia falsa, quibus in errorem multi inducantur: multi Pontificum pro conversione populorum vera miracula patrarunt.

12. Tandem, quem Pontificum Romanorum interfecit Dominus JESUS spiritu oris sui? *Filii hominum usquequò gravi corde ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Nimirùm, livor mentes vestras (o novantes) excæcat: & durum est telum necessitas; Pontifex Romanus hæreses vestras, & aliorum quavis ætate condemnavit, & condemnat. Quid agetis, ut Judicem hunc declinetis? Necesse est ut eum Antichristum faciatis; Si enim cum Christi esse, cum Christo, pro Christo, Christique Vicarium fateremini, diceremus vobis; cur ergo ejus sententiæ; imò Christi sententiæ non subscribitis, & acquiescitis?

Psal. 4.

Hæreticorum fraudulenta consilia.

LECTIO QUARTA.

I. QUid porrò fiet extincto Antichristo, finitaque ejus persecutione? R. Illa omnia contingent, quæ Prophetæ Joel. cap. 3. Matt. cap. 24. Luc. 21. Sanctus Joannes Apoc. 6. Sanctus Petrus posterioris suæ epistolæ cap. 3. commemorant.

I. Collige in summam, quæ sunt ista?

R. Erunt signa in Sole, Luna, & stellis, ingens ubique pavor, arescentibus hominibus præ exspectatione, & intra montium concava confertim sese abdentibus. Tunc ignis inflammabit universum orbem, cunctaque depascet, & apparebit signum crucis in cœlo, & tandem tuba terribilis excitabit mortuos. Ad hæc superveniet Christus Judex, cum potestate magna, & majestate.

Apoc. 6. Joan. 5. Dan. 7. 1. Thess. 4.

I. Eritne illa tuba, adventusque Judicis valdè formidandus?

R. Maximè, de die enim illo scriptum est in Sapientia: *Accipiet armaturam Zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum; induet pro thorace justitiam, & accipiet pro galea judicium certum; sumet scutum inexpugnabile æquitatem: acuet autem duram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.* Et in Psalmo nonagesimo sexto: *Nubes & caligo in circuitu ejus, justitia, & judicium correctio sedis ejus. Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus. Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ, vidit, commota est terra; Montes sicut cera fluxerunt à facie Domini.*

Sap. 5.

Psal. 96.

I. Erit ergo horribile valde istud judicium?

R. Rectè infers, *Primò*, propter subitaneum, & inexspectatum ejus adventum, quia ipsissima Veritas dicit: *Sicut in diebus Noe: ita erit & adventus filii hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes usque ad eum diem, quo intravit Noe in arcam, & non cognoverunt donec venit diluvium, & tulit omnes: ita erit & adventus filii hominis. Secundò, quia tunc angustiæ erunt via undique reprobis. Superius erit Judex iratus, subtùs horrendum chaos; à dextris, peccata accusantia: à sinistris, dæmonia ad supplicium trahentia, intus mens conscientia, foris mundus ardens. Miser peccator deprehensus quo effugies? latere erit impossibile, apparere intolerabile. Si quæris quis te accusabit: dico, quod totus mundus, quia offenso Creatore, omnis crea-*

Horribile valde erit judicium extremum. Matt. 24. 17.

Hugo Card. ex S. Bern.

Digitized by Google

creatura odio habebit offendentem, puta peccatorem.

I. Cui nobis usui venire debet hæc magni judicii meditatio?

Aug. solil. c. 14. R. Ut vitæ nostræ rationes benè instituamus: *Cùm hoc diligenter considero*, inquit Augustinus, *Domine Deus meus terribilis, & fortis, timore pariter, & ingenti rubore confundor, quoniam nobis magna indita est necessitas justè, rectèque vivendi, qui cuncta facimus antè oculos Judicis cuncta cernentis.*

I. Qualis futura est extremi judicii forma?

R. Sanctus Matthæus illam describit cap. 24. & 25. sui Evangelii his verbis:

Forma judicij. *Cùm venerit filius hominis in majestate sua, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis sua, & congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab invicem, sicut Pastor segregat oves ab hœdis, & statuet oves à dextris, hœdos autem à sinistris. Tunc dicet Rex his, qui à dextris ejus erunt: venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Esurivi enim, &c. Et his, qui à sinistris erunt, dicet: Ite maledicti in ignem æternum. Esurivi enim, &c.*

I. Quid agent ibi Angeli in judicio?

Angeli in judicio. Matt. 13. R. *Separabunt malos de medio justorum.*

I. Suntne etiam judicandi Angeli?

R. Ita. Et quidem per Sanctos. 1. Cor. 6.

I. Qualiter judicabunt Sancti Angelos?

R. Præcipui Sancti velut Apostoli sedentes super sedes Christo Judici assidebunt, ejusque sententiæ subscribent; & eos quidem qui suum principatum tenuerunt, Angelos palam laudabunt, eisque decretam gloriam adgratulabuntur, & approbabunt. Illis verò, qui suo gradu per apostasiam exciderint, pœnas æternas à Judice summo inflictas similiter suffragiis suis comprobabunt.

I. Eruntne ergo etiam diaboli in judicio?

Diaboli in judicio sunt. R. Ita. Et illi homines in multis accusabunt. Vide S. Cyprianum, Serm. de Eleemosyna, & Bellarminum lib. 2. de gemitu columbæ, cap. 12.

I. Suntne etiam diaboli judicandi?

R. Ita. Dicit enim Apostolus se cum Sanctis (Apostolis scilicet, & præcipuis aliis Christi assessoribus) Angelos judicaturum. Qualiter autem ipsi judicabuntur, jam diximus. 1. Cor. 6.

I. Eruntne ibi plures Judices?

Judices plures in extremo judicio futuri quomodo? R. Unus erit supremus Judex, qui sententiam feret. Is erit Christus Dominus. Illi autem, uti jam præmissum est, plures assessores assistent. Matth. 19. *Vos qui secuti estis me, &c.* Sap. 3. *Judicabunt nationes, & dominabuntur populis.* Daniel. 7. *Aspiciebam donec throni positi sunt.* Apoc. 4. *In circuitu sedis sedilia viginti quatuor, & super thronos viginti quatuor seniores sedentes;* Qui sententiæ à Christo prolatæ rationem oculis cunctorum ingerant, ut omnibus pateat, quàm justè quilibet salvetur, aut damnetur.

I. De quibus ratio exigetur in judicio?

Quædam discutienda sunt in judicio; Sap. 1. 1. Cor. 4. R. De quacumque cogitatione, verbo, & opere commisso, vel omisso. *De cogitationibus impii interrogatio erit*, inquit Sapiens: & Apostolus Paulus scribit in qua Dominus venerit ad judicium: *Illuminanda abscondita tenebrarum, & manifestanda consilia cordium.* Vide ad Hebr. 4. & Hierem. 16.

Quod ad verba attinet: *Omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. Ex verbis enim tuis justificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.* Matt. 12.

De operibus verò commissis ita docet Apostolus: *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum.* 2. Cor. 5. vers.

Et de omissis tradit Evangelista Matthæus judicandos reprobos: *Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, Sitivi, &c. Ite maledicti in ignem æternum.* Matt. 25.

I. Etiamne de operibus bonis instituetur examen in die judicii?

R. Ita: pensabitur ibi qua intentione, & qua perfectione facta fuerint; an omnibus suis numeris absoluta, & circumstantiis necessariis adornata. *Si lotus fuero quasi aquis nivis, & fulserint velut mundissima manus mea, tamen sordibus tinges me.* Job. 9.

I. Si

Digitized by Google

I. Si de his omnibus exigenda est ratio in die judicii, qui fit, quod in sententia per Judicem proferenda sola mentio fiat operum misericordiæ, & omissionis eorum?

Vide Augustl de fide & operibus c. 15. to. 4.

R. Ut sciant homines in isto tribunali inquirendum non de fide solùm, sed etiam de charitate, & operibus. *Secundò*, ut sciamus damnationi magis futuri obnoxii, qui positivè Deum in multis peccatis offenderint, quandoquidem illi damnentur, qui solùm opera misericordiæ neglexerint. *Tertiò*, ut intelligamus nullum esse usque adeò grave peccatum, quod charitas non operiat, ut proinde justè damnandi sint, qui peccata sua eleemosinis, & operibus misericordiæ non redemerint.

I. Quinam erunt in isto judicio extremo accusatores, qui testes?

Accusatores & testes in judicio qui futuri.

R. 1. Peccatores ipse Judex accusabit, & adversus eosdem testimonium proferet, juxta illud Jerem. 29. *Ego sum Judex, & testis*. Ps. 49. *Existimasti iniquè quod ero tui similis, arguam te, & statuam contra faciem tuam*. Et Matth. 25. *Esurivi enim, & non dediſtis mihi manducare*.

2. Impii accusabuntur ab Angelis sanctis, quorum monitis, ac directioni acquiescere noluerunt.

3. A dæmonibus, ut ex Cypriano suprà diximus. Vide S. Leonem sermone 4. de collect.

4. Accusabuntur peccatores à veteris, & novi testamenti libris, ex quibus patebit quid Deus fieri mandaverit, quid promiserit, quid comminatus sit: *Judicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libris*. Apoc. 20. *Judicium sedit, & libri aperti sunt*. Dan. 7. Sanct. Augustinus lib. 20. de civit. cap. 14. de libris novi, & veteris testamenti intelligit, & post illum Beda in Apoc. Unde Dominus Joan. 5. *Est qui accuſat vos Moyses in quo speratis*. Et Joan. 12. *Sermo, quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die*.

5. Accusabuntur à propria conscientia, in qua tanquam in libro descripta erit uniuscuiusque vita, uti lect. seq. dicemus. Hoc est, quod ait Apostolus Rom. 2. num. 15. Gentes, quæ carent lege Dei scripta, *ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conſcientia ipsorum, & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus in die cùm judicabit Deus occulta hominum*.

6. Accusabuntur impii ab omnibus creaturis, quæ Creatori suo deservientes exardescent in tormentum adversus injustos. Sap. 19. & sua commotione ostendent se indignari impiis, qui ipsis abusi sunt, & indignos se præbuerunt earum usu. Sup. infr. hujus lect. q. 3. & 4.

7. Accusabuntur ab iis quibus fuerunt causa, sive occasio damnationis, quos scandalizando, aut negligenter regendo, aut non corripiendo, aut alio modo officium non impendendo ad perditionem traxerunt.

I. Habesne pro confirmatione præmissorum exempla?

R. Habeo: *Refert Ioannes Climacus solitarium quemdam in Choreb habitasse. Hic cùm diu negligentissimè vixisset, non habens animæ curam, morbo tandem ad extrema deductus est, cumque è corpore jam migrasse videretur, post horam ad se rediit, rogans, ut inde abscederemus. Cella verò aditum obstruens mansit intus annis duodecim nihil præter panem, & aquam gustans, & sedens attonitus volvebat semper qua viderat, & ita fixo cogitatu, ut nec vultum immutaret, vim solùm lachrymarum profundens. Cùm jam mortis foret vicinus, rupto aditu, ingressi sumus; cumque ab illo doctrinæ verbum supplices requireremus, hoc tantùm audivimus*: Ignoscite mihi, nemo qui mortis & judicii memoriam vere agnoverit, peccare unquam poterit; *Nos verò mirati sumus talem in eo qui adeò negligens fuerat, beatissimam transformationem*. Exempla.

Refert Granatensis defunctum quendam post mortem apparuisse amico maximis oppressum doloribus, *magna & lamentabili voce exclamantem*: Nemo credit, nemo credit, nemo credit. *Amicus expavescens rogat, quid sibi velit talis exclamatio*: Cui *ille nemo credit quàm strictè judicat Deus, quàm severè castigat*. Ducis peccata 7.

In vitis Patrum narratur exemplum de Fratre quodam, qui volebat converti; & cùm retraheretur à Matre sua, non acquievit

Digitized by Google

vit Matri, sed dixit: volo salvare animam meam. Sicque tandem effectus est Monachus; sed in Monachatu conversatus est negligenter. Cumque post obitum Matris sua ipse in gravi ægritudine constitutus factus esset quadam die in mentis excessu, raptus est ad judicium Dei, invenitque Matrem suam cum his qui judicabantur. Qua viso filio suo obstupuit, dicens: Quid est hoc, fili, quod tu in locum hunc condemnatus veniſti? ubi sunt verba qua proculisti: Salvare volo animam meam? Qui confusus est verbis Matris pra dolore stupidus factus stetit attonitus, non habens quod Matri responderet. Posteà Deo miserante à sua infirmitate curatus cogitavit factam esse sibi divinitus illam visitationem, ac visionem. Idcircò de cæterò se inclusit sedens, & sollicitè cogitans de sua salute de priori sua negligentia pœnitens, ac eam deplorans. Tanta autem seriositas, & compunctio ejus fuit, ut multi eum rogarent quatenùs paululum de rigore suo remitteret, ne ex nimio fletu, quem sibi indixerat, aliquam sibi vim, ac lasionem inferret. Ille autem nullam admittens consolationem, dixit: Si improperium Matris meæ non potui sustinere, qualiter in die judicii potero confusionem, & exprobrationem Christi, & Angelorum adversum me tolerare?

LECTIO QUINTA.

Vivos & mortuos.

I. QUare dicis sic: *Venturus est judicare vivos & mortuos?* nonne tùm omnes homines mortui erunt, & à morte suscitati?

R. Per *vivos* intelligi debent, qui in illo die vivi invenientur, & nihilominùs uno instanti morientur omnes, & in momento resurgent ad vitam immortalem, ut propterea videri possint non mortui, sed semper vivi: In quorum persona dicit Apostolus: *Nos qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera, & sic semper cum Domino erimus.* 1. Thess. 4.

Per *mortuos* verò intelligi debent, qui pridem fuerunt mortui, & inter mortuos jacuerunt sepulti.

I. Erimusne omnes ibi antè tribunal Christi mixtim, & absque ordine?

R. Jam ante audivisti, quòd Angeli separabunt malos de medio justorum ad eum modum, quo piscatores solent *sagenam educentes, & secus littus sedentes eligere bonos pisces in vasa, malos autem foras mittere*; vel quo Pastor *segregat oves ab hœdis*, vel etiam sicut *messores colligunt Zizania, & alligant ea in fasciculos ad comburendum*; *sic erit in consummatione sæculi*. Matth. 13. Matth. 25. Matth. 13.

I. Qui sunt homines malis piscibus, hœdis, & zizaniis comparati?

R. Sunt præsertim mali Christiani, qui cum fidelibus Dei servis mixti, sicut cum tritico palea, frustrà participarint in iisdem religionis, Sacramentorumque bonis, in ejusdem doctrinæ disciplinis, sub ejusdem capitis magisterio. Dico *præsertim mali Christiani*, nihil enim ab aliquo separatur nisi cum eo mixtum fuerit. Quoad hæreticos, qui luporum instar in medium se gregem ingerunt, non est quod separentur, pridem enim ipsi se segregarunt, & communi hominum judicio à Catholicis segregati extiterunt.

I. Declara hanc separationem, & differentiam, quæ erit bonorum à malis Catholicis familiari aliqua similitudine?

R. Tempore hyberno vix possis notare aliquam differentiam inter vivas & mortuas arbores, sed accedente vere, licet videre quænam ex illis virescant, foliis, & floribus exornentur; quænam verò mortuæ maneant absque ullo virore, frondibus, floribus: Ita, &c. Simile.

I. Tristis admodùm, & acerba erit ejusmodi separatio ab invicem?

R. Suprà quàm dici potest. Nunquid enim pudendum erit eum, qui multis nominibus præcellere cæteros videbatur, ad sinistram cum hœdis statui, cæteros ad dexteram cum ovibus collocari, maritum ab uxore dividi, Filium à Patre, Matrem à natis, quos ingenti dolore peperit, ubere lactavit, amantissimè educavit; ipsum Parochum à subditis suis; ipsum Prædicatorem ab auditoribus; discipulos à magistris, à quibus eruditi sunt, separari æternum; æternum separari? Sacerdote, Parocho, Prædicato- Acerba admodum separatio in judicio reproborum ab electis.

Digitized by Google

catore, Magistro, Confessario, ad sinistram positis eorum, quos spiritualiter paverunt, erudierunt, absolverunt? Ibi
Matt. 24. continget quod prædixit Dominus: *Tunc duo erunt in agro; unus assumetur, &*
Matt. 24. *unus relinquetur; duæ molentes in mola, una assumetur, & una relinquetur.*

I. Cunctis jam suo ordine, & gradu consistentibus, quid fiet?

R. *Stabunt justi in magna constantia adversùs eos, qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores eorum. Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperata salutis, dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & pra angustia spiritus gementes: Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter Filios Dei, & inter Sanctos sors illorum est. Ergò erravimus à via veritatis, & lumen justitiæ non luxit nobis. Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus. Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam umbra, & tanquam nuncius percurrens, & tanquam navis, quæ pertransiit fluctuantem aquam: cujus, cùm præterierit, non est vestigium invenire, neque semitam carinæ illius in fluctibus, &c.*

Et infrà: *Talia dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt: quoniam spes impii tanquam lanugo est, quæ à vento tollitur: & tanquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur, & tanquam fumus, qui à vento diffusus est: & tanquam memoria hospitis unius diei prætereuntis.* Tunc aperientur libri rationum, *ut reddatur unicuique secundùm vias suas, & secundùm fructum adinventionum ejus.*

Libri rationum in judic. Jerem. 22. n. 29.

Lege librum Apoc. cap. 20. ubi sanctus
Apoc. 20. Propheta dicit: *Et vidi mortuos magnos, & pusillos, stantes in conspectu throni; & libi aperti sunt: & alius liber apertus est, qui est vitæ: & judicati sunt mortui ex his quæ scripta sunt in libris, secundùm opera ipsorum.*

I. Velim nonnihil latiùs de istis libris edoceri?

R. Advertere potuisti in textu trium ut minimùm librorum mentionem factam: dicitur enim: *& libri aperti sunt,* quod nisi de duobus ut minimùm intelligi debet, & sequitur: *& alius liber apertus est, qui est vitæ.* Secundò, libri isti non sunt aliud quàm conscientiæ, & memoriæ singulorum, in quibus quasi in libris descripta sunt cujusque facta tam bona, quàm mala. De iis enim subdit: *Judicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris secundùm opera ipsorum.* Tertius verò liber, cujus frequens est in scripturis mentio, est liber prædestinationis Dei, in quo omnes, & soli conscripti sunt ii, qui destinati, & electi sunt ad vitam æternam, idque distinctè, & absque ullo periculo oblivionis: Imò efficaciter; & absque periculo delationis, utpotè jam vita peracta, & operibus cujusque per mortem consummatis.

Libri aperti quid?

Libri vitæ. S. Tho. 2. p. q. 24. a. 1.

I. Qualiter aperientur isti libri in judicio?

R. Aperiet Deus in die judicii hosce libros, tum singulis suos proprios, scilicet conscientiæ, & memoriæ cujusque objiciendo sua facta, tùm omnibus aperiet aliorum omnium libros, & conscientias, ut videant, & quasi legant omnium, & singulorum facta, dicta, cogitata, Deo ipso Judice supernaturale præbente lumen, ac concurrente supernaturaliter, cum quocumque, ut videat facta cujusque in alterius conscientia, & memoria, quasi descripta. Vid. 1. Cor. 4. & S. Tho. q. 87. in Supplemento.

Aug. 20. de civit. c. 14.

I. Deus bone! quanta peccatoribus erit confusio, nullumne suppetit remedium?

R. Audi, & fac quod suggero. Noli deinceps funestis illis, & infernalibus litteris depingere libros tuos, id est, conscientiam tuam, sed, si quid jam tua peccata in eis descripserint, tu lachrymis pœnitentiæ oblittera. Hoc est S. Bernardi consilium ex Apostoli verbis: *Si nosmetipsos dijudicaverimus, non utique dijudicabimur. Bonum judicium, quod me illi districto divinoque judicio subduxit, & abscondit. Prorsùs horreo incidere in manus Dei viventis. Volo vultui ira judicatus præsentari, non judicandus.*

Ber. 59. in Cant. 1. Cor. 11.

Judi-

Digitized by Google

Judicabo proinde mala mea, judicabo & bona; scrutabor vias meas, & studia mea, quo is, qui scrutaturus est Hierusalem in lucernis, nihil inscrutatum in me, nihil indiscussum inveniat. Idem consilium dat S. August. serm. 181. de tempore.

1. Cor. 15. I. Magnum istud & universale judicium absolveturne unico temporis momento?

R. Resurrectio quidem mortuorum fiet in momento, in ictu oculi, ut Apostolus docet, & ibi Patres; sed partes corporis resuscitandi à variis locis in unum colligentur modicissimo tempore per Angelos, qui corpora movent non in instanti, sed tempore brevissimo. Conscientiarum verò discussio, peccatorum redargutio, justorum commendatio, sententiæ prolatio, & totius judicii consummatio suam habebit alicujus temporis moram; præsertim cùm illa omnia à Christo Judice gerenda sint ad homines accommodatè ad eorum naturam, & conditionem. Vide S. Greg. lib. 26. Moral. cap. 20.

LECTIO VI.

De Sententia pronunciatione.

I. QUis est actus ultimus extremi judicii?

Matt. 24. R. Sententiæ pronunciatio.

I. Quid per hoc intelligis?

R. Intelligo, quòd Christus Dominus Judex vivorum & mortuorum, singulorum meritis ritè discussis in favorem electorum hanc sententiam dicet: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* q. d.

Sententia in favorem electorum pronunciãda.

Venite de tenebris ad lucem, de servitute ad libertatem Filiorum Dei, de labore ad requiem perennem, de bello ad pacem, de morte ad vitam, de malorum societate ad Angelorum consortium, de agone ad triumphum, de solo & salo tentationum ad Solem gloriæ, & juge cœlum gaudiorum æternorum.

I. Nunquid indicibili lætitia afficientur electi, audito hoc verbo?

Electi ut- R. Suavis planè & beata ipsis accidet hæc vox Christi invitantis ad regnum; Nec dubium quin profundissima reverentia se demittent, ac prostrati, vel genuflexi illum adorabunt confitentes, & exultantes se ejus sanguine, & meritis ad tantam felicitatem evectos, ut patet Apocal. 5. & 7. ubi videre est, & audire eorum jubilos, doxologias, & epicinia, quæ Deo & Christo pleno ore, & corde accinent.

dicta definitiva hac sententia in suum favorem indicibiliter lætabuntur.

I. Habesne exempla ad rem hanc pertinentia?

Exempla. R. Habeo. *Aprenianus Commentariensis*, id est, carcerum custos, *adhuc gentilis cum S. Sisinium è carcere educeret, ut Laodicio Præfecto præsentaret, vocemque è cœlo factam audiret: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est à constitutione mundi, credens baptizatur, & posteà in confessione Domini finem vitæ capitali sententia accipit.*

Martyrol. Rom. ad 2. Febr.

B. Mechtildis Virgo, Filia Comitis cujusdam Germaniæ, sponsa Christi ab incunte ætate, tanto in his verbis deliciabatur affectu, ut cum feria quarta post diem Paschæ inchoaretur introitus Missæ per illa ipsa verba: venite benedicti Patris mei; ipsa insolita lætitia (noverat enim linguam latinam) exultarit, & Domino dixerit: O si essem una ex illis benedictis, qui hanc dulcissimam vocem sunt audituri: Tunc Dominus ad eam: Scias certò te ex illis esse, & ut nihil dubites, ecce tibi do cor meum in pignus amoris, & in domum refugii, ut semper & maximè in hora mortis ibi consolationem, & requiem invenias. Ex eo ergo tempore facta est mira cordis Christi, & illius conjunctio, sive spiritus creati, cum increato unio. Cùm verò jam in mortis agone esset constituta, nihil aliud dicebat, quàm hæc verba: JESU bone, JESU bone. Hæc assidue replicabat aperiò demonstrans illum cordi suo impressum, cujus nomen inter acerbos mortis dolores tam suaviter ruminabat, tam crebrò ingeminabat. Instante autem hora, qua migratura erat, Dominus eam lumine divinitatis suæ totam illustrans, suavi voce invitavit. Veni benedicta Patris mei, posside regnum, quod tibi præparatum est à constitutione mundi, *commonefaciens eam doni illius, quo in pignus amoris cor suum Christus illi dederat, dum illa verba in*

In vita ejus.

Missa

Missa cantaretur. Igitur illa beata anima in ipsum cor JESU *suavissimè admissa, sempiternis ejus gaudiis feliciter fuit sociata.*

B. Petrus Alcantara Ordinis S. Francisci absoluto vitæ cursu, in extremis ruminans hanc Dei promissionem de regno, totus in spiritu exhilaratus, animam Deo reddidit hæc verba pronuntians: Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Psal. 121.

Similem vocem audivit S. Quintinus post varia tormenta pro Christo fortiter tolerata, & tunc anima ejus in forma candidæ columbæ in cœlum visa est conscendere, ut regni foret particeps.

Sententia in reprobos pronuntiãda. Matt. 25.

I. Quænam sententia feretur contra reprobos?

R. Hæc: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis ejus.*

I. Quid indicat istud *discedite*?

R. Pœnam damni, id est, separationem à Deo, & privationem gloriæ.

I. Erit ne pœna ista gravis, & acerba?

R. Gravissima: Si enim dum quis in exilium extra patriam pellitur à domo paterna, & amicorum consortio, tantus est luctus, quantæ hîc erunt lamentationes, dum ab illa patria reprobi abscedere cogentur, quæ iis jure baptismi debita erat, & Christi Sanguine empta; à Deo Patre, à Virgine Matre, ab Angelis, à Fratribus Christianis; & hoc non ad tempus, sed in æternum separati?

I. Quid sibi volunt ista verba: *in ignem æternum*?

Apoc. 9. v. 9. Lib. Moral. c. 39. R. Designant pœnam sensus; pœnam, inquam, ignis, in quo vivi comburentur nec consumentur; *desiderabunt mortem, & fugiet ab eis.* Hinc Gregorius dicit: *Horrendo modo fit miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu; quia & mors semper vivit, & finis semper incipit, & defectus deficere nescit, mors perimit, & non extinguit.*

I. Miror Theologos dicere pœnam separationis, sive privationis visionis Dei, quam vocant *damni*, graviorem esse pœna ignis; & tota gehenna, quam *pœnam sinsus dicunt*?

R. Ratio est, quia cùm visio sit tota merces; privatio visionis erit velut tota pœna, saltem principalis. Hinc Chrysostomus: *Multi timent solum ignis acerbitatem, sed hæc pœna longè gravior erit, & acerbior. Ignis est intolerabilis; sed si mille mihi ignes propones, non tamen æstimo me privari illa beatitudine, gloria, præsentia Christi.* Similiter loquuntur alii Patres. Paræneſi ad Theodorum lapsum. Vide Bellarm. l. 2. de gemitu Columbæ c. 2.

I. Horrendum igitur erit illud tonitru, quod aures impiorum percellet: *Discedite à me maledicti in ignem æternum?*

R. Ita maximè. Declaro hoc simili. Si populus Israeliticus non poterat terribiles, & sonoras Domini, id est, Angeli Dominum repræsentantis, & legem vice Dei tradentis, voces æquis auribus audire, *sed perterriti ac pavore concussi, steterunt procul, dicentes Moysi: loquere tu nobis, audiemus, non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.* Exod. 20. n. 9. Simile.

Si tanto imperio Christus Dominus adhuc mortalis, redemptor, & mediator hominum, ejecerit è templo vendentes, & ementes. Matt. 21. v. 12. Joan. 2. v. 14.

Si tanta vi ad duo verba, *Ego sum*, inimici ejus subversi ceciderunt retrorsum; *Quid jam poterit majestas ejus judicatura, cùm hoc potuit humilitas judicanda?* Matt. 26. Leo ser. 1. de Passione. Psal. 138. Psal. 102.

I. Poterunt ne fugere reprobi?

R. Minimè, nam eorum Judex omnipotens est, & omnem implet locum juxta illud Psalmi: *Si ascendero in cœlum; tu illic es; Si descendero in infernum, ades. Pluet super peccatores laqueos*, quibus constricti projiciantur in tenebras exteriores. Et ipsi Cacodæmones, uti divinæ justitiæ executores, confestim terra hiante, & inferno os suum dilatante, eos in barathrum pertrahent. Imò flamma eos velut torrens abripiet, elementis omnibus cum cœlo quasi militibus armatis ad ultionem inimicorum suæ tela vibrantibus. *Hic est fluvius ignæus, rapidusque, qui egrediebatur, vidente Daniele, à facie Domini.* Tunc dicent *montibus & petris: Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira agni.* Dan. 7. Apoc. 6.

I. Sed quare Judex priùs judicat præmiatque electos, quàm puniat reprobos? Priùs electi quàm reprobi judicantur, quare?

R. 1. Quia electi digniores sunt reprobis.

Digitized by Google

bia. 2. Quia Christi proprium est præmiare, alienum punire. 3. Ut reprobi acriùs doleant videntes quid amiserint. *Bern. ser. 8. in Psal. 90.*

I. Operabiturne utraque sententia æternum effectum? id est, merces à Deo justis reddita crimine æterna, similiter & pœna reprobis inflicta?

Judicii totius conclusio Matt. 25.

R. Ita. Et hæc est totius judicii conclusio: *Et ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.*

I. Bone Deus! quàm acerbum, mœstum, & funestum futurum est æternum hoc damnandorum à salvandis divortium?

Luc. 16. Num. 26.

R. Benè dicis. *Firmatum est enim chaos magnum inter utrosque*, ut aiebat Abraham ad divitem Epulonem in inferno ardentem. Adeò quòd deinceps nunquam amplius, Sanctos; licèt amicos, fratres, parentes, sunt visuri in æternum, in æternum.

Qui habet aures audiendi, audiat. Qui ergò sapis, quotidiè ascende in cœlum, & descende in infernum, ut hinc tibi sit stimulus ad fugam vitiorum, & illinc ad studium virtuum.

I. Habesne terribile aliquod exemplum, ex quo veritas appareat eorum, quæ de rigore Divini judicii dicta sunt?

Exemplū. Ex Ioan. Climacho Carthus. de 4. novis. art. 34.

R. Ita. *Fuit in Monte Sinai habitans Monachus, nomine Stephanus, solitariam & tranquillam diligens vitam: qui multis annis sub obedientia vixit in jejuniis, & lacrymis, aliisque operibus bonis. Qui tandem desiderio pœnitentiæ arctioris Anachoreticam vitam (id est, omninò abstractam & contemplativam) assumpsit, habitans in loco valdè remoto à claustro; in qua vixit multis annis in angustissima vita, & arctissima pœnitentia: nam & locus ille omni consolatione humana carebat: & ferè inaccessibilis fuit cunctis hominibus. Postmodum verò jam senex circà finem vitæ suæ rediit ad cellam suam in Monte hoc Sinai sitam, & habuit duos discipulos multùm religiosos. Habitans autem in cella sua paucis diebus infirmatus est infirmitate, qua obiit. Qui ante unum diem mortis suæ factus in extasi mentis, apertis oculis aspiciebat ad dextram, & ad sinistram lectuli sui, & quasi ad reddendam rationem, à quibusdam exactus dixit astantibus, quos ipse videbat, audientibus cunctis, qui aderant: utique verum est, quod in hoc culpabilis sui, sed confessus sum, & tanto tempore jejunavi pro remissione culpæ istius: aliquando verò dixit: Nequaquam, sed meritimini, istud non feci. Et rursùs quandoque ait: ita verè istud est, sed deflevi, & Deo ministravi: aliquando quoque respondit: calumniosè accusatis. Ad aliqua autem dicebat: verè sic est, & ad hoc respondere non possum, sed Deus misericors est. Et erat horribile & horrendum ejusmodi scrutinium, in his etiam quæ non fecerat, per invisibiles hostes, qui eum accusabant. Si vir tantus, qui per annos quadraginta circiter Monachus fuit, & lacrymarum donum habens de aliquibus culpis dixit: Ad hoc non scio, nec possum aliquid respondere, ut incertum nobis maneat, quod fuerit ejus judicium, aut qua sententia ejus, vel quis finis rationum exactarum, qualiter nos peccatores, & omni ex parte infirmi timere debemus, ne rationibus reddendis impares simus, & pro mille unum non respondeamus?*

I. Certè ut video, est quod nobis multùm timeamus, & salutem nostram, cum timore & tremore operemur.

Sancti adhuc in hac vita sententiā definitivam extremi judicii valde timuerunt.

R. Isaias Abbas, qui crebrò ignem æternum, & Dei judicium meditabatur, hominum miseriam deplorare non cessabat multis cum lacrymis: *Væ nobis*, inquiebat, *qui tenebrosum illud, & materiæ expers incendium, æternumque & amarum fletum, & stridorem dentium non consideramus, &c.*

In Lament. orat. 26. & 29. to. 2. Biblioth. SS. Patrum.

Væ nobis, qui hic sine timore nos peccatis obstringimus, & quoniam nos illic æternus ignis excipiet, & tenebræ exteriores, & vermis qui non dormit, &c.

Væ nobis, qui cùm assiduos conscientiæ reprehendentis stimulos sentiamus, non erubescimus, nec rationem actionum nostrarum reddituri Dei judicium formidamus.

Væ nobis, qui in hoc exiguo vitæ spatio, ut iniqua, & brevi carnis cupiditati satisfaciamus, nos jucundissimo divinæ gloriæ spectaculo indignos constituimus.

Et iterum alibi exclamat: Me miserum! me miserum! quia nondum à gehenna igne sum liber. Qui ad illam homines detrahunt adhuc in me operantur, adhuc

Digitized by Google

hinc in corde meo radices agunt, & pessimos fructus suos proferre cupiunt, &c. Nondum video qua mihi apud Judicem possit esse fiducia, &c. Reus qui in carcere vinctus est non latatur, qui ferreis obstrictus est vinculis, voluntatem suam non facit, non quiescit, non edit cum voluptate, cujus collo injectus est laqueus; neque amplius cogitat quomodo alia scelera commissa, sed in luctu est ob illa propter qua obstrictus est: qui considerat extrema illa supplicia, quibus afficiendus ob peccata, is animum in cæteris non habet occupatum, cor ejus stimulat dolor tormentorum.

Exemplū. *Refert Theodoretus se vidisse Thalelæum, qui cùm maximo esset corpore, inclusit se rotæ, qua alta erat cubitos duos, lata unum, ita ut collum non posset erigere, sed semper incurvus faciem habebat annexam genibus; & ita sederat decem annos continuos. Rogavit eum Theodoretus, cur sese ita affligeret? Respondit; Ego multis peccatis sum obnoxius, & audivi pœnas, quæ in futuro paramtur: elegi ergo potiùs corpus hic castigare pœna mediocri, quàm expellare pœnas longè graviores.*

Exempla ficta ad hanc rem pertinentia sect. seq.

Vigilate itaque omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, & stare ante filium hominis.

Luc. 21.

LECTIO VII.

De æternitate pœnæ, & remediis pro securitate in judicio.

I. DEclara mihi pauliſper, atque, ut ſoles familiariter, quid ſit *æternitas?*

R. Ingenuè fatebor, quòd æternitatem definire nequaquam poſſim, cùm revera nullam habeat definitionem, nullos terminos, circumſcriptionem nullam; utpotè quæ omni ex parte tranſcendat intellectus noſtri vim atque operationem, nec limites ullos aut finem admittat; ut tamen aliquid ſecundùm modulum noſtrum de ea dicamus, aliquot ſubjicio puncta conſideranda.

Æternitatis aliqualis declaratio. Vide infr. p. 1. §. 6. l. 4.

1. Conſidera tot annorum millia, quot ſunt momenta in tempore à creatione mundi; quot guttæ in mari, quot arenæ in littore maris nihil hactenus numerando proteciſti, plus enim reſtat, quàm numeraris, & æternitatis necdum habes principium. Hæc erit deſperatio damnatorum in ignem detrudi, non per myriades annorum, ſed totam æternitatem, durabunt nimirum illorum tormenta quamdiu cœlum erit cœlum, terra erit terra, Angelus erit Angelus, Deus erit Deus; quia *fumus tormentorum eorum aſcendet in ſæcula ſæculorum.* Apoc. 14.

2. Si Deus diceret damnatis: Impleatur terra arena minutiſſima, ita ut totus orbis hiſce arenæ granulis repleatur à terra uſque ad cœlum Empireum, & milleſimo quoque anno veniat Angelus, dematque ex hoc arenæ cumulo unum granulum; cumque poſt tot millenarios annorum quot ſunt granula, ea exhauſerit, liberabo vos à gehenna: O quàm exultarent damnati: Nunc autem poſt omnes hos millenarios reſtant alii, & alii millenarii in infinitum, in æternum, & ultrà.

3. Quiſquis diem extremum in ſtatu peccati mortalis obierit, ſive peccatum illud operis ſit, ſive locutionis, ſive ſolummodò cogitationis, pœnas æternas in gehenna ignis ſuſtinere cogetur. Hoc eſt fidei articulus.

4. Si pro quolibet peccato mortali oporteret ſolum annum unum integrum inferni igne comburi, & ibidem tot annos gehennam pati, quot mortalia commiſiſſes, tolerandum id foret; Imò ampliùs dicam; ſi pro quolibet mortali oporteret iſto igne cremari tot millenos annorum, quot ſunt ſtellæ in cœlo, arenæ in littore maris, herbæ in univerſa terra, guttæ aquæ in toto Oceano, folia æſtivo tempore in ſingulis arboribus, &c. magna foret damnatis conſolatio, qui tandem aliquando finiendam ſcirent damnationem ſuam, verùm non poſuit metam ullam divina juſtitia, nullum finem tormentorum, ſed voluit illa æternum durare; ut ſicut miſericordiæ Dei, ita & juſtitiæ ejus perfecta ſint opera. *O Æternitas quàm longa! quàm acerba pœnarum infernalium æternitas! Sed; ſed quàm rarò verſaris in mentibus hominum! Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis?*

Uti miſericordia Dei non eſt ita numerus, nec juſtitia ejus.

Iſai. 33.

5. Dum

Digitized by Google

5. Dum ad peccatum solicitaris, æternitatem cogita. Dum te titillat gula, libido, ambitio, dicito: Non sum tam stultus, ut momento uno fœdæ voluptatis emam æternitatem dolorum, æternitatem pœnæ, & feræ, heu nimis! pœnitentiæ: quia non sunt condignæ voluptates, deliciæ, & veneres hujus temporis ad futuram pœnam, quæ revelabitur in damnatis. Quod enim momentaneum est, & leve voluptatis ebriorum, superborum, libidinosorum, æternum tormentorum pondus operatur in eis: Verè Sanctus Augustinus: *Quis, ait, nolit ad horam uri Laurentii, igne, ut æternum gehennæ non patiatur incendium?* Serm. de S. Laurentio.

Venerandus Beda in historia Anglicana, refert senem quendam vitæ restitutum, in vremum concessisse, ubi super hominem austeram & religiosam vitam duxit; Increpabant eum vicini, quod se evocaret quibus ille in lacrymas solutus: O utinam vobis datum esset ea videre, quæ ego vidi! certò certiùs affirmo has pœnas nihil esse ad æternas illas, quas vidi.

Olympius Abbas cùm cellam perexiguam incoleret, quam & æstus impetebat, & cyniphum aculeata turba, rogatus qui in ea tanto tempore moraretur; *libenter*, inquit, *istu tolero, ut futuris cruciatibus eripiar, Cyniphes quippè persero, ut immortalem effugiam vermem: æstum verò, ignem sempiterni ardoris perhorrescens.* Sepho in pra-to spirituali c. 141.

I. Retribuiturne justè pœna æterna peccato durationi momentaneo?

R. Ita, quia licet actio brevis sit opere, longa tamen est pertinaci voluntate, qua ab æterno summoque bono receditur. S. August. lib. 22. de civitate Dei, cap. 12. & 13. Bern. epist 35. S. Thom 1. 2. quæst. 87. art. 3. Peccatum durationi momentaneum justè æterna pœna punitur.

I. Quid nobis modò faciendum est, ut possimus adventantem magnum illum diem Domini majore cum securitate animi expectare?

R. Sæpè nobis discutienda est conscientia, rationesque supputandæ dictorum, factorum, cogitatorum; *vias meas*, aiebat patientiæ illud exemplar, *in conspectu ejus arguam, & ipse erit Salvator meus*. Sanè cùm nesciamus qualis sit in nos sententia proferenda, & fortasse non longè absimus ab illo momento, cum judicio sistemur, habemus magnam metuendi causam. Itaque conscientiam nostram perlustremus, ubi fortassis plura inveniemus digna damnatione, quàm salute; plura, inquam, peccata, quàm bona opera; quippe qui quotidiè peccata peccatis addimus, de virtutibus colligendis nihil cogitamus; minora peccata venalia pro nihilo ducimus. De bonis operibus, quorum tibi conscius es, noli esse absque metu; ne si Deus illa mercede, & præmio temporali in hac vita compensavit, tibi posteà dicatur: *Recepisti bona in vita tua, recepisti mercedem tuam*. Vide sup. circa fin. l. 5. quæ nos ibi ex S. Bern. Job. 13. Remedium pro securitate in judicio. Luc. 16. Matt. 6.

Ergò bona tua opera, & virtutes, quas te habere putas, diligenter perscrutare an in Deo sint facta, an debitis omnibus circumstantiis undequaque vestita, &c. Ad hæc & ejusmodi nos vigilare sæpè Dominus, sæpè monent Apostoli, ne imparatos, & somno deditos inopina dies illa comprehendat.

I. Multi profectò omni tempore improvisa morte extinguuntur?

R. Verùm dicis. Nihil minùs quàm de interitu cogitabant Sodomitæ, quando de illo Deus cum Abrahamo colloquebatur. Core, Dathan, & Abiron animo, & cogitatione in peccato suo erant defixi, quando Moysi Deus de inusitata morte & punitione consilium suum aperiebat. Metuas igitur ne te securum in peccatis vitam a gente, nihilque minùs quàm de futura sententia cogitante, fortasse Deus in secreto suo consilio de te in gehennam ignis ante vesperam demergendo cum suis communicet, sententiamque formet. Sexcenta sunt alia exempla, quæ mortis adeoque judicii repentini nos commonent. Absalon arboris ramis cursim implicitus fatalem lanceam hausit, cum ad optimum Sanctissimumq; parentem regno vitaq; exuendum furore & crudelitate raperetur. Quod, quàm triste Patri acciderit, vide 2. Reg 18. Gen. 14. Num. 16. Improvisa mors metuenda.

De Onan Filio Judæ Patriarchæ, Genes. 38.

De Osa Levita, 2. Reg. 6.

De primogenitis in Ægypto, Exod. 11. Multis accidit. Exempla.

De 185. millibus in exercitu Senacherib Regis Assyriorum per Angelum sublatis nocte una, 4. Reg. 19.

De Holoferne, Judith. 13.

Digitized by Google

De Aman, Estheris 7.

Sed progrediamur.

Secundò, per hunc salutarem judicii metum, & conscientiarum perscrutationes crebrasque discussiones ulteriùs progrediendum est ad dissolvenda debita, faciendo dignos pœnitentiæ fructus: *Convertimini*, ajebat illi magni judicii Prædicator, *ad me in toto corde vestro*, &c. *quia benignus & misericors est, patiens, & multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia.* Et sapiens: *Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subitò enim veniet ira illius.*

Joel. 2.

Eccles. 5. & 17.

Duo debita nostra dissolvenda quomodo?

Nota, duo potissimùm sunt Christo Domino à nobis debita; primùm est progressus in virtutibus, & perfectione Christiana; alterum si pro fragilitate nostra aliquid admisimus, tenemur ei pœnas dare. Ista duo debita ante diem rationis maturè dissolvamus; Et quidem pœnæ peccatis debitæ Sacramento pœnitentiæ crebrò expientur, voluntariisque pœnis, & carnis afflictionibus deleantur, & si quæ ex thesauro Ecclesiæ Indulgentiæ concessæ fuerint, magno studio, & demissione ad peccatorum condonationem suscipiantur. Progressus in virtutibus, & compressio passionum ita curari poterit, ut peracta confessione, cum animo tuo seriò consideres, quibus potissimùm vitiis abundes; tum illa tibi expugnanda, & penitùs tollenda proponas; quod propositum, ut manè quotidiè implorata ope divina est concipiendum, ita semel iterumque de die, præsertim vesperi de ejus observatione esset ab animo tuo exigenda ratio; ut quoties eo die lapsus fueris, quantum promoveris, clarè & perspicuè intelligas. Ita sensim superatis vitiis non erit difficile pulcherrimis virtutum ornamentis mentem illustrare, & in futuro examine Christo in virum perfectum occurrere, eique insignis progressus specimen exhibere.

Insignis modus proficiendi in virtutibus.

Tertiò, sæpè communicandum est cum seria animi dispositione. *Qui* enim *manducat hunc panem vivet in æternum*: nec mirùm, cùm sit Sacrosanctum hoc Sacramentum; *frumentum electorum*, & à Sanctis Patribus *pharmacum immortalitatis et antidotum non moriendi, symbolum resurrectionis, pignus felicitatis, et futuræ gloriæ* nuncupatum.

Joan. 6.

Zach. 9.

Quartò, juverit multis operibus bonis vitam locupletare, ut illorum multitudine peccata cooperta non conspiciantur; juxta illud: *Beati quorum tecta sunt peccata.* Itaque nullus dies vacuus ab operibus bonis prætereat; & in vespertina oratione priusquam cubitum concedas, actiones omnes diei percurras, & opera bona cum peccatis conferas, ut quo loco, & statu sint res tuæ, cognoscas, more illorum qui frequenter rationes acceptorum expensorumque subducunt; ne facultates decrescant, sed augeantur. Si enim multis operibus bonis auctus Christo Judici sistaris, præsertim commiseratione proximorum, & beneficentia in pauperes, faciliùs ignoscentur leviora delicta; *judicium enim sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam: superexaltat autem misericordia judicium.* Hoc cantabat jam olim Psaltes Regius: *Beatus qui intelligit super egenum et pauperem, in die mala liberabit eum Dominus*; quando nimirùm amica voce illum invitabit ad regnum cum electis: *Venite benedicti*, &c. *Esurivi enim*, &c.

Psal. 31. Examen vespertinum.

Jacob. 2.

Psal. 40.

Matth. 24.

Quintò, Beatæ Virgini, quæ est Mater misericordiæ devotè serviendum est; dixit olim Rex Salomon Abiathar Sacerdoti: *Vir mortis es, sed hodiè non interficiam te, quia portasti Arcam Domini Dei.* Quod si nos vivam Dei Arcam JESU Christi Dei, & Domini Matrem in corde nostro gestaverimus, & sinceræ devotionis affectibus amplexati fuerimus, faciet nobiscum Deus misericordiam. *Filioli hæc peccatorum scala, hæc mea maxima fiducia, est hæc tota ratio spei meæ.*

3. Reg. 2.

Bern. ser. de Nativit. B. Mariæ.

Gersendis nobilis, & Sancta Matrona S. Elzearii Comitis mutrix, non cessabat instantissimis votis apud Deum concedere pro salute pueri; cui respondit divina vox: Quid vis ut amplius faciam, ecce tradidi ei Matrem meam, & sufficit, nihil ultrò dubites.

Exempli. Sur. 27. Sept.

Sextò, attenta æternitatis, & novissimorum meditatio benè disponit hominem ad futurum judicium, à malis enim, quæ tunc feciſſe nollent, abstinet, & ad pietatis bonorumque operum, quæ tunc illum sequentur, studium miro modo revocatur, cum animum ad eum diem refert, quo ei apud justissimum Judicem, omnium non

solùm

Digitized by Google

solùm factorum dictorumque, sed occultissimarum etiam cogitationum ratio reddenda, & pro meritis pœna erit persolvenda?

Septimò, si res sit integra, non parum faciet ad metum illum Judicii pellendum minuendumve, perfectioris alicujus vitæ genus capescere, quo tutiùs securiusque opera tua deferantur in cœlum. Vide Hier. Plat. *de bono statu Religiosi.*

Luc. 13. *Contendite intrare per angustam portam.*

LECTIO VIII.

I. ERitne sententia in morte sive judicio particulari cujusque prolata conformis per omnia illi, quæ in hoc judicio generali pronunciabitur?

R. Planè.

I. Quid ergò necesse fuit privato judicio generale subjicere?

Generale judicium particulari additur quare? Job 22.

R. Pluribus de causis. 1. Propter honorem Dei, quia multi videntes felicitatem impiorum, & bonorum afflictionem, Deum non rectè mundum administrare judicant. Tales erant qui apud Job dicebant Deum circa cardines cœli ambulare, & non curare terrena; & hæc querela multorum etiam Sanctorum fuit deplorantium, & querelas deponentium, ut homines solent, cùm improbos valentes opibus, & honoribus florentes animadverterent. Nam Propheta David Psalm. 72. *Mei, inquit, penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei, quia zelavi super iniquos pacem peccatorum videns.* Et paulò post: *Ecce ipsi peccatores, et abundantes in sæculo obtinuerunt divitias; et dixi: ergò sine causa justificavi cor meum, et lavi inter innocentes manus meas, et fui flagellatus tota die, et castigatio mea in matutinis.* Sic Jeremias conqueritur & Abacuc. Par ergò fuit non solùm bonis præmia, improbis supplicia in futuro sæculo constitui, verùm etiam publico ac generali judicio decerni, ut clarissimè appareat unicuique. Deum vidisse omnia, & subnotasse, & justo judicio impiis temporariam felicitatem indulsisse, ut aliqua eorum bona opera breviusculo tempore remunerarentur, æternam postmodùm pœnam illis ob peccata mortalia inflicturus; E contrario verò bonos temporalibus pœnis exercere, tum ut illos propter venialia peccata castiget, cum verò ut patientiæ illis materiam suppediter, quandoquidem infinito illos gloriæ thesauro propter bona opera sit donaturus. Itaque, *nolite ante tempus judicare quoad usque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum.* 1. Cor. 4.

Secundò, propter honorem Christi, qui cùm injustè condemnatus esset; nec multi tum cognovissent & honorassent, ut par erat, rationabile in primis fuit diem unum constitui, in quo sive coactè, sive spontaneè totus mundus eum ut Regem ac Dominum universorum agnosceret ac honoraret.

Tertiò, propter gloriam Sanctorum, ut publicè appareret quanto honore excipere illos Deus, quos mundus tantoperè odio habuisset, & persecutus fuisset: *Hi sunt*, dicet mundus, *quos aliquando habuimus in derisum.* Sup. l. 1. vid. Psal. 109. Sap. 5.

Quartò, ad ignominiam, & confusionem superborum, omniumque Dei inimicorum.

Quintò, Divinæ justitiæ consentaneum fuit, ut facta generali hominum resurrectione, completa scilicet omnium rerum generatione, fiat universale judicium, in quo integer homo qui operatus est in anima, & corpore, bonum aut malum, judicetur, ut conveniens præmium, aut pœnam in anima & corpore recipiat.

I. Quæ summa est articulorum de secunda in Divinitate persona?

R. Hæc summa est: Christum verum Deum, & hominem esse, qui mirificum redemptionis humanæ opus sit aggressus, atque perfecerit, ut idem sit ipse nobis via, veritas, & vita, per quem unum, cùm periissemus omnes, salvati & liberati, Deoque Patri reconciliati sumus. De cujus quidem redemptionis beneficio ac vero usu scriptum est: *Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos, ut abnegantes impietatem & sæcularia desideria, sobriè, & justè, & piè vivamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem, & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris nostri* JESU *Christi; qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret, ab omni iniquitate, mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem* Ad Tit. 2.

rem bonorum operum. Et alibi: *Pro omnibus mortuus est Christus, ut & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit*. 2. Cor. 5.

Integra in Christum fides qualis esse debeat.

Quare cavendus est illorum error maxime, qui Christum non integrè, sed veluti mutilatum confitentur, dum solùm mediatorem illum, & redemptorem, cui fidamus, agnoscunt: nec simul recipiunt eum, ut Legislatorem, cujus jussis obtemperemus, & exemplar omnium quod imitemur, & justum Judicem, qui debitum cujusque operi præmium, aut supplicium certò rependat.

LECTIO NONA.

De iis quæ accidunt post judicium.

I. FInito jam Dei judicio, quid restat?

R. Nihil, nisi mundi innovatio, & regnum Christi gloriosum.

I. Quid per mundi innovationem intelligis?

Mundi innovatio.

R. Id quod Scriptura pollicetur, novos cœlos, & novam terram, in conflagratione universi, quando *cœli ardentes solventur, & elementa ignis ardore tabescent, terra autem, & quæ in ipsa sunt opera exurentur*. 2. Pet. 3.

I. Ego verò credidi cœlos incorruptibiles, & Philosophia ita communiter docet ex Aristotele.

Cœli secùndùm Scripturam corruptibiles.

R. Philosophia, & Aristoteles debent ex Scriptura & Apostolo addiscere id quod dicimus. Cœli sunt incorruptibiles hoc modo, quod naturaliter nec à se, nec à corruptibilibus sibi subjectis, puta, ab elementis corrumpi possint: iidem tamen corrumpi possunt à virtute superiori, & potentiori; ideoque corrumpentur à Deo sub diem judicii per ignem conflagrationis mundi, qui à Deo de novo excitabitur ad hoc, eritque nostro igne elementari superior, efficacior, & ardentior.

I. Ergo dicendum esset varios esse rerum incorruptibilium gradus, & ordines alios aliis perfectiores?

R. Ita est. Angeli enim sunt magis incorruptibiles quàm cœli: carent enim materia, suntque substantiæ planè simplices, incorporeæ & spirituales, ideoque planè incorruptibiles. Quare cœli respectu Angelorum sunt corruptibiles, incorruptibiles verò respectu corporum inferiorum, & elementorum.

I. Ergòne cœli ipsi siderei per ignem conflagrationis ardebunt, & liquabuntur?

R. Ita; neque hoc usque adeò mirum videri debet, cùm sint ex aqua compacti, constricti, & quasi conglutinati. Itaque solventur igne, ut ab omni sorde, & fæce purgentur, fiantque puriores & sublimiores. Hoc disertè ait S. Petrus suprà, & Isaias cap. 34. n. 4. ubi ait: *Et tabescet*, id est, instar ceræ liquescet, *omnis militia cœlorum, & complicabuntur sicut liber cœli, & omnis militia eorum defluet, sicut defluit folium de vinea, et de ficu*. Hoc est, uti explicat Christus Matth. 24. *Stellæ cadent de cælo*. Militia enim, sive milites cœlorum non sunt alii, quàm stellæ & sidera.

I. Eruntne ergò alii cœli, alia terra post istam conflagrationem, quàm modò sint? Psal. 101.

R. Erunt iidem cœli, eadem sidera, eadem terra, quoad substantiam, quia eandem numero materiam, & formam substantialem retinebunt, sed ea ratione, ut utraque perficiatur, novamque unionem, dotesque, & qualitates illustriores recipiat, adeò ut videantur effici novi cœli, nova terra, novus mundus, juxtà id quod in Apoc. dicitur: *Ecce nova facio omnia*. Nam cùm lux ex substantia Solis & cœlorum naturaliter quasi profluat, cùm tunc perfectior futura sit lux, videtur perfectior quoque futura substantia Solis, & cœlorum. Quod autem perfectior futura sit lux, sic Isaias disertè asserit: *erit lux Lunæ sicut lux Solis, et lux Solis erit septempliciter sicut lux septem dierum*. Cœli novi & terra nova quidæ. C. 21. V. Isai. 65. n. 17. & 34. v. 4. C. 30.

I. Quo fine nova hæc ad Solem, & Lunam luminis accessio?

R. 1. Ad majorem Dei in cœlis splendorem, utque magis enarrent cœli gloriam ejus. 2. Ad majus gaudium, & gloriam Beatorum, utque inter locum & locatum, id est, inter cœlum, & corpora gloriosa Beatorum decens, & congrua sit proportio. 3. Ut Sol & Luna sibi invicem opposita divisim, sed clarè & gloriosè totum utrumque hemisphærium in omne ævum illuminent: non enim tunc Solis, Lunæ, aut cœlorum ullus amplius erit motus. Huc alludere videtur idem Propheta, cùm dicit: *Non occidet* C. 60. n. 20.

ultra

Digitized by Google

ultra Sol cursus, & *Luna tua non minuetur*. Sol enim & Luna in die judicii, & resurrectionis, & deinceps in æternum nova luce conspicui in eodem loco consistent, nec ampliùs occident. Cùm enim cessaturus sit cœlorum motus, & consequenter tempus, quod motus cœlorum est numerus, & mensura, acquirent Sol & Luna per illam quietem, & vacationem à motu cœli statum quendam similem Deo, qui nimirùm mutationis est expers.

I. Possesne mihi eorum, quæ hactenùs de purgatione cœli, & siderum asseris, similitudinem aliquam afferre?

R. Ita, affero duplicem: prima. Sicut homo moriens resurget idem numero, quoad substantiam, sed jam perfectam, & gloria donatam, ideoque immortalem & incorruptibilem: sic pariter cœli, & sidera per conflagrationem liquata, & purgata manente eadem numero substantia, quasi resurgent ad suam gloriam cum majori luce, subtilitate, unione, indeque incorruptione, & æternitate donabuntur. Erit enim tunc resurrectio, renovatio, regeneratio, & glorificatio non soliùs hominis, sed totius mundi, qui hominibus electis servivit. Quare in præmium hujus servitutis cum homine resurgent ad gloriam.

Regeneratio mundi.

Alteram similitudinem videmus in metallis, ære, ferro, auro, argento. Sicut enim aurum igne liquatur, ut ex eo fiat pulcher scyphus aureus; ita ut manente eadem forma & substantia auri, illa ipsa tamen per ignem, arte, & figura perficiatur & illustretur: sic quoque cœli igne conflagrationis solventur, & liquabuntur instar glaciei & ceræ, sed ita, ut manente eadem forma, & substantia ad novam perfectionem, & gloriam reformentur, & quodammodò resurgant.

I. Quæ erit ista major perfectio, & gloria quoad terram, & elementa cætera?

R. Elementa, deposita permixtionis, mutationis; & corruptionis, vicissitudine, adeoque à servitute liberata in stabilem & depuratam conditionem, nihil mutata eorum natura transmutabuntur. Nam, ut ait S. Paulus: *expectatio creaturæ* (quæ est appetitus perfectionis, & stabilitatis) *revelationem Filiorum Dei expectat*. q. d. omnis creatura alia ab homine, & Filiis Dei, de quibus in præcedentibus Apostolus, puta cœli, elementa, omniaque creata avidissimè naturali appetitu expectant tempus, quo Filii Dei gloria donabuntur in communi resurrectione, ut cum eis, quibus servierunt quasi dominis, ipsa quoque suam gloriam, renovationem ac perfectionem, tanquam famuli accipiant. *Vanitati enim*, defectui mutabilitatis, laboribus, passionibus & corruptionibus *creatura subjecta est non volens*, id est, non sponte, hoc est, non ex naturali inclinatione; quæque enim creatura naturaliter amat suam perfectionem, & abhorret à corruptione, *sed propter eum*, Deum, Deique ordinationem, *qui* huic vanitati *eam subjecit*, propter hominem ejusque servitium, *in spe* liberationis, & commutationis in melius in communi hominum rerumque omnium renovatione & resurrectione. *Quia & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem Filiorum Dei*, ad exemplum libertatis Filiorum Dei, ut similem quandam libertatem, stabilitatem, incorruptionem, & immortalitatem creaturæ aliæ accipiant. Ex quibus colligi potest, quod jam suprà declaravimus, cùm etiam Soli, & astris sit conditio servitutis, & subjectionis mundum quotidiè circumlustrandi, & motu perpetuo in orbem rotandi, Solem tunc fixum locum nacturum, uti & Lunam, & universa astra.

Rom. 8.

Locus Apostoli exponitur.

I. Remanebunt igitur, uti ex tuis dictis colligo, terra & aqua post universalem resurrectionem?

R. Ita est; terra & mare (cùm ad mundi constitutionem pertineant, tanquam ex principalibus ejus partibus) remanebunt. Quod vero dicitur ab Apostolo Petro suprà elementa solvenda esse, sic intellige, quod vi ignis extenuabuntur; ut ab iis separentur vapores, fæces, exhalationes, aliæque res crassæ, & impuræ eis permixtæ; sicut in conflatorio solvitur aurum, dum vi ignis liquatur, ut ab eo separetur scoria, æs, omnisque alia impuritas ei commista, ut purum putum restet, & effulgeat. Ita DD. Scholastici in 4. distinct. 48. Et quod apud eundem Apostolum de terra in specie dicitur; *terra autem & quæ in ea sunt opera*, puta, mixta omnia, *exurentur*, hoc est, in cinerem, terramque con-

Digitized by Google

vertentur, ut in primigenium sui elementum redeant. Cùm enim illa omnia ad usum temporalis vitæ hominum condita sint, cessante vita illa, nulli erunt usui, ac proinde resolvenda sunt in sua principia ex quibus compacta, & suis elementis restituenda. Itaque in mundi conflagratione exuretur terra profundissimè, & omnia opera quæ in ea sunt: exurentur montes, & montium fundamenta: dissolventur omnia saxa, & metalla, & rupes instar ceræ liquescent: denique exuretur quicquid in aere est materiæ inflammabilis.

Conflagratio mundi.

I. Deus bone! qualis tunc fragor & strepitus?

R. Horribilis planè. Saxa enim, & cineres in aerem altissimè ejicientur, flamma fumo permixta usque ad cœlum exibit, torrentes sulphuris, & liquatorum vi ardoris saxorum passim decurrent.

I. Difficultas mihi restat quoad mare, dicit enim de eo S. Joannes: *Et mare jam non est*. Loquitur autem Apostolus, & Propheta de statu universi, qui futurus est post diem judicii, & communem resurrectionem?

Apoc. 21.

R. *Mare jam non est*, sive non erit, quia in aliam formam, & decorem commutabitur. Igitur mare non est, vel non erit, scilicet tale, quale fuit vetus illud, & pristinum, nimirum crassum, mixtum, & turbidum, procellosum, perpetuis agitatum fluctibus, æstuans jugi fluxu & refluxu. Cum cœlo enim, & terra novis, etiam mare innovabitur, fietque subtile, purum, perlucidum, quietum, serenum, fulgidum, uti jam non videatur mare, sed crystallus. Sicut ergò ex eo quod ibidem dicit Apostolus, *cœlum abijt*, non licet colligere: ergò cœlum quoad substantiam, materiam & formam abibit, & interibit, sed tantùm licet colligere: ergò cœlum quoad qualitates, & conditiones præsentes peribit, novasque, & meliores acquiret; uti suprà explicatum est: ita de mari similiter colligas & concludas. Est enim mare quartum elementum ad perfectionem universi necessarium, quod terram (de qua scriptum est: *terra autem in æternum stat*) unit & conservat.

Eccles. 1.

I. Quomodo poterunt hæc omnia solvi & exuri?

R. Ignis ille conflagrationis, de quo hic nobis sermo, aget non solùm vi naturæ, sed ut instrumentum Divinæ potentiæ, sicut ventus quo siccatæ sunt aquæ diluvii. Gen. 8.

I. Sed quandonam erit hæc conflagratio?

R. Quamprimùm Judicis sententia prolata fuerit, raptis è vestigio Beatis in cœlum, emerget ignis ille universalis, qui simul totum mundum exuret, & damnatorum turbam horrendo ejulatu suam infelicitatem deplorantem involvet, ac veluti torrens demerget in profundum abyssi, ubi cum diabolo & Angelis ejus in æternum cremabuntur.

Mundi conflagratio quando futura.

I. Quid jam habes de regno Christi glorioso?

R. Tunc demum complebitur, & omni ex parte erit perfectum, quando jam omnibus inimicis debellatis, & sub pedibus ejus compressis, *omne genu in nomine* JESU *flectetur, cœlestium, terrestrium, & infernorum*. Quando factæ fuerint in cœlo voces magnæ dicentes: *Factum est regnum hujus mundi, Domini nostri, & Christi ejus, & regnabit in sæcula sæculorum; amen*. Quando vox de throno exibit, universosque ad laudes invitabit, dicens: *Laudem dicite Deo nostro omnes servi ejus*; & chori Sanctorum toto cœlo exultantium respondebunt: *Alleluia: quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens. Gaudeamus & exultemus, & demus gloriam ei: quia venerunt nuptiæ agni, & uxor agni præparavit se*.

Regnum Christi glorioſum.

Philip. 2.

Apoc. 11.

I. Quæ est ista uxor agni?

R. Ecclesia omnibus suis membris coagmentata, perfecta jam, & tota pulchra, non habens deinceps maculam neque rugam. Quæ enim sponsa in hac vita mortali fuit, uxor erit juncta sponso in gloria.

Uxor agni quæ?

I. Habesne aliquam harum nuptiarum figuram ex Scriptura?

Figura.

R. Habeo. Assuerus repudiata Vasthi ducens Esther in uxorem, *jussit convivium præparari permagnificum cunctis Principibus, & servis suis pro conjunctione, & nuptiis Esther*; ita & Deus Pater nuptias, id est, nuptiale epulum, idque

Esther 2. n. 18.

perem-

Digitized by Google

perenne præparavit Christo, & Ecclesiæ, id est, fidelibus in cœlo.

1. Cor. 15. 24. & 25. *Deindè finis: cùm tradiderit regnum Deo & Patri, cùm evacuaverit omnem Principatum & potestatem, & virtutem. Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus.*

I. Occurrine aliquod ad hanc rem exemplum?

Exemplū. R. Ita Sancta Dorothea cùm post dira tormenta mortis sententiam à Præside acciperet, jubilans dixit: *Benedico te Domine, caste amator animæ meæ, quod me immanium ad nuptias Agni immaculati vocare, & ad thalamum tuum cœlestem invitare dignatus sis.* Dudum siquidem beatæ hujus amazonis aures impleverat, & cor ad fortiter pro sponso dimicandum accenderat vox illa Apocalyptica: *Beati qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt.*

In actis ejus.

Apoc. 19.

I. Nihilne ex hac lectione colligis ad mores?

R. Colligo primò; Si omnibus rebus creatis, quæ propter hominem sunt, & conservantur, talem indidit Creator naturalem appetitum, & inclinationem ad sui perfectionem, ut secundùm Apostolum *omnis creatura*, quodammodò *parturiat, & ingemiscat revelationem Filiorum Dei expectans*, ut ipsa perficiatur, novoque decore induatur, magno id certè exemplo tibi esse debet, ut & tu avidè, & sollicitè exspectes, & quod in te est, quotidiè adornes tui ipsius renovationem & perfectionem.

Colligo secundò, regnum Christi, & gloriam diligentibus Deum præparatam ingentem prorsùs esse, & inæstimabilem; quandoquidem etiam creaturæ insensibiles totæ ad illam in Filiis Dei revelandam, ex innato, & infito sibi à Creatore desiderio anhelent. Anhelemus igitur, & nos Christiani toti medullis ad illam, suspiremusque cum bona Matre nostra Ecclesia, dicentes: *O quàm gloriosum est regnum in quo cum Christo gaudent omnes Sancti, amictis stolis albis, sequuntur agnum quocumque ierit.*

DE VIII. SYMBOLI ARTICULO.

CAPUT NONUM.

Credo in Spiritum Sanctum.

LECTIO PRIMA.

I. QUis est octavus Symboli articulus?

R. *Credo in Spiritum Sanctum.*

Symboli pars tertia. De persona Spiritus S. Vid. S. Thom. 1. p. q. 36. 37. 38.

I. Quid credis de Spiritu Sancto?

R. Quod Spiritus Sanctus sit tertia in Divinitate persona, quodque ex Patre, & Filio procedat.

I. Spiritus Sanctus esne Deus?

R. Ita.

I. Debetne adorari uti Pater, & Filius?

R. Omninò. Nam est unus Deus cum Patre, & Filio, habens eandem cum utroque Divinitatem. Hoc discertis, & perspicuis verbis Symbolum Constantinopolitanum profitetur: *Et in Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem; qui ex Patre Filioque procedit, qui cum Patre, & Filio simul adoratur, & conglorificatur.*

I. Docentne clarè, & dilucidè Scripturæ Sacræ, quòd Spiritus Sanctus sit Deus?

S. Tho. 1. p. q. 27. a. 1. in O.

R. Clarissimè. Dicebat Sanctus Petrus ad Ananiam: *Cur tentavit Satanas cor tuum mentiri te Spiritui Sancto? non es mentitus hominibus, sed Deo.* Vide S. Hieron. sup. cap. 63. Isaiæ. S. Ambros. lib. 3. de Spiritu Sancto. cap. 10. Præterea solus Deus est ubique, & de Spiritu Sancto dicitur: *Quò ibo à Spiritu tuo?* Et: *Spiritus Domini replevit orbem terrarum.* Solus Deus omnia novit, & de Spiritu sancto dicit Apostolus: *Spiritus omnia scrutatur etiam profunda Dei.* Solus Deus habet templum; & de Spiritu sancto scribit idem Apostolus: *An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus Sancti: glorificate & portate Deum in corpore vestro.* Vide S. Augustin. Enchir. c. 56. *Tres sunt*, inquit Joannes Apostolus, *qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt.*

Act. 5.

Psal. 138. Sap. 1.

1. Cor. 2.

2. Cor. 6.

1. Joan. 5.

Et, si Spiritus Sanctus Deus non esset, & idem Deus cum Patre, & Filio, nunquam Dominus eum cum Patre, & Filio conjunxisset, dicens: *Baptizantes eos*

Matth. ult.

Digitized by Google

in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Hinc enim intelligimus auctorem gratiæ, & justificationis esse Spiritum Sanctum cum Patre, & Filio, qui sunt tres personæ divinæ, & unus Deus, sive tres personæ, unam & eandem habentes essentiam, & divinitatem. Denique in hoc Symbolo Apostoli, quomodò dixerunt: *Credo in Deum Patrem*, & *Credo in* JESUM *Christum*; sic etiam dixerunt, *Credo in Spiritum Sanctum*; ut trium divinarum personarum demonstraretur æqualitas. In aliis enim Articulis non dixerunt: Credo in Ecclesiam Catholicam, in Communionem Sanctorum, in remissionem peccatorum, sed absque particula IN Credo Ecclesiam, credo Sanctorum Communionem, credo remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, vitam æternam.

Aug. in Joan. c. 14.

I. Fuitne jam ab initio Ecclesiæ magni æstimata hæc doctrina, & pro necessario fidei articulo habita?

R. Planè. Nam homini Christiano non magis licet hanc partem ignorare, vel de ea minùs rectè sentire, quàm de aliis superioribus articulis. Quare Apostolus reperiens Ephesios quosdam Spiritus Sancti personam ignorare, à quibus cùm quæsivisset: An Spiritum Sanctum accepissent? cùm illi ne si Spiritus Sanctus quidem esset, se scire respondissent, statim rogavit: *In quo ergo baptizati estis?* quibus verbis significavit distinctam hujus Articuli cognitionem fidelibus maximè necessariam esse, quasi dicat: Ipsa Baptismi forma expresè nominat tres Sanctissimæ Trinitatis personas; & non confertur aliter Baptismus, quàm *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: quæ est notitia, quam fideles necessariò habere debent Sanctissimæ Trinitatis, in qua Spiritus Sanctus est tertia persona.

Act. 19.

I. Quis est hujus articuli fructus?

R. Hunc præcipuè fructum ex illo capiunt Christiani; quòd cùm attentè cogitant se quidquid habent, Spiritus Sancti munere, & beneficio consecutos esse; de seipsis modestiùs, & humiliùs sentire, & in Dei præsidio omnem spem ponere incipiunt; qui primus homini Christiano gradus ad summam sapientiam, & felicitatem esse debet.

I. Qua ratione intelligi potest, quòd Spiritus Sanctus ex Patre, & Filio procedat, sitque Deus ipsemet, ejusdem cum Patre, & Filio Divinitatis?

R. Diximus aliàs non esse necessarium, quòd mysteria fidei, præsertim Sanctissimæ Trinitatis arcana intelligamus, sive comprehendamus; sufficit quòd ea credamus. Et quidem quod ad vulgus spectat, satis erit, si illa prout in Catechismo per Catholicos Pastores traduntur, rudi modo addiscat, & firmissimè credat absque curiosa, periculosave indagine eorum, quæ humanæ rationi sunt impervia.

I. Acquiesco per omnia iis, quæ dicis, verùm si grave non est, cuperem mihi idipsum aliqua similitudine ostendi.

R. Fecero lubens, si tamen quod omninò certum est, supposueris res divinas perfectè ostendi non posse rerum creatarum, & præsertim materialium exemplis. Similitudinem ergò maris seu lacus accipe. Nam mare a flumine producitur, ut flumen à fonte prorumpit; quæ pura illa atque eadem aqua est. Sic ergo Pater æternus ut fons in Divinitate producit Filium ut flumen, & tandem Pater, & Filius ut fons, & flumen producunt Spiritum Sanctum, ut mare aliquod. Ubi nihilominus Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus non sunt tres Dii, sed unus Deus. Vel aliter: Pater est velut Sol æternus; Filius est Solis hujus æterni radius; Spiritus sanctus est hujus Solis, & hujus radii ardor. Vel etiam sic: Ex Adam protoplasto formata est Eva, ex Adam & Eva productus Seth.

Similia. V. Aug. de Symbol. ad Catech. l. 1. cap. 9.

Tertul. cōtra Praxium Athes. sect. 4. contra Arianos. Nazian. orat. 3. de Theolog.

I. Estne tolerandum quòd idiotæ, & simplices homines Spiritum sanctum columbam existiment?

R. Minimè, sed diligenter instruendi sunt, verbisque acribus redarguendi pravæ ejusmodi opinionis. Blasphemum quippè est, putare Spiritum sanctum, qui Deus est, bestiæ esse similem, corpusque & membra habere.

I. Quid igitur eis dicetur quamobrem Spiritus Sanctus in columbæ specie, præsertim super Christi baptizati, ejusque Matris annunciatæ effigiè depingatur?

R. Nequaquam hic putandum esse Spiritum Sanctum corpus habere, aut oculis corporalibus videri posse, sed ideò sic depingi, ut illius effectus, quos in hominibus

Digitized by Google

bus operatur, explicentur. Et quia columba simplex est, pura, zelosa, & fœcunda; ideò super Christo ac Diva virgine sic pingitur, ut Christum ac Divam Virginem omnibus donis ac gratiis Spiritus sancti repletos fuisse intelligamus, & præsertim sancta simplicitate, puritate, animarum zelo, ac spirituali fœcunditate, quibus infinitos filios, nimirum fideles omnes, bonosque Christianos acquisierunt. Vid. *Cypr. de unitate Ecclesiæ.*

I. Teneamurne absque ulla dubitatione credere, quòd Spiritus sanctus non solùm sit Deus, sed etiam quòd ipse sit tertia in Divinitate persona, à persona Patris Filiique distincta?

Spiritus S. est tertia in Divinitate persona.

R. Omninò, quòd jam ante, si advertisti, declaravimus; nam si à Patre Filioque procedit, necessarium est, ut à suo principio distinguatur; & ipsa Baptismi forma supra memorata clarè hanc veritatem ostendit ex c. 28. Matth. Quod quidem testimonium maximi est faciendum, utpotè familiarissimum, & nihilominùs certissimum; & à Domino Salvatore prolatum; qui constituit ut in primo fidei nostræ Sacramento profiteamur clarè & distinctè fidem Sanctissimæ Trinitatis, quasi primum, maximum, præcipuè necessarium religionis Christianæ mysterium.

Joan. 14. & 15. Rom. 4. Gal. 4. Matth. 20. Joan. 15.

I. Quid sibi vult quod Spiritus sanctus interdum *Spiritus Patris*, interdum *Spiritus Filii* appellatur; modò à Patre, modo à Filio mitti dicitur; & quod habet, interdum à Patre, interdum à Filio, accepisse pronunciatur?

R. Hoc etiam est præcipuum aliquod in hac materia doctrinæ caput; scilicet Spiritum sanctum à Patre, & Filio, ut antè dixi, æterna processione procedere. Id enim Ecclesiastica regula, à qua Christiano non licet aberrare, credendum nobis proponit, & divinarum litterarum, & Conciliorum auctoritate confirmatur. Ad Nestorium scripsit Cyrillus in hæc verba: *Spiritus appellatus est veritatis, & veritas Christus est: undè & ab isto similiter sicut à Patre procedit.* Epistola ista habetur in Concilio Ephes. tom. 1. c. 24. Vide Sanctum Thomam sup. 1. quæst. 36. art. 4. & Bellarm. lib. 2. de Christo cap. 20.

I. Ita quidem, sed ante docebas Spiritum sanctum unum esse Deum cum Patre, & Filio adorandum, & conglorificandum; qui ergò fit quòd à Patre, & Filio procedat; si ab iis procedit, manetne igitur unus cum illis?

Spiritus S. ita procedit à Patre & Filio, ut unus cum illis maneat Deus.

R. Planè. Nefas est de eo quidquam addubitare. Nonne advertisti, quod modò dixi, Spiritum sanctum tertiam esse in Divinitate personam, à Persona Patris, & à personâ Filii distinctam; quia ab utroque procedit; nam qui procedit ab alio, non potest esse una, & eadem persona cum illo à quo procedit, cùm nemo à seipso procedere possit.

I. Sed quomodò manet cum Patre, & Filio unus Deus?

R. Quia ab illis procedit perfectissimè unus in natura cum illis, undè fieri nequit, ut Deus non sit; & quamvis à Patre, & Filio procedat, non tamen Patris, & Filii naturam ullo modo egreditur, & ideò manet una eademque res cum utroque, una, inquam, natura divina, unus Deus. Hinc tua quæstio videtur ex aliqua stolida suppositione manare, quasi procederet Spiritus sanctus à Patre, & Filio, ad eum modum quo solent res creatæ à suo creatore procedere, vel etiam res factæ à suo factore; quæ ab eo differunt non solo nomine, aut proprietate, sed etiam tota natura.

I. Pulchra sunt ista, nec dubito quin verissima; verumtamen video esse difficiliora quàm ut ea capiamus. Igitur, si habes aliquam Ecclesiæ vel Concilii Oecumenici definitionem in hac materia, profer? lubens audiam.

Conc. Lateranense.

R. Concilium Lateranense celebratum sub Innocentio III. sic habet. *Firmiter credimus, & simpliciter confitemur, quòd unus solus verus Deus, æternus, immensus, & incommutabilis, omnipotens & incomprehensibilis, & ineffabilis Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Tres quidem personæ; sed una essentia, substantia, natura, simplex omninò. Pater à nullo, Filius à Patre solo, ac Spiritus sanctus pariter ab utroq; absque initio semper ac sine fine. Pater generans, Filius nascens, & Spiritus sanctus procedens; consubstantiales, omnipotentes, & coæterni.*

In decretal. tit. de summa Trinit. & fide Cathol.

Concilium quoque Lugdunense celebratum

Digitized by Google

Concil. Lugdunense.

bratum sub Gregorio X. sic habet: *Fideli & devota professione fatemur, quòd Spiritus Sanctus æternaliter ex Patre, & Filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex uno principio; non duabus spirationibus, sed unica spiratione procedit.*

Cur Spiritus S. non potest dici Filius Patris & Filij.

I. Cùm Spiritus Sanctus à Patre, & Filio in natura similis, & consubstantialis utrique producatur, cur eorum Filius dici non potest?

R. Respondet S. Thomas 1. part. quæst. 27. art. 4. & de Potentia quæst. 10. art. 2. ad 22. argumentum, *Verbum Dei propterea Filium esse, quia ex vi, & natura sua productionis procedit, ut similitudo quædam, & imago producentis. Nam procedit per actum intellectus, res autem non verè intelligitur, nisi notitia sui verbum interium producatur, quod sit rei, quæ intelligitur, similitudo, & expressio: unde rem plenius intelligis, qui clarius imaginem illius animo concipis. Idcò autem Spiritum Sanctum non esse Filium; quia licet Patri, & Filio similis existat, non tamen ex vi sua productionis similis procedit. Nam procedit per modum amoris: amor verò ex natura sua non est rei amatæ similitudo, sed quidam in rem amatam impulsus.*

I. Estne præter hanc æternam Spiritus sancti processionem, qua sine tempore procedit à Patre, & Filio, temporalis aliqua ejus processio sive missio?

Processio Spiritus S. alia æterna, alia temporalis.

R. Ita; & ista processio sive missio est, qua in tempore mittitur à Patre, & Filio ad sanctificandam creaturam. Adeò quòd duplex Spiritus sancti missio in Scripturis demonstretur, prior illa, qua ab æterno communiter, & simul procedit à Patre, & Filio: & posterior hæc, qua in tempore gratiæ communiter, & simul ab utroque mittitur, proceditque ad creaturam.

I. Quare tertia persona in Sanctissima Trinitate Spiritus Sanctus vocatur, cùm etiam omnes Angeli, omnesque Animæ beatæ spiritus sint, & quidem sancti?

R. Solus Deus est ex natura sua sanctus & sanctificans, quidquid sanctum est, creatura verò per gratiam, & participationem quandam sanctæ sunt, & sanctificantur, non autem sanctificantes. Hoc sensu dicebat Dominus: *Quid me interrogas de bono? unus est bonus Deus.* Cæteroquin omnia quæ fecit Deus sunt valdè bona, participatione. Matth. 19. Genes. 2.

I. Non satisfacis mihi, nec solvis plenè petitam quæstionem; si hoc nomen *Spiritus Sanctus* convenit Deo per excellentiam, & naturam, qua ratione tertiæ dumtaxat personæ attribuitur? Nonne etiam Pater, & Filius spiritus sunt, & sancti?

Cur hoc nomen Spiritus S. tertiæ in Divinitate personæ attributum?

R. Ita, omninò sunt; Deus enim in tota sua natura sanctus & Spiritus est, pariterque singulæ personæ. Isaiæ 6. Apoc. 4. At verò cùm prima persona nomen proprium habeat, nempè Patris; & secunda persona, nempè Filii; tertium hoc nomen commune, tertiæ personæ cessit, quo ab aliis duabus discerneretur, & ut ejus operatio, quæ est animarum sanctificatio, intelligeretur.

I. Quis tertiæ in Divinitate personæ hoc nomen Spiritus sancti dedit?

R. Sacræ Scripturæ veteris, & novi Testamenti. In veteri quidem Testamento sic orabat David: *Spiritum sanctum tuum ne auferas à me.* Et in libro Sapientiæ legimus: *Sensum tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis?* In novo autem Testamento jubemur baptizare *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Et docent Evangelistæ B. V. Mariam concepisse de Spiritu sancto. Rursumque Sanctus Joannes Baptista Christo testimonium perhibens dicit de eo: *Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto:* Et alibi testatur se vidisse Spiritum sanctum descendentem, quasi columbam de cœlo, post Baptismum à Christo susceptum, & super eum mansisse. Psal. 50. Sap. 9. Matth. 28. Matth. 3. Joan. 1. Marc. 1. & Luc. 3.

I. Quare tertia persona Trinitatis non habet proprium nomen, quemadmodum Pater, & Filius?

R. Quòd tertia persona habeat nomen commune Spiritus sancti non proprium aliquod, sicut prima persona quæ dicitur Pater, aut secunda quæ Filius nominatur, non oritur ex imperfectione ipsius tertiæ personæ, sed ex ignorantia nostra. Nos enim de rebus divinis loqui non possumus, nisi per omnia nostra, quæ habeant aliquam proportionem, aut

simili-

similitudinem ad res divinas; & quia apud nos qui generat, dicitur Pater, & qui generatur, dicitur Filius, & in Deo est generatio quamvis non corporalis, sed intellectualis, & purissima, atque eminentissima; ideò prima persona quæ generat secundam, dicitur Pater; & secunda quæ generatur, dicitur Filius, tertia verò quæ procedit à prima, & secunda, non per generationem, sed per aliam productionem nobis incognitam, non habet proprium nomen, sed relinquitur ei nomen commune, Spiritus sanctus.

S. Aug. l. 3. contra Maxim. c. 14.

I. Nunquid habet etiam plura alia nomina Spiritus sanctus?

Spiritus S. diversa nomina in Scripturis.

R. Ita, dicitur enim aliquando *Paracletus*, quod latinè redditur consolator vel advocatus: quoniam consolatur pavidas, & afflictas mentes eorum, qui inter spem, & metum velut anheli extendunt se ad futura; Et patrocinatur iis, qui prosequuntur jus suum sibi Christi sanguine quæsitum, tanquam advocatus eorum. Interdum dicitur *Spiritus rectus*, *Spiritus principalis*, *Spiritus bonus*, ratione Divinitatis suæ; aliquando vocatur *Spiritus Patris*, & *Filii*, quia à Patre Filioque procedit, aliquando etiam vocatur *unctio*, propter lætitiam, & charitatis ardorem, quem in nobis suscitat, inquit August. sup. Psalm. 108. dicitur etiam *fons vivus*, quia mundat nos à peccatis nostris, & irrigat ariditatem animæ nostræ ad fructificandum, & proficiendum in virtutibus, eodem Augustino interprete. Ecce S. Petrus Spiritu sancto plenus primo die 3. millia ad Christi fidem suæ prædicatione perducit; secundo quinque millia, ut videatur cœptum impleri illud Isaiæ: *Lætabitur deserta, & exultabit solitudo, germinans germinabit, & quæ erat arida, & sitiens, erit in fontes aquarum.* Adde quod Spiritus Sanctus rore gratiæ suæ ardorem libidinis extinguit, & sitim animæ explet, Joan. cap. 4. Appellatur *ignis*, Matth. 3. Luc. 3. quia excoquit scoriam, & immunditiem veteris vitæ, inflammat insuper, & illuminat.

Isai. 35.

Nuncupatur quoque *digitus Dei*, Exod. 8. & 31. Luc. 11. Matth. 12. ut unius essentiæ cum Patre essentiæ, ac ab utroque procedere intelligatur, quemadmodum digitus à corpore per brachium, quo Dei Filius significatur, ut notat Didymus lib. 1. de Spiritu Sancto, & plures alii Patres. Sanctus verò Augustinus lib. 2. quæstionum Evangelicarum c. 27. & lib. de Catechis. rudibus cap. 20. observat congruenter *Dei digitum* appellari, propter variorum donorum distributionem; Nam & digiti plures, & diversæ sunt mensuræ, atque quantitatis.

Amb. l. 3. de Spiritu S. c. 23. & in cap. 11. Luc. S. Hier. in c. 12. Matt. Cyrill. lib. 13. Thesauri. S. Joan. 14.

I. Quare Spiritum Sanctum *donum Dei altissimi* dicimus, cùm dicat Scriptura de tota Sanctissima Trinitate; *veniemus, mansionem apud eum faciemus*; si tota Trinitas sese nobis donat, & communicat; cur Spiritum Sanctum particulariter *donum* appellamus?

R. Nomen *doni*, quatenus est personale, proprium est Spiritus sancti, quia ex vi suæ processionis solus ut amor emanat: amor verò, primum est quod donatur. Nam per Spiritum sanctum diffunditur in nobis charitas, & per charitatem tota nos inhabitat Trinitas.

S. Th. 1. p. q. 38. artic.

I. Utrùm creaturæ rationali detur Spiritus sancti persona, an tantùm creata ejus munera?

R. Dicendum est Spiritum sanctum verè quoad personam quoque dari amore essentiali, omnibus divinis personis communi, ac proinde à se ipso etiam dari; juxta illud Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*. Ubi Spiritus sanctus à suis donis distinguitur, & tam ipse, quam ejus dona dari asseruntur. Licèt enim ante in anima fuerit per essentiam, potentiam, præsentiam: datur tamen rursum animæ dum illa justificatur, ut sit in ea novo modo, scilicet; quasi in templo suo, eamque per charitatem sanctificet, & faciat participem sui amoris.

Reipsa & physicè donari nobis ipsam personam Spiritus S. cum suis donis, atq; adeò totam Trinitatem. S. Bonav. in 1. dist. 14. a. 2. q. 1. S. Th. 1. p. q. 43. a. 3. & 6. & q. 38. a. 8.

I. Habesne exempla quibus mirabiles Spiritus sancti operationes in iis comprobes, in quibus inhabitavit?

R. Ita. *Lubet*, inquit Sanctus Gregorius, *oculos fidei in virtute opificis hujus attollere, atque sparsim Patres novi, ac veteris Testamenti considerare; & apertis oculis fidei, David, Amos, Danielem, Petrum, Paulum, Matthæum intueor*, &c. *post pauca: Implet namque cithara dum, &*

Suar. l. 12. de Deo trino & uno c. 8. n. 8. 11. 12. & alii. Exempla.

Psal-

Digitized by Google

Psalmistam facit: Implet Pastorem vellicantem Sycomoros, & Prophetam facit, implet abstinentem puerum; & Judicem senum facit; implet piscatorem, & Prædicatorem verbi facit; implet persecutorem, & Doctorem gentium facit; implet publicanum, & Evangelistam facit.

Hoc eodem Spiritu animati sunt Martyres ad quælibet tormenta, pueri & Virgines magno numero, quibus dum latera incendebantur, ubera avellebantur, rotæ & ignes parabantur, exultabant quasi ad epulas invitati, ipsosque tyrannos irridebant.

Nota est B. Luciæ animi fortitudo. Vide Breviarium Romanum ad 13. Decembris.

LECTIO SECUNDA.

De Donis Spiritus Sancti.

I. QUæ sunt Spiritus sancti dona? R. Septem illa quæ super Christum requievisse Propheta testatur; & quæ ab ipso ceu fonte omnis gratiæ in alios derivantur: *ut donum Sapientiæ, donum intellectus, consilii, scientiæ, fortitudinis, pietatis, ac timoris Domini.* Septem dona Spiritus Sanct. Isai. 11. Joan. 1.

I. Sed cur hæc dona Spiritus sancti specialiter dicuntur?

R. Propter rationem jam sæpiùs allegatam, quia etsi omnia Sacrosanctæ Trinitatis, quæ fiunt extrinsecus, opera, toti Trinitati sint communia; ex eis tamen illa Spiritui sancto appropriantur, quæ ex Dei summa charitate in nos emanant.

I. Numquid omne bonum à Dei bonitate & misericordia, id est, à Spiritu sancto, ad nos profluit?

R. Ita quidem: *quid enim habes, quod non accepisti*; veruntamen quædam per excellentiam dicuntur Spiritus sancti dona, quia ex speciali misericordia Spiritus Sanctus in nobis aliquando operatur quosdam insignes virtutum effectus, qui sunt hæc septem dona. 1. Cor. 4.

I. Quorsum hæc septem Spiritus sancti dona?

R. Ut eorum ope faciliùs, & majori cum gustu benè operemur, iisque velut gradibus ad Christianæ perfectionis fastigium ascendamus.

I. Quid est timor Domini?

R. Est Spiritus sancti donum, quo peccator divinæ justitiæ timore salubriter concutitur ad conversionem tali vel consimili ratione: *Deus quantum Patris pietate indulgens semper & bonus est, tantùm Judicis majestate metuendus.* De timore Dei. S. Cypr. de lapsis.

I. Cur incipis à timore Dei, Spiritus sancti dona declarare?

R. Quia *initium sapientiæ timor Domini.* Neque refert quòd Propheta enumeret illa incipiens à sapientia, & finiens in timore Domini; quia id agit, ut à summo deorsum ad nos descendens ostendat qualiter nos ascendere oportet. Fingas ergò hæc septem Spiritus sancti dona, esse instar scalæ septem graduum, in qua primus gradus undè ascenditur, sit timor Domini; supremus verò ad quem pervenitur, sit sapientia, sive donum sapientiæ. Psal. 110.

I. Quotuplex est *timor Domini*?

R. Duplex, servilis & filialis; Servilis est, quo gehenna timetur, & ideò peccare reformidatur; filialis est, quo quis amore Dei, ne ejus bona gratia excidat, desistit à peccato, & hic dicitur castus vel sanctus timor, *permanetque* etiam cum sapientia, *in sæculum sæculi.* Psal. 18.

I. Estne bonus, & utilis timor servilis?

R. Omninò, nam adnumeratur inter primas partes, quibus se peccator ad justificationem disponit. Conc. Trid. sess. 6. cap. 6. vide ibi, Can. 8. & sess. 14. cap. 4. & Can. 5. Et Dominus ipse illum suis auditoribus prædicabat: *Timete eum*, inquiebat, *qui potest, & animam & corpus perdere in gehennam.* Et hic fuit acerrimus stimulus Apostolis, & Martyribus, ad generosè superandum equuleos, ignes, leones, omniaque tormenta: quin & Machabæis septem. 2. Machab. 7. Vide S. Ambrosium in Expositione Psalmi 118. serm. 21. Matth. 10.

I. Habuitne Christus timorem Domini?

R. Ita. Nam Isaias dicit, quod timor Domini requieverit super eum: verùm hic timor in Christo Domino planè filialis erat, ex intimo amore, & reverentia Dei procedens.

I. Qui-

Digitized by Google

I. Quibus potissimùm mediis perveniatur ad Dei timorem?

Quibus mediis ad Dei timorem perveniatur.

R. Primum medium est, cognitio sui; quod tradit Bernardus in Cantica. *Volo*, inquit, *animam primùm scire seipsam, quod id postulet ratio & utilitatis, & ordinis. Ordinis, quia quod nos sumus, primum est nobis: utilitatis verò, quia talis scientia non inflat, sed humiliat. Nam quomodò non vere humiliabitur in hac vera cognitione sui, cùm se perceperit oneratam peccatis, mole hujus mortalis corporis aggravatam, carnalium desideriorum face infectam, cæcam, curvam, implicitam multis erroribus, expositam mille periculis*, &c. *Tali itaque ordine salubriter innotescit Deus, cùm priùs homo se noverit in necessitate positum, & clamabit ad Dominum, & exaudiet eum. Sed jam demum adverte, quomodo utraque cognitio Dei, & tui, sit tibi necessaria ad salutem. Nam si ignoras te, non habebis timorem Dei in te, non humilitatem. An verò sine timore Dei, & sine humilitate de salute præsumas, tu videris*, &c.

Ser. 36. & 37. V. sup. lect. 2. prælud.

Secundum medium est, meditatio frequens novissimorum, maximè judicii, & inferni, quod tradit S. Ephrem sermone de patientia: *semper mente*, inquit, *timorem Dei sumito, memor semper novissimi, atque tremendi illius diei, quando cœli ardore ignis solventur, & terra cum omnibus operibus quæ in ea sunt, comburetur, quando astra tanquam folia decident, Sol & Luna tenebris obscurabuntur, neque dabunt lumen suum. Quando apparebit Filius Dei, & de cœlis in terram descendet, cœlorumque virtutes commovebuntur. Quando Angelorum discursiones, vocesque tubarum supervenient, ignis in conspectu ejus ardens atque comburens totum orbem. In circuitu ejus tempestates maximæ, terræque motus horribiles ac fulgura, qualia nunquam evenerunt, ut vel ipsæ virtutes cœlorum tremore magno corripiantur. Vide similia* apud Sanctum Basilium in Psalmum 33. Quomodò tamen rationabilis; & secundùm scientiam debeat esse hic timor, docet Sanctus Ambrosius serm. 5. Psalm. 118.

V. sup. c. præced. lec. 4. §. 6. 7.

Et infr. p. 4. c. 6. lec. 4.

Tertium medium, semper habere Deum præ oculis. Ita consulit Chrysost. hom. 8. in Epist. ad Philip. cùm tractat verba Apostoli, *cum timore, & tremore vestram salutem operamini. Talem timorem*, ait, *habebat Paulus, quapropter dixit: Metuo ne quo pacto cùm aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar. Si enim temporalia sine timore comparari, & disponi nequeunt, quanto minùs spiritualia? dic enim mihi, quis litteras absque timore didicit? Quis artis cujusquam peritus factus est absque timore? Quomodò verò comparabitur iste timor? Si cogitaverimus Deum ubique præsentem esse, omnia audire, omnia videre, non solùm quæ opere fiunt, & quæ dicuntur, sed & quæ in corde sunt omnia, & quæ in profundo sunt animi: Judex est enim cogitationum, & consiliorum cordis. Dic mihi si tibi semper proximè principem standum esset, non cum timore astares? Quando comedis, cogita præsentem esse Deum, adest enim. Quando dormiturus es, quando iracseris, quando rapis, quando delitiaris & quicquid tandem feceris, cogita adesse Deum, & nunquam in risum incides, nunquam ad iram accenderis. Artifex, etiamsi peritus sit, cum timore tamen, & tremore stat metuens ne ab ædificio decidat; et tu credidisti, multa bona patrasti, in sublime ascendisti, cautè teipsum contine, oculumque vigilantem habe, ne inde excidas. Sunt enim multa nequitiæ spirituales, quæ te deficere conantur. Servite Domino in timore, et exultate ei cum tremore.*

Epist. ad Philip.

Præsentiæ Dei meditatio timorem generat.

Simile.

I. Estne magnum hoc Dei donum, timor Domini?

R. Maximum. *Est enim*, ut dicit Gregorius, *anchora cordis, pondus timoris.* Et Tertullianus: *Timor fundamentum est salutis, cavendo salvi erimus; qui sollicitus est, is verè poterit esse securus.* Quod mirè quadrat cum eo, quod dicit Scriptura: *Si non in timore Domini tenueris te instanter, subitò subvertetur domus tua.*

Greg. l. 6. Moral. cap. 27. Lib. de cultu fer. c. 2. Eccl. 27.

I. Sed qua ratione poterit quis se continere in timore Domini?

R. Si consideret attentè instabilitatem humanam, & quod ignoret quid sibi tandem accidet. 2. Cautiores nos esse convenit exemplo Angelorum, qui suo gradu exciderunt. *Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles, et in Angelis suis reperit pravitatem; quantò magis qui inhabitant domos luteas, et terrenum habent fundamentum?*

Modus se continendi in timore Dei. Job. 4.

Digitized by Google

tum? Consumentur velut à tinea: & rursum capite 15. *Ecce inter Sanctos ejus nemo immutabilis & cœli non sunt mundi in conspectu ejus*. 3. Eorum exemplo qui lapsi sunt ex nimia præsidentia & securitate, atque ex occulta quadam superbia, qua suæ virtuti, & sanctitati nimis innixi & confisi sunt: *Vidimus*, inquit auctor soliloq. cap. 29. tom. 9. operum S. August. *Vidimus*, inquam, *multos; Domine, ex Patribus nostris* (tales fuerunt Origines, Tertullianus, & Lucifer Calaritanus) *quod utique sine magno tremore non recolo, sine multo timore non confiteor, ascendisse primitus quodammodò usque ad cœlos, & inter sidera nidum suum collocasse, postmodum autem cecidisse usque ad abyssos, & animas eorum in malis obstupuisse. Vidimus stellas de cœlo cecidisse ab impetu ferientis caudæ draconis, & eos qui jacebant in pulvere terræ, à facie sublevantis manus tuæ, Domine, mirabiliter ascendisse. Vidimus vivos morientes, & mortuos à morte surgentes, & eos qui inter Filios Dei ambulabant, in medio lapidum ignitorum, quasi lucum ad nihilum defluxisse. Vidimus lucem obtenebrasse, et de tenebris lucem processisse, quia publicani, et meretrices præcedunt incolas in regno cœlorum, Filii autem regni ejiciuntur in tenebras exteriores.* Vis exempla antiquiora? Noti sunt lapsus, heu infelices nimis! Protoplasti. Samsonis Salomonis, Apostolorum, &c.

Exempla.

I. Quid est *donum pietatis*?

R. Est donum Spiritus sancti, quo is, qui timore Domini jam correptus, & gehennam, quam peccatoribus minatur Deus, perhorrescens, statuit deinceps voluntatem Dei, & mandata ejus adimplere. Ubi Nota, per timorem Dei fugit peccator à castris diaboli, per pietatis donum accedit ad partes Dei; vel, timor jugum diaboli abjicit; pietas jugo Dei se subjicit.

Pietas.

I. Quid est *donum scientiæ*?

R. Est Spiritus sancti donum, quo quis scientiam nanciscitur rerum divinarum, & humanarum, ad iis rectè utendum ad salutem animæ. Vid. Bern. serm. 36. & 37. in Cant. & Thom. à Kemp. lib. 1. c. 1. 2. 3. de Imit. Christi. Et quæ nos supra lectione 1. & 2. præludiali, ubi de Dei & sui ipsius cognitione.

Scientia.

Ad scientiam pertinet cognitio Sacramentorum, Scripturarum, rerum ad fidem, fideique confirmationem spectantium; & quamvis earum rerum scientiam speculativam per Theologicæ facultatis principia consequi possimus; At certè practicam conjunctam cum Dei cultu, timore, obedientia, & amore à Deo nobis donari necessum est; unde dicit Psal. *qui docet hominem scientiam*. Sanè quid prodest homini scire rerum singularum definitiones, divisiones, proprietates, quid juverit Theologiæ subtilissimas, & reconditissimas quæstiones acutissimè disputare, denique Eximium Dominum, & Doctorem irrefragabilem nominari, nisi illa omnia sciverit ad benè & piè vivendum? *Vani enim sunt omnes homines*, ut alias diximus, *in quibus non subest scientia Dei*. Psal. 93. Sap. 13.

Qui Christum noscit, sat scit, si cætera nescit;

Qui Christum nescit, nil scit, si cætera noscit.

I. Quis in hoc genere scientiæ Doctor eximius fuit?

R. Sanctus Paulus, qui dicit: *Non judicavi me scire aliquid inter vos, nisi* JESUM *Christum, & hunc crucifixum*. Sicut uter vel follis vino vacuus, sed vento turgidus vanus est, quia nihil in se habet solidi; sic Philosophus, Orator, Theologus, Dei practicæ cognitione, gratia, & amore destitutus, & inani scientiæ vento fastuque inflatus, vanus est & stultus. Bulla est vento tumida, quæ mox ab aere diffabitur, vapor est, fumus est, qui mox 1. Cor. 8. Simile.

——*tenues vanescet in auras*.

I. Quis ergò est finis, usus rectus, & modus scientiæ?

R. Illum tradit Sanctus Bernard. explicans locum Apostoli 1. Cor. 8. v. 2. his verbis: *Vides, quoniam non probat multa scientem, si modum sciendi nescierit: modus est ut sciat quo ordine, quo studio, quo fine quæque nostra opus: Quo ordine? ut id prius quod maturius ad salutem. Quo studio? ut id. ardentius quod vehementius ad amorem. Quo fine? ut non ad inanem gloriam, curiositatem, aut aliquid simile, sed tantùm ad ædificationem tuam vel proximi.* Ser. 16. in Cant. Rectus modus sciendi quis.

Sunt

Sunt namque qui scire volunt eo fine tantum ut sciant, & turpis curiositas est: & sunt qui scire volunt, ut sciantur & ipsi, & turpis vanitas est, qui profectò non evadent subsannantem Satyricum.

Scire suum nihil est, nisi se scire hoc sciat alter.

Et sunt qui scire volunt, ut scientiam suam vendant, & turpis quæstus est. Sed sunt quoque qui scire volunt ut ædificent, & charitas est: & item scire volunt, ut ædificentur, & prudentia est.

Idem l. de consc. cap. 2. *Multi*, ait, *quærunt scientiam, pauci conscientiam. Si verò tanto studio, & sollicitudine quereretur conscientia, quanto quæritur sæcularis, & vana scientia, & citiùs apprehenderetur & utilius retineretur.*

Fortitudo. I. Quid est *donum fortitudinis*?

R. Est donum Dei, quo, qui resolvit deinceps strenuè Domino Deo servire, ejusque voluntatem perficere, confortatus omnem difficultatem superat, quæ in exercitiis pietatis occurrit.

I. Qualiter hoc donum fortitudinis consequi possumus?

Qualiter fortitudinem consequi possumus.

R. Si ferventi illud assiduaque oratione petierimus. In hujus rei figuram levante Moyse manus ad Dominum, Filii Israel vincebant Amalec, & illo rursum deprimente; vincebantur ipsi. Secundò Spiritus sanctus solet hoc fortitudinis donum iis impertiri, qui lumbos præcingunt, & carnis luxuriam per continentiam coarctant. *Cùm infirmor*, inquit Apostolus, *tunc potens sum*; tunc potens, fortis, & validus fio, gratiæ, magnanimitatis, humilitatis, spei, ipsiusque Dei viribus, qui tunc adest, suasque vires exerit, ac mihi suggerit, quando secundùm carnem infirmor, quando patientia, carnis insolentiam domo, & supprimo. Tertiò, qui incessanter & seriò exercent se in virtutibus, fortitudinem quodammodò ipsi acquirunt. Rusticani homines (inquit Bern.) quotidiano labori assuefacti, vires, robur & fortitudinem quasi per habitum sibi comparant; ita & tu per quotidianum Christianarum virtutum exercitium, & continuam contra vitiorum lernam, dimicationem, labori assuesce.

Exod. 17.

2. Cor. 12.

Sanctus Dominicus Loricatus, rogatus quomodo ad tantam vitæ austeritatem perveniisset: sicut somnus, inquiebat, *somnum adescat, sic vigilia vigilias pariunt, labor laborem, pœnitentia pœnitentiam allicit, & invitat.* Quartò, exempla ipsa non parum nos juvant, neque vulgares stimulos subjiciunt ad fortiter, & magno animo vitiis resistendum. Vide Aug. l. 8. Conf. c. 12. & Martyrologium, vitasque Sanctorum, è quibus passim suppetent exempla. Exempla.

I. Nunquid ista fuit fortitudo ingens, qua Samson catulum leonis sævum, & rugientem accurrentem ei dilaceravit, quasi hœdum in frusta discerpens, nihil omninò habens in manu sua. Judic. 14.

Et rursum, quando mandibulam asini arripiens, interfecit in ea mille viros? c. 18.

Et iterum, quando circa medium noctis consurgens apprehendit ambas portæ fores Gazæ cum postibus suis & sera, impositasque humeris suis portavit ad verticem montis? Fortitudinis corporalis exempla. 1. Reg. 17.

Nonne etiam David fortissimus censeri possit, qui Leonis, & Ursi mentum apprehendebat, & suffocabat, interficiebatque eos, & quando prævaluit adversum Goliath Philistæum in funda, & lapide?

R. Minimè gentium. Samson usque adeò enervis fuit, ut meretricula eum dormire fecerit super genua sua, & in sinu suo reclinare caput, quæ vocato tonsore, & rasis septem crinibus ejus, cœpit abigere eum, & à se repellere: & statim ab eo fortitudo discessit. De Davide autem quid dicam, nesciit tantùm frænare oculos, sed vidit deambulans in salario domus regiæ mulierem lavantem, ex adverso super Solarium suum pulchram valdè, & missis nuntiis tulit eam, vesanaque libidine victus dormivit cum ea. Non igitur hic nobis de fortitudine aliqua corporali sermo, sed de ea quæ est Spiritus sancti donum, quæque est vigor mentis seu virtus, quæ in infirmitate perficitur. Judic. 16. 2. Reg. 11.

I. Dic igitur paucis, in quo sita sit hæc fortitudo?

R. In eo, ut teipsum vincas. *Qui dominatur animo suo, fortior est expugnatore urbium.* Itaque vis Christiana, sive fortitudo Christianorum in eo cernitur, si non iræ, tristitiæ, acediæ, cenodoxiæ, superbiæ Prov. 16. Fortitudo Christiana in quo sita.

Digitized by Google

perbiæ tantùm, verùm etiam libidinis, omniumque pariter extirpet fomitem vitiorum. Pulchrè Sanctus Gregorius. *Fortitudo justorum est, carnem vincere, propriis voluptatibus contraire, delectationem vitæ præsentis extinguere, hujus mundi aspera pro æternis præmiis amare, prosperitatis blandimenta contemnere, adversitatis metum in corde superare.* Lib. 8. Moral.

I. Donum autem *consilii* quid?

Consilii. R. Est Spiritus sancti donum, quo Deus nos illuminat ad detegendas technas, & fraudes diaboli, qui sæpè sub specie boni incautos decipit. Nimirùm sub apparentia, & honesto prætextu œconomiæ ad avaritiam inducit, sub specie honestæ & licitæ recreationis ad illicitos jocos impellit, &c.

Si ergò hæres in dubio, fluctuas, nescis quid agendum, quid eligendum sit; adi magni consilii Angelum.

Exempla. Si parvi es animi, depressæ mentis, & consilii, invoca magni consilii Angelum. Si de statu vitæ deliberas, & ignoras quis tibi sit salutaris, quis capescendus; implora magni consilii Angelum, is tibi instar columnæ Hebræorum in deserto viam ostendet, & præibit in cœlum. Si in periculis, in persecutionibus, in ærumnis, in arctis positus exitum non vides, obsecra magni consilii Angelum, dicito cum Josaphat Rege siti presso, & ab hoste obsesso: 2. Paral. 20. *Cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc solùm habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.* Exempla plura habes Esth. 14. Judith. 9. 4. Reg. Ubi quid Ezechias obsessus à Sennacherib egerit. Vide v. 15.

Exempli. Denique illustre exemplum est in vita Josaphat apud Damascenum c. 30. cùm enim ipse fraudulenter à femina gentili instinctu Patris tentaretur, ut secum una nocte cubaret, adderetque illa sponsionem, si id faceret, se futuram Christianam; videret ergò, ne animam perderet, quam tam parva re lucrari posset. Hæsit ille perplexus; sed conversus ad orationem cognovit fraudes serpentis, tentationemque superavit; & astum Patris ac mulieris, sua sapientia & constantia discussit.

Intellectus. I. Quid *donum intellectus*?

R. Est donum Spiritus sancti; quo is, qui jam in vita activa, & in conflictibus contra dæmones sese exercuit, sustollitur deinceps ad contemplationem, & intelligentiam mysteriorum Dei. *Da mihi intellectum, ut discam mandata tua.* Sæpè identidem repetit David Psal. 118. Atque ut declaret quanti sit hoc donum, adgratulatur sibimet de eo obtento in Psal. 50. *Incerta* (inquiens) *& occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.*

I. Qua ratione impetrare poterit homo pretiosum hoc donum intellectus?

R. Primò, oratione: *Da mihi intellectum*, &c. Secundò, fide: *Nisi credideritis, non intelligetis.* Fidei enim merces est intellectus, inquit Prosper. Tertiò, mundicia cordis, & vitæ bonæ conscientia: *Homo cùm in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Et *nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.* Quarto, sui ipsius demissione homo disponit se ad recipiendum hoc donum, juxta illud: *intellectum dat parvulis*; &: *revelasti ea parvulis.* Psal. 118. Sent. 128. Psalm. 48. Psal. 72. 31. Psal. 118. Matt. 11.

I. Habueruntne Philosophi illi celebres & toto orbe famosi, Aristoteles, Plato, Socrates, hoc sacrum donum intellectus?

R. Minimè, nam de iis conqueritur Apostolus, quòd cùm cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum. Vide ad hanc rem caput 13. Sap. 1. Rom. 1.

I. Quibus similes erant isti Philosophi?

R. Similes pueris, qui characteres quidem mirantur, verùm non capiunt, neque intelligunt quidnam sub illis lateat. Ità nimirùm sapientes illi hujus sæculi accuratè disputabant de rerum natura, & earum proprietatibus, apte definientes, & dividentes non sine auditorum applausu; sed non intelligebant naturæ ipsius conditorem, hærentes circa caracteres & literas, id est, circa creaturas, quæ sunt Dei ter maximi, & bonitatis, sapientiæ, potentiæ, cæterorumque ejus attributorum veluti quædam vestigia, & expressi characteres; dicente Sancto & patiente Propheta: *Interroga jumenta & docebunt te, volatilia cœli, & indicabunt tibi; loquere terræ & respondebit tibi, & narrabunt pisces maris.* Sup. lect. 1. prælud. Job. 12.

I. Qui-

Digitized by Google

I. Quinam igitur dono intellectus præditi fuerunt?

R. Antonii, Pauli, Francisci, & ejusmodi viri præstantes simplicitate, humilitate, fide, vitæ sanctitate; qui cùm litteras non didicissent, probè litterarum sensum callebant, Spiritu sancto eos docente, & hoc suo intellectus dono illuminante.

Præclarum est in hac materia exemplum S. Thom. Aquin. in Brev. Roman. 7. Martii, & S. Bonav. in vita ejus.

I. Quid est *donum sapientiæ*?

Sapientia. R. Sapientia (quasi sapida scientia, inquit Divus Bernard.) est donum Spiritus sancti, quo, qui Deum cognoscit, & per donum intellectus abdita mysteriorum ejus penetrat, omnes suas actiones in Deum dirigit tanquam ad finem suum, jungens affectum intellectui, quod absque charitate fieri non potest; Sap. 7. Serm. 63. in Cant. *Anima enim justi sedes est Sapientiæ*: Unde benè infert S. Bern. Igitur *is sapiens est, qui justus est*. Cognitio ergò quæ habetur per intellectum, est quasi cognitio per visum: cognitio verò quæ habetur per donum Sapientiæ, est quasi cognitio per gustum. Hinc illud Psal. *Gustate & videte quoniam suavis est Dominus*.

I. Estne magnum & pretiosum hoc Sapientiæ donum?

R. Est pretiosissimum, & longè maximum. Vide quid de Sapientia dicat Job c. 28. v. 11. Salomon Prov. 3. v. 13. & c. 8. v. 11. ac rursùm in libro Sapientiæ præsertim c. 7. v. 7. & Eccl. c. 37. v. 27.

I. Habesne exemplum alicujus Sancti, qui sapores illos, & affectus sapientiæ interdum gustaverit?

Exemplū. R. Ita. De se confitetur Augustinus: *aliquando intromittes me in affectum multum inusitatum introrsum ad nescio quam dulcedinem, quæ si perficiatur in me, nescio quid erit quod vita ista non erit: Sed recido in hæc, erumnosis ponderibus, & reforbeor solitis, & teneor, & multum fleo, sed multum teneor. Tantum consuetudinis sarcina degravat. Hic esse valeo nec volo, illic volo, nec valeo, utrobique miser.*

LECTIO TERTIA.

De fructibus Spiritus sancti.

I. QUot sunt fructus Spiritus sancti? 12 Fructus Spiritus sancti.

R. *Duodecim. Charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.*

I. Quid sunt fructus Spiritus sancti?

R. Sunt opera Spiritus, per Apostolum opposita operibus carnis, id est, sunt effectus diversi variarum virtutum, quos virtutes in anima pariunt operante principaliter, & producente Spiritu sancto, ut iis Dei regnum mereamur & consequamur, à quo opera carnis suos operantes excludunt. In quibus primo loco, ponitur *Charitas*, quia fructus est primus & nobilissimus, ac cæterorum parens: reliqui enim sequentes, charitatis sunt fructus.

I. Quare sic appellantur fructus Spiritus sancti?

R. Quia suavitatem quandam homini ex illis operanti in anima conferunt; quemadmodum fructus arboris in ore comedentis. 2. Sicuti ex fructibus arborem cognoscimus; ita ex his Spiritus sancti fructibus cognoscere licet, boni an mali sint homines.

I. Quid est *Charitas*?

R. Est virtus diffusa in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, qua Deum amamus super omnia, & proximum sicut nos ipsos. De Charitate in 3. parte infra. Vide S. Th. 2. 2. q. 23. & sequent. Charitas.

I. Quid est *gaudium*?

R. Est fructus Spiritus sancti, qui oritur ex conscientia serena, sancta, purgata à peccatis, vitiis, animi perturbationibus. De hoc dicit Scriptura, quod secura mens sit quasi juge convivium. Et Apostolus Philippenses vult semper gaudere. *Gaudete*, inquit, *in Domino semper*. Gaudium Spiritus sancti fructus. Prov. 15. Philip. 4.

I. Qui fieri potest, ut homo semper gaudeat?

R. Si semper benè vixerit, id possibile est. *Cognovi*, inquit Salomon, *quod non esset melius, nisi lætari, & facere benè in vita sua*. Et Ecclesiasticus: *Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium, & longitudinem dierum*. 2. Eccl. 3. Eccl. 1.

Digitized by Google

Cypr. l. de laud. & bono pudic.

Contemnat vana gaudia sæculi; *voluptatem enim vicisse voluptas maxima est: neque enim ulla est major victoria, quàm qua de voluptatibus refertur.*

I. Gaudium ergò mundanorum hominum, qui suis voluptatibus laxant habenas, non est verum, & solidum gaudium quod eorum animas implere potest?

Job. 20.

R. Minimè; sic enim de illo Job: *hoc scio à principio quòd lætus impiorum brevis sit, & gaudium hypocritæ ad instar puncti.*

Hom. de compunc.

Et S. Chrysost. *ut homines ægri*, inquit, *cum multis febribus aguntur, si in aquas semetipsos frigidas immerserint; ad præsens sibi aliquid quidem videntur quæsisse solatii; multiplicatas verò flammas febrium sibi reparant: ita & nos agimus, cùm conscientia stimulis agitamur, si merè externas gaudii, & lætitiæ causas quæramus.* Et alibi docet, mundi gaudia parere tristitiam, gaudium verò spiritus durare, & crescere: *Bona*, inquit, *est talis lætitia, omni mundana major lætitia; ita lugentem omnibus gaudentibus præpono.* Et infra: propterea gaudio lætamur inutili, quod est mundi, quod statim extinguitur, & infinitos parit mœrores. Tristemur potiùs tristitia gaudii genitrice; non autem lætitia tristitiæ genitrice gaudeamus: lachrymas fundamus multam seminantes voluptatem: neque risu rideamus, dentium stridorem nobis pariente, affligamur tribulatione, ex qua indulgentia nascitur: neque delitias quæramus, ex quibus multa tribulatio paritur, & angustia. Idem Chrysost. alibi: *Impura voluptas similis est voluptati, qua afficiuntur scabiosi, cum se scalpunt; huic enim voluptati, qua brevis est, succedit longior dolor, & molestia. Extrema*, scilicet, (ut dixit Ecclesiastes) *gaudii luctus occupat.*

Simile.

Gaudium mundanorum.

Hom. 65. ad pop.

C. 11.

Boet. l. 3. metr. 7.

Elegans est; & ad id quod tractamus appositus versus Boetii:

Habet omnis hoc voluptas,
Stimulis agit fruentes,
Apiumque par volantum,
Ubi grata mella fudit,
Fugit; & nimis tenaci
Ferit illa corda morsu.

I. Estne periculosum passim, & nullo delectu cum sæcularibus delectari, & gaudere?

R. Ita: nam quid in fine talibus accidet, declarat Eccl. *Lætare juvenis in adolescentia tua, & in bono sit cor tuum in diebus juventutis tuæ; & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum, & scito quod pro omnibus his adducet te Deus in judicium.*

Eccl. 11.

I. Qualiter differt gaudium spirituale à mundano?

R. Mundani homines gaudium suum constituunt in creaturis, quòd cum illis citò finem accipit; justi autem gaudent in Domino, qui mutationem aliquam aut finem nescit. Audi Sanctum Bernardum: *Revera illud verum & solum est gaudium, quod non de creatura, sed de Creatore concipitur, & quod cùm possederis, nemo tollet à te. Cui comparata omnis alitunde jucunditas mœror est, omnis suavitas dolor est, omne dulce amarum, omne decorum fœdum, omne postremò quodcumque aliud delectare possit, molestum.*

Gaudium spirituale differt à mundano qualiter.

Eph. 114.

I. Habesne exemplum alicujus mundani, qui è sæculari, & momentanea lætitia exciderit in æterna lamenta?

R. Ita. Vide historiam divitis Epulonis. Luc. 16.

I. Habesne etiam exempla, quibus comprobes Sanctos verè in Domino gaviros esse vel in mediis tormentis constitutos?

R. Habeo. SS. Savinus, & Cyprianus Brixiani Martyres, cùm atrociter cæderentur, in ignitam fornacem projicerentur, super rotas extenderentur & dilacerarentur, gratias agentes Deo, jubilanteque dicebant: *Quàm dulcis est dilectio tua, Domine!* ita Ferrar. in Catal. SS. Italiæ ad 2. Julii.

Exempla.

Sanctus Marcus, & Marcellianus stipiti clavis affixi, cùm Judex diceret: respicite miseri, & vos ab his cruciatibus liberate: alacres responderunt: numquam tam jucunde epulati sumus, quàm libenter hæc Christi causa perferimus, in cujus amore nunc fixi esse cœpimus, utinam nos hæc tamdiu pati sinat, quamdiu corruptibili hoc corpore vestiti erimus.

Ad 18. Julii.

I. Habesne rursum exempla Sanctorum, qui in omni vita sua læti, & hilares erant?

R. Ita: de S. Antonio testatur Athan. in ejus vita, quòd læto semper, & hilari vultu animæ puritatem internam testabatur.

Exempla.

De S.

Digitized by Google

De S. Romualdo vide Breviarium Romanum ad 7. Feb.

Magnus ille Apollo apud Palladium in Lausiac. 54. suos in eremo Fratres licet solitariè, & austerè admodùm viventes excitabat ad perennem lætitiam spiritus, ut de iis dicat Palladius: *Licebat eos videre exultantes in solitudine, adeò ut nullam ejusmodi exultationem videre liceat, nec lætitiam corpoream, neque enim erat inter eos aliquis mœstus aut tristis.* Addit deinde modum, & rationem, qua eis Apollo hanc lætitiam ingerebat. *Si quis*, inquit, *videbatur præferre tristitiam, statim Pater Apollo ex eo rogabat causam; & qua erant in occulto unius cujusque cordis, renunciabat. Dicebat autem: non oportet nos esse tristes propter salutem: cùm futuri simus hæredes regni cœlorum: tristes erunt Gentiles, flebunt Judæi, lugebunt peccatores, justi autem lætabuntur, & qui terrena quidem animo agitant, lætantur in rebus terrenis; nos autem qui tanta spe digni sumus habiti quemadmodum non lætamur perpetuo! cùm nobis Apostolus suadeat ut semper lætemur & oremus sine intermissione.*

I. Qui fieri potest, quòd hic semper justus gaudere possit, qui tantò plus ab infidis, & impiis hominibus persecutionem patitur, quantò ipse virtuti majus studium impendit?

Fieri potest ut justus hic semper gaudeat; quomodo.

R. Sic respondet S. Basil. anima quæ semel se modis omnibus desiderio astrinxit sui Conditoris, jamque insuevit oblectare se tantæ illius pulchritudinis contemplatione: prorsus non sinet vehemens illud gaudium, animique sui jucundissimam diffusionem intercipi aut immutari, per multiplicem, & succedaneam carnalium affectionum murationem, quin ea potiùs quæ aliis mœrorem afferunt & tristitiam, in cumulum sibi vertet, & accessionem lætitiæ; cujusmodi erat Apostolus dum sibi probe admodum complaceat in infirmitatibus, in tribulationibus, in persecutionibus, in necessitatibus, egestatem suam in gloriam, & exultationem permutans.

Dicet aliquis, oportet saltem tristari, quando de peccat. conterimur, & pœnitemus? Resp. Vera peccatorum contritio & pœnitentia delectat cor, consolatur, & ad omne bonum animos addit; ratio est, quia à Spiritu sancto, cujus proprium est consolari, & gaudio perfundere, procedit, ut idcircò Concil. Trid. docuerit rem, & effectum Sacramenti Pœnitentiæ, quantum ad ejus vim, & efficaciam pertinet, reconciliationem esse cum Deo, quam interdum in viris piis, & cum devotione hoc Sacramentum percipientibus, conscientiæ pax ac serenitas cum vehementi Spiritus consolatione consequi solet. Sess. 14. c. 3.

I. Quid est *Pax*?

Pax fructus Spiritus S.

R. Est fructus Spiritus sancti, quem illis impartitur, qui ab animi perturbationibus liberi sentientes se errore peccatorum, & pœnarum liberatos, mira animi pace, & tranquillitate perfruuntur facti participes gratiæ & amicitiæ Dei.

I. Estne suavis admodùm hic Spiritus sancti fructus?

R. Planè, ut dicat Apostolus, quod exuperet omnem sensum, sive omnem intellectum, sic ut intelligi non possit qualis, & quanta sit hæc pax; pax (inquit Ambr.) quam habet anima sancta cum Deo, quæ est tranquillitas conscientiæ; adeoque licet nullam aliam Deus virtuti posuisset mercedem, quàm pacem hanc, præmium dignissimum fieret, quod meritò omnes excitaret ad quosvis etiam arduos virtutis labores subeundos, ut pace hac fruerentur. *Omnis nobis vilis est pœna*, (ajebat S. Tiburtius in mediis ipsis tormentis) *ubi pura comes est conscientia.*

I. Non ergò gaudent hac pace qui sibi malè conscii sunt?

R. Minimè, *quia non est pax impiis.* Ipsi enim sequuntur suas cupiditates, quæ mille bella, & in ipsa anima, & in rebus publicis generant, atque justo Dei judicio, dum seminant iniquitates, metunt dolores. Præclarè S. Greg. in Ps. 7. pœniten: *Inter multiplices humanæ animæ tribulationes, & innumerabiles afflictionum molestias, nulla est major afflictio, quàm conscientia delictorum. Superest itaque ut in tribulatione positus peccator, ad Deum recurrat, in quo solo Christiana est consolatio.* Isai. 48.

Digitized by Google

I. Quid est *patientia*?

Patientia. R. Est fructus Spiritus sancti, quo adversa quæque hujus vitæ, & maximè mores aliorum difformes sæpè & inconditos, præsertim cholericos, & fastuosos prudenter, & patienter ferimus.

Nota, patientia nobis opus est, non solùm ut mereamur gloriam fortiter dimicantibus promissam, verùm etiam ut pacem, de qua modò dicebamus, habeamus, & cum aliis Deo serviamus. Christianorum enim pax non tam in hostium internecione cernitur, quàm in conflictu, obnisu, continuaque de pertubationibus animi victoria, quæ frequenter in trophæis suis non ostentat aliud quam patientiam, & tentationum generosam tolerantiam. Uti docent Tertul. & Cyp. l. de pat. Si de modo vincendi inimicos, qui nos læserunt, agitur, nullus modus efficacior ipsa patientia. Nam si læsus ab aliquo doleas, & impatienter agas, te ille vicit: si hilariter sustineas, si benè facias, tu vicisti. *Nempè idcircò quis te lædit* (inquit Tertul. l. de pat.) *ut doleas, quia fructus lædentis in dolore læsi est. Ergo cùm fructum ejus everteris tuo dolendo, ipse doleat necesse est amissione fructus sui: tunc tu non modò illæsus abibis, sed insuper & adversarii tui frustratione delectatus & dolore defensus.*

Tertul.

I. Habesne exemplum pro commendanda patientia?

Exempla. R. Ita. Christiana illa Virgo sanctitate illustris apud D. Taulerum moriens, rogata, quomodò ad tantam sanctitatem perveniisset, respondit. *Primò*, afflictiones meas nulli nisi Deo questa sum, & statim aut consolabar, aut confortabar à Domino. *Secundò*, corde semper fui liberalissimo; & si quando opere non poteram, animo saltem dabam. *Tertiò*, iis à quibus læsa fui, beneficium singulare rependi: quod non fecissem, nisi læsa ab eis fuissem. Instit. c. 31.

Tria media ad ingignem sanctimoniã.

Excelluit in hac virtute sanctus Ignatius de Loyola. Ille enim compilatorem pecuniæ suæ Rothomagi ægrotantem, & ab omnibus desertum, Parisiis advolans, toto triduo nec comedens, nec bibens adiit, eleemosynis à se conquisitis juvit, sanitati restituit, & in Hispaniam cum litteris commendatitiis misit.

Ribad. in vita Ignatii.

I. Quid est *benignitas*?

Benignitas fructus Spiritus sancti.

R. Benignitas est fructus Spiritus sancti, qui hominem comem, suavem, benignum efficit, tam in conversando & benefaciendo, quàm in loquendo & respondendo. Unde potest aliquis esse bonus, & beneficus, qui non sit benignus; cujus scilicet natura, & modus agendi est rudior, rusticior, asperior, contra quæ militat benignitas, ut naturam & conversationem flectat ad comitatem, civilitatem, & dulcedinem verborum & morum. Hæc magnum est indicium sanctitatis, & Spiritus sancti, qui, ut dicitur Sap. 7. v. 22. sanctus est, suavis, benignus, humanus. In benignitate excelluit Abraham, qui Gen. 13. sic loquebatur nepoti suo Loth: *Non sint jurgia inter me, & te, fratres enim sumus, &c.*

Benignitas magnum indicium sanctitatis.

Exemplũ.

LECTIO QUARTA.

I. Quid est *bonitas*?

Bonitas.

R. Est fructus Spiritus sancti, sive bonus, & benevolus affectus ad beneficiendum proximo, à Spiritu sancto procedens. Bonitas ergò idem est quod beneficentia.

I. Habesne exemplum alicujus, qui hoc Spiritus sancti fructu copiosè insignitus fuerit?

Exemplũ. Act. 10.

R. Ita. Christus ipse Sanctus Sanctorum; de quo sanctus Petrus: *Vos scitis* JESUM *à Nazareth, quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto & virtute, qui pertransiit benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.*

I. Quid est *mansuetudo*?

Mansuetudo.

R. Est fructus Spiritus sancti, quo quis mansuetus, quasi manu assuetus dicitur, tractabilis, ductilis, flexilis, tractari, duci, pati, facere, ferre assuetus & facilis. Opponitur iræ & animositati, quæ nihil vult pati, nullius jugum, aut mores ferre, sed statim se vindicare.

I. Habesne exemplar?

Eph. 4.

R. Ita. Deus ipse ter maximus *donavit nobis in Christo*, & facillimè condonavit nostras contra se offensas & peccata, & ille Solem oriri facit super bonos & malos; ita debemus nos proximis condonare ea, quæ in nos peccaverunt, & bonitatem in omnes effundere, *ut simus Dei imitatores sicut filii charissimi.*

Exemplũ.

Secun-

Digitized by Google

Num. 12. Secundò, *Moyses fuit vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra*. Et ideò amicus Dei familiarissimus fuit, inquit sanctus Dionysius Epist. 8. ad Demophilum.

Act. 13. Psal. 131. Tertiò, talis etiam fuit David, de quo testatur Dominus: *Inveni virum secundùm cor meum*. Et ipse in Psal. *Memento Domine David, & omnis mansuetudinis ejus*. Lege librum secundum Regum.

Aug. ser. 10 de verbis Domini. Matth. Hieb. 4. Quartò, Christus Dominus virtutum omnium adæquatissimum exemplar de seipso dicit invitans nos ad imitationem. *Discite à me quia mitis sum, & humilis corde*. Et Apostolus de eo: *non habemus Pontificem qui non possit condolere infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia*. Vide initium cap. sequentis ad Hebr. &

Jerem. 11. Jeremias de eodem attestatur, quod *quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam, non aperuit os suum*. Et Apostolus

1. Pet. 2. Petrus: *qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur*.

Prælati mansuetè regere subditos debent. Atque hoc (inquit S. Dionysius supra) eximiæ in se dilectionis argumentum capit Christus, si oves ejus modestissima gubernatione pascamus; & nequam appellat eum, qui conservo non dimiserat debitum. Vide S. Thomam opusc. 92. de divinis moribus, in quo pulchrè docet, quos mores Dei, & quomodo imitari debeamus, quos non.

Visio S. Carpi. Visio quædam sancto Carpo ostensa est, qua Christus Carpi indignationem, & vindictæ appetitum contra Gentiles quosdam, qui duos à fide Christi abduxerant, redarguens, eidem dixit: *Percute adversùm me, paratus enim sum etiam iterum pro salvandis hominibus pati: gratum mihi illud est, dum non alii homines peccent*. Apud Sanctum Dionysium suprà.

L. 5. c. 16. num. 36. Sanctus ille senior apud Cass. exagitatus ab infidelibus Alexandrinis, rogatusque, ecquæ mira Christus supra naturam fecisset: *Hæc*, inquit, *quod ego convitiis, & injuriis vestris lacessitus, ad indignationem non commovear*.

In vitis Patrum Monachus post convitia alapa cæsus à Philosopho, mox aliam maxillam ei præbuit, tum ille adoravit eum, dicens: *Verè Monachus es*.

Alius non arguebat injuriantem, sed se, dicens: *Quia propter peccata mea contingunt mihi hæc*. L. 7. c. 7.

I. Quid est *fides*?

Fides. R. Est fructus Spiritus sancti, quo quis fidelis & verax invenitur in suis verbis, & promissis. Opponitur hæc fides fraùdi, & mendacio. Spiritus enim sanctus ut dicitur Sap. 7. est stabilis, certus, securus, ac consequenter fidelis, suosque stabiles, veraces, fideles, hoc est, sui similes facit.

I. Quid est *modestia*?

Modestia. R. Est fructus Spiritus sancti, sive virtus, quæ modum ponit, & moderatur omnes actiones exteriores, scilicet incessum, vestitum, sermonem, risum, lusum, ac totum hominem exteriùs componit, provenitque ex interna mentis, & passionum moderatione. Hinc Sapiens: *Amictus corporis & risus dentium, & ingressus hominis enunciant de illo*. Et S. Ambr. *Ex actibus exterioribus status cordis nostri absconditus, aut levior, aut jactantior, aut turbidior, aut gravior, aut constantior, & purior, & maturior æstimatur*. Rectè præcipit S. Augustin. in regula 3. In omnibus moribus vestris nihil fiat, quod cujusquam offendat aspectum, sed quod vestram deceat sanctitatem.

I. Habesne exempla aliquorum SS. qui in virtute modestiæ excelluerunt?

Exempla. R. Ita: S. Bernardus sua specie, & morum compositione omnes ad Dei amorem & vitæ puritatem invitabat. Nam apparebat in carne ejus gratia quædam spiritualis: in vultu claritas præfulgebat, non terrena, sed cœlestis: in oculis angelica quædam puritas, & columbina simplicitas radiabat; tanta erat interioris ejus hominis pulchritudo, ut evidentibus quibusdam indiciis foras erumperet, & de cumulo internæ puritatis & gratiæ, copiosè perfusus homo quoque exterior videretur. S. Bernardi modestia.

S. Bernardini. L. 3. c. 1. S. Bernardinus Senensis puer ita erat moribus compositus, ut senex videretur; adeò ut eo viso, condiscipuli ejus omnes ad modestiam, & gravitatem se componerent, dicentes: tacete, Bernardinus adest. Uti habes in ejus vita.

Hac modestia excelluit quoque Sanctus Malachias Episcopus Hiberniæ: *Qui*

Digitized by Google

nullum membrum sine ratione movebat, inquit S. Bernardus in ejus vita.

Et S. Lucianus Presbyter & Martyr, qui solo suo aspectu modesto, hilari & pio, multos ad Christi fidem convertit. Tanta enim erat in eo vultus serenitas, suavitas, lux, ut radios vibrare videretur; tanta morum sanctitas & decor, ut Angelus videretur non homo; nemoque eum intueri posset, quin fidei, & Christi amore incenderetur: adeò ut Galerius Maximianus Imp. acerrimus Christianorum hostis non auderet eum coram intueri.

Ita auctor vitæ ejus apud Baron. ann. Domini 311. Jur. 7. Jan.

I. Quid est *continentia*?

Continentia.

R. Est fructus Spiritus sancti sive generalis virtus, aut potiùs complexio virtutum, qua continens vitiorum omnes illecebras, & tentationes frænat ac cohibet, cernitur que non solùm in castitate, sed etiam in potu & cibo; in ira quoque & vexatione mentis, in linguæ refrænatione, & detrahendi libidine. Adeò quòd hæc virtus sit veluti compendium, & uti dixi, complexio virtutum omnium; qua homo à vitiis, & peccatis abstinet.

S. Th. 2. 2. q. 151. a. 1. O. & ad 4.

I. Quid est *castitas*?

Castitas.

R. Est virtus per rationem concupiscentiam castigans, quæ per modum pueri refrænanda est. Habet rationem virtutis in quantum secundùm rationem est operans; in quantum autem habet delectationem in suo actu connumeratur inter fructus Spiritus sancti.

I. Estne castitas magni apud Deum pretii?

R. Maximi, pronuntiantur enim beati mundo corde, ex eo quod Deum sint visuri; & castæ animæ tanquam Sponsæ Angelorum Domino copulantur. Unde dicit Sap. *Omnis ponderatio non est digna continentis animæ*. Quia castitas ipsis castis, & puritatem mentis, & munditiam corporis affert; & sensibus ordinem, & motibus modum secundùm modestiam confert.

Eccl. 26.

LECTIO QUINTA.

I. Quid amplius restat circa hunc octavum Symboli articulum, qui est de Spiritu sancto?

R. Nihil aliud quam de ejus Festo, & apparitionibus.

I. Quod est Festum Spiritus sancti?

Festum Spiritus S. sive Pentecostes.

R. Est solemnissimum Festum Pentecostes, quod Ecclesia decimo post Ascensionem die quotannis celebrat, in commemorationem ejus, quod Spiritus sanctus super Discipulos effulsit, in modum ignis, dispertitis linguis; qui primus fuit, & eximius Ascensionis Dominicæ fructus.

I. A quo institutum fuit Festum Pentecostes?

R. Ab Apostolis sub prima Ecclesiæ incunabula, ut colligitur ex S. Luca, Actorum 2.

I. Quid vox ista *Pentecostes* significat?

R. Perinde est ac si dicas, quinquagesima dies, scilicet à Paschate, & Resurrectione Christi.

I. Quodnam mysterium latet sub isto numero?

R. Numerus quinquaginta in Scripturis sanctis est numerus Jubilæi. Vide Levit. 25. Est igitur Pentecoste Festum proprium Spiritus sancti, ejusque Jubilæum. Sicut enim annus quinquagesimus erat Jubilæum, in quo servi fiebant liberi, omnesque redibant ad avitas hæreditates, etiamsi millies fuissent divenditæ; ita per Spiritum sanctum redimus ad gratiam & amicitiam Angelorum, ad libertatem gloriæ Filiorum DEI, ad hæreditatem, & regnum cœleste.

I. Nunquid etiam Pentecoste celebrarunt Judæi?

Pentecosten cur celebrarunt Judæi.

R. Ita. Judæis indictum fuit Festum Pentecostes duplici de causa. Prior fuit in memoriam datæ eo die legis per Moysem in Sina Exod. 19. Posterior, in gratiarum actionem pro novis illius anni frugibus, quas tum metere incipiebant: unde earum primitias, puta duos panes ex frugibus illius anni pistos Deo offerebant in Pentecoste. Hæc fuerunt typus, & umbra Christianæ Pentecostes, in qua promulgata est Lex nova à S. Petro, & Apostolis, Spiritu sancto apparente in linguis igneis: unde in ea pariter primitiæ fidei, scilicet tria millia animarum oblata, & dicata sunt Christo.

Cur Christiani eam celebrant.

I. Qualiter descendit Spiritus Sanctus in Apostolos in die Pentecostes?

R. De-

Digitized by Google

R. Describit id fusè S. Lucas Act. 2. quem consule.

I. Quare Spiritus sanctus apparuit in linguis igneis?

R. Linguæ igneæ significant eloquentiam, sapientiam, & charitatem, quam Deus per illapsum Spiritus sancti Apostolis repente donavit, ad conversionem totius orbis.

Linguæ igneæ quid significent

Siquidem figura linguæ elöquentiam, splendor ignis sapientiam, ardor ejusdem ignis charitatem significat. Vide S. Leonem serm. 1. Pentec.

In specie ignis spiritus S. convenienter apparet.

Secundò, convenienter in specie ignis apparuit, quia ignis est Symbolum Divinitatis, & sæpè per illum Deus gloriam suam manifestavit. Exod. 24. *Erat species gloria Domini quasi ignis ardens in vertice montis*. Hinc etiam Moyses dicit Deut. 4. *Ignis consumens Dominus Deus tuus*. Daniel. 7. *Thronus ejus flamma ignis*.

Tertiò, ut significaret legem Christi per Apostolos prædicandam esse legem ignis, id est, charitatis, & zeli, juxta illud Deut. 33. *In dextera ejus ignea lex*.

Quartò, ut significaret effectum, quem Spiritus sanctus operaturus erat in cordibus Apostolorum, cæterorumque fidelium, nimirum, quod in eis torporem, timorem, concupiscentias, & vitia combureret, & consumeret, quasi ignis, eosque igneos, id est, zelosos, efficaces, & agiles ad omne bonum efficeret. Hinc

Hom. 30. in Evang.

S. Gregorius: *In linguis igneis*, ait, *apparuit Spiritus sanctus, quia omnes quos repleverit, ardentes pariter, & loquentes facit. Linguas igneas Doctores habent, quia dum Deum amandum prædicant, corda audientium inflammant. Nam & otiosus est sermo Doctoris, si prabere non valet incendium amoris. Hoc doctrinæ incendium ab ipso veritatis ore conceperant, qui*

Luc. 14.

dicebant; nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cùm loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?

Exempla.

Ita Apostoli omnes ignito eloquio vehementer ignem miserunt in omnem terram, & frigida corda inflammaverunt, immò & saxea contriverunt; ut illis conveniret illud:

Jer. 23.

Numquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, & quasi malleus conterens petram? Hoc ipso igne inflammata erat lingua sancti Petri in die Pentecostes, & verba ejus omnes præsentes inflammarunt. Hoc igne etiam inflammati fuerunt Apostolici viri, qui in quascumque terrarum partes transeuntes mirè in eis Dei amorem accenderunt verbo, & prædicatione.

Ignitis & variis linguis Apostoli, Apostolicique viri orbem incendérant, & Evangelio imbuerùt.

Sic Beatus Vincentius, qui obiit anno 1418. Ord. Prædic. ignem hunc sacrum circumferens, ab Hispania per Gallias in Belgium usque, octo Saracenorum, & viginti quinque millia Judæorum convertit; publicorum verò, & infamium peccatorum, sive homicidarum, prædonum, usurariorum, meretricum quadraginta millia ad publicam pœnitentiam induxit; aliorum verò peccatorum plusquam centum millia ad Confessionis Sacramentum perduxit.

Sur. in ejus vita.

Quocumque ibat, sequebatur eum multitudo copiosa, etiam sæpiùs ad decem millia. Donum ei linguarum Deus concesserat, ita ut cùm loqueretur Valentina ac materna lingua, qui aderant, ita singula verba perciperent, ac si singulorum idiomate locutus fuisset.

Ex l. hist. Seraph.

Sic Beatus Antonius de Padua, plurima millia convertit, cui velut ignea lingua data erat. Cùm verò annis triginta duobus post mortem transferretur ejus corpus, præsente Beato Bonaventura Ministro generali, inventa est ejus lingua integra, & perfecti coloris, quasi hominis viventis, quam in manus sumens Bonaventura, cum cordis devotione plorans, dicebat: O benedicta lingua, quæ semper Deum laudavit, & causa fuit cur alii laudarent. Jam manifesta sunt merita tua coram illo, qui te formavit, ut nobili adeò officio prædicationis verbi sui fungereris.

Ex Actis Canonizationis.

Sanctus Franciscus Xaverius diversarum gentium linguas quas non didicerat, cùm eas Evangelii causa adiret, ita eleganter, & expeditè loquebatur, ac si ibi natus, & educatus esset: & contigit non rarò, ut eum concionantem diversarum nationum homines, sua quisque lingua planè, & politè loquentem audiverint, id quod pro maximo miraculo ab ea gente habitum non solùm auxit venerationem Xaverii, sed multos etiam ad fidem convertit.

I. Nonne Spiritus sanctus alias variè in variis figuris prò varietate ope-

Digitized by Google

rationum, & significationum apparuit?

R. Ita. Nam primò, apparuit in Christi Baptismo in specie columbæ, ad significandam innocentiam, & fœcunditatem bonorum operum, quæ Christo, & baptizatis facienda suggerit. Secundò, in transfiguratione apparuit tanquam nubes resplendens ad significandam pluviam doctrinæ, quam tradit; & protectionem, quam accipit suorum fidelium. Tertiò, in cœnaculo à Christo fuit datus tanquam aspiratio ad significandam spiritualem vitam, quam per Sacramenta nobis confert. Unde & Discipulis insufflans Christus, dixit: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Joan. 20. Quartò, in Pentecoste datus est in specie tum ignis, quia instar ignis mentes purificat, illuminat, accendit, & ad res cœlestes elevat: tum spiritus vehementis, ad significandam efficaciam prædicationis Apostolorum eis inditam à Spiritu sancto. Ita S. Thom. 1. p. q. 43. a. 7. ad 6.

I. Quæ tandem est summa eorum, quæ in hoc articulo octavo declarata sunt?

R. Quod Spiritus sanctus sit tertia in Sanctissima Trinitate persona, unus Deus cum Patre & Filio, simul adorandus, & conglorificandus, ex utroque procedens, totius sanctitatis ac justitiæ fons & origo, cæterorumque omnium donorum largitor.

I. Qui hunc articulum ex Romanæ adeoque Catholicæ Ecclesiæ sensu sic explicatum recipere noluerunt, suntne etiam in hoc mundo graviter puniti?

Exempla.

R. Ita. Manes, à quo Manichæorum Hæresis, qui docebat Spiritum sanctum non per Apostolos, sed per Manichæum ad nos venisse, impietatis & insaniæ suæ meritas pœnas dedit, cùm à Rege Persarum vivus excoriatus est, eo quod ejus filium ægrum, quem se sanitati restituturum promiserat, pro vivo mortuum sisterit.

Cyril. Hierosol. cateh. 6. Epiphan. hæres. 66.

Græci negantes Spiritum sanctum à Patre, & Filio procedere, sed à solo Patre procedere affirmantes, cùm de hoc errore sæpiùs, & ultimo in Concilio Florentino à Latinis reprehensi fuissent, perstiterunt tamen in illo. Undè in Conc. Florentino prædixit illis Nicolaus Quintus Pontifex per litteras fore, ut triennio exacto in Turcarum potestatem venirent, quod ita planè evenisse testatur Gennadius eorum Patriarcha; & ne quis dubitaret eos ob blasphemiam in Spiritum sanctum hac pœna mulctatos, capta est Constantinopolis à Turcis, occisus Constantinus ultimus eorum Imperator & deletum penitus Orientale Imperium anno 1453. die tertia Pentecostes.

Socrat. l. 1. hist. c. 7.

V. Bas. de signif. Eccles. l. 6.

DE IX. SYMBOLI ARTICULO.

Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam Sanctorum Communionem.

CAPUT DECIMUM.

LECTIO PRIMA.

I. Quis est nonus Articulus?

R. *Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum Communionem.*

I. Quare post articulos præcedentes de una Divinitate, & personarum Trinitate subjunxerunt Apostoli hunc articulum de Ecclesia?

R. Quia rectus confessionis ordo poscebat ut Trinitati subjungeretur Ecclesia tamquam habitatori domus sua, & Deo templum suum, & conditori civitas sua; Vel, quia mysteria fidei, quæ continet Symbolum nobis per ipsam Ecclesiam proponi debent, quam auscultare, & cui parere omnes fideles tenentur.

I. Quæ est ergò Ecclesia illa, cui tanquam veræ Ecclesiæ, & Christi sponsæ mysteria fidei proponenti adhærere nos oportet?

R. Primò, scias non plures esse Ecclesias, dicimus enim Credo sanctam Ecclesiam, non sanctas Ecclesias; & in alio Symbolo dicimus, & profitemur expressius *unam sanctam Ecclesiam.*

Secundò, hæc ipsa, quam quæris, vera Ecclesia non est alia, quam Catholica, Apostolica, Romana.

Uni Ecclesiæ Romanæ adhærere oportet.

I. Consentiuntne SS. Patres & Doctores in hanc, quam tradis de Ecclesia, doctrinam?

R. Quam maximè, ut nullam præterea agnoscant aut recipiant. Agnovit Hieronymus, cujus hæc sunt verba:

Qui

Digitized by Google

Ep. 18. ad Damaso. *Qui Petri Cathedræ jungitur, meus est*, Agnovit Optatus Afer, qui Petri Cathedram inter primas Ecclesiæ notas primam esse testatur. Agnovit Augustinus, qui apertè scribit in Romana Ecclesia *semper Apostolica Cathedra primatum viguisse*. Agnovit Cyprianus, qui omnium hæresium, & schismatum pullulantium causam in eo statuit, quod uni & summo Sacerdoti ac Judici vice Christi non obtemperatur. Similiter Hieron. contra Lucifer. Leo ep. 84. ad Anastas. Agnovit Ambrosius, ut dixerit se in omnibus cupere Romanam sequi Ecclesiam. Lubet hic attexere quæ scribit Hieronymus ep. 11. ad Geront. c. 4. *Erunt duo in carne una non in duabus; nec in tribus, propter quod relinquet homo Patrem, & Matrem, & adhærebit uxori suæ, certè, non uxoribus. Quod testimonium Paulus edisserens refert ad Christum & Ecclesiam: ut primus Adam in carne, secundus in spiritu monogamus sit. Sit una Eva Mater cunctorum viventium: & una Ecclesia parens omnium Christianorum. Sicut illam maledictus Lamech in duas divisit uxores: sic hanc Hæretici in plures lacerant Ecclesias, qua juxta Apocalypsim Joan. Conciliabula, & Synagoga diaboli appellanda sunt, non Ecclesia Christi.* His autem omnibus antiquior, & Apostolicorum temporum vicinus, vereque Apostolicus vir Irenæus tale tribuit elogium Ecclesiæ Romanæ: *Ad hanc*, inquit, *Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles: in qua semper ab iis qui sunt undique conservata est ea quæ est ab Apostolis traditio*. Vid. Tertul. lib. de Præscript. Hæret. Cyprian. ep. 42. & 46. Theodoret. l. Hist. c. 4. Bern. ep. 190. ad Innoc. & l. 2. de consid. c. 8. Conc. Calced. art. 3. Anaclet. ep. 1. & 3. & alios.

Lib 2. cõr. Donat. & ep. 162. 90. 92 163. & 165. Cypr. ep. 55. & 69.

L. 3. de Sacra. c. 1. & de obitu Satyr. Ephes. 5.

L. 3. c. 3.

I. Estne igitur necesse illi se Ecclesiæ adjungere, relictis quibusvis aliis Hæreticorum, sive schismaticorum conventiculis?

Aug. ep. 50. & 162. Cyp. l. de unit. Eccl. Greg. l. 25. Moral. c. 7.

R. Planè. Nam sicuti durante diluvio extra arcam Noe nullus emersit, ita nec extra Ecclesiam Catholicam, Apostolicam Romanam quisquam salvari potest. *Si quis extra Ecclesiam inventus, fuerit, alienus erit à numero filiorum. Nec habebit Deum Patrem, qui Ecclesiam noluerit habere Matrem.* S. Aug. l. 4. de Symb. ad Cate. c. 13.

I. Est ergò, ut mihi quidem videtur, hujus articuli admodùm necessaria cognitio?

Conc. 2. in Psal. 30.

R. Ita planè. Idcircò, teste S. August. Prophetæ planiùs, & aperriùs de Ecclesia, quèm de Christo locuti sunt; nam si hanc veritatem firmo animo conceptam habueris, facilè horrendum hæresis periculum fugies, Ecclesia enim ipsa de omnibus citra errandi periculum docebit. Et Hæreticus non est, nisi qui auctoritate Ecclesiæ neglecta, impias opiniones pertinaci animo tuetur, uti alibi dicemus.

I. Cur post articulum de Spiritu sancto immediatè subsequitur hic de Ecclesia?

Cur post articulum de Spiritu S. subjungitur hic de Ecclesia.

R. Quia Spiritus sanctus Ecclesiam regit, docet, sanctificat, vivificat. Adde placere quibusdam reliquos istos quatuor Symboli articulos ad Spiritum sanctum pertinere, qui, uti dicimus, Ecclesiam sanctificat, regit, docet, & vivificat, ut hic sit nonus articulus: sanctificat, inquam, & vivificat concessa eidem remissione peccatorum, quod est summum pro salute, & incolumitate animi donum Ecclesiæ attributum, & hic est articulus decimus, sanctificat rursùm, & vivificat generali carnis resurrectione, quod est principale corporis bonum, & hoc ad undecimum articulum spectat: vivificat tandem, & glorificat in vita æterna, quæ est ultima, & omnimoda perfectio totius hominis, quando Ecclesia deinceps non habebit rugam aut maculam aliquam, sed ad nuptias Agni introducta velut uxor Agni, & *Regina astabit à dextris in vestitu deaurato circumdata varietate*. Et hæc est extrema Symboli periodus, adeoque articulus duodecimus. Etsi enim resurrectio carnis futura est omnibus hominibus communis; *tamen resurrectio ad vitam*, solis Ecclesiæ filiis convenit: cæteris enim *resurrectio erit ad judicium, & mortem sempiternam*.

Tres dotes Ecclesiæ Christi sponsæ per Spiritum S. collatæ.

Sup. c. 9. lec. ult.

2. Macha. 7.

In hac beatissima Ecclesiæ dedicatione canetur Hymnus ille:

Hymnus Ecclesiæ.

Urbs Jerusalem beata
Dicta pacis visio;
Quæ construitur in Cœlis
Vivis ex lapidibus,
Et Angelis coronata
Ut sponsata comite, &c.

I. Quid

Digitized by Google

I. Quid est igitur illa, quam dicis solam veram, & legitimam Ecclesiam?

1. Cor. 12. 1. Pet. 1. Joan. 21. Matth. 16. & 18. R. Est omnium baptizatorum Christi fidem atque doctrinam profitentium congregatio, quæ sub uno, & summo post Christum capite, & Pastore, Romano inquam Pontifice, in terris gubernatur.

I. Quid istud est *congregatio*?

R. Est fidelium omnium in Ecclesia congregatio, & cœtus, quos Deus per misericordiam suam, & Prædicatorum, & Doctorum operam convocavit ad suum cultum, & ad veram cognitionem rerum æternarum; fide quidem, in hoc sæculo, Dei autem ipsius beatifica, & clara visione in altero.

I. Magnine refert esse in Ecclesia?

1. Tim. 3. Psal. 22. Joan. 10. R. Maximi: Hanc enim constituit Deus esse domum suam, in qua omnes filii ejus foventur, docentur & exercentur.

I. Habesne exempla eorum, qui id magni fecerunt, ut inter Ecclesiæ alumnos recenserentur?

R. Ita. Vide suprà lect. 3. præludiali.

I. Si Ecclesia est congregatio, & cœtus fidelium, qua ratione dicuntur istæ Fabricæ templorum, in quibus divina celebrantur, Ecclesiæ?

Templorum fabricæ cur Ecclesiæ dictæ. R. Quia istuc conveniunt, & congregantur fideles ad orationem, ad Sacrificium, ad Sacramentorum perceptionem, ad audiendum Verbum Dei, &c.

Igitur nota, Ecclesiæ nomine aliquando significari congregationem, sive convocationem hominum; aliquando locum ubi fit illa congregatio, sive convocatio. Quando enim dicimus: *Ecclesia Romana est Mater omnium Ecclesiarum*, per Ecclesiam intelligimus congregationem fidelium, qui sunt Romæ, quando verò dicimus: *Ecclesia S. Petri Romæ ædificata, splendore, & pretio superat omnes Ecclesias urbis, & orbis*; per Ecclesiam intelligimus templum seu Basilicam S. Petri, ad quam populus Romanus convenire solet. Cùm igitur in Symbolo dicimus nos credere, *Sanctam Ecclesiam*, sub Ecclesiæ nomine non intelligimus templum, seu Basilicam, sed congregationem, seu convocationem fidelium.

I. Cur dicis quod Ecclesia sit *Congregatio omnium baptizatorum*?

R. Quia, ut in lectione nostra tertia præludiali dictum est, Christiani non nascimur, sed efficimur per lavacrum regenerationis salutaribus undis tincti.

I. Non sunt ergò in Ecclesia, qui Baptismum non receperunt?

R. Non, quia Baptismus est veluti janua, per quam intratur in Ecclesiam. Unde Catechumeni nondum baptizati ad Ecclesiam non pertinent: *Nihil ad me de iis qui foris sunt, judicare*; inquit Apostolus, quem locum de Catechumenis intellexit Concil. Trid. sess. 14. c. 2. Hinc S. Augustin. Catechumenos vult esse similes fœtui concepto in utero materno, nondum nato. 1. Cor. 5. Lib. de Symb.

I. Qui fit igitur, quod Catechumeni interdum per Baptismi votum salventur, cùm non intraverint Ecclesiam?

R. Respondet S. Augustinus Catechumenos invisibiliter in Ecclesiam intrasse per sinceram voluntatem, quam habebant intrandi in illam per Baptismum. Ita videmus interdum è naufragio emergere, qui navim saltem extrinsecus arripuerint, etsi in illam non intraverint. Enchir. c. 65. Simile.

I. Cur dicis in diffinitione Ecclesiæ, *omnium fidelium baptizatorum*, peccatores ergò, & qui malè vivunt, suntne in Ecclesia?

R. Ita: sunt in Ecclesia, & manebunt in ea (si per excommunicationem ejecti non sunt) usque ad diem judicii; tunc enim separabuntur omnes mali à bonis, uti nuper diximus. In arca Noe concludebantur animalia munda & immunda. Ita sagena missa in mare ex omni genere piscium congregat bonos, & malos. Ita fert ager zizaniam, & triticum. Mali Catholici etiam sunt de Ecclesia, si præcisi non sunt. Gen. 7. Matth. 13.

Ita in loco convivii invenitur, qui non habet vestem nuptialem. Et certè Christiani non à charitate, sed à fidei Christianæ professione dicuntur. C. 22.

Ita in area Patris-familias inveniuntur grana, & paleæ. C. 3.

Ita in regno cœlorum, quod est præsentis Ecclesiæ status, inveniuntur simul congregatæ Virgines prudentes, & fatuæ. C. 25.

Ita in vite sunt palmites aliqui ferentes fructum; aliqui aridi, & infrugiferi. Præterea Ecclesia est ovile, in quo sunt oves, & hœdi. Est domus in qua sunt vasa Joan. 15. Matth. 25. Rom. 9.

Digitized by Google

vasa in honorem, & vasa in contumeliam.

I. Quid tu dicis de excommunicatis?

R. Ipsi sunt præcisi ab Ecclesiæ corpore, & Christianis hominibus; sunt sicut Ethnici, & Publicani. *Tollatur de medio vestrum* (inquit S. Paulus, præcipiens ut excommunicetur) *qui hoc opus fecit*. De illis posteà latiùs.

1. Cor. 5.

I. Quare istud addis: *Christi fidem atq; doctrinam profitentium*?

R. Ut significem Hæreticos non esse in Ecclesia, quia ab illa per hæresim exierunt; Sicuti transfugæ ad exercitum non pertinent à quo defecerunt.

1. Joan. 2.

LECTIO II.

De Hæreticis.

I. QUi dicendi sunt hæretici?

R. Qui baptizati cum pertinacia tuentur errorem ab Ecclesia Catholica damnatum.

I. Quid si quispiam rejiciat pertinaciter unum ac alterum articulum fide Catholica ab Ecclesia Romana receptum, negans v.g. Eucharistiæ veritatem, aut suffragia vivorum mortuis impensa prodesse, dicendusne erit hæreticus, & infidelis?

Qui vel unum articulum fidei Catholicæ reiicit, hæreticus est.

R. Ita. Immò prorsus nullam habet talis verè Christianam ac Catholicam alicujus articuli fidem. Ratio est clara: quia non innititur communi attestationi Ecclesiæ, quæ est regula infallibilis cognoscendi revelationem Dei, sed innititur privato, proprio, aut alicujus judicio. Quapropter illius fides non potest dici vera fides, aut Christiana, aut Catholica fides, sed est proprii judicii electio, adeoque hæresis.

Hæresis quid sit.

I. Quibus nominibus appellat Scriptura sacra hæreticos?

Quibus nominibus in Scriptura appellati hæretici?

R. Aliquando fures, & latrones, Joan. 10. perditores & mactatores animarum: interdum lupos rapaces. Act. 20. Vide S. Ambr. l. 7. in c. 10. Luc. ad illud vers. 3. *Mitto vos sicut agnos inter lupos*. Nonnunquam falsos Prophetas, qui veniunt in vestimentis ovium, Matth. 7. & 24. Aliàs Magistros mendaces inducentes sectas perditionis 2. Pet. 2. Subinde vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas. Cant. 2.

Judæ epistola.

Lubet audire quibus epithetis describat vel coloribus depingat hæreticos S. Judas in sua Catholica: sunt inquit, *nubes* ob tumorem & fastum, quòd instar nubium se extollant, suamque doctrinam è nubibus, & cœlo venire jactitent. Hinc ex adverso de Apostolis, ait Isa. c. 60. *Qui sunt isti, qui ut nubes volant?* sed Hæretici sunt *nubes sine aqua*, nubes steriles, & infœcundæ, quæ videntur aquam ad hominum refrigerium promittere, sed eam non præstant; imò mundum caligine, hoc est, detestabilibus documentis obducunt, offuscant, & obtenebrant. Ita Gnostici nomen inane scientiæ, & doctrinæ præferebant, sed eam non præstabant, ait Didymus, juxta illud Prov. 25. *Nubes & ventus, & pluvia non sequentes, vir gloriosus & promissa non complens*.

Hæretici sunt nubes sine aqua, quomodo.

Secundò Beda: sicut nubes steriles, ait, à ventis circumferuntur, ita hæretici ventis, id est, flatibus, & suggestibus dæmonum in diversos vitiorum raptantur errores.

Tertiò, sicut nubes à vento, instar fumi dispellitur & evanescit, ita & hæretici suo vanitatis spiritu dissipantur, & evanescunt. Sic volavit Simon Magus instar nubis vento agitatæ per aerem raptatus à dæmone, sed precibus S. Petri prostratus sibi crura confregit.

Ita S. Athanasius de Juliano Apostata jam regnante, & infideles grassari incipiente; *secedamus*, ait, *paululùm, ô amici, est enim nubecula quæ citò præterit, & evanescit*. Verus fuit vates, anno enim sequente occisus fuit Julianus. Prosequitur Apostolus: *Sunt*, inquit, *arbores autumnales*, quæ Autumno florent, sed corruptum tantùm fructum, marcidum & acerbum producunt ob supervenientem hyemem; ita hæretici nulla bona opera, aut pietatis fructus edunt, etsi sapientiæ, scientiæ, vel eloquentiæ, folia, & speciem præ se ferant. Pergit Apostolus: Hæretici, inquit, sunt *arbores bis mortuæ*, id est, penitùs, & omninò mortuæ, sic hæretici non tantùm sibi sunt mortui, sed & mortiferi, quia non tantùm sua, sed & aliorum bona opera,

Socrat. l. 3. c. 12.

Hæretici arbores autumnales.

Hæretici arbores bis mortuæ.

Digitized by Google

opera, & pietatis fructus extirpant, imò pestifero hæresis veneno inficiunt, & intoxicant: vel, *bis mortua*, id est eradicatæ, uti explicando subdit S. Judas. Ficus paulò antè *Autumnales* explicuit per *infructuosas*. Arbor enim in se primò moritur dum aresecit, sed vivit adhuc in radice, ex qua in Vere rursum pullulat, & reviviscit: secundò verò moritur in radice, dum illa eradicatur, & tunc plenè planeque moritur, ut nulla ei vitæ spes supersit. Simili modo moritur anima hæretici; primò per peccatum mortale: per hoc enim amittit charitatem, & gratiam, quæ est vita animæ. Deinde moritur per hæresim, per hanc enim amittit fidem quasi radicem, quæ est initium vitæ spiritualis. Prætereà arbores illæ teste Apostolo sunt *eradicatæ*, quia hæretici per schisma, & hæresim eradicati sunt à fide, Ecclesia, Christo, & Deo, quasi excommunicati, omni vitæ spe, & fructu carentes, omni salutifero communicationis Sanctnrum influxu privati. Solis ignibus & combustioni gehennæ apti, Vlteriùs, hæretici sunt *fluctus feri maris*; quia instar fluctuum inquieti, tenebrosi, amari & tumidi sunt, ac per superbiam attolluntur, ut cœlum sua maledicentia, & blasphemia attingant. Juxta illud: *impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest*. Secundò, quia uti fluctus feri navim; ita ipsi turbulenti, seditiosi & tumultuosi, Ecclesiam persecutionibus concutiunt, exagitant, perdere tentant. Tertiò, quia sicut fluctus licet tumentes, & altissimi, littus, & saxa verberantes, ab iis repulsi dissiliunt, abeuntque in spumas, & evanescunt; sic & impetus, fastus, furoresque hæreticorum verberantes Ecclesiam in seipsos dissiliunt, & evanescunt. Ita Beda. Inhæret Apostolus tropis ex maris ferocis commotione petitis, & dicit: *despumantes suas confusiones*: notat hic Apostolus pudendas Gnosticorum crapulas, & portentosas libidines, adeò ut suum semen Deo offerrent ac Eucharistiæ miscerent ac comederent, uti ait Epiphanius hæresi 26. Hæc enim sunt effectus & pœnæ superbiæ, Rom. 1. v. 24. Hinc hæreticis omnibus familiaris est, & propria libido, q. d. Superbiunt & attolluntur instar fluctuum; sed hæc superbia detumescit, abitque in spumam pudendæ libidinis.

Arbores eradicatæ.

Hæretici sunt fluctus feri maris. Beda.

Isa. 57.

Pergit deindè Apostolus: *sidera errantia*, id est, planetæ, sive stellæ erraticæ. Planetæ enim, ut Mars, Venus, Luna, Mercurius in cœlo cursu vario, vagoque oberrant. Sic & hæretici à vera fide in errores alios & alios aberrant, aliosque in errorem ducunt. Secundò, & meliùs *sidera errantia* sunt, non Planetæ cœlestes (hi enim constantes habent motus) sed meteora & exhalationes igneæ stellæ discurrentes in aere. Tales sunt hæretici, qui tametsi lumen aliquod præ se ferre videantur veritatis apparentis, & doctrinæ, maximè in corona simplicium hominum; nihil tamen aliud sunt quàm sidera errantia, sive stellæ erraticæ, qui nusquam fixi consistant, sed per varias hæreses oberrent, & ab una in aliam, & aliam, ac tandem in Atheismum dilabantur. Nec id mirum, cum à firmamento fidei Catholicæ exciderint.

Hæretici sunt sidera errantia.

Cajetanus.

Unde Bellarminus appositè Lutherum comparat stellæ cadenti è cœlo in terram; immò in tartara Apoc. 8. Lapsus est enim è statu Religioso, qui est imitatio, & inchoatio vitæ cœlestis, in terrestres cupiditates & sordes, ac infernales errores, ac blasphemias.

Orat. tomo ultimo præfixa.

Nota hic primò, quòd sicuti nautæ cursum navigationis suæ non dirigunt ad stellarum errantium prætensam facem; ita nobis summoperè cavendum est ne erraticas hæreticorum novitates sequamur.

Secundò, quemadmodum sidera errantia non sunt veræ stellæ, sed apparentes tantùm; nimirùm sunt vapores quidam à terra elevati ignientes, vel exhalationes quæ accensæ instar stellarum è cœlo cadere videntur; sic hæretici non sunt in Ecclesia, sed per morum corruptionem in hæreticos mutati audent se pro Doctoribus, Magistris, & Prophetis venditare ad prædicandum (ut ipsi jactitant) purum Verbum Dei. Cavete ab ignibus istis fatuis, & errantibus; qui viatores in avia, flumina, vel præcipitia deducunt.

Tertiò, sidera errantia, stellæ erraticæ, meteora ignita, ignes fatui, & omnes ejusmodi umbratiles stellæ citò evanes-

Digitized by Google

nescunt, decidunt, & in crassam nescio quàm & viscosam materiam desinunt; ita hæreses omnes in fumos, in tenebras, in confusiones abeunt. Plura vide in ep. 2 Petri c. 2. & 3.

I. Quibus nominibus Scriptura solet hæresim appellare?

1. Tim. 4. 2. Pet. 2. R. Modò vocat spiritum erroris, & doctrinas dæmoniorum; modò sectas perditionis. Vide quæ nos infrà circa primum Decalogi præceptum tradimus.

I. Possuntne hæretici compelli, ut ad Ecclesiam redeant?

Hæretici Ecclesiæ judicium subterfugere non possunt. R. Omninò possunt. Pertinent enim ad Ecclesiæ judicium, adeoque ab ea puniuntur, & Anathemate damnantur; per Baptismum enim sese Ecclesiæ obstrinxerunt, solemnique Sacramento eidem nomen dederunt. Quis nescit oves errantes per Pastorem custodem ad Ovile Virga pastorali retrahi? Dixit jam olim Tertul. *Hæreticos compelli, non illici dignum est. Duritia vincenda, non suadenda.* Scorpiaci c. 2.

I. Quid si pertinaces fuerint, possuntne dari neci?

Hæretici in pertinacia sua manentes possunt neci tradi. R. Planè; id volunt Scripturæ Sacræ, id tradiderunt Patres Orthodoxi, id suis legibus Principes sanxerunt. Vid. S. Tho. 2. 2. q. 11. a. 3. & 4.

I. Ubinam docet Scriptura hæreticos esse morte mulctandos?

R. Lege caput decimum tertium, decimum quartum, & decimum octavum libri Deuteron. decimum, & vigesimum quartum; Levit. caput trigesimum octavum libri tertii Regum, ubi falsi Prophetæ morti addicuntur; sanè hæreticos esse falsos Prophetas, & cavendos, imò lupos docuit ipse Christus Matth. 7. & Paulus Act. 20. Quis autem non tollat de medio lupos, si aliter gregis saluti consuli nequit? Ex Scriptura.

I. Produc in medium Patres, qui censuerunt ferro succidendos, vel flammis absumendos hæreticos.

Ex patribus. R. Vide Aug. de Pœn. hæret. & super Joan. multis locis, præsertim in tractatu 6. & l. 2. cont. litt. Petil. c. 92. 97. 99. & 200. & rursum in ep. 48. ad Vincent. Donatistam. S. Hieron. ep. cont. Pelag. & Theophront. scribit Priscillianum hæreticum ipso orbe consentiente morti fuisse adjudicatum; docetque putridas carnes ferro succidendas, ovemque scabie vitiatam à caulis repellendam, ne corpus reliquum, ne grex sanus luem contrahat; *Quæ est, inquit, ista misericordia, uni parcere, & omnes in discrimen adducere?* Hæresis (inquit B. Ambros.) est velut quædam hydra fabularum: vulneribus suis crevit, & dum sæpè reciditur, pullulavit, igni incendioque peritura.

I. Quid habent Principum sanctiones?

Ex Principum. R. Vid. quid Theodos. super his edixerit Cod. de Hæret. & Manich. l. Arriani refertur 23. q. 4. c. ipsa pietas 11. q. 3. c. Imperatores, & dist. 9. cod. Juxta quæ Joannes Hus, & Wiclef. flammis dati sunt in Conc. Constan. Vide rursùm Cod. de Hæret. L. statuimus, & L. si verò, & alias similes, quibus statuitur, ut morte damnentur, qui illicita docent, eorumque libri flammis tradantur. In magno Lateran. Conc. sub Innoc. III. constitutum est, ut qui hæreseos condemnati fuerint, brachio sæculari plectendi committantur, eorumque bona fisco addicantur. Vide edicta Cæsarea, & Regale Constit. Caroli V. Imp. & Philip. II. Regis Catholici Rubrica 7. Edictis. Sess. 24. Ex jure Pontificio.

I. Sed fortassis ejusmodi Leges, & decreta plus æquo severitatis habent?

Ex ratione. R. Minimè verò. Nam si ex medicinæ præscripta lege, ferro licet amputare gliscentem in humana carne cancrum, ne serpat ulterius: quanto jure potiori licebit hæreticos ferro, flammisque interimere, quorum sermo velut cancer serpit, & intra animarum illos auscultantium abdita paulatim sese insinuat, earum evidenti pernicie. *Parva sæpè scintilla neglecta* (ut dici solet) *magnum excitavit incendium.* Sic Arrius, inquit Hieron. una scintilla fuit, sed quia non statim oppressa est, totum orbem ejus flamma populata est. Et rursùm, si Leges æquissimè decernunt morte plectendos, qui monetas falsificant, quidni majori etiam æquitate de medio tollantur ii, qui totis in id incumbunt, ut Scripturas, & Sacrosanctum JESU Christi Evangelium falsificent, & ad pravos erroneosque sensus detorqueant? Vide S. Thom. alleg. sup. Quòd si prudenter manus ferro obarmas, ut spinas illæ- Simili.

sus

Digitized by Google

sus contrectes, ignique crematas eradices; quidni pari consilio, & consimili prudentia coneris hæreticos convellere, hæreses extirpare, earumque Professores flammis absumere? Certè Calvinus ipse Servetum Hispanum valdè impiè de Sacro-sancta Trinitate sentientem, extremo supplicio affici curavit Genevæ anno 1553. *Surius in brevi comment. rerum in orbe gestarum ad istum annum.*

Exempla.

I. Quid cum hæreticis agitur post mortem?

R. Ipsi gehennæ infernalis ignibus æternis addicuntur, uti suprà declaratum fuit; & S. Judas hac ipsa lectione allegatus subinfert, dicens: *Quibus procella tenebrarum servata est in æternum.*

Hæretici damnati post mortem. P. 1. c. 2. l. 2.

I. Licetne cum hæreticis disputare super materiis fidei controversis?

R. Est ut plurimùm res plena periculi, & absque utilitate; hinc laicis prohibita. *C. Quicumque de hær. 6. & leg. penult. Cod. de summa Trinit. vid. ep. ad Rom. c. 16. n. 17. & 2. ad Tim. 2. n. 14.*

Non est disputandum cum hæreticis.

I. Quid ergò cum eis agendum; vel quomodo se gerendum?

R. Fugiendi sunt nobis, & execrandi non minùs quàm pestes quædam exitiales. ad Tit. 3. Rom. 16. Si enim diligenter & sedulò fugimus pestiferorum halitus, timentes, nobis à corporum infectione: quantò magis timendum nobis est à pestifero hæreticorum contagio, quod certum exitium animabus præsertim incautorum, præsentissimamque perniciem affert?

V. S. Aug. ep. 137. & Tert. l. de præsc.

Nota hìc fontem hæreseos esse malam conscientiam, & vitam. Nunquam enim hæresis est primum peccatum, sed oritur, vel ex ambitione, vel ex avaritia, vel ex libidine; ac consequenter, ut viri sapientes censuerunt, contra hæreticos non tam argumentis agendum est, quàm puritate vitæ: ut nimirùm inducantur ad vitæ puritatem, morum honestatem, castitatem, humilitatem, & opum contemptum, sublata enim radice hæreseos, tolletur & ipsa hæresis.

Puritas vitæ sunt potiùs convincendi.

I. Dicis ergò, quod mala vita tendat, & definat in hæresim?

R. Ita, plerumque. Cujus ratio est, primò, naturalis antipathia, & contrarietas quæ est inter fidem, & malam vitam: hanc enim fides semper carpit ac redarguit. Secundò, naturalis lapsus, & ruina: qui enim ex uno vitio in aliud, & aliud, tandem profundissimè in hæresim ruit, & prolabitur. Sunt enim hæ fossæ vitiorum sibi invicem subordinatæ, ut gradatim ex una in aliam, & aliam, ac tandem in barathrum, id est, in hæresim descendas, & corruas. Tertiò, est punitio Divina, Deus enim perditam vitam castigat per subtractionem sui luminis, veritatis & fidei, perditosque homines tradit in reprobum sensum, docet Apostolus Rom. 1. v. 22. & 24. Quartò, quia ut docet S. Chrys. Hi corrupti homines, ut liberè suis vitiis, & voluptatibus indulgeant, negant futura bona, & mala, aliaque dogmata fidei, quæ Dei metum, & peccati horrorem eis injicere soient.

Mala vita, gradus ad hæresim.

I. Qua ratione cognoscemus, & discernemus hæreticos?

R. Dominus & Salvator noster dicit ex eorum fructibus hæreticos cognoscendos. Matt. 7.

LECTIO TERTIA.

I. QUi sunt igitur hæreticorum fructus?

R. Sunt plurimi, noxii, pestiferi. Ridere Sacros Ecclesiæ ritus, Sacerdotes persequi, & ludibrio habere, ut maledictus Cham Patrem suum irrisit, auctore S. August. lib. 16. de Civit. cap. 22. suggillare in omnibus summum Ecclesiæ Sacerdotem, eidemque obmurmurare uti Core, Dathan, & Abiron Moysi obstrepebant; profanare templa, & altaria, imagines Sanctorum confringere, omnemque fundationem piam convellere; Sacramenta conculcare; Sacrificium Missæ proscribere, pro prædicantibus suis Apostatas Monachos suscipere; & turpissimos Sacerdotes ab Ecclesia Catholica scelerum damnatos, & punitos; Scripturas adulterare, & ad sensus ab omni veritate alienissimos distorquere; blasphemare B. Virginem, omnesque Sanctos, imò Deum ipsum, quem omnis mali auctorem faciunt; voluptati laxare habenas; libertatem conscientiæ, quam Evangelicam appellant, plenis buccis concrepare, populorum in Principes rebelliones excitare,

Fructus hæreticorum.

Digitized by Google

re, Virgines Deo sacras polluere; Monasteria expilare; bona opera exsibilare, impietati & omni impuritati patrocinari.

I. Docueruntne Sancti suo exemplo diligenter fugiendos esse hæreticos?

Exempla. l. 3. c 3. Ep 2. n. 10. R. Ita. Irenæus de Apostolis eorumque discipulis agens: *Apostoli*, inquit, *eorumque discipuli tantoperè hæreticos exhorruerunt, ut nec verbo cum eis communicare voluerint, qui veritatem adulterassent.* Certè dilectus Domini Discipulus hæreticos in domum recipi non vult, nec Ave eis dici; & quod verbo docuit, etiam monstravit exemplo; nam ingressus balneum, mox ut in eo Cherinthum conspexit, ex eo se proripuit, dicens suis: *Fugiamus ocyùs, ne balneum in quo est Cherinthus veritatis adversarius exemplo corruat.* Addit que S. Hieron. Dial. cont. Lucifer. post Joannis discessum, illicò Cherinthum cum sociis balneo ruente fuisse oppressum. S. Joannes ergò uti ingenti amore prosequebatur Christum Christique fidem, ita immani odio aversabatur hæreticos juratos Christi, & fidei hostes.

Sancti hæreticos vehementer execrati.

Sanctum Joannem magistrum secutus est Sanctus Policarpus discipulus, qui ep. ad Philip. sic scribit: *Abstinentes à scandalis & falsis fratribus, qui in vanum portant nomen Domini, qui oberrare faciunt inanes homines: omnis enim qui non confitetur* JESUM *Christum in carne venisse, hic Antichristus est, & qui non confitetur mysterium crucis, ex diabolo est, & qui detraxerit eloquia Domini ad sua desideria, & dixerit neque resurrectionem, neque judicium esse, hic primogenitus sathanæ est, propter quod relinquentes vanitates multorum, & falsas doctrinas, ad illud quod traditum est nobis à Principio verbum revertamur.* Ita scripsit sanctus Policarpus, ita & fecit: occurrens enim Marcioni hæretico, ab eo rogatus, num se agnosceret; agnosco, ait, te primogenitum diaboli. Refert ex Iren. Euseb. lib. 4. c. 12.

Sic & Sanctus Ignatius æquè Sancti Joannis discipulus ep. ad Trallianos: *Fugite, ait, impietates & Deum abnegantes hæreses: diaboli enim sunt adinventiones serpentis malorum auctoris qui per mulierem seduxit Adam.* Similia habet Clemens Romanus Const. Apostolic. l. 8. c. 18.

S. Martialis ep. ad Tolos. S. Iren l. 3 c. 3. S. Hilar. l. cont. Auxentium. S. Cypr. de lapsis. S. Chrys. Hom de fide, spe, & charitate. S. Bernard serm. 66. in Cant. S Heer. ep. ad Demet. Vide eundem l. 1. contra Pelagianos, & ad Ruffin. ubi scribit: *In uno tibi consentire non potero ut parcam hæreticis, & me Catholicum non probem. Si ista est causa discordiæ, mori possum, tacere non possum.* Exempla.

De Sancto Antonio Abbate scribit hunc in modum S. Athanas. In vita. Manichæis aut aliis hæreticis nunquam salutem aut amicabilia verba largitus est, denuntians talium amicitiam atque sermones perditionem esse animarum. Sic etiam detestabatur Arianos, ut omnibus diceret nequidem juxta eos esse accedendum. Et ipse jam moriturus: Hereticorum, inquit, & Schismaticorum venena vitate, meumque circa eos odium sectamini. *Scitis ipsi, quod nullus mihi nec pacificus quidem sermo cum eis unquam fuerit propter pravam eorum voluntatem, & pertinax contra Christum bellum.* V. Baro. an. 318. tom. 3.

Valde mirum est, quod etiam mortui cum hæreticis communicare refugiunt. Sanè Cosmas singularis fidei, & Religionis Abbas, cùm diem obiisset extremum, jussit Patriarcha Antiochenus pretiosas illius reliquias in monasterio suo sepeliri, ubi & positus erat quidam Episcopus hæreticus, auditusque fuit Abbas per noctes multas inclamare: *Noli me tangere, hæretice, noli mihi appropinquare inimice Ecclesiæ sanctæ Dei.* Io. Moschus. Evirat. prati. spiritualis c. 40.

Eusebius Vercellensis captus ab Arianis malebat fame mori, quam ab iis cibum sumere, uti habet ejus vita.

Liberus Pont. rejecit munera, quæ Eusebius Constantii Imperatoris Ariani legatus offerebat Sancto Petro, teste S. Athan. ep ad solitarios.

Quàm cives Sanctosateni execrati sint Eunomium hæreticum, adeout pueri ludentes pila, cùm illa casu mulam Eunomii tetigisset, in lusu pergere noluerint, nisi illam quasi hoc tactu contaminatam, priùs trajiciendo per flammas expiassent narrat Theodor. l. 4. Histor. c. 12. & Baron. anno Christi 370.

I. Nunquid igitur satiùs esset Catholicum esse, & in Ecclesia manere, quamvis plu-

Digitized by Google

plurimis peccatis onustum, quàm hæreticum extra Ecclesiam ejectum?

Melior locus est, nequissimus Catholicorum quolibet hæretico. Heb. 11. v. 16.

R. Indubiè. Non est ruina major, non est naufragium desperatius, quam circa fidem. Etenim *sine fide impossibile est placere Deo*; ad quem desperatissimi quique in Ecclesia Catholica interdum revertuntur per pœnitentiam, Sacramentorum susceptionem, aliaque auxilia quæ eis fides suggerit. Certè cùm dictum sit Ecclesiæ: *Gens & regnum, quod tibi non servierit, peribit*: Et Præpositis ejus (cùm de excommunicatione fieret mentio) *quæ ligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlo*: Facilè patet, quantum malum sit esse extra Ecclesiam, alienum esse ab illa columba, per cujus gemitus peccata solvuntur, à cujus pace alienati tenentur.

Isa. 60.

Matt. 16. & 18. Aug. l. 1. cont. Donatist. c. 18.

Quisquis, ait Cypr. ab Ecclesia segregatus adulteræ jungitur, à promissis Ecclesiæ separatur, nec perveniet ad Christi præmia, qui Christi Ecclesiam relinquit. Habere non potest Deum Patrem, qui Ecclesiam non habet Matrem. Extra Ovile Domini positus, fatharæ traditur, periculis omnibus exponitur, devorandis luporum dentibus atque vexandus. Plura Innoc. I. ep. 91. inter epistolas Augustini.

Cyp. de simpl. Prælat.

Aug. ep. 204.

His adde hæresim professores suos facere admodum blasphematores in Deum, Beatam Virginem, & Sanctos; eosque constituere mille sacrilegiorum, & cujuslibet impietatis reos. Hinc SS. Patres tantoperè hæresim, & hæreticos insectati sunt, ut sanctus Hieronymus dicat: *Hæretici vincunt omnes impietate*. Et alibi Idololatris pejores pronuntiet. Sanctus Ambrosius damnatos, & reprobatos plusquam dæmones, serm. 92. Vide eundem lib. 3. de fide.

Sup. Isa. 18. sup. Ezech. 5.

1. Numquid Sancti quamlibet contumeliam leniùs passi sunt, quàm ut hæreticos notarentur?

Exemplum.

R. Ita, Abbas Aghato (uti refert Evagrius) tanta pollebat humilitate, ut quodlibet sibi impactum delictum levissimè ferret. Conveniebant frequenter Fratres eum tentaturi, & dicebant: Ecce audivimus quod sis superbus, hypocrysi plenus, scortator, helluo, &c. cuncta ille submisso vultu & animo admittebat, & sinceræ humilitatis specimen omnibus præmonitrabat, asserens se omnium mortalium miserrimum. Prosequebantur illi, & addebant, etiam audivimus de te, quòd de fide non benè sentias: ad hæc audita exiliebat, illisque succensens, minimè, ajebat, hoc est verum, ignoscite, & absit hoc à me, hæreticus non sum, quærentibus verò quamobrem tam diligenter se ista calumnia liberaret, cùm cæteras omnes non gravatè in se suscepisset, dicebat: cætera omnia de quibus me hactenus accusastis, facinora, ab infirmitate, sive fragilitate hominis proficiscuntur, & hominem secundùm aliquid saltem per fidem Deo conjunctum relinquunt; hæresis verò à pertinacia, & perversæ mentis extraordinaria malitia ortum habet, nosque omni modo à Deo avellit ipsum primum vinculum quo ei religati eramus, id est, fidem, exinaniens.

1. Estne illicitum legere, vel penes se retinere libros hæreticos?

Libri hæreticorum prohibiti, & abdicãdi.

R. Ita, est grave peccatum; idque partim, quia Ecclesia graviter inhibet; partim, quia jus naturale non permittit, ut quis se exponat periculo erroris, & imbibendæ hæresis. Constantinus magnus sub pœna mortis jussit libros Arianorum exuri. Ita tripart. l. 1. c. 15. Idem sanxit sub eadem pœna Teodos. Cod. Theod. lib. 16. Sic Manichæorum libros cremari jussit S. Leo teste sancto Prospero in Chronico. Tulit Julius III. generalem legem qua sine ullo discrimine omnibus prohibetur lectio quorumcumque librorum hæreticorum, idque sub pœna temporali, & spirituali, quæ in hæreticos constituta est. Post Jullum idem fecerunt Paulus IV. & Pius IV. & cæteri subsequentes Pontifices in Bulla cœnæ Domini.

Leges civiles & Canonicæ prohibent libros hæreticos.

1. Diligenterne hæreticorum libros à se abdicaverunt Sancti?

Ostendit Deus evidenti miraculo hæreticorum libros minimè esse retinẽdos.

R. Diligentissimè, non minùs quàm si intus virus, pestis, aut lepræ contagium delituisset. Vid. Cypr. ep. 40. Theodoret. supr. Psalm. S. August. l. 2. quæst. Evang. c. 40. Greg. 18 Moral. c. 9.

1. Ostenditne Deus aliquo evidenti miraculo hæreticorum libros minimè domi esse retinendos?

In prac. spir. c. 46. apud Baron. tom. 3. ad an. Dom. 429.

R. Ostendit: Accessimus (inquit Joan. Moschus) ad Abbatem Cyriacum Presbyterum Lauræ Calamonis juxta Jordanem,

Digitized by Google

nem, narravitque nobis, dicens: die quadam vidi per somnium mulierem honesta facie, purpura indutam; & cum ea viros duos, & ipsos venerando habitu, & aspectu præclaro. Arbitratus sum autem mulierem illam esse Dominam nostram sanctam Dei genitricem, eosque qui cum ea erant, duos viros S. Joannem Baptistam, & S. Joannem Theologum, & Evangelistam. Egressusque de cellula orabam illam, ut ingrederetur.

Exempla.

B. Virgo [illegible] vult [illegible] cellam Abbatis in qua erat [illegible] hæreticus.

Quæ non consensit; permansi ergò diutiùs orans, & obsecrans, dicens: ne quæso avertatur humilis factus confusus, & alia plurima ejusmodi. Illa igitur ut me vidit instare precibus, eandemque postulationem orare, severiùs mihi respondit dicens: Habes intra cellam tuam inimicum meum, & vis ut ingrediar? & his dictis; abscessit. Evigilans autem ego affligi cœpi, & cogitabam num aliquod in mente peccatum, contra illam admisissem, neque enim erat alius aliquis in cella mea, nisi ego solus. Diutiùs igitur meipsum discutiens, nihil inveni quòd in illam peccassem. Cùm verò vidissem me nimio mœrore absorberi, surgens accepi librum ut legerem, quo per hujusmodi lectionem, dolorem una, cogitationesque repellerem. Librum autem ipsum acceperam mutuo à B. Hesychio Presbytero Hierosolymit. Ecclesiæ, evolvensque librum, inveni duos impii Nestorii libros in fine voluminis scriptos. Moxque agnovi hunc esse sanctæ Dominæ nostræ Dei Genitricis, semperque Virginis Mariæ inimicum. Tunc surgens abii, librumque illi qui mihi eum accommodaverat, reddidi, dicens illi: Accipe librum tuum, Frater, neque enim ex eo tantùm utilitatis cepi quantùm detrimenti. Cùm verò ille detrimenti ipsius causam scitcitaretur, omnem illi rei ordinem retuli. Qui Dei zelo succensus protinùs duos illos Nestorii libros ex volumine præcidit, eosque igni tradidit, dicens; Non manebit in cella mea Dominæ nostræ sanctæ Dei Genitricis semper Virginis Mariæ inimicus.

LECTIO QUARTA.

De schismaticis.

I. CUr tandem in definitione Ecclesiæ addis: *Quæ sub uno, & summo post Christum capite, & Pastore Romano Pontifice in terris gubernatur?*

R. Ut ab Ecclesia ejusque definitione excludam Schismaticos; qui seipsos ab Ecclesiæ corpore præciderunt, nolentes ejus capiti summo Pontifici obedire, aut subesse.

Schismatici.

I. Non possunt ergo illi esse de Ecclesia, qui in rebus spiritualibus summo Pontifici subdi nolunt?

R. Minimè. Dicit enim Cypr. *Ecclesia grex est suo Pastori adunatus; qui cum Episcopo* (Romano Ecclesiæ Catholicæ capite) *non sunt, in Ecclesia non sunt; extra eam sunt, qui se ab ejus unitate divi erunt.*

Lib. 4. ep. 9.

I. Declara hoc aliquibus similibus?

R. Profero ex eodem Cypriano plura.

Similia.

1. Manus truncata non est ampliùs de corpore.

2. Ramus præcisus ab arbore, non est ampliùs pars arboris.

3. Fluvius à flumine divisus siccabitur.

4. Radius si à Sole separetur, deficiet.

Ita scire debes (verba sunt Cypriani) *Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo; & siqui cum Episcopo non sint, in Ecclesia non esse, & frustrà sibi blandiri eos, qui pacem cum Sacerdotibus Dei non habentes obrepunt, & latenter apud quosdam communicare se credunt, cum Ecclesia quæ Catholica una est, scissa non sit, neque divisa sed utique connexa, & cohærentium sibi invicem Sacerdotum glutino copulata. Deus unus est, & Christus unus est, & una Ecclesia, & cathedra una super Petram voce Domini fundata.*

De simplic. Prælatorũ. Ibid.

Idem Cypr. l. 1. ep. 6. Exemplis.

I. Animadvertitne graviter aliquando Deus in Schismaticos?

R. Ita. Id ostendit Cyprianus loco proximè allegato, ex novo supplicio iis irrogato n. 16. Vid. Aug. Tract. 27. in Joan. ante medium, & l. 3. cont. Donatistas c. 18.

De Græcorum Imperio per Turcas occupato in pœnam Schismatis, & discessionis ab Ecclesia Romana toties repetitæ diximus capite superiori lect. ulti. in fine.

Fredericus II. Ecclesiæ hostis, & flagel-

Digitized by Google

gellum, circa Annum Domini 1240. quasi Propheta prædixit, & intentavit Ecclesiæ Romanæ, idque Gregorio Nono, ac post eum Innocentio Quarto, aliisque Pontificibus, à quibus exauctoratus fuerat, excidium, scribens ei hoc carmine,

Fata volunt, stellæque docent, avimque volatus,
Quòd Fredericus ego malleus orbis ero.

Rescripsit ei totidem antistrophis Pontifex:

Fata volunt, scriptura docet; peccata loquuntur,
Quòd tibi vita brevis, pœna perennis erit.

Verum prædixit Pontifex; stetit enim ipse, stat, stabitque Ecclesia Romana, & Orthodoxa: Fredericus verò Anno Domini 1250. à proprio Filio Monfredo strangulatus fuit. Ita ex Alberico refert Crispinianus, Pontificum licet hostis, atque ex iis Bozius signo 19. & alii.

Lud. Richeom. in Apolog. pro Soc. JESU.

Desiderius Longobardorum Rex, hostis sedis Apostolicæ infestissimus non tam lapsus, quam præcipitatus ex astris, amplissimis fortunis dejectus, nudus ab opibus, vita spoliatus, regnum, nomen, se ac suos æterna ac inextricabili ruina oppressus amisit.

Sur. in Comment. ad an. Do. 1571.

Vuritus quidam J. U. D. & Archidiaconus Oxoniensis, qui fidem Catholicam frigidè amplexus, cùm nollet post statum Religionis Catholicæ in Anglia mutatum dignitate sua carere, dum quodam die apud Presbyteros suæ olim jurisdictioni subjectos concionem haberet, incidit in ea Divi Pauli verba, quibus ait: *Christum in ædificationem Ecclesiæ dedisse quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios autem Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores.* Quibus recitatis, de suo, ut tempori nimirùm serviret, intulit dicens: *De Papa hic nullum verbum auditis.* Quod cùm in extrema concione prolocutus esset, mox gravi morbo correptus, atque adeò quasi mutus effectus, à suggestu non ad prandium, ut constituerat, sed ad lectum delatus, octavo post die è vita excessit. Hæc Sanderus.

Epih. 4.

Ultio divina in summi Pontificis obtrectatores.

Prospiciant sibi novi Evangelii buccinatores, qui libenter laxant linguas, & acuunt stylos suos ad proscindendum convitiis summum Pontificem Christi Vicarium, & S. Petri successorem, atque in eo ipso gloriantur, cùm meritò deberent formidare ne quid tale, vel etiam deterius quidpiam iis contingat. *Cathedra*, inquit S. Aug. *tibi quid fecit Ecclesia Romana, in qua Petrus sedit, in qua hodiè Anastasius*, (nos possumus fidenter addere, in qua hodie Innocentius XII.) *sedet, cui nos in Catholica unitate connectimur, & à qua vos nefario furore separastis?*

Cont. Petil. lian.

I. Quid necesse est ut sis de Ecclesia, quod Romano Pontifici te submittas: nonne satis esset, quòd JESU Christo adhæreas, qui est summum Ecclesiæ caput, & fundamentum primum?

R. Hoc minimè sufficit; nam cùm hactenus versemur in Ecclesia militante, necesse est aliquod esse constitutum istius militiæ visibile caput, quod sub summo, & invisibili capite JESU Christo vicarias partes agat. Esto, sit Christus Dominus, Salvator noster primum & supremum Ecclesiæ caput, & fundamentum, prout est primus, principalis, & supremus Sacramentorum minister, eorum effectus in animabus nostris intimè operans; at, posuit in Ecclesia visibili visibiles quosdam rectores, & Pastores, qui ejus nomine, & pro eo legatione fungerentur, Ecclesiamque gubernarent; ut scilicet corpus visibile capiti etiam visibili adunaretur, ipso interim summo angulari lapide (qui est caput invisibile) Christo JESU totam Ecclesiæ Fabricam sustentante, vitam & spiritum per singula ejus membra diffundente, & ad beatum finem, & cœtum Angelorum eam deducente.

De Ecclesia non est, qui summo Pontifici non adhæret.

I. Quid modò audivi à te de Ecclesia militante, suntne igitur plures Ecclesiæ?

R. Minimè; nam unica est Ecclesia, unica columba, unica amica, unica perfecta, unica sponsa Christi, unum corpus Christi. Sunt verò ejus potissimùm duæ partes, una triumphans, altera militatus. Triumphans, est cœtus eorum, qui de mundo, de carne, de iniquissimo dæmone triumpharunt, & ab hujus vitæ molestiis liberi ac tuti æterna beatitudine fruuntur. Militans verò Ecclesia est cœtus omnium fidelium, qui adhuc in terris vivunt: quæ ideò militans vocatur, quod

Unicæ Christi Ecclesiæ sunt duæ partes principales

illi

illi cum immanissimis hostibus Mundo, Carne, Satana perpetuum sit bellum. Et illa quidem nobis invisibilis; hæc verò semper visibilis extitit. Vid. Aug. l. 22. de Civit. c. 9.

I. Quando igitur suprà Ecclesiam definisti, quamnam Ecclesiæ partem, militantemne, an triumphantem intellexisti?

R. De hac intellexi, quæ in terris constituta adhuc in castris desudat; nam de altera, suprà ultimum Symboli articulum, dicemus.

I. Quandonam cœpit hæc militans Ecclesia?

Ecclesiæ Christi militans quo tempore sumpsit exordium.

R. Verum quidem est, quod jam ab initio mundi non destitit Deus uti Paterfamilias, operarios conducere in vineam suam, id est, convocare in Ecclesiam, & fidelium cœtum; illa tamen de qua hic nobis sermo, quæ est novi testamenti Ecclesia, sub Evangelii tempus exordium sumpsit, statim, post Domini Ascensionem in die Pentecostes. Vide & expende diligenter c. 2. Act. Apost.

I. Quo in loco?

R. In Jerusalem, prout prædictum erat per Prophetas: *De Sion exibit lex, & verbum Domini de Jerusalem.* Isa. 2.

Vide Aug. l. 18. de Civit. c. 54.

I. Estne succedentibus sæculis ad Ecclesiam notabilis accessio facta?

R. Omninò, pleni sunt sacri libri, plenæ historiarum series, fidelium multiplicatione, gloria, opibus, spirituali jactantiæ, & magnificentia Ecclesiæ, conversione hujus sæculi Principium, & populorum. Vid. Isa. potissimùm cap. 60. & S. Joannem Chrys. hom. 4. de verbis Isai. S. August. tract. 1. super. ep. S. Joan. Vide etiam Psal. 47. & 71. & alios. Card. Baron. in Annalibus totus est in hoc articulo.

I. Quæ modò commemoras de ipsa Ecclesiæ infantia, deque ejus incrementis, fuerintne taliter orbi conspicua, ut ipsa Ecclesia Christi omni tempore spectabilis, & visibilis fuerit?

Ecclesia Christi maximè visibilis.

R. Ita; non minùs quàm Sol in firmamento, lux in mundo, civitas in monte posita; imò non minùs quàm mundus ipse, quam nos ipsi: *Nam Ecclesia* (inquit Augustinus) *quæ à cœlesti peregrinatur in terris, eò nobis notior est, quòd in illa sumus, & quia hominum est, quod & nos sumus.* Enchir. c. 61. Vide eundem l. 1. contra Crescent. c. 23. cont. Faust. l. 3. c. 13. & 14. l. de unit. Eccles. c. 14. & alibi frequenter.

I. Qui fit ergo quòd Hæretici audeant affirmare veram Christi Ecclesiam invisibilem esse?

R. Per hoc ostendunt se noctuas, & bubones malitia sua excæcatos, qui Solem intueri nesciunt, aut non videre se simulant, ut difficultates quas eis Catholici movent super doctrina nova, hoc pacto excutiant. Si enim ex ipsis quæras; ubinam hactenùs delituit Ecclesia vestra, vestra fides, Apostoli vestri, ubi religionis vestræ comitia, & exercitia, dicent: nunquam hæc defuisse, verùm in abdito clanculariter latuisse. Sed, amabo, quibus ea vidit Calvinus oculis! Et, si res vestræ tantis fuerunt hactenùs involucris obtectæ, certè non pertinuerunt ad vos, aut ad vestram istam maleferiatam Ecclesiam, magnifica Prophetarum promissa de splendore, & amplitudine Ecclesiæ. Rursùm, si invisibilis olim aut aliquando fuit Ecclesia, ad quem tandem accedere licuit, ut peccatoris contumacia deferretur, juxta Christi Domini monitum; *Dic Ecclesiæ?* Atque, ut verbo absolvam; si majorum suorum stemmata, nomina, arma gentilitia sciunt Principes vulgare; si Judæi genealogias suas subducere; soline Christiani nescient Patres aut majores suos? Verè, verè invisibilis olim fuit Lutheri, & Calvini Ecclesia, ac utinam semper invisibilis mansisset, in tenebris stygiis sepulta! Matt. 8.

Ecclesia Catholica Romana deficere non potest.

I. Dic age, potuitne Ecclesia illa quam facis adeò visibilem, & conspicuam ullo unquam tempore aut ætate deficere?

R. Minimè. Nam in privilegiis, quæ Romanæ visibili, Catholicæ, veræ Ecclesiæ conveniunt, hoc censetur, ut ipsa deficere non possit, per Dominum Redemptorem nostrum protecta, à quo dictum est, *quòd portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Matt. 16. Et quod ipse sit *cum fidelibus suis usque ad consummationem sæculi.* Matt. 28. Vide Augustin. epist. 60. & S. Leon. epist. 31. qui locum hunc exponunt de Ecclesiæ perpetua duratione.

Digitized by Google

1. Quid intelligit Dominus per portas inferi, quando dicit, quòd *portæ inferi adversus Ecclesiam non prævalebunt*?

Porta Inferi quæ.

R. Per portas inferi, intelligi debet Civitas inferorum, puta, totus infernus, cum omni suo dæmonum exercitu, cumque omni potentia Regis sui Luciferi; quæ sunt peccata, schismata, persecutiones, fraus, impietas, hypocrisis, proditiones, vis, minæ, carceres, equulei, tota tormenta dæmonum, mors, tyranni, & quævis laniena; maximè tamen per portas inferi intelliguntur hæreses, & hæresiarchæ: hi enim fidem Petri, & Ecclesiæ ex professo oppugnant, prodeuntque ex inferno & suscitantur à diabolo. *Ita S. Epiphanius in Ancorato non longè post init.* Quæ portæ, & quæcunque hactenus diximus, non prævalebunt adversus Ecclesiam, quia *veritas Domini* id asserentis *manet in æternum*.

I. Valdè mirabile est, quòd nec immanissimæ persecutiones contra Ecclesiam prævalere potuerint?

In vita S. Malchi.

R. Immò, *persecutionibus crevit Ecclesia* (verba sunt S. Hieron.) *martyriis coronata est*.

Apologet. C. ult.

Plures efficimur quoties metimur à vobis. (aiebat Tertul.) *semen est sanguis Christianorum; grana multiplicata in agro Domini resurgunt*. Simile accidit in machinationibus Judæorum contra Christum caput Ecclesiæ, de quo ita Gregorius l. 6. Moral. c. 13. *Intulerunt ei mortem, ut ab eo absconderent fidelium devotionem: sed fides indè crevit; undè & hanc extinguere infidelium crudelitas credidit*. Certè nunquam illustrior fidei confessio, nunquam Scriptorum tanti, tamque eruditi in Ecclesia commentarii, nunquam Sacerdotum, & Prædicatorum erectiores animi, disertiores linguæ, quàm persecutionum, & enatarum hæreseum temporibus. Et quando tanta pietas, innocentia, fortitudo, charitas, tantus tormentorum, & mortis contemptus, tantus ardor patiendi pro Christo enituit, quàm primis, iisque difficillimis Apostolorum, & Martyrum temporibus, dicam an tempestatibus? Sed verò quandonam majora fidei, & religionis Christianæ incrementa, quando uberiores Evangelicæ Prædicationis progressus, quando plus lucis, & accessionis ad res nostras, & Ecclesiæ? videbant nimirùm Gentiles hæc omnia digito Dei fieri, & cuncta suprà naturæ vires esse; unde ad Christianorum fidem, & vitam capescendam rapiebantur. Vide Cyprianum serm. de lapsis. More suo eleganter admodum S. Leo. *Nullo crudelitatis genere*, inquit, *destrui potest Sacramento crucis Christi fundata religio. Non minuitur persecutionibus Ecclesia, sed augetur; & Dominicus ager segete ditiori vestitur, dum grana, quæ singula cadunt, multiplicata nascuntur*: Et Bernard. *Nec verbositate Philosophorum, nec cavillationibus hæreticorum, nec gladiis persecutorum potuit Ecclesia, vel aliquando poterit superari*. Imo verò, *improbatio hæreticorum facit eminere quid Ecclesia sua sentiat Domine, & quid habeat sana doctrina*.

Serm. 1. in Natali S. Petri & Pauli.

Serm. 79. in Cant.

Aug. l. 7. conf. c. 69.

Persecutiones & hæreses lucem & incrementa attulerunt Ecclesiæ.

CONTROVERSIA

Quòd vera Christi Ecclesia omni tempore conspicua fuerit, & visibilis.

M

H. Lutherus lib. de abroganda Missa, & Calvinus lib. 4. Inst. c. cap. 1. §. 7. dicunt Ecclesiam aliquando visibilem fuisse, at deficiente illa invisibilem mansisse?

R. Respondeo 1. quo æstu id agant hæretici, in lectione præcedente notavimus.

Respondeo 2. esse stultum duas distinguere Ecclesias, quandoquidem illa unica sit, sicut *unus est Deus, una fides, unum Baptisma*, quod jam etiam suprà diximus. Est enim Ecclesia *regnum Dei*. Dan. 2. quod unum est; Est sponsa Christi de qua ipse Cant. 6. dicit: *Una est columba mea, perfecta mea*. Ecclesia est Christi ovile Joan. 10. *Unum ovile, & unus Pastor*. Ratio manifesta est; nam omnes in Ecclesia congregati unanimi consensu tendunt ad eundem finem, iisdem mediis principalibus, quæ sunt fides, spes, charitas, Sacramenta: non possunt igitur esse duæ Ecclesiæ; alioquin dicendum esset duos esse fines ultimos planè distinctos, & duorum mediorum principalium genera ad illum attingendi.

Re-

Digitized by Google

Respondeo 3. Valde est sui immemor Calvinus, nec satis consequenter mentitur; admittit enim pro duobus principalibus veræ Ecclesiæ notis, Sacramentorum administrationem, & Prædicationem. Quæro igitur ex illo, ministranturne Sacramenta rebus invisibilibus; prædicantne ministri gregi invisibili?

Respondeo 4. Christus Dominus remittit nos ad Ecclesiam ut ejus judicium subeamus, Matth. 18. Nunquid hoc est, vestra quidem sententia, Reformati, nobis illudere? Ubi enim illam Ecclesiam, in aere fortè, & umbris latitantem reperiemus?

Sed veniamus ad argumentum eorum: fides, & prædestinatio sunt res invisibiles; Ecclesia componitur ex solis fidelibus, & prædestinatis; ergo Ecclesia est invisibilis, q. d. intellectus, & voluntas hominis, imò anima ipsa est invisibilis, ergo homo est invisibilis. Vel sic: Christi Divinitas est invisibilis, ergo Christus est invisibilis.

Interim ne quid dissimulare videar, super eorum propositione minore dico. Ministri vestri, Calviniste, suntne prædestinati, an non? Vos, id, procul dubio, ignoratis: Solus enim Dominus novit, qui sint ejus; at, si prædestinati non sunt, absque dubio non sunt ex vestra Ecclesia, adeoque eorum ministerium nullum est: quid vobis videtur?

LECTIO QUINTA.

De Notis Ecclesiæ.

I. NUnquid sunt aliquæ notæ, quibus Ecclesia Christi à quibusvis aliis satanæ conventiculis discerni liquidò possit?

R. Ita, sunt plures eæque valde illustres notæ, quibus, ab aliis hominum cœtibus discerni, & perspicuè agnosci possit Ecclesia Dei; attamen eas ad quatuor in Symb. Constant. assignatas revocabimus, videlicet; quod sit *una, sancta, Catholica, & Apostolica.*

Ecclesiæ notæ valde illustres quas una Ecclesia est Una.

Vid. Aug. in Ps. 147.

I. Quomodo est una Christi Ecclesia, cùm tam copiosam hominum multitudinem includat?

R. Quia in omni loco, ubicumque reperitur Ecclesia, unam eandemque retinet fidem, eadem Sacramenta, eosdem ritus, unumque totius ovilis verum & legitimum Pastorem Romanum Pontificem qui *idcirco unus eligitur, ut capite constituto, schismatis tollatur occasio.* Vide Apostolum Ephes. cap. 4. *à prima enim sui origine Ecclesia per series ministrorum, & populorum in ea, quam primùm accepit, religione decurrit,* ut ait S. Ambr. in Luc. cap. 11. Hier. l. 1. cont. Jovin.

I. Qua ratione pertinet ad Ecclesiæ unitatem, ut sub uno capite constituatur, & regatur?

R. Quia unio membrorum Ecclesiæ inter se invicem potissimùm ex unius supremi capitis auctoritate dependet. Idcircò manifestum est ad Ecclesiæ unitatem in primis requiri, ut quis supremo ejusdem capiti sese subjiciat, ei connectatur, cohæreat, communicet, suoque loco, in corpore mystico (non secùs ac quodvis membrum in corpore humano) consistat, alterius membri functionem non invadens, aut aliquo modo impediens. Quod Apostolus similitudine corporis humani eleganter illustrat loco proximè allegato. Regimen Ecclesiæ sub uno summo Pastore ejus unitatem plurimum cõmendat. Eph. 4.

I. Si Ecclesia Christi una est, igitur ad illam non pertinent, qui per varia schismata, & hæreses eam in multas partes distrahunt, & discindunt?

R. Rectè dicis, & hoc ipsum jam docuimus sub initium lectionis præcedentis.

I. Quisnam Pontificem Romanum toti Ecclesiæ præfecit, & Christi vicarium esse voluit?

R. Ipsemet Salvator noster Christus Dominus, qui Petro, ejusque in Cathedra Romana successoribus tam oves fœtas, & parientes (id est Episcopos, & Pastores) quàm agnos (id est, laicos fideles cujuscumque generis) subjecit, eique obedire mandavit illis verbis. *Pasce agnos meos, pasce oves meas.* Summus Pontifex à Christo Domino toti Ecclesiæ præfectus ut vicarius eius partes agat Joan. 21.

I. Sed nunquid posset dici, quòd Petro mortuo extinctum sit, & sublatum Ecclesiæ caput?

R. Minimè. Nam Dominus constituens S. Petrum caput Ecclesiæ, ædificabat super eo Ecclesiam suam, sicut eidem promissum fuerat per ista verba: *Tu es Petrus, & super hanc petram* (id est super te, qui es petra fundamentalis) *ædificabo Ecclesiam* Matt. 16.

Digitized by Google

meam; ita ut tu sis Ecclesiam, tuo & successorum ministerio sustentaturus, auctu-rus, confirmaturus, & usque ad sæculi finem gubernaturus, ac in unitate conservaturus. Igitur si caput Ecclesiæ sustulieris, quale deinceps corpus erit? si fundamentum, quale vel quomodò subsistet ædificium? si Monarcham, quale regnum? si Patrem, qualem habebis familiam? Hinc l. de unitate Ecclesiæ Cypr. *Ut Dominus unitatem manifestaret, unitatis originem ab uno incipientem auctoritate sua disposuit.*

I. Scio unitatem familiæ ex successione capitum sibi invicem succedentium solere ostendi; sed quid ad rem nostram?

R. Pari modo unitas Ecclesiæ successione Romanorum Pontificum sibi invicem continuè in B. Petri Cathedra succedentium evidenter comprobatur. Illi enim plenitudinem jurisdictionis sortiuntur, quæ legitimos hæredes potestatis Apostolicæ ad regendum universalem Christi Ecclesiam decet.

I. Censuerunne SS. Patres, & Doctores, ad Ecclesiæ unitatem magnoperè pertinere, quod supremum aliquod ejus caput constitutum sit?

SS. Patres plurimùm ad Ecclesiæ unitatem pertinere censuerunt unum ejusdem Ecclesiæ caput.

R. Planè. Optatus l. 2. cont. Parmen. dicit Petrum Apostolorum primum in Episcopali Cathedra Romæ resedisse, in quo uno Cathedræ unitas ab omnibus servaretur. Unde Ecclesiam illam Cypr. l. 1. ep. 3. *Vocat principalem*. l. 4. ep. 2. *Unum Episcopatum multorum Episcoporum concordi numerositate diffusum*. Ab hac Sacerdotii unitate originem à Christo per Petrum habente docet idem Cypr. Ecclesiam *unam* dici. Et Leo ep. 84. & serm. 3. de sua ordinatione: *Licet universa Ecclesia distinctis ordinata sit gradibus, ut ex diversis membris sacrati corporis integritas subsistat; nos tamen omnes, sicut ait Apostolus, in Christo* JESU *unum sumus, nec quisquam ab alterius ita divisus est officio, ut non ad connexionem pertineat capitis cujuslibet humilitas portionis*. Ep. 87. Idem S. Leo exortem esse divini mysterii scribit eum, qui ausus sit à Petri soliditate recedere. Et Hieron. ep. ad Damas. *Si quis Cathedræ Petri jungitur, meus est; beatitudini tuæ, id est, Cathedræ Petri, consocior*. Et in epitaphio Marcellæ scribit Romam esse tutissimum contra hæreses refugii portum. Iren. l. 3. conc. hæres. cap. 3. Ad Romanam Ecclesiam propter potentiorem principalitatem omnem Ecclesiam debere convenire asserit. Quid, quod S. Bernardus scribere non dubitavit, ita hic sub uno summo Pontifice Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, Presbyteros, vel Abbates, reliquosque in hunc modum ordinatos, quomodò Cherubim, & Seraphim, cæterique usque ad Archangelos, & Angelos sub uno capite Deo sunt ordinati? L. 3. ad Eugen.

I. Habesne exemplum ad rem pertinens?

R. Habeo. In causa lapsorum, quæ in Ecclesiis Africanis agitabatur, quid in re dubia agendum esset, visum est Cypriano, ceu in re magni momenti Apostolicam sedem tametsi Pastore vacantem consulere: eamque de omnibus quæ accidissent, plenissimè certiorem reddens, quid posthac in his agendum esset, ab ea regulam accipere; qua oblatrantium ora compesceret. Iis autem acceptis, Clerus Romanus, matura consultatione habita, cum quibusdam Episcopis vicinis, aliisque quos ex aliis Provinciis persecutionis ardor Romam ejecerat: Cypriani sententia gestisque confirmatis, de cætero nihil ante creationem Episcopi Romani innovandum decreverunt, sed lapsorum curam interim ita ex antiqua disciplina Ecclesiæ Romanæ temperandam esse, ut eorum causa, qui moras possent dilationis sustinere, in suspenso habita, infirmis in exitu constitutis, si verè pœnitentis animi signa proderent, pax concederetur. Quæ omnia idem Romanus Clerus gravibus firmata assertionibus, per litteras eidem Cypriano significavit; testatus insuper eadem se ad alios ubique Episcopos decreta direxisse: quæ quidem per totum mundum missa esse, & in notitiam Ecclesiis omnibus, & universis fratribus perlata, ipse Cyprianus alibi asserit. Unde certissima fuit majoribus nostris nota, & tessera ad hæreticos, & Schismaticos dignoscendos, si cum B. Petro, & Romano Pontifice ejus successore Ep. 25. & 29. Exemplum. Ann. Dom. 251. Cypr. ep. 30. & 31.

com-

Digitized by Google

communione jungerentur, aut ab eo divisi alteri societati se adjungerent.

I. Habesne vetustissimum ab ipsismet Apostolis exemplum?

Exemplum Cal. 1.

R. Habeo. *Apostolus Paulus post annos 14. à suæ conversione secundùm revelationem ascendit Hierosolymam, ut cum Petro Evangelium quod gentibus prædicabat, conferret, ne forte Paulo Ecclesia non crederet, si eum à Petro dissentire putaret.* Quare & nunc velut ad lydium lapidem examinanda est omnis doctrina, utrum cum B. Petri, & Romanæ Ecclesiæ traditione consentiat.

I. Estne ista unanimis Patrum doctrina, quam hic tradis?

R. Ita. Irenæus adversùs hæreses l. 3. cap. 1. Cypr. l. de unit. Ecclesiæ sæpè citatus, & l. 1. epist. 6. Tertull. l. de præscription. Ambr. oratio. de obitu Satyri. Hieron. ad Damas. suprà colleg. Optatus l. 2. cont. Donatum. August. ep. 165. passim ad Romanorum Pontificum sibi invicem succedentium seriem hæreticos provocant.

Cont. partem Donat.

Numerate (inquit idem August.) *Sacerdotes vel ab ipsa Petri sede; & in ordine illo Patrum quis cui successit, videte, ipsa est petra quam non vincunt superbæ inferorum portæ, &c.* Idem cont. ep. Manichæi, quam vocant fundamenti c. 4. *Ut omittam sinceriſſimam sapientiam, multa sunt alia quæ in Catholicæ Ecclesiæ gremio me justissimè teneant. Tenet consensio populorum atque gentium, tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata. Tenet ab ipsa sede Petri, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum, &c.*

Non possum prætereire quod idem August. l. 2. cont. litteras Petiliani Donatistæ c. 51. scribit: Verumtamen si omnes per totum orbem tales essent, quales vanissimè criminaris; Cathedra quid tibi fecit Ecclesiæ Romanæ, in qua Petrus sedit, & in qua hodie Innocentius sedet? Quare appellas Cathedram pestilentiæ Cathedram Apostolicam? Si propter homines quos putas legem loqui, & non facere, nunquid Dominus JESUS Christus propter Pharisæos, de quibus ait: *Dicunt, & non faciunt*, Cathedræ in qua sedebant, ullam fecit injuriam? Nonne illam Cathedram Moysi commendavit, & illos servato Cathedræ honore redarguit? Ait enim: *Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi: Omnia ergo quæcumque dixerint vobis servate & facite: secundùm verò opera eorum nolite facere: Dicunt enim, & non faciunt.* Hæc si cogitaretis (vos Donatistæ, imò vos Calvinistæ) non propter homines quos infamatis, blasphemaretis Cathedram Apostolicam, cui non communicatis: Sed quid est aliud quam nescire dicere, & tamen non posse nisi maledicere?

Notent hæc Novantes.

Exemplum Aug. locus pro auctoritate Rom. Pontificis.

I. Non pertinet ergo ad Christi ovile, id est, ad Ecclesiam, qui cum Romano Pontifice communicare non vult?

R. Non magis quàm Simon Magus, qui se à Petro cunctarum Christo ovium universali Pastore sejunxit. Propterea Apostolus Paulus, ut vidimus, post annos 14. ascendit Hierosolymam, ut cum Petro, & Apostolis Evangelium conferret, ne in vacuum curreret, id est, ne Pseudo-apostolis jactantibus doctrinam ejus ab Apostolis reprobari, ejus Prædicationi, & fidei non crederent, & sic omnis ejus labor cassus redderetur. Ita cum multis aliis S. Augustinus l. 28. cont. Faust. cap. 4. ubi ex hoc Apostoli facto docet Verbum Dei etiam sincerissimum, omnesque ejus præcones opus habere testimonio, & auctoritate hominum.

Qui cum summo Pontifice non communicat, de Ecclesia non est.

Verbi Dei præcones ab hominibus mitti debent.

Ita *Polycarpus S. Joannis Apostoli discipulus, & ab eo Smyrnæ in Asia Episcopus ordinatus propter quasdam super die Paschæ quæstiones Ecclesiam in Urbe regente Aniceto, Romam venit.*

Exempla Brev. Ro. ad 28. Jan.

Et Theodor. epist. ad Leonem Papam: *Si Paulus, inquit, prece veritatis, tuba Sancti Spiritus, ad magnum Petrum concurrit, ut iis qui Antiochiæ de legalibus institutis contendebant, ab ipso afferret solutionem; multo magis nos, qui abjecti sumus, & pusilli, ad Apostolicam vestram sedem currimus, ut Ecclesiarum vulneribus medicinam à vobis accipiamus. Vobis enim per omnia primatus convenit.*

I. Cætera quæ ad Ecclesiæ unitatem

Digitized by Google

spectare dicebas, uti sunt eadem Sacramenta, idem illa ministrandi ritus; Dei cultus, & religio, hi que similia non mihi videntur habere difficultatem?

R. Planè, nullam habent. Mira populorum consensio omnium sæculorum in rebus fidei, in doctrina, in iisdem cæremoniis, in eadem Sacramentorum administratione, in consimili legum observantia manifestissimè declarat hanc, de qua dicimus, Ecclesiæ unitatem; & quod in rei veritate, *unum corpus, & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ, unus Dominus, una Fides, unum Baptisma, unus Deus, & Pater omnium.* Ephes. 4.

Un Dieu, une Foy,
Un Roy, une Loy.

Hoc ideò fit, quia Petri Cathedra, ad quam universa Ecclesia convenit, est Cathedra unitatis. Quamcumque in partem te converteris, inibi cum sancta sede Apostolica communicatur, ab omnibus pariter, & similiter oratur, jejunatur, sacrificatur; ut facilè notaveris cor unum, & animam unam esse omnium, in iis quæ ad religionem pertinent. E contrà verò, quid videbis in iis qui sese ab hujus Cathedræ communione subduxerunt, nisi quod de iis pridem per modum imprecationis prædixit David: *Præcipita Domine, divide linguas eorum, quia vidi iniquitatem, & contradictionem in civitate.* Volunt ipsi (inquit super illo Psalmo Aug.) labio uno, unaque lingua eosdem eloqui sermones? ad Ecclesiam revertantur; in qua, tametsi cunctarum sint diversitates linguarum, una tamen est lingua, una fides cordis. Ps. 54.

LECTIO SEXTA.

I. QUomodò Ecclesia Christi dicitur *Sancta?*

Multis modis Ecclesia dicitur Sancta.

R. Plures ob causas: Primò appellatur *sancta*, quod Deo consecrata dedicataque sit: & hoc sensu sancti dicuntur fideles, qui populus Dei effecti sunt, quique se fide, & baptismate susceptо, Deo consecrarunt. Hac ratione Corinthios Apostolus Paulus sanctificatos, & sanctos appellat: in quibus nonnullos fuisse perspicuum est, quos ut carnales, & gravioribus etiam nominibus acriter objurgat; quemadmodum etiam qui artem aliquam profitentur, etsi artis præcepta non servent, nomen tamen artificum retinent. Secundò *sancta* dicitur Ecclesia, quia caput ejus Christus, sanctus est, imò Sanctus Sanctorum, omnisque sanctitatis fons, & origo, eam in dies Spiritus sancti donis, & gratiis mundans, & sanctificans, *ut exhibeat ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam aut rugam, aut aliquid ejusmodi, sed ut sit sancta, & immaculata.* Ephes. 5. Simili ratione inter mortales, qui habet pulchram faciem dicitur pulcher, quamvis in aliquo alio membro ejus fœditas aliqua inveniatur: sic Ecclesiæ corpus dici potest absolutè sanctum, quia caput habet sanctissimum; quamvis aliqua membra sanctitate careant. Simile.

Præclarè S. August. interpretans verba illa Prophetæ; *Custodi animam meam quoniam sanctus sum. Psalm.* 85. Audeat, inquit, & Corpus Christi, audeat & unus ille homo clamans à finibus terræ cum capite suo, & sub capite suo dicere, *Sanctus sum*: accepit enim gratiam sanctitatis, gratiam baptismi, & remissionis peccatorum. *Ac paulò post*: Si Christiani omnes, & fideles in Christo baptizati ipsum induerunt, sicut Apostolus dicit: *Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis*; si membra sunt facti corporis ejus, & dicunt se sanctos non esse: capiti ipsi faciunt injuriam, cujus membra sancta sunt. Dicat ergo unusquisque fidelium, inquit, *sanctus sum*: non est ista superbia elati, sed confessio non ingrati, dic Deo tuo: *Sanctus sum, quia sanctificas me.* Tertiò, *sancta* dicitur Ecclesia, quia in ea sola reperitur verus Dei cultus, verum sacrificium, & Sacramenta, quibus tanquam instrumentis operatur Deus in animis fidelium veram sanctitatem. Adeò quòd extra Ecclesiam sanctitatis quidem, & pietatis species (quæ sunt ovium vestimenta) reperiatur, non autem vera sanctitas. Quartò, dicitur Ecclesia *sancta*, quia leges habet sanctissimas, consilia optima, & omnes veras virtutes amplectitur, vitia nulla probat. Adeò quòd omnis ejus professio sancta sit, nihil falsi aut injusti continens. Sup. Ps. 85. Gal. 5.

Digitized by Google

Ps. 18. tinens, quantum ad fidei aut morum doctrinam; nimirum, *lex Domini immaculata convertens animas*. In quo Ecclesia multum differt à congregationibus, & sectis omnium Paganorum, Hæreticorum, Judæorum, Schismaticorum, quarum nulla est, quæ non contineat exploratos errores, quoad mores vel doctrinam; ut proinde ex eorum principiis nullus sit veram sanctitatem consecutus, ut Ambrosius l. 4. & sequentibus contra Gentes, & Aug. l 7. de Civit. ex professo demonstrant.

I. Quare Ecclesia non dicitur impia potiùs quam sancta; quandoquidem major pars eorum qui sunt in Ecclesia, videatur esse talis?

R. Quia gratia, & charitas est ei propria dos, ornatus & decor qui fluit, & emanat ex essentia Ecclesiæ, quæ in nexu fidei, & fraternæ sub uno capite concordiæ consistit. Impietas verò ei non ex natura, sed aliunde quasi ab extrinseco advenit. 2. Quia non per impietatem, sed per sanctitatem, utpotè sibi propriam, distinguitur ab Ecclesiis malignantium. 3. Quia ea qualitas præstantissima est, unde Scriptura: *Melior est unus timens Deum quàm mille filii impii*.

Eccl. 16.

I. Quomodò sanctitas in anima latens, Ecclesiæ nota constitui potest?

Sanctitas in anima latens prodit se extrinsecus: quomodò? Isai. 55.

R. Quemadmodum hominis anima per se invisibilis ex motu, actionibus, & operationibus externis se prodit, ita Ecclesiæ sanctitas in externis virtutum actibus, & officiis cernitur, *Sicut terra profert germen suum, & sicut hortus semen suum germinat; ita Dominus Deus germinare faciet justitiam, & laudem coram universis gentibus*. Et: *sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, &c.* Scribit S. Petrus de Gentilibus notantibus sanctam fidelium conversationem, quod *mirantur non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confusionem*. Vide S. August. l. de moribus Ecclesiæ, cap. 31. & 34.

Matt. 5.

1. Pet 4.

Miracula sunt in Catholica Ecclesia sola.

Secundò, prodit se ipsa Ecclesiæ Catholicæ sanctitas miraculis, quæ sunt testimonia sanctitatis. Vid. supra cap. 2. lib. 2. Illa nunquam ab Ethnicis, Turcis, Judæis vel hæreticis facta esse constat. Quamam vim habuerint miracula ad retinendum Sanctum Augustinum in

V. sup. c. 2. lib. 2.

Ecclesia Catholica, scribit ipse cont. ep. fund. cap. 4. & 5. l. de util. credendi c. 14. & 17.

Tertiò, semper in Ecclesia enituit in maximis quibusque Sanctis Prophetiæ donum etiam extremis hisce sæculis.

Spiritus Prophetiæ nunquam ei defuit.

Quartò; nihil æquè testatam facit Ecclesiæ Catholicæ sanctitatem, sicut castitas, quæ illibata à plerisque nostris usque ad extremum vitæ spiritum conservatur. Hæc est Angelica virtus, quæ Ecclesiam mirè illustrat, suosque etiam adversarios in admirationem rapit. Solis sanè Catholicis fide vera, Deique gratia præditis possibilis est castitas; hinc apud hæreticos non est invenire Virgines, & Virginum contubernia, nec Monachos, & Monasteria, imò nec cœlibes ministros, uti habuit omni ætate Ecclesia Catholica Romana.

Soli Catholici castitatem colunt & Virginatem illibatam servat.

I. Qua ratione dicitur Ecclesia *Catholica* seu universalis?

Triplicites Ecclesia dicitur Catholica.

R. Triplici ratione: Primò, quia recipit omnis conditionis, & status homines. Non enim est Ecclesia ulli particulari familiæ alligata, sicut olim familiæ Jacob erat alligata Ecclesia veteris Testamenti; non est, inquam, hic distinctio Judæi, & Græci. Potest enim membrum Ecclesiæ per Spiritum Christi effici, quicumque accedere voluerit, & per januam Christi ingredi: nihil refert, nobilis sis an ignobilis, dives an pauper, masculus an fœmina, servus an liber. *Quicumque enim crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit*. Idcircò jubetur Evangelium prædicari omni creaturæ. Unde in Ecclesia triumphante, ad quam nemo transfertur nisi primò fuerit sub vexillo Christi in militante, vidit S. Joannes *Turbam ex omnibus gentibus, tribubus, populis, & linguis*.

Matt. 28. Marc. 16. Luc. 24. Act. 1. Apoc. 7. Isai. 60. & 61. Ps. 46, 65. 71.

Secundò, *Catholica* dicitur, quia per totum orbem diffusa est, extendens se ad omnia loca, regna, provincias, & gentes, usque adeò, *ut hæretici ipsi, velint, nolint, quando non cum suis, sed cum extraneis loquuntur, Catholicam non aliter quàm Catholicam vocent; non enim possunt intelligi, nisi hoc eam nomine discernant, quo ab universo orbe nuncupatur*.

Aug. de vera relig. c. 7

Sunt quidem sectæ erroneæ ferè ubique,

Digitized by Google

que, sed non eædem; aliæ enim sunt in Oriente, aliæ in Occidente; aliæ in Meridie, aliæ in Septentrione; & in iisdem quidem Provinciis multæ sectæ sunt ita inter se dissectæ, ut una aliam hæreticam vocet, & nihil inter se commune habeant.

Vide Aug. l. de unit. Eccl. c. 2 3. & 6. ep. 48. 50. 161. 170. & cont. ep. fund. c. 4.

Tertiò, quia quocumque tempore vigenit eadem doctrina, eadem fides in Ecclesia, idem ritus, iidem modi agendi, & regendi.

Nobis sanè in promptu est demonstrare continuationem Ecclesiæ ab Abel usque ad Christum, & à Christo usque ad tempora nostra. Ita ut ab Apostolo usque ad hæc tempora possint designari quinam quolibet tempore, & sæculo præfuerint, & doctrinam Ecclesiæ nostræ tenuerint. Paganismus certo tempore exortus legitur, & multis in locis extinctus invenitur: hæreses quoque plurimæ post Christi adventum certis, & notis temporibus exortæ statim post aliquod tempus evanuerunt, vel non diu post evanescunt. Ideò pulchrè eas comparat S. Augustinus torrentibus hiemali tempore cum strepitu decurrentibus, sed paulò post nihil nisi arenam, & sordes relinquentibus, explicans illum versum, *ad. nihilum devenient tanquam aqua decurrens.* Non vos terreant (inquit) Fratres, quidam fluvii qui dicuntur torrentes, hiemalibus aquis implentur, aqua ad tempus perstrepit, mox cessant, diu stare non possunt. Multæ hæreses jam mortuæ sunt; cucurrerunt in rivis suis quantum potuerunt, siccati sunt rivi, vix memoria eorum reperitur. *Ad nihilum devenient tanquam aqua decurrens.*

In Ps. 57.

Pulchra comparatio.

At Ecclesia Romana est velut fluvius magnus habens vivam scaturiginem, & perennes aquas, semper decurrentes successione non interrupta. Nulla ætas ab Apostolorum ævo, nullum sæculum designari potest, quo non fuerit celebrata Missa pro vivis, & defunctis, Festa, & jejunia observata, invocati Sancti, honoratæ Reliquiæ, vota Religiosa frequentata, &c. ut constat ex omnium ætatum Scriptoribus.

I. Quem ergo hominem Catholicum appellas?

Quis Catholicus sit dicendus?

R. Is verè est Catholicus, qui in ipsa Catholica Ecclesia id tenet quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est: hoc est enim verè, proprieque *Catholicum*, quod ipsa vis nominis ratioque declarat, quæ omnia verè universaliter comprehendit. Ille itaque (ait ille) est verus, & germanus Catholicus, qui veritatem Dei, qui Ecclesiam, qui Christi corpus diligit, qui divinæ religioni, qui Catholicæ fidei nihil præponit; non hominis cujuspiam auctoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, non Philosophiam: sed hæc cuncta despiciens, & in fide fixus, & stabilis permanens, quidquid universaliter antiquitùs Ecclesiam Catholicam tenuisse cognoverit, id solum sibi tenendum, credendumque decernit. Quidquid verò ab aliquo deinceps uno, præter omnes, vel contra omnes sanctos, novum, & inauditum subinduci senserit, id non ad religionem, sed ad tentationem potiùs intelligat pertinere.

Vincent. Lirinens. adverſ. profan. hæreſ. novitates ſub princip.

I. In qua ergò, omnibus bene consideratis, Ecclesia permanendum est?

Sup. lec. 1. ſub init.

R. Respondet S. Hieronymus in Dial. adversùs Luciferianos, & dicit: *Brevem tibi, apertumque animi mei sententiam proferam: in illa esse Ecclesia permanendum, quæ ab Apostolis fundata usque ad diem hanc durat. Si ubi audieris eos, qui dicuntur Christi, non à Domino* JESU *Christo, sed à quoquam alio nuncupari, ut puta Marcionitas, Valentianos, Montenses, sive Campitas,* (addo Lutheranos, Calvinistas) *scito, non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse synagogam. Ex hoc enim ipso quod posteà instituti sunt, eos se esse indicant, quos futuros Apostolus prænuntiavit.* Christiani esse desierunt (inquit Lactant. lib. 4. cap. 30.) qui Christi nomine amisso, humana, & externa vocabula induerunt. *A Christo Christiani sumus, & nuncupamur* (ait Sanctus Athanas.) *qui aliunde fidei suæ originem deducunt, meritò auctorum suorum nomina præferunt.*

In ſola Catholica Romana Eccleſia permanendum eſt.

Sen. contr. Arianos.

LECTIO SEPTIMA.

I. CUr Ecclesiam *Apostolicam* appellas?

R. Est quarta Ecclesiæ nota, quòd sit Apostolica, id est, Apostolorum ministerio

rio fundata, & Apostolorum Principi B. Petro, ejusque successori Romano Pontifici adhæreat. Apostolica enim propriè dicitur propter originem, successionem, & Apostolicam sedem. In hac enim sola Ecclesia, uti nuper diximus, reperitur Episcoporum ab Apostolis usque ad nos deducta successio.

Sup. lect. 5.

I. Miror te adeò magni facere Pontificum in Apostolica sede successionem continuam?

Magni estimanda est summorum Pontificum in Apostolica sede successio non interrupta.

R. Oportet nos eam magni æstimare, prout æstimarunt omnes Patres, hac successione tanquam evidentissimo argumento ad veram Christi Ecclesiam discernendam uentes, quando cum hæreticis negotium eis fuit. Iren. l. 3. c. 3. à Petro usque ad Eleutherium Romanos Episcopos recenset, per quam successionem omnes hæreses confundi scribit. Lib. 4. c. 42. illis Sacerdotibus adhærendum docet, qui successionem ab Apostolis habent, quibus solis veritas tradita sit.

Lib. de præsc. 11.

Edant hæretici (inquit Tertullianus) *origines Ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successionem ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis vel Apostolicis viris habuerit auctorem, & antecessorem.* Vide Epiphan. hæres. 27. Optatum Milevit. lib. 2. cont. Parmen. Donatistas alloquentem: *Vos*, inquit, *Cathedra vestra originem ostendite, qui vultis vobis Sanctam Ecclesiam vendicare.*

Ep. 17. ad Damasum.

Cathedræ Petri (inquit Hieron.) *communione consocior; Super illam petram Ecclesiam ædificatam scio; Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est.* Vide August. Ambr. Cypr. & alios suprà allegatos.

Lect. 5.

I. Censes ergo Apostolicam potissimùm dici Ecclesiam ab ipso Apostolo Petro, super quem ædificata est?

R. Planè sic censeo. Adhuc enim hodie retinet Cathedram inconcussam, de qua olim Dominus eidem Apostolo promiserat: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.*

Leo ep. 89. S. Th. opusc. de Symb.

Ad hanc Apostolicam Cathedram recurrimus, quicumque in Ecclesia Christi sumus, & per succoessionem non interruptam legitimorum succedentium Episcoporum ad Petram, id est, ad originem pertingimus, sicuti recurri, & deveniri solet per rivulum ad fontem, per ramos arboris ad radicem, per radios ad Solem. Ex hactenus dictis collige ejusmodi ratiocinationem: Illa Sola hominum congregatio haberi debet pro vera, & legitima Christi Ecclesia, quæ est Una, Sancta, Catholica, & Apostolica; sed sola congregatio fidelium sub Romano Pontifice adunata est talis, uti jam ostensum est; ergo illa sola est vera, & legitima Christi Ecclesia.

Ratiocinatio.

LECTIO OCTAVA.

Sanctorum Communionem.

I. QUid intelligis per: *Communionem Sanctorum?*

R. Quòd mutua sit omnium, qui in Ecclesia Dei velut in una familia versantur, societas, & communicatio bonorum spiritualium ad eam pertinentium. Idcircò dicebat David quasi unus ex illis: *Particeps ego sum omnium timentium te, Domine.* Vide Sanctum Ambr. super illo Psalm.

S. Tho. 1. 2. q. 22. art. 1.

I. Quænam sunt bona illa spiritualia, quorum participes sunt Ecclesiæ alumni?

R. Bona spiritualia, & communia hujus corporis sunt Sacramenta, sacrificia, orationes, indulgentiæ; item bona cujusvis fidelis, in particulari opera pœnitentiæ, mortificationes, &c.

I. Estne magni faciendæ ejusmodi *Communio Sanctorum*; sive: magnine refert, si particeps fias omnium spiritualium Ecclesiæ bonorum?

R. Maximi. Nam ideò nobis hoc fidei Symbolum tradiderunt Apostoli tanquam breve quoddam compendium rerum fide credendarum; ideò in universum mundum profecti prædicaverunt Christi Evangelium; ideò Scripturas nobis commendarunt, ut omnes in hanc sanctam, amplam, & beatam societatem Sanctorum admittamur, admissique constantissimè perseveremus, *cum gaudio gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum in lumine.* Et verò S. Joan. Evangelista, cùm de divinis mysteriis ad fideles

Magni refert esse de Communione Sanctorum.

Coloss. 1.

1. Joan. 1.

Digitized by Google

deles ferberet; cur eos in illis erudiret, hanc rationem attulit: *Ut & vos*, inquit, *societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum Patre, & cum Filio ejus* JESU *Christo*.

I. Istud punctum de Communione Sanctorum, efficitne unum per se, & distinctum ab aliis, fidei & Symboli Apostolici articulum?

R. Non, sed est præcedentis velut appendix quædam, & explicatio: nam unitas ac simplicitas Spiritus Sancti Ecclesiam gubernantis id efficit, ut quidquid bonorum in communi ad ejus corpus spectat, singulorum ejus membrorum fiat veluti proprium. Unde videmus Sacramentorum fructus, uti & reliqua spiritualia bona, merita, suffragia ad omnes in hac communione seu societate Sanctorum per unum spiritum vinculo pacis & charitatis colligatorum pertinere. Quæ ratio est, cur Patres in Symb. Constant addiderint: *Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum*; idque statim, & immediatè post articulum de Ecclesia; quod autem illi de baptismate, hoc de Eucharistia, hoc de reliquis Sacramentis, ac quæ per baptisma datur accessus, debet intelligi.

I. Habesne ad hanc rem explicandam, aptam aliquam similitudinem?

1. Cor 12. Apta similitudo ad declarandam Sanctorum Communionem.

R. Habeo illam passim in Scripturis inculcatam: In corpore humano, si gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra; si patitur unum membrum, compatiuntur reliqua; *Vos estis corpus Christi, & membra de membro*. Quemadmodum igitur inter unius corporis membra, cunctorum officiorum communicationem fieri conspicimus; ita in Ecclesia Dei invenitur societas, communicatio, & unio in eadem fide, in doctrinæ conformitate, in eorundem Sacramentorum pariformi usu, in mutuis officiis, in participatione meritorum, orationum, satisfactionum, gaudii, & tristitiæ. Nam, licet in corpore diversa sint membra, unum tamen corpus constituunt, in qua singula proprio, non autem eodem funguntur officio. Et quamquam disparitas sit muneris, & dignitatis (nec enim æquè utiles aut decoras functiones omnia exequuntur) nulli tamen suum privatum tantummodò commodum, sed totius corporis proposita est utilitas. Ita omninò se res habet in Ecclesia; in qua variæ sunt nationes, puta, Judæi, Græci, Latini, &c. variæ quoque hominum conditiones; scilicet, divites, pauperes, principes, & subditi; varii quoque sexus, & ætates; ingeniorum insuper varietates, diversa studia, & vitæ status plurimi; alii enim sunt Ecclesiastici, alii verò Laici; & inter utrosque distincti sunt ordines, diversissimæque functiones; & cum in hac membrorum diversitate, etiam diversa sint officia, diversa talenta, diversa ad suum cujuslibet officium aptitudines, communio tamen est functionum, & officiorum, qua quodque non sibi soli, sed & aliis operari debet, idque quia membra sunt unius corporis; uno fidei nexu, unoque baptismate colligata, & coadunata. In hoc nimirùm Sacramento Christianam hanc affinitatem, & unionem contrahimus, cùm ab eodem Patre regenerati, eodem Spiritu vivificati, eidem corpori inserimur, sub eodem capite subjicimur, uni Deo Redemptori, & Mediatori nostro JESU Christo adhærentes. Quid igitur mirum, si omnium, & singularum spiritualium influentiarum participes efficimur, quas in corpus suum quod est Ecclesia, depluit & superinfluit? Aug. tract. 32. in Joa.

I. Constat igitur eos qui in hac sancta communione sunt, quadam felicitate perfrui?

R. Planè ita est, ut meritò dicere possint: *Quàm dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini*. Et, *Beati qui habitant in domo tua, Domine*. Psal. 83.

I. Pertinetne ad Judæos in Judaismo, aut Gentiles in infidelitate perseverantes hæc *Sanctorum Communio*?

R. Minimè, neque enim sunt in Ecclesia, cùm in eam per Baptismum nondum introierint.

I. Hæretici, & Schismatici suntne istius Communionis participes?

R. Nullo modo, cum ipsi sese ab Ecclesia ultrò subduxerint, extra quam nulla est *Sanctorum Communio*.

LE-

Digitized by Google

LECTIO NONA.

An mali Catholici Communionis Sanctorum participes sint?

I. AN mali Catholici ab Ecclesia tamen non præcisi, participes sint Communionis Sanctorum?

Mali Catholici nō præcisi sunt participes Communionis sanctorum,

R. Certum est quod sic, cùm Ecclesiæ membra esse non desierint; sed cum sint mortua, fructum spiritualem qui ad justos, & pios homines pervenit, non percipiunt, tametsi cùm in Ecclesia sint, ad amissam gratiam, vitamque recuperandam ab iis adjuventur, qui spiritu vivunt.

Sup. lect. 3. quæstione 3.

I. Plurimùm igitur, meo quidem judicio, interest, si in Sanctæ Catholicæ Romanæ Ecclesiæ gremio fovearis, & conquiescas Communionis Sanctorum particeps?

R. Omninò, plurimùm. Sed verò is rei summam attigit, qui in ejusdem Ecclesiæ gremio delitescens vitam sanctam vivit, adeoque Deum meretur habere Patrem, & protectorem, ipsam verò Ecclesiam Matrem, & nutriciam.

I. Videtur mihi ex hac ipsa materia rationi valde consentaneum, ut ejusdem Matris Filii, hoc est Christiani, se mutuò diligant, & foveant.

Communio Sanctorum commendat nobis mutuā charitatē.

R. Rectè, nam cur æmulationes, sectæ, aut invidiæ eos inter qui unum Patrem, qui in cœlis est, nacti sunt, unaque Matre gaudent alma Ecclesia; qui in eadem familia, & domo sunt enutriti, eadem percipiunt Sacramenta, iisdem militant stipendiis, eundem sibi finem propositum habent, eadem hæreditate simul potituri?

Si verò de temporalibus subsidiis, quibus Frater indigens adjuvatur, sermo est, quid magni hac in parte ei censebimus impensum, cùm ejus bonis spiritualibus quotidie per *Sanctorum Communionem* fruamur? Vide hoc argumentum à Sancto Paulo tractatum 2. Cor. 8. & Commen. super eo B. Anselmi.

Ephes. 4. 16.

I. Inveniturne etiam ista *Sanctorum Communio* inter cœlites, & homines in terris degentes?

R. Ita planè, nam qui in cœlum recepti sunt, pro his orant, qui in terris adhuc peregrinantur; hinc in Litaniis Sanctos invocamus, dicentes: *S. Petre, S. Paule, ora pro nobis.*

I. Quinam potissimùm Sanctorum patrociniis adjuvantur?

Communio SS. est inter mortales fideles, defunctos in Purgatorio existentes, & cœlites.

R. Illi qui eorum virtutes, & piæ sanctæque vitæ exempla magno studio consectantur. Vid. Aug. serm. 181. de tempore c. 13. & Enchir. c. 56.

I. Aliquidne etiam emolumenti accipiunt SS. ex bonis nostris operibus?

R. Ita; nam si eorum vestigiis inhærendo, aut etiam eorum scripta lectitando mores nostros rectè composuerimus, non est dubium quin eis magna fiat gloriæ accidentalis accessio.

I. Inveniturne etiam hæc eadem communio inter animas fidelium in Purgatorio existentes, & nos adhuc super terram reptantes?

R. Ita, oramus enim pro eis, offerimus pro eis Missæ Sacrificium, bonis operibus in eorum commodum damus operam. Vid. S. Aug. Enchir. c. 56. 109. & l. 10. de Civit. c. 9. Quod ad ipsos spectat, suis nobis opitulantur precibus, uti ex facto Jeremiæ 2. Machab. 15. evidentissimè patet. Sanè quod nobis opitulari possint, patet ex capite 40. l. 4. Dial. S. Gregorii: Ubi Dalmatica Paschasii Diaconi in Purgatoriis pœnis detenti miraculum operatur.

I. Orantne etiam Beati in Cœlo pro animabus defunctorum in Purgatorio degentibus?

R. Ita.

I. Qui fit quod illa *Sanctorum Communio* extendat se usque ad cœlum, usque ad Purgatorium, & ad omnes omninò qui in toto orbe versantur fideles?

R. Jam id superius declaratum est, simili. Totum humanum corpus nec non singulæ ejus partes communicant bono singulorum membrorum ejus, ab iisque commodum accipiunt, v. g. si cum manu prosperè agitur, suppetias ferit illa capiti, pedibus, &c. pro cujuslibet indigentia & necessitate, *Vid. S. Tho. opusc. de Symbol.* Similiter contingit in Ecclesia, quæ est Corpus Christi mysticum. Hujus corporis una pars jam triumphat in cœlis coronata; pars altera adhuc militat super terram; tertia verò igne expiatur: omnes illæ partes sese mutuò adjuvant, & cui in terris adscripti fuerant, Sanctorum Communioni etiamnum inhærentes,

Digitized by Google

res, quantùm possunt propria commoda in alios derivant.

I. Si ita est; quemadmodum expositi; si, inquam, ratione Communionis Sanctorum, omnia sint communia; non video cur pro aliquo in particulari orandum sit, vel etiam Sacrosanctum Missæ Sacrificium pro hac vel illa anima offerendum?

R. Imò sanè. Sacrificium enim, orationes, & bona opera, etsi quidem aliqua ratione ob Sanctorum Communionem communia sint omnibus qui ad eam pertinent; at verò majorem omninò utilitatem conferunt his, pro quibus in particulari fiunt, & applicantur. Vide quæ solent tractari *in Summa Sancti Thomæ p. 3. q. 83. de valore Missæ.*

I. Spectantne ad Sanctorum Communionem, quòd pro invicem oremus tam vivis quàm mortuis?

Indulgentiæ ad cōmunionem SS. pertinent.

R. Omninò, etiam quod pro invicem satisfaciamus. Imò verò in hac *Sanctorum Communione* fundamentum habet praxis in Ecclesia recepta, remissiones, & Indulgentias elargiendi, prout infrà lect. 11.

LECTIO DECIMA.

De Excommunicatione.

I. SUntne Christianorum aliqui hac Communione privati?

Excommunicandi potestas est penes Ecclesiæ Prælatos.

R. Omninò, & illi dicuntur excommunicati, quod sint extra Communionem Sanctorum, & cum cæteris fidelibus in eorum bonis spiritualibus communibus non participent.

I. Quis est qui Christianos possit ab hac Communione præscindere, & ab Ecclesia excludere?

R. Prælati, penes quos est Communium Ecclesiæ bonorum administratio.

I. Quisnam contulit Prælatis Ecclesiæ potestatem excommunicandi?

Joan. 21. Matt. 16. & 18.

R. Ille ipse qui iisdem tradidit claves Ecclesiæ, sive potestatem ligandi, atque solvendi quodcumque super terram; mandavitque instar Ethnici, & Publicani habendum eum qui Ecclesiam non audierit.

I. Estne illa excommunicandi potestas congruo Ecclesiæ regimini conveniens, & salutaris?

R. Est convenientissima, & saluberrima. Solent enim interdum Patres familias immorigeros filios domo expellere, ut ista ratione resipiscant, & ad meliorem frugem redeant; simili modo agunt Prælati cum rebellibus Ecclesiæ filiis, quos anathematis mucrone feriunt. 2. Ovium Pastores scabie vitiatum pecus stabulis arcent; prædaque lupis esse permittunt, ni convalescant, ad eum modum contumaces tantisper satanæ tradunt Prælati; *ut spiritus salvus fiat die Domini*. 3. Habent Principes, & civilis Reip. Magistratus certos quosdam modos coercendi, & comprimendi eos qui jugum subire, & legum directionem pati nolunt; ita planè Ecclesiæ Principes (Episcopi, & Prælati) acceperunt à Deo excommunicationis gladium, qui est *nervus Ecclesiastica disciplina*, non quidem ad occidendum, sed ad medendum, resecando ab ipso corpore Ecclesiæ, ejusque spiritualibus influentiis eos, qui jam sua culpa à suavi Dei jugo, & Ecclesiæ obedientia sese subduxerant.

Excommunicandi potestas est Ecclesiæ regimini admodùm conveniens. Similia.

2. Cor. 6.

I. Estne excommunicationis pœna in Ecclesia valdè antiqua?

Excommunicationis censura in Ecclesia antiquissima.

R. Est antiquissima. Vid. Apostolum Paulum 1. Cor. 5. & 1. Timot. 1. & Concilia omnia posteriora, nec non Episcoporum Acta sacræ historiæ consignata. Vid. Baron. in Annal. an Christi 57.

I. Habesne exemplum quo probes ratam fuisse in cœlo, quæ in terris lata erat, excommunicatio?

Exemplum Petri Dam. Card. ad Desiderium Ab. Cassin. apud Baron. an. 998. n. 10.

R. Ita. Robertus Gallorum Rex propinquam sibi copulavit uxorem, ex qua suscepit filium, anserinum per omnia collum, & caput habentem. Quos etiam, virum & uxorem, omnes ferè Galliarum Episcopi, communi simul excommunicavere sententia. Cujus Sacerdotalis edicti tantus omnem ubique populum terror invasit, ut ab ejus societate universi recederent, nec præter duos servulos ad necessarium victus obsequium illi remanerent, qui tamen & ipsi omnia vasa, in quibus Rex edebat, & bibebat, percepto cibo abominabilia judicantes, pabula ignis exhibebant. His autem Rex coarctatus angustiis, ad sanum consilium.

Digitized by Google

um rediens, divortium fecit, initque legale connubium.

I. Debetne magni æstimari excommunicatio?

C. nihil sic debet 11. q. 3.

R. Indubiè. Magnum enim est, culpa sua ejici extra societatem Christi & Ecclesiæ, ejusque bonis privari; scilicet, orationibus, suffragiis, Sacramentis, Dei protectione, cura Pastorali, tyrannidi, & incursibus diaboli, cujus regnum est extra Ecclesiam, ita exponi, ut in eos magis quàm ante grassetur, & in omne malum impellat. Quid? quod etiam olim corporaliter vexaret? Vide in vita sancti Ambr. per Paulinum.

C. audi &c. omnis. eod.

I. Habesne aliquod exemplum ejus qui excommunicationem magni æstimarit?

R. Habeo: Theodosius Imp. ob cladem Thessalonicensem ab Ambrosio repulsus est ab Ecclesia. Res porrò ita se habuit. Thessalonicenses Bothericam apud Illiricum militum Præfectum seditione facta interfecerunt, quòd noluisset aurigam suum ejus artis peritissimum, ob facinus aliquod in vinculis detentum, dimittere ad solemnem equestrem concertationem. Qua re nunciata excandescens Imp. ab Ambrosio tamen aliisque Episcopis Mediolani agentibus placatus Indulgentiam Thessalonicensibus promisit. Sed Comitibus secretò cum Imperatore agentibus de vindicta tanti facinoris, in ejus executionem ad Circenses ludos invitatus populus, à circumfusis militibus sine discrimine necentes, & innocentes obtruncati sunt: moxque ab iisdem per urbem divagantibus, obviorum quorumcumque sive civium, sive etiam peregrinorum tanta est edita strages, ut septem millia hominum, spatio trium horarum cæsa fuerint. Hac autem immani clade Mediolani Ambrosio, aliisque Episcopis qui Synodi causa convenerant, nunciata, idem Ambrosius pro omnibus Theodosium severioribus primò litteris appetens, significavit ipsum ob patratas Thessalonicensium cædes, indignum se Ecclesiastica communione penitus reddidisse. Postea verò cùm idem Imp. magnoperè perculsus animo, Mediolanum accessisset remedium salutis petiturus, inconcusso ipsum Sacerdotali robore ab ingressu Ecclesiæ publicè repulit; quousque post octo mensium pœnitentiam publicam, eundem in eam admisit in festo Natalis Domini: hoc insuper ei injuncto, ut legem conscriberet, qua deinceps executiones sententiarum de cæde, & publicatione bonorum ad 30. dies differentur, ut illo temporis spatio mature examinari possent. Hæc Baron ad ann. 390. ex Ruffino, Theodoreto. Paulino, Sozomeno, Augustino, Ambrosio. Refertque Paulinus, quòd, cùm Theodosius se excusaret exemplo Davidis, qui homicidium quoque perpetrasset; Ambrosius illicò responderit: *Qui secutus es errantem, sequere pœnitentem.* Quod & ipse adeò humiliter adimplevit, ut (quod ait Theoretus) cùm ab Ambrosio in Ecclesiam receptus esset, minimè ausus Deum stans aut genibus flexis precari, pronus humi abjectus cum multis lachrymis veniam petens versum illum Davidis recitavit: *Adhæsit pavimento anima mea, vivifica me secundùm verbum tuum.*

Exemplū.

Habetur l. 13. Cod. Theod. & l. 20. C. lu.

Ps. 118.

I. Non possunt igitur excommunicati à peccatis absolvi?

R. Non, præterquam in articulo mortis; in quo *omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuscuis peccatis, & censuris absolvere possunt.*

Trid. sess. 14. c. 7.

I. Quid ergò agere debent excommunicati, dum adhuc sani cupiunt remissionem suorum peccatorum obtinere?

R. Debent se humiliare, & Ecclesiæ parere; satisfacere parti læsæ; petere ab eo excommunicationis absolutionem, qui eam dare potest; tandem cum intimo cordis dolore apud Sacerdotem approbatum peccatorum suorum exomologesim facere.

I. Quid fit de excommunicatis in excommunicatione morientibus?

R. Non donantur sacra sepultura, sicut cæteri Christianorum; sed privantur omnibus suffragiis, & bonis spiritualibus, quæ in defunctos fideles solent conferri.

Refert Baronius ex actis Concilii Lemovicensis quod sequitur exemplum: Tunc Episcopus Caturcensis cœpit enarrare dicens: Nuperrimè post Concilium Bituricense, quidam de excommunicatis

Eques

Digitized by Google

Eques in nostra Diœcesi interfectus est, quem ego rogantibus amicis, & propinquis ejus nullatenus solvere volui, ut cæteri metum haberent: gravem enim culpam prædantis habuerat. Itaque sine Sacerdotis obsequio à militibus apud quandam Ecclesiam S. Petri, non me jubente, sepultus est; manè autem facto, corpus ejus longè extra cœmeterium projectum, & nudum super faciem terræ inventum est: tumulus autem ubi sepulturam habuerat intactus, & ita ut dimissus fuerat, repertus est. Quem iterum milites aperuere, & nihil in eo amplius nisi vestes, quibus involutum corpus fuerat, invenerunt. Rursùs cadaver ibidem sepelierunt, & diligenter tumulum sub enormi pondere terræ, & lapidum claudunt: sed die altero projectum cadaver, & tumulum intactum ut suprà aspiciunt. Quinquies sepeliunt: toties ejectum eodem tenore contuentur. Tanto demum victi stupore corpus longè à cœmeterio Ecclesiæ terra obruunt.

Notere hæc milites nostri.

Post pauca: ad hæc respondit Concilium. Quid hoc aliud est nisi sub oculis hominum arbiter hominum affirmat Ecclesiæ suæ auctoritatem, quia excommunicati à sepultura Christianorum justè ab Episcopis segregantur? tales enim negant fidem, dum latrocinia potiùs quàm pacem sectantur, &c.

I. Quare excommunicati in excommunicatione ex hac vita decedentes Ecclesiastica sepultura privantur?

R. Quia fideles solent Sacræ sepulturæ mandari eo fine, ut participes fiant omnium orationum, & suffragiorum, quæ in Ecclesia fiunt; excommunicati autem æquè post mortem ac in vita privantur omnibus illis; quantumvis serò contriti diem extremum obiissent.

I. Nunquid igitur vergunt ista in certam animarum perniciem?

C. cum medicinalis de sent. ex. com. in 6.

R. Minimè. *Medicinalis enim est excommunicatio non mortalis: disciplinam non eradicans.* Adeò quod non intendat aliud Ecclesia hac in parte, quàm ut peccator à contumacia sua conversus redeat ad Ecclesiam, & *Sanctorum Communionem.*

I. Sed quid si pœnitens, & contritus abierit in excommunicatione, non potuerit ad cœlum evolare, & visione beatifica frui?

R. Non, donec fuerit absolutus; & hoc expressè dixit Christus: *Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlo.* Matt. 18.

I. Possuntne igitur absolvi mortui in excommunicatione?

R. Possunt. De qua re Joan. Viguerius scribit tale exemplum: Nostra ætate contigit in Diœcesi S. Pontii de Thomeris de quodam Clerico excommunicato ab Episcopo Ruthenensi de Rhodez, qui post biennium ab obitu revelavit socio suo, ut exhumaretur è loco sacro, donec habita absolutione iterùm sepeliretur. Cumque absolutus esset iterumque sepeliretur in loco sacro, coram toto populo audita est vox clara, & perceptibilis ab omnibus qui aderant, gratias agentis, & dicentis, tunc cœlum illi patere. Ex publicis Actis ipsius Diœcesis Ruthenensis. *Viguerius de Sacramento Ordinis v. 16.*

C. à nobis de sent. excom. possunt excommunicati absolvi a contumacia etiam post mortem.

Exempla. S. Greg. in vit. S. Bened. l. 2. Dial. c. 23.

Quædam fœminæ, ut ajunt, moniales nimis effrenæ linguæ religiosum quemdam virum sæpiùs vellicabant. Quocircà S. Benedictus hæc de illis audiens, eis protinùs mandavit dicens: corrigite linguam vestram, alioquin excommunico vos. Illæ nihil meliores factæ, intra paucos dies defunctæ sunt, atque in ædibus sacris sepultæ. Cumque in iisdem Missarum solemnia celebrarentur, & Diaconus ex more clamaret: *Si quis non communicat det locum*; nutrix earum, quæ pro eis oblationem offerre consueverat, eas de sepulchris suis progredi, & exire videbat: quod dum sæpiùs cerneret, quia ad vocem Diaconi clamantis exibant foras, atque intra Ecclesiam permanere non poterant, ad memoriam reduxit, quæ vir Dei illis viventibus mandavit. Eas quippe se communione privare dixerat, nisi mores suos, & verba corrigerent. Tunc servo Dei cum magno mœrore indicatum est; qui manu sua protinùs oblationem dedit, dicens: Ite, & ulteriùs excommunicatæ non erunt; quæ oblatio dum fuisset pro eis immolata, & à Diacono juxta morem clamatum, ut non communicantes ab Ecclesia exirent, illæ exire ab Ecclesia ulteriùs visæ non sunt.

L E-

Digitized by Google

LECTIO UNDECIMA.

De Indulgentiis

I. QUid sunt Indulgentiæ?

R. Id hoc modo declarant Theologi. Est in Ecclesia thesaurus quidam, primariò, & principaliter ex Christi meritis, & satisfactionibus conflatus; secundariò ex meritis, & satisfactionibus Sanctorum. Concedere igitur Indulgentiam, nihil est aliud quàm remittere pœnam temporalem, ob culpam actualem remissam, Deo debitam, auctoritate Ecclesiastica, extra Sacramentum, per applicationem meritorum, & satisfactionum Christi, & Sanctorum, quæ in dicto Ecclesiæ thesauro reconditæ sunt.

Extrav. Unigenitus de pœn. & remiss. & Bulla Leo. damnationis articulorum Lutheri.

I. Maximus sit oportet hic thesaurus, quandoquidem non cessent in dies summi Pontifices plenarias omnium peccatorum Indulgentias fidelibus elargiri?

R. Planè ita est, nam Christi merita, & satisfactiones sufficiunt pro peccatis totius mundi, tàm secundum pœnam, quàm secundùm culpam, modò applicentur; si enim omnes crederent, & baptizarentur, Christi satisfactio applicata per Baptismum tolleret omne debitum omnium pœnarum. Adeò quod sola Christi (qui est persona in omni genere perfectionis infinita) merita, & satisfactiones conflent thesaurum undequaque maximum, & nulla ratione exhauribilem. Ex Sanctorum verò satisfactionibus, non modica fiat ad hunc thesaurum accessio, magno etiàm Ecclesiæ commodo; nam etsi opera Sanctorum quoad vim meritoriam sint plenè remunerata per gloriam æternam, non tamen quoad satisfactoriam; quia non omnes Sancti debebant tantùm pœnarum quantum persolverunt. Quis enim credat Beatissimam Virginem, quæ nunquam peccavit: B. Joannem Baptistam qui sanctissimè vixit: Apostolos, Martyres, aliosque sine numero, qui gravissima perpessi sunt, omnem suam afflictionem ex debito subiisse? huc pertinet quod de seipso Job dicebat: *Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior, in statera. Quasi arena maris hæc gravior appareret.* Et iste cumulus ad Christi Domini satisfactiones, & merita appositus congerit thesaurum, quem diximus Ecclesiæ. Hoc est, quod aliquando dixit Origenes: *Sanctorum etiam sanguis effusus est ad expiranda peccata populi*; ut possint secundùm debitum pœnæ temporalis, idque sub Christo, dici nostri redemptores; sicut eleemosynis & aliis bonis operibus dicuntur redimi peccata: nam hanc virtutem acceperunt ex gratia Christi, quæ merito Passionis ejus illis collata est, undè ubique censetur is causa principalis.

Thesaurus Ecclesiæ unde Indulgentiæ desumuntur, est maximus & inexhaustus.

Job c. 6.

Sancti etiam redemptores nostri, quo sensu?

I. Ubinam invenitur potestas dispensandi hunc thesaurum?

R. Non alibi quàm in Ecclesia, quandoquidem Indulgentiæ uti præmissum est, fundentur in *Communione Sanctorum*, quæ nullibi extra Ecclesiam reperitur.

In sola Ecclesia Romana invenitur potestas conferendi indulgentias.

I. Qualiter hoc intelligis, in Ecclesia potestatem esse erogandi hunc thesaurum, sive concedendi Indulgentias?

R. Quia in omni Republica est potestas dispensandi bona communia; cùm igitur Christus reliquerit Ecclesiæ potestatem dispensandi sua merita ad remissionem culpæ, & pœnæ æternæ per Sacramenta, idque in suos inimicos, & peccatores, cur non multò magis reliquit eidem Ecclesiæ potestatem dispensandi suas satisfactiones, idque in suos filios, & viva membra pro remissione pœnæ temporalis?

I. Fundaturne hæc doctrina in Scripturis?

R. Ita. Maximè. Dicit enim Christus Dominus Apostolis, & in ipsis, omnibus Ecclesiæ Prælatis: *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo*; Et: *Quorum remiseritis peccata, remittentur eis, &c.* Propriè enim etiam dicitur quis solvi, & peccata ei remitti, quando à debito pœnæ temporalis absolvitur: nam nomine remissionis peccatorum in Scripturis non solùm significatur remissio culpæ, sed etiam pœnæ temporalis. Et verò quid sibi vult aliud quod dicit David; *Amplius lava me Domine ab iniquitate mea*? His adde, quod Prælati Ecclesiæ in persona Petri acceperunt claves regni cœlorum ad illud aperiendum, id est, ad tollenda impe-

Matth. 18.

Joan. 20.

Psalm. 50. Matth. 16.

Digitized by Google

dimenta ingressus in illud; quale etiam est obligatio pœnæ, cujus peccator, remissa culpa, debitor manet.

I. Verùm semper mihi persuasi per claves à Christo Domino Prælatis Ecclesiæ traditas, significari & dari potestatem absolvendi à culpa in foro pœnitentiali?

R. Hoc verùm est, sed & aliquid amplius. Nam pœna æterna plerumque non remissa in totum, sed commutata in temporalem, hæc adhuc impedit quo minùs liberè possimus in cœlum ingredi, donec in ingressu eidem satisfactum fuerit; & hoc est unum ex impedimentis, quæ Prælati removent vi clavium ad patefaciendum nobis regnum cœlorum.

I. Valdè bene; sed quomodo ista fiunt extra Sacramentum?

R. Intelligo, quod rescire cupis, est, qui fiat quod culpa æquè, ut pœna non remittatur etiam absque Sacramento? Ideò, quia conditio culpæ est, ut nequeat remitti sine interna aliqua renovatione, (cùm sit deformitas quædam, & macula animæ inhærens) quam Minister Ecclesiæ ex Christi institutione facere non potest nisi mediante Sacramento; pœna autem, ut tollatur non postulat ullam internam mutationem, sed fit per condonationem extrinsecam, puta, per Indulgentias, quas Ecclesiæ Prælati nobis erogant.

I. Apostoli contuleruntne Indulgentias?

Apostoli contulerunt Indulgentias. 2. Cor. Ambr. Theod. S. Thom. Primas. Oecumen.

R. Ita; Quid enim aliud vult Paulus, dicens: *Cui aliquid donastis, & ego: nam & ego quod donavi, si aliquid donavi, propter vos in persona Christi*. Quo loco Apostolus ab olvit Corinthium fornicarium ab excommunicatione, & simul donat ei Indulgentiam plenam illius incæstus, scilicet, remissionem omnis pœnæ ei debitæ; idque *in persona Christi*, id est, vice, & auctoritate Christi.

I. Estne Indulgentiarum usus antiquus in Ecclesia?

Indulgentiarum usus in Ecclesia antiquissimus.

R. Ita: antiquissimus, uti patet hic ex facto Pauli; & ex antiqua consuetudine, de qua Tertul. ad Mart. l. 1. & Cypr. ep. 11. 21. & 22. quæ talis erat: Lapsi in persecutione, quibus gravis, & longa pœnitentia ob Apostasiam, & similia graviora delicta agenda erat, ad hanc Martyres, & Confessores qui pro fide Christi multa erant perpessi, vel adhuc in vinculis detinebantur, ut ab eis impetrarent litteras ad Episcopos, quibus in gratiam Martyrum condonarent illis pœnas graves, & longas injunctas. Vid. Baron. an. 253. n. X. & XII. & Conc Nic. c. 11. & 12. ubi permittitur Episcopis humaniùs agere, circa eos, qui aliquod tempus ferventer pœnitendo expleverint.

S. Sylvester dedicavit Romæ Capellam sive Ecclesiam S. Crucis in Jerusalem, quam exornavit maximis reliquiis, & Indulgentiis. Greg. de Valent. tom. 4. dis. 7. q. 20. de Indulg punct. 2.

Leo Papa III. anno Domini 803. veniens in Gallias, & Germaniam in comitatu Caroli Magni, plurimas ubique elargitus Indulgentias, Ecclesias, & altaria consecrabat, uti ex litteris S. Lutgeri primi Episcopi Monasterienſis, apud Sur. 1. Mart. in appendice vitæ S. Svvitberti cap. 9.

Sergius II. circa annum Domini 844. postquam restauraſſet Ecclesiam S. Sylvestri, & Martini, in ea Reliquias insignes collocavit concessis Indulgentiis, uti etiamnum apparet ex marmore ibidem inciſo, Indulgentiæ illæ sunt trium annorum, & trium quadragenarum, statis diebus Ecclesiam illam devotè visitaturis concessæ. *Bellarm. l. 1. de Indulg. c. 3.*

Joannes VIII. anno 878. litteras dedit ad Episcopos, qui sub dominio Ludovici Francorum Regis agebant, conferendo eis Indulgentiam in omnes qui jam decessissent, aut decessuri essent in defensione Ecclesiæ.

Urbanus II. Pontifex Romanus in Conc. Claramontano plenariam concessit Indulgentiam omnibus cruce signatis, qui adversùs infideles Orientales arma sumebant ad recuperandam terram sanctam, circa annum 1095.

Eugenius III. quoque qui Pontificatum gessit anno 1145. per litteras generales concessit eandem crucem accipientibus, & proficiscentibus ad bellum istud sacrum Indulgentias plenarias, injunxitque S. Bernardo ut eas populis prædicaret, eosque ad illud bellum accenderet.

Plures aliæ Indulgentiæ per subsequen-

Digitized by Google

quentes Pontifices concessæ sunt, uti Alexandrum III. Bonif. VIII. Clem. VI. & alios usque in hodiernum diem. Ex quibus omnibus patet usum Indulgentiarum non esse recentem neque exortum, ut calumniantur Novatores, à quadringentis annis, sed extitisse à temporibus etiam Apostolorum, & per singula sæcula ad nos usque perseveravisse.

Indulgentiæ non fuerunt semper æquè liberaliter concessæ.

Verum quidem est, non semper æquè liberalem fuisse earum profusionem, ut aliquot retrò sæculis; cujus ratio est, quia extremis his temporibus valdè se remisit antiquus devotionis fervor, & charitate refrigescente, cœptum est abhorreri ab illa pœnitentiæ asperitate, cui se olim fideles ultro addicebant, ut proinde consultò cœperit Ecclesia aperire liberaliùs thesaurum Indulgentiarum, ut hac benignitate allecti studium Religionis Christianæ, & suam salutem homines non negligerent, dum spe Indulgentiarum excitantur ad Sacramentorum frequentationem, ad visitanda Apostolorum limina, ad honorem sacris Reliquiis impendendum, ad hæreses detestandas, ad preces pro refrigerio defunctorum fundendas, &c.

Cur modò sint copiosæ.

I. Edisserere mihi penes quem sit in Ecclesia potestas conferendi Indulgentias?

Conferre Indulgentias quibus competit.

R. Papa habet plenitudinem potestatis jure divino conferendi quantamcumque Indulgentiam pro prudenti suo arbitrio. Concilium generale habet potestatem concedendi Indulgentiam plenariam. Est enim ejus sub Pontifice summa in universam Ecclesiam auctoritas.

Similiter Episcopi habent jure divino potestatem conferendi Indulgentiam in suis Diœcesibus, quamquam restrictam illam, & determinatam, prout summis Ecclesiæ Moderatoribus placuerit.

I. Quotuplices sunt Indulgentiæ?

Indulgentiæ Plenariæ.

R. Aliæ sunt plenariæ sive pleniſſimæ, aut per modum Jubilæi, sive in Jubilæo concessæ, quæ quidem quoad substantiam omnes idem sunt, & per illas remittitur omnis pœna quæ secundùm Dei judicium in Purgatorio erat exsolvenda: aliæ sunt non plenæ, certorum videlicet dierum vel annorum, per quas aliqua tantum pars ejusmodi pœnæ relaxatur.

Aliæ non plenariæ.

I. Quomodò dicis quòd Indulgentiæ plenariæ idem sint, & tantùm valeant quoad substantiam, quantùm illæ quæ per modum Jubilæi, vel in Jubilæo conferuntur; cùm soleant fideles maximi semper facere Jubilæum?

Jubilæum.

R. Verum est quod Jubilæum quantùm ad remissionem, sive pœnarum relaxationem tanti, & non pluris valeat quanti plenaria, sive pleniſſima Indulgentia; conceduntur nihilominùs in illo aliqui alii favores & gratiæ, quæ non solent concedi in ordinaria Plenaria Indulgentia, ob quas fideles meritò Jubilæum præ cæteris Indulgentiis magni æstimant. Tales sunt, facultates eligendi Confessarium, qui ab omnibus etiam gravissimis delictis, & excessibus quantumvis aliàs reservatis, & censura notatis absolvere, nec non vota commutare possit. Adde Sanctissimo Domino semper causas quasdam publicas, easque gravissimas suppetere pro Jubilæo.

Solet Jubilæum à fidelibus magni æstimari & meritò.

I. Quid intelligit summus Pontifex quando confert v. g. Indulgentiam mille annorum, & sex aut septem quadragenarum?

R. Per hoc intelligit Pontifex fidelibus tantum pœnæ ex Christi, & Sanctorum meritis, & satisfactionibus relaxare, quantum olim relaxatum fuisset iis, qui tanto tempore v. g. centum vel mille annorum pœnitentias à Canonibus taxatas subiissent, *& tot quadragenas*, id est, toties quadraginta dierum, quibus ex dictorum Canonum præscripto austeriorem pœnitentiam v. g. jejunando in pane, & aqua fecissent, & tantam ista ratione pœnarum remissionem promeruissent.

Jubilæum quando & per quos Pontifices celebrari mandarit.

I. Quis è Pontificibus primus mandavit Jubilæum celebrari?

R. Bonifacius VIII. anno Domini 1295. indixit Jubilæum in annum 1400. *in Extrav. com. c. antiquorum*. Sed Clemens VI. attendens quod plerique hominum ætatem illam non attingerent, reduxit ad annum 50. & celebratum est anno 1350. *c. unigenitus*. Tandem Paulus II. ad 25. *Extrav. etsi Dominici*; quam reductionem, & abbreviationem Sixtus VI. confirmavit, & approbavit *c. Quemadmodum*.

Digitized by Google

LECTIO DUODECIMA.

I. Estne differentia aliqua inter Indulgentias vivis aut defunctis concessas?

R. Ita.

I. Quæ illa?

R. Nimirum confertur vivis Indulgentia *per modum absolutionis* summo Pontifice judiciariam potestatem vi clavium acceptam exercente: defunctis verò applicatur non per modum absolutionis, (quia, uti diximus, collatio ejusmodi supponit judiciariam in conferente potestatem, quæ nulla est in terris respectu defunctorum) sed *per modum solutionis*, vel ut communiùs loquuntur, *per modum suffragii*. Per modum suffragii idem est, ac tanquam opus suffragatorium seu opitulatorium. Id fit quando Pontifex ex thesauro pro defunctis sufficientem satisfactionem Deo offert pro pœnis debitis in Purgatorio. Satisfactiones enim Christi, & Sanctorum applicantur defunctis tanquam ea quibus possumus illis opitulari. *Innoc. in c. Quod autem. n. 7. de pœnit. & remiss. Navar. Comment. de indulg. not. 22. nn. 5. & 7. S. Thom. in 4. distinc. 45. qu. 2. art. 3. S. Bonav. d. 20. p. 2. a. 1. q. 5. Durand. ibid. q. 4. Suar. disp. 53. sect. 2. n. 4.*

C. Legatur 2. 2. q. 2.

Indulgentiæ pro defunctis.

I. Declara hoc paulò ampliùs?

R. Vivorum suffragiis, orationibus, sacrificiis defunctos juvari posse certum est ex Scriptura luculentissimè. 2. Machab. 12. & aliis, quæ vivos pro defunctis oraſſe, jejunasse, Sacrificium obtulisse testantur. Definita est hæc doctrina in Concilio Trid. sess. 25. & Florent. in decret. unionis; & proinde merita & satisfactiones Christi, & Sanctorum iis prosunt & suffragantur, dummodò applicentur, idque vi *Communionis Sanctorum*, de qua nuper diximus. Possunt verò, imò debent ejusmodi suffragia mortuis impendi cùm eorum capaces sint, & membra corporis nostri indigentissima. *Vid. Aug. 20. de Civit. c. 9.*

I. Estne antiqua in Ecclesia consuetudo, ut Indulgentiæ pro fidelibus defunctis concedantur?

R. Omninò, nam Paschalis I. circa annum 912. & alii ipsum sequentes Pontifices concesserunt pro defunctis Indulgentias; vide quæ lectione præcedenti de Joanne VIII. retulimus, quod in capella S. Mariæ liberatricis Romæ juxta Capitolium habetur Altare Privilegiatum, in quo quisquis celebrat, Sylvestri I. Papæ concessione, animam unam è pœnis ignis Purgatorii liberat, de quo vetera monumenta, quæ inibi adhuc reperiuntur, & communis traditio luculentam fidem faciunt.

I. Iliæ Indulgentiæ quæ pro defunctis conceduntur, certonè suum effectum obtinent; ut illas infallibiliter animas adjuvent, in quarum gratiam impenduntur?

R. Ita: nullus iis potest error subesse; nam merita, & satisfactiones Christi, quas applicat summus Pontifex in subsidium defunctorum, & pœnarum, quibus astringuntur, exsolutionem, valent ex condigno, ut loquuntur, id est eo modo, ut infallibilem consequantur effectum, sive liberationem animæ è Purgatorio.

I. Si pro cujuspiam anima in particulari v. g. pro anima Patris mei defuncti applicem Indulgentiam, certonè illa liberabitur?

R. Ita. Vide S. Aug. *l. de cura pro mortuis c. 4. & Bellarm. l. 1. c. ult. in fine.*

I. Estne consultum, quòd demus operam lucrandis quamplurimis Indulgentiis?

R. Ita, consultissimum; qui enim id agit dato forte nomine confraternitati alicui, ostendit se salutis suæ bonam curam habere.

Consultum est bonam operam dare lucrandis Indulgentiis.

I. Habesne exemplum aliquod, quo probes Indulgentiarum usum compendiosam esse ad salutem viam?

R. Ita S. Birgitta mandatum à Deo accepit peregrinandi Romam, ubi olim Martyrum cruore plateæ defluxerant, eamque asserebat planam, & brevem esse ad cœlum viam.

Exempli.

I. Quibus similes sunt, qui occasiones lucrifaciendarum Indulgentiarum prætermittunt?

R. Similes illis sunt, qui debita sua cùm possint facilè dissolvere ex ærario Regis aperto, & in conspectu posito, id negligunt.

Sur. tom. 4. S. Anton. 3. p. tit. 24. c. 11.

I. Qui

Digitized by Google

I. Qui sic?

R. Quia dum luctamur, Indulgentias, dissolvimus pœnas, quibus per peccatum obnoxii eramus, ex publico Ecclesiæ ærario sive thesauro, uti suprà ostendimus.

I. Stultitia igitur magna foret ejusmodi occasiones permittere elabi?

R. Planè, nam si hoc sæculo per modicissimam pœnitentiam, quæ in exercitio operis boni in Indulgentiis præscripti invenitur, satisfacere pro peccatis non satagimus, gravissima nobis erit subeunda pœna in Purgatoriis flammis.

I. Quæ potissimùm Indulgentiæ æstimari, & in magno pretio haberi debent?

R. Illæ quæ plenariæ dicuntur; potissimùm autem quæ in Jubilæo dantur: idque ob rationes præcedenti lectione notatas.

I. Audivi datam olim Sancto Francisco Indulgentiam Plenariam ab ipsomet Domino Deo, hoc ego maximè miror?

Indulgentia de Portiuncula. Chron. Minor. l. 2. c. 2. 3. S. Antonin. 3. p. tit. 24. c. 7. §. 4. Spec. vit. S. Franc. c. 88. & seqq.

R. Res sic se habet. Anno Domini 1223. mense Januario cùm B. Franciscus oraret noctu in suo tugurìolo vicino capellæ Dominæ nostræ Angelorum sive de Portiuncula, divinitùs admonitùs fuit, Dominum nostrum Jesum Christum cum sanctissima ejus Matre, nec non Angelorum cœtu maximo in Ecclesiam advenisse; surrexit ille nulla interposita mora, templum adiit, ubi magna animi corporisque demissione divinam Majestatem in throno sedentem pronus adoravit. Christus Dominus eum benignè affatus: pete tibi, ait, Francisce, aliquid à nobis donari & quod hominum saluti utile, & proficuum sit futurum. B. Franciscus à piissima misericordiæ Matre, cui se commendaverat, adjutus petiit omni cum humilitate condonationem, sive Indulgentiam peccatorum impertiendam omnibus qui istam Ecclesiam contriti, & confessi subirent. Annuit Dominus, mandavitque ut Vicarium suum ea de causa adiret, à quo Indulgentiam hujusmodi impetraret.

Mane facto Franciscus cum F. Massæo Perusium, ubi per id tempus agebat summus Pontifex Honorius III. profectus est; adventus sui causa declarata, expositisque divinis mandatis, humillimè rogavit, ne quod Christo Domino placuerat, ejus Vicario displiceret. Summus Pontifex rem difficilem postulari ratus, nonullas in contrarium rationes opposuit, idemque fecere, qui ei à consiliis adstabant Cardinales. Videbatur eis Indulgentia largior, liberalior, & non juxta stylum Curiæ. Addebant fore, ut occasione talis Indulgentiæ, raræ deinceps fierent peregrinationes in sanctam Civitatem Jerusalem, & ad Apostolorum limina. Tandem intelligens Pontifex eam esse Domini voluntatem, concessit ei Indulgentiam Plenariam postrid. Cal. Sextiles, quæ est anniversaria illius Ecclesiæ Dedicationis dies, lucrandam omnibus qui ad eum locum à primis Vesperis ejusmodi diei usque ad occasum Solis confessi accessissent.

Pontifex concedit Indulgentiam Plenariam pro die anniversaria Dedicationis Ecclesiæ de Portiuncula quæ est 2. dies Augusti.

I. Miror vehementer, quòd Dominus Deus ad Vicarium suum remittit?

R. Hoc ideò facit, ut ejus potestatem testatiorem faciat, indicetque, quòd in hac materia Indulgentiarum ipse Pontifex fecerit, ratum id & firmum fore. Unde noli amplius mirari quod dixi suprà, omnes Indulgentias Plenarias quoad substantiam pares esse, sive quidem illæ immediatè à Deo, sivè ab ejus Vicario summo Pontifice datæ sint. Quamquam inficiari non possim, in hac Indulgentia de Portiuncula, notatu digna quædam inveniri, quæ etsi Indulgentiam in se non augeant, at certè devotionem fidelium plurimùm excitant.

I. Quænam dispositio requiritur in eo qui intendit lucrari Indulgentiam?

Dispositio ejus qui intendit lucrari Indulgentiam.

R. Requiritur, ut sit in gratia, & adimpleat quæ per Bullam Indulgentiarum præscribuntur.

I. Quomodò dicis quod debeat esse in gratia, id est, absque peccato qui lucrari vult Indulgentiam, cùm ipsamet Indulgentia sit remissio peccati?

R. Jam antè sæpiùs dictum Indulgentiam non esse culpæ condonativam, sed restantis pœnæ remissivam.

Digitized by Google

CONTROVERSIA HÆRETICORUM.

De Indulgentiis.

I. DIcunt Hæretici Indulgentias non aliud esse, quàm Pontificum fraudes, vivis & defunctis inutiles, dum Pontifices isti plumbo, & membranæ gratiam JESU Christi includunt?

R. Respondeo & dico 1. esse potestatem in Ecclesia conferendi Indulgentias, sive condonandi pœnas peccatorum extra Sacramentum. Satis id probavimus in lectione præcedenti, ubi etiam ostendimus Indulgentiarum usum esse in Ecclesia antiquissimum.

Respondeo igitur & dico 2. Indulgentiæ utiles vivis, & defunctis. Hoc quoque sufficienter suprà proximè declaratum est. Repete, si placet, quæ dicta sunt à nobis de *Communione Sanctorum*.

Solùm hic expungam objectionem vulgarem Hæreticorum, quæ talis est: *Numquid Paulus crucifixus est pro vobis?* ergò solus Christus, non Paulus, non Apostoli, non Martyres, non ulli Sancti debitum peccatorum nostrorum solverunt: Ergò Indulgentiæ Papistarum sunt figmenta. 1. Cor. 1.

Respondeo, Christus ut cumulatissimus Redemptor, (non Paulus, non alii Sancti) pro nobis est crucifixus, & satisfecit, tamen ea Christi satisfactio suum etiam piorum satisfactioni relinquit locum, sive pro se, sive pro aliis: non propter insufficientiam crucifixionis, & satisfactionum Christi, sed ut per nostram & ipsorum satisfactionem tanquam per medium, quoddam, satisfactionis Christi fructus nobis applicetur. Hoc est quod ipse S. Paulus clarè dicit Collossensibus, scribens: *Nunc gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia*, q. d. patiendo in carne mea, adimpleo ea quæ desunt passionibus quæ passus est Christus in carne sua. Ita Ambros. Chrysost. Theophylac. Oecumenius, Ansel. & alii passim. Quæ generalia Apostoli verba non malè DD. Catholici extendunt ad thesaurum Ecclesiæ, ex quo ipsa dare solet Indulgentias: hunc enim thesaurum voluit Deus constare meritis, & satisfactionibus non tantùm Christi, sed & Apostolorum, omniumque Christi Sanctorum, uti definivit Clemens VI. Extravag. *Unigenitus*. Idque fecit Deus duabus de causis; prima, ut hac ratione Sanctos honoraret, dum eos adscisit in consortium satisfactionis Christi, qua Christus pro aliis satisfecit; sicut Rex honorat suos Duces dum eos Provinciis præficit, & in regni gubernandi consortium admittit. Secunda, ut esset perfecta communicatio bonorum inter membra Ecclesiæ, id est inter nos, & Sanctos, sicut est inter cives ejusdem Reipublicæ, & inter Fratres ejusdem familiæ. Sic enim Sancti propriè adimplent pro Ecclesia ea quæ desunt, scilicet huic thesauro jam dicto, & consequenter adimplent ea quæ desunt passionibus Christi: quia sine his, passiones Christi non complerent hunc thesaurum, prout à Deo institutus est; nimirùm, ut non tantùm è Christi, sed & aliorum Sanctorum passionibus, & satisfactionibus compleretur. Huic expositioni plurimùm favet Textus Græcus.

Duas ob causas voluit Deus etiam SS. satisfactionibus thesaurum Indulgentiarum constare.

LECTIO DECIMA-TERTIA.

De Purgatorio.

I. ESne aliquod Purgatorium?

R. Planè. Id docet fides Catholica tanquam indubitatum. Definitum est in Conc. Trident. sess. 6. can. 3. & sess. 25. init. & in Florent. sess. ultima, ubi Græci testati sunt se semper credidisse Purgatorium. Probant clarè istam veritatem Scripturæ: 2. Machab. 12. Matt. 12. 1. Cor. 3. Philip. 2. Apoc. 5. Vide Card. Bellarmin. Controversiis. Vid. sess. 22. c. 2. de Sacrif. Missæ.

I. Quid est Purgatorium?

R. Est locus quidam subterraneus, inferno damnatorum vicinus, in quo animæ justorum non planè in hac vita expiatæ perpurgantur. Ita sentit Ecclesia dum orat in hunc modum: *Libera animas omnium fidelium defunctorum de pœnis inferni, & de profundo lacu.* Vide Scripturam suprà proximè allegatam ex Apoc. c. 5. & S. Greg. l. 4. Dial. c. 42.

Nota ex communi sententia Doctorum quatuor esse loca animarum subterranea, Sup. c. 6. lect. 1.

quæ

Digitized by Google

quæ communi nomine vocantur *Infernus*: primus est, qui absolutè dicitur *Infernus*, scilicet damnatorum. Secundus est, *Purgatorium*, de quo hic tractamus. Tertius, *Limbus puerorum* morientium absque Baptismo. Quartus, *Limbus Patrum* veteris Testamenti.

I. Quænam est ratio statuendi tot loca sive receptacula animarum?

R. Ratio est, quia sunt quatuor genera pœnarum post hanc vitam: 1. Pœna est damni, & sensus æterna, pro hac, est Infernus damnatorum. 2. Est pœna damni, & sensus temporalis, & pro hac, est Purgatorium. 3. Est pœna damni tantùm æterna, & pro hac est puerorum Limbus 4. Pœna damni temporalis, pro hac est Limbus Patrum. Hanc doctrinam videre licet in Supplemento Sancti Tho. q. 69. a. 7.

I. Cur singula ista loca, *Infernus* appellantur?

Omnia loca pœnarum subterranea Infernus dicta.

R. Quia sunt infimus, & profundissimus locus totius mundi, id est, centrum universi; atque ideò in multis locis Scriptura opponit Inferno cœlum, velut locum altissimum loco infimo. Cæterùm in illa abysso subterranea inveniuntur quatuor illæ cavernæ, seu receptacula quæ diximus; etsi omnium profundissimum, & quod proprio nomine *Infernus* dicitur; fit receptaculum damnatorum. Sic enim convenit ut superbi diaboli, & homines eorum sequaces sint in loco profundissimo, & maximè à cœlo empyreo remoto; inibique per creaturas, quibus in hoc sæculo inordinatè adhæserunt, torqueantur; justis interim mercedem laborum suorum Creatoris sui (cui fideliter servierunt) manifesta visione super altissimum cœlum percipientibus.

I. Quam igitur pœnam tolerant animæ in Purgatorio?

R. Ultrà pœnam damni, id est, ultrà quod privantur visione Dei, patiuntur etiam pœnam sensus, id est, combustionem ignis.

I. Pœna damni quam sustinent, estne gravis?

2. Reg. 14. 32. R. Etiam, gravissima. Æstimari id poterit ex comparatione pœnæ, qua affligebatur Absalon, eò quòd prohiberetur videre faciem Regis Patris sui David.

I. Pœna sensus qua torquentur animæ in Purgatorio, estne etiam admodum acerba?

R. Ita, tantæ acerbitatis sunt pœnæ illæ, ut nullæ hujus sæculi illis comparari valeant. Ita tradunt SS. Patres magno consensu. S. Aug. in Psal 37. Lib. de vera & falsa pœnitentia c. 17. Enchir. c. 112. Greg. in Ps. 1. pœnitentialem. Beda in Psalm. 37.

Exempla. Testis est milles ille qui cùm per horam tantùm unicam fuisset in Purgatorio, putavit se ibi fuisse annos plurimos. De quo S. Anton. 4. p. tit. 4. cap. 10. §. 4. Adeò quod secundùm communem opinionem patiantur eundem ignem, easdem pœnas quas ipsi damnati in inferno. Vide ad hoc propositum mirabilem historiam apud Bedam lib. 5. histor. Angl. cap. 13. & apud Sur. in vita S. Christinæ mirabilis c. 3.

I. Quænam urget ratio, ut duplicem illam pœnam *damni & sensus* constituas in Purgatorio?

R. Præter id quod Scriptura, traditio, & communis Ecclesiæ sensus tradit: adverte reperiri in peccato per animam in Purgatorio patientem quodam commissio, unum quasi formale, scilicet aversionem à Deo, qua Deum suum quodammodò post tergum suum aversa ab eo facie, projecit; & huic aversioni respondet *pœna damni*. Alterum quasi materiale in peccato est conversio ad creaturas, v. g. quando avarus pecuniæ, gulosus potu & cibo abusus est; & huic respondet *pœna sensus*; quia sicut se inordinatè ad creaturas converterunt animæ illæ, dum adhuc in hoc sæculo versarentur iisque sunt oblectatæ; ita par est, ut per eas puniantur, juxta illud Sap. 11. *Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.*

I. Quo in statu sunt animæ in Purgatorio, & quid ibi rerum agunt?

Qualiter se habeant animæ in Purgatorio. R. Animæ in Purgatorio sunt in charitate, amant & laudant Deum, & patienter ferunt supplicia. Vid. c 5. Apoc. sup. alleg & S. Aug. 21. Civi. c. 16. Virtutes enim in anima separata non possunt esse otiosæ cùm nihil habeant impedimenti, & natura sua propendeant in suas actiones, tormenta verò non impediunt nisi turbando organa corporea, quæ ibi non sunt. Undè etiam in inferno perfectè utuntur ratione. Uti colligitur ex Luc. 16.

Digitized by Google

I. Suntne animæ in Purgatorio certæ de sua salute?

Eccl. 11. R. Sunt. Nam statim post mortem recipiunt suam sententiam. *In fine hominis denudatio operum illius.* Hæ autem vident se non esse damnatas, igitur, cognoscunt se non habere culpam lethalem, ac sciunt eum qui non habet culpam mortalem vel originalem post hanc vitam, non posse damnari. Undè in Canone Ecclesia dicit eas *dormire in somno pacis, & quiescere in Christo*; id est, frui securitate, & solatio, quod habent ex certitudine suæ salutis. Vide Gabr. in Can. Lect. 56.

Sunt bi certæ de sua salute.

I. Possuntne ibi animæ mereri, aut demereri?

Etiam impeccabiles. R. Non, quia sunt in termino, & sub Dei protectione; undè de illis dictum est: Sap. 3. *Justorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis.* Vid. Aug. de Prædest. Sanctorum c. 14. Etsi igitur animæ illæ quia Deum non vident, non ament necessariò quoad exercitium actus, & proindè ab intrinseco non sint impeccabiles sicut beati; habent tamen ab extrinseco, ut non possint peccare, scilicet à protectione Divina, ut suprà proximè.

LECTIO DECIMA-QUARTA.

De Suffragiis animarum Purgatorii.

I. POssuntne vivorum suffragiis animæ post mortem adjuvari?

Animæ in Purgatorio vivorum suffragiis adjuvantur. R. Ita, animæ in Purgatorio adjuvantur oratione, eleemosynis, jejuniis, peregrinationibus & quibuslibet operibus pœnalibus, & satisfactoriis; Indulgentiis etiam, & maximè sacratissimo Missæ Sacrificio, uti jam suprà hoc eodem capite quando *de Communione Sanctorum*.

I. Estne hoc omninò certum?

2. Macha. 12. R. Certissimum. Vide quid in hac materia egerit strenuissimus Dux Judas Machabæus, qui multa sollicitudine, & devotione obtulit Deo non solùm preces, sed etiam sacrificia pro defunctorum militum salute, mittens in hanc rem duodecim millia drachmas argenti Jerosolymam, ubi quoque videre licet, *quòd sancta sit, & salubris cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur.*

Verùm si hæc antiqua tibi videntur, succurrit etiam istis traditio quæ ab initio Ecclesiæ non solùm id docuit, sed facto ipso observavit, sicut ab Apostolis acceperat, Missæ Sacrificium pro animabus fidelium defunctorum offerendo. Et, si adhuc amplorem hujus antiquissimæ traditionis cautionem exigis, præter ea quæ ob oculos sunt, scilicet sepulturæ, exequiæ, Sacrificia, Missæ anniversariæ, cantus funerales qui in Ecclesia pro defunctis fiunt; vide Concilia, & in iis communem Patrum, & Ecclesiæ Doctorum sensum, & consensum; in Concil. Carthag. IV. can. 79. & 95. in Concil. Tolet. 1. n. 12. Tribur. can. 31. Braccar. 1. can. 34. Florent. & Trident. jam alleg. Præterea vide Cypr. ep. 52. & 66. Orig. Hom. 12. supr Jerem. S. Dionys. Hierarch. Eccl. c. 7. S. Clem. epist. 1. & Constitut. Apostol. c. 30. Tertul. de corona mil. S. August. pluribus in locis. Chrysost. hom. 3. in ep. ad Philip. & alibi.

I. Affer mihi, si placet, unum, atque alterum sanctorum Patrum ad hanc rem testimonium?

R. Fecero libenter. *In Machabæorum libris legimus* (inquit Augustinus) *oblatum pro mortuis Sacrificium: sed etsi nusquam in Scripturis veteribus omninò legeretur, non parva est universa Ecclesia, quæ in hac consuetudine claret, auctoritas: ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum.* Et alibi: *neque negandum est*, inquit sanctus Doctor, *defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, cùm pro illis Sacrificium Mediatoris offertur, vel eleemosyna in Ecclesia fiunt. Sed iis hæc prosunt, qui cùm viverent, ut hæc sibi postea prodesse possent, meruerunt.* Lib. de cura pro mortuis gerenda c. 1. In Enchir. ad Laurent. c. 110.

Pulcherrimum est, quod ex eodem subjicio: *Pompa funeris, agmina exequiarum sumptuosa, diligentia sepulturæ, monumentorum opulenta constructio, vivorum sunt, qualiacumque solatia non adjutoria mortuorum. Orationibus verò sanctæ Ecclesiæ, & sacrificio salutari, & eleemosynis, quæ pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adjuvari, ut cum eis misericordiùs agatur à Domino, quàm eorum* L. de verb. Apost. ser. 34 vel secundum alios 32.

Digitized by Google

eorum peccata meruerunt. Hoc enim à Patribus traditum universa observat Ecclesia, ut pro eis qui in Corporis, & Sanguinis Christi communione defuncti sunt, cùm ad ipsum sacrificium loco suo commemorantur, oretur, ac pro illis quoque id offerri commemoretur. Cùm verò eorum commendatorum causa opera misericordiæ celebrantur, quis eis dubitet suffragari pro quibus orationes Deo non inaniter allegantur? Non omninò ambigendum est ista prodesse defunctis, sed talibus, &c.

L. 1. ep. 9. Accedit sanctus Cyprianus: *Quod Episcopi antecessores nostri religiose considerantes, & salubriter providentes censuerunt, ne quis Frater excedens ad tutelam vel curam Clericum nominaret: ac si quis fecisset, non hoc offerretur pro eo; nec Sacrificium pro dormitione ejus celebraretur. Neque enim apud Altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab Altari Sacerdotes, & ministros voluit avocare.* Vide eundem l. 4. epist. 2. Sexcenta sunt ejusmodi testimonia, quæ volens omitto.

I. Sed quis consuetudinem illam sive traditionem in universa Ecclesia (uti audivimus) receptam primum evexit?

R. Indubiè ipsi Apostoli; testatur hoc S. Joannes Chrysostomus. *Non frustrà ab Apostolis sancitum est, ut in celebratione venerandorum mysteriorum memoria fiat eorum qui hinc discesserunt.* Ejusdem Apostolicæ traditionis testes irrefragibiles sunt S. Clem. l. 6. Constitut. Apostolic. cap. 30. & epistol. 1. ad Jacob Fratrem Domini. Dionys. Areopag. l. de Eccl. Hierarch. cap. 7. Isidor. l. 1. de offic. Eccl. c. 18. *Sacrificium*, inquit, *pro defunctorum fidelium requie offerre, vel pro eis orare, quia per totum hunc orbem custoditur, credimus quod ab ipsis Apostolis traditum sit.* Idem totidem verbis Rabanus Maurus l. 2. de Instit. Cleric. c. 44.

Hom. 3. in ep. ad Philip.

I. Habesne exemplum alicujus Sancti, qui adhuc in vivis existens rogarit pro se Missam celebrari dum ex hac luce emigrasse contigisset?

R. Ita, præclarum est exemplum sanctæ Monicæ Matris Sancti Augustini, de qua ita scribit ipse sanctus Ecclesiæ Doctor: *Cùm ægrotaret, quodam die defectum animæ passa est, & paululum substracta à præsentibus. Nos concurrimus, sed citò reddita est sensui, & aspexit astantes, me, & Fratrem meum, & ait nobis quasi conquærenti similis: ubi eram? Deinde nos intuens mœrore attonitos: ponetis hic, inquit, Matrem vestram. Ego silebam, & fletum frænabam. Frater autem meus quiddam locutus est, quo eam non peregrè, sed in patria defungi tanquam felicius optaret. Quo audito illa vultu anxio reverberans eum oculis quod talia saperet, atque inde me intuens, vide ait, quid dicit: & mox ambobus, ponite, inquit, hoc corpus ubicumque volueritis, nihil vos ejus cura conturbet. Tantum illud vos rogo, ut ad Domini altare memineritis mei, ubi fueritis.*

Aug. lib. 6. Confess. c. 11.

Exempla.

I. Declara mihi etiam, si placet, qualiter animæ fidelium à pœnis Purgatoriis per Missæ Sacrificium liberentur?

R. *Cùm quodam tempore S. Thomas Aquinas in preces incumberet Parisiis, soror ejus apparuit, seque in locis Purgatoriis cruciari dixit, orans ut sacrificia, & preces pro ipsa Domino offerret. Curavit vir Sanctus, ut Fratres pro ea facerent, ut petierat. Interjecto inde aliquanto temporis spatio Romæ illi rursùs se visendam obtulit indicans se à pœnis liberatam vivere in beata vita. Interroganti autem S. Thomæ de duobus Fratribus suis respondit illa, Landulphum quidem adhuc teneri in pœnis Purgatoriis, Arnoldum verò habitare in cœlis: addiditque: tu quoque Frater brevi nobis jungeris, sed major te gloria exspectat quàm nos, ob susceptos pro Ecclesia labores.*

In vita ejus apud Sur. 7. Mart. tom. 2.

S. Malachias Episcopus Hybernia carnalem sororis suæ exhorrescebat vitam, & tanto zelo, ut se devoverit non visurum eam in carne viventem. At illa carne soluta, solutum est votum: & cœpit videre in spiritu quam in corpore noluit. Quadam nocte audivit per somnium vocem sibi dicentis, sororem ejus stare foris in atrio, & eam per totos triginta dies nihil gustasse. Qui evigilans citò intellexit cujus escæ inedia marcesceret: Et diligenter discusso numero dierum, quem audierat, ipsum esse reperit, ex quo pro ea panem de cœlo vivum non obtulisset. Tum ille qui sororis non animam oderat sed peccatum, beneficentiam, quam intermiserat, rursùm adoritur. Neque id frustrà: Non multò post visa est illi pervenisse usque ad limen Ecclesiæ, necdum tamen

S. Bern. in vita S. Malachiæ c. 6. apud Sur. 5 Novemb. tom. 6.

Digitized by Google

tamen posse intrare: apparere etiam in veste pulla. Cùmque ille perseveraret curans ne quadie solita stipe frustraretur: secundò vidit eam in veste subcandida admissam quidem intra Ecclesiam, sed altare contingere non permitti. Tertiò tandem visa est gregari cœtui candidatorum, & in veste candida. Vides Lector, quantum valeat deprecatio justi assidua. Vid. S. Greg. l. 4. Dial. c. 55.

Commemoratio defunctorum feria 2. cujuslibet hebdomadæ.

I. Quare certis diebus, puta diebus Lunæ, fiunt Missæ pro omnibus fidelibus defunctis in communi?

R. Hoc ideò fit, ut juvenetur animæ Pontificum, & Sacerdotum, qui fuerunt Patres nostri spirituales. Fratrum quoque & parentum nostrorum secundùm carnem, necnon benefactorum, & omnium fidelium defunctorum, eorum præsertim, qui cùm à nemine opem sentiant, indigentissimi sunt communium Ecclesiæ suffragiorum.

I. Estne magni meriti animabus fidelium defunctorum opitulari precibus, eleemosynis, sacrificiis, quibusvis aliis bonis operibus?

Exempli.

R. Maximi. Vide hujus rei mirabile exemplum apud Cæsarium l. 2. c. 2.

B. Lietbertus Episcopus Cameracensis cùm aliquando in cœmeterio S. Nicolai ejusdem Civitatis, pro defunctis animabus, quarum corpora ibi quiescebant, orationes funderet, tum vox *Amen* intelligibiliter audita est.

I. Habesne in promptu aliquod exemplum quo declares Sacro sancto Missæ Sacrificio animas defunctorum à pœnis Purgatorii liberari?

In vitâ ejus apud Sur. 2. 3. to. 5.

R. Habeo præclarum quod subjicio: *S. Nicolaus Tolentinas Ordinis Fratrum Eremitarum S. Augustini Religiosus, Sacerdotio initiatus ad eremum Vallisnmensem quæ est juxta Pisas à Provinciali transmittitur, ubi eximia pietate, & devotione promptus, & sollicitus manè quotidiè Missam celebrat. Cùm verò nocte Dominicæ proximè sequentis, quo die pro hebdomadario erat summum sacrum facturus, in lecto paruper obdormisset, spiritus quidam voce magna, & lugubri ejulatu vocat eum dicens: Frater Nicolae vir Dei respice me. Ille respiciens in eum, & quia viventem noverat, agnoscere eum studens sed non valens, cujus percussatur quisnam sit? Respondit spiritus; ego sum anima peregrini Auxinensis, quem viventem novisti servum tuum, cruciorque in hac flamma. Deus enim non despiciens contritionem meam, non pœnis sempiternis, quas ut homo fragilis commerueram, sed locis Purgatoriis pro sua misericordia me addixit. Te igitur impensius oro, ut pro mortuis Missam celebres, ut eripiar ex his flammis. Cui vir beatus: adjuvet te Salvator meus cujus sanguine redemptus es; ego enim qui ad summum sacrum solemniter celebrandum, hoc præsertim Dominico die deputatus sum, Missam pro defunctis dicere non possum. Tum ille: veni, inquit, Venerande Pater, & vide, num te deceat precibus tantæ multitudinis à quæ missus sum, assensum negare, meque miserum tam inhumaniter repellere. Duxit ergo eum ad alteram eremi partem, parvamque illam apud Pisas planitiem ei ostendit: & ecce videt promiscui sexus, diversæ ætatis, & ordinis magnam multitudinem hunc in modum ipsum deprecantem: Miserere Pater, miserere turbæ tuum auxilium expectantis. Si enim dignatus fueris pro nobis Missas celebrare, maxima pars nostrum ex his tormentis atrocissimis eripietur. Evigilans autem vir sanctus magnæ commiserationis permotus, cum multis lacrymis pro illis omnibus Salvatorem hominum deprecabatur. Mane verò coram Priore loci illius prostratus illorum importunas preces exposuit; orans ut ipsius bonæ venia liceret ei totâ illa hebdomada, pro mortuis Missam facere. Victus Prior ejus precibus, alium loco ejus substituit. Ita ille totâ hebdomada, & Sacrificium obtulit pro defunctis, & die ac nocte pro multitudine quam viderat, cum lacrymis instantissimè Dominum rogavit. Itaque ea hebdomada transacta rursùs ei apparet spiritus peregrini supradicti, & pro impetrata misericordia gratias agit, asserens bonam illius multitudinis partem cum ipso Divinæ misericordiæ, & ipsius Sacrificiis precibusque, ac lacrymis à pœnis acerbissimis liberatam in cœlis feliciter evolasse.*

Exempla.

I. Affer mihi, si habes, etiam aliquod exemplum, quo probes illos qui negligentiùs se habent in orando pro mortuis, interdum apparitionibus deterreri?

R. Fra-

Digitized by Google

Chro. S. Domin. l. 1. cap. 27. apud Sur. S. Aug.

R. *Frater Bertrandus Ordinis S. Dominici Religiosus, vir sanctus, solebat ferè quotidiè Missam pro peccatoribus celebrare. Sciscitante autem ex eo Fratre Benedicto viro prudente, cur rarò pro defunctis, frequentissime pro peccatoribus celebraret, ille respondit: vita defuncti de sua salute certi sunt; nos in periculis fluctuamus. Ait illi frater Benedictus: si sint duo mendici, alter membris sanis, alter iis carens, uti potissimum opitulaberis? Respondit: illi sanè qui se minùs juvare potest. Tum Benedictus: nimirum, inquit, ii sunt defuncti, quibus nec os est ad confitendum, nec manus ad operandum: sed nostram opem postulant. Vivi autem peccatores, & os, & manus habent, & possunt iis sibi consulere. Sed cùm à sententia sua non deduceretur Bertrandus, sequenti nocte quidam terribilis defunctus apparuit ei, & fasce lignorum mirè eum compressit, atque decies, & eo amplius eum ea nocte excitans perterruit, & vexavit. Igitur prodeunte aurora Fratrem Benedictum ad se vocat, narrat totius noctis historiam: inde religiose, & lacrymabundus ad aram accedens, pro defunctis Sacrificium obtulit, idemque deinceps sæpiùs fecit.*

I. Ista mihi plurimum arrident, sed agedum, quid de commemoratione omnium fidelium defunctorum, quæ in Ecclesia fieri consuevit postridie solemnitatis omnium Sanctorum?

Baron. in not. ad Martyrol. 2. Nov & in Annal. ad ann. 1048.

R. Ut una eademque die universalis ageretur memoria omnium fidelium defunctorum, omnes id in primis acceptum ferunt sancto Odiloni Abbati Cluniacensi, qui florebat circa annum 1040. & diem extremum obiit Calend. Januar. 1048. Clemente II. Roman. Pontifice. Henrico etiam II. Imperat. Res ita se habet. *Cùm ex pluribus diversisque revelationibus Dei famulis Divinitus ostensis, innotuissent complures animas orationibus potissimum Cluniacensium Monachorum, in id pra cæteris incumbentium à pœnis Purgatorii liberari: sanctissimus eorum Abbas Odilo propensiori sollicitudine cœptum pietatis opus prosequi curans præter alia plura quotidiana suffragia, quibus animabus defunctorum jugiter consuevérans subvenire, anniversarium statuit diem qua pro omnibus Deo Sacrificia per omnia sibi subdita Monasteria offerrentur. Quem ritum, Ecclesiam universalem recipientem comprobasse scribit* Petrus Damiani.

Commemoratio omnium fidel. defunctorum 2. Novemb.

Apud Sur. 1. Jan.

Ut autem statuta ad id fuerit dies sequens à Commemoratione omnium Sanctorum, ex ordine Officii Ecclesiastici ratio semper sumpta videtur. Nam qui ducentis ferè antè hæc tempora vixit annis Amalarius Fortunatus Treverensis Episcopus in libris suis de Officiis Ecclesiasticis, ait, se post Officium Sanctorum inseruisse Officium pro mortuis, quod multi transeant de præsenti sæculo, qui non illicò Sanctis conjungantur, pro quibus solito more Officium agi debeat.

Florebat tempore Ludovici Pii.

I. Præter hæc quæ de Monachis Cluniacensibus attulisti, non habes aliud etiam exemplum alicujus qui in hac commemorationis generalis omnium defunctorum die sedulo incubuerit in preces, & suffragia pro mortuis?

R. *Joannes de Alverno Ordinis Minorum Sacrosanctum Missæ Sacrificium tanto pietatis affectu Deo pro defunctorum refrigerio libabat, ut totus in devotionis lacrymis solvi videretur. Dum ergò sacram Hostiam in Missa elevaret, sanctum Christi Corpus Deo Patri offerens, ut ejus gratia qui pro totius mundi redemptione in ara crucis pependerat, animarum defunctorum misereri, easque de pœnis inferni, & de profundo lacu, liberare dignaretur, vidit innumeram animarum multitudinem quasi scintillas à fornace exilientes, ad cœli beatissimam requiem transire, acceptabili Sacrificio Corporis & Sanguinis Christi expiatas.*

Exempld.

Chron. Antonin. 3. p. tit. 24. c. 8. §. 15. ex Chron. Minorum.

I. Quibus rationibus vales hominibus persuasum, ut libenter pro defunctis preces fundant?

R. His sequentibus: Mortui in Purgatoriis pœnis versantes sunt ejusdem nobiscum corporis, id est Ecclesiæ membra; membrorum autem est sese invicem juvare.

Rationes inductivæ ad libenter orandum pro defunctis.

2. Supplicium quo ibi torquentur, est gravissimum, manus enim justissimi Judicis Dei tangit illos. *Salvus erit* (inquit Apostolus) *sic tamen quasi per ignem.* Quia dicitur, *salvus erit*, inquit Aug. contemnitur ille ignis. Ita planè, quamvis salvi per ignem, gravior tamen erit ille ignis

1. Cor. 3. Aug. in Ps. 37. 1. Joan. 3.

quàm

quàm quicquid potest homo pati in hac vita. Hæc Augustinus: *Qui viderit Fratrem suum necessitatem habere & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?*

Ser. 44. ad Fratres in eremo inter opera Augustini.

3. *Clamat porcus, & cum eo clamare alii non cessant: cadit asinus, & omnes eum sublevare festinant, sed clamat in tormentis fidelis, & non est qui respondeat.* Erat magna crudelitas Fratrum Joseph eum in cisterna ejulantem relinquere; unde locuti sunt ad invicem: *Meritò hæc patimur quia peccavimus in Fratrem nostrum, videntes angustias animæ illius dum deprecaretur nos, & non audivimus; idcirò venit super nos ista tribulatio.*

Gen. 42.

Major crudelitas Christianorum, qui miserandas parentum, & amicorum voces inclamantium: *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei,* non exaudiunt.

Quod ad nos attinet, qui adhuc in hac miseriarum valle versamur, vitam nostram ita componamus, ut hæc Purgatoria incendia evitare possimus. Amen.

CONTROVERSIA HÆRETICORUM.

De Purgatorio, & Suffragiis pro defunctis.

1 ANtiqua praxis orandi pro mortuis, quam nuper è lib. 2. Machab. audivimus, hæreticis non placet, quòd liber ille in Judæorum canone minimè reperiatur?

R. Nihil quod pium est, impiis placet. Tota ab initio Christi Ecclesia librum hunc pro canonico habuit: Judæi nos non sumus, sed Christiani: at verò quid hæreticos juvat, ut desertis Ecclesiæ castris ad Judæos transfugiant? Dicat tamen Calvinus, si possit, vel quisquis est ejus sectator, quis istius Canonis sit auctor, quo tempore vixerit, à quo confirmatus existat? Sanè nos digito demonstrare possumus auctores omnium sæculorum, qui hunc librum cum tota Ecclesia Catholica in sacrarum Scripturarum canonem repositum agnoverunt. Sed ut his non immoremur, unoque isto nos contentos arbitrentur adversarii, legant lectionem nostram præcedentem, ibique attendant quid tota antiquitas de hoc controversiæ puncto senserit. Et, si more suo, quia hæretici sunt, tantùm recipiunt Scripturam, non Patrum scita, non sapientum unanimem consensum, non Conciliorum definitiones, non Ecclesiæ venerandam auctoritatem recipiunt, lubet similibus armis congredi, & illos ad Sacrum Bibliorum Codicem provocare. Sumant igitur in manus Paulinas Epistolas, & interpretentur quid velit Apostolus, dum ait: *Si quis superædificat supra fundamentum hoc, &c. uniuscujusque opus quale sit ignis probabit.* Et in cap. 15. nu. 29. quid sit *batizari pro mortuis.* Discutiant etiam locum Evangelistæ Matthæi c. 12. n. 32. Sed, ut video, intorquere ipsi malunt, quas ad rem suam facere existimant, Scripturarum arietationes.

1. Cor. 3. Et 15.

I. Objiciunt 1. ex Apostolo: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gesserit, sive bonum, sive malum.*

R. Iste locus non terruit Augustinum, respondet enim defunctos qui sunt in Purgatorio accipere prout gesserunt, qui meruerint in hac vita, ut suffragia vivorum possint sibi prodesse: Eandem responsionem significat Dionys. l. de Eccl. Hierarch. c. 7. quem videre est opere pretium. Et, quia verba Augustini mirabiliter illustrant Doctrinam, & modos agendi Catholicorum in hac materia, placuit illa hic subjicere: *Non ista,* inquit, *quæ pro defunctis commendandis frequentat Ecclesia, illi Apostolicæ sunt adversa sententiæ, quia dictum est: Omnes enim stabimus ante tribunal, &c. quia etiam hoc meritum sibi quisque, cùm in corpore viveret, comparavit, ut ei possent ista prodesse. Non enim omnibus prosunt. Et quare non omnibus prosunt, nisi propter differentiam vitæ quam quisque gessit in corpore? Cùm ergo sacrificia sive altaris* (Notent hic Novantes proprie dicta sacrificia, nam de sacrificiis Metaphoricè dictis sequitur) *sive quarumcumque eleemosynarum pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valdè bonis gratiarum actiones sunt: pro non valdè malis propitiationes sunt: pro valdè malis etsi nulla sunt adju-*

Enchi. c. 110.

adjumenta mortuorum, qualescumque consolationes vivorum sunt. Quibus autem prosunt, aut ad hoc prosunt, ut sit plenaria remissio, aut certè tolerabilior fiat ipsa Purgatio. Habet similia l. 21. de civit. c. 24.

I. Objicitur 2. *Cùm dederit dilectis suis somnum: ecce hæreditas Domini Filii, merces fructus ventris.* Ergò inquiunt dilecti Dei post somnum, id est, post mortem statim accipiunt hæreditatem.

R. Locus iste tantùm dicit, quod hæreditas justis nonnisi post mortem exspectanda sit, non autem quod illa post mortem è vestigio detur. Sensus ergo est, cùm dilecti Dei in Dominum mortui eritis, adibitis Dei hæreditatem, quæ est merces Filii Dei, quia ejus meritis vobis acquisita: & proinde eam adibitis tanquam gratiam Filiis Dei (ut loquitur Trid. sess. 6. c. 16.) per JESUM Christum misericorditer promissam. Et est simul fructus ventris, id est, proventus illius laboris, quo peperistis vobis spiritum salutis, deinde Christo, & Ecclesiæ complures Filios in vitam æternam. Et ob id hæreditas Domini erit merces vestris laboribus debita, eam proinde duplici titulo acquiretis.

I. Dicit Apostolus 1. ad Thess. 4. *Nolumus vos ignorare Fratres de dormientibus, ut non contristemini, sicut & cæteri qui spem non habent.*

R. Non prohibet Apostolus omnem tristitiam in morte defunctorum amicorum, hæc enim naturalis est: sed eam tantùm quam habent gentes, & impii qui, ut ipse ait, spem non habent. *Contristamur nos* (inquit Augustin.) *in nostrorum mortibus, necessitate amittendi, sed cum spe recipiendi, inde tristamur, hinc consolamur; inde infirmitas afficit, hinc fides reficit; inde dolet humana conditio, hinc sanat divina promissio.*

De Verb. Apost. ser. 32.

Basil. ho. 4. Monet Apostolus, inquit Basil. ne intemperatè, & inconsolabiliter lugeant mortem suorum, sicut faciunt gentiles, qui non habent spem resurrectionis, & cantilenis nescio quibus abutuntur ad ciendum in auditorum animis lamentabilem dolorem, dantque in hoc non segnem operam, quo carminibus querulis anima eorum intabescat.

I. Ecclesiastes tantùm duo loca commemorat post casum, id est, post mortem in illis verbis: *Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem, ibi erit*: quæ duo loca sunt cœlum, & infernus; ergò non est medius inter hæc duo locus, scilicet Purgatorium. C. 11. v. 3.

R. Nego consequentiam: qui enim nominat duo extrema, media quæ inter extrema intercurrunt, non excludit, sed potiùs includit: sicut hic sub austro, & aquilone Ecclesiastes includit Orientem, & Occidentem, qui medii sunt inter austrum, & aquilonem: nominat autem hos duos potiùs quàm Orientem, & Occidentem, quia hi duo respiciunt duos mundi polos, scilicet aquilo polum arcticum, auster antarcticum. Illi ergò qui sunt in Purgatorio pertinent ad austrum, quia certi sunt peracta purgatione se ituros in cœlum. Sic pariter Patres qui tempore Salomonis erant in limbo, pertinebant ad austrum, qui exspectabant reserationem cœli per Christum. Rursum auster & aquilo significant duo loca ultima in quæ post mortem concedunt animæ ibi perpetuò mansuræ. Talia autem sunt tantùm duo, cœlum & infernus; nam Purgatorium non est locus ultimus, sed mediatus, quia ex eo omnes animæ transeunt ad cœlum. Vid. Bellarm. lib. 1. de Purgator. cap. 8.

I. Quidquid sit, Evangelium docet tantùm duo loca animarum post hanc vitam, unum beatitudinis in cœlo, alterum damnationis in inferno: *ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.* Matth. 25. v. 46.

R. Post diem judicii erunt tantùm duo ista loca pro adultis, ut patet ex cit. textu; at nunc, sicut etiam in veteri Testamento, plura sunt. Et certè si duo tantùm essent, dicant adversarii ubi fuerint animæ eorum qui post mortem iterùm resuscitati sunt ad vitam? Ab Elia resuscitatus est filius viduæ Sareptanæ: ab Helisæo Filius Sunamitidis: à Christo Filius viduæ in Naim, Filia Jairi Principis Synagogæ, Lazarus in Bethania: ab Apostolo Petro Tabitha: ubi, inquam, animæ horum fuerunt antequam resuscitarentur; non in inferno, quia ibi nulla redemptio, nec in cœlo, quia alioqui non fuisset beneficium, sed pœna, si ex cœlesti beatitudine debuissent redire ad hanc vitam mortalem: supereſt

ergo

Digitized by Google

ergo fuisse in alio loco, qui ad utroque distinguebatur.

I. Scriptura docet justos post hanc vitam statim admitti ad cœlestem gloriam, nulla facta mentione Purgatorii: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Luc. 23. v. 43.

R. Scriptura non loquitur de omnibus justis, sed de aliquibus. Nam qui nihil purgandum habent, statim post hanc vitam admittuntur ad cœlum. Qui habent aliquid expiandum admittuntur suo tempore, sed *quasi per ignem*, ut ex Apost. & Aug. in lect. antecedente tradidimus. Latronis privilegium particulare, & Indulgentia plenaria. Nec obstat Scriptura allegata, quia fuit privilegium speciale à Christo moriente concessum Latroni, cui Christus Pontifex noster per modum Indulgentiæ plenariæ sive Jubilæi liberalissime condonavit omnia peccata sine ulteriore obligatione pœnæ temporalis post mortem, quod non omnibus conceditur.

DE X. SYMBOLI ARTICULO.

Credo Remissionem peccatorum.

CAPUT UNDECIMUM.

LECTIO PRIMA.

I. ESTne hic articulus ad salutem comparandam necessarius?

R. Ita planè; unde sibi persuadere debent Parochi, cùm cætera quæ ad religionem pertinent fidelibus tradenda sint; tum verò præcipuè hujus articuli diligenter explicandi magnam eis à Domino necessitatem impositam esse, juxta illud: *Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine ejus pœnitentiam, & remissionem peccatorum in omnes gentes incipientibus ab Hierosolyma.* S. Th. 2. 2. q. 20. a. 2. in c. & ad 3. Luc. 24.

I. Quid est igitur, quod nos credere oportet in hoc articulo?

R. Duo principaliter; videlicet non solùm remissionem peccatorum in Ecclesia Catholica reperiri: sed etiam potestatem peccata remittendi in ea esse: qua si ritè, & secundùm leges à Christo Domino præscriptas Sacerdotes utantur, verè peccata remitti, & condonari credendum est. Potestatem peccata remittendi verè esse in Ecclesia.

I. Quid est igitur remissio peccatorum?

R. Est venia seu condonatio peccatorum, quam nobis Passione, & morte sua promeruit Salvator noster, & per Sacramenta ab eodem instituta, præsertim Baptismum, & Pœnitentiam nobis ordinarie applicatur.

I. Cur dicis, quòd remissionem peccatorum Christus Dominus Passione, & morte sua nobis promeruit? non poterat igitur seipsum homo lapsus à peccatis expedire & liberare?

R. Minimè: est enim omnis homo peccator, qui quotidiè offendit Deum, & proinde non poterat sic Deo placere, ut infinitæ malitiæ culpas tolleret: imò nulla pura creatura, quantumlibet Deo grata id poterat, quia merita saltem exæquare deberent culpam. Vide quæ sup. c. 4. lect. 3. tradidimus.

I. Quorum peccatorum credis remissionem esse in Ecclesia?

R. Omnium omninò peccatorum.

I. Estne igitur in Ecclesia remissio tam originalis quàm actualis peccati?

R. Omninò.

I. Quomodo obtinetur remissio tam originalis quàm actualis peccati?

R. Per Baptismum. Hoc est quod Patres in Concil. Constant. addiderunt Symbolo dicentes: *Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum.* Subintellectis tamen sub hoc Baptismi Sacramento (quo venia peccatorum adeò cumulatè nobis datur, ut nihil aut culpæ delendum, sive ea origine contracta, sive quid propria voluntate commissum, vel omissum sit; aut pœnæ persolvendum relinquatur) aliis etiam in effectu minùs universalibus peccatorum remediis, quale est Sacramentum Pœnitentiæ. Quomodo obtinetur remissio peccati originalis.

I. Quomodò obtinetur remissio peccati actualis?

R. Peccata in quæ post Baptismum homo relapsus est, remittuntur per Sacramentum Pœnitentiæ. Quomodò actualis.

I. Quoties in Ecclesia obtinetur remissio peccati originalis?

R. Semel tantum. Baptismo enim (qui sine sacrilegio iterari non potest) obtinetur plena, & perfecta remissio peccati originalis. *Nihil enim damnationis est iis qui verè consepulti sunt cum Christo per Baptisma in mortem: qui non secundùm carnem ambu-* Rom. 8. Concil. Trid. sess. 5. decret. de pec. orig.

Digitized by Google

ambulans, sed veterem hominem exuentes, & novum, qui secundùm Deum creatus est, induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti sunt.

I. Quoties obtinetur in Ecclesia remissio peccati actuali post Baptismum commissi?

R. Quotiescumque, & quacumque hora peccator ingemuerit, & ad pœnitentiam accesserit; rejiciendum non esse docuit Salvator noster, cum Principi Apostolorum interroganti quoties peccatoribus ignoscendum esset, an septies; respondit; *non septies, sed usque septuagies septies.* Matth. 18.

I. Licetne omnium etiam gravissimorum peccatorum veniam, & remissionem sperare in Ecclesia ex Sacramento Pœnitentiæ?

Omnia etiam gravissima peccata remittit Sacramentum Pœnitentiæ.

R. Nullum tam nefarium facinus vel admitti, vel cogitari potest, cujus remittendi potestatem sancta Dei Ecclesia non habeat: quemadmodum etiam nemo adeò improbus, & sceleratus fuerit, quem si erratorum suorum verè pœniteat, certa ei veniæ spes proposita esse non debeat.

I. Potestne aliquis certò sibi promittere remissa esse peccata?

Concil. Trid. sess. 6. can. 13.

R. Nullo modo absque speciali Dei revelatione. *Si quis dixerit omni homini ad remissionem peccatorum assequendam necessarium esse, ut credat certò, & absque ulla hæsitatione propriæ infirmitatis, & indispositionis, peccata sibi esse remissa, anathema sit.*

I. Habesne exempla eorum, quibus revelatum est remissa sibi fuisse peccata?

Exempla.

R. Ita. S. Mariæ Magdalenæ, Luc. 7. Latronis Luc. 23.

Ex Archivis & offic. Eccl. Cathedr. Tornaci.

Beati Eleutherii fama excitatus Clodoveus Francorum Rex Tornacum venit, cumque frequentioribus Eleutherii concionibus plurimum delectaretur, vir sanctus divinitus admonitus Regi causam sui adventus aperuit, peccatum scilicet grave, post susceptum à sancto Remigio Baptismum, ab ipso commissum, quod confiteri verecundia prohiberetur. Crimen profusis lachrymis Rex fassus, Eleutherium obsecravit, ut immaculatam victimam offerens, divini Numinis iram placaret, & Præsul annuit, & totam noctem in vigiliis pro Rege precibus traducens sub auroram propitiatorium Deo sacrificium obtulit: cùm ecce inter sacra, tota Ecclesia collucente, affuit Angelus qui preces exaudiras, & peccatum remissum nuntiavit. Unde Rex Ecclesiam, & Eleutherium multis affecit muneribus, latusque ad interiora regni se recepit.

Pulchrum insuper ad eandem hanc rem exemplum habes in vita sancti Joannis Eleemosynarii per Leontium, apud Surium 23. Januarii.

I. Quis est qui peccata dimittit?

R. Ab uno Deo peccata hominibus condonantur, neque ad alium auctorem, quàm ad summam ejus bonitatem, & potentiam tam mirificum opus est referendum. *Ego sum*, inquit ipse Dominus per Prophetam, *ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas.* Isa. 43. Quasi dicat: à nemine nisi à creditore pecunia quæ debetur, remitti potest: ita cùm uni mihi Deo peccatis tuis obstrictus sis (siquidem quotidie oras, *dimitte nobis debita nostra*) perspicuum est à nemine præter me, debita tibi condonari posse. Neque id mirum videri debet; nam si majus est beneficium (teste Augustino) justificare impium quàm mundum ex nihilo creare; quidni ad illius unius omnipotentiam remissio peccati referretur, qui de nihilo cuncta creavit? Tract. 72. in Joan.

I. Nunquid ergo Sacerdotes in Ecclesia Dei remittunt peccata?

R. Ita quidem, sed hoc non à seipsis habent, sed ex Dei commissione, *qui dedit* tanquam ministris suis *talem potestatem hominibus.* Matt. 16. & 18. Joan. 20. 2. Cor. 3. v. 5. & 6. quod beneficium omninò inexplicabile est, & transcendens omnem intelligentiæ nostræ facultatem Cypr. l. 1. ep. 1. Chrysost. l. 3. de Sacerd. Ambros. l. 1. de pœniten. cap. 2. Bernar. l. 2. de consider. cap. 8. Hæc in 4. parte plenius suo loco.

I. Solisne Sacerdotibus est attributa potestas remittendi peccata?

R. Dominus non promiscuè omnibus, sed Episcopis tantùm, & Sacerdotibus tam sancti muneris potestatem dedit. Ipsi enim soli sunt dispensatores Mysteriorum Dei; & ad ipsos solos pertinent Scripturæ in responsione proxima allegatæ.

I. Quid

Digitized by Google

I. Quid si quilibet apud se pœnitentiam agat, nolens Sacramento uti, aut Sacerdoti adgeniculari?

Aug. hom. 49. c. 4. l. 3c. hom.

R. Nihil prodesset. *Nemo sibi dicat, occultè pœnitentiam ago, apud Deum ago, novit Deus qui mihi ignoscit, quid in corde ago: ergo sine causa dictum est: quæ solveritis in terra, soluta erunt & in cœlo; ergo sine causa sunt data claves Ecclesiæ Dei; Frustramus Evangelium Dei, frustramus verba Christi: promittimus quod ille negat.* Vid. Catech. Rom. hic §. 4.

I. Si quis ergo perfectam habens sui peccati contritionem confessoris copiam non haberet, non posset talis remissionem peccatorum obtinere?

Fructus ex articulo decimo excerpendi.

R. Immò, per actum veræ perfectæque contritionis, quæ Sacramenti defectum in hoc casu suppleret. Vid. Inf. p. 4. de Sacram. Pœnit.

I. Quem fructum nos capere oportet ex hoc articulo?

1

R. Magnam nos habere oportet confidentiam in Dei misericordia, qui voluit omnium omninò peccatorum in Ecclesia sua obtineri remissionem, & de tanto beneficio incessanter gratias agere.

I. De misericordia Dei libentissimè audio, & est sermo nobis miseris omni acceptatione dignus, dic mihi, quanta est misericordia Dei?

C. 2. v. 23. Commendatio misericordiæ Dei.

R. Respondeat pro me Ecclesiasticus: *Secundùm magnitudinem ipsius; sic & misericordia illius cum ipso est.* Vis ergo scire quanta sit misericordia Dei, vide quanta sit ejus magnitudo, potentia, immensitas, majestas: tanta enim est mensura misericordiæ, quanta majestatis: eadem enim est utriusque. Imò ex magnitudine majestatis, & potentiæ oritur magnitudo divinæ misericordiæ, & beneficentiæ, & clementiæ: magni enim animi, & celsæ indolis est iræ dominari, injuriis non moveri, peccantibus parcere; imò benefacere; quo fit, ut immensa Dei magnitudo, & omnipotentia maximè se exerat, & ostendat per immensam clementiam, juxta id quod

Oratio Ecclesiæ.

orat Ecclesia: *Deus qui omnipotentiam tuam parcendo maximè & miserando manifestas, &c.* Pulchrè S. Fulgentius epist. 7. ad Venantium c. 4. *Deus*, inquit, *multus est ad ignoscendum: in hoc multo nihil deest, in quo est omnipotens misericordia, & omnipotentia misericors. Tanta est autem benignitas omnipotentis, & omnipotentia benignitatis in Deo, ut nihil sit, quod nolit aut non possit relaxare converso.* Hoc est quod ait Sapiens cap. 11. v. 24. *Misereris omnium quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam*, q. d. omnipotentia tua tibi est quasi causa, & ratio omnis misericordiæ; imò verò misereri peccatoris, eique pœnitenti peccata condonare, est opus summæ potentiæ, ac majoris quàm sit creare cœlum, & terram, ob rationes quas ex S. Augustin. recenset S. Thom. 1. 2. q. 113. a. 9. Admonendi tamen sunt fideles, ne tam ampla veniæ facultate proposita vel ad peccandum faciliores, vel ad resipiscendum tardiores reddantur. De Misericordia rursùs p. 2. cap. 1. l. 1. post init.

Tract. 52. in Joan.

I. Quem prætereà fructum capis ex hoc decimo articulo?

R. 2. Quòd dignè vocatione nostra conversari nos oportet in Ecclesia Dei, in qua sola invenitur peccatorum remissio, sanctitas, & justitia. 2

R. 3. Magnus Sacerdotibus honos deferendus, quibus tradidit Deus claves regni cœlorum, ut aperiant illud iis qui digni sunt, per ministerium Sacramentorum, præsertim pœnitentiæ. 3

I. Nihilne est reliquum?

R. 4. Hinc discimus quanti facere nos oportet Sacramenta Ecclesiæ; & qualiter disponere nos oportet ad illa dignè recipienda, quàm poterimus sæpissimè: per illa enim dispensatur omnis energia, & pretium sanguinis Christi, ut proinde infallibiliter illa ipsa tanquam divina medicamenta Samaritani nostri, imò uti divinæ omnipotentiæ instrumenta sanent omnes omninò infirmitates spirituales, quæ sunt peccata. 4

I. Declara hoc ipsum aliquo simili?

Simile.

R. Si grata & jucunda medicamenta videri solent, quæ nobis medicorum arte & industria, cùm gravi aliquo morbo laboramus, parantur, quanto jucundiora esse debent ea remedia, quæ Dei sapientia ad animarum curationem, atque adeò ad vitam reparandam instituit? cùm præsertim non dubiam salutis

spem,

Digitized by Google

spem, ut medicinæ illæ, quæ corporibus adhibentur, sed certissimum iis qui sanari ex animo cupiunt salutem afferant.

I. Numquid per hanc potestatem remittendi peccata, Ecclesia valdè honorata est?

R. Omninò. Usque adeò, ut eam (ait sanctus Joannes Chrysostomus loquens de potestate remittendi peccata per Sacramentum Pœnitentiæ) Angelis aut Archangelis datam esse noluerit. *Habent & terrestres*, inquit, *Principes potestatem vinculi, verum corporum solum, id autem quod dico, Sacerdotum vinculum, ipsam etiam animam contingit; atque ad cœlos usque pervadit; usque adeò, ut quæcumque infernè Sacerdotes confecerint, illa eadem Deus supernè rata habeat, ac servorum sententiam Deus confirmet.*

L. 3. de Sacerdotio.

CONTROVERSIA

De fide speciali, sive inani fiducia hæreticorum.

V. Conc. Trid. ss. 6. c. 9. & can. 12. & 13. Luthe. art. 10. 11. & 12. Calvin. l. 3. Instit. c. 2. §. 16. 17. &c.

I. NUllus, inquit hæreticus, *potest esse de numero aureo salvandorum, qui non crediderit certa, & absque ulla hæsitatione sibi ob imputatam Christi justitiam remissa esse peccata, se justum esse, ad æternam vitam prædestinatum, adeoque infallibiliter regni cœlestis hæreditatem consecuturum?* quæ repugnant ex diametro doctrinæ, quam modò tradidisti de remissione peccatorum.

R. Scriptura, SS. Patres, ipsaque ratio ex adverso docent neminem de sua prædestinatione certum esse, aut securum, cui non fuerit specialis de eo facta revelatio, sicut nec de peccatorum suorum remissione, uti sup. ex sensu Catholico docui.

2. Cor. 9.

Primò quidem quod ad Scripturam spectat: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo; ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.* Quorsum castigare corpus, quorsum timere? Sanè non est hoc Calvinisticè fidelem esse. Et

Rom. 11.

ad Romanos: *Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time: si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, nè fortè nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem, & severitatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, severitatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin, & tu excideris.* Et postmodum exclamat: *O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei! quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit?* Et ad Philippen. *Cum metu & tremore salutem vestram operamini.* Super qua Scriptura construo tale argumentum: ubi est certa, & indubitata fides, non potest aliquis timor subesse. Exempli gratia: Credo quòd Christus Dominus pro nobis mortuus est; hinc fidei nullus timor, nulla dubitatio subesse potest; sed omni ex parte certum me facit quòd Christus Redemptor noster revera mortuus sit. Atqui secundùm Apostolum debemus salutem nostram cum metu, & tremore operari; ergo ejus non habemus, nec habere possumus certam, & indubitatam fidem.

Philip 2.

Idem docet sanctus Petrus: *Quapropter Fratres* (inquit) *satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis.* Et Ecclesiastes: *Nescit homo utrùm amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum servantur incerta.*

2. Per. 1.

C. 2.

I. Produc modò testimonia Patrum Græcorum, & Latinorum?

R. S. Chrysostomus in c. 3. ep. ad Philip. Ipse (Paulus) post tot pro Christo perpessos labores tanquam nondum securus dicit: *Si quo modo occurram ad resurrectionem quæ est ex mortuis:* Et peccator nescio quis, audet credere tanquam certum Dei Verbum se perventurum ad illam gloriam?

Philip. 3.

Licet enim Sancti (inquit Augustinus) de suæ perseverantiæ præmio certi sint, de ipsa tamen perseverantia sua reperiuntur incerti. Quis enim hominum se in actione profectuque justitiæ perseveraturum usque in finem sciat, nisi ab illo aliqua revelatione fiat certus, qui de hac re justo latentique judicio, non omnes instruit, sed neminem fallit?

L. 1. de correp. & grat. l. 13. & alibi sæpè. Vt l. 11. de civit. c. 12. 2. de bono persev. c. 13.

Ne glorieris in crastinum; Nescis enim quid adveniens pariat dies. Unde scriptum est: *Ne beatum dixeris quempiam ante mortem.* Quamdiu enim vi-

Hier. l. 2. cont. Pelag Prov. 27. Eccli. 11.

Digitized by Google

vimus, in certamine sumus: quamdiu in certamine, nulla est certa victoria, quæ etiam Apostolo fortissimè prælianti in futuro demum sæculo reservatur.

I. Quibus modò rationibus vanam istam hæreticorum fiduciam refellis?

1 R. Rationes illæ quas allegant Catholici, sunt evidentissimæ: Nemo aliquid certò certitudine fidei credere potest, nisi idipsum à Deo fuerit revelatum, atqui in particulari, justum me esse justitia habituali nusquam est revelatum, fieri proinde nequit, ut id tali fide credam, imò impossibile est, ut credam.

2 Salvator noster dixit Matth. 10. *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Sed nemo certus est, quod in finem usque perseverabit; ergo non habet certitudinem salvationis, sive prædestinationis suæ.

3 Dum aliquis reformatæ religionis fit Catholicus, vel erat de numero prædestinatorum, vel non; si erat de prædestinatis, quomodò excidit fide sua; si non erat, qua ratione obligabatur id credere?

4 Securum facere quempiam de sua prædestinatione, nunquid perinde est ac si persuadeas ei; ut quidquid peccaverit, & quibuscumque flagitiis conspurcatam vitam duxerit, bono sit animo, quia futurum, ut infallibiliter salvetur?

5 Imò perinde omninò est ac si dicas: vis semper vivere, & nunquam mori? fac sis semper in statu peccati mortalis, & extra Dei gratiam, impossibile enim est prædestinatum qualis tu es, in peccato mortali mori. Quis unquam similes ineptias audivit?

6 Si securi sumus, & in speciali hac fiducia conquiescimus, quid sibi volunt
1. Cor. 10. Scripturæ suprà citatæ? quid Apostolus
Apoc. 3. nos monet, dicens: *Qui stat, videat ne*
Psal. 2. *cadat.* Et S. Joan. *Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam?* Cur David jubet nos *servire Domino in timore, & exultare ei cum tremore?* Apage hæretici cum vestra fide speciali quæ sicut fucatam, & pestifero veneno plenam conscientiis vestris tranquillitatem propinat, ita ex diametro Sacris Litteris, SS. Patrum Doctrinæ, & ipsi rectæ rationi reclamat, uti vidimus. Ita nimirùm simplicibus imponitis, & infidam hanc obtruditis fidem, ut carnis libertatem, quæ vobis omni salute charior est, tueamini.

LECTIO SECUNDA.

De peccatis.

I. QUo maximè pacto cernitur magnitudo hujus beneficii, quod in potestate clavium offertur?

R. Si animum ad peccati, præsertim mortalis, naturam, & conditionem paulisper considerandam convertamus.

I. Quid igitur est peccatum?

R. *Est dictum, factum, vel concupitum contra legem æternam.* Aug. teste Ambr. verò: *Quid est peccatum,* inquit, *nisi legis divinæ prævaricatio, & cœlestium inobedientia præceptorum?* Vid. S. Th. 1. 2. q. 71. Aug. l. 15. cont. Faust. c. 27. Amb. l. de Paradiso c. 8.

I. Cur dicis: *Dictum factum, vel concupitum?*

R. Ut comprehendam omne genus peccatorum, quæ instrumentaliter fiunt vel corde, id est, cogitatione; vel lingua, id est verbo; vel manu, id est opere: & hac parte definitionis declaratur materiale peccati; nam per reliquam partem: *Contra legem æternam,* declaratur id quod est formale peccati, id est, legis transgressio, in tali vel tali actione, verbo, vel cogitatione, sive eorum omissione.

I. Quæ est igitur ista lex, & cur illam appellas legem æternam, & non potiùs legem divinam?

R. Quia lex æterna est radix, & regula cæterarum legum; ab hac enim omnis lex positiva, sive divina; sive humana, sive civilis, sive Ecclesiastica, quasi rivulus à fonte derivatur, & descendit. Lex enim æterna (ait S. Thom.) est summa ratio in mente divina existens, secundùm quam dirigit omnes creaturarum actiones, & motus in suos fines. Sicut enim in Deo est ratio rerum creandarum, quæ dicitur idea; ita etiam est ratio rerum gubernandarum, quæ dicitur lex æterna. Et sicut illa ratio rerum creandarum non est aliud 1. 2. q. 91. a. 1. Lex æterna.

quàm

Digitized by Google

quàm conceptus divinæ mentis, quo concipit rem, & judicat quomodo illa sit facienda; ita hæc ratio quæ est lex æterna, non est aliud quàm conceptus ille, quo concipit, & judicat quomodò quælibet creatura debeat suas functiones obire, adjuncta simul voluntate eam obligandi, vel imprimendi inclinationem ad eam regulam sequendam.

I. Quæ est differentia inter vitium, & peccatum?

Peccatum & vitium quomodo differunt.

R. Quòd vitium sit habitus, peccatum verò actus quem habitus producit. Hic definimus peccatum, non verò vitium.

I. Estne peccatum substantia, qualitas, aut alia quævis creatura?

R. Minimè: Nam in suo formali non est aliud quàm quædam rectitudinis legi conformis privatio: ac proinde actus moralis pravus dicitur peccatum à privatione actui conjuncta: ideòque peccatum non est res aliqua subsistens, sed mera privatio, & nihil.

Peccator magis non est, quam est.

Hinc B. Petrus Damiani ep. 4. c. 4. ostendit impium, etiam dum existit, videri potiùs non esse, quàm esse, magisque pertinere ad nihilum, quàm ad ens, eò quòd longissimè ab eo qui verè est, & per quem omnia sunt, puta à Deo recedat & distet. Magis enim distat peccator à Deo, quàm non ens ab ente: hujus enim finita, illius infinita est intercapedo & distantia.

I. Quo fundamento dicunt Calvinistæ Deum esse peccati auctorem?

Apud Iren. l. 3. c. 43.

R. Horrenda est ista blasphemia, & perniciosissimum commentum. Sanè in hoc pejus sentiunt antiquis hæreticis Gnosticis, & Marcionistis, qui duos ponentes Deos, unum bonum, alterum malum, peccata non bono, sed malo Deo adscribebant.

I. Quid profitentur Catholici?

Gen. 1.

R. Sub initium Symboli docuimus Deum causam efficientem esse *visibilium omnium, & invisibilium*; omnesque creaturas, & universa quæ fecit Deus, esse valde bona. Sed hìc notandum, creaturas rationales, cùm immutabiliter non essent bonæ, potuisse errare, & de facto errasse; qui error sive defectus est ipsum peccatum; cujus causa non efficiens, sed deficiens est ipsa voluntas creaturæ rationalis. Et certè si Deus nullo modo deficere possit, cùm sit omnis perfectionis inexhaustum pelagus, quo pacto possit peccare? Verum relinquamus ista Doctoribus qui cum hæreticis de controversiis disceptant.

I. Hoc unum audire velim, qualiter Deus se habeat, dum homines peccant; An (uti Calvinus dicit) ut otiosus spectator?

R. Deus certa sua providentia vult peccata permittere ob bonos fines, quos inde novit elicere, illa benè ordinando, justèque puniendo; *Melius judicans de malis bene facere, quàm nulla mala esse permittere*, ut habet Augustinus. Ench. c. 27.

LECTIO TERTIA.

De Peccato Originali.

I. HActenus definivisti peccatum, assigna modò aliquam ejus divisionem?

Peccatum aliud est originale, aliud actuale.

R. Primò dividitur peccatum in *originale, & actuale*.

I. Quid est peccatum originale?

R. Originale vocamus, quod à primo generis nostri parente Adamo transfusum, nobisque in ipso ortu congenitum est.

I. Quo pacto obtinetur remissio peccati originalis?

R. Respondimus sup. lect. 1. hujus cap. quòd per Baptismum.

I. Declara id (si places) paulò fusiùs?

Aug. ep. 28 Fulg. de Incarn. & grat. Christi c. 16.

R. Peccatum hoc originis, neque per humanæ naturæ vires, neque per aliud remedium tollitur, quàm per meritum unius Mediatoris Domini nostri JESU Christi, qui nos Deo reconciliavit in sanguine suo, factus nobis justitia, sanctificatio, & redemptio: hujus verò meritum per Baptismi Sacramentum in forma Ecclesiæ ritè collatum, tam adultis quàm parvulis applicatur: quia *non est aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri*. Undè illa vox, *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Act. 4. Joan. 1.

I. Contrahuntne omnes homines peccatum originale?

Digitized by Google

R. Omnes omninò ab Adam descendentes per viam generationis humanæ.

I. Quare addis hoc, *per viam generationis humanæ?*

R. Ut excipiatur Christus Salvator noster, qui conceptus est de Spiritu Sancto.

I. Quid ergo de B. Virgine in hac materia?

R. Dico nullam esse regulam tam generalem, quæ suam non patiatur exceptionem; undè eam hoc loco, ubi de peccato originali agitur, non comprehendimus. Vid. Conc. sess. 5. *in fine decreti de pecc. Orig.*

I. Qualiter fuit Beata Virgo, naturali propagatione Adæ Filia, ab originali culpa immunis?

B. Virgo Maria à peccato originali immunis, quomodo?

R. Doctores Catholici communiter dicunt, Beatissimam Virginem in Adam peccasse, & necessitatem contrahendi peccatum originale incurrisse: sed peccatum ipsum originale de facto in se non contraxisse, nec habuisse: quia gratia Dei fuit præventa primo conceptionis suæ instanti, quæ peccatum omne ab ea excluſit.

I. Quæ nobis mala invexit peccatum originale?

R. Alia quidem hujus vitæ temporalia; alia verò futuri sæculi æterna.

I. Quæ sunt hujus vitæ temporalia ista mala?

R. Potissimùm est privatio justitiæ originalis.

I. Quid vocas *justitiam originalem?*

Justitia originalis.

R. Justitia originalis erat donum quoddam supernaturale, inditum à Deo Adamo, pro ipso, & pro posteris ejus, quod vires inferiores subjiciebat superioribus, & superiores Deo; harmoniam quamdam miram constituens, cui per peccatum amissæ succeſſit discordia, & rebellio deploranda inferiorum partium adversùs superiores.

I. Advertitne Adam, commisso peccato, se perdidisse justitiam originalem?

Gen. 3.

R. Ita; vidit enim se esse nudum, & erubuit.

I. Omnesne etiam posteri Adam amiserunt justitiam originalem?

R. Non amiserunt eo sensu, quasi illam aliquando habuerint, uti primus parens, qui & sibi, & posteris acceptam a Deo sanctitatem, & justitiam perdidit; sed ejus occasione factum est, ut nullus posterorum ea gavisus sit, salvo in omnibus Beatissimæ Virginis privilegio, de quo alibi.

I. Possetne in hoc mundo status innocentiæ, & justitia originalis recuperari?

R. Minimè, & ad id contendere, esset inaniter laborare. Exemplū.

Monachus quidam Cistercienſis instituti, immoderato quodam innocentiæ, & puritatis zelo impulsus, pro spiritus fervore ad statum primi parentis Adæ pertingere nitebatur. Suscepit ea causa laboris plurimum, affligebat se inedia, vigiliis, & precibus: sed cùm hæc omnia frustra essent, nec posset ad illam innocentiam pervenire, primo incidit in tædium & acediam. Volebat ille cibum ita sumere, ut nullam inter edendum sentiret delectationem. Primos sensualitatis motus conabatur non solùm reprimere, sed etiam extinguere penitus. Contendebat absque ullo veniali peccato vitam in perfecta puritate transigere. Erat ea tentatio dæmonii meridiani ad impossibilia eum instigantis. Unde fiebat immemor illius Scripturæ Sapientis: Noli esse justus multum. *Laborabat multum, sed nullo fructu. Itaque pro mœrore tandem in desperationis foveam prolapsus est, cum persuasum haberet se in eo corruptionis statu, in quo esset, salutem nulla posse ratione adipisci. Veniales enim culpas, quas in hac vita omnes vitare non possumus, ille mortiferorum criminum loco habebat: nec volebat propterea sumere corpus Christi, etiam illis diebus, quibus id monasticus canon vult percipi. En ad quam calamitatem, quam horrendam, & miserabilem ruinam sub specie boni, hostis ille terrimus simplicem hominem perduxit, ita ut infirmus respueret medicinam, & jugum obedientiæ à se repelleret, qui propria voluntati semel nuntium remiserat. Ejus autem animi morbum pius quidam Abbas ubi cognovit, cum multis aliis Dominum pro illo deprecabatur;* sed

Jac. de Vitr. in vit. S. Mariæ Ogniac. l. 2. cap. 3. Vincent. Bellvac. Spec. hiſtor. l. 30. c. 34.

Eccl. 7.

En quo abduxit simplicem hominē ſtultus conatus.

Digitized by Google

sed prævaluit inimicus, & quem laqueo ferri constrinxerat, eum sine intermissione vexabat. Tandem Abbas ille, quod non solùm ancilla Christi (Beata Maria Ogniacensis) esset amicus, sed etiam virtutem ejus, quam in seipso expertus erat, non ignoraret, Monachum illum ad se evocavit adduci. Et ecce orante illa pro Monacho, cum lacrymis, & suspiriis, cùm ille ante Missæ Introitum Confiteor diceret, & illa instantius pro eo oraret, quasi atri quidam lapilli ad singula confessionis verba ex ore Monachi decidere videbantur. Tum illa animadvertens in hac visione obstinationem desperationis, & tristitiæ nigredinem à Monacho recessisse, Domino gratias egit, qui non vult mortem peccatorum, sed ut convertantur & vivant. Monachus verò peracto Sacrificio, tanquam è longinqua regione ad se reversus Christi Corpus accepit, & ea salutari percepta medicina, perfectè curatus est.

I. In aliane etiam mala hujus sæculi impegit peccato suo primus parens Adam?

R. Planè, nam ejectus fuit è Paradiso voluptatis, obnoxius necessitati moriendi, & multa hujus vitæ incommoda tolerandi.

I. Quid verò pro futuro sæculo?

R. Iram & indignationem Dei, ac mortem sempiternam incurrit; adeoque in diaboli potestatem, qui deinde mortis imperium habuit, incidit: demumque totus Adam per illam prævaricationis offensam secundùm corpus, & animam in deterius commutatus fuit.

I. Obtinuitne Adam remissionem sui peccati?

Sap. 10. R. Ita: *Eduxit enim illum Dominus* (inquit Sapiens) *à delicto suo*, per pœnitentiam quam egit de suo inobedientiæ peccato, qua pomum à Deo vetitum comedit. Imò Veteres ex communi Ecclesiæ traditione, & consensu tradunt Adamum esse salvatum. Hæc omnia docet sanctus Augustinus epist. 99. ad Exod. ubi sic ait: *De illo primo homine patre generis humani, quod Christus, cùm descendit ad inferos, inde eum liberaverit, Ecclesia ferè tota consensit: quod eam non inaniter credidisse, credendum est, undecumque hoc traditum sit, etiamsi canonicarum Scripturarum hic expressa non proferatur auctoritas.* Idem tradunt cæteri Patres.

S. Iren. l. 3. c. 34.

Epipha. hæres. 46. S. Hilar. in Ps. 119. & can. 8. in Matth. S. Hier. in Ps. 98. & in cap. 20. Matth. Nazian. in S. Cypr. & alii.

I. Incurreruntne etiam ejus posteri pœnam mortis, & hujus vitæ incommoda?

R. Ita. Adami prævaricatio non sibi soli, sed toti propagini, & posteritati nocuit, uti jam suprà diximus; adeò ut non mortem tantùm, & pœnas corporis, verùm etiam peccatum (quod mors est animæ) in omne genus humanum transfuderit: id quod Apostolus confirmans dixit: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Audi Augustinum post peccatum exul effectus (loquitur de Adamo) stirpem quoque suam, quam peccando in se tanquam in radice vitiaverat, pœna mortis, & damnationis obstrinxit: ut quidquid prolis ex illo, & simul damnata, per quam peccaverat conjuge, per carnalem concupiscentiam, in qua inobedientiæ pœna similis retributa est, nasceretur, traheret originale peccatum, quo traheretur per errores, doloresque diversos, ad illud extremum cum cum desertoribus Angelis vitiatoribus, possessoribus, & consortibus suis sine fine supplicium. *Sic per unum hominem peccatum intravit in mundum, &c.* Mundum quippe appellavit eo loco Apostolus universum genus humanum.

Quid peccatum Adæ operatum sit quoad posteros.

Rom. 5.

Aug. Enchir ad Laurent. c. 26.

Similia diversis locis habet idem Ecclesiæ Doctor eximius.

Et Concil. Arausic. II. *Si quis soli Adæ prævaricationem suam, non & ejus propagini asserit nocuisse, aut certè mortem tantùm corporis, quæ pœna peccati est, non autem, & peccatum, quod mors est animæ, per unum hominem in omne genus humanum transisse testatur, injustitiam Deo dabit contradicens Apostolo dicenti: per unum hominem peccatum intravit in mundum, &c.*

Conc. Arausican. II.

I. Debentne ergò Filii Adam etiam parvuli portare iniquitatem Patris sui post mortem?

R. Ita, si non fuerint Baptismo regenerati, manent æternæ damnationi obnoxii. De hoc dicit Augustinus: *Ex hac inobe-*

L. 1. de peccatorum merit. & remiss.

Digitized by Google

inobedientiæ carnis, ex hac lege peccati, & mortis quisquis carnaliter, regenerari spiritualiter opus habet, ut non solùm ad regnum Dei perducatur, verùm etiam ut à peccati damnatione liberetur. Simul itaque peccato, & morti primi obnoxii nascuntur in carne, & simul justitiæ vitæque æternæ secundi hominis sociati renascuntur in Baptismo.

I. Quare manent tales æternæ damnationi obnoxii?

R. Quia non sunt hactenus gratiæ Christi participes, sine qua impossibile est ad consortium regni cœlorum pervenire.

Non enim possunt vitam habere (inquit idem Augustinus) nisi habeant Christum, quem proculdubio habere non possunt, nisi induerint eum, eo modo quo scriptum est: *Quicunque in Christo baptizati estis, Christum induistis.* Non ergò eos habere vitam nisi habeant Christum Joannes Evangelista testatur, dicens in Epistola sua: *Qui habet Filium, habet vitam, qui non habet Filium, vitam non habet.* Meritò ergo intelliguntur mortui qui non habent vitam, pro quibus est Christus mortuus ut habeant. *Unus enim pro omnibus mortuus est, ergò omnes mortui sunt.* Idcò autem mortuus est, sicut legitur ad Hebræos, *ut per mortem ejus evacuaret eum qui potestatem habebat mortis*, id est diabolum. Quid ergò mirum, si parvuli quamdiu mortui sunt, antequam incipiant eum habere, qui mortuus est pro mortuis, sub eo sunt qui potestatem habet mortis?

I. Quare verò debet tota Adæ posteritas luere pœnas ejus quod ipse deliquit?

R. Quia in Adam omnes peccaverunt.

I. Quomodò hoc?

R. Quia Adam erat caput generis nostri & omnium hominum quasi massa, cui mandatum dederat Dominus Deus pro se & toto genere suo observandum; vel si ita contingeret, uti reverà contigit, etiam pro se totaque propagine infringendum.

I. Declara hoc, si placet, paulò latiùs?

R. Declaro sic. Actus inobedientiæ Adami, quo pomum vetitum comedit, partim personalis fuit & proprius, ac inhærens ipsi Adamo, & hic est ei remissus per pœnitentiam uti suprà notavimus ex Sap. 10. partim generalis fuit, & communis totius naturæ humanæ, omniumque Adæ posterorum. Ni enim illo actu Adamo actualiter peccante, meo, quasi capite, fonte & seminario contenti, & quasi concluſi originaliter idem peccatum commiserunt: quod enim Adam egit & comedit, nos censemur egisse & comedisse; quia voluntas nostra posita fuit à Deo summo omnium Domino in voluntate Adami, tanquam communis omnium parentis: sic ergò Adam peccans omnes nos eodem peccato infecit. Et sic peccatum originale nobis voluntarium est voluntate aliena: dicitur tamen & proprium; tum quia Adæ voluntas censebatur nostra & propria, tum quia cuique propriè inhæret ejus macula habitualis; quam post se reliquit; & transfudit actus Adami.

I. Si confitendum est reatum originalis peccati per JESU Christi Domini nostri gratiam, quæ in Baptismate confertur, remitti; qui fit quod ejus effectus etiam post Baptismum remaneat, ut putà, privatio justitiæ originalis, mors, morbi, ærumnæ, &c.

R. Certissimum est in Baptizatis totum id quod veram & propriam peccati rationem habet, tolli. In renatis enim nihil odit Deus, *quia nihil damnationis est iis qui verè consepulti sunt cum Christo per Baptisma in mortem*, uti nuper ex Apostolo docuimus: nihil prorsùs quod eos ab ingressu cœli remoretur. Ac interim fateri oportet, manere in Baptizatis concupiscentiam vel fomitem (aliasque permultas hujus vitæ ærumnas peccati originalis, velut pediſſequas) quæ cùm ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, & viriliter per JESU Christi gratiam repugnantibus non valet, quinimò *qui legitimè certaverit, coronabitur.*

I. Nullumne ergò peccatum est sentire in membris suis, seu in parte inferiori rebellionem & motus rectæ rationi repugnantes?

R. Minimè, si nullus voluntatis consen-

I. 6. cont. Julian. c. 4.

Gal. 3.

2. Cor. 5. Hebr. 2.

Rom. 6.

Qualiter omnes homines in Adam peccaverunt.

Sublato per Baptismum originali peccato, manent plures ejus effectus in renatis.

Sap. loc. 1.

Concil. Trid. sess. 5.

2. Tim. 2.

Digitized by Google

Fomes peccati propriè peccatum non est.

sensus, nullave negligentia conjuncta fuerit. Concupiscentia enim in renatis manens non per se peccatum est, sed fomes peccati ad agonem relictus, ut baptizati hac occasione vigilantiùs Dei gratiam quærant, virtutes studiosiùs exerceant, fortiusque certando majorem sibi gloriam parent.

I. Quid est peccatum actuale?

Peccatum actuale.

R. Quod propria nostra voluntate & operatione perficitur.

LECTIO QUARTA.

De peccato mortali.

I. HAbesne aliam peccati divisionem?

DD. in 2. dist. 42. S. Th. 1. 2. q. 84. a. 1.

R. Ita. Secundò dividitur peccatum actuale, *in mortale & veniale*.

I. Undè habes hanc peccati divisionem?

R. Ex Scripturis, & communi Ecclesiæ sensu.

I. Affer mihi aliquas Scripturas huc pertinentes?

Rom. 6. 2. Cor. 2.

R. Apostolus quando de peccato mortali disserit, *stipendia* (inquit) *peccati mors. Iniquè regnum Dei non possidebunt*. Vide Gal. 5. nu. 20. & 21. Apoc. 21. nu. 8. Sap. 1. n. 15. & 16. Omnes istæ Scripturæ loquuntur de peccato mortali, dicuntque eos qui illud admittunt, mortem animæ incurrere, à regno cœlorum excludi, fierique damnationis æternæ obnoxios.

De veniali (sic dicto quod ei venia facilè concedatur) aliter Scripturæ loquuntur, & manifestè ostendunt, differentiam

1. Joan. 1.

qua à mortali distinguitur, v. g. *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est*. Ista Scriptura haud dubiè non potest verificari de mortali, quasi omnes, nemine excepto, haberent aliquod peccatum mortale, cùm certum sit plurimos probos, quales erant Apostoli, & nominatim sanctus Joannes, Dei adjutorio, à mortali culpa immunes fuisse. Ergò debet ista Scriptura cum Ecclesia & Patribus intelligi de veniali peccato, sine quo nec ipsi Sancti vivunt in hoc mundo, excepta una beata Virgine. Licet enim Apostoli confirmati essent in gratia, ut

Vide Con. Trid. sess. 6. can. 23. Melevit. can. 6. S. Aug. de perfect. justit. c. 21. S. Hieron. dialog. 3. cont. Pelag. S. Basil. hom. de pœnit. Cyp. l. 3.

non peccarent mortaliter, poterant tamen peccare, & peccabant aliquando venialiter. Accedit sanctus Jacobus qui c. 3. ep. suæ dicit: *In multis offendimus omnes*. Hoc est quod ait Ecclesiastes c. 7. *Non est homo justus in terra, qui faciat bonum & non peccet*. Et Prov. 24. n. 16. *Septies cadet justus & resurget*. Sanè Dominus Apostolos omnesque justos orare docuit: *Dimitte nobis debita nostra*. Matth. 7.

ad Quirin. c. 54. Greg. 18. mor. c. 4. Ambr. de fuga sæculi cap. 1. & alii. Matth. 6.

Hanc mortalis & venialis peccati distinctionem & differentiam visus est Christus Dominus insinuare; constituens tres iracundiæ gradus, quibus tres reatus correspondent; Judicii, Consilii & gehennæ ignis. Convitio enim reatum gehennæ assignat; iracundiæ compressæ, reatum Consilii; iracundiæ verò nullo externo signo foras erumpenti, reatum judicii.

I. Quid est peccatum mortale?

Peccatum mortale.

R. Mortale sic dictum, quia mortem animæ præsentem adfert, secundùm illud: *anima quæ peccaverit, ipsa morietur*, est peccatum quo inimici Dei constituimur, privando nos gratia ipsius, quæ est vita animæ nostræ, adeoque nos morti æternæ addicens.

I. Quoniam ejus, quod dicis, frequens est usus, velim explices mihi paulò latius, qualiter gratia Dei sit vita spiritualis animæ; ejusque privatio mors ejusdem.

Vita spiritualis animæ est gratia Dei.

R. Declaro sic: homo dum naturali vita vivit; videt, audit, loquitur; ambulat, subsistit, robustus est, formosus est, & amabilis, quoniam anima in eo est: & post mortem non videt, non audit, non loquitur, non movetur, sed jacet deformis, inutilis, & invisus, quia anima recessit, à qua bona ista omnia derivabantur; pari modo, dum anima per gratiam Dei spiritualiter vivit, videt quæ fides ostendit, audit quid loquatur in se Dominus, ambulat per viam mandatorum Dei ad cœlestem patriam, loquitur in oratione ad Deum, & in sancta exhortatione ad proximum, & subsistit perseverando in bonis operibus, & robusta est in acie adversùs hostes invisibiles, & formosa in oculis Dei & Angelorum ejus. Recedente autem per peccatum mortale gratia Dei ab

Digitized by Google

anima, statim accidit omnis privatio eorum quæ recensuimus, & nisi resurgat per pœnitentiam, rapitur ad mortem secundam, ex qua non resurgitur.

I. Ergo, ut video, magni facienda est, & sollicitè retinenda gratia Dei.

Eximia species animæ quæ est in gratia Dei.

R. Optimè dicis, nam si mentis oculos nobis aperiret Deus, & speciem eximiam, ac splendorem nimium intueri possemus, quo prædita est anima quæ est in gratia Dei, & per veram charitatem ei conjuncta, & quibus oculis eam respiciat Deus, quæ munera ei præparet; & quanto ipsa desiderio expectetur ab Angelis in cœlo: certè ferre non possemus, ut tanta pulchritudo vel aliqua levi macula fœdaretur. Et, si eadem ratione intueri possemus quanta sit fœditas animæ peccatricis: quàm tetrum odorem spiret, quasi putrefactum cadaver; & quàm refugiat Deus & Angeli ejus eam respicere, quamvis fortè in corpore formoso & hominibus amabili habitet: sine dubio ita horreremus, ut nulla ratione pateremur non tales fieri, aut in eo statu diutiùs permanere.

Magna fœditas animæ peccatricis.

I. Quis potest vivificare animas per peccatum mortuas?

Aug. ser. 44. de verbis Apostoli. Ephes. 5.

R. Ille qui ad mortuos suscitandos venit, dicente Paulo: *Surge qui dormis, & exurge à mortuis; & illuminabit te Christus.*

I. Quid est veniale peccatum?

Veniale.

R. Est peccatum quod etsi nos Dei inimicos non constituat, neque privet omnimodè ejus gratia; attamen ei displicet, minuitque charitatis fervorem ejus qui peccat, obstringendo illum alicui pœnæ temporali.

I. Possesne afferre mihi aliquod simile, quo possit utcumque intelligi illa ipsa mortalis & venialis differentia?

Simile.

R. Possum, videmus in naturalibus, quòd quando contingit in corpore humano talem fieri humorum disproportionem, sive inordinationem, ut ipsum vitæ principium totaliter destruant, mortem sequi; sin verò, salvo illo principio, contingat solùm aliqua intemperies, seu humorum antedictorum indispositio, tum subsequetur, non quidem mors ipsa; sed languor quispiam, & corporis quædam debilitas; quæ, si principiis obsteteris, facili negotio curabitur. Sic agitur cum anima diversimodè pro diversitate peccati mortalis & venialis; illo quidem mortem inferente; hoc verò tristitiam, languorem & infirmitatem.

I. Estne peccatum mortale sollicitiùs vitandum?

R. Planè, cùm sit malorum omnium pessimum; *Homo* quippè *per malitiam occidit animam suam*. Nihil autem ea morte infelicius, qua homo à Sanctorum omnium consortio, ab Angelorum & cœlitum gaudio, atque ab ipso summo & æterno bono, in cujus cognitione ac fruitione omnis salus, & perfecta hominis beatitudo consistit, in æternum separatur. Neque solùm à Deo, Deique gratia & gloria peccatum nos excludit; sed præterea etiam in potestatem tradit dæmonum, ut cum his torqueamur, & malis omnibus in gehenna ignis inextinguibilis addicamur. Atque id est demum vere mori ac damnari morte secunda; scilicet in sempiternum. Sap. 16.

Peccati mortalis malitia.

I. Numquid pestis, fames, bellum, tormenta, mors ipsa pejora sunt peccato mortali?

R. Minimè; nihil potest eo deterius excogitari; imò hæc omnia in simul adunata, & composita, non habent cum peccato aliquid comparabile.

I. Numquid igitur infernus, & pœna gehennæ ignis sempiterna, horribiliores sunt mortali peccato?

R. Non, quia peccatum est causa gehennæ, & damnationis sempiternæ.

I. Saltem diaboli sunt peccato pejores?

Unum peccatum mortale pejus omnibus dæmonibus simul sumptis.

R. Imò verò peccatum unum mortale est pejus omnibus diabolis.

I. Qui fieri potest?

R. Hoc patet ex eo quod per peccatum mortale, qui erant Angeli formosissimæ lucis, omnique ex parte pulcherrimi, facti sunt spurcissimi dæmones.

I. Estne peccatum mortale pejus omnibus antedictis etiam simul junctis, peste, fame, morte, inferni gehenna, omnibusque dæmonibus?

R. Ita, hæc omnia vincit peccatum malitia sua.

I. Declara igitur in summa, quantum he-

Digitized by Google

homini perniciem inferat peccatum mortale?

Effectum peccati mortalis in homine.

R. Primò, peccatum mortale procul ab anima abigit ipsam summam Trinitatem, Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, paratque locum diabolo, eum in possessionem admittens. Secundò, privat hominem gratia Dei, quæ omnibus mundi gazis & super aurum & topazion pretiosior est, eademque ratione occidit animam, uti suprà habitum est; cùm gratia sit animæ vita, quemadmodum corporis ipsa anima. Tertiò, ex Filio Dei facit diaboli filium ei per omnia similem; fœtidissimum, turpissimum, nigerrimum, omnique spectro horribiliorem, quod ore Salvatoris nostri expressum est, cùm diceret:

Joan. 6. *Unus ex vobis diabolus est.* De Juda loquebatur, qui ob proditionis immane flagitium diabolo assimilabatur crudelitate, deformitate, infamia, abominatione. Peccatum ergò mortale vel unicum, adeò fœdum & horrendum est, ut asserat

L. de similit. c. 190. sanctus Anselmus: *Si hinc peccati pudorem, & illinc cernerem inferni horrorem, & necessariò uni illorum haberem immergi, priùs me in infernum mergerem, quàm peccatum in me admitterem.* Additque: *Mallem purus à peccato gehennam intrare, quàm peccati sorde pollutus cœlorum regna tenere.* Quartò, hominem spoliat omni merito bonorum operum quæ antehac fecerat:

Eccli. 9. *Qui in uno peccaverit, multa bona perdet.* Efficitque ut quidquid in tali statu operatur, inutile sit ad meritum vitæ æternæ, adeò ut quidquid congesserit bonorum operum jejuniis, vigiliis, eleemosynis, nihil ipsi profuturum sit, & nullam pro iis mercedem in cœlesti regno sit accepturus. Vide quid dicat Apostolus 1. Cor. 13. de eo qui charitatem non habet. Imò quasi corpus mortuum exsors erit à

Exodi 32. & 33. Communione Sanctorum, de qua suprà. Quintò, ratione peccati mortalis deletur peccator de libro vitæ, relatus in numerum reproborum. Sextò, quodcumque lethiferum peccatum exulare facit hominem à patria sua, qui est Paradisus, & ad ignem inextinguibilem gehennæ infernalis amandat, nisi dignos pœnitentiæ fructus fecerit, & faciem justi Judicis in lacrymosa confessione præoccupaverit. Septimò, peccatum est causa omnium malorum quæ sub cœlo sunt & quæ in abysso; belli, pestis, famis, jacturæ bonorum, infirmitatum, mortis, diaboli, inferni, damnationis sempiternæ.

I. Fueruntne aliqui damnati ob unicum peccatum mortale?

R. Ita, plurimi. Lucifer enim & cæteri Angeli apostatici unicum peccatum cogitationis commiserunt, & æternis ignibus traditi sunt.

I. Animadvertitne aliquando Deus in peccatores etiam in hac vita?

R. Planè, & quidem suppliciis gravissimis. Exempla plurima habes in scripturis, quæ facilè erit depromere.

Exempla. Primi Parentis nostri. Gen. 3.

Totius orbis per diluvium Gen. 7.

Pentapoleos ob peccatum Sodomiticum. Gen. 19.

Uxoris Loth. in salis statuam mutatæ ob inobedientiam. Ibid.

Murmuratorum Coræ, Dathan, & Abiron. Num. 16.

Collectoris lignorum in die Sabbathi, Num. 15.

Furis Achan Josue 7.

Ozæ temerè Arcam contingentis 2. Reg. 6.

Davidis adulteri. 2. Reg. 12.

Ægyptiorum Exodi 7. & 9.

Israelitarum. Deut. 32. Num. 16.

In novo Testamento Ananias & Saphira subitanea morte ob mendacium percussi sunt Act. 5.

I. Punitne etiam Deus peccatores flagellis temporalibus?

R. Ita plerumque.

I. Quibus modis?

R. Alios quidem bonorum jactura, alios corporalibus morbis, alios etiam morte subitanea, alios denique aliis modis, secundùm modum mensuramve delictorum. Nimis, pro dolor! experimur quod dixit Propheta: *Multa flagella peccatoris.* Psalm. 31.

I. Habesne aliquod mirabilis Dei vindictæ exemplum huc pertinens?

R. Habeo. *Palladius ipse narravit nobis: Audivi, inquit, nauclero quodam enarrante tale quid: quod die quodam* Sophr. prati. spirit. c. 76.

cùm

cùm navigaret, vectores habens viros & mulieres, venissetque in altum, cæteris omnibus, benè navigantibus, aliis quidem Constantinopolim, aliis verò Alexandriam, & aliis alio vento illis afflante prospero, ipse solus navigare non poterat. Et mansimus, inquit, quasi dies quindecim, nihil ex eo loco, ubi eramus, moti. Versabamur igitur in magna mœstitia, & desperatione, nescientes quidnam illud sibi vellet. Egò verò ut nauclerus, cui cura navis incumbebat, & omnium qui in ipsa erant, cœpi rogare Deum pro hac re. Quodam verò die venit ad me vox dicens: mitte foras Mariam & benè navigabis. Cœpi ergo cogitare quidnam hoc esset, & quæ esset Maria. Cùm autem hæsitarem de hoc, venit vox secundò dicens: Dixi tibi, mitte foras Mariam, & salvi eritis. Tunc ergo cogitans quid illud esset, exclamavi continuò: ò Maria! Nesciebam enim, quæ esset Maria. Illa verò jacens in loco suo, ut audivit, respondit dicens: quid jubes Domine mi? Tunc ajo ad illam: fac charitatem, veni huc usque. Exurgens autem continuò, venit. Cùm ergò venisset ad me, accepi eam seorsum, & dixi ei: vides Maria soror, quod peccata tua sunt causa, ut propter te nos omnes pereamus? Illa verò altiùs ingemiscens, ait: verò Domine mi nauclere ego peccatrix sum. Et dixi illi: quæ peccata habes mulier? & ille: Væ mihi, inquit, quia non est peccatum, quod ego non fecerim, & propter peccata mea vos omnes in periculo constituti estis. Tunc enarravit mihi mulier quæ circa se erant, dicens: Profectò Domine nauclere infelix ego virum habui, ex quo duos filios genui. Cumque ad ætatem pervenissent unus annorum novem, alius quinque, mortuus est maritus meus, & remansi vidua. Miles autem quidam habitabat juxta me, quem ego maritum accipere volui, misique ad ipsum quosdam. Ille autem non acquievit, dicens: non accipio uxorem quæ habeat ex alio viro filios; ego autem videns quod propter filios nollet me accipere uxorem, inducta amore ejus occidi duos filios meos, indicavique illi dicens: Ecce modò nullum habeo filium. Miles autem cùm audisset quod egissem de filiis, ait: vivit Dominus qui in cœlis habitat, quia te non accipiam. Unde ego metuens ne hoc manifestum fieret, & morerer, fugi. Hæc ego audiens ex ore mulieris, ne sic quidem in mare projicere volui, sed differens dixi ad illam rursùs: ecce ego ascendo in carabum, & si ambulaverit navis, scito quia peccata mea in navi operantur. Vocavique continuò scapharium, & dixi: produc scapham. Cumque ascendissem in illam, nihilo magis vel navis vel scapha mota est. Tunc ascendens navim dixi mulieri: descende & tu in scapham. Quæ mox ut descendit, scapha se continuò quinquies gyrans in profundum cum muliere submersa est. Navis autem post hæc tanta velocitate cucurrit, ut tribus diebus ac dimidio navigationem peregerimus, quam diebus quindecim peracturi eramus.

Exemplum notabile.

I. Omnibus igitur benè consideratis, summo studio fugiendum est nobis peccatum?

R. Ita planè, & ad hoc vehementer adhortatur scriptura: *Fili peccasti? non adjicias iterum: sed & de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur. Quasi à facie colubri fuge peccata: & si accesseris ad illa, suscipient te. Dentes Leonis, dentes ejus interficientes animas hominum; Quasi rompha bis acuta omnis iniquitas, plaga illius non est sanitas.*

Eccli. 21.

I. Mirum est quomodo possit homo vel unicum peccatum mortale committere?

R. Benè dicis, & ista est summa vecordia & inconsideratio peccatoris, qui peccati deterrimam stragem non expendit, non remansurus vel ad monumentum in tam misero statu, si consideraret quòd per peccatum interficiatur anima, omnia bona pereant, & irruat in hominem innumerabilis turba malorum.

Vid. Bellarm. l. 2. de gemit. columbæ sub init.

I. Credo potissimam hujus miseriæ causam in eo esse, quòd novissima peccator non provideat?

R. Planè ita est; dicit enim Scriptura: *memorare novissima tua & in æternum non peccabis.*

Vide sup. c. 8. & inf. p. 4. c. 6. l. ult.

I. Erantne Sancti æquè faciles in admittendo peccato sicut nos?

R. Minimè. *Sanctus Edmundus dicere solebat se priùs in fornacem ardentem descensurum, quàm unum peccatum mortale:*

Exempla.

tale committeret. Sur. in vita ejus 16. Novemb.

Vid. Hebr. 12. n. 4. *Omnes Martyres maluerunt fortunis omnibus, imò vita exui, quàm peccati suavitate ad momentum frui.*

Sancti magnopere peccatum detestati. *Ludovicus Gallorum Rex ab ineunte ætate hoc persuasum habebat potiùs mori, quàm peccare. Nec mirum: is enim fuit in omni sapientia rerum Divinarum ac bonorum morum à devotissima Regina Domina Blancha Genetrice sua instructus, quæ in annis puerilibus docebat eum timere Deum, & abstinere ab omni peccato, sic ut aliquando jam adolescenti cordialiter diceret: quod potiùs vellet eum mori corporaliter, quàm Deum suum aliquo peccato mortali offendere*. Sur. in vita.

Alii dicebant malle se in medio serpentum, struthionum & draconum cubare, quàm vel una nocte dormire in mortali peccato.

Sanctus Joannes Chrysostomus ad Monachum à diabolo possessum scribens dicit: tolerabilius esse à dæmone quàm à peccato possideri. Vide Spec. exempl. d. 8. §. 12. 26.

I. Cur minùs pertimescenda sunt quæcumque dixisti, quàm peccatum lethiferum?

R. Ratio est, quia ista quidem carnem & corpus affligunt; animam autem, quæ sub Dei immediata protectione est, non contingunt, imò hæc omnia magis eam exornant, perficiunt, & mundant dicente Apostolo: *Omnia cooperantur in bonum his qui secundùm propositum vocati sunt sancti*. Et sanè nullus magis affligitur in hoc mundo quàm vir justus; uti dicemus suo loco; quod ipse in lucrum computat, tanquam id quod calcar addit, ad celeriùs currendum in via mandatorum Domini; in qua non desinit cantare suum consolatus laborem. *Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? angustia? an fames? an nuditas, an periculum? an persecutio? an gladius?*

Rom. 8.

Ibid.

I. Ergò nihil propriè timendum homini Christiano, nisi peccatum?

Nomini Christiano nihil timendum nisi solum peccatum. R. Rectè dicis, exemplo sancti Chrysostomi. *Eudoxia Imperatrice Arcadii conjuge per suos nuntios ac legatos minas & terrores sancto Ioanni Chrysostomo Archiepiscopo Constantinopolitano intentante, eo quod cupiditatibus ejus iniquis sese opponeret, responsum est à suis quos miserat, legatis: Frustrà illum hominem terres; nihil enim ille nisi peccatum timet.*

Exempla.

Simeon Metaphr. in vita S. Chrys. *Cum Theodosium Imperatorem de sua excommunicatione tristem & sollicitum valde, ut bono esset animo hortaretur Ruffinus Magister militum, curaturum se, dicens ut Episcopus Ambrosius etiam sua sponte vincula ei laxaret, respondit Theodosius: novi ego constantiam Ambrosii, & quod nullo regiæ majestatis terrore Divinam legem transgreditur.*

Theodor. l. 5. c. 18. hist. Eccle.

I. Fitne anima peccans deformis per peccatum mortale?

R. Ita, ut possit illud Jeremiæ dici de illa: *denigrata est facies ejus super carbones*. Exemplum vide in Speculo d. 5. §. 107.

Thren. c. 4.

I. Manifestavitne aliquando Deus, quòd peccatum vehementer odisset?

R. Ita, quando Filium suum unigenitum, in quo sibi benè complacuerat, tradidit in mortem, ut è medio tolleret peccatum, de quo jam olim prædixerat Propheta: *Propter scelus populi mei percussi eum*.

Isa. 53.

I. Quid agunt reipsa, qui mortale peccatum committunt?

R. Rursùm crucifigunt Filium Dei, uti S. Birgittæ declaratum fuit, sup. ad art. 4. Symboli §. *Crucifixus*.

I. Solebantne acriter olim Concionatores invehi contra peccata?

R. Acerrimè. Exemplo sunt omnes Prophetæ, qui minas & onera magna intentant peccatoribus. Apostoli item Apostolicique viri omni studio insectati sunt peccata, ut S. Stephanus Act. 7. Vide quid in hoc genere sanctus Vincentius Ferrerius Ord. Prædicatorum sui ævi Paulus præstiterit.

Isai. c. 1. n. 5. & 10. Jer. c. 22 & 23. Ezech. c. 2. n. 8.

I. Quis Concionum istarum fructus?

R. Ut vera peccati pænitentia & dolor emordens in animis auditorum excitetur. Vid. Catech. Rom. p. 4. c. 14. §. 4. & 5.

I. Quandoquidem, uti jam multis declarasti, peccatum mortale adeò est detestandum, abominandum, execrandum, animæque perniciosum, omnibus votis desidero (si qua ratione fieri possit) tota vita immunem me ab eo reddere: obsecro, doce quibus modis?

R. Pla-

Digitized by Google

Remedia contra peccatū mortale.

R. Planè, hoc unusquisque ante omnia persuasum habeat fieri posse, imò debere, ut ab omni mortali peccato, suffultus ope Divina abstineat, id enim jam instar primi remedii erit contrà lapsum.

Secundò, singulis mane & vesperi proponat firmiter nolle se peccatum admittere, & ad id gratiam humiliter à Deo petat.

Tertiò, vitandæ sunt diligenter occasiones, uti sunt consortia mala, &c.

Quartò, ubique meminisse oportet præsentiæ Dei. Vide quæ infr. p. 2. sub initium Orationis Dominicæ.

Quintò, summopere detestari peccatum ob rationes jam allegatas, & maximè quia Deo est contrarium, & ei infinitè exosum.

Sextò, recordari novissimorum.

Septimò, principiis peccati, sive incentivis ad peccatum fortiter obstare, uti scintillam à stramine statim tollimus, ne incendium neglecta excitet. Vide Ambr. sup. Ps. 1. Chrys. l. cont. Gent. Hier. in c. 9. Eccles.

I. Quo pacto potest peccati initiis resisti?

Qualiter initiis dum ad peccatū sollicitamur resistendum.

R. Hæc est praxis admodùm commoda & utilis: statim ubi peccandi appetitus te invaserit, statue tibi ob oculos Salvatorem nostrum JESUM Christum in Cruce suspensum, vulneribus cruentum, & sanguine undique respersum, te oculis multo lacrymarum imbre madidis respicientem, & ad eum conversus ex intimo cordis affectu ejus misericordiam implora his aut similibus verbis: *Absit à me bone* JESU, *longè absit à me ut te offendam; vel ut in hoc aut illud peccatum consentiam; adjuva me gratia tua.*

In summa nullum est efficacius aut facilius remedium contra peccatorum illecebras, quàm elicere actus contritionis, aut amoris, si eorum aliquem usum habueris.

I. Quis est istius usus?

R. De hoc agetur posteà, ubi de Charitate in 3. p. & de Pœnitentia in 4. Interim si visum fuerit usurpa id quod subjicio. Imagine quod in conspectu Salvatoris tui in Cruce affixi, & toto corpore cruenti, necnon super te magno commiserationis sensu illacrymantis consistas, & intimis cordis medullis dic ei:

Actus Contritionis.

Domine mi JESU *Christe, verus Deus & homo, Creator & Salvator meus, doleo ex toto corde meo quod te offenderim, quia tu Deus meus es, & te amo super omnia, firmiterque statuo ac propono nunquam posthac peccare, sed omnes peccandi occasiones evitare. Propono quoque peccata mea confiteri, pœnitentiam quæ injuncta fuerit, exsolvere, & si quid alicui debeam restituere. Amore etiam tui remitto injuriam omnem à quocumque mihi illatam. Insuper ad expianda peccata mea offero Majestati tuæ vitam, labores, & bona opera mea universa. Ut verò humillimè peccatorum meorum remissionem efflagito, ita confido ab infinita bonitate tua, per merita sanctissimæ Passionis, Sanguinis, & Mortis tuæ, ea mihi remittenda: præstandam etiam gratiam qua vitam meam emendem, & in sanctissimo servitio tuo in finem usque perseverem. Amen.*

Vel sic.

Actus amoris.

O Bone Deus, amo te super omnia, diligo te, ex toto corde meo, ex tota anima mea, ex omnibus viribus meis, ac firmissimè propono omnia mandata tua implere, omniaque te inspirante peccata vitare, idque non aliam ob causam quàm ob tuam summam perfectionem, incomprehensam potentiam, altissimam sapientiam, infinitam bonitatem tuam, sive propter teipsum, quia omni amore es dignissimus. O Pater, ò Fili, ò Spiritus Sancte, ò Sanctissima Trinitas, ò Deus meus & omnia!

Breviùs.

Amo te Deus meus, quia dignus es, toto corde meo, & toto amore meo.

Vel sic.

O amor Deus meus, diligo te ex toto corde meo, solum propter te.

LECTIO QUINTA.

De peccato veniali.

I. Oportetne etiam peccata venialia fugere?

R. Omninò.

I. Quare hoc?

R. Quia,

Digitized by Google

R. Quia, etsi lethalia non sint, neque hominem Dei inimicum constituant, tamen Deo displicent; seu, ut Paulus loquitur, *contristant Spiritum Sanctum*; obfuscant conscientiam, charitatis fervorem minuunt, virtutumque profectum remorantur, & ad graviora sæpè vitia periculaque pertrahunt. Unde scriptum est: *Qui spernit modica, paulatim decidet.*

Ephes. 4.

Eccli 19.

I. Suntne etiam pœnæ post mortem constitutæ pro peccatis venialibus?

2. Cor. 3.

R. Sunt, eæque gravissimæ, & acerbissimæ ignis Purgatorii. Qui quidem ignis, etsi perpetuus non sit, tamen, si Augustino credimus, gravior est quàm quidquid homo in hac vita potest perpeti. Vid quæ sup. c. præced. lect. 13. tradidimus.

Aug. in Ps. 37. & serm. 41. de SS.

I. Punienturne omnia & singula peccata venialia una & eadem pœna?

R. Minimè, nam majora graviori, minora leviori pœna mulctabuntur.

De consec. d. 3. de multis & de pœnit. d. 3. c. de cuotidianis de consec. d. 3. c. aquam.

I. Non possunt igitur hæ leviores labes sive quotidiana peccata in hac vita expiari?

R. Possunt. Humili sui accusatione, Dominica precatione, pectoris tunsione, aquæ lustralis aspersione, Indulgentiarum susceptione. Sacro-sancti Missæ Sacrificii applicatione, & aliis id genus piis in Deum, ac etiam erga proximum exercitationibus, corporisque afflictionibus sponte ac religiosè susceptis; Item benedictione Episcopali accepta. Vide Sylvium verbo peccatum nu. 7. Dummodò tamen hæ fiant, aut suscipiantur cum aliquo motu pœnitentiæ actualis aut virtualis, quem Ecclesia iis impetrat, qui ea religiosè usurpant. Vide S. Thom. 3. p. quæst. 87. a. 3. ad 1. & 3. & S. Aug. ep. 108.

I. Quod est præsentissimum, efficacissimumque remedium pro peccatis venialibus diluendis?

Ad Sacramentū pœnitentiæ etiam pro peccatis venialibus utiliter recurritur.

R. Sacramentum ipsum pœnitentiæ.

I. Quare?

R. Quia Sacramenta semper & infallibiliter operantur effectum suum in homine dispositio; hic autem proprius est hujus Sacramenti effectus, remittere scilicet peccatum, & gratiam conferre.

I. Estne igitur operæ pretium ad sacram confessionem accedere pro declaratione venialium peccatorum dumtaxat?

R. Planè. Loquor de iis qui nullius sibi lethalis criminis sunt conscii, & hoc ob rationem proximè allatam; & quia videmus homines timoratos, qui cordis mundities studeant frequenter confiteri, etsi nullum peccatum mortale admiserint. Multi etiam Sacerdotes non priùs ad altare Missam celebraturi accedunt, quàm peccata quotidiana & leviora sacra confessione expiarint; nec immeritò, cùm deceat omninò magna animi puritate fulgere Sacerdotes qui tremenda altaris mysteria exequuntur.

I. Habesne exempla Sanctorum qui magno studio sese à venialibus per confessionem expiabant?

Exempla.

R. Ita. *Postquam B. Maria Oegnicensis evacuasset ea quæ sunt pueri, tanto cum timore animam suam, tanto studio sensus suos, tanta puritate cor suum custodire nitebatur, semper illud pra oculis habens: qui modica negligit, paulatim decidet; ut ne verbum quidem ullum, aut aspectum inordinatum, nec indecentem vel indecorum corporis gestum in ea unquam aut certè rarò advertere potuerimus: quamquam plerumque pra immenso cordis gaudio, dum seipsam vix posset capere, aliquando liberius exhilarato vultu, externo corporis gestu mentis jubilum prodere cogebatur, utpote vel risum modestum ex cordis serenitate edendo &c. Cùm autem ad se tanquam à mentis quadam ebrietate rediisset, & vesperi omnes actus suos severiter commemoraret & examinaret, si vel in minimo modum se excessisse deprehenderent, cum admiranda cordis contritione id confitebatur, & à seipsa pœnas exigebat: non rarò etiam illic trepidans, ubi nullus erat timor.* Jacob. de Vitriaco in vita ejus l. 2. cap. 6.

S. Catharina Suedica ex quo tempore adhuc cum matre viveret diebus singulis semel, non rarò etiam pluries confitebatur, quem usum etiam in extremo morbo servavit. In vita ejus.

I. Exegitne etiam Deus aliquando graves pœnas in hoc sæculo luendas pro veniali?

R. Ita,

Digitized by Google

Exempla.

R. Ita, gravissimas. *Moses Abbas ob reprehensionem unius sermonis, quem contra Abbatem Macarium disputans paulò duriùs protulit, quadam scilicet opinione praventus, tam diro confestim traditus est dæmoni, ut humanas egestiones ori suo suppletas ingereret. Quod flagellum purgationis gratia se Dominus intulisse, ne scilicet in eo vel momentanei delicti macula resideret, velocitate curationis ejus, atque auctore remedii demonstravit. Nam continuò Abbate Macario in oratione submisso, dicto citius nequam spiritus ab eo fugatus discessit.*

Cassian. collat. 7. c. 27.

Alius quoque Monachus quòd in persolvendis precibus distractior fuisset (voluntariè scilicet) similiter à dæmone vexatus corporaliter fuit. In vita S. Bernard. l. 2. cap. 1.

I. Egeruntne Sancti pœnitentiam in hoc mundo pro venialibus?

Teodoret. in hist. SS. PP. ser. 4.

R. Ita. *Magnus ille Eusebius, cùm semel ab auditione lectionis Evangelicæ aspectu quorumdam agricolarum distraheretur, qui in subjecto campo terram excolebant, ita seipsum punivit, ut per quadraginta annos & eo amplius, quibus postea vixit, nec agrum aspiceret, nec in cœlum & astra oculos attolleret; sed semper, injecto in collum collari ferreo, quod cum zona qua lumbos cingebat, alio ferro conjunxit, inclinatus cogeretur assiduè in terram aspicere. Interrogatus autem quàm ob causam se tam severiter ob modicum defectum castigaret, respondit, dignissimam sanctissimo viro sententiam, Ne, dixit, adversarius de rebus magnis bellum gerat, conor illum ad hæc parva traducere.*

Scribit Joannes Climacus de quodam ex antiquis illis monachis, quòd pro unico peccato in quod inciderat, licentiam à suo Abbate postularit recludendi se in loco qui pœnitentiam actturis designatus erat, vulgò carcer dicebatur, ut ibi dignas & commeritas, uti censebat, pœnas de delicto sumeret; quam quidem licentiam à superiore suo non nam obtinuit quàm extorsit, æstimante illo levem, & venia dignam commissam culpam. Igitur tanta cordis contritione tactus fuit intrinsecùs, tantumque concepit dolorem, quòd optimum maximumque Dominum offendisset, ut intra octiduum fuerit cor ejus doloris gladio transverberatum, quem fortis ut mors dilectio in carnis interitum acuerat. Ecce quanti æstimabant Sancti peccata venialia.

Vide in vita sanctæ Matris Teresiæ, & B. Aloysii Gonzagæ, & S. Elzearii Comitis Ariani in Galliis apud Sur. 27. Sept. ad hanc ipsam rem aliqua exempla.

I. Qui fit igitur quòd vulgus tam parvi faciat peccata venialia?

R. Hæc est magna cæcitas. Nullus sanè cuperet in corpore suo tot plagas, aut in veste tot maculas vel scissuras contrahere, quot venialibus peccatis animam suam lædit & conspurcat, & tamen venialia hæc peccata plus animam incommodant, quam vulnera aut sordes corpus, aut vestes.

Aug. ser. 244. de temp.

Simile.

I. Possuntne peccata venialia multiplicata unum mortale adæquare?

R. Non possunt, quia specie differunt, & charitatem quæ vita est animæ, nunquam tollunt; sed tamen, si contemnantur & negligantur, paulatim hominem ad crimina perpetranda disponunt, uti notat S. Greg. *Si curare parva negligimus, insensibiliter seducti, etiam majora perpetramus*; juxta quod scriptum est; *qui spernit modica, paulatim decidet.* Hoc est quod vult Aug. ep. 108. quando dicit, multa peccata parva in unum collecta nos gravare instar unius grandis, sicut aqua per negligentiam contempta paulatim navim submergit.

L. 10. moral. cap 14. Eccli. 19. Talia habet tract. 12. in Joan. & alibi sæpè.

Qualiter autem venialia peccata sensim disponant hominem ad mortale, vid. S. Th. 1. 2. q. 88. a. 3.

I. Qua ratione differt mortale à veniali?

R. Differt sanè multis modis. 1. Quidem peccatum mortale occidit animam, hoc est, privat omninò gratia Dei, & charitatem funditus destruit, veniale verò ejus dumtaxat fervorem minuit. 2. Peccatum mortale pœnam æternam meretur; veniale temporalem tantùm. 3. Mortale relinquit in anima maculam, quæ eam miro modo deturpat, & diabolo simillimam efficit; veniale solummodò ejus splendorem offuscat. 4. Mortale intellectum excæcat, & voluntatem obdurat; veniale non, cùm simul cum gratia consistat.

Differentiæ inter mortale & veniale.

Digitized by Google

stat. 5. Mortale impedit meritum bonorum operum; veniale minimè. 6. Mortalium peccatorum non potest unum absque altero dimitti, veniale verò unum absque alio condonatur. 7. Per mortale constituimur Dei inimici, non item per veniale. 8. Qui facit peccatum mortale, servus efficitur diaboli; non qui veniale tantùm committit. 9. Veniale comparatur festucæ, mortale trabi. 10. Mortale quoad culpam non remittitur in futuro Matth. 7. sæculo, veniale remittitur. 11. Mortale secundùm legem ordinariam remittitur tantùm per Sacramentum pœnitentiæ; veniale verò multis aliis modis.

I. Qualiter discerni poterit, an aliquid sit mortale, an veniale peccatum?

R. Etsi certissimùm sit alia quidem esse mortalia, alia venialia, uti præmissum est, attamen de singulis in particulari definire velle, num levia, num sint graviora, uti difficillimum, ita & periculosissimum est. L. 11. de civit. c. 27. *Ego certè* (inquit Augustinus jam senex) *usque ad hoc tempus cùm inde satagerem ad eorum indaginem pervenire non potui.* Et Enchir. c. 79. *Sunt quædam quæ levissima putarentur, nisi in Scripturis demonstrarentur opinionibus graviora. Quis enim dicentem Fratri suo, fatue, reum gehennæ putaret, nisi veritas diceret?* undè concludit sanctissimus Doctor. c. 78. *quæ sunt ergò levia & quæ gravia peccata, non humano, sed divino sunt pensanda judicio.* Vide eundem serm. 41. de Sanctis. Quemadmodum periti Medici in Simile. aliquibus quidem morbis dijudicare possunt, sintne lethales & mortiferi, aut qui medicaminibus facilè sedari & expelli queant; de omnibus verò quo in genere sint, affirmare neque possunt, neque audent; Ita Theologi nonnullorum quidem peccatorum discrimen noverunt; at de omnibus in particulari an mortalia & venialia sint, judicare difficulter poterunt.

I. Verissimum hoc est; oportet nihilominùs Confessarios ad manum habere regulas aliquas, ad discernendum inter mortale & veniale peccatum, quantum quidem id fieri potest?

Consilium salubre pro Confessariis. R. Statui aliquas ejusmodi regulas in medium afferre. Interim non debet præceps esse Confessarius, ut leviter definiat hoc & istud esse mortale aut veniale, ne conscientiis laqueos injiciat, cùm sæpè minima circumstantia varientur casus, & peccata: sufficit quòd pœnitentibus ob oculos ponatur peccati gravitas eo fine, ut illud seriò detestentur & pro modò delicti satisfactio imponatur. Ad quæsita prudenter, sedatè, & paucis respondeat, explosa pœnitentium, qui sæpè curiosa magis indagare, quàm salubriter pœnitere satagunt, vanitate.

I. Quæ sunt igitur istæ regulæ?

R. Mox illas subjicio: Tantùm adverte triplex esse veniale peccatum: unum ex suo genere, alterum ex levitate materiæ, tertium ex indeliberatione actus. Unde tres regulas assigno: primam ex obligatione præcepti; secundam ex quantitate materiæ; tertiam ex perfecta vel imperfecta deliberatione.

Regulæ quibus discernas peccatum mortale à veniali.

Prima Regula. Vis & obligatio præcepti, contra quod, peccatum committitur, potest duobus modis cognosci. 1. Ex Scriptura, 2. ex ratione naturali, si in Scriptura non contineatur. Primò igitur ponderanda sunt verba Scripturæ: nam si dicat peccatum aliquod esse dignum morte, vel excludere à regno Dei, vel esse execrandum & abominabile, satis indicat esse prohibitum sub mortali, juxtà illud Rom. 1. *Qui talia agunt, digni sunt morte.* Et Gal. 5. *Qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* Et Ephes. 5. *Omnis fornicator aut immundus non habet hæreditatem in regno Dei.* Plures similes scripturas vid. Prov. 6. Ezech. 18. Levit. 24. Matt. 5. & alibi. Quando autem Scriptura utitur mitioribus verbis, signum est esse veniale, ut cum de verbo otioso dicitur Matt. 12. *De omni verbo otioso quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die judicii.* Et de stultiloquiis Ephes. dicit Paulus ea ad rem non pertinere. Hanc regulam tradit nobis S. Aug. Ench. c. 78. & 79.

Quod si præceptum contra quod peccatur, non continetur in Scriptura divina vel humana, tunc ratione naturali utendum est: ac primò considerari debet dignitas materiæ, quæ præcipitur vel prohibetur, an per se multum vel parum profit ad charitatem Dei vel proximi conservandam. Deinde spectandum, an aliqua virtus ex iis quæ homini maximè necessariæ sunt,

Digitized by Google

sunt, graviter lædatur per peccatum nec ne; quod si nec materiæ dignitas tanta sit, nec grave nocumentum alicujus virtutis, censendum est peccatum esse veniale. Atque hoc est primum genus peccati venialis, quod dicitur *veniale ex genere suo*.

Secunda Regula: si vel ex scriptura vel ex ratione naturali constet præceptum aliquod obligare sub mortali, tunc ulteriùs consideranda est quantitas materiæ, quia licet præceptum grave sit, & in re magni momenti, tamen leviter ab eo deficere perinde est ac leve præceptum transgredi; Atque hoc est alterum genus peccati venialis, quod dicitur *veniale ex levitate seu parvitate materiæ*. Hinc sequitur, cùm aliqua peccata damnantur in scriptura tanquam mortalia, hoc ita intelligendum esse, quòd sint mortalia ex genere suo, potest autem fieri, ut quæ sunt mortalia ex suo genere, sint venalia ex parvitate materiæ, uti dictum est. Quæ autem materia sit gravis vel levis, pro qualitate rei prudenter pensandum est.

Tertia Regula. Si & præceptum obligat sub mortali, & etiam materia sit gravis, tunc ulteriùs considerandum est, an consensus hominis fuerit deliberatus, necne. Et hinc oritur tertium genus peccati venialis, quod dicitur *veniale ex subreptione, vel ex indeliberatione actus*; & difficillimè omnium cognosci potest, præsertim si reliqua adsint, quæ ad peccatum mortale sufficere solent, id est, obligatio præcepti sub mortali, & materiæ gravitas. Hinc pœnitentes in similibus diligenter & exactè se accusent apud Confessarium, ejus judicio peccata qualia sint, subjicientes.

LECTIO SEXTA.

De remediis contra venialia.

I. SI quæ sunt contra veniale peccatum remedia, edissere illa.

R. Edissero breviter. 1. Peccatum veniale est Dei offensa. *In multis*, teste Jacobo Apostolo, *offendimus omnes*. Quem autem pœnitere non debeat summum Deum, Creatorem potentissimum, Redemptorem optimum, vel in minimo offendisse?

2. Peccata levia, quotidiana, sive venialia igne Purgatorii excoqui & expiari debent, juxta illud Apostoli: *Si quis superædificat super fundamentum hoc*, &c. 1. Cor. 3. Expositum per Amb. serm. 20. in ps. 118. Hier. l. 2. cont. Jovin. Aug. l. 21. de civit. c. 26. Greg. in 4. dial. c. 39. Quis autem ignea ista tormenta, quæ omnem hujus sæculi pœnam (uti nuper diximus) multis modis excedunt, tolerare vel ad horam possit?

3. Quòd si non sedulò caveas peccata leviora, tè in periculum conjicies admittendi graviora & lethalia, *qui amat periculum, peribit in illo*. Periculi autem hujus causa potissimum est duplex: prima consuetudo peccandi. *Qui* enim *spernit modica* (ait idem) *paulatim decidet*: Nam si curare parva negligimus, insensibiliter seducti, audenter etiam majora perpetramus, inquit Greg. 10. moral c. 14. Similia habet 3. p. Pastoral. admonit. 34. Secunda causa est natura peccati; peccatum enim natura sua grave est, & ideò pondere suo semper ad graviora trahit. *Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus grave gravatæ sunt super me*. Et B. Greg. l. 25. moral. cap. 12. peccatum quod pœnitentia non diluit, ipso suo pondere mox ad aliud trahit. Eccli. 3. c. 19. Psalm. 37.

4. Sæpè contigit quod peccatum minimum velut scintilla parva magnum excitet incendium; præsertim in verbis. De quo B. Jacobus: *Lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat: Ecce quantus ignis quam magnam sylvam incendit. Et lingua ignis est, universitas iniquitatis*. Hac de causa Christus prohibuit iram etiam corde tantum conceptam, ne ab ea, ut fit, in contumelias & homicidia rueretur. Prohibuit aspectum mulierum, ne inde lapsus esset in mœchiam. Prohibuit juramentum, ne procederetur ad perjurium. Jacob. 3.

5. Usurpa frequenter antidota à SS.PP. aliisque Ecclesiæ Doctoribus præscripta. Ea sunt oratio Dominica, in qua quotidie dicimus: *dimitte nobis debita nostra*. Vid. August. epist. 108. & serm. 42. de Sanctis. Tunsio pectoris à Publicano & aliis usurpata. Dicebat ille: *Propitius esto mihi Deus peccatori*. Eleemosyna & quilibet actus fervens charitatis; Jejunium, & aliæ castigationes corporis; penitentia, vel dolor animi, gemitus, lacrymæ, Confessio, Vid. Chry. hom. 12. Luc. 18.

Digitized by Google

fessio, examen conscientiæ, aquæ lustralis aspersio, benedictio Episcopi, & id genus similia. Vide Chrysost. hom. 60. in cap. 35. Genes. & quæ nos tradidimus sub initium lectionis præcedentis.

6. Consideranda nobis sunt exempla SS. qui seduli fuerunt in cavendis peccatis venialibus, & fortè lapsi, graviter in se ea vindicarunt, uti notavimus lect. præced. Quibus addo exemplum S. Paulæ Romanæ, quam Hier. ep. ad Eustoch. affirmat *levia peccata ita planxisse, ut illam gravissimorum criminum crederes ream.* Eam quoque dicere solitam, *quod inter sæculi homines leve putatur, vel nihil, hoc in Monasteriis gravissimum delictum esse.* Nota quod dicit, *vel leve putatur, vel nihil*, non verò, quod nihil est vel leve, nam veniale peccatum regulariter & ordinariè, tantum est, & tam grave in sæcularibus, quàm in Religiosis; quod submoneo ob quorumdam regularium, præsertim Monialium scrupulos, quæ cum similia exempla legerint, vel fortè è suggestu referri audierint, sibi persuadent peccatum quod in sæcularibus leve & veniale est, fore in ipsis mortale, eo quod majorem professæ sunt perfectionem; quod absolutè loquendo falsum est, cùm veniale peccatum intra fines venialis manens, specie differat à mortali, uti sup. ostensum est. Dico, absolutè loquendo, quia tales possent adesse circumstantiæ, ut quod revera veniale dumtaxat est in sæcularibus, posset mortale censeri in regularibus.

Ep. 27.

Exēplum.

I. Velim mihi aliquem modum suggeres eliciendæ contritionis de peccatis venialibus?

Praxis eliciendę contritionis de venialibus.

R. 1. Ante omnia exue omnem affectum quem fortè habes ad hoc & istud veniale, & omnes ejus occasiones amputa; Christi Domini misericordiam ferventiùs implora, ut illa auxiliante possis corde intimo dolere, & pravos omnes affectus ad res quascumque visibiles & vanas deponere, apertisque oculis omnes technas & insidias mundi, carnis, diaboli videre.

2. Converte oculos ad Christum Dominum Salvatorem nostrum, uti limpidissimum speculum omnis puritatis & sanctitatis, cui nihil ut peccatum etiam veniale, displicet, pro quo tollendo sanguinem fudit, *ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam aut rugam.*

Ephes. 5.

3. Redi ad teipsum, & vide quot vitiis scateas, non solùm propriis, sed etiam alienis; & quanta fuerit hactenus socordia tua in cavendis quotidianis peccatis; imò quanta temeritate & libertate ingesseris te in illa, parvi pendens tantas & tam frequentes animi tui noxas, idque contra conscientiam, & sanctas inspirationes, quibus te divina bonitas prævenit; ultra plurima auxilia, quæ tibi extrinsecus succurrebant vitæ feliciter beatæque actæ Sanctorum, prædicationum; monitionum, &c.

4. Acrius in teipsum stultitiamque tuam inveharis, qui toties & tam inverecundè optimum Dominum & Deum tuum offendisti post infinita beneficia ab eo accepta; tu, inquam, vilissimum mancipium mandatis ejus non obedivisti, ut ires post tuas concupiscentias; & si quidem peccatum veniale charitatem non tollit ab anima, uti nuper diximus, at certè negari non potest, quin Deo optimo, maximo, verè displiceat, ad eum ferè modum, quo Patri displiceret, si filius candidam vestem in ejus præsentia continuò sordibus & spurcitiis inspergeret, vestem dico quam Pater mandasset omni ex parte mundam diligentiùs conservari. Quibus omnibus consideratis

Simile.

5. Rursum convertas te, & respice in Dominum Salvatorem tuum cum maxima confusione & erubescentia, sciens quòd huc usque tam ignaviter te habueris, & tam parum processeris; accusa vehementer socordiam & ingratitudinem tuam; deprecare cum lacrymis ejus misericordiam pro peccatis tuis, quibus toties pravum exemplum ipsi mundo præbuisti, & divinam in primis Majestatem graviter offendisti; obsecra eum, ut gratiam pro emendatione vitæ tribuat, & te sollicitiorem faciat in rebus salutis; interpone etiam Sanctissimæ Virginis Mariæ Patrocinium, nec non cæterorum Sanctorum suffragia; meliora propone, & recita actum Contritionis ut suprà in fine lect. 4. hujus cap. *Domine mi Jesu Christe*, &c.

Digitized by Google

I. Hæc mihi plurimum placent, eorum recordabor, quando ad sacram confessionem accedam, & aliàs. Verùm non desunt qui querantur non posse se vel unicum veniale reperire in anima sua, facta etiam diligenti discussione, quando ad confessionem sese disponunt; proinde si placet, affer hìc aliqua venialia in diversis materiis.

L. de decē chordis c. 11. R. S. Augustinus tradit, quòd *quotidiana sive venialia peccata per linguam facilè committuntur, ut est*, inquit, *verbum durum, aut cùm labitur aliquis in risum immoderatum, aut in hujusmodi nugas quotidianas*, &c. His adduntur ab eodem: *Si vir cum propria uxore coeat voluptatis explenda causa, & plusquam necessitas procreandorum liberorum cogat. In ipsis etiam alimentis, quæ utique sunt, si excedis modum, & amplius accipis quàm necesse est, peccas. Quotidiana sunt ista*, ait, *quæ dico, sed tamen peccata sunt, & non levia, quia plura*. Idem in ser. 4. de animabus fidelium defunctorum: *Quæ autem minuta sint peccata, opus est ut ex eis aliqua nominemus. Quoties aliquis in cibo aut in potu plus accipit quàm necesse sit, ad minuta peccata noverit pertinere. Quoties plus loquitur quàm oportet, aut plus tacet quàm expedit. Quoties pauperem importunè petentem exasperat. Quoties cùm corpore sit sanus, aliis jejunantibus, prandere voluerit, aut somno deditus ad Ecclesiam tardius surgit. Si pauperibus esurientibus cibum non dederit, aut nimium delitiosa aut sumptuosa sibi convivia prepararit. Si se in Ecclèsia aut extra Ecclesiam fabulis otiosis, de quibus in die judicii reddenda est ratio, occupaverit. Et cum omni facilitate vel temeritate maledicimus, vel cùm aliquid suspicamur temerè, quod tamen plerumque non ita, ut credimus, probatur, sine ulla deliberatione delinquimus.*

Peccatorū quotidianorum sive venialium exempla producuntur.

DE XI. SYMBOLI ARTICULO

CAPUT XII.

LECTIO PRIMA.

Carnis Resurrectionem.

I. QUid habet undecimus Articulus? R. Carnis Resurrectionem quæ in novissimo die bonis malisque continget, quando ante Christi tribunal in carne redivivi omnes apparebimus, *ut recipiat unusquisque prout gessit in suo corpore, sive bonum; sive malum.* S. Th. 3. p. q. 53. a. 10. & q. 56. a. 10. Job. 19. 1. 1. Cor. 16. Joan. 5. Dan. 12. Mat. 25. 2. Cor. 5.

I. Estne recta hujus articuli post præcedentem consecutio? S. Th. in supp. em. q. 75. & seq. Connexio & sequela hujus articuli post præcedentem.

R. Ita planè. Nam cùm in præcedenti articulo de remissione peccatorum actum sit, quæ est animæ quædam ad vitam spiritualem resurrectio, hìc oportunè de carnis resurrectione sequitur.

Nota igitur, quod sicut Adæ peccatum duplicem nobis mortem invexit, corporis scilicet & animæ; ita gratia Christi, redemptio & resurrectio etiam duplicem nobis attulit resurrectionem: prior est animæ dum à morte peccati excitamur & justificamur, quam in præcedenti articulo professi sumus, affirmando peccatorum remissionem: posterior est corporis, sive carnis, quam hìc asserimus.

Nota ulteriùs utriusque resurrectionis auctorem esse Spiritum sanctum Apostolo teste, qui dicit: *Quòd si Spiritus ejus qui suscitavit* JESUM *à mortuis habitat in vobis: qui suscitavit* JESUM *Christum à mortuis vivificabit & mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum ejus in vobis.* Rom. 8.

I. Qui ergo non habuerint inhabitantem spiritum in se, eruntne resurrectionis expertes?

R. Omnes citra exceptionem à mortuis resurgent; sed non omnium par futura est conditio; *nam procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ, qui verò mala egerunt, in resurrectionem judicii.* Et quia illi qui non habent inhabitantem spiritum *evigilabunt* (ut loquitur Daniel) *in opprobrium* non in Joan. 5. Dan. 12.

vi-

Digitized by Google

vitam æternam, eorum resurrectio & vita mors potiùs dicenda est quàm vita. 1.Cor. 15. Et hoc est quod Apostolus ait: *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur*, ad gloriam scilicet & vitam beatam, sed illis tantum hæc beata sors obtinget, qui peccatorum remissione accepta, vivificantem spiritum inhabitantem habuerint.

I. Estne præcipui alicujus momenti hujus articuli doctrina?

Tertul. l de resurrect. R. Omninò, nam *resurrectio mortuorum spes est Christianorum, & quasi basis & fundamentum religionis nostræ*. Et proindè divinæ litteræ non solùm credendam hujus articuli fidem nobis proponunt, sed multis etiam rationibus confirmant. Vide supr. cap. 6. lib. 2. quæstiunc. 3.

I. Qui sunt fructus, quæ vita & conversatio eorum qui resurrectionem non credunt?

Sap. 2. v. 1. R. In omnia flagitia effrenes ruunt. Vide latè id prosequentem Sapientem: *Exiguum* (inquiunt infideles illi) *& cum tædio est tempus vitæ nostræ*, &c.

I. Cur ponitur resurrectio carnis tantùm, numquid non totus homo resurget?

R. Imò totus homo, anima corpus suum rursus subeunte, resurget.

I. Cùr igitur potiùs dicimus *carnis*, quàm hominis, *resurrectionem*?

R. Ut sciamus solam carnem interire & corrumpi. Voluerunt igitur Apostoli hac loquendi forma docere animam esse immortalem & incorruptibilem; Ne quis forte eam simul cum corpore interiisse. Cur in materia resurrectionis solius carnis fit mentio. utrumque verò in vitam revocari existimaret, ob eam rem carnis tantùm suscitandæ mentio in articulo facta est. Et verò cùm id solùm quod cecidit re urgat, anima propriè non dicitur resurgere. Carnis quoque mentio facta est, illius hæresis confutandæ causa, quæ asserebat, cùm de resurrectione in scripturis sacris agebatur, non de corporea, sed de spirituali, qua à morte peccati ad vitam innocentem resurgitur, accipiendum esse. Itaque his verbis planum fit eum errorem tolli, & veram corporis resurrectionem confirmari. Vid. Apost. 1 Tim. 1. & 2. Tim. 2.

I. Resurgemusne in eodem ipso corpore, aut in eadem ipsa carne, qua modò circumdamur?

R. Ita, in hac ipsissima, & non in alia carne, eisdem ossibus & nervis, eadem pelle, eisdem manibus, pedibus, oculis, & reliquis eisdem planè membris. Hæc Apostoli est sententia cùm inquit. *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem*, ea voce (*Hoc*) proprium corpus aperte demonstrans. 1.Cor. 15. Job etiam clarissimè de eo vaticinatus est: *Et in carne mea*, inquit, *videbo Deum Salvatorem meum quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius*. Hoc idem colligitur ex ipsius resurrectionis definitione. Job. 19. *Est enim resurrectio ad eum statum unde ceciderit revocatio*. Damasc. l. 4 de fide orthod. c. 25.

Accidit quòd ideò statuenda sit resurrectio, ut unusquisque recipiat prout gessit in corpore, sive bonum, sive malum; debet ergo illa ipsa caro in individuo, quæ fuit animæ instrumentum ad virtutis laborem etiam particeps fieri salutis & præmii. Vid. Sanct. Hieronym. *epist. ad Pammach. cont. errores Joannis Jerosolymit.*

I. Quomodo possibilis est resurrectio? Sive: Quomodo possibile est v. g. ut exustum corpus reviviscat, cujus cineres aut vento abrepti, aut in flumen sunt projecti?

R. Per Dei omnipotentiam, quâ ex nihilo creavit cœlum & terram. Vide Apost. ad Philip. c. 3. v. ult. & S. Aug. l. 22. de civit. c. 20.

Si recolamus primum articulum hujus Symboli, in quo firma fide credimus Deum esse omnipotentem, & ex nihilo fecisse quidquid nunc est in rerum natura, & in momento sine labore, sine adjutorio, sine instrumentis, solo imperio suæ voluntatis omnia fecisse, facilè in animum inducemus ut credamus posse eundem Deum Creatorem omnes omninò defunctos ad sua corpora revocare, cùm facilius videatur credere illum ad priorem statum hoc posse reducere quod aliquando fuit, & in favillas redactum est. Vide Hieremiæ 18. versus primos qui anagogicè bene aptantur morti & resurrectioni per S. Hilarium in pl. 2. & Rufinum in Symb. expositione.

Digitized by Google

I. Possetne aliquibus miraculis ostendi possibilis carnis resurrectio?

1. Exempla Metaphr. Nicephor. Cedrenus, Graec. Turonensis Sigebertus & alii.

R. Maximè. Ostendit id Deus 1. conservando Sanctorum corpora incorrupta. *Tempore Theodosii Imp. anno Christi 430. cùm ut multi referunt, magna Constantinopoli esset de resurrectione mortuorum dissertatio, Deus miraculo rem definivit. Nam in lucem quasi redivivos produxit septem fratres, sanos, inquam, & vegetos, qui Ephesi sub Decio fugientes persecutionem in spelunca latuerant & dormierant à Decio usque ad Theodosium, id est, annos 181. Unde Theodosius ut eos videret, Ephesum profectus est. Horum septem dormientium quasi sanctorum exstat memoria in Martyrol. Rom. ad 27. Julii.*

S. Edmundi Regis Anglorum & Martyris corpus ita sanum & incolume post multa tempora repertum est, ut non dicam caput redintegratum & compaginatum corpori, sed omninò in eo nihil vulneris, nihil cicatricis aparuerit, ut viventi esset simillimus: tantum in ejus collo ob signum Martyrii rubebat tenuissima riga in modum fili coccinei: quin & succrescebant ei ungues & capilli, quos præcidere quotannis solebat Matrona quædam pia qua ad ejus tumulum multos annos commorata est. Ita refert Abbo abbas Floriacensis in ejus vita, qui & addit: *Cùm beato Martyri caput esset amputatum, & ab impiis satellitibus in sentibus occuleretur, nec quæsitum reperiretur, caput ipsum vocem edidisse, significans inquirentibus, quonam loco esset. Denique lupum à Deo missum esse custodem, qui illud sacrum caput inter brachia complexus procumbebat humi, exequias impendens Martyri, nec permittens illud ab aliqua bestiarum ladi.*

Apud Sur. 20. 6.

Testatur Metaphrastes in vita sancti Antonomi Episcopi & Martyris se vidisse ejus reliquias in sepulcro integras & vividas post ducentos à morte annos, adeò ut etiam coma capitis esset illæsa, & forma character consisteret integer, pelle firma & extensa, ne amissis quidem pilis labri superioris, figura quoque corporis suam conservabat compagem, sine ulla partium à se invicem disjunctione.

Anno 771. *S. Huberti Episcopi Leodiensis corpus, dum decimo-septima anno ab ejus morte elevaretur, integrum illæsumque cum cæsarie, & mirificè flagrans repertum est,* ut habet ejus vita 3. Novembris.

Ita *S. Claudii Archiepiscopi Bisuntini corpus usque in præsens in S. Eugendi Ecclesia cunctis admirantibus incorruptum & integrum monstratur, innumeris coruscans miraculis,* ut habet ejus vita *die 6. Junii.*

Ita *S. Ferreolus Martyr sepultus Vienna in Gallia, post multos annos inventus est integer, & illæsus, ut videretur dormire, neque faciei color demutatus, neque capillorum decisione turpatus, neque ulla putredine resolutus,* inquit Gregor. Turon. *de mirac. S. Juliani c. 2.*

2. Ostendit Deus resurrectionem futuram per apparitiones Sanctorum.

Secundò, ostendit Deus resurrectionem futuram apparitionibus Christi in corpore glorioso, & Sanctorum post mortem. De Christi apparitionibus vide textum Evangelicum.

Exempla.

S. Acholius Episcopus Thessalonicensis aparuit S. Ambrosio dicens se in cœlo requiescere, uti ipse refert l. 3. ep. 22.

S. Eugenia Matri mœstæ apparens habitu splendidissimo cum multis Virginibus. *Noli ait flere sed lætare: nam ego & Pater Philippus vivimus in quadam ineffabili Martyrum lætitia, una cum Christo versantes & conregnantes, qui te etiam post non multos dies ad hanc vitam evocabit. Meis autem Fratribus conserva firmum & stabile, quod est in Christo fundamentum, & assiduè hortare ut sint etiam mihi Fratres animis, ut sic totum genus offeramus pulchrum donum Domino.* Ita habet ejus vita c. 37. apud Surium 25. Decemb.

S. Agnes post mortem apparuit parentibus, dicens; *Ne me quasi mortuam lugeatis; nam una cum his Virginibus vivo apud illum in cœlis, quem in terris tota mente dilexi.* S. Ambr. ser. 90.

3. Per reunionem membrorum abscissorum Exempla.

Tertiò, per unionem membrorum abscissorum ad corpus, vel eorum gestationem.

Scribit S. Greg. 3. dial. cap. 13. S. Herculani Episcopi & Martyris caput, quo à Totila truncatus erat, quadragesimo post die in sepulchro invenium fuisse ita unitum corpori, ac si nulla ferri incisio illud tetigisset.

In Brev. SS. Poloniæ.

Memorabile & penè inauditum est quod legimus in vita sancti Stanislai Episcopi Cracovienſis; *Nimirum Boleslaus*

um Regem, trucidasse sanctum Stanislaum, mox ministros Regis ex rabie corpus Sancti in partes 72. dissecuisse, easque canibus & avibus devorandas projecisse: verùm calitus advolantes aquilæ Sancti corpori custodes & tutores se prebuere. Post biduum Clerus animos resumens Episcopi sui membra requisivit & composuit. Res mira! Dei virtute factum est, ut illico, ita simul concresceret ac coalesceret, ac si nunquam divulsa fuissent. Digitus unus deerat, sed ne istum quidem diu latere passus est Deus. Lucerna cœlestis eum in vicinam piscinam conjectum, & à pisce devoratum demonstravit, quem exenterantes digitum exemerunt, suoque loco restituerunt. Hoc est quod vidit Ezechiel. c. 37. ossa ossibus, membra membris, carnem carni sociari; utique aperto Symbolo & argumento resurrectionis futuræ.

Non minus mirabile, magis etiam evidens resurrectionis argumentum, imò testimonium est quod subjicio. *Idem S. Stanislaus cùm à Boleslao Rege urgeretur proferre tabulas vel testes venditionis agri, quem à Petro quodam ante triennium defuncto pro Ecclesia emerat, nec quisquam auderet pro eo testimonium ferre, omnibus iram Regis metuentibus, ipse spiritu zeloque Dei correptus.* Quoniam, inquit, diminutæ sunt veritates à Filiis hominum, de terra veritas oriatur, & justitia de cœlo prospiciat. In nomine JESU Christi cui servio, & cujus Ecclesiam tueor, recipio me abhinc tertio die ipsum Petrum vivum testem veritatis & æquitatis causæ meæ ad hoc tribunal adducturum. *Inde tres dies orationi & jejuniis vacans, adit Petri sepulchrum, eumque nomine Dei omnipotentis compellans:* Exi, inquit, foras Petre, & sepultæ à vivis veritati, mortuus de sepulchro perhibe testimonium. *Prodit ille triennalis mortuus, quem dextra apprehensum Stanislaus ad tribunal Regis adducit. Tum ille:* Ego sum, inquit, Petrus, qui testimonium veritatis redditurus ex quietis sedibus huc venio. Huic ego rus meum justo pretio vendidi & addixi: *Regem deinde ac hæredes suos increpat, quòd sancto viro negotium absque causa facessant.* Ita habet ejus vita & Brev. Polonicum die 13. Maii. Ecce hic in Petro redivivo, non tantum caro carni, & ossa ossibus copulata fuerunt; *sed & ingressus est in ea spiritus, & vixerunt,* quod ait ibidem Ezechiel.

S. Dionysius Arcopagita capite plexus surrexit, & resumptum caput ad duo ferè millia ria portavit. Refert Hilduinus in ejus vita. C. 37.

De Sanctissimo Patre nostro Albano Martyre, qui fortissimè contra Arianos in partibus Moguntinis dimicavit, similis est traditio, & testantur ejus imagines.

Anno Domini 306. sub Daciano, Sanctus Lambertus ob Christi fidem ab hero capite truncatus est, qui mox resumpto capite ultra quatuor passuum millia profectus est ad locum, ubi multi jacebant Martyres occisi, tum dixit: *Exultabunt Sancti in gloria;* respondêrunt illi: *Et latabuntur in cubilibus suis.* Ita Vasæus.

I. Hæretici qui resurrectionem carnis negare voluerunt, fueruntne egregiè à SS. Parribus confutati?

R. Ita. Vide Apostolum Paulum toto cap. 15. prioris ad Corinth. hoc argumentum ex professo tractantem contra quosdam qui resurrectionem negabant.

S. Gregorius Magnus Constantinopoli Eutychium Patriarcham, qui scripserat contra veram ac tractabilem corporum resurrectionem, ita convicit, ut ejus librum Constantinus Imperator in ignem injiceret. Quare Eutychius paulò post cùm in morbum incidisset, instante morte, pellem manus sua tenebat multis præsentibus, dicens: Confiteor quia omnes in hac carne resurgemus. Breviar. Rom. 12. Martii.

LECTIO SECUNDA.

Similitudines, & rationes quibus Resurrectio declaratur.

I. HAbesne etiam similitudines aliquas, quibus possit aliquo modo carnis resurrectio illustrari? Similitudinibus declaratur resurrectio futura.

R. Ita. Quotidie lux Solis in occasu quodammodò occumbit & moritur, dum supervenientibus noctis tenebris ab oculis nostris subtrahitur; & quotidie quasi resurgit, dum in ortu Solis lux reparatur. Greg. 24. moral. c. 30.

Digitized by Google

Cernimus etiam arbores ornatum suum & viriditatem foliorum in hyeme amittere, & à fructuum productione cessare; & ecce appetente vere, exarescenti ligno, velut quadam resurrectione adveniente erumpunt folia, flores germinant, totamque arborem redivivo colore vestiunt, & tandem fructus grandescunt.

2. Greg. hom. 26. in Evang.

Denique videmus parva arborum, herbarum, & segetum semina in terram projecta putrescere ac veluti emori, rursusque germinando in arbores, herbas, & segetes exurgere, folia, flores, fructus producere. *Nisi enim granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Quid ergo mirum si carnem nostram in tenuissimum pulverem redactam Deus, cum voluerit, in hominem reformat? Simili exemplo usus est Apostolus Paulus dicens: *Quod seminas non vivificatur nisi prius moriatur: & quod seminas, non corpus quod futurum est, seminas, sed nudum granum; ut puta tritici aut alicujus caterorum. Deus autem dat illi corpus sicut vult*, puta arboris vel spicæ, quod suo culmo, floribus, aristis, & granis è terra renascens instruitur & ornatur. Hinc tacitè infert Apostolus: Si Deus potest addere quod non erat in novo semine, multo magis potest in resurrectione reparare, quod erat in hominis corpore.

3.

Joan. 10.

1. Cor. 15.

Aug. ep. 8. 6 Vid. et tract. 1. & 24. in Joan.

I. Habesne exemplum quo rem illam adhuc magis declares?

Exemplum.

R. Ita. S. Gregor. Turon. de glor. Confess. c. 50. refert S. Severinum, cùm equitans à mespilo arbore percuteretur, ei maledixisse, eamque arefecisse. Post aliquot dies rediens, vidensque eam aridam, cœpit orare dicens: *Tu Domine qui corpora nostra facies resurgere, præcipe ut revirescat hæc arbor*: moxque reviruit & revixit.

I. Nunquid etiam aliquibus rationibus doctrina hæc de carnis resurrectione stabiliri potest?

Declaratur eadem resurrectio rationibus.

R. Omninò. Primùm quidem, cùm animæ immortales sint; & tanquam pars hominis ad humana corpora naturalem propensionem habeant, eas à corporibus sejunctas perpetuò manere, præter naturam existimandum est. Quoniam vero quod naturæ adversatur, ac violentum est; diuturnum esse non potest, consentaneum fore videtur, ut denuò cum corporibus jungantur: ex quo etiam sequitur, quod corporum resurrectio futura sit. Quo quidem argumentandi genere Salvator ipse noster usus videtur, cùm adversus Sadducæos disputans, ex animarum immortalitate corporum resurrectionem concluſit.

1. Ratio.

Matt. 22.

Deinde cùm malis supplicia, bonis præmia à justissimo Deo sint proposita; ex illis verò quam plurimi antequam debitas pœnas persolvant, ex his magna ex parte nullis affecti virtutis præmiis è vita decedant: necesse est iterum animas cum corporibus conjungi, ut pro sceleribus, aut rectè factis corpora, quibus veluti peccati sociis homines utuntur, unà cum anima pœna aut præmio afficiantur. Hunc locum diligentissimè tractat S. Chrysost. hom. 1. ad populum Antioch. Quare cùm Apostolus de resurrectione disseret, ait: *Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc autem* &c.

2. Ratio.

1. Cor. 15.

Tertiò adde, non posse homines quamdiu anima à corpore sejuncta est, plenam felicitatem & bonis omnibus cumulatam adipisci: ut enim quælibet pars à toto separata imperfecta est, ita etiam quæ corpori non est adjuncta: ex quo sequitur, ut illi ad felicitatem nihil deſit, corporis resurrectionem necessariam esse.

3. Ratio.

Postremò, corpora nostra sunt hìc corporis Christi mystici membra, suo capiti aliquando configuranda: *Consepulti enim sumus* (inquit Apostolus) *cum illo per Baptismum in mortem: ut quomodo Christus surrexit à mortuis, per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus.* Ad hoc etiam beata & vivifica Christi carne pascimur: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Ad hoc in nobis habitat Spiritus ejus, ut in lect. præced. ostendimus. Vide Sanct. Dionys. *l. de Eccl. Hier. cap. 7.* Iren. *l. 5. cont. hæres. cap. ult.*

4 Ratio.

Rom. 6.

Joan. 6.

Digitized by Google

ult. Hieron. *ep. ad Pammac. sup. cit.* Damas. *l.* 4. *de fide c.* 28.

I. Quandonam fiet resurrectio mortuorum?

Quando fiet resurrectio mortuorum.

R. In novissimo die, quando Christus in tuba Dei descendet de cœlo excitaturus mortuos.

I. Omnesne omninò ad vitam suscitandi sunt?

R. Jam diximus sub initium lect. præced. quod citra aliquam exceptionem omnes omninò resurgent. *Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita & omnes in Christo vivificabuntur.* 1. Cor. 16.

I. Eritne par omnium resurgentium conditio?

Ibidem. Dan. 12. & Joan 5.

R. Minimè, quia ut sup. habuimus. *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur*, scilicet in melius.

LECTIO TERTIA.

Dotes, quibus donantur corpora Justorum post resurrectionem.

I. CUjusmodi dotibus beatorum corpora post resurrectionem erunt ornata?

R. Rediviva Sanctorum corpora ejusdem erunt cujus anteà naturæ, sed nobilioris planè conditionis & gloriæ.

De dotibus corporum glorioso-rum.

I. In quo sita est ejusmodi gloria & nobilior conditio?

R. In quatuor præcipuis eorum ornamentis, quæ dotes nuncupantur, & à Patribus ex Apostoli doctrina traduntur.

1. Cor 15.

Sunt istæ: *impassibilitas, claritas, agilitas, subtilitas.*

I. Unde habebunt Sanctorum corpora istas glorioſas dotes?

R. Redundabunt illæ ex gloria ipsius animæ ad eum ferè modum quo videmus lumen candelæ translucere per laternam.

I. Quid appellas impassibilitatem?

R. *Impassibilitas* est dos prima corporis glorioſi, quæ efficiet ne molesti aliquid pati, ullove dolore aut incommodo affici queant: *Seminatur*, inquit Apostolus, *in corruptione, surget in incorruptione.*

I. Cur Patres & Scholastici hanc dotem impassibilitatem potiùs, quàm incorruptionem dixerunt?

R. Ut proprietatem corporis glorioſi designarent: non enim impassibilitas illis communis est cum damnatis, quorum corpora licet incorruptibilia sint, æstuare tamen possunt atque algere, variisque cruciatibus affici. Apoc. 7. & 21. Isai. 49.

I. Quæ est secunda corporis glorioſi dos sive ornamentum?

R. Est *claritas* qua Sanctorum corpora fulgebunt sicut Sol in regno Patris eorum. Ac ne quis de eo dubitaret, suæ transfigurationis exemplo declaravit. Hujus dotis meminit Apostolus. *Seminatur*, inquit, *in ignobilitate, surget in gloria.* Et: *reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ.* Matt. 13. & 17.

I. Habesne in Scripturis sanctis hujus rei aliquam imaginem?

R. Ita. Hujus gloriæ imaginem quamdam vidit populus in deserto, cùm facies Moysis ex colloquio & præsentia Dei ita colluceret, ut in eam Filii Israel oculos intendere non possent. Exod. 34.

I. Sed quæ causa tantæ claritatis in corporibus beatorum?

R. Est ipsa animæ felicitas in corpus redundans, ut jam suprà diximus, sive est quædam communicatio illius beatitudinis qua anima fruitur.

I. Non erit ergo omnium æqualis claritas?

R. Rectè infers; Nam ut testatur Apostolus: *Alia claritas solis, alia claritas lunæ, & alia stellarum, stella enim à stella differt in claritate: sic & resurrectio mortuorum.* 1. Cor. 15

I. Quæ est tertia dos corporis glorioſi?

R. Tertia dos est *agilitas*, qua corpus onere nunc aggravante liberatum pro animæ nutu citissimè movebitur, ut ibi puncto temporis sit, ubi anima esse volet, eritque tanta obediendi facilitas, quanta regnandi vivendique facilitas, ut docuerunt S. Aug. l. 20. de civit. c. 8. & l. 13. cap. 18. & 20. & Hieron. in c. 40. Isai. *Justi* nimirum *tanquam scintillæ in arundineto discurrent.* Quare ab Apostolo dictum est: *seminatur in infirmitate, surget in virtute.* Sap. 3.

I. Quæ est quarta dos?

R. Est *subtilitas*: cujus virtute corpus animæ imperio omninò subjicietur, eique

Digitized by Google

serviet, & ad nutum præsto erit: quod ex illis Apostoli verbis ostenditur: *Seminatur*, inquit, *corpus animale, surget corpus spirituale.* 1. Cor. 15.

Vid. Joan. 20 & Luc. 24.

I. Qualia verò erunt damnatorum corpora in resurrectione?

R. Deformia planè, & contrariis affecta qualitatibus.

I. Unde sortientur hanc deformitatem damnatorum corpora?

R. Partim quidem ex suppliciis quibus afficientur, partim verò ex anima, quæ cacodæmonum, turpissimorum, inquam, hospitum receptaculum fiet.

I. Quomodò resumentur ossa, ut rursum in unum corpus compaginentur?

R. Angelorum ministerio collectis undequaque cineribus, corporibusque restitutis, divina virtute animæ infundentur.

I. Quæso dic mihi; an utriusque sexus resurrectio erit; id est; an viri ad esse viri, & fœminæ ad esse fœminæ sint redituræ, num verò omnes idem esse eundemque sexum sint habituri?

R. Nonnulli occasione verborum Apostoli ad Ephes. 4. *In virum perfectum*, opinati sunt sexum fœminæum in virilem tempore resurrectionis commutandum, ut ibi solùm viri sint, quemadmodum ab initio Deus solum virum creavit, & quoniam tunc nulla futura sit generatio, quia *erunt omnes conformes imaginì Filii Dei.* Rom. 8. Vid. S. Aug. *l.* 22. *de civit. Dei* cap. 17. Verùm contrarium ibidem docet S. Aug. æquè ac S. Chrysost. *in Matt.* 22. Tertul. *l. de resur. carnis.* Hier. ep. 6. ad Pammach. cont. errores Joan. Jerosolym. & passim Scholastici in 4. d. 44. Ratio à priori est, quia sexus fœmineus non est vitium sed natura, & naturalis conditio, unde erat etiam in statu innocentiæ, puta in Paradiso. In resurrectione autem eadem omninò natura in quolibet homine resurget, eadem, inquam, numero sive in individuo, ad hoc autem multum facit sexus diversitas & proprietas; ergo illa tunc remanebit, ne aliud individuum, & alius homo ab eo, qui in hac vita fuit, resurgere videatur.

Quilibet homo in suo sexu resurget.

Objicies: Christus dicit Matth. 22. *In resurrectione neque nubent neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cœlo.* Ergo post resurrectionem in cœlo non erit sexus fœmineus, sicut non est in Angelis, sed omnes in viros commutandi sunt, & resurgent in sexu virili. Confirmatur, quia sexus diversitas nullum tunc habet usum. Respondeo, Christus Dominus futuras in cœlo nuptias, non fœminas negat; Imò eas ibi futuras supponit: nemo enim (inquit Hier.) dicit de rebus quæ non habent membra genitalia, *non nubent, neque nubentur.* Quod dicit: *erunt sicut Angeli Dei*, intellige non quoad naturam, vel sexus privationem, sed quoad puritatem, vitam spiritualem, immortalem & beatam, in qua deinceps nuptiis opus non erit ad perpetuandam speciem, cùm sicut Lucas subdit: *Neque mori poterunt, & sunt Filii Dei, cùm sint Filii Resurrectionis.* Quod autem Apostolus dicit occursuros nos in virum perfectum, viri nomen pro homine ponit. August. l. 18. de civit. c. 22. Et tametsi usum nuptiarum non sit habitura in cœlo ista diversitas sexus, nihilominus distinctio sexuum erit, ut quilibet præmio virtutum propriarum fruatur, quas in sexu suo exercuit. Et quemadmodum in Paradiso elegans spectaculum erit gloriam Martyrum ac Confessorum intueri; sic quoque non minus erit elegans gloriam virginum, elegantissimum verò gloriam & venustatem Sanctissimæ Matris Domini nostri videre, de qua fas mihi sit illud Poetæ canere:

In cœlo neque maritis neque uxores erunt, quia desinet generatio filiorum, sed erunt viri & fœminæ.

Luc. 20. Ephes. 4.

—— micat inter omnes
Virginis sidus, velut inter ignes
Lunæ minores.

I. Perge porrò mihi dicere in qua ætate & statura resurgemus, cùm alii in pueritia, alii in juventute, alii in senectute decedant?

R. Omnes resurgemus in illa ætate ac statura quam habueramus aut habituri eramus in trigesimo tertio aut quarto ætatis nostræ anno, in quò Christus Dominus noster resurrexit. Quare pueri in ea resurgent magnitudine quam habuissent, si ad trigesimum tertium ætatis suæ annum pertigissent; & senes in flore ætatis suæ resurgent, quo cùm triginta trium annorum essent, fruebantur. Et si quis in hac vita sive cæcus, aut claudus, sive nanus aut alio modo deformis

Aug. l. 22. de civit. c. 15.

In qua ætate & statura resurgemus.

Digitized by Google

mis fuerit, sanus, integer, omnique perfectione prædictus resurget, *quia opera Dei perfecta sunt*, ideoque in resur-
Deut. 32. rectione, quod opus ei proprium est, vitia omnia ac defectus naturæ emendabit.

I. Erimusne omnes in resurrectione ejus magnitudinis & staturæ in qua Christus resurrexit?

R. Non, sed singuli in ea corporis statura resurgent, quam in juvenili ætate triginta trium aut circiter annorum habere debuerint, promisit enim electis suis Dominus quòd de capite eorum capillus non cadet. Quod verum non esset si omnes ad æqualem staturam resurgerent, cum plurimi sint, qui procerioris aut brevioris staturæ extiterunt quam fuit Christus Dominus. Quibus tamen ex naturæ vitio nimia proceritas aut immodica brevitas obtigisset, resurrectionis beneficio deformitas omnis auferetur. Unde gigantes & pigmæi decentem staturam recipient (quamquam rationabiliter inæqualem) Deo sic materiam modificante, ut nec ex ea aliquid pereat, & quod alicui defuit, ille suppleat, qui de nihilo potuerit facere quæ voluerit.

I. In qua tandem effigie resurgemus?

R. Unusquisque in sua effigie resurget habiturus evidentem & discernibilem personæ suæ proprietatem: Deus enim idem numero corruptum reproducet & restituet; unde talis ibi quisque erit, ut dignosci liquidò possit, quod idem sit qui hìc vixit.

I. Quando erit novissimus dies in quo fiet ista resurrectio?

R. Id voluit Deus nobis incognitum. Vid. sup. c. 8. lect. 2.

I. Quem fructum capiunt fideles ex hoc articulo *Carnis resurrectionem*?

R. Primò ex hac fide impelluntur ad honorificè sepelienda defunctorum corpora quæ suo Creatori non pereunt, sed vivunt. Vide quæ sup. tradidimus de sepulturis cap. 5. lect. 8. 9. 10.

Multiplicē fructum capiunt fideles ex carnis resurrectione futura.

Secundò discunt Sanctorum ossa & reliquias dignè & reverenter habere & devoto affectu venerari, quas credimus in resurrectione magna gloria afficiendas.

Tertiò, ex hac fide corpora sua incontaminata beatæ immortalitati reservant, ut splendoris ibi capaciora inveniantur.

Quartò, seipsos & alios in eorum morte qui necessitudine aut benevolentia sibi conjuncti sunt, consolantur, scientes se non debere *contristari de dormientibus sicut cæteri qui spem non habent*: cùm separentur ab iis tantum momento, uti docet latiùs Apostolus 1. Thessal. 4.

Quintò hac spe suffulti omnia præsentis vitæ incommoda æquo animo tolerant; imo mortem ipsam (si opus sit) leniter ferunt: ut patet 2. Machab. 7. *Patientes estote Fratres* (inquit Apostolus Jacobus) *usque ad adventum Domini*. *Ecce agricola exspectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum & serotinum. Patientes igitur estote & vos, & confirmate corda vestra; quoniam adventus Domini approquinquavit, &c.* Ita dicebat, & seipsum animabat Propheta Abacuc: *Ingrediatur putredo in ossibus meis & subter me scateat, ut requiescam in die tribulationis, ut ascendam ad populum accinctum nostrum.* Vide Apostolum in fine cap. 15. 1. ad Corinth.
Jac. 5.
Abac. 3.

I. Habesne exempla ad propositum?

R. Mirus fuit in hoc genere S. Job, quem vide cap. 19. *Scio*, inquit, *quod Redemptor meus vivit*, &c. Lege 2. Machab. c. 6. & 7. ubi Eleazarus, & Machabæi *distenti sunt* (secundùm Apostolum ad Heb. 11. num. 35.) & modis omnibus afflicti, *ut meliorem invenirent resurrectionem*. Et verò unus ex illis dicebat: *E cœlo ista* (corporis membra) *possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero*. Huc spectabant omnes Martyres qui vitam & sanguinem profuderunt, meliorem resurrectionem sperantes.
Exempla.
2. Mach. 7.

DE

Digitized by Google

DE XII. SYMBOLI ARTICULO

Vitæ æternam.

CAPUT XIII.

LECTIO PRIMA.

Vitam æternam.

I. QUare ultimo loco, sive extremo Symboli articulo proponitur credenda vita æterna?

R. Sancti Apostoli Symbolum, quo fidei nostræ summa continetur, æternæ vitæ articulo claudi & terminari voluerunt; tum quia post carnis resurrectionem, de qua in præcedenti articulo, nihil aliud fidelibus expectandum est, nisi æternæ vitæ præmium: tum verò ut finis ultimus hominis in quem omnes actiones, omnia studia, & cogitationes defigere debet, semper ante oculos ejus versaretur. Sanè, ad hunc finem, ut perfecta illa, & omnibus bonis cumulata felicitate frueretur, Deus Pater hominem condidit; Filius redemit; Spiritus Sanctus sanctificavit: adeò quod omnia & singula Sanctissimæ Trinitatis opera in superioribus articulis commemorata ad illum unum scopum & finem tendant & colliment. In Ep. 2. c. 5. lect. unic.

I. Quid igitur complectitur ultimus articulus?

R. Quod credere nos oporteat post hanc vitam superesse aliam longè diversam vereque securam ac beatam, quæ credentibus, & obtemperantibus Christo promissa sit.

I. Non morientur igitur amplius, qui hac æterna vita fruentur?

R. Certissimum est quod non; *Justorum enim anima in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis.* Sap. 3.

I. Morienturne igitur reprobi in inferno?

R. Minimè. Patientur verò combustionem & tormenta æterna cum dæmonibus numquam morituri. *Mors fugiet ab eis.* Apoc 9.

I. Cur ergo hoc vitæ genus non similiter appellatur *vita æterna*?

R. Quia tametsi minimè morituri sint, erit tamen ista vita usque adeò misera in æternis suppliciis, ut semper mori potius, quàm vivere dicendi sint. Hinc ejusmodi infelicissima vita in Scripturis vocatur mors; immò *mors secunda*. Et verò quid aliud est mori, quàm extrema pati? Cur damnati in inferno non dicuntur esse in vita æterna. Apoc. 20.

I. Declara hoc si placet, paulò fusius?

R. Illa dicuntur vivere quæ seipsa movent; illa dicuntur esse mortua; quæ se movere non possunt; hinc aquæ fluminum vivæ, aquæ paludum mortuæ dicuntur. Sic igitur beati vitam habent, quia non solùm vitam gratiæ possident, sed etiam liberè discurrunt quocumque voluerint, & vident, audiunt, loquuntur, intelligunt, amant, lætantur, atque alia peragunt officia vitæ sine ullo impedimento. Reprobi miseri atque infelicissimi dicuntur mortem habere sempiternam, quia vita gratiæ carent, quæ est vita supernaturalis animæ; neque se ipsi movere possunt ad officia vitæ illius, cùm nec orare, nec Deum laudare, nec in Domino gaudere valeant. Dicuntur etiam mortui, quia ligatis pedibus ac manibus in tenebris jacent, & in tenebris jacebunt tanquam mortui in sepulchris. Et, si quem motum intelligentiæ, voluntatis & sensuum habent, eum habent solummodò ut patiantur, non ut agant, intelligunt enim infelicitatem suam, deplorant calamitatem suam, sentiunt ardorem ignis urentis, & sulphuris bullientis, & vermis corrodentis. Denique sic vivunt, ut mortem semper exoptent. *Quærent* enim *mortem, & non invenient.* Mors fœcunda quæ? Apoc. 7.

R. Habesne in Scripturis Sacris hunc dicendi morem usurpatum *vitam æternam*?

R. Ita pluribus in locis Matt. 9. dicitur: *vos qui reliquistis omnia, & secuti estis me, centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis.* Et interroganti in Evangelio, *quid faciendo vitam æternam possidebo?* responsum est à Domino: *serva mandata.* Luc. 18.

I. Cur *vita æterna* nomine summa illa beatitudo designatur?

R. Illud certè ideò factum est, ne quis existi-

Cur beatitudo nomine vitæ æternæ designata.

existimaret eam in rebus corporeis & caducis, quæ æterna esse non possunt, consistere; neque enim defuerunt homines inanis cujusdam sapientiæ opinione inflati, qui summum bonum sive beatitudinem in iis rebus ponerent, quæ percipiuntur sensibus. Contra quas ab omni veritate alienas opiniones dicitur hic, quod beatitudo, summum scilicet bonum nostrum & finis noster sit *vita æterna*. Agedum igitur, *nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Mundus* enim *transit & concupiscentia ejus*. Omnia terrena veterascunt & pereunt; beatitudo verò, nullo temporis definienda est termino; æterna est, & *vita æterna*.

Prima ratio.

1. Joan. 1.

Secunda ratio.

Secundò ex vi hujus nominis, *vitam æternam*, percipimus semel adeptam felicitatem amitti nunquam posse, ut falsò nonnulli suspicati sunt: nam felicitas ex omnibus bonis sine mali admistione cumulatur: quæ cum hominis desiderium expleat, in æterna vita necessario consistit. Vide S. Thom. 1. 2. q. 5. a. 4. *Quid enim* (inquit Augustinus) *illa beatitudine fallacius, ubi nos futuros miseros aut in tanta veritatis luce nesciamus, aut in summa felicitatis arce timeamus?*

L. 12. de civit. c. 20. & l. 13 quæst. q. 35.

Tertia ratio. Aug. l. 19. de civit. c. 11. Enchir. 84.

Tertiò beatitudo nostra appellatur *vita æterna*, ut significetur illo statu nihil jucundius, nihil homini optabilius, quiomnium malorum liberatione, omniumque bonorum adeptione constat. Nam si caduca ista vita (quæ mors potius continua dicenda est) nihil magis amatur, quo tandem animi studio ad *æternam vitam*, beatam, stabilem, & omni deliciarum genere plenam contendendum est?

I. Numquid etiam aliis nominibus hanc beatitudinem appellant sacræ litteræ?

Beatitudo multis nominibus appellata.

R. Omninò. Vitæ enim istius bonorum amplitudo una voce satis explicari nequit. Dicitur enim aliquando

Regnum cælorum, propterea quod ibi sancti libertate, gloria, potentia, rerumque omnium affluentia, ceu Reges, summique Regis Filii pertruentur, nec ab ullo noste impugnabuntur, non à carne quæ animæ imperio per omnia parebit: non à mundo, qui jam pedibus eorum erit subjectus; non à diabolo, qui ad tartara detractus æternis deinceps carceribus claudetur. *De regno cælorum plurap. 2. c. 5. lec. unica.*

Beatitudo etiam vocatur

Regnum Dei, Regnum Christi, quia ibi Christus Dominus pacatissimè regnabit prostratis undequaque hostibus, & positis inimicis pro scabello pedum ejus in æternum. Aliquando appellatur

Domus Patris; quia filiorum tantum ibi erit habitatio & incolatus sempiternus. Aliquando etiam vocatur Ps. 109.

Paradisus & cœlum, propter loci amœnitatem, ubi fixa est curia Regis gloriæ, ubi præparatum est regnum in quo cum Christo regnant sancti, & triumphant sine fine.

Civitas sancta, ob sanctorum, adeoque nobilissimorum civium jucundissimam societatem. Unde etiam *Jerusalem nova* appellatur ex lapidibus pretiosis constructa ob animorum corporumque admirabilem & undequaque perfectam innovationem. De qua Tobias senior: *Luce splendida fulgebis &c.* Et infrà: *porta Jerusalem ex sapphiro & smaragdo ædificabuntur: & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum ejus. Ex lapide candido & mundo omnes plateæ ejus sternentur: & per vicos ejus* Alleluja *cantabitur*. Et sanctus Joannes. *Et erat structura muri ejus ex lapide jaspide: ipsa verò civitas aurum mundum simile vitro mundo. Et fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso ornata, &c.* usque ad finem capitis. Ut meritò vocem & oculos in sublime tollens Psaltes cecinerit: *Gloriosa dicta sunt de te civitas Dei.* Inf. lect. seq. post med. Tob. 13. Apoc. 21. Ps. 86.

1. Quid est igitur vita æterna, beatitudo, & finis hominis?

R. Est status omnis mali expers, & omnium bonorum aggregatione perfectus *ibi* (inquit Aug.) *nullum erit malum, nullum latebit bonum.* L. 12. de civit. c. 30.

I Declara ex Scriptura, quòd in vita æterna nullum erit malum?

R. Scriptum est in Apoc. *Non esurient, neque sitient amplius: neque cadet super illos sol, neque ullus æstus.* Et: *Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt.* Apoc. 7. Apoc. 21.

I. Un-

Digitized by Google

I. Unde habes quòd ibi abundabit omne bonum?

R. Ipse Salvator & Dominus noster hoc ipsum declaravit, cum diceret: *Serve bene & fidelis intra in gaudium Domini tui*. Quibus verbis ostendit quàm immensa gloria beatæ & æternæ vitæ sit futura; quæ in beatorum animos penetrare nullo modo possit; ut necesse sit illos in eam, id est, in gaudium Domini intrare: ut eo circumfusi omne desiderium cumulatissimè expleant. Ad eum modum quo invitatus ad nuptias ingreditur in aulam nuptialem, deliciis, musica, tapetibus, suavibus odoramentis, amicis ad omnem hilaritatem compositis, omnique re delectabili ita instructam & refertam, ut videatur in ipsa mera introire gaudia.

Matt. 25.

Simile.

I. Quomodò hoc fiet?

R. Visione, amore, & fruitione Dei, cum jam *non per speculum in ænigmate, sed facie ad faciem videbimus eum sicuti est*. Erumpat hic Catechista in exclamationem, & dicat: *O clarissimi Filii mei, quid hoc est videre Deum, frui Deo, æterni amoris glutino adhærere Deo? Quid est, o quid est possidere vitam æternam?*

1. Cor. 13. 1. Joan. 3. Affectus.

I. Possesne aliquo saltem rudi modo declarare, quòd visio beatifica tam jucunda erit, tam gloriosa, tamque ineffabilis, ut ab ea Sancti plenè sint saturandi, & inebriandi tanquam à torrente voluptatis & gaudii?

R. Ita. Hoc declaro ex visione, cui non erit difficile singulos alios sensus applicare, proportione eisdem competenti. Sume igitur hoc à Philosophis fundamentum: Ex debita unione potentiæ cum objecto convenienti ac benè proportionato oritur delectatio; & quantò objectum fuerit convenientius & amœnius, tantò major delectatio generatur in potentia ipsum apprehendente. Sic enim visus oblectatur pulchritudine, auditus symphonia, gustus delicatis cibis & potibus, tactus objectis sibi proportionatis, odoratus suavi odore. Hoc posito, sic ratiocinare pro visu. Si oculis meis viderem Absalonem, quàm jucundus foret mihi ejusmodi aspectus ob ejus speciem & pulchritudinem? Si Samsonem, ob fortitudinem; si Salomonem, ob sapientiam; si S. Petrum ob sanctitatem & miraculorum gloriam? Ulteriùs progrediendo, si quempiam viderem qui haberet solus Absalonis pulchritudinem, Samsonis fortitudinem, Salomonis sapientiam, S. Petri mirabilium operationem, quale spectaculum, quam speciosum & jucundum oculorum objectum! Progredior ulterius. Si quispiam nobis offerretur centies Absalone pulchrior, Samsone fortior, Salomone sapientior, S. Petro sanctior, nonne relicto quolibet alio in hunc unum omnem oculorum aciem curiosissimè intenderemus? Regina Saba cùm audisset famam Salomonis, venit à finibus terræ audire sapientiam ejus; quò non cucurrisset ut talem & tam perfectum hominem, quem descripsimus, vidisset? Dico ampliùs, si occurrat alius centies millies istis prioribus pulchrior, fortior, sapientior, perfectior, Bone Deus! Desineremus protinus illos mirari, totique in ultimum hunc obtutu & consideratione defigeremur. Sed quid tandem hoc totum esset in uno homine? absque dubio finita & angustis finibus circumscripta omnia, & non forent nisi modica participatio divinæ perfectionis omni ex parte infinitæ & imcomprehensibilis.

Declaratur visionis beatificæ quanta sit futura jucunditas ex visione corporali.

3. Reg. 10. Matt. 12.

Quid verò erit Deum ipsum gloriosum in seipso clarè, & sicuti est, immediatè cernere, qui est omnis pulchritudinis, potentiæ & fortitudinis, sapientiæ, omnis denique perfectionis & Majestatis pelagus immensum? Verè beati qui venient & videbunt oculis suis, & probabunt quòd media pars eis nunciata non fuerit, & quòd major est sapientia & perfectio Dei, quàm rumor, quem audierunt. Beati, Domine, sunt servi tui, qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam, & vident gloriam tuam. O quàm rectè sibi consulunt, qui ad hanc miram & ineffabilem Dei visionem multis bonis operibus viam sibi parant! Si Moyses mandatum accipit calceamentum solvendi de pedibus suis antequam appropinquet, ut videat visionem magnam, Dominum videlicet in flamma ignis de medio rubi qui ardebat, & non comburebatur; quantò dignius esset, non dicam solvendi

Exod. 3.

Digitized by Google

di calceamentum, sed totum se rebus caducis & terrenis exuendi, pro adipiscenda hac magna & mirabili Dei summi, & super omnia benedicti visione & fruitione in gloria cœlesti? O quàm dignum esset extrema quæque pati & agere pro visione lucis inaccessibilis, & boni prorsus infiniti, quod in se continet omne bonum.

Eccli. 9. *Quicquid* igitur *potest manus tua instanter*, instantius, instantissimè, *operare, est enim merces operi tuo*, Deus ipse, ipsissimus.

Exempli. Sancta Liduvina omnium tormentorum oblivisceabatur recreata visione Angeli Tutelaris; O quæ voluptas videre novem Angelorum Ordines, immò Regem ipsum Angelorum in decore suo!

I. Sed quomodo poterit homo videre Deum facie ad faciem, & sicuti est?

Qua ratione videbitur Deus in cœlo. R. Ipsemet Deus lumine gloriæ (quod vocant) hominis intellectum fortificabit & elevabit ad visionem hanc, ut tantæ rei sit capax, tam sublimis, tantis supra se intervallis positæ. Psal. 35. *In lumine tuo*, dicebat Propheta, *videbimus lumen*. Apoc. 21. Et alius: *Claritas Dei illuminabit eam*, cœlestem Jerusalem.

I. Quid ista illuminatio claritatis Dei sive lumen gloriæ operabitur in homine?

R. Jam diximus, quod intellectum ejus confortabit, & elevabit ad videndum Deum; addo, & efficiet eum similem ei, ut jam non homo, sed Deus quodammodo videatur, dicente Apostolo: 1. Cor. 3. 2. Joan. 3. *Nos verò omnes revelata facie gloriam Domini speculantes; in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem tanquam à Domini spiritu*. Tunc verè *similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est*. Similes, inquam, non tantùm ut ad imaginem & similitudinem ejus creati; sed similes in gloria, in beatitudine, in claritate.

I. Habesne aliqua similia, quibus id explices?

Similia. R. Ita. Simile est de ferro ignito in fornace, quod etsi revera & à parte rei ferrum sit, & ferrum maneat in substantia, apparet tamen magis ignis quàm ferrum: ita homo absorptus in gloria, & 1 lumine gloriæ ad videndum Deum elevatus, quamvis propriam substantiam non dimittat, admirabilem tamen quandam & propriè divinam formam induit, ut Deus magis vel deificatus videatur, quàm homo.

Alterum simile, est de Sole apparente in speculo, quem vero Soli simillimum dixeris. *Cyprian. de singul. Cleric.* 2

Tertium de Luna, quæ dum plena est, tantum lucis accipit à Sole, ut ipsa Sol quodammodo nocturnus appareat. 3

LECTIO SECUNDA.

Bona æterna vitæ.

Dic mihi, si placet, in particulari, quæ sint bona vitæ æternæ?

Bona vitæ æternæ duplicis generis. R. Ista bona sunt in duplici differentia; nam alia essentialia, alia accessoria.

I. Quænam sunt bona essentialia?

Deus ter maximus principale beatitudinis objectum. R. Voco bona essentialia vitæ æternæ Deum ipsum, Sanctissimam Trinitatem, Patrem & Filium & Spiritum sanctum; quæ est primarium & principale gloriæ beatorum objectum; in cujus cognitione, amore, & possessione omne eorum bonum, omnis felicitas consistit, juxta illud: Gen. 15. *Ego sum merces tua magna nimis*. Exod. 33. Et illud: *Ostendam tibi omne bonum*.

I. Cur dicis quòd Deus ipse ter maximus sit primarium, & principale beatitudinis objectum?

R. Ut innuam aliud secundarium, videlicet beatissimam humanitatem Domini nostri JESU Christi, secundum illud: Joan. 17. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te, & quem misisti* JESUM *Christum*. In hujus sanctissimæ humanitatis contemplatione, & clarissima cognitione maximi doni mortalibus à Deo in Incarnatione collati ineffabiliter gaudebunt, & gloriabuntur Sancti, animis in admiratione suspensis, in Dei laudes toti effusi, & lætitia inenarrabili omni ex parte repleti. Apostolorum Princeps Petrus in transfiguratione vidit Christi resplendentem faciem instar Solis, & vestimenta ejus alba in modum nivis, & ita absorptus fuit, ut nesciens quid diceret, & præ gaudio a- Secundarium humanitas Domini nostri.

Digitized by Google

pud se non existens, ibi remanere optaret. Luc. 9. *Præceptor*, inquiens, *bonum est nobis hìc esse*. In quas modò extases eum, cæterosque sanctos rapi credendum est, dum *revelata facies gloriam Domini speculantes, à claritate vultus ejus irradiantur*. 2. Cor. 3.

1. Ultra claram Dei visionem, quam dixisti esse beatitudinem essentialem sanctorum, quibus alis bonis fruentur in cœlo?

R. Tametsi fieri non potest, ut de iis dignè quicquam loquamur, juxta Apostolum qui dixit: *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus diligentibus se*; 1. Cor. 2. Possumus tamen ex comparatione & similitudine rerum temporalium, in aliqualem cœlestium devenire. Dicamus ergo de illis aliquid prout poterimus. Alia bona quæ beatitudini essentiali accedunt.

Primò, *per negationem*; itaque non erit in cœlo teterrimum belli flagellum, nullus metus, nulla anxietas; non erit ibi calor urens, non frigus, non alia quævis aeris intemperies; nullus morbus, indigentia nulla, &c. Bona corporis in æterna beatitudine.

Secundò, *per affirmationem*; Desiderant homines in hac vita corpus sanum, agile ac robustum omnibus suis membris benè proportionatum, ac in omnibus elegans & venustum; age verò, in vita æterna corpus hoc quoad sanitatem habebit immortalitatem & impassibilitatem, sanam æternitatem, & æternam sanitatem, adeò quòd sine potu, sine cibo mortali, sine somno, aut alia quavis refocillatione, spiritui per omnem æternitatem vacare poterit in omnibus quæ ei erunt necessaria: quoad pulchritudinem, *fulgebunt justi sicut Sol*; quoad agilitatem; tanta claritate præditum erit, ut uno momento ab una mundi parte in aliam, immò à terra usque in cœlum sine defatigatione possit se movere: *sicut scintillæ in arundineto discurrent*; Sap. 3. verbo uno, *similes erunt Angelis Dei*. Vid. quæ nos sup. cap præced. lect. 3.

Mensæ & convivia in cœlo. Interim (quòd homines valdè appetunt in hoc sæculo) non deerunt ibi mensæ benè instructæ, & fercula delicatissima cùm cœlesti nectare, quæ omnem planè dulcedinem vincent, & quæ nec cogitatione quidem fingere possumus. Quid? quod & Angeli ipsi suum etiam cibum & potum habent, dicente uno ex illis Raphaele: *Ego cibo invisibili & potu, qui ab hominibus videri non potest, utor*. Tob. 12. De cibo verò & potu omnium cœlestium civium in communi, habes in Apoc. *Et ostendit mihi fluvium aquæ vivæ splendidum tanquam crystallum procedentem de sede Dei & Agni. In medio platea ejus, & ex utraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem gentium*. Apoc. 22. De hoc ligno vitæ meminimus infrà p. 4. c. 4. lec. 27. in principio.

Addo quæ magis mireris. Verè triclinium est in domo Domini; ubi Sancti omnes non solùm mensa regia vescuntur, sed, quod omnem excedit fidem, & nemo sibi persuaserit, nisi Spiritus sanctus ipse nos doceret, Rex ipsissimus præcinctus ministrat. Sic enim loquitur Dominus apud Luc. *Beati sunt servi illi, quos cùm venerit Dominus, invenerit vigilantes*: C. 12. *amen dico vobis quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis*.

Quis unquam audivit similia? Dominus stat, servus recumbit. Dominus præcinctus transit discurrens & cibos afferens; famulus discinctus quietè comedit, & fruitur cibis regiis. Scio parabolicè ista intelligenda, neque sum tam grossus ut epulas corporales in cœlo requiram; dicit tamen Christus sub istis verbis longè gratissima:

Primò, se inusitatum præ omnibus bonis dominis, ac infinities majorem, fidelibus servis suis honorem in cœlo exhibiturum, ut eos quasi faciat dominos, quibus administret nuptiale æternæ felicitatis ac beatitudinis epulum.

Secundò, se id facturum cum multiplicibus, semper novis ac indesinentibus ferculis, id est, voluptatibus & deliciis sanctis tam animæ, quàm corporis, ejusque singulorum sensuum, loco tamen & statui beatorum & immortalium congruentibus, quæ sine fastidio satiabunt, & sine satietate desiderium replebunt.

Tertiò, se pro meritis cuique alias & alias delicias appositurum. Iste enim transiens significat cœnam pro meritis cujusque fore variam, & lautissimam: vox verò, *ministrabit*, fore honorificentissimam: denique, *faciet illos discumbere*, æter-

Digitized by Google

æternam fore repletionem ac fruitionem bonorum omnium, quibus referta est domus, Dei. *Beatus planè qui manducabit panem in regno Dei.* Luc. 14.

Salvator noster suos aliquando consolatus dixit: *Ego dispono vobis regnum ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo.* Has mensas, hæc cœli gaudia à longè demiratus Propheta exclamat: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te? inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos: quoniam apud te est fons vitæ: & in lumine tuo videbimus lumen.* Si tam suave fuit Prophetæ desiderium, quàm erit jucunda ipsa fruitio? Verè, verè anima mea, *tunc satiabimur cùm apparuerit gloria ejus.* Luc. 11. Ps. 30. 35.

Jam, quid de vestibus pretiosis, aut de regalibus ornamentis dicemus? Omnes immortalitate & lumine sicut vestimento amicti erunt, & sempiternæ gloriæ diademate redimiti. Vestes pretiosæ in cœlo.

Si amplæ etiam & magnificæ domus possessio ad humanam felicitatem putatur pertinere; quid cœlo ipso, quod Dei claritate undique collustratur vel ampliùs, vel magnificentius excogitari potest? capere sanè non possunt humanæ mentis angustiæ. Quare idem Propheta, cùm sibi ejus domicilii pulchritudinem ante oculos poneretur, & ad beatas illas sedes perveniendi cupiditate arderet: *Quàm dilecta*, inquit, *tabernacula tua Domine virtutum: concupiscit & deficit anima mea in atria Domini: cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum!* Et alius Propheta: *O Israel, quàm magna est domus Dei, & ingens locus possessionis ejus!* Magnifica Palatia. Psal. 83. Baruc. 3.

Neque deerunt in cœlo horti amœni & immarcescibiles, de quibus pie & figuraliter ita meditatur sanctus Augustinus: Horti amœni & nemora.

Hyems horrens, æstas torrens nunquam illic sæviunt.

Flos perpetuus rosarum ver agit perpetuum.

Candent lilia, rubescit crocus, fudat balsamum. In medit. c. 26.

Virent prata, vernans sata, vivi mellis influunt.

Pigmentorum spirat odor, liquor & aromatum.

Pendent poma floridorum non lapsura nemorum.

Hactenus de bonis corporis.

Quoad animam, *Intellectus* erit plenus sapientia; causam etiam rerum omnium, quæ Deus est, manifestè videbit: *voluntas* adeò plena erit charitate & bonitate, ut non possit vel unum committere peccatum veniale; ut de anima tali justitia exornata, vel si malis, tali veste induta dici possit illud: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te:* Cant. 4. *memoria*, ex recordatione beneficiorum Dei in omni vita, spiritualium & corporalium, naturalium & supernaturalium, & temporalium & æternorum incredibilem animæ gaudiorum materiam repræsentabit, cùm justus recordabitur se tam multis modis præventum in benedictionibus dulcedinis. Bona anima in cœlo.

Si bona externa quæruntur:

Divitiæ Beatorum tantæ erunt, ut nullis omninò rebus indigeant, in Deo solo omne bonum possidentes, & omnem sufficientiam habentes. Bona externa.

Honor eorum erit, quòd non amplius servi, sed Fratres ac Filii Dei vocentur, ut meritò liceat exclamare: *Nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum!* Certè in ipso totius mundi theatro à Deo laudari, & tanquam victores coronari; immò in ipso Christi throno tanquam regni particeps collocari, omnem dignitatem vincit. Ad hanc honoris sublimitatem convocat electos suos Dominus, dicens; *venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Ps. 138. Apoc. 5. Matt. 25.

De hoc ipso regno disertissimè S. Jacobus: *Deus*, inquit, *elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes regni quod repromisit Deus diligentibus se.* Ep. c. 2. Denique

Gaudium eorum ineffabile erit, quia omnes potentiæ tam corporis quàm animæ maximè suis objectis convenienter attemperabuntur, ut inde perfecta delectatio, & pax inenarrabilis, gaudium item perpetuum, ac jubilus nascatur. Jucundissimum Sanctorum consortium in cœlo.

His adde jucundissimum & gratissimum

Digitized by Google

mum Sanctorum consortium. Ibi erunt omnes Principes nobilissimi, sapientissimi, sanctissimi, nobisque intimè conjuncti, qui de nostra fælicitate æquè ac de sua nobis applaudent, & Deum cum maxima cordis exultatione concorditer laudabunt. Hic novem Angelorum ordines, hic turba magna quam dinumerare nemo potest, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, &c. Ecquid, putas, erit tot speciosos Angelos, tot præclaros homines fælicitatis ejusdem, & amicitiæ Dei participes videre cominus, & alloqui; quanta fælicitas cum tantis & talibus conversari, & æternum habere contubernium? Sed, quid erit videre magnificentiam Reginæ cœli, Dei Genitricis, Dominæ nostræ super omnes Angelorum Choros exaltatæ? *sup. cap. præc. lect. ultima.*

Aug. ser. 1. de verbis Apostoli. In summa, *Qualis sit gloria futura, & quibus divitiis floreat, laudare possumus, explicare non possumus, quia legimus.* Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Dominus diligentibus se. 1. Cor. 2. *Quis est igitur ipse Deus, qui talia & tanta præparavit? quid, nisi inæstimabilis, ineffabilis, incomprehensibilis, ultra omnia, extra omnia, præter omnia? Si quæras magnitudinem, major est; si pulchritudinem, pulchrior; si dulcedinem, dulcior; si splendorem, splendidior; si justitiam justior; si fortitudinem, fortior; si pietatem, clementior; in cœlo ergo,* ut ait *Isaias*; Erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam. C. 60.

I. Sed quid agent negotii, aut in quo per æternitatem totam occupabuntur supernæ illi cœlorum cives?

Inf. p. 2. c. 5. lect. unic. Negotium & occupatio Beatorum in cœlo. R. Non erit aliud eorum negotium quàm incessanter laudare Deum. Et quid jucundius, quidve honorificentius aut dignius, quam sine intermissione in Consilio Sanctorum confiteri & benedicere Domino, ejusque misericordias in æternum cantare? O terque, quaterque *beati qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.* Psal. 83. *Procidebant*, ait sanctus Joannes, *viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, & adorabant viventem in sæcula sæculorum, & mittebant coronas suas ante thronum, dicentes: Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam, honorem & virtutem.* Et cap. 15. *Vidi*, inquit, *tanquam mare vitreum; & cantantes Canticum Moysi servi Dei, & Canticum Agni.* Apoc. 5. Hoc unicum est negotium, hæc tota occupatio Beatorum cœli Civium. Sicut enim ad beatitudinem pertinet semper videre & amare summum bonum; sic ad exercitium beatitudinis pertinet semper admirari, & laudare pulchritudinem summi boni.

Hinc in dedicatione Ecclesiæ decantamus.

Hymnus Ecclesiæ.

Illa sedes calitum
Semper resultet laudibus,
Deumque Trinum, & unicum
Jugi canore prædicet.

Aug. l. 22. de civit. c. 30. Quid aliud agetur, ubi nulla desidia cessabitur, neque ulla indigentia laborabitur? Ipse Deus finis erit desideriorum nostrorum, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. Hoc munus, hic affectus, hic actus profectò erit omnibus, sicut ipsa vita æterna, communis. Ibi ergo vacabimus & videbimus, videbimus & amabimus, amabimus & laudabimus. Ecce quod erit in fine sine fine. Nam quis alius est noster finis, nisi pervenire ad regnum, cujus nullus est finis? *Felix ergo, & verè in perpetuum felix* (inquit idem alio loco Sanctus Doctor) *si post resolutionem hujus corpusculi audire meruerit illa canrica cœlestis melodiæ, qua cantantur ad laudem Regis æterni ab illis supernæ patriæ civibus.* Medit. c. 25.

1. Eruntne omnes Sancti pares in gloria?

R. Etsi omnes futuri sint beati, plenèque contenti, quandoquidem omnes Deum videbunt; attamen *in domo Patris mei mansiones multæ sunt*, ait Dominus, Joan. 14. in quibus majora & minora præmia, ut quisque promeritus fuerit, reddentur. 2. Cor. 6. *Qui* enim *parcè seminat, parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Aug. tract. 67. in Joan. Et, si alius alio fortior

alius

alius alio sapientior, alius alio justior, alius alio sanctior, *in domo Patris mei mansiones multæ sunt.*

Nullus alienabitur ab illa domo, ubi mansionum pro suo quisque est accepturus merito.

Nulla in cælo erit invidia.

Neque tamen idcircò ulla invidia, aut displicentia erit in eis, quia juxta capacitatem suam singuli replebuntur: & quo majora merita acquisiverint, eo majorem gloriam obtinebunt. Audi Sanctum Gregorium: *In multis mansionibus erit retributionum diversitas concors: quia tanta vis amoris in illa pace nos socians, ut quod in se quisque non acceperit, hoc se accepisse in alio exultet. Unde & non æquè laborantes in vinea, æquè cunctis denarium sortiuntur. Et quidem apud Patrem mansiones multæ sunt; & tamen eundem denarium dispares laboratores accipiunt, qui una cunctis erit beatitudo lætitiæ, quamvis non una omnium sublimitas vitæ.* Has mansiones multas, magnitudine lucis plenas Stephano cuidam ostensas narrat idem S. Doctor: l. 4. Dial. c. 36.

Greg. l. 4. moral. c. 38.

I. Declara mihi quod dicis, nullam scilicet, ibi futuram invidiam, aut displicentiam, ob majorem aliorum Sanctorum gloriam, per aliqua similia?

Simile.

R. Si Pater quispiam multos filios inæqualis & diversæ staturæ haberet, eisque vestem ex aurea tela contextam uniuscujusque staturæ adæquatam & proportionatam donaret, non est dubium, quin majores præ minoribus vestem majorem & pretiosiorem haberent, & nihilominus omnes contenti futuri essent, quia minor majoris vestem non desideraret, utpotè staturæ suæ non convenientem.

Secundò, digitus annulo aureo ornatus non invidet capiti diademate redimito; uti nec contrà caput invidet digito, quia quod uni convenit, alteri minimè quadrat.

Tertiò, soror Episcopi non invidet fratri suo mitram, quia ejus ipsa incapax est.

I. Habesne exempla, quibus probes majoribus quorundam Sanctorum meritis majorem retribui gloriam?

R. Ita. Aliqua adferemus sequenti lectione.

Turlot Thesaurus Doct.

Finiamus modò cum Oratione Ecclesiæ:

Deus qui diligentibus te bona invisibilia præparasti, infunde cordibus nostris tui amoris affectum: ut te in omnibus & super omnia diligentes, promissiones tuas, quæ omne desiderium superant, consequamur. Per Christum Dominum nostrum.

Dominic. 5. post Pentec.

LECTIO TERTIA.

De aureolis.

I. QUid vocas aureolas?

R. Aureolas voco dotes quasdam accidentales beatitudinis præmio essentiali superadditas, quas participant Martyres, Doctores, & Virgines, qui virtute quadam excellenti, & præcipuo animi robore diabolum, mundum, carnem communes & conjuratos humani generis hostes subegerunt.

Suppl. S. Tho. q. 96. Ecod. 25. n. 25. & glossa int.

I. Suntne igitur tres aureolæ?

R. Ita, tot nimirum sunt aureolæ, quot hostes; sive potiùs quot præcellentes quædam victoriæ rationes, quas consequuntur præmia specialia & gaudia, de hoste in conflictu difficili prostrato.

Tres aureolæ.

I. Qui sunt isti conflictus & victoriæ, quibus attribuit Dominus Deus aureolas?

R. In Martyribus quidem mors fortiter suscepta pro Christi nomine, in Doctoribus fidei Doctrinæ expositio & doctrina, qua veluti micanti jubare mundum hæresibus & aliis tenebris expurgant, collustrantque; in Virginibus denique est singulare quoddam animi propositum & robur, continuè contrà carnem ejusque oblectamenta ex amore Dei pugnandi, ut cor immaculatum, & corpus impollutum suo sponso exhibeant.

I. Jam, quæ est illa aureola, sive excellens dos, & gloria specialis, quam obtinebunt Martyres ex eo quòd mundum, ejusque tormenta fortiter dimicando superarunt?

R. Coronam auream (inquit August. serm. 1. de Sanctis, & canit Ecclesia in eorum Officio,) gestabunt in capite, eritque corpus eorum amictum lumine suprà quàm dici potest, micante ad modum,

Aureola Martyri. Dominic. Soto in 4. dist. 49.

Digitized by Google

dum purpurei, sive rosacei coloris; in ea præsertim corporis parte, in qua supplicia pertulerunt, signa virtutis pulcherrima & venustissima gestaturi, uti docet S. Augustin. lib. 22. de civit. cap. 20. *Vide quæ de Salvatoris nostri cicatricibus diximus sup. cap. 6. lect. 2. ratione 2.* In anima verò habebunt propriam & specialem gloriam, qua probabuntur, & omnibus manifestabuntur mundum vicisse, tollentes crucem suam, & Christum Ducem usque ad mortem sequentes.

Hymnus Eccles. *Quæ vox, quæ poterit lingua retexere,*
Quæ tu Martyribus munera præparas?
Rubri nam fluido sanguine fulgidis
Cingunt tempora laureis.

I. Quæ est Doctorum aureola?

Doctorum aureola. R. Secundùm corpus quidem. *Qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad justitiam erudiunt multos quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Dan. 12. Qui fulgor ex opinione Soti, fortè erit viridis coloris, & verò rosæ Martyribus, lilia Virginibus, laurus attribuitur Doctoribus. Secundùm animam autem Doctorum aureola erit splendor quidem demonstrans omnibus in cœlo Doctores illos ad justitiam erudiisse multos, mundumque fugatis ignorantiæ tenebris illuminasse.

I. Qui sunt quos tu Doctores appellas?

Trid. sess. 5. c. 2. de ref. & sess. 24. c. 4. R. Illos Doctorum nomine imprimis appellandos censeo, qui populis doctrinæ salutaris pabulum impendunt. In illis primum sibi locum vendicant Episcopi, *quorum præcipuum munus est prædicare*; ideòque traditur eis in ordinatione liber Evangeliorum, & dicitur: *Accipe Evangelium, vade, prædica populo tibi commisso.*

Deinde Archi-Presbyteri, Pastores, Plebani, qui Doctrinam Christianam ex officio, & sacrorum Conciliorum decretis *plebes sibi commissas pro sua & earum capacitate pascunt salutaribus verbis, docendo ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem: annunciandaque eis cum brevitate & facilitate sermonis vitia quæ eos declinare, & virtutes quas sectari oporteat, ut pœnam æternam evadere, & cœlestem gloriam consequi valeant.*

Idem sess. 5. c. 2. alleg. de ref.

I. Sed numquid Doctores nostros academicos ab hac aureolarum gloria vis excludere?

R. Nequaquam, illi enim *primò* legem Dei, in qua eruditi sunt, in praxim ipsi deducunt & observant, hacque ratione simul cum doctrina ad justitiam erudiunt multos. Doctores Academici.

Secundò, ab illis in Ecclesiam Dei plurimus splendor emanat, ad depellendam ignorantiæ caliginem, & ad profligendam multorum capitum hydram, hæreticarum, dico, novitatum profanas opiniones, quas mendaces Magistri in imperitam multitudinem spargunt: ut non dicam Episcopos, & cæteros antedictos Doctores, ab his academicis Magistris sumere quòd plebes suas doceant, eorumque publico testimonio (quod pro Episcopis exigit. Concil. Trident.) debere idoneos ad alios docendos ostendi. C. fin. de Magistris. Sess. 22. c. 2.

I. Quæ est Virginum aureola?

R. In Virginibus aureola, si corpus spectes, erit fulgor quidam candidus ad instar liliorum, qui in cœlo magnum eis conciliabit honorem, quoad animam verò, erit propria, eaque excellens gloria, quam sibi comparaverint sanctitate & munditia corporis & spiritus, contemptis pro amore sponsi sui Domini nostri JESU Christi ex proposito, sive etiam ex voto omnibus carnis illecebris, omni carnali connubio. Et ista quidem aureola Virgines in præcipuo honore constituet, non solum apud cæteros Sanctos, sed etiam apud Dominum nostrum agnum sine macula, quem sequentur quocumque jerit cantantes canticum novum, sibique applaudentes & Deum laudantes de sua duplici integritate, mentis scilicet, & corporis. Virginum aureola. Isai. 56. Apoc. 14.

Undè meritò de sanctis Virginibus canit Ecclesia ad hanc aureolam cum sponso eas invitans: *Veni sponsa Christi, accipe coronam quam tibi Dominus præparavit in æternum.* Magna certè gloria est servire Regi Regum; major inter amicos & domesticos ejus connumerari; maxima Filium Dei & Christi fratrem nominari: sed sponsam posse dici Dei, consortem throni, consortem thalami, consortem coronæ, consortem titulorum & bonorum omnium, plusquam maxima, si sic loqui licet, gloria & suavitas est. Perpendant Virgines, præsertim quæ sacræ religionis velamen acceperunt, dignita- Gloss. interlin. Virginum quàm specialis gloria.

Digitized by Google

gnitatem suam. Audiant Tertullianum de velandis Virginibus capite 16. *Nupsisti*, inquit, *Christo, illi tradidisti carnem tuam, illi despondisti virginitatem tuam, incede secundùm sponsi tui voluntatem.*

I. Habesne aliqua exempla gloriæ specialis, sive aureolæ Virginibus & Martyribus concessæ.

Exempla.

R. Habeo. Narrat Eusebius Potamiam Virginem illustrem æquè ac Martyrem, cùm à Basilide satellite ad Martyrium duceretur, & ab eò à petulantia populi defenderetur, promisisse se post mortem grariam peculiarem à Deo pro mercede impetraturam. Ergò tertio post Martyrium die noctu ei assistens coronam capiti Basilidis imposuit, dixitque se pro eo gratiam à Domino postulasse, postulatam obtinuisse: & Dominum post breve tempus eum ad suam gloriam recepturum. Quare Basilides Christianum se professus & baptizatus, postero die securi percussus præclara Martyrii corona donatus est.

L. 6. hist. c. 4. & 6.

Baro. to. 2. an. 205. Martyrol. Rom. 28. Junii.

Vide ad hanc eandem rem Breviarium Romanum 9. Martii *de 40. militibus Martyr.*

S. Agapitus Martyr anno Domini 275. Virgas, nervos, ignes, fumum, aquam bullientem, aliaque gravissima tormenta perpessus cum in caput ejus congererentur carbones ardentes, gratias agens Deo dicebat: parva res est, si caput coronandum in cœlo, comburatur in terra: quam decorabit corona gloriæ plagas & vulnera excepta pro Christo! Passus est sub Aureliano ætatis anno 15.

Martyrol. Rom. & alii die 6. Feb. apud Sur. tom. 1.

S. Dorothea sub annum Domini 304. Cæsareæ in Cappadocia ab Apricio præfecto torta, cùm ad capitale supplicium duceretur: *Gaudeo*, ait, *me ad sponsum pergere, cujus Paradisus omnium pomorum, omniumque florum ferax amœnitas vernat, quàm dici possit.* Unde & ex hoc Paradiso poma & rosas poscenti Theophilo advocato per puerum misit in Februario itaque cum ad Christum convertit exclamantem: *Verè Deus Christus est, & non est simulatio in eo.* Unde captus, equuleo tortus, & gladio cæsus Martyr ad Dorotheam evolavit in Paradisum. Ita habet ejus vita.

Similiter Angelus offerens S. Cæciliæ & Valeriano ejus sponso duas coronas è rosis & liliis contextas, eos invitavit ad virginitatem & ad Martyrium, uti habent acta S. Cæciliæ. 22. Nov.

Ita apparuit S. Agatha S. Dignæ, eique porrigendo rosam & lilium, eam ad Martyrium, & Virginitatis bravium invitavit; Immo in tantùm accendit, ut in persecutorum manus tormentorum fitibunda ultrò irrueret. Vid. Baron. anno 853.

Historiæ illæ palam id verum esse astruunt quod olim prædicabat Augustin. *Floribus cœli nec rosa nec lilia desunt. Certent singuli ad utrosque honores, amplissimas accipere dignitatum coronas*, (aureolas) *vel de Virginitate candidas, vel de Passione purpureas; in cœlestibus castris pax & acies suos habent flores, quibus milites Christi coronantur.* Ser. 1. de omnibus Sanctis.

De his aureolis pulchrè lusit Poeta in S. Ursulam, ejusque Sodales hoc versu:

Ursula, nolendis pro teque, tuisque corollis,
Crediderim Angelicas obriguisse manus.

I. Habesne etiam exempla eorum, qui Doctoralis aureolæ corona redimiti fuerunt?

R. Habeo. Nam ut omittam quod Ecclesia pro duodecim Apostolis totius orbis Doctoribus apparuerit S. Joanni quasi mulier habens in capite coronam stellarum duodecim; Apoc. 12.

F. Albertus de Brixia Ordinis Prædic. diu desideraverat scire gloriam S. Thomæ Aquinatis in cœlis; & quodam die ante Altare beatæ Mariæ hoc ferventius & attentius exorabat, cùm ecce vigilanti cum lacrymis in oratione apparuerunt duæ reverendæ personæ mirabili cum splendore & ornatu; quarum una erat in Pontificali habitu mitram habens in capite: altera in habitu Fratrum Prædicatorum, quæ coronam auream habebat in capite, lapidibus pretiosis intextam, & circa collum duas aureolas quasi torques, unam argenteam, & aliam auream: in pectore verò gestabat quasi lapidem pretiosum, qui splendore mirabili plures radios emittens, irradiare totam Ecclesiam videbatur: in cappa ve- Exempla.

Digitized by Google

rò per totum inserti erant lapides pretiosi; tunica & scapulare nimio splendore fulgebant. Qui stupens ad eorum pedes se prostravit, petens suppliciter declarari, quæ essent illæ personæ, quæ apparuerunt. Tunc ille qui mitram gestabat in capite, dixit: quid miraris, Frater Alberte, Ego sum Augustinus Doctor Ecclesiæ, qui sum missus ad declarandum gloriam S. Thomæ. Is est, qui mecum est, qui doctrinam meam & Apostolicam in omnibus secutus est, & Ecclesiam Dei sua doctrina illustravit. Lapis pretiosus in pectore tanto splendore coruscans signat rectissimam intentionem, quam habuit ad declarationem & defensionem fidei. Lapides plures pretiosi sunt libri quos edidit. Ipse igitur par est mihi in gloria, virginali me excellens munditia, & ego illum Pontificali excellentia. Sicque disparuerunt. *Antonin. 3. p. Chron. tit. 23. c. 7. §. 12.*

S. Tho. doctrinam B. Augustini in omnibus secutus.

Similia de aureolis docent Palud. in 4. distinct. 49. quæst. 8. a. 4. S. Antonin. 3. p. tit. 30. cap. 8. S. Bonavent. in Breviloq. cap. ult. Henriquez tract. de fine hominis cap. 27. §. 8. Major. in 4. distinct. 49. q. 23. in fine.

LECTIO QUARTA.

Quando viram æternam ingrediuntur electi.

I. QUandonam ibunt electi in vitam æternam?

R. Animæ statim ut corpus egressæ fuerint, si plenè purgatæ fuerint, evolabunt in cœlum; sin autem quidpiam remanserit purgandum, deducentur ad purgatorium quousque plane fuerint purgatæ. In judicio generali animæ Justorum, corpus resument gloriosum, ut deinceps simul gloriæ participes existant, qui olim in labore & merito fuerant socii.

I. Estne igitur certum & indubitatum, quod animæ Justorum beatitudinem consequentur ante communem & universalem resurrectionem etiam absque resumpto corpore?

Animæ Justorum ante communem resurrectionem beatæ.

R. Est certum & indubitatum fidei punctum, definitum in Concilio Florentino sub Eugenio IV. & clarè evincitur ex Scripturis: Philip. 1. n. 23. 2. Cor. 5. n. 8. Apoc. 14. & aliis.

I. Etiamne sancti Patres hanc doctrinam tradiderunt?

R. Ita. S. Joannes Chrysostomus ser. 3. & 4. sup. epist. ad Philip. S. Augustinus sup. illo versiculo Ps. 119. *Hei mihi quia incolatus meus prolongatus est.* Et in quæst. sup. Gen. q. 118. S. Bernardus ser. 4. de omnibus Sanctis. S. Ambrosius c. 11. & 12. de bono mortis.

I. Habesne exempla quorumdam Sanctorum, qui adhuc in hac vita degentes viderunt gloriam quæ eos manebat in cœlo?

R. Ita S. Stephanus Martyrum primus clarè pronunciat: *Ecce video cœlos apertos, & Filium hominis stantem à dextris Dei.* Exempla. Act. 7.

Sanctus Antonius de Padua agens animam cecinit: *O gloriosa Domina, excelsa super sidera, &c.* Deindè sublatis oculis, eos in cœlum fixè intendit. Rogatus quidnam aspiceret? Video, inquit; Dominum meum. Ac mox feliciter in Domino obdormivit anno Christi 1231. Sus. in vita.

S. Elizabetha Hungarorum Regis filia oculis in cœlum intentis vidit Christum, ab eoque audivit: *Bono animo esto filia, ego sum tecum.* Cui illa: *Ita Domine tu mecum & ego tecum.* Eidem post vitam multis annis religiosè transactam Christus apparuit, dixitque: *Veni sponsa, cœlesti thalamo potire.* Sus.

S. Parsillia amita S. Gregorii, ut ipse refert l. 4. dia. c. 16. moriens, *sursùm respiciens* JESUM *venientem vidit, & cum magnæ animadversione cœpit circumstantibus clamare dicens: recedite, recedite,* JESUS, *venit. Cumque in eum intenderet quem videbat, sancta illa anima è corpore egressa est. Tantaque subitò fragrantia miri odoris aspersa est, ut ipsa quoque suavitas ostenderet illum auctorem suavitatis venisse.*

Idem S. Greg. eod. l. 4. dial. c. 47. narrat Merulum spiritu ferventem vidisse delabi sibi è cœlo in caput candidam coronam. Nec mora, ait, morbo correptus obiit ad Dominum hilaris: ejusque è sepulchro, post annos 14. cùm circumfoderetur, tanta odoris fragrantia manavit, ac si omnis illic florum aromatumque copia collecta esset.

S. Dunstanus vidit aliquando in mortali adhuc corpore existens aliquem lucis æternæ radium, & tanto ejus amore incensus,

sus fuit, ut de inceps præter animarum salutem, & modum eas ad cœlum deducendi, cogitaret nihil.

I. Declararuntne aliquando Sancti vivis se æterna gloria in cœlo frui?

Sup. c. 12. l. 1. R. Ita. Vide quid de Acholio Thessalonicensi Episcopo scribat S. Ambrosius l. 3. ep. 22. edit. Paris. 1603.

Exempla. Animam beatissimi Monachorum Patriarchæ Benedicti euntem in cœlum viderunt duo Monachi pallio ornatam pretiosissimo, circum eam fulgentibus lampadibus, & clarissima & gravissima specie virum stantem super caput dicentem audierunt: *Hæc est via qua dilectus Domini Benedictus in cœlum ascendit.*

Brev. Rom. 21. Mart. Idem 28. Janua. B. Agnes parentibus ad ejus sepulchrum assiduè vigilantibus quadam nocte choro Virginum comitata cùm apparuisset, sic ad eos locuta dicitur: *Ne me parentes mortuam lugeatis, nam unà cum his Virginibus vivo apud illum in cœlis, quem in terris tota mente dilexi.*

Massæus & Ribad. in ejus vita. Dum Sanctus Ignatius Loyola pro salute Bacculaurei Hozii, quem graviter ægrotare cognoverat, Domino supplicaret, repentè vidit in spiritu animam socii luce clarissima radiantem deducentibus Angelis in sublime ferri, atque ipsa demum cœli beatissima regna conscendere. Idem Ignatius paulò post, cùm rei sacræ daret operam, & in generali confessione, quæ ante Missam præmittitur, ad illa verba perveniisset, *& omnibus Sanctis*, magnum Sanctorum numerum fulgentem gloria ante oculos vidit, inter quos & Hozius aderat splendidiore quàm reliqui habitu, gloriaque multò illustriore, non quod sanctior ille cæteris, aut beatior esset, sed quòd Deus gloriam hominis per insigniorem hanc formam compertam Ignatio (ut ipsemet referebat) testatamque esse voluisset.

Non est hoc loco prætermittenda de Alexandro S. Mechtildis Virginis filiæ Regis Scotiæ fratre, historia. *Cùm Monachus quidam fistulatum ex ulcere pectus haberet, oraretque ad tumulum jam defuncti, apparuit Frater Alexander Sole lucidior, coronam gestans in manibus, & coronam in capite insignitus. Cùm ergo Mo-*

The. Cantipratl. l. 2. Apum. c. 20. §. 4.

nachus quæreret, quid corona duplicata significaret; corona, inquit, quam gesto manibus, corona extitit temporalis, quam pro Christo deserui: illa verò quam gesto in capite, corona est quam communem cum Sanctis accepi: & ut tibi fidentius in hac visione credatur, secundùm fidem tuam sanus eris omni incommodo quo torqueris.

Circa hoc ultimum exemplum obiter nota coronam pro Christo derelictam non amitti, sed duplicari.

I. Quem fructum excerpis ex hoc articulo?

Fructus ex hoc artic. colligendi. R. Quod si tanta est gloria quam exspectamus in cœlo, profectò restat ut de secura ad eam via capessenda seriò cogitemus.

Secura & recta ad cœlum via I. Quæ igitur est secura & recta ad cœlum via?

R. Primò, stare super vias antiquas Catholicæ, Apostolicæ, & Romanæ fidei explosis omnibus omninò hæreseon novitatibus. Deinde fundamento illi superædificare aurum & lapides pretiosos, id est, charitatis opera, in quibus Christianus diligenter se exercere debet, non secus quàm miles in armis. Et verò absque bonis operibus sperare salutem temeraria nimis est præsumptio. Vide cap. 15. ep. ad Rom. cap. 21. Apoc.

I. Pro vita æterna & pro gloria cœlesti, quis non velit bonum facere, & à peccato declinare, pati & abstinere?

R. Benè dicis, & hic erat fructus alter quem colligendum volebam ex articulo finali Symboli *de vita æterna*. Audi quid dicat Augustinus: *Tanta est pulchritudo justitiæ, tanta jucunditas lucis æternæ, hoc est incommutabilis veritatis, atque sapientiæ, ut etiamsi non liceret amplius in ea manere quàm unius diei mora, propter hoc solum innumerabiles anni hujus vitæ pleni delitiis & circumfluentia bonorum temporalium, rectè meritoque contemnerentur. Non enim falso, aut parvo affectu dictum est: Quoniam melior est dies una in atriis tuis super millia.* Vide serm. Vener. Bedæ in Breviario Romano ad 4. Novembris, & Augusti iterùm in Manuali capite 14. & 15.

L. 5. de lib. arbit. c. 21.

I. Hunccine stimulum sibi subjecerunt

Digitized by Google

Sancti ut excitarent se ad fortiter in tormentis dimicandum, vel aliàs ad heroica virtutum opera patranda?

Exempla. R. Ita planè. Vide Sancti Adriani passionem 8. Septemb. & Sancti Symphoriani 22 Augusti. & plurium aliorum Martyrum. Vide 2. Machab. 7. Nec non discursum Sancti Pauli Apostoli ad Hebr. cap. 12. *Non sunt condigna passiones hujus temporis* (dicebat alio in loco Apost.) *ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis.*

Rom. 6.

Hoc quoque stimulo vehementer suos pungebat magnus ille Seraphici Ordinis Institutor Franciscus, cum diceret

Magna promisimus: majora promissa sunt nobis.

Servemus hæc: aspiremus ad illa.

Voluptas brevis: pœna perpetua.

Modica passio: gloria infinita.

Multorum vocatio: paucorum electio.

Omnium retributio.

Sulpit. in ejus vita. S. Martinus moriturus supinus oculis in cœlum intentis orabat, cumque discipuli peterent, ut conversa corpore tantisper, dum remitteret vis morbi, pronus conquiesceret: *Sinite me*, inquit, *cœlum potiùs quàm terram aspicere, ut suo jam itinere iturus ad dominum spiritus dirigatur.*

S. Magdalena non tantùm oculis, sed & corpore toto quotidie septies ab Angelis elevabatur in cœlum, ibique cœlestis melodiæ musicam audiebat, ut habet ejus vita.

Affectus Infrà p. 2. c. 5 lect. nic. in fine Locus est hic aptus ad exclamandum: *O filioli mei, quid est Paradisus? quid est vita æterna? quid cœlum? quid est finis hominis?* &c. Pro affectibus in hac materia excitandis idoneum est caput 35. soliloq. & 24. Manual. S. Augustini.

LECTIO QUINTA.

De numero salvandorum.

I. MIror an magnus futurus sit salvandorum numerus?

R. Indubiè. Nam S. Joan. Apocal. 7. vers. 9. postquam recentuisset ex populo Israel 144. millia, subdit: *Post hæc vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum & in conspectu Agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum.*

Porrò turbam Beatorum magnam fore colligere licet ex ingenti numero solorum Martyrum, qui tamen cæteris Sanctis minor est. Nam sub uno Diocletiano quolibet mense cæsa sunt 17. millia Martyrum, multiplica hunc numerum per decem annos quibus ea persecutio duravit, invenies vicies centum millia, sive duos milliones Martyrum sub uno Imperatore. De Sanctis verò Confessoribus, si cum Martyribus conjungantur, penè fidem excedit, quod in lib. revelationum S. Birgittæ legitur: *Si mensurares terram centum pedum in longitudine, & totidem in latitudine, ut seminares eam plenam granis tritici, quodlibet verò granum daret fructum centuplum, adhuc essent plures Martyres & Confessores Romæ à S. Petri tempore usque ad Cælestinum*, nempe illius ætatis summum Pontificem. Quid igitur erit ab Adam usque ad nostra tempora, & non in una tantùm urbe Roma, sed in universo terrarum orbe, non unius tantùm ordinis aut chori Sanctos recensere, sed omnes Patriarchas, Prophetas, Apostolos, Martyres, Confessores, omnis generis, ætatis, sexus, & conditionis justos & electos? C. 27.

Suspice cœlum (dixit Abrahæ Deus) *& numera stellas si potes, sic erit semen tuum. Benedicam tibi & multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, & velut arenam quæ est in littore maris.* Hæc autem Divina promissio non tam ad carnalem, quàm ad spiritualem referenda est propagationem, uti censet S. Augustin. lib. 16. de civit. Dei cap. 23. *Illa enim repetita comparatione cœlestium stellarum*, inquit, *mihi magis promissa videtur posteritas cœlesti felicitate sublimis.* Gen. 15. 5 Gen. 22. 17.

P. Franciscus Arias è Societate JESU l. 3. de imit. Christi c. 32. & seqq. per singula sæcula, Provincias, & persecutiones discurrendo, ostendit ingentem fuisse numerum Martyrum, ac tandem in fine c. 35. concludit facilè quolibet die annumerari & coli posse triginta millia Martyrum; quæ si per sedecim sæcula huc usque elapsa multiplices, efficient undecim milliones Martyrum. Idem censent alii apud Genebrardum in Psal. 38. vers. 4.

Ex

Digitized by Google

Ex quibus omnibus æstimare licet quòd in fine mundi omnium omninò Sanctorum & electorum, qui quovis sæculo, ubivis gentium vixerunt, numerus aliquot centenos milliones conficiet; quæ est turba maxima, & quam reverà nemo dinumerare potest.

I. Eritne etiam magnus reproborum numerus?

R. Erit sanè longè major reproborum numerus, qui plures non tantùm centenos, sed etiam millenos milliones efficiet. Sæpè enim ex mille hominibus, imò ex decem millibus vix unus salvatur.

I. Possesne hoc probare aliquibus revelationibus?

Exempla.

R. Possum. Cùm D. Bernardus Abbas Clarevallensis ab hac vita migrasset, quod contigit ann. Domini 1153. Indict. I. 3. Kal. Septemb. horrenda visio Episcopo Lingonensi facta est.

Paucitas salvandorum mira.

Apparuit ei namque Eremita quidam mortuus, quem viventem olim noverat, qui divino timore compunctus, ante aliquot annos, cùm esset Decanus dives & nominatus omnia contemnens, Eremitorium pro Christi amore intravit. Quem cùm de statu suo, & divini judicii districtione interrogasset, ille respondit: *Ea hora in qua ego de corpore migravi, triginta hominum millia ab hac luce transierunt, ex quibus Bernardus Clarevallensis Abbas, qui eadem hora obiit, unà mecum ad cælos evolavit, tres alii ad Purgatorium missi sunt, cæteri omnes per (ententiam judicis condemnati, ad infernum perpetuò cruciandi descenderunt.*

Ioa. Trith. in chron. Monasterii Hersaug. ad anno. 1160.

S. Simon & ex eo S. Nilus Abbas apud Baron. tom. 10. anno Christi 976. asserunt ex decem millibus vix unam animam salvari. Ex Annalibus Franciscanorum refert Platus Franciscanum quendam nomine Bertholdum Concionatorem insignem vi & spiritu dicendi mulierem peccatricem eò contritionis adegisse, ut in concione mortua ceciderit. Hæc posteà precibus ejus resuscitata dixit: *Cùm apparui ad Dei tribunal, adducta sunt eò sexaginta animarum millia, quæ toto orbe è vita excesserant, atque ex his tres tantum additi fuerunt Purgatorio, reliqua omnes ad ignem æternum damnata.*

L. 1. de bono status Relig. c. 5.

Vid. de hac materia apud Bellarm. in opusc. de æterna felicit. l. 3. c. 6. 7. 8. 9.

Quàm densi ergò flocci nivis hyeme cadunt ex aere, tam densa hominum turba quotidie descendit ad tartara.

Heu filioli mei quis hæc audiens non expaveſcat? Quis toto corpore non contremiscat? Quis, inquam, non decernat piè & sanctè vivere, suæque saluti consulere? præsertim cùm audit illud Christi: *Intrate per angustam portam, quia lata porta & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, & multi ingrediuntur per eam. Quàm angusta porta, & arcta via quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam?* Et iterùm: *Multi sunt vocati, pauci verò electi.* Mat. 7. 13. Matt. 20.

I. Quæram cum vestra bona venia rursùm unam quæstionem: An videlicet numerus salvandorum non sit futurus major numero damnatorum, loquendo de solis Catholicis?

R. Quæstio hæc non minus est utilis quàm curiosa; Censent nonnulli plures ex eis salvari; non modò parvulos (hi enim omnes penè salvantur, cùm omnes penè baptizentur) sed & adultos; eò quòd plerique omnes in fine vitæ suæ suscipiant Sacramenta, quibus peccata omnia expiant, itaque expiati in statu gratiæ & salutis decedunt: suscipiunt, inquam, Sacramenta, si unquam, at certè tunc cum seria & exacta præparatione. Favet parabola nuptiarum regni cœlestis à quibus unus solus ex invitatis exclusus fuit, eò quòd non haberet vestem nuptialem. Matt. 22. ubi unus ille repræsentat totam multitudinem reproborũ.

Ita Suarez de Deo trino & uno l. 6. c. 3.

Verùm ex adverso plures ex Catholicis adultis damnari quàm salvari, suadere videtur ratio & auctoritas luculentiùs fundata in Scripturis & sanctis Patribus.

Plures etiam à Catholicis damnandi, quam salvandi.

Ratio 1. Quia longè plures fuere damnati tam in statu legis naturæ; utpotè in quo omnes periere per diluvium, ex quo solus Noe justus cum suis filiis, eorumque uxoribus evasit: quam in statu legis Mosaicæ; utpotè in quo omnes egressi ex Ægypto, putà sexcenta hominum millia & ampliùs ob murmur & peccata perierunt in deserto, tantùm duo, puta Josue & Caleb ingressi sunt terram promissam: Filii autem pereuntium qui ingressi sunt eandem, non fuere meliores parẽtibus.

Ratio 2. Quia longè major pars Christianorum vivit in statu peccati mortalis:

lis : juxta regulam autem S. Augustini, sicut quis vixit, ita & moritur; ut rarò qui malè vixit, benè moriatur, & vice versa.

I. Sed omnes recipiunt Sacramenta in fine vitæ.

Multi etiã in morte malè suscipiunt Sacramenta.

R. Certè non omnes: nam quàm multi in præliis, in navibus, in montibus peregrè moriuntur absque Sacramentis? Rursùm ex iis qui suscipiunt, multi ea malè suscipiunt, ac proindè peccata non expiant: multi enim laborant ignorantia crassa articulorum fidei, quos explicitè scire & credere tenentur, æquè ac Sacramentorum: præsertim ignorant efficax propositum abstinendi à peccatis requiri, ut quis sit capax absolutionis, & nesciunt quàm fortis & constans resolutio animi requiratur, ut propositum censeatur esse absolutum & efficax qui est eheu! multis lapis offensionis & petra scandali. Alii, esto sciant necessaria salutis, tamen vivunt incurii suæ salutis, toti intenti colligendis divitiis, & dignitatibus, fabricandis domibus, parandis hortis & vineis, &c. ut rarò vel nunquam de Deo & vita æterna, deque conscientia sua cogitent, nisi in Paschate, quando coguntur præcepto Ecclesiæ confiteri, & communicare. Alii irretiti sunt usuris, simoniis, bonis injustis, quæ restituent nunquam, neque intendunt restituere. Alii habent pellices, vel impliciti sunt obscœnis amoribus, ut iis se expedire nequeant, quia seriò se expedire nolunt. Alii fovent lites, rixas, & odia immortalia, quibus tandem immoriuntur.

3. Propositũ efficax emendationis vim, res ardua & difficilis.

Denique multi, esto sciant propositum efficax requiri ad absolutionem; tamen illud procurare & habere non satagunt, sed habere se simulant; imò sibi ipsi falsò persuadent. Est enim propositum hoc arduum, res seria, ardua, sublimis, & difficilis: multi autem nolunt vim sibi adhibere, & ad rem tam arduam totis viribus conniti, præsertim in morbo & articulo mortis, cùm ratio, judicium, sensus, & vires hominis debilitantur, & sopiuntur: undè ex habitu tot annorum in morte formant propositum tale quale solent in Paschate, scilicet superficiale, verbale & inefficax. Et interim plerique Catholicorum, qui vitam dissolutam & in peccatis mortalibus ferè duxerunt huic ultimæ actioni, tamquam certæ & securæ ad vitam æternam dispositionis præsidentes in utramque aurem dormiunt. *Hæc enim justa animadversione punitur peccator, ut qui vivens oblitus est Dei, moriens obliviscatur & sui.* Et Sanctus Augustinus libr. 3. de libero arbitrio. *Illa est pœna peccati justissima, ut qui rectum facere cum posset, nolit, amittat posse cùm velit.*

I. Ut video, hoc quod dicis de proposito efficaci emendationis, quod multis deest, res est magni momenti; propterea velim scire quibus indiciis colligas multos carere hoc serio proposito?

Multis deest propositum serium emendandi se.

R. Hoc colligo ex tribus potissimùm indiciis: primum est, quòd hoc propositum obiter semel eliciant in Paschate, ad hoc ut confiteantur, quia ad hoc à Pastoribus coguntur: unde hoc propositum magis extortum est & coactum, quàm liberum & spontaneum: hinc mox à Paschate & confessione ad suas cupiditates, & vitia, & scelera redeunt, uti multi redeunt ad eadem post confessionem in periculo mortis peractam, si periculum hoc evadant, & convalescant: qui reditus signum est propositum illud fuisse coactum, & metu mortis extortum, non sincerum & serium.

Secundum, quia multi malos habent habitus inebriandi se, fornicandi, &c. rixandi, pejerandi, maledicendi, quos deponere nolunt, aut si volunt, non adhibent remedia ad rem tam assuetam defricandam necessaria. Porrò præ reliquis vitiis in hominibus dominatur luxuria & superbia: Hæc duo ut frequentissima, ita potentissima sunt, implentque infernum.

Tertium, quia multi habent principia politica aut vitiosa, proposito huic directè contraria, in quibus à puero enutriuntur, adolescunt, vivunt, & in ultimam senectutem pertrahuntur, à quibus puderet eos ob mundi reverentiam vel latum unguem discedere. v. g.

Principia politica.

Injuriam tibi & tuis factam talione esse vindicandam: Inglorium, vilem, & infamem esse qui id non faciat: Duellum, si offeratur, esse acceptandum, ne honor perdatur: In conviviis cuilibet ad æquales haustus propinanti esse respondendum, adeoque inebriandum.

Ante

Digitized by Google

Ante omnia consulendum esse statui, prolibus, familiæ: Ut statum honoremque retineas, vel augeas, omni modo enitendum, nec curandas leges Ecclesiæ vel Dei, si obstant: Imò Ecclesiam, Ecclesiasticumque statum, quia honore & splendore, quem ipsi ambiunt, superior est, deprimendum, eorum privilegia, immunitatesque convellendas. Vitam, fortunas tuendas esse præ omnibus, etiam cum dispendio legis Dei.

Fines regnorum cum aliquali detrimento fidei & Religionis Catholicæ ampliandos esse.

Servile esse & probrosum tolerare ignominias & calumnias.

Hæc autem dictamina & principia, oblatis occasionibus, sæpius actu cogitant, destinant, confirmant, ac nunquam deponunt, ne in confessione quidem, adeò ut si à Confessario de iis præcisè rogentur, respondeant se in iis perstituros: quia ubi agitur de honore, lucro, aut commodo, non curant conscientiam, nec Deum, nec infernum. Porrò hæc proposita habitualiter, imò virtualiter semper in iis manentia ex diametro repugnant proposito serio cavendi omnia peccata, Deique legibus per omnia obediendi.

I. Si ita est, cur ergo Concionatores sæpè hæc non docent? non explicant, non inculcant?

R. Indè est quòd urbes, populi, Principes manent in iisdem malis legibus, consuetudinibus, propositis, vitiis.

Væ propterea & ipsis Concionatoribus, qui communem tramitem explicandi Evangelia sequuntur, peccatoribus commendant Passionem Christi, misericordiam Dei, largitionem eleemosynarum, cultum B. Virginis, quòd illa sui cultores non finat perire, aliasque similes plausibiles materias prædicant: nec descendunt unquam ad vitia huic illive loco propria, ut contrà ea tonent & fulminent, eaque extirpent. Væ etiam Confessariis qui non medicos, sed palpones pœnitentibus suis se exhibent.

I. Habesne adhuc plures rationes assertionis tuæ principalis, qua dicis plures è Catholicis damnandos, quam salvandos?

4. R. Ita, sequitur 4. Esto aliqui in morte cõfitentes concipiant verum propositum emendationis, tamen post confessionem, si pluribus diebus, ut fit, decumbant, recurrit memoria pristinarum cupiditatum, quæ animum iis se pascere solitum ad consensum flectunt, ut in pravam cogitationem & delectationem morosam præteritæ & solitæ voluptatis illicitæ consentiat; præsertim quia dæmon tunc eandem menti objicere & retricare solet, gravissimeque hominem tentare in ultimo illo duello: permittit enim id dæmoni Deus justo judicio in pœnam scelerum & negligentiæ qua sani & vegeti cupiditates illas mortificare non curarunt, sed eis indulserunt quasi equus & mulus: quare tunc multi succumbunt, & pereunt. Cujus rei plura exstant funesta exempla.

Ratio 5. virtus, salus, & gloria cœlestis est res sublimis & ardua, superans omnes naturæ vires: ex altera parte, hominis natura per peccatum corrupta, & planè ad res terrenas depressa est, tamque vivi sunt in ea affectus terreni & cupiditates opum, honorum, commoditatum & delitiarum, ut vix apprehendat aut capiat res cœlestes, multò minus ad eas se erigat, & totis viribus connitendo assurgat. 5.

I. Numquid ergo fortis & efficax est gratia Dei?

R. Ita quidem, sed in homine lapso perinde se habet ac medicina in homine infirmo & prostrato, ut illum vix erigere queat; &, si erigat, facilè rursùm collabatur & corruat. Unde concludo facile esse cuilibet in hac generali corruptione, inter tot occasiones carnis, mundi, & dæmonis labi in aliquod peccatum mortale: ex eo autem resurgere per pœnitentiam & propositum efficax, arduum esse & perdifficile. Atque hæ sunt duæ causæ, & quasi duo poli, in quibus vertitur hujus quæstionis cardo, puta damnandorum multitudo & salvandorum paucitas. Gratia Dei in homine lapso qualis.

Quod autem ab initio dixi hanc sententiam in Scripturis & Patribus habere fundamentum, probo. Primò sacra Scriptura dicit: *Multi sunt vocati, pauci verò electi*. Ubi passim Interpretes docent plures Christianos damnari, paucos salvari. Ita Orig. Euthym. Beda, Haymo. S. Th. Lyran. Abulen. Dionys. Arias Montan. & alii. Matth. 20. n. 16.

Insuper clara sunt verba Christi supr. allegata ex Matth. 7. *Intrate per angustam portam*;

Digitized by Google

tam: quia lata porta, spatiosa est via, &c. Vide Bellarm. in opusc. de æterna beatitudine libr. 3. cap. 6. & seq.

Accedit auctoritas Patrum. S. Augustinus l. 3. cont. Crescen. c. 66. *Ipsi*, ait, *boni verique Christiani, qui per seipsos multi sunt, comparatione malorum falsorumque itidem pauci sunt. Sic multa grana quibus horrea multa complentur, pauca dicimus in comparatione palearum*. S. Gregorius hom. 19. in Evang. *Ad finem plures veniunt, sed ad cœlestia regna pauci perducuntur*. Quod, quid est aliud quàm *multi vocati, pauci electi*? Sed ut finem huic disputationi imponamus, lubet audire aureum eloquentiæ Græcæ flumen S. Chrysost. hom. 46. ad populum. *Quot*, inquit, *putatis esse in hac civitate nostra*? Antiochia) *qui salvi fiant*? *infestum est quod dicturus sum, dicam tamen: non possunt inveniri in tot millibus centum qui salventur, quin & de his dubito. Quanta enim in juvenibus malitia, quantus in senibus torpor*? &c.

Hæ rationes & hæc sententia magnum nobis de salute injiciunt metum, sanctumque timorem. Conscientiam suam seriò quisque indaget, & dicat: si tantus est damnandorum Christianorum numerus, eheu! Numquid fortè unus ero ex illis? Quis non timeat? quis non inter paucos esse satagat? quis non salutem suam assecurare conetur? quis non ejus pericula studiosè devitet? Si animam perdimus, totum perdimus, si beato fine, qui est vita æterna, excidimus, irrevocabiliter, eheu! in omnem æternitatem excidimus. Actum est. Ex adverso si animam salvas, salva tibi sunt omnia, quia in æternum feliciter vives. Et hæc est utilitas hujus quæstionis quam dicebam initio.

LECTIO SEXTA.

Explicatio hujus verbi Amen.

I. QUid sibi vult, & cur adjicitur ista conclusio *Amen*?

R. Ut fidei & confessionis Christianæ testimonium apud nos indubitatum esse ac solidum demonstretur. Tantundem enim est, ac si dicas: hæc veritas est, id est, omne id quod dictum est, verum est, certum est, indubitatum est: Ita credo & profiteor.

I. Quid in summa complectitur Symbolum in duodecim articulos partium?

R. Complectitur breviter & dilucidè veram Dei & rerum divinarum cognitionem ad salutem necessariam; tradit enim Dominum Deum (quo nihil majus, aut sapientiùs, aut melius potest excogitari) unum in essentia seu natura divina, & trinum in personis esse, utpotè Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, ita ut hi tres unum sint, verus, æternus, immensus, & incomprehensibilis Deus. Fit hic summaria recapitulatio Symboli.

Huic sanctissimæ & individuæ Trinitati respondent partes Symboli tres præcipuè.

Prima agit de prima in Divinitate persona & de admirabili opere creationis, & hoc in primo articulo.

Secunda de secunda persona & de ineffabili Incarnationis Verbi, & redemptionis humanæ mysterio in sex articulis sequentibus.

Tertia tandem quæ usque ad finem Symboli protenditur de tertia sanctissimæ Trinitatis persona, qui est Spiritus Sanctus fons & origo omnis sanctitatis, à quo accepta peccatorum remissione, Ecclesia sanctificatur, & deinceps glorioſam præstolatur resurrectionem, & vitam æternam.

I. Estne satis Christiano ea sola credere, quæ expresè complectitur Symbolum?

R. Primùm ea quidem quæ Symbolo traduntur, cuivis credenda & apertè confitenda sunt. Secundò & illa quæ simul universa Scriptura Divina seu Canonica complectitur. Tertiò itidem quæ partim ex Scripturis eisdem, velut fontibus ritè deducuntur. Quartò & illa pro Sacrosanctis habenda, firmissimaque fide retinenda sunt, quæ Spiritus Sanctus credenda nobis revelat, pronunciatque per Ecclesiam, quæ *columna est & firmamentum veritatis*. 1. Tim. 3 v. 15.

Finis primæ partis Catechismi.

SE-

Digitized by Google

SECUNDA PARS CATECHISMI,

DE SPE ET ORATIONE.

CAPUT PRIMUM.

LECTIO PRIMA.

De Spe, & Desperatione.

I. QUæ est secunda Pars Doctrinæ Christianæ, sive Catechismi?

R. Illa quæ de Spe tractat & Oratione.

I. Quis ordo & quæ connexio hujus secundæ partis cum prima?

Connexio hujus 2. partis cum prima.

R. Ex fide, quæ propriam nobis imbecillitatem, Deique omnipotentiam & misericordiam demonstravit; oritur spes & fiducia non in propriis viribus, sed in Deo, ex qua homo ad Deum orandum accedit, & ideò quæ speranda sunt, optimè oratione explicantur, de qua in consequentibus dicetur.

I. Quid est spes?

Spes.

R. Spes est virtus à Deo infusa, per quam certa cum fiducia nostræ salutis & æternæ vitæ bona expectantur.

I. Cur dicis quòd Spes sit *virtus*?

S. Tho. 1. 2. q. 17. a. 1. o.

R. Quia illa dat nobis robur & fortitudinem, ut inter præsumptionem & desperationem medii, firmo vestigio consistamus.

I. Quid est igitur *præsumptio*?

Præsumptio.

R. Est præfidentia temeraria, qua peccatores non obstante peccatorum suorum ingenti multitudine certò sibi persuadent vitam æternam se consecuturos; aut si vitam quandoque in melius mutare proponant, id nihilominùs ita de die in diem differunt, atque si certi forent & securi de dono pœnitentiæ semel accipiendo.

S. Tho. 2. 2. q. 20. & 21. o.

I. Estne magnum hoc præsumptionis peccatum?

Præsumptionis peccatum magnum est.

R. Ita, maximum. Quemadmodum enim Deo Optimo, Maximo misericordiam & bonitatem attribuere necessum est, ita justitia, quæ ei similiter essentialis est, nullo modo privari potest.

I. Quinam sunt illi qui peccant hoc peccato præsumptionis?

R. Illi maximè qui abblandientes sibi in peccatis ad quæ affectum retinent, jactant Dei misericordiam esse infinitam, quòd nos non fecerit ad perdendum; quòd cœlum non sit pro capris aut anseribus. Et hoc præcipuè locum habet in iis qui vitiis carnalibus detinentur irretiti; nec non in modernis hæreticis, quibus spiritus (ut ipsi volunt) testimonium reddit spiritui eorum, quòd sint filii Dei, & quidem testimonium tale, cui non possit subesse falsum.

Sup. p. 1. c. 11. post fect. 1.

I. Cujus potissimùm rei submonendos putas securos illos homines?

Cujus rei præsumtuosi monendi.

R. Ejus quod Sapiens dicit: *Ne dixeris peccavi, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor. De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adjicias peccatum super peccatum. Et ne dicas; miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim & ira ab illo citò proximant, & in peccatores respicit ira illius. Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subitò enim venit ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Et quod Apostolus prædicat: *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundùm opera ejus.*

Eccl. 5.

Rom. 2.

Præsumptuosi animas suas magno discrimini exponunt.

I. Exponuntne magno discrimini animas suas qui pœnitentiam usque ad extremum vitæ differunt?

R. Ita. *Impœnitens quidam & sceleftus homo,*

Exempli.

Digitized by Google

homo, qui per totam vitam nequiter vixerat, jactare solebat se in ultimo articulo, tribus tantùm verbis recitatis, salvum fore. Hic tandem necdum adeo senex, equo pontem diffractum transiens, titubante equo, cum illum erigere conaretur, nec posset, sed necessario se in aquas casurum præcipitem videret, laxatis habenis cadens exclamat: auferat omnia dæmon, atque cum his tribus verbis suis immersus periit.

I. Quid est ergò hoc quod dicis in definitione spei, *certa cum fiducia*?

S. Th. 2. 2. q. 18. ar. 4. O. R. Certitudo hæc non est fidei, uti sibi persuadent hæretici, de quibus suprà, sed spei, scilicet cum timore nostræ infirmitatis & instabilitatis conjuncta, quamvis ex parte Dei certissima sit. Vide ep. 22. l. 6. S. Gregor. quæ est ad Cubicularium Augustæ.

I. Quid est *desperatio*?

Desperatio. R. Est diffidentia de misericordia Dei, qua peccator sibi persuadet non remittenda peccata; vel quòd ea majora sint, quàm ut veniam consequi possit.

I. Habesne exemplum alicujus qui desperavit taliter ut dicis?

Gen. 4. R. Ita. Cain qui fratrem suum occiderat, dicebat: *major est iniquitas mea, quàm ut veniam merear.*

I. Quid desperabundis proponendum est?

Desperabundis proponenda Dei misericordia. R. Misericordia Dei, de qua nos sup. p. 1. c. 11. l. 1. ejusque bonitas infinita, qui non vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat. Declaretur eis; quòd *misericordia Domini plena sit terra*: quòd hanc loquantur & commendent passim Scripturæ sanctæ, præsertim Evangelicæ, omnia Incarnationis Dominicæ mysteria, omnia Sacramenta & remedia pro peccatis à Christo Domino Redemptore nostro instituta; Denique quod nullum peccatum Deo magis exosum sit quàm desperatio.

I. Habesne istius rei exemplum?

Exempli. R. Habeo: *Deus loquens S. Virgini Catharinæ Senensi ait: Peccatores, qui in mortis extremitate desperant de misericordia mea, multo gravius me offendunt, & magis mihi displicent hoc uno peccato, quàm omnibus aliis iniquitatibus, quas unquam commiserunt: qui enim desperat, contemnit apertè ipsam misericordiam meam, & perversè existimat iniquitatem suam majorem esse, quàm sit eadem misericordia & bonitas mea. Unde detentus hujusmodi peccato, non dolet de offensa in me admissa, sed dolet de irremediabili suo malo. Qui si in veritate doleret quòd me offendisset, atque contempsisset, & in misericordia mea fideliter speraret, ipse eam certissimè inveniret: quoniam in infinitum major est ipsa misericordia mea, quàm sint omnia peccata, quæ unquam fuerunt commissa vel quæ committi possunt ab aliqua creatura.*

Bloss. Manil. spirit. c. 3.

I. Numquid variè peccatur peccato desperationis?

Peccatu desperationis variè peccatur. R. Ita. Primò quidem peccant illi omnes qui magnitudine scelerum suorum territi veniam a Deo obtinere desperant (de quibus proximè diximus) ita se gerentes cum fratricida Cain, & Christi traditore Juda, tanquam major esset iniquitas eorum, immensa Dei bonitate; & quasi mors unigeniti Filii Dei non sufficeret ad exsolvendum quæ ipsi rapuerunt.

Insuper & illi peccant in spem, qui considerata vehementia pravæ cupiditatis suæ, & ad benè agendum imbecillitate, superare eam per Dei gratiam desperant; de quibus dicit Apostolus: *Hoc igitur dico & testificer in Domino, ut jam non ambuletis sicut & gentes ambulant, &c. qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam. Vos autem non ita didicistis Christum*, q. d. Vos hoc non ita didicistis in Christi schola, in Christianismo, scilicet ita luxuriari sicut gentes faciunt, quæ spem vitæ æternæ non habent; sed potiùs didicistis in Christo, sive in Christianismo, concupiscentiis vestris fortiter resistere, scientes & bene rationabiliterque confidentes, quòd Deus gratia sua non deerit iis, qui imbecillitatis suæ conscii cum magna animi demissione ad eum pro auxilio recurrunt, sicut in Christianismo docetur. Ephes. 4.

Tertiò, huc accedunt illi, qui expensa magnitudine cœlestis gloriæ & Vilitate humanæ conditionis tanti animi non sunt, ut ad æternam gloriam audeant aspirare; quia videlicet omnipotentiam & immensam bonitatem Dei non satis considerant. Contra quos desperantes dicit Sapiens:

Digitized by Google

Eccli. 16. piens: *Omnis misericordiæ facit locum unicuique secundùm meritum operum suorum, & secundùm intellectum peregrinationis ipsius. Non dicas: à Deo abscondar, & ex summo quis mei memorabitur. In populo magno non agnoscar: quæ est enim anima mea in tam immensa creatura?*

Matt. 20. I. Quid ejusmodi desperabundis allegandum est pro eorum consolatione?

R. Quod olim discipulis suis Dominus: *Nonne duo passeres asse veneunt, & unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro? Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergò timere, multis passeribus meliores estis*
Luc. 12. *vos.* Et apud Lucam: *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Vide hom. 2. S. Joannis Chrysost. super Matth. ante medium.

Nec illi satis bonæ spei sunt, qui culicem excolantes (hoc est minima peccata magnifacientes) ita cum bono Deo agere volunt, ac si Pater noster non esset, sed rigidus aliquis tyrannus, & tanquam sophista quispiam vocularum per insidias captator, qui non animum nostrum, sed calcaneum observaret. Illi, inquam, meritò inter desperabundos reponendi sunt, propterea quòd non sentiant de Domino in bonitate, nec habeant illam opinionem, & illum sensum de infinita ejus misericordia, quem debent, & quem vult Deus illos habere.

I. Et quis est ille sensus, quem vult Deus nos habere de divina bonitate & misericordia?

Psal. 102. R. Ille ipse est quem exprimit Psaltes. *Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se, quoniam ipse cognovit figmentum nostrum.* Et: *Tu Domine suavis & mitis, & multæ misericordiæ omnibus invocantibus te.*
Ps. 85. 5

I. Undè oriuntur communiter scrupuli?

Scrupuli undè? R. Non tantùm ex spei defectu, sed ex imperitia hoc malum oritur, & tunc eruditione Christiana fabandum est, quandoque verò ex mala corporis habitudine, & tunc Hypocratis fomenta applicanda.

Quinto loco veniunt inter desperabundos censendi negotiosi illi venatores rerum temporalium, qui nimia sollicitudine hujus vitæ subsidia conquirentes, metuunt etiam in abundantia hæc sibi defutura, quasi nulla esset in cœlo Numinis providentia; cùm tamen illa præbeat fœnum jumentis, & escam pullis corvorum invocantibus eam. Sanè considerandum illis esset, quòd *primùm quærentibus regnum Dei & justitiam ejus, omnia necessaria hujus vitæ adjicientur*, secundùm Christi Domini promissum. Vide c. 6. Marc.

Sextò, illi in Deum sperare non assuescunt, qui carnalibus cupiditatibus immersi, vel certè magnis aliis facinoribus implicati, promissiones Dei, quibus spes erigenda est, rarò aut nunquam veraciter expendunt: & idcircò cùm ad vitæ extrema devenerint, facillimè de Dei bonitate desperant.

Extremum tandem desperatorum agmen claudant qui arma & clypeum abjiciunt, id est, ad orationem pigriores sunt, spem deponentes, quòd in longum differri videatur, id obtinere sperant. Contra quos dicitur ab Apostolo, quòd *Abraham longanimiter ferens adeptus est repromissionem.* Heb. 6.

LECTIO SECUNDA.

De bonis operibus.

I. Quid nos agere convenit, ut in spe bona perseveremus?

R. Hoc ipsum quod agere vellemus, si omnimodam securitatem capessendi regni cœlestis haberemus.

I. Possesne exemplo aliquo declarare, quòd hoc aliquem interdum juverit?

Exempli. R. Ita. *Quum enim quidam anxius inter spem & metum frequenter fluctuaret, & quadam vice mœrore confectus, in Ecclesia ante quoddam altare sese in oratione prostravisset, hæc inter se revolvit, dicens: O si scirem quòd adhuc perseveraturus essem: statimque audivit intus divinum responsum: Quid, si hoc scires, facere velles? Fac nunc quod tunc facere velles, & bene securus eris. Moxque consolatus & confortatus, divinæ se commisit voluntati, & cessavit anxia fluctuatio, noluitque curiose investigare, ut sciret quæ sibi essent futura, sed magis studuit inquirere, quæ*
Thom. à Kempis de Imitat. Christi. l. 1. c. 25.

esset

esset voluntas Dei beneplacens, & perfecta ad omne opus bonum.

I. Dic verò magis in specie quod est opus bonum, quòd facere debemus, ut bona spe freti esse possimus?

Quid agendum ut rectè speremus.

R. Sæpè confiteri, ut puram & mundam habeamus conscientiam, cum firmo & efficaci proposito vitæ melioris; Nimirum sapienter dixit Gregorius: *De omnipotentis Dei misericordia ordinatè confidit, qui hoc quod peccando deliquit, pœnitendo, & non repetendo corrigit.*

In lib. 1. Reg. c. 3.

Secundò, frequenter etiam communicare, ut virtute istius Sacramenti fortes simus ad malo resistendum, & amplectendum omne bonum.

I. Cur in hac materia spei tam studiosè mentionem continuam ingeris operis boni?

R. Respondet & addit consequenter & præcedentia Gregor. *Quisquis aliter, non spe, sed temeritate impellitur.* Notent hæc temerarii nostri hæretici, & desinant de sua fide speciali sibi abblandiri.

I. Affer mihi exempla Sanctorum, qui in hac spe bona excelluerunt?

Exempla.

R. Habes in primis Tobiam seniorem, cujus cùm vitam & simplicitatem irriderent, eique insultarent parentes & cognati, dicentes: *Ubi est spes tua, pro qua eleemosynas & sepulturas faciebas?* Tobias increpabat eos, dicens: *Nolite ita loqui: quoniam filii Sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quàm Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo.*

Tob. 2.

Secundò, Prophetam Job, qui tantis tentationum procellis pulsatus, velut cautes immobilis spe inconcussa stat, & animum totum in corpore lacero gestans loquitur quod mens suggerit, & dicit: *Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo.*

Job 13.

I. Perpaucos his similes reperies.

R. Verum est, & ideò paucos sanctos invenies, qui ad finem usque in exercitio bonorum operum perseverent cum spe bona; & consequenter pauci sunt, etiam ex Catholicis, ut nuper diximus, qui salvabuntur.

I. Ergone pro desperatis habendi sunt multi, quos timore Dei posthabito videmus in flagitia quævis pronos ruere?

R. Minimè verò; sed magis oportet pro iis orare, & quod in nobis est, ad rectam vitæ semitam salutaribus monitis reducere. *De quocumque pessimo in hac vita constituto non est utique desperandum, nec pro illo imprudenter oratur, de quo non desperatur.*

Aug. l. 2. retract. c. 19.

I. Possumusne etiam aliud sperare, quàm vitam æternam?

R. Ita: salutis nostræ auxilia, ut puta gratiam Dei & virtutes, quibus quasi mediis vitam æternam consequemur.

Quæ sperare liceat.

I. Nihilne temporale sperare licet?

R. Imò necessaria etiam hujus vitæ subsidia sperare licet.

S. Th. 1. 2. q. 7. a. 3. ad 2. & 2. 2. q. 17. a. 2. O.

I. Quo pacto obtinebimus ea quæ speramus?

R. Oratione.

CAPUT II.

LECTIO PRIMA.

De Oratione.

I. QUid est Oratio?

R. Est mentis in Deum elevatio, per quam vel mala à nobis averti deprecamur, vel bona nobis aliisque petimus, vel Deo benedicimus.

S. Th. 2. 2. q. 83. a. 1. in corp. Ex Jo. Damasc.

I. Quonam pacto refertur oratio ad spem?

R. Quia oratione tanquam expressione desiderii nostri ad Deum accedimus postulaturi quod speramus.

I. Quis orandus est?

Quis oratione interpellandus.

R. Deus Opt. Max. quem agnoscimus omnis boni perfecti collatorem, ut ipsa etiam loquitur naturæ vis insita in mentibus hominum. Vide Jonæ Prophetiam c. 1. Ipse solus est supremus rerum omnium Dominus, qui facit omnia quæcumque vult in cœlo & in terra; qui nullo indiget, sed uti dives in omnes qui invocant illum effundit omnipotenti dextra gratiæ & gloriæ munera petentibus.

S. Th. 2. 2. q. 83. a. 4. O.

I. Ergo à diabolo, ab idolis, à magis nihil petendum est?

R. Optimè dicis. Nam si à Deo solo bona cuncta procedunt, & solus negotia salutis nostræ potest promovere, uti Creator & Salvator noster, quid juvat ad

Digitized by Google

vat ad eum recurrere, qui in nostram pridem conjuravit ruinam, cujus beneficia sunt nocentiora omni, quod possit nobis inferri, detrimento?

I. Numquid etiam Sancti cum Christo regnantes à nobis rectè invocantur?

Sancti invocandi. Vide Catec. Rom. p. 4. c. 6. §. 3.

R. Hoc ita certum est in Ecclesia Dei, ut piis nulla de eo dubitatio possit accedere. Invocamus autem Sanctos, sive homines, sive Angelos, non ut vota nostra per se adimpleant, sed ut preces nostras comprecando, & pro nobis intercedendo adjuvent. Deus enim bona quæ petimus, largitur, & à malis liberat per se immediatè & independenter à quolibet; Sancti verò uti Deo amici, & domestici familiares patrocinium nostri suscipiunt, suaque suffragia nostris adjungunt, ut facilius quod petimus, impetremus.

I. Potestne ejusmodi precationum diversitas notari in ipsis publicis Ecclesiæ orationibus?

R. Clarissimè. Ecce tibi instar omnium oratio, sive collecta in festo sancti Georgii Martyris: *Deus, qui nos B. Georgii Martyris tui meritis & intercessione lætificas, concede propitius: ut qui tua per eum beneficia poscimus, dono tuæ gratiæ consequamur. Per Dominum nostrum, &c.*

Et in Litaniis, cùm Deum compellamus, hac aut simili forma utimur:

Pater de cœlis Deus,
Fili Redemptor mundi Deus, } Miserere nobis.
Spiritus Sancte Deus. }
Exaudi nos Domine.
Libera nos Domine.
Parce nobis Domine.
Dona nobis pacem, &c.

Quando autem Sanctorum suffragia imploramus, dicimus: *Orate pro nobis, intercedite, adjuvate nos, &c.*

Quotidiana Ecclesiæ precatio ad Primam.

Sancta Maria, & omnes Sancti intercedant pro nobis ad Dominum: ut nos meremur ab eo adjuvari & salvari, qui vivit, & regnat in sæcula sæculorum.

Quæ, quàm sint diversa, quis non videt?

I. Suntne istæ Litaniæ in Ecclesia antiquæ?

R. Etiam, antiquissimæ, uti videre est in Concilio Aurelianensi sub Clodoveo anno 507. & in Tolet. V. anno 736.

I. Sciuntne Sancti se à nobis orari?

R. Indubium est, quin Sancti per claram Dei visionem omnia & singula quæ ad eos quoquo modo pertinent, sciant; nam cum Christo regnant in cœlo, curam gerunt Ecclesiæ militantis, uti vicarii & proreges sub eodem. *Vid. præfat. de Apostolis in Missali Rom.* S. Greg. 12. mor. c. 13. & 4. dial. c. 33.

I. Optantne etiam nobis cuncta prospera?

R. Planè. Nam si dives Epulo sollicitus erat in inferno, naturali saltem propensione pro fratribus, ne fortè ob flagitiosam quam ducebant vitam, ad easdem pœnas devenirent; quid nobis par erit censere de Sanctis in cœlo, qui sincera charitate, intimoque benevolentiæ affectu nos prosequentes, unicè desiderant nos eorum bonorum consortes fieri, quorum æterna securissimaque possessione perfruuntur. Luc. 16.

I. Rectène agimus Sanctorum patrocinia implorando?

R. Omninò, nam dum id agimus, profitemur eos Dei amicos & familiares, quòd apud Deum in cœlo gratiam inveneriut, & quod ejusdem nobiscum corporis sint membra. Quid? Si Apostolus Paulus in epistolis suis efflagitat suffragia Romanorum, Ephesiorum, Thessalonicensium, Colossensium, Hebræorum adhuc viventium, qui pro se etiam tum indigebant misericordia Dei; quid dubitamus Sanctorum preces & auxilia rogare, qui jam de sua immortalitate ac beata æternitate securi, pleni sunt charitate, gloria, potestate, ac favore cœlesti? præsertim cùm habeamus istius fundamentum in Scriptura, Patribus, & continuo Ecclesiæ usu ad nos usque derivato. Vide inf. p. 3. c. 2. l. 12.

I. Manifestantne aliquando Sancti aliquo miraculo, Deo placitum esse & sanctum, quod eorum patrocinia invocemus?

R. Ità sæpenumero. Vide Theodoret. l. 5. c. 4. & l. 8. ad Græcos, S. Ambr. serm. 60. S. August. l. 22. de civit. c. 8. S. Greg. l. 3. dial. c. 15. Greg. Turon. l. de gloria martyr. & passim vitas Sanctorum; necnon historiam Lauret. per Turselin. Miracula B. Mariæ Hallensis & Aspricolensis per J. Lipsium. Exempla.

Mar-

Digitized by Google

Sur. to. 6. 4. decemb.

Martino V. Pontifice anno Domini 1448. *accidit stupendum miraculum cujusdam nomine Henrici Kock Trajectensis viri in Hollandia degentis, cujus domus cum incendio absumeretur, ille effugiens nudus, primo motu periculum animadvertens, deinde suam pecuniam incendio absumi posse, rediit intra incendia etiam pecuniam extracturus, se crucis signo muniens, &*

S. Barbaræ invocatio in mediis flammis.

D. Barbaram invocans, licet ab imo pedum usque ad verticem fuerit adustus; nec minus intus quàm extra in corpore territus, assatique cadaveris speciem magis quàm hominis præ se ferret, cum verenda ejus ignis vorax absumpsisset, & hiantibus in inguine vulneribus etiam exta nudarentur cremata: nares quoque & clunes jam flamma voraverat: præcordia, venter, pectus, axilla, collum, & scapula, non modo adusta, sed inflexibilia quoque, ac ut ferrum rigida erant; à vertice denique capitis capilli cum carnibus defluentes; & ossa nudantes in genis hærebant, adeoque fuit crematus, ut ossibus vix modica adhæreret caro tanquam æthiopis nigra. Nam præter oculos, linguam & cor, quæ per crucis signum, ac B. Barbaræ intercessionem divina miseratione adhuc in suo vigore vivebant, nihil in eo manebat reliquum. Erat autem illi magna animi anxietas, quòd absque Sacramentis moreretur. Quæ res causa fuit, ut vivere Deo miserante permitteretur. Elapsus igitur tanto incendio, horrenda, quam diximus specie cùm fuisset, domum filiæ petit, accurrentesque omnes ad spectaculum hortabatur ad rerum contemptum mundanarum, prædixitque se acceptis Sacramentis mox obiturum. Hiabant viscera, erantque in eo omnia mortua, ut ad contactum nihil doloris sentiret. Adfuit interim Sacerdos, confessusque peracta absolutus, invocato Dei nomine, animam efflavit. Hæc qui adfuit narravit Confessarius Theodoricus Gorcomiensis oculatus testis.

S. Bon. de vita S. Fran. ci. c. 16. §. 2.

In castro montis Marani propè Beneventum mulier quædam S. Francisco peculiari devotione cohærens, viam universæ carnis intravit. Convenientibus autem Clericis nocte ad exequias, & vigilias cum psalteriis decantandas; subitò cunctis cernentibus erexit se mulier super lectum, & unum de astantibus Sacerdotem, Patrinum videlicet suum advocavit, dicens: Volo confiteri Pater. Ego enim mortua duro eram carceri mancipanda, & quoniam peccatum quod tibi pandam necdum confessa fueram. Sed orante, inquit, pro me S. Francisco, cui dum viverem, devota mente servivi, redire nunc ad corpus indultum est mihi, ut illo revelato peccato sempiternam promerear vitam. Et ecce vobis videntibus, postquam illud detexero, ad promissam requiem properabo. Trementer ergo trementi Sacerdoti confessa, post absolutionem receptam, quietè se in lecto collegit, & in Domino feliciter obdormivit.

I. Si Deus omnium bonorum auctor & donator, sine interprete precibus nostris occurrere valet, nonne supervacaneum est Sanctorum patrocinium?

R. Minimè. Nam multa Deus non concedit, nisi mediatoris ac deprecatoris opera & officium accesserit. Quod illustribus Abimelech, & amicorum Job, exemplis confirmatur; quorum peccata nonnisi Abraham & Job precibus condonavit. Adde ipsi Deo honorificum esse, quod ejus sanctis & domesticis honorem exhibeamus, quemadmodum Principi gratum est, si ejus legatis, vel etiam aulicis officia deferantur.

S. Aug. ser. 1. & 4. de S. Stephan. Gen. 20. Job. 42.

I. Sed nunquid doctrina hæc de invocatione Sanctorum, unius mediatoris Christi honori detrahit?

R. Minimè. Nam si Sancti vivorum precibus se se commendantes, quod nuper diximus, Christi mediatoris gloriam & dignitatem non imminuerunt; cur eorum, qui in cœlis sunt, Sanctorum deprecatio imminuat? Neque enim dum comprecatores adhibemus, mediatorem Christum excludimus. Imò verò orationem quamlibet Sanctis porrectam non concludimus aliter quàm *per Dominum nostrum Jesum Christum*, &c.

I. Dicunt hæretici id fieri inopia & imbecillitate fidei, ut Sancti internuntii & patroni adhibeantur.

R. Si hoc verum est, quomodo Centurio, qui à Domino singulari fidei præconio laudatus fuit, seniores Judæorum ad Salvatorem misit, ut laboranti puero salutem impetrarent?

I. Sed quomodò Catholici dicunt Missas

Digitized by Google

Matt. 8. Luc. 7.

sas de S. Maria, de S. Petro, de S. Rocho, &c. de Apostolis, de Martyribus, de Confessoribus, de Virginibus, &c.

R. Ad hoc respondebimus inf. p. 3. c. 4. in fine, & p. 4. c. 4. l. 14.

I. Undenam Sanctorum invocatio in Ecclesiam defluxit?

R. Ad id quod jam sup. notavimus sub initium hujus lect. de Litaniis accedit consuetudo ab Apostolis accepta, & in Ecclesia Dei perpetuò retenta, & conservata.

Ut verò Parochus instructior sit ad resutandos hæreticos, qui huic veritati adversantur, S. Hier. cont. Vigilant. & Damasc. potissimum legat.

Damasc. l. 4. de ortho. fid. c. 26.

I. Ad quos spectat orare?

R. Ad omnes qui superiorem agnoscunt, & aliquò, sive pro se, sive pro aliis, auxilio indigent. Hinc beati spiritus & alii Sancti pro nobis orant, & nos ipsi pro nobis, & aliis vivis & mortuis oramus. Mortui denique in Purgatorio pro se orant, & suffragia nostra vivorum exposcunt, magnis clamoribus ejulantes: *Miseremini mei, miseremini mei; saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.*

Job. 19.

I. Numquid etiam Christus Salvator noster orat pro nobis apud Patrem?

R. Ita. *Advocatum enim habemus apud Patrem* JESUM *Christum justum.*

Christus orat pro nobis quo sensu. 1. Jo. 2. & Jo. 14.

I. Quomodò intelligendus est Christus in cœlo pro nobis orare?

R. Primò, oratione interpretativa, scilicet exhibendo se & suas plagas, vulnerumque cicatrices, ac consequenter sua merita allegando divino conspectui; uti Doctores sentiunt; Idcircò enim resurgens has cicatrices retinuit; & in cœlum intulit, ut eas jugiter Deo Patri, quasi Pontifex & mediator noster, repræsentet, & per eas veniam & gratiam nobis obtineat.

Vid sup. p. 1. c. 6. l. 2.

Secundò: Christus orat pro nobis oratione propriè dicta, qua pro nobis in cœlis Patrem interpellat: oratione, inquam, non qua denuò mereatur vel impetret (qualis fuit dum viveret in terris) sed qua jam comprehensor rogat Patrem exigendo jus in vita hac promeritum sibique promissum, adeoque debitum, scilicet gratiam & salutem nostram: ea tamen reverentia, humilitate, & submissione, quam homo & creatura debet suo Creatori. Hoc significat Paulus in Ep. ad Hebr. ubi docet Christum esse Pontificem nostrum æternum in cœlis, *qui per proprium sanguinem introivit semel in Sancta, æterna redemptione inventa* c. 9. v. 12. & c. 7. v. 25. *semper vivens*, inquit, *ad interpellandum pro nobis.* Et Christus Joan. 14. v. 16. *Ego*, ait, *rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis.* Et Paulus Rom. 8. v. 34. *Christus* JESUS, *&c. qui est ad dexteram Patris, qui etiam interpellat pro nobis.* Quid est enim aliud rogare, interpellare, nisi, postulare, petere, precari, intercedere, orare, obsecrare pro nobis?

Ita Suar. in 3. p. disp. 45. sect. 2. ex PP.

Est tamen notandum, quòd in hac vita Christus oravit Patrem anxius, sollicitus, & cum lachrymis, jam verò Patrem orat lætissimus, liberrimus, & beatissimus: omnis enim humilitas, anxietas, & vilitas Christo glorificato indigna, jam ab ejus oratione removenda est.

I. Quinam potissimùm debent vacare orationi?

Qui potissimùm orationi vacare debent? Act. 6. 1. Tim. 4.

R. Episcopi & Ecclesiarum Prælati: sic enim Apostoli sentiebant: *Nos orationi & ministerio verbi instantes erimus.* Et Paulus ad Timotheum scribens, illumque Episcopum instruens: *Obsecro*, inquit, *primum omnium fieri obsecrationes*, q. d. O Timothee, ut tuo Episcopatu rite fungaris ad peccatorum salutem (propter quam venisse Christum, & in hac re Episcopum Timotheum debere Christo cooperari; & militare bonam militiam dixerat cap. præced.) scias primum Episcopi munus esse, orationi cum suis, & pro suis vacare, & te plus oratione, quàm prædicatione (quæ inter externa vitæ activæ officia primum est in Episcopo) effecturum: oratio enim infidelibus & peccatoribus lucem & gratiam, qua convertantur à Deo, impetrabit. Ita Chrys. ad illum Pauli locum. Et patet ex seqq. cur enim fieri velit orationes, causam subdit, dum ait: *Hoc enim bonum est, & acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri.*

Digitized by Google

I. Quænam à Deo petenda sunt in oratione?

Quænam petenda in oratione S. Tho. 2. q. 83. a 6.

R. Quicquid justum, decens, & salutare est, hoc desiderari, ac consequenter in oratione peti potest. Nam est regula, quam tradit S. Thomas q. 83. art. 6. in corp. ex Aug. ep. 162. ad Probam, quòd, quicquid est licitum desiderare, id licitum est orare: quod autem licitum non est desiderare, id neque à Deo petere honestum est.

Est nihilominus in his aliquis ordo, sive differentia: nam quædam sunt bona hominis spiritualia, quæ per se omninò bona sunt, & quibus nemo malè potest uti; talia sunt Dei honos & gloria, sanctificatio nominis ejus, regnum cœlorum: hæc sanè nobis primò & principaliter in oratione propositа esse debent.

Secundò, media ad vitam æternam conducentia, uti sunt spiritualia gratiæ auxilia, virtutes tum supernaturales, aut infusæ, tum morales aut acquisitæ, earumque actus.

Tertiò, bona corporis, divitiæ, honor, gloria, potestas inter homines, & similia, quæ non tam quia per se bona sunt & utilia, quàm uti sunt instrumenta, ad aliud hominis bonum comparandum, postremo loco in oratione reponuntur, ut videre licebit in expositione orationis Dominicæ: est enim oratio Dominica omnium aliarum sanctarum orationum velut exemplar aut compendium quoddam. *teste Augst. Ep. 162. ad Probam.*

I. Quando orationi vacandum est?

Quandoque orandum.

R. Quamquam omni tempore orationi insistendum foret, novaque auxilia per singula momenta à Deo postulanda, ad fortiter hostibus resistendum, cùm militia sit vita hominis super terram; attamen sufficerit interdum ad Dominum brevem orationem ejaculari; quod faciunt in cœna, in lecto, in itinere, in mediis fabulis & occupationibus, qui in studio pietatis profecerunt.

I. Edoce me istius rei usum & praxim?

R. Tu nosti, quod orationes jaculatoriæ sunt breves & devotæ aspirationes, sive spiritus elevationes ad Deum, quæ ut plurimum nascuntur ex abundantia fervoris; sic dictæ, quòd ad instar jaculi ex imo corde vibrati affectus nostri recta ad Deum celerrimè ferantur, v. g. recurrit per diem conceptus in oratione matutina ardor mentis, & suggerit, sive potiùs eructat. *Domine Deus! Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum! O bone* JESU! *O quando* JESU *bone diligam te corde perfecto! O Virgo Dei genitrix Maria! O gloriosa Domina, ora pro me. Nonne Deo subjecta erit anima mea? &c.* Quæ quidem breves & jaculatoriæ orationes non tantùm in Ecclesia, sed & in agris, sylvis, officina, itinere, navi, mensa, consortio, lecto, & quovis loco, absque labiorum strepitu edi possunt.

Oratiunculæ jaculatoriæ.

I. Fuitne pridem istarum jaculatoriarum orationum praxis à Sanctis usurpata?

R. Ita. De illa testatur August. ep. 121. ad Probam c. 9. *Dicuntur*, inquit, *Fratres in Ægypto crebras quidem habere orationes, sed eas tamen brevissimas, & raptim quodammodò ejaculatas, ne illa vigilanter erecta, qua oranti plurimùm necessaria est, per productiores horas evanescat, atque hebetetur intentio. Atque per hoc etiam ipsi satis ostendunt hanc intentionem, sicut non est obtundenda, si perdurare non potest, ita si perduraverit, non citò esse rumpendam: absit enim ab oratione multa locutio, sed non desit multa precatio, si fervens perseveret intentio.* Et infrà: *Plerumque hoc negotium plus gemitibus quàm sermonibus agitur, plus fletu quàm affatu.*

I. Dic mihi magis in particulari, quod est tempus orationi principaliter destinatum pro omni hominum genere?

Tempus orationi destinatum.

R. Mane, meridie, & vespere signo campanæ fideles excitantur ad orationem & Salutationem Angelicam; ut meminerint Christiani, si sæpius non possunt, saltem tribus istis temporibus esse orandum, juxta id quod jam olim factitasse Danielem in Babilone commemorat Scriptura: *Daniel ingressus est domum suam: & fenestris apertis in cœnaculo suo contra Jerusalem tribus temporibus* (Lyran. mane, meridie, & vespere) *in die flectebat genua sua, & adorabat,* Dan. 6.

Digitized by Google

bat, confitebaturque coram Deo suo, sicut & ante facere consueverat. Et Davidem, *Vespere, mane, & meridie narrabo & annuncibo, & exaudiet vocem meam.*

LECTIO SECUNDA.

De Oratione Matutina.

I. DIc mihi qualiter mane surgendum, & orationi vacandum?

R. Ego quidem sic facio: ubi primùm expergiscor, caveo summoperè ne primitias cogitationum alius præter Deum habeat, & hora surgendi illicò à lectulo me proripio, factoque signo crucis, & accepta aqua lustrali, vestes induo dicens *Pater, Ave, Credo, Salve Regina, De profundis*, & alias pias orationes.

Vestitus procumbo in genua, & ad orationem me compono, in qua hæc quatuor puncta voce vel sola mente tracto.

Primum punctum.

Gratias ago Domino Deo meo, Sanctissimæ Matri, Angelo custodi, omnibusque Sanctis de nocte hac feliciter transacta: quòd mortuus in peccatis non fuerim, sed ad hunc usque diem servatus, ut per fidem, pœnitentiam, ac Christianæ legis opera gratiam Dei mihi conciliem in hoc brevi & incerto vitæ curriculo.

Secundo.

In gratiarum actionem offero me, Domine, totum divinæ tuæ bonitati, ut de me, meisque omnibus tanquam de tuis statuas, vitam meam ad tui nominis gloriam dirigas; bonis suggestionibus intellectum illustres, fervore charitatis affectum ad te moveas, sensusque sermones, & actus meos ad animæ meæ salutem componas.

Tertium.

Rogo te, Domine, ut hodierno die ab omni me peccato custodias, ne cogitatione, verbo, vel opere, aut negligentia divinam majestatem tuam ullo pacto offendam.

Quartum.

Propono, Domine, cum divino tuo auxilio hodie peccata omnia vitare; consueta vitia, ea maximè ad quæ propensior sum, deponere; actiones, & studia, vel negotia mea ad tuam gloriam referre; denique in virtutibus me exercere. Tu autem non desis mihi gratia tua.

In fine, *Pater noster, Ave Maria, Ave maris stella, &c.*

Oratio ad B. Virginem.

O Domina mea Sancta Maria, me in tuam benedictam fidem ac singularem custodiam hodie & semper & in hora mortis meæ committo; corpus & animam, omnem spem & consolationem, omnes angustias & miserias meas, vitam & finem vitæ meæ tibi commendo, ut per tuam sanctam intercessionem & merita, omnia mea dirigantur & disponantur opera, secundùm tuam, tuique Filii voluntatem. Amen.

Oratio ad Angelum Custodem.

Angele sancte Dei, qui custos es mei, me tibi commissum pietate superna, hodie illumina, custodi, rege, guberna, ut possim tecum cœlestia scandere regna.

Oratio ad Patronum meum.

Pater noster, Ave Maria.

I. Post hæc quid agendum?

R. Utile esset iis quibus ad id facultas suppetit, aliquid temporis dare meditationi: quia per illam homo mirum in modum ad omnia bona paratur, & disponitur.

I. Numquid porrò audienda Missa?

R. Planè; consultum est id nunquam omittere, quibus per occupationes aut impedimenta licet. Vide quæ inf. p. 4. c. 4. lect. dicemus de modo utiliter audiendi Missam.

LECTIO TERTIA.

De Oratione Meridiana.

I. QUid intelligis per orationem meridianam?

R. Duo, quæ facere decet omnes Christianos: unum quando pulsatur ad *Ave Maria*, in meridie; alterum ante & post refectionem.

I. Quid causæ est, cur pulsetur ad *Ave Maria* tertiò in die?

R 2 R. Si-

Digitized by Google

R. Signum campanæ ter interdiu dari solet ad orationem, mane, meridie, & vesperi; ut meminerint Christiani, quod jam cœpimus dicere, si sæpius non possint, saltem tribus istis temporibus esse orandum. Mane quidem initio diei futuras actiones suas ad Dei gloriam referendo: meridie verò in medio diei cursu animam lassam brevi oratione reficiendo, sicut corpus reficitur cibo: vespere autem ab anima sua factorum omnium rationem exigendo.

Cur tribus vicibus pulsatur ad Ave Maria?

His autem tribus temporibus pulsatur, (ut nostrum vulgus loquitur) ad *Ave Maria*, quia salutatur B. Virgo Maria, & oratur, ut per eximia beneficia iis horis humano generis collata quibus illa adfuit, misericordiam nobis impetrare dignetur à Filio.

I. Quæ sunt eximia ista beneficia, seu mysteria?

R. Pulsu matutino renovatur memoria Resurrectionis Christi, qui redivivus ex mortuis statim Sanctissimæ Matri suæ apparuit.

I. Quid indicat nobis pulsus meridianus?

R. Pulsus meridianus datur in recordationem Passionis Christi, cui Virgo interfuit stans juxta Crucem JESU.

I. Quid vespertinus?

R. Vespertinus datur in memoriam Incarnationis Christi in utero Virginis peractæ, vide Canisium l. 3. c. 3.

I. Quid agendum est, dum pulsus isti audiuntur?

Quando pulsatur ad Ave Maria, quid agendum.

R. Recitetur tertiò quantum res patitur, flexis genibus Salutatio Angelica. Quibus qui litteras norunt, addere possunt mane quidem versiculum.

Gaude & lætare Virgo Maria. Quia surrexit Dominus verè. Extra tempus Quadragesimale additur. *Alleluja.*

Vel: *Crucifixus surrexit à mortuis, & redemit nos.*

Oratio.

DEus, qui per resurrectionem Filii tui Domini nostri JESU *Christi mundum lætificare dignatus es, præsta quæsumus, ut per ejus genitricem Virginem Mariam perpetuæ capiamus gaudia vitæ. Per eundem Christum Dominum nostrum.*

Meridie verò addatur: *Qui passus es pro nobis Domine* JESU *miserere nobis.* Vel: *Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis: propter quod & Deus exaltavit illum, & dedit illi nomen quod est super omne nomen.*

Versus; *Adoramus te Christe, & benedicimus tibi.*

Resp. *Quia per Crucem tuam redemisti mundum.*

Oratio.

RESpice quæsumus Domine, super hanc familiam tuam, pro qua Dominus noster JESU *Christus non dubitavit manibus tradi nocentium, & Crucis subire tormentum. Qui tecum vivit & regnat in unitate, &c.*

Vesperi autem recitantur isti tres versiculi, adjuncta singulis Salutatione Angelica:

Angelus Domini nuntiavit Mariæ, & concepit de Spiritu sancto.

Ave Maria.

Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum.

Ave Maria.

Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.

Ave Maria.

I. Quod erat alterum quod ante orationem meridianam spectare dicebatis, & ante & post refectionem convenire, ut omnes Christiani agerent?

R. Hoc est benedictio mensæ, & gratiarum actio post illam.

I. Quam ergo orationem refectioni præmittis?

Benedictio mensæ.

R. Vocamus benedictionem mensæ.

I. Fuitne jam olim usitatum, ut benedictio mensæ fieret?

R. Ita. Nam ipsi olim Hebræi variis benedictionibus utebantur pro varietate escarum & potuum. Et Christus Dominus, & veteres solebant à benedictione & gratiarum actione mensas auspicari. Patet hoc ex Matthæo, Marco, Luca, & Paulo, in multiplicatione panum, & institutione mensæ Eucharisticæ.

Digitized by Google

ter. Vide Prudent. in hymno ante cibum, Chrysost. in hom. 79. ad populum & alios.

I. Quorsùm adhibetur benedictio mensæ ante cibum?

Benedictio mensæ cur adhibeatur.

R. Primò, hac benedictione & invocatione, quam mensæ præmittimus, ostendimus & profitemur, nos à Deo cibos, ferculaq; accepisse, accipere, & deinceps nos accepturos sperare: taciteque Deo pro iis gratias agimus, cogitamusque hoc esse quasi manna nostrum, quod è cœlo nobis æquè ac Hebræis in deserto quotidie in mensam depluit.

Secundò, hac oratione & benedictione ostendimus nos ad Dei honorem velle iis vesci, taciteque ea Deo offerimus.

Tertiò, oramus & petimus, ut id fiat, ne instar pecorum & infidelium in cibos irruamus, sine ulla pia cogitatione aut Dei memoria. Pulchrum est quod de Essenis Judæis scribit Josephus: *Voce Sacerdos cibum antevertit, neque fas est gustare quempiam nisi priùs Deo celebretur oratio. Post finem quoque prandii vota repetunt: nam & cùm incipiunt, & cùm desinunt: quasi deberem vitius Deum laudibus canunt.*

I. 2. belli c. 4.

Quartò, hac benedictione petimus, ut usus cibi & corporis & animæ valetudini sit utilis & salutaris: *Ut*, ficut dicitur in Pſ. 103. *Vinum lætificet cor hominis, & panis cor hominis confirmet: nam aperiente te* (Domine) *manum tuam, omnia implebuntur bonitate.*

Quintò, petimus ut inter vescendum mens aliqua pia cogitatione vel lectione pascatur; ut cogitemus in ipso cibi corporalis usu, edendum esse non tantùm ut saturemur, sed ut operemur etiam cibum qui non pereat, sed permaneat in vitam æternam. Joan. 6. Et, ut dicitur Luc. 14. ut cogitemus etiam de edendo pane in Regno Cœlorum.

Sextò eadem petimus, ne cibus diaboli, aut magica potestate inficiatur, neve diabolus, aut concupiscentia per cibum nos in comessationes, ebrietates, libidines incitet.

I Quo modo benedicitur mensæ?

Modus benedicendi mensæ.

R. Sacerdos vel Pater-familias dicit: *Benedicite*, Respondent circumstantes: *Dominus*. Prosequitur Sacerdos vel Paterfamilias: *Nos & hæc tua dona quæ de tua largitate sumus sumpturi, benedicat dextera Christi In nomine Patris † & Filii, & Spiritus Sancti.* Signo Crucis super mensam extenso. Respondetur: *Amen*. Additur. *Pater noster*, cætera secretò.

I. Quomodo gratias agis Deo post mensam?

Grariarum actio.

R. *Agimus tibi gratias omnipotens Deus pro universis beneficiis tuis, qui vivis & regnas in sæcula sæculorum. Amen. Kyrie eleison: Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster, Ave Maria.*

Clerici servent quod ipsis traditur in fine Diurnalis Romani.

I. Quid emolumenti referent qui hanc orandi sive gratias agendi Deo rationem observabunt ante & post sumptum cibum?

Chrysost. hom. 79. ad pop. Antioch.

R. *Mensa* (inquit Chrysostomus) *ab oratione sumens initium, & in orationem desinens, numquam deficiet, sed fonte largiùs omnia nobis afferet bona.*

LECTIO QUARTA.

De Oratione vespertina.

I. QUam dicis, orationem vespertinam?

R. Orationem vespertinam voco exercitium spirituale, quod solent Christiani peragere vesperi antequam decumbant.

Primò igitur & ante omnia repetenda est per examen conscientiæ ab anima ratio transactæ diei, ne fortè nos ex hac vita Deus nocte evocans imparatos inveniat. Examen autem his quinque punctis comprehendi solet.

Punctum 1.

Examen vespertinum 5. Punctis absolvitur.

Sumpta aqua lustrali, positisque in terram genibus coram imagine Crucifixi, beatæ Virginis, vel alia, ac lectis Litaniis: *Gratias tibi ago Domine Deus meus ex toto corde pro omnibus beneficiis quibus me indignissimum peccatorem divina tua bonitas & clementia cumulare dignata est ex utero Matris meæ.* Repetantur & in memoriam reducantur singulatim beneficia creationis, conservationis, gubernationis, redemptionis, vocationis ad fidem, ad hunc statum, &c. Participationis Sacramentorum, illuminationis per Verbum Dei & sanctas inspirationes, justificatio-

Digitized by Google

nis, gratiæ donationis, & gloriæ præparationis, aliaque innumera, potissimum verò illo ipso die accepta, idque totum fiat quieta & interna cordis meditatione potiùs quàm vocali aliqua pronuntiatione?

2. *Humillimè etiam peto gratiam Domine Deus meus pro vera cognitione & seria detestatione omnium & singulorum peccatorum meorum, quæ unquam in tota vita mea, præsertim eorum, quæ hoc transacto die commisi.*

3. Exigatur à conscientia ratio de admissis præsenti die peccatis, totius diei horas singulas à mane in vesperem, vel (si malis) à vespera in mane procurrendo.

4. Humiliter petatur à Deo venia admissorum peccatorum.

5. Seriò proponatur in posterum, cùm Dei gratia, vitæ emendatio, & maximè in illis peccatis, in quæ sæpiùs aut graviùs eo die lapsus fuerit.

In fine addatur: *Pater noster, Ave, Credo, Confiteor Deo omnipotenti, Salve Regina*, & Oratio Dominica ad Angelum Custodem; *De profundis*, pro defunctis, aliæque preces pro cujusque devotione.

Oratione absoluta servandus est animus collectus pia meditatione & oratione. Ideoque vitandæ fabulæ, cogitationes extraneæ & vagæ tractationes negotiorum, & quicquid conjunctionem cum Deo impedire solet.

Quomodo vesperi decumbendum.

Cubanti denique orandus est Christus Dominus noster, ut dormienti ea nocte adesse dignetur, cum Matre sua dignissima, Angelo Custode, Sanctisque Patronis, ad quos, tanquam præsentes, mens etiam & oratio convertenda est, & in tali cogitatione obdormiendum.

I. Debentne etiam rudiores & homines promiscui vulgi, manè præsertim & vespere orare?

R. Ita omnes omninò Christiani debent aliquam saltem orationem præmittere mane actionibus suis, & vesperi somno. Quid enim minus possint, quàm exiguum hoc Domino & Deo suo servitium rependere pro cunctis beneficiis acceptis & accipiendis, quandoquidem Dominis temporalibus multò ampliora præstent obsequia servi & ancillæ pro minima utique mercede?

I. Hoc bene, sed malent vesperi ejusmodi homines diurno labore lassa membra lecto committere potiùs quàm orare?

R. Haud gravatè id crediderim. Sed tamen recta ratio postulat, ut qui totum diem in corporis bonum insumpserunt, aliquid saltem vel modici temporis pro animæ spirituali bono, & pro vita æterna, quam repromisit Deus diligentibus se, in vesperum reservent.

I. Fateor id rationi maximè esse consonum; sed non omittunt in lecto Deum precari.

R. Dormientes *Orationi* (inquit Apostolus) *instate: vigilantes in ea*. Si tibi incivile & rusticum videtur, quò aliquis libellum supplicem Regi porrigat alio quàm supplicis statu & modo, quidni potiùs insulsum videatur, & à pietate remotum, quod Deum nostrum lecto incumbentes deprecemur? Interim quia rudioribus difficile esset, quàm suprà tradidimus precandi, & conscientiam discutiendi normam observare, subjicimus hìc in eorum gratiam faciliorem & breviorem.

Matutina & Vespertina Oratio pro rudioribus.

ILli ergò mane flexis genibus, facto signo Crucis, his verbis orent:

1. *Domine Deus, ago tibi gratias, quod hac nocte me conservaveris. Pater noster, Ave Maria.*

2. *Domine precor te, ut me hodie ab omni peccato perserves. Pater noster, Ave Maria.*

3. *Domine offero tibi omnes actiones meas, rogans ut eas ad nominis tui gloriam dirigas. Pater noster, Ave Maria, Credo, Salve Regina*, Oratio Dominica ad Angelum Custodem.

Vesperi autem precari possent isto vel simili modo:

1. *Domine Deus, gratias ago tibi, quòd hoc die me conservaveris. Pater noster, Ave Maria.*

2. *Domine precor, ut peccata omnia hoc die commissa ignoscas. Pater noster, Ave.* Poteritque hìc fieri breve examen conscientiæ pro captu cujuslibet.

3. *De-*

Digitized by Google

3. *Domine rogo, ut me hac nocte ab omnibus dæmonis insidiis custodias. Pater noster, Ave Maria, Credo, Salve Regina, Confiteor*: Denique Oratio Dominica ad Angelum Custodem.

LECTIO QUINTA.

De loco Orationis.

I. UBinam orandum est?

R. Omnis locus est idoneus ad Dominum (qui ubique est) deprecandum. Hinc dicebat Propheta: *In omni loco dominationis ejus benedic anima mea Domino.* Ubi sic argumentatur glossa: *Ubi non dominatur Deus, ibi nec benedicatur; ubique dominatur, ubique benedicatur.* Psal. 102.

Ubique Sancti deprecati sunt Dominum fausto successu. Jeremias quidem in luto: Tres Pueri in fornace: Daniel in lacu leonum: Jonas in ventre ceti: Job in sterquilinio: Ezechias in lecto: Latro in cruce: S. Paulus in carcere: Sancta Agnes in mediis flammis: Pleræque Virgines in turpitudinis loco, & omnes exauditi sunt. Jer. 38. Dan. 3. & 6. Jon. 2. Job. 3. 4. Reg. 20. Luc. 23. Act. 16.

Nihilominùs quia sensibiles & corporei sumus: solemusque distinctis rebus distincta loca tribuere; dignatur pius Dominus etiam locum sibi deligere, ad quem orandi causa fideles conveniant, non quasi ipse loco indigeat, sed ut nos per corporalem domum, in qua omnia ad pietatem provocant, ad ferventiùs orandum excitet. Vide S. Chrys. hom. 2. *de natur. Dei incomprehensibili*, & Orig. hom. 7. in Josue.

I. Soletne Dominus Deus nos majori favore prosequi, & faciliùs audire in templo orantes, quàm alibi?

R. Ita, nam in loco sibi consecrato invocantes se exauditurum Salomoni specialiter promisit: *Erunt*, inquit, *oculi mei aperti, & aures meæ erectæ ad orationem ejus, qui in loco isto oraverit.* Quamobrem in veteri Testamento fideles accedebant tabernaculum fœderis Domini, & posteà magno studio templum Salomonis, ut ibi exaudirentur, quem usum Christus & Apostoli suo exemplo confirmarunt. 3. Reg. 8. 2. Paral. 6. & 7.

At certè major est prærogativa templorum, quæ in novo Testamento exstruxerunt ubique Apostoli, & eorum discipuli, Deoque consecrarunt. Ibi enim est domus Dei, in qua realiter & corporaliter Deus habitat in Eucharistia.

I. Pluriſne valent orationes fusæ in templo, sive in loco Deo consecrato, quàm alibi?

R. Ita. Non solùm propter loci reverentiam, sed etiam, uti jam dixi, ob singularem ibi Dei præsentiam, potissimùm ob multorum in eodem loco idem orantium unitatem. Quod enim singulis Deus fuerat negaturus, plurium simul orantium consensu donat, juxtà illud Salvatoris: *Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis à Patre meo, qui in cœlis est. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Vide Basil. sup. Psal. 28. ad versum: *In templo ejus omnes dicent gloriam.* Chrys. hom. in 1. ad Cor. & de incomprehensibili natura Dei, hom. 3. Augustin. tract. 10. in Joan. & epist. 109. & serm. 5. de Dedicat. templi. Matt. 18.

Sicut nummus unus non habens justum pondus, si detur creditori, ab eo rejicitur, sin verò aliis multis misceatur, acceptatur, transitque cum cæteris: ita & oratio unius, si sit tepida, vaga, negligens, rejicitur à Deo; sin verò multis aliis ferventibus jungatur, earum vi & quasi alis attollitur, & in cœlum ad Deum evolat. Simile.

I. Debentne igitur diligenter frequentari templa orationis gratia?

R. Ita, tum ob rationes jam allegatas; tum etiam quia si quis frigidus fuerit, in illis accendi poterit ad ferventer orandum.

I. Estne magna reverentia templis Deo consecratis exhibenda?

R. Ita, quia sunt domus Dei, & ejus tabernaculum cum hominibus. Hinc procul arcenda colloquia vana, ambulationes, aspectus, cogitationes turpes. Vide qualiter ejecerit Christus è templo vendentes & ementes. Quare appositè monet S. Aug. in reg. *Nemo*, inquit, *in oratorio aliud agat, nisi ad quod factum est, unde & nomen habet.* Templum orationis causa frequentandum. Refertur distinct. 42. can. 6.

I. Habesne ad hanc rem exempla?

R. Habeo. *Theodosius junior propensè* Exempla.

Digitized by Google

admodum fuit in Ecclesias studio, easque magna reverentia est prosecutus: nam prater publicam legem qua sancivit, ut omnes imperii subditi revererentur, de seipso ita loquitur: Nos qui legitimi imperii armis nunquam non circumdamur, quosque sine armatis stipatoribus esse non convenit, Dei templum ingressuri foris arma relinquimus, & ipsum etiam diadema regiæ Majestatis insigne humiliter deponimus, & sacra altaria munerum tantum offerendorum causa accedimus, quibus quoque oblatis ad extimum communeque atrium mox nos recipimus, nec quicquam ex propinqua divinitate nobis arrogamus.

Act. Conc. Ephes. c. 1.

Baron. ad an. Christi 398.

Sanctus Gregorius Nazianzenus orat. 19. laudat Matrem suam Nonnam, quòd in templo nunquam alicui sit locuta, quòd in eo nunquam aversa ab altari dorso steterit, quòd in ejus pavimentum nunquam expuerit.

S. Martinus tanta reverentia & devotione versabatur in templo, ut nunquam visus sit sedere, sed genuflexus semper, aut stans facie pavida & pallida. Rogatus causam dixit: non paveba, non tremam sciens me hic stare coram Deo? Sulpit. in ejus vita.

Quomodo Gothi barbari Romam deprædantes sacris Ecclesiis, Christianisque ad eas confugientibus pepercerint, & sacra vasa intacta reliquerint, vide Paulum Orosium, lib. 7. rerum Roman. cap. 9. Augustin. lib. 1. de civitat. cap. 1. & 2.

Elementa muta locis sacris reverentiam exhibent.

Quid, quod etiam ipsa elementa muta & ratione carentia Ecclesiis reverentiam exhibent?

Ex Greg. Sigon. l. 1. de regno Italiæ ad an. 589.

Anno Domini 589. Verona Athesis amnis ita crevit, ut aqua ad ædem D. Zenonis pervenerit. Quod pro insigni miraculo S. Gregor. scripsit: Autharito ipso Rege spectante, aqua apertis templi januis ingruens, templum tamen ipsum non iniit, & paulatim crescens usque ad fenestras, quæ proxima templo erant, evasit. Qui verò in templo remanserant, cùm elabi inde non possent, aquam tamen ad januam templi venientes hauriebant: neque ab ejus impetu aliquid noxæ accipiebant. Ea ædes fuit quæ hodie in ripa Athesis sita, Oratorium S. Zenonis vocatur. Templo ipso incolumi, tamen muri urbis vi aquæ multis in partibus præciderunt.

Quibus omnibus attentis & consideratis, fanatica est hæresis nuper exorta, quæ damnat templa & oratoria publica, cœtusque fidelium & Ecclesiæ non nisi in privatis cubiculis cogendos & celebrandos docens, nixa malè intellectis Christi verbis contra Pharisæos suæ devotionis ostentatores. *Tu autem cùm oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora Patrem tuum in abscondito.* Vide expositionem hujus loci apud S. Ambr. l. 1. de Cain & Abel. c. 9. sub finem.

Matth. 6.

Infra lect. 7.

LECTIO SEXTA.

Pro quibus orandum.

I. PRo quibus fundendæ sunt orationes Christiano homini?

R. Orandum est pro omnibus sine ulla exceptione vel inimicitiarum, vel religionis, vel gentis, pro omnibus, inquam, hominibus misericordia egentibus. In quo quidem Dei Opt. Max. benignitatem & clementiam debemus imitari, qui Solem suum oriri facit super bonos & malos. Huc pertinet illa Apostoli cohortatio: *Obsecro fieri orationes pro omnibus hominibus.* Vide S. Thom. 2. 2. quæst. 83. artic. 7. & 8.

Matth. 5. 1. Tim. 2.

I. Quæ est ratio, cur oportet nos pro omnibus hominibus orare?

R. Quia omnis homo sive hostis sit, sive alienus, sive infidelis, proximus est, quem quia Dei jussu amare debemus, sequitur ut preces quoque, quod amoris officium est, pro eo fundere oporteat.

I. Estne magnæ perfectionis orare pro inimicis?

Orare pro inimicis.

R. Ita, majoris perfectionis & meriti, quàm orare pro amicis. Vide S. Th. loco allegato.

I. Habesne exempla eorum, qui pro suis inimicis & persecutoribus oraverunt?

R. Ita, Christus Dominus non solùm verbo id docuit: *Orate pro persequentibus vos;* sed & facto monstravit, quando in Cruce pendens dicebat: *Pater dimitte illis; non enim sciunt qui faciunt.* Idem ad Magistri exemplum præstiterunt Apostolus Jacobus cognominatus Justus, & Protomartyr Stephanus.

Matth. 5. Luc. 23. Brev. Rom. 1. Maii. Act. 7.

I. In-

Digitized by Google

I. Indifferenter, nulloque ordine pro omnibus illis orandum est?

R. Debemus hoc precationis officium primum Pastoribus animarum tribuere. Vide Apostolum Colos. 4. & 1. Thessal. 5. In illis potissimùm summo Pontifici, qui ex Dei institutione toti Ecclesiæ præest; habemus quo ad hoc exemplum nascentis Act. 12. Ecclesiæ de qua S. Lucas scribit: *Oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro Petro.* Id etiamnum imitatur Ecclesia, quæ in Canone Missæ semper, & crebrò in collectis orat pro summo Pontifice. Ipse enim quasi Atlas Ecclesiæ totum ejus pondus humeris suis sustinet.

1. Tim. 2. Secundò, *Pro Regibus, Principibus, omnibusque qui in sublimitate sunt, ut quietem sub illis, & tranquillam vitam agamus in omni pietate.* Sic Christianos olim in sanctis mysteriis pro Rege sive Imperatore etiam infideli (qualis tunc erat Nero. Decius, Diocletianus) orare solitos esse, testes sunt Justinus Apolog. 2. Orig. l. 8. cont. Cels. Arnob. l. 3. cont. Gentes; Euseb. lib. 4. histor. cap. 26. Ita S. Cypr. ut habet ejus vita, cùm ei à Præfecto objectum esset, quòd ipse tanquam Christianus in Cæsarem conjurasset, libere respondit: *Longissimè absumus nos Christiani ab ista culpa, qui Cæsari alia sacra, alios Deos colenti, tamen quia Princeps noster est, benè cupimus, & precamur, & rogamus Deum nostrum, ut ad cognitionem verorum bonorum educat.*

Tertiò, parentibus carnis, oratio impendenda est, ac iis etiam qui nostræ curæ sunt commissi.

I. Rectene etiam pro defunctis oratur, ut à Purgatoriis pœnis liberentur?

2. Macha. 12. R. Planè, *sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare ut à peccatis solvantur.* Dominus ipse pro mortuo Lazaro orans exauditus fuit. De hac materia Aug. l. 18. de civit. c. 36. Enchir. c. 110. l. de cura pro mortuis, & alibi. Vid. quæ nos sup. p. 1. c. 10.

I. Estne utile pro multis orare?

S. Ambr. l. 1. de Cain & Abel. c. 9. R. *Si pro te roges tantùm, pro te rogabis. Si autem pro omnibus roges, omnes pro te rogabunt. Si quidem & tu in omnibus es. Ita magna remuneratio est, ut orationibus singulorum, acquirantur singulis totius plebis suffragia.*

LECTIO SEPTIMA.

De præparatione ad Orationem.

I. QUam dispositionem sive præparationem adferre debet is qui intendit orare?

Præparatio remota ad orationem. R. Dispositio ad orationem alia est remota, alia propinqua.

Remota non est alia, quam bona vita & probitas ejus qui accessurus est ad orationem. Deus enim priùs & principaliùs respicit ad Abel, quàm ad munera ejus. Hinc dicebat Propheta: *Oculi Domini* Psal. 33. *super justos, & aures ejus in preces eorum.* Et Apostolus Joannes: *Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum: & quidquid petierimus,* 1. Joan. 3. v. 21. *accipiemus ab eo: quoniam mandata ejus custodimus, & ea quæ sunt placita coram eo, facimus.* Huc accedunt jejunium & eleemosyna, cum quibus *bona est oratio* Tob. 12. Matth. 2. *magis quàm auri thesauros recondere*, teste Angelo apud Tobiam. Unde obtulerunt Magi Domino cum incenso, quod orationem significat, aurum quod eleemosynam, & myrrham quæ pœnitentiam, mortificationem & jejunium designat.

Præparatio propinqua intrare cubiculum & orare Patrem in abscondito quid sit. l. de Cain & Abel. c. 9. Luc. Waddingus in annal. Minorum an. Christi 1216. nu. 5. Exemplo. Propinqua ad orationem dispositio in eo versatur, *primo*, ut ab externis rebus animum abducamus, juxtà illud: *Tu autem cùm oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora Patrem tuum in abscondito.* Quæ Domini verba in hunc sensum nostrum interpretatur S. Ambrosius, dicens: *Salvator ait: Intra cubiculum non inclusum parietibus, quo tua membra claudantur, sed cubiculum quod intra te est in quo includuntur cogitationes tuæ, in quo versantur sensus tui. Hoc orationis cubiculum ubique tecum est, & ubique secretum est, cujus arbiter nullus est nisi solus Deus.* Huc facit dictum S. Francisci: *Corpus est cella, & anima est Eremita, qua moratur in cella ubicumque sit, etiam inter homines ad orandum Dominum, & meditandum de ipso.*

Secundò, ut conscii nobis simus nostræ ipsorum miseriæ, utilitatis, & indigentiæ, cum

Digitized by Google

cum quibus summam Dei Majestatem precaturi accedimus. *Publicanus erans in templo, & à longè stans nolebat nec oculos ad cælum levare: sed percutiebat pectus suum dicens: Deus propitius esto mihi peccatori.* Luc. 18.

Tertiò, ut oculos interiores animæ nostræ attollamus ad Deum; aliquando justitiam ejus pro metu salutari concipiendo, subinde verò misericordiam pro fiducia in oratione paranda.

Quartò; ut cordis munditiam, & benè orandi gratiam petamus, & ad honorem ac beneplacitum Dei, nostram, proximorumque utilitatem, orationem simul cum meritis JESU Christi, & Sanctorum dirigamus.

I. Dic igitur, quis optimus orandi modus?

R. Ille quem Salvator noster tenuit, & nobis demonstravit in Horto, dum opus redemptionis nostræ aggrederetur.

I. Quis est ille?

R. Christus Dominus orabat ibi:

Exempla bona & perfectæ orationis.

1. *In recollectione*; in horto avulsus à discipulis suis.

2. *In humilitate*; positis genibus procidit in faciem suam.

3. *In confidentia*; Pater mi.

4. *In perseverantia*; oravit ter, & eundem sermonem dicens.

5. *In resignatione*; non sicut ego volo, sed sicut tu, fiat voluntas tua.

LECTIO VIII.

De ritibus in oratione servandis.

I. QUis corporis situs orantem magis decet?

R. Usitatior Christianorum ritus in oratione est genuflexio, & manuum conjunctio, qui est reorum veniam & misericordiam deprecantium habitus. Conjungunt manus hoc gestu supplicaturi, & quodammodò dicturi: *Domine Deus, qui in Evangelio mandasti ministris tuis homines non vestitum veste nuptiali, ligatis pedibus & manibus, in tenebras exteriores projici, noli permittere ut manus meæ ligentur, & à facie tua projiciar, jam enim ipse mihi eas ligavi, in flagella paratus, &c.* Nicolaus I. ad consult. Bulgar. apud Baron. to. 1. ad ann. 858. Matth. 22.

Alii pectus tundunt, ut se propter ream voluntatem, & cor pravum, plagis dignos ostendant. Tunsio ergò pectoris signum est pœnitentiæ & cordis contriti. Ita *Publicanus* (uti in fine lect. præced. diximus) *tundebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori.* Similiter faciebat *omnis turba eorum qui simul in monte Calvariæ* Domino crucifixo *aderant ad spectaculum illud, & videbant quæ fiebant qui percutientes pectora sua revertebantur. Tunditur pectus* (ait Aug. ser. 8. de verbis Domini) *ut arguatur quod latet in pectore, ut evidenti pulsu occultum castigetur peccatum.* Luc. 18. Luc. 23.

Alii manus expandunt orantes, vel in modum crucis componunt juxta pectus, ut eo gestu significent puras se manus levare, id est, mundos se in operibus suis & immunes ab omni labe, & quòd per merita Crucifixi sperent se exaudiendos.

I. Estne gestus ille orantium, manuum, inquam, elevatio, antiquus & à primis etiam Christianis usitatus?

R. Maximè. Imò etiam Judæi orabant elevatis manibus. Id patet Exod. 17. *Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israel*, in typum quòd Christiani per Salvatoris merita de Sathana triumphum reportarent. Psal. 133. *Extollite manus vestras in sancta*, &c. Psal. 140. *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.* Quòd verò mos iste veterum Christianorum fuerit, satis indicat S. Paulus, cùm alludens ad ritum orandi sui temporis, dicit: *Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus*, &c. 1. Tim. 2.

I. Non observant omnes eundem in orando ritum; neque enim ab omnibus passim flectitur, aut æquè omnes in cœlum supplices prætendunt manus?

R. Licet supradicti ritus suam habeant utilitatem, non est tamen de illis aliquod præceptum quod obliget. Alii enim isto modo, alii alio deprecantur Deum. Sufficit, quòd quocumque modo demissionem animi profiteatur: *Oratio enim humiliantis se penetrabit nubes.* Ita respondit Nicolaus Papa ad consultationes Bulgarorum, teste Baronio ad annum Christi 858. Eccli. 25.

I. Interim negari non potest, quin genuflexio-

nuflexio antiquissima sit, & usitatissima inter Christianos?

R. Ita est. Vide Tertul. l. de corona militis c. 3. ubi dicit: *Sedentem adorare extra disciplinam est.*

I. Habesne hujusce rei exempla?

Exempla. R. Habeo. *Factum est autem cum complesset Salomon orans Dominum orationem & deprecationem hanc* (uti habetur 3. Reg. 8. num 54.) *surrexit de conspectu Altaris Domini: utrumque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in cœlum.* Simile de eodem Salomone habes 2. Paral. 6. n. 13.

Act. 9. *Ejectis omnibus foras Petrus ponens genua oravit: & conversus ad corpus, dixit: Tabitha surge, &c.*

Apostolus Paulus similiter genua flectebat orans, Ephes. 3. & alibi.

De S. Jacobo Fratre Domini, qui & Justus cognominabatur, ita scribit S. Hieronymus: *Post Ascensionem Domini statim ab Apostolis Jerosolymorum Episcopus ordinatus est. Hic de utero Matris sanctus fuit, vinum & siceram non bibit, carnem nullam comedit, nunquam attonsus est, &c.* Et post pauca: *Solus ingrediebatur Templum, & flexis genibus, pro populo deprecabatur, in tantum, ut camelorum duritiem traxisse ejus genuas crederentur.*

Hier. de script. Eccl. c. 2.

I. Sed quo ritu Christus Dominus, cujus actio nostra debet esse instructio, orabat Patrem suum in horto?

R. De eo scribit S. Evangelista Matthæus: *Et progressus pusillum procidit in faciem suam, orans & dicens: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste. Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* Et S. Lucas: *Et cùm pervenisset ad locum* (Montis Olivarum) *dixit illis: orate ne intretis in tentationem. Et avulsus est ab eis quantum jactus est lapidis: & positis genibus orabat.*

Matt. 26.

Luc. 22.

I. Cur tali corporis situ orabat?

R. Ut summam Patri reverentiam exhiberet. 2. ut ipse quasi reus & pœnitens pro nobis se sisteret Patri, eique totum se ad castigationem offerret.

I. Quid causæ est, cur Christiani Dominicis diebus, & toto tempore Paschali stantes orent?

R. Id faciunt ob resurrectionem Domini, quam istis temporibus celebrant; qua surreximus à peccato & morte per gratiam Domini nostri JESU Christi. Vid. can. 2. Conc. Nicen. & S. Ambr. ser. 62. Aug. ep. 119. c. 15. Corpore erecto precamur, ut mens in id quod agit, intenta sit, & gaudium Dominicæ Resurrectionis celebrantes, quæ sursum sunt, quæramus, non quæ super terram.

I. Nunquid caput nudari debet cùm oramus?

R. Præcepit Apostolus Paulus, ut viri nudato, mulieres orent velato capite. 1. Cor. 11.

I. Sed quis oculorum habitus inter orandum?

R. Quidam demissis in terram oculis orant, publicani exemplum secuti; qui *à longè stans nolebat nec oculos ad cœlum levare: sed percutiebat pectus suum dicens: Deus propitius esto mihi peccatori.* Illi nimirum verecundantur, & ex humilitate & reverentia quasi se indignos æstimant, qui cœlum, ubi Deus gloriosus, quem suis peccatis offenderunt, residet, aspiciant. Alii verò in cœlum sublevant oculos, auxilium & opem ab eo expectantes, qui habitat in cœlis. Ita orabat Christus Lazarum suscitaturus, uti Evangelista Joannes testatur: *Jesus autem elevatis sursum oculis, dixit: Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me &c.* Et rursum pro sua & Patris clarificatione supplicans post prolixam adhortationem, & consolationem discipulorum: *Hæc locutus est Jesus: & sublevatis oculis in cœlum dixit: Pater venit hora, clarifica Filium tuum, &c.* Luc. 18. Joan. 11. Joan. 17.

I. Quare convertimus nos ad Orientem in oratione, & Officiis publicis in templo?

Cur oramus ad Orientem conversi in templis.

R. 1. quia Paradisus unde in Adamo expulsi sumus, erat in Oriente; oramus igitur antiquam requirentes patriam, & obsecramur, ut tandem postliminio in cœlum per dignos pœnitentiæ fructus reverti possimus. 2. Salvator noster ascendit in cœlum in Oriente, ut in 1. parte ex Zachar. 14. diximus: prout crucifixus fuerat facie ab Oriente aversa, & ad Occidentem conversa, ut gentes in eum respicerent in oratione. Vide quæ nos sup. p. 2. c. 5. l. 4. & Baron. ad an. Christi 34. S. Basil. & Damasc. sup. à nobis alleg.

I. Si

Digitized by Google

I. Si mihi nocturno tempore inferretur appetitus orandi in strato, debeone differre orationem, ut quæram ubi genua flectam, vel prosternar?

R. Minimè, cùm inveniamus Davidem in lecto jacentem orasse. Quæ ergo hactenus tradidimus de ritibus orantium, sic accipe, ut illos exerceri conveniat ab iis qui temporibus, & loco orationi congruis & appositis precantur. Nam si aliquis morbo, vel quocumque alio impedimento teneretur aut ligaretur, ut ejusmodi situs, gestus, vel ritus exprimere suis membris nequiret, non ideò non orat interior homo, sed ante oculos Dei, etiam in secretissimo cubili, ubi compungitur, sternitur. Aug. de cura pro mort. c. 5.

I. Quid omnibus hisce cæremoniis opus: quandoquidem invisibili nostra voluntas & cordis intentio Deo nota sit, nec ille his indigeat?

R. His magis seipsum excitat homo ad orandum, gemendumque humiliùs atque ferventiùs. Ad quid tot isti & cæremoniæ in orando. Aug. sup.

LECTIO IX.

De attentione in oratione, & evagationibus mentis in ea occurrentibus.

I. SUfficitne supradictos ritus in oratione servare?

R. Minimè. Imò nullam habent ista exteriora utilitatem, nisi adsit simul interior mentis compositio.

Nota ergo, quòd quem admodùm homo corpore & animo constat: ita homo Christianus habet intus fidem, cujus professionem facit extrinsecus; & sicut corpus absque anima, & fides exteriùs ostentata nihil est absque interiori; ita planè compositio quævis exterior absque interiori affectu inutilis est, & sine fructu, quandoquidem interior hic affectus est velut anima, cætera sicut corpus. Igitur hoc modo convenit nos Dominum Deum & Creatorem nostrum adorare, à quo corpus & animam accepimus.

I. Peccantne illi, qui absque ulla animi collectione orationi sese ingerunt?

R. Planè, & de illis conqueritur Deus: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.* Isa. 29. Quod in Scribas & Pharisæos Christus Dominus intorquet, Matth. 15.

Quænam segnitia est (inquit Cyprian. de Orat. Dom.) *alienari & capi ineptis cogitationibus & profanis, cùm Dominum deprecaris? quasi sit aliud quod magis oporteat cogitare, quàm quod cum Deo loquaris. Quomodò audiri te à Deo postulas, cum te ipse non audias? Vis esse Deum memorem tui, quando rogas, cùm te ipse memor tui non sis?* Cypria nus.

I. Quo igitur modo stabilietur cor nostrum, & præparabitur, ut cum attentione & fructu vacemus orationi?

R. Primò, oportet nos cor abstrahere, quantùm fieri potest, ab omnibus curis, scrupulis, perturbationibus, & phantasiis inutilibus, & illud colligere ad vacandum Domino Deo; cætera omnia divinæ providentiæ committendo, nec alia in re mentem occupando. Hoc est quòd Dominus jubet *intrare in cubiculum suum, & clauso ostio orare Patrem in abscondito*, Matt. 6. ex sententia S. Augustini, *hoc est, carnali sensui resistendum est, ne per eum in cogitationes nostras penetrent hæc visibilia, & turba variorum phantasmatum orantibus obstrepat, vel desiderium sanctum extinguat.* Aug. l. 2. de serm. Domini in monte c. 6.

Secundò, debemus apertis fidei oculis considerare ad quem, & qua de causa in oratione accedimus.

Tertiò, cordis munditiam, & benè orandi gratiam petere, uti nos monuimus lect. 7. hujus cap.

I. Quid si præmissa ejusmodi præparatione inveniar in orationis decursu multis phantasiis, & divagationibus mentis præpeditus, quid tunc agendum censes?

R. Coram Deo erubescere debemus de hac nostra imbecillitate, & evagationibus toties animosè resistere, quoties illæ ingruent tunso pectore vel alio quopiam signo edito displicentiæ earum, & resipiscentiæ, exemplo magni Patriarchæ Abraham, qui *descendentes volucres super cadavera* (sacrificii sui) *abigebat.* Gen. 15.

I. Contingit frequenter, quòd preces nostras multa cum evagatione percurrerimus, & ad finem usque compleverimus

Digitized by Google

mus absque ulla reflexione; oportetne illas iterare, præsertim si obligemur ad eas?

R. Nullo modo, si præparaveris te ante orationem, uti præmissum est, sed sufficiet, quod te pœniteat instabilitatis cordis tui, & quòd ejus veniam petas à Deo per recitationem Psal. *Laudate Dominum omnes gentes*, vel alterius cujuspiam orationis.

I. Quænam ergo sunt pessimæ evagationes, sive distractiones mentis, de quibus oportet nos in confessione accusare?

Pessimæ evagationes mentis quæ sint?

R. Sunt illæ quas sponte nostra accersimus; aut advenientes scienter & advertenter admittimus, in iisque hæremus; aut certè negligentia nostra in eas incidimus, quòd nullam præmiserimus orationi nostræ præparationem. Hæ omnes divagationum species culpabiles sunt propter voluntariam atque deliberatam irreverentiam. De his omnibus accusare nos oportet in confessione, præsertim si illas admiserimus in orationem ex obligatione debitam, & per notabile aliquod spatium, v. g. tempore Missæ die Dominica, vel Festo de præcepto pro magna ejus parte. Imò qui hoc genere evagationis sacris diebus Missæ officium audit; vel preces horarias, ad quas obligatur, recitat, nullo pacto satisfacit præcepto Ecclesiæ.

R. Dic: *Confiteor, Pater, quòd in precibus meis, in officio canonico recitando, in Missa audienda varias passus sum distractiones, contra voluntatem quidem, sed quoniam non adhibui diligentiam in me præparando ad orationem, & non repuli eas pro virili, ideò de illis me accuso.*

Vel hoc modo: *Miscui externos sermones orationi meæ, vel etiam opus aliquod incomparabile præstiti, quo factum est, ut notabilem ejus partem debita attentione fundaverim.*

Vel etiam sic: *Præparaveram me quidem ad orationem, sed in ejus decursu variè divagatus sum mente, & ubi advertì, non adhibui seriam operam, vel negligenter me habui in me colligendo, &c.* prout ipsa conscientia dictat.

I. Quanam ratione possum collectum habere animum, quando orationes quas lego, vel officium quod recito, non intelligo?

R. Quod semper possis habere animum orandi, & dare operam, ut quæ oras perfectè pronunties; Dominus Deus illa facilè intelliget, & exaudiet, si non desit tibi recta intentio. Non intelligit serpens incantantis carmina, & tamen incantatur: ad eum modum diabolus vincitur, & quodammodo incantatur per idiotarum orationes. Ita respondit in vitis Patrum Abbas Pastor. Simile.

Etsi beata Lutgardis latinè non intelligeret, cùm decantaretur, Deus in adjutorium, vel aliqui alii versus sacri, videbat interim fugientem cacodæmonem; & sentiebat energiam sacrarum precum in profligandis dæmonibus, quantumvis nesciant earum vim aut significationem qui pronuntiant. Thom. Cantip. in vita ejus. Exempla.

S. Jordanes rogatus an Deo placerent Monialium preces, respondit appositè: *Sicut gemma in manu rustici, qui non novit pretium ejus, tantum valet, quantum in manu artificis & gemmarii qui pretium novit: sic & preces tantum valent in ore indocti, qui eas non intelligit, quantum in ore docti qui intelligit.* Perindè ac libellus supplex qui à rustico & idiota Regi porrigitur, tantùm impetrat à Rege, quantum impetraret alius, qui à viro docto & litterato porrigeretur.

I. Fateri tamen oportet, quòd non semper æquè abundemus devotione una vice sicut alia, & quòd interdum plus distractionis patiamur; quid tunc agendum est? Numquid à solitis exercitiis cessandum, donec & quousque recurrat devotio?

R. Minimè: Imò devotio quærenda est indefesso orationis studio, in quo etsi fortè gustum non percipies, at certè devotionis sinceræ fructu non carebis. Quoad gustum illum, quem devotionem vulgò appellant, Dominus Deus, quando ei visum fuerit, tibi largietur, sed vero necessarius non est, & hoc speciosо devotionis nomine minimè est appellandus. Ariditas & distractiones involuntariæ devotioni & creationi non officiunt.

I. Videor nihil proficere, quando aridus sum in oratione.

R. Falleris omninò; nam uti distractiones involuntariæ nihil officiunt devotioni, ita nec cordis ariditas, dum prompta est ad Dei obsequium voluntas.

I. Ha-

Digitized by Google

I. Habesne exemplum ad hanc rem appositum?

Exempli. R. Habeo. *Virgo Gertrudis divinum officium cum cæteris Monasterii sui virginibus aliquando peragens, singula verba attentè pronuntiare studebat: sed cùm ex infirmitate humana sæpius mente distraheretur, mœsta dixit intra se: Et quis fructus provenire poterit ex hoc studio, cui tanta instabilitas conjuncta est? Dominus igitur volens eam consolari, præsentavit ei dignissimum illud totius boni, totiusque beatitudinis gazophilacium, nempè cor suum, & dixit: Ecce cor meum dulcissimum oculis mentis tuæ præcendo, cui omnia quæ per te minus perficere potes, fiducialiter pro te perficienda commendabis: ita enim omnia coram oculis meis apparebunt valde perfecta. Certè ipsum cor meum divinum, humanam fragilitatem, instabilitatemque cognoscens, semper cum desiderio exspectat, ut tu, si non verbis, saltem cogitatione commissas ei pro te supplendum, emendandum, ac perficiendum, quicquid minus per te perficere vales.* Igitur quilibet post horas expletas, potest hoc aut simili modo orare: Bone JESU, propitius esto mihi peccatori; ego tepidum & distractum servitium meum commendo, melliffluo cordi tuo, emendandum, ac perficiendum, tibique ipsum offero ad salutem omnium, in unione illius perfectissimæ attentionis, qua tu Patrem orasti, & laudasti in terris. Responde, quæso, satisfac, & supple pro me plenissimè. Amen.

Bloſ. monil. ſpirit. c. 3. §. 11.

Oratio devota poſt divinum officium.

I. Ergone potest quis etiam in mediis ariditatibus, & divagationibus devotus esse?

R. Omninò. Nam si diligentiam adhibuisti circa præparationem, & quantum in te est, desiderares cordis teneritudinem habere in Dei servitio, nec patribus tuis dees in propulsandis divagationibus, procul dubio devotus es: *Nota enim, est aliud propriè dicta devotio, quàm promptitudo quædam, & propensitas voluntatis humanæ in iis quæ sumpro Dei servitio.* Quæ quidem quantò plus ariditatis, distractionis, & contrarii impedimenti experitur; tanto erit sincerior, & perfectior, si constans fuerit & perseverans in bonis suis operibus & sanctis exercitiis. Vide quæ in parte 3. cap. 1. Lect. 2. dicturi sumus de charitate, quæ proxima est devotionis causa.

Vera devotio quid?

I. Habesne etiam hic exemplum?

R. Habeo non absimile præcedenti. *Dominus ad ipsam Gertrudem virginem aliquando dixit: Vellem electis meis persuasum esse, quod eorum bona opera & exercitia mihi omninò placeant, quando ipsi servimus expensis suis: illi autem expensis suis mihi servitium præstant, qui licet saporem devotionis minimè sentiant, fideliter tamen ut possunt, orationes & alia pia exercitia sua peragunt confidentes de pietate mea, quòd ego illa libenter & gratè suscipiam. Plerique sunt quibus si sapor & consolatio interna concederetur, non eis prodesset ad salutem, & meritum ipsorum valde minueretur.* Blosius. monil. spirit. cap. 3. §. 3.

Exempli.

I. Undè omnes hæ divagationes, ariditates, & ærumnæ accidunt homini volenti orare Deum?

R. Ex infirmitate & corruptione hominis, qui per Adæ peccatum, secundùm corpus & animam in deterius totus commutatus fuit, factus ex divino secundùm spiritum terrestris, & post concupiscentias carnis suæ captivus abductus, justo Dei judicio, ut qui auctorem & conditorem suum contempserat, deinceps in profundo corruptionis luto absorptus teneretur, unde vix magno labore aliquando emergeret. Hinc in imaginativa tanta levitas & inconstantia, ut per orbem continuò laxatis habenis excurrat, & divagetur, nullo piarum cogitationum occursu retenta. In intellectu ariditas tanta, ut nihil boni concipere, nulla ex recta ratione sanum discursum formare, nisi ægrè admodum possit; quo fit ut voluntas ipsa, & appetitus superior modica veritatis luce ei collucente, segniter moveat se ad sanctum aliquod desiderium eliciendum, vel bonum opus operandum.

Divagationes & ariditates mentis in oratione undè proveniũt.

I. Numquid etiam sæpè dæmon ingerit orantibus distractiones?

R. Ita est, cujus fidem facit exemplum sequens: *Cùm sancta Birgitta erans tentationibus fatigaretur, dixit ei Deipara Virgo Maria: Diabolus explorator invi-*

Exempli.

Digitized by Google

dus

dus quærit impedire bonos dum orant. Tu verò filia quacumque tentatione pulseris inter orandum, persiste in desiderio, vel bona voluntate, & conatu sancto, sicut commodè potes: quia desiderium & conatus tuus pius reputabitur pro effectu orationis. Etiamsi pravas ac sordidas cogitationes, quas cordi tuo incidunt, ejicere non potueris, tamen pro illo conatu coronam in Cœlo recipies: ita tibi proderit illa molestia: modò non consentias tentationi, & tibi displiceat quod indecens est.

I. Numquid dæmoni confusionem aliquando fecerunt Sancti, orantes interturbare conati?

Exempla. R. Ita. *Beatus Dominicus Fratrum Prædicatorum anteſignanus, tam erat orationi intentus, ut propter tumultum & strepitum qualemcumque nihil ab attentione revocaretur. Nocte quadam ante aram in oratione prostratum malus dæmon interturbare volens, grandem lapidem è tecto Ecclesiæ dejecit, idque eo impetu, ut tota Ecclesia ejus casu circumsonaret. Usque adeò autem ejus capiti fuit propinquus lapis, ut vuens capillum ejus contingeret. Sed viro Dei nihil se movente, hostis terribili voce ejulans, cum multa ignominia abscessit.* Theod. de apod. l. 3. vitæ ejus cap. 12.

Sancti Lupicinus & Romanus fratres intra Lorensis deserti vremum vitam degebant austeriorem, herbarum solis villitantes radicibus. Id dæmonibus miris modis erat exosum: lapidibus enim urgere servos Dei per singulos dies perseverabant: quin quotiescumque pro more suo genua ad orandum Deum deflexissent, statim imber lapidum projicientibus dæmoniis in eos decidebat, adeò ut sæpè vulnerati immensis dolorum cruciatibus torquerentur: at ii perseverantia orationum hostilem impetum devicerunt; ejectis inde dæmonibus, reliquum vitæ sanctè peregerunt. Gregor. Turon. de vit. eorum apud Lipom. tom. 2.

I. Cavebantne Sancti ne tractantes exteriora inter orandum mente distraherentur?

Exemplū. R. Sedulò id cavebant. *Orantem in cubiculo Ignatium ostio clauso, importunè janitor interpellavit aliquando, cui semel atque iterum pulsanti nihil respondit Ignatius: cùm molestus esse pergeret, & perseveranter obstrepere, aperuit ostium. Et quid, inquit, tibi vis? Cui janitor: en, inquit. Pater litteras, quas qui reddidit, tua ex patria allatas dicit, simulque litteras in manus Ignatio tradit: qui recluso ostio, litteras in lucentem caminum (erat enim hiems) cremandas conjecit, & continuò ad intermissam orationem rediit.* Petr. Ribaden. l. 5. de vita ejus c. 1.

I. Quinam potissimùm infestantur à dæmone in oratione?

R. Homines justi, & inculpatæ vitæ.

I. Cur tales orantes plus cæteris vexat dæmon?

R. B. *Ægidius unus è Francisci Seraphici primis sociis, cui oranti infensissimus erat dæmon, rogatus cur dæmones plus adversarentur homini oranti, quàm aliud pium opus exercenti, respondit: Si quis litem alicui intendat coram Judice, is cui lis infertur, omni studio laborat, ne contra ipsum sententia feratur; ita & dæmon facit, nam quando pius homo Deum orat pro sua aliorumque salute, litem intendit dæmoni tanquam animarum latroni.* Sur. in ejus vita, c. de oration. 23. Apr.

I. Assigna mihi si placet remedia contra distractiones in oratione?

Remedia contra distractiones in oratione.

R. Quamvis homini in rebus hujus sæculi occupato omnes prorsùs mentis evagationes devitare difficile sit: possunt tamen remedia quædam poni, quibus molestia hæc nonnihil diminuatur.

Primum est, ut cor atque animum suum rebus nullis hujus mundi apponat, sed iis utatur ut peregrinus rebus diversorii, in quo una nocte versatur, juxta B. Paulum: *Reliquum est, ut qui habent uxores, tanquam non habentes sint; & qui emunt, tanquam non possidentes; & qui utuntur hoc modo, tanquam non utantur.* 1. Cor. 7.

Secundum, nunquam permittere, ut interdiu animus nimiùm dissipetur, etiam in occupationibus externis quibuscumque; sed potiùs sic agamus omnia nostra tanquam in divino conspectu, ob oculos habendo Deum, qui non abest procul ab unoquoque nostrum. Ita David in administratione regni amplissimi occu-

Digitized by Google

Psal. 24. occupatus de se dicebat: *Oculi mei semper ad Dominum.* Ad hoc juvabit habere in promptu breves oratiunculas, quas subindè interdiu etiam in maximis occupationibus, ad Deum ejaculemur; & interdiu frequentiùs animum ad se revocare, ab eoque factorum rationem exigere, maximè post graves & diuturnas occupationes, confabulationes, aliaque negotia, quæ distrahere animum vehementer solent.

Sup. lect. 1.

Tertium, ut oraturus diligenter se ad orationem præparet, cogitetque seriò id agere, atque ex animo, non autem ex consuetudine, aut tanquam rem non magno pere curandam.

Quartum, ut ante orationem petat ex corde à Deo gratiam attentionis, rogetque Angelum custodem, ut dæmonis tentationes & distractiones impediat. Post orationem verò, negligentiarum veniam petat, & roget Deum, ut orationem, licet frigidam, & multis vanitatibus permixtam, detersis maculis, in thronum suum admittat, eique effectum largiatur salutarem. Hinc enim frequenter vagamur, quia distractiones aut non conamur avertere, aut nihili facimus; sicque crebra evagatione habitus vitiosus inducitur, qui posteà vix magno labore depelli potest.

Quintum, consuetudinem assumere certis locis orationis animum colligendi, veluti post quamlibet decadem Rosarii, & post finem Psalmi. Cujus rei ut recorderis, juvabit ad versum *Gloria Patri*; &c. ad finem orationis: *Per Dominum nostrum*, &c. similesque precatiunculas, reverentiam corporis, aut capitis inclinatione, vel manuum conjunctione, aut alio externo gestu exhibere, talique motione revocandi animi meminisse.

I. Illi qui negotiis hujus sæculi implicantur, sive in rebus status, sive in negotiatione, aut etiam rerum domesticarum curatione queri solent non posse se collectum habere in oratione animum, nihilne habes pro eorum consolatione?

Exemplū. R. Habeo. *Cùm aliquando apud me cogitarem, quanta animi puritate vita ducitur à negotiis remota, & quàm malè mihi cederet, dum tanta negotiorum mole circumvallarer* (ait B. Teresia à JESU in Monasteriorum novis fundationibus occupata) *intellexi vocem mihi dicentem; non potest aliter fieri, filia; tu tantùm da operam ut in omnibus rectum habeas intentionem, & oculos ad me sapè sapius converte, ut quacumque actura es, conformia sint iis quæ ego feci.* lib. 2. vitæ ejus c. 18.

Rursum aliàs dubitanti num fortè melius non foret, Deoque acceptius continua orationi omissis externis occupationibus intendere, vox facta est dicens: noli putare quòd utilitas in hac vita in eo sita sit, ut continuò me frui contendas, sed ut facias voluntatem meam. ibid. c. ult. in fine.

LECTIO X.

De necessitate Orationis; ejusque elogia.

I. Estne usus orandi ad salutem necessarius?

R. Posset quidem Deus non petentibus imò ne cogitantibus abundè omnia largiri, sicut animantibus rationis expertibus cuncta ad vitæ usum necessaria suppeditat; sed utilitatis nostræ causa voluit nos orare, ut exerceremus fidem, roboraremus spem, inflammaremus denique caritatem. Et verò ita habet divinæ providentiæ ratio, ut multa bona, & ad salutem non tantùm conducibilia, sed etiam necessaria nobis non obveniant, nisi fusa per nos oratione. In iis sunt donum perseverantiæ, robur ad superandas tentationes: *orate ut non intretis in tentationem*: & alia his similia. Vide sanctum Augustin. lib. 2. de bono persever. cap. 16. Quibus suppositis oratio non solùm est utilis, verùm etiam necessaria, juxta verbum Domini: *Oportet semper orare, & non deficere.* Ubi nota hanc vocem (oportet) quæ necessitatem importat.

De conven. util. & necessit. orat. S. Tho. 2. 2. q. 83. a. 10. & a. 3. ad 2. & a. 15. & 16.

Luc. 18.

I. Qua ratione dicis multa esse, quæ sine oratione Deus tribuere non vult?

R. Ex Christi verbo. *Hoc genus dæmoniorum non ejicitur, nisi in oratione & jejunio.* Et Psalm. 105. *Et dixit* (Deus) *ut disperderet eos* (Israelitas) *si non Moyses electus ejus stetisset, &c.* Et Jac. 4. *Non habetis, propterea quod non postulatis.*

Matt. 17.

I. Quis

Digitized by Google

I. Quis necessitatis istius documentum exemplo suo præbuit?

R. Ipse Dei Filius, qui oratione non solùm utebatur assiduè, sed in ea etiam *pernoctabat*; & eodem loco Apostolos suos cohortatus dicebat: *Vigilate omni tempore orantes*. Quem orationis usum ipsi secuti, non destiterunt, iis, qui se ad JESU Christi fidem contulissent, tradere, & scriptis suis vehementer commendare. *Sine intermissione orate*, inquit Apostolus Paulus; & Jacobus: *Si quis vestrum indiget sapientia, postulet in fide*. Assiduitatem ejus in oratione vide in Breviar. Rom. ad 1. diem Maii.

Luc. 21.

1. Thes. 5. Jacob. 1.

I. Habesne exemplum aliquod insigne, quo declares à perseverantiæ bono aliquos excidere defectu orationis?

R. Habeo. *Vidi hominem* (inquit Th. Cantip.) *sine comparatione ferè sui temporis humilem, fervidum charitate, egenis beneficum, sobrium supra modum, ergà afflictos pium, in corporis castigatione præcipuè assiduum, ab omnibus contagionum spurcitiis alienum. Hæc in gratuitis. In naturalibus verò erat ità bene & decenter ornatus, ut nihil in eo imperfectum reliquisse omnipotens bonitas putaretur. Pro cœlibatu ergo & sanctimonia ab omnibus honoratus, quasi sanctus jam in terra inter homines habebatur; ità ut de eo maximum quendam virum dicentem audirem: quandocumque me istum videre contingit, non hominem me videre puto, sed Angelum. Hunc postea gradatim à rigore justitiæ vidimus recedentem, & in tanta erga Deum ingratitudinem incurrisse, ut Missarum solemnia audire contemneret; & nullum in eo virtutis vestigium remaneret: sed omni labe polluetus, nullam prorsus luxuriam, nullum facinus abhorreret. Et hoc quia alas virtutis gratuitæ vel naturalis, orationibus insistendo, & lacrymis non protexit, sed viribus suis & sanctitati confisus est.*

Exempli. l. 2. apum c. 32. p. 3.

Tantumdem eccidit Apostolorum Principi, qui Magistri sui monita oblitus: *Orate ut non intretis in tentationem*, in extremum casum abnegationis Filii Dei prolapsus est.

I. Hæc me vehementer terrent, sed quo pacto id fit? declara hoc aliquo simili?

Turlot Thesaurus Doct.

R. *Quemadmodum civitas, quæ muris cincta non est, facile venit in potestatem hostium, propterea quòd desit id quo fuerat hostium incursus arcendus, sic & animam non munitam precibus, diabolus facilè in suam redigit ditionem, nec multo negotio omni genere vitiorum implet.* Chrys. l. 2. de orando Deo.

Simile.

I. Ad quos potissimum spectat orandi officium?

R. Ad Ecclesiasticos viros, qui mediatores sunt inter Deum & homines, stipendiis publicis in id donati, puta beneficiis, & aliis piis fundationibus. Adeò quòd omnis Sacerdotum occupatio in continua oratione & studio versari debeat. In oratione, ut sint in iis quæ sunt populi ad Deum quasi referendarii, in studio, ut quæ sit Dei voluntas bona, & beneplacens ipsi hominibus exponant. Quamobrem ab Isidoro sapienter dictum est: *Qui vult cum Deo semper esse, frequenter debet orare, frequenter & legere: nam cùm oramus, cum Deo ipso loquimur, cùm verò legimus, Deus nobiscum loquitur. Omnis profectus ex lectione & meditatione procedit.*

Ecclesiasticorum præsertim hominum est orare.

Isid. lib. 3. sent. c. 8.

I. Hoc bene; sed qui sunt in aliqua Prælatura, vel alia quapiam Ecclesiastica dignitate constituti, tam multiplicibus prædiuntur negotiis, ut ipsis parum admodum temporis ad orationem reliquum sit.

R. Sanè nullus est qui tantis prematur exteriorum negotiorum impedimentis, quin aliquid temporis inveniat ad corpus per cibi potusque sumptionem refocillandum; utri verò obstringimur magis, corporine mortali & perituro, an animæ immortali, & sempiternum victuræ? Sic igitur statue animæ refectionem esse orationem, ejusque quietem in contemplatione sitam, quibus Prælati, aliique Ecclesiastici viri roborantur ad negotia cum utilitate gerenda, & ad proximorum salutem dirigenda.

Episcopi & Pastores absque oratione & rerum cœlestium contemplatione parum efficient.

Ipsi Sancti Patres asserunt non posse Episcopum & Ecclesiarum Rectores ritè officio suo fungi absque oratione, & rerum cœlestium meditatione.

Sanctus Augustinus l. 19. de civit. cap. 19. sic scribit: *Otium sanctum quærit charitas veritatis, negotium justum suscipit*

Digitized by Google

necessitas charitatis; sed nec sic omni modo deserenda est veritatis delectatio ne subtrahatur ista suavitas, & opprimat justa necessitas. Qualiter verò id ipse facto præstiterit, vide Confess. lib. 10. cap. 40.

Sanctus Gregor. l. 2. cap. 2. de cura pastorali: *Sit rector singulis compassione proximus, pra cunctis contemplatione suspensus: ut & per pietatis viscera in se infirmitatem caterorum transferat, & per speculationis altitudinem, semetipsum quoque invisibilia appetendo transcendat.* Ibidem subjungit exempla Moysis, qui coram tabernaculo sæpè ad Deum accedebat, & pro necessitatibus populi ab eo recedebat; & Salvatoris nostri, qui dies totos prædicationi impendebat, & noctes in oratione insomnes ducebat. Luc. 21.

S. Bernardus scripsit ad Eugenium Papam de consid. libros quinque, non solùm ut ad id quod dicimus Pontificem exhortaretur; verùm etiam ut materiam eidem suggereret, in qua post negotia Curiæ occuparetur.

I. Suntne Scriptura & Patres etiam magnificè locuti de oratione, ejusque fructibus, utilitate & necessitate?

R. Quàm maximè: Nam Raphael Angelus dixit Tobiæ: *Quando orabas cum lacrymis, & sepeliebas mortuos, &c. ego obtuli orationem tuam Domino.* Et in Actis Apostolorum refertur Cornelium orantem semper *manifestè vidisse Angelum Dei introeuntem ad se, & dicentem sibi: orationes tua & eleemosyna tua ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.* Tob. 12. Act. 10.

Quod ad veteres Patres attinet, vetustissimi duo Tertullianus & Cyprianus libellum integrum de Oratione Dominica ediderunt. Quorum ille posita quæstione, cur S. Joannes Baptista docuerit suos orare, nullam tamen formulam orandi reliquerit, respondet: *Ideò nec extat in qua verba docuerit Joannes adorare, quod terrena cœlestibus cesserit, qui de terra est, inquit, terrena fatur, & qui de cœlis adest, qua vidit, ea loquitur. Et quid non cœleste, quod Domini Christi est? ut hæc quoque orandi disciplina.* Et paulò post: *Neque enim propria tantùm orationis officia complexa est, venerationem Dei, aut hominis petitionem, sed omnem penè sermonem Domini, omnem commemorationem disciplina, ut reverà in oratione breviarium totius Evangelii comprehendatur.* Commendatio Orationis Dominicæ.

Cyprianus verò ita de ea loquitur: *Qualia sunt, Fratres charissimi, Orationis Dominica Sacramenta? quàm multa, quàm magna? breviter in sermone collecta, sed virtute spiritualiter copiosa, ut nihil omninò prætermissum sit, quod non in precibus & orationibus nostris cœlestis doctrina compendio comprehendatur.*

Gregorius Nyssenus! de Orat. *Oratio corporum robur est, abundantia domus, recta legum ac juris in civitate constitutio, regni vires, belli trophæum, pacis securitas, dissidentium conciliatio, conjunctorum conservatio. Oratio virginitatis sigillum est, matrimonii fides, viatoribus scutum, dormientium custos, vigilantium fiducia, agricolarum fertilitas, navigantium salus, ejusdem cum Angelis honoris condition, &c.* Orationis elogia.

Sanctus Chrysostomus, l. 1. de orando Deum: *Quis non obstupescat & admiretur tantam benevolentiam erga nos Dei, ut mortalibus tantum honoris largiatur, ut dignos nos habuerit, qui cum ipso colloquamur, nostraque vota apud ipsum disponamus? nam verè profectò cum Deo confabulamur, quoties vacamus deprecationi: per quam simul & Angelis copulamur, & societatem quam cum brutis animantibus habebamus, procul effugere videmur. Angelorum enim opus est deprecatio, &c.*

Sanctus Ephrem ser. de Virginit. *Desidera orationem, familiare cum Deo colloquium. Omnis enim oratio sancta & pura cum Deo familiariter agit. Oratio autem perfectè Deum desiderantium, magna cum lætitia, fiduciaque multa ipsum etiam cœlum penetrat. In ipsa Angeli atque Archangeli exultant, & coram throno sancti & excelsi universorum Domini illam statuunt.*

Et alibi: *Oratio est temperantia custodia, iracundia frænum, animi elati repressio, odii medicina, regni potentia, trophæum atque vexillum belli, tutela pacis, virginitatis sigillum, fides nuptiarum, viatorum præsidium, dormientium custos, agricolarum fertilitas; navigantium salus, reorum Patrona, mœrentium consolatio; lætantium jucunditas, lu-* Tract. de Orat.

gen-

Digitized by Google

gentium solamen, moriensium sepultura. Deinde hæc ipsa exemplis confirmans subdit: *Oratio Jonæ Prophetæ piscem grandem præbendo concessit, & Ezechiam ex portis mortis ad vitam reduxit, ipsisque tribus pueris in Babilone flammam ignis in flatum roris convertit.* Indeque concludit: *Nulla est alia in tota vita humana pretiosior oratione possessio.*

Sanctus Bonaventura: *Inæstimabilis est orationis vis & efficacia ad qualibet bona impetranda, & mala deprecanda. Vis adversa patienter tolerare? sis orationis vir. Vis tentationes vincere, & omni tribulatione seu afflictione superior esse? sis vir orationis. Vis contemnere, & sub pedibus premere quoscumque inordinatos affectus? sis vir orationis. Vis diabolı technas & dolos detegere, ejusque laqueos evadere? sis vir orationis. Vis Deo fideliter servire usque in finem, & strenuè laborare? sis vir orationis. Vis denique extirpare vitia, & virtutes in anima tua inserere? sis vir orationis.*

Audi Climacum gradu 28. initio: *Oratio si ipsius naturam & conditionem spectes, est familiaris cum Deo conversatio, & conjunctio hominis cum Deo; si autem vim seu efficaciam, mundi conservatio, Dei reconciliatio, Mater lacrymarum, & iterum filia, propitiatio peccatorum, pons tentationum, propugnaculum adversus impetum afflictionum, bellorum oppressio & extinctio, officium Angelorum, omnium spirituum alimentum, futuræ lætitiæ, actio sempiterna, virtutum scaturigo, gratiarum divinarum conciliatrix.* Longè etiam plura ac amplius majora subjicit: *Profectus spirituales, nutrimentum animæ, mentis illustratio, fiducia desperatis, spei demonstratio, tristitiæ solutio, divitiæ Monachorum, thesaurus solitariorum, iræ deminutio.* &c.

LECTIO XI.

De utilitate Orationis.

I. QUos fructus parit illa orandi necessitas?

R. Habet hæc necessitas jucundissimam utilitatem, quæ fructus ex se edit uberrimos. Nos ex magna copia aliquot selegimus, quos hic annotare duximus.

Primus autem fructus, quem inde capimus, est is, quòd orantes Deo honorem habemus, siquidem est quoddam religionis argumentum oratio, quæ in divinis litteris thymiamati comparatur. *Dirigatur* (inquit Propheta) *oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Quare nos hac ratione Deo subjectos esse profitemur, quem bonum omnium auctorem agnoscimus, & prædicamus: quod unum incolumitatis salutisque præsidium atque perfugium habemus. Cujus fructus illis etiam verbis admonemur; *Invoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me.* Nam oratio indigentiæ argumentum est, & assidua commonitio ejus à quo beneficia sunt accipienda. Vide Augustinum de bono perseverantiæ c. 7. & epist. 105. Primus orationis fructus. Psal. 140. Ps. 49.

I. Quæ est altera utilitas, quam orando consequimur?

R. Oratione cùm nobis, tùm aliis omnia impetramus: est enim ex S. Augustini sententia, *Cœli claves oratio*, quæ donorum cœlestium amplitudinem descendere facit. Hæc enim aquas divisit, mortuos suscitavit, vim ignis fornacis compescuit, leonum feritatem domuit, remissionem peccatorum imperavit Manassi, Davidi, Magdalenæ, Publicano, & aliis; victoriam contra diaboli tentationes, incolumitatem, quietam & tranquillam vitam, fructus, serenitatem, sanitatem, prosperitatem, morborum depulsiones, verbo, omnia oratione assequimur. Omninò inest in precatione singularis gaudii cumulus: quamobrem sic loquebatur Dominus; *Petite, & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum.* Jac. 5. Serm. 126. de temp. 2. Fructus. Jo. 16.

I. Habesne in promptu aliquod exemplum appositum?

R. Habeo. *Cùm famulus Dei Bernardus vir quidam plures nobiles & sapientes de sæculi vana conversatione post se traxisset, erat inter eos primus quidam & præcipuus, Gaufridus nomine, qui post in Claravalle Prioris officio functus, brevi defunctus est in eodem. Hic igitur cùm Dei famulum ad Monasterium sequeretur, gravissimæ cœpit tentationi pul-* Exemplum. Ex vita Ber. l. 4. c. 3.

Digitized by Google

sari. Intuitus autem illum unus è Fratribus, quid est, inquit, quod facies tua tristitia quadam nubilo graviter obvoluta videtur? Cui ille: Scio quod nunquam amplius lætus ero. Quod verbum, cum ad Dei famulum idem Frater satis anxius retulisset, videns ille basilicam prope viam, per quam gradiebatur, divertit ad eam, & ingressus orabat: cæteris autem deforis præstolantibus, Gaufridus gravatus tædio super lapidem obdormivit. Demum cum ambo pariter surrexissent, ille de oratione, iste de somno, apparuit idem Gaufridus tantò jucundior & hilarior cæteris, quantò tristior priùs. Cumque ei prædictus Frater verbum mœstitiæ, quod locutus fuerat, amicabiliter improperaret; tunc, inquit, dixi: nunquam amplius lætus ero; sed nunc dico: nunquam amplius tristis ero.

I. Semperne pias preces exaudit Deus?

R. Quin piorum petitionibus præsto sit & occurrat Dei benignitas, nullus relictus est dubitandi locus: *Tunc* enim, Isa. 58. inquit, *invocabis, & Dominus exaudiet, clamabis, & dicet: ecce adsum.* Et rursùs: Isa. 65. *Eritque antequam clament, ego exaudiam; adhuc illis loquentibus ego audiam.* Sexcenta sunt ejus rei in divinis Scripturis testimonia. Exempla autem eorum qui Deum exoraverunt, quia propemodùm infinita sunt, & posita ante oculos, omittimus. Vide Marul. l. 2. Quomodo S. Scholastica pluviam tempestatemque precibus impetraverit, habes apud S. Greg. l. 2. dial. cap. 33.

I. Qui igitur fit, ut, quæ petimus, interdum non impetremus?

C. 4. R. Respondet S. Jacobus: *Petitis, & non accipitis, eò quod male petatis*: scilicet, negligenter, remissè, & absque attentione. Nonnunquam etiam fit, ut Serm. 53. de verb. Dom. & 11.6. in ep. Joan. tum maximè prospiciat utilitati nostræ Deus, vel quod alia majora & amplio ra bona nobis impertitur; vel quod nec necessarium nobis est, nec utile quod petimus, imò fortasse supervacaneum id futurum sit, si dederit, atque pestiferum. 2. Qu. 14. *Quidam enim*, inquit S. Aug. *negat propitius Deus, quæ concedit iratus*: prout B. Paulum petentem liberari à stimulo carnis non exaudivit; Israelitas verò ardentes concupiscentia carnium exaudivit quidem, sed confestim eorum intemperantiam castigavit: nam *adhuc esca eorum erant in ore ipsorum: & ira Dei ascendit super eos.* Quare minimè mirum est, si Deus nostræ non obsequitur voluntati, cùm, vel ipsi nolle id nos, quòd petimus, penè probemus, nostræ negligentia & ignoratione precationis; vel postulemus ea quæ nobis sunt obfutura. Quæ autem in oratione petenda sint, diximus sup. hoc eod. c. l. 1. Num. 11. Ps. 77.

I. Progredere modò in declarandis cæteris orationis fructibus.

R. Tertiùs orationis fructus est satisfactio pro peccatis. Cùm enim orare sit opus laboriosum, etiam satisfactorium est. Hinc solent Confessarii pro satisfactione seu pœnitentia sacramentali suis pœnitentibus orationes injungere. Hinc in oratione Dominica dicimus: *Dimitte nobis debita nostra*. Et Publicanus orans, & dicens: *Propitius esto mihi peccatori; descendit in domum suam justificatus.* 3. Fructus. Luc. 18.

Quartus. Oratione iram Dei placamus. Imò valet oratio tantùm ad pœnas evadendas, ut Deus quodammodò piorum precibus constringatur, juxta illud Exodi 32. *Dimitte me*. Vide Jerem. 7. & 18. atque Ezec. 22. Unde in omni necessitate, iræ Dei Ecclesia orationem, Litanias, supplicationes publicas objicit. 4. Fructus.

Quintus orationis fructus est, quòd non solùm sit satisfactoria, sed etiam quòd à justo facta meritoria sit majoris gratiæ & gloriæ. *Tu autem cùm oraveris, intra in cubiculum tuum & Pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi.* Ubi repromissio est mercedis sub conditione operis faciendi, ibi meritum agnoscendum est, secundùm illud: *Dignus est operarius mercede sua.* Audi Chrysostomum: *Si ergo sic ores, plurimam profectò accipies mercedem. Non ait: donabit tibi, sed reddet; inquit: debitorem quippe se tibi constituit.* Quod autem oratio quæ pro indigno funditur, prosit oranti, etiamsi illi pro quo fit, non prosit, ex Christi sententia liquet: *Si domus non fuerit digna, pax vestra revertetur ad vos.* 5. Fructus. Matth. 9. Luc. 10. in Matt. 6. Matth. 10.

Sex-

Digitized by Google

6. Fructus. Rom. 10. Sextus. Orando exercemus fidem; *Quomodò enim invocabunt in quem non crediderunt?* Quia credimus Deum esse omnipotentem, sapientissimum, & optimum, ut possit, sciat, & velit donare ea quæ petimus.

7. Fructus. Psal. 33. Septimus. Oratio mentem illuminat, juxtá illud Psal. *Accedite ad eum, & illuminamini.* In cujus rei typum Moyses à colloquio Domini revertebatur splendida facie, ita ut cornuta videretur, & Christus orans transfiguratus est, *& facta est* Luc. 9. *species vultus ejus altera.* Hinc etiam nonnulli Sancti plura orando quàm studendo didicerunt, ut de SS. Bernardo, Thoma Aquinate, Bernardino, & aliis scribitur. Exemplum. *Rogatus aliquando S. Bonaventura, unde tantum doctrinæ hausisset, digito commonstravit Crucifixi signum oculis & lachrymis oblitum.*

8. Fructus. Octavus. Oratio maximam dignitatem animæ conciliat quæ ad familiare Dei colloquium & confabulationem orando admittitur; ut sup. ex Chrysostomo diximus in elogiis orationis.

9. Fructus. Nonus, Fiduciam accedendi ad Deum tribuit: nam quo frequentius ad Deum accedimus, eo libentius & confidentius ad eum recurrimus; unde fit ut qui toti sunt in oratione, vehementer cupiant dissolvi, & esse cum Christo.

10. Fructus. Decimus. Charitatem Dei inflammat, est enim oratio velut igniculus tepida nostra corda incendens, secundùm illud: *In meditatione mea exardescet ignis.* Ps. 38. Hanc causam dat Chrysostomus in Ps. 4. *Quoniam*, inquit, *oratio non est parvum vinculum dilectionis in Deum, quæ cum eo colloqui nos assuefacit, & ad sapientiæ studium nos deducit: si enim qui cum magno aliquo & admirabili viro multum versatur, ex ejus consuetudine multum fructum accipit, quantò magis qui cum Deo perpetuam habet consuetudinem.*

11. Fructus. Undecimus. Humilitatem Deique timorem conservat: nam eum non esse offendendum admonet, à cujus ope ac benignitate homines in omnibus dependent.

12. Fructus. Duodecimus. Oratio rerum terrenarum contemptum parit: Facilè namque vilescunt omnia transitoria quærenti & anhelanti ad cœlestia, ut habet Aug. l. 9. Confess. c. 10.

Postremò gignit oratio incredibilem animi voluptatem, pacem, gaudium, delectationem: Facit enim ut homo gustare incipiat *quàm suavis est Dominus.* Vide S. Bernardum ser. 5. de Quadrag. explicantem verba illa Prophetæ: *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.* Hac suavitate nonnulli distenti non solùm in oratione pernoctarunt, sed etiam dies noctibus jungentes in oratione læti perdurarunt. Tales fuerunt Antonii, Arsenii, &c. 13 Fructus. Ps. 35. Ps. 36.

LECTIO XII.

De Orationis divisione, & Horis Canonicis.

EXposita utilitate & necessitate Christianæ præcationis, aliquid modò de ejusdem divisione tractandum est.

I. Quotuplex igitur est Orationis species?

R. Oratio communis dividitur in privatam & publicam, in vocalem & mentalem. De quibus in subsequentibus.

I. Quid intelligis per orationem privatam? Oratio privata.

R. Illam intelligo, quam quisque privato suo nomine effundit, etiamsi in illa partem habeant cæteri, non minùs quàm in quolibet opere bono, per Sanctorum communionem, ut supra docuimus.

I. Quid est publica oratio? Oratio publica.

R. Illa quæ per Ecclesiam sive ejus publicos ministros agitur. Hanc utriusque differentiam ostendo familiariter exemplo: Cùm secessurus cubitum vesperi recipio me ad orationem, sive conscientiæ examen, aliaque pia recollectionis & gratiarum actionis exercitia: facio orationem privatam, quia, uti privata persona id ago, nulla ad id commissione publicè accepta, aut mandato impositò. Secundò; ego Sacerdos vado sacro-sanctum Missæ Sacrificium oblaturus, aut Sacramentum aliquod in Ecclesia solemniter administraturus; talis oratio publica censenda est, quia in qualitate publici Ecclesiæ ministri

Digitized by Google

stri specialiter ad id commissi perficienda.

I. Numquid Horæ Canonicæ ad publicam Ecclesiæ orationem pertinent?

Horæ canonicæ pertinent ad publicam orationē.

R. Planè, nam per Ecclesiam in communi sive per deputatos ejus officiarios & ministros, publicis, ut supra dictum est, stipendiis, & beneficiis donatos persolvuntur.

I. Aliquid igitur deprome de Horis Canonicis?

R. Placet mihi præsertim cùm id exigat ipsius materiæ series.

Nota, tribus horis orabant Judæi in die, scilicet hora tertia, sexta, & nona, uti Daniel *tribus temporibus in die flectebat genua*, forte in honorem Sanctissimæ Trinitatis, quæ extremis temporibus legis Evangelicæ manifestanda erat. Vel ut alii, hora tertia, quia tunc data est lex in Sina; sexta, quia tunc erectus fuit serpens æneus in deserto; nona, quia tunc petra dedit aquas in Cades. Nos autem plura tempora, sive plures horas orationi destinatas habemus, quia multò plura sunt mysteria & beneficia, quibus Deo obstringimur, nos, inquam, Christiani, quorum *justitia abundare debet plusquam Scribarum & Pharisæorum*. Vide Cypr. circa finem Orat. Dominicæ.

Dan. 6.

I. Quisnam instituit Horas Canonicas?

Auctor horarum Canonicarum quis?

R. Ipsamet Ecclesia, conditis ea de re per diversa Concilia canonibus, ratione quorum dicuntur horæ canonicæ. Vide Bed. sup. c. 18. S. Lucæ.

I. Quot sunt numero horæ canonicæ?

R. Septem, in gratiarum actionem ejus, quòd creationem mundi septem diebus absolverit Deus; huc respiciebat David cùm caneret: *Septies in die laudem dixi tibi*. Vel potiùs in honorem septem principalium mysteriorum recreationis, sive redemptionis nostræ, quæ mox annotabimus.

Gen. 1.

Ps. 118.

I. A quo tempore sunt institutæ?

R. Apostoli ipsi observabant horas tertiam, sextam, nonam, uti notat Tertul. l. ad vers. Psychic. c. 10. S. Clemens refert hanc institutionem ad traditionem Apostolorum, additque tres alias horas, scilicet primam, sive orationem matutinam, vesperas, & nocturnas preces ad galli cantum l. 8. constit. Apost. c. 34. S. Cypr. meminit etiam vesperarum & matutinarum, ultrà tertiam, sextam, & nonam, de quibus ante Tertul. ascribitque singulis dictis horis sua mysteria, quæ ipsæ representant. His etiam quinque addit sanctus Athanasius alias duas, ut compleatur numerus septem horarum canonicarum, l. de Virginit.

Serm. de Orat. Dom.

Tandem S. Chrys. hom. 29. ad popul. Basil. in Reg. inter. 37. Hier. ep. 22. ad Eustoch. in Dan. c. 7. & ep. 7. 8. 22. 57. Cassian. collat. 7. Isidor. de offic. c. 19. luculentam earum mentionem faciunt; adeò quod omnibus benè & diligenter expensis dici possit usum hunc ab Apostolica traditione originem traxisse, quandoquidem Patres illi etiam vetustissimi ejus rei meminerint velut pridem in Ecclesia institutæ. Vide Baron. an. Domini 34. n. 73. & Bellarm. de bonis operibus.

Horæ canonicæ ab Apostolica traditione originem habent.

I. Quid singulæ istæ horæ canonicæ significant?

R. Quoad matutinas horas. Noctu oramus Deum (exemplum Salvatoris secuti, qui sæpè, uti nuper diximus, erat pernoctans in oratione Dei) gratiasque agimus pro eo quod in similitudinem carnis nostræ natus ex Virgine ad nos per intempestæ noctis silentia venire dignatus est à regalibus sedibus descendens. Deinde etiam, quòd in nocte Passionis suæ apprehendi, ligari, carceribus claudi, illudi, flagellari, & indignissima pati dignatus est.

Significatio 7. horarum canon.

Matutina.

Matutina ligat Christum, qui crimina purgat.

Ad Matutinum surgebat David, cùm diceret: *Media nocte surgebam ad confitendum tibi.* Ps. 118.

Ad easdem horas surgebant Paulus & Silas, Act. c. 16. Plurimi censent eadem hora venturum Christum Dominum judicare vivos & mortuos, innixi Scripturæ, Matth. 25. *Media nocte clamor factus est*. Ideò Clerici & Monachi isto tempore vigilant orationi instantes, veluti vindictam magni Judicis, quam faciet in nationibus, sua oratione præventuri, se invicem initio istius officii cohortantes & cantantes: *Præoccupemus faciem ejus in confessione.* Ps. 94.

Laudes.

Laudes post matutinum cantantur eo ferè tempore, quo Pastores transierunt festi-

Digitized by Google

festinantes usque in Bethelem, ubi *invenerunt Mariam & Joseph & infantem positum in præsepio*. Vel quo ipse Redemptor victor ab inferis rediit. Luc. 2.

Prætereà *Laudes* post matutinum significant, quòd nocturnis officiis absolutis per hujus sæculi caliginosa discrimina, venturi simus tandem ad æternam laudum & gratiarum actionis decantationem, quando gloriosa illuxerit nobis dies æterni luminis.

Prima est nobis instar orationis matutinæ. Oramus enim Deum, ut qui nos ad principium novæ diei pervenire fecit, sua nos salvet virtute, ut in hac die ad nullum declinemus peccatum, sed semper ad ejus faciendam justitiam nostra procedant eloquia, dirigantur cogitationes & opera. Prima.

Ista oratio sive hora canonica tunc celebratur, quando salvator noster stetit ante Judicem examinandus, toleratis jam tota nocte multis probris, sputis, sannis, verberibus. Unde Matt. 25.

Prima replet sputis.

Circà idem tempus Dominus noster tertio post die redivivus apparuit Matri, & aliis mulieribus. Matth. 28.

Eadem etiam hora Apostoli magnos ceperunt pisces, qui significabant electos, quando rumpebatur rete, Luc. 5.

Eodem rursum tempore præfecit Christus Pastorem ovibus suis, Joan. 21.

Hora tertia accepit Dominus noster mortis sententiam. Tertia.

Causam dat tertia mortis.

Eadem hora descendit Spiritus sanctus super Apostolos & Ecclesiam in die Pentecostes.

Eodem quoque tempore receperunt fidem tria hominum millia, ex illis qui Christum Dominum crucifixerant, ut meritò sub initium istius horæ canonicæ imploremus gratiam Spiritus sancti ad inflammanda corda nostra in Dei amorem & servitium, per hymnum: *Nunc Sancte nobis Spiritus, &c.* Act. 2.

Hora sexta Christus Dominus crucifixus est. Matth. 27. Sexta.

Sextæ Cruci nectit.

Eadem horæ orabat Patrem pro crucifixoribus suis, & latroni dicebat: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Luc. 23. Act. 10.

Circa hanc horam jussus fuit Apostolus Petrus Gentiles ad Evangelii gratiam recipere.

Et eodem tempore sedit JESUS fatigatus ad puteum, cùm Messiam se Samaritanæ manifestaret. Joan. 4.

Hora nona morte sua mundum vivificavit Christus complevitque nostræ redemptionis opus, dicens: *Consummatum est.* Nona. Joan. 19.

Tunc unus militum lanceæ latus ejus aperuit.

Latus ejus nona bipertit,

Tunc Cornelius Centurio primitiæ gentium motus fuit ab Angelo ut Petrum acciperet ab eo instruendus. Act. 10.

Rursum, Petrus & Joannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam sanato claudo ad portam templi. Act. 3.

Ad Vesperas circa Solis occasum petimus ut ipse Sol justitiæ non recedat à nobis, dicentes, & enixius rogantes cum Discipulis euntibus in Emmaus: *Mane nobiscum Domine, quoniam advesperascit, & inclinata est jam dies.* Vesperas. Luc. 24.

Columba dimissa ex arca *venit ad Noe* orbis restauratorem *ad vesperam portans* in signum pacis & reconciliationis *ramum Olivæ virentibus foliis in ore suo.* Gen. 8.

Ad Vesperam quoque Christus instruxit convivium quinque millibus hominum ex quinque panibus hordeaceis. Marc. 6.

Cùm serò factum esset venit quidam homo dives ab Arimathia nomine Joseph. Hic accessit ad Pilatum & petiit corpus JESU, *accepto corpore, Joseph involvit illud in sindone mundâ.* Matt. 27. Marc. 15. Luc. 23. Joan. 9.

Vesperæ deponit.

Rursum cùm serò factum esset, manifestavit se Dominus JESUS post resurrectionem discipulis suis, quos gaudio & consolatione replevit, Luc. 24. & Joan. 20. quibus dedit Spiritum sanctum & aperuit sensum, ut intelligerent scripturas, nec non contulit eis potestatem remittendi peccata.

Circa eandem horam vespertinam misit illos in mundum universum prædicare Evangelium omni creaturæ, Matth. 28. Marc. 16.

Erat jam Vespera cùm loquentibus Apo-

Digitized by Google

Act. 4. postolis ad populum *multi eorum qui audierant verbum, crediderunt*: (erant autem ex illis qui crucifixerant Christum) *& factus est numerus virorum quinque millia.*

Completorium. Hora Completorii juxta multorum sententiam conceptus fuit Christus Dominus in utero Virginis de Spiritu sancto.

Cùm Sol occidisset, omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad JESUM. *At ille singulis manus imponens, curabat eos.*

Matt. 26. *Vespere facto discumbebat cum duodecim discipulis suis. Cœnantibus autem illis, accepit* JESUS *panem, & benedixit ac fregit, deditque discipulis suis, & ait: accipite & comedite: Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit: & dedit illis dicens: bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus novi testamenti, &c.*

Et ipso tempore suos discipulos multis consolatus est, promittens eis Spiritum sanctum.

Joan. 13. & seq. Joan. 18. Matt. 26. Luc. 22. *Et cùm hæc dixisset* JESUS (*qua quinque capitibus enarrantur*) *egressus trans torrentem Cedron, introivit in hortum, ubi factus in agonia prolixius orabat. Et tristis erat anima ejus usque ad mortem. Et factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.*

Luc. 23. Tandem circa id tempus, *positum fuit corpus* JESU *in monumento exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat.*

Tumulo Completa reponit.

Hora Completorii exponimur difficiliori luctæ contra carnem, quæ ad quietem transacta jam die componitur: & contra diabolum qui est princeps tenebrarum, & qui novit uti tempore: ideò jure merito cantamus ad Completorium Hymnum istum:

Hymnus Ecclesiæ. *Te lucis ante terminum*
Rerum Creator poscimus,
Ut pro tua clementia
Sis præsul, & custodia.
Procul recedant somnia,
Et noctium phantasmata
Hostemque nostrum comprime,
Ne polluantur corpora.

Et quia solent peccatores majori cum licentia & enormitate sub opacam noctis caliginem Deum offendere, idcircò ministri Ecclesiæ, proborum Dei filiorum nomine seipsos mutuò excitant ad impensiùs tum temporis laudandum suum Creatorem, & dicunt: *Ecce nunc benedicite Dominum omnes servi Domini*, &c. Psal. 133. *In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum.*

I. Debentne Clerici & quicumque ad horas canonicas in Choro persolvendas deputati observare statutas diei horas hisce canonicis horis, quas diximus, respondentes?

R. Ita quantum fieri potest. Nam officium divinum taliter per horas distributum, est, *ut benedicamus Dominum in omni tempore, & semper sit laus ejus in ore nostro*; Deindè ut eidem gratias agamus pro beneficiis illis horis & temporibus acceptis, uti præmissum est.

I. Peccantne Clerici & quævis personæ Ecclesiasticæ quæ absque legitima causa totum suum officium, etiam privatum, simul uno tempore expediunt?

R. Ita, uti patebit exemplo sequenti. Baron. tom. 11. anno Christi 1062. Narrat B. Petrus Damiani epist. ad Desiderium Cassinensem Abbatem, S. Severinum, alias Peregrinum, Colonien sem Archiepiscopum post mortem apparuisse cuidam Clerico, ac tactu manus suæ tantum ei ardorem indidisse, ut è manu ejus carnes usque ad ossa defluerent, ac dixisse se relegatum ad ignes Purgatorii, hoc solo nomine & culpa: *Quia in aula regia, inquit, constitutus, imperialibus me consiliis vehementer implicui, canonica synaxis officia per distincta horarum spatia non persolvi: Mane quippè simul omnia concinnans, tota die negotiis ingruentibus secura libertate vacabam. Ob hanc itaque negligentiam horarum, ardoris hujus fero supplicium.* Exemplum. Creatus est Archiepiscopus Colonien sis anno Domini 1021. cui præfuit annos 16.

I. Quibus videntur tibi similes illi qui tum demum ad legendas horas suas canonicas se convertunt, cùm negotia temporalia expedierint?

R. Videntur mihi similes illis qui à Rege ad colloquium vocati, non prius illum adirent, quàm cum ipsis opportunum videretur, & id facerent raptim, quasi per transennam, & perfunctoriè postquam hominum nihili fabulis per horas intendissent. Vel fortè similes sunt illis, Simile.

Digitized by Google

illis, qui cùm processum sive causam haberent de rebus maximis, puta de fortunis omnibus, aut de vita, versantem in maximo discrimine, illi ad id non attendentes, occuparentur captandis muscis, aut arenulis numerandis.

I. Habesne exemplum alicujus Sancti qui in hoc genere exactus, & diligens fuerit horas suas canonicas statutis suis horis legendi?

Exemplum. R. Ita; Magnus ille Sabas pro suorum negotiis adiens Justinianum Imperatorem, eaque cum illis tractans, audita hora tertia, illicò ab Imperatore transtulit se ad statutas illius horæ preces; cumque socius ejus Jeremias diceret hoc esse indecorum & incivile, respondit: *Imperator facit suum officium, nos nostrum.* Ita ejus vita 5. Decembris.

I. His mihi persuades non facilè interrumpendum, aut etiam differendum negotiorum prætextu divinum officium?

R. Planè ita est. *Carolus Imperator sanctum Lutgerum Episcopum Monasteriensem ad se pro quibusdam Reipublicæ negotiis evocari fecit. Ea ipsa hora persolvendis horis cum suis insistebat. Cumque his expletis se venturum nuncio respondisset, & hoc Regi ille retulisset, secunda quoque vice & tertiò ad eum accersendum misit: sed ille divinum officium cunctis aliis rebus anteponendum ratus, omninò venire distulit, donec cœptam psalmodiam consummaret: Qua finita in conspectu Regis cùm veniisset, eum, cur ad imperium suum venire contempsisset, interrogavit. Ad hæc ille vultu intrepido, mente constantior: Ego, Imperator, inquit, tuum semper præceptum ita in omnibus exsequendum putavi, ut tamen Deum tibi in omnibus anteponendum non dubitarem. Hanc ejus responsionem Rex optimus amplexus: gratias, inquit, habeo Episcope: quia qualem te esse credidi semper, talem te nunc esse expertus sum. Tu ut hactenus feciſti, Dei semper operare voluntatem, & simul nobis devotus & fidelis pro nostri imperii statu orare memento.*

In vita S. Lutgeri apud Sur. 26. Martii.

Exemplum.

I. Quamobrem vocantur istæ preces horariæ officium divinum & Ecclesiasticum?

Horæ Cur.

R. Quia continent pensum sive officium quod Christiani debent, & pro iis ab Ecclesia sive Ecclesiasticis personis Deo persolvitur, quod non est aliud quàm laudare & benedicere Dominum.

Canonicum officium divinum & Ecclesiasticum appellatur.

I. Debentne igitur Christiani omni tempore orare abjecta cura cæterarum rerum?

R. Euchitæ hæretici apud S. Augustinum hæresi 57. docuerunt Christianum non debere laborare, nec aliud agere quàm ut semper oret. Unde dicti sunt Euchitæ, id est, precatores. Sed hoc dogma stolidum est, & impossibile.

Christiani ergo secundùm Apostolum debent omni tempore orare, id est, assiduè, quantum per alia negotia licet. Ita Anselmus. Et, ut Augustinus, omni tempore, scilicet orationi destinato, sive ab Ecclesia, sive à propria devotione & consuetudine, ut certa & statuta orandi tempora, nullo tempore intermittantur. Hoc maximè faciunt Ecclesiastici per horas canonicas quas assiduè decantant in Choro, vel privatim legunt pro populo Dei.

Eph. 6.

I. Dic modò cur debent Christiani semper & assiduè orare, saltem, ut dicis per interpositam operam Ecclesiasticorum?

R. Quia illi naturæ infirmitatem agnoscentes sciunt quantum indigeant Dei auxilio; ideò in omni re ad Deum per orationem confugiunt, opem & misericordiam ejus implorant dicentes initio singularum horarum: *Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina*: & de acceptis ab eo donis gratias agentes eum collaudant & benedicunt in omni tempore. Reliquæ gentes corruptionem naturæ ignorantes, in suis viribus confidunt, Deo vota nulla nuncupant, rerum omnium Conditori gratias non agunt, quia beneficia illius minimè agnoscunt.

LECTIO XIII.

De Partibus Officii Divini.

I. QUæ sunt officii Divini partes?

R. Principales ejus partes sunt, horæ canonicæ numero septem, quas mo-

Digitized by Google

modò recensuimus; & si de minutioribus quæris, sunt multò plures, v. g. *Psalmi, Hymni, Lectiones, Cantica, Antiphonæ, Responsoria, Capitula, Collectæ*, quibus addam *Litanias*.

I. Quid sunt Psalmi?

R. Nihil aliud quàm cantus, quo laudes Dei, vel preces ad Deum, vel interdum etiam cohortatio ad virtutem concinuntur.

I. Habentne Psalmi in Canonicis Scripturis usus & fructus suos?

R. Magnos & multos psalmodiæ fructus assignant Sancti Patres, S. Chrysost. præfat. in Psalm. 41. *Nihil, ait, animam æquè erigit & à terra liberat & exsolvit à vinculis corporis, & amore sapientiæ afficit, & ut res omnes ad hanc vitam pertinentes irrideat, proficit, ut versus modulatus, divinum canticum numero compositum &c. Idcircò Psalmos Deus construxit, ut ex ea re simul caperetur utilitas & voluptas.*

De Eccles. hierarch. c. 3. Psalterium (inquit Dionysius Areop.) est compendium & breviarium totius sacræ Scripturæ, epitome & registrum Bibliorum, consummatio totius Theologicæ paginæ. Plura S. Basilius procem. in Ps. & præfat. in Psalmos.

I. Estne igitur jucundum Psalmos recitare vel decantare?

In explic. Ps. 107. R. Jucundissimum: ut S. Joannes Chrysostomus affirmet, eos qui Psalmos ritè canunt, cum Angelis choreas ducere, & quasi cum eis de Dei laudibus & amore contendere.

I. Habesne ad istam rem probandam exemplum?

Exemplum. R. Habeo. Ambulans S. Guduvalus Archiepiscopus aliquando per mare, & preces in navi Deo persoluturus, laudesque & gratiarum actiones oblaturus, cùm dixisset more Ecclesiastico. *Deus in adjutorium meum intende*: Angeli subjunxerunt: *Domine ad adjuvandum me festina*: & ita totum officium alternis vicibus cum viro Dei explevere, ex ejus vita apud Sur. to. 5. die 6. Junii.

I. Si ita se res habet, profectò non cursim, non distractè, non perfunctoriè, sed graviter, modestè, & cum attentione persolvendæ sunt horæ canonicæ.

R. Optimè infers. *Solitus erat S. Franciscus horas canonicas non minus timoratè Deo persolvere, quàm devotè.* Nam licet oculorum, stomachi, splenis & hepatis ægritudine laboraret, nolebat tamen muro vel parieti inhærere, dum psalleret, sed horas semper erectus, & sine caputio, non gyrovagis oculis, nec cum aliqua syncopa persolvebat. Si quando esset in itinere constitutus, figebat tunc temporis gressum, hujusmodi consuetudinem reverentem & sacram propter pluviarum inundantiam non omittens. Dicebat enim: si quietè comedit corpus cibum suum, quod futurum est vermium esca, cum quanta pace & tranquillitate accipere debet anima cibum vitæ! Graviter etiam se putabat offendere, si quando orationi deditus, vanis phantasmatibus interius vagaretur. Cùm tale aliquid accideret, non parcebat confessioni, quin illud protinus expiaret. Hoc studium sic in usum converterat, ut rarissimè muscas hujusmodi pateretur.

Exempla. S. Bonav. in vita ejus c. 10. S. Francisci in recitandis horis canonicis devotio & attentio.

S. Dominicus in precibus horariis & psalmodiis, quas imprimis reverenter absolvere solebat, faciem suam crebrò visus est lacrimis irrigare. Quando extra Monasterium erat, audito primo signo nocturnarum Precum surgebat, & Fratres excitans, cum multa devotione totum divinum officium absolvebat horis & temporibus suis, tùm nocturnis, tum diurnis, nihil penitùs omittens, & persoluto Completorio etiam in itinere cum sociis silentium non minus servabat, quam si fuisset in Monasterio.

S. Dominici exacta religionis observantia. In vita.

I. Castigatne Deus interdum etiam in hoc mundo Familias Religiosas, ob negligenter solutas preces horarias?

R. Ita. Lutgardis Virgo sanctissima, sæpè reprehenderat Moniales in Valetudinario manentes, quod parum attentè persolverent preces canonicas divinitus institutas. Cùm autem dimidio ante obitum suum anno non videret divina Majestate & reverentia dignam in Sororibus emendationem, ait: Scio equidem quòd post decessum meum culpam hanc manus Domini in Sororibus vindicabit: & tunc memores verborum illo-

Exemplū. Cantip. in vita ejus apud Sur. l. 2. c. 10. 16. Junii.

Digitized by Google

illorum, castigatæ cum multa humilitate se corrigent, & Dominus mox retrahet manum suam, quam jam extenderat ad ultionem. Quàm autem veraci spiritu hæc illa prædixerit, res ipsa neminem finit ambigere; nam ubi illa excessit è vita, confestim dira pestis invasit in illud Monasterium, & brevissimo temporis intervallo quatuordecim probatissimæ Sorores extinctæ sunt. Ego verò eodem tempore illuc veni, & duas carne ac spiritu Sorores, uno eodemque momento animam reddentes, oblato pro eis sacrificio, uno eodemque tumulo sepelivi. Cùm se autem infirmæ Sorores in Valetudinario, in dicendis canonicis precibus correxissent, Domino manum suam retrahente, pestis illa protinus sepulta est.

Castigat Deus Moniales negligenter officium divinum persolventes.

I. Quanam ratione in animum inducemus Psalmos & horas canonicas cum attentione & devotione recitare?

R. Si seriò expendamus nos in Dei & Angelorum præsentia psallere, qui magna cum voluptate ad nostras preces & obsecrationes attendunt. *In conspectu Angelorum psallam tibi, adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo.*

Ps. 137.

Exemplum.

Huc potest pro exemplo referri quod de S. Bernardo in historia virorum illustrium Cistercienſis Ordinis legimus: Intererat aliquando nocturnis vigiliis Pater S. Bernardus. Cùmque morosa psalmodiæ modulatio Vigilias protelaret, aperuit Dominus oculos ejus. Et ecce respiciens vidit singulos Angelos juxta Monachos stantes, & quod quisque eorum psallebat, in schedulis more Notariorum tam diligenter excipientes, ut nec minimam syllabam, quamquam negligenter prolatam, omitterent. Scribebant verò diverso modo: nam quidam eorum scribebant auro, quidam argento, nonnulli atramento, alii etiam aqua, quidam verò penitus nihil scribebant. Spiritus autem qui hæc revelabat, intelligentiam diversitatis Scripturæ cordi ejus inspirabat. Qui enim auro scribebant ferventissimum in Dei servitio studium in his quæ psallebant, significabant. Qui autem argento minorem quidem fervorem, puram tamen psallentium devotionem declarabant. Qui verò atramento, continuum quorumdam bonæ voluntatis usum in psalmodia, licet non cum multa devotione notabant. Sed qui aqua scribebant, exprimebant eos qui somnolentia seu negligentia pressi, vel vanis cogitationibus à se abducti, videntur quidem aliquid signare, sed cor eorum abstractum prorsùs non concordat voci. Cæterùm illi qui nihil scribebant, eos redarguebant qui obliti professionis suæ, & timoris Dei immemores somno voluntariè indulgent, aut certè vigilantes noxiis cogitationibus voluntariè occupantur contra præceptum legis, vacui apparentes in conspectu Domini.

Angeli sollicitè, sed diversimodè, (videte S. Bernardo) orationes & psalmos Fratrum script. tant.

I. Quot sunt numero Psalmi in Psalterio?

R. Centum & quinquaginta.

Psalmi.

I. Quis est auctor Psalmorum?

R. Auctor principalis, & primarius uti cæterarum Scripturarum Canonicarum, ita & Psalmorum est Spiritus Sanctus, secundarius tamen, & minus principalis est ipse Propheta regius David, uti de se ipso testatur: *Spiritus Dominus locutus est per me, & sermo ejus per linguam meam.* Et: *Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis.*

2. Reg. 23. Psal. 44.

I. Cur Psalmos potissimùm decantamus sub Officiis Divinis?

R. *Psalterium idcircò cum melodia cantilenarum suavium ab Ecclesia frequentatur, quo facilius animi ad compunctionem flectantur.*

Isid. de Offic. Eccli. c. 5.

I. Estne antiqua in Ecclesia consuetudo Psalmos in Divinis Officiis decantandi?

R. Planè ab ipsis Ecclesiæ incunabulis. Verum quidem est, quod prima ipsa Ecclesia ita psalleret, ut modico vocis flexu faceret psallendum resonare, ita ut pronuntianti vicinior esset, quàm canenti. Propter carnales autem in Ecclesia, non propter spirituales, consuetudo instituta est canendi, ut qui à verbis non compunguntur, suavitate modulaminis moveantur. *Vide Augustin. 10. Confess. cap. 3.*

Idem sup.

I. Quid sunt *Hymni*?

R. Sunt Poemata quædam sacra in Ecclesia decantata ad movendum piè animum, & inflammandum piæ & divinæ dilectionis affectum.

I. Quis

Digitized by Google

I. Quis Hymnos composuit?

Hymni. R. Præter Divinos Hymnos in quibus decantandis non solùm Prophetarum, sed etiam ipsius Domini & Apostolorum habemus exemplum, sunt & alii ingenio humano compositi. Hilarius Episcopus Pictavienſis Hymnorum carmine floruit primus. Isid. ubi sup. Postea Ambrosius Mediolanensis Episcopus clarissimus Ecclesiæ Doctor copiosus in hujusmodi carmine claruisse cognoscitur, atque inde Hymni ex ejus nomine Ambrosiani vocantur, quia ejus tempore primum in Ecclesia Mediolanensi celebrari ceperunt: cujus celebritatis devotio posthac per totius Occidentis Ecclesias observatur. His accedunt Prudentius & alii.

I. Cur stantes Hymnos concinimus?

R. Quia sursum corda nos habere oportet quando Deum laudamus. *Conc. Tolet. IV. can.* 12. *Euseb. l.* 7. *c.* 26.

I. Dic modò, quidnam sunt *Lectiones?*

Lectiones. R. Lectiones dicuntur in nocturnis pro doctrina & instructione audientium. Et dicitur lectio, quia non cantatur, ut Psalmus vel Hymnus, sed legitur tantùm. Lectiones autem sunt ex Prophetis aut alio quopiam Scripturæ libro, ex Patrum homiliis & sermonibus, ex Sanctorum gestis, &c. quibus ad Dei laudem compungimur, in moribus instruimur, vel ad Sanctorum imitationem excitamur.

I. Estne antiquæ institutionis, lectiones sub Divinis Officiis pronuntiare?

R. Planè. Nam Judæi ipsi præfinitis temporibus in Synagoga legebant Moysen, & Prophetas; quin & ipse Salvator noster; Luc. 4. *intravit secundùm consuetudinem suam die Sabbati in Synagogam, & surrexit legere. Et traditus est ipsi liber Isaiæ Prophetæ, & ut revolvit librum, invenit locum ubi scriptum erat: Spiritus Domini super me, &c.* Vide Isid. c. 10.

I. Quis ordinavit lectiones prout hodie in Breviario Romano digestæ sunt?

Summi Pontifices digesserit Breviarii Romanum. R. Primus fuit Gelasius Pontifex, dist. 9. c. Sancta Romana Ecclesia. Deinde Gregorius VII. & post illos Pius V. Sixtus V. & Clemens VIII. qui horas Canonicas, & publicam orandi normam quam Breviarium appellamus, digesserunt. His omnibus accedit Urbanus VIII. qui Hymnos emendavit.

I. Cur à pueris frequenter cantantur lectiones?

R. Ut notetur servitium nostrum cum innocentia præstitum Domino fore gratum.

I. Cur lectiones, oratione Dominica prævenimus?

R. Quia rogandus est Dominus messis, ut operarios mittat in messem; rursum, ut aures & cor auditorum aperiat, ne semen Verbi Dei volucres comedant aut spinæ suffocent, vel petræ duritia radicum fibras impediat, & ita sine fructu pereat.

I. Cur lectionem pronunciaturus benedictionem petit?

R. Quia nemò officium prædicandi Verba Dei absque legitima missione usurpare debet. Nemo prædicare præsumat nisi missus.

I. Cur lecturus lectionem ad librum accedens, super gradum ascendit?

R. Quia Doctor perfectiore vita vulgus transcendere debet.

I. Quare petens benedictionem, dicit *Domne*, & non *Domine?*

R. Quia solus Deus verè Dominus est.

I. Cur finita lectione dicitur: *Tu autem Domine miserere nobis?*

R. Ut veniam deprecemur culpæ fortasse commissæ in legendi, sive prædicandi Verbi Dei officio per spiritum elationis, aut aliter; vel etiam negligentiæ ab auditoribus admissæ inoscitanter auscultando. Durand. in Rational. l. 5. c. 2. n. 46.

I. Quid est, quod à choro respondetur: *Deo gratias?*

R. Est vox Ecclesiæ Deo gratias exsolventis, ac si dicat: Deus pavit nos verbo salutis, quod est cibus animæ, & pro hujusmodi beneficio Deo gratias exsolvimus. Deo gratias.

I. Estne pium & utile habere frequenter in ore & in corde, *Deo gratias?*

R. Planè, fuit olim Christianis, uti modò adhuc Religiosis vox familiaris in omni salutatione & congressu, *Deo gratias*. Nam quid meliùs, inquit, Aug. ep. 77. ut animo geramus, & calamo exprimamus, quam *Deo gratias?* Hoc nec dici brevius, nec audiri lætius, nec intelligi grandius, nec agi fructuosius po-

Digitized by Google

potest; Deo gratias, qui te tam fideli pectore ditavit, &c.

I. Quid sunt *Cantica*?

Cantica. R. Cantica sunt partes quædam Scripturæ, quibus velut poematibus laudes Dei & mirabilia ejus opera ab Ecclesia decantantur exemplo Moysis & Prophetarum.

I. Estne antiquus Canticorum usus in Ecclesia;

R. Ita; Jam olim fideles exhortabatur Apostolus, *ut seipsos docerent & commonerent Psalmis, Hymnis, & Canticis spiritualibus in gratia cantantes in cordibus suis Deo.* Coloss. 3.

I. Quot sunt Cantica?

R. Sunt multa; in illis præcipua, & in officio divino magis recepta sunt tria, videlicet: *Magnificat, Benedictus, Nunc dimittis.* Canticum Magnificat

I. Quis composuit Canticum *Magnificat*?

R. Beatissima Dei Genitrix, Luc. 1.

I. Quando, & qua occasione?

R. Quando visitavit cognatam suam Elizabeth, & ab ea audivit summos honoris titulos, quibus eam mirum in modum divina Majestas auxerat.

I. Quid complectitur Canticum istud *Magnificat*?

Tres sunt Cantici Magnificat partes. R. Tres sunt ejus partes; in prima laudat Deum Beatissima Virgo Maria à beneficiis sibi præstitis à v. 46. usque 50. In secunda à versu 50. usque ad 54. Laudat Deum à beneficiis toti populo præstitis ante Christum; maximè quod Pharaonem, & superbos ac divites Chananæos dejecerit, humiles & inanes Judæos eorum bonis, & manna paverit. In tertia à vers. 54. usque ad finem laudat Deum ex beneficio jam proximo Incarnationis Verbi promissæ Patriarchis.

Canticum Benedictus. I. Quis est author Cantici *Benedictus*?

R. Zacharias Pater Sancti Joannis Baptistæ.

I. Ex qua occasione, & quando?

R. Quando natus ei fuit filius Joannes secundùm quod ei promiserat Angelus Luc. 1. idque ut gratias ageret Deo.

I. Quid potissimùm agit Propheta hoc Cantico?

R. Primò laudat Deum ob incarnatum in Virgine Messiam, cujus opus redemptionis mundi, & vim gratiæ decantat.

Secundò, à vers. 76. usque ad finem laudat Deum compellando Joannem filium suum, ejusque quasi præcursoris Christi officium & munus præcinit: dicens: *& tu puer Propheta altissimi, &c.*

I. Quis edit Canticum *Nunc dimittis*?

R. Sanctus senex Simeon cùm puerum JESUM inter brachia sua amplexatus in die Purificationis beatissimæ Virginis, laudavit, benedixit, & glorificavit Deum quòd Messiam Patribus toties promissum videret carne indutum. Canticum Nunc dimittis. Luc. 2.

I. Cur ad hæc tria Cantica stamus in officiis divinis?

R. Quia ex Evangelio, ad quod stare solemus desumpta sunt. Ad Cantica cur stamus?

I. Quid causæ est, cur Ecclesia quotidiè in Completorio sub vesperam hunc Simeonis Canticum decantat?

R. Duæ sunt causæ: prior, ut fideles ac præsertim Sacerdotes & Ecclesiasticos moneat cogitare de morte, itaque vivere ac si essent vespere morituri.

Posterior, ut moneat eosdem induere desiderium Simeonis, scilicet transeundi ex hac vanitate & vitæ hujus ærumnis ad veram beatamque vitam in cœlo; ut quotidiè hoc Canticum recitantes postulemus à Deo dimitti & dissolvi; ut simus cum Christo.

I. Quid sunt *Antiphonæ*?

Antiph. R. Antiphona quasi ante Psalmum sonans est quædam sententia ut plurimùm ex Scriptura desumpta, in cujus modulatione fundatur ipsius psalmi tonus.

I. Quis instituit in Ecclesia Antiphonas decantari?

R. Antiphonas Græci primùm composuerunt, duobus choris alternatim concinentibus, quasi duobus Seraphim, duobusque testamentis invicem sibi conclamantibus. Vide c. 7.

Apud Latinos autem primus beatissimus Ambrosius Antiphonas constituit, Græcorum exemplum secutus.

Hinc in cunctis Occidentis regionibus earum usus increbuit, vide Durand. l. 5. c. 2. n. 26.

I. Quid

Digitized by Google

Responsoria.

I. Quid *Responsoria*?

R. Responsorium dicitur, quia versui vel epistolæ correspondere debet, ut si in Epistola agatur de gaudio, & in responsorio similiter; si ibi de tristitia; & hic similiter; ne possit nobis improperari quod Dominus dicit: *Cantavimus vobis, & non saltastis: lamentavimus, & non ploraſtis.*

Durand. l. 4. c. 9. n. 6. Luc. 7.

Dicitur etiam *responsorium*, quia choro respondente illud incipientibus cantatur.

Versus.

I. Quid sunt *Versus*?

R. Versus, est brevis sententia ex Scripturis ferè desumpta, vel à Concilio edita: ut versiculus ille: *Sicut erat, &c.* qui à Conc. I. Niceno dictatus est, & superadditus *Gloria Patri, &c.* cujus versiculi usum fuisse ante Damasi tempora constat ex Theodoreto & Socrate, qui scribunt Constantii tempore discretos fuisse Catholicos ab Arianis, quod illi canerent *Gloria Patri, & Filio*; hi verò: *Gloria Patri per Filium*. Ejusdem versiculi meminit Basil. l. de Spiritu sancto, c. 27. Conc. Vasen. Cant. 1. Toled. IV. can. 14. Quin & Cassianus l. 1. c. 8. testis est suo tempore in Occidente post Psalmos, quasi ex usu veteri totum populum conclamare solitum: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*.

1. I. Quæ est vis, & significatio istius versiculi: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*?

R. Gloria Patri qui nos creavit.

2. Gloria Filio qui nos suo Sanguine redemit.

Gloria Spiritui sancto, qui nos sua gratia sanctificavit.

Gloria Patri, qui nos prædestinavit.

Gloria Filio, qui nos justificavit.

3. Gloria Spiritui sancto, qui nos beabit & glorificabit.

Vel:

Gloria Patri ex quo omnia, &c.
Filio per quem omnia, &
Spiritui sancto in quo omnia.

Vel:

4. Gloria Patri ex quo omnis paternitas in cœlo, & in terra, &
Filio, per quem omnis filiatio, &
Spiritui sancto in quo omnis sanctitas,
5. & sanctificatio.

Vel sic:

Gloria Patri ex quo æternitas, &
Filio per quem omnis species, & pulchritudo, &
Spiritui sancto in quo omnis felicitas, & fruitio.

Vel sic:

Gloria Patri ex quo omnis unitas, &
Filio per quem omnis æqualitas, &
Spiritui sancto in quo omnis amor, & concordia.

Vel rursum:

Gloria Patri ex quo omnis potentia, &
Filio per quem omnis sapientia, &
Spiritui sancto in quo omnis bonitas.

I. Horretne dæmon hunc glorificationis versum?

R. Planè. Narrare solebat Abbas Eusebius dæmonem die quadam habitu Monachali fores cellulæ senioris cujusdam Patris pulsantem audisse ab intus existente Monacho, Ora; dixit ergo dæmon: *Et nunc & semper, & in sæcula sæculorum, amen*. Ora, inquam, uti decet, ajebat senior. *Nunc & semper, & in sæcula sæculorum, amen*, ingeminabat diabolus. Increpabat eum non sine stomacho senior dicens: Jubeo orare in hunc modum: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto: Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in sæcula sæculorum, amen*. Ad hæc aufugit pertesefactus dæmon, non aliter quam si vis illata esset. *Ex prat. Spirit. Sophron. cap. 119.* Exemplum.

Capitula.

I. Quid sunt *Capitula*?

R. Sunt brevissimæ sententiæ ex Scripturis sacris desumptæ, quæ ad orantium institutionem & excitationem leguntur; de quibus Conc. Agathense cap. 21.

Collecta.

I. Quid *Collecta*?

R. Collectæ dicuntur orationes Fidelium vota colligentes, quibus omnes Christianorum cœtus finiri consueverunt. *Conc. Agath. cit. Strabo cap. 22. Micrologus c. 31.*

Digitized by Google

LECTIO XIV.

De Litaniis, Processionibus, & generalibus Supplicationibus.

I. QUandoquidem officiis divinis contingit frequenter Litanias sive supplicationes & Processiones adjungi, velim de illis paulisper instrui?

Processiones & supplicationes in Ecclesia antiquissimum usum habent.

R. Placet mihi. Supplicationes igitur & Processiones, jam inde ab Apostolorum temporibus in Ecclesia semper usitatæ fuerunt. Quamquam ne ipsi quidem Apostoli primi earum fuerint auctores, sed exemplum sumpserint ex lege & Prophetis. Videmus enim illic quoties grave incidebat negotium, convocatam fuisse plebem, supplicationes & jejunia fuisse instituta, teste Ivone, p. 4. c. 50. Vide Joseph. l. 11. antiq. c. 8.

Exod. 15 Moyses convocata multitudine virorum, dulci modulo magnificavit Dominum, gratiasque ei egit pro beneficio singulari, quo filii Israel mare rubrum sicco vestigio pertransierant, persecutoribus eorum Pharaone & ejus exercitu in eodem demersis; & Maria ejus soror cum fœminis seorsim à viris egressa cum tympanis & choris, quibus præcinebant, dicens: *Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est, equum & ascensorem ejus dejecit in mare.*

Judith 15. Judith 15. Venit Joachim summus Pontifex de Jerusalem in Bethuliam cum universis Presbyteris suis, ut videret Judith. Et omnes populi gaudebant cum mulieribus & virginibus & juvenibus in organis & citharis. Tunc cantavit Canticum hoc Domino Judith, dicens: *Incipite Domino in tympanis cantate Domino in cymbalis, modulamini illi psalmum novum, exaltate, & invocate nomen ejus, &c.* Et factum est hoc quòd omnis populus post victoriam venit in Jerusalem adorare Dominum.

c. 4. Esther hæc Mardochæo verba mandavit: *Vade & congrega omnes Judæos, quos in Susan repereris, & orate pro me. Non comedatis, & non bibatis tribus diebus & tribus noctibus: & ego cum ancillis meis similiter jejunabo, &c.*

Lege c. 2. Joelis Prophetæ, ubi à Domino ei præcipitur, ut supplicationes, Litaniæ, & generales preces fiant: *Canite tuba in Sion, sanctificate jejunium, vocate cœtum, congregate populum, sanctificate Ecclesiam, coadunate senes, congregate parvulos & sugentes ubera, &c.* Joel. 2.

Vide Josue 6. processionem circa Jericho cum Arca Domini habitam optimo successu.

Et aliam, qua David cum universo populo Israel eduxit è domo Obededom Arcam Domini. 2. Paral. 13.

In lege Evangelica Christus Dominus suo exemplo supplicationes probavit, quando solemniter Hierosolymam ingressus est cum Discipulis & populo palmarum ramos præferente, & Osanna decantante. Vide Bernard. ser. 2. in die Palmarum. Matth. 21.

Quando S. Petrus Ecclesiæ caput carceri mancipatus erat, oratio fiebat sine intermissione ad Deum pro eo, & stupendo miraculo liber evasit. Act. 12.

I. Quæ sunt principales & solemniores processiones, quæ in Ecclesia universali observantur?

Processiones tres præcipuæ in Ecclesia universali ab antiquo observatæ.

R. Hugo de Sancto victore l. 4. eruditionum Theologicarum c. 14. testatur tres præcipuè supplicationes seu solemnes rogationes in Ecclesia observari solitas; prima est illa quam facimus in Purificatione Beatæ Mariæ cum cereis, de qua S. Bern. ser. 2. ejusdem solemnitatis, & nos infrà sup. 1. præcepto Decalogi.

Secundam habemus in Dominica Palmarum. Vide quæ eodem loco tradimus de ramis palmarum.

Tertiam habemus in Litaniis majoribus, quæ celebrantur in die S. Marci, & in tribus diebus ante Ascensionem Domini, quæ Litaniæ minores dicuntur.

I. Litaniæ majores quæ in diem sancti Marci ad 25. Aprilis incidunt, suntne antiquæ?

Litaniæ majores.

R. Ita. Nam quod nonnulli dicunt institutas à S. Gregorio Magno, sic intelligendum putat Baron. non ut ipsas majores Litanias S. Gregorius primus inveneric, sed quod ad S. Petrum eas indixerit. In Not. ad Martyrol.

Sanè, extat ejusdem Pontificis decretum de Litaniarum majorum annua celebritate his verbis: *Solemnitas annua devotionis, nos fratres dilectissimi admonet,* In princip. lib. Regist.

Digitized by Google

net, ut Litaniam quæ major ab omnibus appellatur, sollicitis ac devotis debeamus (auxiliante Deo) mentibus celebrare.

Litaniæ minores ante Ascensionem Domini.

I. Quandonam cœperunt Rogationes seu Litaniæ minores, quæ triduò ante Domini Ascensionem celebrantur?

R. Antiquiores etiam sunt hæ præcedentibus, quas majores diximus, nam, etiamsi earum initium nesciatur; tamen plurimorum gravissimorumque scriptorum testimoniis constat eas à S. Mamerto Episcopo Viennensi temporibus Valentini tertii Imperatoris in Galliis anno circiter 452. restitutas & in meliorem formam redactas: pro omnibus sufficiat Sidonius Apollinaris Epistola ad eundem Mamertum scripta l. 7. ep. 1. alia ad Aptum 14. l. 5. ubi hæc inter alia de pristina Litaniarum observatione jam negligentia torpescente: *Erant*, inquit, *quidem prius (quod salva fidei pace dictum sit) vagæ, serpentes, infrequentesque, & (ut sic dixerim) obscitabundæ supplicationes; quæ semper interpellantium prandiorum obicibus hebetabantur &c.* In his autem *quas suprà fatus summus Sacerdos & protulit pariter, & contulit, jejunatur, oratur psallitur, & fletur, &c.*

Et S. Augustinus qui tempore præcessit Mamertum de iisdem Rogationibus, quæ præcedunt celebritatem Ascensionis Dominicæ, non obscurè meminit sermone 173. de temp. vigil. Ascens. Domini.

Est ejus exordium: *Scire debemus & intelligere fratres charissimi, quia dies compunctionis & pœnitentiæ celebramus, &c.*

Circa fidem autem sic: *Nullus sibi de industria aliquas occupationes inquirat, per quas se de Ecclesiæ conventu subducat. Sine dubio peccatorum suorum vulnera diligit, qui in istis tribus diebus, jejunando, orando, & psallendo, medicamenta sibi spiritualia non inquirit.*

Extat de Rogationibus Canon. 29. primi Concil. Autelian.

Item c. Rogationes de consec. dist. 3.

Item Cæsar Arelat. hom. 23. Greg. Turon. de gest. Franc. l. 2. c. 34. Baron. tom. 6. anno 475. & latiùs in annot. ad Martyrol. Rom. ad 25. Aprilis.

I. Sed cur Litaniæ sive supplicationes quæ in die S. Marci celebrantur, *majores*; illæ verò quæ Ascensionem Domini præcedunt, *minores* appellantur?

R. In festo S. Marci major Litania dicitur, quia à B. Gregorio summo Pontifice instituta vel restaurata; quæ verò ante Ascensionem celebratur, minor, quia ab aliquo inferiori Prælato, puta à beato Mamerto Episcopo Viennensi inventa, ut multi putarunt, vel potiùs in meliorem formam redacta, ut suprà proximè diximus.

De his plenius *Guil. Durand. l. 6. Rationalis c. 102. vide Baron. to. 7. anno 589.*

I. Quis fructus & quæ utilitas Litaniarum, supplicationum & Processionum generalium?

Fructus Processionum & Litaniarum generalium.

R. S. Leo serm. 3. de jejunio septimi mensis, plenissima peccatorum obtinetur abolitio, quando totius Ecclesiæ una est oratio, & una confessio.

Si enim duorum vel trium sanctorum pio consensui omnia quæ poposcerint, Dominus præstanda promittit, quid negabitur multorum millium plebi, unam observantiam pariter exequenti & per unum spiritum concorditer supplicanti.

Magnum est in conspectu Domini dilectissimi, valdeque pretiosum, cùm totus populus Christi eisdem simul instar officiis, & in utroque sexu omnes gradus, omnesque ordines eodem cooperantur affectu, cùm in declinando à malo ac faciendo bono, par cunctorum & una sententia est; cùm in operibus servorum suorum glorificatur Deus, & totius pietatis auctori in multorum actione gratiarum benedicitur.

I. Estne antiqua consuetudo in Ecclesia ut in processione ordinatè procedatur, clero sæculari & regulari, necnon populo separatim & in gradu suo quibuslibet consistentibus?

R. Ita. Vide ordinatam à S. Gregorio processionem in Litaniis majoribus, de quibus ante, apud Baron. to. 7. an. 589.

I. Cur Litaniæ istiusmodi, sive Rogationes cruces appellantur?

Rogationes cur cruces dictæ.

R. Quia in illis jam ab olim circumferuntur Cruces & Labara.

I. Ex quo tempore id obtinuit in Ecclesia ut Cruces & Labara processionibus præferantur?

R. Cœpit hic usus ferendi crucem & vexil-

Digitized by Google

vexilla in processionibus à tempore Constantini magni, qui Labarum, hoc est, signum & vexillum, (teste Ambrosio ep. 29. ad Theodosium) crucis imagine insignitum; suis militibus adorandum, hostibus expavescendum præire mandavit. *Histor. tripp. l. 1. c. 5. & 9.*

V. Baron. ann. Dom. 312.

Idem habet Eutropius l. 11. de Constantino.

I. Quid significant cruces & vexilla sacra processionibus prætensa & comportata?

R. Victoriam Resurrectionis & Ascensionis Christi, qui cum magna præda cœlos ascendit.

Vexillum enim per aera incedens, est Christus in cœlum ascendens.

Et sicut vexillum in processione multitudo fidelium sequitur: sic & Christum ascendentem magna Sanctorum collectio comitatur.

Adde quod vexillo crucis & orationibus, seu Litaniis Sanctorum dæmones fortiter repellantur. Vide Baron. an. 401. nu. 8.

I. Quandonam cœperunt etiam in Dominicis diebus processiones instituí?

Processiones Dominicales.

R. Circa annum Domini 536. Agapitus Papa singulis diebus Dominicis supplicationes indixit, uti refert Martinus Polon. ad an. 537. vide nihilominùs Tertul. ad uxor. l. 2. c. 4. Hieron. ep. 12. 22. S. Basil. ep. 73. Rupert. de divin. offic.

I. Numquid etiam aliis anni temporibus interdum aliæ sunt supplicationes generales celebratæ?

Processiones extraordinariæ. Exempla. Niceph. l. 14. c. 3.

R. Immò. Quoties Civitates & Regna aliqua calamitate afflicta fuerunt.

Vide Nicephorum l. 10. c. 35. & l. 12. c. 43. & præsertim l. 14. c. 46.

Secundò propter pluvialem tempestatem celebrata est Litania, in qua Theodosius Imperator privato, abjectoque habitu incessit.

Tertiò pro siccitate nimia, vide in vita S. Porphirii Episcopi ad Surium 26. Febr. Baron. tom. 5. anno 398.

Quartò pro peste avertenda. In vita sancti Eustachii Presbyteri, Surius 6. April. vide Gregor. Turon. l. 4. c. 5. infra cit.

Quintò pro Infidelium conversione, vide Bredemb. l. 7. c. 20.

Sextò pro pace obtinenda, & contra hostium incursus. Baron. tom. 11. Annal. anno 1065. n. 64. & 65.

Septimò pro gratiarum actione, postquam à malis erutum est regnum vel provincia. S. Greg. Turon. l. 4. hist. Franc. c. 5. Baron. tom. 7. anno 504.

Octavò. Concilium Tridentinum statuit ut quamprimùm Ecclesia aliqua Cathedralis vacaverit, supplicationes, ac preces publicæ privatimque habeantur, atque à Capitulo per Civitatem & Diœcesim indicantur; quibus Clerus, populusque bonum à Deo Pastorem valeat impetrare. Sess. 25. c. 1. de reform.

I. Solebantne antiquitùs sacræ Reliquiæ in Processionibus circumgestari?

Sacræ Reliquiæ in Processionibus delatæ. Exempla.

R. Ita, vide S. Aug. l. 22. de Civit. c. 8. relatum in Breviar. Roman. ad 3. Augusti.

Supplicationem celebrarunt in Cæsarea Palestina cum Reliquiis S. Athanasii Martyris, ut habetur act. 4. Synodi Nicæn. II. Ghildebertus Rex & Clotarius civitatem Cæsar-Augustanam obsederunt, quod cives agnoscentes ciliciis humiliati ac ad Deum conversi, tunicam S. Vincentii Martyris muris civitatis dulcissimis psallentium vocibus deportando, plebeis eam fusis lachrymarum imbribus insequentibus circuierunt, quorum circuitus rationem obsidentes cùm agnovissent, timore perculsi, civitatem reliquerunt invictam, Greg. Turon. l. 3. cap. 26.

I. Etiamne Imagines delatæ sunt olim in processionibus?

Et imagines.

R. Ita. Gregorius Pontifex, cùm sævissima pestis Romæ grassaretur, ac multæ simul aliæ calamitates accederent, religiosam in die Resurrectionis supplicationem instituit, & Virginis Dei Genitricis imaginem in publicum offerri curavit, piamque circumgestationem Deus præsenti miraculo comprobavit. Etenim quacumque ferretur imago, pestilentia depulsa est, & salubritas optata in urbe secuta. Ubi congratulantibus omnibus Deo, ecce ibi Angelus, qui S. Virginem his vocibus è cœlo alloqueretur: *Regina cœli lætare, alleluja. Quia quem meruisti portare, alleluja. Resurrexit sicut dixit alleluja.* Carol. Sigon. l. 1. de Regno Italiæ. Exempla. Canis. l. 3. c. 22. vide eundem c. 24.

Quam orationem simul atque Gregorius

Digitized by Google

rius coram audivit, divino spiritu statim excitatus eam in hunc modum explevit: *Ora pro nobis Deum Alleluja.* Quod Canticum inde solemne mansit in Ecclesia, & Paschalis lætitiæ argumentum.

I. Fuitne etiam moris Sanctorum reliquias aut imagines, tubarum, tympanorum, & aliorum musicorum instrumentorum apparatu in processionibus deportare?

R. Ita. Vide Ambros. serm. 22. & 80. & hujusce rei figuram, 2. Reg. 16. & 1. Paral. 13. & 15 Josue 6.

I. Quid verò censes de processionibus in quibus Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum defertur; & quo pacto vindicabis illas ab hæreticorum calumniis?

Processionis cum venerabili Sacramento. Inf. p. 4. c. 4. lect. ult. in fine.

R. Est mihi hac in re instar clypei fortissimi contra eorum cavillos definitio S. Synodi Trident. sect. 13. can 6. in his verbis: *Si quis dixerit in Sancto Eucharistiæ Sacramento Christum unigenitum Dei Filium non esse cultu latriæ, etiam externo adorandum, atque ideò nec festivum peculiari celebritate venerandum, neque in processionibus secundùm laudabilem, & universalem Ecclesiæ sanctæ ritum & consuetudinem solemniter circumgestandum, vel non publicè ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores esse idololatras, Anathema sit.*

I. Sed obganniunt hæretici, & dicunt non venisse Christum in terram, ut solemni pompa circumgestetur & adoretur?

R. Credo; magis verò ut illuderetur & crucifigeretur. Sed age, nunquid religiosum est, & pium, Dominum Deum in omni loco adorare? Quis sanæ mentis tres Magos Christi in incunabulis adoratores reprehenderit, aut Mariam Magdalenam culpaverit, etsi nullum adorandi vel unguentum pretiosum effundendi præceptum habuerint? Rursus cædentes ramos de arboribus ac vestimenta sternentes in via, item clamantes *Osanna*, nullum habuere præceptum; tamen tantum abest, ut reprehensi fuerint insolentiæ, ut etiam lapides clamassent, nisi ipsi divinas laudes persolvissent, *secundùm Lucam c. 19.*

Matt. 26. Joan. 12.

I. Esne etiam usu receptum, ut per Litanias non solùm publicas, sed etiam privatas, Sanctorum imploretur auxilium?

R. Ita. B. Coleta Virgo Religiosa, in omnibus rebus adversis, atque in negotiis arduis semper confugiendum censebat ad preces humiles, dicebatque tum per seipsam, tum per sorores, Litanias, quibus fidebat plurimùm, & singulari devotione afficiebatur. Litaniæ privatæ. Exempli.

I. Idne egit felici successu?

R. Planè, uti ex subjecta patebit historia. B. Coleta visitatura aliquando Monasteria sua, cùm ad locum quendam periculosum perveniisset, sentiens in spiritu se in discrimine versari, monuit Sorores ut Litanias promerent. Quidam verò nobilis sævus & immanis S. Coletæ opera, & conatus magnis viribus impedire cupiens, per ministros suos iter ejus diu explorari jussit. Illi verò Coletam, & comites ejus curaverunt illic detinendas, donec nobilis iste cum suis eò adveniret. Is ubi venit; evomuit confestim à cœnoso pectore lutulenta & turpia verba. Ei autem humiliter, & religiosè Coleta respondit, & ecce equi malosum hominum manserunt immoti, nec ad currum propius accedere potuerunt, quamvis possent facilè retrò cedere. Steph. Juliac. ejus contemporaneus c. 26. vit. ejus apud Sur. to. 1. 6. Martii.

I. Invaluitne etiam pridem mos Litanias apud morientes legendi?

R. Ita. De B. Aletha divi Bernardi Matre scribit Guillielmus Abbas quòd sanctè in Domino obdormierit psallentibus clericis qui convenerant, & ipsa pariter psallens, ut in extremis quoque cùm jam vox ejus audiri non posset, adhuc moveri labia viderentur, & lingua palpitans Dominum confiteri. Demum inter Litaniæ supplicationes cùm diceretur: *Per passionem & crucem tuam, libera eam Domine*, elevans manum signavit se, ita ut manum non posset deponere, quam levaverat. l. 1. c. 15. Litaniæ apud morituros legi solitæ.

Aliud in hoc genere exemplum habes de S. Cunegunde Imperatrice moribunda apud Surium 3. die Martii.

LECTIO XV.

Quòd Officia divina lingua vernacula peragi non debeant; & de Ecclesiastici Cantus utilitate.

I. PLurimum mihi arridet quæ hactenùs in medium protulisti de divinis officiis,

Digitized by Google

officiis, eorumque partibus; neque facilè mihi persuasissem tanta subfuisse iis mysteria; Sed dolendum est quòd illa non celebremus lingua passim intellecta & vernacula pro majori populi devotione & ædificatione.

Nō decuit officia divina vernaculè celebrari.

R. Immò verò plures ob rationes id minimè fieri decuit. 1. quidem quia rudes & indocti perperam sæpè res tam divinas intelligerent; indeque occasionem errorum & hæreseon assumerent. 2. Si vernaculè officium diceretur, in tanta idiomatum, etiam ejusdem regni vel provinciæ, varietate, schisma oriretur, risus & contemptus sacrorum. 3. Horæ canonicæ à Latino Clero, latina lingua cantantur, & Deo offeruntur pro populo, ut alibi diximus; qui non vulgarem exindè utilitatem capit, etiamsi non intelligat.

I. Si saltem Missa vulgari idiomate celebraretur?

Missam lingua vulgari dici non expedit.

R. Id non est necessarium, immò neque decens. Hoc posterius patet ex ratione 2. suprà proximè posita. Non esse etiam necessarium convincitur ex eo, quòd etsi populus non intelligat singula verba aut sententias quæ in Missa pronuntiantur; at certè non ignorat ibi Deo Patri offerri verum ac propitiatorium sacrificium Corporis & sanguinis Domini sub speciebus panis & vini, ab eodem Christo Domino in remissione peccatorum institutum. Quoad partes Missæ principales, ejusdemque cæremonias & ritus facilè quivis addiscet per expositionem (quam facere frequenter inter Missarum solemnia mandat Synodus Tridentina Pastoribus singulis curam animarum gerentibus) eorum quæ in Missa leguntur.

Sess. 22. c. 8.

Secundò populus particeps est sacrificii, &, si voluerit, ipsius etiam Sacramenti. Deindè communicat Sacerdoti in omnibus orationibus quas ad altare fundit. Accedit, quod Missa cæremoniis suis magnam fideli populo devotionem excitet, ut necessarium non sit singula verba vel audire vel intelligere, non magis quam eliens Advocati sui verba, sententias, discursus capit, aut intelligit.

Multò verò minùs preces horariæ, seu divina officia quæ à Clero nomine populi Deo deferuntur, utilitate carent, etiamsi lingua latina passim vulgò ignota persolvantur: non enim ad populum ut in exhortatione, sed ad Deum, orantis sermo dirigitur. Undè factum est, ut populus à Clero, etiam loco distinguatur, & separatus consideat, ut facto Ambrosii notum est, apud Theodoretum l. 5. Histor. c. 18.

Sup. l. c. 10. sect. 9.

I. Rectene publicas orationes & officia divina Ecclesia alta voce decantat?

R. Haud dubiè, exemplum Angelorum secuta; qui uti suprà habuimus, magna voce Deo concinunt: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth*; & Christo nato: *Gloria in excelsis Deo*.

Isai. 6.

Luc. 2.

Plurimum enim valere psalmorum & hymnorum cantum ad commovendum piè animum, & inflammandum devotionis affectum, Augustinus expertum se initio suæ conversionis scribit: *Quantum*, ait, *flevi in hymnis & canticis tuis, suave sonantis Ecclesiæ tuæ vocibus commotus acriter? voces illæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas in cor meum, & ex eo æstuabat inde affectus pietatis, & currebant lacrimæ, & bene mihi erat in eis.*

l. 9. conf. c. 6.

Et l. 10. c. 33. *Cùm reminiscor lacrymas meas, quas fudi ad cantus Ecclesiæ tuæ in primordiis recuperatæ fidei meæ; magnam hujus instituti utilitatem agnosco.* Idem repetit epistola 119. c. 1. S.

Cantus Ecclesiæ utilitates.

2.

Cantus Ecclesiæ valet ad pellendum torporem ac tædium, generandamque animi lætitiam, ut cum delectatione officium (alioquì prolixum & molestum) Deo persolvatur. Vide Basil. sup. Ps. 1. & Lactant. l. 6. c. 21. Justin. Mart. qu. 107. Chrys. sup. Ps. 42.

3.

Valet etiam cantus Ecclesiæ ad fidei confessionem, protestamur enim nos Christum non erubescere, nec ejus obsequium, licet infideles subsannent. Undè Juliano Apostata contempto, primi Christiani alta voce Psalmos cantabant, teste Ruffino in hist. l. 10. c. 35. 36. Theod. l. 3. c. 17. Tripart. l. 6. c. 36.

Cantus indicat legem Dei fidelibus esse suavem, & illam se non timore, sed amore servare, juxta illud Ps. 118. *Cantabiles mihi erant justificationes tuæ in loco peregrinationis meæ*. Quasi dicat: Leges Domini usque adeò non fuerunt mihi graves, & cum labore portandæ, ut potiùs fuerint suaves, & me inflas carminum oblectantes.

Digitized by Google

Pleniùs Deo reddimus obsequium, quando mente & contenta voce ipsum laudamus, cui nos totos debemus.

6. Jacob. 5. 1. Reg. 29. Dan 3. Postremò, Cantus Ecclesiæ suggestiones diaboli pellit, dolores & tristitiam mitigat, divinam gratiam conciliat, Spiritum sanctum illabi facit, ut in Elisæo patuit, Saule, tribus pueris canentibus in fornace.

Exemplo. Non potest credi quanta spiritus alacritate in cantandis horis B. Lutgardis Domino deserviret. Cùm ergò die quadam in Vesperis decantaret in Choro Monialis quædam quæ ex adverso stabat, corporis luminis flammam de illius ore vidit ascendere, & in sublime penetrare.

In vita Lutgard. l. 2. c. 8. 16. Junii.

I. Viguitne ab initio Ecclesiæ mos iste divina officia decantandi?

Antiquissimus in Ecclesia usus officia divina decantandi. R. Ita, nam Christi Domini & Apostolorum exemplum habemus. Ille quidem peracta cœna novissima hymnum cecinit Matt. 26. & de eo scribit Apostolus, quòd in die carnis suæ preces, supplicationesque cum clamore valido & lachrymis obtulerit. Heb. 5.

Hi verò media nocte hymnos decantarunt Silas, inquam, & Paulus, qui etiam Ephesios & Colossenses Epistolis suis hortatur, ut in hymnis & canticis se commoneant. Philo, teste Eusebio, scribit Apostolorum tempore Oratoria fuisse in quibus hymni Deo canerentur.

Euseb. l. 2. hist. c. 16. & 17.

Dionysius Areopagita testatur in sepultura Defunctorum psalmos solere decantari l. de Ecclesiast. Hierarch. c. 7. p. 2.

Tertullianus in Apolog. c. 2. ex Plinio refert Christianos ante lucem Christo hymnos cecinisse.

Epist. 63. Basilius ritum canendi toti Orienti esse communem testatur, quem auxit Chrysostomus teste Socrate, l. 6. c. 8.

In Africa quoque receptum fuisse cantandi ritum attestatur. Conc. Cartha. 4. can. 20. Aug. l. 9. Confess. c. 7. & l. 10. c. 33. ep. 119. c. 18.

2. Cantus Ecclesiastici meminit Hieronymus in vita Pauli primi Eremitæ, cujus exequia S. Antonius psalmorum, hymnorumque cantu juxta Christianam traditionem celebravit.

In Gallicana Ecclesia vetustissimum esse cantandi usum ex B. Hilario discere licet in Ps. 65. Item ex Conc. Agat. c. 21. ubi statuitur ut singulis diebus hymni decantentur.

De Ecclesiis Germaniæ attestatur Concil. Aquisgran. c. 132. 133. monens cantores ut populi ædificationem canendo quærant.

I. Estne usus organorum aliorumque instrumentorum musicorum in officiis Ecclesiasticis probandus & retinendus?

Organorum usus in Ecclesia. R. Ita, dummodo (uti decrevit Conc. Trid. sess. 22. De observandis & evitandis in celebratione Missæ) Ordinarii locorum Episcopi ab Ecclesiis musicas eas, ubi sive organo, sive cantu lascivum aut impurum aliquid miscetur, arceant.

I. Quàm antiquus fuit hic organorum usus?

R. Cajetanus & alii quidam novum esse volunt. Sed verò Platina & Bellarm. l. 1. de operibus bonis cap. 1. refert hunc usum ad tempora Ludovici Pii.

Baronius anno Christi 787. dicit Carolum Magnum Roma cantores secum adduxisse, qui Francos secundùm notas Romanas canere, & artem organizandi docerent.

Sanè Venantius Fortunatus in carmine ad Clerum Parisiensem, ubi ostendit, quam florens esset illa Ecclesia tempore Sancti Germani Parisiensis Episcopi, qui ex hac vita migravit anno 579. sic canit:

Hinc puer exiguis attemperat organa cannis.
Inde suis largam rullat ab ore tubam.
Cymbalica voces calamis miscentur acutis.
Disparibusque tropis, fistula dulce canit.
Tympana rauca senum pueriles fistula miscet.
Atque hominum reparant verba canora lyram.

Ex quibus liquet jam tum in Ecclesia Parisiensi sub Pontifice sanctissimo musicas voces, & instrumenta locum habuisse. Et quonam de cantu, & organis hactenus, non intempestivus erit in lectione sequenti sermo de Campanis, quæ ad horas, & officia divina pulsari solent.

LECTIO XVI.

De Campanis earumque pulsatione.

I. CUr pulsantur campanæ ad Missas, & divina officia?

R. Duas

Digitized by Google

R. Duas potissimùm ob causas. *Prima*: ad convocandum Ecclesiæ ministros, quorum opera peraguntur sacra; ad eaque invitandum eos quibus integrum est interesse. *Secunda*: ut iis qui interesse non possunt, sive illi domi, sive in agro, suggeratur pia aliqua, & salutaris cogitatio de iis quæ in templis fiunt, præsertim dum ad Missa pulsatur. Datur enim illis occasio per campanæ sonitum devotæ aliqua reflexione sese colligendi, atque mentaliter aut vocaliter benè precandi in hunc modum: *Da, Domine Deus huic Sacerdoti famulo tuo, qui se ad Sacrosancta mysteria accingit, virtutem & gratiam divinæ Majestati tuæ propitiatorias hostias offerendi pro vivis, & defunctis: & me indignum servum tuum tanti sacrificii participem fieri.*

I. R. o. Ord. relat. in c. 1. de officio custodis.

Hac ratione antiqui Patres vocarunt campanas *sacra signa*, quia rem sacram in Ecclesiis fieri suo sonitu, vel tinnitu populo indicant; quasi sint signa temporis quo clerici ad divinas horas recitandas, & fideles ad rem sacram convenire debent.

I. Quare ad majora officia, & solemnes Missas in majoribus Ecclesiis fieri solitas plures campanæ pulsantur, & tintinabulis interdum luditur?

R. Hoc ad solemnitatem majorem pertinet; atque ad eam Ecclesiæ adhuc militantis lætitiam repræsentandam, quam aulæ triumphantis æmula in istis majoribus solemnitatibus præ se ferat.

I. Quare in religiosorum mendicantium conventibus plures campanæ esse non possunt?

In extrav. com. cap. unic. Quia cunctos.

R. Quia id vetuit summus Pontifex Joannes XXII. pacis & justitiæ inter viros Ecclesiasticos conservandæ gratia.

Nam, quod nonnulli mendicantium Ordinum professores in nonnullis eorum conventibus plures campanas obtinerent; cathedrales & aliæ Ecclesiæ quetebantur propterea earum justitiæ detrahi, & exinde civitatibus locorum interdum asserri divinis officiis impedimentum, videbaturque inter ipsos litigiis, & scandalis via aperiri. Ideò summus Pontifex istis malis, & periculis obviam ire cupiens, pacemque desiderans inter ipsos (sine qua benè pacis auctor non colitur) observari; edicto suo perpetuo ordinavit, quòd religiosi mendicantes in nullo suo conventu, vel loco, plures campanas habeant sine Sedis Apostolicæ licentia speciali, sed una tantummodò pro loco quolibet sint contenti, *ut in text. v. cit. Quia cunctos.* Quòd plures ipsi in refectoriis, capitulis, & aliis locis regularibus campanulas, sive tintinnabula habeant, nihil refert, quia per istas campanulas nulla Ecclesia potest prætendere, quod sibi inferatur præjudicium, cùm istæ non inserviant populo externo convocando, sed tantùm illis de conventu.

Similiter, ut matricis Ecclesiæ debitus honor reddatur, tam Regulares, quàm Clerici sæculares, etiam super hoc Apostolicæ Sedis privilegio muniti, die Sabbati majoris habdomadæ, antequam campana cathedralis, vel majoris Ecclesiæ pulsetur, campanas in Ecclesiis suis pulsare minimè possunt. Leo X. constit. incip. *dum intra mentis arcana* in Concil. Lateran. IV.

I. Cur tempore interdicti non pulsantur campanæ?

R. Quia cùm campanæ, uti suprà, ex principali earum institutione vocent populum ad conveniendum in templis, & Clerum ad annunciandas Dei laudes, ex cessante ratione meritò constitutum est, ne tempore interdicti illæ pulsentur.

Text. inc. alma, adjicimus de sent. excom.

I. Probavitne aliquando Deus evidenti miraculo sibi placere, ut tempore interdicti pulsent campanæ?

Exemplū.

R. Ita, Mandaverat aliquando S. Eligius in quadam suæ Diœcesis Ecclesia, ex causa enormis alicujus delicti ab aliquo de clero istius Ecclesiæ perpetrati, interdictum servari: ille spreta Episcopi sui ordinatione campanas pulsaturus maxima vi protraxit, sed nequaquam sonum elicere potuit, etiamsi totis viribus eas in utramque partem inflecteret. *Audoenus in vita S. Eligii.*

I. Præter jam dictum principalem, & primarium effectum sive usum campanarum, qui est convocandi Clerum, & populum ad Ecclesias, suntne præterea alii?

Tit. de convit. & consuetud. c. 14.

R. Ideò etiam institutas esse campanas tradit Concil. Colon. *ut timeant dæmones, eoque sonitu territi excedant, & ut repel-*

Digitized by Google

repellantur procul hostiles exercitus, & ut fragor grandinum, procellæ turbinum, impetus tempestatum, & fulgurum, infesta tonitrua, & ventorum flamina suspendantur, spiritus procellarum, & aeria tempestates prosternantur.

Ut mihi videantur omnes campanarum usus pulchrè in summam collecti in his versibus, in quibus de se ipsa loqui campana inducitur:

Gloss. in c. Quia cunctos.

Laudo Deum verum, plebem voco, congrego clerum:
Defunctos ploro, pestem fugo, festa decoro.

I. Quandonam cœpit Ecclesia habere campanas?

Amalar. l. 3. c. 1. n. 10. & l. 4. c. 21.

R. Sunt qui dicant campanas nostras successisse in locum tubarum veteris Testamenti. Num. 10. Ps. 80. favet Pontificale Rom. *in benedictione signi vel campanæ*; & populo isti ad Dei cultum convocando satis fuisse tubas; cùm vera religio angustis adhuc concluderetur finibus, juxta illud: *Notus in Judæa Deus*: Christianis verò necessarias fuisse campanas sive majora tintinnabula pro numerosiore plebe convocanda toto orbe dispersa; ut sicut olim *in omnem terram exivit Apostolorum sonus*, ita nunc tantæ multitudinis aures campanarum sonora vox compleat.

Psal. 75.

Alii volunt primis Ecclesiæ temporibus cùm adhuc in cryptis, in cæmeteriis, in privatis piorum ædibus sacra fierent, lignis ad ea convocatos Christianos, ne si majorem fragorem excitarent, gentilibus persecutoribus sua mysteria proderent. Cujus rei typum etiamnum apud nos exprimi scribit Alcuinus dum in hebdomadæ majoris extremis diebus Ecclesia priscas illas fidelium persecutiones in capitis martyrum Christi persona nobis ob oculos exhibet. Illud certum est post redditam Ecclesiæ pacem tintinnabuli sonitu populum ad sacras ædes convocari consuevisse, uti videre est apud *Baron. an.* 58.

De div. offic. c. 17.

Circa ann. Dom. 614.

Et cùm in actis S. Lupi Senonensis Episcopi mentio fiat prægrandis tintinnabuli seu campanæ quæ in Ecclesia Senonensi erat ad convocandum populum; satis declaratur jam isto tempore in usu frequenti campanas fuisse in Occidente receptas. Quod ad Orientales Ecclesias spectat, Ærea instrumenta quæ campanas dicimus, usui esse cœpisse Græcis, missis ipsis ad Michaelem Imp. à Duce Venetiarum Urso Participacio asserunt scriptores prosecuti res Venetas. Ita. Baron. ad an. 865.

I. Tintinnabula unde campanæ dicta?

Vvalfrid. Strabo. de rebus Eccl. c. 1.

R. A Campania Italiæ, quod in Nola ejusdem provinciæ civitate primùm inventæ sint; unde & minores campanas nolas dicimus, quibus occinit Baptista Mantuanus l. 4. Fast. de Jubil.

Æs quoque cui nomen nostras campana per oras,
Quod, velut perhibent, illud Campania primùm
Repperit, ad plebem Divorum in templa vocandam,
Atque coercendos lemures, cum nubila venti
Conglomerant, plerisque volunt insligere campis
Perniciem, populisque vagas allidere pupes.

I. Estne mos antiquus benedicendi campanas?

Baron. ad an. 968.

R. Ita. Contigit Romæ primariam Ecclesiæ Lateranensis campanam miræ magnitudinis recens fusam super campanile elevari: quam priùs Joannes XIII. Pontifex sacris ritibus Deo consecravit, atque Joannis nomine nuncupavit.

I. Quibusnam de causis benedicuntur campanæ?

R. Episcopus benedicit, & sacro chrismate ungit campanas, ut præmemoratos effectus à Deo solemnibus precibus, & benedictionibus impetret.

I. Quid precatur Episcopus in benedictione campanæ?

Pontif. Rom.

R. *Omnipotens sempiterne Deus*, &c. *tu hoc tintinnabulum cœlesti benedictione perfunde: ut ad sonitum ejus longiùs effugetur ignita jacula inimici, percussio fulminum, impetus lapidum, lasio tempestatum*, &c. Et inferiùs: *Ut quicunque ad sonitum ejus convenerint, ab omnibus inimici tentationibus liberi semper fidei Catholicæ documenta sectentur.*

Et in alia oratione: *Omnipotens Dominator Christe*, &c. Et infrà: *Tu hoc tintinnabulum Sancti Spiritus rore perfunde,*

Digitized by Google

de, ut ante sonitum illius semper fugiat bonorum inimicus.; invitetur ad fidem populus Christianus, hostilis terreatur exercitus, confortetur in Domino per illud populus tuus convocatus: ac sicut Davidica cithara delectatus descendat Spiritus Sanctus. Et paulò infrà: *ut dum vasculi sonitus transit per nubila, Ecclesia tua conventum manus conservet angelica, fruges credentium, mentes & corpora salvet protectio sempiterna.*

I. Habesne exempla quibus probes benedictionem campanarum suos interdum operatam effectus?

Exempla. R. Ita. Compana à sancto Bennone consecrata omnem vim cœli ab agris finitimis avertit. *Adrianus VI. in constit. incip. excelsus, pro canonizat. ejusdem sancti.*

Pet. ven. Abbas C. mn. l. 1. mir. c. 15. Monachum quendam Joannem nomine, Italicum natione, regularis disciplinæ severioris pertæsum eò adduxerat dæmon, Abbatis peregrini specie assumpta, ut de statione deserenda cogitaret, diaboloq; id suggerenti pene consentiret. Sed misericors Deus, qui non permittit nos tentari suprà quam ferre possumus, non ultrà passus est hostem procedere, sed scriptum

Job 40. est: *Qui fecit illum, applicavit gladium ejus*; quando namque hoc agebatur, fratrum conventus in refectorio ex consuetudine hora cænandi residebat; quæ expleta à Priore secundùm morem uno ictu scilla (nobis nola) percussa est. Quo sono audito mox dæmon qui Abbatem se fingebat actus divina virtute à fratre, cui loquebatur se abripuit, & præcipiti cursu ac maximo impetu ad latrinas proximas vidente fratre jam dicto, in earum se inferiora demersit.

Ex act. S. Lupi Epis. Senonens. apud Sur. to. 1. 2. Sep. Huc pertinet campanæ Senonensis, de qua jam suprà meminimus, miraculum. Res sic se habet: Mortuo Theodorico Principe, Clotarius Rex in Burgundiam veniens, hostili manu armatum Blidebodem ducem misit in Senones.

Illo ergo tela atrociter in oppidum vibrante, sanctus Episcopus Lupus in Domino fidens, ad Proto-martyris Stephani ædem se contulit: eumque ad convocandum populum signum (campanam) Ecclesiæ tangeret, viribus hostes destituti, tantoque sunt terrore correpti, ut nullam salutis opem sibi superesse putarent, nisi fuga sibi consulerent. Clotarius autem Rex ubi comperisset campanam illam sonum edere gratissimum, jussit eam Parisios transferri, ut ejus tinnitu sæpiùs delectaretur. Displicuit ea res B. Episcopo. Itaque mox ut ablata est à Senonibus, omnem soni gratiam amisit. Id Rex intelligens, ocyus jubet eam suo loco restitui, ubi autem ad pontem Senonicum ventum est, rediit illi pristinus sonus, & ob sancti viri merita septimo milliario auditus est.

I. Dicunt hæretici nos baptizare campanas?

Hæreticorum calumnia. R. Legant Pontificale Rom. ubi ritus benedicendi campanas præscribitur; sed de baptismo nihil invenient.

I. At vulgus vestrum, inquiunt, sic loquitur?

R. Quemadmodum imperitæ multitudini vocibus abutendi, ita hæreticis semper fuit æqua potestas calumniandi.

I. Nomina campanis imponuntur sicut in Baptismo?

Nomina imponuntur campanis. R. Quid tum? Estne nominis impositio Baptismus: Quem ipsi Episcopum campanas benedicentem audierunt proferentem verba ista: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*; quæ sunt verba essentialia formæ, sine quibus non perficitur Baptismus? Quòd autem nomina campanis dentur, jam inoleverat tempore Alcuini Flacci, apud quem reperiuntur hæc verba: *Neque novum videri debet campanas benedicere, & ungere, & eis nomen imponere.* Potest autem ista nominis impositio duplicem habere rationem; *Prima*, ut à cæteris distinguantur. *Altera*. Quòd visum sit ad pietatem conducere, si voce Sancti alicujus diceretur populus ad Ecclesiam convocari.

Ex duabus rationibus

I. Fuerunne olim campanæ in veneratione?

R. Ita, tum propter solemnem Episcopi benedictionem & sacram chrismationem; tum quia vas ejusmodi metallinum Beati alicujus tutelæ commendatum est, fungiturque sacro officio clerum & plebem ad divina convocandi, & suo tinnitu Dei laudes celebrandi. Unde factum est, ut ad Ostiarii munus spectaret campanas

Digitized by Google

pulsare, & hanc ob causam datur illi in ordinatione tintinabulum, sive nola. Quod ad custodis Ecclesiæ officium postmodum accessit, ut patet ext. de offic. Custodis c. 1. & 2. & hodiernis moribus passim observatur. Illi enim inter cætera, dum Ecclesiæ custodiam capessit campanilis & campanarum cura demandatur, ut sæpiuscule campanarium inviset, ibique campanas singulas perscrutetur; advertat si benè & securè dependeant, si restringenda, an fortè laxanda coriacea, malleorum vincula, si chordæ integræ, si integra & solida sint inferiora tabulata & ascensus, si sarta tecta serventur, &c.

Adde, non nisi superpelliceis indutos olim campanas pulsasse, constare ex Concil. Colon. p. 3. c. 1.

I. Suntne campanæ ipsæ cum suis campanilibus Deo curæ?

Sigeb. in Chron. ad an. 1031.

R. Ita: Regis Dagoberti tempore sanctus Præsul Ursmarus in Flandrensi Provincia prædicans sub honore S. Petri Apostoli, ipso sibi revelante Ecclesiam Maldemburgensem oppido ædificavit & consecravit, quam Deus multis miraculis usquequaque glorificavit. Inter quæ illud tam mirabile, quàm inauditum anteà, extitit, quod hoc anno Dominici nocte natalis contigit. Campanarium præfatæ Ecclesiæ vehementi vento flante à suis locis evulsum, ad terram penitus fuit inversatum, ita in aere pendens & fui ruinam minitans, ut semper casurum & cuncta vicina confracturum cernerent. Sed cùm per sex noctes & dies id tractaretur à populo, qualiter hinc inde extractis machinis sursum erigeretur, & utcumque suo loco recollocaretur, pridie Calendas Januarii circa noctis medium adveniens, virtus divina totam Ecclesiam intus & foris implens luce ignea, & campanarium ad terram reclinatum totum simul erexit, ac firmissimè locis suis recollocavit, & campanas ibi dependentes mox sonare compulit.

Exemplū.

Campanæ sua sponte sonant.

I. Estne etiam mos antiquus, ut campanæ pulsentur in exequiis defunctorum?

R. Ita, imò ritum hunc Deus miraculo comprobavit.

Aliud exemplum.

Anno à Christo incarnato 1062. cùm fames intolerabilis Flandros premeret, grandisque multitudo hominum panis quærendi gratia confluaret Aldemburgium, repertus ibi quidam prima luce, qui sub dio de nocte, fame, ut creditum est, perierat, qui dum sepeliretur, prohibuit Sacerdos Godobertus, ne pulsarentur campanæ; eo quòd homo esset ignotus. Sed ecce ibi, stupentibus cunctis qui aderant, prodigio per se æra illa (mirum dictu) personuerunt.

Meyerus l. 3. histor. Flar. ad an. Domini 1062.

I. Cur lugubre sonant campanæ in funere mortuorum?

R. Ut ad compassionem excitentur Fideles super morte unius è suis fratribus, conveniantque ad orandum pro anima defuncti, 2. Ut quisque per campanarum compulsationem admoneatur finis sui, quasi sibi dicatur: *Memento mortis, recordare finis tui, quia sicut illi hodie, ita cras tibi*; quæ quidem salubris est cogitatio, & quæ hominem valde compescit à peccato juxta illud. *Memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.*

Vid. sup. p. 1. c. 5. l. 10.

I. Cur ter in die pulsatur ad *Ave Maria*, sive ad orationem matutinam, meridianam, & vespertinam?

R. Hoc diximus sup. c. 2. l. 1. & 3.

I. Quid tandem circa campanarum & tintinnabulorum pulsationem observandum est?

R. Quod in Conc. Prov. II. Mechliniensi ordinatum est his verbis: *Tintinnabula & campanas ad harmoniam quandam pulsantes, ejusmodi pulsatione turpes, inhonestas, vel scandalosas cantiones, non exprimant, vel imitentur, sed potius hymnorum & canticorum Ecclesiæ modulationes:*

Tit. 12. c. 8.

Tit. de div. offic. c. 1.

Quod jam antè in I. Concil. Prov. Cameracen. totidem ferè verbis sancitum erat.

LECTIO XVII.

De Oratione mentali.

I. VEniamus nunc, si placet, ad alteram divisionis speciem.

Quid est *Oratio mentalis sive meditatio?*

Oratio mentalis quid?

R. Nihil aliud est quàm devota quædam, cordialis & affectibus plena rerum san-

Digitized by Google

sanctarum consideratio, hominem excitans ad laudandum & benedicendum Deum, ad imitationem virtutum Domini nostri JESU Christi, ad Sanctorum, ab bonum amplexandum & malum fugiendum; vel denique ad quosvis affectus, quibus excitemur ad recurrendum cum fervore & diligentia ad Dei præsidium.

Sive, meditari, nihil aliud est, quàm diligenter & attentè secum expendere, ac revolvere rem propositam, in finem orandi, vel cum Deo colloquendi.

I. Quænam oratio excellentior, mentalis, an vocalis?

R. Mentalis proculdubio, vocalis enim oratio absque mentis attentione, oratio dici non potest: adeòque aliqua ratione mentalis esse debet; mentalis verò absque vocali potest subsistere.

Mentalis Orationis excellentia.

Præterea, vocalis oratio, utpotè corporeis organis expressa communis nobis est cum avibus Cœli, quæ pro modulo suo omnes laudant Deum; oratio autem mentalis nobis cum Angelis communis est: & quantò animus corpore, tantò vocali ipsa præstantior est.

I. At noviter instituta est mentalis oratio?

Orationis mentalis antiquitas.

R. Minimè: Deo enim qui antiquus dierum in Scriptura appellatur, coæva est, vel ut meliùs dicam, coæterna.

Ille enim ab æterno & ante omne ævum in sui contemplatione tranquillissime conquiescit, & beatus est.

Ecquid aliud agunt Angeli ab initio creationis, quam divinis perfectionibus meditatione perscrutandis inhærere?

Sancti Prophetæ, Patriarchæ, Apostoli, Ecclesiæ Patres, & columnæ quid aliud in oratione egerunt vel tractaverunt?

Hæc una occupatio, hoc solum exercitium Eremitarum, solitariorum, & Anachoretarum, in sylvarum & montium recessibus.

Hac una de causa Dux vitæ nostræ & omnis perfectionis Magister Christus Dominus ad montem Oliveti convenire solebat, ut ibi pernoctaret in oratione Dei.

Ob id S. Joannes ejus præcursor totos triginta annos desertum incoluit continua divinarum rerum contemplatione ad prædicationem se accingens.

Ut omittam Paulos, Antonios, Basilios, Hieronymos, Augustinos, Ambrosios, Benedictos, Bernardos, Franciscos, Dominicos, qui omnes huic orationi impensissimè addicti fuerunt.

I. Veruntamen semper mihi persuasum habeo hoc genus orationis difficile admodùm esse & laboriosum.

Orationis mentalis facilitas.

R. Adverte quæ dico. Quemadmodum facilius est silere quàm loqui; ita mentaliter orare faciliùs, quàm vocaliter; nam si attentione opus est in mentali, similiter & in vocali oratione opus est; alioqui nullius erit valoris. Si distractis in diversa animis difficilis apparet meditatio, non id vitii conjicias in orationem, sed in eorum potiùs in dispositionem, qui effrænes divagationum habitus nullo unquam tempore cohibere didicerunt.

I. Pertinetne etiam oratio mentalis ad plebeios & rudes homines?

Exempla.

R. Planè, ad sartores & sutores, ad Jurisconsultos & Medicos.

Ad omnes pertinet oratio mentalis.

Sancti Crispinus, S. Cosmas, S. Ivo, omnes orationi mentali operam dederunt.

Anachoretæ olim ex labore manuum suarum (secundùm Apostoli consilium) victum sibi parantes meditationes suas non intermittebant.

Comes Elzearius, Thomas Morus Angliæ Cancellarius, & alii multi publicis Regnorum & Provinciarum negotiis implicati nunquam hoc genus orationis deseruerunt.

Laus. Sur. in Chron. ad an. 1555

Carolus V. Imp. usque adeò assiduus erat in oratione & meditatione tam in aula quàm in castris, ut vulgò de eo jactaretur, quòd cum Deo frequentiùs & ampliùs conversaretur, quàm cum hominibus.

Gen. 24.

Isaac obviam factus Rebeccæ, egressus fuerat ad meditandum in agro, inclinata jam die.

Job multarum prolium parens, & vir magnus inter Orientales, cui erat possessio ac familia multa nimis, cunctis diebus orabat & offerebat holocausta pro filiis consurgens diluculò.

Tobias nudatus omni substantia sua; & in exilio positus orationem non intermisit.

Moyses

Digitized by Google

Moyses in regimine populi numerosissimi, Sanctus Ludovicus Franciæ Rex, Eduardus Angliæ, Amedeus Sabaudiæ Dux, aliique similis conditionis homines, nullo tempore ab hoc instituto destiterunt.

Quid? quòd S. Hubertus in ipsa venatione Deum ipsum oratione mentis apprehendit?

Propheta Daniel, Patriarcha Joseph, Beatus Franciscus Borgia, aulici omnes & Regum ministri, quandonam consuetum orationis exercitium prætermiserunt?

Nunquam antiquitus Episcopi usque adeò in munere Episcopali impediti fuerunt, ut à meditatione abstinerent.

Ipsi denique Religiosorum Ordinum Institutores, etsi in conscribendo milite spirituali sub Crucis & sanctæ Religionis vexillis dimicaturo occupatissimi, secessum tamen & orandi studium semper sunt consectati, ut Domino suo in solitudine fruerentur, & cum eo dulcissime os ad os colloquerentur. Quis igitur modò excusetse, ut dicat, per opificium, per negotiationem, per impedimenta & occupationes, seu privatas, seu publicas, per Episcopale etiam munus, vel regni administrationem, vel alia quæcumque tandem negotia, sibi non licere meditationi vacare?

I. Saltem concedes mihi istiusmodi orationis genus ad litteratos & prudentes homines in primis spectare?

R. Hoc tibi minimè concessero. Omnes omninò possunt hoc studium capessere, & in eo progressus magnos facere. Imò verò frequenter contingit simplicissimum quemque idiotam plus in eo proficere, quàm eruditissimum Theologum.

Ad idiotas æquè spectat hoc orationis genus ac ad viros eruditos.

Replentur oleo vasa vacua non pauca viduæ Stephanæ ad jussum Elizæi Prophetæ: ad eum modum possunt animæ vacuæ præsumptione facilè repleri Spiritus sancti chrismatibus: *Confiteor tibi Pater, Domine cœli & terræ, quia abscondisti hæc* (sacrorum Mysteriorum cognitionem) *à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis.*

4. Reg. 4.

Matth. 11. c. 25.

Cum simplicibus (inquit Sapientia) *sermocinatio ejus.* Quam hoc verum sit, liquet ex vita Abrahæ, Isac, Jacob, Moysis, Davidis, Isaiæ, cæterorumque Prophetarum, & Apostolorum, quibus Deus sua secreta patefecit.

Idem patet ex vita sancti Antonii, Hilarionis, Pachomii, aliorumque Anachoretarum.

Idem liquet ex vita S. Mariæ Magdalenæ, Catharinæ Senensis, Mechtildis, Lidwinæ, Mariæ Oegnïacensis, Monicæ, Claræ, Birgittæ, Gertrudis, Teresiæ, quibus omnibus in oratione & meditatione rerum cœlestium mira Deus revelavit: ut proinde manifestum sit meditationem non ad aliquem sexum, conditionem, ordinem hominum restringendam vel attribuendam, cùm non vultum deprecantis se, sed magis cor attendat Deus; *qui* (ut Gregorius 3. p. Pastor. admon. 12. ait) *ideò cum simplicibus sermocinari dicitur, quia de supernis mysteriis illorum mentes radio suæ visitationis illuminat, quos nulla umbra duplicitatis obscurat.* D. Gregorius.

I. Non habes memorabile aliquod in hoc genere exemplum?

R. Habeo. Hermanus Joseph Ordinis Præmonstratensium, à puero puerili simplicitate & candore solitus erat in Ecclesia visere imaginem Beatæ Virginis cum puero JESU, cum eaque familiariter colloqui, cibos & fructus offerre. Cùmque ei semel obtulisset pomum, Beatissima Virgo porrecta manu illud acceptavit: Crevit cum ætate hæc Hermanni cum B. Virgine, & JESU familiaritas, adeò ut ipsa singulis subindè diebus eum visitaret, cum eo quasi cum fratre colloqueretur, pecunias ad victum, & vestitum procuraret, morbos depelleret, tentationes, & adversitates quaslibet discuteret: quin & eum in sponsum acciperet, nomenque sponsi sui, scilicet Joseph, ei imponeret. Hinc perpetua ei cum B. Virgine, velut sponsa, familiaritas: à qua tandem in cœlestem thalamum evocatus est anno Domini 1236. Exemplum.

I. Jucundum mihi fuit hæc audire quæ de utilitate, & facilitate orationis mentalis hactenus disseruisti: sanè velim una mecum plures super eo audivisse te, ut isti orationi, depositâ formidine difficultatum & laboris, quæ in illa sibi imagi-

Digitized by Google

imaginantur, magno affectu incumberent!

Oratio mentalis jucunda.

R. Dicam quod magis etiam delectabit; nimirum meditationem, non solùm utilem & facilem esse, verùm etiam non modicam spiritus voluptatem iis afferre, qui eam amplexantur.

I. Plurimùm aveo id audire.

Greg. l. 5. moz.

R. Hac de causa suavissimo somno comparatur in divinis Scripturis, ut Greg. in moral. annotavit: Sciendum ait, quia in Scriptura Sacra figuratè positus (somnus) tribus modis accipitur. Aliquando enim somno mors carnis, aliquando torpor negligentiæ, aliquando verò exprimitur calcatis terrenis desideriis quies vitæ. Sicut sponsæ voce in Canticis Canticorum dicitur: *Ego dormio, & cor meum vigilat*, quia videlicet sancta mens, quo se à strepitu corporalis concupiscentiæ comprimit, eo veriùs interna cognoscit, & tanto alacriùs ad intima vigilat, quanto se ab exteriori inquietudine occultat. Quod bene per Jacob in itinere dormientem figuratur, qui ad caput lapidem posuit, & obdormivit, à terra scalam cœlo inhærentem, innixum scalæ Deum, ascendentes quoque & descendentes Angelos vidit. In itinere quippe dormire est in hoc præsentis vitæ transitu à rerum temporalium amore quiescere, Angelos verò ascendentes, & descendentes cernere, est, cives supernæ patriæ contemplari.

Est mentis quies & velut suavis quidam somnus.

Audi S. Bernardum: Loquar, ait, quod expertus novit, inexpertus ignorat: animalis enim homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei. Numquid non plerunque orantibus nobis omnia viscerum succutiuntur occulta ad memoriam gaudii illud, quod est in Jerusalem, quæ sursum est, quæ est mater nostra, & lacrymarum unda vultus meditantium perfundit? *Si oblitus fuero tui Jerusalem, oblivioni detur dextera mea, adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui; si non proposuero Jerusalem in principio lætitiæ meæ.* verè in principio lætitiæ, quia finis illic repositus est. Principium gaudii illius, quod hìc quandoque sentimus, stilla est, guttula est, de flumine illo descendens, cujus impetus lætificat civitatem Dei.

Ser. 2. sup. verb. Apostoli: regnum Dei non est esca & potus

Ps. 36. Simile argumentum tractat idem Bernardus sermone 5. de Quadragesima ex verbis Prophetæ David dicentis: *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.*

Vide Hieron. scribentem ad Virgines Deo dicatas.

I. Velim nunc, si placet, audire modum meditandi?

R. Perplacet. Verùm hac conditione quòd non alium tibi tradam quàm simplicem, planum, & ad vulgus etiam accommodatum.

I. Ita planè desidero.

LECTIO XVIII.

Quomodò instituenda sit mentalis oratio.

I. TRade mihi nunc aliqua documenta pro addiscenda praxi orationis in ea talis?

R. Hoc ago. 1. Ergò aliquot puncta in medium proferam quæ generatim valent ad juvandam orationem.

2. Particulariùs docebo quid ante, quid in ipsa meditatione, quid post illam agendum sit.

3. Exponam partes ejus.

Postremò meditationem unam secundùm omnes sui partes absolutam pro exemplari ob oculos ponam.

I. Quæ sunt illa quæ generatim valere dicis ad promovendum & juvandum hoc meditationis opus?

R. Primum, ut certum huic exercitio tempus in singulos dies assignetur.

I. Quod est tempus maximè aptum meditationi?

R. Matutinum, statim videlicet post somnum, priusquam manus alteri operi admoveantur. *Qui manè vigilant ad me, invenient me.* Diluculò enim post quietem, restauratis jam viribus & spiritibus, maximè viget mens hominis ad meditandum, & ea quæ virtutis sunt, obeundum.

Prov. 8.

Tempus orationi aptum.

Tunc offerendæ sunt Deo primitiæ cogitationum & actionum nostrarum. Vide S. S. Ambrosium sup. Psalm. 118. serm. 19. S. Dionys. de divin. nom. c. 3. Cujus rei exemplum præbent Angeli ipsi Astra matutina appellati. Sol oriens diluculò, volucres cœli & suis moribus & vocibus laudes divinæ

vinæ bonitati decantant. Vide S. Basilium ep. 1. ad Gregorium, & S. Ambrosium sup. proximè allegatum.

I. Quantum temporis orationi mentali impendendum est?

R. Non potest generalis præscribi regula pro omnibus. Ut enim personarum magna est diversitas, ita quoque varii sunt hominum status, conditiones, studia, occupationes. Utile tamen est, ut quilibet juxta statum suum unam vel certè ut minimum dimidiam horam, aut quantum ei licebit temporis in hunc finem deputet, simulque certam horam, vel matutinam, vel vespertinam, prout oportunum ei fuerit, determinet. Et verò non esset ille nisi salutis suæ negligentissimus, qui tantillum temporis ad vires animæ per orationem restaurandas non inveniret; cùm negotium hoc omnibus aliis quæ occurrere possunt, sit majus & excellentius. Sanè hostis malignus cùm summæ sit calliditatis & versutiæ, nihil majoribus agit viribus, quàm ut meditationem impediat, vel certè meditantem impellat ad omittendam, vel ad differendam in aliud tempus incommodum orationem.

I. Habesne exemplum ejus qui magni æstimavit orationem mentalem?

Exemplum.

R. Ille Theologorum nostri sæculi facilè Princeps Franciscus Suarez sæpenumerò protestatus fuit, leviùs se jacturam omnis, qua maximè præditus erat, scientiæ perpessurum, quàm unius tantùm horæ orationis mentalis.

I. Numquid etiam aliàs interdum per diem meditandum, vel orandum est, quando sponsus animam intus vocat, & ad contemplandum se dispositam sentit?

R. Optimè factum. Non aliter atque cùm corpus cibi appetitu ducitur. Certè diebus festivis & solemnibus magis orationi & contemplationi insistendum est: sunt enim ob eam causam ordinati & instituti: & quantò solemnitas, sive mysterium quod agitur, majus est, tantò magis sancto huic exercitio se quisque deberet impendere.

I. Quis est locus idoneus ad meditationem?

Locus orationi mentali aptus.

R. Quantò erit secretior, & ab omnibus remotior; tanto erit aptior. Docent nos id sacræ litteræ: *Ducam eam* (inquit Deus per Prophetam Oseæ) *in solitudinem, & loquar ad cor ejus.* Et Christus in Evangelio: *Tu autem cùm oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora Patrem tuum in abscondito.* Erit ergò locus meditationi valdè idoneus Ecclesia, sive Sacellum modò absit tumultus omnis, præsertim si augustissimum altaris Sacramentum ibidem expositum fuerit. Foret verò consultum, quemlibet habere domi suæ devotum aliquod Oratorium, in quo ab aliis separatus sua devotionis exercitia valeat peragere.

Oseæ 2.

Matt. 6.

Oratorium domesticum.

I. Quid est præterea quod juvare possit orationem?

Contritio & castigatio corporis orationi plurimùm conducis.

R. Ad orationem rectè faciendam, non parum momenti adfert pœnitentia, partim interior, quæ est contritio, compunctio, & dolor de peccatis; partim exterior, quæ nihil aliud est, quàm carnis per jejunia, disciplinas, cilicia, aliasque austeritates, mortificatio, ut spiritui obtemperans & morigera efficiatur. Undè sanctus Franciscus, qui corpus suum fratrem asinum appellans durissimè tractabat excelluit in oratione. Adeò verum est orationem & mortificationem ita sibi invicem sociari, ut separari nequeant. Cæterùm inter pœnitentias exteriores nulla ad rectè orandum & meditandum adjumenti plus affert, quàm jejunium & abstinentia; hinc canit Ecclesia, *Qui corporali jejunio vitia comprimis, mentem elevans, &c.* præsertim cùm ipsi in nobis experiamur corpore cibis repleto, spiritū ad functiones spirituales gravem & ineptum reddi, certumque sit hominem sensuum & carnis solatia captantem, nunquam id assecuturum, ut orationis ac meditationis praxim ritè perdiscat.

Præfat. Quadragesimalis.

I. Quo potissimùm tempore sobrietas hæc requiritur?

Sobrietas, in cœna.

R. In cœna, ut animus matutinis horis ad devotionis exercitia sit liberior. *Non priùs discumbitur* (inquit Tertul. de veterum Christianorum cœnis) *quàm oratio ad Deum præguſtetur. Editur, quantum esurientes capiunt. Bibitur, quantum pudicis est utile: ita saturantur, ut qui meminerint etiam per noctem adorandum Deum sibi esse, ita fabulantur, ut qui sciant Dominum audire, post aquam manualem & lumina, ut quisque de Scripturis*

Apologet. c. 39.

Cœnæ antiquorum Christianorum. Infrà p. 3 c. 7. lect.

San-

Digitized by Google

Sanctis, vel de proprio ingenio poterit, provocatur in medium Deo canere: hinc probatur quomodo biberit. Atque oratio convivium dirimit; inde disceditur, non in catervas cæsionum, neque in classes discursationum, necnon in eruptiones lasciviarum, sed ad eandem curam modestiæ & pudicitiæ, ut qui non tam cœnam cœnaverint, quàm disciplinam. Quam ob rem dies qui Domini aut Sanctorum solemnitates præcedunt, *Vigilia*, aut jejunia dicuntur; quòd solerent olim Christiani jejunare & vigilare in orationibus prima nocte solemnitatis; quomodo enim nisi à sobriis vigiletur & oretur? Si verò jam finem acceperunt apud Christianorum promiscuum vulgus nocturnæ vigiliæ, & protelata jejunia, saltem jejunemus, aut ut minimum sobrii simus (quod quotidiè sub Completorii initium solemniter submonet Ecclesia) in vespertina cœna, cum matutinis horis oporteat nos ad orationem & devotionem esse expeditos.

Vigilia & jejunia Christianorum.

I. Nihilne aliud supereſt, quod orationem promovere, & adjuvare possit?

R. Non minus necessaria est ad rectè meditandum custodia linguæ; etenim prolixi sermones, & nimia in loquendo effusio devotionem mirum in modum impediunt. Quapropter qui in sancto meditandi studio fructum aliquem facere desiderat, refrænet linguam suam, claudatque portas oculorum, oris, aurium, & cæterorum sensuum exteriorum, ut quoad fieri potest ita apud se maneat, ac si mutus, cæcus, & surdus existat, recessumque & solitudinem non tantum corporis, sed & quàm maximè spiritus semper quærat.

I. Dilexeruntne Sancti cellam suam & solitudinem ad faciliùs & perfectiùs orandum, & Deo serviendum?

Silentium & solitudo orationem adjuvant.

R. Ita, & idcircò civitates fugiebant, rus, & sylvas incolebant, ut procul à mundanis negotiis & strepitibus non distraherentur in oratione. Nam ut Eliam, & Elizæum, filios Rechab, S. Joannem Baptistam, & alios veteris Testamenti Patres omittamus, in promptu sunt exempla Pauli primi Eremitæ, Antonii, Onufrii Monachi, Joannis Ægyptii, Arsenii, Hieronymi, Mariæ Magdalenæ, Mariæ Ægyptiacæ, & aliorum sexcentorum, quæ apud Marulum videre licebit, libro 1. cap. 9.

Exempli.

B. Petrus Damiani ep. ad Teuzonem, ait, se quendam sanctum Eremitam consuluisse de se, suoque statu; an scilicet sibi expediret, Ecclesiæ & proximis servire in Cardinalatu, & Episcopatu Ostiensi: an verò iis abdicatis recipere se ad Monasterium, eo quòd vitam illam activam sentiret spiritum suum distrahere, & minuere, ejusque profectum impedire. Cui Eremita: *Quid prodest lucerna si aliis luceat, & ipsa se flamma verax absumat?* Quocirca Petrus relicto Episcopatu & Cardinalatu ad suum Monasterium rediit, ibique totus suæ saluti & perfectioni vacavit. Hæc enim erat prima ejus vocatio puta Monastica.

I. Illine igitur consultò faciunt, qui semel quotannis, aut pro opportunitate interdum secedunt in Monasterium aliquod, ut vacent exercitiis spiritualibus?

Exercitia spiritualia & utilitates inde manantes.

R. Planè, sibi benè consulunt qui illud agunt. Nam utilitates indè plures consequuntur.

1. Quòd exclusis amicis & familiaribus domesticisque negotiis sepositis ob Dei cultum, homo gratiam apud Deum non mediocrem mereatur.

2. Quod per hujusmodi secessum, intellectu minus quàm anteà distracto in diversas partes, sed collecta redactaque animi cogitatione ad rem unam scilicet ad obsequendum Deo Creatori suo, & saluti animæ suæ consulendum, multo liberiùs ac expeditiùs utitur naturæ viribus in quærendo eo quod desiderat.

3. Quod quanto se magis reperit anima segregatam ac solitariam, tanto aptiorem seipsam reddit ad quærendum, & attingendum Creatorem & Dominum suum; ad quem insuper qui propiùs accedit, eò meliùs ad suscipienda divinæ bonitatis dona disponitur.

I. Bene quidem, sed hoc modo non expedientur negotia domestica vel publica?

R. Immò verò nunquam meliùs, sapientiùs aut feliciùs curabuntur, quàm ab animo per orationem collecto.

I. Omnibus attentis, maximum ad orationem præsidium afferre semper mihi visa est sacra religio?

R. Ita est, nam ut solitudine gaudet, ita & cæ-

Digitized by Google

& cæteris mediis quæ diximus valere plurimùm ad orationem benè felicitesque instituendam.

Cæteroquin satis superque intelligis ad orationis exercitium promendum non parum etiam habere momenti pacem sive tranquillitatem animi ex mortificatione internarum passionum manantem; itemque lectionem spiritualem, & Verbum Dei auditum.

Ad orationem mentalem nihil æquè conducit, ac diligens præparatio & perseverantia.

Denique ut semel finiam, duo sunt maximè præ aliis omnibus ei qui in hoc meditationis exercitio insignem progressum facere desiderat necessaria; *præparatio diligens ante orationem, & perseverantia.*

I. Hactenus probè mihi satisfeci‌sti; verum supereſt aliqua difficultas. Non scio enim quo pacto per horam integram possem meditari, imò nec punctorum quidem recordari quæ ad meditandum proposita fuerint?

R. Hoc tibi persuasum velim, orationem quidem mentalem non esse discursum quempiam intellectus eleganter compositum, aut ingeniosè elaboratum: sed magis pias animi affectiones, quæ nos inducunt ad aliquid boni pro Dei gloria constituendum & resolvendum. Ut ergò melius tibi succedat oratio, sume librum in manus, & ex illo selige puncta meditationis, illaque tranquillè, & absque ulla vi discute. Qui verò nesciunt legere assumpto rosario meditentur super mysteriis vitæ & Passionis Dominicæ; aut certè, super aliqua petitione orationis Dominicæ, multiplicando actus fidei, spei, charitatis. Si hoc modo cum perseverantia continuetur, indubiè succurret Dominus, qui pauperum deprecationem libenter exaudit.

Modò dicamus quid antè meditationem, quid in illa, & quid post illam agendum.

I. Age, quid ante orationem agendum?

Ante meditationē quid sit agendum.

R. Deligenda sunt locus, & tempus opportuna; revidenda meditationis materia; hora orationi præstituta cum magna animi tranquillitate, & devota corporis constitutione, ad locum, qui meditationi operam daturus est, se conferet; ubi sumpta aqua benedicta, in genua se dabit, & mente elevata paulisper subsistet, ac secum perpendet magnitudinem Dei, illiusque præsentiam; ex altera parte suam vilitatem & peccatorum suorum multitudinem. Post hæc immensæ divinæ majestati profundam faciet reverentiam, & corde vel ore dicet illud Abrahami Patriarchæ: *Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis & cinis?* Vel illud S. Francisci: *Quis sum ego, Domine, & quis tu?*

I. Quid porrò in ipsa meditatione faciendum?

In ipsa meditatione.

R. Religioso ac sedato animo discute propositam materiam, nihil subtilius aut curiosius perscrutando, sed affectiones dumtaxat, & resolutiones sanctas ad Dei honorem & gloriam sectando. Quòd si aliqua occurrerit difficultas desolationis, indevotionis, ariditatis, bono fis animo, cum spe, & fiducia Dei benignitatem præstolare, & prosequere in puncto in quo versaris, quamdiu fructum aliquem aut gustum in illo persenseris, non propriam delectationem, sed Dei dumtaxat honorem & beneplacitum quærendo.

I. Quid tandem finita meditatione?

Quid agendum finita meditatione.

R. Retinebis mente fructum aliquem in oratione à Deo tibi communicatum, ut eum ad tuum profectum convertas, per diem igitur bona proposita, & pii affectus in meditatione concepti per jaculatorias orationes alantur, & in opus & praxim conferantur. Secundò, Oratione absoluta è vestigio faciendum est examen particulare videndo quomodò meditatio succesſerit; si benè, gratias ages divinæ bonitati; si malè, veniam à Deo flagitabis, cum voluntate aliàs emendandi. Tertiò, Si post diuturnum orationis exercitium animadverteris modicum te profectum feciſse, perseverantia opus est, donec mittat tibi Dominus auxilium de sancto.

LECTIO XIX.

De ejus partibus.

I. QUot sunt orationis mentalis partes?

Quatuor mentalis Orationis partes.

R. Sunt tres, aut quatuor; nam si materia corporalis est, qualis est Nativitas Christi, erunt quatuor; sin spiritualis fuerit, uti peccatum, tunc erunt solùm tres.

I. Quæ sunt igitur quatuor illæ partes?

R. *Præparatio, Representatio, Consideratio, Colloquium.*

I. Quæ-

Digitized by Google

I. Qualiter *præparationem* (alii *orationem præparatoriam* appellant) facis?

R. Hìc sermo est de præparatione proxima orationi. Sumpta igitur, ut paulò ante diximus, aqua lustrali in genua provoluti coram Deo, in ipso orationis exordio omnes animæ potentias, & actiones ad purum Dei honorem, & gloriam offerimus, ab eoque gratiam meditationem ritè perficiendi postulamus. Posset hic dici oratio: *Actiones nostras*, vel alia similis; itemque salutatio Angelica ad Beatam Virginem, ad Angelum custodem, &c.

Præparatio.

I. Quid est *Repræsentatio*?

Repræsentatio.

R. Nihil aliud quàm imaginatio loci & personæ, quasi nobis essent præsentes. Exempli causa, cùm volumus Nativitatem Domini meditari, proponemus nobis ante mentis oculos stabulum, præsepe, infantem parvulum super fœno jacentem, Beatam Virginem, S. Josephum, &c. quemadmodum pictores in tabulis suis ea nobis repræsentant. Hæc pars non servit nisi in materia corporali, ut diximus, cùm res merè spirituales non possint per imagines exprimi sive repræsentari, unde in materia spirituali transitur illicò à prima parte præparatoriæ orationis ad tertiam.

I. Quæ est igitur hæc tertia pars?

Consideratio.

R. Est consideratio sive discursus intellectus, qui adhibetur pro commovendis in voluntate piis affectibus ad fugiendum aliquod malum, & amplexandum aliquod bonum. Sed quia multi hìc hærent, nescientes quid meditando cogitare debeant, subjungam hoc loco considerationes aliquot, quæ in omni re adhiberi possunt.

Ac 1. si res corporea est, uti sunt omnia mysteria vitæ Christi, super uno quoque puncto considerari possunt hæ circumstantiæ:

Circumstantiæ considerandæ in materia corporali.

1. Personæ *mysterio* præsentes, quales sunt Christus Salvator; Beatissima Virgo, Angelus Gabriel, Apostoli, illorumque qualitates; excellentiæ, officia.

2. Quos inter se sermones miscuerint, vel si verba illorum scriptis consignata non extent, quos probabiliter miscere potuerint.

3. Quid egerint.

4. Quem in finem, & quam ob causam id fecerint.

5. Quæ inde effecta aut utilitates provenerint.

6. Possunt quoque expendi cogitationes & affectiones, quas eædem personæ habuerunt, aut habere potuerunt.

Secundò, si materia est spiritualis, hæc erunt consideranda.

Aliæ considerandæ in materia spirituali.

1. Quæ sit res illa quæ puncto continetur.

2. Quæ ipsius origo, & causa efficiens.

3. Quem in finem facta fuerit.

4. Quas utilitates, & detrimenta adferat.

5. Quid Christus de illa dixerit vel fecerit.

6. Quomodò hactenus circa illam me habuerim.

7. Quid mihi deinceps faciendum sit.

8. Bonum quoque est considerare nomen vel diversa nomina ejusdem rei.

9. Et sententiam aliquam Sacræ Scripturæ ad eam pertinentem.

Notandum tamen non semper hasce omnes considerationes adhibendas; neque eundem necessariò ordinem servandum esse, sed ei considerationi diutiùs inhærendum, in qua anima copiosius invenit nutrimentum.

I. Quæ est 4. pars orationis mentalis?

Colloquium.

R. Est *colloquium & oratio* sive petitio, & fermocinatio cum Deo vel Sanctis, quæ in tria membra dividitur; *in gratiarum actionem, oblationem, & petitionem.*

I. Quid est igitur generatim loquendo 4. pars meditationis?

R. Est conclusio orationis mentalis, in qua pro beneficiis acceptis gratias Deo referimus, ejus servitio nos totos offerimus seu consecramus, petimusque peccatorum remissionem; vel quamvis aliam gratiam, prout spiritus inflammatus suggesserit, absque ullo verborum strepitu. Solet tamen ultimus orationis finis oratione aliqua vocali, puta Dominica, vel alia, concludi.

I. De quibus potissimùm beneficiis gratiarum actiones oportet nos Deo persolvere?

R. Be-

Digitized by Google

Gratiarum actio.

R. Beneficia sunt in duplici differentia; *alia enim sunt generalia, alia particularia.*

Generalia ferè sunt ista: creatio, conservatio, redemptio, fides seu vocatio ad veram fidem, justificatio, &c.

Particularia verò ut sunt unicuique propria, ita ab unoquoque speciatim colligi debent, ut v. g. quod de bonis, & Christianis parentibus natus sit: quod bona sit corporis constitutione, quod à multis animæ, & corporis infirmitatibus & periculis præservatus & liberatus fuerit, &c.

I. Quam oblationem facere nos oportet in conclusione orationis nostræ?

Oblatio.

R. Offerre nos oportet Deo cuncta quæ nobis largitus est, & indies largitur: esse, vitam, animam, corpus, bona externa, cogitationes, verba, opera. Item unigenitum ipsius filium, pretiosissimum ejus sanguinem, Passionem, mortem, merita, actiones. Item omnia bona opera Beatissimæ Virginis Mariæ, Sanctorum omnium atque totius Ecclesiæ ab ipso mundi exordio.

I. Quid potissimùm petere debemus?

Petitio.

R. In petitione quatuor attendenda sunt puncta: nimirùm, quæ nobis petenda sint, pro quibus, à quo, & quomodo.

Igitur ad quæstionem propositam, dico, præter orationis Dominicæ petitiones, quæ quotidie à nobis in precibus primo loco postulandæ sunt, debet quilibet specialia quædam sibi maximè necessaria petere. Exempli gratia; majus lumen ad Dei & sui cognitionem; gratiam officio suo bene fungendi, tempus utiliter expendendi; vitium aliquod superandi, & imperfectiones extirpandi; virtutem aliquam, qua maximè indiguerit, acquirendi, &c.

Quæ petenda in oratione.

I. Pro quibus orandum?

Pro quibus orandum.

R. Diximus suprà pro omnibus orandum esse, maximè verò, & speciatim pro universa sancta Catholica Romana Ecclesia; nominatim pro sanctissimo Domino Papa; pro hæreticorum ad Ecclesiæ gremium reductione & infidelium conversione; pro Rege; pro Prælatis omnibus Ecclesiasticis & Principibus Christianis; pro exercitu Catholico; pro Superioribus, Gubernatoribus, Magistratibus; pro benefactoribus nostris vivis, & defunctis, pro iis qui curæ nostræ commissi sunt, pro inimicis & adversariis nostris, pro fidelibus animabus in Purgatorio existentibus, pro nonnullis vivis, & defunctis speciatim; & pro iis qui se orationibus nostris commendarunt.

I. Ad quos debet oratio nostra dirigi?

Qui orandi.

R. Ad Deum, sive ad Sanctissimam Trinitatem, vel etiam ad singulas ejusdem Trinitatis personas; ad Christum Dominum crucifixum; ad Beatissimam Virginem Mariam; ad Angelum nostrum custodem; ad Sanctum vel Sanctam cujus nomen quis gerit; ad delectos aliquos patronos, ad quos majori devotione afficitur; ad Sanctum sive patronum loci in quo vivit; ad Sanctum qui in isto die ab Ecclesia colitur.

I. Quomodò oportet nos petere?

Quomodo.

R. Exercendo actus virtutum Theologicarum, fidei quidem, confiderando Deum omnia posse; spei, confiderando summam illius bonitatem, atque inde desiderium ac fiduciam petitionis nostræ obtinendæ, concipiendo: Charitatis, postulando ea dumtaxat ad purum Dei honorem, & nostram proximorumque salutem. Secundò, in petendo adhibendæ sunt obsecrationes, qualibus in Litaniis Ecclesiæ utimur, v. g. per mortem & passionem Domini nostri, &c. Tertiò, adjicienda quoque Sanctorum merita & intercessiones.

I. Dixistne omnia quæ ad orationis mentalis partes spectant?

R. Possent procul dubio plura dici ad hanc materiam spectantia, sed non intendi nisi cum summa brevitate & facilitate notare quæ ad praxim orationis maximè utilia etiã pro rudibus futura essent.

Tantùm volo, ut recorderis eorum quæ in fine præcedentis Lectionis tradidimus.

TA-

Digitized by Google

TABULA ORATIONIS MENTALIS.

Meditatio habet tres aut quatuor partes.

- I. est *Præparatio*, quæ duo continet:
  - præsentiam Dei, & petitionem gratiæ ab benè meditandum.
- II. *Repræsentatio*
  - personarum, actionum, loci, temporis, &c. si materia fert.
- III. *Consideratio*, quæ habet tres partes:
  - Ratiocinationem, Affectionem, Resolutionem.
- IV. *Colloquium*, quod habet etiam tres partes:
  - Actionem gratiarum, Oblationem, Petitionem.

In fine tandem fit examen & recapitulatio orationis.

I. Dilucidè admodùm omnia & singula exponis, nunc autem plurimùm gauderem, si mihi ob oculos poneres meditationem unam secundùm omnes sui partes absolutam, ut tua deinceps præcepta observaturus, possim ad instar illius orationem mentalem efformare.

R. Hoc erat quod volebam.

MEDITATIO.

De flagellatione Domini.

Sumptis super hoc mysterio flagellationis Dominicæ tribus punctis v. g.

1. De denudatione virginei corporis ejus:
2. De alligatione ad columnam:
3. De flagellorum multiplicitate & atrocitate:

Primò manè accede locum orationis, & ibi flexis genibus, aqua lustrali aspersus formatoque crucis signo prepara animam tuam, & age quæ sequuntur.

Præsentia Dei.

Interioribus animæ oculis in Salvatorem tuum ad columnam alligatum conversis, quasi medius in corona carnificum ad flagellationem accinctorum, dic ei non verbo sed mente: In spiritu humilitatis & in animo contrito, misericordissime Salvator, sisto me coram te, ut audiam quid loquaris mihi de medio rubi istius, spinis & aculeis horridi.

Præparatio prima meditationis pars.

Invocatio gratiæ Dei.

Veni Sancte Spiritus, & emitte cælitùs

lucis tuæ radium, ut viso crudeli hoc spectaculo cor meum salubriter ad pœnitentiam compungatur. Hoc unum intendo in meditatione hac: *Deus in adjutorium meum intende &c.* Omnia mente fiant absque motu labiorum.

Repræsentatio.

Secunda meditationis pars.

Versetur ob oculos mentis major aula Prætorii, in qua Salvator noster fuit flagellatus. Hic non videbis aliud, quam sævos milites & tortores flagris armatos crudelibus oculis in Regem sæculorum intentos.

Consideratio primi puncti, id est, de denudatione Salvatoris, ac

1. *Ratiocinatio.*

Tertia pars.

O impudentes homines & absque fronte? quid agitis innocentem exspoliando? ut pudore & erubescentia eum confundatis? Erubescite vos, exuere eum qui totum mundum vestit. Quam tandem ob causam meruit tanto pudore publice suffundi? An quia reus? sed cujus criminis? Immò verò, *ecce agnus absque macula, qui venit tollere peccata mundi*. Hic est qui tot vita sua *pertransiit benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo*. Hic, inquam, qui nemini quicquam mali fecit, aut molestus fuit. Ego, ego sum, piissime JESU, qui malum feci, qui omnis iniquitatis & perversitatis reus sum. In me, in me convertite flagra; ego sum qui iram, qui flagella æternæ damnationis toties peccatis meis merui.

Digitized by Google

Ecquodnam dedecus majus potuistis inferre ei, in quem gaudent Angeli respicere? perpende diligenter quibus, & pro quibus id patiatur.

Affectio.

Igitur, optime Salvator, quandoquidem hæreditas tua, nuditas, fac ut spontaneè exuar veterem hominem cum moribus & actibus suis, & induar te Dominum meum JESUM Christum. O quàm bonum & quàm jucundum est, nudum te cum Religiosis sequi ad disciplinam, ad vincula sacra votorum, &c. Quid obstat, o anima mea, quo minùs exemplo Christi Salvatoris exuamus nos omni affectu inordinato mundi. O beata nuditas, quæ tot virtutibus animas nostras vestit & exornat. O ingens miseria & misera vanitas filiorum Adam, quibus fœdam carnem splendidè contegentibus, manet anima omni virtutum decore spoliata & nudata.

Resolutio.

Ita, dulcissime JESU, constitutum est apud me, quod in hac hora vadam, suffragante tua gratia, exteriùs quidem parte eorum quæ possideo, me ipsum exuere, ut pauperum nuditatem operiam, & tuam in illis contegam; interiùs verò omni affectu inordinato ad creaturas me abdicare, ut in conspectu tuo appaream vestimentis duplicibus amictus, sanctorum inquam, affectuum & virtutum, quæ mihi verbo & exemplo tantoperè commendasti.

Sic debes ad alterum punctum progredi, sic ad tertium, si tempus ferat discurrendo, & voluntatem affectibus accendendo, ad eliciendas resolutiones verè Christianas, & tuo statui convenientes.

Conclusio Meditationis.

Primum Punctum, *Actio gratiarum.*

Quarta meditationis pars.

Quid restat modò piissime Salvator, nisi ut immensas tibi gratias agam ex intimo corde meo, quòd in oratione hac dignatus sis me ad familiare colloquium cum divina majestate tua admittere, & in animum meum sancta desideria & resolutiones salutares infundere, quibus me modò agi sentio? O *Deus cordis mei & pars mea, Deus in æternum!* Quàm sunt illi beati qui ad modum Mariæ Magdalenæ ad pedes divinæ bonitatis tuæ prostrati quotidie auscultant sapientiam tuam, & excipiunt colloquia tua dulciora super mel & favum. O quàm desidero conservare omnia verba hæc, & ea conferre in corde meo. Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non semper meminero tui, sacrorum, inquam, tuorum vinculorum, nuditatis tuæ, flagellorum & singulorum tormentorum tuorum. Pro quibus infinitas ago gratias, &c. Et oro, ut pro me gratias etiam agant Beatissima Virgo Mater tua, omnes Angeli, Sancti, &c.

Secundum Punctum. *Oblatio.*

Liceat mihi, Pater de cœlis Deus, fasciculum myrrhæ omnium & singulorum opprobriorum, confusionum & tormentorum Filii tui dilectissimi colligere, & tibi Deo meo in holocaustum offerre pro innumerabilibus peccatis & offensionibus meis. Cupio summoperè aliquam meam mortificationem isti fasciculo adnectere, ut ex meritis ejusdem Filii tui momentum & valorem accipiat. Offero tibi Deus meus modicum hoc quod in oratione egi, cum piis propositis & resolutionibus quas ibi collegi, &c.

Tertium Punctum. *Petitio.*

Da mihi, Domine Deus, gratiam adimplendi hæc bona mea proposita: si enim absque præveniente gratia tua minimè potui ea concipere, certè minùs absque ope tua potero ea opere adimplere.

Obsecro Domine; respice oculis misericordiæ tuæ in necessitates publicas, deinde etiam in privatas tot miserorum hominum, qui in vanitate suarum vestium & fallacium divitiarum confidentes nesciunt se nudos esse, pauperes & miserabiles quoad animam. Respice etiam iisdem pietatis tuæ oculis in eos qui genio indulgent, & carnis nimiam curam gerunt, cùm iis non desint multæ occasiones & rationes pœnitentiam agendi, ne in æternum pereant; & tanto plus tormentorum sufferant, quanto majorem in vita sacræ pœnitentiæ horrorem conceperunt.

Oro etiam Domine Deus, ut miserere digneris eorum qui nudi sunt, & omni ope destituti, uti etiam eorum qui in carceribus vincti, tuum cum gemitu expectant auxilium; Da Domine patientiam iis quos tua paterna manu in hac vita variis afflictionibus & ærumnis flagellat, ut cum Apostolo suo dicant: *Benedictus Deus & Pater Domini nostri JESU Christi, Pater misericordiarum,* 2. Cor. 1.

Digitized by Google

rum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra.

Anacephaleosis, sive examen post meditationem.

RECOLENDA est breviter & memoria repetenda tota meditatio, & singulæ ejus partes: ubi adverteris te oscitantiùs aut distractiùs habuisse, pete à Deo veniam cum proposito emendationis, si res aliter se habuerit, & cùm successu oraveris, da gloriam Deo, & non effluant ex animo tuo puncta resoluta, sed ea sollicitè cura executioni demandari; in eo enim consistit omnis mentalis orationis fructus.

LECTIO XX.

De Oratione Vocali.

I. QUÆ est Oratio Vocalis?

R. Jam superiùs dixi, quòd illa dicenda sit oratio vocalis, quæ voce externa fit: in quo solùm differt ab oratione mentali, quæ fit sola mente absque voce, in cæteris per omnia conveniunt: nam utraque procedere debet ex intimo animi affectu, utraque cum attentione & religioso externo habitu fieri debet, utraque est necessaria, &c.

I. Quæ est orationum vocalium excellentissima?

Omnium orationum vocalium excellentissima est oratio Dominica.

R. Est oratio Dominica.

I. Quare?

R. Instituentis auctoritate, qui est verus Dei Filius, & Sapientia Patris: A Christo enim Apostolis dictata est, non ab Angelo, Propheta, vel quolibet alio puro homine. Quod agnoscens Ecclesia in Canone Missæ canit: *Præceptis salutaribus moniti, & divina institutione formati audemus dicere: Pater noster, &c.*

2. Excellit plenitudine rerum, sufficientiaque petitionum. Quicquid enim à Deo sanctè peti potest, complectitur, & quantumlibet alia verba proferamus, nihil tamen aliud quàm quod in ista oratione positum est, postulamus, adeò ut Tertul. scribat, hac oratione totum Evangelium concludi, ac breviarium quoddam esse totius Evangelii. Postulantur enim hic bona futuræ & præsentis vitæ spiritualia & corporalia, æterna & temporalia; simul etiam precamur omnis generis mala, præsentia, præterita & futura à nobis averti.

Aug. ep. 121. ad Probam.

De Orat.

3. Præcellit brevitate. Non enim plura aut sublimiora majore vocum compendio offerri possunt. Quæ brevitas ad juvandum hominum omnis sexus & ætatis memoriam conducit. *Qualia sunt*, ait Cyprianus, *Orationis Dominicæ Sacramenta, quàm multa, quàm breviter in sermone collecta, sed in virtute spiritualiter copiosa, ut nihil omninò prætermissum sit, quod non in precibus nostris, doctrina cœlestis comprehendatur.*

Serm. de Ora.

4. Præstat ordine, quoniam pauciſſimis verbis ordinatissimè digestis, universa quo rectè peti possunt, eo quo desideranda sunt ordine continet. Primùm enim gloriam Dei, deinde nobis bona desiderare & quærere jubemur. Et quidem primò æterna bona, secundò temporalia; & inter illa priùs spiritualia bona, posteà corporalia tribui, ac denique cujuscunque generis mala depelli à nobis oramus.

5. Excellit oratio ista efficacia, quia Filii Dei verbis loquentes, facilius exaudimur à Patre. Gratissima enim Patri est vox Filii, quàm ut suo proprio ore dictavit, ita & Spiritu suo quodammodo animavit, ut singulari privilegio in Cœlum ascendat. Si Christus promittit exaudire orantes in nomine suo; quanto magis si præscriptis ab eo verbis orando utantur?

6. Postremo hæc oratio necessitate aliis præstat, quia hanc Dominus omnibus Christianis notam esse voluit, quibus dixit: Sic orabitis: *Pater noster*, &c. Hinc ex Apostolica constitutione ter in die ab omni Christiano recitari consuevit. Vide S. Clem. l. 7. c. 25. Unde quotidiana oratio appellatur à Patribus Cypriano, Hilario, Augustino, Enchir. c. 71.

Matth. 6.

I. Recita Pater noster, latinè, & Vernaculè?

R. *Pater Noster*, &c. *Nostre Pere*, &c.

I. Debentne Christiani omnes Orationem Dominicam memoria tenere?

Tenenda ab omnibus memoriter Oratio Dominica.

R. Ita, nam uti suprà docuimus, non possunt ignorare modum, & normam salubriter orandi. Idcircò Concilium Rhemense can. 2. statuit ut omnes omninò Christiani hanc orationem memoriæ teneant, intelligant, & crebrò frequentent, additque nefas esse Christiano eam ignorare. Et Synodus VI. cap. 7. *Nisi quis hanc*

Digitized by Google

duas sententias (Symbolum & Orationem Dominicam) *& memoriter tenuerit, & ex toto corde crediderit, & in oratione sapissimè frequentaverit, Catholicus esse non poterit.* Vide etiam Concilium Tolet. IV. c. 9.

I. Sufficitne quod pueri latinè addiscant, & recitent Orationem Dominicam?

Pueri vernaculè addiscere debent Orationem Dominicam.

R. Minimè. Nam sicut Christiano non sufficit verba Symboli recitare lingua latina, vel alia sibi ignota, sed & oportet eum quæ verbis singulis significantur intellectu aliquo usque apprehendere, & corde credere, ita nec satis est, si Orationem Dominicam verbo tenùs recitet, verùm etiam debet, quæ verbis illius orationis significantur, mente concipere, & corde desiderare.

Consultum igitur erit, quod in scholis vernaculis secundò per diem idiomate vernaculo recitentur clarè, & intelligibiliter, *Pater, Ave, Credo, præcepta Dei, & Ecclesiæ Sacramenta* ab aliquo uno ad hoc per Ludimagistrum designato, quem omnes sub silentio subsequantur, ut hac ratione fidei rudimenta addiscant, quod cum fructu vidi in hac civitate observari.

I. Quot sunt Petitiones Orationis Dominicæ?

Septē petitiones Orationis Dominicæ.

R. Septem; quarum tres primæ spectant ad honorem Dei, reliquæ quatuor ad utilitatem nostram.

I. Quæ est summa singularum Orationis Dominicæ Petitionum?

Summa singularū petitionum.

R. In prima quidem Petitione promoveri semper, & augeri petimus (uti probos filios decet) quicquid ad gloriam summi, optimique Patris spectat. In tribus subsequentibus tria bonorum genera expetimus; bona quidem suprema, id est cœlestia; bona mediocria, qualia sunt mandatorum Dei observatio, quæ sunt media ad cœlestis regni consecutionem; & infima, quæ sunt bona temporalia ad vitam corporalem sustentandam necessaria. Tandem in tribus posterioribus Petitionibus, postulamus tria à nobis malorum genera averti. Maxima, uti sunt peccata quæ nos à Deo, supremo utique bono nostro separant, mediocria, qualia sunt tentationes, quæ nos ad peccatum alliciunt, & infima, quæ sunt corporis vel animi afflictiva, v.g. morbi, bonorum jactura, &c.

V. S. Th. 2. 2. q. 83. a. 9. in c.

EXPOSITIO ORATIONIS DOMINICÆ.

CAPUT TERTIUM.

De Orationis Dominicæ Proœmio.

LECTIO PRIMA.

Pater.

I. CUr hujus precationis initio Christus *Patris* nomen usurpare voluit? Matth. 7.

R. Etsi Salvator noster divinam hanc orationem prætexere potuit aliquo verbo, quod plus majestatis haberet, exempli causa, *Creatoris* aut *Domini*, tamen hæc omisit quæ timorem afferre possent; illud autem adhibuit, quod orantibus, & aliquid à Deo petentibus, amorem, fiduciamque conciliat. Quid enim jucundius est Patris nomine, quod indulgentiam sonat, & charitatem? S. Tho. 1. p. qu. 3. a. 3. in c.

Quis, inquam, filius ad optimum, & amantissimum Patrem non accedat cum alacritate? *Accedamus ergò ad thronum gratiæ* ejus cum fiducia, & persuasione, quòd *sicut miseretur Pater filiorum, ita miserebitur nostri*, utpotè qui est *Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis qui consolatur nos in omni tribulatione nostra.* Psalm. 102. 2. Cor. 7.

Gloriabantur Judæi se Patrem habere Abraham, glorientur potiùs Christiani se Patrem habere Deum. Exclamet hic Catechista, & dicat: O Filii mei, o pueri! quanta hæc est nostra dignitas, quanta excellentia, *ut Filii Dei nominemur & simus.* Secundò hac Patris voce admonemur, quid ei viciſſim, uti Filii, officiorum debeamus, quem amorem ac pietatem, quam obedientiam ac venerationem Creatori, Gubernatori, Redemptori, ac Patri optimo præstare oporteat, si ab illo exaudiri velimus. Peccatores enim qui filii diaboli sunt, non possunt jure Deum Patrem appellare, cum voluntati ejus non obediant. *Scimus*, dicebat ille cœcus in Evangelio, *quia peccatores non audit Deus; sed oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum.* Exclamatio cum affectu. Vid. Cypr. de orat. Dom. a. Joan 9. Psalm 33.

I. Non possunt ergò peccatores dicere *Pater noster?*

R. Imò, quia pro peccatoribus instituta est hæc oratio, & Christus Dominus illius auctor docet nos sic precari: *dimitte nobis debi-*

Digitized by Google

Cypr.ser.6. August.l.2. serm. in monte c.8.

debita nostra. Illi in veritate dicere non possunt *Pater noster*, qui Filii Dei non sunt nec esse volunt, nec ullam de conversione spem concipiunt; sed qui converti studeant, & Filii Dei esse desiderant, possunt ad Deum dicere cum Prodigo ad Patrem revertente, *Pater noster, dimitte nobis debita nostra*.

I. Jurene merito & justis titulis appellant homines Deum Patrem suum?

Deus Pater noster est multis titulis.

R. Ita planè; nam multis rationibus Deus est verè Pater hominum. Ac 1. quidem creatione, quia Deus hominem fecit ad imaginem, & similitudinem suam. 2. Conservatione, gubernatione, & providentia, quòd prospiciat, & consulat utilitati hominum, præcipuo quodam curæ, & providentiæ modo nobis præstans omnimodam Paternam charitatem, de qua apud

Isai.49. Prophetam: *Numquid obliviscì potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? & si illa oblita fuerit, ego tamen non oblviscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te.*

I. In quo potissimum enitet paterna Dei erga homines providentia?

Ps.90. R. In eo quod Angelis suis mandavit de iis, ut eos custodiant in omnibus viis eorum. Nam, ut parentes, si infesta & periculosa via filiis iter faciendum est, custodes adhibent, & periculorum adjutores: sic cœlestis parens in hoc itinere quo ad cœlestem Patriam contendimus, singulos nobis præposuit Angelos, quorum ope ac diligentia rectum ac securum iter teneremus. Vide Catech. Rom. p.4. c.9. §.4. & 5. & quæ nos sup. p.1. c.2. lect.6. Secundò in eo agnoscimus Paternam Dei de hominibus curam, quòd, etsi à primo mundi exordio usque ad hanc diem innumeris nostris, & parentum nostrorum flagitiis ac sceleribus lacessitus, retinet tamen in nos charitatem, neque præcipuam illam de nobis curam, & providentiam deponit, quæ usque adeò particularis est, ut nostri capilli capitis omnes numerati sint, ut ne vel unus eorum pereat, sine peculiari Patris cœlestis providentia.

Dei erga homines providentia.

I. Quæ est tertia ratio, qua Paternæ charitatis beneficium in genus humanum Deus præcipuè ostendit?

Joan.1. Ephes.1. 1.Pet.1. R. Magnam quidem vim habent ad declarandam præcipuam Dei rationem in amando tuendoque hominum genere, creatio, & gubernatio, sed tamen opus gratuitæ redemptionis, & spiritualis regenerationis inter omnia eminet. Quapropter vehementer sibi persuadere debent fideles, se quia redempti sunt, mirabilem in modum filios Dei evasisse, & spiritum adoptionis accepisse in quo clamant, *Abba Pater*.

I. Cujus ergo filii eramus antè?

R. Filii iræ propter peccatum, & mancipia diaboli. Nunc autem Filii Dei sumus hæredes ejus, & cohæredes Filii ejus. *Magna est benevolentia: unicus natus est, non vult manere unus, cupit cohæredes, quia ejus hereditas non fit angusta, si multi eam possederint.*

Rom.8. Amb. explicans illud, dedit potestatem filios Dei fieri.

I. Magnumne pondus habet hæc ratio adoptionis Filiorum Dei?

Joan.3. R. Maximum. *Videte* (inquit S. Joan.) *qualem charitatem dedit nobis Pater, ut Filii Dei nominemur & simus.* Renati scilicet (ut alius Apostolus dicit) non ex semine corruptibili, sed incorruptibili per Verbum Dei. *Omnia dona excedit hoc donum, ut Deus hominem vocet filium, & homo Deum nominet Patrem.* Hac ratione Christus Dei naturalis filius nos fratres appellare non dedignatur, in quantum propter nostram salutem descendit de cœlis, & incarnatus est de Spiritu Sancto, in similitudinem hominum factus. *Ascendo*, (inquit) *ad Patrem meum & Patrem vestrum*. Et: *dicite fratribus meis*, &c. Quare hic admoneri debet fidelis populus, ut diligenter expendat quid amantissimo Patri Deo debeat, quantum amorem, quantam venerationem, quem cultum, quantam obedientiam. *Agnosce ò Christiane, dignitatem tuam* (declamat Leo) *& divinæ consors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri conversatione redire. Genus electum & regium regenerationis suæ respondeat dignitati: diligat quod diligit Pater, & in nullo ab auctore suo dissentiat, ne Dominus dicat, filios nutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me.* Et: *Si ego Pater sum, ubi est honor meus*.

1.Pet.1. Leo ser.6. de Nativ. Sup p.1.c. 2.lect.4. Joan.20. Matt.28. Leo ser.1. de Nativ. Domini. Et c. Isai.1

Erit igitur operæ pretium, quod in hoc statim primo orationis exordio cogitemus, an cum fundamento bonæ conscientiæ possimus dicere: *Pater noster*. Proindè danda nobis erit opera, nos, ut tales præbeamus, quales decet Dei filios, id est, ut oratio & actiones nostræ indignæ non sint divino ge-

Digitized by Google

nere quo nos dignari voluit beneficentissimus Deus. Erigamus etiam interdum spem
Psalm. 15. nostram ad ista verba: & cum Propheta adgratulemur nobis, quòd *funes ceciderint nobis in præclaris, & quod hæreditas nostra præclara sit nobis.* Si Patrum est thesaurizare Filiis, ut docet Apostolus, quem nobis thesaurum in cœlum præparavit, *Pater noster qui es in cœlis?* Si Filii, & hæredes.

Exemplū. S. Ignatius de Loyola tanto aliquando spiritus fervore horas canonicas lecturus
In vita. inchoabat Orationem Dominicam, ut ad hanc vocem: *Pater noster*, attonitus, & quasi extra se raptus hæreret, nihil in horarum recitatione promovens, donec sublimes ejusmodi, & extaticos conceptus seponeret, & ad humiliùs orandi genus se demitteret.

I. Cui personæ divinæ loquimur dicendo *Pater*?

R. Orando *Pater* alloquimur primam in divinitate personam, scilicet Patrem Domini nostri JESU Christi, à quo est omne donum perfectum. Nihilominùs in Patre Filium, & Spiritum Sanctum invocari tradit Tertullianus, quorum una est natura, una potestas, una voluntas, una divinitas, una operatio, una donorum largitio.

Noster.

I. Cur orantes non dicimus Pater mi, sed *Pater noster*?

S. Tho. 2. 2. q. 83. a. 7. ad 1. Vide Apostolum ad Ephes. 1. Innoc. 1. ep. 97. inter epist. Aug. R. Ob varias rationes. 1. Quia sic orare, *Pater mi*, est Christo Domino proprium, qui unicus est Dei Filius per naturam. 2. Admonemur hac voce (*noster*) universi Christiani nos unum communem Patrem Deum habere, adeoque fraterna charitate nos invicem complecti debere, cujuscumque simus gradus, conditionis, ætatis, aut sexus. 3. Dicimus *Pater noster*, ut ostendatur communem orationem meliorem esse privata. Cùm enim omnes unanimiter dicant: *Pater noster*, singuli orant pro omnibus, & pro singulis omnes. Plus ergò agimus communibus, & alternis orationibus, quàm singularibus & privatis. Simus ergò, uti fratres decet, pro invicem solliciti, & mutuis orationibus coadjuvemus nos. Primi Christiani, quorum erat,
Act. 4. teste S. Luca, *cor unum & anima una*, fratres se invicem compellabant; imò Apostoli ipsi in suis epistolis passim hoc vocabulum, fratres, usurpabant, divina utique Christi institutione formati, qui apud Sanctum Matthæum dicebat: *Omnes vos fratres estis, unus est enim Pater vester qui in cœlis est*, Vide Catech. Rom. p. 4. c. 9. §. 9. Matt. 23.

I. Estne sanctum & Deo gratum, quod oremus pro proximo?

R. Ita. Deus exaudit jubens Christianos non solùm cùm pro se ipsis orant, sed etiam pro aliis. Natura movemur ad orandum pro nobis; gratia Dei ad orandum pro cæteris: Necessitas qua premimur, sollicitos nos facit ad interpellandum Deum pro nobis, charitas ad deprecandum pro aliis; atqui optima est oratio quæ à charitate procedit. Chrysost. hom 14. in Matth.

I. Estne præceptum aliquod, quo obstringamur ad orandum pro aliis?

R. Ita. Mandavit nobis id facere S. Jacobus: *Orate*, inquit, *pro invicem ut salvemini*. Jac. 5.

I. Solebantne primi Christiani fratrum suorum suffragia, & orationes requirere?

R. Ita. S. Paulus frequentissimè se commendat fidelium orationibus. Exemplū.

S. Gregorius cùm ad summi Pontificatus fastigium evectus esset, petit orationes ad Deum pro se fieri: *ne suscepta me pondera*, ait, *ultra vires premant, memor verò quod scriptum est, orate pro invicem ut salvemini, etiam impendo quod peto, sed recipiam quod impendo: dum enim nos vobis per orationis opem conjungimus, quasi ambulantes per lubricum, vicissim nobis manum tenemus; sicque ex magna provisione charitatis; ut eo singulorum robustius charitas perficiatur, quo in alterutrum alter innititur.*

I. Exaudiunturne interdum orationes, quas pro aliis fundimus?

R. Ita, nam S. Augustinus audet dicere quòd nisi Stephanus offerat, Ecclesia Paulum non haberet. Serm. de Sanctis.

I. Estne apud Deum in pretio oratio præsertim Dominica quam fundunt pauperes ad ostium mendicantes?

R. Ita. *Quidam Sancti Dominici Religiosus veritus ne orationibus, & precationibus sallis à fratribus non possint eleemosynæ, unde vivebant, persolvi, suam mentem Beato Jordano ejusdem Ordinis Generali exponens, petiit de ea re instrui; Cui sanctus vir respondit: Cùm sint spiritualia pretii inæstimabilis respectu temporalium, constat ista in* Exemplū.

Digitized by Google

infinitum hæc præstiterе, & esse incomparabiliter meliora. Unde te scire volo, & inconcussè tenere, quod si pro omnibus eleemosynis quas tomedisti, dixisti semel Orationem Dominicam devotè, ad plenum persolvisti.

I. Cujus rei præteseà memores nos facit illa vox *noster*; cùm dicimus *Pater noster*?

Vid. S.Th. 1.2.q.14.a. 3tia c. & 3. P.q.23.a.2. 2m c.

R. Magnorum & absconditorum Dei judiciorum, de quibus monet & scribit Apostolus nono, decimo, & undecimo capite ad Romanos. Nimirùm aliquando fuit notus in Judæa Deus, & pater peculiaris istius populi, cùm diceret: *Filius meus primogenitus Israel*. Modò autem ipse est Deus noster, Pater noster; nos populus ejus, nos filii ejus; Dicendo igitur *Pater noster*, recordamur quòd Israelitæ olim fuerint Filii Dei adoptione, sed modò nos simus absque ullis nostris meritis filiis ejus. Adeò quod simus modò, ut Apostolus Petrus dicit:

1. Pet. 2. *Genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: ut virtutes annunciemus ejus, qui de tenebris nos vocavit in admirabile lumen suum. Qui aliquando non populus, nunc autem, populus Dei: qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti.*

LECTIO II.

Qui es in cœlis.

I. NUmquid Deus est ubique?

Jerem. 23. R. Omninò. *Nunquid non cœlum & terram impleo, dicit Dominus?* q.d. ubique præsens adsum, ubique vicinus sum per præsentiam, inspectionem, potentiam, immò & per essentiam: quia *cœlum & terram ego impleo.*

Pulchrè Dei omni in loco præsentiam describit David Psalm. 138. & Amos cap. 9. *Sanè in ipso vivimus, movemur & sumus.* Sic & Virgil. Ecloga 3. canit:

Jovis omnia plena.

Et Lucan. l. 3.

Estque Dei sedes nisi terra & pontus, & aer,
Et cœlum, & versus superos, quid quærimus ultra?
Jupiter est, quodcumque vides, quocumque moveris.

Additional 8. Vide S. Augustl. lib. 1. Confess. cap. 2. & 3. Pulchrè S. Gregorius. *Ipse* (Deus) *manet extra omnia, ipsa extra omnia, ipse suprà omnia, ipse infra omnia; & superior est per potentiam, & inferior per sustentationem, exterior per magnitudinem, interior per subtilitatem; sursum regens, deorsum continens, extra circumdans, interiùs penetrans. Nec alia ex parte superior, alia inferior, aut alia exterior, alia interior; sed unus idemque totus ubique præsidendo sustinens, sustinendo præsidens, circumdando penetrans, penetrando circumdans.*

I. Certè parum perpendimus hanc Dei in omni loco præsentiam.

R. Verum est, & hinc omnes nostræ miseriæ. *Everterunt sensum suum* (ait Daniel de falsis & iniquis Judicibus) *& declinaverunt oculos suos ut non viderent cœlum, neque recordarentur judiciorum justorum*, quibus Deus è cœlo occulta adulteria & scelera ulciscì solet. *Quis me videt?* (inquid adulter Ecclesiastici 23.) *tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me, quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus.* Quærit insipiens, quis me videt, quem vereor? Respondet S. Bernardus: Esto, nemo te videat, non tamen nullus, videt te Angelus malus, videt te Angelus bonus, videt te & bonis & malis Angelis major Deus: videt accusator, videt testium multitudo, videt & ipse Judex cujus te oportet assistere tribunali, sub cujus sanè oculis velle delinquere, tam insanum est, quàm horrendum incidere in manus Dei viventis.

C. 22. Impii ergò dicunt illud Psalm. 93. 7. *Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Jacob.* Et illud Job: *Quid enim novit Deus? & quasi per caliginem judicat, nubes latibulum ejus, nec nostra considerat, & circa cardines cœli perambulat.* Et illud Psal. 72. 11. *Quomodo scit Deus, & si est scientia in excelso?* Et illud Isaiæ 29. 18. *Quorum sunt in tenebris opera, & dicunt: Quis videt nos? & quis novit nos?* Nam ut ait Psaltes: *Non est Deus in conspectu ejus*: Hinc quia caret Dei timore & pudore, *inquinata sunt viæ illius in omni tempore.* Psal. 9.

S. Basilius omnes hominum negligentias, imperfectiones, tepores ad hanc unam causam oblivionis Dei refert: interrogatus enim; Cujus animus temerè evagatur, otioque se dat? quis frequenter irascitur? quis humanas laudes avidè captat? Tu qq. Fusius expl. q. 20.

Digitized by Google

Omnes hominū imperfectiones ex non apprehensa Dei præsentia proceduat.

quis ad opera spiritualia piger est? quis actiones suas ad Dei gloriam non refert? quis inter orandum mente semper distrahitur? Ad hæc singula hoc unum respondit: *Quis non semper cogitat Deum cogitationum & actionum suarum inspectorem esse.* Hæc enim una recordatio si assidua esset, contra omnia vitia sufficiens remedium esse posset.

I. Quid agendum est, ut quis se in præsentia Dei constituat?

R. Multum huc conducit frequentes fidei, spei, charitatis, adorationis actus elicere, v. g. Estne aliquid quod sub oculos nostros videndum cadit, ut puta, Sol, ipse est Deus qui Soli lumen tribuit, eumque facit oriri super bonos & malos; *Cujus oculi multo plus lucidiores sunt super Solem, circumspicientes omnes vias profundum abyssi, & hominum corda intuentes in abscondita partes.* Eccli. 23.

Et sic ratiocinare de pluvia, de floribus, de cibis, & de cæteris omnibus creaturis, quibus intimè præsens est.

Sic Thales dixit: *omnia esse plena Deorum.* Itaque demus per diem operam, ut istius Dei præsentiæ recordemur, & per jaculatorias memoriam refricemus.

I. Itane egerunt Sancti?

R. Planè *Moyses invisibilem Deum tanquam videns sustinuit.* Hebr. 11. & David Psal. 118. *Servavi*, inquit, *mandata tua & testimonia tua: quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.* Ita Elias: *vivit*, ait, *Dominus in cujus conspectu sto.*

Exemplū. Sanctus Edmundus Cantuariensis Archiepiscopus Imaginem Deiparæ Virginis ex ebore ad collum suum suspensam gerebat, circa quam excusa erant vitæ, mortis, & Passionis Dominicæ mysteria, non alio fine quàm ut jugem Dei & eorum quæ pro nobis gerere & pati dignatus est, in animo suo memoriam retineret.

I. Estne in primis utile habere semper & ubique Deum ob oculos præsentem?

Exercitiū præsentiæ Dei admodūm utile. Psal. 24.

R. Nihil potest utiliùs cogitari vel dici. Primò enim qui Deum menti impressum habet, non facilè lapsurus est in peccatum. Quis enim servus conscius se à Domino spectari delinquat? Undè David: *Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.* Hac solùm ratione fit (inquit Clemens Alexand. l. 3. Pædag.) ut quis nunquam labatur, si Deum sibi ipsi semper adesse existimat. Hac sola cogitatione de peccati illecebra triumphavit casta illa Susanna apud Danielem, quando ingemuit, & ait: *Angustiæ sunt mihi undique: si enim hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quàm peccare in conspectu Domini.* Dan. 1.

Refert Simeon Metaphrastes ipsum S. Ephrem hoc antidoto scortum quoddam publicum ex sordibus superioris vitæ ad virtutis studium revocasse. Nam cùm impudenter eum ad secum dormiendum solicitasset, illeque respondisset se contentum, modò id fieret in medio civitatis; atque illa contrà obtendisset, id sine summo pudore coram hominibus fieri non posse. Ephrem respondit: *Quanto minus fieri debet coram Deo, qui omnia etiam occultissima intuetur?* Quo responso meretrix perculsa veniam supplex petiit facti, & consilio Ephrem Monasticæ vitæ in perpetuum se addixit. In vita S. Ephrem apud Metaphast. Exemplū.

Secundus exercitii hujus fructus est, quòd hominis pii pectus egregiè communiat adversus omnia impendentia pericula, tentationesque dæmonis, carnis, & mundi. Hac cogitatione armatus gloriosus populi Judaici Dux Judas Machabæus, omni fiducia in Deum projecta, clarissimam ex potentissimo hoste Nicanore victoriam retulit. Ita enim loquitur Scriptura: *Judas & qui cum eo erant, invocato Deo per orationes congressi sunt, manu quidem pugnantes, sed Dominum in cordibus erantes prostraverunt non minus triginta quinque millia, præsentia Dei magnificè delectati.* Eri tibi contra hostes visibiles victoria; modò audi alterum exemplum contra invisibiles hostes. Exempla. 2. Mach. 8

Sancto Antonio in quodam spirituali conflictu, quo & ipse vapulando, & dæmones dum durissimè usque ad necem verberando pariter defatigati fuerunt, hoc unum dolori erat, quod Deum sibi in certamine præsentem non adfuisse existimaret. Nam mox ut Dominus se visendum præbuit, & duelli se spectatorem fuisse professus est, omnis mœror recessit, viresque animi cumulatiores redierunt. Idemque fratribus suis affirmare solebat in avertendis omnibus satanæ telis firmissimum S. Ath. in vit. Anton.

Digitized by Google

simum esse in Deo præ oculis habendo, præsidium.

Tertius fructus est, quod exercitatione hac divinæ præsentiæ maximè hominis, animus inflammetur ad amorem Dei, divinorum mandatorum observationem. Hoc stimulo excitatus David, de seipso fatetur: *Servavi mandata tua & testimonia tua, quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.* Vide commentaria Bellarm.

Quartus fructus est, quod eximiam quandam lætitiam spiritualem conciliet, unde cum dixisset David: *Providebam Dominum in conspectu meo semper*, subjunxit: *Propter hoc lætatum est cor meum, & exultavit lingua mea.* Certè quis non vehementer afficiatur, maximaque voluptate perfundatur, in spirituali intuitu, recordationeque Dei, quando anima contemplatur in eo immensam sapientiam, omnipotentiam, bonitatem, pulchritudinem, aliasque innumeras perfectiones? Ps. 15.

Exempli. Sanctus Gregorius Agrigentinus in Sicilia Episcopus, cùm adhuc adolescens esset, Hierosolymam peregrinatus est, locisque omnibus ibidem perlustratis quidquid in Monasteriis ac Monachis illic degentibus erat præclarum, imitari studebat. In quodam verò ex illis Monasterio quod a sancta civitate non procul aberat, sacros Quadragesimæ observationis dies peregit. Cùm verò hebdomada sancta advenisset, res admirandas vidit, nempe homines in cælos à terra tolli: alios quidem instituto ac ratione vivendi nihilo Angelis inferiores: alios item in corpore existentes, perinde ac si sine corpore essent, cibi expertes degere. Fluxus vidit lacrymarum, fontium ferè flumina superantes. Atque ita stupore detentus, ipse se deplorabat, & animo vehementer angebatur. *Hei mihi*, inquiens, *quis sum ego?* Superior Monasterii cùm eum sic angi & vehementer tristari cerneret, separationem à terra & domo, ac parentibus suis tanti doloris causam suspicatus, ne tristere, ait, fili, confido enim Deo, propediem domesticos & notos te invisurum, satisque voto tuo satisfactum iri. Non iis de causis, Pater mi, inquit Gregorius, affligor; neque parentes, affines, aut patrium solum admodùm mihi curæ sunt, est enim mihi instar horum omnium, atque adeò pluris cæteris omnibus, oculus Dei: in quem aspiciens, tristem ac afflictum consolor animum: sed me nihil in ejus servitio promovisse, hoc mihi solum mœrorem affert. Hæc cùm Gregorius ex animo, intimaque conscientia dixisset, non eum amplius ille consolatus est, quando ipse abundè alios consolari posse videretur. Surius in vita 20. 6. 23. Decemb. c. 2. & 3.

Quintus fructus est, quòd hoc exercitium sit medium efficax ad consequendum brevi tempore Christianæ vitæ perfectionem. Quemadmodum enim stellæ à præsente Sole, in quem obversæ sunt, omnem mutuantur splendorem, quo & in se fulgent, & aliis fulgorem subministrant: sic homines justi, qui instar stellarum in Ecclesia Dei collucent, ex perpetuo Dei Opt. Max. quem præsentem oculis mentis contemplantur, conspectu, lumine quodam divino illustrantur, in diesque singulos in virtutum studio progressus faciunt. Simile.

Abraham jam nonagenario, quem omnium Fidelium Patrem & Principem Deus destinarat, dictum est: *Ambula coram me, & esto perfectus.* Nemo sanè ambulat coram alio, vel cum alio, nisi cui fuerit præsens. Voluit ergo Abrahamum sui in reliqua vita perpetuò esse memorem, sibi familiarem & obsequentem, quo citiùs pervenire posset ad perfectionem omnium virtutum. Exempla. Gen. 17.

Refert S. Dorotheus Abbas se carissimo discipulo suo, cùm vitam Monasticam arripuisset, hoc præceptum dedisse aureis litteris describendum. *Nunquam cordi tuo Deus excidat: cogita semper Deum tibi præsentem.* Fecit hoc Dositheus sedulò, adeò ut nec in ægritudine quidem, licet gravissima & extrema cogitationem tam salutarem dimiserit. Atque hac exercitatione consecutus est, ut quinquennii spatio, ex milite nobili, adolescentulo dissoluto, vitiis antè cooperto, & luxu sæculi perdito, sanctissimus Juvenis & Monachus perfectus evaserit, & post obitum quibusdam sanctitate claris per visum inter Beatos Anachoretas tum in cœlo regnantes conspectus fuerit.

Sextus denique fructus est, quòd valeat ad amoliendas omnes animi distractio-

Digitized by Google

ctiones tum in oratione, ut suprà ostendimus; tum in aliis occupationibus externis.

Exemplū. S. Catharina Senensis (teste Raimundo in vita) cor suum loco cubiculi usurpabat, in quo assiduè Deum inter domesticos labores cerneret.

LECTIO III.

Quibus de caussis dicitur Qui es in cœlis, *cum Deus sit ubique.*

I. SI Deus est ubique, uti lectione præcedenti demonstratum est, cur dicimus in hoc Orationis Dominicæ proœmio: *Pater noster qui es in Cœlis?*

R. Etsi ubique locorum & gentium sit Deus per præsentiam, essentiam, & potentiam; tamen in Scripturis sæpè dicitur habere domicilium suum in cœlo; quòd cœli, quos suspicimus, sint nobilissima mundi pars, iidemque maneant incorrupti, præstantes vi, magnitudine, ac pulchritudine cæteris corporibus, certisque ac stabilibus motibus præditi. Ergò, ut excitaret hominum animos Deus ad contemplandam infinitam suam potestatem ac majestatem, quæ maximè elucet in opere cœlorum, se in divinis Scripturis habitare dicit in cœlis. Simile. Simile est de anima nostra, quæ quamvis sit tota in toto corpore, & tota in singulis ejus partibus, speciali tamen & excellentiori quodam modo per sensus nobilissimos videtur operari in capite.

2. In hoc loco tamquam nobiliore parte mundi Deus se facie ad faciem ab Angelis, beatisque videri permittit. S. Joannes Chrysostomus sup. Matth. cap. 6. Ubique ergò Deus est majestate potentiæ, sed in cœlis manifestatione suæ gloriæ.

3. Illa particula: *Qui es in cœlis*, monet oraturos mentem animumque ad cœlum tollere; ut quantum spei ac fiduciæ adfert eis Patris nomen, tantum Christianæ humilitatis ac pietatis adjungat præstans illa natura ac divina Majestas Patris nostri, *qui est in cœlis*, ibique in regali solio sedens, à Spiritibus beatis adoratur & glorificatur, inceſſabili voce ei occinentibus, Isai. 6. *Sanctus, Sanctus, Sanctus.*

4. Ut sursum corda nostra extollamus totis medullis inhiantes hæreditati paternæ, quæ est in cœlis, juxta illud: *Quæ sursum sunt sapite; non quæ super terram.* Coloſ. 3.

5. Ut in hac lacrymarum valle habeamus nos uti peregrinos & advenas non habentes hic permanentem civitatem, futuram inquirentes, discamusque, despecta humo, & luteis domibus conversari in cœlis, ubi Pater noster, ubi chari nostri nos expectant. *Nihil jam nos delectet in infimis, qui Patrem habemus in cœlis.* Gregor. hom. 29. in Euang.

6. Ut ad hanc vocem levemus oculos nostros in montes unde veniat auxilium nobis, & in rebus afflictis, omnibusque necessitatibus nostris recurramus ad cœlum, ubi auxilium nostrum à Domino qui fecit cœlum & terram. *Vide Augustin.* Pſal. 120. *l. 2. de serm. Domini in monte.*

7. Ut sciamus contendere debere clamorem nostrum, quandoquidem nos hic jacemus in infimis, & Pater noster sedet in excelsis. *S. Bernard. serm. 16. in Psalmum. Qui habitat.* Sic tamen quod clamor ille intelligi debeat de internis animi votis & desideriis, non de aliquo clamore vocis externæ. Juxta illud Davidicum: *Clamavi in toto corde meo.* Et.

Non vox, sed votum; non musica chordula, sed cor:

Non clamor, sed amor, pulsat in aure Dei.

8. Denique, valde congruè in oratione commemoramus Patrem nostrum qui in cœlis est, ut cor purum & manus mundas in cœlum tollamus, & ipsi etiam templum Dei esse conemur, tamquam quoddam spiritale cœlum.

I. Quid petimus in verbis istis: *Pater noster qui es in cœlis?*

R. Hæc paucula verba sunt instar præfationis cujusdam & apparatus ad orationem, quo Dei benevolentiam in ipso Orationis Dominicæ exordio nobis conciliamus, ut ad thronum misericordiæ illius confidentiùs accedamus. Verbis enim prioribus illis, *Pater noster*, persuademus quodammodo Deo, quod postulata nobis impertiri debeat, uti Pater filiis; posterioribus vero, *qui es in cœlis*, subindicamus nullam ei difficultatem fore, quodcumque petimus concedendi, cùm sit Dominus cœli & terræ.

Nota igitur, Oratio Dominica continet generatim tres partes. Orationis Dominicæ tres partes.

2. Compellationem & benevolentiæ con-

Digitized by Google

conciliationem in verbis jam dictis. *Pater noster qui es in cœlis.*

2. Sequuntur septem petitiones in sequentibus usque ad finalem vocem, *Amen*, exclusivè.

In c. 6. Matth. 3. Illa vocula, *Amen*, est confirmatoria desideriorum & votorum nostrorum, quæ in decursu Orationis Dominicæ per septem petitiones exposuimus, estque Orationis totius clausula, &, uti S. Hieronymus dicit, *Signaculum*. Hactenus de 1. parte, modò procedamus ad secundam.

DE PRIMA PETITIONE ORATIONIS DOMINICÆ.

CAPUT QUARTUM.

LECTIO UNICA.

Sanctificetur nomen tuum.

I. QUid prima petitione agimus?

S. Tho. 1. 2. qu. 83 ar. 9. ad. 1. R. Ut probos filios decet, justum & liberale desiderium explicamus, petimusque semper & ubique in nobis aliisque promoveri cognitionem, timorem, honorem, amorem, & cultum divinæ Majestatis, & quicquid demum ad gloriam spectat summi optimique Patris.

I. Quomodo id fit?

R. Id fit maximè, quum veræ fidei confessio, & Christianæ vitæ conversatio suam in nobis vim exerit, ut inde alii quoque glorificent Patrem.

Matt. 5. I. Cur à nominis divini sanctificatione nostra desideria & orationem exordimur?

Cur oratio Dominica à divini nominis sanctificatione sumit exordium. R Quid à Deo petendum, quove ordine id agendum sit, Magister ipse ac Dominus omnium docuit & imperavit. Nam, cùm studii & desiderii nostri nuncia fit, & interpres oratio; tum rectè in oratione petimus, cùm postulationum ordo sequitur ordinem rerum expetendarum. Monet autem nos vera charitas, totum ut animum ac studium conferamus in Deum: qui quoniam solus est in seipso summum bonum, jure est præcipuo quodam ac singulari amore diligendus. Nec vero ex animo & unicè potest amari Deus, nisi rebus omnibus ejus honor & gloria præponatur. Bona enim & nostra & aliena, & omninò omnia ab illo profecta, summo ipsi bono cedunt. Quare ut ordine procederet oratio, Salvator petitionem hanc de summo bono, principem & caput constituit petitionum reliquarum, docens nos; priusquam ea, quæ nobis & proximo cuique opus sint, postulemus, quæ propria sunt Dei gloriæ, petere debere, ipsique Deo studium, & desiderium ejus rei nostrum exponere. Quo facto manebimus in officio charitatis; qua docemur, & plus Deum quàm nos ipsos diligere; & primùm petere quæ Deo cupiamus: deindè quæ nobis optemus.

Adde quòd ideò creati, in lucem editi, & ratione prædíti simus, ut cognoscamus laudemusque Deum, in quo summum nostrum bonum consistit, adeoque ardentiore ac frequentiore desiderio, ut gloria Dei propagetur, quærendum est. Hinc sublime illud, & in ore sanctissimi Patris Ignatii de Loyola, illustrissimæ Societatis JESU Institutoris, tritum symbolum: *Ad majorem Dei gloriam.*

I. Quid ergò ista vox (*Nomen*) hic significat, quando dicis: *Sanctificetur nomen tuum?*

R. Nomen hoc loco, famam, notitiamque significat: ut cùm sic dicimus, hic magnum nomen habet, quia multis notus est, aut certè bonum vel malum nomen habet, quia famæ bonæ vel malæ est: quia, vel ut vir bonus laudatur, vel ut malus passim proscinditur. Itaque nomen Dei sanctificare nihil est aliud quàm Dei notitiam, agnitionemque per totum mundum spargere, eamque in ore ac corde hominum sanctam illibatamque, uti in seipsa est, conservare. Quia verò in mundo infideles multi Deum non cognoscentes, multique mali Christiani in Deum blasphemi, si non verbis, certè vita & moribus inveniuntur, ideò qui Filii Dei sunt, zeloque honoris Paterni tanguntur, ingenti cum desiderio precantur, ut nomen ejus sanctificetur per orbem universum, id est, ut agnoscatur, ab omnibus adoretur, laudetur ut par est, honorificetur; ac benedicatur, sitque, *secundùm nomen ejus, ita & laus ejus in fines terræ.* Aug. l. 2. de ser. Domini in monte. Bern. ser. 4. 6. de Quadrag. Ps. 47.

I. Ergone hæretici & improbi Christiani non sanctificant nomen Dei?

R. Minimè. Etsi enim ore tenus dicant: Vide S. Augustin. tract. San-

Digitized by Google

Sanctificetur nomen tuum, at certè perversa doctrina, & vita impia blasphemant nomen Domini; & quamvis *se nosse Deum dicant, factis tamen negant*. (so. in Jo. post init. & Bellar. de gemitu columbæ. l. 2. c. 10.)

I. Qui sunt igitur, per quos maximè nomen Dei sanctificatur.

R. Illi, quorum sic lucent bona opera coram hominibus, ut glorificent Patrem eorum qui est in cælis. Secundò illi etiam qui non desinunt bonæ vitæ exemplo, & sana doctrina errantes à via justitiæ ad pœnitentiam; aut etiam hæreticos & infideles ad sanæ fidei rectum tramitem reducere, & ad Ecclesiæ sanctæ gremium revocare.

I. Habesne exempla eorum qui verbo, & operibus bonis sanctificaverunt & glorificaverunt nomen Dei.

Exempli. R. Primò. Angeli Domino Deo humiliter subjecti, & pia charitate conjuncti, beatitudinis gloriam adepti, perpetuò eum laudant atque sanctificant, dicentes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum*. (Isai. 6.)

Secundò, sancti Prophetæ in veteri Testamento quid aliud prædicabant, quàm Dei sanctificationem? in illis eminet Propheta Regius, qui per singulos ferè Psalmos non cessat unumquemque vehementer commonefacere ad laudem & glorificationem Dei. *Laudate Dominum omnes gentes, laudate*, inquit, *eum omnes populi*, &c. Et, *Laudate pueri Dominum, laudate nomen Domini*; *Sit nomen Domini benedictum ex hoc nunc & usque in sæculum. A Solis ortu usque in occasum laudabile nomen Domini*, &c.

Tertiò, in lege Evangelica B. Virgo Maria, cujus unius vita omnibus probitatis norma & disciplina esse possit, inquit Ambrosius, non egit aliud quàm continuò habere in corde, in ore; & in opere: *Magnificat anima mea Dominum*. Ipsi etiam Apostoli quando Spiritu Sancto repleti sunt, veluti musto pleni coram Judæis, & Gentibus, glorificaverunt, prædicaverunt, & sanctificaverunt nomen Dei, ita ut *in omnem terram exierit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*. (Ps. 8.)

Sancta Virgo Teresia summo tenebatur desiderio, ut Deus omnibus, & super omnia laudaretur, coleretur, & diligeretur, utque Ecclesia Dei, quæ est regnum ejus, propagaretur, & virtutum merito augeretur. Itaque omnia ejus vota, omnesque orationes in rem istam conferebat, vix ut pro se quicquam peteret, parvi ducens si in Purgatoriis pœnis etiam diu crucianda foret, dummodo exaltaretur Sancta Dei Ecclesia, cupiens millies mori, tantùm ut una anima Deo Creatori suo serviret? (In vita. Exempli.)

I. Quare petimus à Deo, ut ille ab hominibus cognoscatur & laudetur, nonne satiùs foret hoc ab hominibus potiùs petere quàm à Deo?

R. Homo ex seipso Deum cognoscere non potest, nec laudare, idcircò à Deo, ut sua sancta gratia cooperetur nobis, petimus, quò infideles, aliique peccatores convertantur, & conversi cognoscere & laudare ipsius sanctum nomen incipiant.

DE II. PETITIONE

CAPUT QUINTUM.

LECTIO UNICA.

Adveniat regnum tuum.

I. DEclara mihi nunc alteram petitionem, scilicet: *Adveniat regnum tuum*?

R. In hac petitione ordinatè nostram salutem petimus, quandoquidem Dei gloriam, honoremque petivimus in prima. Eo magis quòd sciamus in hac mortali vita non posse nos plenè, & perfectè sanctificare, laudare, benedicere, & glorificare nomen Dei, sed id reservatum esse in futuram vitam, quando cum Sanctis omnibus regnabimus in cælo. (S. Th. 2. 2. q. 83. art. 9. ad. 1.)

I. Quid hic, per *regnum Dei* accipiendum est?

R. Trifariam accipi potest regnum Dei; nam regnum naturæ, regnum gratiæ, ac regnum denique gloriæ reperitur. *Regnum naturæ* est illud, per quod Deus creaturas omnes regit, ac gubernat, ut absolutus omnium rerum Dominus. De quo Psalmus: *Regnum tuum, regnum omnium sæculorum*. Non potest hæc petitio de tali regno intelligi, quia illud venturum non est, sed jam venit. *Regnum gratiæ* illud est, quo Deus animas ac corda bonorum Christianorum moderatur ac regit, gra- (Regnum Dei trifariâ potest accipi. Psal. 144. Luc. 17.)

Digitized by Google

gratiam illis, spiritumque impertiendo, ut illi promptè inserviant, illiusque honorem præ omnibus investigent. De hoc est illud: *Regnum Dei intra vos est*. Non etiam de hoc est hic sermo, quia de illo in petitione prima actum est, & majore ex parte jam venit. Restat ergò *Regnum gloriæ*, quod in altera vita erit post extremum judicii diem, quia tunc Deus super omnes res creatas sine ulla resistentia regnabit; & tum dæmonibus flagitiosisque hominibus, qui hactenus Dei voluntati resistebant, ipsiusque imperio obstrepebant, potestas omnis eripietur, & in perpetuos inferni carceres protrudentur. De hoc ergò tertio regno videlicet gloriæ, agit hæc secunda petitio, in qua summum nostrum bonum & gloria tum corporis tum animæ, perfecta expetitur, ut per hoc regnum perfectè & plenè sanctificetur, & glorificetur nomen Dei. Et de illo sunt Scripturæ. *Percipite regnum*. Matt. 25. *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum*. Matt. 7. *Iniqui regnum Dei non possidebunt* 1. Cor. 7. & aliæ multæ.

De regno gloriæ intelligenda 2. petitio Orationis Dominicæ.

I. Dic ergò clarè & dilucidè, quid continet secunda petitio?

2. Pet. 2. Rom. 8. Matt. 25.

R. Hic optamus & precamur, ut ex hoc mundo, veluti è gravi peregrinatione, militiaque vocati, quàmprimùm transferamur ad regnum gloriæ & felicitatis æternæ, ut cum Christo in sempiternum regnemus. Vide suprà p. 1. c. 13.

I. Regnabimusne cum Sanctis in cœlo?

Apoc. 5.

R. Ita; sic enim scribit Joannes Apostolus: *Fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes, & regnabimus super terram*. Et c. 1. *Fecit nos regnum*. Vide 1. Petr. 2. Jam hoc regnum Ecclesiæ inchoatur in hac vita per gratiam & virtutes præsertim heroicam charitatem & fortitudinem, qua Sancti dominantur, primò, iræ, gulæ, superbiæ omnibusque vitiis & concupiscentiis; Secundò, morbis, persecutionibus, tormentis, morti, martirio. Tertiò opibus, honoribus, & creaturis omnibus. Perficietur verò hoc regnum in cœlesti gloria. Ibi enim erit Ecclesia, sive cœtus Beatorum, *corona gloriæ in manu Domini, & diadema regni in manu Dei sui*. Sap. 5. uti dicitur apud Isaiam; hoc est, Deus dabit Beatis coronam & gloriam Regni c. 62. & Principatus cœlestis, dominabuntur enim toti mundo quasi Reges & triumphabunt quasi victores de dæmonibus & inferno, *facientes vindictam* (ut alius Propheta dicit) *in nationibus, increpationes in populis, alligantes Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis*. David Psal. 149.

I. Quid hoc est, *Adveniat*?

R. Petimus Dei auxilio juvari, ut in hac mortali vita in omni bono fructificantes inveniamur digni Regno Dei, *& ne fortè pereffluamus*, ut loquitur Apostolus, aut excidamus à fine nostro, neve *alius accipiat coronam nostram*. Heb. 2.

I. Quando quidem plenum, absolutum, & perfectum Dei Regnum non adveniet, nisi in extremo Judicii die; nonne petimus hic ut dies illa extrema mundi adveniat, cùm oramus, ut adveniat Regnum Patris nostri, qui est in cœlis?

R. Ita omninò. Hinc S. Hieronymus notat grandis esse audaciæ, puræque conscientiæ Regnum Dei postulare: Christi ad judicium adventum non timere: ideoque hac petitione assidua, innui, quòd fidelem paratum esse semper oporteat, ut secura mente diem illam exoptare audeat. In Mat. 6.

Omnes Sancti veteris Testamenti invocabant, & magnis suspiriis inclamabant primum Christi adventu; Sancti verò novi Testamenti omnes, non cessant aspirare & suspirare ad secundum ejusdem Domini nostri adventum, cùm dicunt: *Adveniat regnum tuum*. S. Aug. in Psal. 118. conc. 40.

I. Debentne Verbi Dei Præcones hanc materiam diligenter & accuratè pertractare?

R. Ita, Regnum cœleste nimirum ejusmodi est, ut eò referatur ac terminetur omnis Euangelii prædicatio. Inde exorsus est hortari ad pœnitentiam S. Joannes Baptista: *Pœnitentiam*, inquit, *agite: appropinquabit enim Regnum Cœlorum*.

Nec aliunde fecit initium suæ prædicationis Salvator humani generis, & in illo sermone, quo beatitudinis vias discipulis in monte monstravit, tamquam proposito orationis argumento, principium duxit à regno cœlorum. Nam, *Beati*, inquit, *pauperes spiritu; quoniam ipsorum est regnum cœlorum*. Quin etiam eum retinere cupientibus, attulit illam causam necessariæ Matth. 5.

pro-

Digitized by Google

Luc. 4. profectionis: *Et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei, quia ideò missus sum.* Hoc idem posteà regnum prædicare jussit Apostolos: & illi, qui se ire ad sepeliendum Patrem suum velle dixerat, respondit: *Tu vade, annuncia regnum Dei.* Cùm verò resurrexisset à mortuis, per illos quadraginta dies, quibus apparuit Apostolis, *loquebatur de regno Dei.*

Matth. 10.

Luc. 8.

Act. 2.

I. Cur Parochi, & alii verbi divini Præcones de regno Dei ad populum frequenter differere debent?

Quibus mediis regnum cœlorum acquiritur?

R. Ut jugiter meminerint homines tam sublimis, tamque magnifici finis sui, doceanturque in eum mentem & cogitationes suas omnes defigere. Animos igitur Fidelium ad tanta vitæ æternæ proposita præmia accendere modis omnibus satagant, & eorum consequendorum, certam rationem hanc esse frequenter moneant: ut fide & charitate instructi, & in oratione & Sacramentorum salutari usu perseverantes, ad omnia benignitatis officia in proximos se exerceant. 2. Ut doceantur quali providentia regat & dirigat subditos sibi homines divina Clementia, non solùm in futuro sæculo, quando ponet fines eorum pacem; verùm etiam in præsenti. Vide Psal. 22. 3. Hac spe sustinti vehementer excitantur ad ardua quæque & difficilia pro Christi nomine subeunda, promptioresque ad parendum Deo, & alacriores redduntur.

I. Quibus potissimum rationibus in nobis ipsis regni Dei desiderium excitabimus?

Quam calamitosa hujus vitæ conditio.

R. Si calamitosam status nostri conditionem, in quàm Adami peccato collapsi sumus, nobis ob oculos ponamus; & è contrà in memoriam revocemus summam beatitudinem & inexplicabilia bona, quibus redundat æterna parentis Dei domus. *Vide articulum ultimum Symboli suprà.* Exules enim sumus & planè ejus loci incolæ, in quo habitant dæmones: quorum in nos odium nulla ratione mitigari potest: nam sunt infestissimi & implacabiles in genus humanum. Quid domestica, intestinaque prælia commemorem, quæ inter se corpus & anima, caro & spiritus assiduè gerunt, quibus perpetuò timendum, ne concidamus. Quam vim miseriarum cùm sentiret Apostolus: *Infelix*, inquit, *ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Rom. 7. De his plura in duabus postremis petitionibus.

I. Cujus rei submonet nos ista petitio: *Adveniat regnum tuum?*

R. Quandoquidem finis noster regnum est cœlorum, convenit planè ut more regiorum puerorum addicamus nos regalibus & magnanimis exercitiis. Ergo, quid mihi cum terra; fœtet, fœtet illa planè dum cœlum respicio: *Omnia arbitratus sum ut stercora, ut Christum* (ut regnum cœlorum) *lucrifaciam.* Quid mihi vobiscum filii Adam, lutei homines? Regnum nostrum non est de hoc mundo, *Domine, quid mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram?* Ps. 72. Regium nescio quid spiremus, & deinceps non serviamus peccato. Pugnemus & fortiter dimicemus, pro regno agitur; pro regno cœlesti, æterno, opulento, nobilissimo res nobis est; Eja, animosè, fortiter, viriliter. *Servivit Jacob pro Rachel septem annis: & videbantur illi pauci dies pra amoris magnitudine.* Gen. 29.

Milites Holofernis admirati pulchritudinem Judith, annuntiantes eam, dixerunt: *Quis contemnat populum Hebræorum* Judith 11. *qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his meritò pugnare contra eos debeamus?* Potiori planè jure Apostolus miratus opes, decorem & magnificentiam regni hujus exclamat: *Non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam.* Rom. 8.

Exempli.

Cùm Maximianus gravissimè persequeretur Christianos, apud Antiochiam, oblati sunt ei quidam Christiani, fide ac religione insignissimi: quos ille post veritatis confessionem extensos lignis & nervis cædi jussit, ac deinde lapidibus ora ipsorum contundi, & linguas eorum præcidi. Hæc omnia cernens Adrianus, qui erat Prior officii, dixit ad eos: Adjuro vos per Deum vestrum, pro quo hæc patimini, dicite mihi in veritate, quæ est remuneratio vestra quam expectatis pro his tormentis? Videtur enim mihi magna & mirifica esse. Cui Martyres dixerunt: Expectamus quod *nec oculus vidit, nec in cor hominis ascendit*, inenarrabile bonum quod præparavit Deus his qui diligunt eum. Audiens hæc Adrianus, statim exiliens stetit in medio eorum, & dixit his

Digitized by Google

his qui gerebant Exceptoris officium: *Annotate confessionem meam cum his Sanctis & athletis Dei, quia & ego Christianus sum.* Post non multum spatium cùm audisset Maximianus nomen ejus rectari inter nomina sanctorum Martyrum, evocato ad se dixit ei: Insanis Adriane? numquid & tu vis tam malè perire? Adrianus respondit: Non insanio, sed de multa insania ad sanam mentem revertor. Cumque perseveranter quæ sunt fidei & veritatis prosequeretur; furore repletus Maximianus jussit eum ferro vinctum cum cæteris Martyribus ad carcerem pertrahi. Erat autem juvenis annorum 28. &c. Ita Ado Viennensis in suo Martyrologio 8. Septembris.

D Adriani divinū consilium & ingens animi robur.

I. Estne igitur regnum cœlorum summè desiderabile?

R. Quàm maximè, ex quinque potissimum capitibus, scilicet ob perfectam justitiam, quæ ibi invenitur, absolutissimam libertatem, Regem undequaque excellentissimum, puta in potentia, sapientia, bonitate, gloria, divitiis, &c. ob legem sanctissimam, æquissimam, dilectissimam, qua regnum istud regitur & administratur; denique ob admirandam bonorum omnium, qua regnum circumfluit, ubertatem & copiam.

Regnum cœlorum ex quinq; capitibus summè desiderabile.

I. In quo notas *perfectam justitiam* regni cœlestis?

R. In eo quòd Beati absque intermissione laudes & gratiarum actiones Deo accinant, ingeminantes illud: *Sedenti in throno, & Agno, Benedictio, & honor, & gloria, & potestas in sæcula sæculorum, amen;* & voluntatem Dei sui in omnibus perficiente cum impossibilitate æterna ab hac justitia & rectitudine vel latum unguem discedendi; & quoad proximum spectat, id est beatos inter se, est ibi perfectissima justitia, ex eo quòd sincerissimè, & perfectissimè sese mutuò diligant, neque unus alteri faciat quod sibi fieri nollet. Hæc justitia facit indissolubilem totius regni concordiam, optabilissimam tranquillitatem, & securissimam pacem, quam suis electis promiserat Deus apud Prophetam: *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiducia & in requie opulenta.*

Apoc. 5.

Isai. 32.

I. Quænam *libertas* erit in regno Dei?

R. Omnis omninò libertas quæ cuilibet hujus sæculi servituti opponitur. Erit enim ibi libertas gratiæ opposita servituti peccati; *ubi spiritus Domini, ibi libertas.* Erit etiam libertas gloriæ opposita infirmitati carnis, qua eximimur ab omni pœna, miseria, passione, afflictione. *Vanitati creatura subjecta est, sed ipsa liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei.* Erit denique libertas opposita omni subjectioni, & servituti humanæ. Vide eundem Apostolum disputantem de lege, & subjectione matrimonii 1. Cor. 7.

2. Cor. 3.

Rom. 8.

I. Cur dicis quòd regnum cœlorum optabile sit *ob regem ipsum?*

R. Eo quòd Rex omni omninò perfectione perfectissimè præditus sit, uti jam antè submonui, ut meritò de illo pronunciaverit David, quòd sit *Rex magnus super omnes Deos.* Et alibi: *Deus virtutum ipse est Rex gloriæ.* Si beata est terra cujus Rex potens est, sapiens & nobilis; quid sentiendum est de terra viventium, de regno beatitudinis æternæ, cujus Rex magnificatus est super omnes Deos, in omni modo virtutis, potentiæ, sapientiæ, gloriæ? Regina Saba non habebat, amplius spiritum dum contemplaretur gloriam, & magnificentiam Regis Salomonis; O anima Christiana, *ecce plusquam Salomon hic.*

Psal. 94. Psal 23.

I. Quæ est *lex Regni Dei*, ob quam asseris summè esse desiderabile?

R. Non alia quàm lex sanctissima charitatis, quæ in cœlo viget quàm maximè.

Lex regni Dei est charitas.

Omnes cives Sanctorum & domestici Dei hac lege regulantur in cogitatu, in affectu, in operatione; adeò quod perfectissimè (uti suprà proximè est habitum) Deum ament & proximum. Et quia Lucifer, cæterique Apostatæ Angeli huic legi sese non subdiderunt, ideò è sedibus suis exciderunt, & in profundum abyssi demersi sunt. Ab hac lege manat mutua communicatio, eaque perfectissima bonorum quæ Sancti in cœlo possident; adeò quod beatitudo, & quicquid quilibet in particulari possidet gloriæ & honoris in isto regno, omnibus sit commune & proprium, conspirantibus omnibus ex æquo in gloriam, amorem, & laudem Dei.

I. Quid

Digitized by Google

I. Quid tandem de *bonis & divitiis*, quibus istud regnum abundat?

Isai. 64. R. Eo nomine etiam maximè desiderabile est hoc regnum, nam Isaias dicit: C. 60. *Oculus non vidit, Deus absque te, quæ præparasti exspectantibus te.* Et alibi idem Propheta! *Tunc videbis & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum.* Quod etsi de Ecclesia adhuc militante ejusque incrementis dictum sit, potest tamen etiam de Ecclesia triumphante, sive regno cœlesti ejusque opulentia, gloria & divitiis, de quibus hic agimus, commodissimè in sensu saltem anagogico intelligi.

S. Aug. l. de conflictu. vitiorum. *Miretur amor sæculi & dicat: O quàm delectabilis terra in nemorum floribus, in fructuum suavitatibus, in pratorum, nivulorumque amœnitatibus, in segetum culmis luxuriantibus, in vinearum foliis, & botryonibus plenis palmitibus; in equorum & canum cursibus, in cervorum & caprearum saltibus, in accipitrum volatibus, in pavonum, columbarum, turturumque pennis & collis lucentibus; in domorum pictis muris & laquearibus, in organorum omniumque musicorum tinnulis cantantibus, in mulierum venustis aspectibus, atque extrinsecus pretiosis adhibitis vestibus, auro & gemmis distinctis nominibus, &c. Amor cœlestis patriæ respondet: si te ista delectant quæ sub cœlo sunt, cur non magis ea delectant quæ super cœlo sunt? Si carcer ita pulcher est, patria, civitas, & domus qualis est? Si talia sunt quæ hic incolunt peregrini, qualia sunt quæ ibi possident filii?* Et paulò post: *Ubi nulla necessitas turbat, nulla adversitas angustat nulla molestia inquietat, sed perennis lætitia regnat. Si quæris quid ibi sit ubi tanta & talis beatitudo perfruitur? Aliter dici non potest, nisi quod quidquid boni est, ibi est: & quidquid mali est, ibi nusquam est.* Plura huc spectantia vide sup. p. 1. c. 13. l. 2.

I. Hoc igitur jam posito, quòd regnum Dei summè sit desiderabile, desideraruntne illud magna & præcipua aviditate sancti?

Exempla. C. 22. R. Dici non potest quibus votis, quibusque desideriis, & suspiriis illud prosecuti sint.

S. Joannes Euangelista jam gravis annis, onustusque multis meritis in fine Apocalypsis dicit: *Veni Domine* JESU, q. d. Etiam veni Domine JESU, obsecro veni, omninò veni amor mi, gaudium meum, desiderium meum. Nam qui testimonium perhibet istorum, Christus Dominus dixerat: *Etiam venio citò.* Respondet S. Euangelista: *Amen. Veni Domine, veni.* Hæc sunt amantissimi discipuli ad Dominum suspiria. Sanè qui est puræ conscientiæ, & intensè amat Jesum, desiderat dissolvi & esse cum Christo.

Mirum in Sanctis regni cœlestis desiderium. S. Nicolaus Tolentinas sex totis antè obitum mensibus, paulo antè nocturnas preces, singulis noctibus suavissimum Angelorum concentum audivit, qui illi quasi prægustationem futuræ vitæ præbebat. Itaque quo illum ejus vitæ desiderio arsisse credimus, ad cujus fruitionem tam jucundè invitabatur? Declaravit ipse, qui frequenter illud Apostoli dictum in ore habebat: *Cupio dissolvi & esse cum Christo.* Quin idem etiam cùm resolutionis tempus instaret, in extremo spiritu voces fundere cœpit lætantis atque gestientis; cujus inusitati gaudii cùm fratres, qui aderant, caussam quæsissent, attonitus ille, vixque sui compos præ magnitudine rei; Dominus meus, JESUS Christus, inquit, sanctissimæ matri suæ, & Augustino Patri nostro innixus mihi dixit: *Euge serve bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui.* In quibus verbis expiravit.

S. Aug. l. 9. conf. c. 1 & 11. Imminente die, quo ex hac vita migratura erat Monica D. Augustini Mater, apud Ostia Tiberina, ubi tunc erat, diu collocuta est cum filio de regno cœlesti, qualis nimirum futura esset vita æterna Sanctorum, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Inhiantes ore cordis in superna fluenta fontis vitæ æternæ perambulant gradatim tuncta corporalia, & ipsum cœlum, unde Sol, & Luna, & stellæ lucent super terram, attingentes regionem ubertatis indeficientis, ubi Deus pascit Israel in æternum veritatis pabulo, ubi vera sapientia est, per quam fiunt omnia ista, & quæ fuerunt, & quæ futura sunt, &c. His itaque & aliis inter se dictis, & mundo ipsis inter verba vilescente cum omnibus delectationibus suis, tum illa, ait: Fili, quantum ad me attinet, nulla jam re delector in hac vita. Quid hic faciam adhuc, & cur hic sim, nescio, jam consum-

Digitized by Google

consumpta spe hujus sæculi: Unum erat propter quod in hac vita aliquantumlimmorari cupiebam, ut te Christianum Catholicum viderem priusquam morerer.

Cumulatiùs hoc mihi Deus meus præstitit, ut te, etiam contempta felicitate terrena, servum ejus videam. Quid hic facio? Et cùm illa, absente filio, ibi ageret cùm quibusdam amicis de contemptu vitæ hujus, & bono mortis, illis stupentibus virtutem fœminæ, quærentibusque utrum non formidaret tam longè, à sua civitate corpus relinquere? Nihil, inquit, longè est à Deo, neque timendum est, ne ille non agnoscat in fine sæculi; unde me resuscitet. Ergò die nono ægritudinis suæ, quinquagesimo sexto anno ætatis suæ, trigesimo, & tertio ætatis meæ, anima illa religiosa & pia corpore soluta est.

Similes ipsius Augustini ardores, pariaque desideria vide in lib. Soliloq. cap. 35. & 36. & in Meditation. cap. 22. & seqq.

Pet. Ribad. lib. 5. vitæ ejus c. 1.

Ignatius Loyola tam ardenti desiderio tenebatur ex hoc carcere, & vinculis evolandi ad Christum, ut quoties de morte sua cogitaret, temperare sibi à lacrymis præ lætitia non posset. Dissolvi enim & esse cum Christo multo magis sibi meliùs existimabat. Neque verò ut summum suum bonum consequeretur, tantum & in beatissima illa visione conquiescceret, Christi videndi desiderio flagrabat: sed (quemadmodum amici expetere præsentiam amicus solet) ut jucundissimo, multoque felicissimo illius perfrueretur aspectu. Ita ad Christum transire anhelabat S. Maria Ognyacensis. Nam, ut in ejus vita scribit Cardinalis de Vitriaco ultimo vitæ suæ anno propinquante, jam se ampliùs tenere non valens, anhelabat, suspirabat, præ desiderio clamabat, quasi moræ impatiens, cùm Dominum Christum (cum quo familiariter conversabatur) amplexaretur: *Nolo Domine, ut sine me recedas: non cupio hic morari amplius, domum ire volo.* Et paulo post cùm narrasset illi revelatum suum transitum in cœlum: non potuit, inquit, tunc præ spiritus ebrietate tacere, sed clamans dicebat: Audivi à Domino me ituram in Sancta Sanctorum: O dulcissimum vocabulum! Dic mihi mea Clementia (sic enim ejus ancilla vocabitur) quid est, *Sancta Sanctorum*? Ex famula volebat scire, quid eæ dictiones significarent, cùm neutra id sciret: Sed, ut dixi, spiritu ebria id faciebat. Et mox; Audiebat etiam vocem Domini vocantis, & dicentis; *Veni amica mea, sponsa mea, columba mea? jam coronaberis.* Instante verò morte, ut idem Cardinalis scribit c. 11. & seqq. cœpit clara voce & alta cantare, nec cessavit spatio dierum trium & noctium laudare Deum, Hymni carmina suggerente ei Angelo Seraphino, Adventante autem hora ultima canebat: *Quàm pulcher es Rex noster Domine, Alleluja.*

L. 2. c. 10.

Lege & imitare suspiria S. Bernardi ad JESUM in Jubilo, ubi inter cetera ait:

O JESU mi dulcissime,
Spes suspirantis animæ,
Te quærant piæ lacrimæ,
Te clamor mentis intimæ.
JESU dulcedo cordium,
Fons vivus, lumen mentium,
Excedens omne gaudium,
Et omne desiderium.
Quando cor nostrum visitas,
Tunc lucet ei veritas,
Mundi vilescit vanitas,
Et intus fervet charitas.
JESU mi bone, sentiam,
Amoris tui copiam,
Da mihi per præsentiam,
Tuam videre gloriam.
Quem tuus amor ebriat,
Novit quid JESUS sapiat,
Quàm felix est quem satiat?
Non est ultra quod cupiat.
JESU decus Angelicum,
In aure dulce canticum,
In ore mel mirificum,
In corde nectar cœlicum.
Desidero te millies,
Mi JESU quando venies,
Me lætum quando facies?
Me de te quando saties?
Jam quod quæsivi video,
Quod concupivi teneo;
Amore JESU langueo,
Et corde totus ardeo,
O beatum incendium,
Et ardeus desiderium,

Digitized by Google

O dulce refrigerium,
Amare Dei Filium!
Tu mentis delectatio,
Amoris consummatio,
Tu mea gloriatio,
JESU Mundi salvatio.
Tu verum cœli gaudium,
JESU cordis tripudium,
Tollens omne fastidium,
Mel, nectar, melos suavium.
O *quàm gloriosum est regnum, in quo cum Christo gaudent omnes Sancti!*

DE III. PETITIONE.

CAPUT QUINTUM.

LECTIO UNICA.

Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra.

I. QUid significant illa verba; sive quid per illa verba petimus: *Fiat voluntas tua, &c.*

S.Tho.2.2. q. 83. art. 9. ad. 1.

R. His verbis postulamus gratiam perfectè Divinis mandatis obsequendi, ut Patris voluntatem in terra sicut Beati omnes in cœlo faciunt, & probos filios decet sincerè, alacriter & constanter adimpleamus, exemplo ipsius Christi Domini, qui Patri *factus est obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis.*

I. Quare petito Dei regno rogamus ut ejus voluntas à nobis fiat?

Matt. 7. Principale medium obtinendi regni Dei, est observantia mandatorum.

R. Quia scimus dictum esse à Domino: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum; sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum.* Recto quidem ordine id sic postulare nos docuit Dominus; cùm enim in altera petitione vita beata, quæ est finis hominis, petatur, nunc conveniebat ut principale medium ad obtinendum finem illum peteretur, quod est observatio mandatorum Dei. Dixit enim Salvator: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.*

Matt. 19.

I. De qua Dei voluntate intelligenda est hæc petitio, quæ dicit *Fiat voluntas tua, &c.*

R. De voluntate signi, qua Deus significat quid velit à nobis fieri per suas leges & præcepta quæ nobis ipse imponit, vel ejus in Ecclesia Vicarii. *Vide S. Thom. 2. p. q. 19. art. 11. in O.*

I. Num, quando voluntatem Dei, observando præcepta ejus, adimplemus, obligati etiam simus voluntatem nostram divinæ voluntati tribulationem immittenti conformare?

Cypr. de mort.

R. Ad minimum obligati sumus non murmurare, nec super divina providentia querelas movere. Quicquid enim nobis præcipit vel immittit Deus, ad finem bonum dirigitur, id est, ad materiam majoris meriti, si boni sumus; vel emendationis, si mali. Ita dicebat Christus: *Non mea sed tua voluntas fiat.* Et Machabæi: *Sicut fuerit voluntas in cœlo, sic fiat.* Insignis fuit hoc in genere B. Job cum diceret: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum.* Hinc eleganter dixit S. Leo. *Tam patiendo, quàm faciendo, voluntatem Dei facimus, cum Regi nostro non solùm obedientia subjicimur, sed etiam judicio copulamur.*

Luc. 22. 2. Machab. 3. Ser. 6. de Nat.

I. Quid illa verba, *sicut in cœlo & in terra* significant?

S.Tho.2.2. q. 83. a. 9. ad 1.

R. Significant adeò nos debere ad obediendum Deo paratos esse, & ad observanda illius præcepta cum tanta perfectione, promptitudine & alacritate ferri, cum quanta in cœlis Angeli feruntur, qui ne minimum quidem defectum in universis Dei præceptis observandis admittunt. *Vid. Ps. 102. v. 20. & 21.*

I. Possumusne igitur ea perfectione in terra Dei mandata perficere, qua Beati in cœlo ea faciunt?

R. Minimè. Est enim in nobis inter carnem & spiritum colluctatio, & adversus se invicem quotidiana congressio, *ut non quæ volumus, ipsa faciamus.* Et: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.* (*Sicut*) ergo non dicit omnimodam similitudinem, sed proportionalem æqualitatem, secundùm quod convenit viatoribus & peregrinis.

Sap. 9.

I. Cur petimus gratiam mandata, sive voluntatem Dei perficiendi, quandoquidem id ex nobisipsis exequi valeamus?

R. Nos ex nobismetipsis ad omnia mandata observanda sufficientes non sumus, uti par est, ideo petimus à Deo, ut

ut illius voluntas à nobis fiat; id est, ut gratiam det illius voluntatem adimplendi, quod obediendo ei in omnibus, sanctisque præceptis ejus obsecundando, eveniet.

I. Valde ergò miseræ conditionis est homo?

Miseræ hominis conditio.

R. Infers benè. Et ideò demisso valde & humili debet esse animo, reputans secum eam, quæ in natura corrupta est insita, cupiditatum vim, divinæ repugnantem voluntati. Cogitet igitur se in eo officio vinci à naturis omnibus: de quibus

Ps. 118. ita scriptum est: *quoniam omnia serviunt tibi*: maximèque imbecillem esse, qui, cùm malum ex sese facere possit, at certè nullum opus Deo gratum, non modo perficere, sed ne instituere quidem possit, nisi Dei adjumento sublevetur.

I. Qui Deo serviunt, & vitam ex ejus lege & præceptis agunt, suntne in pretio apud eum?

R. Ita. Dicit enim de illis: quod *fratres, sorores & mater* ejus sint. Vis igitur,

Matt. 12. o Christiane, Deo propinquitate jungi; ambis sublimia hæc cum divina majestate fœdera, fac ejus voluntatem, & singulis diebus, horis, momentis ingemina; *Fiat*,

Ps. 143. Ps. 118. *fiat voluntas tua*. Et cum Propheta, *Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu, ego autem servus tuus, cui mandasti mandata tua custodiri nimis*.

I. Habesne exemplum ad hanc rem?

Exemplū. R. Habeo. S. Aldegundis cùm adhuc in ædibus parentum moraretur, variis illustrationibus divinis non mediocriter consolata, de die in diem in amore virtutum proficiebat, & ut perseverando magis proficeret, quotidie majora videbat. Siquidem apparet ei puella, quasi de itinere ve-

In vita ejus c. 2. apud Sur. 11. Nov. niens, & à Dei Genitrice se missam affirmans, ut quod vellet, postularet: at illa mox alacriter respondit id se desiderare quod Dominus vellet, Christique voluntatem in se fieri præoptare.

I. Numquid hæc infignis est perfectio?

Rom. 12. R. Planè. Nimirum, perfectus est qui in Dei beneplacito conquiescit, ejusque in omnibus sequitur voluntatem, diligenter exquirens & probans, *qua sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta*, ad eam cum perfectione possibili complendam.

I. Cur dicis quod ille perfectus sit qui sibi complacet in voluntate Dei exquirenda & adimplenda?

R. Quia Dei voluntas, regula est, mensura, fons & origo omnis virtutis, & sanctitatis, cui proinde quanto se magis homo conformat obedientia, submissione, & resignatione, tanto sanctior & perfectior est.

Moneantur ergò fideles, ut simplici Dei voluntati acquiescant; ferat æquo animo conditionem suam, qui sibi inferiori loco videtur esse quàm dignitas ejus postulet; ne deserat ordinem suum, sed in ea vocatione maneat, in qua vocatus est, & proprium judicium subjiciat Dei voluntati, qui nobis meliùs consulit, quàm ipsi optare possimus. Si angustia rei familiaris, si corporis valetudine, si persecutionibus, si aliis molestiis, & angoribus premimur; certò statuendum est nihil horum sine Dei voluntate, quæ summa omnium ratio est, nobis accidere posse, ideòque non debere nos graviùs commoveri, sed invicto animo ferre, semper illud in ore habentes: *Fiat voluntas tua, Domini voluntas fiat. Et sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum*.

I. Habesne exemplum?

R. Habeo exemplum quod narrat D. Taulerus in colloquio Theologi, & mendici quod rarum est, & clarè ostendit punctum & apicem perfectionis Christianæ, de qua hic. Exemplū.

Fuit, inquit, olim insignis quidam Theologus, qui annis octo precibus continuis à Domino id cupiebat obtinere, ut ipsi hominem quemdam ostenderet qui eum viam veritatis edoceret. Cùmque vice quadam vehementissimo hujus rei flagraret desiderio, vox quædam cœlitus lapsa, ita eum allocuta est; *Exi foras ad limina templi, & offendes illic hominem, qui te viam veritatis edoceat*.

Exiens igitur invenit mendicum quemdam, diruptis, sordidis, lutosis pedibus, cujus vestes in universum vix tribus obolis supputares; quem salutans ita affatus est: Det tibi Deus prosperum mane. Respondit mendicus: Non memini unquam adversum mane habuisse. Et Magister: Eia, inquit fortunatum te facit

Digitized by Google

Deus. Quid ita loqueris? (respondit mendicus) sed nec infortunatus aliquando fui. Et ille: Felix esto, inquit. Quid sibi hæc tua verba volunt? (ait pauper:) Nunquam infelix fui: Rursus itaque Magister: Salvet, inquit, te Deus. Magister apertiùs loquere? neque enim capio, quid dicas. Audiam, inquit Magister, tuum animum: Tunc pauper respondit: Id faciam libenter. Optabas mihi, Magister, prosperum mane, & ego me nunquam adversum mane habuisse respondi: quando enim fame premor, Deum laudo: si frigus patior, si nix; si grando, si pluvia cadit, si aura serena est, vel turbulenta, Deum laudo, si miser sum atque despectus, Deum similiter laudo, & ideò nunquam triste mihi mane contigit. Optabas etiam me fortunatum fieri, & ego nunquam me infortunatum fuisse respondi; novi enim cum Deo vivere, certusque sum quicquid ille facit, non posse non esse optimum. Unde quicquid ipse vel dabat, vel evenire mihi permittebat, sive gratum id esset, sive contrarium, dulce vel amarum; lætus id tanquam optimum ab eo suscepi, & ideò nunquam infortunatus fui. Dicebas, præterea, ut felicem me faceret Deus; ad quod ego similiter me nunquam infelicem fuisse subjunxi: soli namque divinæ voluntati inhærere statui; in quam sic integrè omnem meam transfudi voluntatem, ut quicquid ille vult, & ego velim, & meam ipsi voluntatem ex integro resignarim. Audi sublimiorem Philosophum! hæc cum mendicus ille retulisset, ita eum rursus Magister affatus est: quid obsecro dicturus esses, si te Dominus majestatis in abyssum demergere vellet? Et ille: In abyssum, inquit, me mergeret? Et reverà, si id faceret, duo mihi brachia sunt in quibus eum amplexarer. Unum est vera humilitas, & hoc illi suppono, atque per ipsum sacratissimæ humilitati ipsius unitus sum. Alterum, idemque dextrum, est amor, qui divinitati ipsius unitus est, atque per hunc ipsum circumplector, ita ut mecum ad infernum descendere cogeretur. Optatius autem mihi foret in inferno cum Deo esse, quàm vel in cœlis, sine illo. Ex his igitur Magister ille didicit, veram resignationem cum humilitate profunda, compendiosissimam ad Deum semitam esse.

Audi sapientiæ apicem. Dehinc iterùm ex illo mendico percunctatus est, undè venisset? Cui ille, à Deo se venisse respondit. Cumque Magister ubi eum reperisset, scisciteretur; ubi? inquit ille, ubi creaturas omnes dereliqui. Et Magister; ubi verò, ait, Deum reliquisti? respondit pauper: in mundis cordibus, & hominibus bonæ voluntatis. Et Magister: Quinam, ait, es tu? Respondit ille, se Regem esse. Scisciante Magistro, ubinam esset regnum ipsius, in anima sua id esse respondit. Sic enim, ait, & externos & internos sensus meos regere novi, ut cunctæ affectiones, & vires animæ meæ mihi subditæ sint. Quod profectò regnum cunctis mundi hujus regnis præstantius esse nullus ambigit. Et rursus Magister: Quid, inquit, ad hanc te perfectionem perduxit? Respondit pauper: Nimirùm, silentium meum; sublimes meditationes, & unio cum Deo. In nulla re quæ Deo minor foret, quiescere potui. Jam vero Deum meum inveni, & in ipso pacem & quietem habeo sempiternam.

Sancta Gertrudis hæc verba: *Fiat voluntas tua*; subindè trecenties sexagesies quinquies pientissimè recitabat & iterabat hocque gratissimum Deo sacrificium esse intelligebat. Unde ipsa jussa eligere sanitatem aut morbum, respondit: *Vehementissimè desidero Domine, ut non facias voluntatem meam, sed tuam.* Aliud exemplū.

DE IV. PETITIONE.

CAPUT SEPTIMUM.

LECTIO UNICA.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

I. QUis ordo hujus petitionis post tres præcedentes?

R. Primo loco sanctificationem nominis Domini poscimus, Deumque præ omnibus rebus diligere. S. Tho. 2. 2. q. 83. art. 9. in c.

Secundo, adventum regni postulamus, quia tunc demum Deus perfectè sanctificabitur, & tunc perfectè diligemus Deum, cum perfectè, & apertè super omnia regnaverit.

Ter-

Digitized by Google

Ordo & connexio petitionū orationis Dominicæ.

Tertiò loco petimus, ut ut terra faciamus quæ præcipit Deus, ut in hac misera vita inchoetur sanctificatio nominis Domini, & ejus dilectio, cujus inchoationis merito ad ejus perfectionem quandoque veniatur.

Tribus ergo prioribus petitionibus petuntur quæ ad Deum pertinent, scilicet, ut sanctificetur, regnet, & lex ejus servetur; quæ non pro aliquo uno tempore, vel præsenti sæculo tantùm sunt utilia, sed in æternum durabunt. At in quatuor petitionibus posterioribus temporalia poscuntur, quæ propter æterna consequenda sunt necessaria.

Quemadmodum enim Deus prior est homine, & ad eum velut ad finem suum homo omnia desideria, vota, actionesque dirigere debet, ita vitæ temporalis subsidia referri debent ad æterna, velut ad finem, cui subordinata sunt.

S. Chrysostomus hanc petitionem connectit cum præcedenti hac ratione; q. d. Christus: jussi petere ut fiat voluntas Dei à vobis, sicut fit ab Angelis, non tamen vos Angelis æquo: vos enim pane indigetis, illi non indigent: quia illi sunt immortales & impassibiles, vos estis mortales & fragiles.

I. Quid ergò hic petimus cùm dicimus: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie?*

R. Petimus suppeditari nobis quæ ad temporalem vitam, sive corporis, sive animi fovendam & sustentandam spectant, ut victum & vestitum, verbum Dei & Ecclesiæ Sacramenta, præsertim Sanctissimum Altaris Sacramentum.

I. Si hæc omnia hic petimus, cur solius panis mentionem facimus?

R. Quia sub nomine panis in Scripturis hæc omnia subintelliguntur, per quamdam synecdochen, sive figuram, qua per partem (ut puta substantiæ, sive sustentationis nostræ necessariæ) totam intelligimus. Ita dicit Jacob: *Si dederit mihi Dominus panem ad vescendum, &c.* Id est si mihi præbuerit Dominus illa quæ ad victum & vestitum pertinent. *Vide 4. Reg. 6. Exc. 14. Prov. 30.* Secundò, docuit nos Dominus solum panem petere, ut indicet debere nos petere sustentationem, sive panem non exquisitum, non qui voluptati serviat, sed necessitati, nec delicatiorem aut copiosiorem, sed frugalem & moderatum sive quotidianum; ut *habentes alimenta, & quibus tegamur, his* (secundùm Apostoli consilium) *contenti simus.* 1. Tim. 6.

Gen. 28.

Nostrum.

I. Quare panis hic, *panis noster* vocatur?

R. Non sine magno mysterio panis ille noster vocatur. Quoniam si loquamur de Sanctissimo Sacramento, illud certè panis noster est; quando propter salutem nostram à Spiritu Sancto in utero beatissimæ Virginis Mariæ formatus est, & in fornace suæ Crucis excoctus, & in altari per manus Sacerdotum apparatus. *Nobis datus, nobis natus ex intacta Virgine.* Immò *noster*, quia panis proprius filiorum est, nec canibus dari, id est, infidelibus, aut mortali peccato obnoxiis debet; si de doctrina loquamur, petimus panem nostrum, id est illud, qui dispensatur inter genuinos Ecclesiæ sanctæ filios à Concionatoribus & Doctoribus Catholicis, & non alienum panem quem hæretici suis asseclis obtrudunt, qui panis corruptus & infectus est. Si loquamur autem de pane corporali, petimus, ut nostrum largiri dignetur nobis panem, non verò aliorum hominum, id est, ut nobis in licito ac justo questu assistere, item possessionibus nostris, omnibusque laboribus benedicere dignetur. Hymnis Ecclesiæ. Cypr. ser. 6.

Nostrum etiam dicimus, non *meum*, ut significemus nos etiam pro aliis sollicitos esse, ac Dei dona quæ acceperimus, cum egentibus esse communicanda.

Quotidianum.

I. Quid sibi vult ista vox, *Quotidianum?*

R. Nimirum, docuit nos Christus, quod suprà attigimus, petere panem non delicatum, primarium & exquisitum, sed cibarium, vulgarem, & vitæ sustentandæ necessarium.

2. *Quotidianum*, id est quotidie petendum & sumendum, ad distinctionem panis qui in cœlis nos sic perpetuò saturabit, ut non amplius patiamur defectum, propter quem refectione iterata opus sit. Vide Aug. ser. 1. de orat. Dom.

I. Quid est quod S. Matthæus panem hunc supersubstantialem vocat, Lucas appellat *quotidianum?*

R. Ut meminerimus omni die cibum animæ petere & quærere. Unde Sancti Patres

Digitized by Google

Mat. 6. Luc. 11. occasionem hinc accipiunt exhortandi Fideles ad frequentationem sanctissimi Sacramenti Eucharistiæ. S. Ambrosius l. 5. de Sacramentis c. 4. *Si quotidianus panis est*, inquit, *cur post annum sumis?* Vide eundem l. 4. c. 6. & serm. 8. 15. supr. Ps. 118. Augustin. l. 2. de serm. Domini in monte c. 2. & t. 4. in Joan. c. 16. S. Greg. l. 4. Dial. c. 56. S. Joan. Chrys. in oratione de sancto Philogonio dicit debere nos Dei beneficia non tantùm semel in anno more Judæorum commemorare, sed quotidie in sumptione sacro-sanctæ Eucharistiæ; uti diligenter faciebant primi Christiani, quorum erat ingens robur & fortitudo in sufferendis Martyriis. Itaque ut semel dicamus: Petimus hic panem quotidianum, tum materialem corpori sustentando necessarium, tum spiritualem & cœlestem animæ nutriendæ idoneum, uti est verbum Dei, & Eucharistia; utroque enim indigemus, quare utrumque postulare debemus, & tanto magis secundum, quàm primum, quanto anima præstat corpore, idque significat vox *supersubstantialis*, quam S. Hieronymus interpretatur præcipuus, eximius, & omnes substantias creatas superans, eo quod, ut Cassianus ait, collat. 9. c. 20. sublimitas magnificentiæ ejus, & sanctificationis excedat omnia creata. Vide Cyril. Catech. 5. mystagogica. Unde in Græco additur, immò geminatur articulus τὸν ἄρτον, τὸν ἐπιούσιον q. d. da nobis panem non communem, sed illum singularem, eximium, cœlestem, & divinum.

Act. 2.

Eucharistia panis eximius.

Επιούσιον.

Da nobis.

I. Cur istud oramus: *Da nobis hodie?*

R. Ut ostendamus nos omnes Dei mendicos esse, infinitamque ejus potentiam & providentiam piè, sanctèque colere ac venerari, in cujus manu sunt omnia, & illius unius nutu distributa cuncta conservantur si augeatur. *Omnes quando oramus mendici Dei sumus, ante fanum magni Patris-familias stamus, immò & prosternimur, supplices ingemiscimus aliquid volentes accipere.*

Aug. ser. 15 de verb. Dom.

I. Etiamne divites hujus sæculi mendici Dei sunt?

R. Planè. Nam & ipsi orantes dicunt. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*; & ejus providentiam agnoscunt, qui *dat escam omni carni*. Vide Aug. serm. 2. de orat. Dominic.

Omnes etiam divites sunt mendici Dei.

Nonne magnus ille Rex de seipso ingenuè fatetur: *Ego mendicus sum, & pauper?* Exempl. Ps. 39.

I. Sed, quæ divitibus imposita est necessitas petendi panem quotidianum, cùm rebus omnibus abundent?

R. Hæc illis necessitas est orandi in hunc modum, non ut dentur eis, quorum Dei benignitate habent copiam; sed ne, quæ abundè illis adsunt, amittant. Non enim minus est Dei in divites collatum beneficium eorum bona conservantis, quàm pauperibus quotidiana subsidia largientis. Quamobrem, ut scribit Apostolus, hinc discant *divites non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo, qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum.* Hujus autem necessariæ petitionis adfert hanc causam S. Chrysostomus, non solùm ut nobis suppetat cibus, sed ut eum suppeditet nobis manus Domini, quæ salubrem, atque adeò salutarem vim inferens pani quotidiano, efficit, ut & cibus corpori prosit, & corpus animæ serviat. 1. Tim. 6.

Nobis.

I. Cur dicimus in Oratione Dominica, *Da nobis*, non verò *da mihi?*

R. Christus sic nos orare docuit, quia ut jam suprà ad voculam, *nostrum*, annotavimus, Christianæ charitatis est de proximo sollicitum esse, nec à Deo concessa in usum proprium tantùm reservare: sed etiam ad necessitatem aliorum sublevandam dispensare.

I. Qui sunt igitur, qui in hoc sæculo benè sciunt uti bonis & divitiis à Deo concessis?

R. Illi qui non intumescunt, neque abutuntur iis in luxu & vana ostentatione, qui non sibi solis divitias congerunt, sed participes earum ex misericordia faciunt pauperes. Qui edunt & bibunt, non ut ventrem escis distendant, sed ut vires necessarias pro servitio Dei restaurent. Legitimus divitiarum usus. Gloss. sup. Philip. 4.

I. Qui sunt è contrà qui sanctè & piè pauperes sunt, & rerum temporalium egeni?

R. Qui temporalem egestatem leviter ferunt, Sanctè pauperes qui sunt.

Digitized by Google

ferunt, neque ejus occasione sinunt se in peccata pertrahi.

I. Si à Deo expetere & expectare nos oportet bona temporalia, quid necesse est operari? Nonne sufficeret orare, & cancellatis (ut ajunt) brachiis præstolari Dei munificentiam, qui ut olim, faciat depluere manna de cœlo?

Petimus hic à Deo, ut labori manuum nostrarum benedicat.

R. Hoc esset temerè Deum tentare. Immò petimus hic, ut Deus labori manuum nostrarum benedicat, suggeratque modum & artem honestè victum conquirendi, ut proximis non simus per mendicationem molesti.

I. Sed rursum, cur petimus id nobis donari, quod per laborem manuum nostrarum obtinere possumus?

R. Tametsi nos, ad obtinendum uti spiritualem, sic corporalem panem laboraturi simus, nihilominùs scimus in nihilum omnem laborem nostrum recidere, nisi Deus auxiliante sua gratia nobiscum concurrat; quemadmodum sæpè videmus, quòd quantumvis homines in conserendis ac demetendis agris laborent, tamen propter mundi peccata caritatem annonæ importari.

Aug. Ser. 131.

Hodie.

I. Cur dicis: *Da nobis hodie*?

C. 4.

R. Id est, in hac temporali vita. Vide Apostolum in Epistola ad Hebr. Potest & hunc sensum habere: *Hodie*, id est, eo die quo jam roganus, multum enim impetraverimus si panem hodiernum obtinuerimus. Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi. Pii filii est quotidie pendere à Patre. Semper essuries nostra Patri cœlesti aperienda est, donec satiati simus. Adde, velle Christum Dominum, qui ita orare docuit, meminisse nos incertitudinis vitæ nostræ, qui nescimus an crastinum visuri simus. Vide parabolam c. 12. S. Luc. v. 16. Et quia *non ex solo pane vivit homo, sed de omni verbo, quod procedit de ore Dei*, oportet nos quotidie orare pro pane & cibo spirituali animarum nostrarum, qui est verbum Dei lectum vel auditum, oratio, Sacramentorum, præsertim Eucharistiæ, perceptio, &c. quæ est *Panis vivus de cœlo descendens.*

Joan. 6.

I. Antequam finis huic Lectioni imponatur, quæram an licitum sit orare pro rebus temporalibus impetrandis?

R. Non est dubium quin id liceat; nam præterquam quòd Christus Dominus hic docuit *Panem nostrum quotidianum* postulare, etiam ipsi Sancti ejus nobis præbuerunt exemplum Jacob Gen. 28. Salomon Proverb. 30. ubi sic orabat: *Mendicitatem & divitias non dederis mihi; tribue tantum victui meo necessaria.*

Temporalia bona licèt à Deo petere.

I. Ad quem finem & qualiter petere debemus necessaria?

R. Non petimus illa, quasi directè spectantia ad Dei gloriam, uti spiritualia bona; sed velut necessaria, aut certè conducibilia ad illam promovendam; hinc fit quod illa postulemus sub conditione, si, & quatenus Deo benè visum fuerit illa nobis concedere; *Nam, quid oremus, sicut oportet, nescimus.*

Rom. 8.

Quocircà S. Aug. in sententiis, sent. 212. *Fideliter*, ait, *supplicans Deo pro necessitatibus hujus vitæ, misericorditer non auditur. Quid enim infirmo utile sit, magis novit Medicus quàm ægrotus.* Spiritualia autem bona absolutè & absque conditione petimus, quia verè & certò bona sunt, non tantùm uti ad Dei gloriam pertinentia, sed etiam uti saluti nostræ utilia, hinc prosequitur loco proximè allegato Augustinus: *Si enim id postulat quod Deus præcipit, & promittit, fiet omnino quod poscit: quia accipiet charitas, quod parat veritas.*

Pro temporalibus bonis orantes non semper exaudimur.

Vel breviter (quod in idem redit) ex mente ejusdem August. *petimus temporalia bona, non uti bona nostra, sed uti necessitates nostras.*

Ser. 2. de Sanctis.

I. Quomodò licitum est petere bona temporalia, cùm docuerit nos Christus Dominus verbo & exemplo illa contemnere?

R. Breviter dico licitum esse aliquibus bona temporalia in oratione petere, si eorum statui & conditioni congruant: petere inquam, eo modo quo diximus, id est, sub ea conditione, si eis futura sint utilia ad Dei gloriam promovendam, vel salutem procurandam.

Exempla.

I. Largitusne est Deus *panem quotidianum* petentibus?

R. Cùm in Capitulo generali Ordinis Minorum nihil esset edulii, pleni fide dixerunt: Eamus, & omnipotentem Deum deprecemur, qui 5000. hominum præter

Digitized by Google

fœmina & pueros in deserto satiavit: neque enim nunc minoris est potentiæ, aut misericordiæ, ut de ejus desperemus bonitate. Perstiterunt ita in oratione, donec de divina eis constitit voluntate. Hora igitur prandii, jussit S. Franciscus Fratres in refectorio discumbere. Quod dum faciunt, viderunt ingredi in triclinium viginti adolescentes egregios, succinctos, & expeditos ad serviendum, qui & ministrarunt panem, vinum, & omne genus obsonii necessarium recumbentibus numero quingentis: Finito verò prandio, inclinato capite, & salutatis Fratribus bini suo ordine exierunt è refectorio, admirantibus Fratribus, & Deum collaudantibus pro tanta in suos cura & benevolentia. *Ita Annales Minorum Luca Wadingi anno Christi* 1219.

Idem Romæ S. Dominico contigit ad S. Sixtum: cùm enim domi nihil esset cibi, jussit Fratres mensæ accumbere, illique benedixit: Et ecce ingressi duo Angeli specie elegantium juvenum, singulis Fratribus (erant enim centum) singulos candidissimos panes apposuerunt, unus à dextris, alter à sinistris, & submissis capitibus, disparuerunt. *Vita S. Dominici l. 3. c. 4.*

DE V. PETITIONE

CAPUT OCTAVUM.

LECTIO PRIMA.

Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

I. QUis ordo sive connexio hujus V. Petitionis ad præcedentes?

Connexio 5. petitionis cum præcedentibus.

R. Hactenus à Deo non solùm æterna & spiritualia bona, sed caduca, & quæ ad hanc vitam pertinent commoda petivimus: nunc verò precamur averti à nobis mala & animæ & corporis; & hujus & sempiternæ vitæ.

4. Pars Orat. Dominicæ.

Unde potest hic commodè assignari secunda pars Orationis Dominicæ, quæ in malis deprecandis versatur.

Mala sunt triplicia.

I. Quænam igitur mala in secunda hac Orationis Dominicæ parte deprecamur?

R. Triplicia mala secundùm tres postremas petitiones; nam mala quædam sunt maxima, alia mediocria, minima alia.

In triplici differentia.

Maxima & præcipua mala sunt peccata, quæ dicimus vulgo mala culpæ, quibus, à Deo summo bono separamur. *Peccata vestra diviserunt inter vos, & Deum vestrum.* Isai. 49. Hic petimus ab his malis eximi. Quàm grave malum sit peccatum, declaravimus supra p. 1. c. 12. l. 7.

Mediocria mala sunt tentationes, de quibus in sequenti petitione, id est, irritamenta & occasiones peccatorum, quæ à dæmone, mundo, carne proveniunt. Quæ quidem etsi peccata non sint, habent, nihilominùs plerumque magnam vim pelliciendi nos in ea, & hac ratione dicimus, quòd tentationes sint malamedia, sive mediocria; non enim minimum est malum, quod nos tanto discrimini exponit.

Malum igitur minimum est pœna temporalis.

Alii paulò aliter loquuntur, & dicunt deprecari nos mala prætorita, quæ sunt peccata; mala futura, id est tentationes; & mala præsentia, quæ sunt pœnæ, afflictiones, & incommoda, quibus in hac miseriarum valle circumcingimur.

I. Quid ergo agimus in quinta hac Petitione?

R. Petimus veniam ac remissionem omnium peccatorum: parati vicissim remittere, quod in nos alii peccaverint. Matth. 6. Luc. 6.

I. Quare peccata, debita vocantur, in his verbis: *Dimitte nobis debita nostra?*

Peccata debita vocantur triplici ratione.

R. Triplici de causa. *Primò*, quia quilibet homo peccans offendit Deum, atque ideò debitor illius est, ut ei pro irrogata injuria satisfaciat. Hoc sensu dixit Tertul. quod in Scripturis *debitum est delicti figura*, quia ejus videlicet effectus & progenies. *Secundò*, cùm lex divina præmium sui observatoribus promittat, pœnam vero sui prævaricatoribus intentet, ideò prævaricator debitor est ut pœnam exsolvat. *Tertiò*, quia quilibet ex nobis ad colendam animæ suæ vineam obligatur, & reddendos fructus bonorum operum Deo. Quare bonis operibus non insistens, Dei debitor est, quippe qui vetus Dominus istarum omnium vinearum existat, de quibus meritò requirit fructum.

I. Non potest ergò peccator de suo hanc debita solvere?

Mi-

Digitized by Google

Matth. 18. Luc. 7. Minimè, nam peccator in Euangelio comparatur servo, qui debebat Domino suo decem millia talenta.

I. Quid igitur aget peccator Deo tantopere obæratus?

Homo peccator quid agere debeat ut se debitis liberet. R. Optimum consilium est, ut in dies aliquoties magna cum demissione animi Deum ut dimittat nobis debita nostra, precemur; quæ non possunt nobis aliter dimitti quàm per merita Salvatoris nostri nobis applicata per media ab eo instituta. Cùm igitur oramus; *dimitte nobis debita nostra*; petimus ut gratiam nobis largiatur ritè dolendi de peccatis, & ea integrè confitendi, nec non pro ille dignè satisfaciendi, prout Sacerdoti visum fuerit. Quæ omnia sunt instituta media remissionis peccatorum à Christo, ab ejusque passione & morte vim, & efficaciam obtinentia.

I. Qua ratione asseris, quòd peccatum sit tantum tamque enorme debitum?

Peccatum est ingens erga Deum debitum. R. Ratio à priori est, quòd sicut Deus est summum bonum, ita peccatum, quod divinæ bonitati repugnat, est summum malum. Crescit enim magnitudo offensionis, ex magnitudine personæ offensæ: quo enim persona offensa est dignior, eo injuria est gravior. Si ergo persona sit infinitæ dignitatis, peccatum quoque malitiam quodammodò infinitam habebit. Hinc fit ut nulla pura creatura pro peccato mortifero ex æquo satisfacere possit, immò nec omnia Sanctorum opera, vel unum peccatum valeant compensare; ideoque ad satisfaciendum ex æquo pro peccato, necesse fuit Filium Dei incarnari & pati, uti passim docent Patres. Plura de peccati enormitate p. 1. ad Articulum decimum Symboli.

I. Mirum valde est, quòd peccator tanto ære gravatus securè somnum capere possit?

In vita ejus. R. Non satis poterat mirari S. Thomas Aquinas quo pacto posset animo esse hilari aut securo qui in peccato mortali statu versaretur. Et verò quis securè dormiat habens serpentem in sinu.

Deus facilè indulget peccata. I. Estne Deus paratus, facilis, & promptus ad ignoscendum peccata, adeoque ad remittenda debita?

R. Promptissimus, uti è sacris Litteris, & exemplis demonstrari potest. Exempla à Scripturis. Ezech. 18. & alibi. Huc referenda est parabola Prodigi Luc. 15. Exempla etiam Davidis 2. Reg. 12. & Psal. 31. Publicani; fœminæ in adulterio deprehensæ; Mariæ Magdalenæ; latronis, quos, ut pœnituerunt, statim ulnis misericordiæ suæ divina Clementia amplexata in gratiam recepit. Vide etiam & mirare latitudinem cordis, & abyssum charitatis Christi, qui fratri peccanti septuagesies septies ignoscì voluit. Si enim nos homunciones tantæ vult esse charitatis, & liberalitatis, quantam ejusdem in ipso abyssum contineri existimabimus? Matth. 18.

His adde; Cùm Dominus in hac ipsa oratione jubeat peccantes quotidiè veniam petere, (hanc enim orationem debere esse quotidianam apertè significat quarta petitio, panem nostrum quotidianum) satis declarat Deum paratum semper & quotidie peccata ignoscere. Si enim unquam viscera misericordiæ suæ claudoret Deus, illuderet nobis Christus, docens petere quotidie, quod ille non vellet quotidie dare.

Itaque hac petitione Dominus salubriter nos memores esse voluit infirmitatis, peccatorum nostrorum, ne efferamur; & paternæ misericordiæ, ne quando desperemus.

I. Estne etiam hæc justorum oratio; *Dimitte nobis debita nostra*?

R. Planè, omnium. *Nam omnes peccaverunt, & egent gratia Dei*, atque peccatorum remissione. Uti palam Scripturæ fatentur. Vid. Ps. 13. *Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum à peccato*? Et apud S. Joannem: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus; & veritas in nobis non est*. Rom. 3. Eccli. 7. 1. Joan. 1.

Immò ex hoc loco sumunt SS. Hieron. & August. argumentum contra Pelagianos, quòd nemo vivat peccati expers, quandoquidem hæc oratio pro omnibus instituta sit; omnibus, inquam adoptionis filiis, qui non solùm humiliter, sed etiam veraciter dicunt: *Dimitte nobis debita nostra*.

I. Remittuntur ergo peccata per hanc Orationem Dominicam?

R. Remittuntur.

I. Mor-

I. Mortaliane, an venialia tantùm?

R. Etiam mortalia & venialia eo sensu quo suprà quæstiuncula 6. exposuimus. Omnia enim & singula peccata impediunt nobis aditum in regnum cœlorum, quod petiimus advenire nobis in 2. petitione.

Pro majori explicatione, dico; Quod nullorum peccatorum absque sanguinis effusione agni immaculati Christi, fit remissio. Roman. 3. Ephes. 1. 2. Joan. 1. Quando ergò dicimus quòd Oratione Dominica impetramus peccatorum remissionem, intelligimus id cum sanguinis & mortis Christi merito, hoc modo: Quod nobis meretur peccatorum remissionem, est Sanguis Christi indubiè, uti ex prælegatis Scripturis constat; Verùm, Oratio, Pœnitentia, & alia ejusmodi ad eam disponunt, & nobis conciliant tatenus, quia impetrant nobis hujus Sanguinis salutarem participationem & Dominicæ Passionis communicationem in Sacramentis & mediis à Christo Domino institutis. Vide S. Augustl. 19. cont. Faust. Manich. c. 7. quod declarat simili: Quemadmodum, inquit, ubi de mandatorum Dei observatione agitur, ista duo semper jungenda sunt, gratia Dei, & liberum hominis arbitrium; pari modo ubi agitur de reconciliatione cum Deo, hæc simul connecti debent, Christi Domini mors, & passio, & nostra oratio, pœnitentia, &c. Sicut enim liberum hominis arbitrium absque Dei gratia nihil potest aut valet: & in bonorum operum exercitio primas habet gratia Dei, subsequiturque liberum arbitrium; eo modo in hominis cum Deo reconciliatione primas habet Christi Passio, secundas Oratio.

Peccatorũ remissio per Orationem Dominic. qualiter obtinetur.

Simile.

LECTIO II.

Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

I. QUid sibi volunt hæc verba: *Sicut & nos dimittimus, &c.*

R. Illud (*Sicut*) dupliciter intelligi potest; nam & similitudinis vim habet, cùm videlicet à Deo petimus, ut quemadmodum nos injurias & contumelias remittimus iis à quibus læsi sumus, sic ipse nobis peccata condonet, quasi diceremus: Dimitte nobis Domine, dimidiatè & imperfectè peccata nostra, sicut nos dimidiatè & imperfectè condonamus proximo injurias, & offensas: vel, sicut nos non condonamus ex animo, vel omninò non condonamus; ita tu quoque noli nobis dimittere ex animo, vel omninò non dimittas nobis delicta nostra. Vel, sicut tu scis Domine nos proximo condonare ex animo & integrè, ita tu nobis perfectè & integrè *dimitte nobis debita nostra.*

Est præterea hæc vocula (*sicut*) conditionis nota, ut sit sensus: Condona nobis peccata; si nos proximo remittimus: non condones, si non dimittimus. Vide parabolam Matth. 18. n. 23.

I. Quare voluit Christus Dominus huic petitioni conditionem adjici *Si*, vel, *sicut dimittimus &c.*

R. Quia remissio peccatorum, quam nos hic petimus, tanti est, ut non debeat nobis tam liberaliter absque aliquo onere vel conditione donari. 2. Ut sciamus quam facilè possimus Dei misericordiam & peccatorum remissionem consequi, sola nimirùm condonatione injuriarum & offensarum à proximo illatarum, quæ à bona & benè dispositа voluntate merè dependet.

I. Dicunt homines sæculares, vilis & abjecti animi esse non exigere offensarum vindictam?

R. Talibus misericordiam inclamaturis respondebit Dominus: Tu in primis odisti misericordiam, & quomodo vis ut misericordiam tibi impertiar? Vilis & abjecti animi existimasti misericordiam tribuere: & petis ut tibi indulgeam, qui animo sum excelsissimo, & planè regio; Egregia est, & ad rem hanc appositа Lex in Cod. Theodos. *Si quis Imp.* maledixerit.

I. Non dimittet igitur nobis Deus peccata, si debitoribus non dimiserimus debita?

R. Certissimum est quòd non, disertis enim verbis, id asserit Christus Dominus: *Si non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Matth. 6.

I. Habesne exemplum quo declares periculosum esse non parcere illis à quibus injuriam accepimus?

R. Habeo. In tempore illo erat Presbyter quidam Antiochiæ, Sapricius nomine, Exempli

Sur. Invit. S. Nicephori 9 Febr. ex Metaphr.

mine, cui ſumma & fraterna quædam familiaritas intercedebat cum homine quodam laico Nicephoro, adeò ut numquam contracta à teneris unguiculis amicitia interrumpi poſſe videretur. Verùm enim verò ſceleratiſſimus humani generis hoſtis, cùm ſuprema inter eos pax maximè vigeret, tam acerbo alterum in alterius perniciem odio concitavit, ut ſe mutuo colloquio uterque indignum reputaret. Cumque longo tempore hoc modo capitali inimicitia disjuncti eſſent, Nicephorus ſalutari dolore compunctus amicos quoſdam ſubornavit, qui ei à Sapricio veniam impetrarent: Sed Sapricius mente prorsùs in ſcelere obdurata, precantes à ſe repulit, neque ulla ratione cum Nicephoro in gratiam redire voluit. Unde non mediocriter turbatus Nicephorus alios atque alios ſecundò & tertiò viros prudentiæ & pietatis opinione præſtantes ad eum deſtinavit, ut aliqua ſaltem ratione viderent qui odium extinguerent, & animos disjunctos ad pacem & priſtinam amicitiam revocarent. At verò cùm neque amicorum preces, neque Nicephori per eas obteſtationes Sapricium ullo modo inflectere poſſent. Nicephorus amore divino vehementius inflammatus, ſupplex ad eum properavit, & magna humilitate ſe ad pedes ejus abjiciens, per Chriſti Sanguinem eum rogavit, ut illatam injuriam condonaret, & tam graves inimicitias tandem aliquando deponeret. At Sapricius ſumma cum indignatione ſupplicem à ſe repulit, & in eadem animi peſte pertinaciter perſeveravit. Hæc cum fierent, repentè ſæva tempeſtas Antiochiæ exorta res Chriſtianorum in ſummas anguſtias adduxit: fuitque inter alios Sapricius in vincula conjectus, & Præſidi oblatus, à quo de nomine & conditione interrogatus, voce conſtanti, & præclaro etiam Martire digna ſe Sapricium dici, & non modò Chriſtianum, ſed etiam Chriſtianorum Sacerdotem eſſe reſpondit. Cui Præſes: Noſti, inquit, Auguſtos noſtros, & Sinium Romanorum Dominos Valerianum & Gallum præcepiſſe, ut qui Diis immortalibus ſacrificare renuit acerbiſſimis ſupplicijs afficiatur? Cui intrepidè Sapricius reſpondit: Nos Chriſto Deo cœli, terræque Domino jugiter ſacrificamus.

Obſtinatio Sapricii.

omnes autem Dii veſtri, gentium dæmonia, opera ſunt manuum hominum; neque ullum in calamitate refugium præſtare poſſunt. Præſes, his auditis, ira vehementer commotus juſſit eum in cochleam projectum immaniter torqueri, quod tormenti genus acerbum ſanè & crudele Sapricius tam invicto animo pertulit, ut Præſidi etiam inſultaret, dicens: Corpus tu quidem hoc excarnificare potes, animæ autem meæ, quæ in manibus Chriſti Jeſu eſt, poteſtatem nullam habes. Tum improbus Judex, cùm videret eum ſuppliciis ſuperari non poſſe, capitis eum condemnavit. Accepta itaque Martyrii ſententia Sapricius lætus ad palmam egreſſus eſt. Quod cùm audiſſet Nicephorus, iterum ei ſupplex obviam properavit, orans atque obſecrans, ut priſtinæ conſuetudinis memor, ſibi, ſi quid peccaſſet in eum, ignoſceret. Sed Sapricius cordis ſui malitia obcæcatus, vultu eum averſatus eſt; at Nicephorus de ſalute proximi ſui magis ac magis ſollicitus, alia iterum via obviam ei proceſſit, cum lacrymis eum obteſtans per ſacroſanctum nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti, pro quo vitam & ſanguinem profundere non dubitabat, ut amicum ſupplicem, & peccatum ſuum agnoſcentem in gratiam reciperet. Sed Sapricius nullis lacrymis & precibus conceptum odium deponere voluit, neque unquam Nicephorum ſupplicantem & lacrymantem verbulo uno dignatus eſt. Interea cum hoc modo ventum eſſet ad certaminis locum, in quo propter confeſſionem nominis Chriſti, cœleſti corona donandus erat, lictores eum genua flectere juſſerunt, ut jam latam capitis ſententiam exciperet. Tum Sapricius conturbatus. Quare, inquit, capite plectar? Reſpondent lictores: quia ſpreto Imperatorum invictiſſimorum mandato, Diis noſtris ſacrificare noluiſti. Hæc cùm audiſſet miſer ille, ſupplex ipſis lictoribus factus eſt, qui tanta fortitudine acerbiſſima jam ante ſupplicia contemſerat, & ſe paratiſſimum ad Dijs ſacrificandum eſſe dixit: Hoc fuit odii illius inveterati fructus, hæc merces iniquitatis. Hoc juſtum Dei judicium, ut ei fores regni cœlorum clauderentur, qui viſcera ſua ſupplicanti Fratri duris & immiſeri-

Odii inveterati peſſimus fructus ut ex confeſſo faciat apoſtatam.

Digitized by Google

fericors clauserat. At non is animus Nicephori: Cernens enim Fratrem suum in barathrum perditionis æternæ jam præcipitatum, ingentem lacrymarum vim pro eo ad Dominum fudit, orans atque obsecrans Sapricium, ne tanta se perfidia inquinaret. O Frater, inquit, quid facis? ubi mens, ubi ratio, ubi invictum illud animi tui robur, quo tyrannum, ejusque minas jam ante vicisti? Quid tu illam Coronam cœlestem, illam victoriæ palmam, quam tot, tantisque tormentis hactenus acquisivisti, uno momento perdere decrevisti?

Cùm hæc nullum apud Sapricii animum, fraudibus dæmonis & propria malitia devictum, pondus haberent, Nicephorus facibus Divini amoris inflammatus, magna voce in medium profiliens exclamavit: *Ego sum Christianus. Credo in Dominum Jesum Christum quem ille negavit. Me ergò jam pro ipso ferite.* Lictores tantam audaciam admirati, obstupuerunt, missoque confestim ad Præsidem nuncio significarunt Sapricium quidem mortis metu perterritum Christum negasse, atque ad Diis sacrificandum paratum esse, sed alium quendam Nicephorum nomine, majoris constantiæ, & virtutis virum ultrò se ad mortem pro Christi gloria offerre. His auditis Præses eum Sapricii supplicium subire jussit. Lictores ergò audita Præsidis sententia, Nicephorum liberè, & constanter Christum Jesum profitentem, & summo gaudio exultantem capite truncarunt.

Aliud non valdè absimile vide apud Cantip. in lib. apum c. 18. p. 2.

I. Si quis ergo damno me affecerit in bonis corporis, fortunæ, honoris, non potero jure agere, & Judicis operam implorare?

Qualiter nos habere oporteat, dũ judicio cõtendimus.

R. Hoc minimè dicimus. Fas enim est sua jure repetere. Solùm id cavendum est, ut dum jure agimus, injuriam non faciamus, id est, ut non alamus inimicitias, rancorem, odia, aut privatæ vindictæ modos excogitemus, contenti, eo quod nobis jus, & Judex definierint, aut attribuerint.

I. Quibus rationibus flectendi sunt hominum animi ad lenitatem, & condonandi promptitudinem quam hic Deus exigit?

R. 1. Sint Parochis in promptu divina oracula Scripturarum, in quibus audire licet imperantem Deum inimicis ignoscendum. 2. Prædicent id, quod verissimum est, magno esse argumento hominibus eos esse Dei filios, si facilè remittant injurias, & inimicos diligant ex animo; Elucet enim in eo quòd inimicos diligimus, similitudo quædam cum parente Deo, qui sibi inimicissimum & infestissimum genus humanum Filii sui morte ab æterno exterminio redemptum reconciliavit. Imperium Christi est, quod recusare non possumus sine summo dedecore & pernicie: *Orate pro persequentibus & calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est.* Matth. 5.

Quibus rationibus ad lenitatem flectendi animi destinati.

I. Quid dicis de iis, qui sunt quidem bonæ voluntatis in proximum, sed tamen perfectam illam oblivionem injuriarum non assequuntur?

R. Hic Catechistæ contraria studia sive pugnas carnis & spiritus explicabunt: quod illius sensus proclivis sit ad vindictam, hujus ratio propensa ad agnoscendum. Quare saluti minimè diffidendum esse demonstrabunt, reclamitantibus & adversantibus rationi, corruptæ naturæ appetitionibus; immò rixas ejusmodi & turbas carnis magnam ad merita accessionem facturas, modò spiritus perstet in officio & voluntate remittendi injurias, proximumque diligendi.

Pugna carnis & spiritus non nocet, si spiritus promptus est ad remittendã injuriam.

I. Cùm intelligamus & certò sciamus debere nos conterere injurias oblivione voluntaria, & eos diligere, qui læserunt, qui sciemus id nos pro viribus fecisse, præsertim cùm universam memoriam injuriarum nobis illatarum exhauriri non posse sentiamus?

R. Magnum & evidens istius argumentum erit, si ex animo Deum deprecemur, ut proximo illatas nobis injurias dimittat.

I. Estne utile inimicis libenter parcere?

R. Ita, prout ex subjecto patebit exemplo.

Nostra hac tempestate à viris fide dignis accepi mirum hoc: Vidua erat unicum habens filium illustrem & heredem multorum bonorum. Hunc occidit inimicus ejus, & continuò se abscondit: Cumque à Prætore conquireretur ad necem, novit mater filii mortui eò Prætorem ire velle, ubi se abdiderat occisor filii sui; & in corde etiam materno valuit tantum dilectio Dei, ut decreverit filii occisorem libera-

Ofor. to. 1. conc. ser. 6. post cineres.

Exemplũ.

Digitized by Google

berare, quod & fecit, mittens ei equum & pecuniam, monensque fugam. Quod cùm feciſſet, ingreſſa eſt Oratorium ſuum, & pro filii anima oravit. Cui oranti aſtitit Filius luce ornatus, Matremque ſic affatus eſt: Cùm inimico pepercisti & pro me oraſti, Mater mea verè effecta es pluſquam cùm me genuiſti; Inſigni enim tua charitate & oratione à Deo obtinuiſti veniam omnium meorum peccatorum, & indulgentiam conſecutus ſum multorum annorum qui mihi reſtabant in Purgatorio exſolvendi: ſicque in Matris oculis cœlum aſcendit: tantùm valet apud Deum oratio poſt dimiſſas injurias.

Aliud. Oravit aliquando Deum Eliſabeth Ungariæ Regis filia, ut ſingulos qui eam injuria affeciſſent, afficeret Deus ſingulari aliquo beneficio, ut injuriæ beneficium reſponderet, divinumque ad eam factum reſponſum, numquam orationibus ſuis Deo ſic placuiſſe, ac tunc, pro eaque oratione univerſorum peccatorum remiſſionem ei concedi. *Avila in Epiſt. 6.*

I. Quandonam ignoſcendum eſt inimicis?

Epheſ. 4. R. Statim, & nulla interpoſita mora, dicente Apoſtolo: *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram.*

I. Habeſne exemplum cujuſpiam qui ità egerit?

Exemplū. Sur. to. 1. in vit. S. Joan. Elemoſynarii ex Metaphr. Habeo. Cùm Joanni Patriarchæ accidiſſet, ut nonnihil propter juſtitiæ zelum adversùs Patricium quendam commotus fuiſſet, adveſperante jam die, per unum ex ſuis Presbyteris ei mandavit, dicens: Sol eſt jam in occaſu, Vir maximè venerande. Ille autem compunctus ſtatim ad Sanctum ſe contulit, quem Sanctus amicè excepit, & complexus eſt.

I. Malène agunt, qui cùm nondum animum inducere poſſint, ut obliti injurias amentinimicos, Sacramenta frequentant, aut ſacrificium Deo offerunt?

Matth. 5. R. Haud dubiè, non enim implent præceptum Domini dicentis: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adverſum te: relinque ibi munus tuum ad altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.*

I. Habeſne exemplum alicujus Sancti, qui hoc Chriſti præceptum exactè ſervavit?

R. Ita. Ille idem S. Patriarcha de quo in proximo exemplo, cùm aliquando incruentum offerret ſacrificium, ea ipſa hora in qua ſacrum velum aufertur à ſanctis donis, recordatus ejus, qui odium in eum conceperat, & memor præcepti Dominici, quod jubet quidem dimittere donum ante altare, procedere autem priùs ad fratris reconciliationem, & tunc donum offerre; ſignificat Diacono ut connexam reſumat petitionem, & ſæpè dicat, donec ipſe redierit. Ipſe autem egreſſus eſt ab altari, & mittit magna celeritate ad ſe vocans illum Clericum, qui quidem mox aderat: Sanctus verò procidit ad ejus pedes, veniam poſtulans. Deindè ille, qui priùs fuerat inſipiens, videns hoc ſacroſanctum caput projectum ad ſuos pedes, fuit ſtatim fractus animo, timens ignem de cœlo, & quæ illinc mittuntur fulmina. Ipſe quoque pronus cadens, petit ab eo veniam. Beatus autem Joannes: Deus ambobus, inquit, agnoſcat, fili mi. Deindè eum quoque ſecum aſſumit, & cum gaudio, & cum quanta dici non poteſt voluptate aram ingreſſus, tunc auſus eſt Deo dicere cum fiducia: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Abhinc ergo fuit hic Clericus adeò modeſtus & moderatus, ut viſus ſit dignus qui ordinaretur Presbyter. Exemplo Ex Leontis Metaphr. Sur. tom. 1. 22. Jan.

I. Eſtne magni meriti apud Deum facilè remittere offenſas, & gratis condonare injurias?

R. Eſt maximi, ut ex ſequenti exemplo patebit. Exemplū.

Monachus quidam totum ſuæ profeſſionis tempus enegerat ſatis negligenter & otiosè. Ad extrema vitæ per ægritudinem deductus, nullam præ ſe fert, nec in ipſa quidem ultima vitæ periodo ſollicitudinem aut anxietatem. Cæteri fratres mirantur, & ex eo ſciſcitantur, undè tanta ei fiducia, cùm alioqui notatus ſit vitam duxiſſe ſatis diſſolutam, & parum diſciplinatam? Quibus ille: Verùm eſt, inquit, quòd non ita exemplariter vixi, ſicut oportuiſſet me facere; attamen ex quo profeſſionem religionis emiſi, apud me firmiter ſtatui neminem unquam judicare, neque de aliquo vindictam pro qualibet injuria ſumere, quòd & exactè ſervavi; unde peccatorum meorum Ex Anaſt. Baron. to. 8. ann. 592.

cata-

Digitized by Google

catalogum ipsi Angeli, vidente me laceraverunt, postquam orassem ad Dominum, ut promissa sua in me compleret, *Nolite judicare, & non judicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini.* Et hæc est, ut inquit, tota ratio fiduciæ & tranquillitatis meæ. Quibus dictis mortuus est, relicto apud Fratres sui bono odore.

I. Expediretne illis qui appetitum vindictæ adhuc retinent, ut hanc clausulam, *sicut & nos &c.* Orationi Dominicæ detraherent?

R. Minimè. Nam quisquis vivus è Fidelium numero, preces has facit totius Ecclesiæ nomine, in qua pios aliquos esse necesse est, qui debitoribus, ea, quæ hic commemorantur debita, remiserunt.

B. Virgo poterat dicere: Dimitte nobis debita nostra, quo sensu.

Hac ratione Beatissima Virgo Maria, quæ ab omni peccati labe pura extitit, dicere poterat hanc Orationem Dominicam, & in particulari hæc verba: *Dimitte nobis, &c.* hoc nimirum sensu: *nobis*, id est, peccatoribus qui nobiscum sunt in Ecclesia.

Accedit altera ratio: petimus enim hic & veniam peccatorum, & donum veræ pœnitentiæ; petimus facultatem intimi doloris; postulamus, ut à peccatis abhorrere, & illa Sacerdoti verè ac piè confiteri possimus. Itaque cùm necesse etiam sit parcere iis, qui damnum aut malum aliquod dederint, cùm ut nobis Deus ignoscat, precamur, simul oramus ut largiatur facultatem reconciliandi nos illis, quos odimus. Quare cohortandi sunt illi, de quibus quæris, ad frequentem orationis usum quo à parente Deo postulent, ut sibi det eam mentem, ut iis qui læserint ignoscant, & inimicos diligant.

I. Quibus similes sunt illi, qui nolentes proximis ignoscere, indignos se reddunt, quibus parcat Deus?

Matth. 18. R. Similes servo illi nequam, qui remisso sibi à Domino debito decem millium talentorum, noluit proximo ipse dimittere centum denarios.

DE VI. PETITIONE

CAPUT NONUM.

LECTIO PRIMA.

Et ne nos inducas in tentationem.

I. QUid continet sexta petitio?

R. Petimus in hac tanta vitæ imbecillitate, divina virtute fulciri, ne quocumque modo tentationi succumbentes, peccato consentiamus. S. Tho 2.2. q. 83. art. 9. in c.

I. Cur, postulata peccatorum venia, continuò Christus vult nos etiam orare, ne in tentationem inducamur?

Connexio hujus petitionis cum præcedente.

R. Optimus est ordo petitionis hujus sextæ post antecedentem quintam. Nam ibi veniam delictorum, quæ sunt maxima mala (uti nuper diximus) postulabamus; hic divinum præsidium contra tentationes malum utique mediocre imploramus.

Nota igitur, eo magis humani generis hostis omnes adversus eos, qui accepta peccatorum venia, volunt in Christo piè vivere, artes excogitat, omnes machinas parat, quo, studio majori incensos, videt adhibere Deo cultum & venerationem, totosque pendere ex paterna ejus voluntate, ac providentia: sic, ut verendum sit, ne labefactata & mutata sententia, rursum in vitia dilabantur, longèque fiant deteriores, quàm antea fuerint. Quare nobis à Christo Domino datum est hujus petitionis præceptum, ut quotidie nos Deo commendemus, ejusque paternam curam & opem imploremus, ne si deseramur à divino patrocinio vaferrimi hostis laqueis irretiti teneamur. Sap. c. 8. l. d. sub init.

I. Debetne igitur tentatio inter mala recenseri?

R. Debet quatenus nimirum in aliud malum majus, videlicet peccatum, inducit, nisi divino præsidio muniti fuerimus. Vide Aug. l. 10. confess. c. 28.

I. Quid est tentatio, & quando censes nos tentari?

R. Censeo tunc nos tentari, quando ad peccatum sollicitamur, aut quocumque tandem modo excitamur.

I. Tentatne ergo Deus?

R. Minimè. *Deus enim intentator malorum est, ipse autem neminem tentat.* Jac. 1.

I. Cur

Digitized by Google

I. Cur igitur sic oramus: *Ne nos inducas in tentationem*?

Augustin. ep. 178. tr. 53. in Jo. Enchir. c. 100.

R. Deus dicitur certo modo nos inducere in tentationem, quando permittit nos tentatione vinci, quando deserit, vel non adjuvat, per efficacia auxilia. Quo enim dirigente stamus, eo manum subtrahente labimur.

I. Quis ergo nos tentat?

Tres humani generis hostes.

R. Tres communes humani generis hostes, Mundus scilicet, Caro, Diabolus. Mundus quidem proponendo vanitatem, Caro voluptatem, Diabolus iniquitatem.

I. Quandonam diabolus in particulari nos tentat?

Diaboli tentationes.

R. Quando suggerit nobis superbas cogitationes; quando aliis nos ipsos præferimus, quando nos meliores, doctiores, sanctiores, perfectiores aliis reputamus. Ipso auctore concipimus & alimus odia, vindictæ appetitus; dæmone rursum agente, subintrant in animos nostros blasphemiæ & infidelitatis nostræ nefandæ cogitationes. A diabolo sunt inobedientia, pertinacia, protervia.

I. Unde alias sciemus, quod à mundo tentemur?

Mundi tentationes.

R. Si nimio ambitu affectamus honores, opum ampliationem: per fas perque nefas suprà alios extolli, & in istam rem lites interdum malè fundatas suscipimus, si ære alieno nos gravamus, & debita contrahimus, ut magnifici appareamus: & ad aliquem statum aspiramus, vires nostras excedentem, ut idonei, ut prudentes, ut admodum sufficientes apud homines audiamur.

I. Quandonam Caro tentat?

Gal. 5. Carnis tentationes. Rom. 7.

R. Quando *concupiscit adversus spiritum*, quando suggerit nobis voluptates illicitas, quando *aliam legem ponit membris nostris repugnantem legi mentis nostræ, & captivantem nos in lege peccati, quæ est in membris nostris.*

I. Tentatne nos etiam dæmon per mundum & carnem?

R. Ita. Ipse undequaque comparatis armis bellum movet.

I. Magnone studio id agit diabolus, ut hominem tentet?

1. Pet. 5.

R. Maximo. Uti scribit S. Petrus: *Adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret.* Et fugatus adeo pugnare non cessat, ut *septem alios spiritus nequiores se assumat* ad prælium redintegrandum: imò subindè legionem integram, ut Marc. 5. & Luc. 8. legimus. Matth. 12.

I. Cur tam immane bellum contra homines movet diabolus?

Ira diaboli in homines 4. causæ.

R. Ob quatuor potissimum causas; Prima est odium Dei quo ardet, ne scilicet Deus à nobis honoretur; Deus, inquam, qui illum damnat & punit in gehenna. Secunda causa iræ diaboli in homines, est invidia, quæ maximè spectat illuc, ut nos cœlesti hæreditate, à qua ignaviter ipse excidit, privet. Hinc primum nostrum statim aggressus est parentem, ut meritò dixerit Sapiens: *Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum.* Diabolus (ait Augustinus ad Julian.) Doctor mendacii, ipse est adversarius effectus generis nostri, inventor mortis, superbiæ institutor, radix malitiæ, scelerum caput, Princeps omnium vitiorum, persuasor turpium voluptatum. Hinc ergo cùm primum hominem à Deo factum Adam Patrem omnium nostrum intueretur pudicitia, temperantia, charitate, immortalitate vestitum, æmulus atque invidus tantam beatitudinem hominem terrenum accepisse, quam ipse, dum esset Angelus, per superbiam agnoscit se amisisse: invidit statim insatiabilis homicida, Adam expoliavit, & nos interemit.

1. Odii Dei. Gen. 3. Sap. 2.

2. Malitia diaboli & invidia in hominem.

Tertia causa, scilicet superbia diaboli, qua tumet, manifesta est. Voluit enim ab initio similis esse Altissimo; & modò etiam per peccatum toti mundo dominari cupit, omnesque sibi similes reddere. Hoc est quod ait Paulus: *Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus Principes & potestates, adversus mundi rectores, tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.*

3. Superbia ejus. V. Gat. in Past.

Quarta denique est ambitio, qua excæcatus voluit à Christo Domino adorari. Matth. 4. & in idolis tanquam Deus haberi & honorari, nititurque etiam quotidie, ut ei tanquam Domino honos & reverentia à nobis exhibeatur, suggestionibus ejus obediatur, & Christi Domini servitus per infamem apostasiam deseratur.

4. Ambitio.

I. Quos potissimum tentat diabolus?

R. Contra illos maximè sævit quos ad pœni-

Digitized by Google

pœnitentiæ, vel emendationis vitæ, vel sanctioris instituti propositum, conversos videt. Pharao tunc maximè filios Israel duplicato labore oppressit, quando ex Ægypto commigrandi consilium ceperunt.

Typus. Nascentem virtutis sobolem interficere studet, ut Herodes Christum parvulum; mori pristinis vitiis, pravæque consuetudini absque dolore non potes. Novæ ædificia, & humorem adhuc suum, ac teneritudinem retinentia minimo negotio diruuntur.

Similia. Planta adhuc recens & novella levi impulsu è terra excutitur. Lucerna recens extincta, levi flatu reaccenditur. Pleni sunt sacri Codices, plena Ecclesiastica Historia insidiarum & conflictuum, quibus omni tempore Dei servos diabolus aggressus est. Lege historiam Job: & quæ à cacodæmone sustinuit prælia S. Antonius, aliique viri solitarii. Vide S. Greg. l. 32. moral. cap. 21. & l. 24. c. 13. Undè

Eccli. 2. benè monet Siracides: *Fili accedens ad servitutem Dei, sta in justitia & timore; & præpara animam tuam ad tentationem.* Vir enim Dei sapientia plenus (inquit

Serm. 1. de Quadr. c. 3. S. Leo) sciens studium religionis laborem habere certaminis, cùm prævideret pugnæ periculum, antè admonuit pugnaturum: ne fortè si ad ignorantem tentatio accederet, imparatum citiùs vulneraret.

I. Qui verò præcipuè à mundo & carne tentationem sustinent?

R. Qui adhuc mundo addicti sæcularem vitam & dissolutam vivunt: qui appetitus inordinatos frænare non didicerunt, abeuntes post concupiscentias suas,

Psalm. 31. *sicut equus & mulus quibus non est intellectus.*

I. Qua præsertim ætate cum tentationibus luctantur homines?

Omnis ætas tentationibus obnoxia. R. Nulla est hominis ætas à tentationibus vacua, quandoquidem teste Propheta: *Militia est vita hominis super terram.* Imò tunc maximè oppugnaris (ait Hieron.) Si te oppugnari nescis. Ordinariè tamen prima ætas gula; juventus luxuria; virilis ambitione, senectus pertinacia impetitur.

I. Quomodò agit dæmon, cùm tentare parat hominem?

Quatuor ætatum hominis propria vitia. R. More Ducum exercitus circumiens investigat & rimatur infirmiora loca, per quæ minore negotio possit irrepere; explorat nempè ad quæ vitia magis homo propendeat. Secundò verò ea parte objicit aliquid sensibus, ut passio excitetur, quam ipse pro viribus promovet interno motu: tum magno strepitu adhibitis omnibus machinis impetum facit, ut hominem multitudine hostium terreat. Hinc mundus, hoc est, quidquid mundus habet, insurgit, irrisiones sociorum, indignatio amicorum, exempla prava majorum, improba doctrina hæreticorum, prosperitas & commoda; adversitates & pericula: Indè dæmon ipse vitia extenuat, virtutumque nomine in præsenti negotio vestit superbiam, honestatem, avaritiam, providentiam, gulam, discretionem, iram, zelum, invidiam, justum dolorem, luxuriam, delectabilem recreationem, acediam, curam sanitatis appellitans, virtutes autem habitu vitiorum repræsentat.

I. Tentatne etiam nos Deus, ut in malum impellat?

R. Non erubuerunt id affirmare nostri temporis hæretici. At certè: *odit Deus omnes qui operantur iniquitatem.* Et: *Odio est Deo impius & impietas ejus.* Quomodò ergo ipse tentet & ad malum impellat? Itaque in tentationem inducere, aut ad peccatum impellere, proprium est dæmonis, nequaquam verò Dei. Suprà qu. 5. Psalm. 5. Sap. 14.

Nihilominus ex Scripturæ more, ut suprà monuimus, dicitur subindè Deus nos *in tentationem inducere*, quod nihil aliud est, quàm Deum vel tentationem permittere; vel à tentatione vinci finere. Itaque sensus hujus petitionis est; quem diximus superius. Quandoquidem hinc infirmitatem naturæ nostræ cognoscimus, & fragilitatem: inde verò fraudulentiam viresque dæmonis; precamur Deum ut non modò nos non permittat à tentatione superari, sed ut neque tum tentatione pulsemur, quando victoriam non relaturos nos videt. *Ne deserti ejus adjutorio, alicui tentationi, vel consentiamus decepti, vel cedamus afflicti.* Aug. ep. 121. Quo sensu dicimus Deus inducere tentationem?

LE-

Digitized by Google

LECTIO II.

De gratia necessitate ad vincendas tentationes.

I. Estne Dei gratia magnopere nobis necessaria ad vincendas tentationes?

R. Ita planè. Nam, *necesse est ut quo auxiliante vincimus, eo retrùs non adjuvante vincamur.*

I. Qui fit hoc?

Innoc. I. ep. ad Concil. Carthag.

R. Partim ex nostra infirmitate; partim etiam ex adversariorum nostrorum potentia. *Spiritus quidem* (diabolus) *promptus est, caro autem* (homo ex carne compositus) *infirma.*

I. Declara hoc, si placet exemplis?

Gratia Dei valdè nobis necessaria est ad vincendas tentationes. Exemplū. Matth. 26.

R. Exemplo nobis sunt ipsi Apostoli, qui cùm pleni viderentur sanctis propositis, & resolutione commorienti Christo Domino, instante ejus passione, *omnes relicto eo, fugerunt.* Et maximè Petrus, qui cum petra Ecclesiæ jam designatus esset, negavit tamen, detestatus est, & juravit quia non noviſſet hominem Christum; idque ad vocem unius ancillulæ. Si illi qui columnæ videbantur esse, nutant, quid de nobis homuncionibus fiet?

Sophron. prat. spir. c. 6.

Abbas Antonius Dux Monasterii Æliotarum, qui etiam illud ædificavit, narravit nobis de Abbate Theodosio, quod senex ipse, hæc de se ipso narrabat: Priusquam ad vitam solitariam transissem, facies in extasi aspexi virum quendam, cujus speciei claritatem Solis vinceret: hic tenens manum meam: veni, ait, quia pugnare, & luctari te convenit, & induxit me in theatrum plenum viris ex una parte candido amictu, ex alia verò, nigro vestitis. Cùm ergo injecisset me in theatrum, aspicio virum miræ magnitudinis Æthiopem, cujus caput turpissimum penetrabat nubes. Tunc ait ad me juvenis ille, qui mihi apparuerat: Cum hoc luctari te oportet. Ego qui aspectu viri illius proceri territus eram, tremere ac pavere cœpi, orabamque juvenem illum splendidum, qui me induxerat in theatrum dicens: Quis hominum mortali conditione & infirmitate circumdatus, cum hoc luctari posset? Non ipsum universum genus hominum, si in unum confluat: huic resistere valet. Ait autem ad me juvenis ille præclarus: Prorsùs cum illo te luctari opus est. Ingredere igitur cum omni alacritate, & fiducia: mox enim ut tu illum adorsus fueris, ego adjutor ero, tibique victoriæ coronam reponam. Ut ergo ad certamen sum ingressus, luctarique invicem cœpimus; continuò præclarus ille Judex nostri certaminis adfuit, mihique coronam dedit. Atque plebs illa obscura, Æthiopumque multitudo ingens ejulantes evanuerunt; pars verò reliqua candidatorum gratias illi, & laudes referebant, qui me juverat, & præclara victoria donaverat.

Pugnantes Dominus adjuvat.

I. Diabolus inimicus noster estne admodum potens?

R. Ita planè: dicit enim Apostolus: *Non est nobis colluctatio adversùs carnem & sanguinem, sed adversùs Principes, & potestates, adversùs mundi rectores tenebrarum harum.* Vide c. 41. Job.

Ephes. 6.

I. Velim istud aliquo exemplo mihi comprobes?

R. Dicebat Christus Dominus discipulis: *Ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum.*

Luc. 22.

Ex quibus licet intelligere, magnas esse hostium vires, invictum animum, immane in nos & infinitum odium, bellum etiam perpetuum eos gerere nobiscum, ut nulla pax esse cum illis, nullæ induciæ fieri possint. Quantum verò audeant, declarat satanæ apud Prophetam vox: *In cœlum ascendam.* Aggressus est primos hominum in Paradiso, in iisque mundum totum prostravit; adorsus est Prophetas, appetivit, (ut proximè vidimus) Apostolos; ne ipsum quidem Christi Domini os Sacro-sanctum erubuit. Itaque ejus inexplebilem cupiditatem & immensam diligentiam S. Petrus expressit, cum dixit: *Adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit quærens quem devoret.*

Isai. 10.

1. Pet. 5.

I. Quem usum habent exemplahæc omnia?

R. Ut discamus timere, & videamus quàmoperè egeamus divino adjumento, si nostræ imbecillitatis meminerimus. Si tales (inquit Chrysostomus) instructæ sunt acies, incorporales principatus, si mundi Domini, si spiritales nequitiæ adversum nos sunt: quomodo, dic quæ-

In c. 6. ad Ephes. in moral.

Digitized by Google

so, deliciaris? quomodo inermes vincere poterimus: Iste quisque sibi ipsi singulis diebus dicat, quando per fastum occupatur, quando per concupiscentiam, quando mollem vitam inconsultò ac frustrà quærit. Audiat Paulum dicentem: *Non est nobis colluctatio &c.* Et infrà; Conculcavimus diaboli potentiam, si peccata conculcaverimus: omnia dico temporalia, fastum, concupiscentiam, superbiam, omnes animi passiones. Ansam enim dant diabolo, divitiæ, pecuniæ, & vanæ gloriæ studium.

Qualiter diaboli potentia conculcanda.

Ergò recurramus ad Patrem nostrum cœlestem in tentationibus, dicamusque ei: *Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina. Esto mihi turris fortitudinis à facie inimici.* Præcipuè verò: *Et ne nos inducas in tentationem.* Ne derelinquas nos Deus salutaris noster. Tu enim *adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis.*

Psalm. 69.

I. Derelinquitne igitur nos Deus aliquando?

R. Ita, omninò.

Aug. decor. & grat. c. 11. & 12.

I. Quando, & quas ob causas?

R. Quando ipsi eum deserimus, non enim deseritur, nisi potiùs desertus. *Voluntate sua quisque deserit Deum* (inquit Augustinus) *ita ut meritò deseratur à Deo. Quis hoc negaverit? Sed ideò petimus, ne inferamur in tentationem, ut hoc non fiat: Et, si exaudimur, utique non fit; quia Deus non permittit ut fiat. Nihil enim fit, nisi quod ipse facit, aut fieri ipse permittit.*

L. 2 de bono perfev. c. 6. de corr. & grat. c. 16.

Ergò ut dilucidè, & breviter dicamus: Tunc Deum deserimus, quando ejus gratia non utimur, sed potiùs reproborum consiliis obaudimus, ad impiorum consortia nos adjungimus, sacra Confessionis, & Communionis remedia non adhibemus, officium nostrum nonnisi perfunctoriè admodum facimus, sive in audienda Missa, sive in auditione Verbi Dei, sive in oratione, &c.

Deserimus Deum quatione.

I. Qualiter ergo cum Domino Deo nos gerere oportet, ne nos deserat?

R. Humiliare nos oportet sub potenti manu ejus, & scire quantoperè indigeamus dexteræ cœlestis auxilio. *Deus* enim *superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Certè qui propriæ virtutis aut sapientiæ opinione inflatus tumet, non est de isto numero humilium. Si enim aliquid boni habes, at verò à te ipso non habes. *Gratia Dei depute quæcumque non feci peccata*, dicebat Augustinus in suis confess. & alibi: *nullum est peccatum quod fecit homo, quod non posset facere alter homo, si desit rector, à quo factus est homo.* Non est ergo quod aliis nos præferamus; aut ambulemus in magnis, aut in mirabilibus super nos, non enim possumus absque Dei auxilio hostibus nostris resistere. *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustrà vigilat qui custodit eam.* Vide Sanctum Augustinum l. 22. de Civitate cap. 23. E contrà, in vanum laborant inimici nostri, quamdiu in Dei cœli protectione commoramur.

Quid agendum ne deserat nos Deus. Jac. 4.

L. 2. conf. c. 7. he. 23. l. 10. hi. c. 10.

Ps. 126.

I. Imbecillisne est diabolus circa eos qui dextra omnipotentis Dei protegunt?

R. Planè. Non enim ipse, in tanta potentia & pertinacia, in capitali odio nostri generis, nec quantùm nec quamdiu vult, tentare nos aut vexare potest, sed omnis ejus potestas Deinutu, & permissu gubernatur. Notissimum est exemplum Job, de quo nisi diabolo dixisset Deus; *Ecce universa quæ habes, in manu tua sunt*, nihil ejus Satan attigisset. Contrà verò nisi addidisset Dominus: *Tantùm in eum ne extendas manum tuam*; ano diaboli ictu cum filiis ipse, facultatibusque concidisset. Ita autem alligata est dæmonum vis, ut ne in porcos quidem illos, de quibus scribunt Evangelistæ, non permittente Deo, invadere potuisset. Hæc est bona pars triumphi crucis Christi, qui alligavit fortem, & domum illius diripuit, uti dicitur Matth. 12. Vide Apocal. 20.

Job 1.

Matth. 8. Marc. 5. Luc. 8.

Exempla.

Idipsum edoctus per experientiam S. Antonius apud S. Athanasium in ejus vita cap. 6. & seq. prolixè declarat: diabolus, inquit, homo cruois, ut draco aduncatus à Domino est, ut capistro ligatus, & quasi mancipium fugitivum vinctus circulo, & labia armilla perforatus, nullum omnino fidelium devorare permittitur. Nunc miserabilis ut passer ad ludum irretitus à Christo est; nunc Comites suos quasi scorpiones & serpentes calcaneo Christianorum substratos gemit. Ille qui universa maria à se deleta plaudebat; ille qui orbem ter-

Quàm imbecilles per Christi Passionem effectus diaboli.

Digitized by Google

rarum manu sua teneri pollicebatur, ecce à vobis vincitur, ecce me adversum se prohibere non potest disputantem. Plura vide c. 20.

S. Hilarion S. Antonii discipulus in tantum exeso corpore, ut vix ossibus hæreret (inquit S. Hieron. in ejus vita) quadam nocte cœpit infautum audire vagitus, balatus pecorum, mugitus boum, planctus quasi mulierum, leonum rugitus, murmur exercitus, & rursus variarum portenta vocum, ut antè sonitu, quàm aspectu territus cederet. Intellexit dæmonum ludibria, & provolutus genibus, Christi crucem signavit in fronte: talique armatus casside, & lorica fidei circumdatus, jacens fortius præliabatur, amodò videre desiderans quos horrebat audire, & sollicitis oculis huc illucque circumspicions: cùm interim ex improviso splendente Luna cernit rhedam ferventibus equis super se irruere: cumque inclamasset Jesum, antè oculos ejus repentino terræ hiatu pompa omnis absorpta est. Tunc ille ait: *Equum & ascensorem projecit in mare.* Et: *Hi in curribus & hi in equis: nos autem in nomine Dei nostri magnificabimur.*

Cant. Moysis. Psalm. 19.

I. Estne ingens numerus dæmonum nos tentantium?

R. etiam ingentissimus; dicit enim S. Hieronymus: *Hæc est omnium Doctorum opinio, quod aer iste qui cœlum & terram medius dividens, inane vocatur, plenus sit contrariis fortitudinibus,* puta dæmonibus. Adeò quod si corporei essent, lumen Solis ab oculis nostris suæ multitudinis opacitate planè tollerent. Illi in aere hoc sæpè procellas, turbines, fulmina, tonitrua, aliaque meteora miscent & efficiunt, ut frugibus, bestiis, & hominibus noceant. Iidem in terra hac æstus, sterilitates, morbos, pestes, inundationes, bella, aliasque clades conciant: illi denique homines assiduè ad gulam, libidinem, iram, fastum, omniaque vitia sollicitant & impellunt; ita ut meritò ad excubias; & arma excitari debeamus, ut tanto hosti resistamus. Athanasius in vita S. Antonii.

In c. 6. ad Ephes. Ingens numerus dæmonum.

Eorum in hoc mundo occupatio.

I. Sentne multæ & variæ hujus tentatoris artes, æstus, & doli?

R. Plurimi: vidit enim aliquando idem Beatus Antonius mundum universum retibus plenum quibus perfidus ille venator animas illaqueat: & Scriptura monet, quòd omnes creaturæ factæ sunt *in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium.* Cautè igitur ambulandum est, sapienterque despiciendum ubi pes figatur, ne in retia injiciatur. Hanc retium multitudinem in tres classes distribuit S. Joannes Evangelista: *Omne*, inquit, *quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.* Vide Bellarm. l. 2. de gemitu columbæ c. 12.

Vide S. 1. de exhort. Mart. Sap. 14.

1. Joan. 2.

Æstus dæmonū plurimi.

I. Ad quid potissimùm nititur diabolus, ut nos per tentationes vincat, & supplantet?

R. Hoc ipsum primùm curat, ut arma quibus vincitur, nobis eripiat.

I. Quænam sunt arma ista?

R. 1. Oratio, à qua dæmon quantum potest, abducere conatur, distractiones varias injiciendo, immundarum cogitationum, blasphemiæ, infidelitatis scrupulorum, & inquietudinis, tædii & accediæ. Orationis necessitatem alibi declaravimus. Adde hic ex Petro Chrysologo. *Ad tentationem vadit qui ad orationem non vadit.* Et ex Gregorio Nysseno: *Si oratio negotium præcedit, peccatum adversùs animam aditum non invenit.* Vide exemplum sup. c. 4. lect. 10.

Arma quibus vincitur dæmon.

Sub init. hujus part. ser. 44.

Orat. 1. de orat. Dom.

2. Bona opera, præsertim consuetudo confitendi & communicandi: quibus objicit impedimenta vel occupationum, vel adventus amici, vel prætextum majoris boni, vel alterius rei, ut vel semel intermittantur: sic enim augentur ei vires, depositis à nobis tantisper armis. Sume ad hanc rem exemplum ex p. 3. c. 7. lect. 11. de cive quodam Ferrariensi.

3. Conscientia viro docto, proboque aperta, quam rem ita malè fert dæmon, ut suas suggestiones & scelesta consilia omnibus modis occultari studeat, ne si prudenti viro detegantur, doli eorum & fœditas appareant; vel suo consilio repellantur, & in posterum caveantur.

Exemplum unum affero in materia blasphemiæ: Monachus quidam studiosus, cùm à dæmone perturbaretur cogitatione blasphemiæ ad viginti annos, carnem suam jejuniis & vigiliis macerare non desti-

10. Climac. grad. 23.

Digitized by Google

Exemplū. stitit, cùm verò indè nullam utilitatem se cepisse sentiret, profectus conscriptam in charta perturbationem ac tentationem suam sancto cuidam ac probatissimo seni obtulit in faciem prostratus, nec illum intueri valens. Ut autem legit senior, subrisit, fratremque erigens, dixit: pone fili manum tuam super collum meum. Quod cùm fecisset, ait illi senior: Super collum meum, sit frater, hoc peccatum quotquot annis te oppugnarit, vel oppugnaturum sit. Tu autem hoc observa, ut hoc jam floccipendas, & nihil æstimes. Quibus verbis ita roboratus est frater, ut non ante cella senis excederet, quàm hujusmodi morbus evanesceret. Hoc autem qui expertus est, mihi posteà enarravit, Deo gratias referens.

4. Humilitas, quæ ut internum gratiæ fructum conservat, ita terrori est, atque invisa superbo dæmoni, qui est *princeps super omnes filios superbiæ*, quique quærit, ut garrulitate ad Evæ exemplum, aliquid effutias & jactes, quo gratia, humilitateque spolieris. Job 41.

LECTIO III.

De tentationum utilitate.

I. PEtimusne hic absolutè, ut ab omni tentatione simus immunes?

Tentationum fructus varii. R. Minimè; nam tentationum fructus est maximus, & utilitates variæ.

I. Quænam sunt illæ?

1. Tentatio hominem facit humilem. R. *Primò*, imbecillitatem nostram agnoscere, in humilitate conservari, & à Deo auxilium efflagitare. Vide Sanctum Gregorium l. 23. moral. cap. 27. & Sanctum Augustinum de peccat. merit. l. 2. cap. 17. & 19. Ita Sanctus Paulus: *Ne magnitudo*, inquit, *revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphizet*. Quid ageret: *Propter quod ter Dominum rogavi, &c.* Eccles. cap. 2. *Omnè quod tibi applicitum fuerit, accipe & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum & argentum, homines verò receptibiles in camino humiliationis.* 2. Cor. 12. Eccl. c. 2.

Secundò, tentatio hominem cautum facit, circumspectum, vigilem, ut undique carni, & peccato resistat. Undè Sanctus Laurentius Justinianus in ligno vitæ tract. de patientia cap. 4. *Sicut*, ait, *caro si sale non aspergitur, quamvis sit magna, & præcipua, corrumpitur; ita & anima nisi tentationibus assiduè saliatur, continuè resolvitur, & relaxatur. Per ipsa namque tentamenta, anima negligentiæ putredinem excutit, & in spiritus vivacitate conservatur. O quantos vidimus modicis tentationibus à magnis periculis protegi, & tentatione quadam timoris, & corporali quadam ineptitudine à peste superbiæ liberari, qui aliàs quasi equi effrænes suis talentis superbirent.* Ita nimirùm, ut dici solet, *clavus clavum pellit*. 2. Hominem cautum facit & vigilem.

Accipe exemplum: Adolescens stimulo carnis valdè exagitatus, cum frustra remedia cætera tentasset, falsis criminationibus à sociis jussu Abbatis assiduè appetitus, eum excussit. Post aliquod tempus rogatus ab Abbate an adhuc ea tentatione pulsaretur, respondit: *Vivere non licet; fornicari libeat?* In vita Patrum. Exemplū.

Dixi tentationem facere hominem cautum, & circumspectum, scilicet tam pro sui ipsius, quàm pro directione proximi. *Nam qui non est tentatus quid scit?* Et *vir in multis expertus, cogitabit multa: qui non est expertus, pauca recognoscit*: Qui non est tentatus (dicit quidam Doctor) nihil scit; non scit Deum, & quantoperè ab ejus auxiliis pendeat; non scit se, quia nescit, quàm infirmus sit, nescit alios, quia aliis compati, & indulgere nescit. Addo, nescit naturam, vires, & artes dæmonis. Eccli. 34. Qui non est tentatus nihil scit.

I. Habesne exemplum?

R. Habeo insigne: Juvenis quidam Monachus, fornicationis spiritu vehementer tentatus, quum seni Monacho consilii gratia exposuisset, vehementissimè à sene objurgatur, & Monachi nomine indignus redarguitur, qui tales cogitationes vel levissimè in animum admiserit: qua ille objurgatione fractus penitus, & ad sæculum redire meditans, in alium, Deo disponente, senem prudentiorem incidit; qui ut juvenem solaretur, se hujusmodi etiam stimulis agitari affirmat; & ad unum atque alterum diem expe- Exemplū. Cassia. col. 2. c. 13.

pectaret, obtinuit: moxque Deum rogat, ut senem illum alterum imprudentem simili modo affligi atque tentari permittat: quod ubi factum esset, senexque ille inhumanus, eodem spiritu nequam agitatus per eremum discurrens, suum quoque morbum eidem seni prudenti (is Apollo dicebatur) aperuisset, his eum verbis senex Apollo objurgat: Revertere ad cellam, tandemque intellige, vel ignoratum te hactenus à diabolo, vel despectum, nec in eorum numero reputatum, quibuscum ille quotidie confligere, & colluctari ex professo eorum ac studiis instigatur. Et hoc te stimulo, quem nec ad unum diem ferre quivisti, ideò sanciatum agnosce, ut saltem in senecta discas compati infirmitatibus alienis. Moxque oratione facta senex imprudens à gravi tentatione liberatur, & ut aliorum infirmitatibus melius ac mitius condescendat, suo malo, & periculo docetur.

3. Homo tentatus cavet sollicitiùs peccata. 2. Cor. 12.

Tertiò, docet nos tentatio sollicitiùs peccata vitare, quibus subministrantur adversario arma; sectaturque virtutes quibus adimuntur; *virtus* nimirum, *in infirmitate perficitur*: quia infirmi (inquit Sanctus Thomas) sibi diligentissimè cavent, ac contrariis cautè resistunt, sicque fiunt exercitatiores & fortiores. Hinc T. 3. SS. P. dicebat Abbas Nilus: *Plantas nutriunt venti, & tentatio confirmat animam fortitudinem.*

4. Legitimè certans coronatur. Apoc. 3. Jac. 1.

Quarò, legitimè certantibus, & vincentibus parat tentatio coronas & triumphos. Juxta illud: *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei.* Et: *Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.* Ita

Exempli. Athan. in vita.

S. Antonio Christus apparuit, dixitque se cum gaudio ejus pugnas spectasse, eumque adjuvisse, quia, inquit, dimicando viriliter non cessisti, semper auxiliabor tibi, & faciam in toto orbe nominari.

Joan. Mosc. in prat. spir. c. 3.

Quocirca Conon Abbas cùm a suo Monasterio recessisset, ne baptisaret puellam speciosam, cujus specie sentiret stimulum carnis, obvium habuit S. Joannem Baptistam, qui illum cruce signans, dixit: Credè mihi, Presbyter Conon, volebam te pro hac pugna mercede donari, sed quia non vis, ecce abstuli à te hoc bellum: Mercede autem hujus operis carebis. Hinc Sancti in cœlis canunt cum jubilo: *Transivimus per ignem* (concupiscentiæ) *& aquam* (desolationis & despectus) *& eduxisti nos in refrigerium.* Psalm. 69.

I. Non est ergò peccatum tentationes pati?

R. Satis intelligis quod non, quandoquidem tantæ ab ejus utilitates promanent; ipseque Dominus pro nostra institutione eas pati voluerit. Adde, quod modò diximus, beatos pronuntiari Deique amicos, qui tentati fuerint. Verbo ut absolvam, sentire tentationem quantumvis maximam, non est peccatum, sed in eam consentire, hoc peccatum est. *Nam vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis.* Vide Tob. 12. v. 13. Et Eccles. 44. v. 21. Concludo hac eleganti sententia Sancti Bernardi: *Molesta hæc lucta, sed fructuosa, quia si habes pœnam, habebis & coronam; non nocet sensus, ubi non est consensus, imò quod resistentem fatigat, vincentem coronat.* Eccl. 27. De interna domo c. 19.

I. Si tentatio non est peccatum, non debet igitur de ea mentio fieri in confessione?

R. Imò maximè. Aperire oportet technas & suggestiones diaboli ei, quem Ducem militiæ spiritualis nobis Dominus constituit, Confessario, inquam, ut earum remedia addiscamus. Confessarius qualis eligendis.

Nota tamen, quod eligendus sit ante omnia vir doctus, prudens, & timens Deum, cui possimus libere arcana mentis committere, juxta illud: *Consiliarius tibi unus de mille*, de quo p. 2. c. 9. lect. 2. & p. 4. c. 5. lect. 9. Eccl. 6.

I. Malènе sibi consulunt qui tentationes suas Patri spirituali seu Confessario non patefaciunt?

R. Ita. Exemplum unum habes supra proximè præcedenti lectione. Alterum hic subjicio.

Exempli. Ribald. l. 1. de vit. Ignat. c. 3.

Ignatius Loyola cœpit anno salutis 1524. grandis jam natu (annum enim agebat 33.) studia non curati, sed spiritui suo convenientia exercere, primaque Grammatices rudimenta devorare. Sed cùm neque exilium, spinosaque rerum subtilitas, neque insuetus studii labor ulla ejus animum molestia afficeret, perturbabat tamen illustrationum, quas

Digitized by Google

inter ea ipsa studia percipiebat, tum magnitudo, tum crebritas. Nam, cùm nominum, & verborum mandare memoriæ inflexiones vellet, tanto splendore animus illustrabatur ad res divinas intelligendas, ut novi ediscere nihil posset, & si quid anteà esset memoriæ traditum, id totum facilè efflueret. Neque omni studio, animique contentione poterat aut arcere appropinquantes aut ingressas hujusmodi cogitationes abigere. Cujus rei novitate perculsus. Quid hoc, inquit, rei? cùm oramus, cùm confitemur, & superfubstantialem panem accipimus, cùm vigilamus, cùm nos verberibus cædimus, cùm spiritualia omnia ac divina munera obimus, neque tam frequentes, neque tam magnæ, neque tam vehementes se nobis illustrationes offerunt. Cùm puerilia agimus, & de Deo propter Deum non cogitamus, tum speciosæ nostræ menti imagines, & cœlestes illustrationes occurrunt. Agnosco, agnosco importunissimi hostis, caliditatem: agnosco veteratoris dolos & astutiam. Cujus conatibus ut occurreret, & consilium diaboli se à studiis malitiosè avocantis eluderet, præceptorem suum, in templum, cui Sanctæ Mariæ à mari cognomen est, ut veniat, rogat. Illi dæmonis tentamenta narrat: suam in duos proximos annos assiduitatem pollicetur, se à lectionibus non absuturum (panis modò & aquæ ad victum suppetant) fidem suam obstringit. Et simul sese ad pedes abjicit, ab eo etiam atque etiam petit, ut se pro puero habeat, verberibus graviter excipiat, si cubi minus attentum, aut diligentem esse deprehenderit: atque hac tam vehementi ejus animi contentione diaboli fraus repulsa est, & pax tum illi divinitùs reddita. Eidem præterea Philosophiæ curriculum ingredienti, eadem illi impedimenta ex cogitationum spiritualium importuna copia intulit, quæ Barchmenæ objecerat in rudimentis Grammatices versanti; sed fallaces illas imagines facilè depulit, & callidi hostis impetum eadem ratione qua superiorem illum refutavit ac fregit.

I. Quæ est ratio cur debeat pœnitens suggestiones diaboli, vel tentationes Patri suo spirituali, sive Confessario declarare?

R. Ut sciat quid in illis vel peccati, vel periculi lateat. Est enim reperire quosdam qui cum se viderint agitari variis phantasmatibus immundarum cogitationum, blasphemiæ, infidelitatis, &c. putent se à Deo derelictos, eo quod talia patiantur; quæ est magna, & evidens deceptio; ut ergo similibus tricis expediantur, adeundus est Confessarius qui doceat quid à parte rei sit peccatum; quid tentatio; quid æstimandum sit, quid contemnendum. Nam tametsi ista propositio generaliter: *Tentatio non est peccatum*, certissima sit, nihilominùs non pertinet ad quemlibet ex ea justificare quoslibet motus suos, & perturbationes: magis verò oportet ad directorem animæ habere recursum. Vide huc pertinens exemplum apud Gerson. p. 3. fol. 71. Tentationes Patri spirituali aperiendæ cur?

I. Habesne contra singulas singulorum hostium nostrorum tentationes remedia?

R. Habeo. *Contra diabolum*, & ejus suggestiones humilia te quàm potes profundissimè, resiste ei fortis in fide; muni te signo Crucis; adhibe orationem, scripturæ sacræ studium; confitere frequenter, asperge te aqua lustrali, &c. Remedia contra diaboli tentationes.

Dum Abrahamus aliquando noctu oraret, tenens securim Satanas cœpit cellam ejus evertere: cumque jam videretur eam perforasse, magna exclamavit voce, dicens: Festinate celeriter, ò amici mei, festinate, & introeuntes citò eum suffocate. Beatus autem vir Dei contrà ad illum: *Omnes* (inquit) *gentes circumdederunt me, & in nomine Domini ultus sum eos.* Ille verò protinus hac voce audita evanuit, cella interim Sancti viri integra atque illæsa permanente. Iterumque paucis interlabentibus diebus aliis, dum media nocte psalmodiæ vacaret, conspiciens foream super quam psallens consistebat, vehementi flamma comburi, ignem intrepidus conculcans ajebat: *Super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem: omnemque potentiam inimici, in nomine Domini nostri Jesu Christi mihi auxiliantis superabo.* Diffugiens autem Satanas exclamavit ac dixit: Ego te devincam, improbe, arteisque inveniam quibus te conteram, qui me jam despectui habes. Exempli. S. Ephrem Syrus in ejus vita. Psalm. 117. Psalm. 90.

Con-

Digitized by Google

Contra mundi tentationes remedia.

Contra mundum, ama virtutes; & lege vitas Sanctorum; de passione Domini frequenter aliquid meditare: recordare novissimorum; veni post Christum; tolle crucem ejus, & sequere eum. Confide, ipse vicit mundum.

Fulbert. in vita ejus apud Sur. 15. Septēb.

Egregia fuit in Aichardo puero de mundo victoria: hunc enim pater militaribus negotiis assuescere præmonebat: mater verò è diverso, mariti consilium adeò inflectere conabatur, protestata se pro filio votis insolubilibus esse obligatam: nam eo tempore quo ipsa partu imminente crebris doloribus quatiebatur, affirmabat, si salvo partu, Dei adjutorio mortis periculum evasisset, affirmabat, inquam, se quicquid peperisset, divinis cultibus devovisse. Exempli. Hanc igitur sibi à marito præstari indulgentiam postulabat, ne retractata promissione, voti ream efficeret, neve filius pro hac re aliquandò judicio Dei periclitaretur. Verùm dum pater multa obstinatione votum mulieris improbaret, nec ipse à proposito emolliri potuisset, ecce ad dirimendam litem inter eos medius illis filius intervenit, dicens patri nulla se rerum mortalium ambitione teneri, & ideò nulla inanis militiæ pompa delectari. Christi, inquit, miles, o Pater esse decrevi: me, nisi mors, à militia Christi nemo avellere prævalebit: dum tamen quo id implere valeam, me interim à Catholicis auctoribus liceat addiscere. Videns pater filium immutabilis propositi tenere constantiam, noluit eam turbare: quin potiùs se & filium, Dei voluntati attribuit, ut quo filium superna inspiratio evocasset, eò & libenter pater annueret.

Præclara sunt hoc in genere exempla S. Alexii, Francisci Minorum Institutoris, Francisci Borgiæ, & aliorum sexcentorum.

Remedia contra tentationes carnis.

Contra carnem, habeto Deum ubique præ oculis præsentem, time illum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam; præcipuo affectu addictus sis Beatissimæ Virginis Deiparæ cultui; carnis sordes, uti spurcissimas porcorum siliquas oderis; sobrius esto; sectare honestas occupationes; improba consortia devita diligentissimè; sensibus tuis frænum injice: lascivienti corpori flagella & austerioris vitæ disciplinam ne subtrahas; Ecclesiæ Sacramenta cum exacta dispositione frequenta. Vide S. Hieronymum ep. ad Eustoch. de custodia virginit. & quæ nos infrà p. 3. c. 7. lect. 11. tradimus, ubi etiam ad singula remedia, exempla jungimus.

S. Antonin. 3. p. hist. tit. 24. c. 13.

Circa annum Domini millesimum ducentesimum, tempore Innocentii Papæ III. vixit magnæ sanctitatis vir, nomine Joannes Bonus, civitate Mantua oriundus. Eum in eremo viventem luxuriæ inquinamento impugnare cœpit adversarius, mulieris formam ei objiciendo, quam aliquando conspexerat. Exempli. Cùm autem sic vehementius incenderetur, doloris incendio carnis extinxit incendium. Nam accipiens arundinem, & in multas partes acutissimas dividens, eas sub unguibus posuit, elevansque manus super lapidem: ita percussit, ut ad extremam digitorum partem penetrarent. Undè præ nimio dolore in terram lapsus tribus diebus ac noctibus semivivus permansit. Non deseruit servum suum pius Dominus, pro quo, ne tanto cruciatu offenderetur, se dedit: in somnis enim apparens dixit; quia benè cœpisti, benè perseverabis, & optimè tuam consummabis vitam. Quia verò ita viriliter contra tentationes dimicasti, de cætero non tentaberis. Qui statim excitatus sanum se conspiciens, gratias retulit Salvatori.

I. Quæ sunt omnium periculosissimæ tentationes?

R. *Inter omnia Christianorum certamina, sola dura sunt prælia cæcitatis, in quibus quotidiana pugna, rara victoria.* Quæ tentationes omnium periculosissimæ. August. de honest. mul. c. 3.

LECTIO IV.

De gradibus tentationum.

I. QUibus gradibus ad peccatum per tentationem deducimur?

R. Tribus: *suggestione, delectatione, consensu*: vide S. Gregorium hom. super illud Matthæi: *Ductus est Jesus in desertum*.

I. Declara hoc paulisper ampliùs?

R. Suggestione quidem, dum nobis prava ingeritur cogitatio, sive tentatio a mundo, carne, Satana. 2. Delectatione, dum animo vel carni nostræ nimium adblandescit quod prava suggessit tentatio, incipitque vel titillare, vel vacillare. 3. Jac. 1. Consensu quoque, dum in peccatum ipsum

Digitized by Google

Dist. 6. c. pensandū. voluntas allecta consentit deliberate. Ex quo sanè consensu peccatum jam consummatur, & coram Deo, gehennæ obnoxium facit hominem, etiamsi opere non perpetretur. Undè non temerè dictum est illud: *In suggestione semen, in delectatione nutrimentum, in consensu perfectionem inesse peccati.*

I. Declara hoc per similitudinem rerum gestarum?

Simile. R. Quando peccavit Adam in Paradiso vescens ex pomo arboris sibi interdictæ, ecce ria induxerunt illum in peccatum, serpens, mulier, & proprius ejus consensus; serpens admovit exteriùs suggestionem, mulier (quæ concupiscentiam partis inferioris repræsentat) vidit quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile: & tulit de

Gen. 3. fructu illius, & comedit, dedit que viro suo; qui proprio & deliberato consensu Dei præceptum transgrediens comedit.

I. Quandonam præcipuè nervos omnes intendit, omnesque artes explicat diabolus, ut nos acerrimè tentet?

R. In extrema vitæ periodo, instante jam morte.

I. Quo pacto animos addemus iis qui tentationibus anguntur, ad fortiter & strenuè dimicandum?

Qualiter animandi ii qui tentantur. Rom. 8. R. Si proponamus à Deo paratas coronas, & constitutam victoribus sempiternam præmiorum amplitudinem, & declaremus quòd *non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis*. Sanè Dominus noster cùm Sanctorum gloriam & perpetuam illam bonorum vim, quibus in cœlo fruentur, exposuisset, adjunxit: *Qui vicerit,*

Apoc. 21. *possidebit hæc.*

I. Quomodò de tentatione victoria reportari, & quo auctore illa obtineri potest?

Tribus modis liberat Deus hominem à tentatione. R. Tribus modis Deus victores facit: primò, misericorditer providendo, ne infirmi tententur: quomodo Apostolos adhuc infirmos à tentatione liberavit, instantis Passionis tempore dicendo: *sinite*

Luc. 18. *hos abire.*; plurimosque alios fuga, latebris, variisque modis, ne in tyrannorum manus inciderent, conservavit.

Athan. de fuga. Secundò, liberat Deus electos, fortitudinem eis impertiendo, ut nulli tentationi cedant. Sicut liberavit Martyres, charitatem inseparabilem diffundendo in cordibus eorum.

Tertiò, Deus quempiam à tentatione liberat, ipsum ex hac vita rapiendo. Nam ita hominem peccandi periculis subtrahit, & in non peccandi securitate constituit. August. de prædest. SS. c. 14.

I. Quid porrò agendum est post reportatam de tentatione victoriam?

R. Gratiæ Deo agendæ sunt, *qui dedit* 1. Cor. 15. *nobis victoriam per Jesum Christum Dominum nostrum. Reputate vobis dimissum* (ait De sancta virginit. c. 40. idem Doctor) *quidquid mali à vobis non est ille regente commissum.* Ratio est, quia eadem est Dei gratia qua fortes sumus, ne à tentatione vincamur, cum illa qui lapsi à peccato relevamur. 2. Ipsi Deo deputanda est, attribuendaque victoria; dicente illo: *Ne dicas in corde tuo, fortitudo mea; & robur manus meæ, hæc mihi* Deut. 8. 17. & 18. *omnia præstiterunt. Sed recorderis Domini Dei tui, quòd ipse vires tibi præbuerit, &c.*

I. Habesne hujusce rei exemplum?

Exemplū. R. Habeo. Insignis fuit Saræ Abbatissæ Thebaidis victoria, quàm Christi gratia de carne ac Satana gloriosè per humilitatem & spem in Christo firmam reportavit. Cùm cogitationes ejus ad libidinem Pet. de Natal. in catal. SS. l. 11. c. 46. incitare soleret diabolicæ malignitatis suggestio, nunquam ut recederet tentatio, oraverat, sed ut illa assiduè oppugnaret, & ipsa semper vinceret. In hoc carnalis lasciviæ bello per annos tredecim fortiter contendit: sed tandem aliquantò acriùs impugnata, quàm ut sustinere posset, clamavit ad Dominum Jesum Christum, & superavit inimicum: ita ut oranti apparens dæmon diceret: *Vicisti me Sara,* Figura. *vicisti*; at illa nihil sibi ex hoc laudis vendicans; *non ego*, inquit, *vici te, sed Dominus meus Jesus.*

Ex quo discimus, in omni tentatione ad Dei gratiam atque opem confugere; & præ humilitate debita, omnem ei victoriam acceptam ferre. Sic Joab Davidi, expugnata civitate Rabbath: *veni*, 2. Reg. 12. inquit, *obside civitatem, & cape eam; ne tùm à me vastata fuerit urbs, nomini meo adscribatur victoria.*

DE

DE VII. PETITIONE

CAPUT DECIMUM.

LECTIO PRIMA.

Sed libera nos à malo.

I. QUid septima & postrema Petitione agimus?

S.Th. 2.2. q. 83. ar. 9. in c.

R. Petimus Dei benignitatem, ut liberet nos à miseria tum corporis, tum animi, quod saluti nostræ congruit, sive in hac, sive in futura vita.

In quo differt postrema hæc petitio à duabus antecedentibus.

I. Differtne hæc ultima Petitio a duabus præcedentibus?

R. Ita, nam in quinta petebamus absolvi à culpa; in sexta, liberari à tentationibus & periculis culpæ, sive peccati, in hac verò postrema rogamus liberari à pœna culpæ debita. Hæc autem pœna sunt miseriæ & calamitates omnes præsentes & futuræ, temporales & æternæ, corporis & animi. S. Cyprianus de Orat. Dom. Augustinus de ser. Domini in monte .. Ambrosius in Luc. c. 11. Chrysostomus in c. 6. Matth.

Non petimus absolutè liberari ab omnibus malis.

I. Petimusne simpliciter & absolutè liberari ab omnibus malis?

R. Non ab omnibus æqualiter, aut eodem modo. Nam simpliciter & absolutè petimus liberari à morte æterna, prout etiam in Petitione 5. rogabamus absolutè, & simpliciter remitti peccata, quia illa simpliciter loquendo semper mala sunt & animæ nociva: illa verò mala non absolutè à nobis averti precamur, sed in quantum saluti nostræ adversantur, & occasionem præbent animæ in peccatum labendi, & vitam æternam amittendi.

I. Quandoquidem natura ipsa satis nobis hic persuadet, ut in calamitatibus ad Deum recurramus, quid necesse fuit, ut hanc precandi formulam nobis præscriberet Dominus: *Sed libera nos a malo?*

R. Si illud ferè sua sponte faciunt homines, ut in periculis & calamitatibus invocent Deum, certè quomodo id rectè & cum bono ordine facere possint & debeant, hic edocentur. Non enim desunt qui contra Christi Domini jussum præpostero utuntur ordine precationis. Nam qui jussit nos ad se confugere in die tribulationis, idem orationis ordinem nobis præscripsit: voluit enim ut priusquam precamur, ut nos liberaret à malo, peteremus ut nomen Dei sanctificaretur, & adveniret regnum ejus & reliqua postularemus; quibus quasi gradibus quibusdam in hunc locum pervenitur. Sed quidam, si caput, si latus, si pes dolet, si rei familiaris jacturam faciunt, si minæ, si pericula ab inimicis intenduntur, in fame, in bello, in pestilentia, omissis mediis orationis Dominicæ gradibus, tantùm petunt, ut ex illis eripiantur malis: at huic consuetudini repugnat Christi Domini jussum: *Quærite primùm Regnum Dei.* Itaque qui rectè preces faciunt, cùm deprecantur calamitates, incommoda, malorum depulsionem, id referunt ad Dei gloriam, & à peccatis, & peccatorum periculis potiùs, quàm à minutioribus istis malis eximi postulant, prout Dominicæ precationis series tradit; qui secus faciunt, plerumque nihil obtinent, quia Christi Domini præceptis non obtemperant, & orandi normam ab eo traditam non observant, & in illis locum habet illud Apostoli: *Petitis, & non accipitis, eo quòd malè petatis.*

Multi præpostere petunt à malis liberari. Matth. 6.

Jac. 4.

A quibus malis petimus hic liberari.

I. Declara mihi in particulari à quibusnam malis hic petamus liberari?

R. *Primò* petimus ut tuti simus ab aqua, ab igne, à fulgure; ne grando noceat frugibus, ne annonæ caritate, seditionibus, bello laboremus. *Secundò*, non solùm hæc deprecamur, quæ omnium consensione mala sunt, sed illa etiam quæ penè omnes bona confitentur, divitias, honores, valetudinem, robur, hanc ipsam vitam: Petimus, inquam, ne ad malum & ad animæ nostræ exitium hæc convertantur. Et hæc est ratio cur jusserit nos Dominus petere ut liberemur à malo generaliter, & indefinitè: q. d. Libera nos Domine ab omni eo, quod judicas vel prævides nobis malum, aut noxium fore, sive id prospetum sit, sive adversum. *Tertiò*, oramus etiam Deum, ne morte opprimamur repentina. *Quartò*, ne in nos iram Dei concitemus. *Quintò*, ne quæ impios manent, æterna supplicia subeamus. *Sextò*, ne igne Purgatorii torqueamur. *Septimò* præsentia, præterita, futura mala deprecamur. *Postremò*, petimus à malo masculinè, id est a diabolo, omnis mali auctore liberari.

S. Basil. August. Chrys. & passim Græci.

I. Qua-

Digitized by Google

I. Quare diabolus præcipuè malus dicitur?

Diabolus præcipuè malus ob tres causas. V. Job c. 40. & sup. eo S. Greg. & sup. lect. 2. cap. præced.

R. Quod hominum culpæ, id est sceleris, & peccati auctor fuit. Chrysostomus in hom. 26. in Matth. 2. Quod illo ministro utatur Deus in repetendis pœnis à sceleratis, & facinorosis. 3. Malus etiam dicitur dæmon ob eam causam, quod etsi eum nihil læserimus, tamen perpetuum bellum nobis infert, & capitali nos insectatur odio, nullum finem faciens tentandi nos externis malis, & quacumque potest ratione nos divexandi. Quamobrem Deum precamur, ut nos à malo liberare velit.

I. Habesne exemplum quo demonstres dæmones ubique insidiari etiam viris sanctis?

Exemplū.

Theod. de appold. in vita ejus l. 3. c. 12.

R. Habeo. Quodam tempore B. Dominicus nocte vigilans, & muros Jerusalem custodiens, vidit eum qui circuit, tanquam leo rugiens, quærens quem devoret, per omnia Monasterii loca pervagantem, dixitque ad eum: Quid ita hic circumis cruenta bestia? Ille respondit: propter lucrum quod hic facio. Ait ei vir sanctus; Ecquid lucraris in dormitorio? respondit dæmon; Somnum necessarium eis aufero, quietem interpellando; efficioque ut cunctabundi surgant, pigritia eos retinente, horrorque ut à divinis officiis se subducant; præterea vero si id mihi permittatur, nocturnas corporis inquinationes, & libidinosos motus in dormientibus excito. Indè vir Dei de Templo interrogavit, quid in tam sancto lucratur loco? Respondit ille: Id ago, ut tardè huc veniant, citò hinc recedant, suique immemores sint. De Refectorio scisciranti viro beato ait: Hic locus totus est meus. Hic existit risus, hic vani referuntur. Postremò ad locum Capitularem à beato Patre ductus, cum horrore refugit; iste inquiens, locus mihi tartareus est; Si quid enim alibi lucri feci, ejus hic facio jacturam. Hic namque admonentur fratres, hic confitentur, hic accusantur, hic verberantur, hic absolvuntur. Qua de causa locum hunc præ cæteris abominor planeque detestor. Ita miser ille cogente illum Sancto, altissimi virtute, malitiæ suæ detexit fraudes, ut videant justi, & illum irrideant, sibique à laqueis ejus caveant, ne irretiri capiantur.

Locum capitularem abominatur dæmon.

I. Petimusne absolutè à diabolo liberari?

R. Non; est enim homini interdum utile à diabolo possideri & vexari, imò semper melius est à diabolo quàm à peccato per consensum retineri. Ratio est quia peccatum privat nos summo bono, & vitæ æternæ extorres facit, quod minimè præstare potest dæmon qualitercumque nos possideat.

Melius est à diabolo quàm à peccato possideri.

I. Habesne istius exemplum?

R. Habeo. Sulpitius Severus in vita sancti Martini scribit Eremicolam quendam tanti fuisse meriti, ut dæmonia ex Energumenorum corporibus nullo negotio profligaret; quadam autem die cùm anxius hæreret, formidans ne ejusmodi gratia sibi ad salutem noceret, vanaque complacentia, & tumescentia inflaret, instantissimis precibus Deum rogavit, ut à diabolo possideretur; quod etiam obtinuit, malens à diabolo quàm à vana gloria possideri.

Sup. p. 2. c. 11. l. 4. Exemplū.

I. Estne anxiè timendum si domum quampiam dæmon possideat?

R. Ita quidem improbis, & sceleratis hominibus, circa quos non rarò magna vi pollet dæmon permittente Deo; at viri probi, & timentes Deum irrident has inimici jaculationes.

I. Habesne exemplum?

R. Habeo. Cùm Datius Mediolanensis urbis Episcopus causa fidei exactus ad Constantinopolitanam urbem pergeret, Corinthum devenit. Quidum largam domum ad hospitandum quæreret, quæ comitatum illius ferre potuisset, & vix inveniret, aspexit eminus domum congruentis magnitudinis eamque sibi præparari ad hospitandum jussit. Cumque ejusdem loci incolæ dicerent, in ea hunc manere non posse, quia mulus jam annis hanc diabolus inhabitaret; atque adeò vacua remansisset: vir venerabilis Datius respondit dicens: Immò ideò hospitari in eadem domo debemus, si hanc spiritus malignus invasit, & ab ea hominum habitationem repulit. In ea sibi igitur præparari præcepit, securusque illa antiqui hostis certamina toleraturus intravit. Itaque intempestæ noctis silentio, cùm vir Dei quiesceret, antiquus hostis immensis vocibus, ma-

Exemplū.

S. Greg. l. 3. Dial. 6. 4.

Digitized by Google

magnisque clamoribus cœpit imitari rugitus leonum, balatus pecorum, ruditus asinorum, sibilos serpentum, porcorum stridores & soricum. Tunc repentè Datius tot bestiarum vocibus excitatus surrexit vehementer iratus, & contra antiquum hostem magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Benè tibi contingit miser; tu es ille qui dixisti: *Ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis Altissimo.* Ecce per superbiam tuam poreis & soricibus similis factus es; & qui imitari Deum indignè voluisti, ecce, ut dignus es, bestias imitaris. Ad quam ejus vocem (ut ita dicam) dejectionem suam malignus spiritus erubuit, qui eandem domum ad exhibenda monstra quæ consueverat ulteriùs non intravit. Sicque postmodum Fidelium habitaculum facta est: quia dum eam unus veraciter Fidelis ingressus est, ab ea protinus mendax spiritus atque infidelis abscessit.

Isa. 14.

I. Expeditne semper petere, ut ab adversa valetudine liberemur, & sanitati restituamur?

Infirmitas corporalis interdum animæ utilis. P. 2. de patientia.

R. Non; conducit enim aliquando adversa valetudo ad animæ salutem. *Si infirmitas nobis supervenit* (ajebat Sincleticus in vita Pp.) *non contristemur quia ad destruenda desideria corporis nobis profecit. Si amitteamus oculos, non feramus graviter, quia excellentia instrumentum amisimus. Si surdi facti simus, non doleamus, quia auditum vanum amisimus.*

Exempla. Alcuinus in vita S. Vedasti, apud Sur. 6. Feb.

S. Autbertus septimus à S. Vedasto Episcopus Cameracensis, mirifica quadam visione admonitus, ut sacrum B. Vedasti corpus ad locum quendam alium non longè ab urbe situm transferret, protinus ad facti illius societatem S. Audomarum Taruennæ Morinorum ea tempestate Episcopum invitavit; qui licet effœta senectute debilior esset, & cæcitate laboraret, prompto tamen alacrique animo eò properavit, & in ipsa sacrarum translatione Reliquiarum amissum lumen Vedasti meritis recepit: quod tamen ille, præ lumine mentis, quo mirabiliter vigebat, parvipendens iterum amittere voluit: atque pristinam oculorum cæcitatem à Deo impetravit.

Ex actis Nerei & Achillei c. 9.

Cùm aliquando B. Petri Apostoli discipuli in ædibus ejus simul ederent, unus ex iis Titus nomine Petrum interrogavit: Cùm permulti à te curentur, cur Petronillam filiam tuam pateris ex paralysi decumbere? Cui tum Petrus respondit: Sic enim ei expedit. Ne quis tamen putet me his verbis indicare voluisse fieri non posse ut sanetur, volo ut surgat, & ministret nobis; & mox illa surrexit incolumis. Expleto autem ministerio, jussit eam Apostolus redire ad lectum suum. Postquam autem in Dei timorem cœpit esse perfecta, non modò ipsa curata est, sed etiam permultis aliis, suis precibus, obtinuit sanitatem.

Sur. 15. Maii.

S. Petronilla per firmitatē corporalē in timore Dei perficitur.

I. Possumusne in hac vita ab omni malo liberari?

R. Minimè; nec enim id patitur vitæ humanæ conditio aut peregrinationis hujus, pœnitentiæ, & exilii filiorum Adam status in quo versamur.

Non possumus in hac vita ab omnibus malis liberari.

I. Quandonam igitur plenè & perfectè ab omni malo liberabimur?

R. In vita æterna, in qua invenietur omne bonum absque mali alicujus admixtione. Hinc dicit S. Augustinus nos hic petere quod in fine nobis continget, quando *mortale hoc induerit immortalitatem, & absorpta erit mors à victoria.*

1. Cor. 15.

Exemplū.

Vos Filiæ meæ (ait B. Theresia c. 42. viæ ad perfectionem) quod vobis bonum videtur, petite in oratione vestra; ego sanè hoc unum à Deo enixissimè rogo, ut me ab omni malo in sempiternum liberet. Quid enim boni Sorores meæ, in hac vita reperire possumus, qui tanto bono privatæ sumus, & ab eo absumus? *Eripe me Domine ex hac umbra mortis. Libera me Domine Deus in posterum ab omni malo, & me istuc constitue, ubi adest omne bonum.* Quid enim hic expectare aut ambire possunt ii quibus dedisti lumen, ut mundi fallaciam agnoscant, & quibus oculos fidei largitus es, ut videant quæ Pater cœlestis præparavit iis qui diligunt illum?

Quàm vilia sunt terrena bona iis qui in bonum æternum defixos oculos habent.

LECTIO II.

De malis hujus vitæ.

I. Estne malorum sive miseriarum, quas filii Adam in hoc sæculo coguntur pati, ingens multitudo?

R. Ingentissima plane: Non est in homi-

Digitized by Google

mine membrum, non est potentia, quæ suis non coerceatur ærumnis; prout ipsa docet experientia; immò non est creatura, à qua non patiatur homo incommodum. *Dubia est hæc vita, cæca est, ærumnosa est; quam humores tumidant, dolores extenuant, ardores exsiccant, æra morbidant, esca inflant, jejunia macerant, joci solvunt, tristitia consumunt, sollicitudo coarctat, securitas beatat, divitiæ jactant, paupertas dejicit, juventus extollit, senectus incurvat, infirmitas frangit, mœror deprimit: & post hæc omnia mors interimit, & universis gaudiis finem imponit, ut cùm esse desierit, nec fuisse putetur.* Vide eundem serm. 17. de verbis Domini. Innoc. III. de contemptu mundi. Thom. à Kemp. l. 1. c. 22. Bellarm. de gemitu Columbæ l. 2. c. 8.

Hug. sup. illud: Quæ est enim vita nostra? vapor ad modicum parens.

Vita mortalis plena est miseriis.

I. Quare Deus optimus, sapientissimusque nos in hac vita tot malis & ærumnis affligit?

Simile.

R. Causa est, ut malo alteri longè pernicioſissimo medeatur. Sicut enim medicinam amaram accipimus, aut membrum aliquod secari patimur, valetudinis restituendæ vel conservandæ gratia: ita postquam culpa nostra irrepsit peccatum, quod est omnium malorum maximum terribilissimumque (utpotè quod privat hominem Deo, summo bono) immissa sunt mala alia, & calamitates magna Dei providentia. *Primò*, ut homo ex parvo malo intelligeret quantum malum sit summum malum, hoc est peccatum. *Secundò*, ut malum hoc magnum parvo malo pellatur, atque in posterum vitetur: fit enim non rarò, ut qui propter peccatum affliguntur, postea ad seipsos reversi celeriùs, viam divinorum mandatorum currant. Sicut illi qui ambulantes nonnihil offendunt, & cæspitant, solent exilire. *Multiplicata sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt. Tertiò*, ut privati hominis afflictio toti Reipublicæ prosit; vel exemplo patientiæ ut Job & Tobia; vel meritis, ut in Martyribus. *Quartò*, ut augeatur bonis corona gloriæ, quæ tanta est, ut mirum sit non plures immitti molestias in hoc mundo, aut aliquid boni hic concedi iis qui ad gloriam illam parantur: ficut è regione, tanta imminent peccatoribus mala atque supplicia apud inferos, ut meritò nemo illis invidere debeat summam hujus vitæ gloriam & delicias etiam maximas. *Quintò*, electis sui Dominus (inquit Greg.) ad se pergentibus, hujus mundi iter asperum facit, ne qui præsentis vitæ requie, quasi viæ amœnitate pascitur, magis eum diu pergere, quàm citiùs venire delectet, ne dum oblectatur in via, obliviscatur ejus quod desiderat in patria.

Cur Deus hanc mortalem vitam tot ærumnis inspersit.

Simile.

Pſal. 15.

L. 22. Moral.

Ex quibus rationibus, sive malorum & ærumnarum hujus vitæ bonis effectibus liquet non tam dicenda ejusmodi mala quàm bona. Et verò quid aliud agit ipse Salvator noster Matth. 5. quando singulis malorum generibus singulas attribuit beatitudines?

Ærumnæ hujus vitæ non tam sunt dicendæ mala quam bona.

I. Cur ergò voluit Deus à se peti hanc à malo liberationem?

R. Ita voluit primò, ut nobis pium suum paternumque animum in nos declararet; qui talis est, ut cupiat nos quietam molestiisque vacuam ducere vitam in hoc mundo; atque tandem ex hac temporali quiete ad requiem æternam migrare, Secundò ne aliundè remedia, quàm à Deo aut secundùm Deum quæramus: non à sagis aut dæmonibus; neque à medicis, nisi se placato priùs, & invocato. Dei enim solius est, depellere mala, qui solus infligit pœnas omnes, juxta Prophetam: *Si erit malum in civitate quod Dominus non fecerit*; malum dico, pœnæ, ut Theologi interpretantur.

Amos 3.

I. Itanè sentiebant Sancti?

Exemplū.

R. Ita. Agnoscens S. Job, neque dæmoni neque hostibus quidquam acceptum tulit, sed demisso, pacatoque animo dixit: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum.*

Job. 2.

I. Quonam modo in malis affecti esse debemus etiamsi continuò non liberemur?

R. Si in precibus & votis non illicò liberamur à malis, debemus ea quæ premunt ferre patienter. Quare minimè nos indignari aut dolere par est, quod preces nostras non audiat Deus, sed omnia ad ejus nutum ac voluntatem referre oportet, existimantes id utile, id esse salutare quod Deo placet ut ita sit, non autem id quod secus nobis videatur. Et certè

val-

Digitized by Google

valdè nos clementer exaudit Deus, si gratia sua id efficiat, ut omne incommodorum & calamitatum genus non solùm æquo, sed etiam gaudenti animo ferre paratos nos exhibeamus. *Omnes enim* (inquit Apostolus) *qui piè volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur.* Item *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum.* Rursum: *Nonne hoc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* Non enim æquum est servum esse majorem Domino suo, sicuti turpe est è sententia B. Bernardi, membra este delicata sub spinoso capite. His adde non rarò Deum per corporales infirmitates animis nostris mederi, teste S. Job: *Visitatio tua* (inquit) *custodivit spiritum meum.*

1. Tim. 3. Act. 14. Luc. 24. Sup. lect. præced. Job. 10.

In vita ejus c. 21. apud Sur. 13. Julii. Exemplū.

Sancta Birgitta Regis Sueciæ filia, cùm pro Algotio Dominicano Sacræ Theologiæ Doctore; qui jam senex orbitate oculorum & calculi doloribus cruciabatur, Deum precaretur, responsum accepit: *Ille stella micans est, nec expedit sanitate corporis obscurari animam ejus.* Certavit & cursum consummavit: nihil jam superest, nisi ut à me coronetur. Et hoc tibi signum erit, quod ab hac hora mitescent dolores corporis ejus. Jam enim anima ejus prorsus ardet igne Divinis amoris. Non diu post, Theologus iste è vita decessit.

Amen.

I. Quid ista vox, *Amen*, significat?

R. Vox ista Hebræa est, & idem est ac si dicas: hoc fiat. S. Hieronymus in *Comment. in Matthæum* vocat voculam hanc (*Amen*) signaculum Orationis Dominicæ. Itaque est vox affirmantis aut approbantis. 1. Ut omnia antè dicta, aliquo fervore Deo rursus commendemus, hoc sensu: O utinam, Pater cœlestis, ista præstes. 2. Ut si fortè vitio nostro inter orandum minùs attenti fuissemus, hic nos colligamus, & petitiones nova attentione confirmemus.

I. Cur in Missæ Sacrificio pronuntiatis verbis illis per ministros; *Sed libera nos à malo*, respondet Sacerdos voce submissa, *Amen*?

R. Sacerdos ipse respondet *Amen* tanquam vice Christi, cujus personam sustinet, petitionibus annuens; sed voce submissa; quia exoramus Deum etiam ignorantes.

I. Quare per Ecclesias Latinas retinemus vocem istam Hebraicam *Amen*?

R. Ob reverentiam Christi Domini, qui illam sæpiùs in ore habuit. Ecclesia igitur retinendam censuit in proprio idiomate, ut tantò religiosiùs diceretur, quantò minùs intelligererur.

I. Quæ est summa Orationis Dominicæ?

R. Formulam absolutam continet non solùm orandi ac postulandi bona, verùm etiam deprecandi itidem ac fugiendi mala quælibet. Inter bona verò primum est illud expetendum, ut Pater cœlestis ab omnibus semper, & ubique glorificetur. Deinde verò ut illius regni participes efficiamur: tum ut ea nobis media suppetant; quibus ad regnum Dei commodè pervenitur; ut est, ex parte animæ quidem nostræ, voluntati divinæ nos conformare, ex parte verò corporis, victum habere necessarium. Summa Orationis Dominicæ.

Adduntur secundo loco, quæ ad mala depellenda ritè postulantur; in primis quidem ut absint peccata, bonorum omnium corruptelæ: tentationes itidem quæ nos ad peccata impellunt ac pertrahunt; ad extremum verò deprecamur calamitates sive præsentis, sive futuræ vitæ.

LECTIO III.

Brevior Orationis Dominicæ explicatio.

I. JAm finem imposuisti Dominicæ Orationis expositioni. Sed quia paulo fusior & prolixior est, velim ut in gratiam eorum quibus brevitas placet, breviorem aliquam afferres?

R. Placet. Igitur *Pater noster*, potiùs quàm *Deus noster*, quia Patris nomen magis est idoneum ad excitandum in nobis amorem filialem & fiduciam impetrandi, & ad Deum, intuitu adoptionis per filium factæ ad misericordiam flectendum.

Qui es in cœlis: Qui etsi ubique sit per potentiam, essentiam & præsentiam, dicitur hic tamen *esse in cœlis*, quia tantùm in cœlis seu cœlorum civibus se manifestat, & sicuti est, seipsum exhibet. Alibi non videtur, sed ita manet absconditus, ac si illic non esset. Hoc additur, ut mentem sursum erigamus, & intelligamus verum Patrem, pa-

Digitized by Google

patriam ac hæreditatem nostram esse in cœlis.

I. Quid sibi vult prima ista petitio: *Sanctificetur nomen tuum?*

1. Petitio. R. *Nomen tuum*, id est, quicquid nominaris, sive quicquid es, id sanctè ubique celebretur. Sanctificare enim phrasi hebraica est celebre facere & colere. Hæc sanctificatio consistit in tribus. *Primò*, ut Deus, ejusque majestas, sapientia, benignitas, providentia, justitia, misericordia ab omnibus agnoscantur. *Secundò*, ut Deus ab omnibus suprà omnia timeatur, & ametur. *Tertiò*, ut ab omnibus dignè colatur, & prædicetur.

I. Quid secunda Petitio?

2. Petitio. R. Secunda hac petitione, *Adveniat regnum tuum*, rogamus impleri numerum electorum, & inchoari beatum illud regnum, quo Deus subjectis omnibus inimicis, & compressis adversariis potestatibus, solus regnabit, eritque omnia in omnibus. Hoc regnum Deo maximè desiderare debemus, quia in eo gloria ipsius completa erit, nec aliquis eam amplius obscurabit, aut ei resistet, sicut modò fit, quando peccatores illum contemnunt. Ibi demum perfectè sanctificabitur nomen Dei.

I. Quid tertia?

3. Petitio. R. Tertia Petitio, *Fiat voluntas tua, &c.* hanc vim habet, & petimus, ut sicut in cœlo fit omne quod Deo placitum est & gratum, nihil quod voluntati ejus repugnet; ita etiam fiat in terris. Itaque petimus 1. exactam (quantum humana fert conditio) mandatorum observationem; non quidem nostra caussa, sive ut est bonum nostrum, sed ut est quoddam Dei bonum, quo ipse delectatur. Unde etiam implicitè petimus auxilium Dei nobis & cæteris mortalibus ad hoc præstandum. Deinde etiam in omnibus rebus aliis, divinum beneplacitum præponimus nostris affectibus & commodis, ut si Deus nos velit esse pauperes, infirmos, inglorios, mori, vivere, si tollere uxorem, liberos, parentes acquiescamus in sanctissima ejus voluntate, & dicamus cum Christo. *Non mea, sed tua voluntas fiat.* Et cum Machabæo: *Sicut fuerit voluntas in Cœlo, sic fiat.* Et cum Job: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum.*

Petimus igitur (ut gravis quidam Interpres ait) non solùm ut voluntas Dei fiat à nobis, sed etiam in nobis. Majoris enim momenti est etiam minimam voluntatem Dei impleri, quam omne bonum creaturæ qua est creatura. Hæc resignatio sui in divinam voluntatem est opus magnæ in Deum charitatis, & proinde magnæ perfectionis. Nam per eam vincit omnes suos affectus, & perfectissimè conformat se divinæ voluntati. Resignatio sui in divinam voluntatem.

I. Quid quarta?

R. Quarta, *Panem nostrum, &c.* petimus nobis quotidiana subsidia corporis, & etiam animæ, ut plerique explicant, præsertim panem illum cœlestem, quo alimur in vitam æternam. 4. Petitio.

Da, tu qui das escam omni carni, & imples omne animal benedictione.

Nobis, & fratribus nostris.

Hodie additur, tum ut significetur cavendam sollicitudinem in crastinum; tum quia quotidie hæc oratio fundenda est, & necessaria à Deo petenda, cùm assiduè ab ipsius beneficentia pendeamus.

I. Quid agimus quinta petitione, *Dimitte nobis, &c.*

R. Petimus nobis condonari delicta nostra. Debita, quia ex delicto duplex debitum contrahitur, culpæ & pœnæ. Debitum culpæ est obligatio compensandæ injuriæ per peccatum Deo illatæ. Debitum pœnæ est obligatio sustinendi pœnam æternam vel temporalem. Utrumque petimus nobis ignosci. 5. Petitio.

Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Illud (Sicut) significat causam inductivam, ut patet ex Luc. c. 11. ubi sic dicitur: *Dimitte nobis debita nostra, si quidem & nos dimittimus omni debenti nobis.* Est enim conditio quædam quam Deus à nobis requirit. Undè apud Matth. immediatè post hanc orationem subdit Dominus: *Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cœlestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Itaque allegamus hic à nobis impletam conditionem: non quod nihil aliud ad remissionem peccatorum obtinendam requiratur; sed quia est dispositio maximè congrua, sine qua non est nobis venia speranda, & qua posita omninò speranda est, nisi aliud Matth. 6.

quid

Digitized by Google

quid impediat, ut defectus doloris, vel propositi emendationis.

I. Sed quid tenemur debitoribus nostris dimittere?

R. Non pecuniam, non famæ & honoris restitutionem; sed injuriam nobis illatam, ita ut propter illam non prosequamur eos odio, nec velimus vindictam privatam, nec etiam publicam, nisi quando bonum publicum aut recta ratio aliud postulat.

I. Quid sexta Petitio continet?

6. Petitio. R. Sexta: *Et ne nos inducas in tentationem*. Petimusne Deus permittat nos ulla tentatione vinci, sicque nos semper dirigat, ut nunquam succumbamus; hoc enim est *induci*, seu ut Græcus Textus, *inferri in tentationem*. Interdum enim dicitur Deus facere, quod permittit, quia fieri, nisi ipso annuente, & manum omnipotentiæ suæ laxante, non potest.

I. Quid septima & postrema petitio?

R. Septima, *Sed libera nos à malo*. Petimus liberari ab omnibus malis præteritis, præsentibus, & futuris, temporalibus, & æternis, ut in hoc mundo gratam Deo servitutem impendamus, & ad regna cælestia, (in quibus malum nullum, sed abundabit omne bonum) feliciter pervenire valeamus. *Amen*, ita fiat, hæc sunt vota nostra.

I. Admodum etiam mihi placet hæc brevior, & quasi compendiata Orationis Dominicæ declaratio.

R. En & tertia brevissima.

Pater

Potens in creatione
Mirabilis in gubernatione } rerum omnium.
Sanctus in providentia

Noster

JESU Christe, per naturam,
Noster per gratiam inchoatam,
Beatorum per gratiam consummatam.

Qui es

Duratione æternus,
Substantia infinitus,
Bonitate supremus.

In cœlis

Principium æternitatis,
Corona gloriæ incomprehensibilis,
Thesaurus omnis felicitatis.

Sanctificetur

Fide viva,
Spe firma,
Charitate perfecta.

Nomen tuum

Tua omnipotens paternitas,
Filii tui increata sapientia,
Spiritus Sancti inenarrabilis bonitas.

Adveniat

Desuper à Patre luminum,
In animas nostras, ut in cœlum tollantur.

Regnum

Justitiæ, pacis, gaudii.

Tuum

Non hujus mundi transitorii,
Non carnis hujus infirmæ,
Non dæmonis fraudulenti.

Fiat

Secundùm præcepta tua,
Secundùm consilia tua,
Secundùm auxilia tua.

Voluntas tua

Recta in creatione,
Bona in redemptione,
Perfecta in justificatione.

Sicut in cœlo

Promptè, amanter, perseveranter.

Et in terrâ

Odiendo quæ tu odio habes,
Amando quæ tu amas,
Faciendo quicquid præcipis.

Panem nostrum

Panem corpori, & animæ congruentem,
Necessitatum corporalium,
Lachrymarum & contritionis,
Verbi Dei, & Sacramentorum Ecclesiæ.

Quotidianum

Absque illo enim nihil sapit,
Absque illo languemus & deficimus,
Absque illo morimur.

Da

Tibi enim proprium est donare, & misereri semper.

Nobis

Servis indignis, ingratis, inutilibus,
Sed tuæ gratiæ, & misericordiæ indigentissimis.

Hodie

In hac die belli,
In hac die miseriæ,
In hac die tenebrarum.

Et dimitte

Tu qui es misericordia ipsa, & peccatorum remissio.

Debita nostra

Quæ ore, verbo, & opere contra divinitatem tuam contraximus.

Sicut

Digitized by Google

Sicut & nos dimittimus

Si condonaverimus eis, tunc Filii tui sumus imitatione. Parce igitur Domine filiis tuis.

Debitoribus nostris

Ex humana fragilitate, animi levitate, vel etiam ex malitia & injustitia, dimittimus nos qui gehennæ ignis æterni rei sumus.

Et ne nos inducas

Per subtractionem gratiæ tuæ.

In tentationem

Carnis, Mundi, Diaboli: } hostium generis humani.

Sed libera nos

Tu qui solus verè pius, verè misericors, Et miserator Dominus.

A malo

Præterito, præsenti, & futuro.

Amen.

I. Plurimum delector omnibus istis Orationis Dominicæ expositionibus, & obstrictissimus tibi æternum manebo.

R. Non possum me continere quin hanc etiam quartam interpretationem, exiguam quidem mole, sed pondere gravem adjiciam. Est illa sanctissimi Francisci Assisii Minorum Patriarchæ.

S. Francisci expositio orationis Dominicæ.

Pater noster, Creator, Redemptor, Salvator, & Consolator noster.

Qui es in cœlis: in Angelis, in Sanctis: illuminans eos ad tui cognitionem, quia tu Domine lux es, inflammans eos ad amorem tuum divinum: quia tu Domine amor es, inhabitans & implens eos ad beatitudinem, quia tu Domine summum bonum es, & æternum bonum, a quo omne bonum, sine quo nihil est bonum.

Sanctificetur nomen tuum: clarificetur in nobis notitia tua; ut cognoscamus quæ sit latitudo beneficiorum tuorum, longitudo promissorum, sublimitas majestatis, & profundum judiciorum.

Adveniat regnum tuum: ut tu regnes in nobis per gratiam tuam, & facias nos venire ad regnum tuum: ubi est tui visio manifesta, tui dilectio perfecta, tui societas beata, tui fruitio sempiterna.

Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra: Ut amemus te ex toto corde, te semper cogitando; ex tota anima, te semper desiderando, ex tota mente, omnes intentiones nostras ad te dirigendo, & honorem tuum in omnibus quærendo, & ex omnibus viribus nostris, omnes vires, & sensus animæ & corporis in obsequium tui amoris, & non in aliud expendendo. Et proximos nostros amemus, sicut nos ipsos omnes ad amorem tuum trahendo, de bonis aliorum sicut de nostris gaudendo in malis compatiendo, & nemini ullam offensionem dando,

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: dilectum filium tuum Dominum nostrum Jesum Christum da nobis in memoriam & intelligentiam, & reverentiam amoris, quem ad nos habuit, & eorum quæ pro nobis fecit, dixit, & sustinuit.

Et dimitte nobis debita nostra. Per tuam misericordiam, & ineffabilem Passionis dilecti Filii tui Domini nostri JESU Christi virtutem, & Beatissimæ Virginis Mariæ, & omnium electorum tuorum merita, & intercessiones.

Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Et quia non plenè dimittimus, tu Domine fac nos plenè dimittere; ut inimicos propter te veraciter diligamus, & pro eis apud te devotè intercedamus, nulli malum pro malo reddamus, sed omnibus in te prodesse studeamus.

Et ne nos inducas in tentationem; occultam vel manifestam, subitam vel importunam.

Sed libera nos à malo; præterito, præsenti, & futuro. *Amen*.

EXPLICATIO.

SALUTATIONIS ANGELICÆ.

CAPUT UNDECIMUM.

LECTIO PRIMA.

Quid sit Oratio Ave Maria, *ejusque partes.*

I. CUr post Orationem Dominicam subjungimus Angelicam Salutationem?

R. Hoc facimus ad exemplum eorum qui negotii quidpiam habent in Curia. Hi enim libello Principi porrecto ulteriorem ejus curationem commendant alicui Magnati ex aula Principi grato & familiari, qui

Ordo & connexio Angelicæ Salutationis post Orationem Dominicam.

Digitized by Google

qui illud Principi quandoque commendet, expeditionemque & gratiam exoret. Applicatio est facilis. Nos in Oratione Dominica obtulimus Deo libellum supplicem pro negotiis valdè arduis, uti apparuit in ejus expositione; modò commendamus magnæ Dei Matri cœli & terræ Reginæ ulteriorem eorum procurationem, scientes quòd illa sit Mater misericordiæ, quæ invenit gratiam apud Dominum. Quæ etiam est ratio cur finitis horis Canonicis non priùs receditur à Choro quàm Beatissimam Virginem Antiphona *Salve Regina*, vel alia, pro ratione temporis, salutaverimus. Nimirùm, *opus est mediatore ad mediatorem Christum: nec alter nobis utilior, quàm Maria, Virgo Regina, ipsa est via per quam Salvator advenit procedens de ipsius utero tanquam sponsus de thalamo suo: per te accessum habeamus ad Filium, o benedicta inventrix gratia, Genitrix vita, Mater salutis, ut per te nos suscipiat, qui per te datus est nobis.*

Bern. in ser. ult. de Assump.

I. Quid est Salutatio Angelica?

R. Est honorifica quædam salutatio B. V. Mariæ, quam ad imitationem Archangeli Gabrielis facimus commemorando præcipuas ejus laudes, ut ipsa pro nobis intercedat.

I. Quomodò recitas salutationem Angelicam, sive *Ave Maria*?

R. Hoc modo: *Ave Maria gratia plena, &c.*

I. Quot sunt partes Angelicæ Salutationis?

Salutationis Angelicæ tres partes.

R. Tres. Prima est, ipsissima Salutatio Angeli Gabrielis, quando è cœlo in terras descendit, annunciaturus Virgini Mariæ mysterium sacrosanctæ Incarnationis Dominicæ, constat his verbis, *Ave gratia plena, Dominus tecum*; & ob hanc primam partem tanquam nobilissimam tota hæc oratio denominatur *Salutatio Angelica*. Secunda pars continet verba S. Elisabeth, quæ ad ipsam Dei Matrem dixit, quando ab ea visitabatur, *Benedicta tu in mulieribus (sive inter mulieres). & benedictus fructus ventris tui.* Tertia pars tandem est oratio brevis, quam ipsa Mater Ecclesia adjecit in his verbis: *Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, nunc & in hora mortis nostræ. Amen.*

Luc. 1. Cur Angelus taliter salutarit Virg. S. Tho. 2. 2. q. 30. ar. 4. in c.

I. Quis fuit Angelus ille Gabriel qui nunciavit Mariæ Incarnationis verbi mysterium?

R. Fuit unus è primis aulæ cœlestis Principibus, adeoque unus è primariis Seraphinis uti censuerunt Magister in 2. dist. 1. Scot. & Durant. ibid. Molina 1. p. q. 112. & alii. *Ad hoc quippe ministerium* (ait Gregor. hom. 34. in Euang.) *summum* (unum è summis) *Angelum venire dignum fuerat, qui summum omnium nunciabat.* B. Petrus Damiani existimavit Sanctum Gabrielem fuisse Angelum tutelarem Virginis. Abulensis opinatur tunc demum Gabrielem deputatum fuisse B. Virginis custodem, quando missus fuit pro ea salutanda, & ipsa concepit in utero Filium Dei; adeò quod ex tunc cœperit habere secundùm hunc nobilissimum Principem è primoribus Seraphinorum, uti modò diximus, una cum alio etiam nobilissimo ex ordine tamen inferiori eorum qui Angeli proprio vocabulo dicuntur; quem jam à Nativitate pro sui custodia nacta erat Virgo sanctissima.

Orat. 1. de Nativ. B. Virg.

I. Quæ est vis hujus vocis *Gabriel*?

Gabriel quid significat?

R. Gabriel, id est fortis, vel fortitudo Dei, præestque præliis ac bellis fidelium, uti patet Dan. c. 12. n. 13. Undè ipse mittitur nunciaturus Christum, qui bellum acerrimum erat gesturus contra luciferum, cæterosque dæmones, & homines impios. Rursùm *Gabriel*, dicitur *Vir Deus*, q. d. Deus incarnabitur, eritque homo puer, quantum ad naturam ac ætatis, & corporis progressum; idem tamen erit vir, quia à primo conceptionis instanti anima ejus erit plena omni scientia, gratia, fortitudine; juxta illud Jerem. 31. 22. *Fœmina circumdabit virum.*

I. Quænam fuit S. Elisabeth quæ alteram partem hujus orationis, *Ave Maria*, pronunciavit?

S. Elisabeth.

R. Fuit cognata Beatissimæ Virginis, Mater Præcursoris, fœmina sanctissima, & spiritu Prophetiæ prædita. Unde ad eam visitandam primò venit filius Dei incarnatus, cùm adhuc castæ parentis reineretur utero, uti etiam præcursor.

Ventris obscuro recubans cubili:
Senserat Regem thalamo manentem.

Hymnus Ecclesiæ.

I. Quandoquidem ista præcatiuncula *Ave Maria*, tres habet auctores, quæ est ra-

Digitized by Google

ratio cur potiùs salutatio Angelica dicatur, quàm aliter?

R. Non dicimus propriè loquendo, quod Salutationis Angelicæ tres sint auctores; affirmamus verò potiùs unum Spiritum Sanctum totius orationculæ & singularum ejus partium solum unicum esse auctorem ac institutorem; ut verum sit eundem S. Spiritum tribus organis usum esse pro ejus pronunciatione & publicatione, uti suprà diximus.

Dicitur verò potissimùm *Salutatio Angelica* ex ea ratione, quòd Angelus primam eamque principalem partem uti Legatus ad Virginem pronunciando summo mysterio pronunciaverit.

I. Hæc igitur salutatio est meo quidem judicio præstantissimus orandi modus?

Salutatio Angelica est oratio præstantissima post Orat. Dominic.

R. Procul dubio; ut post Orationem Dominicam quam Salvator noster ore suo sacrosancto pronunciavit, & Apostolis suis adeoque ipsi Ecclesiæ pro certissima, & convenientissima orandi formula tradidit, non inveniatur excellentior hac salutatione; utpote quam Spiritus Sanctus (qui orare nos docet, & pro nobis postulat gemitibus inenarrabilibus) ipse composuit, & intimorum servorum suorum ore pronunciatam voluit.

I. Estne Deiparæ gratum quod istam Salutationem Angelicam identidem frequentemus?

Deiparæ Virgini grata est Salutatio Angelica.

R. Omninò, quia tunc illam primùm audivit, cùm parens summi omnium rerum Domini fieret, quo quidem honore nullus alius major puræ creaturæ communicari potest, ut inferiùs dicemus; Cujus excellentissimi mysterii animos nostros in hac salutatione subit grata, & æquè salutaris recordatio, ipsique Virgini haud dubiè jucundissima. Adde quod hæc orationcula magna arte à summo opifice sit facta, & ordine pulcherrimo digesta.

I. Habesne exemplum quo probes Deiparæ Virgini salutationem Angelicam placere?

Exempli. Blos. mon. spir. c. 3. §. 6.

R. Habeo. Sancta Gertrudis aliquando ægrotans, & lecto decumbens, cùm horas suas legere non posset, neque etiam juxta desiderium suum ad honorem Beatissimæ Virginis Mariæ valeret dicere ex integro salutationem Angelicam, conata est tamen sæpiùs iterare hæc verba: *Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum*. Huic Virgo Deipara apparuit, induta pallio aureis floribus mirè exornato, quibus designabantur salutationes ab ista cum labore lectæ, & in his excellentissimè relucebat pius affectus, quo ipsam gloriosam Virginem salutare desideraverat; relucebat etiam sacra discretio, qua illa tantùm verba legerat, cùm sentiret se alia legere non posse; relucebat item integra fiducia qua confidebat Matrem Domini benignè suscipere hoc ipsum exiguum servitium suum.

I. Estne pariter Deo gratum quod ad honorem Matris suæ recitemus salutationem Angelicam?

R. Gratissimum, uti ex subjecto exemplo patebit.

Exempli Cantipr. l. 2. de univers. c. 29. §. 9.

Erat emeritæ militiæ veteranus, qui sæculo, etsi tardè, renuncians, Sanctum Cistercienſium Ordinem introivit. Quæsitus autem à Magistro Novitiorum, si sciret Orationem Dominicam, scilicet *Pater noster*, negavit se unquam discere potuisse; Quid plura? fit labor inanis, ut discat; & cùm non posset, præcepit Abbas, ut saltem brevem illi angelicæ Salutationis articulum inculcarent. Quid, etsi multo & diuturno labore, factum est tamen? Cùm enim ad exhortationem Magistri sui, ipsum versiculum inter prandendum ad unamquamque buccellam fere, ne oblivioni traderet, ruminaret, ex frequenti & longo usu, tantam in ipsa salutatione mentis concepit dulcedinem, ut cordi ejus, & ori sola memoria Matris Dei, quamquam aliis occupatus indelebiliter adhæreret. Contigit ergo, ut post aliquanta annorum curricula, veteranus ille devotissimè moreretur, & inter fratres in cœmeterio sepeliretur: Mira res, de tumulo ejus, non multo post, à parte capitis arbor nasci, ignoti generis, visa est; cujus folia litteris aureis insignita, *Ave Maria, gratia plena*, notabiliter singula continebant. Quod ubi notum fit Diœcesano Pontifici, ad locum venit ipse miraculi, radicem arboris per effossionem diligentissimè scrutatus est, & eam de ore veterani illius ortum habere probavit. Nec mora, ubi divinæ ostensionis arbuscula debitum officium executa est, in oculis omnium aruit, & defecit.

I. Est

I. Estne magna vis, & meritum Salutationis Angelicæ?

Exempli. In vita ejus apud Sur. c. 17. Martii 22.

R. Planè maxima. Cùm quidam è familia B. Catharinæ Suediæ, Virginis, & Viduæ, somno correptus è curru decidisset inter equorum pedes, succedentes mox rotæ adeò costas ejus attriverunt, ut vix anhelitum ducere videretur. In currum autem sublevatus animum Catharinæ multo dolore affecit. Itaque suo more dicebat Salutationem Angelicam, & leviter hominis quassatum latus contrectabat. Mox adeò ille restitutus est, ut qui præ doloris acerbitate spirare vix poterat, eodem die lætus discurreret, Christum laudans, & S. Catharinam, cujus meritis esset salutem tam celeriter adeptus.

Miraculosa virtus salutationis Angelicæ.

I. Si Deo ejusque Matri tantoperè placet quod salutatio Angelica recitetur, cur hæreticis id non sapit?

R. Ratio ejus, quia diabolus cui famulantur hæretici, odio implacabili prosequitur Virginem.

Hereticis non placet salutatio Angelica. cur?

I. Quid caussæ est quod diabolus tantoperè eam oderit?

R. Quia ipsa *contrivit caput serpentis*, juxta id quod olim prædictum erat; & cunctas hæreses sola interemit in universo mundo.

I. Hæretici dicunt quod Christus Dominus solus sit Mediator Dei & hominum & apud Patrem Advocatus?

R. Poterat, si voluisset, solus sufficere; sed quia sexus uterque damnationi generis humani cooperatus fuerat, æquum fuit & conveniens ut itidem sexus uterque redemptioni nostri suffragaretur. Vid. Bern. sermone de verbis. Apoc. 12. & infrà p. 3. Controv. de invocatione Sanctorum.

I. Estne antiquus in Ecclesia hic Virginem Deiparam salutandi modus?

Antiquissimus in Ecclesia usus salutandi Virginem per Ave Maria apud Canis. l. 5. c. 13.

R. Planè. Si enim Jacobus Apostolus & Frater Domini in Liturgia sive Missa sua B. Virginem sic salutat; *Ave Maria gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui*, quia Salvatorem peperisti animarum nostrarum; Dignum est ut te verè beatam dicamus, Deiparam semper beatam, & omnibus modis irreprehensam, & Matrem Dei nostri, honorabiliorem quàm Cherubim, & gloriosiorem quam Seraphim, quæ sine corruptione Deum Verbum peperisti. Te reverà Deiparam magnificamus. Tibi o plena gratiæ, universa creatura gratulatur. Angelorum cœtus & hominum genus, quæ es templum Sanctificatum, paradisus spiritualis, Virginum gloria, ex qua Deus carnem assumpsit, & puer factus est Deus noster, qui est ante sæcula: tuum enim uterum thronum fecit, dum ventrem latiorem & ampliorem cœlis ipsis reddidit, tibi o gratia plena, universa creatura gratulatur: tibi gloria. Post hunc D. Joannes Chrysostomus eandem salutando, sic honoravit. Ut verè dignum & justum est, glorificare te Deiparam, & semper Beatissimam & penitùs incontaminatam Matrem Dei nostri, honoratiorem Cherubim & gloriosiorem incomparabiliter Seraphim, quæ citra corruptionem Deum peperisti: verè Deiparam magnificamus: *Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus: & benedictus fructus ventris tui*. Quoniam Salvatorem animarum nostrarum peperisti.

In Liturgia.

Eandem quoque sic salutat B. Athanasius. Quandoquidem ipse Rex est, qui natus ex Virgine, idemque Dominus & Deus: eapropter, & Mater quæ eum genuit, & Regina & Domina & Deipara propriè & verè censetur, &c. Paulo post: Dicimus eam igitur iterum, atque iterum, & semper, & undequaque Beatissimam. Ad te clamamus, recordare nostri, Sanctissima Virgo, quæ etiam à partu Virgo permansisti. *Ave Maria gratia plena, Dominus tecum*: Beatam te prædicant omnium Angelorum & terrestrium Hierarchiæ, *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui*. Intercede Hera & Domina, & Regina, & *Mater Dei ora pro nobis*. Vide 1. lect. 5. quæstiunc. 2.

In Euang. de S. Deipar. apud Canis. l. 5. c. 30.

I. Cur in hunc modum Virginem salutamus; *Ave Maria gratia plena, Dominus tecum? &c.*

R. Ut affectum erga Virginem Deiparam nostrum comprobemus; Ut ejusdem Virginis animum grata & jucunda Angelicæ Salutationis, & Dominicæ Incarnationis memoria deliniamus; ac tandem ut ejusdem gratiosæ Virginis favorem, atq; apud Deum intercessionem nobis conciliemus.

Digitized by Google

LECTIO II.

Mariæ Virginis decora.

I. DIc in summa quid continet Angelica Salutatio?

Compendium Salutationis Angelicæ.

R. Post prima salutationis verba, *Ave Maria*, tres eximiæ Virginis laudes sequuntur, quarum prima (*gratia plena*) quomodo in seipsa affecta sit, significatur; nempe gratia Dei omnibus virtutum ornamentis, divina quadam pulchritudine insignis, Deo cœlitibusque omnibus mirificè accepta. Secunda, (*Dominus tecum*) quomodo cum Deo se habeat, cujus sit Mater, à quo nunquam deseratur, qui in ipsa multo clariùs & expressius, quàm in qualibet alia creatura reluceat. Tertia (*Benedicta tu in mulieribus*) quomodo erga creaturas, quarum est Domina, Regina orbis, Patrona nostra. Adjungitur deinde laus Christi, & gratiarum actio (*Benedictus fructus ventris tui*) qui talem Matrem delegerit, atque inter se & genus humanum, Mediatricem constituerit. Demum Ecclesia ut salutatio in orationem desineret, & Virgo Mater tanti in se à Deo collati propter nos beneficii memor, caussam nostram apud Filium charissimum strenuè ageret, his verbis Salutationem terminavit: *Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus nunc & in hora mortis nostræ. Amen.* Ut & in hac vita nostra continenter nobis adsit, nostraque studia & actiones gubernet, & animas nostras à morte in fidem suam acceptas, salvas & incolumes in cœlo ponat.

I. Quandonam primò salutavit Virginem S. Gabriel?

Martyrol. Roman.

R. Die 25. Martii incidente in feriam 6. quando venit è cœlo Legatus ad Dei Matrem mox futuram, nuncians ei sacrosanctæ Incarnationis mysterium anno mundi quinquies millesimo, centesimo, nonagesimo nono.

I. Cur tali die?

25. Martii lapsum est genus humanum.

25. Martii reparari cœpium.

R. Ut dies & hora damnationis nostræ, quando Adam primus parens pomum vetitum comedit, lapsus est, nec non dies & hora redemptionis in Incarnatione inchoatæ, & in Passione Dominica consummatæ sibi mutuò corresponderent.

I. Fuitne hoc conveniens, ut redemptio nostra initium sumeret à colloquio Angeli cum Virgine?

R. Ita: nam sicut Eva draconis antiqui falsis promissionibus credendo genus humanum perdidit: ita B. Virgo veris Angeli sancti promissionibus credendo, facta est Mater Salvatoris. *Aug. l. 1. de pec. merit. c. 28. vid. Iren. l. 5. adverf. hæref. c. 31. & 33. S. Bernard. serm. 20. super Missus. S. Hieron. in c. 8. Dan. Chrysolog. 142.*

I. Cuinam loquebatur Angelus, cùm diceret; *Ave gratia plena, Dominus tecum?*

R. Virgini Mariæ.

I. Quænam est Virgo Maria?

R. Ipsa est Mater Domini nostri Jesu Christi.

I. Quando Angelus salutavit Beatam Virginem, dixitne: *Ave Maria gratia plena, &c.* proprio nomine Virginem compellando?

R. Minimè, dicebat enim: *Ave gratia plena.*

I. Cur ita; & quare nomen ejus non pronuntiabat?

Cur Archãgelus Gabriel Virginẽ proprio nomine nõ cõpellarit.

R. *Primò* nomen eorum qui in aliqua qualitate excellunt, satis intelligitur edita ejusmodi qualitate vel excellentia, v.g. Si dixero absolutè, Poeta, intelligor loqui de Virgilio; Si Sapiens, de Salomone; Si Orator Romanus, de Cicerone: Ita quando Angelus dixit: *Gratia plena*, non potuit intelligi de alia quàm de Virgine Deipara loqui, quæ sola plenè & per excellentiam super alios justos, & Sanctos à Deo hac gratia donata est, ut Virgo & Mater Dei, dignissima existeret. *Secundò*, personas in dignitate constitutas non solemus proprio nomine compellare, sed potiùs nomine dignitatis, sic dicimus: Sereniſſime Princeps, Excellentissime Dux, Reverendissime Domine, &c. non verò Alberte, Philippe, Joannes, &c. Quis autem nescit prærogativam illam Virginis Mariæ; ut dicatur *gratia plena*, esse omni ex parte incomparabilem?

Tertiò, agebat cum Virgine Angelus quemadmodum solet cum cœlitibus agi, quorum non est aliquod nomen proprium, quod adinventum est tantum ad juvandam imbecillitatem intellectus nostri, qui aliter nescit distinguere res singulas aut per-

Digitized by Google

personas. Si fortè aliqui Angelorum, ut Michael, Gabriel, Raphael, &c. sortiti sunt nomina, illa hic in terris ex aliqua demandata sibi commissione obtinuerunt.

I. Quis igitur hoc nomen (Maria) Salutationi Angelicæ inseruit?

R. Sancta Mater Ecclesia, uti infrà etiam sacrosanctum nomen JESUS addidit.

LECTIO III.

Quid significet verbum Ave.

Expositio Salutationis Angelicæ.

I. SAlutationem Angelicam, si placet, deinceps mihi explica, singula ejus verba exponendo: Quid *Ave* significat?

A V E.

R. Hæc vox *Ave* tantundem valet ac si dicas: Salve, gaude, lætare, vive felix & beata in Dei gratia, & gloria summa, ad quam Deus te elegit; ut alludat ad nomen Evæ, quæ Hebraicè dicitur Channa, id est vitalis & vivificans, sive Mater omnium viventium. Gen. 3. q. d. Eva non fuit Channa, id est Mater vitæ, sed mortis, quia omnes suos filios per peccatum mortis addixit: Tu verò, ò Maria, verè es Eva, sive Channa, quia Mater vitæ, gratiæ & gloriæ. Hinc appositè Latinum Ave, est inversum Eva, quia Maria Evæ maledictiones Gen. 3. in benedictiones convertit. Undè ei accinit Ecclesia:

Sumens illud Ave
Gabrielis ore,
Funda nos in pace
Mutans nomen Evæ.

Hymnus Ecclesiæ.

Est igitur hæc vox (Ave) non tantum salutationis, sed & congratulationis, & bonæ apprecationis: q. d. bene tecum agitur, congratulor & applaudo tibi, o Virgo sanctissima, quòd modò conceptura sis in utero Filium Dei, proficiat; quod felix sit & faustum; exultet spiritus tuus in Deo salutari tuo.

M A R I A.

I. Quid sibi vult vox ista, *Maria*?

R. Est proprium nomen filiæ SS. Joachim & Annæ, desponsatæ Joseph, Dei Matris designatæ, intemeratæ semper Virginis.

Vox Maria quid significet.

Hoc vocabulum (Maria) in sua significatione declarat Virginis dignitatem. Maria enim, quasi *mara jam*, id est Magistra, vel Domina maris. Sic appellata fuit soror Moysis transito mari rubro, & mersò Pharaone cum curribus & equitibus ejus in mari rubro, porrò hæc Maria typus fuit (ait S. Ambros. ex hort. ad Virgines) B. Virginis, quæ dicta est Maria, id est Magistra & Domina maris hujus sæculi; ut per illud nos salvos ducat in terram promissam, id est in cœlum. Unde Rabbi Haccados apud Calatin. l. 7. c. 11. Messiæ Matrem Dominam nuncupandam prædixit: *Et Mariam* idem esse quod *Dominicam*, docet Philo. S. Hieron. Epiph. & alii: Immò Liturgia veterum, Christiani omnes omni lingua B. Virginem, quasi proprio nomine, *Dominam nostram* vocant, & compellant. Et reverà Domina est omnium creaturarum, quæ Mater effecta est Creatoris omnium. Pet. Chrys. ser. 142. Beda sup. c. 1. S. Luc. Damasc. l. 4. c. 15. Bern. sup. Salve Regina. Hinc Ecclesia in Hymno: *O gloriosa Domina, excelsa super sidera.* Et ideò luna sub pedibus ejus, quia creaturæ omnes Mariæ subjectæ.

S. Hieronymus verò in nominibus Hebr. in Exodo: Maria, ait, idem est, quod illuminatrix mea, vel illuminans eos, vel stella maris, quia sine corruptione radium emisit, cujus splendor universum orbem illuminat, hominum mentes calefacit, vitia excoquit, & super hoc mare procellosum elevata micat meritis, illustrat exemplis. Unde canit Ecclesia. Bern. ser. 2. sup. Missus.

Ave maris stella,
Dei Mater alma, &c.

Porrò, *mare amaritudinis fuit*, quemadmodum etiam aliqui Mariæ nomen interpretantur, quia ex ea carnis mortalitatem Christus sumpsit, & *animam ejus* Passionis Filii mœror, tamquam *gladius pertransiit*. Luc. 2.

I. Estne præcipuè honorandum hoc sanctum nomen *Maria*?

R. Ita, quia, uti diximus, proprium est nomen Matris Dei. De nomine *Maria* est illud doctissimi Idiotæ: *Dedit tibi Maria tota Trinitas nomen, quod post nomen Filii tui est super omne nomen, ut in nomine tuo omne genu flectatur, cælestium, terrestrium & infernorum. Hoc nomen super omnia Sanctorum nomina reficit lassos, sanat languidos, illuminat cæcos, penetrat du-* L. 3. Bibliothec. SS. Patrum.

Digitized by Google

res, ungit agonistas, jugum diaboli extrudit.

I. Qua ratione revereberis honorabisque sanctum *Mariæ* Nomen?

Qua ratione sanctissimo Mariæ nomini honos deferendus.

R. *Primò* quidem non assumam leviter in os proprium Mariæ nomen, sed ejus loco pronunciabo potius appellativa nomina, ut *Mater Dei*, *Domina nostra*, *gloriosa Virgo*, & ejusmodi. Sic egit S. Angelus Gabriel, quando salutans Virginem dicebat: *Ave gratia plena*. *Secundò* nomini Mariæ honorem deferam, genuflectendo, caput aperiendo, aut aliquod reverentiæ signum edendo ad ejus pronunciationem.

S. Gerardus Martyr, Episcopus Canadiensis in Pannonia, laudibus & veneratione Sanctissimæ Virginis, tantæ humilitatis obsequio se subdere noverat, ut si quis reus clam à S. Viri familiaribus edoctus veniam ab ipso peteret per nomen Matris Christi, mox audito nomine Mariæ misericordiæ, Pater sanctus lacrymis perfunderetur, & perinde ac si ipse reus esset, à reo veniam peteret; Filium quoque suum illum fore affirmaret, si eam sincerè Dei crederet Genitricem. Ipso auctore, ab Hungarica gente non pronunciatur nomen ipsius Matris Dei, sed Dominam eam vocant. Si sit autem pronunciatum illius nomen, statim flexis genibus & demissis in terram capitibus, sese inclinant. Atque adeò Pannonia à S. Stephano Rege suo, Familia S. Mariæ appellata est.

Sur. in vit. 24. Sept.

Exemplū.

Infrà lect. seq.

Tertiò, nomini Beatissimæ Virginis honorem & reverentiam deferam cùm illud scribam, pingam, sculpam quàm potero elegantissimè, idque cum interiori & exteriori submissione religiosi cultus. Canis. l. 1. de B. V. c. 1. Exempla nobis præbuerunt SS. Angeli, qui frequenter Mariæ nomen pinxerunt, insignieruntque characteribus aureis, argenteis, variisque coloribus. Vid. sup. lect. 1. hujus capitis.

Exempla.

Quartò, aliqui B. Virginis devoti servi nomen ejusdem SS. Virginis colunt recitatis quinque Psalmis quorum initiales simul junctæ perficiunt hoc sacrosanctum nomen *Maria*. Illi sunt *Magnificat*, *Ad Dominum*, *Retribue*, *In convertendo*, *Ad te levavi*.

Vincent. in spec. l. 7. c. 116.

Quidam Ven. Archiep. Cantuariensis, Theobaldus nomine, revertens olim à Curia Romana, in Abbatia S. Benedicti, quæ est apud S. Audomarum, hospitatus est, & die sequenti ductus in Capitulum, sermonem ædificationis cum Fratribus habuit. Finito autem sermone, indicavit eis, quod cùm esset apud Beneventum, audisset à quodam viro religioso, qui de partibus Hierosolymitanis oriundus erat, quòd in illa terra quinque Psalmos incipientes à singulis litteris nominis B. semper Virginis Mariæ in honorem & memoriam ipsius frequentare consueverat. Hi ergo sunt Psalmi. *Magnificat*, *Ad Dominum*, *Retribue*, *In convertendo*, *Ad te levavi*, & singulis Psalmis Salutationem Angelicam, scilicet *Ave Maria* præmittebat. Erat autem in Conventu S. Bertini Monachus quidam Joscio nomine, qui hæc vigilanter audivit, & quotidie post Matutinum prædictos Psalmos in honorem B. M. V. decantare cœpit. Accidit autem ut quadam nocte circa festum S. Andreæ Apost. surgentibus FF. ad vigilias, ille F. Joscio choro Psallentium non interesset; Superior verò chorum circumiens cum lucerna, ubi eum non invenit, ad lectum ejus citiùs perrexit; & defunctum reperit. Convocati itaque fratres accurrunt stupentes & lugentes, vultumque discooperientes, invenerunt quinque flores rosarum in vultu ipsius. Unus egrediebatur ex ore & lingua ejus: duo de oculis, & duo de auribus: lætantes autem pro tali miraculo, detulerunt eum in chorum & facie discooperta cum recentibus rosis diligentiùs intuentes, in rosa quæ de ore egrediebatur, invenerunt scriptum *Maria*. Tenuerunt igitur illum per septem dies, donec tres Episcopi convenirent, quorum unus fuit Atrebatensis Episcopus, qui fuerat Abbas Cisterciensis, & multi alii clerici & laici, qui viderunt magnalia Dei. Id verò accidit circa annum Domini 1162. circa finem regiminis Leonis Abbatis & Theodorici Comitis.

Exemplū.

I. Rectène cum illis agitur qui sanctum *Mariæ* nomen debito prosequuntur honore?

R. Ita; Illis enim confert Deus omnimodum gratiarum, & beneficiorum spiritualium æquè ac corporalium genus.

Rectè cū illis agitur qui Mariæ nomen debito honorant.

Quemadmodum continua respiratio non solùm est signum vitæ, sed etiam causa: sic

Gennensis Episcopus

Constantinop. in orat. de Deipara Virgine.

fic Sanctissimum *Mariæ* nomen, quod in Dei servorum ore assiduè versatur, simul argumentum est, quod vera vita vivant; simul etiam hanc vitam ipsam efficit, & conservat, omnemque eis lætitiam & opem ad omnia impertitur.

LECTIO IV.

Gratia plena

I. QUid est hoc, *Gratia plena*?

S. Th. 3. p. q. 27. a. 4. o.

R. Est prima eaque eximia laus quam B. Virgini Mariæ tribuimus, dicimusque quod sit *gratia plena*, ex eo quòd nullam unquam contraxerit peccati maculam, sive originalis, sive actualis, mortalis, aut venialis. vid. Concil. Trid. sess. 6. can. 23. & ff. decret. de peccato origin. §. ultimo. S. Aug. l. de nat. & grat. c. 36.

Amb. l. 2. de Virg.

Secundò, habuit Beatissima Virgo virtutes omnes, donaque Spiritu Sancti in excellentissimo gradu. *Talis fuit Maria, ut ejus unius vita omnium disciplina sit.*

Tertiò, taliter ex illis operata est continuò & incessanter, ut quoad animam ac corpus fuerit digna omnes choros Angelorum transcendere.

Gratia plena: Græcè κεχαριτωμένη id est gratiosa, unicè Deo grata & chara, Deum habens faventem ac propitium.

Ser. 3. inter parvos.

Benè plena (inquit Bern.) *quia Deo & Angelis & hominibus grata, hominibus propter fœcunditatem; Angelis propter Virginitatem; Deo propter humilitatem.*

I. Estne igitur fatendum Dominam nostram majorem gratiam reliquis Sanctis, etiam illis qui pleni gratia fuisse dicuntur, habuisse?

R. Ita omninò fatendum est. Tametsi enim de aliis quibusdam Sanctis dicitur quod pleni gratia fuerint, nihilominùs ampliorem Beatissima Virgo gratia omnibus illis habuit, quia sic à Deo, ut majoris gratiæ capacior redderetur, quam reliqui sancti, facta est. Exemplo res fiet clarior: Sint multa vasa, unum altero majus ac capacius, quæ si impleantur balsamo, omnia plena erunt, & nihilominùs in uno plus erit, in altero minus balsami. Ita sentiendum est de Maria Virgine, Domina nostra, quod eam præ cæteris omnibus sanctis capaciorem fecerit Deus plenitudinis gratiæ, quia in Matrem dilecti sui filii Domini nostri elegerat. Vid. S. Tho. 3. p. q. 7. a. 10. ad 1. & q. 27. a. 4. S. Leo. serm. 10. de Nativ. S. Bern. ser. 9. ex parvis. *Benè sola gratia plena dicitur, quia sola gratiam quam nulla alia meruerat, consecuta est, ut gratia repleretur auctore*, inquit Amb. l. 1. in Luc. c. 2. & S. Hieron. *Benè*, inquit, *plena, quia cæteris per partes præstatur, Mariæ verò se tota infundit plenitudo gratiæ.*

Simile.

I. Estne igitur eadem plenitudo gratiæ quæ Beatissimæ Virgini Deiparæ attribuitur, cum ea quæ Christo Domino convenit qui est *verbum plenum gratia & veritatis*?

Vider. p. c. 3. lect. 1. ultra medii. Plenitudo gratiæ in B. Virg. quæ fuerit?

R. Minimè: differunt enim plurimum; nam plenitudo Christi Domini est velut in fonte undequaque ita superefluens, ut de ejus plenitudine omnes accipiamus, etiam ipsa SS. Virgo; plenitudo autem Virginis est sufficiens, congrua, & commensurata sive proportionata dignitati maternitatis Dei, ad quam assumpta fuerat. Adeò quòd nulli puræ creaturæ unquam tanta plenitudo gratiæ collata fuerit, quanta Dei Matri, nulla enim tanta sublimitas aut excellentia alicujus status ulli sanctorum communicata est, quanta Beatissimæ Mariæ Virgini, ut esset Mater unigeniti Filii Dei; secundùm quod Angelus ad eam dicit: *Invenisti gratiam apud Deum, ecce concipies, &c.*

S. Th. 3. p. q. 7. ar. 10. ad 1. & q. 27. ar. 5. ad 1.

I. Quibus potissimum virtutibus ornata fuit Beatissima Virgo?

Quàm sancta fuerit Beatissima V. Maria Ser. S Joan. Chrys. apud Met.

R. Omnibus omninò virtutibus in excellentissimo gradu, uti suprà habitum est. *Quidnam illa sanctius? Non Prophetæ, non Martyres, non Patriarchæ, non Angeli, non Throni, non Dominationes, non Seraphim, non Cherubim, non denique aliud inter creatas res visibiles aut invisibiles, majus aut excellentius inveniri potest.*

I. Ex his colligo plurimùm colendam Beatissimam Virginem Mariam hoc præsertim nomine quod gratia, & virtutibus sit plena?

Plurimùm colenda est Beatissima Virgo.

R. Rectè. Et quis de eo dubitet, nisi hæretici homines qui irreconciliabile bellum contra Deiparam Virginem æquè ac contra virtutem, conclamarunt? Si enim S. Paulum jure merito colimus ob emi-

Digitized by Google

sentem, qua excelluit charitatem; Si S. Franciscum ob humilitatem, & cæteros Dei amicos ob singularem aliquam virtutem quæ in ipsis enituit; quis non in animum inducat suum Beatissimam Virginem Mariam longè ampliori cultu præ ceteris omnibus dignam esse, quæ omnes omnium Sanctorum virtutes, gratias, merita, perfectiones, & prærogativas in tam eminenti gradu obtinuit, ut cœlum & terram in sui admirationem ineffabiliter rapiat? *Mons sublimis Maria* (inquit Gregor.) *qua ut ad conceptionem æterni verbi pertingeret, meritorum verticem suprà Angelorum Choros usque ad solium Deitatis erexit.* Hujus enim montis præexcellentissimam dignitatem, Isaias vaticinans ait: *Et erit in novissimis diebus præparatus mons Domus Domini in vertice montium, & elevabitur super colles.* Mons quippe in vertice montium fuit, quia altitudo Mariæ super omnes sanctos refulsit.

In cõment. sup. lib. Reg. in init.

I. Unde illi tantæ plenitudinis magnitudinem attribuis?

R. Ex eo quòd ad eum sanctitatis gradum ascenderit, ut digna esset quæ Filium Dei conciperet, & Mater efficeretur ejus qui consubstantialis est æterno Patri. Igitur hujus plenitudinis magnitudo ex ipsa dignitate cognosci potest. Esse enim Dei Matrem, omnem superat dignitatem, & excellentiam puræ creaturæ. Post illud enim quod supra omnia creata est, nempè esse hominem Deum, proximum est virginem esse Matrem Dei. Hanc dignitatis plenitudinem confitetur ipsa in Cantico dicens: *Fecit mihi magna qui potens est*, Ubi per *magna*, intelligenda est omnis gratiæ plenitudo de qua proximè, & notanda sunt verba sequentia: *Qui potens est*, q. d. qui potens in me operatus est magna secundùm omnipotentiæ suæ totam mensuram, & latitudinem, ut nihil omnipotentia Dei majus in pura creatura, nihil sublimius operari potuisset.

V. Tolet. in c. 1. Luc. annot. 66. & 67.

Hinc quærit S. Thom. 1. p. q. 25. a. 6. Utrum possit Deus meliora facere ea quæ fecit? ac respondet: potest Deus quavis re à se facta meliorem simpliciter facere: Excipit tamen tria in responsione ad 4. scilicet, *Incarnationem Christi, maternitatem Deiparæ, & beatitudinem hominis.* Non enim potest Deus meliorem hominem facere quàm sit Deus homo, nec Matrem meliorem quàm sit Mater Dei: nec beatitudinem meliorem quàm sit visio & possessio Dei. Nam humanitas Christi, inquit, ex hoc quod est unita Deo; & beatitudo creata ex hoc quod est Mater Dei; habent quandam dignitatem infinitam ex bono infinito quod est Deus: & ex hac parte non potest aliquid fieri melius eis, sicut non potest aliquid melius esse Deo. Qui ergò Deum omnipotentem rerum omnium conditorem miratur & adorat, nobilissimum ejus opus intemeratam, inquam, Virginem Deiparam suspiciat, & veneretur: dicatque cum Ecclesia: *Omnipotens sempiterne Deus qui gloriosa Virginis Matris Mariæ corpus & animam, ut dignum filii tui habitaculum effici meteretur, Spiritu Sancto cooperante, præparasti, &c.*

Nõ potuit Deus Matrẽ meliorem imo creaturam facere quàm sit Dei Mater.

Oratio Ecclesiæ.

I. Consequenter ergo dicendum esset, quod Beatissima Virgo unica Deo gratior, & acceptior sit, quàm cæteri omnes Sancti; quodque plus Deo placeat, ut eam colamus, & veneremur, quàm reliquos omnes Sanctos?

R. Planè ita est. Deus enim plus amat B. Virginem quàm totam Ecclesiam, id est, quàm omnes homines, & Angelos simul sumptos. Vide Suar. 3. p. disp. 18. sec. 4. Vide S. Birgittæ Revel. l. 4. c. 108. Hoc etiam agnoscit Ecclesia in tot Festivitatibus B. Virginis, templis, aris, oratoriis ipsi dicatis, & multis plerumque miraculis coruscantibus, magnisque populorum concursibus frequentatis, in Sodalitiis, in salutationibus vespertinis ubique terrarum Virgini persolvi solitis; In ordinibus religiosis ejus patrocinio singulariter commendatis; Denique in tot suffragiis, & precibus publicis, & privaris Missarum, Litaniarum, orationis, ad Ave Maria bis terve in die ad campanæ sonitum lectione horarum canonicarum, recitatione Rosarii, *&c.* Exemplum nobis jam olim præbuerunt Majores, & Comprovinciales nostri Namurcenses, qui à prima ad Christi fidem conversione tria templa, VValcurienſe, Halsterienſe, Namurcenſe (quod est Insignis Collegiata Ecclesia in ipsa civitate) B. Virgini construxerunt, quæ

Plus Deo placet ut unam B. Virginem quàm cæteros omnes sãctos colamus. S. Tho. 3. p. q. 25. a. 5. & ad. 1.

Moneus in sacrario Namurcensi.

S. Ma-

Digitized by Google

S. Maternus D. Petri discipulus sub ejusdem Virginis nomine consecravit. Namecense, Bronience, VValcidiorense, Grandipratense, Molinense, Hortul. B. Mariæ, Boneffiense, Floreffinense, Geroldisurianum, Salsinience, Solismontense, aliaque plura templa & Monasteria subsequentibus sæculis ædificaverunt, ejusdemque Virginis nomini dicarunt. Ut taceam tot præclarissima Sodalitia in hac ipsa civitate Mariæ inscripta.

I. Estne B. Virgo interdum speciali aliquo favore aut beneficio prosecuta suos clientes?

Exempla: Vasæus, Pomerius & Rodericus apud Canis. l. 3. cap. 10. in Mariali.

R. Ita, quemadmodum ex subjectis exemplis patebit. Hildephonsus quem & alii Idelphonsum, & Alphonsum appellant, vir non modò vitæ sanctimoniæ excellens, sed etiam doctrinæ præstantia celebris; quique suo sæculo hæreticos ex Hispania profligavit. Fuit is post B. Eugenium Archiepiscopus Toletanus antè nongentos annos, & in B. Maria quidem colenda, publicèque prædicanda per quam studiosus, quemadmodum pia ejus monumenta testantur. Quare cum aliquando mane multis comitantibus ad altare progrederetur (mirum dictu) Sacrosanctam Virginem sibi apparentem habuit, & in Episcopali Cathedra sedentem vidit, sibique blandè loquentem audivit, sed & vestem sacram velut divinæ gratiæ, & favoris singularis pignus & obsidem, qua in facienda re divina uteretur, sibi abdonatam accepit. Res per totam nota Hispaniam.

In offic. nov. Brev. Rom.

S. Stephanus Hungariæ primus Rex Dei Genitricem, quàm ardentissimè venerabatur, amplissimo in ejus honorem constructo templo, Hungariæ Patronam instituit, ab eadem vicissim Virgine receptus in cœlum, ipso suæ Assumptionis die, quem Hungari è sancti Regis instituto, magnæ Dominæ diem appellant.

Pet. Canis. ib. ex Trithem.

Rupertus Abbas Tuitiensis Germanus, qui cùm ingenio se tardum, & ad sacra discenda parum idoneum cerneret, opem sacræ Virginis singulari studio imploravit, ut hanc naturæ difficultatem superare, ac felices in sacris Litteris progressus facere posset. Cui Virgo Mater nocte apparens promittit & præstat, quòd ille tantoperè cupiebat, unde tam excellenti deinde gratia, scientiaque illustratus fuit, ut inter Germanos Theologos eminuerit, ac similem ætas illa non tulerit; qui & vivus, & mortuus multis claruit miraculis, sicut Trithemius apertè testatur. Nec ingratus ille fuit Virgini, quam in suis monumentis libenter extollit, præsertim si Commentarios ejus in Cantica; & opus de Divinis officiis consulamus. Et ut ad propria revertamur, quam fuerit B. Virgo Namurcensibus suis intuitu pietatis, & religionis suprà notatæ beneficia, testantur varia prodigia VValcuriæ ab ea patrari solita, testatur Gelbuzeense sacellum, miraculis ejus interventu celebre, testatur ejus imago Solismontis contagio laborantibus opem ferre visa, testatur admiranda illa nobilis Floreffiensis adolescentis historia, qui Christo abnegato Mariam pejerare nolens, ejusdem intercessione à Filio perpetrati sceleris veniam impetravit, ut habet Cæsarius lib. 2. Dial. cap. 12.

Moneus in sacris. Namurcens.

I. Etiamne punivit Deus interdum Virginis contemptores?

Exempli.

R. Ita. Miles perditæ nequitiæ Argentorati Catholicorum templum cùm adisset ligneum inde B. Virginis simulachrum abripuit, quod commilitonibus inspectantibus, ita constituit, ut commodè ejus cervices ferire posset. Tunc districto gladio ad eos versus, videte, inquit, quàm bellè huic amputem caput. Verùm cùm ne tertio quidem ictu abscindere potuisset, irrisus ab illis, negotio destitit. Nihilo secius Deus Matris suæ violatorem, celeriter debita prosecutus est pœna. Eodem ipso die dum contubernales suos convenit nefarium facinus prædicaturus, subita morte extinguitur. Aderat ejus sodalis consilii conscius, qui manifesta Dei ultoris ira territus Cracoviam ad Sacerdotem Societatis venit; & scelus execratus, Catholicis se adjunxit:

Horat. Tursel. an. 1599.

Dominus tecum.

I. Quid hoc significat: *Dominus tecum*?

R. Hæc est secunda laus, quam Beatissimæ Virgini attribuimus, asserentes quòd Dominus sit cum ea ab initio Conceptionis assistendo illi, instruendo, gubernando, defendendo, & perpetuò con-

ser-

Digitized by Google

servando eam non secus ac thesaurum pretiosissimum, & ad totius mundi salutem divino munere præparatum.

I. Quem Dominum intellexit Archangelus Gabriel, quando pronunciavit verba ista: *Dominus tecum?*

R. Ipsam sanctissimam Trinitatem, cujus tres personæ singulari modo fuerunt cum B. Virgine; potissimùm verò Deus Verbum, qui ex ea corpus sibi assumpsit, mox ut verbis Angeli Virgo assensum præbuit.

I. Declara hoc, si placet, paulò fusiùs?

R. Tametsi sanctissima Trinitas semper fuerit cum Virgine, uti modò diximus, per suam præsentiam, & singularem omninò curam, directionem & providentiam; fuit nihilominùs speciali omninò ratione cum ea in hoc verbi Incarnati mysterio, quando *Spiritus Sanctus supervenit, virtus altissimi*, id est Patris, *obumbravit*; & Filius ex ea natus est. Hinc more suo eleganter dixit Bern. *Nec tantùm Dominus Filius tecum, quem carne tua induis; sed & Dominus Spiritus Sanctus, de quo concipis; & Dominus Pater, qui genuit quem concipis. Pater inquam, tecum, qui Filium suum facit & tuum. Filius tecum, qui ad condendum in te mirabile Sacramentum, mire modo & sibi reserat genitale secretum, & tibi servat virginale signaculum. Spiritus Sanctus tecum, qui cum Patre & Filio tuum sanctificat uterum.* S. Augustinus: *Tecum Dominus, ait, in mente, tecum in auxilio, tecum in ventre.*

Ser. 3. sup. Missus.

Ser. 13. de Sanctis.

Denique; *Dominus*, Verbum Incarnatum, *tecum*, inquit idem Bernardus, non tantùm gratia, sed etiam natura, ex te factus homo; non tantùm consensione voluntatis, sed etiam conjunctione carnis.

Tandem *Dominus* Filius *tecum* erit novem mensibus in utero; per annos triginta tecum domi, uti filius-familias subditus Matri. Ibi te per quotidiana colloquia instruet, consolabitur, tibi ministrabit, omnique gratia cumulabit. Ultimis etiam vitæ annis prædicationi intentus non longè recedet à te. Imò moriturus in cruce te commendabit charissimo suo Discipulo Joanni; resurgens à mortuis tibi primùm apparebit; & post suam in cœlum Ascensionem misso in terras Spiritu Sancto, copiosiùs in te omnium charismatum dona, quàm in cæteros omnes sive Apostolos, sive Discipulos effundet, & depluet. In extrema tandem vitæ tuæ periodo *Dominus tecum erit*; ut inter sacros ejus amplexus animam tradas per eum Deo Patri offerendam, teque secundùm corpus, & animam super omnes choros Angelorum ad cœlestia regna exaltandam, & uti Dei Matrem decet, coronandam; ubi tecum erit gloriosus, & benedictus Deus in perpetuas æternitates.

Ex quibus liquet quàm speciali & planè singulari modo Dominus sit cum Beatissima Virgine, tametsi cum omnibus justis per gratiam etiam esse contingat, ut meritò censendus ille sit magis Deo propinquare, qui ad Virginem per devotam animi propensionem propiùs accedit.

I. Quid sibi vult quod Sacerdos in Missa simili modo populum salutat repetens septies: *Dominus vobiscum?*

R. Id agit, ut hac salutandi forma septem Spiritus sancti dona populo apprecetur, quasi dicat: *Dominus vobiscum*, ut vos repleat sapientia, intellectu, consilio, &c.

Cur Sacerdos septies in Missa dicit: Dominus vobiscum.

I. Cur autem Episcopus prima vice qua populum salutavit in Missa, utitur his verbis: *Pax vobis*: non autem illis quibus solent Sacerdotes: *Dominus vobiscum?*

R. Quia Episcopus expressius refert personam Christi Domini Ecclesiæ sponsi, qui post resurrectionem Apostolos primùm salutavit his verbis: *Pax vobis*. In cæteris orationibus communi salutandi formula utitur dicendo: *Dominus vobiscum*, ut se Christi ministrum agnoscat.

Cur dicit Episcopus prima vice: Pax vobis. Joan 20. Dur. l. 4 ration. c. 14.

LECTIO V.

Benedicta tu in mulieribus, sive inter mulieres.

I. QUæ est tertia laus quam Dei Matri damus?

R. Hæc Archangeli Gabrielis: *Benedicta tu in mulieribus*, sive illa Elisabethæ: *Benedicta tu inter mulieres*: quasi diceremus: *Tu gloria Jerusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri, quia fecisti viriliter, & confortatum est cor tuum, eo quod castitatem amaveris, ideò eris benedicta in æternum.*

Judith 15.

I. In

Digitized by Google

I. In quo potissimum cernitur, quòd Beatissima Virgo Maria benedicta sit in mulieribus?

R. In eo quòd ipsa sit Virgo & Mater Dei.

I. Si placet, declara hoc paulo ampliùs?

R. Felicior & laudatior est Virgo Maria omnibus aliis mulieribus; nam benedictio mulierum est, ut filios pariant, sed quæ magnam maledictionem conjunctam habeat, cùm sine libidine, corruptione, dolore & gravi jugo viri non pariant; Maria autem filium sine corruptione & dolore peperit; nec virum Virgo gravem aut difficilem experta est, utpote qui eam tanquam Domini sui Matrem reverenter custodivit, & cui ipsa hilariter se subjecit. Secundò, maledicta vulgò habebatur sterilis in Israel, Virgo Maria Filium peperit, qui plus est Matri quàm mille filii, de quo olim Abrahæ dictum fuerat: *In semine tuo benedicentur omnes gentes*. Ut de ea meritò cecinerit Poeta: *Gaudia Matris habens cum virginitatis honore*. Et ante Propheta: *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel*.

Gen. 22.

Isai. 7.

I. Magna profectò Virginis & excellentia, & benedictio?

R. Maxima. Nam hæc sola ex peculiari Dei privilegio lauream virginitatis cum summa, felicissimaque fœcunditate conjunxit, ut præ omnibus mulieribus digna sit laude, & eam meritò *beatam dicant omnes generationes, quia fecit ei magna qui potens est*. Audi Augustinum: *Benedicta tu in mulieribus, quæ vitam & viris & mulieribus peperisti. Mater generis nostri pœnam intulit mundo, Genitrix Domini nostri salutem attulit mundo. Auctrix peccati Eva, auctrix meriti Maria. Eva occidendo obfuit, Maria vivificando profuit. Illa percussit, ista sanavit. Pro inobedientia enim obedientia commutatur, fides pro perfidia compensatur*.

Serm. 18. de Sanctis.

I. Estne perfectius Virginem esse, quàm Dei Matrem?

R. Planè. At Dei Genitricem simul esse & Virginem, singularis benedictio; prærogativa, & dignitas incomprehensibilis, immò abyssus gratiarum omnium quæ soli Virgini Deiparæ collata est. Et ob hanc B. Virgo dotata fuit plusquam Angelica virginitate, humilitate, charitate, cæterisque virtutibus, quæ Dei Matrem decebant.

I. Habebunt virgines saltem aliquam benedictionem cum Dei Matre in cœlis?

R. Ita, sunt enim velut filiæ honorariæ, sive (ut dicunt) pedissequæ Beatissimæ Virginis.

Virgines in cœlo sunt pedissequæ B. Virginis.

I. Habesne exemplum in promptu?

R. Habeo. S. Gregorius historiam de Musa puella memorabilem narrat. Huic quadam nocte sacra Virgo & Dei Genitrix Maria per visionem apparuit, eique multas puellas coævas in vestibus albis ostendit. Musa illarum aspectu & splendore delectata, libenter se eis aggregasset, sed cùm præ pudore non auderet, amanter à Deipara interrogatur, velletne unà cum aliis in hoc vivere gynæceo, & sibi quoque deservire? Cùm illa se velle respondisset, hoc unum in mandatis accepit, ut majorem vitæ ac morum indueret gravitatem, seque à risu, jocis, omnique levitate puellari abstineret: ita demum fore ut die trigesimo puellis aliis, quas præsentes aspiceret, consociaretur, ac in suum ministerium cooptaretur. His monitis paruit Musa, ac deinceps suprà ætatem ac consuetudinem graviter sese gessit, ut subitò mutasse mores, ac nuces ut ajunt, reliquisse videretur; parentes, etsi hanc adeò repentinam filiæ mutationem primùm admirarentur, tamen, cùm factæ apparitionis arcanum intellexissent, puellæ instituto non repugnarunt, fidemque certiorem narrationi compræbuerunt, quod sequens mors filiæ trigesimo die ex hac vita migrantis visionem non vanam esse monstravit. Morituræ verò Deipara rursus appareret, speciosis illis puellis, ut ante, stipata, quæ Musam, ut ad se veniat, vocare dignatur. Mox puella quamvis moribunda oculis reverenter depressis, & aperta voce clamando respondet: Ecce, Domina, venio, ecce Domina, venio. In qua etiam voce spiritum tradidit, & ex virgineo corpore habitatura cum sanctis Virginibus exivit.

Exempli.

L. 4. Dial. c. 17.

LE-

Digitized by Google

LECTIO VI.

Et benedictus fructus ventris tui.

I. QUid significat: *& benedictus fructus ventris tui?*

R. Hæc est quarta laus B. Virgini collata, utpotè quæ non solùm sit ex se ipsa omni honore digna, sed etiam propter fructum uteri sui. *Non quia tu benedicta, ideò benedictus fructus ventris tui, sed quia ille te prævenit in benedictionibus dulcedinis, ideò tu benedicta, verè etenim benedictus fructus ventris tui, in quo benedicta sunt omnes gentes, de cujus plenitudine tu quoque accepisti cum cæteris, etsi differentiùs à cæteris.*

Bern. ser. 3. sup. missus.

I. Quis hanc partem salutationi Angelicæ adjecit?

R. Sancta Elisabeth visitata à Beata Virgine.

I. Quid hoc est: *benedictus fructus ventris tui?*

R. Explicatur his verbis, unde tanta benedictio B. Virgini obvenerit, à fructu, scilicet ventris tui, hoc est ab inexhausto benedictionis fonte, Dei filio, q. d. Elisabeth: Benedicta tu inter mulieres, *quia* hanc enim vim habet frequenter in Scripturis (Et) *benedictus fructus ventris tui*, ut reddatur ratio tantæ benedictionis Virginis; per hoc verbum etiam ostendit sancta Prophetissa Christum in utero Mariæ jam incarnatum verè esse hominem, & Mariam non minùs genuisse Dominum, quam gignunt aliæ matres suos filios.

Theophil. in Lucam.

I. Quid facit ad Virginis commendationem, quòd fructus ventris ejus sit benedictus?

R. Sanè plurimum. Nam uti fructus arborem ipsam commendat, sic quoque gloria filii in matrem redundat.

I. Quis est fructus ventris Virginis?

R. Jam dicimus, si attendis, quod sit filius ejus, Dominus scilicet Jesus, verbum Patris caro factum.

I. Quare dicis quod Dominus Jesus sit fructus ventris Mariæ?

R. Quia natus est per operationem Spiritus Sancti ex Virginis substantia in benedicto ejus utero. Quemadmodum igitur quod ex arbore producitur vel ex terra gignitur, terræ vel arboris fructus dicitur: ita verbum ex Virgine in utero incarnatum, fructum ventris Virginis dicimus.

I. Quomodo benedictus est fructus ille Virginis?

R. Benedictione æterna cum Patre & Spiritu sancto: benedictus, inquam, non tantùm inter mulieres, uti Beatissima Virgo, sed absolutè præ Angelis, hominibus & creaturis omnibus, utpotè omnium Creator & Dominus. Fructus B. Virginis qualiterbenedictus.

I. Si Beatissima Virgo ea ratione benedicta est, quia benedictus fructus ventris ejus: dicendum igitur est benedictam esse Matrem Dei non solùm inter mulieres; sed etiam inter omnes tam cœlestes, quàm terrestres creaturas, quandoquidem fructus ventris ejus, sit Deus super omnia benedictus?

R. Rectè, Deus enim omni gratia, benedictione, donis Matrem suam adornavit, ut dignum se fieret habitaculum. Cui enim potiùs quàm Matri benedicat filius, & quidem filius talis, qui simul sit Deus & homo? B. Virgo benedicta inter omnes creaturas.

Quæ cùm ita sint, quis eam nisi blasphemus audeat cum cæteris mulieribus aut virginibus equiparare? Et, ut verbo uno hanc blasphemiam elidam; Qua, quæso, ratione æquabitur mulieribus ullis, quæ plena gratia, quæ benedicta inter mulieres, & omnes creaturas, genuit (inquit Cyprianus) ipsam majestatem. Hæreticorum blasphemiæ.

I. Estne etiam B. Virginis venter benedictus?

R. Ita. *Nec in terris locus dignior uteri virginalis templo, in quo Filium Dei Maria fuscepit; nec in cœlis regali solio, in quo Mariam Filium ejus sublimavit.* Bern. ser. 1. de Assump.

I. Quis Virginis uterum benedixit?

R. Filius ejus, qui in eo quievit novem mensibus, sicut Sponsus in thalamo suo.

Dubitare quis potest, omninò in affectum charitatis transisse Mariæ viscera, in quibus ipsa, quæ ex Deo est, charitas novem mensibus corporaliter requievit! Hoc est *ferculum quod sibi fecit Rex Salomon de lignis Libani*, ferculum, inquam, augustissimum ferens & bajulans Verbum Incarnatum; ideoque *media charitate constratum propter filias Jerusalem*, quia Christus, quia est ipsa charitas, maximam gratiam & charitatem Beatæ Virgini diffudit, ut ipsa Idem eodem loco. Virginis uterus benedictus. Cant. 3.

filia-

Digitized by Google

Virginis uterus ferculum Salomonis.

filiabus Jerusalem, id est, animabus devotis ad illam in quavis difficultate recurrentibus opem ferret. Quocirca magno pietatis sensu Ecclesia quotidie eam invocat, tanquam Dei & hominum Mediatricem, & dicit: *Salve Regina Mater misericordiæ, &c. Ad te clamamus exules filii Evæ. Ad te suspiramus gementes & flentes in hac lacrymarum valle. Eja ergo Advocata nostra illos tuos misericordes oculos ad nos converte: Et JESUM benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende. O clemens, o pia, o dulcis Virgo Maria.*

Antiphona Ecclesiæ.

I. Illi qui benedicunt sacrosanctum Virginis uterum, faciuntne rem Deo gratam?

R. Ita. Nam illa mulier in Evangelio, quæ loquente JESU ad turbas extollens vocem dicit: *Beatus venter qui te portavit*, laudata fuit à Christo Domino approbante quod de Matre sua dicebat, quamquam addente, beatiores esse, *qui verbum Dei audiunt, & custodiunt*, id est opere adimpletur, uti maximè B. Virgo fecit.

Luc. 11.

Nota, Christus Dominus voluit solari mulierem istam, q. d. tu beatam dicis Matrem meam, quòd me talem Filium genuerit, doleseque fortè, quòd talis Filius tibi non obtigerit; at ego assero te beatam, imò beatiorem fore, si verbum Dei audias & custodias. Nam Mater mea beatior fuit, quod me mente, quam quòd ventre conceperit; imò nisi me mente priùs concepisset; indigna fuisset quod me ventre conciperet: decebat enim Matrem Dei futuram, esse purissimam & sanctissimam, adeoque custodientem in omnibus & perfectissimè adimplentem Verbum Dei. Non ergo improbat Christus mulieris assertionem, sed solidiorem ei & meliorem beatitudinem offert, quæ omnibus eam volentibus competit, quæ est custodire verbum Dei, & uti apud Sanctum Matthæum dicit, facere voluntatem Patris. Pulchrum est quod in hanc rem scribit Sanctus Augustinus: *Mater ejus (Christi) est omnia anima pia faciens voluntatem Patris ejus, fœcundissima charitate in iis, quos parturit, donec in eis ipse formetur. Maria ergo faciens voluntatem Dei, corporaliter Christi tantummodò Mater est, spiritualiter autem & soror & mater. Ac per hoc illa una fœmina non solùm spiritu, verùm etiam corpore & Mater est, & Virgo.* Causam subdit: *sed planè Mater membrorum ejus, quòd nos sumus, quia cooperata est charitate, ut Fideles in Ecclesia nascerentur, quæ illius Capitis membra sunt: corpore verò Mater ipsius Capitis.*

Matth. 12.

De sancta Virgin. c. 3.

B. Virgo non tantùm Christi, sed & nostra Mater est.

Alludit S. Doctor ad id quod dicebat Christus Matth. 12. *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, ipse meus frater, & soror, & mater est.*

Et non solùm mulier ista Virginis uterum benedixit, sed & Ecclesia frequenter usurpat similem benedictionis formam in officiis divinis, dicendo: *Beata viscera Mariæ Virginis, quæ portaverunt æterni Patris Filium.*

I. Cur id facit Ecclesia?

R. Ut grato animo & fideli memoria identidem recolat summam præstantissimamque Mariæ Virginis excellentiam divinitùs collatam, ut *Dei Mater* verè nominaretur, & esset.

I. Habesne exempla Sanctorum, qui libenter & cum omni reverentia benedicebant uterum sacratissimæ Virginis Mariæ?

R. Ita. S. Odilo Cluniacensis profundissimè inclinabat cùm recitaret hunc versiculum Cantici, Te Deum laudamus; *Tu ad liberandum suscepturus hominem non horruisti Virginis uterum*, uti refert Petrus Damiani in vita.

Exempla.

Lutgardis Virgo admodum pia, è celeberrima Tungrorum civitate oriunda, quadam nocte cùm in Cantico, *Te Deum laudamus*, versum illum: *Tu ad liberandum suscepturus hominem, non horruisti Virginis uterum*, diceret, ei Beatissima Virgo Maria gratulabunda apparuit; intellexitque Lutgardis versum hunc illi gratissimum esse, quo commemoratur ipsam Dei Filium in utero concepisse. Atque hoc illa mihi tamquam filio dilecto (inquit Cantipratanus) revelans admonuit, ut quoties versum illum dicerem, toto me corpore ad laudem sacratissimæ Virginis inclinarem. Quod etiam feci, hodieque facio, & ut idem faciant, Lectores omnes meos adhortor.

Cantipr. l. 2. vitæ ejus c. 24. apud Sur. 16. Junii.

I. Displicetne Deo, quòd maledicatur benedicto Virginis utero?

R. Plurimùm, uti ex subjecto patebit exemplo.

Uterus Virginis minimè impunè maledicitur.

Nebu-

Digitized by Google

Exemplū. Nebulo quidem non longè à Lassentia civitate aleis vacabat; cùm lusus ei minimè succederet: cœpit sanctum Beatæ Mariæ uterum blasphemis verbis proscindere, & subitâ morte illicò perfunctus, in inferno sepultus est. *Vincentius in speculo.*

Jesus Christus.

I. Quis Salutationi Angelicæ hanc partem adjecit?

R. Sancta Mater Ecclesia.

I. Undè desumpsit Ecclesia hoc sacrosanctum nomen *Jesus*?

R. Ex ipsiusmet Sancti Archangeli Gabrielis cum Deipara Virgine colloquio; ubi dixit futurum, ut Filius Dei incarnatus hoc nomine JESUS appellaretur.

I. Quare Ecclesia nomen *Jesus* superaddidit ad verba beatæ Elisabeth: *Benedictus fructus ventris tui*?

R. Ut apertè declararet, quis ille sit fructus ventris Beatæ Virginis: nempè semen illud de quo Abrahæ & Davidi promissio facta est: *In semine tuo benedicentur omnes gentes*. Et: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam*. De quo Angelus: *Vocabis nomen ejus Jesum: ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum.*

Gen. 22. Psalm. 131. Matth. 1.

De excellentia nominis JESU, & aliis eò pertinentibus, diximus suprà p. 1. c. 3. l. 1. Et, ut meminerimus eum esse Messiam, sive Salvatorem à lege & Prophetis promissum, adjungimus nomen dignitatis ejus, dicentes: *Jesus Christus*. De hoc nomine (Christus) etiam ibidem dictum.

Nota, Urbanus Papa quartus, quibuscumque Nomen JESU in fine Salutationis Angelicæ addentibus pro qualibet vice, triginta dies Indulgentiarum concessit; quas Joannes XXII. ejusdem successor confirmans, alios triginta superaddidit; ut patet ex Bulla authentica, quæ in Ecclesia Avenonensi habetur, ubi dictus Pontifex resedit multis annis.

LECTIO VII.

Sancta Maria, &c.

I. DEclara mihi verba reliqua pro clausula Salutationis Angelicæ?

3. Pars Salutationis Angelicæ.

R. In sequentibus verbis laudem principalem Dominæ nostræ Ecclesia repetit, quæ est, esse Matrem Dei, eoque commonstrat illa quæcumque vult à Deo impetrare posse. Precatur etiam ut pro nobis intercedat, quandoquidem nos ut peccatores ejus intercessione indigemus; item ut continuò nos, quoad vixerimus, & præsertim in articulo mortis, quando majore in discrimine versabimur, adjuvet.

I. Fuitne jam olim moris, quòd Salutationi Angelicæ subnectatur invocatio Deiparæ Virginis?

R. Ita. Nam Syri ab ipsis Apostolis primùm instituti non fine invocatione solent Angelicam Salutationem absolvere, Orant enim in hunc modum: *Pax tibi, Maria, gratia plena. Dominus noster tecum. Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus, qui est in utero tuo, Jesus Christus. Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis, inquam, peccatoribus, amen.* Apud S. Severum Patriarcham Alexandrinum in precationibus nuper in Latinum translatis.

Ut B. Virgo post salutationē invocetur antiquus est usus.

Canis. l. 5. c. 30.

Sancta.

I. Estne B. Virgo sancta eo modo quo Deus sanctus est?

R. Non. Deus enim à seipso est sanctus, & ex sua natura. Imò ipsa ejus natura sanctitas est; Beata autem Virgo sancta est, sanctitate quam ei communicavit Deus. Explico magis: Cùm Dei & Domini nostri sanctitas sit superior omni sanctitate & puritate intelligibili, utpotè quæ in ipso tanquam in plenissimo fonte essentialiter coexistat; omnis sanctitas creaturæ ad illam puritatem comparata, est instar nihili. Hinc dicit Dominus Matth. 19. *Quid me interrogas de bono? unus est bonus Deus.* Et Ecclesia in Hymno Angelico: *Tu solus Sanctus, tu solus Dominus*: quia in ipso solo est universitas boni & sanctitatis & dominii; & quicquid extra illum reperitur boni, aut sanctitatis, aut dominii, id totum est instar nihil in comparatione ejus quod est in Deo, utpote ab illa excellentia infinitè deficiens. Ex quo intelligitur quantis intervallis distet sanctitas Virginis à sanctitate Dei.

Qualiter differat Virginis sanctitas à sanctitate Dei

I. De qua sanctitate intelligis, dum dicis: *Sancta Maria*; de ea quam in hoc mundo habuit; an verò de sanctitate, quam nunc habet in cœlo.

R. De utraque.

I. Qualis fuit sanctitas, quam B. Virgo obtinuit in hoc mundo?

Sanctitas Virginis alia gratia in hoc mundo; alia gloria in cœlo.

R. Ta-

Digitized by Google

R. Talis, ut sup. lect. 4. ad textum. *Gratia plena.*

I. Ista sanctitas B. Virginis patebatne etiam exterius?

R. Ita. Nam S. Dionysius in Epist. ad S. Joannem scribit se ad aspectum & majestatem Virginis ita obstupuisse, ut nisi fides eum docuisset unum esse Deum in cœlis, utique hanc Virginem Deum esse credidisset. Quid? quod & ipsi cœlestis Curiæ Principes in consideratione tantæ sanctitatis in Virginis Assumptione admirabundi exclamant: *Quæ est ista quæ ascendit de deserto deliciis affluens?* Ac si manifestiùs dicant (inquit Sanctus Bernardus) Quanta est hæc, & unde ei ascendenti, utique de deserto, affluentia tanta deliciarum? Nec enim pares deliciæ inveniuntur in nobis, quos in civitate Domini lætificat fluminis impetus, qui à vultu gloriæ voluptatis gloria potamur. Quæ est ista, quæ de sub Sole (ubi nihil est nisi labor & dolor & afflictio spiritus) ascendit deliciis spiritualibus affluens? Quidni delicias dixerim Virginitatis decus cum munere fœcunditatis, humilitatis insigne, distillantem charitatis favum, misericordiæ viscera, plenitudinem gratiæ, prærogativam gloriæ singularis? Serm. 4. de Assumpt.

I. Quam sanctitatem adepta est Virgo Maria in cœlis?

R. Adepta est sanctitatem Beatorum statui propriam & convenientem, id est, sanctitatem permanentem, immutabilem securam, æternam.

I. Superatne Virginis sanctitas in cœlis, cæterorum omnium Beatorum sanctitatem?

R. Planè multis maximisque intervallis. Nam ob sanctitatem ejusmodi, *exaltata est sancta Dei Genitrix super Choros Angelorum ad cœlestia regna*, uti canit Ecclesia. Et: *Quantum gratia in terris adepta est præcæteris; tantum & in cœlis obtinet gloriæ singulare.* Ut meritò dixerit Seraphicus Doctor: *Glorioſum Mariæ privilegium est; quicquid post Deum pulchrius, quicquid dulcius, quicquid jucundius in gloria est, hoc Mariæ, hoc in Maria, hoc per Mariam est.* Sanctitas Virginis excellit omnium BB. sanctitatis in cœlis. Bern. ser. 1. de Assump. Bonav. in speculo B. Mariæ.

I. Habesne exemplum quo probes hanc venustissimam Virginis Mariæ pulchritudinem ex ejus sanctitate refulgentem?

R. Clericus quidam B. Mariæ devotissimus crebris eam precibus orabat, ut sibi suam pulchritudinem ostendere dignaretur, quæ in Scripturis Sacris sæpiùs commendatur, ut est illud: *Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te.* Item, *Quàm pulchra es, & quàm decora charissima in deliciis.* Cujus piæ petitioni Mater Misericordiæ annuens, per Angelum ei mandavit quòd tali hora sibi appareret, sed tamen sciret inconveniens, & indignum esse, oculis, quibus eam videret posteà terrenum aliquid cernere. Cùm autem responderet clericus se non curare, si post ejus visionem fieret cæcus; tamen Angelo disparente cœpit anxiè cogitare, quia si visum penitus amitteret, eum mendicare de cætero oportere. Excogitavit ergò consilium, ut uno clauso oculo, alterum tantùm ad eam videndam aperiret. Apparente autem B. Virgine tempore designato, inæstimabilem claritatem, & pulchritudinem vidit, & cupiens eam plenius videre, etiam oculum quem tenuerat clausum aperuit, sed visio tunc repentè disparuit. Cùm ergo oculo quo eam viderat, esset orbatus, altero salvo manente, ipse lacrymans eo quòd oculo peperciſſet, se cœpit vehementer arguere, dicens: utinam totus fuissem oculus, ut eam vidissem plenius. Cùm autem denuò Dominam nostram instantissimè exoraret, ut se ei adhuc ostenderet, quia propterea etiam residuum oculum libentèr amitteret, iteratò piissima Virgo Maria ei apparuit, & sua visione ineffabiliter consolata est, residuumque ei oculum sanum, & integrum servavit, & priùs amissum restituit. *Joan. Herolt. in promp. mirac. B. Virginis, exemplo 79.* Exempl.

Maria Mater Dei.

I. Virgo Maria estne revera Mater Dei?

R. Est sine dubio quandoquidem conceperit & genuerit Filium Dei hominem factum. Est fidei ex Concilio Ephesino, contra Nestorium Anno Domini 431. cùm per Cœlestinum Romanum Pontificem omnes Orientales Ecclesiæ gemina peste (inquit D. Prosper) purgatæ essent, execranda nimirùm Nestorii impietate, qui B. Virginem volebat dici Christotocon, non item Theotocon sive Deiparam, & etiam Pelagii; id minimè ignorantes Cyrillus Cant. 4. Cant. 7. Baron. t. 5. annal. ad ann. 431. S. Prosper cont. Collat. prope fin.

Digitized by Google

rillus Alexandrinæ urbis Antistes aliique Patres qui Ephesi convenerant, atque etiam ipse Theodosius Imperator, legationem miserunt ad ipsum summum Pontificem, ipsi gratulantes de prostrata cum suo auctore hæresi Nestoriana. Et quia omne datum optimum, & omne donum perfectum descenderet à Patre luminum sancta Dei Ecclesia novit, eidem ipsi Deo gratias immortales egit, quòd vindex extitisset filii Deitatis, & Matris ejus honoris, utriusque præconia illis vocibus celebrans, quas à sanctis sciret frequentatas esse Patribus, ubique locorum Matrem Dei Mariam omnium ore cantans, laudans, atque prædicans. Tunc & additamentum illud accepisse creditur Angelica salutatio; *Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, &c.*

S. Th. 3. p. q. 35. a. 3. & 4.

I. Possesne hanc veritatem ex Scripturis probare?

R. Ita, nullo negotio. Isaias Propheta prædixit futurum, quòd *Virgo conciperet, & pareret Filium, cujus nomen Emmanuel, id est nobiscum Deus.* Secundò B. Virginem parituram Christum prædixit Jeremias cap. 31. n. 22. *Creavit Dominus novum super terram, fœmina circumdabit virum.* Tertiò, Archangelus Gabriel dum nunciaret Dominicæ Incarnationis Mysterium, dicebat: *Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Quartò S. Elisabeth Matri Dei congratulabunda, sibique quod à tanta Heroina visitaretur applaudens, exclamabat: *Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me.* Quintò, S. Paulus dicit: *Christum secundùm carnem esse ex Judæis, qui est super omnia Deus benedictus.* At non est Christus ex Judæis nisi per Beatam Mariam Virginem, uti ex Genealogia à Matthæo conscripta probatur, potissimum ex illis verbis: *Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus.*

Isa. 7.

Luc. 1.

Rom 9.

I. Si Filius Dei est Patri coæternus, & consubstantialis, quomodò dicis quod Virgo Mariæ sit ejus Mater?

Quo sensu B. Virgo est Mater Dei.

R. Quando dicimus quod Beata Virgo sit Mater Dei, non dicimus quod genuerit Deitatem, sed quod genuerit Deum, quia genuit hunc hominem, puta Jesum. Atqui hic homo Jesus est Deus: ergò Beata Virgo genuit Deum. Ratio à priori, est identitas personæ: quia enim una est persona, eaque divina in Christo, hinc illi competunt attributa utriusque naturæ, fitque communicatio idiomatum, ut hic homo dicatur Deus, ac vicissim Deus dicatur homo, filius Virginis, passus, crucifixus, &c. Persona enim est suppositum in se susciplens omnes naturæ utriusque actiones & passiones; quare persona Filii Dei, quæ est Deus, verè dicitur nata ex Maria Virgine, sed secundùm humanam naturam, non divinam. Sic Pater vocatur filii sui Pater; esto non generet ejus animam, sed tantùm carnem; quia generat hunc hominem qui anima æque ac carne constat.

I. Maximè igitur honoranda est Beatissima Virgo hoc nomine quòd sit Mater Dei?

Mater Dei summè honorida est.

R. Indubiè, non poterat enim creaturæ alicui conferri major dignitas, præter unionem hypostaticam, quàm ut conciperet & gigneret rerum omnium Conditorem ejusque Mater effici mereretur ex generatione temporali, qui filius est Dei Patris æterna generatione. Vide quæ supra lect. 4. ad Textum: *Gratia plena.*

I. Feliciterne iis cessit, qui hanc veritatem quam hic doces, oppugnarunt.

Exempli. Euang. l. 1. cap. 7. Cedrenus, & alii apud Baron. ann. 436. & 431. Canis. l. 5. Marial. c. 20.

R. Infeliciissimè. Nestorius de quo proximè cum hostile bellum adversus Deiparam instituisset, adeò non impunè tulit tantam audaciam & procacitatem, ut fuerit à toto Concilio Ephesino anathemati perpetuò traditus, ab Imperatore quoque Theodosio in exilium actus, Episcopatu suo Constantinopolitano planè spoliatus, ac demum coactus in exilio vitam absolvere calamitosam. Sed & blasphemam ejus linguam miri carnifices corrosere vermes. Nicephorus autem scribit Nestorium Theodosii Imper. jussionibus in extremis Thebarum oris, locum ex loco mutantem, versatum esse, ubi inquit terra rupta coopertus, atque oppressus vitam hanc, prout blasphemiæ ejus conveniebat, amisit.

Niceph. l. 14. c. 36.

LECTIO VIII.

Ora.

I. Quis docet nos Virginem invocare, ejusque opem implorare?

R. Ipsa Mater Ecclesia, ex cujus institutio-

Digitized by Google

tutione ad Salutationem Angelicam addimus hanc tertiam partem: *Sancta Maria Mater Dei ora pro nobis &c.*

I. Quam ob causam addidit hanc invocationis partem Sancta Mater Ecclesia?

R. Quia laudabilem & admirabilem Virginem non modò salutandam exemplo Angeli, sed etiam Patrum vestigiis insistens, eam tanta Dei virtute auctam credit, atque profitetur, ut possit prodesse, favere, annuere miseris mortalibus, dum hi præsertim se suaque vota illi commendant, ac divinam gratiam Matris intercessione supplices expetunt.

I. Observarumne id Patres & Majores nostri ab antiquis sæculis, ut beatissimam Deiparam non modò salutarent, sed etiam ejus opem implorarent?

Lect. 1. hujus cap.

R. Ita. Nam ut omittam quæ nuper ex liturgia S. Jacobi, ex Syrorum salutatione, ex Chrysostom. liturgia, & Athan. & aliis diximus, omnes Patres qui sanctitatis, & eruditionis laude in Ecclesia claruerunt, B. Virginem impensè coluerunt, & invocarunt. S. Ephrem in ser. de laudibus Virginis: *Sub tuum præsidium, ait, confugimus o Sancta Dei Genitrix, sub alis pietatis atque misericordiæ tua protege, & custodi nos, miserere nostri, &c.* & alibi multa plura congerit. Vide S. Greg. Nazianz. in tragœd. *Christus patiens*. S. Athanas. in Euang. de sancta nostra Deipara. S. August. serm. 2. de Annunciatione. *Sancta Maria, inquit, succurre miseris, juva pusillanimes, refove flebiles, &c.* Sanctus Bernardus serm. 2. de Adventu: *Virgo regia ipsa via est, per quam Salvator advenit, procedens de ipsius utero, tanquam sponsus de thalamo suo. Per te accessum habeamus ad filium, o benedicta inventrix gratia, genitrix vitæ, Mater salutis, ut per te nos suscipiat, qui per te datus est nobis*. Vide eumdem homil. super Missus est. Et in illud: *Signum magnum, &c.* Item in serm. de Nativitate Virginis. Et in sermone primo de Assumptione ejusdem, ubi sic dicit: *Præcessit nos Regina nostra, præcessit, & tam gloriosè suscepta est, ut fiducialiter sequantur Dominam servuli clamantes: Trahe nos post te, in odorem currimus unguentorum tuorum, &c.* Et in serm. 4. in eadem solemnit. *Sileat misericordiam tuam Virgo Beata, si quis est qui invocatam te in necessitatibus suis sibi meminerit defuisse, &c.* Vide etiam B. Anselm. lib. de excellentia Virginis c. 12.

Omnes SS. Patres B. Virgini valde addicti.

I. Habesne exempla aliqua quibus probes Beatissimam Mariam Dei Genitricem propitiam adfuisse eis qui ejus suffragia efflagitaverunt?

R. Ita. Occurrit imprimis S. Joannes Damascenus, de quo ita Martyrol. Rom. *Damasci Natalis Beati Joannis Damasceni sanctitate, & doctrina celebris, qui pro cultu sanctarum imaginum, verbo & scriptis adversùs Leonem Isauricum strenuè decertavit: cujus jussu cum ei dextera manus amputata fuisset, imagini Beatæ Mariæ Virginis, quàm defenderat, sepipsum commendans, protinus dexteram integram sanamque recepit.* Exempla ad 6. Maji.

Aldebertus Martyr illustris cùm adhuc puer gravi morbo, eoque periculoso afficeretur, ipsum ita laborantem Deiparæ commendarunt dicentes: Non nobis Domine, non nobis vivat puer iste, sed Clericus in Dei Matris honorem portet jugum tuum. Receffit itaque in ictu oculi vis doloris, & infantulus ad se rediit sospes omnibus membris suis, & ad vitam Monasticam se contulit. Sic bona Angelorum Imperatrix Augusta, Virgo perpetua, splendida stella maris ad Deum portat hominum vota. In vit. ejus apud Sur. 23. April. Canis. l. 5. de Deipara c. 28.

Habes sexcenta alia exempla & miracula apud Lipsium in Hallensi, & Aspricollensi Domina, Servium in Diva Tungrensi Hanno-belgica. Et Belgium nostrum nunquam ob oculos non videt etiam turbulentissimis his bellorum temporibus, mirabilia quæ operatur Deus ad Matris suæ honorem, & gloriam per imagines varias ejusdem glorioſissimæ Virginis, quas plebs devota votorum causa visitat.

I. Estne Deo gratum, & acceptum quòd Beatissimæ Virginis imagines veneremur etiam privatim?

R. Non est qui id non sentiat si Catholicus est. Subjcio præclarum exemplum. Imagines Virginis honorare pium est & Deo placitum.

Sanctissimam Christi Matrem inter alios Sanctos, ita ut par erat ardentiùs amabat Heduvigis Ducissa Poloniæ, Beatæ Elisabeth quæ nupsit Lantgravio Turin- In vit. ejus apud Sur. 5 Octob. 15 Exemplo.

Digitized by Google

giæ matertera, atque ea causa illius apud se paryam imaginem semper ferebat, eamque sæpius gestabat manibus, ut ex amore crebrò eam posset intueri, & inspiciendo ad ejus amorem se posset ampliùs excitare. Ea imagine cùm interdum benediceret languidis, illicò curabantur; uti etiam miraculorum virtute cunctis innotesceret, ad quantam meritorum celsitudinem illa jam perveniisset, quæ ferventi amore incitata hanc Matris Dei imaginem sedulo circumferret.

I. Estne magnum peccatum palàm profiteri quòd B. Virgo Maria non possit nos juvare?

Blasphemi in Virginẽ puniti. Exempla. Zonar. t. 3. annal. in Constant. Copron. Eutrop. l. 22. rerum Rom. in vita Copronymi. Theosteristus scriptor Græcus istius temporis apud Apr. Glycas, Cedren. & alii. V. Baron. t. 9. An. Ex Annal. P. Bencii ann. 1588. de reb. Colleg. Peruſiæ in Provincia Peruana. Joan. Benif. l. 5. hist. virg. c. 2. Matth. Tympius in theatr. vindictæ divinæ.

R. Est horrenda blasphemia. Constantinus Copronymus Imperator Beatissimæ Deiparæ venerandum nomen multis modis ab Ecclesia expellere studuit, dicens: Nemini eam posse opitulari. Quid autem illius morte funestius! Cùm jam Deo, & hominibus esset invisus, sub mortem carbunculi pedes ejus invaserant, & ardentissimis febribus urebatur, quarum nullum à medicis remedium poterat excogitari; accedebat Elephantiæ morbus; sic quod in extremam animi desperationem actus miserabiliter vociferaretur, se viventem etiam propter Mariam Deiparam igni inextinguibili traditum, in eumque conjectum esse. Tot morbi coeuntes, tam diri cruciatus, velut Mariæ Ministri, blasphemum Cæsarem perdiderunt.

Quidam ad turpem concubinatum Indam fœminam pellexerat; quam cum aliquando ad infaustum thorum vi, minisque compulisset, ecce provecta nocte cœlum tonitru concuti, tremiscere terram, densasque inter tenebras micare ignes, & per fenestrarum rimas effundi, ut ferirent oculos animosque adulterorum. Cadit interea sciissis nubibus largifluus imber cum grandi grandine crepitante super tectum. Hic mulier subitò pavore correpta: Virgo inquit Maria, fer opem, tuere me obsecro. At vir ferox & impius timidam complexus tace, inquit stulta, scilicet auxilium ullum ferre potest Maria? Abscidit extremam vocem fulmen subitum quod intonuit, & adhuc loquentem avellit ab amplexu mulierculæ, quatuor & quinque passus ejecit extra lectum, & flamma corrupit arida ejus membra: surgit mulier perterrita miserum inclamat, excitat percellit: nempe metu exanimatum, non exanimem putabat. Trahit digitos pedum, corruunt pedes ipsi, divelluntur: conantem domo egredi, & mortuum extrahere impediebat ignis introrsum repellens. Ad extremum vociferata horrendum concivit vicinos, & ægre protracto informi cadavere, reperiunt hominem, mirum dictu! hiante ore, sine ullis dentibus, sine lingua, omnia præterea membra ita soluta & fluxa, ut vel leviter contrectata manum sequerentur. Hic finis impuri impudicique hominis fuit: at mulier alieno malo edocta, quamquam extra periculum, non extra metum, cùm inde quadraginta millia passuum confeciisset, ad nostrum templum se contulit meliori vitæ instituendæ.

Anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo, cùm Oliverus Tempelius Hallas obsideret, erat inter milites quidam Joannes Zuvichius, qui jactabat palam se suis manibus Hallensi mulierculæ (Dei parentem intelligebat) nasum abscisurum. Sed ecce subito glande plumbea excussa, scurræ illi nasum auferri. Pœnam habuit, & irrisum inter ipsos commilitones perpetuum meruit, qui identidem hominem ad nasum recipiendum Hallas mittebant. Just. Lipsius mirac. D. Virgin. Hallan. propè Bruxel c. 7. ann. 1580.

Pro nobis.

I. Quid intelligis per hoc quod dicis, *pro nobis*?

R. Intelligo omnes homines, præsertim Christianos; omnes enim indigent ope Virginis, & ipsa est omnium Advocata & mediatrix.

Peccatoribus.

I. Quinam sunt peccatores?

R. Per peccatores intelligo omnes omninò homines.

I. Suntne igitur omnes homines peccatores?

R. Omninò, dicit enim Scriptura: *Omnes peccaverunt, & omnes egent gloria Dei*. Non est enim homo qui ab omni peccato etiam veniali sit immunis; cùm etiam *Septies cadat justus*. Salvo per omnia Beatissimæ Virginis privilegio. Rom. 3. v. 23. Prov. 24.

I. Etiamne patrocinatur & orat Beatiſſi-

Digitized by Google

tissima Virgo Maria pro magnis peccatoribus?

Exempla. Ex Eutychiano Patriarcha Constantinop. hist. teste Metaphr. Petr. Damasc. ser. 1. de Nativ. B. Virg. Canis. l. 4. de Deipara c. 20.

R. Ita. Cùm Cæsar Justinianus rerum potiretur, Theophilus quidam in oppido Ciliciæ Adana Oeconomus, sive ut alii vertunt, Archidiaconus Ecclesiæ fuit, multis quidem ille gratus, & Episcopali munere, quod tamen constanter detrectavit, dignus existimatus. Qui ab æmulis immeritò accusatus, de officio Oeconomiæ dejectus, in eam animi impotentiam, adeòque impietatem devenit, ut hortatori mago Judæo morem gerens, Christum Dei Filium, ac Matrem ejus Mariam, data syngrapha turpissimè abnegaret, seque totum imperio Satanæ, qui ei se videndum obtulerat, traderet, atque manciparet. Quid hic faceret miser tam nefarii criminis jam sibi conscius? Totus animo perturbatus, ut nusquam ferè posset consistere, cum irato Deo se dæmonis esse mancipium cogitaret, mutato consilio, tandem ad sanctissimam Dei Matrem sibi confugiendum duxit, ac templum ei sacrum petiit, in quo suas preces ac supplicationes cum multa jejunatione conjunctas, noctes ac dies indefessè consumpsit, magnumque verè Pœnitentiæ specimen edere cœpit. Quòd si Theophilum ipsum Mariæ supplicantem libet audire, his quidem verbis, ut leginus, illam compellavit. Domina mea benedicta & defensio generis humani, portus & protectio eorum qui ad te confugiunt. Scio o Domina, mei Domini parens, quod te valdè offenderim, & ex te natum Dominum nostrum, nec sum dignus consequi misericordiam (nec multo post, cùm hac intensa, & quæ ex tota anima sit, confessione) rogo; sanctissima Domina, offer me Christo, qui natus ex te est, sancta & mundo desiderata Dei parens, & ne abomineris me infelicem, ne despicias preces peccatoris qui fuit correptus à maligno inimico, &c. pergit interim anxius homo preces tristissimas fundere, faciem suam verberare, solo adhærere, templum Virginis in quo isthæc fiebant rigare lacrymis, in jejunio perseverare, tum in propositam imaginem, quæ se illic offerebat, venerandæ Virginis æstuans intueri. Te, inquit, habeo post Deum protectionem, & defensionem. Domina mea benedicta, ad tuum intuens auxilium & gubernationem, non faciam irrita ea quæ tibi sum pollicitus. Scio enim, scio o benedicta post Deum, non esse aliam hominum defensionem nisi te solam, o Deiparens. Quis enim, o Domina mea, speravit in te, & pudore est affectus? aut quis hominum fideliter omnipotentem tuam rogavit opem, & fuit unquam derelictus? Reverà nullus unquam. Quid multis? Theophilus quadraginta dies in hoc Mariæ templo perdurans, nullumque orandi & plorandi, lamentandique finem faciens (tantus in illo fervor erat pœnitentiæ) demùm opitulante sacra Virgine, suam scriptam & consignatam diabolo syngraphan, qua Christianismum abjuraverat, mirabile dictu recepit, in Dei gratiam rediit, peccatum est ultrò confessus, & post pœnitentiæ fructus dignos editos, etiam Ecclesiæ per Episcopum publicè reconciliatus, eò demum pervenit, ut ob vitam sanctè actam catalogo Sanctorum sit adscriptus, ac solemniter ejus memoria quarto Februarii quotannis in Ecclesia celebratur.

Magni peccatores ope B. Virg. adjuti.

Non multo absimilem historiam reperies de adolescente perdito Beatissimæ Virginis Lauretanæ ope adjuto apud Horatium Tursellinum. Historia Lauretana l. 4. c. 33.

Camberiensem civem vitæ licentioris emendavit horribilis species Judicii. Hinc malus dæmon cum ingenti volumine partes agens accusatoris; inde Tutelaris genius patrocinaturus astabat. At cum ad defensionem rei nihil magnum adduceret, ad sententiam pronunciandam sese Christus accinxit; verùm beata Virgo procumbens in genua, pro reo sit supplex, atque; Etsi nihil admodùm ipsius Christi causa fecerit, sua certè nonnihil præstitisse, cùm Rosarium identidem percurrit, unde favorem & in præsenti necessitate auxilium mereretur. Obtinuit à filio Mater tantillum temporis, dum justo pœnitentiæ lavacro suam reus conscientiam posset emundare. Quæ res sic hominem pertulit, ut secuta è vestigio de tota vita confessio, & concepta in beatam Virginem pietas visum non vanum

Chron. Societ. ann. 1611.

Digitized by Google

fuisse, sed Dei nutu immissum demonstraret.

Nunc.

I. Quid sibi vult hæc vocula *nunc*?

R. Significat totum tempus præsens, ex quo non habemus nisi unum momentum præsens, sive nunc.

Et in hora mortis nostræ. Amen.

I. Cur petimus, ut Mater Dei oret pro nobis, præsertim in hora mortis?

R. Quia tunc maximè indigemus ejus auxilio, cùm gravissimum nobis à dæmone hominis calcaneo insidiante imminet periculum.

I. Qua ratione juvat nos B. Virgo Deipara in hora mortis?

Adest suis clientibus in hora mortis.

R. Impetrat à Deo felicem ex hac vita decessum suis devotis clientibus; interdum abigit dæmonem; interdum à tentatione liberat; tandem etiam ægritudinis molestias, necnon rerum futurarum apprehensionem spirituali consolatione bona ex parte levat.

I. Habesne exempla quibus demonstres Virginem Dei-Genitricem in hora mortis adfuisse iis qui ejus cultui in vita addicti fuerunt?

Exempla. Ex revel. S. Birgittæ, examinatis in Cõc. Cõstant. ab eoque approb. Joannes Oloy. l. 4. Concessum.

R. Habeo. Fuit B. Birgittæ filius, cui nomen Carolus, juvenis ætate ac moribus clarus, militiæ deditus, qui in ea ætate mortuus est. Anxia erat Birgitta de filii æterna salute quam hac visione Christus Dominus consolatus est. Vidit tribunal Judicis & in eo Christum sedentem, ad cujus dexteram Maria Mater erat. Accessit dæmon ad judicium, & ait: Justè Judex, adeò justus es, ut sperem me à te obtenturum quod justè petiero, etiamsi contra Matrem tuam petam ego inimicus tuus. Injustè illa mecum egit in morte Caroli in duobus; quorum primum illud fuit, quod die ultimæ vitæ illius, illa cubiculum ejus ingressa est, eique adfuit in extremis laboranti, meque illa die inde expulit, nec ullo modo passa est me eò ingredi, ut tentare Carolum possem. Qua in re manifestè vim intulit; jus enim mihi à te concessum est homines tentandi, maximè tamen postrema die qua universum hominis negotium conficitur. Jube ergò animam illius in corpus redire, & per diem mihi concedatur ut tentem eum. Quod si evaserit, mihique viriliter restiterit, salvus sit: Nunc verò jure salutem consecutus non est, sed injuria. Secunda verò mihi à Matre tua irrogata injuria hæc fuit, quòd cùm ego tanquam apparitor debeam animas in Judicio præsentare, & accusare, Mater tua animam Caroli corpore exutam inter brachia suscepit, ad judicium tuum detulit, meque judicium intrare prohibuit, & eum accusare, judiciumque sine parte actum est, quod contra omne jus est. Maria respondit, quod licet dæmon sit Pater mendacii, hic tamen verum dixerit, quia coram veritate ageret. Se autem præstitisse ea animæ Caroli beneficia, eo quod is in vita summè ipsam dilexisset: & quod insuper summè lætatus sit de bonis ipsius, & pro ea vitam fundere paratissimus fuerit: cumque ille tanto erga eam affectu fuisset, debuit ipsa in morte ei adesse, & hæc in eum beneficia conferre. Respondit justissimus Filius Mariæ: Mater mea in regno meo principatur, non ut alii electi, sed tanquam Mater, Regina, ac Domina, & proindè potest dispensare in legibus à me latis, cùm justa intercesserit causa, justissima verò fuit causa, ut cum anima Caroli dispensaret, sic enim honorandus erat, qui Matrem meam tantò dilexisset affectu, & ea erat morte donandus: quare super hac causa perpetuum silentium dæmoni indictum est. Qua revelatione intellexit B. Birgitta filium suum in cœlesti regno commorari, adjutrice Maria, propter ipsius in illam eximiam devotionem.

Adolpho Franciscano, qui cùm relicto Alsatiæ Principatu, sanctam & humilem in illa familia vitam egisset, moribundo eadem Virgo astitit, innumerabilium Angelorum comitatu stipata, eumque trepidantem ita confirmavit: Quid times fili: aut cur ob imminentem mortem angeris? Veni securus, quoniam filius meus, cui fideliter servisti, dabit tibi coronam gloriæ. Quibus ille Virginis verbis, & aspectu adeò est recreatus, ut omnis horror mortis in ingentem lætitiam versus sit.

I. Habesne breviorem aliquam expositionem Salutationis Angelicæ?

R. Habeo.

S A-

Digitized by Google

SALUTATIONIS ANGELICÆ

Alia brevissima expositio.

Ave.

Salve, gaude, pax tibi, proficiat, congratulor, & applaudo tibi de laudibus, encomiis, honorum titulis quibus te in hac salutatione Archangelus Gabriel à Deo missus compellavit, maximè verò de Incarnationis Dominicæ mysterio in te ancilla Domini perfecto. Eja, exultet spiritus tuus in Deo salutari tuo.

Maria.

Domina nostra, maris stella, minimè deinceps amara, sed tota pulchra, & deliciis omnibus affluens, utpotè:

Gratia plena.

Omnis gratiæ, virtutum, charismatum, & donorum ea plenitudine prædita, quæ Dei Matrem decebat.

Dominus tecum.

Non tantum gratia, sive gratiæ plenitudine specialissima, & protectione singularissima; sed etiam natura ex te factus homo; non tantùm confessione voluntatis; sed etiam conjunctione carnis.

Benedicta tu in mulieribus.

Gaudia Matris habens cum Virginitatis honore.

Et benedictus fructus ventris tui.

Quidni, o Domina, sis inter mulieres benedicta, cùm fructus intemerati ventris tui, sit

Jesus Christus,

Qui est Deus super omnia benedictus?

Sancta Maria.

Regina Sanctorum omnium, gratia, meritis, & gloria super omnes creaturas exaltata.

Mater Dei.

Quia VERBUM in te, & ex te CARO FACTUM EST.

Ora pro nobis.

Cùm enim sis Mater Misericordiæ, tu vis, & potes nobis miseris opitulari.

Peccatoribus.

Confugerunt nimirum ad te non rarò magni etiam peccatores, & deprecationes eorum non despexisti, quia sinum & viscera misericordiæ, & beneficentiæ, etiam peccatoribus, (ac utinam etiam nobis!) *Nunc & in hora mortis.*

Aperire soles, o Mater dulcissima, consolatrix afflictorum, & peccatorum tutissimum asylum.

Amen.

Ita fiat, ita avemus!

Sumens illud Ave
Peccatorum miserere.

I. Quare ob *Ave Maria* ter in die campanæ pulsantur, videlicet mane, meridie, & vesperi?

Cur pulsatur ad Ave Maria ter in die.

R. Ut erudiamur, opus nobis inprimis esse ad auxilium Dei, sanctorumque sæpè recurrere, cùm in medio inimicorum tam visibilium, quàm invisibilium degamus: Nec satis esse ad orationis arma in principio nostri operis recurrere, sed etiam in progressu operis ac fine idipsum facere oportere. Aliam mediationem ad trinam hanc salutationis Angelicæ compulsationem, faciendam notavimus suprà hac eadem p. c. 2. lect. 3.

LECTIO IX.

De Sodalitate Rosarii ejusque exercitiis.

I. QUandoquidem tot favoribus, gratiis, & præsidiis, suos cultores Beatissima Virgo prosequatur, velim equidem de eorum etiam numero censeri, dic quid facto opus?

R. Nihil ad hanc rem compendiosius, quàm ut alicui ejus sodalitio sive Confraternitati nomen dederis.

I. Cuinam?

R. Suaserim ut sodalitio Rosarii, tum quia illud unicè addictum est cultui B. Virginis, tum quia à diversis Summis Pontificibus confirmatum, & variis Indulgentiis ac privilegiis donatum; tum denique

Digitized by Google

quia omnis generis, ordinis, conditionis, & sexus homines complectitur, qui ejus exercitia nullo negotio obire possunt.

I. Quid agendum est, ut huic sodalitio adjungar?

R. *Primò*, ejus Præfecto seu Directori desiderium tuum aperias. *Secundò* peccata tua confitere, & sacra communione reficiaris. *Tertiò* eadem die cura nomen tuum inscribi. *Quartò*, Rosarium tuum trade Præfecto benedicendum.

I. Cur dicis nomen inscribendum eodem ipso die quo communicaveris?

In ipsa nominis inscriptione obtinetur Indulgētia plenaria à confessis & communicatis.

R. Ad lucrandam Indulgentiam plenariam in ipso ingressu sodalibus concessam.

I. Quid in ipso jam sodalitio versantibus agendum est?

R. Servandæ sunt regulæ sodalitatis. Secundò danda est opera lucrandis Indulgentiis, saltem principalibus & plenariis. Tertiò vacandum cultui Virginis. Quartò, imitandæ sunt sodalibus ejus virtutes.

I. Quæ est regula principalis, sive primarium hujus sodalitatis exercitium?

Regula principalis Confraternit. Rosar.

R. Exercitium Confraternitatis Rosarii in eo potissimum versatur, ut Beatissima Virgo Mater Dei frequenti repetitione salutationis Angelicæ honoretur, sodalibus singulis qualibet hebdomada Rosarium ter recitantibus. Rosarium autem constat oratione Dominica quinquies, & salutatione Angelica quinquagies repetita.

Cæterùm ut mens orantis, cui difficile videtur, & tædiosum, ad eadem verba toties repetita attendere, fructu suo non careat, piè ordinatum est, ut quodlibet Rosarium quinque mysteriis perficeretur, quibus meditandis, dum os verba profert, mens occuparetur.

I. Quæ sunt ista Mysteria?

Mysteria inter recitandū Rosarium meditanda.

R. Primo Rosario assignata sunt quinque gaudia sanctissimæ Matris, quinque decadibus accommodata, quibus illa, ex his, quæ circa Christi naturam humanam contigerunt, affecta fuit, nimirum ista:

Mysteria gaudiosa.

1. Annunciatio Dominicæ Incarnationis.
2. Visitatio S. Elisabethæ.
3. Nativitas Domini.
4. Oblatio Christi in templo.
5. Inventio pueri Jesu inter Doctores.

In secundo Rosario memoria recolitur quinque Mysteriorum Passionis Christi, quæ sunt:

Dolorosa.

1. Oratio & captivitas Domini in horto.
2. Flagellatio.
3. Coronatio.
4. Bajulatio Crucis.
5. Crucifixio sive dolores in cruce tolerati.

In tertio Rosario proponuntur quinque Mysteria post Christi Domini mortem, nimirùm:

Gloriosa.

1. Resurrectio Domini.
2. Ascensio ejus in cœlum.
3. Adventus S. Spiritus in Discipulos.
4. Assumptio B. Virginis in cœlum.
5. Coronatio ejus, & exaltatio.

I. Quis ista exercitia sodalitio B. Virginis Mariæ assignavit?

S. Dominicus sodalitatis Rosarii auctor.

R. Beatus Dominicus Fratrum Prædicatorum primus institutor, per ejusdem gloriosæ Virginis revelationem admonitus, uti testantur Frater Joannes à Monte I. de Laudibus B. Virginis, & F. Thomas à Templo, ambo Discipuli, & socii S. Dominici, Virginis Deiparæ præcipui cultores.

I. Qua occasione id egit S. Dominicus?

Rosarii institutio & progressus.

R. Cùm in Italia Galliaque penè universa à paryis paulatim initiis succresceret hæresis Albigensium; S. Dominicus Tolosam se contulit, ut grassanti malo, vitæ sanctitate, fervidis concionibus, atque miraculis obviaret. Ubi verò animadvertit parum se proficere in lue hac tollenda, ad Deiparam confugit, quæ cunctas hæreses sola interimit in universo mundo. Ab ea instructus de inculcandis vitæ ac Passionis Christi mysteriis, & de Rosario instituendo ac promulgando, mirum dictu, quantum profecerit, quanta sit animorum mutatio consecuta.

Erigebatur pluribus locis Confraternitas, impietas deferebatur, virtuti incumbebatur, confundebanturque, ut centum millia ab erroribus damnatis se convertisse, & plurimi ad meliorem frugem sese recepisse dicantur.

Lapsu deinde temporis hic orandi ritus venit in oblivionem. Quapropter ipsa Mater Misericordiæ anno 1460. videndam se exhibuit Alano de Rupe Ordin. Prædic. ac hor-

Digitized by Google

ac hortata est, ut collapsam Rosarii devotionem restauraret. Hanc esse singularem rationem, qua Dei furor mitigetur, quaque ipsa interpellata tam in vita, quàm in morte periclitantibus succurrat: Addiditque futurum ut hic orandi modus, innumeris miraculis prodigiisque astruatur.

Sur. in Comment. hist. ad annum 1572. Turfel. l. 4. hist. Laur.

Denique ista legendi Rosarii Religio magna Coloniæ & aliis in partibus Germaniæ accepit incrementa circa annum Domini 1575. gnaviter agente V. P. Jacobo Sprengero ejusdem Ordinis Prædicatorii Religioso etiam ab eadem sanctissima Deipara admonito.

Postremò solemnis victoria à Christianis de Turca, reportata magnopere institutum hoc commendavit. Res sic se habet.

Solemnitas Rosarii Dominica 1. Octob. sub titulo S. Mariæ de Victoria.

Anno Domini 1571. nonis Octobris (qui erat Dominica prima mensis) prælio navali contra Turcas pugnatum est: ad Lepanthum, veteribus Naupactum, in sinu Corinthio ad Echinadas insulas; qui etsi navium militumque numero præstarent; maxima post hominum memoriam victoria profligati sunt. Mariani (ut creditur) Rosarii merito. Nam eo die per universum Christianum orbem Confratres sanctissimi Rosarii pias preces ac processiones de more habebant; Unde Gregorius XIII. Festum hoc de Victoria, seu Rosarii, summa quotannis celebritate colendum instituit prima Dominica Octobris. Exstant ejus literæ datæ sub annulo Piscatoris anno Domini 1573. Kal. April. quarum initium est. *Monet Apostolus*. Vide Breviarium FF. Prædicatorum.

Martyr. Rom. 7. Octob. & note Baso.

I. Qui hæc Sodalitatis Rosarii exercitia non peragit, sive qui Rosaria tria, sive unum Rosarium magnum hebdomatim non legit, peccatne?

Leges hujus Sodalitatis non obligant ad peccatum.

R. Non, quia leges istius Sodalitatis non obligant sub peccato; sed iste non lucratur Indulgentias Confratribus concessas.

I. Quibus similes sunt Confratres qui non student lucrandis Indulgentiis?

R. Similes illis qui negligunt debita sua dissolvere ex ærario Regis, quod est ipsis ad manum.

I. Declara hoc?

R. Cùm lucramur Indulgentias, dissolvimus debita nostra, sive pœnas restantes, ex thesauro meritorum, & satisfactionum Christi, B. Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum, dispensante illum nobis Summo Ecclesiæ Oeconomo, qui est Romanus Pontifex, uti suprà in materia de Indulgentiis:

Studere oportet lucrandis Indulg.

I. Quid ultra jam dicta exigis à Sodalibus Rosarii B. Virginis?

R. Ut Sacramenta Confessionis & Communionis cum debita præparatione frequentent.

I. Quam ob causam?

R. Ad lucrandas Indulgentias Confraternitatis, uti proximè dicebam. *Secundò* ad puram & mundam conscientiam conservandam. *Tertiò* ad robur sibi comparandum contra tentationes. *Quartò*, ad conciliandum suæ Dominæ, & mediatricis favorem & gratiam.

I. Quid restat amplius?

Sodales debent imitari B. Virginem.

R. Ut ejusdem sanctissimæ Virginis virtutes imitari conentur; præsertim verò humilitatem, castitatem, charitatem erga Deum & proximum.

I. Qua ratione imitabuntur ejus *humilitatem*?

R. Probe humilitatem Virginis imitabuntur, si neminem contempserint, si minima devotionis exercitia, quæ in hac sodalitate fiunt, non dediguentur. *Secundò* si omnem superbiam, & arrogantiam detestentur, sæculi pompam, fastum & applausus fugiendo.

I. Quomodo Virginis *castitatem* imitabuntur Sodales?

R. Omnes illicitas carnis voluptates disciplinæ robore comprimendo, occasionesque & illecebras peccati, necnon consortia periculosa, & mundanæ amicitiæ vincula disrumpendo.

I. Ostenditne aliquando Virgo Deipara homines incontinentes sibi displicere?

Ex Chronico Societat. anno 1610.

R. Ita: ad Theonisvillam patriæ Luxemburgensis civitatem, miles mulierculam, cui ante consueverat, duxit; hæc in ipsa celebritate nuptiarum pura veste Virginem professa, & Virginali ritu per humeros defluente capillo compta, gestabat in capite coronam; quæ simul ac nuptialis pompa finem habuit, reddita est statuæ Divæ Virginis, unde è templo in profanum caput fuerat translata: sed postero

Digitized by Google

mane apparuit fenestræ cuidam imposita. Certior factus Parochus eam ipse suis manibus simulacro iterum imponit: sequenti die eodem eventu idem facit, ac ne qua fraus irreperet, obseratæ ædis claves ipse secum domum suam vesperi deportat, animo pendens in expectatione futuræ lucis. Quæ ubi ostendit ibidem loci diadema, sive corollam revulsam jacere loco, in quo antè, haud ampliùs hæsitans illam jam à Deipara repudiatam confregit, quod intelligeret nolle castissimam Virginem sub meretricio ornamento statuam suam honorari.

L. 3. stim. adolesc. Christ. c. 12. ex Alb. Cast. de Rosario.

Huc accedere potest quod Baldesanus narrat. Cuidam adolescenti Beata Virgo aliquando apparuit, ut potionem illi suavissimam calice immundo bibere dare videretur. Admiratur adolescens, quid hoc rei sit? at Virgo cui gratior puritas & salus animi esset, quàm, quòd ab illo quotidie percurrebatur, Rosarium, Vide, inquit, fili: preces Rosarii tui sunt mihi gratissimæ: sed calix quo porrigis, eo quòd tu minùs puriter vivas, aversioni atque horrori est. Quibus verbis permotus ita est adolescens, ut continuò novam & meliorem rationem vivendi iniverit.

I. Quomodò charitatem Deiparæ Virginis imitari studebunt?

R. Si fecerint & docuerint quidquid ad Dei, ejusque genitricis Mariæ gloriam augendam spectat.

Secundò, si ex mysteriorum (de quibus suprà) consideratione conati fuerint elicere actus amoris & gratitudinis erga Deum & B. Virginem.

Tertiò, si in infirmitate Confratres visitaverint, atque ad Sacramentorum maturam receptionem adhortati fuerint; si peccatores ad pœnitentiam suis salutaribus monitis reduxerint; si pro fidelibus Confratribus defunctis, pias ad Deum preces fuderint, Indulgentiam eis applicando, &c.

Quartò, si pro publicis rebus Deum oraverint, verbi gratia, pro Sanctissimo Papa, pro concordia Principum Christianorum, pro exaltatione Sanctæ Matris Ecclesiæ, pro hæreseon extirpatione, pro conversione infidelium, &c. qui sunt fines ordinarii, pro quibus solet Pontifex tot Indulgentias huic sacræ Confraternitati concedere.

I. Cur hæc Confraternitas Rosarii, & cur modus prædictus in ea orandi, Rosarium dicitur?

Rosarium quid & cur ita dictum.

R. Quia Sanctissima Virgo, cui dedicatum est Rosarium, Jerechuntina rosa dicitur, quæ est florum Regina, sicuti Beatissima Virgo est Regina cœli. Eva spina fuit, quæ & virum suum usque ad mortem pupugit, & posteritati suæ peccati aculeum infixit; Rosa Maria. Eva spina vulnerando: Maria rosa omnium affectus mulcendo. Eva spina infigens omnibus mortem: Maria rosa reddens salutiferam omnibus sortem. S. Bern. sermone de B. Maria. Et quemadmodum rosetum triplicis generis rosas, albas nimirum, purpureas, & flavas producit, ita Rosarium complectitur mysteria gaudio candida, dolore purpurea, gloria flava, uti suprà notata sunt, pro Rosario integro quindecim decadum. Quæ quidem mysteria possunt vel ipsi cæci cum maxima utilitate legere, in volvendo Rosario, tanquam suæ salutis Symbolum. Ergò ut rem clarè exponamus, Rosarium, hoc loco propriè accipitur pro peculiari quodam genere precandi Deum in honorem B. M. Virginis; quo nimirum aut centies & quinquagesies, aut solum quinquagesies recitata Salutatione Angelica, & cuilibet denæ salutationi interposita Dominica Oratione, certis quibusdam meditationibus Christi Domini vitam complectentibus, Beatissima Virgo colitur & honoratur.

Rosarium magnum.

Unde nota duplex esse Rosarium, magnum scilicet & parvum. Magnum dicitur, quod continet quindecim decades, hoc est quindecies decies salutationem Angelicam, & quindecies Orationem Dominicam, habetque quindecim mysteria supra notata inter earumdem orationum recitationem meditanda. Et hoc idem aliàs appellari solet *Psalterium Virginis*, quia tot habet ejusdem Virginis salutationes, quot Psalmi sunt in Psalterio Davidico. Parvum verò dicitur, quod quinque tantùm complectitur decades, nimirum quinquaginta salutationes Angelicas, & quinque orationes Dominicas, totidemque mysteria per singulas decades consideranda.

Psalterium B. Virginis Rosarium parvum.

Solet

Digitized by Google

Quinquagena. Solet etiam hoc idem quandoque vocari Quinquagena, propter præfatum numerum salutationum; quandoque etiam tertia pars Psalterii, quia hoc tertiò dictum efficit Psalterium.

Miscel. a. 1. Rosarium id est locus rosetis consitus. Cur autem hoc genus orandi vocetur Rosarium; duplicem Doctor Navarrus assignat rationem. Una est quod quemadmodum Rosarium continet multitudinem fruticum gignentium rosas suaveolentes, ac se tractantem lætificantes; ita hoc genus orandi contineat multitudinem orationum Dominicarum & salutationum Angelicarum, quæ frequenter repetitæ miram sua veolentiam, beneque spirantem lætitiam illis pariunt, qui orationibus sic repetitis, Patrem misericordiarum, & Deum totius consolationis, nec non ejusdem Virginem Matrem attenta, humili & devota mente salutant & orant.

Exemplū. In Chron. Ordinis Prædicatorum B. Cæciliam, ejusdem Instituti Monialem, quæ continuò manibus rosarium attrectabat, & vix unquam dimittebat, defunctam digitis suis gratissimum rosarum odorem spirasse, & omnibus circa ejus corpus astantibus afflasse traditur. His accedit, quòd Rosarium quibusdam sit quasi rosaceum sertum sive corona. Angelicis salutationibus tanquam rosis texta, quam Virgini Virginum Dei Matri offerimus. Serta enim Virginum capitibus ad ornatum adhiberi, non est insuetum.

Rosarium.

Corona.

I. Habesne exempla quibus declares hoc orandi, Rosarii exercitium, homini utile ac Deo, Beatæque Virgini esse jucundum?

Rosarii recitatio Deo & B. Virg. grata. Exempla. Blos. in serm. spir.

R. Ita. Olim revelatum fuit cuidam spirituali Patri Carthusiano apud Trevetum, quod quoties quis piè & sanctè legit sertum sive Rosarium gloriosæ Virginis Mariæ cum articulis vitæ & passionis Christi, toties plenam peccatorum suorum veniam, simulque eximiam gratiam, & eximium cumulum meritorum consequitur.

Cantip. l. 2. c. 29. p. 6. Juvenem fuisse nuper in Germaniæ partibus certa relatione didicimus; qui mortuis patentibus, improborum consilio depravatus, hæreditatem præclaram in ludo & tabernis totaliter dissipavit. Hic vagabundus & miser per patriam ferebatur: qui etsi aliàs stultus, castitatem tamen corporis observabat. Quem quidem miles patruus ejus non modicè miseratus ad meliora consilio & monitionibus salutaribus revocavit. Suasit nimirum ut recitationi Rosarii B. Virginis sedulam operam daret, nec eam ullo die negligeret. Fecit hoc, & post paucos annos in alium virum mutatus est: applaudente sibi patruo, qui & honestas eidem nuptias procuravit. Verùm cum ipso nuptiarum die, positis jam mensis sponsus & sponsa cum invitatis comesturi pariter consedissent, ex inopinato memor sponsus nondum se gloriosæ Virgini quinquagenarum salutationum sive Rosarii pensum persolvisse, è mensa surgens, rogat patruum, ut paululum differat fercula ministranda; Quo annuente juvenis solus intrat cubiculum, solvit Matri Christi quod voverat tantò devotiùs, quantò se clementiùs probaverat exauditum. Ac statim ubi extremam salutationem tertiæ quinquagenæ complevit, apparuit illi gloriosa Virgo lucidior Sole, tres togas in sua tunica, juveni, unam anteriorem, & duas laterales ostendens: Ecce, inquit, salutationes tuæ litteris aureis scriptæ, quibus me sedulus honorasti. Et quoniam in tuo corpore licet vanus & vagus, virginitatem conservasti, mox te febris lenta corripiet, & ad me tertia die sine ulla carnis corruptione pervenies. Juvenis lectum ascendit, & convocatis patruo, sponsa & amicis, quid sibi contigerit, declaravit, & mortuus est tertia die, ut prædixit.

I. Habesne miracula virtute Rosarii à Deo perpetrata?

R. Habeo. Cùm concionaretur S. Patriarcha Dominicus cum magno fervore in regno Franciæ, Christianissima Regina Blancha rogavit ipsum ut vellet sibi orationibus à Deo impetrare filiolum; S. Dominicus respondit: Regina te hortor, ut recites Rosarium B. Virginis Mariæ, & compares tibi multa Rosaria, desque iis qui volent legere, promittens ipsi his verbis, Regina spesa in Deo, quod si hoc feceris, & fueris devota B. Virgini, Deus per ipsius preces & aliorum qui legent hoc Rosarium, dabit tibi filium sibi charum, virumque sanctum. Hoc facto devota Regina tempore statuto peperit filium, qui

Exempla.

Digitized by Google

qui fuit Christianissimus Rex Ludovicus, ob sanctitatem inter Divos relatus.

Cantip. l. 2. Apum c. 29. p. 8.

Vidi & cognovi juvenem in Brabantiæ partibus generosum, qui quamvis esset sæculo deditus, totaliter B. tamen Virgini Mariæ devotus, quotidie tres quinquagenas in salutationibus exolvebat. Infirmatus autem ad extrema perductus est. Cumque per horas diei plurimas mortuus jaçuisset, revixit subitò, & sorori Moniali quæ juxta sedebat inclamavit dicens. Soror ecce redii: citò advocari facias Sacerdotem. Mirantibus omnibus Presbyter advocatur, & in maxima cordis lætitia, palam omnibus confitetur dicens. Ad Tribunal Christi Judicis raptus, cùm in tribus maximè à dæmonibus accusarer, ferrique deberet contra me sententia, piissima Mater Christi, rogavit Filium, ut ad corpus reduceret, locum pœnitentiæ susceperus. Nec mora, factum est ut rogavit. Unum de peccatis, pro quo damnandus eram, erant decimæ, quas de agris meis subtraxeram sacerdoti. Secundum erat, quod cum sodalibus meis, pisces quorumdam Religiosorum furtivè surripueram. Tertium quòd segetes & fruges pauperum, cum canibus venaticis vagabundus destruxeram.

Hæc cùm coram omnibus loqueretur, quidam exmansionariis dixit. Et cur, inquit, pro damno isto, extremo eras damnandus supplicio, cùm nos illud vobis puro & integro corde remiserimus? Et ille: Mihi quidem vestra remissio nequaquam sufficerat ad salutem, cùm copiosior essem vobis in injuriis refundendis, quàm vos mihi in injuris dimittendis. Et hoc dicens, restituenda damna protinus assignavit, sicque disponens rebus & domui, in spe & pace mirabili spiritum exhalavit. Plura in Viridario Mariano R. P. F. Vincentii Hensbergii Ord. Præd.

I. Solvunturne etiam à pœnis Purgatorii animæ defunctorum, virtute Rosarii?

Rosarium etiam defunctis prodest.

R. Ita. Quidam Partheniæ Sodalitatis, Jurejurando interposito asseruerunt, cum Marianum Psalterium pro defunctis Fratribus, sororibusque quadam vice persolverent, vidisse se animas quasdam rubra in fronte cruce insignitas, quæ hortabantur, ut nequaquam sanctas Rosarii preces pro animabus in Purgatorii igne existentibus, offerre desisterent; affirmantes, post Missæ Sacrificium nullam istis potiorem reperiri medicinam, ut à flammis eripiantur, per quas & se à suppliciis liberatas, & ad cœlestia jam evolare congratulabantur. chag. c. 17. mirac. 31.

Exempli. B. Alan. in lib. de Rosa. P. As-

I. Juvatne etiam post mortem defunctorum nomina in Confraternitatis Rosarii album referre?

Etiam defunctorum nomina Sodalitio inscribuntur. Exempli.

R. Juvat quàm maxime. Quædam pia Matrona dudum defuncta, Dei permissu, cuidam sibi familiari & dilectæ apparuit, obnixè rogans, ut nomen suum Sodalitati Beatissimæ Virginis Rosarii adscribi curaret. Interrogata cur post obitum id postularet, respondit: *Ob quadam delicta in sæculo perpetrata quindecim annis Purgatorii cruciatibus sum tradita: at, si in numerum Sodalium, licet defuncta coopter, citiùs è pœnis eximar ob incredibilem Rosariorum multitudinem, quæ in dies ab illis offerentur. Quamobrem desiderium meum quantocius exequere, & tamdiu Psalterium pro me persolve; donec tibi iteratò appaream.* Implet illa mandatum, & ecce elapsis diebus quindecim revertitur anima, ac testatur quindecim annos per virtutem Rosarii in totidem dies transmutatos. Grates igitur illi agens, ad Beatorum cœtum feliciter elevata est.

CONTROVERSIA HÆRETICORUM.

De honore Beatæ Virginis Deiparæ impenso.

I. CAtholici habentne Mariam Virginem pro Deo?

R. Minimè, sed habent illam pro Matre Dei, omni gratia plena, omnibusque donis & prærogativis ornata, quæ eidem in ejusmodi qualitate competunt, de quibus nos in superioribus. Supra lect. 4. & 7.

I. Dicunt in suis orationibus ad illam, *Vita, dulcedo, & spes nostra?*

R. Nihil refert. Audet Apostolus dicere: *Quæ est enim nostra spes, aut corona gloriæ, nonne vos ante Dominum?* quanto potiori jure dicimus de Dei Matre, quòd sit *spes nostra, Mater misericordiæ, vita,*

Digitized by Google

&

& *dulcedo nostra*? quam injuriam in hoc facimus Deo & Domino nostro? nonne gloria Matris, gloria est Filii? numquid Mater pro nobis orando impetrat vitam & misericordiam? nunquid per illam speramus omnia bona gratiæ & gloriæ? Advocatum in negotiis temporalibus audemus causis nostræ spem appellare: & dubitamus Virginem Deiparam, quæ intercessione sua quidlibet à Filio suo nobis impetrat, spem nostram invocare? Profectò S. Bernardus non angebatur istis scrupulis, qui devotè & veraciter dicebat: *Exaudietur Mater pro sua reverentia, exaudiet utique Matrem Filius, & exaudiet Filium Pater: Filioli, hæc peccatorum scala, hæc mea maxima fiducia est, hæc tota ratio spei meæ.*

Vide S. Augustinum serm. 18. de Sanctis in medio, ad diem Septembris, in Brev. Rom.

Unde ubi, o Bernarde, tanta ista fiducia & spes tua in Matre Dei? *Quia Deus totius boni plenitudinem posuit in Maria; Ut proinde, si quid spei in nobis est, si quid gratiæ, si quid salutis, ab eo noverimus redundare, qua ascendit deliciis affluens. Tolle conspectum hoc solare, quod illuminat mundum, ubi dies? Tolle Mariam hanc stellam maris, quid nisi caligo involvens, & umbra mortis relinquitur? Totis ergo medullis cordium, totis præcordiorum affectibus, & votis omnibus Mariam hanc veneremur, quia sic est voluntas ejus, qui totum nos habere voluit per Mariam.* Hæc mellifluus Bernardus.

Serm. de aquæductu.

Finis Secundæ Partis Catechismi.

Digitized by Google

PARS TERTIA CATECHISMI,

DE CHARITATE ET DECALOGO.

CAPUT PRIMUM.

LECTIO PRIMA.

De neceſſitate Charitatis.

I. Onne ſufficit ad ſalutem conſequendam, ſi credamus, & ſperemus in Deum?

De Charitate S. Th. 2.2.q.23.uſque ad 47. 1. Joan. 5. 1. Cor. 13.

R. Minimè. Nam, *qui non diligit, manet in morte.* Et: *Si habuero omnem fidem, ita ut montes tranſferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum.* Et rurſum: *Qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas non eſt.* Hac de cauſſa fatuis Virginibus non patuit janua, neque cùm Sponſo intromiſſæ ſunt ad nuptias, quòd non haberent oleum in vaſis ſuis cum lampadibus; id eſt, bona opera à charitate profecta. Vide S. Auguſtinum ſerm. 23. de verbis Domini. cap. 4. & 8. & lib. de Fide & operibus cap. 15.

1. Joan. 2. Matth. 25.

I. Quid eſt igitur *Charitas*?

S. Tho. 2. 2. q 23. art. 1. & 2.

R. Eſt virtus à Deo infuſa, quâ Deum propter ſe ſuper omnia, & proximum ſicut noſmetipſos propter Deum diligimus.

I. Unde ſcis quòd charitas ſit virtus?

Ibid. a. 3. o.

R. Hoc me docet Apoſtolus, ubi poſtquam multa in commendationem charitatis congeſſit, concludit dicens: *Nunc autem manent fides, ſpes, charitas, tria hæc* (tres virtutes quas Theologicas dicimus) *major autem horum* (harum maxima) *eſt charitas.*

I. Cur dicis quòd charitas ſit infuſa à Deo?

Vid. S Th. q. cit. 2. 3.

R. Quia Deus per Spiritum Sanctum, qui habitat in nobis, diffundit charitatem in cordibus noſtris.

I. Quare addis: Qua diligimus Deum ſuper omnia? quæ ratione diligitur Deus ſuper omnia?

R. Si ejus gratiam & amorem pluris feceris, quàm creata omnia, malòque ſique potius omnia, vitamque ipſam perdere, quàm ſemel eum mortaliter offendere. Rom. 8.

I. Quis eo modo Deum dilexit?

R. Omnes Sancti Martyres, qui vitam & ſanguinem profuderunt pro Chriſti amore; & corpora ſua tradiderunt in mortem, ne ſervirent idolis. Vide apud Surium tom. 5. vitam & martyrium S. Severiani. S. Mart. dilexerunt Deum ſuper omnia.

Erat quædam virgo nobilis quatuordecim annorum, quæ B. Virgini valde erat devota. Hæc glorioſam Virginem rogabat continuò ſeptem annis, ut ſibi dignaretur oſtendere Filium ſuum. Quæ cùm in vigilia Nat. Domini, orationis cauſſa, ſola Capellam intraſſet, apparuit ei Virgo pulcherrima, tenens filium in manibus, & allocuta eſt puellam, dicens: Accipe filium meum, & lude cum eo. Quæ gaudens fecit. Cui puer: Diligiſne me? Et illa: Omninò. Subjunxit ille: Quantum me diligis. Tunc illa: Pluſquam corpus meum. Cui puer: Si diligis me? Et illa; Pluſquam cor meum. Jeſus ait: Quantum plus corde tuo diligis me? Et illa. Neſcio dicere, ſed ipſum cor loquatur. Quo dicto ſtatim cor ejus præ amore ſciſſum eſt. Tunc Beata Virgo, accepta anima ejus, in concentu Angelorum deduxit in cœlum. Ad cantum verò Angelorum familia cucurrit, & virginem mortuam invenientes, odore inenarrabili ſunt repleti. Et Fratres Predicatores qui aderant, cor ejus aperientes, ſciſſum invenerunt, & in eo ſcriptum aureis litteris: *Dilige te pluſquam me; quia tu creaſti redemiſti, dotaſti me.* Exempla. Spec. exem. dict. 9. §. 74.

Beata Virgo Tereſia tanto divini amoris

Digitized by Google

ris incendio conflagravit, ut meritò viderit Angelum ignito jaculo sibi præcordia transverberantem, & audierit Christum data dexterâ dicentem sibi: *Deinceps ut vera Sponsa meum zelabis honorem.*

I. Estne aliquod præceptum charitatis; sive estne præceptum quo obligemur ad amandum Deum?

Deut. 6. Matth. 22. Marc. 12. R. Ita. Hoc est primum & maximum mandatum in lege: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua.*

I. Quomodò transgredimur hoc charitatis præceptum?

R. Duobus potissimùm modis: *Odio Dei & Acedia.*

I. Nonne omnes & singuli qui Dei præcepta non servant, Deum non amant, & suo modo oderunt?

Odiū Dei. R. Ita quidem, attamen illi qui odio Deum prosequuntur, propriè magis, & atrocius hoc Præceptum transgrediuntur.

I. Quid causæ potest homini accidere, ut odio Deum prosequatur

R. Nihil planè. Nihilominus ista est humanæ voluntatis perversitas, & inordinatio, ut Deum oderit, quem scelerum suorum, quibus affecta est, vindicem sentit.

Odiū Dei, gravissimū peccatum. I. Estne grave peccatum Deum odisse?

R. Gravissimum. Ratio est, quia odium Dei opponitur eminentissimæ virtuti charitatis, & primo maximoque Dei mandato. Matth. 22. Præterea, quia nos directè & propriè separat à Deo, quòd non faciunt alia peccata. Vide S. Tho. 2. 2. q. 24. a. 2.

I. Quid est Acedia?

Acedia. R. Est tristitia de bono spirituali, quæ taliter animum incessit, ut nullum gustum, sed potius tædium in bono operando experiatur.

I. Estne acedia peccatum mortale?

R. Interdum mortale, interdum veniale; veniale quidem si solùm minuit charitatis fervorem, aut tepidiorem reddit; mortale si charitatem destruit, vel commissione, vel omissione rei alicujus notabilis præceptæ vel publicatæ à Deo, vel ab Ecclesia.

I. Habesne aliqua acediæ remedia?

Remedia acediæ. R. Ita. *Primum* est considerare beneficia atque labores Christi pro nobis susceptos, quibus excitari debemus, ut aliquid in ejus gratiam agamus.

Secundum, cogitare facilitatem operis boni. *Jugum meum suave est* (inquit Dominus) *& onus meum leve.* Et: *Mandata ejus gravia non sunt.* Nimirum, *suavitor equitas, quem gratia Dei portat.* Matt. 11. 1. Joan. 5.

Tertium, perpendere operis necessitatem. Nam servus malus & piger mittitur in tenebras exteriores, non aliam ob causam, quàm quòd Domini sui talentum non expendisset. Sicut ergo puer de virga cogitans, & operarius de inedia, excitat se, hic ad laborem externum, ille ad litterarum studia: ita meritò excitari debet ad discutiendam pigritiam, qui pœnas secuturas considerat. Similia.

Quartum, contemplari omnium creaturarum indefessum laborem ad voluntatem Dei, & quomodo ei pareant Sol, arbores, animalia bruta, ipsissima formica, &c. Indignum est ergo ut solus homo otio torpeat.

Quintum, si certò credimus tantam pro exiguo labore reddi gloriam, ut eam neque oculus viderit, nec auris audiverit, nec in cor hominis ascenderit: meritò manus operi admovenda est.

I. Habesne exempla eorum, qui diligenter acediam fugerunt?

Exempla. Marul. l. 5. Exemplor. c. 9. R. Habeo. Ferunt B. V. Dei Matrem, cùm adhuc in templo serviret, a summo mane usque ad horam tertiam precationes extendisse, à tertia ad nonam lanificio sese occupasse, inde demum sumpto cibo usque ad occubitum Solis lectitasse Scripturas, & in earum meditatione pernoctasse. Hac itaque vitæ institutione ad tantam morum sanctitatem devenit, ut sola præ omnibus eligi meruerit, quæ & Salvatorem mundi pareret, & post partum Virgo permaneret.

S. Athan. in vita ejus. Divus Antonius Monachorum Pater cupiens otiositatem fugere, clamavit in eremo ad Dominum, & dixit: O Samaritane Domine Deus. O animarum & corporum verè Custos, suscita in me gratiam tuam, infundè servo tuo misericordiam; ut in eremo collocatus in conspectu tuo otiosus non maneam, & audivit D. Antonius: Antoni cupis Deo placere? Ora & dum orare non poteris, manibus la-

Plura exempla infra c. 7. l. 10 remed. 7.

Digitized by Google

labora, semper aliquid facito, fac quod in te est, age quod potes, & non deficiet tibi auxilium de sancto.

Dorotheus Thebanus Monachus, interdiu lapides ex mari, quod erat in proximo, colligere, inque annos singulos extruere parvam domum solebat, & eam dare his qui sibi domum ædificare non poterant; noctu autem, folia palmarum nectebat textura tortili, & ex illis sportulas conficiebat, quibus victum sibi suppeditaret. Nunquam visus est sua sponte quieti se tradere. Cui quidam, cur inquit, ita corpus conficis? *quia illud*, inquit, *me conficit.*

Sozo l. 6. c. 29.

LECTIO II.

De colenda Charitatis facilitate.

I. Estne hoc charitatis præceptum cuivis homini servatu possibile?

Charitatis præceptum est homini in hac vita possibile.

R. Ita. Non enim præcipitur, totus vel summus amor Dei intensivè, sed tantùm comparativè, finaliter, & appretiativè.

I. Velim hoc magis explicari?

AmareDeũ toto corde quid sit.

R. Explico sic: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, sive ex tota anima, mente, fortitudine, &c.* idem est ac si dicat: *Diliges Deum ex tota voluntate tua. Primò comparativè*, ut nullam cordis aut voluntatis tuæ partem des Idolo, aut rei cuipiam Deo contrariæ. *Secundò finaliter* ut generatim velis Deum esse finem totum & ultimum tuarum cogitationum, actionum & amorum, ipsumque ut summum bonum finemque ultimum rebus omnibus præferas & anteponas; ac consequenter *Tertiò appretiativè*, ut nihil ita æstimes, tantoque loco & pretio habeas, quanto habes Deum, ac proinde, ut totum cor, id est voluntatem applices; ut tota & omnia ejus præcepta impleas; eique per omnia obedias, etiamsi propterea opes, honores, famam, amicitiam, vitamque ipsam, perdere debeas.

I. Impleveruntne aliqui hoc præceptum in hac vita?

Præcepti istud multi impleverunt.

R. Plurimi. Abraham Gen. 22. David. 3. Reg. 14. & Psal. 118. Josias 4. Reg. 23. & alii de quibus infrà.

I. Tenenturne miseri rustici Deum ex toto corde diligere, adeoque possuntne mandatum hoc de amando Deo super omnia servare?

R. Ita. Nullus omnino ab hujus mandati observatione eximi potest; certum enim & inconcussum manet Dei verbum ad populum loquentis: *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodiè non suprà te est, neque procul positum, nec in cœlo situm, ut possis dicere: Quis nostrum valet ad cœlum ascendere, ut deferas illud ad nos, & audiamus, atque opere compleamus? Neque trans mare positum, ut causeris & dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos usque deferre, ut possimus audire & facere quod præceptum est? Sed juxta te est sermo valde, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum.* Deut. 30.

I. Quid est hoc, amare sive diligere Deum *ex toto corde, & ex tota anima, ex tota fortitudine tua?*

AmareDeũ ex toto corde, ex tota anima tua, ex tota fortitudine tua, eadem sunt.

R. Hæc tria, secundùm phrasim Hebræam accipi possunt, ut unum idemque significent: tantùm enim ad majorem rei energiam & inculcationem, fit hæc trina repetitio. Hujus rei & sensus signum est, quod Scriptura ex hisce tribus aliquandò unum ponat, aliquandò tria, aliquandò duo tantum ut cap. 10. Deut. v. 12. *Diliges eum, &c. in toto corde, & in tota anima tua.* Simile est 4. Reg. 23. Aliquandò addit quartum, videlicet, *Ex tota mente tua. Luc.* 10. *n.* 27. Idem ergò hæc omnia significant, & habent sensum quem suprà diximus. Patet igitur ex dictis hoc præceptum litteraliter in hac vita impleri posse. Possumus enim diligere Deum ex toto corde, tota anima, tota virtute, tota mente, id est, tota possibilitate nostra, seu quantum pro statu & infirmitate hujus vitæ possibile est.

Frustra enim præceptum hoc daretur nobis in hac vita, adeoque Deus præciperet impossibilia, quod nemo sanæ mentis allegare posset. Vid. Bellarm. l. 2. de Monach. c. 15.

Deus diligendus ex toto corde.

I. Cur diligendus est Deus ex toto corde?

R. *Primò*, quia Deus est creator, donator, & conservator ipsius cordis, omniumque bonorum naturalium, & supernaturalium, quæ in corde, totoque homine sunt, ergo par est, ut hæc omnia in eum redeant, & per amorem quasi refluant.

Se-

Digitized by Google

Secundò, quia Deus creavit cor sive mentem ad imaginem, & similitudinem suam, unde tribuit ei capacitatem quandam infinitam, quæ à nulla re creata, sed à solo Deo impleri, & satiari potest. Reddamus ergò ei imaginem suam, sicut scriptum est: *Reddite quæ sunt Dei, Deo.* Matth. 22.

Tertiò, quia Deus uti principium, ita finis est hominis, omniumque creaturarum, omnes ergò eum, ut talem toto corde, & affectu prosequi & diligere debent.

Quartò, quia Deus est summum, immensum, & increatum bonum, quod est fons omnis boni, quodque in se omnia bona, tam creata quàm possibilia continet in gradu eminentissimo & perfectissimo: Ergò summè est amabilis, ergo ex toto corde amandus: cætera enim bona, præ Deo vana, & nihil sunt, fumus & umbra sunt, ac proindè per se non sunt diligenda, sed tantùm propter Deum. *Omnis copia quæ Deus meus non est, egestas est*, ait Sanctus Augustinus.

I. Habesne exempla Sanctorum qui ob ejusmodi rationes jam allatas Deum toto corde dilexerunt?

Exempla. R. Ita. Tradunt graves auctores Sanctum Augustinum in sui amoris cum Deo deliciis & colloquiis, ita Deum affari solitum: Domine valde exultat in te anima mea, dum cogitat, quòd tu sis Deus noster. Quare si per impossibile fieri posset, ut Augustinus esset Deus, & tu esses Augustinus, omninò vellem ut tu esses Deus, non Augustinus.

Quæ sententia, ut sana sit, sanè debet intelligi: non de mutatione personæ in personam, aut substantiæ in substantiam, sed de mutatione status in statum. Cur autem imagini ejusdem sancti Patris cor flammeum in manus tradatur, satis intelligi potest ex Meditationum, soliloquiorum & libris aliis, in quibus passim amoris flammas, quibus ejus cor succensum erat; reperies,

Cur S. Aug. gerit cor flammeum in manu.

Jacopenus amore Dei ebrius jugiter flebat, ac rogatus causam, hanc dedit, quia amor (Deus) non amatur.

B. Maria Magdalena, quasi cerva sagittis amoris Christi saucia, dicebat: *Quæsivi quem diligit anima mea per vicos & plateas, inveni eum, tenui eum, nec dimittam.* Cant. 3.

Josaphat Rex (teste Damasceno in ejus vita c. 37.) amore hoc æstuans regnum reliquit, purpuram cum cilicio commutavit, ex aula in eremum secessit, voluptates, opes & gloriam ut stercora calcavit, ad omnia dura & acerba Monasticæ vitæ studia alacri animo se tradidit, illud Psalmistæ clamans: *Adhæsit anima mea post te*, o Christe, suscipiat me dextera tua. *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus.* Ps. 62. Ps. 41.

S. Catharina Senensis amoris Christi sponsi sui vulnere sauciata, instanter ab eo petiit, ut a se cor suum, & propriam voluntatem radicitus evelleret, ut tota transiret in ejus amorem; visa est igitur sibi videre Christum cor sibi è latere eximentem ac post aliquot dies aliud cor illustre afferentem, ac dicentem: Ecce filia mea, habes pro corde tuo cor meum; exinde tota mutata mirè amore Christi æstuavit; adeò ut dicere soleret se in hoc corde novo tantam puritatem, tantamque humilitatem experiri, ac si quatuor aut quinque tantum annorum infans extitisset.

Sanctus Philippus Nerius charitate Dei vulneratus languebat jugiter; tantoque cor ejus æstuabat ardore, ut cùm inter fines suos contineri non posset, illius sinum confractis, atque elatis costulis, mirabiliter Dominus ampliaverit. *In ejus vita.* Sur. to. 2. 29. April.

I. Quid hoc est, diligere Deum *propter se*?

Diligere Deum propter se quid.

R. Id est ob bonitatem, misericordiam, pulchritudinem, potentiam, & alia ejus attributa seu perfectiones; propter quas omni amore est longè dignissimus.

Quis non amore liquescat, si Deum pro se hominem factum, si Jesum parvulum, si laborantem, si sudantem, si algentem, si coronatum, si crucifixum intueatur? meritò S. Augustinus: *Toto*, inquit, *vobis figatur in corde, qui pro vobis fixus est in cruce.* Vid. Bern. ser. de amando Deo. Et ser. de triplici dilectione, & Tractatu de diligendo Deo. L. de S. Virg. c. 55.

I. Quo tempore tenemur elicere actum dilectionis Dei super omnia?

R. Sanè si ullo tempore, certum est præceptum dilectionis Dei super omnia obli-

Digitized by Google

obligare in articulo extremæ necessitatis, id est, in articulo mortis. Ratio est, quia præceptum hoc est affirmativum, ergò obligat aliquando, ergò maximè in periculo mortis, quia tunc est periculum ne occasio ejus nobis eripiatur, ut uniamus nos Deo, adeoque qui eam negligeret, Deum suamque salutem parvi facere censendus esset.

Secundo, hoc præceptum obligat, quotiescumque obligat præceptum contritionis, id est, quandocumque recepturi aut administraturi sumus aliquod Sacramentum, si nobis Confessarii copia desit.

I. Habesne aliquem actum formatum amoris Dei super omnia?

Actus amoris Dei super omnia.

R. Habeo. *O Domine Deus meus, toto corde, tota mente, tota fortitudine, & omnibus viribus meis amo te, & semper volo te amare super omnia: Et si fieri posset, optarem ac vellem te posse amare, illo perfectissimo amore, quo tu teipsum amas, & quo te sacratissima Virgo Maria, & tota cœlestis curia & universa Ecclesia Catholica amat.*

Alius.

Deus meus, Deus cordis mei, Creator & Redemptor meus, & fons & origo omnis amoris, omnisque bonitatis. Bonitas infinita & immensa, quàm debet meritò te homo diligere ex omni corde suo! Profectò non te amat, ut decet, qui tecum aliquid amat quod non propter te amat. Ergo Deus meus volo amare omnia propter te, & te super omnia: amor tuus, & bona gratia tua, chariora mihi sunt quàm omnes creaturæ, nunquam te deseram, aut à te divellar pro quacumque re, immò centies mori præeligam, quàm vel semel te offendere mortaliter. Adjuva me, & corrobora cor meum gratia tua.

Plures tales actus habes suprà, *ad remissionem peccatorum*, lect. 4. vide c. 10. & 12. Manual. S. Augustini.

I. Estne utile hanc orationem frequenter recitare?

R. Ita. Præsertim mane & vesperi.

I. Si amarem Deum propter meipsum, id est, quia mihi bonus, & misericors est, quia utilis, quia bona hujus & æternæ vitæ ab eo expecto, non esset iste verus charitatis actus?

R. Non esset; quia reverà non amares Deum propter seipsum. Esset ergò amor concupiscentiæ, qui ad spem pertinet.

I. Estne similis amor, malus?

R. Minimè; sed non est perfectus, uti ille de quo hic tractamus, qui est amor amicitiæ perfectæ inter Deum, & hominem, uti apparebit lectione sequenti.

LECTIO III.

Quid sit Charitas: ejusque differentia.

I. Assigna mihi differentiam, quæ inter amorem *amicitiæ*, & amorem *concupiscentiæ* intercedit, ut addiscam Deum puro, & defæcato amore diligere. Ac primò; Quid est *Amicitia*?

R. Amicitia est mutua benevolentia non latens. Arist. & Eth.

Nota ergò ad veram amicitiam requiri quatuor conditiones. Ad veram amicitiam quatuor requisita.

Prima est, *benevolentia mutua*, qua volumus, & optamus bonum illi, quem diligimus, non propter nos ipsos, aut propter alios, sed propter ipsum solum quem diligimus. Discrepat omninò ab hac amicitia, & benevolentia mutuæ charitatis, amor concupiscentiæ, quo amatur amicus propter utilitatem aut voluptatem amantis. Vid. S. Th. q. 23. a. 1.

Secunda conditio est, ut mutua sit benevolentia, per quam amici diligunt se mutuo & propter se; alioqui non est amicitia; nam qui amat, & reciprocè non amatur; amat ille quidem, sed inter amantem, & amatum non intercedit vera amicitia.

Tertia est, ut mutua benevolentia, quæ est inter amicos, non lateat ipsos.

Quarta est, mutua communicatio honestorum bonorum inter amicos; & quo bona, quorum est communicatio, sunt honestiora, eo sanè sincerior est, & perfectior amicitia.

I. An ergo charitas sit vera amicitia hominis ad Deum?

R. Inter homines justos & Deum intercedit vera, & honesta amicitia. Ita S. Thomas suprà; & colligi potest ex præmissis conditionibus. Nam si primam & secundam attendas, non deest ex parte hominis justi amor benevolentiæ quo Deum propter se, & super omnia diligit, vultque ei omne bonum, & mirè sibi com-

Digitized by Google

complacet in ejus attributis & perfectionibus, ſtudens quantum in ſe eſt honori Dei ubique, & apud omnes augendo, & nomini ejus ſanctificando, ex parte autem Dei adeſt ſummus amor, quo diligentes ſe diligit, juxta illud: *Dominus diligit juſtos*. Intercedit ergò vera, & mutua amicitia inter Deum & hominem. *Tertiò*, hæc mutua benevolentia, quæ eſt inter Deum & hominem, tam Deo quàm homini nota eſt, nec enim illum latere poteſt qui videt omnia, utpotè *ſcrutans corda & renes Deus*; homini quoque tam manifeſta eſt, quàm notum & manifeſtum illi eſt quod ipſe amet Deum, juxta illud Proverb. 8. *Ego diligentes me diligo*. Immò amor noſter erga Deum ſignum eſt, & effectus divini erga nos amoris. Unde quilibet poteſt ſic ratiocinari: *Quicumque diligit Deum, diligetur à Deo: ego diligo Deum; ergo diligor à Deo*. Major propoſitio eſt certa ex fide. Minor eſt certa per experientiam. Quilibet enim in ſe experitur, ſe amare Deum, ex indiciis moraliter certis, quòd ſit in gratia Dei, talia ſunt, verbi cauſſa; ſi in me experiar verum mundi contemptum, rerum omnium terrenarum nauſeam, ac æternarum abſolutum deſiderium & non modò conſcientiam non habeo alicujus peccati mortalis, verum etiam illius habeo præcipuum horrorem, ac deteſtationem; poſſum meritò confidere, ac moraliter certus eſſe quòd ſim in gratia, adeoque amicitia Dei.

Pſal. 145.

Pſal. 7.

Indicia moraliter certa quod aliquis ſit in gratia Dei, adeoque quod amet Deū.

Quartò. Si ſpectes communicationem bonorum honeſtorum, in nulla omninò amicitia reperiri poteſt perfectior aut excellentior communicatio, quam bonorum virtutis, gratiæ & gloriæ. Deus enim ipſe communicavit homini divinitatem ſuam per Sacroſanctæ Incarnationis Myſterium; nec deſinit in dies ſe totum quicquid eſt perfectiſſimè communicare in Euchariſtia. Ad hæc, quicquid Juſtus vult aut cupit, hoc Deus vult & cupit; & quod Deo placet, hoc & homini juſto placet, qui *in mandatis ejus cupit nimis*; & orat inceſſanter: *Fiat voluntas tua*; faciente è converſo Domino voluntatem timentium ſe. Adeò quod in Deo, & homine juſto unus reperiatur ſpiritus, una voluntas; ut in duobus amicis duo quidem corpora, ſed una anima, ut dici ſolet. Si de familiari & amica converſatione ſermo eſt, numquid Deus, Opt. Max. in carne cum hominibus converſatus eſt, dicente de eo S. Apoſtolo Joanne: *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus; & manus noſtræ contrectaverunt de verbo vitæ, &c.* Quàm familiaria deindè cum hominibus colloquia, quantæ apparitiones etiam uſque in hodiernum diem, ut meritò dicat Sapientia: *Delicia meæ eſſe cum filiis hominum*. Ipſi autem filii hominum juſti reciproce cum Deo familiariſſimè in oratione converſantur, impenduntque in ejus obſequium omnes corporis vires, omnes animæ facultates, bona denique externa, fortunas, &c. Quid, quod etiam ipſe in carne inventus ut homo portavit iniquitates noſtras, & communicavit carni & ſanguini, & infirmitatibus noſtris naturalibus? Hæc tandem arctiſſima utrimque unio, & communicatio efficit, ut homo Deum faciat participem omnium arcanorum ſuorum, nihil, ut velit eum latere, & ſimiliter Deus homini patefacit omnem rationem conſiliorum ſuorum; propterea dicebat Diſcipulis ſuis: *Jam non dicam vos ſervos, ſed amicos, neſcit enim ſervus voluntatem Dei ſui*. Et hæc ipſa eſt communicatio reciproca inter Deum & hominem, quæ cum fiat mediante charitatis vinculo, quo ambo colligantur, certum exploratumque manet charitatem veram eſſe hominis ad Deum amicitiam, aliis etiam conditionibus quas præmiſimus comitatam.

1. Joan. 1.

Prov. 8.

Joan. 15.

I. Jam ſatis intelligo charitatem eſſe veram amicitiam, eaque hominem juſtum cum Deo ſuo copulari poſſe, ſimul etiam colligo mundanas amicitias in utilitate aut voluptate fundatas non eſſe veri nominis amicitias!

R. Rectè: convincuntur enim ejuſmodi amici non tam amicos quàm ſe diligere, & utilitatem ac propriam voluptatem quærere. Simili modo theſauros ſuos amat avarus; honores ambitioſus, carnem voluptuoſus. Verbo ut abſolvam: Amor, quem diximus, concupiſcentiæ, bona pars eſt amoris proprii, quo noſipſos inordinatè diligimus, omnem amicitiam ad noſtrum ipſorum bonum proprium referentes, de aliorum bono parum ſolliciti: de quo vide Auguſtinum ſer. 38. l. 50. Homil.

Amicitiæ mundanæ in utilitate aut voluptate fundatæ, non ſunt veri nominis amicitiæ.

Digitized by Google

L. Qui fieri potest, ut ex amicitia feramur in amorem alicujus præcisè, & merè ob virtutem, & bonum ejus quem diligimus?

R. Certum est quod natura corrupta eò non pertingat, ideò Spiritus Sanctus effundit charitatem in cordibus nostris, uti suprà docuimus.

I. In qua animæ facultate residet charitas?

R. In voluntate, quam Deus taliter hac virtute afficit, & supra creata omnia elevat, ut in nullo præterquam in Deo solo conquiescere possit.

L. Declara mihi paulisper qua ratione voluntas charitate feratur ad Deum diligendum ex vera amicitia, sive propter se ipsum?

S.Tho.1 2. q. 27. ar 3. & q.25. ar. 5. ad 2.

R. Eminentissima illa, & excellentissima virtute præparatur hominis voluntas, ut si quando fides (quæ est in intellectu) Deum repræsentaverit uti summum bonum, sumat indè maximos, & efficacissimos stimulos, motus & impulsus complacentiæ, qui non sunt aliud quàm amor Dei. Adeò quod per hanc charitatis efficaciam conquiescat planè hominis animus summo repletus gaudio, quod Deus sit tantus, & talis, quantus & qualis à parte rei in se est; id est pulcherrimus, optimus, maximus, & omnibus aliis attributis ac perfectionibus præditus, quas plus quam se aut res omnes alias creatas incomparabiliter æstimat; & hic est amor perfectus.

Amor Dei perfectus, & quid?

I. Animus ergò inquietus, aridus, nauseabundus, ac devotionis sensibilis penitus expers, nunquid justam habet rationem formidandi ne hoc Dei amore careat?

V.sup. p.2. c.2. lect.9.

R. Minimè. Contingit enim non rarò perfectissimam Dei dilectionem cum similibus tædiis, & ariditatibus reperiri; ac proinde falluntur non pauci in discernendo ac suis momentis æstimando Dei amore.

I. Expone hoc paulisper clariùs?

R. Dei amor, & dilectio non est aliud quàm certa quædam complacentia, congratulatio, & applausus, super eo quod Deus sit id totum quod revera in se est, quædam, inquam, æstimatio, & appretiatio qua censemus infinitam Dei bonitatem, & omnem aliam ejus perfectionem super res omnes, citra quamlibet exceptionem honoris, fortunarum, vitæ & necis; adeò quod qui Deum perfecto amore diligit, multo magis studeat illi placere, quàm omne aliud bonum possidere; atque ab omni mortali peccato immunem se reddere, potiùs quàm in aliud quodvis detrimentum impingere. Quisquis igitur ex Dei speciali munere taliter æstimat ejus bonam gratiam & amicitiam, habetque voluntatem ita præparatam, ut ei omnem gloriam, omne decus, omnem laudem, creaturarumque omnia obsequia summoperè desideret impensa, hic indubiè Deum amat, quicquid in sensu suo patiatur ariditatis, indevotionis, divagationis, immò tentationum etiam extraordinariarum contra castitatem, fidem, nominis Dei laudem, &c.

L. Videtur mihi doctrina ista præcipui esse momenti, propterea, ne indignè feras velim, si rursus quæsiero, in quo sita sit puritas ista, & sinceritas amoris Dei?

Puritas amoris Dei; in quo sita.

R. Puritas hæc sita est in eo, ut homo exuat omnem curam, & sollicitudinem proprii boni utilis temporalis, aut etiam æterni; & ita sibi complaceat in Deo, omni ex parte contentus, & gaudio vehementi perfusus: quod infinitum bonum possideat, extra quod nihil ipse cupiat; Immò (quod omnem suspicionem fraudis aut erroris tollit) summoperè desideret, & perscrutetur occasiones aliquid difficilis & ardui pro nomine ejus patiendi, nec non contumelias & ignominiam sufferendi absque aliqua alia sperata mercede, quàm ut Dei gloria in se, & in omnibus creaturis augeatur, & nomen ejus in æternum ab omnibus glorificetur. Et hoc est amare Deum propter seipsum, id est propter bonitatem, pulchritudinem, potentiam, & alias ejus perfectiones, ob quas est omni amore longè dignissimus, ut superiori lectione alias diximus.

L. Suggere, si placet, exempla eorum qui Deum toto corde, & puro isto amore dilexerunt?

Exempla.

R. Occurrit in primis Apostolus, qui amoris Christi flammis incensus scribebat ad Philippenses: *Coarctor autem è duobus: desiderium habens dissolvi & esse cum Christo, multo magis melius: permanere autem in*

C. 1. v. 23. Gal. 2. Philip. 1. v. 21.

in carne necessarium propter vos. Et alibi: *Vivo ego, jam non ego; vivit verò in me Christus*. Et: *Mihi vivere Christus est, & mori lucrum*. Vide ardores ejus Act. 21. n. 13. & alibi.

Sanctus Martinus vir ineffabilis jam moriturus dicebat: *Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua*.

De sancto Dunstano strictim mentionem fecimus supra p. 1. c. 13. l. 4. Fusiùs ejus incensum pro animabus Christo lucrandis zelum, & amore plenissimum ex hoc mundo transitum, vide apud S. Antonin. in Chronic. tit. 16. c. 6. §. 7. Plura exempla jam notavimus duabus superioribus lectionibus, & passim in legendis Sanctorum occurrunt.

Habes solemne beatæ Agnetis Martyrium in Breviario Romano, de qua S. Ambrosius in hunc modum: *Non sic ad thalamum nupta properavit, ut ad supplicii* Ian. 21. *locum, læta successu, gradu festina virgo processit*. De virgin. l. 1.

Tiburtius Martyr per carbones nudis pedibus incedens, signo crucis munitus dicebat: *Discę inquit, ex hoc solum esse Deum quem Christiani colunt, prona enim mihi flores videntur*.

Hinc magni animi mulieris incomparabilis: *Aut pati* (pro Christo) *aut mori*. B. Teresia.

Mortuo quam vivo similiter erat Propheta patiens, cùm diceret: *Quis det ut veniat petitio mea, & quod expecto, tribuat mihi Deus? & qui cœpit, ipse me conterat, solvat manum suam, & succidat me, & hæc mihi sit consolatio, ut affligens me dolore, non parcat, nec contradicam sermonibus Sancti*.

Vide quæ de S. Ignatio Martyre legimus in Breviario Romano 1. Februarii.

Et ne putes postremis his sæculis excelsi animi Martyres defuisse, qui Deum puro amore dilexerunt, subjiciam hic ardentia & ignita vota cujusdam nuper sancti Martyris Anglicani. *Si verè amas Deum*, inquit, *certè nihil tibi adeò grave esse potest*, atque summam illius majestatem etiam in minimis offendere, nec quicquam tantopere expetes, atque remedium aliquod, quo securus esse possis te nunquam amplius offensurum; quod cùm in hac vita haberi non possit, continuè clamabis cum Psalmista: *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est!* Et: *Cupio dissolvi & esse cum Christo*. Et: *Quis mihi det pennas!* Magnum quidem est pro amore Dei laborare, dolores & tormenta tolerare; magnum animas lucrari, magnum in Religione cum continua sui victoria vivere: si tamen hæc fieri non possunt, quin Deum meum offendam, mallem his omnibus omissis citò mori, quàm cum quotidiana Dei in quantumvis exiguis, offensione, hæc omnia præstare. Melius siquidem, teste Augustino, foret totum mundum ruere, quàm vel veniale contra Deum peccatum admittere. Si tamen Deus hujus miseriæ conscius velit vitam procrastinare, & me in hujus calamitatis valle exercere, veniant labor, carceres, tormenta, crux, craticula, leones; veniant tandem quæcumque venire possunt: immò ex animo precor te, bone JESU, ut veniant, & per vulnera tua & Sanctorum tuorum suppliciter peto, ut ab hac hora, in qua hoc scribo, incipiant, & ad vitæ meæ terminum perdurent. Permitte me pro te torqueri, dissecari, flagellari, cædi, ac dilaniari, nihil recuso, omnia amplector: omnia sustinebo: non quod ego pulvis id valeam, sed quod omnia possim in te, & sine te nihil. Fove in me hoc desiderium, & propitius largire desiderii effectum. Hæc ille cygnea voce martyrii jam candidatus. Henrici Walpoli. Quanti ardores in martyrii candidato.

LECTIO IV.

Quanti fecerint Charitatem Sancti Patres.

I. SUntne Sacræ Litteræ & orthodoxi Patres magnificè locuti de dignitate & excellentia charitatis?

R. Magnificentissimè. Nam Christus Dominus in Euangelio mandatum charitatis vocat *primum & maximum mandatum*, suprà initio hujus cap. Cui Scriba apud Marcum addidit: *Et diligere proximum tanquam teipsum, majus est omnibus holocaustomatibus & sacrificiis*: Charitatis elogia. Matt. 22. Marc. 12.

Et eam præfert Salomon rebus omnibus: *Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam*. Cant. 8.

Digitized by Google

Apostolus Paulus præfert charitatem omnibus charismatibus & gratiis etiam excellentissimis. Vide 1. Cor. 12. in fine & c. 13. Et ad Coloss. post enumeratas præcipuas virtutes: *Super omnia autem hæc, ait, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.* Ad hæc S. Joannes prima epistola: *Deus*, inquit, *charitas est, & qui manet in charitate in Deo manet.* His Spiritus Sancti oraculis subscribunt Patres. Tertullianus charitatem vocat *summum fidei Sacramentum, Christiani nominis thesaurum, quàm Apostolus totis Spiritus sancti viribus commendat.*

1. Joan. 4.

L. de patientia.

Augustinus: Hæc est margarita pretiosa, charitas, sine qua nihil tibi prodest, quodcumque habueris; quam si solam habeas, sufficit tibi. Et alibi: *Ille tenet, & quod latet, & quod patet in divinis sermonibus, qui charitatem tenet in moribus.*

Tract. 5. in ep. Joa.

L. 3. de vit. contempl. c. 13. refert de pœnit. dist. 2. charitas.

S. Prosper: charitas est salus morum, finis cœlestium præceptorum, mors criminum, vita virtutum, virtus pugnantium, palma victorum, anima sanctarum mentium, causa meritorum bonorum, præmium perfectorum, sine qua nullus Deo placuit, &c.

S. Gregorius: Ut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt: sic multæ virtutes ex una charitate generantur, nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis.

Hom. 27. super Evangel.

I. Quibus motivis possumus nos excitare ad Dei amorem?

Motiva nos excitantia ad Dei amorem.

R. *Primò*; Deus ipse prior dilexit nos, idque ab æterno, antequam aliquid essemus, vel redamare possemus.

Secundò. Cùm ipse sit Deus & bonorum nostrorum non egeat, ex solo amore nostri creavit nos, & cætera omnia in usum nostrum & usque conservat nullo suo commodo.

Tertiò. Angelis suis mandavit de nobis, ut custodiant nos in omnibus viis nostris, etiam eo tempore quo eum offendimus.

Quartò. Cùm adhuc inimici & peccatores essemus, descendit de cœlo Deus, Dei filius de Virgine nasciturus.

Quintò. Et pro nobis adhuc peccatoribus (ò amoris excessum!) omnes nostras miserias excepit; famem, sitim, frigus, æstum, nuditatem, paupertatem, labores, fatigationes, persecutiones, mortem denique turpissimam & crudelissimam perpessus; & cur hæc omnia, nisi ut infinitam suam bonitatem, & infinitum suum erga nos amorem ostenderet, & nos ad sui amorem accenderet? Hæ sunt amoris deliciæ, quibus dissuaviabatur S. Bernardus: *Totum me debeo pro me facto: quid addam jam, & pro refecto? nec enim tam facilè refectus quàm factus: siquidem de omni quod factum, ipse dixit, & facta sunt, atque dicendo; me fecit: in reficiendo & dixit multa, & gessit mira, & pertulit dura, & indigna. Quid ergo retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? In primò opere me mihi dedit, in secundo se; datus ergo & redditus me pro me debeo, & bis debeo: quid Deo retribuam pro se? nam etsi me millies rependere possem, quid sum ego ad Dominum meum.*

Serm. 22. in Cant.

Sextò, Neque finem accepit hic amor Christi cum ejus vita, sed cum dilexisset suos, usque in finem dilexit eos; & pignus sui amoris nobis reliquit in venerabili Sacramento, seipsum tradens in refectionem animarum nostrarum.

Septimò. Filius amat Patrem, soror fratrem, uxor maritum, ægrotus medicum, captivus redemptus redemptorem, & ecce tibi plusquam Pater, Mater, sponsus, medicus, redemptor.

I. Qua ratiône hunc Dei & Domini nostri amorem, variis hujus mundi amatoribus inculcares?

R. Hac vel simili ratione: Solemus amare id quod pulchrum est, bonum, nobile, dives; quod si in unam personam omnes istæ qualitates convenerint, erit absque dubio valdè amabilis; si in eminentissimo gradu omnes istæ excellentiæ in aliam personam coaluerint, majori erit digna amore, modò sic conclude: Omnes omninò imaginabiles perfectiones & excellentiæ in Christo Domino reperiuntur in sublimissimo, immo infinito gradu, *quàm igitur amabilis es o bone Jesu.*

I. Habesne exemplum ad rem?

Exempli.

R. Habeo. Erat puella quædam in Brabantiæ partibus, quæ in amorem cujusdam juvenis per multos annos miro dæmonum stimulabatur insultu. Hæc cùm mihi frequenter cum multis lacrymis in confessione diabolicas insidias aperiret, con-

Th. Cãtip. l. 2. apum c. 57. p. 1.

Digitized by Google

consului ut summoperè caveret ne nutu aut verbo juveni tentationis occasio præberetur. Paruit ita diligenter ut monui. Cumque adeò graviter tentaretur, ut somni & cibi perderet appetitum, accidit nocte quadam, ut tanto dæmonum agitaretur impulsu, quod superveniente aurora surgere cogitaret, & clam juvenem adire qui in vicinia manebat. Nec mora, ubi surgens oculos aperuit, vidit Christum quasi plagis recentibus crucifixum leni sermone sibi dicentem lingua patria: Me diligas qui sum formosus, bonus, dulcis, generosus. Hæc ut dixit, repentè disparuit, & puellam in omni pace & gaudio, & gratiarum actione ab omni tentatione liberrimam dereliquit.

I. Nonne valde miserandum est, quòd vani amatores mundi plus studii conferant ad vanitatum prosecutionem, quàm justi ipsi sollicitudinis ad Dei servitium?

Exempli. R. Ita est. Pambus Athanasio Episcopo mandante ab eremo descendit Alexandriam. Cumque vidisset ibi mulierem theatralem, flevit: & à præsentibus rogatus, quare ploraret: Duæ, inquit, me res moverunt: Una, quæ est illius mulieris perditio: Altera verò, quod ego non tantum studeo placere Deo, quantum hæc ut turpibus placere possit hominibus. Hist. tripart. l. 8. c. primo.

Aug. in Ps. 34. Concludam lectionem hanc cum beati Augustini saluberrima monitione: *Non nobis dicitur* (o pueri, o juvenes!) *nihil ametis: absit, pigri estis, mortui, miseri, detestandi si non ametis; sed quid ametis, videte. Purgate amorem vestrum, & quales impetus habetis ad mundum, tales habeatis ad artificem mundi.*

LECTIO V.

De Charitate erga proximum.

I. PRæter hoc primum & maximum legis mandatum, quo jubemur Deum ex toto corde diligere, daturne aliud charitatis præceptum?

Matth. 22. Luc. 10. 1. Joan. 4. R. Datur secundum simile huic; *Diliges proximum tuum sicut teipsum. Hoc mandatum habemus a Deo: ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.*

I. Quomodò amamus proximos nostros sicut nos ipsos?

Amor proximi. Cùm eis optamus & procuramus omne bonum quemadmodum nobis optandum & procurandum vellemus, secundùm Deum, & rectam rationem. S. Th. 2. 2. q. 44.

I. Declara hoc magis?

R. Sicut teipsum. Illud, *sicut*, significat non æqualitatem dilectionis (nam ordinata charitate magis se diligere debet homo quàm proximum) sed similitudinem & formam; quasi diceret: ea officia charitatis, exhibe proximo, & eo modo, quæ & quomodo tibi exhibes, & exhiberi cupis: maximè, ut ex charitate eum diligas, sincero amore amicitiæ, non concupiscentiæ: ut scilicet velis proximo bonum honestum, utile, delectabile, non quia hoc tibi, sed quia illi bonum est & commodum: sicut hæc eadem bona tibi cupis, non propter alienum, sed propter tuum ipsius bonum & commodum. Hoc est quod sanxit Christus Matth. 7. v. 12. *Omnia quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* Et Tobias moriens mandavit filio: *Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias.*

I. Sed quis est noster proximus, quem diligere debemus?

S. Tho. 2. 2. q. 44. ar. 7. in c. In Ps. 118. Conc. 8. R. Omnes homines boni & mali, etiam inimici: *Proximus noster est omnis qui in vita beata nobiscum esse potest.* Aug. de Catech. ibid. c. 26. Et alibi: *Omnis homo est homini proximus; nec ulla est cogitanda longinquitas generis, ubi est natura communis.*

I. Debemusne igitur amare omnes homines?

R. Debemus planè tam bonos, quàm malos in hoc sæculo degentes: nam de Beatis in cœlo, aut defunctis in purgatorio existentibus, nulla potest subesse dubitatio.

I. Cur debemus diligere Beatos in cœlo existentes?

R. Propter naturam, gratiam, & gloriam quibus sunt præditi.

I. Cur homines justos adhuc viventes in hoc sæculo, & fideles defunctos in altero sua peccata expiantes diligere debemus?

R. Propter naturam nobis communem, & gratiam Dei quam obtinent.

Digitized by Google

I. Cur etiam malos, quos præsens sæculum adhuc in carne retinet?

R. Propter naturam nobiscum communem, & quia fortasse continget, adhuc illos magnos Sanctos fieri; quamdiu enim adhuc versantur hic, possunt Dei gratia converti.

I. Debemusne proximum quantum nos ipsos diligere?

R. Non quantum nos, sed sicut nos ipsos; vult enim naturæ, & charitatis ordo, ut nos ipsos plusquam proximum diligamus, ut jam suprà attigimus.

I. Habesne exempla eorum qui proximum suum sicut seipsos congruo amore dilexerunt?

Exempla. R. Habeo. S. Paulinus Nolæ Episcopus, ut viduæ filium redimeret, seipsum vendidit. Vide Breviarium Romanum 22. Junii.

In vita ejus per August. Valer. Veron. Episc. S. Carolus Borromæus magnam charitatem erga Mediolanenses filios suos, quos cœlestis Pater ejus fidei commiserat, dum saevissimo pestilentiæ morbo laborarent, præstabat, quos nunquam mortis metu intermisit visere, quibus semper luę grassante (300. enim homines singulis diebus per multos dies sevitia morbi interibant) sacrosanctæ Eucharistiæ Sacramentum administrabat, & pios viros ad idem munus hortari non desinebat.

Ribad. in ejus vita. S. Ignatius de Loyola, qui ut obscœnum euntem ad amasiam corrigeret, aquis se immergens, dixit: *Pergo miser, ad fœdissimas tuas voluptates, impendentem capiti tuo ruinam non vides? Ego me hic tui caussa tamdiu macerabo, donec justissimum Dei furorem in te paratum avertam.*

Tursel. l. 3. vitæ ejus c. 15. B. Xaverius, qui amicis Chinam ob pericula dissuadentibus ait: *Non aliud, non aliud mihi in votis est, quàm ut vel morte mea, Chinarum salutem repræsentem.*

Et S. Dominicus, cujus hæc erat vox: *Plus in charitatis Codice didici; quàm in universa sacra Scriptura.* Ex hoc codice prædicabat, multosque convertebat, & suos ex eodem prædicare volebat. *In vita ejus.*

I. Estne aliquis ordo servandus in diligendo proximo?

R. Ita. Nam inter proximos interno affectu ille magis diligendus est, qui melior est; officio verò sive opere exteriori ille qui in majore necessitate constitutus, vel nobis potiori sorte, puta cognationis, societatis, vel alicujus opportunitatis magis est conjunctus.

I. Numquid ipsa natura satis docet amorem & dilectionem amicis, propinquis, & parentibus impendendum?

R. Ita quidem, si de naturali dilectione agatur, at alia & altior est in proximi dilectione consideratio: ut eum sicut nos ipsos diligamus, non solùm ex parte præsentis vitæ, & ratione naturali, sed etiam in ordine ad futuram vitam ex ratione virtutis charitatis, de qua hic sermo. Et ad hanc sublimiorem & defæcatiorem proximi dilectionem necessarium fuit Dei præceptum, & virtus charitatis. Vide S. Augustinum hom. 50. Vide Aug. de doctr. Christ. l. 1. c. 28. & S. Tho. q. 26. a. 6. 7. 8.

I. Dic ergo mihi quis sit rectus modus seipsum diligendi, ut sciam qualiter debeam diligere proximum?

R. *Hic est rectus modus diligendi seipsum* (inquit Augustinus) *si homo mente ac corpore serviat, atque adhæreat Deo, qui bonum est rationalis creaturæ, quod dilectione sibi acquiris. Quisquis ergo rectè diligit proximum, hoc in eo agere debet, ut & mente & corpore Deo serviat, quo & ipse bonum suum diligendo consequi possit.* De doctr. Chr. c. 16. V. eund. Ep. 52.

Idipsum alibi docet sanctus Augustinus his verbis: *ut enim homo sese diligere posset, constitutus est ei finis, quo referret omnia quæ ageret, ut beatus esset. Non enim qui se diligit aliud esse vult quàm beatus. Hic autem finis est, adhærere Deo. Jam igitur scienti diligere seipsum, cùm mandatur de proximo diligendo, sicut seipsum, quid aliud mandatur, nisi ut ei quantum potest, commendet diligendum Deum?* Dilectio enim Dei, (ut ait idem Doctor) *nullum à se rivulum duci extra patitur, cujus derivatione minuatur; sed quicquid aliud diligendum occurrit, eò rapi debet, quò totus dilectionis impetus currit, id est ad Deum, quem toto corde, uti suprà dictum est, diligere debemus, proximum verò sicut nos ipsos.* De Civit. Dei l. 10. c. 4. L. 1. de doctr. Christ. c. 22.

I. Debemusne etiam inimicos diligere?

R. Ita, quia ille quoque noster proximus est, ut constat ex Parabola. Luc. 10. Matth. 5. & de eo præcepit Christus Domi- Luc. 10. Matth. 5.

Digitized by Google

minus : *Diligite inimicos vestros, & benefacite iis qui oderunt vos.*

I. Estne magni meriti inimicos diligere?

Magni meriti est inimicos diligere.

R. Ita, ubi enim minus propensionis est, ibi procul dubio plus difficultatis, adeoque plus invenitur meriti : est enim opus eminentissimæ charitatis.

I. Docueruntne Sancti exemplo suo inimicorum dilectionem?

Exempla.

R. Ita. Christus Dominus Sanctus Sanctorum in cruce pendens pro crucifigentibus se oravit tanto successu, ut Longinus conversus sit, & complures alii, de quibus scribit Euangelista, quòd domum revertentes tunderent pectora sua, dicentes : *Quia Filius Dei erat iste.*

Luc. 23.

S. Stephanus cum lapidaretur positis genibus clamavit voce magna : *Domine ne statuas illis hoc peccatum.* Cujus orationis efficaciam & meritum notat D. Augustinus : *Si S. Stephanus*, inquit, *non orasset, Ecclesia Paulum non haberet : sed ideò electus est Paulus, quia in terra inclinatus exauditus est Stephanus.* Et Cardinalis de Vitriaco in vita S. Mariæ Oygnacensis l. 2. c. 1. scribit, eam in extasi cognovisse S. Stephanum, & Pauli decollati animam excepisse, & Deo obtulisse.

Ser. 1. de Sanctis.

S. Christina Virgo & Martyr pro fide ac veritate horrendos admodum constanter perpessa est cruciatus. Cum autem serpentes etiam in eam fuissent missi, sed mordere omninò nollent, veneficum à quo ad mordendum irritabantur, invadentes, rabidis ictibus, multaque veneni vi statim interimunt. At Christina sui ipsa carnificis vicem dolens, Christum precata, & serpentes in fugam convertit, & ab eis peremptum ad vitam revocavit : & eundem jam credentem ad certam beatitudinis spem erexit.

In vita ejus apud Sur. t. 4.

De Mela Episcopo illud memoriæ proditum est, cùm de Ecclesiis fidei defensores ejicerentur, atque eo qui ipsum quoque ejicerent, advenissent ; repererunt eum velut servorum extremum Ecclesiæ lucernis adornandis hilariter incumbentem, lucernarum enim lineos funiculos in manu habebat, veste simul & cingulo sordidatus. Atque cùm illi Episcopum requirerent, indicaturum se eis illum respondit, eosque in domum Episcopalem duxit : atque ubi eis de via fessis, mensa apposita pro rerum tenuium copia cibum dedisset atque edentibus ministrasset, sublata mensa manus lavit, & seipsum eis indicavit; illi verò admirati, causam adventus sui cùm ostendissent, remittere se ei exilium propter reverentiam ejus dixerunt, quòd posteaquam accepisset, eis respondit non idem se, quod alii consentientes sibi Episcopi fecissent, commissurum esse, ut invitus solùm exilii causa verteret, sed sua sponte in exilium iturum.

Niceph. l. 11. hist. Ecclesiast. c. 38.

I. Quibusnam motivis excitares homines ad dilectionem proximi?

Motiva ad excitandum ad dilectionem proximi.

R. His & similibus. *Primò*, proximus noster, id est, omnis homo est Dei imago, si ergo Deum diligimus, diligamus etiam imaginem ejus, quàm ipse suis manibus efformavit. *Secundò*, proximus noster *emptus est pretio magno*; Sanguine nimirum Christi, Agni immaculati, si Christus taliter eum amavit, cur similiter eum non amemus? *Tertiò*, proximus noster est nobiscum ejusdem corporis mystici Christi, hoc est Ecclesiæ membrum. Hoc argumento sæpè utitur Apostolus, ut proximi dilectionem persuadeat.

Sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent : ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Plura vide 1. Cor. 12. *Quartò*, proximus frater noster est, uti suprà initio Orationis Dominicæ; & præsertim si de Catholicis sermo est, ejusdem Matris sanctæ Ecclesiæ filii sumus, eodem pane vitæ nutrimur, eundem calicem potamus, eodem vocati sumus, hoc est ad vitam beatam, ubi æternum charitatis vinculo indissolubili colligabimur.

Supra p. 1. c. 19. l. 8

Rom. 12. v. 4. 1. Cor. 12.

I. Quid proximo ex charitate debemus?

Quid ex charitate debemus proximo.

R, *Primò* quidem verùm & minimè fucatum internum amorem benevolentiæ, quo ei ex animo volumus & optamus Dei gratiam & gloriam, & quicquid ad illa conferre potest. Vide exemplum S. Pauli, Act. 7. n. 29. *Secundò*, externum beneficentiæ amorem, ut eum diligamus, non verbo, neque lingua, sed opere & veritate; id est, cum effectu & largitione bonorum nostrorum, sive corporalium, sive

Digitized by Google

spiritualium, quorum indiget proximus. *Charitas* nimirùm, *non est otiosa.*

Greg. hom. 3. in Evang. *Nunquam est Dei amor otiosus: operatur enim magna si est, si verò operari renuat, amor non est.* Vide S. Jacobi Epistolam c. 2. n. 15. Quid si nihil habes quod tribuas indigenti? *si corde misereris* (inquit Augustinus) *etiamsi non habeas quod porrigas manu*, acceptat Deus eleemosynam tuam. *Tertiò*, dilectionis officium est, invicem onera nostra portare, sive infirmitatum mutuarum pondera ferre, ea vicissim tolerando, eis compatiendo, v. g. tu feras proximi choleram & verba cholerica; ille ferat tuam melancholiam & phlegmaticos mores. Vide Apostolum Colos. 3. num. 12. 13. 14. *Quartò*, in prosperis proximi gaudere, eique adgratulari, in adversis verò compati. Hoc est manifestum charitatis fraternæ indicium. *Si quid patitur unum membrum* (ait Apostolus) *compatiuntur omnia membra, sive gloriatur unum membrum congaudent omnia membra. Vos autem estis corpus Christi, & membra de membra. Quintò*, dilectionis est reducere à via erroris & peccati, ad rectum fidei vel justitiæ tramitem: Et si quidem id primò & principaliter ad Ecclesiæ Prælatos & animarum Curatores pertinet; at certè ad omnes quoque ex charitate Christiana spectare dignoscitur, cùm *unicuique mandaverit de proximo suo.* Fratricida, Deo odibilis hanc veritatem non recipiebat, cùm diceret: *Num custos fratris mei sum ego?*

In Psal. 125. Gal. 6. Eccl. 17. Gen. 4.

I. Declara mihi magis in particulari hanc obligationem?

R. Quilibet Christianus habet sibi talem de proximo demandatam curam, ut eum, quando de animæ salute periclitatur, adjuvare teneatur in quo potest, eum instruendo, monendo, orando pro eo, & alia ei obsequia præstando, prout tempus, & occasio tulerint.

Exod. 22. Quid? Si lex vetus disposuit & mandavit de bove & asino proximi etiam inimici errante reducendo; mirumque videri debet si unicuique Deum mandasse dicimus de reducenda anima proximi errante ad rectam salutis viam? Quæ quidem cura, sive obligatio tanta est, ut occasione data, vitam nostram corporalem exponere & prodigere teneamur pro salute animæ proximi. *Mandatum novum do vobis: ut diligatis in vicem, sicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem.* Sed quomodo dilexit nos Dominus? Respondet S. Joannes Euangelista, quem dilexit Jesus plurimùm: *In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere.* Ratio dictorum sumi potest ex ordine charitatis secundùm quem debemus animam proximi majoris æstimare, quàm corpus nostrum: valet enim absque comparatione pluris anima quàm corpus.

Joan. 13. v. 34.

I. Habesne ad hanc rem exempla?

R. Habeo: B. Virgo Teresia dicere solebat non se solùm vitam corporalem promptam & lubenti animo pro salute proximi, & pro lucrifacienda anima expositurum fuisse, verùm etiam pœnas Purgatorii usque ad extremum judicis diem luituram. Exempla.

Miranda sunt & inaudita quæ S. Christina mirabilis egit, & perpessa est pro refrigerio animarum in Purgatorio existentium. Vitam ejus scripsit Thomas Cantip. ex Ordine S. Dominici, vir fide dignissimus, qui ejus tempore vixit. Cui contestis accedit Jacobus de Vitriaco Card. qui in præfatione ad libros suos de vita & rebus gestis B. Mariæ de Oeignies meminit Christinæ mirabilis, & res gestas compendio & brevissime refert. Retulit eas Sur. in tom. 37. E quibus pauca hic intexam, quæ ad rem nostram faciunt. *Statim ut è corpore excessi, animam meam exceperunt lucis ministri Angeli Dei, deduxeruntque illam in locum quemdam obscurum & horridum animabus hominum refertum. Quæ verò tormenta in loco conspexi, ea tam immania & acerba fuerunt, ut nullus possit sermone id explicare, &c.* Post pauca.

Sur. to. 3. c. 3. ad. 24. Junii.

Postea verò translata sum in Paradisum usque ad thronum divinæ Majestatis, ubi cùm viderem gratulantem mihi Dominum, ultra omnem modum lætabar, quod arbitrarer me illic deinceps cum Domino in omnem æternitatem permansuram. At illè mox respondens desiderio meo, Reverà, inquit, dulcissima filia hic mecum eris, sed nunc è duobus optionem tibi facio, vel æternum hic nunc apud me manere, vel redire ad terras, ibique

in

in mortali corpore absque illius detrimento pœnas perferre, iisque omnes illas animas quas in locis Purgatoriis miserabaris, liberare & eripere, efficereque ut homines adhuc in corpore manentes, tuæ pœnæ, & vitæ exemplis ad me conversi à suis facinoribus abstineant, & resipiscant; peractis omnibus ad me tandem multis aucta meritorum cumulis reverti. Ego verò absque ulla cunctatione sub conditione mihi proposita, dixi me velle ad corpus redire: Et pius Dominus gratulans quod me promptam obtulissem, jubet animam suo corpori restitui. Paulò post ad astantes locuta: *Ita se habet & excessus meus*, & vita, & ad vitam reditus, propter hominum correctionem & emendationem ad vitam revocata sum. Itaque deinceps, oro, ne vos perturbent ea quæ visuri estis in me; excedent enim humanæ mentis captum quæ Domino volente, fient in me, nec talia inter mortales unquam comperta sunt. Hæc illa. Subjungit posteà Auctor *vitæ c. 6.* Tum verò, inquit, cœpit illa exercere, quorum causa à Domino missa fuerat: Ingrediebatur in ardentes clibanos, & in illis incendiis cruciabatur, ita ut præ angustia, & dolore horrendos ederet clamores. Postquam verò inde egressa fuit, vestigium nullum alicujus ustionis in ejus corpore visebatur. *Capite 7.* sic pergit: Sub aquis Mosæ fluminis hiberno tempore, cùm rigerent omnia gelu, crebrò & diù morabatur, sex & amplius diebus in eo perdurans: *Et paulò post*: Interdum in aquis orans simul cum illis ferebatur in rotam molendini, atque ita horrendum in modum circumacta cum ipsa rota, membris omnibus manfit incolumis. *Et cap. 9.* Surgebat, inquit Auctor, mediis noctibus, & totius oppidi Trudonensis canes in se concitans, ante illos ipsam insectantes, instar feræ cujusdam cursitabat. Sicque per devia, & per densos vepres, & spineta agitata adeò ab illis compungebatur, ut nulla corporis ejus pars vulneris esset expers: & tamen multo sanguine fuso nulla plagarum aut vulnerum vestigia conspiciebantur in ejus corpore.

Pacomius tanto proximi tenebatur amore, ut si quando vidisset aliquos diaboli fraude deceptos, eosque non verum Deum colere, sed vanis simulacris inservire, super eorum perditione valde ingemisceret, & uberes pro eorum salute lacrymas funderet. Sed quoniam in materia præcipui momenti versamur, libet me paululum extendere, & exempla multiplicare.

D. Joannes Chrysostomus de seipso sic scribit: vellem si possem, oculis vestris ostendere quam in vos charitatem habeam. Nihil enim est mihi vobis jucundius & desiderabilius, nec hæc ipsa quidem lux. Millies enim optarem ipse esse cæcus, si per hoc liceret animas vestras convertere, adeò ipsa luce mihi est vestra salus jucundior. Quid enim me juvant solares radii, quando, quæ propter vos accipitur, animi ægritudo oculis meis magnas offundit tenebras? Lux enim tunc est bona quando apparet in lætitia. Et paulo post: Implete gaudium meum, liceat vobis salutem assequi, me autem propter vos reddere rationem: vobis dari salutem, me verò accusari, quod munus meum non impleverim. Non enim curo, ut per me salvi fitis, sed ut salvi fitis quacumque ratione. Homil. in Acta.

Serapion Abbas oppidum quoddam infidelium ingressus, cùm publicè prædicantem de medio pellerent, venumdare se illis cœpit in servum, ut saltem cum Dominis privatim colloquendi facultatem haberet; ubi verò frequenti, & assidua suasione, illum, cui serviebat credentem, de idolorum servitute in fidei Christi libertatem vendicasset, reddito illi pretio ad alium transibat. Hoc gentiles erudiendi genere etiam Lacedæmone, & Athenis usum dicunt. Itaque non recusavit venalis mancipii utilitatem Abbas, ut alios à pernicie liberaret erroris. Theod. in hist. SS. Patrum c. 83.

S. Catharina Senensis ita exarsit zelo salutis animarum, ut dixerit: Tanta est animarum dignitas, & pulchritudo, ut ad eas lucrandas nullus par labor esse possit. Idque glorioſissimis factis à se in hunc finem gestis, maximisque laboribus periculisque susceptis ita esse, ut dicebat, ostendit: Cùm videret illa maximam impendere Ecclesiæ calamitatem ob multorum peccata, ardentissimè Deum rogavit, ut eorum scelerum pœnas in se transferret, reis ignosceret, imminentemque cala- Sur. in vita ejus c. 4.

Digitized by Google

calamitatem averteret. Addicta ob id dirissimis cruciatibus quibus atrocissimè per multum tempus est conflictata. Hujusmodi porrò erant tormenta illa, ut quivis millies potiùs mori elegisset, quàm subjici illis.

Sur. 16. Martirt. 4. Plurimum quoque enituit Abraham Eremitæ in Neptem charitas, quam secum in solitudine commorantem Deo servire, Virginitatemque custodire docebat assiduis monitis, quotidiana adhortatione. Sed illa tandem à juvene quodam sollicitata, cùm sceleri consensisset, Patrui sanctissimi viri conspectum ferre non valens clam discessit, & de venia desperans, impudicitiæ se dedit. Quid ageret amissa ove Pastor jam senex, nesciebat, & tamen quiescere præ dolore non poterat. Denique Eremum relinquere, vestes, ne agnosceretur, mutare, & nihil intentatum relinquere decrevit. Hoc igitur consilio usus, quæsitam invenit, inventam convertit, conversam secum reduxit, & tanto labore recuperatam diligentiùs custodivit, ita ut illa salutem, cujus spe deciderat, pœnitendo acquisiverit, & pœnitentiam pro peccatis suis reliquo vitæ tempore tantam egit, ut etiam miraculis clara è vita excesserit. Quòd si ipse delinquentem neglexisset, nunquam fortasse illa à delictis resipuisset. Sed nescit torpere charitas quousque sublevet corruentem.

S. Hieron. l. 3 convent. in ep. ad Gal. c. 3. sub finem. Imponat huic lectioni coronidem sanctus Joannes Evangelista, *qui cùm Ephesi moraretur*, usque ad ultimam senectutem, & vix inter Discipulorum manus ad Ecclesiam deferretur, nec posset in plura vocem verba contexere, nihil aliud per singulas solebat proferre collectas, nisi hoc: *Filioli diligite alterutrum*. Tandem Discipuli, qui aderant, tædio affecti, quòd eadem semper audirent, dixerunt: Magister, quare hoc semper loqueris? Qui respondit dignam Joanne sententiam: *Quia præceptum Domini est, & si solum fiat, sufficit.*

LECTIO VI.

Argumenta amoris Creaturarum in Deum.

I. QUo indicio se prodit Charitas erga Deum?

1. Joan. 5. R. Si ejus observes mandata. *Hæc est enim charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus.* Joanne Apostolo teste: & Christus ipse docet. *Qui habet mandata mea,* Joan. 14. *& servat ea, ille est qui diligit me.*

I. Quæ sunt præcepta Dei?

R. Quæ decalogo comprehenduntur hoc pacto. S. Th. 1. 2. q. 100. a. 3. c. Exod. 20. Deut. 5. Levit. 19.

Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis.

I. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, ut adores illud.

II. Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum.

III. Memento ut diem Sabbati sanctifices.

IV. Honora Patrem tuum & Matrem tuam; ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

V. Non occides.

VI. Non mœchaberis.

VII. Non furtum facies.

VIII. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

IX. Non concupisces uxorem proximi tui:

X. Non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, & universa quæ illius sunt.

Memoriæ juvandæ causæ, his circumferantur hexametris.

Unum cole Deum, nec jures vana per ipsum,
Sabbata sanctifices, habeas in honore parentes.
Non sis occisor, mœchus, fur, testis iniquus,
Alterius nuptam, nec rem cupias alienam.

Vide S. Thom. 1. 2. q. 100. art. 5.

I. Estne necessarium ad salutem, ut mandata Dei addiscamus, & ea memoria teneamus?

R. Ita, saltem secundùm sententiam, prout prima parte de Articulis fidei dictum est. Nam cùm scriptum sit: *Si vis ad vitam ingredi serva mandata*, necesse est, ut quæ sunt illa mandata non ignoremus. Nota igitur, Dominus Deus pro sua infinita misericordia hoc nobis præstitit, ut per fidem eum agnosceremus, & divinarum rerum notitiam, ipso revelante adipisceremur; imò datis nobis magnificis promissis de vita æterna tanquam filiis adeunda, deque mediis necessariis illam obtinendi summoperè nos per spem erexit, præ-

Matth. 19. Marc. 10. Luc. 18. Mandata Dei memoria tenenda.

Digitized by Google

præsertim cùm orationem elegantissimam ore suo sacrosancto, nobis dictavit, adeoque rectè orandi modum ad quælibet impetranda efficacem docuit; Quid modò restabat nisi ut diligenter, & studiosè inquireremus quæ esset ejus voluntas, quidve à nobis servitii exigeret, ut cognita tam benigni Patris ac Domini mandata omni cum sedulitate, & promptitudine adimpleremus? Si igitur Domino Deo vehementer obstricti sumus ob acceptam per fidem rerum divinarum cognitionem, & multo amplius ob promissiones amplissimas vitæ æternæ quas firma, & fiducia plena spe tenemus; Certè plurimum etiam ultra quàm dici possit eidem devincti sumus ex eo quòd notam fecit nobis voluntatem suam mandataque dedit non sine abundantissimis, & efficacissimis gratiæ, & charitatis præsidiis ad ea executioni facile mandanda.

Plurimùm Deo sumus devincti quòd quæ facere nobis suæ voluntatis.

I. Cur Dominus Deus voluit præcepta dare homini?

R. Plures sanè ob causas: *Prima*, ut se ejus Dominum ostenderet. *Non enim erat unde se homo haberet Dominum cogitaret, nisi & aliquid ei juberetur, & aliquid prohiberetur.* Ita mandavit omnibus creaturis ordinem suum, motus suos, præceptum illis ponens, ut cunctarum se creaturarum Dominum probaret. *Ordinatione tua perseverat dies; ait David, quoniam omnia serviunt tibi.* Et alibi: *Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus.* *Secunda*, cùm Deus legem dedit homini, manifestè probavit eum libero arbitrio præditum, ut qui posset legem servare aut eam transgredi, operari bonum, aut facere malum; si enim homo liberi non esset arbitrii, quo fructu, imò qua justa ratione fuisset ipsi posita lex, cujus observandæ facultatem non habuisset? Et cur additæ minæ præcepta non servaturo? *Tertiò*. Quia Deus voluit lege posita hominum merita cumulare, quæ ex obedientiæ exercitio proveniunt. Etsi enim ipsi Deo, qui bonorum nostrorum non egeo, nihil ob veniat emolumenti ab obsequiis & obedientia nostra, ad certè non exigui meriti inde nobis fit accessio; cujus intuitu nequaquam servi inutiles sumus, quandoquidem utile valdè & profectum sit nobis præceptum, si illud observemus. Propterea dixit B. Jacobus: *Factor operis beatus in facto suo erit.* Et: *Justificabitur homo ex operibus, & non ex fide tantùm.* Et: *In custodiendis illis retributio multa.*

Cur Deus præcepta dederit homini. Aug. sup. Genes.

Psal. 118.

Psal. 148.

Jacob 1. & 2.

Psalm. 18.

I. Omniane cætera præcepta Decalogo comprehenduntur?

R. Ita. *Decalogus est veluti summa & Epitome*, uti Augustinus dicit, *omnium legum. Cùm multa locutus sit Dominus, duo tamen tantùm tabulæ dantur Moysi lapideæ: nimirùm cætera omnia quæ præcepit Deus ex illis decem præceptis, quæ duabus tabulis conscripta sunt, pendere intelliguntur, si diligenter quærantur, & rectè intelligantur.*

Augustq. 140. sup. Exod.

Omnia præcepta Decalogo comprehensa.

I. Debetne Decalogus sive lex nostra decem præcepta complectens cæteris omnibus legibus anteponi?

R. Ita. Et quidem multæ possunt rationes adduci ad legis hujus excellentiam commonstrandam. *Primò*, quia hæc lex primitùs à Deo facta est, & ab eo met initio quidem in cordibus hominum descripta, deindè verò in duabus marmoreis tabulis incisa. *Secundò*, quia antiquissima est legum omnium, ac veluti reliquarum origo ac fons. *Vide Theodoretum de curat. græc. affec. l. 9. Tertiò*, quia hæc lex est generalissima legum omnium, quæ inveniri possunt: quippè quæ non solùm Christianos obliget, sed etiam Judæos, & Gentiles, & ut viros, sic quoque & mulieres; ut divites, sic pauperes; ut Principes, sic triviales homines; ut doctos, sic ignorantes. *Quartò*, quia lex hæc immutabilis est, nec hominis cujusquam dispensationem admittens. *Vide S. Thom. 1. 2. q. 100. art. 8. Quintò*, Lex hæc omnibus est ad salutem necessaria, uti sæpiùs Dominus in Euangelio protestatur. *Sextò*, quia maximâ cum solemnitate in monte Sinai promulgata fuit, tubis nimirum Angelicis personantibus, item cum tonitru ac fulgure in Domini præsentia. *Septimò*, eam Christus Dominus in Euangelio confirmavit, & exposuit Matth. 5. 6. 7. & alibi.

Exod. 31.

Leges in Decal. latæ omnes leges cæteras excellunt.

Matt. 19.

Exod. 20.

I. Quis dedit nobis decalogum sive decem Præcepta?

R. Ipsemet Dominus Deus, propterea enim vocamus ista, *præcepta Dei*: patet ex dictis.

I. Quando & quo apparatu?

R. Hoc

Digitized by Google

R. Hoc etiam planum est ex præhabitis & videantur 19. & 20. cap. Exodi.

I. Cur fuit Lex Decalogi tanta majestate data, cumque tanto apparatu Exod. 19. descripto promulgata?

Lex Decal. magno apparatu lata.

R. Duas potissimum ob rationes: Prima ut nos doceret divina sapientia reverenti humilique animo legem Domini suscipiendam esse: Secunda, quod si præcepta negligeremus, paratas nobis à divina justitia pœnas imminere.

I. Quandonam legem dedit Deus populo Israelitico?

R. Quinquagesimo die ab egressu eorum ex Ægypto, quod quinquagesimo post resurrectionem Christi lex charitatis, misso cælitus Spiritus Sancto, fidelium in Sina congregatorum cordibus inscribenda foret.

LECTIO VII.

Facilitas observanda Divina Legis.

I. POtestne lex tanto terrore promulgata ab hominibus impleri?

R. Ita, per Dei gratiam, & non per hominis sibi relicti vires, aut facultatem.

I. Estne saltem valdè difficilis observatu?

R. Minimè. Hoc declaro duplici ratione; una ex Scriptura, altera ex Patrum auctoritate petita.

1. Joan. 5. Greg. Nissen. orat. 2. de pauperibus amâdis. Serm. 47. de Sanctis.

Scriptura dicit: *Mandata ejus gravia non sunt*. Et: *Jugum meum suave est, & onus meum leve*. Ubi mandatorum observationem jugum appellat: Jubenti pareamus, efficiamur jumentum Christi, induentes vincula charitatis. Tale jugum ne detrectemus, ne excutiamus: suave est; leve est, subeuntes cervicem non atterit, sed demulcet. Accedit Augustinus. Qui, quæso, inquit, dicitur impossibile esse homini amare; amare inquam, Creatorem beneficum, Patrem amantissimum, deindè etiam & carnem suam in fratribus suis? Et alibi idem Sanctus Doctor summam Dei benignitatem admiratus, Deum ipsum sic affatur: *Quid est homo, quod amari te ab eo vis? Et si non faciat, ingentes minaris pœnas; an non satis magna hæc est, si non diligam te? Amanti autem nihil difficilè*. Et: *Qui diligit, legem implevit*. Vide Concil. Trident. sess. 6. de Justific. c. 11. & cap. 18. 19. 20.

Lib. primo Confess. c. 5

I. Sed tamen inficiari non potes, hominem plurimùm impediri, quo minùs Deum amet, infirmitate naturæ?

R. Verum hoc est, sed dico Deum, qui amorem requisivit, amorem infundere cordibus per Spiritum Sanctum suum. Hic autem Spiritus bonus à Patre cœlesti datur: ut meritò Sanctus Augustinus precatus sit; *Da quod jubes, & jube quod vis*. Vide eumdem l. de nat. gram. cap. 59. Hoc Spiritu accensus David non tantùm ambulabat, sed concito planè gressu currebat, cùm diceret, *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilatasti cor meum*, per gratiam. Sic Apostolus dicit: *Omnia possum in eo qui me confortat*.

Luc. 11. Lib. 10. Confess. c. 29. Psalm. 118. Philip. 4. 13.

I. Si hæc ita se habent. Cur ergò dicunt hæretici quod mandata Dei observare non possumus?

Hæreticis impossibile est servare Dei mandata.

R. Quia ipsi ea nec volunt, nec possunt servare; non volunt, quia libertatem carnis sectari malunt; non etiam possunt, quia gratia Dei carent, sine cujus auxilio impossibile est omnia & singula Dei præcepta servare.

I. Quænam possunt nos inducere ad promptiorem & faciliorem mandatorum Dei observantiam?

Rationes quibus ad promptiorem mandatorũ Dei observantiã induci possumus.

R. *Primò*. Amor. Amanti enim nihil difficilè, ut proximè diximus. *Da amantem* (inquit Augustinus) *& sentiet quod dico, etenim in eo quod amatur, aut non laboratur, aut labor ipse amatur*.

Secundò. Attenta divinorum beneficiorum consideratio v.g. creationis, conservationis, redemptionis, &c. Quæ nunquam possunt satis æstimari: pro quibus nihil aliud exigit Dominus Deus, quàm ut pauca eaque justissima & facillima ejus mandata servemus.

Tertiò, uberes & suaves fructus qui ex observatione mandatorum Dei proveniunt; *copiosa* nimirùm *merces in cœlis, & mansura bona, conferta, congitata & superefluens*, quæ proposita est his qui diligunt Deum, & toto corde mandatis ejus obediunt. Huc spectabat David cùm diceret: *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum propter retributionem*.

Matth. 5. Luc. 6. Psalm. 118.

Vide & attentè considera quæ de legis

Digitized by Google

gis Dei laudibus toto isto Psalmo celebrantur.

Quartò, exempla Sanctorum, qui nos præcesserunt, & in viis mandatorum Dei, uti strenui pugiles fortiter certando cucurrerunt. Nullo unquam sæculo non suffecit nobis Dominus Deus exempla, quibus stimulati æmularemur charismata meliora.

Exempli. Adverte quo pacto sese excitet Sanctus Augustinus ad sectandam corporis & animi puritatem, exemplo tot Virginum quæ magno animi robore carnis concupiscentiam subegerunt; *Retinebant*, inquit, *nuga nugarum, & vanitates vanitatum, antiqua amica mea, & succutiebant vestem meam carneam, & submurmurabant: Dimittisne nos? Et à momento isto non erimus tecum ultra in æternum, & à momento isto non licebit tibi hoc & illud ultra in æternum? Et quæ suggerebant in eo quod dixi, hoc vel illud, & quæ suggerebant Deus meus? avertat ab anima servi tui misericordia tua quas sordes suggerebant! quæ dedecora! Et audiebam eas, jam longè minùs quàm dimidius: non tanquam liberè contradicentes eundo in obviam, sed velut à dorso mussitantes, & descendentem quasi furtim vellicantes, ut respicerem. Retardabant tamen me recunctantem abripere atque excutere ab eis & transilire quo vocabar, cùm diceret mihi consuetudo violenta: putasne sine istis poteris? Sed jam tepidissimè hoc dicebat. Aperiebatur enim ab ea parte, qua intenderam faciem, & quo transire trepidabam, casta dignitas continentiæ serena, & non dissolute hilaris, honestè blandiens ut venirem neque dubitarem: & extendens ad me suscipiendum, & amplectendum pias manus plenas gregibus bonorum exemplorum. Ibi tot pueri & puellæ, ibi juventus multa, & omnis ætas, & graves viduæ, & virgines, & anus; & in omnibus ipsa continentia nequaquam sterilis sed fœcunda mater filiorum gaudiorum de marito te Domine: Et irridebat me irrisione exhortatoria, quasi diceret: Tu non poteris quod isti & istæ? an verò isti & istæ in semetipsis possunt, ac non in Domino Deo suo? Dominus Deus eorum me dedit eis. Quid in te stas, & non stas? projice te in eum, noli metuere, ne se subtrahat ut cadas. Projice te, securus excipies, & sanabit te. Et erubescebam nimis, &c.*

l. 8. Confess. c. 11.

Quintò, gratia Dei propter omnia, potentissimè nos adjuvat pro observatione mandatorum Dei.

I. Ubinam igitur gratiam Dei reperiemus?

R. Ille non longè est à nobis, si nos ejus præstemus capaces. Deus ex sua parte *numquam instat præcepto* (inquit S. Leo) *quin præcurrat auxilio*. Pulchrè Augustinus relatus c. 11. sess. 6. in Concilio Trident. *Deus jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis.* L. de nat. & grat. c. 43.

I. Estne magnum peccatum eorum qui asserunt impossibile esse servare Dei mandata?

R. Planè maximum. Hoc enim manifesta & horrenda est blasphemia contra divinam bonitatem; perindè enim est ac si dicerent; Deus tyrannus est qui exigit ab homine, quod ipsi est impossibile præstare. *Dubitare non possum* (ait Augustinus) *nec Deum homini impossibile præcepisse, nec Deo ad opitulandum quo fiat, id quod jubet, impossibile aliquid esse, ac per hoc potest homo, si velit, esse sine peccato, adjutus à Deo.* Quod non est aliud quàm posse hominem cum Dei auxilio præcepta servare. L. de pecc. merit. c. 6. & 14.

I. Quos fructus consequuntur qui legem divinam observant?

Primò. Non parum ad Dei omnipotentis gloriam apud omnes quamvis barbaras nationes explicandam conducit, cùm viderint ejus servos legi obsequentes stare in sanctitate & justitia coram ipso. Fructus observationis Dei mandatorum.

Secundò. Lex Domini convertit animas ad Deum; agnoscentes enim vias ejus, & Dei sanctissimam voluntatem per legem convertimus pedes nostros in vias Domini. Hinc istud. *Lex lux*. Et: *Lucerna pedibus meis, verbum tuum, & lumen semitis meis.* Psalm. 118.

Tertiò. Et quia soli timentes Deum verè sapientes sunt, hoc legi etiam tribuit Propheta, ut *Sapientiam præstet parvulis.* Eod. Psal.

Hæc nimirùm sapientia & prudentia Christiana (de qua Paulus ad Ephes. 1.) quæ nos docet rectè, piè, & christianè vive-

Digitized by Google

Sup. 1. p. c. 29. lect. 2. vivere, quæque mores nostros Christi legi & spiritui conformat, ut vitam beatam assequamur: quam Sapiens vocat *scientiam* Luc. 10. *justorum*, & Angelus ad Zachariam *prudentiam justorum*.

Quartò: Lex ostendit justis regnum Dei, qui est quartus effectus sive fructus legis; nimirùm ut spe & gaudio repleat benè operantem, & piè ac justè viventem. Cujus Psal. 18. rei gratia cecinit Psaltes: *Justitiæ Domini rectè lætificantes corda*, Quia nihil jucundius bona conscientia. Spec. ex Epl. verbo infirmitas dist. 2. Exemplú. Quidam nobilis pergens ad venationem, invenit bestiam quam solus admodum avidè prosequebatur. Pervenit tandem ad quoddam nemus parvum & audivit ibi vocem humanam satis dulcem & jucundam. Mirabatur igitur undè procederet vox illa; cogitabat enim non posse esse vocem servorum suorum. Intravit igitur nemus, & invenit leprosum satis horribilem aspectu, cujus carnes defluebant, quem ut vidit obstupuit. Assumpsit tamen vires & accessit comiter eum salutans. Quæsivit unde proveniret vox ista tam suavis quam inaudierat. Cui leprosus; Ego, inquit, illam emisi. Tunc admirans nobilis ille dixit: Quomodò tu in tantis doloribus constitutus lætari potes? respondit ille: Inter Dominum Deum & me non mediat nisi paries de luto, hoc est corpus meum. Quo confracto interstitio, ad ipsum perveniam. Videns igitur quotidiè dissolvi, atque debilitari corpus meum, gaudeo & præ cordis lætitia canto, expectans dissolutionem corporis istius, ut fine impedimento ad Deum fontem vivum merear pervenire.

Quintò. Postremo loco addidit Prophe- Psal. 118. ta. *In custodiendis Dei mandatis retributionem multam esse*. Non enim illæ tantùm benedictiones promissæ sunt, quæ ad terrenam felicitatem magis spectare videbantur, ut benedicti simus in civitate, benedicti in agro; sed copiosa merces in cœlis, uti suprà hac eadem lectione motivo Matth. 19. tertio. Quærenti in Euangelio; *Magister quid faciendo vitam æternam possidebo?* Respondit Deus: *Serva mandata*. Digna planè quæstio, & cæteris omnibus quibuscumque anteponenda. Vid. Thomam à Kempis libr. 2. de Imitatione Christi, capite 3.

I. Quæ est summa, & quis ordo præceptorum omnium Decalogi?

R. Finis præceptorum omnium est cha- 1. Tim. ritas Dei & proximi, quia omnia nec Rom. 13. Deum nec proximum offendendum esse docent. Quapropter etiam in duas partes sunt distributa, duasque tabulis marmoreis inscripta. In priori tabula tria præcepta obligationem nostram erga Deum exhibentia continentur. In posteriori verò Vid. Aug. septem præcepta obligationem erga pro- Ep. 119. c. ximum inculcantia proponuntur. 11.

I. Quare præcepta primæ tabulæ tria dumtaxat sunt?

R. Quia Deum amandum corde, ore, & opere esse docent.

I. Quare secundæ tabulæ sunt septem?

R. Quia unum nos docet proximo benè facere, alia verò sex non facere malè eidem, primò quidem personæ, deinde honori ejus, tertiò denique fortunis, & hoc, nec opere, nec ore, nec corde.

CAPUT SECUNDUM.

LECTIO PRIMA.

De Primo Præcepto Decalogi.

I. VEniamus nunc ad explicationem decalogi seu decem præceptorum Dei; & primò quidem doce me quid significent illa verba, quæ præcedunt decem præcepta. *Ego sum Dominus Deus tuus, &c.*

R. In verbis illis quatuor rationes com- Pluribus rationibus suademur ad Dei mãdata servãda istis verbis: Ego ni Dominus Deus tuus &c. prehenduntur, quibus Deum legem nobis dare posse monstratur, nosque ad illius observationem obligatos esse. Prima ratio in illis verbis. *Ego sum Dominus*, consistit. Cùm enim Deus principalis ac supremus Dominus noster sit, qui creavit nos ex nihilo; absque dubio potest nobis legem ut suis servis præscribere. Altera in verbo illo (*Deus*) comprehenditur, quo non solùm Deum illum esse, ostenditur, sed etiam supremum Judicem ac Gubernatorem, & talem utique qui condere legem possit, & prævaricatores punire. Tertia in vocula (*tuus*) continetur; nam præterquam quòd Deo obligati sumus obedire velut servi Domino, & velut subditi Judici; nihilominùs ulteriorem obligationem habemus ratione pacti, quod nos cum illo,

Digitized by Google

illo, & ille nobiscum, in Baptismo inivimus. Nam in eo Deus nos pro suis adoptivis filiis assumit, & nos illum in parentem primarium deligimus, uti etiam Deus fideles omnes pro hæreditate, & populo deligit; & fideles Deum pro suo Deo ac Domino assumunt. Quarta est in his verbis. *Qui eduxit de terra Ægypti, de domo servitutis*; quia ad tam multiplices obligationes, etiam hæc obligatio gratitudinis accedit: Et quia per Deum quoque à servitute, cum peccati, tum diaboli liberati sumus, ideò id in Ægyptia ac Pharaonica servitute adumbratur; ex qua populum Israeliticum fortiter reduxit Deus.

I. Explica mihi primum præceptum?

R. Primum præceptum tria complectitur: *Primum* est, quod Deum pro Deo teneamur agnoscere, in illis verbis: *Ego sum Dominus Deus tuus.*

Secundum, quòd nullam aliam rem pro Deo debeamus adorare, in sequentibus verbis; *Non habebis Deos alienos coram me.*

Tertium est, quòd non debeamus nobis Idola fabricare, id est, statuas aut Imagines, ut eas tum pro Diis habeamus, tum adoremus ibi: *Non facies tibi sculptile ut adores illud.*

I. Explica partem primam; & edissere quomodo eam impleamus?

R. Deus pro eo haberi vult quod est, nimirùm pro vero Deo; quod tum fit potissimum, quando homo in quatuor virtutibus divinam Majestatem contingentibus sese exercet, id est, in fide, spe, charitate, & religione. Igitur qui fideliter credit in Deum, agnoscit Deum pro Deo, v. g. Credo firmiter & absque ulla hæsitatione mysterium Eucharistiæ, quia certò credo Dominum Deum (qui est prima & infallibilis veritas) nobis mortalibus hoc revelasse, uti per Ecclesiam proponitur. Taliter autem de Deo sentire (videlicet quòd sit prima & æterna veritas, quæ non possit falli, nec velit fallere) est Deo honorificum, estque justa & rationabilis cogitatio, persuasio & fides, quam de suo Creatore tenetur habere creatura.

I. Declara hoc paulo ampliùs, si placet, in actu fidei exercito, sive in praxi?

Actus fidei.

R. Ostendo hoc in actu fidei circa propositum Eucharistiæ mysterium hoc modo: Credo Domine & confiteor quicquid sancta Mater Catholica, Apostolica, Romana Ecclesia credit de hoc admirabili Sacramento pretiosissimi Corporis & Sanguinis Domini nostri Jesu Christi, videlicet, in almo Sanctæ Eucharistiæ Sacramento, post panis & vini à Sacerdote factam consecrationem, Dominum nostrum Jesum Christum verum Deum atque hominem; verè, realiter, ac substantialiter sub specie rerum sensibilium panis scilicet & vini contineri: hoc enim ipse perspicuis & disertis verbis testatus est Dominus in ultima cœna, post panis vinique benedictionem, referentibus Sanctis Apostolis & Euangelistis quos posuit Deus ad informandam & erudiendam Ecclesiam suam. Matth. 26. Marc. 14. Luc 22. 1. Cor. 11.

I. Declara hoc in spe?

R. Qui sperat in Deum, ille Deum pro Deo agnoscit, quem pro fidelissimo, misericordissimo, ac potentissimo habet, & confidit quòd in omnibus necessitatibus & velit & possit adjumento esse, tali vel simili actu formato.

Actus spei.

Deus meus & omnia. Tu es omne bonum nostrum, ad te omnem spem meam converto. Planè mihi confido de tuis bonitate & misericordia infinitis, quod per merita dilecti filii tui & bona opera meam vitam æternam, & media ad eam perveniendi, præsertim gratiam, in amore tuo, usque in finem perseverandi mihi impertieris.

I. Declara hoc in charitate?

R. Deus est ipsa bonitas naturaliter, ego igitur amare volo Deum super omnia: æquum enim est ut toto corde diligat creatura optimum suum benefactorem, à quo quicquid habet, ut ejusmodi usus habet; eo magis quòd objectum in quod per amorem ferri debet, sit omni ex parte pulcherrimum & perfectissimum. Quæ motiva dilectionis Dei super omnia, sunt Deo dignissima, & proindè sentio per charitatem de eo, quod justum est de Deo sentire. Sentire verò de Deo quod de eo est sentiendum, hoc est à parte rei habere eum pro Deo, quod præcipit hoc primum mandatum. Actus amoris Dei super omnia habes suprà c. 1. lect. 2. hujus partis tentiæ & alibi.

Addo hic brevissimos istos:

Amo

Digitized by Google

Actus charitatis.

Amo te Deus meus, quia dignus es toto corde meo.

Vel sic:

O amor Deus meus diligo ex toto corde meo solùm propter te!

O Jesu amor cordium!

Ench. c. 3. Hinc colligere licet intellectum ejus quod aliquando dixit Augustinus: quod Deus colatur fide, spe, charitate. Hoc enim perindè est ac si diceret: cùm actus istarum virtutum ad Dei cultum referes; tunc reverà Deo ter maximo perfectum exhibebis honorem & obsequium, uti id intellexit S.Thom. in 3. d. 9. q. 1. a. 1.

I. Quare suprà addebas *& religione*? Quid est religio?

S.Tho. 2.2. qu. 81. & Less. l. 2. c. 36. dub. 1. R. Religio est virtus, quæ debitum cultum Deo, tanquam primo rerum omnium principio, exhibet. Nota, sicut hominibus ob potentiam, sapientiam, virtutem, & cujusvis perfectionis excellentiam debetur quidam cultus seu honor, quo illam eminentiam cum quadam nostri demissione testetur: ita Deo ob singularem & infinitam excellentiam in omni genere perfectionis quam habet, ut Deus est, seu ut primum principium & supremus omnium Dominus, debetur quidam singularis honor, velut tributum quoddam ab omni creatura rationali, quo illius excellentiam & suam subjectionem & in omnibus dependentiam testetur. Ad hunc honorem exhibendum inclinat religio.

Religio quid?

L. 4. divin. Instit. c. 28. *Hac conditione* (ait Lactant.) *gignimur, ut generanti Deo justa & debita obsequia præbeamus, hunc solum noverimus, hunc sequamur; hoc vinculo pietatis obstricti Deo, & religati sumus. Unde ipsa religio nomen accepit. Et ad id dicimus nomen religionis à vinculo pietatis esse deductum, quod homines sibi Deus religaverit, & pietate constrinxerit, qua nos servire ei ut Domino, obsequi ut parenti necesse est.*

Nota secundò. In officio religionis quatuor actus spectari posse, qui quo perfectiores sunt, eo perfectior est hujus virtutis functio. *Primus* est, Consideratio infinitæ majestatis Dei, & quomodo omnia ab ipsa pendeant. *Secundus* est, Consideratio nostri nihili, id est, nos ex nobis nihil esse, nihil habere; sed quicquid sumus & habemus, Dei esse, & à Deo assiduè pendere. *Tertius*, Profunda mentis submissio, & inclinatio coram Deo, qua mens hæc ipsa interiùs testetur. *Quartus*, Eorumdem professio exterior, verbis, gestu corporis, vel aliis modis.

Quatuor actus in officio Religionis.

Primus & secundus supponuntur religioni tanquam fundamento. Tertius est actus interior religionis.

Quartus immediatè est signum internæ submissionis, mediatè verò est signum divinæ excellentiæ & dependentiæ rerum ab ipsa. Sic voces immediatè sunt signa conceptuum & affectionum animi; mediatè verò ipsarum rerum.

I. Præclara sunt ista quæ dicis, verùm libens velim hæc per praxim exponi?

Adoratio. R. Non est difficultas. Quando enim oro Deum recitans, verbi causa, Orationem Dominicam cum apprehensione & protestatione summæ ejus majestatis & supremi dominii ex una parte; & indigentiæ ac insufficientiæ meæ ex altera, tunc exerceo actum religionis. Similiter quando ego Sacerdos offero Deo Sacrosanctum Missæ Sacrificium, tunc optima ratione exhibeo ei cultum & servitutem quam humana imbecillitas debet Deo suo, facioq; excellentissimum & perfectissimum adorationis adeoque religionis actum.

I. Quid igitur est adoratio, sive quid est adorare Deum?

R. Est debitum ipsi honorem deferre, quem latriæ cultum dicimus.

I. Quomodo hoc fit exterius?

R. Omnia signa, omnesque gestus exteriores quibus honorem Deo exhibemus sunt planè indifferentes ad orationem propriè dictam: quæ est latriæ cultus; & ad venerationem quæ est cultus inferior Duliæ, sanctis debitus; verùm tota ratio adorationis propriè loquendo, versatur in intentione, id est, in profunda mentis coram Deo suo inclinatione, ex qua determinantur omnes modi agendi exteriores.

Hæreticorum calumnia de adoratione Imaginum.

I. Nihilominus non cessant hæretici clamare & increpare nos quasi Sanctos & Imagines adoremus, cùm eis adgeniculamur, accusantque nos nefandæ Idolatriæ apud imperitam multitudinem.

R. Sine eos, cæci sunt & duces cæcorum, errant nescientes Scripturas, & cæteros in errores inducere nituntur. Sanè qui

Digitized by Google

qui vel à limine sacras Scripturas salutavit, nullo modo ignorare potest, quin sæpè fideles & Dei servi genu-flexo adoraverint, ideſt, profundam venerationem sive reverentiam exhibuerint, non tantùm Sanctis, verùm etiam hominibus adhuc viventibus, puta Prophetis & Regibus aliisque quibusvis aliqua excellentia seu eminentia præditis. Vide Gen. 43. & 50. 3. Reg. 1. 4. Reg. 4. Act. 10. Quæ signa venerationis, (& uti Scripturæ loquuntur) adorationis speciem suam, ac determinationem accipiebant ab intentione, illa exhibentium, & referentium ad aliquam eminentiam veneratione dignam in illis, quos sic adorabant, vel venerabantur, testandam. Dic age, si illi quos Scriptura commemorat, in suo facto minimè redarguuntur, aut Idololatriæ audiunt, cur Catholici Imagines, aut Sanctos colentes, venerantes, & ex Scripturæ phrasi adorantes, tanti facinoris accusantur?

I. Progrediamur (si placet) & edisſere qualiter primum Decalogi præceptum per *religionis* virtutem adimpleamus?

R. Cum Deum ex intima mentis submissione adoramus, seriò infinitam ejus excellentiam, & infimam nostram subjectionem apprehendentes, quod optima ratione fieri in oblatione Sacrificii Missæ paulo antè dixi.

I. Exhibe mihi nunc actum *adorationis*, sicuti suprà exhibuisti alios actus *fidei*, *spei*, & *charitatis*?

Actus adorationis.

R. *O Domine Deus meus, qui trinus in personis & unus es in essentia, adoro te ex intimo corde, & reverentia quàm possum maxima; te enim confiteor Deum exaltatum super omnes Deos, Regem Regum & Dominum Dominantium; Tu es principium & finis rerum omnium, principium absque principio, finis absque fine. Tu es vita qua vivunt quacunque vivunt. Tu es bonum quo bonum est quidquid verè bonum est. Tu es pulchrum quo pulchrum est, quidquid est pulchrum: Tu es solus qui es & per quem existit quidquid est. Et quia nimia humilis est mea adoratio, offero tibi excellentissimas adorationes quas divina majestas tua incessanter ac perpetuò efferunt & offerent in æternum sacratissima humanitas Domini nostri Jesu Christi & Beatissima ejus Mater & Regina nostra, cum Thronis & Dominationibus, cum tota cœlesti curia, sanctaque Matre Ecclesia, Amen.*

LECTIO II.

De variis violatoribus hujus præcepti.

I. QUanam ratione contingit contra hoc præceptum peccari per defectum a virtutibus prænotatis?

R. Hoc potest contingere dupliciter. Primò quidem per defectum generalem ab illis quatuor, puta, fide, spe, charitate, & religione.

Secundò verò per defectum singularem ab aliqua una earum particulari.

I. Qui sunt illi qui per defectum generalem peccant?

R. Rudes & grossi (quos vocamus) Catholici, Politici, Athei, Libertini.

I. Qui per defectum singularem?

R. Infideles, Hæretici, Schismatici, Apostatæ.

I. Quos vocas tu rudes & grossos Catholicos?

R. Qui in negotiis suæ salutis sunt admodùm ignari, quique nesciunt quid credere, quid orare, aut Deo servire debeant. Quid teneatur Christianus scire, docuimus sup. p. 1. c. 1. 2. vid. S. Thom. 2. 2. q. 2. a. 8. DD. in 4. d. 25. Medin. l. 4. de fid. c. 6. Sà verbo fides. Neque ignari duntaxat & rudes, grossi Catholici censendi sunt, verùm etiam illi qui cùm articulos, & rudimenta fidei, necnon media operandæ salutis probè didicerint & calleant, ea tamen nunquam seriò considerant, aut ad praxim redigunt, ut vitam christianè componant, & in viis mandatorum Dei ambulent, solo nomine ethnicis & paganis meliores. Ad hanc classem reducuntur mundi Amatores, qui tempus & omne otium consumunt in sequendo desideria & concupiscentias suas, occupati quàm maximè in negotiis domesticis curandis, uxore & liberis educandis, re familiari augenda, &c. adeò ut de Deo parum vel nihil cogitent.

Rudes & grossi Christiani.

Vide Luc. 14. v. 16.

I. Quandonam igitur debent Christiani elicere actus fidei, spei, charitatis, quando adorare Deum, quando considerare mirabilia de lege ejus; verbo, quando ejus meminisse?

R. Quo frequentiùs eo meliùs. Interim

Digitized by Google

rim ut aliquid dicamus in particulari, tunc oportet nos fidei actus elicere, quando

Quandonã fidei, spei, &c. actus eliciendi.

specialis aliqua in credendo difficultas occurrit, verbi causa, accedenti mihi ad sacram mensam Communionis Corporis & Sanguinis Domini incidit difficultas & dubietas; verènè Dominus noster Jesus Christus lateat, & contineatur sub speciebus consecratis mihi exhibitis, quemadmodum fides nostra docet. In hoc casu teneor fidei actum elicere sive expressum protestando mysterium realitatis corporis Domini in Sacramento substantialiter existentis, sive implicitum, explodendo & procul à me rejiciendo dubietatem illam tanquam tentationem aut illusionem diaboli, cùm satiùs existimem pro tempore incumbere debitæ præparationi ad devotam Sacramenti susceptionem, quam ad actualem, & directam tentationis propulsationem. Idem agendum in occurrentibus dubiis circa articulos fidei in quacumque tandem materia. Similiter ingruente aliqua tentatione contra virtutem spei.

Vide quæ suis locis diximus de oratione, & excitanda contritione; non enim absque spe & fiducia obtinendi, quæ petimus, oramus; neque de peccatis suis ille ritè conteritur, qui peccatorum suorum remissionem non sperat. Quoad obligationem expendendi & attentiùs considerandi Dei beneficia, pro iisque gratias agendi, vide quæ nos infrà ad præceptum tertium.

Christiani hominis exercitia.

Tandem, ut semel dicamus; quemadmodùm strenuus miles est, qui assiduè arma tractat; ita bonus est Christianus, qui totus est in exercendis fidei, spei, charitatis, religionis, aliarumque virtutum actibus, qui sunt Christianæ militiæ arma & certissima præsidia.

Simile.

I. Quomodò censes examinandos rudes illos & grossos Christianos dum confitentur?

Grossi & rudes Christiani quomodo in confessione adjuvandi. C. 1. lect. 1.

R. Hoc modo: calleantne Symbolum Apostolorum, Orationem Dominicam, Dei præcepta, septem Sacramenta?

Et in particulari an sciant hanc ipsam confessionem esse unum è septem Sacramentis? Et:

Quomodò instituenda?

An sciant & explicitè credant sacrosancta mysteria Trinitatis, & Incarnationis Dominicæ, ut suprà prima parte habitum est?

An orent Deum & qualiter?

Quomodò manè surgunt, hoc est, quo spirituali exercitio præmisso ante quodvis inchoatum opus, & quomodò vesperi decumbant?

Dominicis & Festis diebus quid agant?

An credant animæ immortalitatem?

An sciant hominis novissima, & de illis aliquando cogitent; præsertim, an sciant & credant homini benè operanti reposita esse præmia æterna? & è contra malè operanti, tormenta æterna?

An hæc timeant, & illa sperent?

An providentiam Dei circa res omnes creatas credant?

An sciant peccatum Deo vehementer displicere?

An sciant homini necessariam imprimis Dei gratiam ad benè vivendum & salutem consequendam?

An Deum adorent in sacratissimo Eucharistiæ Sacramento?

An colant Beatissimam Virginem, eamque Dei genitricem verè esse hominum mediatricem firma fide credant?

An ipsis curæ sit ut hæc omnia sciantur, credantur, & in praxim rediganturà suis subditis, puta uxore, prolibus, famulis, domesticis?

Nota, debent Confessarii quantùm tempus ferat in ipsa confessione ejusmodi homines instruere & catechisare circa præmissa, & maximè circa dispositionem necessariam ad percipiendum cum fructu & effectu peccatorum remissionem in isto ipso, in quo versantur, Pœnitentiæ Sacramento, quæ est hodierna eruditorum & timoratorum Confessariorum praxis.

Norent hoc Confessarii.

I. Qui sunt Politici?

Politici.

R. Qui posthabentes religionem Deique cultum, tam impensè vacant rebus & negotiis publicis, ut nunquam, aut certè rarò admodum æque perfunctoriè ad res divinas animum convertant.

I. Peccantne ejusmodi homines contra primum hoc Dei præceptum?

R. Ita. Nam cum in verbis illis. *Ego sum Dominus Deus tuus*, hic sensus includatur: *Ego sum solus Deus tuus*, hoc est, *supremus Dominus, Princeps, Rex, Crea-*

Digitized by Google

Creator, Conservator, infinitaque potestatis Monarchia; clarum & manifestum est, quod, ut talis debeat agnosci, coli, adorari, suspici, laudari, ab omni rationabili creatura. Illi ergò officium suum nimirùm præstant, qui plus operæ & studii in id collocant, ut Principibus viris accepti sint, quàm ut Deo placeant; qui pluris æstimant avidiusque aucupantur gratiam, favores, plausus vanos, rei familiaris & fortunarum compendia, quas ex Magistratibus & Reipublicæ regimine conquirunt, quam quæ in cœlis præparavit Deus his qui diligunt illum.

I. Qui sunt Athei?

Athei. R. Athei sic appellantur, quasi absque Deo; Atheismus ergò est contemptus & recessus totalis à Deo, à pietate, & religione. *Vide lectionem primam præludiadem.*

I. Quid igitur credunt Athei?

R. Plànè nihil. Numen & providentiam tollunt, ac consequenter nullà justis præmia, nulla volunt improbis parata tormenta; vanas esse fabellas & puerorum terriculamenta quicquid credimus, tenemus, speramus.

I. Estne Atheismus magnum peccatum?

Atheismus maximum peccatum. R. Maximum; latet enim habenas ad omne flagitium. Homines enim qui negant Dei providentiam, sine hominis aut Vindicis metu, ruunt in omnia scelera uti enarrat Psaltes. Psalm. 13. & in eundem Psalm. notant Chrysost. & Theodoret.

I. Qui fieri potest ut reperiantur aliqui usque adeò cæci, & omni mente destituti, qui providentiam Dei negent & tollant?

R. Tanæ cæcitatis causa unica est ingens multitudo peccatorum, quibus gravissimè offensus Deus permittit ut in istud barathrum ruant; id est, usque ad Dei ejusque providentiæ ac justitiæ contemptum, adeoque usque ad omnis pietatis & religionis Apostasiam; quæ tam atrocia sunt facinora, tamque horrendæ tenebræ, ut non solùm offendant, & ad iracundiam provocent Deum gravissimè, verùm etiam ipsi naturæ injuriam & contumeliam inferant: quæ (ut suprà ostendimus) constantissima voce succlamat, omnibusque demonstrat supremum rerum omnium motorem, primam essentiam, primamque causam existere. Vide Platonem in Tim. De his Salomon pronunciavit. *Impius cùm in profundum* (Græcè in centrum) *venerit contemnit*. Dicitur ergò Atheus, impius per Antonomasiam, ut qui est omni pietate orbatus. Prov. 18.

Vis autem scire quibus gradibus veniat Atheus, & quilibet impius in profundum, in centrum, in barathrum, in infernum? Videtur mihi scala, qua rectà descendit impius in tartara, his gradibus instruenda. Nimirùm peccator ex peccato descendit in primum profundi gradum, qui est consuetudo peccandi: ex eo descendit in secundum, qui est cæcitas mentis; ex eo in tertium, qui est contumacia: ex eo in quartum, qui est Dei contemptus: ex eo in quintum, qui est desperatio: ex eo in sextum, qui est gehenna & damnatio æterna. Ita ferè Sancti Patres commentantes in allegatum Proverbiorum locum: Satis appositè quidam ex moribus nostri ævi eandem scalam quatuor gradibus fabricavit, hoc modò: *De jurer, s'impieté, disner à l'enseigne de l'heresie, souper chez l'Atheisme, aller coucher en enfer.*

I. Qui sunt tandem Libertini?

Libertini. R. Non valdè sunt Atheis absimiles. Hi sunt qui contendunt sibi liberum esse credere quod volunt, in suum & pravum sensum detorquentes illud Apostoli: *Unusquisque in suo sensu abundet*. Dicunt igitur quemque in sua fide posse salvari, quicquid agat, tantùm, ut nihil agat contra conscientiam suam. Oportet ergo secundùm eorum delìria conscientiam omnem abjicere ut non pecces. Rom. 14.

I. Bone Deus! quid hominis est, qui conscientiam non habet?

R. Ego profectò nescio cujus generis homo esse possit, qui virtute, qui ratione, qui conscientia careat.

I. Qua ratione transgrediuntur Libertini primum Dei mandatum?

R. Ea ratione quod non attendant ad istud Legislatoris Dei: *Ego sum Dominus Deus tuus*, id est, unus & solus qui in una sola Catholica religione colitur, & adoratur, qui uti est omnipotens, ita est justus vindex malorum; quique cum na-

Lect. 1. præl.

Digitized by Google

tura indidit cuilibet homini syndereſim, & lumen quò videant & diſcernant lucem à tenebris, honeſtum ab inhoneſto, bonum à malo.

I. Quis tandem finis Politicorum, Atheorum, Libertinorum de quibus hactenus?

Exempli terribile infelicis exitus politicorũ hominum.

R. Suppliciis addicuntur æternis. Anno Domini 1596. Baro Honsdenius, unus illorum qui Eliſabethæ Anglorum Reginæ eadem illa tempeſtate à conſiliis erant, Londini vitam infeliciter finiit. Nam paulo antè obitum vidit ſucceſſivè appropinquantes ſibi ſex collegas ſuos: quorum primus Leceſtrius Comes qui antè ſex annos obierat, candente igne undequaque erat perlucidus; ſecundus VValſinganus Secretarius non minori relucebat flamma; tertius autem Poukerinus Lordt ſupremus Angliæ Judex tam horrendo cum frigore apparuit, ut gelido ſuo contactu ægrotantem quaſi enecaturus videretur; quartus verò fuit Haddo Regni Cancellarius. Quintus Thomas Henninghius Conſiliarius. Sextus Franciſcus Knouls itidem Conſiliarius, quorum tres poſtremi conſimili ſplendore igneo conſpicui erant, qui uno affatu Honsdenium convenientes, eum ut ſeſe ad obitum pararet, monuere, brevi enim futurum fore ut quorum in conſiliis collega aliquando exſiterat, eorum perpetuo conſortio ſociaretur; unde & Theſaurarium Guillielmum Cilicium, ajunt, commonefacito, ut & ipſe itineri ſe accingat, poſſeſſurus nimirùm locum illum qui jamjam adventantem excipiet. Hæc moribundus Honsdenius omnibus quotquot eum adiere, cum juramento affirmavit ita ſeſe habere: licet alii eum delirare dicerent. Quorum tamen temerariam ſuſpicionem tam illius quàm Cilicii repentina ſubſecuta mors abolevit, ac rei verè geſtæ certiſſimum teſtimonium præbuit; non minùs quàm nobili Domicellæ de hac terribili viſione eum ſciſſitanti, reſpondit ſeveriſſimè hæc oculis ſuis conſpexiſſe, atque ab iis damnationis quoque ſuæ certiorem eſſe redditum. Ad quod exterrita: Siccine inquit, omnis ſpes conſequendæ veniæ tibi præciſa eſt, adeò ut nullis mediis inferni queas tormenta evadere? Ad quod ille: nulla certè re mihi opitulari quiſquam poterit, niſi fortè copiam Sacerdotis, qui antiquæ ſit virtutis ac fidei, ad manum habuero. Verùm inter hæc miſeram efflavit animam, nam ob edictorum à ſe ſociiſque ſuis haud longè antè promulgatorum tyrannidem, nullo in iſtis locis Sacerdote potiri potuit: quippe quibus ſub gravi pœna interdictum, ne confitenti quidem aures præbere, multo verò minùs abſolutionis beneficium impertiri. Itaque ſuis ipſe conſtrictus legibus malè interiit, exemplo nimirùm Perilli, necnon & Phalaridis Siciliæ crudeliſſimi tyranni.

F. Coſter in compend. vet. orthod. fid. demõſt. 3. prop. cathe. c. 17.

LECTIO III.

De Infidelibus, & Hæreticis.

I. QUI ſunt iſti alii quos dicebas tranſgredi hoc primum mandatum, præſertim non ſatis attendendo ad verba iſta: *Ego ſum Dominus Deus tuus?*

R. Diximus hactenus de rudibus Catholicis, politicis, atheis, & libertinis, qui omnes univerſim ſibi deſunt quoad exercitia fidei, ſpei, charitatis, & religionis, & ideò non colunt, aut adorant Deum uti oportet, reliquum eſt modò, ut de iis agamus, qui quoad fidem in particulari non præſtant Deo debitum obſequium. Ac primò dicendum de infidelibus.

I. Qui ſunt Infideles?

Infideles.

R. Illi ſunt in duplici differentia. Alii enim infideles ſunt negativè, qui nihil unquam de fide aut pertinentibus ad fidem inaudierunt; hi non damnabuntur ob infidelitatem, quia non peccant infidelitatis peccato, ſed damnabuntur ob alia peccata quorum remedium in hac infidelitate nullum habuerunt, *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo, & peccatorum remiſſionem accipere.* Heb. 11. 6. Vide S. Thom. 2. 2. q. 10. a. 1.

Secundi generis infideles ſunt poſitivè, Act. 13. qui prædicato Euangelio non credunt; tales erant Judæi, qui Domini noſtri Jeſu Chriſti doctrinam ab Apoſtolis prædicatam recipere nolebant; Ex qua occaſione factum eſt ut ad gentes perveniret Euangelium, prout ipſe Salvator noſter prædixerat. Matthæi 21. Vide Apoſt. ad Rom. 9. 10. 11. Et hi poſterioriores graviſſimè Judæi. ex infidelitate peccant. Quibus etiam hæreticos adjungere licebit.

I. Qui

Digitized by Google

1.p.10.l.2. Hæretici.

I. Qui sunt hæretici?

R. Illi qui cùm baptizati sint, & fidelium albo adscripti, Scripturas pro suo arbitrio & sensu perperam interpretantur contra unanimem Sanctorum Patrum & Ecclesiæ consensum, qui obaudire nolunt, sed magis cerebri sui propria, & privata figmenta sequi eligunt.

I. Quo pacto impingunt hæretici in primum Decalogi præceptum?

R. Quia Deo non credunt loquenti per os Ecclesiæ, sed malunt audire diabolum mendacii patrem.

I. Estne igitur Cacodæmon hæreticorum magister?

Cacodæmon hæreticorũ magister.

R. Ita. Quemadmodum enim diabolus decipit & seducit animas ab initio; ita similem navant operam hæretici per doctrinam suam pestilentem decipiendis, & in errorem inducendis multis.

I. Possesne hoc probare?

R. Ita, & per Scripturam, & per Patres & per exemplа.

1.Tim.4. Spiritus manifestè dicit, *quia in novissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum*. Super quibus verbis Chrysostomus homil. 12. asserit omnem hæresim & hæreticorum dogmata esse ex diabolo: cujus rei auritus est testis Cassianus collat. 7. cap. 32. audivimus, inquit apertissimè confitentem se inspirasse hæresim Arrii & Eunonii. Irenæus l. 1. cap. 9. & l. 2. c. 57. & tradit Simonem Magum, & Marcum, aliosque hæresiarchas habuisse dæmones paredros & familiares: sicut è contrario Ecclesia paredrum, quasi assessorem, & consultorem habet Spiritum Sanctum.

Exempla. Cùm multi visitarent Fulbertum Episcopum Carnotensem, ille inter alios conspicatus Berengarium, nisu quo valuit expellendum indicabat, protestatus immanem dæmonem, prope istum consistere; multosque ad eum sequendum blandiente manu & illice anhelitu corrumpere.

Baron.ann. 1028.

Bredemb.l. 7 collat. c. 41. Maximilianus I. Imperator in Comitiis Augustæ Vindelic. ann. Domini 1518. publicè prandens, videns Lutherum, dixit Baroni cuidam pincernæ suo: video cacodæmonem forma corporea humeris istius Monachi incubantem, & te quidem superstite, me verò defuncto, iste monachus turbas, calamitates & miserias gravissimas in Imperio suscitabit. Et verus fuit Propheta.

Lib. de Missa angulari. Quin & hæresiarchæ ipsi idipsum confitentur. Lutherus de seipso fatetur (ejus enim hæc verba sunt) diabolum & se inter se mutuò familiariter nosse, & plus uno salis modio simul comedisse, illumque dulci alloquio se frequenter convenisse, & nocte excitasse, atque stimulasse ut contra Missam scriberet, & ad eam rem argumenta suppeditasse. Zuinglius narrat anxiè cogitanti sibi, quomodo verba institutionis Sacramenti corporis Christi in alienum sensum detorqueret, intempesta 13. Aprilis nocte spiritum monitorem adfuisse, & albus an ater fuerit, ambigit.

Erasmus Albertus Basilienſis Ecclesiastes, cacodæmonem Carolstadio concionanti procerioris staturæ hominis specie apparuisse scribit, triduò antequam moreretur.

Calvinus epistola ad Bucerum monentem ut à convitiis & maledictis abstineret; respondit, non sui ingenii esse morbum, sed sui genii; puta diaboli paredri. Plura exempla hæreticorum qui magnam cum dæmone habuerunt communionem, recenset Petrus Thyræus disp. de dæmoniacis p. 2. c. 21.

1. Qui hæreticorum concionibus intersunt, ut instruantur, peccantne etiam contra hoc præceptum?

R. Ita: faciunt enim in hoc professionem hæreseos, auscultantes dæmonem qui per istos prædicantes loquitur.

Conciones hæreticorũ summopere vitandæ. Quod si ob alias quaspiam rationes, putà ob curiositatem, ob humanos respectus, &c. illis intersunt, tunc non peccant tam contra primum hoc præceptum, quàm contra charitatem, quam sibimet debent. Peccant igitur exponentes se periculo scandali sive ruinæ spiritualis animarum suarum, præsertim quando non sunt in fide plenè instructi & benè fundati. Quod si audientes conciones hæreticorum sint firmi in fide & viri eruditi, qui eas audiunt ut confutent scriptis suis, vel aliis justis de causis absque periculo subversionis, aut etiam offensionis eorum qui vident, non peccant, neque hæretici aut

Digitized by Google

hæreticorum fautores ideò habendi. Adverte tamen ut adsint circumstantiæ omnes illæ & conditiones quas præmisi, & nemo sibi blandiatur vel ita præsidat, ut absque magni momenti ratione ad conciones ejusmodi sese ingerat, nam prudentissimus quisque interdum decipitur, & in errorem pertrahitur. Et hic locum habet. Proverbium. *Qui amat periculum peribit in illo.* Eccl. 3.

I. Etiamne prædicantes hæreticos punivit aliquando Deus in hoc mundo?

R. Ita. In Glacensi oppido, casus accidit omninò formidabilis.

Exempli. *Præcipuus Civitatis prædicans, acerbus omninò orthodoxæ fidei adversarius, summaque apud suos existimationis, cum feriis D. Stephano Prothomartyri sacris, abemute uxore cum reliqua familia ad Matutinam, quam vocant concionem, domi, salvus & solus suo in musæo sessitaret, concionique parandæ intentus esset: Ecce ibi correpit illum malus genius, & tantùm eundem exercet ferocia, ut fœdissimè deformatum, funestè enecatum, solo ante ædium gradus immaniter allisum, sparsis juxta cadaver discerpta concionis partibus familia in tenebris domum redeunti pedibus calcandum reliquerit. Primus qui calces in eum impulit, suus filius, & cùm canem existimaret; Tu nequam, inquit, ecquid decubas hic? Quia verò ad repetitos ictus canis nullus se prodebat, manibus palpando, tandem deprehendit Patrem exanimem. Indè clamor exoritur, cietur turba, accensoque lumine toti urbi fit spectaculum miserabile, quod ad Catholicos in fide confirmandos qui viderunt (viderunt autem multi) admodùm valuit.* Ex Chron. Societ. ann. 1610.

I. Estne res periculi plena conversari cum hæreticis?

R. Plenissima. Nam *Sermo eorum ut cancer serpit*; & totum hominem sensim inficit & perimit. Nec mirum hæresim serpere facilè & naturam nostram vitiatam, & ad malum nimis pronam in præceps abducere; præsertim quia affert nova, curiosa, placentia dogmata, quæ carnem & carnales aures scalpunt; iisque gratissima sunt, uti est, non esse jejunandum, non esse virginitatem colendam, non esse agendam pœnitentiam ad satisfaciendum pro peccatis, quia Christus hæc omnia fecit pro nobis. Vid. 1. p. c. 10. l. 2. 2. Tim. 2. Hæresis serpit ut cancer adeoque periculosissima.

Ideò S. Leo serm. 5. de jejunio decimi mensis, docet hæreticos cavendos tanquam serpentes: *Quia* (inquit) *sermo eorum serpit ut cancer: humiliter irrepunt, blandè capiunt, molliter ligant, latenter occidunt, &c.*

I. Malene cessit iis qui hæretici faverunt?

R. Pessimè. Cùm VVenceslaus duodecimus Bohemiæ Rex, falsa politicismi ratione delusus hæreticis potestatem agendi quæ vellent, concessisset, regnum ejus tantis dissensionibus perturbatum est, ut fuerit necessario ad arma, etiamsi tardè, recurrendum; ut se, regnumque tueretur, verùm ab omnibus suis desertus vitam simul atque regnum amisit. Exempli. Æneas. Silv. histor. Bohem. l. 35. 36 37.

I. Licetne hæreticorum libros legere, aut retinere?

R. Minimè. Nam sicut sermo eorum voce prolatus, ita & scriptus, vel impressus serpit.

I. Quid ergò ad hanc luem cohibendam agendum?

R. Libri omnes hæretici igni tradantur. Vide leges, & edicta Cæsarea l. ult. de hæret. Cod. Theodos. & summorum Pontif. adeoque Ecclesiæ praxim apud Bellar. l. 3. de Laicis c. 20. Jam olim Ecclesia sub gravi censura prohibuit legi libros hæreticorum ut patet ex Concil. Nicen. quod omnibus Arrii & Arrianorum librorum lectionem interdixit eosque comburi jussit. Testis est Niceph. l. 8. c. 18. Quod Concilii decretum Constant. Imp. ita executioni mandavit, ut eos qui Arrii libros occultassent, capite plecti jusserit; testis est Socrates l. 2. c. 6. qui c. 24. narrat Marcellum Ancyranum damnatum fuisse, eò quod libros suæ hæreseos flammis tradere noluisset. Sic & Greg. Naziaz. orat. 2. de fide, hæreticorum libros perdendos esse docet, tanquam aspidum ova, utpote, quæ nata sunt Aspidas & Basiliscos procreare. Nihil ergò novi sanxit Conc. Trid. vetans lectionem librorum hæreticorum, sed antiquum Ecclesiæ decretum renovavit. Sup. p. 1. c. 10. l. 2. Libri hæretici, comburendi.

I. Essetne ille hæreticus censendus, qui unicum fidei articulum negaret?

R. Ita: neque omninò salvus esse posset. Indubitatum enim est illud Athanasii: *Quicunque vult salvus esse ante omnia* In Symbolo.

Digitized by Google

opus est, ut teneat Catholicam Fidem. Quam nisi quisque integram, inviolatamque servaverit, absque dubio in æternum peribit.

C. dubius de hæret. &c. apertè 24. q. 1.

Imò sub tanto etiam periculo non licet vel de minimo fidei articulo dubitare, nisi fortè dubitet ex ignorantia. Ratio est manifesta, quia dubius de uno articulo, quem scit Ecclesiam docere, dubius est de Doctrina Ecclesiæ, cap. hæresis 24. qu. 3. & Sylv. in Sum. verbo hæresis 1. n. 6.

Qui autem dubitat de Doctrina Ecclesiæ non paratus eam sequi, non habet fidem aliquam S. Thom. 2. 2. qu. 5. art. 3.

I. Qui verè Catholicus in corde, exteriùs dissimularet, neque externa voce profiteretur quod in animo sentit temporibus & locis quibus oportet, essetne censendus infidelis & hæreticus?

S. Tho. 2. 2. q. 3. a. 2.

R. Minimè quidem, cùm ut supponis in quæstione, sit verè Catholicus in corde; nihilominùs qui negat vel non profitetur fidem, cùm id honor Dei, aut proximi utilitas postulat, peccat graviter contra hoc præceptum. Nam externa confessio fidei est necessaria ad salutem suo tempore, ut colligitur ex illo Apostoli: *si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, & in corde tuo credideris, salvus eris.* Rom. 10. 9. *Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Lib. de fide & symb. c. 1. Quæ verba explicans Augustinus, *fides* (inquit) *officium à nobis exigit & cordis & linguæ.* Huc pertinet illud Christi: Matth. 10. *Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor, & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est: qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est.* Undè gravissimum delictum admittit qui tempore persecutionis fidem negat, aut exterius aliam profitetur, ne jacturam faciat vitæ, status, fortunarum, Vide Valent. q. 3. p. 2. Apertè colligitur ex Lucæ 9. 26. *Qui me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cùm venerit in majestate sua.* Et ratio est, quia omne præceptum affirmativum includit negativum de actu contrario; sed datur affirmativum de confitenda fide, ut paulo antè; ergò & non negativum de non neganda, de quo hic.

Insigne ad hanc rem habes exemplum 2. Machab. 6.

I. Quid ergò agendum erit in occasione persecutionis?

R. Paratum esse oportet ad perdendum omnia potiùs quàm Deum, aut fidem. *Vide quæ in lect. 3. præmd. diximus.* Ita egerunt milites illi (de quibus Greg. Nazianz.) qui donis & muneribus à Juliano Apostata invitati, ut incensum coram Idolis incenderent (erat id ad Imperatoris mentem Idololatriæ argumentum) ubi fraudes compererunt, juxta indignatione in Tyrannum commoti exclamarunt: *Non dona accipimus, Imperator, sed morte damnati sumus; non honoris causa vocati, sed ignominia notati sumus. Da hoc beneficium militibus tuis. Christo nos macta, atque obtrunca, cujus unius Imperio subjiciuntur universa. Ignem igni rependo; pro illo nos in cinerem redige, manus amputa, quas scelerate porreximus, pades quibus malè cucurrimus, alios auro dona, quos accepisse postea non pœnitebit. Nobis satis superque est Christus, quem instar omnium habemus.* Greg. Nazianz. in orat. in Julian. Exempla.

Ita Muritta Diaconus, & quingenti Clerici Carthaginenses Ecclesiæ ab Hunnerico bonis spoliati & in exilium trusi, cum Episcopis Arrianis suggerentibus ductores sive tortores auferrent eis id quod Christiani ad victum largiebantur, quisque eorum alacer cantabat: *Nudus exivi de utero Matris meæ, nudum oportet me ad exilium pergere: quia Dominus novit esurientibus cibum porrigere, & in deserto vestire.* Ita Victor. Uticens. l. 3. VVandal. ibidem alios memorat, qui bonis spoliati, & in auxilium acti, cum gaudio canebant: *Hæc est gloria omnibus Sanctis ejus. Sic itur ad astra, ad coronas nobis à Deo in cœlo paratas.*

Inter alios memorabilis fuit Saturus, cui cùm Hunnericus post promissa multa minaretur, ni fieret Arrianus, se domum ejus, substantiam, filios, & familiam distracturum, atque uxorem, ipso præsente, Camelario in conjugium traditurum, cùmque uxor hæc audiens consciss vestibus, soluto crine cum filiis, & infantula quam lactabat, ad mariti genua accideret, diceretque miserere mei simul & tui, miserere liberorum dulcissime conjux, non subjaceant conditioni servili quos claros reddidit prosapia generis nostri. Non sub-

Digitized by Google

dar Camelario, quæ mihi inter coævas semper plaudebam de Saturo meo: Respondit Saturus, quasi alter Job: Tanquam una ex insipientibus mulieribus loqueris. Formidarem mulier, si sola esset hujus vitæ amanda dulcedo. Si diligeres maritum, numquam ad secundam mortem attraheres proprium virum.

Insignis Saturi fortitudo.

Distrahant filios, separent uxorem, auferant substantiam; mei Domini, ego securus de promissis, verba tenebo: *Si quis venit ad me, & non odit Patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* Luc. 15. Quid ultra? discedente muliere cum filiis rejecta, confortatur Saturus ad coronam, discutitur, exspoliatur, pœnis conteritur, mendicus dimittitur, interdicitur ei prodeundi accessus, totum ei abstulerunt, stolam tamen baptismatis auferre non potuerunt, *inquit Victor. l. 1. VVand.*

S. Gordius Martyr, cùm ob fidem Christi damnatus esset ad rogum, multique ei condolentes flerent, dixit: Nolite flere super me, sed super inimicos Dei, qui ignem nobis parant, sed ipsimet gehennæ incendia thesaurizant. Ego pro nomine Domini mille mortes, si necesse sit, adire paratus sum. Cùmque alii instarent ut Christum ore saltem negaret, corde retineret, Lingua, inquit, quam Christi beneficio perineo, adduci non potest, ut auctorem suum neget. *Corde credimus ad justitiam, ore confitemur ad salutem.* Ergò vultu alacri in ignis supplicium volens se immisit. *S. Basil. ser. de Gordio Mart.* Non dispares his veterum coronæ sunt Martyrum hujus ævi in persecutione Anglicana & Japonica, litteris & æternæ memoriæ fideliter commendatæ.

I. Quomodò ergò militarunt S. Sebastianus, pluresque alii Sancti sub infidelibus?

Fidem & religionem suam occultare interdum licet.

R. Non dicimus illicitum esse aliquandò tacere fidem, dissimulare, occultare, quando scilicet tempus aut occasio non urget eam manifestandi. Tale tempus & occasio sunt quando honor Dei aut certè utilitas proximi confessionem fidei exigunt. Vide Sanc. l. 2. moral. c. 14. v. c. quando quis à publica potestate interrogatur de fide.

I. Qui tandem sunt schismatici & Apostatæ?

S. Tho. 3. p. q. 39. a 2. Schismatici.

R. Schismatici sunt qui unitatem Ecclesiæ dividunt, contendentes à sua parte veram Ecclesiam stare. Vide p. 1. c. 10. lect. 3.

Apostatæ, qui veram religionem deserunt ut fugiant ad Turcas, Judæos, Hæreticos, *Vide tit. de hæretic. & apostat.*

Apostatæ X. l. 5. tit. 5. 6. 7. 8. & 9.

I. Peccantne graviter illi contra primum hoc Decalogi præceptum?

R. Ita. Nam quemadmodum unus est, & solus Deus verus, quem super omnia colere & adorare debemus; ita una & sola est congregatio & Ecclesia in qua id ritè fit: Qui ergò hanc collectionem deserit, aut dividit, ab ipso vero Dei cultu se subducit, ut ad alium quem sibi fingit & imaginatur, transeat. *Vide S. Paul. ad Hebr. 10.*

I. Habesne divinæ vindictæ in schismaticos & apostatas exempla?

Exempla.

R. De schismaticorum pœnis jam diximus in prima parte c. 10. lect. 3. Restat hic ut qualiter aliquando divina justitia in apostatas animadverterit, exemplis ostendamus.

Nazianz. orat. in Julian. priden. periseph. hym. 10. Baron. t. 4. ann. 361.

Julianus Imp. ut scribit Greg. Nazianz. ex abdicatione Christiani cultus Imperium auspicatus est, cùm scilicet S. Baptismum quòd ante viginti annos religione Christiana initiatus susceperat, abstergere à se & abolere penitus conatus est. Hæc autem narrantur his verbis: vix enim imperii hæreditatem adire acceperat; cùm impietatem palam libereque profitetur, perinde atque hoc nomine erubescens, quòd Christianus aliquandò fuisset, ac de ea causa Christianis succensus; quibus nominis societate junctus fuerat, atque hinc quidem facinora sua auspicatur, quemadmodum narrant, qui ipsius arcanis gloriantur (pro Superi! in quos sermones incurrere cogor!) impuro & nefario sanguine lavacrum exterat, imitationi nostræ execrabilem initiationem opponens; sus videlicet in cœno provolutus (ut est in proverbio) manusque suas prophanat, ut nimirùm eas ab incruenta illo sacrificio, per quod nos Christo, ipsiusque passionibus & divinitati communicamus, elueret ac expurgaret. Hæc Gregorius de apostasia illius solemniter facta, cum sanguine victimarum putavit deleri potuisse signaculum quod sacrum Baptisma

Julian. Apostatæ impietas.

Digitized by Google

ptisma impressérat, & eodem manus illas abluere quibus sacram Eucharistiam, ori eam admoturus, acceperat: moris enim fuisse in Ecclesia olim ut communicantes manibus sumerent à Sacerdote oblatam Eucharistiam, eamque ori suo admoverent, ex historiis manifestum est. Hic autem in bello contra Persas gesto occisus fuit, telo (uti creditur) è cœlo dimisso, & communi etiam caruit sepultura, uti testatur idem Gregorius in laudibus Athanasii.

Lucianus Samosatenus, cognomento blasphemus, sive maledicus, atque inauspicatus, ac potiùs impius, quòd in Dialogis divina oracula pro ridiculis induxit, fertur sub Trajano & ante eum fuisse. Initio concionator Antiochiæ fuit. Quæ res cùm malè cessisset, se ad scribendum contulit, scripsitque infinita. Interiisse fertur à canibus, cùm rabiem suam contra veritatem exercuisset. Nam in peregrini veste perstringit Christianismum, & ipsi Christo maledicit homo sceleratus. Itaque in hac vita justas pœnas dedit, & in futura æterni ignis cum Satana hæreditatem cernet. Hæc Suidas. Quod verò ait, Antiochiæ fuisse concionatorem, indè complures existimant religione fuisse Christianum, sed à fide apostatam, in eandem fuisse furiosè grassatum. Sanè ex ejus scriptis dignoscitur, res Christianas apprimè calluisse. *Vide Baron. tom. 2. anno 171.*

Lucianus blasphemus in Christum & Christianismū maledicus.

I. Suntne Sancti Apostatas vehementer execrati?

R. Omninò. Proconsul Herodes Polycarpo minabatur flammas & omne supplicii genus, ni fortunam Cæsaris juraret & cùm furente populo etiam ipse conclamaret: *Tolle sacrilegos.* Tum Polycarpus torvo vultu ad populum qui in stadio residebat aspiciens, elevata ad cœlum dextera cum gemitu, proclamavit & dixit: *Tolle sacrilegos.* Sed insistente Proconsule & dicente: jura fortunam Cæsaris & dic in Christum convicia, & dimitto te. Polycarpus ad hoc: *Octoginta*, inquit, *& sex annis servio ei, & nihil me læsit unquam quomodo possum blasphemare Regem meum qui salutem mihi dedit.*

S. Apostatas execrati.

Exempla.

Euseb. l. 4. c. 15.

Apud Theodor. l. 5. c. 38.

Simili ratione restitit invictus ille Diaconus Benjamin, Isdegerdi Persarum Regi ad negandum Christum, adeoque nuntium Christianæ Religioni remittendum invitanti. Sciscitabatur enim ex Rege sanctus Diaconus, ecquod tandem supplicium mereretur qui Regem suum negaret, ut ad hostis partes deficeret? Cui Rex: Dirissimum, inquit, mortis genus; Quodnam igitur supplicium, subjunxit Diaconus, merebitur ille qui à Deo Creatore suo deficiens, ejus majestatem neget, ut vilissimæ creaturæ complaceat?

SS. Martyres Joannes & Paulus fratres Romani à Juliano Apostata in numerum familiarium suorum invitati, liberè negaverunt se apud eum esse velle, qui à Jesu Christo defecisset. *Breviar. Rom. 16. Junii.*

Pulchrum est, quod subjiciam. S. Adrianus sub Maximiano apud Nicomediam cum multis Christianis captivus, post aliquot dies cùm quæstio immineret, dato pretio custodibus & fidejussoribus, perrexit ad domum suam vocare Beatam Nataliam uxorem suam. Cumque pergeret, vidit eum qui benè illum noverat, & præcurrens domum nuntiavit illum venire. Quod uxor audiens primò non credidit. Quis inquit, potuit illum absolvere de vinculis istis? Non mihi contingat ut absolvatur, ne quandò separetur à sanctis illis. Et cùm puer domesticus superveniens affirmaret eum dimissum, suspicata illa quod martyrium refugisset, contristata flebat amarissimè. Et cùm jam videre Adrianum inciperet, projecit quæ erant in manibus & clausit ostium domus, clamans & dicens: Longè efficiatur à me hic qui corruit, & mentitus est Domino Deo suo. Non loquatur mihi nec audiam linguam quæ dolosè egit in conspectu factoris sui. Et conversa dicit in eum: O sine Deo, præ omnibus hominibus, quis te coegit apprehendere opus quod non potuisti perficere? Quis te separavit à sanctis, aut quis te seduxit ut recederes à conventu pacis & repausationis? Dic mihi quare in fugam conversus es, antequam fieret pugna? quare projecisti arma antequam videres hostem tibi repugnantem? quomodò vulneratus es necdum emissa sagitta? quid faciam infelicissima quæ conjuncta sum impio? non est mihi concessum ut vocarer uxor martyris, sed ut dicerer, conjux

Ado in Mart. Sur. 8. Sept.

trans-

Digitized by Google

S. Natal & quantus zelus pro martyrio.

transgressoris. Ad horam fuit exultatio mea, & ecce per sæcula erit opprobrium meum. Cui B. Adrianus pro foribus stans dicebat : Aperi mihi soror mea Natalia, quia non sicut tu existimas effugi martyrium, veni autem propterea, quia instat tempus quæstionis nostræ ; ut sicut promisi præsens fias. At illa non credens : vide, inquit, quomodò me seducit transgressor ecce quomodò mentitur alter Judas ! Recedas à me homo, nam antè meipsam interficiam, quàm tibi socier. Cùmque Beatissimus Martyr de zelo piæ conjugis lætus sermonibus suis ei satisfaceret, & nisi citiùs aperiret, moras se facere non posse assereret, tandem ei illa aperiens provolvitur pedibus ejus. Indè verò citiùs exeuntes properabant ad confessionem, ut in numero coronatorum Adrianus inveniretur.

I. Quomodò adhuc peccatur contra hoc 1. præceptum per defectum spei, & charitatis ?

R. Hoc fit *præsumptione & desperatione, odio Dei, acedia*, & aliis vitiis illis duabus virtutibus oppositis ; ad eum ferè modum quo suprà de fide dictum est. Quod brevitatis gratia volens omitto, sperans futurum ut Catechista id suo auditorio facilè explanet.

LECTIO IV.

De Superstitione.

I. SUperestne modò aliquid quod ad transgressionem hujus primi præcepti spectet ?

R. Ita. Nam uti ad hoc præceptum diximus suprà religionem ejusque functiones pertinere, ita hic dicendum vitiis eidem oppositis primum Decalogi præceptum in[illegible]ri. Hæc vitia duplicia sunt : quædam [illegible]essum cultus, quæ nomine Super- comprehenduntur, quædam per d[illegible]ctum vel contemptum, quæ nomine irreligiositatis. Modò de superstitione : Superstitionis duæ sunt species : superstitio cultus indebiti seu incongrui ad verum Deum relati ; & superstitio quæ est cultus falsi, seu ejus, qui non est Deus. Prima species pertinet ad primam partem hujus præcepti ; *Ego sum Dominus Deus*. Altera, secunda præcepti parte commetur : *non habebis Deos alienos coram me*. Primò igitur de priori specie superstitionis, sive perversi cultu veri Numinis agendum.

Superstitio. S. Th. 2. q. 92. ar. 1. S. Aug. l. 3. Doctr. Chr. c. 8. & 20.

I. Qua ratione hæc superstitio committitur ?

R. Cùm præter Ecclesiæ morem statuitur religio in quibusdam circumstantiis vel minutis rebus in quibus non est statuenda ut in numero, colore, situ, v. g. ut tot sint candelæ, & non plures ; tot orationes dicantur, non plures, quando remedia morborum quæruntur per certum, & definitum numerum foliorum tali tempore, & loco collectorum, & tales ejusmodi circumstantias quæ non videntur ullum habere ordinem aut connexionem cum effectu qui inde expectatur.

I. Quomodo intelligis nos per hanc priorem superstitionis speciem in primum Decalogi præceptum impingere, præsertim in verba illa. *Ego sum Dominus Deus* ?

R. Propterea quod Dominus Deus puro, sancto, & verè religioso cultu, qualem ipsemet statuit, & ejus natura exigit, coli debet. At verò modi omnes isti agendi ad hoc nihil conducunt, cùm sint frivoli, & nulla justa ratione assumpti, sed potiùs ab idiotis mulierculis adinventi, quos ipsæ ex diabolica traditione acceperunt.

I. Ejusmodi superstitiones suntne grave peccatum ?

R. Non videntur ordinariè esse plusquam veniale, ut notant Doctores, quia ex bona intentione Dei colendi fiunt, nec videtur in his committi gravis irreverentia.

I. Debetne ille superstitiosus haberi qui libentiùs Missam audit Sacerdotis Petri nuncupati quàm Joannis ?

R. Ita. Impertinens enim est ad rationem sacrificii, quo tandem nomine Sacerdos appelletur, dummodò ipse idoneus sit sacrificus.

I. Debetne pari ratione superstitiosus censeri, qui libentiùs audit Missam Sacerdotis probæ vitæ, & cæremoniarum studiosi, quàm ejus qui nec vitæ puritati nec cæremoniarum observationi studeat ?

R. Minime, probus enim Sacerdos qua par-

Digitized by Google

parte privatam personam gerit, potest suis sacrificiis plus impetrare, etsi quidem sacrificium in substantia tanti valeat per malum Sacerdotem quàm bonum oblatum. Accedit quod habitus exterior ejus qui exactè cæremonias observat, magis ædificet & ad devotionem excitet circumstantes.

LECTIO V.

De Cæremoniis Ecclesiæ.

I. QUid respondebis hæreticis qui populo conantur persuadere sacras Ecclesiæ cæremonias superstitiosas esse & vanas?

R. Respondebo illis primò, hæreticorum proprium esse, id carpere quod ignorant; secundò cæremonias Ecclesiæ minimè vanas esse, futiles, inutiles, aut superstitiosas, verùm potiùs sanctas, utiles & planè religiosas.

I. Declara hoc amplius?

R. Id facturus sum per ordinem cùm primum de cæremoniis in genere, deindè de solemnioribus quibusdam in particulari, tractatum instituam; ubi consequenter fructus earum, & significationem exponam, ut intelligas quàm juxe merito illas Ecclesia Catholica retineat, ut in usum deducat, quamque injuriosè illas hæretici ex adverso superstitionis accusent. Primò quidem reminiscere eorum quæ proximè diximus, superstitionem ut frequentiùs versari in cultu Dei aut Sanctorum, quando ad illum adhibemus res nescio quas impertinentes, quæ nullum ad Dei cultum ordinem habent, neque fundamentum aliquod in Scripturis aut in communi & recepta Ecclesiæ praxi. Deindè, nota; primò, quando Ecclesia universalis à Spiritu Sancto edocta utitur certis quibusdam orandi, aut Deo cultum deferendi modis, & quando expectat effectus quosdam spirituales etiam ex rebus ipsis corporalibus, secundum Christi ejus sponsi promissum, non est censenda superstitiosa, quandoquidem nihil aliud agat quàm quod ipsi præscriptum, aut à Deo ipso suggestum est, pro majore sua gloria, pro rerum sacrarum reverentia, & amplieri fidelium utilitate. Secundò, si meritò debemus Deo auctori animarum nostrarum omnem cultum submissionem, & reverentiam internam, ita cultum eidem exteriorem per cæremonias externas pendere debemus, mediante corporis nostri religioso habitu, tanquam utriusque substantiæ creatori & institutori. Tertiò, quod omnis creatura sanctificetur per verbum Dei, & orationem; uti docet Apostolus 1. Tim. 4.

I. Qui sunt effectus præcipui cæremoniarum Ecclesiasticarum?

R. Hi sunt multiplices: Nam primò cæremoniis protestamur fidem nostram, ut sit dum in supplicatione Crucem, & Eucharistiæ Sacramentum tanquam Christiani sequimur: dum Imagines Sanctorum aut eorum Reliquias honoramus, &c. his enim externis signis declaramus nos Christianos, Catholicos, servos Christi & Sanctorum. *Fructus cæremoniarum Ecclesiæ.*

Secundò, cæremoniis docemur ea quæ Spiritus Sanctus in anima operatur cùm Sacramenta ministrantur; cùm enim corpus abluitur aqua Baptismi, discimus animam ab omni sorde peccati purgari: quando corpus speciebus panis in Eucharistia reficitur, intelligimus etiam animam ipsam cœlesti pane nutriri: quando frons ab Episcopo Chrismate sacro inungitur, declaratur nobis animam interiùs spirituali unguento confirmari: atque ita de reliquis Sacramentis.

Tertiò, admonemur eorum quæ nos pro officii nostri ratione agere debemus: veluti Sacerdos tonsuram gestans, monetur animum primò ad superiora sic inventum habere, sicut vertex capitis nudatus est & rasus. Secundò superflua hæc & terrena omnia contemnere, atque ex animo abjicere, sicut capilli (qui superfluitatem significant) resecti sunt & rasi. Tertiò dominari sibi passionibusque, adeoque universo mundo, cui tanquam Rex spiritualis præpositus est, accepto in capite diademate, ut loco Christi peccata dimittat vel retineat, &c. *Cur Sacerdotes & Clerici tonsuram gerant in capite.*

I. Dicas mihi, si importunè non interpello, quid sibi vult quod Sacerdos foris utatur pulla veste, in templis autem candida?

R. Monetur Sacerdos foris cum populis agens, *ridere & ridari* (ut ait D. Hie-

ro-

Digitized by Google

ronymus) *sæcularibus relinquere, seu aliorum peccata lugere*; in templis autem non modò puritatem & animi candorem adferre, verum etiam gaudium atque lætitiam spiritualem internamque spiritus consolationem sacris rebus adhibere, atque ex iis percipere.

Cæremoniæ Ecclesiæ devotionem excitant.

Quartò, magnam habent movendi vim cæremoniæ Ecclesiæ. Quis enim Christianus non excitetur ad devotionem, quando Festis solemnioribus audit sonorum pulsum campanarum, cantumque suavem Ecclesiæ; videt totum templum illustratum luminibus, vestitum tapetibus, ornatum picturis; aliaque pretiosa suppellectile: aspicit denique cæremonias Missæ, devotionem celebrantium, gravitatem & habitum ministrorum; meritò existimare potest homo, eo tempore cœlum aperiri (ait D. Chrysostomus) & se cum cœlestibus conversari. Sicut enim milites sonitu tubarum excitantur ad bellum; & sicut is qui Regem conspicit à nobilibus præstantibusque viris regio more coli & honorari, permovetur ad ejusdem admirationem & venerationem: ita homo fidelis mirum in modum commovetur sacris cæremoniis, & accenditur amore rerum cœlestium. Quid tale vides apud miseros hæreticos? nihil ibi est, quod ad devotionem invitet, aut ad Dei amorem accendat. Semper idem; prædicatio & psalmus. Heu quàm id siccum & aridum est!

Homil. 60. ad popul.

Similia.

Apud hæreticos sicca omnia & devotionis expertia.

Quintò, cæremoniæ quando debitè, atque, ut par est, adhibentur, solent in animis efficere gratiam spiritualem & auxilium cœleste.

I. Obsecro quo modo?

Ceremoniæ Ecclesia quomodo gratiam operantur.

R. Non omnes uno modo. Primò enim quædam ex institutione Dei producunt gratiam, ut septem Ecclesiæ Sacramenta. Secundò quædam ob preces Ecclesiæ quæ à Christo sponso semper exaudiuntur. Sic aquæ benedictæ aspersio vim habet, uti posteà dicemus; & cæremoniæ quæ in Sacramentorum administratione adhiberi solent, quas Theologi Sacramentales aut Sacramentalia nominant. Tertiò, quædam ob devotionem eorum qui cæremoniis utuntur, prosunt: veluti manus in cœlum attollere; pectus cum dolore peccatorum tundere, tres cereos in honorem Sanctissimæ Trinitatis accendere, &c. tales enim externæ actiones, quando ad Dei gloriam referuntur, non possunt ingratæ esse divinis oculis, sed frequenter efficiunt ut homo voti sui compos reddatur. Quartò, quædam auctoritate Ecclesiæ à Deo concessa, spirituales quosdam effectus operantur, ut exorcismi & exsufflationes Catechumenorum, Energumenorum. In eis enim Sacerdos pro potestate sibi collata, adversus dæmones agit.

LECTIO VI.

De aqua lustrali.

I. AVeo ex te audire de cæremoniis aliquibus particularibus, & quæ in Ecclesia solemniori usu receptæ sunt?

R. Rectè! Omissis igitur illis quæ in Sacramentorum administratione adhibentur nec non signo crucis, de quibus nos suis locis, hic:

De aqua lustrali seu benedicta.
De cereis & candelis.
De sacris cineribus.
De ramis palmarum.
De Agno Dei.

I. ESne antiquus in Ecclesia usus aquæ benedictæ?

R. Antiquissimus. Nam quod de Alexandro Papa, inter alia traditur constituisse, ut aqua aspersionis sale benediceretur in habitaculis hominum; Id sanè jam pridem Apostolica institutione traditum, ab Alexandro potiùs decreto roboratum; quàm recens statutum dici debet, inquit Baronius, & sanè extat apud S. Clementem Matthæi nomine ejus Apostolica institutio.

Aquàm sale de cõsec. dist. 3. ad an. Christ. 132.

I. Qui sunt effectus præcipui aquæ lustralis?

R. Hi: Primò, effugatur omnis potestas inimici à loco & personis super quibus aspersa fuerit.

Effectus aquæ lustralis spirituales.

S. Eligius Noviomensis Episcopus nitebatur impias quasdam superstitiones in quodam vico haud procul à Noviomensi Oppido tollere; verùm ubi pluribus concionibus nihil proficeret, injuria atque contumelia ab auditoribus afficeretur, exemplum Apostoli sequutus, *tradit ipsos sata-*

Exemplũ.

Audoenvus Rotor

Mag. Epis. lib. 2. vit ejus c. 20. *satana in interitum carnis, ut spiritus salvus fieret.* Currunt hinc ad sanctum virum obsessorum amici auxilium magnis desideriis postulantes, sed hoc nonnisi post unius anni pœnitentiam promittit Eligius. Tum ad se adductos (erant autem obsessi plusquam quinquaginta) aquæ benedictæ aspersione à dæmonibus liberat.

In vita ejus apud Sur. 3. Novemb. Quanti hanc aquam faceret S. Hubertus Episcopus Leodiensis, licèt ex verbis subjectis intelligere: *Cæterum*, inquit, *jam nunc sume aquam, quæ sacerdotali consecratione sale admixto benedicta, ad effugandam inimici nequitiam orationis virtute impregnata est, liquorque, olim itidem Apostolica auctoritate benedictus, huc defertur: quorum aspergine atque litura mox ita effugabuntur hinc inimici virulenta phantasmata, ut amplius non sua audeas inferre machinamenta.*

Secundò, peccata venialia ad hujus aquæ infusionem abluuntur.

Tertiò, omnis fantasia & nequitia vel versutia diabolicæ fraudis ejusdem aspersione procul effugit, omnesque distractiones in oratione & in aliis piis exercitiis depelluntur hinc.

Quartò, disponitur animus noster Spiritus Sancti gratia ad orationem & devotionem, sumpta aqua lustrali, ideoque circa templorum porticus vas aquæ statuitur.

S. Tho. 3. p. q. 64. a. 1. ad 6. Quintò, hoc elemento multimodis purificationibus præparato virtus divinæ benedictionis infunditur nobis, ut ad Sacramentorum sumptionem sive etiam administrationem, nec non divinorum mysteriorum celebrationem idonei & parati efficiamur.

I. Nihilne restat quoad effectus aquæ lustralis?

R. Immò, hactenus enim de spiritualibus tantùm effectibus diximus, restat modò ut de corporalibus aliquid dicamus.

I. Qui sunt illi?

Effectus corporales aquæ benedictæ. R. Sanatur sterilitas hominum, bestiarum, & cujusvis alterius rei, virtute aquæ benedictæ.

Secundò, per aquam lustralem impetramus bonorum omnium abundantiam.

Tertiò plurimùm valet ista aqua ad morbos pellendos.

Exempla. *Solent qui in Moluccis insulis habitant, ubi se febri aut aliquo alio morbo tactos sentiunt, confugere ad templum, & hausta aqua benedicta quamprimùm sanari.*

Pet. Dam. in vita S. Odilonis. *In Iurensi Monasterio vir Domini Odilo Abbas Cluniacensis aliquando constitutus, reperit puerum nomine Gerardum terribili caduca passionis languore detentum, qui sæpissimè quasi lunaticus corruebat, & sic eum occidui languoris impetus obruere consueverat, ut in eo, neque vox, neque memoria, nec prorsus aliqua membrorum officia remanerent, ac ferè à mortuo nihil distaret. Hinc homo Dei misericorditer condescendens, fratribus, ut pro eo Dei clementiam deprecentur, injungit: ipse verò ad sacrosanctum Altare, Missam celebraturus accedit: ager etiam ut adesset, admonuit; Cui mox Eucharistia salutaris munus tradidit: deinde sic, sicut sibi moris erat, sanctificatam aquam cum B. Majoli calice propinavit. Nec mora protinùs à puero languor omnis abcessit, salus optata successit, & sic per merita beati viri, restituti sibi vigoris incolumitas permansit.*

Bern. in vita Malachiæ. Malachias (inquit S. Bernardus) profectus à nobis, prosperè pervenit in Scotiam: & invenit David Regem, qui adhuc hodiè supereſt in quodam castello suo, cujus filius infirmabatur ad mortem. Ad quem ingressus, honorificè susceptus à Rege, & humiliter exoratus, ut sanaret filium suum: aqua, cui benedixit, aspersit juvenem, & intuens in eum, ait: Confide fili, non morieris hac vice. Dixit hoc, & die sequenti secundùm dictum Prophetæ secuta est sanitas, sanitatem lætitia Patris, clamor & strepitus totius exultantis familiæ. Et pertransiens Scotiam, in ipso introitu Angliæ divertit ad Ecclesiam Gisiſburnensem, ubi habitant viri religiosi, canonicam ducentes vitam, ab antiquo familiares ei pro sua religiositate & honestate. Ibi adducta est ad eum mulier patiens morbum, quem cancrum vulgò appellant, ipsi horrendum visu, & sanavit eam. Nam ubi aqua, cui benedixit, aspersa sunt ulcerum loca, dolorem non sensit. Die verò sequenti ulcera non apparebant.

Exempla. Aliud pulchrum exemplum habes apud S. Gregorium l. 1. Dialog. c. 10.

Quar-

Digitized by Google

Quarto per aquam lustralem pestifera lues depellitur, & aer ab infectione purgatur.

Quintò, Locustæ, Bruchi, Mures, & ejusmodi animalia agros depascentia, aqua lustrali, fugantur, & extinguuntur.

Apud Muriciam civitatem Hispaniæ citerioris quadam æstate, locustæ, & Bruchi innumerabiles, intra dies quatuordecim omnia quæ in agris erant, devastarunt. Per id tempus venerat eò B. Vincentius; eum cives urbis dolentes adeunt, precum ejus suffragia implorant. Ille jubet confestim adferri aquam benedictam, deindè cum Clericis, qui eum affectari solebant, hymnos canentibus ad singulas urbis portas accessit, stansque in illarum medio contra illa loca, in quibus dicta animantia grassari dicebantur, aquam sacratam aspersit, & ecce postridie omnia extincta reperta sunt, intra paucos dies agri, & vineæ adeò restitutæ sunt, ut illo anno nulla fuerit penuria subsecuta.

Per Raynan. in vita S. Vincentii Ferrerii l. 3.

I. Undè habes omnes hos effectus sive spirituales, seu corporales aquæ benedictæ?

R. Ex Rituali Romano, & solemnibus precibus quibus in hujus aquæ benedictione Ecclesia utitur.

I. Estne utile & salutare se se frequenter aqua lustrali aspergere?

R. Maximè. Idcircò statui solet illa ad templorum, domuum & cubiculorum ingressus; ut semper ad promiscuum ingredientium, vel etiam egredientium usum parata habeatur.

I. Qua de causa statui solet aqua benedicta, præsertim in ipso templorum ingressu?

Cur in introitu templorum statuatur vas aquæ benedictæ.

R. Ut qui in templum ingrediuntur, omnes insidias latentis inimici hujus aquæ aspersione, vanaque phantasmata, & distractiones depellant, ac sese ad orationem præparent. Quantum autem ad eos spectat; qui è templo sese subducunt, magno futura est subsidio contra quemvis Satanæ incursum aut occursum malum.

I. Estne jam olim antiquo usu receptum ut in ipsis Ecclesiarum sive domum porticibus aqua lustralis statuatur ad aspersionem fidelium?

R. Planè: uti patet ex Alexandri I. Pontificis decreto, qui ratum habuisse, & roborasse videtur usum, qui jam antè in Ecclesia invaluerat. Vide Baron. ad annum Domini 57.

I. Unde verò ejusmodi usus in Ecclesiam introductus est?

R. Sicut ad emundationem positum fuit in templo labrum æneum, quo Sacerdotes manus pedesque ante ingressum lavarent; ita præ Ecclesiarum foribus constitui solitos fontes aquæ communis; ad purificationem, & ad manus ac facies introeuntium abluendas, sordesque corporis abstergendas, complures antiquorum testantur. Verum quod naturalis instinctus docet nonnisi puros ad Deum accedere debere; indè evenit, ut non solùm Christiani, sed & Judæi, atque ipsi etiam Gentiles, ante orationem se aqua mundarent. At posteà ejusmodi lavacri loco succedisse apud Christianos, ut aquâ precibus Sacerdotis benedicta, quæ fidelibus usui esse consuevisset in domibus privatis (ut Alexandri Papæ I. res gestæ significant) in ipso ingressu Ecclesiæ ponretur qua ad leviorum peccatorum expurgationes adeuntes Ecclesiam, aspergerentur. Vide Baron. loco proximè citato, & ad an. 132. Clem. Apost. const. 38. Tertul. de orat. c. 11. Euseb. 10. hist. 4. Chrys. hom. 72. in Joan. & 52. in Matt. & 32. ad popul. Vide etiam Apost. 1. ad Timoth. 2.

I. Qua ratione delet aqua lustralis peccata venialia?

Aqua lustralis delet peccata venialia, quomodo.

R. Per modum impetrationis: hoc est impetrat Ecclesia in istius aquæ solemni benedictione, ut qui ea piè usi fuerint, aliquo contritionis motu percellantur; sive illicò, sive ubi & quando Domino Deo visum fuerit, quo mediante pio motu pœnitentiæ, aqua lustralis dicitur peccata quotidiana sive venialia abluere. Ita S. Tho. q. 83. art. 3. ad 1. & 3. Pet. Soto de pœnitent. lect. 18.

I. Huncne effectum consequitur infallibiliter, quisquis se aqua lustrali aspergit?

R. Ita, nisi obex aliundè ponatur. Ratio est, quia preces Ecclesiæ, quæ est Christi sponsa charissima, semper exaudiuntur.

I. Potestne idem asseri de quibusvis aliis

Digitized by Google

illis prætactis effectibus sive spiritualibus, sive corporalibus?

R. Ita. Nam tametsi non semper illicò liberentur à diaboli præstigiis aut quibusvis aliis animæ, & corporis incommodis, qui se aqua benedicta aspergunt, Ecclesia nihilominùs pro sua reverentia semper exauditur, & infallibiliter à Deo impetrat quidquid in benedictione aquæ petit: ipsius interim Dei providentia justissimis ex rationibus non continuò concedente cuique in particulari quod petitur, vel, quod effectibus corporalibus negatur, hoc, spiritualibus, qui multo sunt præstantiores, compensante. Accedit etiam quod non rarò obex sit positus ex parte ejus, qui aquam benedictam assumit.

I. Nunquid habes solemnem aliquam & vetustate commendabilem hujusce aquæ lustralis figuram in Scripturis?

Figura aquæ lustralis. Nu. 19. & Levit. 16.

R. Habeo, aquam videlicet lustrationis ex cineribus vitulæ rufæ combustæ confectam, qua populus aspergebatur & mundabatur à sordibus & immunditiis legalibus. Aqua hæc cineralis & lustralis significabat aquam lustralem sive benedictam, qua utimur ad expiationem peccatorum venialium, sic argumentante Alexandro I. Pontifice, qui fuit sextus à S. Petro: Nam si cinis vitulæ aspersus populum sanctificabat atque mundabat, multò magis aqua sale aspersa, divinisque precibus sacrata populum sanctificat atque mundat. Et, si sale aspersa per Elisæum Prophetam sterilitas aquæ sanata est, quanto magis divinis precibus sacratus sal sterilitatem rerum auferet humanarum, & inquinatos sanctificat & purgat, & cætera bona multiplicat, & insidias diaboli averit, & à phantasmatibus & versutiis inimici, homines defendit.

Ep. 1. ad omnes orthod.

Heb. 9.

I. Quis hanc aquæ benedicendæ facultatem tribuit Ecclesiæ ad effectus prædictos?

R. Christus Dominus, qui dedit Apostolis & Discipulis suis potestatem dæmones ejiciendi & calcandi super serpentes & scorpiones.

I. Inveniturne in Scripturis quod Christus Dominus in particulari instituerit hoc medium dæmones ejiciendi?

Matt. 10. & Luc. 10.

R. Non. Interim traditiones Apostolicas recipimus, & eo loco habemus, ut quod in iis invenitur, magna ex parte putemus à Christo suis Apostolis traditum. Certè quod Apostoli hac in parte fecerunt, id non absque speciali Spiritus sancti inspiratione fecisse par est credere; qui quidem Spiritus semper assistit Ecclesiæ, & nunquam desinit ejus Rectoribus quod sanctum est, suggerere. Nota, diabolus pro inveterato suo in homines odio, per omnia conatur eis nocere quomodocunque potest, hinc creaturas omnes quantum in se est, corrumpit & inficit ut, propter ipsius impuritatem putetur B. Apostolus Paulus dixisse: *Expectatio creaturæ revelationem filiorum Dei expectat, quia & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei. Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit & parturit usque adhuc.* Deus autem benignus semper & misericors ex adverso opposuit remedium, statuens, ut omnis creatura sanctificaretur per verbum Dei & orationem. Vide *lectionem 5. præludialem.*

Rom. 18.

1. Tim. 4.

I. Valdè mirum est quod diabolus alioqui potentissimus, & nequissimus modicissimæ aquæ aspersione à creatura expellatur?

R. Planè. Sed nota quod ante diximus, id habere aquam non ex se, sed ex Ecclesiæ tum precibus, tum auctoritate.

Dæmonis superbissimi vires modica aqua fracta.

Nota hic rursùm Dei providentiam. Sic enim conveniebat dæmonis superbiam deprimi, ut, qui se erigere ad thronum usque divinæ Majestatis audebat, tanta arrogantia, ut neminem timeret; nunc per levem aquæ aspersionem, hoc est, per vile elementum, cogeretur cedere, & abjectis creaturis per Sacerdotalem benedictionem sanctificatis imbecilliorem se profiteri.

Exempli.

I. Habesne exemplum huc pertinens?

R. Habeo. Scripsit de seipsa B. Virgo Teresia in hunc modum. Sæpenumerò experta sum nulla alia re æquè efficaciter propelli dæmonem, sic ut deinceps non redeat, ac aqua lustrali. Addit postmodum: mihi certè nota planè, & frequens est consolatio, quam anima mea percipit in ejus usu; & ordinariè tantam indè voluptatem haurio, ut explicare nequeam.

L. 4. vitæ ejus per Ribad. c. 9.

Ad

Aqua benedicta magna energia.

Ad eum ferè modum quo qui magno sitis ardore æstuat, si aquæ frigidæ calicem hauserit, toto corpore recreatur. Undè considero rem magnam esse, quæcumque per Ecclesiam statuitur, & plurimum gaudeo Ecclesiæ paucis verbis & modicis precibus tantam aquæ energiam communicari, ut mira sit differentia rei benedictæ, & rei profanæ.

Cur aqua benedicta aspergitur cœmeteria & defunctorum sepulchra.

I. Cur aqua lustrali asperguntur cœmeteria & sepulchra mortuorum?

R. Hoc ideò fit, non tantùm ut diabolus non abutatur ossibus mortuorum, quæ fideli animæ in communi resurrectione sunt reunienda; sed etiam ad suffragia animarum, pro quibus Ecclesia per ejusmodi aspersionem aquæ benedictæ Christi merita impendit, & applicat in pœnarum diminutionem, & solutionem, ad eum ferè modum quo indulgentias eis concedere solet.

Admiscetur aquæ sal benedictum.

I. Quid hoc sibi vult quod admiscetur sal benedictum cum aqua?

R. Id fit exemplo Elisæi Prophetæ, ut significetur Sacerdotum ministerio sanctificari plebem *aqua sapientiæ* (per salem significatæ) & *intellectus*. Durandus in ration. l. 4. c. 4. n. 8.

I. Quare priùs benedicitur sal quàm aqua?

R. Per salem intelligitur amaritudo pœnitentiæ; per aquam, Baptismus: quia ergò cordis contritio debet præcedere absolutionem, & pœnitentia Baptismum, ideò priùs benedicitur sal, quàm aqua, ita *idem Durandus loco citato*.

I. Cur per aquam solemniter benedictam in die Dominica, unico altari aspersio, universus aspergitur populus?

R. Altare aspergitur propter reverentiam Sacramenti quod ibidem consecrandum est; ut indè omnium malignorum spirituum præsentia arceatur: & quemadmodum Christus per altare, quod esse debet lapideum, significatur, secundum illud Apostoli, *Petra autem erat Christus*, & fides nostra de uno Christo, & non de pluribus est: idcircò unico altari aspersio universus populus ad sacrificium aut etiam Sacramentum se dispositurus, aspergitur, contra diaboli insidias, qui nunquam non impedire conatur Dei servitium. Aspersio ergò illa altaris primò, deinde populi significat aspersionem, quam fecit Christus Dominus super populum Sanguinis sui qua sustulit peccatum mundi: aqua enim ista lustralis mysticè significat Sanguinem Christi, potiori modo quàm aqua expiationis, de qua Apostolus ad Hebræos: *Si cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emendationem carnis, quanto magis Sanguis Christi*, &c.

1. Cor. 11.

Num. 19. Hebr. 9.

I. Quid fieri convenit, ut supra dictos aquæ lustralis effectus consequamur?

Dispositio pro utentibus aqua benedicta.

R. Debet is qui se aqua benedicta aspergit intentionem suam cum Ecclesiæ precibus adjungere, & cum reverentia internaque devotione hac aqua uti. Qui enim sine reverentia vel devotione id agunt, exiguam consequuntur ex eo utilitatem.

I. Esne utile moribundos sive in agone positos frequenter aqua benedicta aspergere?

R. Ita; Nam hac ratione astantes dæmones fugantur.

Exemt a.

S. Hubertus paulo ante mortem, cùm agnosceret adesse Satanæ præsentiam, qui humani exitus avidus est, objecit ei Psalmum; Qui habitat in adjutorio altissimi, *& aquam Sacerdotali consecratione sola admixta benedictam, ad effugandam inimici requiriam postulavit*.

In vita.

Pet. Ven. l. 1. mirac. c. 7.

In Monasterio Cluniacensi quidam erat ægrotus in articulo mortis, qui videbat domum totam, seu cubiculum repleri deformibus rostratisque personis, quod cùm advertere unus è custodibus (erant enim duo conversi, Stephanus & Olivus qui assidebant ægroto) *cœpit locum aqua benedicta aspergere, infirmus autem statim cœpit clamare*: Eli, eia fac quod facis; quia diaboli fugientes contendunt alter post alterum summa celeritate discedere.

Utile est agonizantes aspergere aqua benedicta.

SECTIO VII.

De Cereis.

I. Estne cereorum, & luminum in Ecclesia usus antiquus, & usitatus etiam clara luce?

R. Ita planè. Vide S. Hieron. contra Vigilant. & epist. 2. ad Ripar. August. serm. 115. de temp. Evod. de miracul. S. Ste-

Usus cereorum in Ecclesia Catholica

Digitized by Google

Stephani l. 1. c. 2. Epiphan. epist. ad Orthodoxos.

I. Cur accenduntur cerei, & luminaria in Ecclesiis.

R. Ut testemur spiritualem lætitiam quam in iis gerimus, & ut Deum, & Sanctos honoremus.

I. Præcipitne aliquando Deus in veteri lege lumina & lampades?

R. Ita. Vide institutionem candelabri aurei. Exod. 25. Vide etiam c. 7. l. 3. Reg. Ubi Salomon dicitur fecisse candelabra aurea, quinque ad dexteram, & quinque ad sinistram, contra oraculum, ex auro puro: Et quasi lilii flores, & lucernas desuper aureas, &c.

I. Subfuitne ratio cur ejusmodi luminum & cereorum usus in Ecclesiam introduceretur?

R. Indubiè: Suppositò enim quod res nostræ in nova lege augustiores sunt, quam in veteri, præsertim venerabilissimum & sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, necnon sacrosanctum Missæ Sacrificium; profectò majus nobis suppetit argumentum lætitiæ & exultationis, quas in cereorum accensione testamur. Adde quod ista ipsa cæremonia protestamur fidem, & reverentiam quas sacris mysteriis exhibemus.

I. Quomodò hoc?

R. Quia dum accenduntur cerei in officiis divinis ad Christi Domini nostri honorem, præsertim coram sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, facto ipso significamus eum esse lucem veram, *qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Joan. 1.

I. Probavitne aliquando Deus aliquo insigni miraculo usum cereorum?

A Deo miraculo probatus. L. 3. Dial. Exemplū.

R. Ita. S. Gregorius Papa de rebus suo tempore in urbe Romana gestis, scribit his verbis: Die verò alio, cum in ea lampades sine lumine dependerent, emisso divinitus lumine accensæ sunt. Post paucos iterùm dies cum expletis Missarum solemniis extinctis lampadibus, custos ex eadem Ecclesia egressus esset, post paululum ingravit & lampades quas extinctas reliquerat, lucentes reperit: quas negligenter extinxisse se credens, eas jam sollicitus extinxit; & exiens, Ecclesiam clausit: sed post horarum trium spatium regressus, lucentes lampades, quas extinxerat, iterum accensas invenit: ut videlicet ex ipso lumine apertè clarescceret quod locus ille à tenebris in lucem venisset. Hæc ille cum agit de Ecclesia S. Agathæ ab Arianis vendicata & Catholicorum usui restituta.

I. Quid sibi vult quod ante sacras Imagines, & Sanctorum Reliquias candelæ, & lampades accendantur?

Ante Imagines & Sanctorū Reliquias cerei & lampades accenduntur.

R. Significant illæ triumphos quibus potiuntur in cœlis qui hunc mundum bonorum operum luce, & sacræ prædicationis jubare collustrarunt, & quod ipsis lux æterna illuxerit: Spectat interim hæc cæremonia, uti & cæteræ omnes ad majorem Dei gloriam, qui mirabilis est in Sanctis suis, quemadmodum patet ex subjecto exemplo. Inflect. 19. post med.

Exemplū.

In spelunca morabatur senex (Abbas Anachoreta Joannes) in partibus villæ quæ dicitur Sochus viginti ferè milliariis ab Hierusalem. Habebat autem senex in spelunca Imaginem Immaculatæ Dominæ nostræ Dei Genitricis semperque Virgine Mariæ, in ulnis ferentem Christum Dominum & Salvatorem nostrum. Quoties igitur abire volebat ad locum aliquem, vel per vastam solitudinem, sive Hierosolymam ad adorandum sanctam Crucem, & venerabilia loca, vel in Sinai montem orationis gratia, sive ad Martyres distantes ab Hierusalem multis prolixisque intervallis (erat enim senex Martyrum reverentiæ mirabiliter deditus, & nunc quidem pergebat Ephesum ad S. Joannem, nunc autem Euchaitam ad S. Theodorum, nunc verò ad S. Theclam in Seleutiam Isauriæ, & modò ad istum locum, modò ad illum) reficiebat candelam & accendebat, ut sibi consuetudo erat, atque ad orationem stans, & Deo, ut suum, iter dirigeret, supplicans; dicebat ad Dominam, intendens in Imaginem ipsius: *Sancta Domina Dei Genetrix, quia longum iter iturus sum diebus multis perficiendum, candela tua cura habe, eamque ne extinguatur, juxta propositum meum serva: ego enim adjutorio tuo comitante iter arripio.* Hisque ad Imaginem dictis, egrediebatur, peracto proposito itinere revertebatur, aliquando post mensem, sæpè etiam post duos vel tres, nonnumquam etiam post quin- Sophro. prati spiritualis c. 180. Nota peregrinationū usum.

Digitized by Google

que vel sex, & ita reperiebat integram candelam, & ardentem, sicut eam, cùm iter arriperet, dimiserat: & nunquam hanc à seipso extingui vidit, neque de somno surgens, neque à peregrinationibus rediens, neque ex eremo in speluncam pergens.

I. Decetne ante venerabile Sacramentum in Ecclesia lampas aut aliud lumen ardeat?

Coram ven. Sacramẽto lumẽ ardere debet.

R. Ita; Immò præceptum X. *de celeb. miss. c. sane*, & *c. sin litteras*. Nam in hoc Sacramento continetur ille qui candor est lucis æternæ; & idcircò quanto plus luminis, tanto conducet ampliùs ad augendam fidelium devotionem & fidem, necnon Dei Opt. Max. gloriam.

I. Peccaretne igitur qui absque lumine Missam celebraret, aut Viaticum ad ægrotos deferret?

Peccaret graviter qui absque lumine Missam faceret aut viaticum deferret.

R. Ita, committeret enim talis magnam irreverentiam contra receptam consuetudinem, & Ecclesiæ præceptum cap. allegatis.

I. Quot candelæ accendi debent in altari Sacerdote Missam faciente?

R. Ad minus duæ ex cera, uti servat Ecclesiæ usus *Graph. l. 2. c. 42. n. 1. & Rub. Miss. Rom.* Quomodò verò superstitiosus cultus in certo numero candelarum ab Ecclesia removendus. Vide *Conc. Trident. sess. 22. decret. de observ. & evit. in celeb. Miss.*

I. Cur ad decantationem Euangelii in Missa solemni cerei accenduntur & deferuntur?

Cur ad Euangelium luminaria deferrer.

R. In argumentum lætitiæ, & ad significandum Euangelium esse veram lucem divinæ notitiæ in loco caliginoso hujus mundi lucentem; quam, ut fidam lucernam sequi debet quisquis salvari vult *S. Hieron. contra vigilant.* Secundò ad monendum eos qui Euangelium audiunt ut fidem vivam in corde accendant, aliàs enim Euangelium, & si quæ sunt Crucis & Crucifixi pretiosa mysteria ad nihil valent nisi ad scandalum, quæ alioquin sunt ad salutem omni credenti. *Corinth. 1. & Rom. 1.*

I. Geruntne vile ministerium qui cereos in officiis solemnibus deferunt?

Ordo Acolytatus.

R. Minimè, est enim sacrum ministerium cui in Ecclesia adnexus est ordo Acolytatus, sive Ceroferatiorum.

I. Cur in Processionibus aut supplicationibus publicis cerei deferuntur?

R. Quia in militia Christiana sub Crucis vexillo collecta debemus fidei actus exercere, eamque bonis operibus coruscare facere insequendo Christi vestigia per imitationem. *Greg. Turon. de gloria Conf. c. 20. & 79.*

I. Quam ob causam datur recens baptizato in manibus cereus accensus?

R. Vide p. 4. c. 2. l. 6.

I. Cur deferuntur cerei in sepulturis, & funeribus defunctorum?

Cerei deferuntur in funeribus defunctor.

R. Significamus eos tanquam invictos milites de adversariis triumphare. Secundò nos illis optare perpetuam lucem, & gloriam sempiternam.

I. Estne hic usus in Ecclesia antiquus?

Nazian. orat. 2. in Julian. & orat. 7.

R. Omninò, nam Nicephorus l. 2. c. 21. & 22. scribit ad gloriosam Virginem Deiparam, cùm ex humanis excederet, lumen illatum, itemque cùm ad sepulturam efferretur cereis ardentibus ad Gethsemani deportatam esse ut sepeliretur. Vide apud S. Hieron. funus S. Paulæ.

Et S. Marcellini Papæ & Mart. ad 26. April. in Brev. Rom.

I. Estne Festum aliquod particulare in Ecclesia cereorum, sive candelarum?

Festum candelarum & Processio.

R. Ita, Festum scilicet Purificationis B. Mariæ vulgò candelarum.

I. Cur Festum Purificationis B. Mariæ candelarum appellatur?

R. Propter candelas, quæ hac die solemniter in Ecclesia benedicuntur, & in Processione circumferuntur.

I. Cur benedicuntur?

Ut fideles qui eis utuntur, spiritualem utilitatem referant non solùm ex privata sua devotione, sed etiam ex precibus & solemni benedictione Ecclesiæ.

I. Cur tali die benedicuntur, & in Processione gestantur candelæ?

Cerei in Festo Purificationis benedicuntur.

R. Hoc fit in memoriam Domini nostri Jesu Christi, quem Simeon in ulnis portavit, & lumen ad revelationem gentium prænuntiavit.

I. Quid per candelas istas intendimus significare?

R. Declaramus desiderare nos cum sancto illo sene portare Dominum Jesum Christum per cereum significatum.

I. Qua-

Digitized by Google

I. Quanam ratione significat cereus ille Christum Dominum?

R. Tria sunt, quæ in cereo inveniuntur, cera, lychnus candidus in cera occultatus, & ignis; cera quàm apes, sine commixtione conficiunt, significat Corpus Christi operatione sanctissima Spiritus sancti ex intemeratæ Virginis sanguinibus efformatum; lychnus, significat animam candidissimam & innocentissimam carne illa circumdatam, ignis divinitatem: juxta illud; *Deus noster ignis consumens est.*

Processio Ecclesiastica triumphalis in Festo Purificationis B. Virginis.

Qualiter cerei benedicti ad honorem Virginis spectant.

I. Nihilne est in candelis benedictis quod ad beatæ Virginis honorem spectet?

R. Immò planè: gestatione enim cereorum in die Purificationis testamur Virginem neutiquam Purificatione indiguisse; erat enim ipsa purissima mente & corpore, omniumque virtutum radiis splendida, quod lumen in cera luculenter demonstrat.

Purificationis festū in Ecclesia antiquum.

I. Estne antiquum in Ecclesia Festum Purificationis sive candelarum?

R. Ita. Constat enim Gelasium Romanum Pontificem circa annum Domini 496. hujus diei celebrandæ in occidentali Ecclesia aperuisse viam, dum Lupercalia mense Februario agi solita (ut scribit Varro l. 4. de lingua Latina) Romæ ad ea tempora permanentia legibus Ecclesiasticis abrogavit. Addidit huic solemnitati Sergius Papa (ut habet ordo Rom.) Litanias sic institutas, ut exeunte Clero cum populo ab Ecclesia sancti Adriani procederet cum cereis ad talem usum benedictis ad Basilicam S. Mariæ Majoris.

Baron. in notis ad martyrol. Rom. 2. Februarii.

I. Habesne aliquod exemplum ad hanc solemnitatem pertinens?

Exemplū.

R. Habeo. In regno Franciæ in villa quæ Quido dicitur, Virgo quædam fuit nobilis & religiosa, sed paralytica. Quodam tempore cùm in die Purificationis Dominæ nostræ sanctæ Mariæ Virginis clericis, aliisque ministris divino cultui vacantibus sola jaceret, dicebat intra se tristis: Modò hic sola jaces, nec aliquid obsequii more universalis Ecclesiæ hodie

Cæsarius.

B. Dei Genitrici Mariæ impendis. Dum talia in mente volveret, spiritus ejus mirabili Dei virtute de corpore eductus, ab Angelo in cœlestem Jerusalem est deductus, in qua maximam vidit processionem ex diversis ejusdem beatæ civitatis ordinibus, Patriarchis videlicet, Prophetis, Apostolis, Martyribus, Confessoribus, Virginibus, cæterisque fidelibus, ex quibus bini ac bini simul incedebant, & candelas ardentes in manibus gestabant, antiphonas sive responsoria ad diem pertinentia, more Ecclesiæ militantis, omnes decantabant, & stationes debitas observabant. Angelus verò Virginis ductor, alteri cuidam Virgini, quam noverat esse consimilis meriti, illam sociavit, candelam porrigens ardentem. Tantus erat decor omnium, tanta gloria, in dispari tamen claritate singularum, ut nulla lingua fari sufficeret. Salvator verò qui caput est omnium Sanctorum, splendor gloriæ, & sol justitiæ, indutus pontificalibus, mitram gestans in capite suo cum baculo, chirotecis, & annulo, & reliquis Episcopalibus ornamentis, novissimum locum sanctissima cum Matre sua Maria tenebat cujus pulchritudinem omnis ille cœlestis exercitus mirabatur. Qui cùm post tertiam stationem inchoasset antiphonam, *Hodie Beata Virgo Maria puerum Jesum præsentavit, &c.* ingressi sunt templum auro gemmisque constructum. Deindè inceptus est Missæ introitus, videlicet: *Suscepimus Deus misericordiam tuam*, & ab omnibus simul decantatus. Interim Christo introeunte ad Altare, postquam expletum est *Kyrie eleyson* à choris alternatim, post *Gloria in excelsis Deo, &c.* quod ipse Dominus noster Jesus Christus inchoavit, Beatus Protomartyr Stephanus Epistolam legit de libro Malachiæ Prophetæ, videlicet, *Ecce ego mitto Angelum meum*, sanctus verò Joannes Euangelista dalmatica indutus legit Euangelium secundùm Lucam, scilicet: *Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ, &c.* quo perlecto Dominus secundùm morem ordinis nostri ad gradum rediit, & ab offerentibus candelas suscepit. Prædicta autem Virgo per spiritum sentiens se ad corpus reversuram, candelam suam offerre noluit, etiam Angelo suo præcipiente, volens illam secum ad terras portare. Quòd Angelus considerans, candelam in manu ejus fregit, superiorem partem auferens, & inferiorem illi relinquens, &c.

Digitized by Google

que ad corpus reversa, partem eandem manu concluſam ſe retinuiſſe invenit. De qua plurimæ fiebant, & fortè uſque hodie fiunt virtutes; Nam aquam ſuperfuſam infirmi bibunt & convaleſcunt. Tam manifeſta & ſublimis erat viſio, ut modum ejus minimè intelligeret, dicens illud Apoſtoli cùm de ea interrogaretur; *Sive in corpore, ſive extra corpus, neſcio, Deus ſcit.* Dominus Euſtachius Abbas de Clauſtro, ſive Hemmenrode viſitator noſter audiens hanc viſionem quibuſdam Abbatibus referentibus deſiderio veritatis cognoſcendæ virginem principaliter adiit, & ab ejus ore, quæ dicta ſunt, audivit.

I. Quæ eſt utilitas cereorum in Eccleſia?

Fructus cereorum benedictorũ.

R. Id facilè, cùm ex prædictis, eſt intelligere, tùm ex orationibus quibus Eccleſia in eorum benedictione utitur. Orat enim

Primo, ut cerei valeant ad ſanitatem animarum, & corporum, terra marique.

Secundò, ut de locis, ubi accenſi fuerint, dæmon & quidquid dæmonis ars eſt machinata, depellatur.

Tertiò, ut mentes & corda noſtra inviſibili igne & ſplendore Sancti Spiritus illuſtrentur, omniumque peccatorum & vitiorum cæcitate careant, ut cernere poſſimus quæ Deo ſunt placita, & utilia ſaluti.

Quartò, ut ignis charitatis cum lumine fidei in animis noſtris accendatur, qui nos ad lumen indeficiens in vitam æternam deducat.

I. Eſtne laudabilis conſuetudo, & apud Catholicos recepta, ut morituris benedictus cereus prætendatur?

Cereus benedictus moriturũ dis prætenſus.

R. Ita planè; eo fine ut diabolus qui eſt princeps tenebrarum depellatur, utque hac cæremonia teſtemur moriturum id præcipuè in votis habere, ut in numero Virginum Sapientum, quæ cum lampadibus obviam ſponſo procedunt, inveniatur, quemadmodum jam olim cùm baptizaretur, cereumque ardentem in manus acciperet, prænonebatur his verbis:

Rit. Rom.

Accipe lampadem ardentem, & irreprehenſibilis cuſtodi baptiſmum tuum: ſerva Dei mandata, ut cùm Dominus venerit ad nuptias, poſſis occurrere ei unà cum omnibus Sanctis ejus in aula cœleſti, habeaſque vitam æternam, & vivas in ſæcula ſæculorum.

LECTIO VIII.

De Cineribus benedictis.

I. Eſtne etiam antiquus in Eccleſia ſacrorum cinerum uſus?

Cinerum benedictorũ antiquus uſus in Eccleſia.

R. Antiquiſſimus; Jam enim olim Job agebat *pœnitentiam in favilla, & cinere.* Vide c. 1. Mich. c. 3. Judith c. 2. Eſther. c. 4. Threnorum Jerem. c. 3. Jonæ Prophetæ.

I. Cui rei ſerviebat uſus iſte?

R. Ad ſignificandam & excitandam pœnitentiam, & animi demiſſionem, uti videre eſt in ſcripturis allegatis.

I. Fuitne etiam pridem hic uſus in Eccleſia communiter receptus?

R. Ita; uti colligere eſt ex miraculis Petri Venerabilis Cluniacenſis c. 22.

I. Quam ob cauſſam adhibentur modò ſacri cineres in capite Quadrageſimæ?

Sacri cineres in capite Quadrageſimæ quid ſignificent.

R. Ob eandem quam ante diximus, nimirùm ut meminerit homo principii ſui quod fuit cinis, & finis itidem ſui qui erit cinis; ſicque ad humilitatem, & omnem modeſtiam excitetur. Huc intendit Eccleſia cinerem fidelium capitibus imponens in capite Quadrageſimæ, his verbis: *Memento homo quia pulvis es, & in pulverem reverteris.* Secundò ut excitetur ad pœnitentiam per cineres ſignificatam conſideratione ejus, quòd peccatum in eam nos miſeriam conjecit, ut in cineres redigamur.

I. Qua ratione poſſunt ſacri cineres ejuſmodi piam cogitationem ingerere?

R. Primò, quia ex opere ipſo actus eſt humilitatis juxta Eccleſiæ inſtitutum, & Sanctorum receptam conſuetudinem.

Secundò, quia cæremoniam ejuſmodi ex obedientia Eccleſiæ uſurpamus.

Tertiò, ejuſdem Eccleſiæ ſolennes preces magnam habent vim ut iſtos ſalutares effectus conſequantur fideles, qui ſunt his cineribus uſuri.

Orat enim 1. ut juvetur homo ad internam cordis humilitatem.

Quos effectus & quomodò operentur,

2. Ut benedictio cœleſtis in aſperſos deſcen-

Digitized by Google

descendat, qua seriò compungantur, & de peccatis doleant, considerantes per peccatum hominis, & ipsam terram maledictam fuisse in opere suo, & nos omnes in cinerem, & terram redituros.

3. Ut hi cineres sint salubre remedium, ad assequendam remissionem peccatorum, & præmium vitæ æternæ.

4. Ut detur corporis sanitas ad pœnitentiam pro peccatis agendam, & in bono perseverandum.

I. Qua de caussa crux in fronte imprimitur, cum dicitur: *Memento homo quia pulvis es, & in pulverem reverteris?*

R. Ut non erubescamus pœnitentiam etiam publicè agere, amore, & exemplo Domini nostri Jesu Christi crucifixi, nos inquam qui pulvis, & cinis, & nihil sumus.

Pulvis & umbra sumus; pulvis nihil est nisi fumus.

At nihil est fumus, nos nihil ergo sumus.

I. Sed cur Sacerdotibus non frons, sed caput aspergitur?

Sacerdotũ capiti sacri cineres imponuntur cur.

R Hoc fit partim ad reverentiam sacrificii, ne in ejus celebratione aliquid cinerum in altare decidat: partim, ut ipsi, qui cæteros homines dignitate, ordine, & potestate antecellunt; sciant se brevi cineribus & terra tegendos.

I. Possesne insigni aliquo exemplo comprobare hanc esse laudabilem verèque Christianam & Catholicam cæremoniam sacris cineribus primo die Quadragesimæ aspergi?

Exemplũ. Jo. Burgmã in vita ejus p. 1. c. 8. apud Surium. t. 2.

R. Ita. Solebat S. Lyduina Virgo admiranda, die cinerum pro sanctæ Ecclesiæ more ac instituto cineres è Sacerdotis manu suscipere, sed si tardaret Sacerdos, Angelus ejus explebat vices. Cum itaque aliquando Confessarius ejus Joannes VValterus ad eam veniisset; rogaturus num cinere sancto consignari vellet, respondit illa, ab Angelo sancto id jam factum esse. Stupente illo, quid sibi illud vellet, Lyduina dixit ut manu tangeret caput ipsius. Fecit ille, & cineres sensit, iisdemque frontem suam etiam communivit. Docuerat eam Angelus, reverenter sacros illos cineres à sacerdote percipere, aliosque, ut itidem facerent, adhortari.

LECTIO IX.

De Palmarum ramis.

I. CUr Ecclesia Catholica hanc servat ab antiquis temporibus consuetudinem, ut Dominica die, quæ proximè festivitatem Paschæ præcedit, Palmarum, Olivarum, similiumque arborum ramos, solemnibus precibus benedicat?

R. Ut illi à populo Christiano in processione gestentur, & domi ad salutares effectus conserventur.

I. Quid ista cæremonia significat?

R. Duo, quæ circa Christi Domini personam gesta sunt. Unum est, insignis ille ingressus in civitatem Jerusalem hoc ipso die palmarum, quando plurima turba straverunt vestimenta sua in via: alii autem cædebant ramos de arboribus, & sternebant in via, turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ sequebantur, clamabant, dicentes: *Hosanna filio David: benedictus qui venit in nomine Domini; hosanna in excelsis.* Matth. 21.

Alterum, triumphus ille glorioſus, quem per passionem & mortem suam devictis hostibus de principe hujus mundi, universoque inferno reportavit; idque in gratiam nostri, quos non nostris meritis, sed benigna sua misericordia liberavit. Proindè rami Palmarum victoriam, & triumphum significant: Rami autem olivarum misericordiam.

I. Qui sunt fructus sive effectus quos Ecclesia in solemni ista palmarum benedictione rogat, & impetrat pro iis, qui ejusmodi ramos benedictos gestaverint, aut domi suæ reverenter habuerint?

Effectus palmarum benedictarum.

R. Rogat primò, ut accipiant protectionem mentis, & corporis in salutis remedium, & ad gratiam divinam obtinendam.

Secundò, ut rami sunt virentibus foliis, ita frondeant opera nostra virore justitiæ, & virtutum multarum pulchritudine.

Tertiò, ut sicut Hebræorum populus Christo his ramis occurrit, & cum ipso in civitatem Jerusalem introivit: ita nos bonis operibus instructi, Domino obviam procedamus, ejusque vestigia sequentes,

Digitized by Google

per ipsum, & cum ipso in cœlestem Jerusalem admittamur.

Quartò, ut sicut Christus de hoste per passionem suam triumphavit: ita & nos hoc opus misericordiæ sæpè animo volventes, amore Christi accendamur ad pugnam, & ad victoriam de dæmone, carne & mundo referendam.

Quintò, ut in quemcumque locum importati fuerint hi rami, habitatores Dei benedictionem consequantur, & omni adversitate fugata, dextera Dei protegantur.

I. Quid facto opus, ut istorum fructuum participes efficiamur?

R. Debemus hos ramos ex mente Ecclesiæ devoto animo gestare, servare, & ad pios usus adhibere.

I. Habesne ad hanc rem appositum exemplum?

Exemplū. R. Ita. Joannes Papa VIII. anno Domini 877. misit Carolo II. Imperatori palmas virides benedictas, cùm tamen Dominica Palmarum, quæ in Ecclesia ex antiquo instituto benedici consueverunt, non esset, sed earum mittendarum ratio ista ab ipso describitur, nimirum ut esset ei tanquam triumphus, adversùs visibiles, & invisibiles hostes, optans illum de cunctis adversariis triumphare.

LECTIO X.

De Agno Dei.

I. Estne superstitiosum Agnos Dei ad collum gestare ex more apud Catholicos recepto?

R. Minimè, sed verò hoc maximè sanctum est.

I. Non cessant interim Hæretici contra hanc cæremoniam declamare, illamque vanæ religionis accusare?

R. Uti solent cætera quæque pietatis, & devotionis exercitia.

I. Estne antiquus Agnorum Dei usus?

R. Antiquissimus; ut videri possit ex traditione à Christo, & Apostolis accepta manasse.

I. Undè hoc colligis?

R. Ex regula à sanctis Patribus nobis tradita; nimirùm id censeri debere traditionem Apostolicam, cujus ab omni memoria in Ecclesia usus fuit, & initium ignoratur.

I. Estne igitur antiquæ admodum praxis & consuetudo hujusce rei in Ecclesia?

R. Ita. Nam in ordine Romano, à Gelasio, qui vixit sub annum Christi 500. ut constantior opinio est, collecto, usus Agnorum, & cereorum benedictorum quasi usitatus & antiquus laudatur. Antiquissimus in Ecclesia usus Agnorum Dei.

Legimus etiam in vitis Pontificum Leonem III. qui Ecclesiam rexit ab anno Domini 796. usque ad an. 816. Imperatori Carolo Magno Agnum Dei donasse, quem magna reverentia suscepit, & pro ingenti thesauro habuit.

Item Urbanum V. qui sedebat anno 1363. alios itidem Agnos Imperatori Græcorum misisse; quos cum triumphali pompa in urbem invexit, obviam cum supplicationibus totius Cleri, & populi procedens.

I. Cur Imperatores tanti fecerunt Agnos Dei?

R. Quia donum erat isto tempore pretiosissimum, & summo Pontifice dignissimum.

I. Cur tam rarò donabantur?

R. Ut majori in pretio haberentur, quamprimùm enim res ista in frequentiori, & quasi promiscuo usu fuit, cœpit ejus pretium, & æstimatio valdè imminui. Profectum est hoc ab hominum inscitia, qui ignorabant quid esset Agnus Dei, quid significaret, ex quo componeretur, &c. Conceptus Agnorum Dei ex inscitia procedit.

I. Quare sic appellatur, *Agnus Dei?*

R. Quia præfert figuram sive imaginem Agni in cera alba impressam.

I. Quid sibi vult iste Agnus?

R. Indicat Dominum nostrum JESUM Christum, qui est Agnus sine macula, digito quondam prænonstratum sancti Præcursoris Baptistæ dicentis: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.* Agnus Dei significat Christum Dominum. Joan. 1.

I. Quare S. Joannes Salvatorem nostrum vocat Agnum Dei?

R. Ut significet eum esse Messiam in lege promissum, & per agnum in eadem præfiguratum, prout revera venit in hunc mundum pro peccatis nostris ad modum agni mansueti immolari.

I. Pos-

Digitized by Google

I. Possesne aliquas figuras Agni Dei ex veteri Testamento in medium adducere?

Figura Agni Dei. Gen. 4.

R. Ita. *Abel obtulit de primogenitis gregis sui & respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus.* Primogenita gregis sine dubio erant agni. In Exodo mandavit Deus Filiis Israel, ut per familias & domos suas ederent agnum assum igni. Similiter præcepit iisdem ut agnos anniculos immaculatos duos quotidie in holocaustum sempiternum offerrent, unum mane, & alterum ad vesperam; qui Christum in cruce oblatum significabant pro peccatis populi tam diurno tempore commissis, quàm vespertino. Sanè vaticinatus est pridem Isaias, quòd Christus sicut ovis ad occisionem duceretur, & quasi agnus coram tondente se obmutesceret, & non aperiret os suum; uti Prophetam interpretatur S. Philippus Act. 8. Vide Jerem. 11. v. 19.

Exod. 12. Num. 28. Isa. 53.

I. Retinetne Christus Dominus etiam in novo Testamento hoc blandum & suave nomen Agni?

R. Ita. Nam præter id quod S. Præcursor Joannes hoc nomine eum appellavit, digitoque monstravit, & Isaiæ locum proximè adductum Philippus de eodem est interpretatus, Sanctus Petrus ad veteres figuras suprà recensitas alludens scribit; *Scientes quod non corruptilibus auro vel argento redempti estis: sed pretioso Sanguine quasi agni immaculati.*

1. Pet. 1.

Hac voce agni gaudet etiam plurimùm S. Joannes Euangelista, itaque passim vocat Christum Apoc. c. 5. & seqq. usque vigesies septies.

I. Ob quas rationes sive proprietates vocatur agnus Salvator noster & taliter nobis per imagines ceræ benedictæ repræsentatur?

Proprietates Agni in Salvatore nostro notatæ.

R. Ob multas: primò, quia agnus, animal mansuetum memores nos facit mansuetudinis Christi, Jerem. 11.

Secundò, agnus candidus, & immaculatus appositè significat nobis innocentissimam puritatem Jesu Christi, qui est candor lucis æternæ, ideò efformatur imago agni Dei in cera alba. Usque adeò ut Gregorius XIII. Pontifex vetuerit etiam sub excommunicationis censura Agnos Dei à summis Pontificibus consecratos depingi, aliquo colore infici vel minimo notari. *Constit. incip. omni certò studio, 8. Kal. Junii 1572.*

Isa. 53.

Tertiò, Christus Dominus in passione sua, agno valdè similis fuit, *qui coram tondente se non aperuit os suum.*

Quartò, quia Salvator noster sæpenumerò, uti suprà notatum est, per agnos figuratus fuit, præsertim per agnum Paschalem; ut meritò cantet Ecclesia in solemnitate Paschali.

Victimæ Paschali laudes
Immolent Christiani;
Agnus redemit oves,
Christus innocens Patri
Reconciliavit peccatores.

I. Cur sacræ illæ imagines cereæ non simpliciter agni, sed *Agni Dei* vocantur?

R. Quia repræsentant agnum omnium nobilissimum, & præcipuum; Hebræi autem solent res magnas, excellentes appellare res Dei: sic dicunt *montes Dei, cedros Dei, &c.*

Secundò, Christus Dominus in imaginibus istis vocatur *Agnus Dei*, quia Deo, id est jussu & voluntate Dei pro hominum redemptione est immolatus, aut Dei, id est divinus, propter divinitatem, quæ in ipso erat.

I. Non significat imago Agni Dei benedicta aliud quàm quod dictum est?

R. Immò. Nimirùm monemur illa Agnum Christum ejusque innocentiam in baptismo acceptam jugiter & præ oculis habere & conservare. Idcircò baptizati olim cùm vestem candidam in Baptismo acceptam deponerent Dominica in Albis, ejus loco accipiebant hunc agnum cereum, à Pontifice benedictum, quem suspensum ferrent ad collum. Mutata videlicet (inquit Baronius) in religionem superstitione, qua suis infantibus Gentiles, bullas, ad avertendas fascinationes re turpicula consignatas, vel aliter superstitionibus auctas collo appenderent. Cùm autem & iidem cordis figuram in bullis suis ferre consuevissent, quò sic noscerent se esse homines si corde præstarent, ità Christiani imaginem Christi Agni susceperunt, ut discerent ejus exemplo esse mites & humiles corde.

Cerem. l. 3. sec. 16. An. Christi 58.

I. Ostenditne Deus aliquando per agni figuram innocentiam & puritatem Sanctorum?

Digitized by Google

Serm. de S. Agnete.

R. Ita. Narrat B. Ambrosius de S. Agnete: Quod eo tempore, quo ejus parentes sepulchrum virginis frequentabant, apparuerit illa in virginum contubernalium corona pretiosissimis vestibus circumamicta, ad cujus latus adstabat agnus nive candidior, qui indicabat virginalem ejus puritatem, cum qua sequitur agnum quocumque jerit.

I. Estne antiqua in Ecclesia consuetudo ut cereæ illæ imagines Agni Dei benedicantur?

Antiquus usus in Ecclesia Romana Agnos Dei benedicendi.

R. Ita. Nam Alcuinus Abbas qui fuit præceptor Caroli magni Imp. in officiis divinis cap. *de Sabato Sancto* meminit hujus cæremoniæ jam tum in Ecclesia receptæ.

Similiter Amalarius ejus discipulus l. 1. c. 17. Immò Joannes Molanus c. 6. de Agno Dei sequutus VVidmanstadium docet Agnos Dei jam ante Imperatorem Constantinum in Ecclesia fuisse, qui verò similiter per summos Pontifices benedicebantur, & consecrabantur, uti posterioribus aliis sæculis factum est.

I. At videtur hoc Judaismum redolere, ut effigientur imagines Agnorum, qui olim non erant aliud quàm umbra futurorum?

R. Minimè: magnam enim & justam id faciendi nobis præbent occasionem proprietates & qualitates Agni supra notatæ, uti etiam Scriptura; quæ frequenter filium Dei incarnatum Agni nomine nuncupat, docetque pluries in hac forma Agni S. Joanni Euangelistæ, quem diligebat plurimùm, in Apocalypsi apparuisse, uti notavimus suprà.

I. Dic modò ex qua materia conficitur Agnus Dei?

R. Ex cera candida.

I. Quid significat cera candida?

Cõpositio Agni Dei ad Christũ relata.

R. Significat humanam Christi Domini naturam purissimam, sanctissimam & castissimam. Nam uti apes Virgines absque ulla sexus permixtione generant, ita Christus ex purissimis Virginis sanguinibus de Spiritu Sancto conceptus est.

I. Quid præter ceram?

R. Cera illa fontana pura intingitur.

I. Quid hoc est?

R. Hoc indicat Christi Domini doctrinam purissimam & sincerissimam.

I. Cur aqua illa de fonte sumitur?

R. Ut significetur abundantia doctrinæ Christi verbo & exemplo per universum orbem manantis.

I. Nihilne aliud supereſt?

R. Adhibetur etiam sacra Unctio ex chrismate.

I. Quorsùm unctio ex chrismate?

R. Repræsentat illa Spiritus Sancti gratiam & chrismata in Christo Salvatore nostro tanquam in fonte inexistentia, de cujus plenitudine nos omnes accepimus.

Admiscetur quoque balsamum, ut significetur suavissimus odor vitæ & conversationis Agni istius immaculati Christi Domini. Et quemadmodum balsamum ad medicinam adhiberi solet, ità significat veram animarum nostrarum medelam quæ ex pretiosissimis Christi vulneribus fluit.

I. Estne fas cuilibet Agnos Dei tangere?

Fructus Agni Dei.

R. Non; sed iis solùm qui res sacras contingunt, uti Sacerdotibus; Diaconis, & Subdiaconis. Ratio est, quia sacra unctione Chrismatis imbuti sunt & specialibus cæremoniis per summum Ecclesiæ Pontificem consecrati.

I. Tantine valet particula ejus, quanti tota & integra imago?

R. Verum quidem est quod agnus integer perfectus repræsentet imaginem Agni Paschalis, qui fuit figura Christi Domini pro nobis immolati: nihilominùs quantum ad efficaciam & fructum quem inde speramus, perindè est sive partem, sive integrum habueris, cùm unum æquè ac alterum sit benedictum.

I. Qui sunt fructus Agni Dei?

R. Qui in consecratione petuntur, sunt isti. Primò quidem in genere, ut ab omni malo liberemur, omnique bono fruamur. Deinde verò in particulari mala recensentur, à quibus nos rogat summus Sacerdos liberari: nimirum; ab omni tempestate maris & terræ, à fulmine, grandine, noxiis ventis, pluvia, terræ motu, tonitru, peste, morte improvisa, igne, insidiis inimicorum, malorumque spirituum: denique ab omnibus aliis periculis. Additur etiam, ut parturientibus mulieribus Deus adesse dignetur. Hi fere con-

tinen-

Digitized by Google

tinentur his sequentibus versibus per Urbanum V. Pontificem olim ad Imperatorem Græcorum transmissis, qui habentur in Cæremoniali Ecclesiæ Romanæ lib. 1. sect. 7.

Balsamon, & munda cera cum chrismatis unda
Conficiunt agnum; quod munus do tibi magnum:
Fonte velut natum per mystica sanctificatum.
Fulgura desursùm depellit, & omne malignum;
Peccatum frangit, ut Christi sanguis & angit.
Pregnans servatur; simul & partus liberatur.
Munera fert dignis, virtutem destruit ignis:
Portatus mundè de fluctibus eripit unda.

Effectus Agni Dei per summũ Ecclesiæ Pontificem tertiò impetrantur.

I. Suntne isti Agni Dei magni faciendi?

R. Ita, tam ob effectus prætactos, quàm ob benedictionem summi Pontificis illos à Deo impetrantis.

I. Impetratne summus Pontifex à Deo quæ in consecratione petit?

R. Procul dubio; si enim simplex Sacerdos aquam lustralem benedicens, uti Ecclesiæ minister impetrat à Deo cum efficacia suprà notatos effectus iis qui illa pie usi fuerint, quid non sperari debet & expectari à consecratione Agnorum Dei per summum Sacerdotem facta, qui quanto in Ecclesia sublimior est, tanto repræsentat expressiùs personam Salvatoris, qui primò & principaliter operatur benedictionem & fluentes indè gratias? Adde quod S. Petri suffragia & merita semper comitantur benedictiones, & solennes preces sibi in sede Apostolica succedentium.

Qualiter debet esse dispositus qui fructũ ex Agno Dei cupit excipere.

I. Qualiter dispositus esse debet qui cupit hos fructus consequi?

R. Debet magna fide & devotione præditus esse, ac summi Pontificis benedictionem, & Dei promissionem, quæ oranti Ecclesiæ auxilium addixit, intueri.

Exemplũ.

I. Habesne exempla quibus comprobes magnam sacrorum istorum orbiculorum energiam contra hostes visibiles & invisibiles?

R. Habeo. In missione Sedunensi, quæ in Allobrogum finibus sita est, & tutissimum Hæreticorum hac tempestate refu-

glium; quia inter Hæreticos agebatur, distribuenda fuerunt Catholicis, quæ Catholicorum sunt propria. Itaque cerea cœlestis Agni simulacra distributa, tanto in honore à Catholicis habebantur, ut eorum beneficio multa divinitus exorarint. Religiosa mulier ex his ceris particulam dumtaxat quandam in ora vestis cujusdam delirantis fœminæ consuit. Ea fuit tum illius sacræ ceræ vis, tum incensæ mulieris fides, ut continuò sanata sit. Aliæ, cùm viros haberent feros & immites, eosdemque hæreticos, clam in eorum thoracibus, caligisve hac eadem cera consuta, lenissimos sibi & mitissimos reddiderunt. Quo factum est, ut in pietatis officiis nullo jam suis conjugibus impedimento sint viri. Ex litteris annuis Societ. Jesu.

Anno Domini 1568. cùm Princeps Auriacus numeroso exercitu in Brabantiam irrumpere tentaret, in agro Juliacensi propè Trajectum ad Mosam, quemdam Hispanum captivum habuit, quem capitis damnatum milites arbori alligatum sclopetis, vel bombardis occidere conabantur: verùm frustrà sua in eum emiserunt tormenta ænea: tantùm enim abfuit ut illum arbori alligatum bombardis transverberare, ut nec creberrimis emissionibus lædere potuerint. Quo visu obstupefacti cæperunt eum vestibus spoliare, arbitrantes hominem, occultis quibusdam armis munitum, quæ vis tormentorum penetrare non potuerit. Verùm nihil præsidii ab ipsis inventum fuit, præter dependens ex collo amuletum Agni, quo eidem sublato, primo ictu bombardæ extinctus interiit. Petr. Tyreus p. 3. disp. de dæmoniacis. c. 45. n. 17.

Sub annum Domini 1585. in Trevirensi ditione, ut sunt plurimæ illic sagæ, quædam puerum octò circiter annos natum, suis præstigiis atque carminibus circumventum, in eas sedes solita erat abducere, ubi per licentiam noctis, & tenebrarum nefariis lusibus indulgerent. Hic suæ quoque partes puero dabantur, ut dum illæ choreas consertis manibus inter se ducerent, is earum saltationem tympano prosequeretur: nec modò ludorum erat chorique spectator, sed sæpè etiam præstigiarum, quibus illæ humanis corporibus ac aliis nocerent. Hunc Archiepiscopus in aula deductum custodiri jussit, ut Catechismo, Mart. Delrio l. 6. disquisit. mag. sect. 3. to. 3.

cujus

Digitized by Google

cujus erat planè rudis, imbueretur: cui cùm Sacerdos noster effigiem cœlestis Agni de cervicibus suspendisset noctu adfuit dæmon graviterque puerum increpans, quod tam facilè se decipi passus esset, jussit ceram illam, ni vapularet, abjicere. Territus puer fecit imperata, continuoque dæmon, eo quod tam metuebat amoto, ad muros urbis eum abripit, nigroque impositum hirco, ad impurissimas sagarum regiones momento transfert. Qui cùm aliquandiu inter veneficas latuisset, restituitur iterùm in palatium fracta implicitaque nodis resticula, unde cera illa pendebat.

Regrediamur tandem ad superstitionis materiam, cujus occasione pauca de Ecclesiæ cæremoniis diximus.

LECTIO XI.

Non habebis Deos alienos coram me.

De Divinationibus, Somniis, &c.

I. QUid sibi volunt ista verba primo Decalogi præcepto contenta?

Lect. 4. hujus cap. sub initium.

R. Prohibent alteram superstitionis speciem, quam diximus suprà versari in cultu falsæ & confictæ divinitatis; & hæc est secunda pars primi præcepti.

I. Nunquid hic secundus superstitionis modus alias etiam sub se continet superstitionis species?

R. Uti *divinationes, magiam, vanas observationes.*

I. Quare non addis *idololatriam*?

R. Quia magis congruus erit de ea dicendi locus in parte tertia hujus primi præcepti, quando tractabimus verba illa: *Non facies tibi sculptile, ut adores illud.*

De superstitionibus divinationum &c.

I. Quid hic vocas divinationem?

S. Th. 1. 2. q. 95.

R. Divinatio generatim in hac materia est, quando quis ope, vel disciplina dæmonis expressè vel implicitè invocati, de aliquo occulto, quod humano modo cognoscere non potest, inquirit. Vide S. August. de doctr. Christian. c. 20. Notandum pro fundamento superstitionum, dæmones esse appetentissimos honoris, & cultus uni Deo debiti, cujus omninò incapaces sunt. Hac occasione lapsi sunt de cœlo, & modò divagantur per hunc inferiorem mundum seducentes miseros filios Adam, ad cœli possessionem creatos, quàm ipsi rebellione sua amiserunt. Vident igitur & irascuntur, fremunt & invidia tabescunt odio implacabili creaturam prosequentes, cùm Creatori nocere non possunt. Hunc mundum, qua potuerunt, impleverunt, idololatria, magia, incantationibus, milleque aliis hæresibus & Atheismis.

Dæmones honoris divini appetentissimi.

I. Quomodò contingit aliquem peccare per divinationem contra primum præceptum; præsertim contra partem istam, *Non habebis Deos alienos coram me*?

R. Cùm diabolo tribuitur id quod Deo proprium est, (hinc vox *divinatio*) quod fit per consultationes, atque pacta quædam cum dæmonibus fœderatis, de futuris aliisque occultis inquirendo, & divinando. Talia sunt quæ causas certas in natura non habent, sed ex hominum arbitrio, aliaque incerta causa pendent. Undè Dominus per Isaiam: *Annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia Dii estis vos.*

August. proximè cit. Isai. 41.

I. Sciuntne igitur dæmones futura & occulta?

R. Etiamsi dæmones non possunt certò cognoscere futura quæ à libero arbitrio alterius pendent, ut docet S. Augustinus l. de divinatione dæmonum c. 5. & 6. & l. 2. de Genes. ad litt. c. 17. tamen possunt longè plura de rebus futuris aliisque occultis nosse quàm homines; idque pluribus modis.

Primò, celeritate ingenii, utpotè nulla mole corporis aggravantis hebetati. Undè cùm exactè noverint omnes causas naturales & vim earum; ut solis, lunæ, siderum, elementorum, planetarum, animalium, &c. facilè colligere possunt, qui effectus ex iis secuturi sint, vel absolutè, vel si certo modo applicentur. Itaque facilè possunt prædicere ventos, tempestates, naufragia, mortes.

C. igitur 26. qu. 3. &c. sciendum ead.

Secundò, celeritate motus, ob ejusdem spiritus ad rei instantaneam quasi mobilitatem. Sic vident in longinquis locis causas jam positas vel effectus inchoatos, & possunt celeritate naturæ illos prævertere alibi prænuntiare. Sic prædicere solent incrementa Nili in Ægypto, visa aquarum copia

Quomodo dæmones multa etiã occulta norunt.

copia in Æthiopia, *ut refert Athan. in vita B. Antonii.*

Tertiò, longæ rerum experientiæ. Missies enim observarunt, quid ex quo sequi in causis liberis soleat, quibus rebus voluntas humana impellitur; undè sæpè fit, ut de futuris liberis verissimè conjectent.

Quartò, sciunt quid ipsi & alii dæmones malorum socii, Deo permittente, facturi sint. Sic poterant prædicere eversionem familiæ Job, & ipsius calamitates.

Quintò, quia eis ab Angelis sanctis aliqua nonnunquam revelantur, secundùm August. *l. de divinat. c. 3. & l. 2. de Genes. ad litt. c. 17.*

Nolim tamen tibi persuadeas dæmonem futura contingentia à libero hominis arbitrio dependentia certò cognoscere. S. Augustinus loco cit. & l. de divinat. dæmonum c. 5. & 6. hoc enim, ut suprà proximè diximus, ad solum Deum pertinet. Cujus ratio est, quia, uti ipse per se solus est Cordi agnostes, sive conscius cogitationum, & volitionum liberarum, quas mens in se ipsa occultat, nec eloquitur aut prodit: ita solus certò prænoscit futura contingentia & libera, propriè enim solùm contigentia sunt, quæ sunt libera, vel à libertate alicujus pendent: Quæ enim mere naturalia sunt, determinata sunt, ideoque necessario eveniant; unde non sunt contingentia; quocirca ab eo qui totam seriem causarum naturalium videt & penetrat, certò prædici possunt, uti sunt eclipses, cometæ, venti, inundationes, pestilentiæ, &c. Libera verò quæ ab arbitrio voluntatis pendent, indeterminata sunt, undè prævideri & prædici non possunt, nisi à Deo, qui Angelorum & hominum mentes penetrat, & comprehendit, atque certissimò scit & prævidet, quid quæque voluntas positis quibuslibet circumstantiis liberè sit volitura, electura, vel factura. Ratio ergò cur Deus præsciat & prævideat futura omnia est, infinita ejus acies, & vis cognoscitiva, infinitus intellectus, infinitum lumen ejus, quod omne verum, ubicunque sit, prævidet & penetrat. Est enim Deus quasi sol quidam omnia videns, omnia lustrans. Fallitur interim sæpè & fallit dæmon in suis conjectationibus, uti exemplis doceri potest.

Solus Deus Cordi agnostes.

Deus futura cõtingentia omnia prævidet.

Exempla. Illustre est exemplum Achab Regis, cui cùm omnes Prophetæ & Divini victoriam contra Syros prædicerent, solus Michæas contrarium, scilicet cædem & necem, quæ verè ei contigit, prædixit. Simile fuit vaticinium Ananiæ, qui Judæis liberationem ab obsidione Chaldæorum & victoriam promisit; contrarium enim, idque verè prædixit Jeremias, qui & idcircò Ananiæ mortem jussu Dei intentavit. 3. Reg. ult. Jerem. 28.

I. Cur autem permittit Deus dæmoni futurorum præsagium?

R. Primò, ut occulto Dei judicio homines malarum rerum cupidi tradantur illusionibus dæmonum pro meritis suæ pravæ curiositatis decipiendi. S. August. lib. de doctr. Christ. cap. 23. Non enim dæmonum consortia tantùm vitare debemus quando falsa nobis obtrudunt, verùm etiamsi vera dixerint, itaque evenerint, fugiendi sunt. Cur Deus finit dæmonem futura prædicere.

Secundò, permittit aliquando Deus à dæmone vera prædici, ne curiosius & Christiani sectentur inordinatam sciendi cupiditatem, (cùm homines multis modis antecellat dæmon scientia & ingenio, qui tamen ob hoc minimè perfectus est;) sed potiùs perfectioni studeant quæ in virtutum conquisitione versatur. Levit. 20. & Deut. 13. & 18.

I. Sed quid opus erat dæmoni permittere verorum prænuntiationem, quæ occasio futura erat multos in errorem vanarum superstitionum inducendi?

R. Respondet ad hoc S. Clemens lib. 4. recognit. Si dæmonibus nunquam fuisset indultum veri aliquid proferre, omninò nec aliquid prædicere vellent, non prædicentes autem, nec quòd essent dæmones agnoscerentur; quod si ignorarentur esse dæmones in hoc mundo, agonis nostri & certaminis causa latuisset.

I. Nunquid etiam aliæ subsunt curiositates superstitiosæ, præter quam sciendi occulta & futura?

R. Imò: mira videlicet patrandi; mira inquam, non etiam, ut vulgus imperitum autumat, miracula.

I. Quomodò igitur mira ista distinguis à miraculis?

R. Opera quæ faciunt dæmones etsi miracula videantur, quia celerrimo tempore & à nobis imperceptibili fiunt; non tamen sunt vera miracula, eo quod fiant vi naturæ. Miraculorum & mirabilium differentia.

Digitized by Google

ræ. Sic namque noverunt causas disponere, & activa passivis applicare, ut illicò sequantur effectus, qui omnem nostram notitiam prævertunt, & fugiunt. Hinc Hæretici Valentinus, Marcion, & Basilides fassi sunt, putantes hæc miracula esse, & quod dæmones substantiarum essent creatores, de quibus D. Athanasius ser. 3. contra Arianos; cùm miracula vera, sint omnipotentis Dei operationes, nullam in natura causam habentes. Vide S. Thom. p. 1. quæst. 105. art. 7. & 2. 2. quæst. 178. art. 1. & 2. & 1. 2. quæst. 113. art. 10. Possumus his addere discrimen tale inter vera miracula & præstigia dæmonum; quod illa fiant in profectum fidelium, ut liquet decursu Sacræ Scripturæ, ista verò nulli hominum conducunt, ut sunt, latrare fictiles canes, excelsos saltare montes celerrimo volatu, aerem secare homines, & id genus alia. Vide Sanctum Clementem l. 3. recognitionum.

Superstitionis origo.

Hæc igitur est omnis superstitionis vera scaturigo: nimia videlicet curiositas, vanè sciendi res occultas, & faciendi mirabilia; cui quidem curiositati serviens dæmon prædicit futura, & mira operatur ut tanquam Deus suspiciatur ab iis, qui per peccata sua à Deo vero descivere. Vide S. August. lib. 20. contra Faustum. Hinc fit, quod qui superstitiosas vanitates sectantur, peccent contra virtutem religionis, & consequenter contra hoc primum præceptum; quia per illas honorem, & cultum Deo debitum tribuunt diabolo.

26. q. 5. nec mirum.

Secundò, quia societatem quamlibet inire cum dæmone per se illicitum est. Quia est societas & amicitia cum professo & perpetuo hoste Dei; quippe qui per maximum nefas sibi divinitatem arrogare conatur, maximè cum omne studium diaboli in omnibus actionibus sit honorem Dei obscurare, & animas perdere.

Potest addi & altera causa, quia qui à diabolo opem petit, exponit se periculo apostasiæ à Deo, & damnationis æternæ. Facilè enim diabolus, Deo permittente, hominem, qui societatem ipsius flagitat, suis artibus à Deo avertit, sibi obstringit, ita ut rarò contingat elabi, ut experientia docet. Undè benè dixit celebris quidam Doctor, quod sicut consuetudo cùm

Cajet. qu. 95. a. 4.

Angelis in hac vita est inchoatio quædam æternæ beatitudinis; ita commercium cum dæmonibus est initium quoddam æternæ damnationis; cujus etiam signum est fœditas, miseria, & horridus vultus eorum, qui ipsis obstricti sunt.

I. Estne peccatum adire divinos recuperandæ cujuspiam rei perditæ gratia vel inquirendi de futuris?

R. Ita; quia hoc superstitiosum est, & diabolus in hoc pro Deo colitur, estque cum illo omne commercium, & societas periculosa, ut proximè notavimus, & multis locis in Scripturis prohibita. Lev. 19. Deut. 18. Eccles. 34. Lev. 20. Divini jubentur interfici.

I. Habesne exempla quæ huc faciunt?

R. Manasses (præter multa flagitia quibus sese obstrinxit) observabat somnia, sectabatur auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secum Magos & Incantatores, &c. Idcircò superinduxit ei Dominus, & populo illius Principes exercitus Regis Assyriorum, ceperuntque Manassem, & vinctum catenis, atque compedibus duxerunt in Babylonem.

Exempla. 2. Paral. 33.

Julianus Apostata, ob magiam, cujus studiosissimus fuit, amisit Imperium, vitam, & animam.

Superstitiosi malè pereunt.

Valerianus Imperator cùm Ægyptio cuidam mago aures admovisset; adeò est depravatus, ut ad magiam humanas victimas immolaret, viscera scrutaretur infantium. Igitur à Sapore Rege in Persidem abductus; omnium Imperatorum impertunissimus fuit, turpissima ignominia post homines natos notarissimus. Nam quamdiu ipse Valerianus vixit, Sapores ipso incurvato, quasi suppedaneo usus, pede calcans ejus cervicem, equum conscendere consuevit: ultione hac profectò dignus qui Christianam religionem toties pedibus conculcaverat. Immò tandem, & jussum esse excoriari, saleque condiri in sempiternum ejus infortunii trophæum Constantinus magnus Imperator pro concione asseruit. Hæc Baronius anno Domini 272.

Apud Euseb.

I. Estne etiam contra primum præceptum ex aspectu siderum judicare de futuris eventibus à libero arbitrio aliquo modo dependentibus; ut, de conditione vitæ, de matrimoniis, de liberis, honoribus, opibus, carcere, morte, aliisque casibus humanis?

R. Pla-

Digitized by Google

Astrologiæ judiciariæ vanitas.

R. Planè, si quis istis seriò immoretur; non enim actiones humanæ à stellis pendent, sed à libero voluntatis hominum arbitrio, neque ea quæ homini accidunt ex casuali aliqua stellarum connexione, aut planetarum influentis ordinem habent, sed ex ipsissima Dei providentia qui regit cœlum & terram. Undè hæc divinatio supponens actiones humanas pendere à stellis; est gravis error contra fidem; inducit enim fatum, & consequenter tollit liberum arbitrium. Deumque facit auctorem peccatorum, ut ostendit Origenes apud Euseb. de præparatione Euangelii lib. 6. cap. 8. & 9. Proindè qui credit vanitatibus Astrologiæ hujusce judiciariæ, credit diabolo Patri mendacii, ex cujus traditione per homines curiosos ab ipso deceptos, regulæ hujus artis & similium processerunt, ut docet Lactant. *l. 2. divinarum instit. cap. 17.* Vide Augustinum *l. 8. de Civit. cap. 17. & l. 2. de doctr. Christ. c. 21. 22. 23. 24.* Denique Ecclesia omni tempore valdè seriò prohibuit omnem vanitatem hujus Astrologiæ judiciariæ, uti videre licet 26. qu. 3. 4. 5. & excommunicatione notavit in Concilio Toletano primo c. ult. ubi dicitur: *Si quis Astrologiæ, vel Mathesi credendum esse duxerit, anathema sit.* Vide insignem constitutionem Sixti V. Papæ datam anno 1585. *incip. cœli & terræ Creator Deus; & Concilium Provinciale Cameracense II. cap. 5. tit. de profess. fid.* Vide etiam aliam constitut. Urbani VIII. *Kalend. Aprilis* 1631. *incip. inscrutabilis.*

Illi attendere magnū flagitium.

Astrologia judiciaria condemnata & anathemate notata.

I. Nonne igitur verum est stellas & planetas posse aliquando magnam habere connexionem, & sympathiam cum moribus & affectibus humanis, adeoque secretis quibusdam influentiis suis posses esse & dici causas talium & talium resolutionum?

R. Ita quidem causas, quæ inclinent, non autem quæ necessitent; & quamvis possint homines ex astris sibi interdum vendicare affectionem aut inclinationem aliquam naturalem ad hoc vel illud, nihilominùs difficillimum est exactè prævidere ordinem, & sequelam causæ in cœlo existentis, ad talem, vel talem effectum hic in terra productum.

I. Sunt igitur condemnandi hujusce superstitionis, qui multa in ephemeridibus suis vanè garriunt & prædicunt?

Compositores Ephemeridum quatenus recepti.

R. In iis quæ de ventis, pluvia, serenitate, lunæ dispositione, &c. non sunt reprobandi, quod hæc à causa naturali planè dependeant, etiamsi non rarò contingat etiam in iis illos decipi; cùm difficillimum sit; imò impossibile, posse adamussim notare conjunctiones omnes sive præsentes, sive futuras stellarum, ex iisque earum effectus præcisè colligere; & rursùm quibus ex causis occultis, & latentibus possunt illi impediri; verùm in iis quæ à libero hominis arbitrio, aut Dei providentia dependent, minimè audiendi sunt, quandoquidem, quæ in hoc genere conjiciunt, vanissima sint. Neque credibile est vel ipsosmet hujus vanitatis auctores velle fidem suis ipsorum prædictionibus adhiberi, sed in id tantùm contendere ut verba, & voces curiosis hominibus scientibus, & volentibus modico ære venditent.

I. Quid censes de eis, qui attendunt ad somnia?

S. Tho. 2. 2. q. 95. a. 6. Somnia.

R. Illicitum similiter, & vanum est ex somnio capere prænotionem de eventibus liberis, nisi constet vel probabile sit somnium ex peculiari Dei providentia fuisse immissum: quale fuit Patriarchæ Jacob. Genes. 31. Josephi 33. Nabuchodonosoris Daniel. 2. Ratio responsionis est, quia somnia non possunt illa præsignare natura sua, nec etiam ut proveniunt à causis naturalibus; ergò solùm ex directione Dei, vel malorum spirituum: ergò quando non est probabile esse à Deo; si quis ex illis divinet, subjicit se disciplinæ dæmonis, eique tribuit futurorum prænotionem; unde hoc est contra religionem & primum Decalogi præceptum; itaque ex genere suo peccatum mortiferum; hinc prohibetur Lev. 19. *Non augurabimini neque observabitis somnia.* Et Eccles. 34. *Multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis.*

Observare somnia ex genere suo peccatum mortale.

I. Habesne exemplum ad confirmationem istius?

Exempli.

R. Ita. S. Gregorius lib. 4. Dial. c. 49, scribit de quodam, qui dum somnia vehementer attenderet, ei per somnium longa vitæ spatia promissa sunt: Cumque multas pecunias pro longioris vitæ sti-

pen-

Digitized by Google

pendiis collegisset, ita repentè defunctus est, ut intactas omnes relinqueret, & ipse secum nihil ex bono opere portavit.

Cõfessarii. Sint igitur cauti in hac materia Confessarii, noverintque suorum pœnitentium somnia contemnere, præsertim mulierc-ularum quæ sæpè sibi persuadent, & conjiciunt multa & mirabilia ex somniis obventura.

Ex somniis conjecturæ aliquæ à Physicis sumuntur nõ vanè. Sæpiùs tamen & certiùs ex somniis capiuntur conjecturæ de affectionibus corporalibus; quia immediatè ex corporis dispositione oriuntur. Hoc modo si quis incendia per somnium videat, flava bile infestari judicatur: Si fumum, caliginem, profundas tenebras, videat, & alia id genus tristitia, atra bile: Si pluviam, nives, grandines, glacies, pituita vel frigido phlegmate: si somniet se volare, aut velocissimè currere, signum est levis & temperatæ complexionis; si gravia onera ferre, aut in angustis locis, ubi vix se movere queat, versari, signum est, vim animalem multitudine humorum gravari.

I. Quid de somnio illo, quo aliquod spectrum irruere & opprimere hominem videtur?

Incubus. Galen. 3. de locis affectis c. 4. R. Latinè, Incubus dicitur. Hoc provenit à crasso, & tetro vapore in cerebrum irruente & vias spirituum animalium intercipiente; estque signum melancholici, & crassi sanguinis & crudi-tatum.

I. Estne pariter vanum & superstitiosum gestare amuleta brevia, reliquias, verba sacra, preces descriptas, quæ à quibusdam gestantur ne possint lædi, aut ne effluat sanguis, aut ab alios finibes fines?

Les haves noms. R. Indubiè, si contineant aliquas circumstantias parergas, tanquam necessarias. Omnis enim circumstantia inutilis, si tanquam necessaria adhibetur, facit ut opus sit superstitiosum: cùm enim illa non juvet ut causa; necesse est ut adhibeatur instar signi: Quòd cùm non fit à Deo, consequens est, ut ad vanas observationes, & pacta occulta cum dæmonibus pertineat. Cùm enim effectus non possit expectari à vi naturali illius rei: nec etiam à Deo qui talia nec per se, nec per Ecclesiam instituit; restat, ut à malignis spiritibus expectetur.

Confessarii hæc notent. In istis frequenter committuntur multæ irreligiositates & sacrilegia ab iis, qui sacra Scriptura, Cruce, Sanctorum reliquiis abutuntur; merenturque acriter à Confessariis objurgari. Et quamdiu voluntatem amuleta & brevia ejusmodi, cùm circumstantiis jam dictis gestandi retinent, non sunt capaces absolutionis, eo quòd non deserant affectum peccati. Quod diligenter notent Confessarii, præsertim, eorum, qui in castris versantur.

Mille sunt aliæ ejusmodi superstitiones & vanæ observationes, quæ passim ab auctoribus notantur & magni criminis damnantur.

I. Qui sunt isti errones & vagi homines qui fingunt se multa ex manuum lineamentis conjectare posse & certi aliquid prædicere?

R. Sunt nebulones, qui circa annum Domini 1417. primùm per Germaniam vagari cæperunt; homines nigredine deformes, excocti solis calore, immundi veste, furtis intenti; siquidem ejus gentis fœminæ viris ex *furto* necessaria procurant. Anus eorum chiromantiæ & divinationi intendunt, atque interim quærentibus, quasi oracula proloquuntur, quot pueros aut maritos sint habituri; talli astu crumenas hominum rimantes atque evacuantes. Non sunt hi Ægyptii, ut vulgus commemorat, sed est populus quidam germaniæ ex variis collectus otiosis hominibus, nulli non Europæ nationi onerosus, universorumque fermè idiomatum non ignotus, qui jam in his, jam in illis locis furando, & fortiter mentiendo, temporalis vitæ compendia, quibus miseram & sordidam vitam transigat, sectatur. Errones improbi, vulgò Ægyptii.

I. Debetne locorum Magistratus ejusmodi errones tolerare?

R Providè cautum est Caroli V. Imper. ac Philippi Regis Hispaniarum edictis ne sub pœna capitis omniumque rerum hi ampliùs divagentur, ut habetur *l. 1. ordinat. Imperial. ac Regal. rubrica 1. fol. 27.*

I. Quid sunt ligaturæ & maleficia impedientia actum matrimonialem?

R. Sunt casus hic reservati Episcopo Namurcensi, necnon censura eidem etiam reservata notati; & certè magna etiam ratio subest, cùm id ad magicas superstitiones pertineat. Ligaturæ.

Istius

Digitized by Google

Exempli. Baron. ad an. Christi 554. & 951.

Istius etiam generis sunt potiones amatoriæ, quæ philtra dicuntur, quibus cum Valentinianus III. operam daret, hisce artibus matronarum castitatem expugnaturus, miserè periit dolo Maximi, Romæ in campo Martio ab amicis Aetii occisus, quem æquè ipse paulo antè interfecerat.

I. Sumitne aliquando Deus vindictam de iis, qui divinationibus, vanis observationibus, maleficiis & incantationibus magicis animum addicunt?

Exemplu. R. Ita. Vide qualiter Ochoziæ Regi ob consulcum Beelzebub Deum Accaron mortem prædixit Elias 4. Reg. 1.

Saul coarctatus ab hostibus Pythonissam consuluit, postridieque ejus diei in peccatis suis mortuus, seipsum gladio suo peremit. 1. Reg. 28.

Cùm de Ferrandi Flandrensis fortuna Mater ejus, quæ ex Portugalia erat, ariolos & divinatores consuleret, insequens Robertus Guaguinus de rebus gestis Fræc. responsum habuisset; *Rex in prælio cadet pedibus hominum atque equorum calcatus nec sepelietur; Ferrandus verò à Parisiensibus jucundissimè excipietur.* Quo oraculo stolida mulier decepta, secus ac sperabat pro regio diademate filius carcerem accepit. Nam in bello contra Philippum Augustum Francorum Regem captus, Parisios deducitur, & in turre quam Luparam vocant, includitur anno Domini 1211.

S. Greg. l. 1. Dial. c. 10. *Matrona quadam nobilis in vicinis partibus Tusciæ, ob carnis vitium à dæmone fuit correpta: cumque antiquus ille hostis eam vexatione continua vehementer attereret, propinqui carnaliter amantes & amando prosequentes, ad obtinendum salutis remedium, maleficis artibus tradiderunt, ne ejus animam funditus extingueret: cujus carni magicis artibus ad tempus prodesse conarentur. Ducta est itaque ad fluvium, atque in aquam mersa, ibique diutiùs incantationibus agere malefici moliebantur, ut is qui eam invaserat diabolus, exiret, sed miro omnipotentis Dei judicio, in eam subitò legio intravit. Cœpit ex hoc illa tot motibus agitari, tot vicibus, clamoribusque perstrepere, quot spiritibus tenebatur. Tunc inito consilio parentes sua perfidia culpam fatentes, hanc ad venerabilem virum sortunatum Tudertinæ civitatis Episcopum deduxerunt, eique reliquerunt. Qua ille susceptæ multis se diebus ac noctibus orationi dedit, tantoque animi sui precibus incubuit, quanto & in unico corpore contra assistere legionis aciem invenit. Quam non post multos dies ita sanam, atque incolumem reddidit, ac si in ea jus proprium diabolus nunquam habuisset.*

Sifridus Presbyter Misnensis adfert historiam quæ huc referri potest. Anno 1260. studiosus quidam miserè deperibat amore puellam: cùm alia ratione non posset, ipsius sibi copiam à mago per Necromantiam, data pecuniæ summa, cupit. Hic se, adolescentemque circulo includit, severissimè ne egrediatur, imperans. Mox ad conjurationes converso, plurima se species phantasmatum offert: tandem ipsa quoque, quæ quærebatur imago puellæ. Hic adolescens libidine victus, præcepti immemor transgreditur fines, amatam apprehensurus, sed maximo suo malo, siquidem à spiritu nequam parieti illisus, miseram exhalavit animam. Pet. Thyr. de locis infest. p. 1. c. 19. n. 10.

LECTIO XII.

De remediis adversùs maleficia.

I. DEclara mihi modò si placet aliqua remedia, quæ adversùs maleficia possint adhiberi?

R. Alia sunt naturalia, alia supernaturalia.

Naturalia plerumque parvam vim habent; quia diabolus facilè omnem illorum vim eludit, præsertim si non fuerint sacerdotali benedictione munita, consultum est tamen illa initio experiri, adhibendo ea quæ medici congrua judicabunt. Itaque supernaturalia seu Ecclesiastica, sunt optima. Remedia supernaturalia contra maleficia.

Primum, magna fides, & fiducia in Dei protectione. Colligitur hoc clarè ex toto Psalmo 90. *Qui habitat in adjutorio altissimi in protectione Dei cœli commorabitur, &c.* Exemplum vide apud Cassian. Collat. 8. c. 18. & 19. Paulinum in vita D. Ambrosii, Greg. l. 1. Dialog. c. 4. 1. Fides.

Secundum, integra confessio peccatorum: sæpè enim ob peccata permittitur diabolo potestas in hominem, quibus deletis illa quoque evanescit, illis autem remanentibus, frustra alia remedia adhibes. 2. Confessio Sacramentalis.

Digitized by Google

Confessio peccatorū præstantissima adversùs maleficia.

bes. *Petr. Clunac. l. 1. de miraculis c. 6.* de quo etiam vide *librum primum vitæ S. Bernardi c. 8.* Itaque qui maleficiis infestantur, sive in se, sive in rebus suis, exhortandi sunt ante omnia ad accuratam peccatorum confessionem & vitæ emendationem.

3. Communio:

Tertium, sumptio Eucharistiæ: nulla enim conventio lucis ad tenebras, nec Christi ad Belial. *vide in vita S. Bernardi l. 1. c. 10.*

D. Augustinus lib. 22. de Civit. cap. 8. scribit domum quamdam ab infestatione dæmonum liberatam oblato in ea Sacrificio.

Exempla.

Palladius l. 1. histor. c. 19. refert S. Macharium cùm ei oblata esset fœmina maleficio affecta, dixisse illud propterea vim in eam habuisse, quod quinque septimanis à sacra Eucharistia abstinuisset.

4. Exorcismi.

Quartum, exorcismi Ecclesiæ. Horum maximam esse vim patet, tum ex usu quotidiano, tum quia in Ecclesia est ordo specialiter institutus à Christo, vel ut quidam volunt ab Apostolis, ad dæmones coercendos & pellendos: tum quia preces illæ & adjurationes fiunt nomine Ecclesiæ Christi sponsæ, cui Dominus dedit potestatem calcandi supra serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici. Luc. 10. *Vide S. Cyprianum ep. 2. 55. & 76.*

5. Aqua benedicta.

Quintum, aqua benedicta quæ specialem vim ex precibus Ecclesiæ habet ad dæmonis infestationes avertendas. Vide exempla *S. Marcell. apud Theodoret. l. 5. histor. c. 21. S. Macharii apud Palladium l. 1. c. 19. S. Bernardi l. 2. vitæ ejus c. 3.* vide sup. lect. 6. hujus cap.

6. Reliquiæ Sanctorū.

Sextum, Reliquiæ Sanctorum, & res aliæ ab Ecclesiæ benedictæ, ut Agnus Dei, cerei sacri & similia, de quibus etiam suprà.

7. Signum crucis.

Septimum, signum crucis, cujus est vis maxima contra omnes diaboli machinationes. Primò quia continet tacitam invocationem Sanctissimæ Trinitatis, per meritum Passionis Christi. Secundò, quia continet totius doctrinæ Christianæ compendiariam professionem, uti sup. lect. 4. præludiali ostensum est. Tertiò, quia crux est instrumentum, quo Christus diabolus vicit, & ejus potentiam fregit, quod etiam ipsum Christum crucifixum repræsentat & fidelium memoriæ objicit. Quartò, quia diabolo ingerit memoriam probri & ignominiæ, quam per crucem accepit, & timorem virtutis Christi.

De efficacia hujus signi adversùs dæmones exstant infinita exempla. Vide Chrysost. Homil. 8. in epist. ad Colossi. Lactant. l. 4. c. 27. Cyprian. serm. de passione Domini, vitam S. Bern. cap. 2. & 3. Gretz. de Cruce. Cap. lect. 4. prælud.

Octavum, invocatio nominis JESU, Beatæ Virginis, Angeli custodis, & aliorum Sanctorum. 8. Invocatio nominis Jesu.

Nonum, oratio præsertim conjuncta jejunio. Hæc valet etiam ad pessimum quoddam genus dæmoniorum expellendum, ut patet Matth. 17. Vide Gregor. l. 3. Dial. c. 33. & Pallad. l. 3. histor. 9. Oratio cum jejunio.

Qui plura supradictorum exempla desiderat, consulat Delrio. l. 6. c. 2.

LECTIO XIII.

De cultu & invocatione Sanctorum.

I. SUntne audiendi sectarii moderni, qui post veteres hæreticos sanctorum Angelorum, beatorumque hominum venerationem superstitiosam esse, & huic primo præcepto Decalogi adversari contendunt?

R. Minimè, falluntur, & simplices fallere conantur: ut igitur eorum fraudes clarius detegamus.

Nota primo, honor, cultus, & veneratio personæ ob excellentiam debetur.

Nota secundò; tres sunt excellentiæ species, prima, est excellentia divina & infinita, cui summus honos & cultus latriæ, Deo proprius respondet. Secunda, est excellentia creaturæ rationalis, in naturalibus virtutibus, scientia, ministeriis, gradibus & hujusmodi constituta. Huic obsetvantia civilis respondet, pro excellentiæ varietate diversa. Tertia, excellentia, est gratiæ & gloriæ, donorumque supernaturalium. In qua primum locum obtinet Christi humanitas propter unionem ad verbum. Deinde Beata Virgo Maria Mater Christi, huic Christi, & Beatæ Virginis excellentiæ, hiperduliæ cultus à Theologis affignatur; sanctis verò Dei amicis familiaribus gratia & gloria sublimatis, duliæ cultus. Quemadmodum ergò non Cultus latriæ. Civilis. Hiperduliæ.

uni

Digitized by Google

Dulia. invocè, sed per analogiam excellentiæ Deo & creaturæ tribuitur, ita, & respondens ei cultus.

Matth. 4. Deut. 6. Verùm objiciunt hæretici, *Deum tuum adorabis & illi soli servies.*

Omninò, respondent Catholici, adoratione & latriæ cultu, qui est, quædam summa voluntatis submissio, cum apprehensione Dei, rerum omnium principii primi & finis ultimi: adeoque summi boni; qualis adoratio indubiè soli Deo convenit. Dixi, *quædam summæ voluntatis submissio, cum apprehensione, &c.* Nam quantùm ad exteriores honoris & venerationis actus, omnes excepto sacrificio, cultui Dei & creaturæ communes sunt. Hinc Abraham Deum adoravit & Angelos; & quia eisdem vocabulis latinis, cultus Dei & creaturæ significatur, hinc Scripturæ, Ecclesiasticique Scriptores, nomen adorationis, & religionis, cultus, honoris, gloriæ, servitutis; nunc attribuunt creaturis, nunc adimunt, prout variè accipiuntur.

Gen. 17. & 18.

Age verò, si Deus ipse optimus, maximus, Sanctos honorat, *si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus qui in cœlis est*; quidni nos cultum & venerationem eis debitam secundùm rationem excellentiæ prædictæ non attribuamus? alioquin vates mendax dicendus foret S. Propheta David qui dixit: *Nimis honorati sunt amici tui Deus.*

Matth. 25. Psalm. 138.

I. Rectene Catholici faciunt qui Sanctos invocant?

Conc. Trident. sess. 25. decret. de Invocat. & venerat. reliq. Sanctorum.

R. Planè. Vult enim Concilium Trid. ut Episcopi & cæteri docendi munus sustinentes, fideles diligenter instruant, docentes: *Sanctos unà cum Christo regnantes orationes suas pro hominibus offerre, bonum atque utile esse suppliciter eos invocare, & beneficia impetranda à Deo per Filium ejus Jesum Christum Dominum nostrum, qui solus noster Redemptor & Salvator est, ad eorum orationes, opem, auxiliumque confugere; illos verò qui negant, Sanctos æterna felicitate in cœlo fruentes invocandos esse; aut qui asserunt vel illos pro hominibus non orare, vel eorum, ut pro nobis etiam singulis orent, invocationem esse idololatriam; vel pugnare cum verbo Dei, adversari que honori unici Mediatoris Dei & hominum Jesu Christi; vel stultum esse in cœlo regnan-*

Hæreticos damnatur qui SS. invocationē nō admittunt.

tibus voce, vel mente supplicare, impiè sentire, omninoque damnandos esse, prout eos jam pridem damnavit, & nunc etiam damnat Ecclesia.

I. Habesne exempla è Sacris Litteris petita ad hanc doctrinam de Sanctorum invocatione comprobandam?

Exemplum.

R. Habeo, Benedicens Jacob filiis Joseph, *Angelus qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis, & invocetur super eos nomen meum, nomina quoque Patrum meorum Abraham & Isaac.* Et cùm filii Israel vitulum aureum adorassent, Moyses oravit Dominum Deum dicens: *Recordare Abraham, Isaac, & Israel servorum tuorum, quibus jurasti per temetipsum, dicens: Multiplicabo semen vestrum, &c. Placatus est Dominus ne faceret malum quod locutus fuerat adversùs populum suum?*

Gen. 48. Exod. 32.

Similiter Psalmo 131. libri 3. Reg. c. 15. l. 2. Paralip. c. 6. Dan. 3. & alibi.

Divus Apostolus certior factus de morte, promittit se fore memorem Christianorum post decessum apud Deum. Unde patet S. Petrum & Sanctos vita functos curare res mortalium, ideoque esse invocandos, vide Tob. 12. ubi Angelus dicit: *quando orabas cum lacrymis & sepeliebas mortuos, &c. ego obtuli orationem tuam Domino.* Similiter Zachariæ 1. Orat. Angelus Deum pro populo Israel.

2. Petr. 1.

I. At nesciunt Sancti res nostras (inquiunt Hæretici) igitur frustra invocantur?

Sancti res nostras cognoscant qualiter.

R. Animæ corporibus exutæ secundùm naturalem cognitionem (inquit S. Thom. 1. p. q 89. a. 8.) nesciunt quæ hic aguntur sed Beatis (inquit idem 2. 2. q. 83. 2. 4. ad 2.) ut Greg. dicit in 12. moral. in verbo tanquam in speculo manifestatur illud, quod docet eos cognoscere de his quæ circa nos aguntur; etiam quantum ad interiores motus cordis. Maximè autem excellentiam eorum decet, ut cognoscant petitiones ad eos factas vel voce, vel corde. Et sic petitiones quas ad eos dirigimus, Deo manifestante cognoscunt. Alii dicunt supernaturali ratione & divina revelatione Angelorum ministerio facta, cognoscere quæ circa nos sunt.

Cyrill. catech. 6.

Aug. l. de cura pro mortuis c. 15. & alibi.

I. Habesne exempla è Scriptura, quibus id comprobes?

R. Habeo 1. 2. Machab. cap. 15. legitur

Digitized by Google

Jeremias Propheta non solùm multùm orasse pro populo, verùm etiam Judæ gladium porrexisse, quo adversarios prosterneret. Sanè si Jeremias diem conflictus ignorasset, rerumque agendarum series ipsum latuisset, gladium futuræ victoriæ quomodò procurasset?

Exemplo. Eliseus quoque absens, Giezi peccatum tanquam præsens cognovit. 4. Reg. 5.

Sanctus Petrus fraudem Ananiæ & Saphiræ uxoris Act. 5.

S. Benedictus simulationem Totilæ, & alia de quibus Greg. l. 2. Dial. c. 14. & 15.

Item Luc. 15. gaudium esse dicitur Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente, habent ergò Angeli peccatorum notitiam, & eorum resipiscentiam non ignorant, ut gaudere valeant.

Et c. 16. Abraham cognovit statum Epulonis, & vitam quam in mundo in deliciis duxerat, similiter & Lazari ærumnis quas in sæculo toleravit; dicit enim: Luc. 16. *fili recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala.* Epulo quoque recordabatur in tormentis quinque fratrum suorum.

His consentanea est Gelasii præfatio *dist. 1. c. invenimus*, quam Ecclesia adscripsit Præfatio Ecclesiæ. Apostolis: *Æquum est & salutare te Domine supplices exorare, ut gregem tuum Pastor æterne non deseras, sed per Beatos Apostolos tuos continua protectione custodias, ut iisdem Rectoribus gubernetur, quos operis tui Vicarios, eidem constituisti præesse Pastores.* Gubernare certè & protegere gregem, cui constituti sunt Vicarii & Pastores, nequeunt, nisi negotiorum talis gregis aliqualem cognitionem habeant.

I. Rursum dicunt Hæretici, unum esse Mediatorem Christum Dominum, per quem accessum habemus ad Patrem?

Mediator alius est principalis & primarius. R. Solus Christus Deus homo Mediator est principalis, immediatus & primarius; accedit nam solus Christus immediate per seipsum ad Patrem, & orat pro omnibus; nobisque gratiam deposcit, quasi ex jure meritorum suorum. Vide S. Aug. l. 9. de Civit. c. 19. & Interpretes ad c. 2. prioris ad Timoth.

Secundò, solus Christus Deus homo exercuit opera Mediatoris, seu redemptionis nostræ in humanitate, à se assumpta, ita ut *principium quod* (uti Scholastici loquuntur) talium operum sit Deus, seu hic homo qui Deus est; *principium quo*, sit humanitas utpotè in qua, per quam perfecta sunt hæc omnia opera, puta omnes actiones & passiones Mediatoris, & hoc est quod Paulus diserte ait: 1. Tim. 2. *Unus Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus.* Sancti sunt mediatores minus principales, ministeriales, scilicet × mediati & secundarii, ut ait Cyrillus l. 12. thesauri c. 10. Unde ipsi orant pro nobis non ex jure aut meritis suis, quasi nobis gratiam aliquam ipsi meruerint, eamque nobis quasi ex debito postulent, sed orent per Christum, Christique meritis innixi, suntque mediatores ad mediatorem Græcè μεσίτης, hoc est, mediator dicitur quicumque quavis ratione inter duos dissidentes medium se interponit. Sic Moyses vocatur medius & mediator inter Deum & populum. Deut. 4. 5. & Gal. 3. Et hoc sensu Sanctos pro nobis orantes, mediatores vocant Nazianz. *in orat. ad Greg. Nyssen.* Hieron. *in cap. 2. Malach.* Chrys. *hom. 6. de sacerd.* Cyrillus *l. 12. thesauri c. 10.* Greg. *l. 1. ep. 24. & alii.*

Alius minùs principalis & secundarius.

S. Bern. in illud Apoc. 12. Signum magni apparuit in cœlo.

I. Videtur hæc doctrina quam tradit de invocatione Sanctorum uti mediatorum & intercessorum minuere & obscurare gloriam unius Mediatoris & Redemptoris Jesu Christi?

R. Minimè. Si enim dum viventes in carne, à viventibus ad intercedendum apud Deum interpellantur, non minuunt gloriam Christi Mediatoris; cur ejus periculum erit, cùm Beati & in cœlo cum Christo regnantes à militantibus in terra invocantur?

Secundò, Doctrina ista maximè illustrat gloriam Salvatoris & Mediatoris nostri, qui gratiam præstat, efficaciam tribuit & merita confert Sanctorum precibus & intercessionibus, ut possint & ipsi modo jam declarato esse reconciliatores, & mediatores hominum, virtute à Christo accepta. Certè causæ primæ dignitas eo magis commendavit, quod plures causæ secundæ in ejus vim agant. Et verè minimè negamus, imò veraciter pronuntiamus omne quod Sancti agunt, aut impetrant pro se aliisque hoc fieri aut obtineri per Jesu Christi Mediatoris & Redemptoris merita. Adeò quod si Pater cœlestis gratiam

Digitized by Google

Notēt hæc calumniatores hæretici.

tiam & misericordiam hominibus Sanctorum intercedentium intuitu largiatur, id omninò non facit, nisi in gratiam Filii & ob ejus merita, quod Ecclesia Catholica non obscurè testatur hunc in modum orationes suas concludens: *Per Dominum nostrum Jesum Christum, &c.*

I. Valdè benè, sed nihilominùs videtur qui Sanctos invocat non sentire sicut oportet de Christi bonitate & misericordia, sed potiùs arguitur diffidentiæ & hæsitationis in fide circa Mediatorem & Salvatorem Jesum quem habemus advocatum apud Patrem interpellantem pro nobis?

Ep. ad Philemonem.

R. Id non potest dici, nam alioqui, quomodò Apostolus Paulus commendaret Philemonis fidem quam habet, in Domino Jesu, & in omnes Sanctos? Græcè εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, id est, in, vel, erga omnes Sanctos? uti S. Chrysost. Ambros. & alii. Pro cujus intellectu, nota, fidem quam habemus in Dominum Jesum eandem habemus & in omnes Sanctos: sicut enim credimus esse Messiam & Salvatorem, Caputque Ecclesiæ Dei, ita pariter credimus Sanctos Jesu veros esse Sanctos, veramque Dei Ecclesiam; & amando ac adhærendo Sanctis, amamus, ac adhæremus Christo. Undè qui honorat & invocat Sanctos, nihil detrahit Christo, neque in ejus fide hæsitat, imò hoc ipso honorat & invocat Christum. Hinc Exod. 14. 31. dicitur: *Crediderunt Domino, & Moysi servo ejus. Hoc autem (inquit Hieron.) non solùm in Moyse, sed in omnibus Sanctis ejus est, ut quicumque credit Deo, aliter ejus fidem recipere nequeat, nisi credat & in Sanctos ejus: non enim est in Deum perfecta dilectio, & fides, quæ in ministros ejus odio & infidelitate tenuatur.*

I. Habesne exemplum appositum ad probandam hanc doctrinam?

Exempli.

R. Aptissimum mihi videtur Centurionis exemplum, qui vel in singulari illo fidei præconio, quod Dominus impertivit, seniores tamen Judæorum ad Salvatorem misit, ut laboranti puero salutem impetrarent. Matth. 8. Luc. 7.

I. Sed supervacaneum videtur Sanctorum patrocinium, quod Deus sine interprete precibus nostris occurrat?

R. Has impiorum voces facilè convincunt illa S. Augustini: *Multa Deum non concedere, nisi mediatoris ac deprecatoris opera & officium intercesserit.*

q. 147. 1. per Exod. & ser. l. 4. de S. Steph.

I. Possesne hoc illustribus exemplis confirmare?

R. Ita, Abimelec, & Jobi amicorum peccata non nisi Abraham & Job precibus condonavit Deus.

Gen. 20. Job 42.

I. Tradideruntne veteres Ecclesiæ Patres & Doctores hanc ipsam de Sanctorum cultu & invocatione doctrinam?

Exempla.

R. Ita passim. Legantur potissimùm pro hoc argumento Hieron. cont. Vigilant. & Damasc. l. 4. de fid. orthod. c. 26. videatur etiam Euseb. l. 3. de præpar. Euang. c. 7. Athanas. in serm. de Annunciatione, B. Virginem sic alloquitur, *Intercede, Hera, & Domina, & Regina, & Mater Dei pro nobis.* Similia habet Ephrem in serm. de Deipara. S. Basil. in oratione ad XL. Martyres: *qui aliqua premitur angustia, ad hos confugiat, hos oret, ut à malis liberetur.* Nazianz. in orat. de S. Cypriano, Athanasio, & Basilio, in fine invocans eos, sic dicit: *Tu autem è supernis propitius nos respice, & nos in pace fove, in certamine dirige, & cum teipso statue.* Chrys. hom. 66. ad Antioch. Amictum purpura stare ad sepulcrum piscatoris asserit, & fastu deposito supplicare Sanctis, ut pro se apud Deum intercedant. Nyssenus in oratione in Sanctum Theodoretum. *Intercede, ait, & deprecare pro patria apud communem Regem & Dominum: & si majore opus sit deprecatione, Martyrum coge chorum, admone Petrum, excita Paulum, &c.*

De Theodosio Magno scribit Rufinus: *Circuibat cum Sacerdotibus & populo orationum loca, ante Martyrum & Apostolorum thecas jacebat cilicio prostratus; & auxilia sibi fida, Sanctorum intercessione poscebat, &c.* Vide August. tract. 84. in Joan. & serm. 17. de verbis Apostoli lib. de cura pro mortuis cap. 4. Vict. Utic. l. 3. de persec. VVandal. Leo serm. 5. de Epiphania. Gregor. Bed. Bernard. quibus consentiunt reliqui posteriores scriptores Catholici & communis sensus & usus Ecclesiæ.

I. Quidnam boni vel gratiæ præstant Sancti iis qui invocant illos?

R. Non potest dici quæ & quanta bona iis obveniant qui piè Sanctos colunt

B. Virgo Mater misericordiæ vulgò appellata, cur?

& invocant, ut enim modò supersedeam, de Dei Matre, quæ vulgò Mater misericordiæ dicitur, quod per totum orbem nunquam desinat suos pietatis & misericordiæ dulcissimos effectus toto sinu effundere; nunquid Antonii, Hilarii, Leonardi, Martini in Christianismo simul & amplissimo Galliarum regno mirabiles se exhibuerunt in curationibus ægrorum, in carceratorum liberatione, aliisque omnis generis meritis quibus eos Deus donaverat, ut toti mundo tanquam ipsius amici & familiares clarescerent? Sanè quid non sospitatis accepit totus orbis ex SS. Apostolorum Petri & Pauli patrocinio, ex S. Protomartyris Stephani suffragiis, ex Beati Confessoris Nicolai magni meritis? Lege si placet Sanctorum vitas, Sanctæ Mariæ Magdalenæ, S. Agnetis, S. Agathæ, S. Alexii, S. Dominici, S. Francisci Xaverii, &c. Et quid sibi volunt magnifica templa in Sanctorum honorem ædificata & dedicata, quid capellæ, quid oratoria, peregrinationes, vota, imagines, quid inquam, nobis innuunt nisi virtutem & potestatem, quàm Sancti à Deo acceperunt ad populos passim se invocantes beneficiis & gratiis cumulandos, prout à parte rei cumulare nunquam cessant?

Sancti invocantibus se multa beneficia præstant.

1. Si habes ad manum affer mihi selecta duo exempla, quorum altero cultum & venerationem comprobes; altero eorundem piè & religiosè invocatorum auxilia & opitulationes?

Exempli.

R. Jam plura hactenùs conglobavimus: non pigebit interim, etiam duo, ut petis adjicere. Accipe ergò primum: Temporibus sextæ Synodi universalis quæ Constantinopoli ab Agathone celebrata est, exorta est gravissima pestis, mensibus Julio, Augusto, Septembri; tantaque fuit multitudo morientium, ut etiam parentes cum filiis, atque fratres cum sororibus bini per feretra positi, apud urbem Romam ad sepulchra ducerentur. Pari etiam modo hæc pestilentia Circinum depopulata est: ita ut cunctis civibus per juga montium, aut per deserta loca fugientibus, in foro & plateis civitatis, herbæ & frutices enascerentur: Tuncque visibiliter apparuit, quod malus & bonus Angelus, qui videbatur venabulum in manu ferre, quoties venabulo illo ostium cujusque domus percussisset, tot ea de domo sequenti die homines interirent. Tunc cuidam per revelationem dictum est quod pestis illa non quiesceret, quàm in Basilica B. Petri, quæ ad vincula dicitur, S. Sebastiani Martyris altarium poneretur, factumque est ut delatis ad urbem S. Sebastiani Martyris reliquiis, mox ut etiam in dicta Ecclesia altarium constitutum est pestis ipsa quieverit.

Paul. Diac. l. 7. de gestis Longobard. c. 2.

Carolus Sigon. l. 3. de regno Ital. anno Dom. 680.

Secundum. Quondam apud Burdegalensem urbem, domus una ignibus comprehensa vehementer ignibus exuri cœpit. Cùmque flammis hinc & indè spatiantibus, aliæ domus huic discrimini subjacerent, congregatus in circuitu populus, nomen B. Martini cœpit attentiùs invocare; & ne vicinas domos virtus ejus exuri permitteret, cum lacrymis deprecari; sicque ad elevatam vocem deflentium, cœpit crepitus flammæ discedere. Atque illis clamantibus ad cœlum, advenit subitò, Antistite impartiente, præsidium: collisumque supplici oratione incendium restrinxit plebs per lacrymas, quod nequiverat superare per undas.

Greg. Turon. l. 4. mirac. S. Martini c. 46.

I. Accedine Sanctis aliquid honoris aut emolumenti cultu & veneratione fidelium?

R. Accedit, nimirùm incrementum gloriæ eorum accidentalis.

I. Qui Sanctos injuria afficiunt, aut iis detrahunt, castiganturne interdùm divinitùs?

R. Ita, etiam in hoc sæculo. Donatus quidam natione Afer, Presbyter tamen Mediolanensis, cùm in convivio positus, in quo erant nonnulli militares Religiosi, detraheret memoriæ sanctissimi Sacerdotis Ambrosii Mediolanensis Episcopi; aspernantibus illis, & deferentibus linguam nequam, subitò gravi vulnere percussus est, & de eodem loco in quo jacebat, alienis manibus sublevatus in lectulum positus est, atque in sepulchrum usque perductus.

Ex Paulino in vit. S. Ambrosii. Baron. t. 5. ann. Dom. 397.

Miles quidam in Provincia Massæ B. Francisci operibus, & miraculorum signis imprudentissimè detrahebat. Inferebat multa opprobria peregrinis ad ipsius memoriam venientibus, & contra fratres publica garriebat insania. Cùm autem semel sancti Dei gloriam impugnaret, addit super peccata sua blasphemiam detestandam. Si verum est,

S. Bonav. in vit. ejus l. de mirac. Sur. cap. 5.

est, inquit, quod Franciscus iste sit Sanctus, gladio cadat hodiè corpus meum, si verò Sanctus non est, evadam incolumis; non distulit ira Dei condignum inferre supplicium, cùm jam facta fuisset oratio in peccatum. Mora enim modica interjecta, dum blasphemus nepoti suo inferret injuriam, accepit ille gladium, & Patrui visceribus cruentavit. Eodem die mortuus est sceleratus, inferni mancipium & filius tenebrarum, ut cæteri discerent miranda Francisci opera, non blasphemateriis verbis impetere, sed devotis laudibus honorare.

I. Quibus modis Sanctos colit & veneratur Sancta Dei Ecclesia?

R. Primò quidem interiori reverentia & observatione, qualis decet Dei amicos & domesticos. Secundò, exteriorem cultum defert eorum nominibus, imaginibus, sepulchris, Ecclesiis, altaribus, reliquiis, &c. Tertiò, eorum implorat suffragia. Quartò, festa Sanctorum observat, eorum vitam benè beatèque actam, miracula, &c. populo enarrat. Quintò virtutes eorum imitari studet, vitamque ad eorum normam componere.

CONTROVERSIA.

De Sanctorum invocatione.

QUæstio movetur, An Sanctos in cœlo regnantes licitum sit invocare his, aut similibus modis: *Sancta Maria, Ora pro nobis, Sancte Petre, ora pro nobis. Omnes Sancti, intercedite pro nobis.*

Affirmant Catholici. 1. Quia veteres Ecclesiæ Patres ejus nobis exemplum dederunt, uti in lectione declaravimus.

2. Accedit consuetudo ab Apostolis accepta, & in Ecclesia Dei perpetuò retenta & conservata.

3. Sancti frequenter miraculis comprobarunt se viventium preces audire, ac posse & velle illos adjuvare, à quibus invocantur. Vide Theodoret. lib. 5. cap. 4. & lib. 8. ad Græcos, Ambros. serm. 60. Augustin. lib. 22. de Civitat. & alibi. Gregor. lib. 3. Dialog. cap. 22. Gregor. Turon. in libris de gloria Martyrum, denique omnes omnium sæculorum historicos.

4. Probatur idem Catholicorum usus auctoritate Nicæni Concilii II. Gangrensis c. 20. Trident. Sess. 25. Denique si adhuc viventes in carne à viventibus rectè ad intercedendum apud Deum interpellantur; cur non potiùs jam Beati à miseris, regnantes in cœlo à militantibus in terra, invocari poterunt.

Vide Apostolum. Rom. 15. Ephes. 6. 1. Thess. 5. 2. Thess. 3. Coloss. 4. Heb. 13.

Hæretici, qui pro more omnem antiquitatem spernunt, unanimem Ecclesiæ consensum exsibilant, pietatis, religionisque officia apud imperitam plebem traducunt, hic multa objiciunt.

1. Sanctorum invocatio pugnat cum primo Decalogi præcepto, ubi dicitur: *Dominum Deum tuum adorabis & illi soli servies.*

2. Unus est, inquiunt, Dei & hominum mediator, homo Christus Jesus.

3. Invocare Sanctos est hæsitare in fide; quia Catholici, sive Romani diffidunt & non sentiunt uti oportet de Dei & Christi bonitate & misericordia.

4. Inanis, supervacanea & inefficax est hæc Sanctorum invocatio, cùm illi res nostras ignorent; adeòque exaudire nos non possint.

Verùm non valent quidquam hæc argumenta. Nam tria illa quæ primum locum obtinent, facilè hoc discursu diluuntur. Etenim si Apostolus pluribus illis locis in margine proximè notatis viventium expetens preces, nihil peccat contra primum præceptum; si Christo mediatori principali nullam facit injuriam; & si per hoc nullatenus in fide hæsitat; verbo, si non est in ejus facto aliquid dignum reprehensione; quid tantoperè obganniunt Hæretici contra modum agendi Catholicorum, qui pari fide instructi interpellant Sanctos in cœlo regnantes? Si enim ista consequentia bona est & solida: Deus vult solus adorari & sibi soli serviri, ergò Sancti in cœlo beati non possunt invocari; Cur non sit æque bona & solida ista: Deus solus vult adorari, ergò non sunt invocandi Sancti adhuc in terra peregrinantes? Nam vox ista (solus) cum dicis, Deus solus vult adorari, æquè excludit Sanctus qui adhuc in terris versantur, quàm Sanctos in cœlo existentes. Rursum, si consequentia ista valet: Christus Jesus est unus solus mediator: Ergò Catholici perperam invocant Sanctos in cœlo triumphantes; Similiter valebit illa:

Digitized by Google

Solus Christus Jesus est mediator, ergò perperam & malè egit S. Paulus qui vivorum in terris degentium preces & suffragia exoravit. Postremò, si benè sequitur: Catholici sanctos cœlicolas invocant. Ergo diffidunt sibi de bonitate Dei, & Christi meritis. Similiter benè sequetur: S. Paulus implorat Sanctorum adhuc in terris suffragia. Ergo hæsitat in fide & confidentia de misericordia Dei & efficacia meritorum Christi Jesu mediatoris. Verùm plus satis suprà declarata est imbecillitas ejusmodi objectionum in lectione præcedenti.

Ad 4. objectionem etiam ibi respondimus, & qualiter Sancti res nostras cognoscant, exposuimus. Solùm hic addam adversarios valdè ineptè probare suas assertiones: *Homo moriens* (inquiunt ex Job 14.) *sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, nesciet.* Et: *Viventes sciunt se morituros, mortui verò nihil noverunt amplius.* Et rursùm: *Abraham nescivit nos, & Israel ignoravit nos.* Hæ enim allegationes ut summum id efficiunt, non invocandos esse Patriarchas aut Sanctos degentes in Limbo, de quo hic non agimus; nesciebant enim illi viventes in mundo, neque res eorum curabant, quia in obscuro Patrum Limbo degebant, quos inter & viventes magnum chaos firmatum erat, teste Abrahamo. Tantumdem ergò valent ista argumenta ac si dicatur: Qui in imo carcere turris Londinensis captivi tenentur, nesciunt quid in ista civitate agatur: ergo neque aulici, qui in Regis Palatio versantur. Enim verò Sancti novi testamenti, qui cum Christo triumphant in cœlis, Deo revelante, nostras preces audiunt & cognoscunt, nosque & nostram salutem amant; quandoquidem charitas nunquam excidit, sed magis in cœlo perficitur. Perperam igitur Hæretici hunc locum torquent contra invocationem Sanctorum. Esto enim Patrum animæ in Limbo orarent pro posteris, tamen preces & afflictiones suorum audire non poterant, quocirca frustra posterorum opem imploraſſent. Ad Deum ergò recurrere, eumque invocare debebant, uti in præcitato loco dixit Propheta. Neque juvat Hagiomachos, quod S. Augustinus l. de cura pro mortuis, cap. 13. ex hac Isaiæ sententia, probet Sanctos etiamnum nescire res nostras; nam respondemus S. Augustinum hunc æquè ac Isaiæ locum intelligere de naturali vi rationis, seu de naturali modo cognoscendi, quod scilicet animæ beatorum per suas vires luminis naturalis, perque aciem sui intellectus, naturaliter non cognoscant res nostras: quoad naturam enim & naturæ vires, pares sunt animabus olim in Limbo existentibus. Id ita intelligere Augustinum, patet ex probationibus quas affert tribus sequentibus capitibus. Undè Calvinus ingenuè fatetur ex istius Isaiæ verbis nihil posse confici contra Sanctorum invocationem.

Eccl. 9. Isai. 63. Luc. 16.

Sup. l. 8. præcedenti.

LECTIO XIV.

De Sanctorum Reliquiis.

I. Estne superstitiosum sepulcra, & reliquias Christi, Martyrum, aliorumque Sanctorum venerari, ornare, & colere?

R. Minimè, est verò id valdè pium & religiosum.

Pium est & religiosum sacras reliquias colere.

I. Estne etiam ejusmodi pietas & religio antiqua?

R. Planè. Nam in exitu Israel de Ægypto, Moyses asportanda curavit ossa Joseph, uti Patriarcha moriturus filiis suis præceperat.

Exod. 13. Gen. 50. Exempla. 4. Reg. 23.

Cùm Rex Josias deleviſſet aruspices, destruxisset idola, contaminasset quoque Tophet in convalle filii Ennon, & contrivisset statuas, succendisset que lucos, conversus vidit ibi sepulchra, quæ erant in monte: misitque & tulit ossa de sepulcris, & combussit ea super altare, &c. sepulcro hominis Dei qui venerat de Juda dimisso intacto, cum ossibus Prophetæ qui venerat de Samaria.

Vide quæ de reliquiis S. Joannis scribit Baron. *tom. 4. ad annum Domini 362.* & rursùm de reliquiis S. Pauli *tom. 8. ad ann. 594.*

V. eundem in notis ad Martyrol. Roman. ad diē 9. Maji.

Cùm Imperator Arcadius introduceret sacras Prophetæ Samuelis reliquias Constantinopolim, tanta adfuit hominum undequaque concurrentium multitudo, ut creditum fuisset non ad mortuum, sed ad viventem Prophetam videndum concurriſſe. *Sigebert. in chronic. anni 406.*

Constantinus magnus Basilicam ingentem magnis sumptibus exstruendam curavit,

Digitized by Google

vit, in qua SS. Apostolorum Andreæ, Lucæ, & Timothei sacra ossa solemniter intulit. *S. Hieron. contra Vigilant.*

Quomodo pari pietate prædictas reliquias Justinianus Imp. thecis argenteis exornarit, & ad altaris majoris vicinum latus reposuerit, habes apud Sur. to. 5. 18. Octobr.

Lib. 1. Cod. L. 26. c. de cernimus tit. 6.

Placet etiam hic adscribere Imperatoris Leonis hujus argumenti editam legem: *Decernimus*, inquit, *ne quisquam in ædes publicas, vel alia loca populi voluptatibus fabricata venerabilem crucem, & SS. Martyrum reliquias, illicitè inferre conetur, sed in religiosa æde, consulsis tamen priùs, ut oportet, religiosissimis Episcopis.* Vide Concil. Trid. Sess. 25. de invoc. venerat. & Reliquiis Sanctorum, & sac. imag.

Prætactis omnibus istis piissimorum Imperatorum exemplis nihil minus præstitit æternæ memoriæ gloriosissimus Rex noster

Anno 1565. Philippus II. Hispaniarum & Indiarum Monarcha potentissimus, qui in B. Eugenii Martyris ex Gallis ad sedem suam Toletanam translatione regios humeros sacræ sarcinæ lætabundus & ovans suppositit, uti refert & laudat Baron. *in notis ad Martyrol. ad diem 15. Novemb.*

I. Quare ossa, cineres, & reliquias Sanctorum colimus & veneramur, quæ specie tenus tam viles sunt & contemptibiles?

R. Hoc ideò facimus, quia reliquiæ sunt eorum, qui ob sanctitatem suam præcipua veneratione digni sunt, & quibus illæ reliquiæ ad comparandam ipsam sanctitatem plurimùm olim adjumenti contulerunt. Adde, quod divinæ Majestati placuit, per ejusmodi sacra pignora frequentissimè operari miracula, uti comprobant omnes omnium temporum historiæ.

I. Quisnam è Sanctis magni æstimavit reliquias sacras, ex causis proximè per te allegatis?

Sancti reliquias sacras magni æstimarunt. Exempla.

1. Sec. 1.

R. Auctor vitæ S. Bernardi narrat, ipsum reliquias S. Judæ Apostoli Jerosolymis ad se missas mira devotione excepisse, adeoque moriturum jussisse eas secum sepeliri, & pectori suo superponi, eo utique fidei & devotionis intuitu (ait auctor vitæ) ut eidem Apostolo in die communis resurrectionis adhæreret.

S. Franciscus Borgia tertius ab Ignatio Societatis Jesu Præpositus Generalis, Sanctorum reliquias imagines que religiosè venerabatur, splendideque adornati curabat, affirmans, nusquam gemmas, aurum, & argentum dignius impendi, vertique, quàm in auctoris Dei, Sanctorumque cultum. Cùm manibus eas tractaret, summa animi voluptate in has voces erumpebat: *Salvete pignora nobis in hoc exilio, lacrymarumque valle degentibus à Deo relicta atque deposita: salvete salutis nostræ spes, atque solatium. Erit, erit dies illa, cùm decorem induti o cineres, hospites beati æterna illa luce perfruemini, & anima vestra sole candidiores, thronusque vester supra firmamentum direscent.* L. 4. vit. ejus c. 4. n. 17. & 18.

Tripartita historia l. 11. c. 7. & Nicephorus l. 4. c. 3. commemorant piissimum Theodosium (cujus Regalia Monasterii specimen præ se ferebant) indumentum sordidum & detritum Episcopi Hebronensis defuncti induisse, credens se aliquid ex defuncti sanctitate posse promereri. B. Antonius, S. Pauli Eremitæ mortui tunicam sibi vendicavit, quam in sportarum modum de palmæ foliis ipse Paulus sibi contexuerat, diebusque solemnibus Paschæ & Pentecostes semper ea usus est Antonius. De his reliquiis & beati senis exuviis, audi, quanto affectu scribat Sanctus Hieronymus: *Obsecro quicumque hæc legis, ut Hieronymi peccatoris memineris, cui si Dominus optionem daret, multò magis eligeret tunicam Pauli cum meritis ejus, quàm Regum purpuram cum pœnis suis.* In vita Pauli Eremita.

Sanctus Ambrosius pluris æstimat clavos quibus confixus fuit S. Agricola, quàm auri argentive opulentissimos thesauros. L. ad Virg.

I. Afficitne Deus variis beneficiis eos, qui sacras reliquias venerati sunt.

R. Ita? nam earum virtute profligantur dæmones. Metaphrastes *in vita S. Cyri & Joannis 31. Januarii*. Vide Baron. *in notis ad Martyrol. Rom. die 24. Jan.* ubi de reliquiis magni Babylæ Episcopi Antiocheni. 1. Sacrarum Reliquiarum virtutes.

Dæmoniaci liberantur. *S. Augustin. l. 22. de civit. cap. 8. de reliquiis SS. Gervasii & Protasii.* 2.

Cæci visum recuperant. Paulinus *in vit.* 3.

Digitized by Google

in S. Ambrosii sub finem. Baron. tom. 5. anno Domini 400. Bed. l. 1. histor. Angl. c. 18.

4. Multi loquelam. Baron. *tom. 11. anno Domini 1504.*

5. Curvi & manci membrorum erectionem & restitutionem. *Baron. eod. tom. ann. 1086.*

6. Morbi, pestes, aeres infectio cessant ad sacrarum reliquiarum circumgestationem. Gregor. Turonen. *de gloria Confess. tom. 76.*

7. Mortui suscitantur 4. Reg. c. 13. *S. Aug. l. 22. de Civit. c. 8. ubi de reliquiis S. Stephani Protomartyris.*

8. Maris tempestatem sedant. *Greg. Turon. l. 1. de gloria Martyrum c. 79.*

9. Incendia extinguunt, Brev. Rom. *in festo S. Agathæ ad 5. Februarii.*

10. Naufragium avertunt, Greg. Turon. *l. proximè citato c. 83. Baron. tom. 8. an. Domini 590. Vide August. ep. 137. Ambr. ep. 83. & serm. 91.*

11. Ab omnibus malis liberant. Baron. in Martyrol. ad diem 9. Maji, ubi de translatione reliquiarum S. Andreæ Apostoli, & de translatione S. Nicolai Episcopi Myrensis.

I. Quandoquidem tantis bonis cumulentur ii qui sacras reliquias colunt, æquum est eas à nobis magno religionis sensu honorari.

Plurimum honorandæ sunt sacræ Reliquiæ. Damasc. l. 4. de fid. orthod. c. 4. Vide Aug. l. 9 conf. c. 7. & Hier. cont. Vigil.

R. Optimè dicis: itaque censuerunt Sancti Ecclesiæ Patres & doctores; *Fontes nobis salutares* (ait Damascenus) *Dominator Christus præbuit, Sanctorum reliquias, multimoda beneficia scaturientes. Per hæc, dæmones abiguntur: infirmi curantur, cæci vident, leprosi mundantur: tentationes & tristitia solvuntur. Quamodo igitur venerandæ non sunt hæc ossa, templa Spiritus sancti ab ipso resuscitanda ad gloriam, undè nobis tot beneficia promanant?*

I. Punivitne Deus interdum contemnentes, vel minùs reverenter tractantes sacras reliquias?

Exempla. Contemnentes sacras Reliquias puniuntur.

R. Ita; narrat Gregorius magnus quod sequitur: Benedictam Sancti Petri Apostoli clavem à sanctissimo ejus corpore, transmisi; de qua, videlicet clave, hoc est gestum, quod narro, miraculum. Dum eam quidam Longobardorum civitatem ingressus in Transpadanis partibus inveniset: quia Sancti Petri clavis esset, despiciens: sed pro eo quod auream vidit, facere sibi ex illa aliquid aliud volens, eduxit cultellum, ut eam incideret: qui mox cultellum, cùm quo eam per partes minuere voluit, arreptus per spiritum, sibi gutture defixit; eademque hora defunctus cecidit. Erdum illic Rex Longobardorum Antharit, atque alii multi ejus homines adessent, & is qui se percusserat, seorsim mortuus, clavis verò hæc seorsim jaceret in terra: Factus est omnibus vehementissimus timor, ut eam clavem levare de terra nullus præsumeret. Tunc quidam Longobardus Catholicus, qui sciebatur orationibus & eleemosynis deditus (Minulphus nomine) vocatus est, atque ipse hanc levavit de terra: Antharit verò pro eodem miraculo aliam auream clavem fecit, atque cùm ea pariter ad sanctæ memoriæ prædecessorem meum transmisit, indicans quale per eam miraculum contigisset. Ipsum ergò vestræ excellentiæ transmittere studui, per quam Omnipotens Deus superbientem & perfidum hominem peremit: ut per eam vos qui eum timetis & diligitis, & præsentem salutem, & æternam habere valeatis. Baron. t. 7. ann. Dom. 58.

Hugonottæ ex Gasconia in Belgium involantes anno 1568. Monasterium S. Huberti in Arduenna exusserunt, sed dum eorum vesana rabia omnia effracta forent, hoc solum intactum supererat, quo hujus glorioßissimi Pontificis corpus asservabatur. Undè in media luce excæcati aorasia videntur percalsi fuisse. In vit. Hubert.

Cùm Calvinistæ Turonis ossa S. Martini in ignem conjecissent ad internecionem cuncti à Catholicis miserrimè fuere concisi, ulciscente Deo injurias sanctissimi viri. Vide Baron. *ad diem 18. Martii in Martyrol.* Ubi Exercitus Gallorum muscis necatur, ob direptas reliquias S. Narcissi. Th. Bor. de signis Eccl. 23. c. 5. Ann. 1286. 8. Sept.

I. Solane sanctorum ossa aut eorum corpora pro reliquiis veneramur?

R. Imò, plurimùm etiam honoramus res externas, id est, res quæ eorum corpora vel monumenta contigerunt: quales sunt, vestes, capilli, barba, cilicia, &c.

I. Ostenditne aliquando Deus signis, & miraculis id sibi placere?

R. Ostendit. Mulier quædam laboraverat fluxu sanguinis annis duodecim: expenderat in medicos omnes quas habebat Matt. 9. & Luc. 8. Exempla.

Digitized by Google

bebat facultates; Christum in medio turbæ conspicata, si vel fimbriam vestimenti tangeret, fore ut sanaretur. Quid multis? vicit pudorem desiderium sanitatis. Clam Dominum accedit, fimbriam tangit, & sanitati restituitur. *Virtutes non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli, ita ut etiam super languidos deferrentur à corpore ejus sudaria, & semicinctia, & recedebant ab iis languores & spiritus nequam egrediebantur.* Act. 19.

Vide Brev. Rom. Calend. Augusti, ubi de vinculis S. Petri.

I. Ipsene Deus aliquando speciali honore SS. reliquias dignatus est?

R. Ita. Moysi corpus & B. Catharinæ per Angelos sepelivit; per ossa Elisæi mortuum excitavit; Prophetæ occisi corpus à leone intactum conservavit; multaque ad SS. reliquias miracula omnibus sæculis edidit, ut de suo tempore Augustin. testatur l. 22. de Civit. Dei c. 8. lib. 21. cont. Faust. cap. 22. epist. 137. lib. 9. confess. c. 7. Basil. in Psalm. 115. Hieron. cont. Vigilant. Damasc. l. 4. de fide c. 16. & nos supra hac eadem lect. exposuimus. Exempla.

I. Habesne insigne aliquod testimonium alicujus Sancti pro reliquiarum veneratione?

R. Habeo. Sancti Ambrosii, in Natali Sanctorum Nazarii & Celsi; *honoro ergo, inquit, in carne Martyris exceptas pro Christi nomine cicatrices: honoro viventis memoriam in perennitate virtutis: honoro per confessionem Domini sacratos cineres: honoro in cineribus semina æternitatis: honoro corpus quod mihi Dominum meum ostendit diligere, quod me propter Dominum meum docuit mortem non timere. Cur autem non honorent corpus illud fideles, quod reverentur & dæmones? quod & afflixerunt in supplitio, sed glorificant in sepulchro! honoro itaque corpus quod Christus honoravit in gladio, quod cum Christo regnabit in cœlo.* Locus insignis Ambrosii pro sacris reliquiis.

LECTIO XV.

De Peregrinationibus.

I. VAcamne superstitione peregrinationes quas instituunt Catholici ad templa & loca Sanctorum reliquiis celebria?

R. Planè vacant; sunt enim religionis actus, & cultus sacri sanctis ipsis Dei amicis & domesticis delati, qui suffragiis suis multa nobis promerentur beneficia spiritualia & corporalia. Vide Concil. Trid. Sess. 25. *decret. de invoc. ven. & reliquiis Sanctorum.* Peregrinationes sunt religionis actus.

I. Fueruntne antiqui Patres ejusdem sensus & doctrinæ?

R. Ejusdem ipsissimæ. Uti enim & facto ita & scripto idipsum tradiderunt. Magi ab Oriente venerunt Jerosolymam, ut Christum Dominum quocumque tandem loco reperissent, adorarent. Sancti peregrinationes scripto & facto approbarunt. Matth. 2.

Vir Æthiops Eunuchus potens Candacis Reginæ Æthiopum venit adorare in Jerusalem.

Divus Ignatius Joannis Evangelistæ Discipulus scribit ad dilectissimum Præceptorem suum obsecrando, ut per eum sibi liceat petere Jerosolymam, desiderio visendorum Sanctorum, præcipuè Virginis Deiparæ; cujus plurimos secum contuitum omnibus votis optare asserit. Exempla. Act. 8. P. 1. l. 5 c. 9.

Vide quæ nos de peregrinatione ad sepulchrum Domini.

Lucia Virgo Siracusana unà cum Matre Eutychia, quæ sanguinis fluxu laborabat Catanam ad venerandum corpus B. Agathæ venit: quæ ad ejus sepulchrum cum suppliciter orasset, Agathæ intercessione Matri sanitatem impetravit, Brev. Rom. ad 13. Dec.

S. Joannes Chrysostomus hom. 5. de S. Jobo *affectus suos erga Pauli vincula deprimens, ita loquitur: vellem nunc locis in illis versari, in quibus vincula illa manent, & catenas videre, quas timuerunt quidem dæmones & horrent, & Angeli venerantur. Si Ecclesiasticis curis essem vacuus, corpusque robustum haberem, nequaquam peregrinationem tantam facere recusarem, quo catenas solùm viderem, & carcerem in quo Paulus vinctus. O beata vincula! O beatas manus!* Et in hom. 66. ad pop. *Servorum crucifixi sepulchra, regiis aulis sunt clariora, convenientium studio. Nam & ipse qui purpura indutus est accedit illa complexurus sepulchra, & fastus depositio, stat Sanctis supplicaturus, ut pro se apud Deum intercedant: & scenarum fabros, & piscatores etiam mortuos, ut præcellores orat, qui diademate redimitus est.*

Et

Et rursùm ferm. in epist. ad Romanos: *Quis mihi nunc dabit circumvolvi corpori Pauli, affigi sepulcro, videre pulverem corporis illius adimplentis ea, quæ deerant Passionum Christi, & Stygmata illius portantis?*

Lect. sequ. quæstiuncula 2.

Haut secus Augustinus proponit visitare sacras S. Hieronymi reliquias in Bethlem, uti habetur *epist. 205. ad Cyrillum Episcopum Hierosolymitanum.*

Certè populum Romanum frequentissimo cœtu utramque Basilicam tam Petri in Vaticano quàm Pauli via Ostiensi die Sanctorum Apostolorum invisere solitum profitetur Prudentius *hymno* 12. & S. Ambrosius *in hymno ejusdem solemnitatis* de S. Alexio. Vide Brev. Rom. ad 17. Julii.

I. Sed quæ hujus religionis ratio?

Aug. l. 20. cont. Faust. c. 21.

R. Dicat sumus Ecclesiæ Doctor Augustinus: *Colimus Sanctos, etiam dum locum Deo in honorem eorum dicata visitamus, ut ex ipsorum locorum admonitione, major affectus exurgat, ad acuendam charitatem, & in illos quos imitari possumus, & in illum quo adjuvante possumus. Et quia scimus in quibusdam memoriis Sanctorum, multa miracula sanitatum, per Sanctos suos Dominum operari, quæ aliis locis operari non vult: sicut & Sanctis quibusdam in hoc mundo agentibus gratias curationum dedit ille, qui dividit dona sua prout vult.*

Peregrinationum ratio & fructus.

I. At plures committuntur abusus circa peregrinationes institutas à multis ad corporis dumtaxat recreationes, & perditissimi luxus occasiones?

R. Id non inficior; sed non debent idcircò peregrinationes improbari. Quid enim tam sanctum, quod prava intentione non possit inficì? Publicanus ille in Euangelio ascendit ad templum non oraturus sed multa peccata commissurus. Ut non absre S. Augustin. l. cit. c. 20. & Ambros. de Elia & jejunio invehantur contra eos qui ad Martyrum memorias convenientes genio indulgebant & dissolutè vivebant. Nimirùm ut alibi Hieronymus: *Absurdum est nimia saturitate honorare velle Martyres, quos scias Deo placuisse jejuniis.* Ad ejusmodi abusus volgi in ventrem proni respexit devotus ille à Kempis quando scripsit: *Rarò sanctificantur, qui multum peregrinantur.* At abusus, inquam; certum enim est legitimum peregrinationum usum ab Ecclesia & Sanctis semper fuisse probatum & receptum. Certè quid valeat argumentum ab abusu rei ad probandam malitiam ipsius rei, norunt omnes qui Philosophiam vel à limine salutarunt v. c. Sacramenta, Scripturæ sacræ, sunt sanctissima, & tamen eorum abusus pessimus.

Abusus committuntur in peregrinationibus.

I. Quis est iste legitimus usus?

Peregrinationes qualiter sanctè instituantur.

R. *Primò.* Si in die festo vel Dominico peregrinationem instituetis, quod non ita decet, caveto ne eam ob rem Missæ non audiendæ periculo te exponas. Prius enim præceptà, dein quod supererogationis est, adimplendum.

Secundò. Adjungas te consortio bono; absurdum enim est, quod frequenter usu venire solet, ut adolescentes cum adolescentulis adjungantur, absurdiùs etiam quod moniales cum clericis. Sanctimonialibus certè quibus professio & sexus cursitationem interdicit, quies & stabilitas monasterii magis convenit. Hinc Hieronymus Paulinum Monachum à peregrinatione dehortatur.

Sanctimoniales peregrinari non convenit.

Tertiò. Non misceantur vani sermones in viis, sed potiùs colloquiis piis, vel etiam legendis sub silentio rosariis tempus & labor itineris fallantur.

Ep. ad Paulin.

Quartò. In hospitiis, si quæ necessitas inciderit potus cibique sumendi, abstineatur à commessationibus & ebrietatibus, frivolisque & inanibus recreationibus.

Quintò. In peregrinationis loco, si res ferat, consultum est ut peccata sua peregrini sacra confessione expient; & sacra communione sese reficiant, necnon candelas & pecuniarias eleemosynas offerant. Quæ omnia eo animo adimplenda sunt, ut à Deo per Sanctorum merita & suffragia, corporalia, spiritualiaque beneficia referantur. Alioquin audebo cum S. Hieronymo dicere: *Non Hierosolymam vidisse, sed Hierosolymis benè vixisse laudandum est.*

Ep. ad Paulin.

I. Habesne exempla huic doctrinæ accommoda?

Exempla.

R. Habeo. S. Carolus Borromæus (ut alias ejus sacras peregrinationes taceam) propediem viam vitæ æternæ initurus, in solitudinem Vacalli montis, ubi sculptis imaginibus Dominicæ Passionis mysteria

ad

l. de 4 t. Christi.

Digitized by Google

In actu canonizationes.

ad vivum repræsentarentur, fecesſit; ibique diebus aliquot voluntaria caſtigatione aſperam, ſed Chriſti dolorum meditationibus ſuavem vitam duxit.

Marius Perſa nobili loco natus, cum Martha conjuge pari nobilitate, & duobus filii Audiface & Abachum Romam venit Claudio Imperatore, ut Martyrum ſepulchra venerarentur. Ibi Chriſtianos in vinculis conjectos fovebant, & opera ac facultatibus ſuis ſuſtentabant, & ſanctorum corpora ſepeliebant. Et, qua merces tanta religionis, tamque ſancta peregrinationis? Comprehenſi omnes, cum nec impiorum minis, nec terrore commoverentur ut Diis ſacrificarent, primùm fuſtibus debilitati, deinde funibus aſtracti, tum admotis candentibus laminis combuſti, & ungulis ferreis excarnificati ſunt. Poſtremò præciſis manibus, & ad collum alligatis, ducti per mediam urbem, via Cornelia ad tertium decimum ab urbe milliarium necantur: & Martha primum, mox cæteris cervices abſcinduntur.

Brev. Rom. ad 10. Jan.

I. Poteſtne etiam pietatis & religionis nomine commendari, quod ſacræ reliquiæ in publicis ſupplicationibus circumgeſtentur?

Sacræ Reliquiæ in proceſſionibus laudabiliter & ſanctè circumferuntur.

R. Ita; quod etiam miraculis interdum comprobavit Deus. Cùm lues inguinaria populum primæ Germaniæ devaſtaret, & omnes terrerentur, hujus cladis auditu, concurrit Rhemenſium populus ad S. Remigii ſepulchrum, congruum hujus peſtilentiæ flagitare remedium. Accenſis cereis, lychniſque non paucis, hymnis, pſalmiſque cœleſtibus per totam excubat noctem. Manè autem facto quid adhuc precatui deſit, in tractatu rimantur inter ſe; & venit ipſis in mentem, revelante Deo, qualiter, oratione præmiſſa, adhuc majori propugnaculo munirentur.

Exemplū.

Greg. Tur. de gloria Conf.

Aſſumpta igitur palla de beati ſepulchro, componunt illam in modum feretri: accenſiſque ſuper cruces cereis atque ceroferalibus, dant voces in canticis, circumeunt urbem cum vicis, nec prætereunt ullum hoſpitium quod non hac circuitione concludant. Quid plura? non poſt multos dies, fines hujus civitatis, lues aggreditur memorata. Verumtamen uſque ad eum locum accedens, quo beati pignus acceſſit, ac ſi conſtitutum cerneret terminum, intrò ingredi non modò non eſt auſa, ſed etiam quæ in principio pervaſerat, hujus virtutis repulſu reliquit.

I. Quid ſibi vult quod illiberalem quandoque quæſtum ex circumgeſtatis per diverſa locæ reliquiis faciunt nonnulli?

Clem. Abuſionibus & c. ut officiū §. compeſcendi de hæret. in 6.

R. Hoc Eccleſia prohibet, & tanquam nundinationem rerum ſacrarum reprobat. X. c. cùm eo. de relig. & ven. Sanct. & Conc. Trid. ſſ. 5. c. 2. & ſſ. 21. c. 9. & paſſim in provincialibus & Diœceſanis Synodis.

I. Suntne ſancti protectores & defenſores locorum, in quibus ſacra eorum pignora quieſcunt?

Exempla. L. 5. Dial. c. 4.

R. Ita; uti manifeſta docuit experientia in civitatis Turonenſis contra invadentes Normannos defenſione, & liberatione anno 845. Vide Baron. t. 10.

Valeria Provinciam (inquit S. Greg.) Longobardis intrantibus, ex Monaſterio reverendiſſimi viri Equitii in beati Martyris Laurentii oratorio ad ſepulchrum ejus fugerunt. Cumque Longobardi ſævientes Oratorium intraſſent, cœperunt eoſdem Monachos foras trahere, ut eos aut per tormenta diſcuterent, aut gladiis necarent: Quorum unus ingemuit, atque acri dolore commotus clamavit. Heu, heu, ſancte Equiti, places tibi quod trahimur, & non nos defendis? ad cujus vocem protinus ſævientes Longobardos ſpiritus immundus invaſit. Qui currentes in terram tamdiu vexati ſunt, quouſque hic cuncti, etiam qui foris erant, Longobardi cogniſcerent, quatenus locum ſactum temerare ulterius non auderent. Sicque vir ſanctus dum diſcipulos defendit, etiam multis poſt, remedium illuc fugientibus præſtitit.

I. Eſtne pium & Eccleſiaſtico uſu receptum, cereos ad ſanctorum ſepulchra & reliquias accendere?

Cereos ad SS. Sepulchra & reliquias accēdi Deo gratum eſt. Exemplū. Sur. to. 1. Feb. 10. c. 7.

R. Ita: quinimò declaravit aliquando Deus id ſibi gratum eſſe, inſigni miraculo; Mulier quædam quam ſanctus Eucherius Epiſcopus Aurelianenſis de gentilitatis errore ſua admonitione revocaverat, cujuſque filium de ſacro fonte ſuſceperat, ad tumulum ejus ceream candelam pondere libræ unius ex devotione collocavit & incendit, & ea per tres dies noctesque arſit, nec extincta eſt. Die verò tertio, cuſtos templi ceram ejus candelæ liquefa-

Digitized by Google

factam redegit in massam, & ecce in manibus ejus in tantam molem excrevit, ut idem omninò pondus pristini cerei inveniretur.

I. Estne similiter sanctum & pium vota ad loca sancta nuncupare?

Sanctum est vota ad loca sancta nuncupare.

R. Ita. Ut etiam alibi docemus præproperè & absque prudentia implicare se votis periculo non carere: ita asserimus absolutè & simpliciter vota Deo aut sanctis nuncupare sanctum esse & religiosum. Quoad exempla huc pertinentia, vide Horat. Turselin. in histor. Lauretana, & Just. Lipsium in histor. Virginis Hallensis & Aspricollensis, & Servium in Hist. Divæ Tungrensis Hanno-Belgicæ.

I. Superstitiosum est, & ridiculum, ajunt Hæretici, quod pro indiciis adeptæ sanitatis coram sacris altaribus aut sacrarum reliquiarum loculis sustentacula lignea, manus cereas, pedes argenteos, &c. suspendamus?

Et in illis sustentacula lignea, manus cereas, pedes argenteos, &c. suspendere.

R. Hæretici frustra hæc calumniantur & superstitionis traducunt, qui eorum vim & rationem ignorant, & nescire volunt; Catholici contra, magni æstimant, & in illis arbitrantur se obsequium non exiguum præstare Deo & Sanctis ejus.

I. Quibus igitur rationibus moventur Catholici ad hoc faciendum?

1. Ratio.

R. 1. Ejusmodi suspendunt ad annuntiandum populis mirabilia quæ operatur Dominus per Sanctos suos in sanitatum donis; ut generationi alteri enarrent Dei bonitatem & misericordiam, nec non honorem quem sanctis suis exhibere voluit.

2. 2. Ut monumentum fidei, & virtutis majorum nostrorum exhibeant posteritati. Ita Zacharias 4. quatuor coronæ in templo Domini suspensæ fuerunt ad perpetuam fidei & virtutis eorum, qui eas fieri jusserant commendandam & refricandam memoriam. Et Greg. l. 2. Dial. c. 1. commemorat, Capisterium, hoc est vas rusticum, miraculosè precibus S. Benedicti reparatum in Ecclesiæ ingressu fuisse suspensum, quatenus præsentes & futuri cognoscerent universi, à quanta Benedictus puer conversationis perfectione incepisset. 3. Nonnunquam etiam relicta fuere ad timorem hominibus incutiendum uti leguntur thuribula sacris affixa altaribus, ut cunctis constaret quam justas sui facinoris dedissent pœnas, qui Aaronis Sacerdotii æmuli profanum ignem adhibuerant. Vide Augustin. *serm. 98. de temp.* Num. 16. 4. Interdum reservata sunt liberationis monumenta ad jugem accepti beneficii memoriam, quemadmodum agnoscimus juxta numerum Provinciarum Philistinorum quinque anos aureos, totidemque mures factos, atque Domino in latere Arcæ, in qua servabatur Manna, collocatos, quod Dominus gravissima plaga eos afflixisset, ita ut putrescerent prominentes extales eorum. Qua etiam de caussa gladius Goliath & Holofernis servabantur. 5. Aliquando etiam suspenduntur in perpetuum gratitudinis holocaustum: Nam Josue 4. ita legimus divino oraculo præceptum: *Ite ante Arcam Domini Dei vestri ad Jordanis medium, & portate singuli singulos lapides in humeris vestris juxta numerum Tribuum filiorum Israel, ut sit signum inter vos; & quando interrogaverint vos filii vestri cras dicentes, &c.* Pari ratione, sustentacula lignea, compedes ferreos, manus cereas, pedes argenteos, & id genus aliorum suspendimus circa altaria, quatenus ea conspicientes rapiamur non solùm in memoriam & admirationem miraculorum patratorum, sed etiam in gratiarum actionem, quemadmodum legimus homines Deum glorificasse, Marci 2. & Joan. 5. quando grabatum incolumes effecti asportaverunt. 1. Reg. 6. 1. Reg. 21. Judith ultimo. 5.

I. Estne istiusmodi antiquus in Ecclesia usus?

Usus istiusmodi in Ecclesia est valdè antiquus Circa an. Dom. 390.

R. Omninò; Nam Theodoretus lib. 8. Græcarum affectionum circa finem de Martyribus ita loquitur. *Piè verò fideliterque precatos ea maximè consequi quæ desiderant, testantur illa, quæ votorum rei dena persolvunt; manifesta nimirum adepta sanitatis indicia: nam alii quidem oculorum, alii verò pedum alii porrò manuum simulachra suspendunt ex argento, aurove confecta, gratissimè namque accipit eorum Dominus qualiacumque sunt dona, nec exilia, nec vilia dedignatur, quippè qui ea proferentis facultate metitur. Hæc itaque omnium, spectaculo exporrecta testantur morborum depulsionem cujus ipsa certissima signa sunt à sanitatem consecutis allata. Hæc, inquam, sepulcrorum ibi Martyrum, qua sit virtus, ostendunt.* Hæc ille.

LE-

Digitized by Google

LECTIO XVI.

De Templis & altaribus ad honorem Dei & Sanctorum erectis.

I. EX quo tempore solent templa & altaria ad Dei cultum, & honorem Sanctorum ædificari?

Ecclesias ad Dei & SS. honorē dedicare à primo Ecclesiæ nascentis tēpore usitatum.

R. Ab ipsis planè primis Ecclesiæ incunabulis, Nam ut omittam, quod sæpiùs in novo Testamento Apostolici scriptores nomen *Ecclesiæ* hoc sensu usurpent, uti diligenter notavit Card. Baron. supra verba Apostoli: *Convenientibus vobis in Ecclesiam*, Euseb. Cæsar. lib. 2. Eccl. histor. c. 17. & l. 3. c. 23. scribens de discipulis Domini ex Philone, tradit beatam illam multitudinem, quæ omnes divendiderat possessiones; pretium ante pedes Apostolorum ponendo, habuisse in singulis locis consecratas orationi domos, in quibus secedens, mysteria celebrabat, nihil illinc prorsus, quod ad cibum potumque pertinebat, inferens, vel ad reliqua humani corporis ministeria, sed legis tantum libros, & volumina Prophetarum, hymnos quoque in Deum, cæteraque his similia, in quorum disciplinis instituta ad perfectam beatamque vitam studiis jugibus coalescebat. Et Anacletus ep. 3. ad omnes Episcopos, docet Ecclesiam à S. Marco Euangelista nomine Petri Apostoli adhuc superstitis Alexandriæ fuisse consecratam.

1. Cor. 11.

Exempla.

Allegatur dist. 22. Sacrosāctā.

Et Antiochiæ Theophilus qui erat cunctis potentibus sublimior, domum suam fecit consecrari Ecclesiam, in qua Petri cathedra ab universo populo est constituta, in quam confluebant gratia prædicationis quam faciebat S. Petrus. His consonat S. Ignatius ep. 8. ad Magnesianos, inquiens: *Omnes adunati ad templum Dei concurrite*. Vide Niceph. l. 2. Eccl. histor. c. 35. Iren. Apostolorum discipulum l. 3. contra hæreses c. 1. & 3.

Refert S. Clemen. l. 10. Recognit. ad Jacob.

Fremens. Domini in fine.

Valdè mirùm est quod in chronic. 5. Saxoniæ legimus, Christum Dominum, Ecclesiam suis manibus in honorem S. Dionysii & sociorum consecrasse.

I. Quandonam cœpit usus Ecclesias & altaria per sacrarum reliquiarum illationem consecrari?

Templorū & altarium

R. Etiam hoc initium habuit à primis pacatæ saltem Ecclesiæ temporibus. Vide *Conc. Apostolorum. can. 3. & 4. & Conc. Aurelian. 5. can. 14.*

Ex locis sacris qui olim apud Christianos venerationem habuerunt, illa celeberrima & frequentissima fuerunt, in quibus condita sanctorum corpora vel aliquod vestigium Martyrum, aut monumentum esset. In quorum numero sanctorum locorum in primis semper fuit ea Vaticani pars, quam S. Petri confessionem appellabant. Nam eò Christiani ex omnibus orbis terræ partibus tanquam ad fidei petram, & Ecclesiæ fundamentum convenientes, locum Principis Apostolorum sepulchro consecratum summa religione ac pietate venerabantur, &c.

cōsecratio usū habet ab initio Ecclesiæ. Brev. Rom. ad 18. Novemb. Bar. to. 3. anno Dom. 324. Brev. Ro. ad 9. Nov.

I. Quorsum Ecclesias & altaria sacris ritibus consecrare, cùm non sint subjecta gratiæ aut benedictionis capacia?

R. Ecclesia & altare, & alia ejusmodi inanimata consecrantur, non quia sunt gratiæ susceptiva; sed quia ex consecratione adipiscuntur quandam spiritualem virtutem, per quam apta redduntur divino cultui: ut scilicet devotionem quandam fideles exinde percipiant, ut sint paratiores ad divina. Et rursum ejusmodi loca ante consecrationem aqua lustrali emundantur, & exorcizantur, ut exinde virtus inimici pellatur.

2. Machab. 3.

S. Tho. 3. p. q. 83. ar. 3.

Templa & altaria meritò consecrantur.

I. Habesne exemplum ad declarandos hujus sacrorum locorum emundationis & exorcizationis effectus?

R. Habeo. *Arianorum Ecclesia in regione urbis hujus quæ Suburra dicitur, cùm clausa usque ante biennium remansisset, placuit ut in fide Catholica introductis illic B. Sebastiani & S. Agathæ Martyrum reliquiis, dedicari debuisset, quod factum est. Nam cum magna multitudine populi venientes, atque omnipotenti Domino laudes canentes, eandem Ecclesiam ingressi sumus. Cumque in ea jam missarum solemnia celebrarentur, & præ ejusdem loci angustia populi se turba comprimeret, quidam ex his qui extra sacrarium stabant, porcum subitò intra suos pedes huc illucque discurrere senserunt. Quem dum unusquisque sentiret, & juxta se stantibus indicaret, idem porcus januam Ecclesiæ petiit, & omnes per quos transiit, in admirationem commovit: sed videri à nullo potuit, quamvis sentiri potuisset. Quod idcircò divina pietas ostendit,*

S. Greg. 3. Dial. c. 30. Exemplū.

Immundus spiritus porci specie Ecclesiā ritu Catholico, recōciliatam deserit.

Digitized by Google

dit, ut cunctis patesceret, quia de loco eodem immundus habitator exiret.

I. Habueruntne Christiani antiquitùs templa & altaria consecrata in magna veneratione?

Altaria exosculari solent antiqui Christiani.

R. Ita planè, ut ex citato suprà Brev. Rom. liquet. Et Tertul. de pœnit. qui scribit ante altaria solere Christianos genua flectere, & S. Ambrosius ep. 32. ad Marcellinam sororem, tradente eosdem magno pietatis sensu altaria exosculari. Vide quæ nos sup. p. 2. c. 2. lec. 5.

I. Undè sumpsit initium quod ad honorem Sanctorum Ecclesiæ & altaria dedicentur & consecrentur?

Templa & altaria ad honorem SS. dedicari undè sumpsit fundamentum.

R. Ex eo quod corpora Martyrum ex antiquo more, & sanctione Felicis Papæ primi solebant sepeliri sub altari, ut docent *S. Aug. serm. 11. de Sanctis & alii*: Quia enim Martyres instar holocausti erant immolati Deo super altare, ideò sub eo sepeliebantur. Id fiebat. *Primò*, ut loco tam sacro honorarent Martyres. Vide *S. Ambr. ep. 54. ad Marcellinam sororem*. *Secundò*, ut Martyrum corpora & sepulchra orantibus ad altare, essent continuum excitamentum devotionis, & virtutis ac fortitudinis quam imitarentur. *Tertiò*, ut Martyres eorum preces apud Deum offerrent & adjuvarent.

Altare olim sepulchrum Martyris appellatū.

Hinc altare vocabatur *Sepulchrum Martyris, memoria Martyris, Martyrium, & Confessio*. Martyrium enim Græcè idem est ac Latinè confessio; puta testimonium quod Martyr fidei perhibuit, ac sua morte ac sanguine obsignavit. Hinc hisce eorum sepulchris & altaribus, posteà, cum scilicet sub Constantino Ecclesia pacem adepta est, superædificarunt Ecclesiam sive templum, quod indè pariter vocabant *Martyrium*. Rursùm indè extensa vocis significatione, Ecclesia quævis *Martyrium* vocata est: quia Martyrum, vel certè Sanctorum reliquias aliquas eò transferebant ibique condebant, ut ad primævum morem ædificandi altaria, & templa super sepulchra Martyrum accenderent quantum possent. Hinc jure Canonico sancitum est, ut altare non consecretur nisi illatis eò Martyris vel Sancti alicujus reliquiis. Quocircà Sacerdos accessurus ad altare, orat, dicitque; *Oramus te Domine per merita Sanctorum tuorum, quorum reliquiæ hic sunt.*

De consec. d. 1. c. placuit.

Miss. Rom.

Nota interim nos non gloriosæ Virgini Mariæ, Apostolis aut Martyribus altaria erigere, aut sacrificia offerre, cùm non ipsi, sed Deus eorum Deus, & Dominus noster sit. Nec quisquam dicere aliquando præsumpsit, *Offero tibi Petre; vel sacrifico tibi Paulo, &c.* Cultum namque latriæ ut aliàs sæpè inculcamus, soli Deo exhibemus.

Aug. l. 8. de civit. c. 27. & l. 22. c. 10. Item l. 20. cont. Faust. c. 21. & ep. 29. ad Deo gratias.

Altaria sub invocatione Sanctorū.

Nihil tamen prohibet diversa templa vel altaria, diversis Sanctorum titulis esse insignita & appellata; quia licet omnia unius Dei honori primò, & principaliter dedicata sint & consecrata; tamen diversis nominibus ab invicem propter confusionem vitandam discriminantur, *teste Aug. vel quisquis est, l. de Ecclesiasticis dogmat. c. 73. & Joanne Damasceno, l. 4. Orthod. fidei c. 16.*

2. Altaria vel Ecclesiæ Sanctorum nomina sortiuntur, quòd eorum reliquiæ ibi reconditæ asserventur, ut auctor est *Ambros. l. ad Virgines, & l. 1. de Abraham c. 9.*

3. Quod singulari aliquo affectu tales Sancti & Sanctæ Patronorum vice in talibus locis habeantur. *S. Leo Papa serm. 5. Epiphaniæ & serm. 1. in natali Apostolorum.*

I. Cur hæretici tantoperè in templa, & altaria desæviunt, eaque demoliuntur?

Hæretici in templa & altaria desæviunt.

R. Quia sunt ministri diaboli; & ut ille semper invidit honori Dei & Sanctorum; ita hæretici totis viribus nituntur vertere loca sacra in quibus divina officia Deo persolvuntur.

I. Possesne exemplis probare hæreticos hac in re obsequium præstare diabolo?

Exempla. Vvillielmus Lindanus l. de fug. idol. c. 14. & 15.

R. Ita. *Anno 1566. pullulantibus Iconoclastarum initiis, quæ jam Antuerpiæ & alibi cœperant, Dæmoniaci Amsterodami magno numero sani facti sunt, dæmonibus videlicet egressis, & alibi in hæreticis exagitandis satis superque occupatis, quando fanatico furore per mensem Augustum Calvinistæ passim templa Belgica diripuerunt, & Sanctorum imagines confregerunt, conculcarunt, excusserunt.*

Narrant oculati testes (inquit idem Lindanus) quando cives Leydenses anno 1572. monasterium S. Francisci extra Rheni portam

in

Digitized by Google

in suburbano amœnissimo situm excurrebant eversuri, quamdam vexilli loco, imaginem diaboli prælongo fixam hastili prætulisse, ut non obscurum esset spectatoribus argumentum, cuinam, magistro suo, illam navarent operam.

I. Dederuntne aliquando pœnas qui templa profanarunt, devastarunt, aut eorum immunitatem violaverunt?

R. Ita, quemadmodum ex subjectis exemplis videre licet.

Exempla. Antiochus Rex ob profanatum templum Hierosolymitanum variis malis ac doloribus affectus miserrima morte interiit.

2. Machab. 1. 1. Machab. 9. Alcimus præcipiens destrui muros domus sanctæ interioris, admirabili plaga repentè defunctus est.

Anno Domini quadringentesimo vigesimo nono, Gundericus Rex VVandalorum capta Hispali, cùm impiè elatus manus in Ecclesiam ipsius civitatis extendisset, mox Dei judicio à dæmone correptus interiit.

Chron. Sigeb. anno 429.

In Basilica S. Vincentii Martyris, in quo plebs omnia rerum suarum præsidia reposuerat de reverentia Martyris, quod nullus eas præsumptione auderet attingere, obsecratis ostiis se ab intus cum rebus incluserat. Circumdantes autem hostes, cùm aditum, per quem ingrederentur, invenire non possent, ignem ostiis ædis subjiciunt: quem diu multumque succendentes, non apprehendebant valvæ, donec impulsu securium comminutis, ingressi sunt, diripientes res, populumque inclusum in ore gladii trucidantes. Sed non diu manserunt hæc inulta: nam alii à demone correpti, nonnulli in flumine Garumnæ necati, multi etiam à frigore occupati diversis in partibus, diversorum morborum genere vexabantur. Et post pauca. *Multi ex his confitebantur se judicio Dei ob injuriam Martyris fuisse morti pessimæ destinatos.*

Greg. Tur. de gloria. Mart. c. 105.

Baro. to. 7. Ann. I.

LECTIO XVII.

De Ecclesiarum immunitate.

I. IN quibus rebus cernitur immunitas Ecclesiæ?

Immunitas Ecclesiæ. R. Potissimum in tribus, videlicet: in personis, in locis, & in rebus sacris.

I. Quid vocas personas sacras?

R. Voco Dei Ministros speciali ratione, in Ecclesia per ordinationem sacram, vel religiosæ professionis emissionem, divino obsequio mancipatos.

in tribus cernitur.

I. Qualiter oportet habere ejusmodi personas?

R. Nulla iis vis aut injuria inferenda est.

I. Qui Sacerdotes Dei malè tractarunt, fueruntne à Deo puniti?

R. Ita. Anastasius Imperator, cùm ejecisset Euphemium & Macedonium Patriarchas Constantinopolitanæ Ecclesiæ, ac propter sanctam Chalcedonensem Synodum illos Gayram in Pontum exilio relegasset, vidit in somnis idem Imperator virum quendam insignem, vestitum amictu candido, contra se stare, codicem scriptum ferentem ac legentem. Evolvens autem quinque folia codicis, legensque Imperatoris nomen, ait illi: Ecce propter perfidiam tuam deleo quatuordecim annos, & digito suo illos delevit. Ac post duos dies, facto fulgure magno ac tonitruo, pavore turbatus reddidit spiritum in summa angustia pro eo quod impius fuit in sanctam Christi Dei nostri Ecclesiam, ejusque Pastores exilio damnavit.

Exempla. Glyc. p. 4. Annal Manass. in Annal. Io. Moschus Evirat. in pret. spir. c. 38.

Anastasius Imp. pessimè ob malè habitos Episcopos & Ecclesiam interiit.

Justina Imperatrix Valentiniani Mater Arianæ hæreseos alumna Ecclesiarum statum perturbans, & exilia Sacerdotibus interminans, Ambrosii precibus, jejuniis & vigiliis ita retunditur, ut quæ illa Sacerdotibus exilia præparaverat, prima cum filio sortiretur.

Sozom. l. 7. hist. Ecclesiasticæ c. 12. & 13.

I. Quid loca appellas sacra?

R. Templa, capellas, oratoria ab Episcopo dedicata, cœmeteria, monasteria, &c.

I. Quæ est immunitas locorum sacrorum?

R. Ut in illis nihil profanum exerceatur, ut non fabulæ, non strepitus forenses, nulla commercia, nullæ discursitationes in illis habeantur, ut ad illa tanquam ad fidum asylum confugientes, nullus extrahat Episcopi injussu.

I. Habesne exemplum quo probes à Deo exactas pœnas ob irreverentiam loco sacro exhibitam?

R. Habeo. *De Sancio majore Navarræ atque Castellæ Rege omnes fere rerum Hispanicarum Scriptores ferunt, quòd cùm die quadam*

Exemplū.

dam in venatione aprum insectaretur, ille
Baro. to. 21. anno 1031 *fatigatus intra obvios parietes, qui superant memoria S. Antonini Martyris se recepit, apud relictam ibi sacram aram consistens, tutum asylum, Angelorum custodia vallari consuetum. Sic juxta illud oraculum; Homines & jumenta salvabis Domine. Cùm Rex venabulo illum appeteret, elatum brachium ad feriendum mox torpedine redditum sensit inutile: sed reatum agnoscens, Martyrem deprecatus ad pristinum usum sensit divinitus revocatum, didicitque suo damno, quanta deberetur locis sacris immunitas, etiamsi corruissent visa fuissent, ut nec bestiam illuc fugientem ledere licuisset.*

Ps. 35.

I. Quid tandem sunt res sacræ quas immunitate vis gaudere?

R. Sunt bona, prædia, census, vasa sacra, aut supellex quævis ad Ecclesias, & alia loca sacra, vel etiam ad personas Ecclesiasticas pertinentia.

I. Quanam immunitate gaudent res illæ?

R. Ut non possint pignorari vel alienari, emi, vendi aut quomodolibet distrahi absque Prælatorum consensu. Vide Justin. Imp. in L. Sancimus I. Cod. de sacros. Eccl. Et in Authent. Præterea Cod. eod. & Imp. Gordian. in l. 1. Cod. de sepulch. violat. Vid. X. l. 3. tit. 49. de immunit. Eccl. in 6. & in Clem. unic.

I. Habesne exempla huc pertinentia eorum qui in profana rerum sacrarum contrectatione deliquerunt?

R. Habeo. Notum est exemplum Balthassaris Dan. 5.

Exempla. *Celsericus cùm immanissima persecutione in Catholicos crudelissimè desæviret, misit Proculum quemdam in Provinciam Zygitanam, qui cunctos Domini Sacerdotes coarctaret ad tradendum ministeria divina vel libros, ut primò armis eos nudaret, & ita facilius inermes hostis callidus caperet. Quibus se non posse tradere clamantibus, ipse rapaci manu cuncta depopulabatur, atque de pallis altaris (pro Nefas) camisias sibi & femoralia faciebat. Qui Proculus hujus rei executor frustatim sibi comedens linguam, in brevi turpissima consumptus est morte.*

Victor de persec. Vvand.

Glycas p. 4. Anna. *Leo Constantini Copronymi filius, religiosus quidem & pius ab initio, verùm ubi coronam Ecclesiæ à Mauritio donatam gestasset, carbunculi morbo vexatus, ardenti febre tandem extinguitur.*

Zona tom. 30. Ann.

I. Debentne Episcopi & alii Ecclesiarum Rectores magnis animis immunitatem Ecclesiasticam tueri, & si opus fuerit, pro ea inviolabiliter conservanda fortiter occumbere?

R. Ita. Hujus rei illustre exemplum habes in Breviario Romano ad diem 29. Decemb. de S. Thoma Cantuariensi.

LECTIO XVIII.

Non facies tibi sculptile ut adores illud.

De Imaginibus.

I. QUid prohibetur hac 3. parte primi præcepti?

R. Quod dictum est in 2. parte. *Non habebis Deos alienos coram me*; hoc ipsum perfectius explicatur dum prohibentur coli figmenta. Prohibentur igitur fieri imagines, aut statui simulachra ad cultum divinitatis, quasi vel ipsa imago esset Deus vel creatura per eam repræsentata, vel quasi aliqua imago divinitatem exprimere posset. Tertull. l. 2. cont. Marcion. In hac igitur lectione de Imaginibus; in sequenti de Idololatria agemus.

Declaratur pars primi Præcepti.

Aug. in quæstion. super Exod. 47. l. 2.

I. Pugnatne adversus hoc primum Decalogi præceptum, quo verus unius Dei cultus statuitur, receptus in Ecclesia Imaginum usus?

R. Minimè; satis enim novimus Imagines vivere: nec sensu aliquo præditas esse; undè nec ipsis adgeniculamur tanquam aliquid ab Imaginibus, aut simulacris rogaturi, sed illas dumtaxat honoraturi; quod Deum aut Sanctos, quos coram imaginibus colimus repræsentent.

I. Estne hic usus & doctrina Ecclesiæ?

R. Est, uti ex Conc. Nic. II. act. 2. colligere licet, ubi habentur hi versus ex Græco latinè redditi:

Hæc Deus est, quod imago docet, sed non Deus ipsa.
Hunc recolas, sed mente cava, quod cernis in illa:

Vid. Conc. Trid. ss. 25. *de invoc. ven. & reliqq. Sanctorum & sac. Imag.*

I. Non

1. Non prohibet ergò Deus absolutè sculpi imagines, aut fieri simulacra?

Deus hic non prohibet absolutè imagines effingi.

R. Non, sed cum hac tantum conditione, ut pro Diis non habeantur, aut quasi Dii colantur.

1. Posses id probare?

R. Ita. Nam Exod. 25. sic habetur: *Duos quoque Cherubim aureos & productiles facies ex utraque parte oraculi.* Et num. 21. *fac serpentem æneum & pone eum pro signo: qui percussus ab ignitis serpentibus aspexerit eum, vivet.* Vide Amb. serm. 55. & Aug. serm. 101. de temp. Hinc argumentor in hunc modum: Moyses ex Dei mandato statuit in medio populi ad Idola prohibitissimi, serpentem æneum etiam post prohibitionem sculptilium imaginum; cur non licebit Christianis crucis effingere imaginem, ut in illam respicientes pio mentis oculo Christum Dominum Redemptorem nostrum intueantur, in quo est salus, vita & resurrectio nostra? *Salomon fecit in oraculo duos Cherubim de lignis olivarum, decem cubitorum altitudinis.* Et post pauca; *Posuitque Cherubim in medio templi interioris, &c.* Et cur non poterimus similitudinem Angelorum & beatorum spirituum effingere, præsertim eorum qui corporali interdùm specie apparuerunt?

Joan. 3.

3. Reg. 6.

3. Reg. 7. Idem Salomon afflante numine, fecit duodecim boves qui mare fusile sustinerent; & cur nobis fas non sit fingere aut sculpere imagines duodecim Apostolorum per hosce boves significatorum?

Si Spiritu sancto inspirati Scripturas sacras verbo vel scripto locuti sunt Sancti Dei homines in gratiam & consolationem sapientium & prudentium, cur non ea ipsa quæ in Scripturis divinis continentur mysteria, liceat æquè imaginibus & similitudinibus exponere parvulis & illiteratis ad suam ipsorum consolationem & institutionem? Et, si rectè discernimus & dijudicamus nullam sacris litteris subesse divinitatem quæ adoretur; cur tantum periculum esse potest, ne imperita multitudo Catholicorum imaginibus eam subesse censeat?

Æquè potest Scriptura prudentibus & litteratis, ac simplicibus & idiotis imago, erroris occasionem dare.

I. Sed possunt simplices facilè in errorem & abusus induci per imagines?

R. Ideòne tollendi libri sacri, quod sacrilegi homines iis abutantur? Alii cibo, alii potu abuuntur, ideòne mox cibus, potusque mali & interdicendi? Si ejusmodi ratiocinationibus ex abusu desumptis deferre necesse est, quid vetet, quin sol, lunæ, stellæ, & bona firmamenti pars evellatur, ne occasio præbeatur insipientibus & vanis hominibus loco numinis ea colendi? Sap. 13. Sufficit quod Episcopi doceant, & doceri curent quod decrevit Concil. Trident. Sess. 25. de invoc. & vener. & de reliquiis Sanctorum & sacris Imag.

Huc accedit SS. Patrum consensus, qui priorem hanc istius præcepti partem: *Non habebis Deos alienos coram me*, intellexerunt de Idololatria interiori; illam verò posteriorem: *Non facies tibi sculptile, &c.* de exteriori. Clem. l. 6. strom. Origen. hom. 8. in Exod. Theod. quæst. 38. in Exod. Augustin. quæst. 72. in Exod.

I. Quem ergò fructum ex imaginibus capimus?

R. *Primò*, Sanctorum imagines sunt Idiotis & litteras nescientibus, instar librorum, quibus instruuntur, quid ipsi egerint aut passi sint. Gregor. lib. 9 epist. ad Serenum. *Secundò*, omnibus passim memoriam refricant vitæ, & historiæ Sanctorum ut illorum exemplo nisi, ad eorum vitam ac mores nosipsos conformemus. *Tertiò*, charitatem erga Deum, & ejus amicos sanctos adaugent, & devotionem excitant. Undè refertur in Synodo VII. quod Gregor. Nazianz. conspecta imagine Abrahæ immolantis Isaac, lacrymas temperare non valuerit. *Quartò*, Imagines sunt fidei nostræ professio: attestamur enim nobis eorum vitam, & doctrinam placere, quorum imagines diligimus & honoramus; ac proindè detestari non solum idololatriam, sed omnem quoque impietatem, & hæresim contra quas decertantes sancti fortiter objerunt. *Quintò*, Imagines ad Christi ac Sanctorum honorem pertinent, magnos enim & celebres viros, statuis & picturis honoramus, teste Eusebio l. 7. histor. cap. 14. Hinc volebat Plato, lib. 11. de legibus, virorum præstantium imagines proponi. Si enim terreni Regis, Ducis, aut Philosophi imago honoranda sit, quanto magis Christi & sanctorum? *Sextò*, prosunt ut fidelium mentes ab eva-

Utilitates sacrarum Imaginum.

Vide Greg. Nyssen. de S. Theodoro Martyr.

Digitized by Google

gatione revocent, piis meditationibus foveant, ac denique ut locum sacrum exornent.

I. Si tantoperè nobis utiles sunt imagines, cur eas hæretici confringunt, & igni tradunt?

R. Quia ministri sunt diaboli, ut suprà de templorum demolitionibus diximus; qui Christo & sanctis ejus honorem invidet, & ideò imagines, earumque cultum abolere satagit.

I. Inviderne diabolus honorem sanctis imaginibus impensum?

Exemplū. Sophron. prat. spirit. c. 45.

R. Ita. *Dicebat Abbas Theodorus Æliotes, quòd fuerit quidam inclusus in monte Olivarum tentator maximus. Impugnabat autem illum fornicationis spiritus. Die verò quadam cùm instaret illi vehementer, cœpit ejulare senex & dicere dæmoni*: Recede jam à me qui mecum consensisti, *Apparuit autem dæmon visibiliter, dicens*: *Jura mihi, quia nemini dices, quæ tibi dicturus sum, & te non amplius oppugnabo.*

Diabolus invidet honorem imaginibus impensum.

Juravitque illi senex dicens: *per inhabitantem in altissimis, nemini dicam, quæ mihi dixeris. Tunc ait illi dæmon*: *Noli adorare hanc imaginem, & ultra te non impugnabo.*

Habebat autem hæc imago expressam figuram Dominæ nostræ Dei Genitricis Mariæ, ferentem Dominum nostrum Jesum Christum. Ait inclusus dæmoni: *Dimitte me ut deliberem*: *In crastinum autem significavit hoc ipse Abbati Theodoro Æliotæ, tunc habitanti in Laura Pharan, narravitque illi omnia. Senex autem ait recluso, Verè Domine Abba, illusus es, quia jurasti dæmoni. Verumtamen bene feceris hoc revolans*: *Expedires autem tibi potius, nullum in urbe lupanar omittere, quod non ingrediaris, quàm ut negares te adorare Deum, & Dominum nostrum Jesum Christum cum matre sua. Confirmatum igitur & corroboratum pluribus verbis reliquit eum in loco suo. Apparuit ergò dæmon incluso rursus, dicens*: *Quid hoc est*; *pessimè senex, nonne jurasti mihi quod hoc nemini diceres & quare dixisti ei qui venit ad te? Dico tibi, quod ut perjurus in die judicii judicaberis. Respondit inclusus, dicens*: *Scio quidem quia juravi*; *veruntamen Dominum & Creatorem meum adorabo, tibi autem non obediam.*

I. Undè concepit dæmon tantùm odium in sacras Christi & Sanctorum imagines?

Cur diabolus decoperum abolendis imaginibus.

R. Ex eo quòd ab initio Ecclesiæ ædificari cœperuut templa, & in iis sacræ reliquiæ ac imagines sanctorum publicæ veneratioui exponi, in iis ferè locis, ubi ipse in idolis à Gentilibus colebatur.

I. Quid præterea ex sublatis imaginibus promittit sibi dæmon?

R. Rem nimirum suam utiliori compendio facere; id est animas in peccata pertrahere. Conatur enim per hæreticorum prædicationes hominibus persuadere impossibilia observatu esse Dei præcepta; quòd fides absque bonis operibus sufficiat. Nunc autem cùm imagines sanctorum ob oculos nobis ponunt, quid Sancti egerint, quidve passi sint, corruit facilè omnis diabolica doctrina, & quivis clarè advertit, quod verè possibilia sint Dei mandata, & quòd sancti magnis animis restiterint non tantùm infidelitati, sed etiam cuilibet alii peccato usque ad mortem. Vide S. Greg. epist. ad Episcopum Massilienſem l. 9. epist. 9.

I. Dederuntne pœnas qui sacras imagines è medio sustulerunt, aut irreverenter habuerunt?

Exempla. Iconoclasta puniti.

R. Eo tempore cùm Guensii in Belgio tumultuarentur & Monasterium Franciscanorum propè Embricam demolirentur; quidam novis dogmatibus dementatus supervenit & omnibus jam statuis, imaginibus, & altaribus vastatis & exturbatis invenit adhuc residuam ibi statuam D. Antonii. Quam iste protinùs sacrilega manu arripiens, in terram collisit, pedibusque conculcavit, & quibuscumque poterat indignis modis exagitavit. Assistebat forte mulier quæpiam Catholica quæ hominem compellans, ait, Quid in te peccavit D. Antonius? quòd statuam ejus tam fœdè tractas? Ille protinùs: Quid mihi obstrepis de S. Antonio; Si quam ille vim aut virtutem habet, declaret. Nec mora, ille in sanctum blasphemus, è vestigio, igne sacro, quem vocant D. Antonii, corripitur, totoque corpore ustulatur, & tandem sacro igne totus, Deo vindicante, excarnificatus animam exhalat.

Bredemb. l. 3. collat. c. 27.

Bredemb.

Antverpiæ cum eodem anno ac deinceps Icono-

Digitized by Google

Iconomachi passim Ecclesias devastarent, in Monasterio Franciscanorum simili furore debacchati sunt; cumque altaria, statuas, ac imagines universas essent demoliti, progressi sunt tandem ad imaginem B. Virginis Deiparæ amictam sole & lunam sub pedibus habentem, ed luqueari Ecclesiæ dependentem. Hanc verò nulla vi, nec arte, quantumque fatigarentur, luxare nedum deturbare potuerunt, invicta illa & immota, invitis omnibus istis perdurante, & de furore hostium suorum triumphante. Ipsi nos eandem imaginem eodem in loco etiam tùm pendentem, paulò post conspeximus, inquit idem author c. 22.

Imaginum sacrarum religiosè habitarum effectus & virtutes.

Anno Domini 560. Judæus quidam imaginem Salvatoris de Ecclesia furtim deponens, eam telo transfixit, & eam clam in domum suam deferens, cùm vellet flammis exurere, se sanguine imaginis cruentarum videns, pra stupore eam abscondit; quam Christiani requirentes, & per vestigia sanguinis invehientes, eam sanguinolentam receperunt, & Judæum lapidarunt. Ex Sigeberti chronic. & Gregor. Turon. Baron. to. 7. anno Domini 560.

I. E contrà cessitne illis benè qui venerandas Christi, & Sanctorum imagines in pretio habuerunt?

R. Ita. Vide exemplum de S. Joanne Damasceno, sup. p. 2. c. 11. lect. 8.

Exempla.

Gregorius Pontifex cùm saevissima pestis Roma graffaretur, ac multis simul aliis calamitates accederent, religiosam in die Resurrectionis supplicationem instituit, & Virginis Dei Genitricis imaginem in publicum efferri curavit, piamque circumgestationem Deus præsenti miraculo comprobavit. Ereum quacumque ferretur imago, pestilentis cœli gravitas depulsa, & optata salubritas in urbe conserta est. Ubi gratulantibus omnibus Deo, ecce ibi Angelus, qui sanctam Virginem his vocibus è cœlo alloqueretur: Regina cœli lætare, alleluya, quia quem meruisti portare, alleluya, resurrexit sicut dixit, alleluya. Quam orationem simul atque Gregorius coram audivit divino spiritu statim excitatus eam in hunc modum explevit: Ora pro nobis Deum, alleluya. Quod canticum inde mansit solemne in Ecclesia, & Paschalis lætitiæ argumentum quotannis esse consuevit.

Baro. to. 8. an Domini 590.

In Martyrolog. Roman. ad diem 23. Februarii sic habetur: *Constantinopoli S. Lazari Monachi: qui cum sacras imagines pingeret, Theophili Imp. Iconoclastæ jussu diris suppliciis excruciatur, & manus ei candenti ferro comburitur: sed Dei virtute sanatus, abrasas imagines sanctas pingendo restituit, ac demum in pace quievit.*

V. idem

Mart. ad 22. Jan. de imagine S. Anastasii Mart.

I. Estne toleranda Catholicorum consuetudo qui Christi, & Sanctorum imagines, non in templis solùm, sed etiam in domibus privatis, & publicis compitis ad cultum, & venerationem eis exhibendam statuunt?

R. Planè. Vide quæ in lec. 5. prælud. tradidimus de imagine crucis. Immò valdè utiliter in cubiculis suis & oratoriis Catholici venerandas Christi crucifixi, & Beatissimæ Virginis imagines pro matutinis ac vespertinis precibus suis, & aliis etiam diurnis animi recollectionibus exponunt.

LECTIO XIX.

De Idololatria.

I. IMagines Christi ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum Sanctorum habere & retinere, atque eis debitum honorem, ac venerationem impartiri, estne Idololatria?

R. Minimè, docuimus enim in præcedenti lectione nos in Imaginibus sacris Deum ac Sanctos venerari, qui est religionis actus; Idololatria autem non est religio, sed superstitio. Secundo docuimus id sanctum esse ac religiosum & ab Ecclesia olim usitatum. 2.Th. q 94.

I. Quid verò *Idololatria*?

Idololatriæ quid sit.

R. Appositè moves hanc quæstionem, nam revera qui nos Idololatriæ circa imaginum cultum accusant, non intelligunt neque sciunt quid sit *Idololatria*?

Idololatria igitur propriè non est aliud, quàm cultus quo quis aliquid creatum colit loco Dei, seu eo cultu qui soli Deo congruit. Sic dicta, quod plerumque in idolo, vel per idolum exercebatur.

I. Quid est Idolum?

R. Est imago vana, vel rei quæ non est, undè meritò imagines falsorum Deorum vocantur idola, quia sunt similitudines

Digitized by Google

1. Cor. 8. Numinum quæ non sunt. *Scimus quia nihil est idolum in mundo.*

I. Non committunt igitur Idololatriam Catholici genua flectentes coram Imagine Christi, aut B. Virginis?

Catholici adorantes sive honorantes imagines ab Idololatria sunt immunes.

R. Minimè.

I. Declara?

R. *Primò*, Imagines in Ecclesia Catholica non sunt inanes, vanæ, mendaces, chimericæ: repræsentant enim nobis verum Numen & Sanctos, quæ sunt realitates & entia realissima, adeòque honore & cultu dignissima. *Secundò*, Idololatræ adorabant idola & simulacra argentea, lignea, lapidea iis sese submittentes: Catholici verò ab imaginibus nihil expectant, neque in iis spem suam collocant, sed in Deo & Sanctorum suffragiis quos in imaginibus venerantur. Vide Conc. Trid. Sess. 25. *in decreto de invoc. ven. & Reliq. Sanctorum & sacris Imag.*

Hæc ut meliùs intelligas; adverte; sicut in cultu religionis concurrunt tres vel quatuor actus; ita in Idololatria. *Primò*, opinio divinitatis, vel perfectionis Deo propriæ 2. Affectus reverentiæ, quo quis vult se illi, tanquam Numini submittere. 3. Externum signum, quo interior existimatio & submissio significetur; quod signum quale sit, non refert, nam omnia signa externa honoris præter sacrificium, communia sunt Deo & creaturis; sed ex intentione utentis determinantur ad excellentiam divinam vel creatam significandam, ut suprà lect. 1. hujus capitis dictum est.

I. Age modò, cur genua flectendo coram imagine more Catholicorum non committitur Idololatria?

R. Quia id non agunt ex opinione divinitatis, sive alicujus excellentiæ Deo propriæ.

I. Quam igitur ob causam genua flectunt?

R. Quodcumque honoris & venerationis officium quod coram imagine exercemus, procul dubio ad imaginem aliquo modo terminatur, eamque afficit, nam aliàs non veneraremur aut honoraremus imagines; sed tamen motus animi qui in imaginem ut in signum fertur, longè differt ab eo quo in signatum & prototypum fertur, tamquam in rem per se, absolutè, ac independenter honore dignam; in imaginem verò fertur, ut in signum prototypi; ratione cujus honor exhibetur quidem imagini, sed imperfectior quàm sit personæ intelligenti proprius, qui vocatur, *latria*, *dulia*, *vel hyperdulia*. Et hæc est mens, sensus, & existimatio Catholicorum, qui sciunt quidem omnem imaginis honorem in exemplar transire, quanquam mediatè & consequenter, non immediatè ac formaliter; docent tamen imaginibus deberi honorem & venerationem, non solùm quia in eis, coram illis, aut per illas exemplar honoramus, sed etiam quia honoris officia in se immediatè terminant. Imagines enim osculamur, gestamus, loco honorifico collocamus, coram eis caput aperimus, genua flectimus, procumbimus, aliaque id genus honoris officia exercemus. Quia tamen omnis excellentia imaginis in relatione ad rem sacram consistit, sequitur non absolutum & independentem, sed relativum honorem ei deberi, & à Catholicis impendi. Animos advertite hæretici, & dicite, quid in isto peccent Catholici, & qua ratione de Idololatria accusandi veniunt.

Imagini non absolutus, sed respectivus cultus impenditur.

Certè adoravit Jacob fastigium virgæ Joseph, & in eo potestatem ejus à Deo ipsi concessam in Ægypto, vel potiùs Messiæ venturi ex virga Jessæa & Israelitica, puta B. Virgine; nonne in facto suo Idololatra censendus sanctus Patriarcha? Imò verò ex hac adoratione virgæ, sive sceptri Josephi Patres Concilii Niceni II. probant adorationem, & cultum imaginum, eumque non in imagine hærere, sed ad prototypum suum referri & transire docent. Sicut enim Jacob incurvans se sceptro Josephi, non ipsum sceptrum, sed Josephum Principem (cujus symbolum & imago erat sceptrum) adoravit: ita cùm veneramur imagines, non tam imagines quàm Sanctos, quorum sunt imagines, veneramur. Si Catholici in imaginum veneratione superstitiosi sunt, quidni superstitiosus fuit Jacob, qui sceptrum Josephi adoravit? Gen. 48. Heb. 11.

I. Fuerunt igitur aliqui usque adeò cœci & stulti, ut idola pro Deo colerent?

R. Ita Multi gentiles putabant ipsa idola

Digitized by Google

idola lignea, lapidea, argentea, aurea, esse Deos: aliqui tamen sapientiores, uti Philosophi, sciebant ipsa idola non esse Deos, sed tantùm in idolis ipsis Deos repræsentari: veruntamen omnes tam hi, quàm illi, ipsa idola uti Deum, vel numen aliquod adoraverunt, & adoranda crediderunt: idque quia putabant idola esse corpus Dei, aut esse simulachrum Dei aut esse locum & sedem Dei, cui quasi naturaliter adhæreret, & præsens esset Deus. Denique censebant omnes, idolum habere aliquid numinis, ut cùm ad illud irent, ad Deos se ire putarent, ait Cicero l. 1. de natura Deorum; idque quia videbant idolum loqui, & oracula dare. Vide Augustinum sæpiùs id genus argumenti tractantem in libris de Civit. Dei, l. 3. c. 12. l. 4. c. 10. & seqq. l. 6. c. 9. l. 7. c. 23. l. 18. & alibi.

Excipe hic paucos gentilium sapientissimos, qui idola colebant non ex animo, sed metu legum, & ut populum metu Deorum in officio continerent, ut testatur præcitato loco Cicero.

En quo labitur humana etiamsi docta infirmitas & cœcitas, si à Deo deseratur sibique relinquatur.

I. Estne Idololatria grave peccatum?

Idololatria magnum peccatum.

R. Gravissimum; quia honorem divinum & divinitatem ipsam quantum in se est, transfert ad creaturam: sicut gravissimum in Republica censetur crimen, si quis alium quàm legitimum Principem pro Rege habeat, eique honorem regium deferat. Vide Sanctum Thomam ar. 3.

I. Suntne Sancti vehementer idola execrati?

Sancti vehementer idola execrati.

R. Ita. S. Eustratius militum sub Diocletiano Dux in Armenia, cùm à Lysia præfecto compelleretur ad idola colenda, respondit intrepidè: Execrandos dæmones & surda simulachra, nullus homo unquam qui compos esset mentis, censuit adoranda. Dictum est enim: *Dii, qui cœlum & terram non fecerunt, pereant.* Quare igne adustus, & virgis laniatus, nullam dedit vocem aut vultus mutationem, quasi in alieno corpore pateretur, irridensque tyrannum & acerbissima quæque passus, tandem ad rogum quasi ad epulas accedens, indè purus cum flamma ad Deum evolavit.

Jerem. 10.

Festum ejus recolit Ecclesia 13. Decembris.

Similiter S. Perpetua, & S. Felicitas cum cognatis Revocato, Saturnino, & Secundulo damnatæ ad bestias, euntes ad amphiteatrum alacres & intrepidè canebant: *Omnes Dii gentium dæmonia, Dominus autem fecit cœlum & terram.* Quocirca jussu Præsidis multis alapis cæsæ, majori tamen animi & vocis contentione eundem versum iterarunt, laudantes & glorificantes Deum. Ac generosè ingredientes amphitheatrum; mox S. Perpetua & Saturninus à leonibus, S. Felicitas verò à leopardis dilacerata in cœlum evolarunt anno Domini 205. imperante Severo. 7. Martii.

Similiter S. Publia Mater S. Joannis Chrysostomi, mortuo marito, chorum virginum instituens, factaque Abbatissa, transeunte Juliano Apostata cum suis virginibus contentiori voce occinuit illud Davidicum: *Simulachra gentium argentum, & aurum*; Et, *Similes illis fiant, qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis.* Theod. l. 3. hist. c. 17. Mart. Rom. 9. Octob.

Julianus indignatus jussit eas tacere. At Publia jubente fortiùs & alacriùs cecinerunt. *Exurgat Deus & dissipentur inimici ejus.* Quare Julianus Publiam alapis cædi, genasque ejus cruentari jussit. Illa verò hanc contumeliam pro summo honore ducens, domum reversa, tyrannum, ut solebat, spiritualibus cantilenis perstrinxit.

I. Quæ fuit origo Idololatriæ?

Origo & progressus Idololatriæ.

R. Prima origo Idololatriæ fuit desiderium præsentiæ mortuorum: nempè quo parens mortuum filium prosequebatur, ei statuam erigens, in qua veluti præsentem retineret & cerneret. Huc accedebat tyrannis, per quam jubebat eum à domesticis coli, ut non mortuus, ut in Deos relatus videretur. Colligitur hoc ex Sap. 14. ubi dicitur: *Initium fornicationis exquisitio idolorum, &c.*

Primus modus Idololatriæ in cultu mortuorum.

Secundus Idololatriæ modus fuit, quo ipsæ statuæ per se, tanquam numine plenæ & animatæ coli cœperunt: & quia diabolus statuis illis mox, ut dicatæ erant, se insinuabat, eisque motum, vocem, & quasi vitam dabat, ac responsa per eas edebat; putabant etiam se posse Deos facere: quam potestatem miratur & extollit Mercurius

Secundus in cultu vivorum.

Digitized by Google

Trismegistus, ut refert S. Aug. l. 8. de civit. c. 23.

Tertius in cultu partium mundi.

Tertiò, capti pulchritudine & admiranda virtute corporum cœlestium & elementorum, nec considerantes undè eam haberent, etiam his cultum divinum cœperunt exhibere, & eorum imagines dedicare. Vide Sap. 13.

Quartus in cultu cujusvis rei utilis vel noxiæ.

Quartò, crescente prava consuetudine, eousque hæc Idolomania invaluit, ut si aliquid esset quod aliquam utilitatem vel noxam adferret hominibus, mox pro Deo coleretur, ut commoda sui generis conferret, incommoda averteret. Sic bovem, ovem, capram, canem, serpentem, crocodilum, &c. coluerunt. Vide Augustin. lib. 4. c. 8. & lib. 6. c. 9. & 7. c. 23. de civit. Immò omnibus ferè rebus quæ ad usum humanum pertinent, Deos vel Deas præficiebant, ut meliùs succederent; ut ostendit S. Augustinus locis citatis.

Cùm enim persuasum haberent, ad negotia hujus vitæ, ut rectè cedant, & adversitates vitentur, occulta quadam directione alicujus numinis, & invisibilis cujusdam virtutis opus esse (hæc enim apprehensio naturaliter est omnibus infita) hoc numen cùm nescirent esse simplex & unicum, in partes innumeras pro diversitate negotiorum vel operum secuere, & singulis negotiis singula numina præposuere, v. g. aliud rei bellicæ, aliud rei nauticæ, aliud agriculturæ, aliud venationi, aliud nuptiis, &c.

I. Cur Deus cùm traderet Hebræis Decalogum tam seriò & tam expresè prohibet eis Idololatriam in his verbis: *Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem quæ est in cœlo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea neque coles: Ego sum Dominus Deus tuus, &c.*

Exod. 20.

R. Quia Dominus Israeliticam gentem ducturus erat in terram promissionis, in qua habitabant gentes, quæ adorabant & colebant idola, dæmones, solem, lunam reliquasque creaturas, &c. diligenter ei præcepit, ne facerent ullam similitudinem &c. Postquam autem ab Idololatria abduxisset, jussisseque tabernaculum testimonii fabricari, Moyses sensibilia Cherubim, habentia hominum formam, &c. formavit.

Epiph. in Conc. Nic. II act. 6. Tertul. l. 2. cont. Marcion.

LECTIO XX.

De Irreligiositate.

POstquam satis prolixè de superstitione, vitio, religioni per excessum opposito egimus; ostendimusque per cæremonias Ecclesiæ, cultum Sanctorum, & sacrarum reliquiarum, necnon usum & venerationem imaginum, nihil cum superstitione commune habere, proximum est ut de irreligiositate eidem virtuti per defectum, etiam opposita, aliquid dicamus.

I. Quid igitur irreligiositas?

Irreligiositas.

R. Est vitium religioni oppositum per defectum, uti superstitio opposita est eidem virtuti per excessum. Habet verò irreligiositas duas principales & huic loco proprias species, Tentationem Dei videlicet & Sacrilegium. Vide S. Tho. 2.2. q. 97. 98. 99. & 122.

I. Quid est tentatio Dei?

Tentatio Dei.

R. Tentatio Dei est quando quis absque justa causa aliquid dicit vel facit, ad capiendum experimentum divinæ potentiæ, sapientiæ, justitiæ, misericordiæ, voluntatis aut alterius attributi, v. g. si voluero ambulare super aquas ad instar S. Petri, aut me purgare per ferrum candens, &c. si relictis causis secundis, quæ sunt ad manum, totum me committam divinæ providentiæ, exspecturus ab eo miraculum. Huc refer duella gravissimè ab Ecclesia prohibita.

C. omnibus, & C. consuluisti 2. q. 4.

C. Monomachiam ibid. & Conc. Trid. Sess. 25. c. 19. de ref.

I. Tentatio Dei estne grave peccatum?

R. Ita. Nam est contra reverentiam divinam, ut prætermisso communi rerum ordine auxilium extraordinarium à Deo petatur vel expectetur. Vult enim Deus ordinem naturalem, quem instituit, servari; undè qui secus agit, videtur liberiùs & audaciùs cum Deo agere, quàm conveniat nostræ humilitati, & illius celsitudini. Immò non caret iste modus cum Deo agendi, suspicione perversæ, aut saltem modicæ fidei.

I. Si quis exemplo Christi vellet jejunare absque omni cibo, & potu quadraginta dies, & quadraginta noctes, tentaretne Deum?

R. Ita. Nam hoc esset expectare, & extor-

Digitized by Google

torquere quodammodò à Deo extraordinarium auxilium, sine quo jejunare taliter omninò non posset. Si quis Sanctorum mirabilia quædam fecerunt, quæ omnem naturæ modum & ordinem superant id minimè fecerunt absque divino instinctu & inspiratione, ex qua scirent se opem extraordinariam à Deo posse petere & exspectare. Istius generis fuerunt Abraham petens à Deo signum undè sciret semen suum possessurum terram Chanaam, & Gedeon Judic. 6. vide in vita S. Simeonis Stylitæ, & S. Catharinæ Senensis.

Gen. 15.

Miracula. Quod ad miracula spectat, quæ Sancti ad Dei gloriam, & conversionem gentium patrarunt, nihil irreligiositatis habent, cùm in nomine Domini, ab iis qui miraculorum dono præditi, vel peculiari Dei instinctu ad hoc impulsi erant, facta sint.

I. Cur tentationem Dei ad primum hoc Decalogi præceptum refers?

R. Jàm id satis insinuavi, quia qui tentat Deum, irreverentiam summæ ejus Majestati infert, agens cum eo tanquam cum ludione.

I. Quid est *Sacrilegium*?

Sacrilegii. R. Est violatio rei sacræ; sive, est injuria & irriverentia quæ fit Deo, indigna tractatione rei sacræ.

I. Quot sunt sacrilegii species?

Variæ sacrilegii species. R. Distinguendæ sunt species sacrilegii secundùm diversitatem rerum sacrarum. Porrò D. Thom. ponit tria genera rerum sacrarum; tribuitur enim sanctitas personis & locis, & aliis rebus ad cultum Dei ordinatis. Et hoc modo statuit tres species sacrilegii. Primam, qua violatur persona. Secundam, qua locus. Tertiam, qua res alia. *sup. loft.* 17.

I. Declara mihi paulo amplius quid pertineat ad 1. speciem?

Ex violatione personæ sacræ. R. Huc pertinet 1. percussio clerici, 17. q. 4. *cap. Si quis suadente.*

2. Si à personis Ecclesiasticis exigantur vectigalia per Principes sæculares contra canones. Vide Conc. Trid. Sess. 25. c. 20. de reform. dist. 96. & 11. q. 1. per totam & X. de immunit. Eccles. & in jure civili Authent. ut clerici proprios Judices conveniant. collat. 6.

Item huc spectat, earumdem personarum pertractio ad tribunal sæculare. *X. de foro compet. Si diligenti, & in 6. eod. c. 2.*

3. Fornicatio ordine sacro initiati, Religiosi, & Religiosæ, & cujuslibet votum castitatis habentis. 30. q. 1. c. finali.

I. Quid pertinet ad secundam speciem?

R. Omnia quæ sunt contra sanctitatem loci sacri.

Ex violatione sacri loci. 1. Effractio vel incendium loci sacri; eversio altaris; nota sunt è Scripturis sacrilegia Regis Antiochi 1. Machab. 1. 2. & 6. & l. 2. c. 4. & 8. Nabuchodonosoris Dan. 1. Balthasaris Dan. 5. & nobis ob oculos in dies versantur Calviniſtarum nefanda sacrilegia, quæ pro reformatæ suæ religionis impietate ubique committunt.

2. Effusio injuriosa sanguinis, effusio seminis, excommunicati vel infidelis sepultura, extractio violenta personæ quæ asyli caussa eò se contulit; quod intellige, nisi sint personæ in Bulla Gregor. XIII. exceptæ, quæ jussu Episcopi extrahi possunt.

3. Huc etiam referri possunt mercatus, deambulationes, clamores, & alia ejusmodi profana, quæ per se cultum divinum impediunt *c. decet. 2. de immunit. Eccle.*

4. Ingressus intra septa Monasterii monialium sine Episcopi vel Superioris licentia in scriptis obtenta. Vide Concil. Trid. Sess. 25. c. 15. *de reg. & monial.*

I. Quomodò committitur sacrilegium quoad res alias?

Ex violatione rei sacræ. R. Multæ sunt res aliæ sacræ quæ aliquo modo temerari & profanari possunt.

1. Sacramenta quæ sanctitatem efficiunt.

2. Quæ rebus sacris administrandis sunt instrumenta, ut vasa sacra, vestes sacræ, ornamenta.

3. Scripturæ, sive verba sacra, quæ res sacras & sanctas significant.

4. Imagines sacræ, quæ Christum Dominum, & Sanctos repræsentant.

5. Reliquiæ Sanctorum, vel certè rerum sacrarum particulæ.

6. Dies Dominici & Festi, qui sunt mensura actionum sacrarum.

Digitized by Google

7. Bona Ecclesiastica, quæ ad sustentationem personarum Ecclesiasticarum vel instaurationem sacrorum locorum, aut ad perfunctionem divinorum sunt dedicata.

I. Optimè. Sed quibus modis circa hæc omnia committi potest sacrilegium?

R. Ad hanc speciem sacrilegii quæ circa res sacras versatur, *Primò*, referenda est omnis injuria, omnisque abusio Sacramentorum: item perceptio & administratio eorumdem, præsertim sanctissimæ Eucharistiæ, in statu peccati mortiferi. Dixi *præsertim Sanctissimæ Eucharistiæ*, quia cùm illa supremum locum inter Sacramenta teneat, utpote quæ non solùm sanctitatem efficit; sed etiam ipsum fontem sanctitatis realiter continet, ejus violatio, aut indigna tractatio gravissimum sacrilegium est.

Secundò, abusio & violatio vasorum sacrorum, ut si quis utatur calice consecrato ad potandum, sicut Balthasar vasis templi: si ex vestibus sacris conficiat sibi vestes profanas, uti caligas & thoraces, prout multi fecerunt hæretici; si res hujusmodi surripiat, &c. Dan. 55.

Tertiò, abusio sententiarum sacræ Scripturæ ad superstitiones, ad facetias, ad amatoria, scurrilia, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, diabolicas incantationes, divinationes, sortes, libellos etiam famosos, &c. Item ad stabiliendas hæreses ut docet S. Thom. Item irreverentia omnis quæ committitur in recitando vel cantando officio divino. Cõc. Trid. Sess. 4. decret. de edit. & usu sac. librorum. 2. 2. q. 99. a. 2.

Eodem pertinet musica lasciva vel profana rebus divinis adhibita.

Quartò, confractio imaginum sacrarum vel indigna earum tractatio, si id fiat, ut Sancti per eas non colantur, vel ex contemptu illorum, sicut fit ab hæreticis; si indecorè pingantur vel sculpantur.

Quintò, si Reliquiæ Sanctorum indecorè habeantur, si dissipentur, si igni tradantur eo animo ne colantur. Vide exempla superiori lectione 16.

Sextò, si dies sacri operibus servilibus vel aliis prohibitis violentur. Exempla vide infrà c. 4. lect. 1.

Septimò, invasio bonorum vel jurium Ecclesiasticorum, retentio Ecclesiæ legatorum, &c. Vide in Canonibus 17. q. 4. suprà lect. 17.

Octavò, huc etiam accedunt qui decimas, Ecclesiis obvenientes, variis artibus subtrahere aut impedire moliuntur. Vid. Conc. Trid. Sess. 25. c. 12. Exempla habes infrà c. 8. lect. 2.

I. Ditioresne effecti sunt Principes qui modernis hæresibus infecti bona Ecclesiastica diripuerunt, templa spoliaverunt, monasteria destruxerunt, & piis quibuscumque fundationibus potiti sunt?

R. Minimè, qui potiùs pauperiores evaserunt; *Mala enim parta pejus dilabuntur*. Audi exemplum.

Exempli mirabile.

Anno Domini 1543. argenteus nummus qui solebat in Anglia purgatissimus extare, ab Henrico VIII. in æreum converti cœptus est non sine manifesta Dei vindicta in sacrilegia, & rapinas regias constituta & expetita. Cùm enim tot ac tanti monasteriorum in Anglia thesauri essent, ut eorum vel decima pars etiam avarissimi Regis mentem explere potuisset, tamen Henricus cùm thesauros ubique omnes, cùm cruces argenteas, aureas, omniaque sacra vasa, cùm altarium ornamenta, cùm omnem supellectilem mille penè monasteriorum, cùm omnia prædia, fundos; fructus, jura, & actiones in suam potestatem redigisset, cùm præterea decimas & annatas omnium beneficiorum per universam Angliam exigeret, & adeò cùm ipsum plumbum ligna atque lapides monasteriorum ubique venderet, ex eoque debuisset in æternùm omnia civibus suis tributa, & vectigalia remisisse (id quod facturum se simulabat, ut cives eo libentiùs in monasteriis evertendis ipsius libidini assensum præberent) immò cum deberis quocumque Christiani orbis Rege, argento præsertim & auro ditior extitisse, adeò tamen in contrarium ea res ex Dei justissima voluntate cessit, ut multo pauperior intra paucos annos post expilationem istam fuerit, quàm unquam antè aut ipse, aut majores ejus fuerunt. Quin ille solus plura tributa, & vectigalia civibus suis imposuit, quam omnes simul Reges per quingentos ante annos fecerant. Cumque istantibus adhuc monasteriis, vulgò Pseudo-Evangelici jactitarent neminem in Anglia pauperem deinceps fore, si semel claustra sacra diruimperantur, Nic. Sãder. de schismate Anglic.

Henrici VIII. cupiditas & impietas in expilandis locis sacris per Angliam.

Digitized by Google

tur, & thesauri, quibus Abbates incubarent, prædiaque & agri, quibus pauci jam monachi alerentur in manus plurium devenirent & adeò nihil eorum reipsa extitit, ut pro singulis qui anteà ostiatim victum quæritabant, nunc viginti ad minimum non modò idem vitæ genus sequantur, sed etiam quod miserrimè quæritant, interdum vix inveniunt.

I. Nunquid etiam sacrilegii speciem habet, quando quis contra sacros canones plura simul pinguia beneficia retinet?

Pluralitas beneficiorum.

R. Ita planè. Vide in extravagante Joannis XXII. quæ inde emergant incommoda.

I. Estne periculosum plura simul retinere beneficia, præsertim ea quæ incompatibilia dicuntur?

L. 1. dep. amiu. bono. c. 19. 10.

R. Ita; nam Alexander III. c. *Quia in tantum*, de præbendis. Dicit hoc certum continere periculum animarum, & probatur exemplo sequenti: ego in quadam civitate Episcopali (inquit Thomas Cantipratensis) annis undecim adolevi, ubi sexaginta duo Canonici sub præbendis ducentarum ferè librarum Parisiensium in matrice Ecclesia serviebant, quorum plures erant beneficiorum plurium detentores. Vide ergò qualem vindictam Dei vidi in ipsos turpissimos detentores. Mihi testis & Judex sit Sancta Trinitas unus Deus, quod paucos eorum vidi communi morte defungi, sed subitò omnes & reprobè mori: ità quod quidam eorum, audito quòd unus sociorum in nocte sanus, manè mortuus inventus esset, complosis manibus dixit: Et quid vultis? secundùm usum & consuetudinem Ecclesiæ mortuus est, ut videtis. Vidi ego ipse in Ecclesia eadem infra paucos annos quatuor Archidiaconos sic defungi. Vide lector, mirare miraculum. Primus eorum de equo phalerato, & grandi cecidit fractisque cervicibus expiravit. Secundus, manè sedens in cathedra mortuus est repertus. Tertius, in choro stans, cùm ad Missam elevatio corporis Christi fieret, cecidit resupinus, & suberata loquela cum sensu, quasi bruti animal, die tertia sine Sacramentis Ecclesiasticis est defunctus. Quartus, confessionem peccatorum & Sacramenta recusans, mortuus est; & extra coemeterium sepultus.

Ibid. habes aliud n. 6. Exempli.

I. Quid verò de illis qui pretio, vel aliis illicitis pactis beneficia obtinent, vel potius extorquent?

Simonia.

R. Simoniam committunt, quæ rursùm est alia sacrilegii species. Vid. 1. q. 1.

I. Simoniaci damnantne animas suas?

Act. 8.

R. Ita. Dixit enim B. Petrus Simoni Mago (unde Simoniaci) offerenti Apostolis pecuniam, & dicenti: *Date & mihi hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum, dixit inquam Petrus: Pecunia tua tecum sit in perditionem, &c.*

Hactenus acta de primo Decalogi præcepto, ubi tractavimus de fide, spe, charitate, & religione, vitiisque iisdem virtutibus oppositis, ut de infidelitate, atheismo, hæresi, præsumptione, desperatione, & cæteris quibus primum Decalogi præceptum violatur.

I. Nihilne superest notatu dignum circa hoc præceptum?

S. Th. 1. 2. q. 100. a. 7. ad 4.

R. Nihil, nisi acerba comminatio in eos, qui legi divinæ non obediverint; & magnifica Dei promissio eis facta qui præcepta Dei servaverint: ait enim: *Ego sum Dominus Deus tuus fortis Zelotes, &c.*

I. Quid hoc sibi vult quòd *Zelotem se Deus* dicit?

S. Aug. c. 60. Adman. c. 19.

R. Zelus hic Dei non cruciatum animi, sed tranquillissimam sincerissimamque justitiam significat, qua animam impunè non sinit fornicari. Sequitur enim. *Reddens iniquitatem* (pœnam iniquitatis) *patrum in filios, in tertium & quartam generationem his qui oderunt me.* Quod intellige de filis qui peccata parentum imitantur. Ita communiter Patres, quasi dicat: Ego Deus tam severè sum justus, ut peccata parentum in filios, qui eos imitantur, vindicem, ut tam filii quàm parentes in filiis suis puniantur. Licet enim videar silere aliquamdiu; si tamen videam filios, aut nepotes iisdem vestigiis insistere, & mensuram patrum implere, gravior in eos incumbet animadversio mea, quam si nulla parentum peccata præcessissent. Solet enim Deus non statim ad peccata vindicanda prosilire: sed expectare donec mensuram peccatorum à se definitam multitudine sua, & enor-

Exod. 20. Deut. 5.

Deus Zelotes qualiter dicitur.

Gen. 15. Matth. 23

Digitized by Google

Mensura peccatorum certa & definita.

& enormitate homines compleverint, uti patet ex Scripturis. Cùm verò completa fuerit hæc mensura, tunc uno quasi gurgite effundit iram suam Deus, graviusque punit posteros, non quam mereantur, sed quam puniviſſet, ſi ſoli ipſi peccaſſent.

I. Sed quæ merces conſtituta eſt obſervantibus præcepta Dei?

Exod. 20. Deut 5.

R. Sequitur in textu: *Et faciens miſericordiam in millia his qui diligunt me, & cuſtodiunt præcepta mea.*

I. Quid circa hæc animadverteris?

Miſericordia Dei ſuperexaltat eius judicium.

R. Quantum Dei juſtitiam ſuperet ejus bonitas ac miſericordia iraſcitur tertiæ quartæque generationi Deus, miſericordiam verò in millia impertit.

I. Quæ eſt miſericordia quam facit Deus in multa millia, diligentibus ſe?

R. Non aliam arbitror quam vitam æternam promiſſam eis qui ſervant mandata.

I. Quid ex his addiſcimus?

R. Deum multos peccatores non puniturum, ſed in eos acriter ac ſeverè animadverſurum. Vide Deut. 7. & Joſue 24. Proindè dicebat Regius Pſaltes: *Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis.*

Pſ. 118.

I. Non valdè mirum eſt homines tam facilè impingere in præcepta Dei?

Appendix hæc minarum & promiſſionis pertinet ad omnia præcepta.

R. Ita planè, cum Deus fortis & Zelotes tantas pœnas conſtituerit in tranſgreſſores; ac tantam miſericordiam promiſerit diligentibus ſe, obſervantibus præcepta ejus.

I. Pertinetne hæc appendix comminationis, & promiſſionis Dei, dumtaxat ad primum præceptum?

R. Licet ob ſummum ſcelus prævaricationis primi præcepti, atque hominum ad id committendum propenſionem, aptè hoc loco pœna proponitur; communis tamen eſt omnium appendix præceptorum, & omnis lex ad præcepta ſervanda homines pœna, & præmio inducit.

DE SECUNDO PRÆCEPTO.

CAPUT TERTIUM.

LECTIO PRIMA.

Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum.

I.

QUid ſignificatur hoc 2. præcepto, *non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum?*

S. Th. 2. 2. qu. 122. a. 3.

R. Quemadmodum primo præcepto mandatum eſt, ut unus Deus ſanctè colatur & adoretur (quod maximè fit in ſpiritu, & interna mentis diſpoſitione, cùm Deus ſpiritus ſit) ita hoc ſecundo præcepto mandatur, ut ſanctè quoque & reverenter nominetur: E contra prohibet hoc ſecundum præceptum abuſum divini nominis & irreverentiam. Itaque agitur hic de honore & inhonoratione, quæ in Deum verbis defertur.

I. Quibus modis honoratur Deus verbis, & quibus modis inhonoratur?

R. Quatuor. 1. quidem honoratur Deus verbis cum ex affectu charitatis nomen ejus ſanctè eloquimur. 2. honoratur juramento. 3. votorum nuncupatione. 4. denique invocatione ac laude honoratur.

I. Declara mihi 1. partem quomodò Deus pronunciatione religioſa nominis ejus honoratur?

R. Si magna fide & reverentia, ſi ex affectu charitatis ſacroſanctum Dei vel Jeſu nomen pronuntietur; v. c. ſi agitatus, neſcio quibus vanis vel etiam impure phantaſmatibus, dixero: *Bone Jeſu, Jeſu poſſideor meum*: ſi metu percuſſus, exclamavero: *Jeſu!* de aliis nominibus eſt ratio, v. g. *Deus meus, Pater ſancte, &c.* Quanquam debeat nobis ſemper præ cæteris ſanctius eſſe nomen Jeſu ob rationes 1. p. 3. cap. 3. lect. 1. adductas.

I. Quomodò verò inhonoratur Deus verbis?

R. Quando abſque juſta cauſa, aut ex prava conſuetudine nomen ejus pronuntiatur; v. c. quando quis ira percitus vindictam ſpirans dicit: Deus, &c. Quando continuò tritum illud militare verbum *per Deum* verſatur in ore. Quando per neſcio quam pravam conſuetudinem ad ſingulos diſcurſus dicitur: *Jeſus ieſu, Jeſus non.*

I. De-

Digitized by Google

Juramentum.

I. Declara mihi secundam partem?

R. Dixi nos honorare Deum juramento.

I. Quid est jurare?

S. Th. 2. 2. q. 98. a. 4.

R. Est vocare Deum in testem & confirmationem veritatis.

I. Estne licitum jurare?

R. Proculdubio, quandoquidem juramentum sit actus religionis, quo Deus tanquam prima & infallibilis veritas honoratur; Et *omnis controversia hominum finis, ad confirmationem, est juramentum, inquit Apostolus.*

Deut. 6.

Heb. 6.

I. Juraruntne aliquando Sancti?

Deus & Sancti juraruut.

R. Ita, tam in veteri, quàm in novo testamento. Imò Deus ipse dignatus est aliquando promissa sua juramento confirmare. Gen. 21. 24. 25. 47. Exod. 22. Isai. 15. 45. 65. 1. Cor. 15. 2. Cor. 1. Rom. 1. & 9. Psalm. 14. & 109. Luc. 1. Act. 1. Heb. 6.

I. Non desunt tamen graves auctores qui videntur omninò improbare juramenta?

Quidam auctores videtur juramentum absolutè prohibere, quomodò intelligendi.

R. Ita est; præsertim Græci; S. Chrysostomus, Eutymius, Theophylactus, apud quos, ut satis apparet, invaluerat prava consuetudo leviter & temerè jurandi. Hinc tam crebrò & tam acriter in homiliis ad populum Antiochen. infectatur S. Chrysostomus hoc vitium, & mirantibus quòd assiduè idem declamaret, respondet: *Dico & repeto quod soleo, quia vos dicitis & repetitis quod soletis*: asseritque se ab hac repetitione non destiturum, donec ipsi à jurejurando desistant. Cautè igitur legendi sunt ipsi auctores in hac materia, & sciendum quem in ea sibi finem proposuerint; tollendi nimirum pravam & absurdam ad singula verba & absque causa jurandi consuetudinem. Refert ergò plurimum, ut, dum sanctos Patres legimus, advertamus, quo ipsi tempore, qua occasione, & apud quos scripserint.

Nota.

I. Qui simpliciter & absolutè negant quoquo modo jurare licitum esse, errantne?

R. Ita, quemadmodùm Pelagiani, VValdenses, VViclefistæ & etiamnum Anabaptistæ docent nullum juramentum Christianis esse licitum, Judæis verò, utpotè imperfectis, fuisse permissum.

I. Quo fundamento nituntur, ut hunc suum errorem statuant?

R. Scripturæ malè intellectæ. Matth. c. 5. *Ego dico vobis non jurare omninò.*

I. Non prohibet igitur ibi Christus Dominus omne juramentum?

R. Minimè, sed solùm vult docere, ut ait S. Aug. & Chrysost. malam esse propensionem ad jurandum: & licet juramentum bonum sit, oriri tamen à malo, nec esse per se appetendum: idque primò ne consuetudine jurandi in perjurium labamur. *Jurationi* (inquit Eccl. c. 23.) *non assuescat os tuum, multi enim casus in illa. Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo ejus plaga.*

Ita allegatum Matth. locum intellexit S. Aug. l. de mendacio c. 15. & in ep. 86. ad Hilar. *Monet Dominus*, inquit, *non jurare, non quia peccatum est verum jurare, sed quia est gravissimum peccatum falsum jurare: quo citiùs cadit qui jurare consuevit.*

Secundò, quia reverentia nominis divini hoc postulat; quæ ratio innuitur apud Euangelistam Matthæum cit. loco.

Tertiò, quia ea deberet esse fides & veritas hominum præsertim Christianorum, ut injuratis credi posset; iisque de facto alii crederent.

Hinc juramento sobriè utendum est necessitate id exigente ad confirmationem veritatis, ubi alia testimonia & probationes non suppetunt. Vide S. Thom. art. 4. Sicuti enim ille longissimè ab homicidio se subtrahit, qui ne quidem fratri suo irascitur; & ab adulterio, qui mulierem non videt; ita procul iste est à perjurio, qui non jurat omninò.

Verùm, quemadmodùm necesse est interdum medicinæ poculum ob infirmitatem curandam haurire, veram secare, theriacam sumere, ita jurandum aliquando in humanæ imbecillitatis remedium, ad fidem dictis conciliandam apud homines, quibus non sufficit *ita, & non*; & tunc juramentum, quod est ampliùs quàm *ita, & non*; non est malum, sed à malo est, scilicet ab ejus, cui juratur, incredulitate & pervicacia. Similia.

Hæc ipsissima est S. Aug. doctrina & interpretatio: *Si jurare cogeris*, inquit, *scias de necessitate veniri infirmitatis eorum, quibus aliquid suades: qua utique infirmitas, malum est. Itaque non dixit: quod ampliùs est,* L. de serm. Dom. in monte.

Digitized by Google

est, malum est. Tu enim non malum facis, qui benè uteris juratione, ut alteri persuadeas, quod utiliter persuades; sed à malo est, illius, cujus firmitate jurare cogeris.

I. Unde sciemus juramentum esse legitimum nullisque obnoxium scrupulis?

Vide S. Hieron. in illum locū.

R. Quando illud comitabuntur certæ quædam conditiones & circumstantiæ, quas Jeremias adfert prophetiæ suæ c. 4. *Jurabis, inquit, vivit Dominus in veritate, & in judicio, & in justitia.*

Tres juramenti circumstantiæ.

I. Quid est jurare in *judicio?*

R. Hoc est, cùm prudentia, discretè, præmeditatè, providè, reverenter, & ex necessaria causa. Hinc ad jurandum non admittuntur pueri 22. qu. 5. cap. Homo-sum.

I. Estne aliquando grave peccatum jurare absque circumspectione & judicio?

R. Ita, si quis ex prava consuetudine id faciat, exponens se periculo jurandi quod falsum est.

I. Mercatores qui in officinis suis assiduè jurant per animam suam, per Deum, &c. tanti rem valere, peccantne?

R. Ita, quia ut plurimum id faciunt absque judicio & discretione requisitis.

I. Animadvertisne aliquando Deus in eos, qui indiscretè jurant, atque ita nomen Dei in vanum assumunt?

Exemplū. Ex Simeone Metaphrast. Lippeloo. 14. Febr.

R. Ita. *Eorum qui ab immundis vexabantur spiritibus, ingens quotidie ad D. Anxentium Abbatem confluebat multitudo, ex quibus plurimi sanctissimis ejus precibus sunt curati. Die quodam venerunt ad eum duo, morbo elephantiaco turpiter deformati, ut sanitatem ab eo perciperent. Quibus vir sanctus: Nostis, inquit, fratres, qua de causa ira Dei in vos desævit? Vos frequenter levissimis de causis sacrosanctum illius nomen sumitis, juratis, ac pejeratis, ideoque justo illius judicio præsens hac calamitas vos premit. Sed jam tandem peccatum vestrum agnoscite & ad mentem redite, ut sanitatem consequamini. Hac cum dixisset, omnes ad precandum hortatus est; & ipse flexis genibus, & ingenti lacrymarum vi profusa, tandem surgens oleo sancto à vertice ad pedes usque eos inunxit, & sanos atque incolumes à se dimisit.*

I. Numquid etiam illud est juramentum indiscretum, & absque judicio, quando dicunt homines: hoc est tam verum quàm Deus; vel: hoc est tam verùm, quàm Deus est in missa? &c.

R. Omninò; nihil enim est Deo, qui est prima & infallibilis veritas, æquiparandum. Et hoc est sumere nomen Dei in vanum, in quo notabilis infertur nomini Dei irreverentia, dum veritate humanæ & fallibili comparatur.

I. Quid est jurare in *justitia?*

R. Hoc est, ut quod juramus non sit iniquum, illicitum, aut alicui nocivum.

I. Essetne igitur peccatum, si quis sub juramento affirmaret se tale vel tale peccatum commissurum; v. c. se occisurum, se proximum decepturum, &c.

Juramenta contra justitiā emissa illicita.

R. Ita; est enim contra justitiam; & si grave peccatum est id jurare, at certè majus nefas juramentum illud opere complere. Vide Matth. 14. & Marci 6. temeritatem Herodis in jurando, & ejusdem impietatem in exequendo quod juraverat; de quibus Augustinus serm. 116. in novis: *Puella saltat, ait, & Mater sævit, & inter delicias & lasciviam convivantium temerè juratur, & impiè quod juratur, impletur.* Dum videlicet misso spiculatore jussit afferri caput Præcursoris in disco, & decollavit eum in carcere.

Simile quoque fuit juramentum Jephte de quo S. Thom. in 4. dist. 38. q. 1. art. 1. ad 3. *miserabilis est necessitas, qua solvitur parricidio.* Vide eundem S Doctorem 2. 2. q. 88. art. 2. ad 2. Judic. 11.

Tale etiam fuit Judæorum jusjurandum, qui devoverunt se dicentes, se non manducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulum. Act. 23.

I. Quid igitur faciendum, si fortè juramento devinxeris te ad aliquid illicitum, vel nocivum proximo perpetrandum?

R. De juramento quidem pœnitentia concipienda est, cavendum verò quàm maximè ne id quod illicitum est, & iniquum, etsi juratum, opere compleatur. Juraverat David dicens: *Hæc faciat Deus inimicis David, & hæc addat, si reliquero de omnibus quæ ad ipsum* (Nabal) *pertinent usque mane, mingentem ad parietem*; tamen ad Abigail preces occurrentis cum annona & commeatu conversus consilium mutavit, & dixit: *Vade pacificè in do-* 1. Reg. 25. v. 22. v. 36.

Digitized by Google

in domum tuam, ecce audivi vocem tuam, & honoravi faciem tuam.

I. At verò si utrimque arctor necessitate peccandi, ex una quidem parte complendo per effectum quod malè juravi, aut certè perjurium admittendo si non implevero, quid melius est, & utrum præstat?

R. Hoc posterius, procul dubio, nam in perjurium impingendo, nemini nisi tibi ipsi noces, at verò si executioni, quod malè juratum est, etiam demandaveris, præter peccatum quod jurando admisisti, etiam proximum graviter lædis, injuria eum afficiendo in corpore, in fortunis, &c.

Dist. 13. c. duo mala. Audi hujus casus resolutionem clarissimam datam in Concilio Toletano 8. c. 2. *Duo mala licet sint omninò cautissimè præcavenda, periculi tamen necessitas, si unum ex his perpetrare compulerit, id debemus resolvere, cui minori nexu colligamur. Quod autem levius, quidve gravius sit, rationis perpendiculo investigandum est. Etenim dum pejerare contingit, Creatorem quidem offendimus, & nos tantummodo commaculamus: Cùm verò noxia promissa complemus, & Dei jussa contemnimus, nos ipsos quoque crudeliori mortis gladio trucidamus, ac proximis impia crudelitate necemus.*

I. Si ergò juravero per damnationem animæ meæ, &c. me inimicum meum interfecturum, nunquid obligatus sum ad id faciendum?

R. Hoc est quod dicimus, si advertis, minimè licere: Semper enim teneris etiam post emissum juramentum, sub periculo damnationis animæ tuæ, non occidere.

I. Cujus igitur valoris est ejusmodi juramentum?

Exempli. In prat. spirit. c. 116. R. Tale est ac si diceres: volo damnari, nisi damnem me occidendo proximum meum contra expressum Dei mandatum, quod est absurdissimum. Audi Sophronium: *Cùm quidam inter duos fratres pacem componere vellet, rogatus alterius respondit alter: Reconciliari nequeo, quia juravi per crucem ultra illi non reconciliari. Quo audito, ait pacificator, juramentum tuum talem habet vim, ac si dixisses, per pretiosam crucem tuam, Christe, non observabo mandata tua, sed inimici tui diaboli voluntatem faciam.*

I. Si quis juraret se non intraturum Religionem, vel quod non fiet Clericus, teneturne juramento?

R. Minimè, nam Deus qui religionis consilium dedit, estque boni propositi inspirator, non vult assumi in testem promissionis factæ contra suum consilium aut inspirationem: non tamen peccat juramentum servando, cùm licitum sit non intrare religionem, sed multo meliùs facit si non servet, quia juramentum illud illicitum est, & nullam habet vim obligandi contra majus bonum à Deo inspiratum. Vide S. Thom. 2. 2. qu. 89. a. 7. ad 2. & Cajetanum ibi, & Sotum lib. 8. qu. 2. a. 2. Nav. c. 12. n. 16. S. Antoninum 2. p. tit. 10. c. 6. §. *tertius casus*.

I. Estne illicitum jurare in confœderationibus Statuum rebellantium contra suum Regem aut Principem?

Juramenta confœderatorũ contra Principem. R. Ita, est juramentum contra justitiam, debent enim subditi legitimo suo Principi ex justitia subesse & obedire.

I. Debetne fides jurata servari hostibus, infidelibus, & hæreticis?

Juramenta hæreticis & infidelibus servãda. R. Ita, non enim tantoperè attendi debet cui, quàm, per quem, (inquit S. Hier.) juretur.

I. Cessitne malè iis qui hosti fidem non servarunt?

Sup. c. 17. Ezech. Exempla. R. Ita; Idcircò enim Sedechias in Babylonem captivus abductus est, quod fidem Nabuchodonosori datam, & juratam minimè servasset, uti notat S. Hieronymus suprà. Religiosus magis hac in parte fuit Josue, qui cum Principibus fidem Gabaonitis infidelibus etiam fraudulentis non violavit, sed vita salva ad altaris ministerium eos astrinxit. Compositis inter Regem Uladislaum, & Amurathem Turcarum Imperatorem rebus omnibus, Rex Hungariæ violato fœdere, prior eidem Turcarum Imperatori bellum movit; initoque prælio, Turca, cum suos in pugna non sine magna cæde fugari conspicaretur, ad expianda fidei violatæ piacula, ad ulciscendam Christianorum perfidiam, & ad vindicandum jus rescissæ pacis, depromptum è sinu Codicem initi sanctissimè fœderis explicat, intentisque in cœlum oculis. Hæc sunt, inquit, Jesu Christe, fœdera, quæ Christiani tui mecum percussere; per Numen tuum sanctè jurarunt, datamque

Josue c. 9.

Antea. Bonfin. l. 26. de reb. Hungaricis. Dec. 3.

sub

sub nomine tuo fidem violarunt, perfide Deum suum abnegarunt: Nunc Christe, si Deus es, ut ajunt, & nos hallucinamur, suas, measque injurias, te quæso ulciscere: his qui sanctum nomen tuum nondum agnovere, violatæ fidei pœnas ostende. Vix hæc dixerat, qui ultimum impetum in se expectabat, cùm prælium quod anceps ac dubium diu fuerat, inclinare cœpit; nam camelorum onerariorum interventu à cæde ad prædam Hungari animos converterant. Tandem trucidato Rege Uladislao, Hungari in fugam conjecti nobilem victoriam Amurathi reliquerunt.

LECTIO II.

De Perjurio.

I. QUomodo juramentum præstatur in veritate?

S. Th. 2. 2. q. 98. a. 3. R. Nunquam potest res falsa aut mendacium asseri cum juramento.

I. Quomodò appellatur ejusmodi mendacium?

R. Appellatur Perjurium. *Vide S. Thom. qu. 98.*

I. Estne grave peccatum scienter jurare falsum?

R. Ita; nam *primò* per hoc magna irrogatur Deo injuria in profanatione divini nominis contra expressum præceptum: *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum.* Pro quo, nota. Deus Opt. Max. sacrosanctum suum nomen nobis reliquit tanquam certissimum, & infallibile sigillum, quo dictorum & promissorum veritates obsignarentur: qui autem falsum jurat, illo utitur tanquam sigillo ad obsignandum falsitatem, qui est abusus divini nominis omninò sacrilegus, quasi Deus ignoret aliquid, aut paratus sit iniquitati nostræ patrocinari.

Magnum peccatum scienter falsum jurare.

Secundò, qui falsum jurat, graviter decipit proximum; imò non soli proximo suo aut alicui individuo homini nocet; verùm etiam toti humanæ societati, quàm dissolvi necesse est, si fides saltem jurato non habeatur, & hæc est ratio cur perjuriorum pœnæ apud omnes nationes sint valde graves, ut videre est apud Covarruviam *in cap. Quamvis pactum* p. 1. §. 7. Quod ad pœnas canonicas. *Vide* 22. q. 1.

Tertiò, perjurus sibi ipsi infert injuriam divino sese judicio addicens: quid enim aliud est, dicere: *Per Deum sic est*, nisi vindictam de me sumat Deus si res aliter se habeat? rursùm si dixero digitis in cœlum protensis; *sic me Deus adjuvet*, quid aliud effero, nisi non adjuvet me Deus; aut, maledictio & vindicta Dei sint super meum caput, si ita non est? hinc comminatus est Deus perjuris maledictionem suam, Zachar. 5. *maledictio veniet ad domum jurantis in nomine meo mendaciter.*

I. Jurare falsum per creaturas, puta, per cœlum, per terram, estne etiam magnum peccatum?

R. Ita.

I. Quomodò, cum non invocetur Deus in testem?

R. Respondeo, Juramenta per creaturas facta, censentur per Deum fieri cujus ex sunt, & cujus summa veritas, & perfectio in omni creatura elucet. Vide Matth. c. 5. v. 35. & c. 23. v. 16.

I. Licetne jurare per caput, per ventrem, per sanguinem Dei?

R. Gravissimè id prohibitum est in Jure Canonico. 22. q. 1. *c. Si quis.* Et hæc est blasphemia, uti ex eodem capite liquet, & ratio suadet; quia per ejusmodi juramenta tribuuntur Deo, qui spiritus est, membra & corpus humanum, quod ei minimè convenit.

I. Prohibemurne jurare per creaturas?

R. Nil minùs: imò æquè licitum est, per creaturam jurare ac per Creatorem; dummodò conditiones, circumstantiæ suprà allegatæ adsint.

Licet jurare per creaturas.

I. Juraruntne etiam interdum Sancti per creaturas?

R. Ita, Jacob per timorem Isaac Patris sui juravit; Joseph fratribus suis jure jurando, dixit, per salutem Pharaonis exploratores estis. Moyses cœlum, & terram in testem invocavit. Et in Ecclesia Dei usu receptum est, ut per sacra Evangelia, per Reliquias sanctas, &c. juremus.

Gen. 13. Gen. 42. Deut. 40.

I. Possumusne etiam execratorium juramentum jurare per creaturas. v. c. *imò dehiscat terra mihi?*

R. Ita; si subsit necessitas, & aliæ juramenti conditiones adsint. Ita jurabat Sanctus Paulus: *Testem Deum invoco in animam meam*, quasi dicat: si mentior, Deus

2. Cor. 1.

Digitized by Google

Deus vindex puniat & damnet animam meam.

I. Estne perjurium, & grave peccatum, quando falsum sub juramento execrationis tanquam verum confirmamus, v. g. *si hoc verum non sit, malè peream, auferat diabolus animam meam, &c.*

Juramentum execrationis falsum periculosum.

R. Ita, gravissimum, id est perjurium, & periculosissimum.

I. Permittitne aliquando Deus, ut ab iis incerciparmur malis, quibus nos per execrationem devovimus?

Horrendum Exemplum. Ex autographo gallicè excuso Atrebati anno 1601. cum approbat.

R. Ita. *Anno Domini 1599. die vigesima nona Novembris, quidam nomine Antonius der Haeck, vulgò Cruck, exactor vectigalium publicorum in districtu oppidi Gerardimontium in Flandria eò venit, diversatusque est in hospitio, cui insigne, navis aurea, ut eam aliis sociis suis rationes subduxerat. Quod cum faceret, exorta est quæstio inter eos de quadam pecunia summa, quam socii affirmabant fuisse Antonio ritè persolutam; Antonius etiam adhibito juramento negare, optans se ab illo igne, qui tum in cubiculo ardebat, absumi, si quidquam summæ ejus unquam recepisset. Ut vera rei veritas pateferet, vocari jusserunt duos Scabinos, in quorum manibus, nulla habita ratione salutis animæ, & tremendi judicii Dei, idem Antonius peieravit. Vespere facto solutus est cœtus, quisque se, quo voluit, recepit, negotio in crastinum dilato. Remansit in hospitio Antonius, lectum parari jussit, & fuscem in camino accendi; insidentium scabellis aversum ante ignem reliquit hospes, nullum incendii periculum suspicatus; consumpto jam penè fusce antequam è cubiculo exiret. Postero mane reseratis foribus Antonium exustum invenerunt, præter tibialia fasciasque cruralia, quæ omnium illæsa, & intacta remanserunt cum interiori tibialium parte, qua fasciis astringebatur; sedes etiam ipsa, cui præsidenti ipsa macula flammea superposita fuerat, combusta; macula verò liquefacta erat: scabellum autem, cui insidentem reliquerat hospes Antonium, penè igne consumptum, aurum argentumque quod penes se habebat perjurus concremarunt & liquefecerunt; sexaginta florenis, super quibus erat contentio, intactis illæsisque repertis. Audita hujus rei fama miserunt Serenissimi Belgarum Principes Gerardimontanum, qui totius rei eventum sciscitarentur, & scriptis diligenter commendarent, atque ita rem habere cognoverunt, uti narratum est.*

I. Quid remedii contra jurandi consuetudinem?

R. Ea frenanda est timore perjurii, & pœnarum comminatarum in appendice hujus præcepti; de quibus Ecclesiasticus c. 23. dicit: *Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non discedet de domo illius plaga.* Istud remedium tradit S. August. serm. 116. in novis: *Juravimus*, inquit, *& nos passim habuimus istam deterrimam consuetudinem, & mortiferam, dico charissimi vestræ; ex quo Deo servire cœpimus, & quantum malum sit, in perjurio vidimus, & timuimus & veterosissimam consuetudinem timore franximus; franata restringitur, restricta languescit, & languescens emoritur, & mala consuetudini bona succedit.*

Remedia cont. consuetud. Ex S. Augustino.

Secundò, exuitur paulatim illa consuetudo, si is qui consuevit jurare, imponat sibi aliquam castigationem, & vindictam quotiescumque juravit, vel voveat Deo se daturum unum assem, vel duos pauperi; vel semel jejunaturum aut aliud opus pœnale facturum quotiescumque juraverit. Undè S. Joan. Chrysost. *hom. 5. ad populum Antioch.* Cùm videris tripsum vel alium quemquam servorum vel filiorum, vel uxorem hoc malo (videlicet frequenter jurandi) captos & continuè commonefactos nec correctos, jube non prandere cubare, & hanc, tibique & illis damnationem impone, damnationem non dimittas sed lucrum feremem.

Ex S. Joan. Chrys.

LECTIO III.

De Voto.

I. DIxisti initio hujus capitis nos Dei nomen honorare Voto; Quid igitur est *Votum?*

R. *Votum est promissio Deo facta de meliori bono.*

S. Tho. 2. 2. q. 88. a. 1.

I. Si proponam apud me aliquid ad Dei gloriam facere, v. gr. singulis feriis sextis singulis annis jejunare; vel jacens æger in lecto, & recogitans annos præteritos vitæ meæ malè exactos concipio propositum vitam emendandi, & in particulari toties vel toties confitendi & communicandi; vel apud me statuo si Deus vitam mihi produxerit peregrinari ad B. Virginem Hallensem

Digitized by Google

sem, aut Aspricollensem, aut quid simile estne hoc Votum?

Propositi & votum aliquid faciendi differunt.

R. Non, sed solum est propositum bonum, & simplex deliberatio hoc vel istud faciendi, quæ nulli nos astringit; at Votum est seria, & expressa promissio Deo facta veniendi, eundi, aliquid boni faciendi, &c. quæ valde distinguenda sunt præsertim à Confessariis, quibus incumbit suis pœnitentibus sæpè in hac materia hallucinantibus satisfacere. Vide c. Litteraturam. *De Voto & Voti redemptione.*

I. Declara mihi quo modo & quibus verbis emitti soleat votum?

R. His aut similibus: Voveo, votum facio; promitto Deo hoc facere, hoc dare, &c. Si convaluerit filius meus promitto unam libram ceræ Dominæ Hallensi.

I. Estne igitur necessarium ut votum fiat verbis expressis.

R. Non; possumus enim nos Deo obligare mentaliter. *Homo videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor.* Sufficit quod quis verè intendat se obligare.

1. Reg. 16. v. 7.

I. Utrùm, qui conceptum bonum propositum non adimplet, peccet mortaliter?

R. Si nullo aliàs præcepto ad id quod proposuit obligante tenetur, non est peccatum mortale, v. c. jacens æger in lecto proposuit in corde suo peregrinari ad Montem acutum, jejunare singulis feriis sextis, &c. ubi convaluerit, non obligatur sub mortali ad exequendum bonum propositum.

I. Quid igitur committitur mali in omissione bonorum propositorum?

Quid peccat qui nō adimplet boni propositum.

R. Si absque ulla causa, sola animi levitate propositum mutes, admittis inconstantiam quæ non est nisi venialis. Si autem aliqua ratione nitaris, ut quia sentis incommoda, &c. non est propriè inconstantia, nec ullum peccatum: nemo enim tenetur persistere in bono, quantumvis illud magnum sit, ex solo bono proposito, sed ut teneatur, debet aliundè ad illud esse astrictus, v. gr. præcepto, promissione, contractu. Et tunc quidem, si materia notabilis sit, tenebitur illud sub mortali adimplere. Exempli gratia: propono audire Missam omnibus diebus Dominicis, propono non fornicari, propono quotidie legere rosarium, ad quod legendum particulari voto teneor. Nam in similibus casibus, præceptum aut votum obligat ad faciendum aut evitandum id quod proposui facere aut evitare.

I. Quomodò dicis quod votum sit promissio Deo facta, nonne etiam B. V. & aliis Sanctis vota nuncupamus?

Vota facere Sanctis quid impetret.

R. Quando B. V. aut Sanctis vota facimus, sic accipiendum est, ut votum deferamus Deo, (quem in Sanctis agnoscimus) Sanctis autem, promissionem honorariam pertinentem ad cultum duliæ. Aut, quod idem est, vovemus Deo nos præstituros, quod Sanctis promittimus.

I. Suntne Deo grata ejusmodi vota, præsertim ea quæ ad honorem Beatissimæ Dei Genitricis Mariæ emittuntur?

R. Ita; quemadmodum manifestatum est sequenti exemplo: *Liberio Summo Pontifice, &c. Brev. Rom. ad diem 5. Augusti.*

I. Quæ est materia voti?

R. Est melius bonum, quod ut plurimum, est opus aliquod supererogationis, aut consilii.

I. Quomodò contigit in voto nomen Dei assumi in vanum?

R. Si vota non rectè fiant; aut si ritè facta non adimpleantur.

I. Quid causæ est, cur vota Deo facimus, an ut certior fiat nostri in eum affectus, aut certè ut voti executione ei profimus?

R. Minimè; sed ut felici quadam necessitate animum nostrum à bono proposito labilem ad meliora constringamus ac quodammodo compellamus.

I. Estne Deo gratum quod votis nos astringamus?

Vota sunt Deo grata.

R. Ita, in hoc enim apparet devotio, & animi promptitudo, qua ei servire & placere contendimus.

I. Habesne exemplum?

Exempli. Ioan. Turthem. de orig. Fran.

R. Habeo. Clodoveus Francorum Rex bellum cum Germanis habuit. Factum est autem ut confligente utroque exercitu, Franci vehementer cæsi valdè inciperent deficere. Quod ubi Rex Clodoveus animadvertit elevatis in cœlum oculis cum lacrymis oravit, dicens: *Domine Jesu Christe, quem uxor mea prædicat esse Filium Dei, si dederis mihi victoriam de hostibus meis, in te credam, & baptismo in tuo nomine suscipiam:* Cumque hæc orans diceret, Aleman-

Digitized by Google

ni mox in fugam convertuntur, qui ubi Regem suum viderunt occisum à Francis, Clodoveo se subjiciunt omnes, dicentes: Ne ampliùs persequaris populum, oramus, jàm tui sumus, & tibi fideliter perpetuò serviemus. Et ille bello prohibito Alemannos in deditionem accepit, & tributum imposuit.

I. Estne utile quod vota Deo, & Sanctis nuncupemus, quando in aliquo discrimine versamur?

Vota in vitę discrimine facta.

R. Ita. Imò gentiles ipsi cum Jona Propheta fecerunt votum Deo cœli. Jonæ c. 1. & 2.

Exemplũ. In vit. ejus apud Sur. 9. Maji.

Gregorius Nazianzenus Athenas invisere cupiens incommodo tempore mari se commisit. Itaque coorta repente tempestate summum vitæ periculum vectores subierunt; prorsùs ut venti in apertam navis perniciem conspirare viderentur. Ibi verò cum alii omnes corporis mortem deflerent, Gregorius de animæ exitio, atque internecione sollicitus vestem lacerabat, tantisque clamoribus, & querelis vectores omnes exterrebat, ut nemo esset, qui non omni sui ipsius cura abjecta, illius luctui se se socium adjungeret, nondum enim sacris aquis à primi parentis delicto, quod in omnes derivatur, expiatus erat. Itaque ut præsens anima periculum evaderet, post lacrymas, & preces multiplices ardenti pietate fusas, voto se obstrinxit fore, si salvus evaderet, & ad regenerationis lavacrum perveniret, ut se perpetua servitute Deo consecraret. Hoc votum protinus optata serenitas consecuta est, tantaque tranquillitas, ut ipse non modò Gregorius per impetratam ex tempestate salutem, Dei manifestè misericordiam, sed & ii qui variis, multifidisque erroribus tenebantur, unius ac summi Dei potentiam intelligerent, seque pari cum Gregorio alacritate ad Christi fidem cultumque reciperent.

Cùm Pipinus Majordomus regni Francorum Saxonibus, & VVestphalis adhuc Gentilibus debellatis Coloniam Agrippinam reverteretur, & VVestphali impatientes dominii Christianorum, congregata nova militum manu ipsius exercitum ex improviso propè VVerdam invasissent, facto à Pipino voto, Deo, & S. Svviberto primo VVerdensi Episcopo, Saxonum & Frisiorum appellato Apostolo, de visitando cum supplicationibus ejus corpore, quod ibidem VVerdæ quiescebat; immensa continuò lux super Christianorum exercitum splendens, tantùm paganis ex ea fermè excæcatis timorem incussit, ut statim armis se se iterùm Pipino subjecerint, qui in gratiarum actionem, Sancti sepulchrum discalceatus cum primoribus suis visitavit, & regalia ipsi munera obtulit. Narrat ista S. Ludgerus primus Monasterienſis Episcopus in epistola ad Xixiridum Trajectensem Episcopum de miraculis S. Svviberti. Apud Sur. in append. vit. s. Svvib. 1. Mart.

I. Estne necessarium vovere?

R. Non. Dicit enim Scriptura: *Cùm voveris votum Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus, & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris polliceri, absque peccato eris; quod autem semel egressum est de labiis tuis, observabis & facies sicut promisisti Domino Deo tuo, & propria voluntate & ore tuo locutus es. Displicet enim Deo infidelis & stulta promissio, multoq; melius est non vovere, quàm post votum promissa non reddere.* Deut. 23. Eccl. 5.

I. Estne Deo gratius, opus ex voto factum, quàm sine illo?

R. Planè. Plus enim tribuit is qui arborem cum fructibus offert, quàm qui fructus solos donat. At qui vovet, non solùm opus bonum, sed & liberam facultatem Deo consecrat. Anſel. l. similit. c. 84.

Meliùs ergò faceret, meo judicio puella quæ virginitatem Deo voveret, quàm quæ sine voto contineret?

R. Indubiè; & rationem ejus modò dedimus, firmioris enim resolutionis, & promptioris, ad servandam castitatem, voluntatis specimen dat quæ vovet; utpote, quæ felici se astringit necessitate continendi; quàm illa quæ hactenus molliter voluntatis suæ languori abblandiendo manet in libertate sua. Hinc S. Augustinus. *Dicit virginitatem non tam suspici, quia virginitas est, quàm quia dedicata.* Observentur nihilominus præcautiones quas dabimus sequenti lectione. L. de Virg. c. 8.

LECTIO IV.

De divisione Votorum.

I. QUotuplicia sunt Vota?

R. Votorum aliud est absolutum, aliud conditionale. Absolutum est: v. gr. promitto Deo me intraturum Religionem. Sub conditione est hoc: si convaluero ex hoc morbo; vel, si ex tali discrimine liberatus fuero, intrabo religionem. Votũ aliud absolutum aliud conditionale.

Digitized by Google

I. Quandonam adimplendum est votum absolutum?

R. Primo tempore commodo, præsertim si vovens intenderit se quamprimum obligare.

I. Quandonam conditionatum?

R. Primo etiam tempore, quo conditio fuerit adimpleta v. g. in casu posito, quam primùm convaluero.

I. Habesne aliam voti divisionem?

Reale, personale & mixtum.

R. Habeo. Aliud enim est votum reale, aliud personale, aliud mixtum. Reale est quod spectat ad bona, & facultates voventis. Personale quod personam tangit. Mixtum quod utrumque. Declaro hoc exemplis. Voveo donare capellæ Beatissimæ V. Aspricollensis centum aureos; ecce votum reale. Voveo ire ad Aspricollem, Beatissimam ibi Virginem honoraturus, en personale. Voveo ire ad Aspricollem, ibi offerre Beatissimæ Virgini centum aureos, hoc est votum mixtum.

I. Obligamurne interdum adimplere votum per alium emissum?

R. Respondeo cum distinctione: aut enim votum est personale, aut reale, aut mixtum; si votum sit merè personale, non obligat nisi personam voventis, v. g. Frater meus voverat intrare religionem; jejunare singulis feriis sextis, &c. Ratio est, quia hæc vota solùm sunt de actionibus personalibus, quæ à sola persona voventis sunt exequendæ. Si votum sit reale; exempli causa, parens meus decumbens ex infirmitate emittit votum ædificandi capellam ad honorem Dei, Beatissimæ Virginis Mariæ, aut alterius cujuspiam Sancti, idque absque ulla restrictione aut apposita conditione; si moritur parens re infecta, teneor ejus ego hæres adimplere votum hoc, quod est omni ex parte reale. Si mixtum fuerit, v. g. emisit votum peregrinationis ad B. V. Lauretanam cum promissione donandi ibi centum aureos; tenebor ad votum adimplendum qua parte reale est, non similiter qua parte personale. Undè satisfecero mittendo centum aureos, etiamsi illuc non vadam.

I. Habesne rursum aliam voti divisionem?

Votū aliud temporale, aliud perpetuum.

R. Ita. Alia enim sunt vota temporalia, quæ pro aliquo dumtaxat tempore obligant: v. g. voveo jejunare singulis feriis sextis unius anni; alia sunt perpetua, quæ perpetuò obligant; tale est votum castitatis perpetuæ.

Sunt & aliæ plures vororum divisiones, inter quas principalis est, ut votum dicatur simplex, aliud solemne. Votum simplex est, quod absque solemnitate fit, sive privatim, sive publicè,

I. Quid votum solemne?

Aliud simplex aliud solemne.

R. Votum solemne vocatur, quod susceptioni status immutabili conjunctum est; quale est illud, quod annexum est ex Ecclesiæ decreto susceptioni Ordinis sacri, per quem immutabiliter dedicatur quis statui Ecclesiastico: & illud, quod emittitur professione religionis approbatæ.

I. Quare tale votum vocatur solemne?

R. Quia Ordo sacer, & professio religionis sunt in Ecclesia solemnes quidam actus, à quibus solemne dicitur.

I. Qualiter differunt votum simplex & solemne?

C. unic. de voto & voti redempt. in 6.

R. Votum solemne castitatis in aliquo istorum actuum solemnium emissum, ab illo certam quandam vim seu qualitatem ex decreto Ecclesiæ obtinet; nempè quod irritum reddat matrimonium, si attentetur, paupertatis votum, incapacem faciat dominii; Denique quod ægerrimè possint laxari.

I. Nonne etiam votum simplex castitatis impedit matrimonium?

R. Ita quidem, sed non dirimit, si contrahatur. Undè peccatur quidem mortaliter ab impeditis voto simplici in contrahendo matrimonio, sed regulariter tenet matrimonium.

I. Peccaturne toties mortaliter, quoties votum aliquod infringitur?

R. Ita, si materia sit notabilis momenti.

I. Non decent ergò leviter, & absque prudenti circumspectione emitti vota, sed potiùs (quod monet Euangelium) priùs sedendum, & computandum, si, qui cogitat ædificare, habeat sumptus, vires, & facultates ad perficiendum?

Non temerè vovendum.

R. Optimè dicis: Qui enim secus faceret, manifesto discrimini se exponeret peccati multiplicis, quod in voti transgressione committeretur.

I. Quid igitur tu censes hac in parte?

R. Vota jam facta omninò esse adimple-

Digitized by Google

plenda, si nihil in contrarium obstet; quoad facienda autem velim nihil præcipitari, sed prudentem & peritum Confessarium conveniri, ejusque per omnium judicio stari.

I. Quid de illis præsertim filiabus quæ cum vix ab heri & nudiustertius devotioni se addixerint ad perpetuam Virginitatem vovendam prorumpunt?

Non sunt facilè recipienda vota castitatis perpetuæ devotarum inchoantiũ.

R. Existimo quod stultè agant non pensantes satis, quanti id sit momenti; & quòd nimium sibi præsumant, dum credunt pariformem se omni tempore devotionis sensum, & successum habituras. Hinc mille conscientiarum anxietates & inquietudines, hinc diversæ artes & importuna studia ad extorquendas dispensationes. Confessarii autem, qui ejusmodi præposteris ausibus communicant, non pollent experientia, & prudentia ad suum ministerium requisita, neque satis compertam habent sexus fœminei instabilitatem, & inconstantiam.

Simile.

Reperies nonnullos qui è littore solventes dùm se mari committunt, vino adhuc in lagenis recenti, alioque apparatu integro, exultant, & beatos se existimant, sed ubi maris commotio naufragium ob oculos ponit, vel etiam rerum omnium penuria ingruit, tædet illos salis & undarum, pœnitetque terras navigio reliquisse: ita planè agitur cum devotis illis inchoantibus, quæ tam leviter, & tam temerè perpetuæ castitatis vota emittunt.

I. Quid ergò aget Confessarius cum suis pœnitentibus, quæ præmaturos illos, & præposteros fervores præ se ferunt?

R. Videat Conc. Prov. II. Cameracense tit. 8. c. 10. ubi prohibetur Confessariis ne filiarum sibi confitentium vota perpetuæ castitatis admittant, re cum Episcopo prius communicata.

I. Danturne casus in quibus votum non obliget?

Pluribus casibus votum nõ obligat.

R. Ita. Referam solùm quatuor, qui sunt frequentissimi: 1. Est, si materia voti fiat impossibilis, v. c. Vovi jejunare omnibus, & singulis feriis sextis per annum in pane & aqua; incido in morbum, quo durante, de medici præscripto, oportet me pluries in die refici.

2. Si per circumstantiarum mutationem facta sit materia voti illicita. Casus est: Emiseram votum castitatis; duco uxorem nulla dispensatione obtenta, in hoc casu teneor conjugi reddere debitum matrimoniale. Reddere, dico, non exigere, priusquam legitimè fuerit mecum dispensatum.

3. Est, si per adimpletionem voti ponerem fortè obicem majori bono. Exempli gratia: Vovi peregrinari ad terram sanctam; postmodùm voveo religionem; tunc cessat obligatio manans ex priori voto; quià majoris momenti est, & Deo gratius ut religioni me mancipem, quam ut ad terram sanctam proficiscar.

4. Est, si materia voti quæ ab initio bona erat, facta sit postmodum indifferens. v.c. Voveram non transire per illam plateam, aut vicum, non intrare domum istam, &c. in quibus occurrere mihi solebat peccati periculum, ratione personæ cujusdam, quam eruditè amabam, & à qua similiter amabar, modò defuncta est ejusmodi persona, adeòque mutatis circumstantiis, mutatur etiam materia voti, cessante scilicet periculo, ob quod me huic voto obstrinxeram.

I. Undè sciam, obligetne votum meum, an non?

R. Consule super hoc peritum aliquem Confessarium.

LECTIO V.

De Blasphemia.

I. QUI blasphemant, assumuntne nomen Domini in vanum?

R. Ita.

I. Quid est *blasphemia*?

Blasphemia.

R. Est attribuere Deo vel Sanctis, quod iis non convenit, vel detrahere quod iis convenit, v. c. quando peccatores dicunt: *Non videbit Dominus*; aut, quando Hæretici affirmant Deum esse auctorem peccati. Sanctos non cognoscere preces & vota nostra. Aut si quis æger per impatientiam dicat: Deus me injustè affligit. Deus non amat me, &c.

I. Estne grave peccatum blasphemia?

3. Reg. 22. Job 2.

R. Est peccatum usque adeò atrox atque immane, ut interdum sacræ Litteræ, si de blasphemia sermo incidat, maledictionis nomine utantur. Deinde blasphe-

Digitized by Google

mare nomen Domini proprium est damnatorum, *blasphemaverunt Deum cœli, pra doloribus, & vulneribus suis.* Quemadmodum igitur solent justi in hoc mundo sacrosanctum Dei nomen summis laudibus extollere, benedicere, & prædicare, quod Angelorum & Cælitum proprium opus est, ita peccatores Dei & Sanctorum cum eo regnantium nomen impuro, & contaminato ore blasphemare atque execrari audent, quod dæmonum & desperatorum in gehenna proprium est. Sunt igitur blasphematores nominis Dei in hoc canibus deteriores, qui Dominos suos nunquam mordent nisi in rabiem acti. Rursùm tam execrabile erat apud Judæos hoc blasphemiæ peccatum, ut cùm audirent vel audire se crederent verbum blasphemiæ, obturarent aures suas, & vestimenta sua lacerarent. Vide Act. 7. & Matth. 26.

Apoc. 16. Blasphemia gravissimum peccatum.

I. Animadvertitne Deus graviter in blasphemos?

R. Ita. Sic enim locutus est ad Moysen. Levitici 24. *Educ blasphemum extra castra, & ponant omnes qui audierunt, manus suas super caput ejus, & lapidet eum populus universus.* Meritò autem, inquit Theod. q. 33. *Blasphemia aptavit legem & pœnam homicidii, ejusque reum lapidari jussit, quia blasphemator Creatorem cùm interficere non possit, linguam ferit.* Undè August. *Non minus,* ait, *peccant qui blasphemant Christum regnantem in cœlis, quam qui crucifixerunt ambulantes in terris.*

Exempla. Deus animadvertit graviter in blasphemos. 4. Reg. 19.

Nota est etiam pœna blasphemi Sennacherib, qui ob blasphemiam cum centum octoginta quinque millibus cæsus est: sic & Paulus blasphemum tradidit Satanæ 1. Timoth. 1. Ita blasphemus Pharao dicens: *Non novi Dominum,* mersus est in mari rubro. Ita Syri, dicentes: *Deus montium est Dominus eorum, & non Dominus vallium,* multi à paucis Israelitis in valle prælio cæsi sunt.

1. Reg. 20.

Ita blasphemus Antichristus dejicietur in tartara. Apoc. 13. & 19.

Narrat Gregorius Turonensis, quod cum Aurelianum obsiderent Gothi, Anianus urbis Episcopus cum Clero Litanias per muros decantabat; audiens id Sacerdos apud Gothos captivus exclamavit: Cassa spe duceris Aniane si verbis adversarios abigi posse credis, eadem precationes aliis urbibus non profuerunt. Audierunt Sancti, & illicò blasphemum vita spoliaverunt. Julianus Apostata in bello Persico divinitùs lancea inter costas percussus sanguinem suum manu in cœlum jaculatus: Exple, *inquit,* iram tuam Galilæe, (*ita Christum vocabat*) vicisti, vicisti. *Ita Sozom. Ruffinus, Eutropius.*

l. 2. histor. c. 7.

Arius in Filium Dei blasphemus, alvum purgaturus, viscera effudit & expiravit.

De Nestorio diximus suprà parte 2. lectione 5.

S. Gregorius scribit de quodam quinquenni puero, qui eo quod blasphemare didicisset, nec ideò à patre redargutus fuisset, in sinu patris expiravit, cujus anima à dæmonibus visibiliter apparentibus in infernum deportata fuit. L. 4. Dial. c. 18.

I. Habesne etiam aliqua recentia exempla?

R. Habeo. *Hæretici Hallas capere cogitabant. Ex illis unus accedens ad urbem: Ego, ait, meis manibus Hallensi mulierculæ (ita vocabat statuam Beatæ Virginis) nasum abscindam. Audit Virgo, & procurat ut eidem plumbea glande ex urbe missa nasus auferatur. Vixit ille miser nomine Joanne Zvvickius, fuitque ipsismet Hollandis assiduo ludibrio, multis annis.* Exempla recentia. Just. Lipsius in Virg. Hallensi.

Ante annos triginta Hollandi Hæretici B. V. Aspricollensis sacellum expilarunt. Fuit inter eos eques habens equum cacutientem, qui veniens ad sacellum, irridens, dixit: Si Maria hic miracula facit; illuminet meum equum. Audiit Virgo blasphemum, moxque visum equo restituit, ipsum verò equitem blasphemum excæcavit. Ita P. Cornelius à Lapide, qui per id tempus ibi degebat, & mira Virginis ope manus Hollandorum effugit. In c. 24 Levit.

I. Puniuntne etiam leges humanæ blasphemos?

R. Gravissimè, tam Pontificiæ quàm Cæsareæ. Vide quæ notavimus suprà lectio. 2.

Reatus Ludovicus Franciæ Rex fecit Edictum contra blasphemantes nomen Domini, vel Virginis gloriosæ, adjiciens pœnam ignitæ cauterii in fronte transgressoris imprimendi. Et cùm semel quidam secundum saculum generosus in hac vitium lapsus fuisset denuntiatus in judicio; multique apud Regem intercederent, ut pœna illa in alteram commutaretur, attenta nobilitate ejus, nequaquam acquie- S. Anton. 3. p. chronic. tit. 19. c. 4. §. 4. Paul. Æmil. l. 7. hist. Fran.

Digitized by Google

quievit, dicens: Ego pro gratia reputarem mihi, ut tale signum in fronte mea ponerétur, dummodò tantùm scelus de regno meo aboleretur.

I. Suntne Sancti vehementer detestati blasphemiam?

Exemplú. Martyrol. Rom.. 9. Feb.

R. Ita S. Apollonia maluit se in flammas præcipitem dare, quàm cum persecutoribus impia verba proferre.

I. Qua ratione igitur debent Confessarii blasphemos in pœnitentiali foro tractare?

Blasphemi severè debent à Cõfessariis haberi.

R. Debent Sacerdotes Domini pro qualitate criminis salutares, & convenientes satisfactiones injungere, inquit Concil. Trid. Sess. 14. cap. 8. & condignam pro modo culpæ pœnitentiam injungere. Sess. 24. cap. 8. Undè Concil. Lateran. Sess. 9. jubet blasphemos durè & severè à Confessariis haberi. Vide Conc. Prov. Camerac. II. tit. 1. c. 8.

I. Estne grave peccatum seipsum diris devovere?

R. Gravissimum est, periculosissimumque scelus.

Exemplú. Mart. Delrio. tom. 2. disqu. magic. l. 3. qu. 7. sect. 1.

In Saxonia Virgo opulenta formoso juveni, at tenuioris fortunæ matrimonium promisit: Hic, quid futurum, prævidens, illam prædivitem, & sexus ratione mutabilem, fidem vix servaturam esse, puellæ respondit. Illa contra diris se execrari his verbis cœpit, si alteri quàm tibi nupsero, tunc me diabolus in nuptiis illis abripiat. Quid fit? post intervallum aliquod mutat animum, nubit alteri, priore sponso spreto: qui eam semel atque iterùm promissi diræque imprecationis admonuit. Sed illa posthabitis his omnibus, nuptias cum altero sponso, relicto priore, celebrat. Ipso die nuptiali cognatis, amicis, & conviviis hilaribus, sponsa, vigilante conscientia, redditur tristior solito. Tandem diaboli duo sub specie duorum equitum in ædes nuptiales adveniunt, excipiuntur, adducuntur mensæ, hisque remotis, choreæ; unique ex his sponsa honoris causa tanquam peregrino adjungitur: cum qua bis saltavit, & tandem eam è conspectu parentum, & amicorum summo cum gemitu & lamentatione per ostium in altum sustulit. Altero die parentes & amici mœsti sponsam quærunt, ut delapsam forte sepelirent: sed ecce iidem socii occurrunt: vestes & aurum deferentes, additis his verbis: Non in has res sed in sponsam à Deo nobis fuit potestas concessa.

Nec enim habebit insontem Dominus eum, qui assumpserit Nomen Domini Dei sui frustrà. Exod. 20.

I. Cur huic & primo præcepto quædam minæ sunt superadditæ?

R. Quia pœnæ & supplicii terror peccandi licentiam vehementer coercere solet. Demonstrat id etiam, quanta sit hominum proclivitas ad peccata his præceptis duobus prohibita committenda; ut non solùm satis fuerit legem ferre, nisi etiam minæ adderentur. Nam quod ad Idololatriam primo præcepto vetitam attinet, minæ addendæ erant, ut intelligerent, quicumque hoc scelere se astrinxerit, Deum non impunè laturum; quoad secundum autem præceptum, ut fideles intelligerent diversa supplicia, quibus quotidie affliguntur, sibi infligi, quod huic præcepto non obtemperent, cautioresque in dies fiant, ne jurationi facilè assuescant; nam si omnis verbi otiosi in extremo judicio reddenda ratio est; quid de gravissimis sceleribus dicendum, quæ magnam divini nominis despicientiam præ se ferunt. S. Th. 1. 2. q. 100. a. 7. ad 4. Sup. lect. fin. c. præced.

DE TERTIO PRÆCEPTO.

CAPUT QUARTUM.

LECTIO PRIMA.

Memento ut diem Sabbati sanctifices.

I. QUid tertio hoc præcepto fidelibus imperatur?

R. Ut Sabbatum (quod est fidelibus Christianis Dominica dies) piis operibus sanctificent. S. Th. 1. 2. q. 100. a. 1. in c. & 2. 2. q. 122. a. 4. in c.

I. Quis ordo, sive quæ connexio trium horum præceptorum primæ tabulæ?

Canones & ordo trium præceptorum primæ tabulæ.

R. Hæc quæ sequitur, ex rebus humanis similitudine sumpta: Dominis tria à servis debentur. 1. Fidelitas, ut nullum alium præter suum, pro vero Domino agnoscant, neque cum hostibus ejus societatem ineant: quæ primo præcepto à Deo exiguntur. 2. Servi Dominis suis honorem ac reverentiam ore ac verbis debent, quod secundum præceptum continet; ut ore ac verbis nomen Dei sanctificemus. 3. Servi

Digitized by Google

Dominis famulatum, obsequium, & externi operis cultum debent, quæ tertio isto præcepto jubentur; ut Deo plenam servitutem animo, ore, ac opere, privatim & publicè exhibeamus. Paulo aliter S. Thom. 2.2. q. 122. a. 4.

I. Quandonam debemus Deum externo cultu venerari, & eidem gratias agere?

R. Æquum & justum esset hominem sine intermissione ista Deo exhibere; sed quoniam hæc ab iis, qui humanarum rerum occupationibus detinentur, non facilè præstari possunt, certum tempus constitutum est, & deputatum hoc tertio præcepto, quo ea commodè effici queant.

I. Quemnam igitur hebdomadis diem suis obsequiis deputavit Deus?

Gen. 2. Deut. 5. R. Judæis, ex septem diebus ultimum sive Sabbatum religiosum, divinisque actionibus consecratum esse voluit.

I. Cur verò præ cæteris diem Sabbati?

Duabus de causis Judæi Sabbatum celebrarunt. R. Duas potissimum ob causas. 1. Ut Judæi assiduum haberent monumentum conditæ hujus admirandæ mundi machinæ & creationis per sex dies ab Omnipotente Deo perfectæ, postquam requievit Deus ab omni opere quod patrarat: ideò in memoriam tanti beneficii, diem illum sanctificari voluit. Insuper, ut etiam error ille Philosophorum quorumdam confutaretur, dicentium mundum ab æterno fuisse. Etenim festum diem creationis mundi celebrando, quandoque mundum habuisse principium confitemur. Altera causa est, Philo de opif. mundi. quia cum homo per sex hebdomadæ dies, servos suos & ancillas ac jumenta ad laborem impulerit ac delassarit, voluit Deus ut septimo die, id est, Sabbato requiescerent à labore servi, ancillæ, boves & asini; Dominique erga operarios suos misericordes esse discerent, & non crudeles, imò etiam erga ipsamet jumenta commiserationem induerent.

I. Cur modò non ampliùs Sabbatum, sed diem Dominicam celebramus?

R. Quia Dominica dies nobis Christianis, Sabbatum Judæis erat, requietionis dies.

I. Quare non æquè nos Christiani Sabbatum ut Judæi colimus, cùm adeò rationabiles observationes ejus causæ suppetant?

Vide S. Th. q. 103. a. 4. R. Gravissimis certè de causis Sabbatum in Dominicam mutavit Deus, uti & Circumcisionem in Baptismum, Agnumque Paschalem in Sanctissimum Sacramentum, omnesque veteris testamenti ritus. Undè, si Judæi Sabbatum festivè coluerunt in memoriam creati mundi, quod eo die creationi mundi finis fuerit impositus; potiori profectò jure à nobis Dominica in memoriam ejusdem creationis celebratur, quia die Dominica creationem illam Deus exorsus est. Et, si Judæi diem ultimum septimanæ detulerunt Deo, quanto meliùs Christiani faciunt deferendo primum? Præterea in Dominica die, trium principalium beneficiorum redemptionis nostræ memoria recolitur. Nam in Dominica Christus natus est, in Dominica resurrexit, & in Dominica in Apostolos Spiritum sanctum demisit. Denique Sabbatum quietem illam designat, quam in Limbo sancti Patres habuerunt; at verò Dominica gloriam illam significat, quam etiamnum beatæ animæ possident, & adhuc eorum corpora possessura sunt in cœlo. Et ideò coluerunt Sabbatum Judæi, quia post mortem in Limbum descenderunt suam ibidem quietem captaturi, Christiani verò ideò Dominicam suam colunt, quia post mortem ad Paradisi gloriam, si legi à Deo ipsis datæ conformiter vixerint, ascendent.

Sabbatum gravissimis de causis in diē Dominicam apud Christianos commutatum.

I. Videor aliquando intellexisse legem Decalogi naturalem esse, qui fit ergò quod Sabbatum in Dominicam mutatum sit?

Præcepti de Sabbato partim morale, partim cæremoniale. R. Præceptum hoc de sanctificando Sabbato, quatenus diem, & tempus aliquod Dei cultui publico, & externo dandum præcipit, morale est & naturale. Hoc enim faciendum esse, dictat lex naturæ: quatenus verò diem septimum sive Sabbatum ad hoc determinat, eoque quiescere jubet, Cæremoniale est, ideoque jam in lege nova abolitum. Ita S. Thom. 2. 2. qu. 122. a. 4. ad 1.

I. Cur Christianorum Sabbatum dies Dominica appellatur?

Dies Dominica cur sic dicta. R. Quia videtur de illa die Scriptura velle dicere: *Hæc dies quam fecit Dominus*: præsertim cum eo die Redemptor noster post consummatum liberationis humanæ opus redivivus apparuerit, & sua resurrectione ad vitam æternam nobis aditum patefecerit.

Digitized by Google

rit. *Diem Dominicam* (ut scribit Innoc. ep. 1. ad Decent.) *ob venerabilem Resurrectionem Domini nostri JESU Christi non solùm in Pascha celebramus, verùm etiam per singulas hebdomadas ipsius diei imaginem frequentamus.* Addit aliam etiam rationem S. Augustinus; ideò dies iste dicitur Dominicus, quia in eo tantum Domini nostri cultui vacandum nobis est.

I. Estne antiquissimum Christianorum Sabbatum sive dies Dominica?

Dies Dominica antiquissima.

R. Ita. Nam anno primo à passo Christo, in Festo Pentecostes incepit, quando Euangelium palam promulgari cœpit, & omissis Judæorum Festis Christianæ solemnitates substitutæ sunt. Ac proindè primus festus dies occurrens, fuit Dominica dies. Nam festum Nativitatis & Resurrectionis Christi, nonnisi post complures menses celebrari potuerunt. Ita prima Sabbati convenisse fideles ad frangendum panem scribit S. Lucas Act. 20. & S. Joannes:

Apoc. 1.

Ego, inquit, *Joannes fui in spiritu in Dominica die.* Ejusdem diei meminit S. Clemens can. 65. Apostolorum, Ignatius, Justinus, Tertullianus, & alii veteres.

I. Fuitne omni tempore in Ecclesia celebris diei Dominicæ solemnitas?

Fuit semper admodum celebris dies Dominica.

R. Ita, nam SS. Patres non solùm ejus diei magnificam mentionem in suis scriptis faciunt, sed etiam eorum plerique sermones & homilias super Dominicas scripserunt. Nec mirum; habet enim dies Dominica præ reliquis festis multas & singulares prærogativas, dicente S. Leone Papa:

Ep. 79.

Dies Dominica tantis divinarum dispensationum mysteriis consecrata est, ut quidquid est à Domino insigne constitutum, in hujus diei dignitate sit gestum. In hac die mundus sumpsit exordium; In hac per Resurrectionem & mors interitum, & vita accepit principium, &c.

I. Expone si placet latiùs quæ sunt diei Dominicæ prærogativæ?

Prærogativæ diei Dominicæ.

R. I. Die Dominica mundus sumpsit exordium, ut mox sanctus Leo, & lumen affulsit orbi; creatique Angeli, qui sunt universi nobilissima pars.

II. Post diluvium arca Noe requievit super montem Armeniæ. Gen. 8.

III. Hebræi sicco vestigio transierunt mare rubrum. Synod. Cæsar. in ep. Bedæ super celebratione Paschæ.

IV. Cœpit manna de cœlo pluere. Aug. Origen.

V. Christus Dominus in die Dominica natus est, ut creditur. VI. Synod. can. 8.

VI. Eadem die stella Magis apparuit. Matth. 2.

VII. Baptizatus fuit Christus in Jordane. Matth. 3.

VIII. Primum signum fecit vino in aquam mutato. Joan. 2.

IX. Pavit quinque millia virorum exceptis mulieribus & parvulis, quinque panibus & duobus piscibus, è quibus etiam tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos. Matth. 14.

X. Venit Jesus Hierosolymam & accipientes ramos palmarum, processerunt obviam ei, & clamabant: *Hosanna, benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Israel.* Joan. 12.

XI. In hac die per Resurrectionem & mors interitum, & vita accepit principium. Ut S. Leo suprà. Marc. 16.

XII. In die Dominica, quæ est una, id est, prima Sabbatorum sive Septimanæ, venit Jesus, & *stetit in medio discipulorum, & dixit eis: Pax vobis.* Et dedit illis potestatem remittendi, & retinendi peccata. Joan. 20.

XIII. Misit eam die Dominus Jesus discipulos suos ut docerent omnes gentes. Matth 28.

XIV. In die Dominica misit Dominus Spiritum sanctum in discipulos suos, qui cœperunt loqui, & Euangelium prædicare toti mundo, variis linguis, *prout Spiritus sanctus dabat eloquii illis.* Act. 2.

XV. Multi opinantur in die Dominica venturum ad judicium, August. ser. 25. de temp. Hilar. procemio in Psal. & alii.

I. Quid necesse fuit cultui divino præfixum aliquod tempus destinare?

R. Id certè persuadebat omnis ratio. Nam si omne tempus Deus à nobis exegisset, ob tot & tanta collata beneficia, & misericordiæ suæ munera, justissimè procul dubio id fecisset, nec enim sufficientes ullo modo sumus pro tanta gratia par reddere obsequium; quid igitur mirum est aut magnum, si homo statuto saltem aliquo tempore à negotiis, corporisque laboribus feriatus, Deum piè colat ac veneretur?

Digitized by Google

I. Quibusnam privilegiis & immunitatibus donarunt Imperatores dies Dominicos?

Impp. privilegiis & immunitatibus donarunt diem Dominicam.

R. Anno Christi Domini trecentesimo vigesimo primo, Constantinus Imperator hanc de feriando die Dominico edidit sanctionem: *Sicuti indignissimum videbatur, diem solis sua veneratione celebrem, altercantibus jurgiis, & noxiis partium contentionibus occupari: ita gratum ac jucundum est, eo die, qua sunt maximè votiva compleri, atque ideò emancipandi, & manumittendi die festo cunctis licentiam habeant, &c.* Vide Euseb. in vita Constantini l. 4. cap. 18. & 19.

Leg. 3. de fer. Cod. Theod.

Anno verò salutis humanæ quadringentesimo sexagesimo nono Leo I. Imperator ad conciliandam sibi in summo discrimine divinitatem, mense Decembri, de sanctificandis festis diebus, prohibendisque in eisdem Circensibus, scenicisque spectaculis ejusmodi promulgavit sanctionem: *Dies festos Majestati altissima dedicatos nullis volumus voluptatibus occupari, nec ullis exactionum vexationibus profanari. Dominicum itaque diem semper honorabilem decernimus venerandum, ut à cunctis executionibus excusetur. Nulla quemquam urgeat admonitio, nulla fidejussionis flagitetur exactio, taceat apparitio, advocatio delitescat, sit ille dies à cognitionibus alienus, præconis horrida vox sileſcat; respirent è controversiis litigantes, & habeant fœderis intervallum; ad sese simul veniant adversarii non timentes: subeat animos vicaria planitudo, pacta conferant, transactiones loquantur. Nec hujus tamen religiosi diei otia relaxantes quemquam patimur voluptatibus desineri. Nihil eo die sibi vendicet scena theatralis, aut circense certamen, aut ferarum lacrymosa spectacula, & si in nostrum ortum aut natalem celebranda solemnitas inciderit, differatur. Amissionem militiæ, proscriptionemque patrimonii sustinebit, si quis unquam hoc die festo spectaculis interesse, aut cujuscumque Judicis apparitor prætextu negotii publici, vel privati, hæc quæ hac lege statuta sunt crediderit temeranda. Data Idibus Decembris Constantinopoli Zenone & Marcellino Coss.*

LECTIO II.

Quomodo dies Dominica sanctificetur?

I. Qua ratione Sabbatum, sive diem Dominicam sanctificare oportet?

Quid ex præcepto agendi ut dies Dominica sanctificetur.

R. *Primò*, gratiarum actione & oratione. Est enim hæc dies instituta tanquam memoriale beneficiorum Dei. Propterea dicitur nobis: *Memento ut diem Sabbati sanctifices*, id est, ut Sabbatum Domino consecres, eique eo die religionis officia tribuas. *Secundò* mandatur fidelibus ab Ecclesia, ut Missam audiant in die Dominica, quæ est determinatio exercitii necessarii in eadem die. Ad hoc diligentissimè plebem sibi commissam exhortabatur. S. Augustinus serm. 251. de temp. Et licet Ecclesia sancta ad aliud nos non obliget, nihilominus convenientius est, ut integer ille dies festus, aut potior illius pars in oratione, lectione spirituali, in obeundis Ecclesiis, audiendis concionibus, & catechismis similibusque spiritualibus exercitiis transigatur, quia ille est finis propter quem instituta sunt festa.

Quid ex congruo.

I. Quæ fuerunt primorum Christianorum exercitia diebus Dominicis observari solita?

Qualiter primi Christiani sanctificabant diem Dominicam.

R. 1. Fideles conveniebant in Ecclesia ad lectionem, concionem, sacrificium, communionem, orationem, & ad cætera officia divina. *Act. 13. Just. Apol.*

2. Faciebant collectam eleemosynarum pro necessitatibus pauperum. 1. *Corint.* 14. & 16.

3. Dominica dies erat primis Christianis dies gaudii & lætitiæ, ut patet ex Tertull. l. de corona milit. quam ob causam die Dominica non jejunabant.

4. In die Dominica non flectebant genua, sed stantes precabantur (quod usque in hodiernam diem ex cæremoniis Ecclesiæ Romanæ usum obtinuit) ob lætitiam Dominicæ Resurrectionis. *Tertul. sup. Hilar. præfat. in Psal. Ang. ep. 119. Alexand. III. c. Quoniam. X. de Feriis.*

I. Quidnam fieri prohibitum est die Dominica?

Quæ prohibita in die Dominica.

R. *Primò*, prohibemur in ea facere quodcumque opus servile; adeoque jubemur, quæcumque divinum cultum impedire possunt, omninò vitare: Idcircò enim

Digitized by Google

enim dicitur : *Non facies omne opus in eo, tu, & filius tuus, & filia tua, servus tuus, & ancilla tua, jumentum tuum*, &c. Non, quod opus ejusmodi (servile) sua natura, aut turpe, aut malum sit; sed quoniam mentem nostram à divino cultu, qui finis præcepti est, abstrahit.

C. 1. &c. fin. de fer. *Secundò*, præter opera servilia in die Dominica, prohibita sunt negotiatio sive mercatura, actus judiciales, quia placita dicuntur, processus instructio, &c.

I. Si opera servilia in die Dominica vetita sunt, utique non licebit campanas pulsare, mensas apparare, coquere cibos, quia illa opera servilia sunt?

R. Præceptum illud prohibens opera servilia, sub duplici conditione intelligitur. *Prima* est, ut ejusmodi opera non fiant, quæ ad sustentandam humanam vitam necessaria non sint. Quare coquere cibos, parare mensam, pharmaca ægris adhibenda componere, & similia, permittuntur, quæ pridie parari commodè non possunt. *Altera* est, ut etiam illa opera non intermittantur quæ cultui divino inserviunt; unde pulsare campanas, parare altaria, ornare templa, aut alia officia in Ecclesia peragere quæ alio die non possunt, permittitur. Ideò à Domino dictum est, *Sacerdotes in templo Sabbatum violare, & sine crimine esse*. Et Discipulis spicas vellentibus, easque manducantibus dixerunt Pharisæi : *Ecce Discipuli tui faciunt, quod non licet facere Sabbatis*: At ille: *Non legistis quid fecerit David?* hinc Christus Dominus, ut hujus præcepti intelligentiam aperiret, & non esse ab omni prorsùs opere cessandum demonstraret, miracula fecit & alia bona opera : nam Sabbato manum aridam curavit, mulierem inclinatam sanavit.

Matt. 12. 1. Reg. 21. Matt. 12. Luc. 13.

I. Possuntne terræ proventus, si periclitentur die Dominico aut etiam alio festo condi & præservari?

L. 1. X. de fer. c. licet. R. Planè, id sacris Canonibus permissum est. Imò etiam plura alia opera servilia, quando ea fieri rationabili de causa indulserit Prælatus.

I. Nunquid ergò debemus ab omni opere diebus Dominicis, & Festis vacare, à quo abstinebant Judæi?

Non sabbatizant Christiani cum Judæis. R. Non, sed sufficit quod diximus. Vide S. Thom. 2. 2. q. 122. ar. 4. ad 4.

I. Estne Christianis illicitum observare Sabbata cum Judæis?

R. Ita, sic enim fieret professio quædam infidelitatis, quasi adhuc teneremur ad observationem figurarum, & cæremoniarum legis veteris, à quibus exempti sumus per Dominum nostrum Jesum Christum, uti docet Apostolus Gal. 4. & Coloss. 2. Imò res ista vehementer ab Ecclesia prohibita est sub excommunicationis pœna : *Non oportet Christianos judaizare, & in Sabbato vacari, sed operari eos in eodem die, Dominicum præponendo eidem diei, quod si inventi fuerint judaizare, anathema.*

Conc. Laodic. cap. 2. 9.

I. Nihilne igitur devotionis sibi reliquum servarunt Christiani in die Sabbati?

R. Imò, die enim Sabbati colunt præcipuè B. Virginem Mariam.

Dies Sabbati apud Christianos cultui B. Virginis dicata.

I. Cur B. Virginem præcipuè colunt in die Sabbati?

R. Potissima ejus ratio videtur esse, quod Virgo sanctissima die Sabbati quo Corpus Domini nostri Jesu Christi conditum erat in sepulchro, firma & constans in fide Resurrectionis ejusdem Domini nostri perseveraverit, Apostolis & Discipulis omnibus hæsitantibus, & in fide vacillantibus.

I. Nonne saltem oportet nos Christianos æquè ac Judæos à peccato abstinere diebus Dominicis & Festis?

R. Procul dubio, quia omnes omninò homines à peccato abstinere omni tempore oportet. Debent verò Christiani diebus istis vitare peccata, potissimum detractionis, vanæ recreationis, ebrietatis, commessationis, otiositatis & lasciviæ.

I. Cur illa potissimum debent vitare istis diebus?

R. Quia nescio quid plus proclivitatis, & occasionis nanciscitur Christianus ad illa diebus festivis, quando ab omni corporali exercitatione vacat. *Vide S. Antonin. 2. p. tit. 9. c. 7. §. 4. & Conc. Tolet. III. c. 22.*

I. Docuerunt ne nos Sancti ritè sanctificare Sabbatum, sive festa celebrare?

R. Ita. S. Greg. Nazianz. orat. 4. in Julian. *Festa celebremus non corporis nitore, non vestitus mutatione, ac magnificentia, non commessationibus & ebrietatibus, quorum fructum cubilia, & impudicitias esse didicistis; sed animi puritate, & mentis bilaritate*, &c. S. Greg. magnus. *Dominico die à la-*

Sancti docuerunt nos festa celebrare. In Regist. 9.

Digitized by Google

à labore servili cessandum est, atque omnimodè orationibus insistendum, ut si quid negligentiæ per sex dies agitur, per diem Resurrectionis Dominicæ precibus expietur.

I. Estne reprehensione dignus qui Dominicis diebus, & festis cultiore veste induitur?

Exemp'ũ. Tho. Staplet. in vita.

R. Minimè, sed laudem potiùs meretur.

Thomas Morus tanta devotione dies Festos & Dominicos celebrabat, ut nunquam ne quidem carcere inclusus, vestem non mutarit; cumque dicerent nonnulli perperam id fieri, cùm in hominum conspectu non esset, dicebat se id non hominum gratia, sed Dei & religionis facere.

I. Quid commodi consequitur qui dies festos religiosè colit?

Fructus quos consequuntur qui festa rité celebrant.

R. Fructus & commoda colentium festa, describit Isaias c. 58. cum ait: *Si averteris à Sabbato*. 1. à Sabbati transgressione, *pedem tuum*, quia in Sabbato longum iter, omneque opus servile, quod pedibus aute manibus fit, erat prohibitum; *& si averteris*, hoc enim hic repetendum est, *facere voluntatem tuam in die sancto meo*, q. d. si in Sabbato qui est dies Sanctus Domini, qui ejus cultui dedicatus, non tantùm quieveris ab opere; sed etiam non sequaris tuam voluntatem, & concupiscentias, indulgendo gulæ & genio, sed vacando orationi, concioni, lectioni, meditationi; *& vocaveris Sabbatum delicatum*, delicatè & tenerè observandum, *& sanctum Domini gloriosum*, glorificaveris, æstimaveris, & colueris Sabbatum quasi diem sanctum, & gloriæ & glorificationi Domini dedicatum; hoc autem o Christiane præstabis, *dum non facis vias tuas*: actus, mores, & vitia consueta, *& non invenitur voluntas tua*, ut impleas tuam gulam & concupiscentiam; sed ut totus Deo, Deique voluntati cognoscendæ, amandæ, & adimplendæ vaces *Ut loquaris sermonem*, scilicet qui non prodest, q. d. si Sabbato abstinueris à confabulationibus, vanis, ridiculis, nugosis, detractoriis, petulantibus, obscœnis ac rixosis. Ad hæc enim homines carnales invitat otium Sabbati.

Tunc delectaberis super Domino. Tria hic præmia Sabbatum Deumque colentibus promittit. Primum quod magnam habebunt spiritus delectationem in rebus ad Deum pertinentibus; *& sustollam te super altitudines terræ*. Secundum est hoc præmium, q. d. si Deum, Deique festa colueris, sustollet te Deus in altum, ut scilicet in Deo, & cœlomente fixus, magno animo hoc terræ punctum, & terrena omnia contemnas sive prospera sive adversa, eaque cum S. Paulo arbitreris ut stercora. *Et cibabo te hæreditate Jacob Patris tui*, q. d. Replebo te spiritualibus bonis in hæreditate cœlesti; Tertium est hoc Sabbati Deique cultus præmium. Denique adjiciet Deus & temporalia bona, uti promittit ipse Levitici 26. v. 2. & 4.

Tria præmia colentibus Sabbatum promissa.

I. Qualiter verò puniuntur qui diem Dominicum & festa violant?

Pœnæ eorum qui festa violãt.

R. *Primò* in corpore, puta morbis & casibus, ut crura & brachia sibi frangant aborando. *Secundò*, in bonis damna patiuntur, à furibus spoliantur, eorum boves & equi, *&c.* moriuntur, domus conflagrat, *&c.* fiuntque pauperes. *Tertiò* bonis spiritualibus privantur. Peccant enim *primò* in Deum Patrem, cujus potentia die Dominico mundum creavit. *Secundò*, in Filium, qui eodem die nos redemit, opus redemptionis nostræ complendo. *Tertiò*, in Spiritum sanctum qui eo die ad nos missus est.

Audi Jeremiam c. 17. *Si non audieritis me, ut sanctificetis diem Sabbati, & ne portetis onus, &c. succendam ignem in portis ejus, & devorabit domos Jerusalem & non extinguetur.* Audi Ezech. c. 20. *Sabbata mea violaverunt, dixi ergò, ut effunderem furorem meum in deserto, & consummarem eos. Vide* 2. *Esdræ* 13. *v.* 15. Ita Deus violantem Sabbatum morte punit, *Exod.* 31. *v.* 14. *& Num.* 15. *v.* 35. *Vide* 2. *Machab.* 14. *v.* 4. *& sequentibus.* Ubi Nicanor contemnens Sabbatum Judæorum ab eis cæditur.

Exempla.

Vide Gregorium Turon. de gloria Confess. c. 81. Ubi narrat contemnentem festum B. Mariani igne fuisse punitum. Et c. 99. narrat de alio, qui in festo laborans colli & faciei contortione punitus est.

Sub urbis Turonicæ territorio apud vicum Lan-

Digitized by Google

Greg. Turo. l. 1. de gl. Mart. c. 6.

Langaviensem, mulier quædam, conspersa Dominica die farina panem formavit, quem segregatis prunis cinere ferventi contegit decoquendum, quod cum feciſſet, protinus ejus manus dextera divino igne succensa cœpit ardere. At illa vociferans, & plangens, basilicam hujus vici, in qua Reliquiæ B. Joannis Baptiſtæ continentur, petiit. Et oratione fuſa vovit, poſthac in die divino nomini conſecrato, nullam operam exercere & niſi tantùm orationi vacare. Nocte verò ſequenti ſibi cereum altitudinis ſtaturæ ſuæ; tunc in oratione perſectam, tenso tota nocte manu propria cereo, extinctis ardoribus incolumis eſt egreſſa.

Chron. Sigeberti anno Do. 1126.

In Gemblacenſi Parochia dum Pater familias Dominica die mixturam ſegetum præ penuria panis moleret in uſus familiæ, ſubitò juſſa Dei indignatione arſit farina cum pulveris nigredine, ad exemplum poſteris, ne quis præſumat ſimile.

Greg. Turon. l. 2. mirac. c. 11.

Quidam auſus temerario die Dominica jungens boves agrum ſulcare cœpit, apprehenſaque ſecuri, ut aliquid emendaret in vomere, protinus contractis digitis manubrium in dextra ejus inhæſit: cumque præ dolore nimio cruciaretur, poſt duos annos veniens ad B. Martyris Juliani baſilicam, vigilias fideliter celebravit; ſtatim in ipſa die Dominica reſerata manus, lignum, quod invitus tenebat, emiſit; magnam inferens populo diſciplinam, ut quod die Dominica fuerat perpetratum, ipſa quoque die Dominica purgaretur. At ille magnificans gloriam Martyris, receſſit incolumis, nec ultra die Reſurrectionis Dominica auſus eſt operari.

S. Vrſus Epiſcopus (qua civitas eſt inſignis in Vmbria) religioſè colitur in ea urbe & Diœceſi die 15. Maji; in quo cum omnes vacarent ab operibus, ſolus Bubulcus in agro Fanenſi deprehenſus fuit arans fundum, unde admonitus, cur feſtum violaret S. Vrſi civitatis Patroni; cum irriſione reſpondit impudenter: ſi ipſe eſt Vrſus, ego ſum canis: non diſtulit ira Dei pondignum blaſphemo, & diei feſti violatori inferre ſupplicium, nam illicò ipſe velut alter Core, Dathan, & Abiron, ſolo labeſcente cum aratro, & bubus terra hiatu abſorptus eſt eo loci, ubi nunc dicitur villa Roſcimi; ubi adhuc inexplebilis voraginis monſtrantur veſtigia. Atque extat in publicis tabulis hujus miraculi fides, quod & traditione continua à Patribus acceptum, uſque hodie communi omnium Fanenſium ore celebratur.

LECTIO III.

De Dominica Palmarum, Reſurrectionis, & Pentecoſtes.

I. SUntne aliquæ Dominicæ præ cæteris celebriores, & quæ majori devotione coli debent?

R. Ita, ſunt tres principales; nimirum Dominica Palmarum, Dominica Reſurrectionis, & Dominica Pentecoſtes. Tres Dominicæ principales.

I. Quid verò in particulari notatu dignum eſt circa Dominicam Palmarum?

R. Quod tali die Redemptor noſter ſedens ſuper aſinam, & pullum filium ſubjugalis, ſtratis veſtimentis Diſcipulorum, ovans intraverit Jeroſolymam, turbis quæ præcedebant, & quæ ſequebantur acclamantibus: *Hoſanna Filio David: benedictus qui venit in nomine Domini: Hoſanna in altiſſimis.* Matt. 21. & Joan. 12. Dominica Palmarum.

In hujus rei memoriam celebratur hac die per omnes Eccleſias ſolemnis proceſſio, in qua clerus & populus deferunt ramos benedictos palmarum. Vide ſup. c. 2. §. 9.

I. Obtinuitne dudum uſus, ut Dominica Palmarum ſolemniter celebretur?

R. Ita, *legimus enim in vita S. Mariæ Ægyptiacæ ſcripta per Paulum Diaconum Neapolit. Monachos, qui tempora Quadrageſimæ in interiorem ſolitudinem auſteritatis, & pœnitentiæ majoris gratia, faſe receperant; ſolitos ad monaſterium revertiDominica ante Reſurrectionem, quo die, inquit hiſtoria, Eccleſia ſancta ſolet celebrare Dominicam, & ſolemnitatem Palmarum.*

L. 4. vitæ c. 12.

De S. V. Teraſia ſuperiori ſæculo ad meliorem vitam nata traditum eſt, quod ingenti præparatione, & præcipua devotione ſoleret Dominica Palmarum corporis Dominici communionem ſumere, tanquam Chriſtum Redemptorem noſtrum ad menſam adhibiturus, quem nullus Jeroſolymis poſt tot ſauſtas acclamationes, de quibus ſupra, invitaverat; ſed abiit, inquit Matthæus, foras extra civitatem in Bethaniam. Qualiter

Digitized by Google

C. 21. *ter Dominus Deus Dominicam Palmarum miraculis illustrarit, Vide Greg. Turon. l. 2. de miraculis B. Mariæ cap. 83.*

I. Dominica Resurrectionis fuitne omni tempore solemnissima habita?

Dominica Resurrectionis solemnissima.

R. Planè solemnissima, uti communis omnium Christianorum usus & SS. Patrum scripta testantur. S. enim Greg. *hom. 22. super cap. 20. S. Ioannis* vocat eam solemnitatem solemnitatum: Et Ven. Beda l. 3. histor. Angl. *maximam solemnitatum*.

I. Estne etiam Dominica sive solemnitas Paschatis valde antiqua?

Exemplū.

R. Antiquissima. Nam S. Hieronymus scribit in vita Pauli Eremitæ, quod S. Antonius, depositō in fossam sancto corpore defuncti, ut aliquid pius hæres ex intestati bonis possideret, tunicam ejus sibi vendicasse, quam in sportarum modum de palmæ foliis ipse sibi contexuerat, diebusque solemnibus Paschæ & Pentecostes, semper Pauli tunica vestitum esse.

Solemnitas Paschatis ab Apostolis institutæ.

Imò, longè ante ex Conc. I. Nicæno apparet solemnitatem Paschatis institutam fuisse, ut proindè ab initio Ecclesiæ per Apostolos ipsos fidei nostræ Patres fuisse indictam meritò debeamus existimare.

I. Quare tam solemniter colunt fideles Dominicam Resurrectionis?

R. Quia ista die (quæ erat una, id est; prima Sabbatorum, q. d. prima dies septimanæ) Christus Dominus devicta morte resurrexit. Hinc singulis hebdomadibus in Ecclesia Catholica solemnem ejus commemorationem facimus, quæ est dies Dominica. Vide Baronium anno Domini 159. n. 1.

I. Quænam est Dominica Pentecostes?

Dominica Pentecostes.

R. Est Dominica septima post Pascha. Numera enim à Dominica Resurrectionis dies quinquaginta, & reperies quod Dominica septima sit dies quinquagesima, id est, Pentecostes.

I. Fuitne omni tempore solemnis apud Christianos dies ista Dominica?

R. Ita, prout mox vidimus ex S. Hieronymo.

I. A quo tempore cœpit hæc Dominica solemniter celebrari?

R. Ab ipsis Ecclesiæ exordiis. Sanctus enim Lucas Act. 2. ejus mentionem facit, æquè ac S. Paulus 1. Cor. 16. teste Epiphan. hæres. 75. & Augustino ep. 118.

I. Quam ob causam celebrat Ecclesia tam solemniter Dominicam Pentecostes?

R. Quia in illa descendit Spiritus sanctus, qui per Apostolos legem novam promulgavit in Sion.

I. Cur solemnissimis illis Paschæ & Pentecostes Dominicis adjuncti sunt etiam alii festi dies?

R. Quia mysteria quæ in illis diebus celebrantur sunt tam sublimia, tamque excellentia, ut una die satis dignè recoli nequeant?

I. An præter Dominicam observare alia festa necessarium sit?

Alia etiam festa præter Dominicam observanda.

R. Sunt utique multa alia observanda: non modò Domini nostri Jesu Christi, sed etiam B. Mariæ Virginis, aliorumque Sanctorum, omnia nimirum ila quæ ab Ecclesia ad observandum proposita ac præcepta sunt. Sed nos principaliter de Dominica egimus, quia festus ille dies antiquissimus est, & præ cæteris sæpissime celebratur: quemadmodum & apud Judæos festa multa fuerunt, verùm antiquissimum, maximum, & quod præ reliquis frequentiùs celebratum fuit, erat Sabbatum. Quare etiam in Decalogo non nisi Sabbati mentio fit expressa, cui, uti diximus, dies Dominica successit.

I. Quæ ad observationem festorum debitam necessaria sunt?

R. Vide quæ suprà initio lectionis præcedentis de sanctificatione Sabbati seu Dominicæ tradidimus, nulla enim in hoc uterorumque est differentia.

I. At obganniunt hic more suo hæretici, neque volunt Sanctorum festa celebrari?

Sup. c. 2. l. 16.

R. Remitte illos ad Ecclesiæ praxim, notatam à S. Augustino l. 20. cont. Faust. Manich. *Populus Christianus*, inquit, *memorias Martyrum religiosa solemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum consocietur, atque orationibus adjuvetur: ita tamen ut nulli Martyrum, sed ipsi Deo, Regi Martyrum, quamvis in memoriis Martyrum, constituamus al-*

Sanctorum festa quibus de causis celebrentur.

Digitized by Google

altaria. Quis enim Antistitum in locis sanctorum corporum assistens altari aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriano? Sed quod offertur, offertur Deo, qui Martyres coronavit, apud memorias eorum quos coronavit; ut ex ipsorum locorum admonitione major affectus exurgat, ad augendam charitatem, & in illos quos imitari possumus, & in illum, quo adjuvante possumus.

DE IV. PRÆCEPTO.

CAPUT QUINTUM.

LECTIO PRIMA.

Honora Patrem tuum & Matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

Præcepta primæ tabulæ hominem in formant in iis quæ ad Deū

NOta, priora primæ tabulæ (de quibus hactenus) præcepta homines de iis, quæ Deo præstare tenentur, instruunt: Verum scilicet Dei cultum, interiorem & exteriorem, corde, ore, ac opere, privatim & publicè. Sequuntur modò præcepta secundæ tabulæ, quæ hominis erga proximum officium explicant; hoc est, ea quæ charitas proximo debita dictat tribuenda. Et quoniam inter proximos maximè conjuncti sunt parentes, per quos tamquam particulare principium nostri, accepimus esse & vivere; ideò præcepto primo posterioris tabulæ, id est, 4. præcepto Decalogi jubemur honorare parentes. Vide S. Thom. 2.2. q. 122. ar. 5. in O.

Præcepta 2. tabulæ hominis erga proximum officium aperiunt.

I. Quis honor à filiis debetur parentibus?

R. Sub una voce *honoris* quatuor intelligenda sunt: *Opitulatio obedientia, reverentia exterior, & amor interior.*

Honor parentibus debitus plura importat.

Et primò quidem ante omnia obligati sumus Patri ac Matri vitæ subsidium afferre. Subsidium autem illud in Sacra Scriptura *honor* appellatur. Vide S. Hier. sup. c. 15. Matt. Nam valdè rationabile est, ut filii, qui vitam à Patre ac Matre susceperunt, eorumdem vitam conservare nitantur.

Subsidia corporalia parentibus deferenda à filiis.

Præclarum est in hoc genere exemplum ciconiarum, quæ cùm parentes senuerunt, eos plumis suis fovent, escasque afferunt, & pia vicissitudine juvenes reddunt, quòd à parentibus parvuli susceperunt. S. Amb. 5. Hexam. & ex eo S. Thom. opusc. 7.

I. Quid si fortè parentes divites fuerint nulliusque subsidii indigentes?

Subsidia spiritualia parentibus à filiis impendenda.

R. Si temporali ope non egent; at certè non accidet, ut eis supervacanea sit opis spiritualis subventio, v. g. orationis, consilii boni, &c. Undè si periculosè ægrotant, danda erit filiis præcipua opera ne quid prætermittant, quod vel ad peccatorum confessionem attinet, vel ad reliqua Sacramenta, quæ à Christianis hominibus percipi debent, cum mors appropinquat. Idque iis curæ sit, ut pii, religiosique homines eos crebro inviseant; qui vel imbecilles confirment, & consilio juvent; vel optimè animatos ad spem immortalitatis erigant, atque ad benè beateque moriendum disponant; & tandem mortuis parentibus funus faciant, exequias cohonestent; justa & sacrificia anniversaria curent; & postremò, si quæ ab iis legata sunt, diligenter persolvant?

I. Punivitne Deus interdum filios qui parentibus egenis defuerunt?

Exemplū. Cantip. l. 2. apum c. 7. p. 4.

R. Ita, *quemadmodum sequenti exemplo manifestè declaratur: In Normannia partibus filius quidam à parente ditatus, & honestis nuptiis auctus, die quadam videns parentem jam pauperem, & senem baculo innixum, ut esurientem animam satiaret, ad se venientem, anserem vero infixum abscondi jubet, famelicumque Patrem domum remittit. Anser mox producitur, ut perassetur, & ecce buso magnus ei inhærens in ingrati filii faciem insilit, ut nulla vi aut arte excuti potuerit. Nimirum prædicatione muta publicabat quem parentibus filii honorem debeant.*

I. Quam debent filii parentibus obedientiam?

Obedire debent filii parentibus.

R. *Ut parentibus obediant per omnia*, uti ad Coloss. 3. scribit Apostolus; per omnia, inquam, quæ Deo placita sunt.

I. Possesne hoc Sanctorum exemplis confirmare?

Gen. 22.

R. Ita. Isaac cùm à patre ad sacrificium vinciretur, modestè ac sine recusatione paruit.

Jerem. 35.

Rechabitæ, ne à patris consilio unquam discreparent, vino se in perpetuum abstinuerunt.

I. Quid

Digitized by Google

I. Quid si parentes mandarent filiis amplecti hæreses, deserere fidem Catholicam, impedirent ingressum religionis, &c. tenerenturne obedire?

R. Minimè. Tunc enim locum haberet, quod dicit Christus: *Si quis venit ad me, & non odit Patrem suum, & Matrem, & uxorem, & filios*, Christo, Christique legi adversantes, *non potest meus esse discipulus.*

Luc. 14. Matt. 10.

I. Obediverunt ne sancti Deo potiùs quàm parentibus, quando de negotio salutis agebatur?

Exempli.

R. Ita docet exemplum quod sequitur: *Cùm S. Martyr Julianus vinculis ferreis arctatis per civitatem sub præconis voce circumduceretur, & perveniſſet ad locum, ubi filius (Martiani) Præsidis, Celsus nomine, in scholis erudiebatur, puer idem Celsus vidit multitudinem albatorum circa Sanctum Martyrem: & coronam pretiosissimis lapidibus renidentem super caput ejus. Quæ visa cum suis condiscipulis narraret, diceretque aquissimum esse tam excelso Deo servire, qui sibi famulantes tantis bonis cumularet, subitò divinitus inspiratus projecit volumina magistrorum, & vestimenta, quibus erat indutus, & celeri cursu pervenit ad pedes vincti Martyris. Ad quod factum stupens tota penè civitas accurrit: cùm reliquis Præses & Mater pueri ejulantes adveniunt. Sed cum puerum à Beati societate separare non possent, cùm Beato Juliano tenebricoso ac tetro carceri traditur, qui subitò fulgore & fragantia perfusus est, & post multa superata tormenta, martyrii palmam adeptus est, malens beatissimis Christi Martyribus sua regenerationis patribus, quam impiis idolorum cultoribus sua carnis progenitoribus consociari.*

Ado in Martyr. ad 9. Jan. Sur. t. 2.

Illustre quoque est in hoc genere exemplum Hermenegildi Martyris apud S. Greg. l. 3. Dial. c. 31.

Sup. lect. 3. psalud.

I. Quam debent filii parentibus reverentiam?

R. Debent verbis & gestis exterioribus suaviter, & submissè agere cum eis; consolari eos in afflictione positos; acceptare æquo animo eorum reprehensiones; petere veniam si quando eos offenderint.

Reverentia parentibus debita.

Exempla. Joseph cum in Ægypto honore & amplitudine Regi esset proximus, patrem, qui in Ægyptum venerat honorificè excepit: & Salomon Regum maximus matri advenienti assurrexit; eamque veneratus, in regio solio ad dexteram collocavit.

Gen. 46. 3. Reg. 2.

I. Punivitne Deus interdum eos, qui parentibus inferre necem minabantur?

R. Ita, Absalon suspendio interiit. 2. Reg. 15. Chramnus Clotarii Regis filius sæpè adversus Patrem rebellans, & ab eo sæpè ad veniam receptus, prælio cum patre in minore Britannia commisso, victus captusque jussu patris tugurio inclusus est & igne consumptus cum uxore ac filiabus, quas ad rebellionem habuerat impellentes.

Exempla. Greg. Turon. l. 4. hist. Franc. c. 21. Baro. t. 7. an. 564.

Carolus Crassus Ludovici Francorum Regis filius à dæmone horribiliter vexatus fuit coram Rege & aulicis; quibus in tormentis fassus est ideò hoc ipsi accidere, quod contra Regem parentem suum conspirasset. *Sigebert. in chronic. anno 878. & Martinus Polon. anno 872.*

An. 1358. mense Aprili ipsis S. Georgii feriis Guillielmus Bavarus Hannonia & Hollandiæ Comes phrenesi correptus fuit, ut necesse fuerit eum ad vitæ reliquum arctâ firmaque custodia occludere, per triginta nimirum annos usque ad extremum vitæ diem. Creditum est justo id Dei judicio contigisse, quod Domina Margarita Augusta rebellis admodum, & inobediens extitisset.

Jac. Moierus l. 3. Annal. Fland. an. 1358.

I. Qui fit quod reperiantur filii usque adeò impii & inhumani, qui non modò deferre parentibus debitum honorem detrectent, verùm etiam contra eos audent insurgere, injuria afficere, maledictisque proscindere?

R. Sæpè id accidit ex mala educatione, parentibus nimiam eis libertatem & dissolutionem permittentibus. Undè cecinit Poeta:

Blanda patrum segnes facit indulgentia natos.

Secundò, interdum etiam ex prava cum malè morigeratis conversatione.

I. Nihilne præterea debent filii parentibus?

R. Immò, amorem videlicet internum & benevolentiæ affectum quo bona eis temporalia & spiritualia non solùm exoptent, sed etiam quantum in eis est, & occasio fert, cum effectu procurent.

Amor internus parentibus debetur.

I. Qua ratione contingit hoc præceptum

Digitized by Google

ptum à filiis violari defectu benevolentiæ & amoris interni?

R. Hoc præceptum violant filii qui parentes odio prosequuntur, qui in prosperis non congratulantur, & in adversis minimè compatiuntur.

I. Quare hæc omnia debent filii parentibus?

Vid. S. Tho. opusc. 7.

R. Eo quòd, uti jam suprà notavimus ipsi filios in hanc lucem ediderunt, in quo Dei Vicariam quodammodò operam præstant, per ipsos in Christo regenerantur, ad Dei cultum & religionem perducuntur, bonis moribus instruuntur, & ad beatam vitam diriguntur. *Memento* (inquit Sapiens,) *quòd nisi per illos natus non fuisses, & retribue illis: Memor esse debes, qua & quanta pericula* (mater) *passa sit in utero suo.* Eccl. 7.

LECTIO II.

Parentum in filios officium.

I. QUod est parentum erga filios officium?

Parentum erga filios officium.

R. Debent parentes filios suos in fide Catholica, & bonis moribus instruere. *Vos Patres* (scribit Apostolus Ephes. 6.) *educate filios vestros in disciplina & correptione Domini.* Et Ecclesiasticus c. 7. parentes admonet: *Filii tibi sunt? erudi illos; & curva illos à pueritia eorum: filia tibi sunt? serva corpus illarum & non ostendas faciem hilarem tuam ad illas.* Sanè ab educatione pendet tota vita hominis, immò salus & beatitudo æterna.

Sancti piè educarunt proles suas.

I. Dederuntne sancti operam bonæ filiorum educationi?

R. Ita. Abraham Genes. 18. Tobias cap. 4.

Exempla. 1. Reg. 1.

Ingens fuit Elcanæ, & Annæ circa filioli sui Samuelis institutionem pietas, dum eum totum Deo consecrant, ut cunctis diebus vitæ suæ ei jugiter inserviat.

Tob. 10.

Raguel, & Anna filiam suam Saram piè & pudicè educatam dimittentes, monent eam ut honoraret socerum, diligeret maritum, regeret familiam, gubernaret domum, & seipsam irreprehensibilem exhiberet.

1. Reg. 2.

Magno etiam fervore Matathias filios suos, ne à veritate ejusque propugnatione deficiant, exhortatur; cujus præcepto pio illi animo sedulò obsecuti sunt.

Illustria sunt in hoc genere exempla Sanctæ Monicæ Matris S. Augustini, & Blanchæ Matris S. Ludovici, quæ filios suos sanctè educarunt. Vid. S. Aug. in confess. Paul. Æmil. l. 7. histor. Franc. Vide S. Hieron. epist. ad Lætam. & Brev. Rom. 22. Nov.

Carolus Magnus Imp. maxima cura liberos educavit. Nunquam domi sine ipsis cænavit; nunquam iter fecit quin filii adequitarent, filiæ vehiculo extremum agmen claudente subsequerentur: ipsos liberalibus studiis institui jussit. Mares, simul ac per ætatem licuit, more Germanorum equis, armis, venationibus exercuit: fœminas verò etiam lanificio colo, fusoque, ne otio torperent, assuefecit. Æmil. l. 2. hist. Franc.

I. Quid si parentibus, sive per negotia, sive aliter minimè liceret liberorum educationi intendere?

R. Committant illos Pædagogis, & Præceptoribus eruditis & Deum timentibus; uti jam olim constitutum est in Concilio Mogunt. can. 45. *Dignum est, ut parentes filios suos donent ad scholam sive ad monasteria, sive foras Presbyteris, ut fidem Catholicam rectè discant, ut domi alios edocere valeant.*

I. Qua ætate debent instrui pueri?

A prima ætate erudiendi sunt pueri.

R. Statim ac movere linguam ad loquendum didicerint. Ex tunc enim docendi sunt sacrosancta *Jesus* & *Maria* nomina pronuntiare; & succedente sensim ætate *Ave Maria*, & rudimenta deinceps fidei recitare.

I. Cur taliter à prima ætate docendi pueri?

Gen. 8. Prov. 22.

R. *Quia sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua.* Et: *stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplina fugabit eam.* Adde quod: *adolescens juxta viam suam graditur, etiam cùm senuerit, non recedet ab ea.*

Pueri (inquit S. Basilius) sunt velut cera mollis; cui quamlibet voles imaginem imprimes, sive Angeli, sive mali dæmonis. Quocirca S. Hieron. *Difficulter, ait, traditur, quod rudes animi perbiberunt. Lanarum conchylia quis in pristinum candorem revocet? recens testa diu & saporem retinet & odo-*

Digitized by Google

& odorem, quo primum imbuta est. Græca
Exempla. *narrat Historia, Alexandrum orbis domiterem, & in moribus & in incessu à Leonidis Pædagogi sui non potuisse cavere vitiis, quibus adhuc parvulus fuerat infectus.* Hinc S. Placidus quinquennis traditus S. Benedicto efformandus, à puero vitæ monasticæ se assuefecit, factusque est illustris Religiosus & Martyr. Et S. ipse Benedictus pueros passim ad suum Ordinem recipiebat, ut à teneris annis assuescerent austeritati & disciplinæ monasticæ.

Sub disciplina S. Benedicti educati pueri.

I. Strictone jure tenentur parentes suos liberos benè educare?

R. Ita, strictissimo. Hac enim lege Deus & natura eos parentes esse voluerunt.

I. Qui non audet filium peccantem extremo virgæ contingere ne eum affligat, amatne revera filium prout oportet?

Prov. 13. v. 24. R. Minimè; sed potiùs: *qui parcit virgæ* (ut est in proverbio Salomonis) *odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit.* Simili modo Deus quos amat, castigat, juxta illud: *Quem diligit*
Idem 3. v. 12. *Dominus corripit: & quasi Pater in filio complacet sibi.* Quare sicut maximum signum est odii, & indignationis Dei, cùm non corrigit peccatores, sic maximum amoris indicium est cùm eos castigat, juxta illud Psalmi: *Deus tu propitius*
Psal. 98. *fuisti eis, & ulciscens in omnes adinventiones eorum.* Et 2. Machab. 6. *Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii est indicium.*

Exempld. Hinc scitè dixit quidam de matribus plus nimio filiis suis abblandientibus *nutrices esse corporum sed novercas animarum.*

Hom. 2. Dom. I. Quadrag. fer. 17. *Nostra ætate* (ait S. Bernardinus) *in Hispania citeriori oppido; cui nomen Sui, non ita procul Valentia, adolescens fuit, qui per parentum inobedientiam eò devenerat, ut anno ætatis decimo propter latrocinia & publica facinora in vincula conjectus, & suspendio damnatus sit. Erat etiam tum prorsus imberbis: pendenti verò jam atque exanimi subitò prorupit barba; moxque spectante populo coma capitis planè canescunt, ut ætatem referret hominis nonagenarii. Miraculo rei accitus cum populo, & toto clero accurrit Episcopus: omnes in genua prostrati expectant, dum ostendat Deus, quid sibi monstrum hoc velit. Atque ecce tibi, Episcopus additorem capiens tumulum, ad omnes ait, voluisse eum ostendere, quantum de vita iis detrahat, qui de parentum obedientia detraxerunt, victurum enim hunc juvenem fuisse ad eam ætatem, qua jam apparebat in facie, nisi ipsos septuaginta annos parentum inobedientia detraxisset.*

I. Damnanturne aliquando parentes ex eo quòd liberos suos in timore Dei non educaverint?

Exempld. Dion. Car. th. de 4. noviss. a. 42. R. Ita. Legitur de quodam parente, qui unà cum filio suo fuit damnatus; & ostensum fuit cuidam fideli in visione, quod Pater ille & filius suus se invicem gravissimè affligerent, & maledictis & exprobrationibus impeterent. Nam Pater dicebat ad filium: tu mihi es caussa tantæ damnationis; quia ut te ditarem & exaltarem, temporalia congregavi & cupidus fui. Filius verò dicebat ad Patrem: tu mihi es caussa hujus miseriæ: quia à Dei servitute me retraxisti: & ne te offenderem mansi in sæculo.

I. Detestaturne Scriptura parentes qui nullam in educandis prolibus curam ponunt?

R. Ita. Vid. c. 23. Proverb. & c. 30. Ecclesiastici, & S. Hieronym. ep. ad Gaudent.

I. Punivitne Deus etiam in hoc mundo parentes prolibus malè agentibus indulgentes?

R. Ita. Vid. 1. Reg. 4. & 2. cap. super quo dicit S. Greg. pastoral. p. 2. c. 6. *Quia falsa pietate superatus ferire Heli delinquentes filios noluit, apud districtum judicem semetipsum cum filiis crudeli damnatione percussit.* Et S. Leo: *Meruit eorum delicta tolerando, divina justitia unà cum filiis sententiam experiri, propterea quod segni indulgentia dissimulavit plectere peccatores.*

I. Quas pœnas merentur parentes, qui exemplo Athaliæ Matris Ochoziæ proles suas pessimis moribus imbuunt, hæreticam pravitatem docent, fraudibus & mendaciis assuefaciunt, mundi vanitates, & pompas sæculares eis indulgent, & filias præsertim, à suspectis conversationibus non removent?

Matth. 18. R. Merentur sanè ut suspensa ad collum mola asinaria dejiciantur in profundum maris.

I. Ha-

Digitized by Google

I. Habesne hujusce rei exempla terribilia?

Exempla. S. Hier. ep. ad Lætam de instit. filiæ.

R. Habeo. *Prætextata, nobilissima quondam fœmina, jubente viro Hymerio, qui patruus Eustochii Virginis fuit, habitum ejus, cultumque mutavit: & neglectum crinem mundano more pexuit, vincere cupiens & virginis propositum & matris desiderium: Et ecce tibi eadem nocte cernit in somnis venisse ad se Angelum terribili voce minitantem pœnas, & hæc verba proferentem: Tunc ausa es viri imperium præferre Christo: tunc ausa es caput Virginis Dei tuis attrectare manibus? quæ jam nunc arescent, ut sentiant excruciata quid feceris: & finito mense quinto ad inferna deducaris; si autem perseveraveris in scelere, & marito simul orbaberis & filiis. Omnia per ordinem expleta sunt, & seram miseræ pœnitentiam velox significavit interitus. Mulier quædam damnata apparuit S. Birgittæ, quæ filiam suam sæculi vanitates docuerat. Mater ista mortua videbatur quasi serpere de tenebroso lacu & luto, cujus cor abstractum erat, & labia præcisa, mentum quoque tremebat; dentes vere ejus nitentes, albi & longi collidebantur. Nares erant corrosæ, & oculi eruti dependentes ad genas. Pectus verò apertum erat plenum vermibus; pedes ejus erant quasi bufonum, &c. Tunc autem ista mater mortua alloquebatur filiam vivam dicens: Audi lacerta & venenosa filia mea. Va mihi quod nunquam fui mater tua. Ego sum quæ posui te in nidum superbiæ, in quo tu calefacta crescebas donec ad ætatem perveniſti, & tantùm tibi placuit quod in eo ætatem tuam consumpsisti. Propterea dico tibi, quod quoties tu oculos vertis cùm superbia visu, quam ego te docui, toties projicis bulliens venenum in oculis meis cum intolerabili ardore. Quoties autem loqueris superbia verba, quæ didicisti à me, toties gluttio amarissimam potionem. Summa, quoties imitaris infelicissimæ matris mores quos didicisti à me, toties pœna mea horribiliter augescit in gehenna.*

S. Birgit. in revelat. l. 6. c. 12.

I. Qui proles suas percutiunt, maledictis incessunt, aut quovis alio modo durius tractant, peccântne?

Ephes. 6.

R. Ita. Nam non vult Apostolus quod parentes ad iracundiam provocent filios suos.

I. Habesne hujusce rei exemplum?

Exempla In vita S. Zenobii apud Sur. 25. Maii.

R. Habeo. *Cùm plures diversis oppressi languoribus pro obtinenda salute confluerent ad tumbam S. Zenobii Episcopi Florentini, inter alios puer quidam à dæmone miserabiliter oppressus nullo via vel modo ingressum in Ecclesiam invenire poterat; nam hic cùm olim febribus laboraret, & ob contractam sitim, matri nocturno potissimum tempore poculum offerenti ingentes molestias adferret; illa tandem sessa, & somno oppressa cum iterum à puero excitaretur, indignanti animo poculum cum dira hac imprecatione trädidit, dicens: unà cum hoc diabolum bibe: quod nec minùs secutum est. Mox enim malignus poculo adfuit, qui sæva adeo crudelitate eum exagitavit, ut vix ullis vinculis constringi, remedio verò nullo liberari potuerit. Tandem piis quorundam precibus & jejuniis adjutus aditum ad S. Zenobii monumentum invenit, ubi à malo hospite non sine astantium horrore, tandem liberatus fuit.*

Ivo Magist. in theat. exempl. in 16 §. 15.

Civis quidam Mediolanensis Filio unico mortis auctor fuit ob disciplinam, & correctionem in tenera ætate non adhibitam: cùm enim videret Filium adultum rebus ludicris, & inanibus addictum, præter consuetudinem eum increpare cœpit. Filius id indignè ferens, adversùs insolita patris monita contumax, obtemperare renuit. Pater id ægrè sustinens filium opprobriis, & maledictis onerat. Egredere domum meam nequam, nunquam te videant oculi mei nisi in terram dejectum: opto ut hoc die in hostium turorum gladios incurras. Filius, velut furiis quibusdam instar Cain actus patris consortium fugiens in quemdam impegit debitorem, à quo importunè pecuniam exigens, eodem die percussus occisus est, & in domum Patris illatus; ob quem casum Pater velut amens barbam vellere, & indignè se furiis agitare cœpit, seque flebiliter arguere quod filium adhuc mollem & tenerum non castigasset: id enim si pro more piorum parentum fecisset, non ei tantum nefas accidisset.

In prolium educatione magna prudentia opus.

Magna proinde opus est prudentia in educatione liberorum, ut oportunè si deliquerint, corrigantur, & quando rem benè gesserint, animentur.

I. Ignoro autem quare præceperit

Digitized by Google

Deus in lege veteri filiis, ut Patri ac matri succurrerent; non vero patri ac matri ut succurrant filiis præsertim cum minores sunt, eorumque adjutorio indigent?

R. Obligatio profecto parentes inter ac filios reciproca est; & quemadmodum hi obligati sunt subvenire, revereri & obedire parentibus, sic quoque illi obligati sunt, non solùm de victu vestituque providere filiis, sed etiam ad omne bonum impellere & informare. Est tamen amor parentum in filios usque adeò naturalis & ingenitus, ut alia lege scripta opus non sit, quæ eos obligationis in filios suos admoneat. E contrario verò sæpissimè videre est, filios non respondere amore suo amori parentum, idcòque necessarium fuit legem aliquam ferri, quæ eos obligationis suæ in parentes memores faceret.

I. Nihilne hic est quod famulos, & famulas tangat?

Ephes. 6. Coloss. 3. 1. Pet. 2. ad Tit. 2.

R. Immò, jubentur enim hoc præcepto honorare & morem gerere Dominis suis, quamdiu in eorum famulatu versantur; qua ratione id fieri debeat, declarat Apostolus: *Servi obedite Dominis carnalibus cum timore & tremore in simplicitate cordis vestris sicut Christo: non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate servientes; sicut Domino & non hominibus: scientes quoniam unusquisque quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino; sive servus, sive liber.* Quod præceptum S. Petrus non tantùm ad bonos, & modestos, sed etiam ad morosos, & discolos Dominos extendit.

Servorum erga Dominos officium.

I. Quid si herus aut hera præciperet servis suis aut ancillis quidpiam contra Dei legem, v. c. occidere, furari, &c. tenerenturne illi obedire?

R. Minimè. Obediendum enim est magis Deo quàm hominibus. Vide quæ supr. l. 1. de obedientia filiorum familias diximus.

I. Quid reciprocè debent Domini servis & ancillis?

Dominorum erga servos reciprocum officium.

R. Debent eis curam, & providentiam paternam in exploranda eorum fide, moribus & vita, operam dantes eorum correctioni si deliquerint, curantes ut debitis temporibus templa frequentent, in rudimentis fidei instruantur, Ecclesiæ Sacramenta suscipiant, si ægrotaverint, saluti animæ necessaria provideant. Alioquin audituri sunt ab Apostolo. *Qui suorum & maxime domesticorum curam non habet, est infideli deterior.* 1. Tim. 5. Vide Ambros. ser. 33.

I. Habesne exempla eorum qui præcipuam servorum, & familiæ curam gesserunt?

R. Ita. Abraham cunctos suos domesticos tanquam ejusdem secum religionis, eodem die circumcidit, ac fequi viam Domini præcepit. Et Regius Propheta: *Non habitat*, inquit, *in medio domus meæ, qui facit superbiam: ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabit.* Exempla. Gen. 17. Psal. 100.

S. Elzearius Comes Ariani optimè instituit familiam suam.

Primò, voluit ut omnes è sua domo tam mares, quàm fœminæ quotidie ut minimum missam unam integrè audiant. Familia ab Elzeario Comite optimè instituta.

Secundò, ut vivant caste & pure: qui secus facerent, eos sua domo expellebat. Nolebat enim ut quisquam pane suo vesceretur quem sciret peccato mortifero implicatum, ne alios inficeret, & ne illius peccatum ipse fovere videretur.

Tertiò, ut omnes qualibet hebdomada semel confiteantur peccata sua, & singulis mensibus devotè percipiant Eucharistiæ Sacramentum.

Quartò, ut virgines & matronæ manè usque ad prandium precibus, & piis exercitiis vacent, à prandio manuariis operibus sese occupent.

Quintò, ut nemo ausus sit blasphemare Deum, sacrosanctam Virginem, vel aliquem sanctorum: nec quisquam falsò juret aut leviter absque caussa: nec impudica vel inhonesta verba proferat: Hujus constitutionis violatores hac ratione puniri voluit, ut vel toto prandio coram aliis sederent in terra, solo pane & aqua contenti: vel toto die in cubiculo manerent inclusi, communi cibo vescentes.

Sextò, ut nulli fas sit ludere tesseris aut alio lusu illicito, turpi ac inhonesto.

Septimò, ut omnes è sua familia, pace amicitia, & concordia inter se fruantur; alius alium non offendat, neque verbo, neque facto. Si quid à quoquam aliter sit at-

Digitized by Google

attentatum, mox cum offenso redeat in gratiam.

Octavo, ut quotidie à prandio, vel alia hora vespertina fiat aliqua collatio spiritualis inter illos ipso præsente de verbis Domini pro animarum informatione.

I. Caretne periculo si Domini negligant ea quæ in familia a servis aut ancillis geruntur?

Cantip. l. 2. apum c. 13. p. 10. & Jac. de Vitriac. l. 13. c. 11.

R. Minimè. Oranti quadam die ancillæ Dei S. Mariæ d'Oignies pro salute animæ matris defunctæ, apparuit mater defuncta sub missam afferens se damnatam, quod parum ei curæ fuisset quid in familia contra Dei præcepta ageretur.

I. Undè manat istiusmodi Dominorum obligatio erga servos & ancillas.

R. Ex eo quòd tametsi servorum conditio dispar sit fortuna, non tamen natura dispar est, servorum enim suorum Domini creatione fratres sunt, & communi Deo ac Domino serviunt. Ita S. Augustin. ex nomine Patris familias, servos quasi filios & fratres vocatos ad eandem cœlestem hæreditatem, tractandos esse docet.

L. 19. de civ. c. 16.

In sentent. n. 163.

In Domino (ait idem S. Doctor) *justè viventes ex fide, & ab illa adhuc civitate peregrinantes etiam qui imperant, serviunt eis, quibus videntur imperare: quia non dominandi cupiditate, imperant, sed officio consulendi, nec principandi superbia, sed providendi beneficio.*

LECTIO III.

Observantia in parentes spirituales.

I. TAntumnè carnales parentes jubemur hoc præcepto honorare?

De amplitudine vocabuli Patris.

R. Immò etiam Ecclesiastici Præsides, Pastores, & Sacerdotes in sacris litteris *Patres* dicuntur, quemadmodum ex Apostolo constat qui ad Corinthios scribens: Cor. 4.

Non, inquit, *ut confundam vos hæc scribo sed ut filios meos carissimos moneo: nam si decem millia Pædagogorum habeatis in Christo, sed non multos Patres: nam in Christo Jesu per Evangelium ego vos genui.* Et in Ecclesiastico scriptum est: Eccl. 44.

Laudemus viros gloriosos, & parentes nostros in generatione sua. Deinde iis quibus aut imperium, aut Magistratus, aut potestas commissa est, qui Rempublicam gubernant, *Patres* appellantur. Sic Naaman à famulis Pater vocatus est, insuper etiam Patres dicuntur ii, quorum fidei, probitati sapientiæque aliqui commendantur. Quare Eliam & Elizæum filii Prophetarum patrem vocabant. Postremò *Patres* dicimus senes, & ætate grandævos, quos etiam venerari debemus. Hos omnes complecti lex videtur, & mandare, patres, cujuscumque sint generis, præsertim verò eos ex quibus progeniti sumus, à nobis colendos & honorandos. De Magistratibus Politicis in subsequentibus lectionibus potissimum agemus. 4. Reg. 5. 4. Reg. 2.

I. Suntne igitur à nobis ex hoc præcepto honorandi Episcopi, Præsbyteri, cæterique Ecclesiastici Ordinis homines?

R. Ita, nam ut mox audivimus, sub patris vocabulo censentur in sacris litteris, adeoque in hoc præcepto comprehenduntur etiam patres spirituales. Ratio est, quia si esse, & vivere naturale habemus à parentibus carnalibus, at certè vivere & esse supernaturale habemus ab Ecclesiæ Pastoribus, qui sunt Patres nostri spirituales: Ipsi enim (ut verbis Apostoli loquar) in Christo nos genuerunt per Euangelium, per Sacramentorum administrationem, per alimenti sacri, puta, verbi Dei continuam exhibitionem.

I. Mandatne Scriptura sacra in terminis expressis honorem Presbyteris, & Ecclesiæ ministris deferri?

R. Ita, frequenter. *In tota anima tua time Dominum & Sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute tua dilige eum qui te fecit, & ministros ejus non derelinquas. Honora Dominum ex tota anima tua, & honorifica Sacerdotes.* Ubi nota Spiritum Dei tertiò inculcare hac sententia honorem Sacerdotibus debitum, quoties Dei timorem & honorem commendavit; non obscurè significans velle se post Deum Sacerdotibus primum honorem haberi tanquam ejusdem vicariis & locum tenentibus. Eccleſiaſtici.

Hanc Doctrinam sæpius Gentium Doctor scriptis & prædicationibus suis commendavit. *Qui benè præsunt Presbyteri,* 1. Tim. 5.

Digitized by Google

inquit, *duplici*, id est multiplici & abundanti *honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina*. Et ad Hebræos scribens, *Obedite*, inquit, *præpositis vestris, & subjacete eis: ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri*. Idem ex Apostolorum doctrina jubet S. Clem. *Presbyteris, si assiduè in studio docendi Verbum Dei laboraverint, seponatur dupla etiam portio in gratiam Apostolorum Christi quorum locum tenent, tanquam consiliarii Episcopi, & Ecclesiæ corona: sunt enim Concilium & Senatus Ecclesiæ*.

1. Tim. 5.

Hebr. 13.

Lib. 2. const. Apostol. c. 28.

I. Qua ratione potest plebs Christiana induci ad honorem Presbyteris cæterisque Status Ecclesiastici ministris impendendum?

R. Argumento sumpto ab excellentia istius Ordinis de qua nos infra, p. 4. c. 6. lec. 2.

I. Impensène coluerunt Sancti Ecclesiasticos homines?

Ecclesiasticos viros impensè colebant Sancti.

R. Ita. Nam in primis Apostolus præclarum illud benevolentiæ testimonium Galatis tribuit: *Testimonium enim perhibeo vobis, quia si fieri posset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi*.

Gal. 4.

Exempla. Bonav. in vita S. Francisci.

De S. Francisco Minorum parente tradunt dicere solitum, si cui Sanctorum è cœlo in terram delapso, & cum illo Sacerdoti fortè occurrisset, priùs se Sacerdotis manibus osculum daturum, deinde reverentiam facturum Sancto; plus se debere illi significans, qui Christi vicem in terris gereret, quam illi, quem jam cum Christo in cœlis regnare cognosceret.

Scribit Severus Sulpitius S. Martinum cùm Treveros ad Maximum se contulisset, precibus Imperatoris ad convivium accedere coactum, pateram regiam sibi oblatam jussu Maximi ambientis eam ab illius manu sumere ubi ebibisset; presbytero suo tradidisse, quod nullum existimaret digniorem qui post se biberet.

Sed & quam dignius eundem Martinum Augusta ejusdem Maximi uxor, fœmina sanctissima, convivio solis manibus suis parato exceperit, eique per seipsam in modum famulæ ministraverit, reliquiasque devotè comederit, apud eundem auctorem narratum invenies. Hæc describit fusius Baron. in Annal. ad ann. Christi 386.

Dial. 2. c. 7.

Notent hæc Domicelli & Politici nostri temporis, qui venerandos Christi Sacerdotes vix extremo suæ mensæ loco dignantur; quique etiam in templis & Ecclesiasticorum confessibus primas cathedras ambiunt & consectantur.

Quèm parum deferant Politici nostri Sacerdotibus

I. Non habes ad eorum confusionem exemplum aliquod singulare?

R. Habeo. Constantinus magnus Imp. operam bonam navaverat ut jussu summi Pontificis apud Nicæam Bithiniæ convocaretur generale Concilium ad Arianam hæresim convellendam. Ipse pro sua modestia, Episcoporum inibi congregatorum conventum ultimus introivit, inferioreque subsellio (cum hoc sibi Patrum jussione concedi petiisset) resedit.

Exemplū.

Euseb. l. 1. & histor. trip.

I. Debetne etiam malis sacerdotibus honos attribui?

R. Ita, tribuitur enim honos non tam ipsorum gratia, quam ejus, quod gerunt, ministerii. Secundò sacerdotes mali tantùm nobis boni præstant in Sacramentorum administratione, & quarumlibet aliarum rerum sacrarum dispensatione, si de effectu principali agitur, quantum boni & probati sacerdotes. Vis enim & energia rerum istarum non ab eis, sed à Deo uti principali agente manat. Hinc sacrificiis suis Deum placant, & à populis Dei vindictam avertunt, gratiam & benedictionem eis impetrant, quantumvis ipsi peccatis onusti existant.

Mali etiam sacerdotes honorandi & colendi.

Eremita quidam ex relatione alicujus siniſtram conceperat opinionem de ſacerdote quopiam à quo ſolebat ſacram communionem ſumere. Unde factum eſt ut die quadam in ſuum eremum ſacerdotem illum excipere noluerit, moxque vocem quaſi de cœlo audivit, qua diceret: Homines juriſdictionem meam uſurpant. *Hoc audito in extaſim raptus fuit, viſuſque ſibi eſt eminus conſpicere puteum, ſitulam, & cordam ex auro, aquamque inde hauſtam cryſtallinam: videbat inſuper leproſum aquam haurientem & in vas mittentem. Eremita ille libenter aquam guſtaſſet, ſed leproſum ſubveritus abſtinebat. Facta rurſum voce qua diceret*: Quidni bibis ex aqua illa! quid ma-

Exemplū.

L. doctrina SS. Pat. cont. jud. temer.

li

li ab eo qui haurit, si haurit dumtaxat, & in vas mittit? *Eremita ad se reversus, & visionis intelligens mysterium evocavit ad se Presbyterum illum, & ab illo, usi olim consuerat, sacramenta percepit.*

I. Istud exemplum cum familiaribus istis similitudinibus mihi vehementer arridet; non habes insuper alias similitudines quibus probes sacerdotum malam vitam nihil nobis officere, neque impedire efficaciam divinorum sacramentorum, nec eorum virtutem inquinare?

Mala sacerdotum vita nihil impedit virtutem Sacramentorū. Simile.

R. Habeo. Fax accensa consumit se, & tamen tibi in tenebris ambulanti lucem præstat.

Fabricatores arcæ Noe diluvio periérunt, & Noemo ejusque familiæ salutem attulerunt.

Aquæ baptismales ad baptizati contactum sordescunt, & ejus animam lavant.

Similiter sacerdotes mali sibi ipsis damnationem acquirunt, aliis salutem.

I. Licetne sacerdotibus detrahere, eorum agendi modos irridere, & lapsus propalare?

Non licet de sacerdotibus detrahere.

R. Minimè verò. *Absit*, (ait S. Hieronym.) *ut de his quidquam sinistrum loquar, qui Apostolico gradui succedentes Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos & nos Christiani sumus: qui claves regni cœlorum habentes quodammodo ante diem judicii judicant.* Quod etiam seriò inhibet Scriptura sacra in illis verbis: *Diis non detrahes*, ex interpretatione S. Gregorii, Cyrilli, Theodoreti, & aliorum SS. PP.

Ep. ad Heliod.

Exod. 22.

I. Profer, si placet, exemplum ejus qui sacerdotum nævos libenter & studiosè occultarit?

Exempli.

R. In Concilio Niceno, cujus proximè meminimus, Constantinum Imper. permulti Episcoporum adierunt super contentionibus, & querimoniis inter se exagitatis ejus judicium expetentes. Imperator libellos singulorum expostulationem continentes, sibique porrectos simul tenens dixit: *Nequaquam ad se, aut Judicem aliquem sæcularem spectare judicium de iis ferre hominibus, quos Deus in terris constituit omnium judices, proinde ad divinum examen sua referant dissidia, neque à se ipso expectent illarum rerum sententiam.* Et simul his dictis omnes libellos, nullo eorum introspecto, in ignem conjecit exurendos, ut refert Euseb. hist. Ecclesiastic. l. 10. Sozom. l. 1. c. 16. Socrat. l. 1. c. 5. Nicolaus Pont. ad Michaelem Imp. Immò solitus erat dicere, quod si sacerdotum quempiam vidisset nefas admittentem, libenter se regali purpura obtecturum. Ita Theod. l. 1. c. 11. Vid. S. Greg. ep. 34. & l. 25. moral. c. 22.

I. Qualiter instruendus est populus ne usque adeò proclivis sit in sacerdotum, & Ecclesiasticorum moribus carpendis?

R. *Primò* quidem ex Dei verbo, quo multoties jubemur Ecclesiæ Dei ministris, sive ii boni sint, sive etiam discoli honorem deferre. *Qui vos spernit, me spernit, qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei.*

Luc. 10.

Secundò, ab exemplis vindictæ Dei desævientis in illos qui sacerdotibus antiquæ legis detrahebant.

Detrahentes sacerdotibus à Deo puniti.

Maria soror Moysi ex lepra hanc ob rem fœdata fuit.

Core, Dathan & Abiron terra dehiscente sunt absorpti. Ex quibus exemplis formare licèt ejusmodi discursum: Si Dei vindicta minimè pepercit iis qui sacerdotio antiquæ legis, figuris, & umbris dumtaxat deservienti detrahebant; sinetne impunitos qui in lumine Euangelii venerando Christi sacerdotio fungentibus, obtrectare non cessant?

Exempla. N. 11. & 16.

Tertio, argumento sumpto ex consideratione beneficiorum quæ nobis sacerdotes impertiuntur, de quibus hac ead. lect. & infrà 4. p. c. 7. lect. 2.

Audi Chrysost. *Per sacerdotes generati estis generatione æterna. Per ipsos estis regnum assecuti. Per manus ipsorum fiunt omnia. Per ipsos vobis porta cælestes aperiuntur. Nemo seditionem agitet, nemo contendat. Qui Christum diligit, cujusmodi cumque sit sacerdos, eum diligat, quod per eum sit veneranda assecutus Sacramenta. Dic mihi si velles videre regiam multo auro splendentem, & gemmarum splendore coruscantem, inveneris autem eum qui habet claves, ille autem rogatus statim aperuerit & intromiserit, an non ipsum omnibus præponeres, non æquè atque oculos amares, non osculareris? Hic cœlum tibi aperuit*, &c.

Ho. 10. in 1. ad Thess.

Simile.

Digitized by Google

I. Quibus similes sunt qui sacerdotibus religiosis, & aliis Ecclesiasticis personis maledicunt, eos irridենt, contemnunt, infamandi occasiones captant?

In Ps. 106. simile. R. S. Aug. eos comparat existentibus in medio maris in navicula; qui gaudent si nauclerus in scopulos impingat, navemque malè dirigat, non advertentes quantum inde sibi ipsis periculi immineat.

I. Oportetnè etiam religiosos honorare?

Religiosi quoque honorādi. R. Ita. Sunt enim religiosi Deo dicati, qui suis precibus, mortificationibus & aliis bonis operibus mundum magnoperè adjuvant.

Exemplū. *S. Franciscus Minorit arum Antistes cùm oppidum quodcumque ingrederetur, tanti concursus fiebant, ut pene comprimeretur. Hoc inter cætera de eo fertur, aliquando eum constitisse, vestemque ac manum omnibus ad se accedentibus osculandum præbuisse.*

Plut. de bono stat. relig. l. 2. c. 37. *Quod intuens ejus comes ac discipulus, cùm admiratus esset, ac deinde solus à solo causam scisciteretur; scito, ait Franciscus, ne minimam quidem mihi ab his debiti honoris partem persolutam esse. Quo responso cum ille multò adhuc magis obstupuisset, causam reddidit, quoniam homines illi non ipsum honorarent, sed Deum in ipso, qui ei quicquid religionis, aut quidquid bonorum habebat, contulisset.*

LECTIO IV.

Observantia erga Principes, & magistratus.

I. DEbemusne etiam Regibus, Principibus, Magistratibus honorem, obedientiam & fidelitatem?

Principibus & Magistratibus debetur honos. R. Ita, tanquam Patribus conscriptis qui ad Reipublicæ gubernacula sedent, & communem tranquillitatem procurant.

I. Mandatne Scriptura Sacra expressis verbis honorem persolvendum Principibus & Magistratibus?

1. Pet. 2. R. Mandat planè. *Subjecti estote* (ait S. Petrus) *omni humanæ creaturæ propter Deum; sive Regi quasi precellenti, sive Ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum.* Et Coapostolus ejus Paulus: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinatæ sunt: itaque qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit; &c.* Et alias sæpiùs hanc doctrinam inculcat idem Apostolus. Rom. 13.

I. Debeturne etiam honos, obedientia & fidelitas Principibus & Magistratibus improbis, & Remp. malè administrantibus?

Etiam improbis & malè regentibus. R. Ita. Habet enim venerationem hominum excellens dignitatis gradus, quia divinæ potestatis est instar: in quo etiam Dei providentiam veneramur, qui publici muneris procurationem eis attribuit, quibusque utitur tanquam potestatis suæ ministris. Adeò quod, non improbitatem aut nequitiam eorum, sed divinam auctoritatem, quæ in illis est, reveremur. Nam & Davidis magna in Saulem officia extiterunt, cum ei tamen esset offensior; quod innuit illis verbis: *Cum iis qui oderunt pacem eram pacificus.* Ps. 119.

Exemplū. S. Mauritius cum sociis fidelem militiam militavit sub Impp. infidelibus Diocletiano & Maximiniano, eorum voluntati in omnibus obsequens, quæ divinis præceptis non adversabantur. Vid. Aug. sup. Ps. 124. Propterea dixit suprà Apostolorum Princeps: *Omni humanæ creaturæ*, id est, omni cui subjectio debetur, ne quis infideles & impios excipiat. q. d. qualis qualis sit, etiam infidelis, impius, imprudens raptor, &c. si superior est, hoc solo nomine ei subjecti estote. Ubi

Nota, vocat Principes & Magistratus humanam creaturam, vel quia creati hominibus, vel potiùs quia ipsi sunt humanæ creaturæ, id est, homines creati Principes à Deo: sunt ergo creaturæ Dei, quia ex hominibus ad hanc dignitatem à Deo electi & evecti sunt. Et quia præ cæteris ipsi sunt viva imago Dei creatoris, in quibus scilicet Deus suam majestatem, jus, & imperium repræsentat.

Loquitur directè S. Petrus de Principibus civilibus, iisque jubet subjici fideles ne per Christum se ab eorum dominio exemptos putent; argumento tamen sumpto à pari vel minori, vel à minori ad majus, idem de Principibus Ecclesiasticis, puta Episcopis & Prælatis, scilicet

iis

Digitized by Google

iis subjici debere laicos quoslibet in rebus spiritualibus, ex hoc loco concludit S. Basil. constit. monast. c. 23. Et ex loco S. Pauli sup. allegato S. Bern. ep. 183. ad Conradum Imp. Legi, inquit, *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*; quam sententiam cupio vos custodire in exhibenda reverentia Christi Vicario, sicut ipsum vobis vultis ab universo servari imperio.

LECTIO V.

De officio Principum & Magistratuum Christianorum.

I. QUod est officium Principum & Magistratuum Christianorum?

Principis officium.

R. Amare justitiam, qua impios, maleficos, turbulentos, aut quovis modo scandalosos è Repub. tollant. Principis insuper est tanquam Patris & Pastoris consulere subditis: pauperes, pupillos & viduas instar filiorum amare, fovere, tueri, complecti. Hospitalium & locorum piorum rectæ administrationi studere. Omnibus exemplo prælucere in Religionis observantia, pietatis zelo, benignitate, animi moderatione, æquitate, fortitudine, prudentia, morum integritate, ac præsertim in studio temperantiæ. Certè Principes monet Sapiens, ut sicut potestate, sic justitia, id est, omni virtute præcellant & præeant subditis.

Sap. 1. & 6.

Basil. Imp. ad filium exhortatio.

Pulchra est ad hanc rem Imp. Basilii exhortatio ad Leonem filium c. 10. *Cave, inquit, ne regni malus custos degeneris aliquid, atque indigni commissas: sed sicut cæteris prælatus es ut omnibus imperares, ita contende, ut virtute quoque cæteris antecellas, virtus enim omni principatu, omnique potestate præstantior est. Si ergo dignitate quidem reliquis præstas omnibus, virtute autem ab alio præcelleris, Imperator es in eo quòd minoris excellentiæ est, in eo verò quod præclarius est, Imperator non es, immò alterius imperio subes. Ne sis ergò veluti supposititius & adulterinus Dominus cum te alius præstantior reperiatur; sed verus Imperator, cum cæteris omnibus virtute antecellas.*

Principis Christiani officium.

Quia verò Christianus Princeps, etiam regni Christi minister est, ac Ecclesiæ filius, ideò non solùm temporalem pacem curare tenetur; sed præterea adniti, ut in omni pietate subditi quietam & tranquillam vitam agant, Deoque serviant. Tunc sanè Princeps Christo servire censetur, quando potestate sua utitur ad dilatandum Christi regnum, ad tuendam ejus Ecclesiam contra sacrilegos, blasphemos, hæreticos, aliosque hostes; denique quando suis legibus, & armis Dei cultum promovet; Sacerdotii, clericique dignitatem propugnat, Ecclesiæ immunitatem, jura, bona, libertates, & privilegia tuetur. In hoc enim Reges (ait Augustinus) in quantum Reges sunt, Deo serviunt, si in regno suo bona jubeant, mala prohibeant, non solùm quæ pertinent ad humanam societatem, verùm etiam quæ ad divinam religionem. Vid. eundem l. 5. de civit. c. 24.

Cont. Crescen. c. 51. & ep. 50. ad Bonif.

Ita servivit Deo Rex Ezechias, lucos & templa idolorum, & excelsa destruendo l. 4. Reg. 18. & Josias c. 23. Servivit Rex Ninivarum universam civitatem ad placandum Deum compellendo. Servivit Darius mandando populis ut paverent Deum Danielis. Servivit Nabuchodonosor lege terribili prohibendo ne blasphemaretur Deus. Servivit Artaxerxes omnes Judæos ad custodiam legis gravi commination compellendo. Servierunt denique Duces Machabæi leges & ritus patrios propugnando.

Exempla.

Dan. 6. & 14.

1. Esd. 7.

1. Machab. 5.

Audiant Principes quod eis inculcat S. Fulgentius: *Clementissimus Imperator non ideò est vas præparatum ad gloriam quia apicem terreni principatus accepit, sed si in imperiali culmine recta fide vivat, & vera cordis humilitate præditus culmen regiæ dignitatis sanctæ religioni subjiciat, &c. Si pra omnibus ita se sanctæ Matris Ecclesiæ Catholicæ meminerit filium, ut ejus pacis & tranquillitatis per universum mundum prodesse suum faciat principatum.*

L. de prædest. & gratia Christi.

Talis fuit Constantinus, Theodosius, Carolus magnus, S. Ludovicus in Gallia, S. Stephanus in Hungaria, S. Leopoldus in Austria, S. Vvenceslaus in Bohemia, S. Hermenegildus in Hispania, S. Henricus in Germania, S. Casimirus in Polonia, qui impensè Ecclesiam & Rom. Pontificem coluerunt ac propugnarunt, ejusque filii esse & nominari ambierunt.

Exempla.

I. Si Reges, Principes, vel Magistratus quidpiam contra justitiam, contra

Digitized by Google

fidem, aut contra Ecclesiæ immunitatem præcipiant, estne ipsis obtemperandum?

R. Si quid improbè, si quid iniquè imperent, cum id non ex potestate, sed ex injustitia atque animi perversitate agant, omninò non sunt audiendi. Nec enim Regum potestatem nisi intra terminos suos colere nos oportet, uti mandavit Dominus verbis istis: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari.* Tu autem (ait Chrysost.) cum audis reddenda Cæsari quæ sua sunt, illa solùm dici non dubita, quæ pietati & religioni non officiunt; nam quod fidei ac virtuti obest, non Cæsaris, sed diaboli tributum est ac vectigal.

Matth. 22.

I. Quid ipsis in simili caussa respondendum est?

R. Id ipsum quod magnus ille Hosius Cordubensis in Hispania Episcopus Constantio Imperatori Ariano respondisse fertur: *Non te immisceas Ecclesiasticis, neque nobis in hoc genere præcipe, sed potiùs ea à nobis disce. Tibi Deus imperium commisit, nobis quæ sunt Ecclesiæ concredidit. Et quemadmodum qui imperium tuum malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ; ita & tu cave ne quæ sunt Ecclesiæ ad te trahens, magno crimini fias obnoxius. Reddite, sicut scriptum est, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Non ergo fas est nobis imperium in terra tenere; neque tu thimiamatum, & sacrorum potestatem habes, o Imperator.*

S. Athan. l. ad solit. vit. agentes.

Et S. Ambr. *Noli gravare te, imperator, ut putes te in ea, quæ divina sunt, imperiale aliquod jus habere. Noli te extollere: sed si vis diutiùs imperare, esto Deo subjectus. Scriptum est enim:* Quæ Dei, Deo, quæ Cæsaris, Cæsari; *Ad Imperatores Palatia pertinent, ad Sacerdotes Ecclesiæ; Publicorum tibi mœnium jus commissum est, non sacrorum. Item dicitur mihi mandasse Imperatorem, debeo & ego unam basilicam habere. Respondeo non licet tibi illam habere. Quid tibi cum adultera? adultera est enim quæ non est legitimo Christi conjugio copulata.* Et infrà: *Naboth sanctum virum possessorem vineæ suæ &c.*

Relat. 23. q. 8. c. conveniens.

LECTIO VI.

De subditorum erga Principes officio.

I. IN quibus potissimùm tribuitur honos Regibus, & Principibus debitus?

R. In tribus his: Primò, ut qui eorum potestati subjecti sunt, Dominos suos ament, eisque ex animo bonum quodcumque seu temporale, sive etiam spirituale exoptent; Deumque pro felici eorum statu deprecentur ut in pace ac tranquillitate sub eis quietam in omni pietate vitam agant. Hoc est quod discipulo suo Apostolus commendabat: *Obsecro igitur primum fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: pro regibus & omnibus qui in sublimitate sunt.*

Subjecti ad Principes officia.

2. Tim. 2. 1. Pet. 2. Tertul. apolog. c. 30.

Secundò, ut de Dominis & superioribus suis honorificè loquantur, eorum actiones benè interpretentur; neque sinistrum aliquid de iis obloquantur. Scriptum est enim: *Diis non detrahes, & Principi populi tui non maledices.* Et: *Deum timete: Regem honorificate.*

Exod. 22. 1. Pet. 2.

I. Contingit interdum Principes improbè vivere, & negotia publica eorum culpa minimè succedere?

R. Verùm est, sed non debent ideò subditi conqueri de Regum & Principum vitiis, sed de suis propriis, quia ob ea Deus iniquos eis dat Principes, juxta illud: *Dabo tibi Regem in furore meo.* Et: *Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi*: Quæ verba explicans S. Gregorius docet id quod dicimus. Culpam ergo, inquit, proprii magis accusat operis, quàm injustitiam gubernantis. Scriptum namque est: *Dabo regem in furore meo.* Quid ergo illos nobis præesse despicimus, quorum super nos regimina ex Domini furore suscipimus?

Permittit Deus ut Principes improbè regnent & malè administrent, ob peccata populi. Oseæ 13. Job 34. L. 25. moral. c. 14.

Duo illustria hujus rei exempla refert Anastasius Nicænus.

Primum. Cùm Phocas Imper. inquit, quasi tyrannus sæviret in innocentes; Monachus quidam sæpè cum Deo expostulabat: *Cur Domine eum fecisti Imperatorem?* Cui responsum est cœlitus. *Quoniam non inveni peiorem.*

Exempla.

Secundum. Monachus quidam hypocri-

Digitized by Google

crita, & sceleſtus Angeli monitu creatus Thebaidis corruptiſſimæ Epiſcopus, cùm ex ſacro honore inſoleſceret, audivit ab Angelo: *Cur ſuperbis o infelix? Non es creatus Epiſcopus, quod dignus ſaperdotio ſis, ſed quod civitas tali digna ſit Epiſcopo.*

Tertiò tributa & vectigalia, aliaque publica ſubſidia Principibus pendi debent, quibus quaſi mercede aluntur & conducuntur à Republica ut illi ſerviant, eamque defendant. Hoc mandat expreſsè Apoſtolus iſtis verbis: *Reddite omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.* Rom. 13.

Tributa Principibus lege juſtitiæ debita. Ubi nota *tributum & vectigal* ab Apoſtolo dici *debita*. Quia Reſpublica lege juſtitiæ debet Principi juſtum ſtipendium adminiſtrationis, & ſubſidium neceſſarium ad conſervationem publicæ tranquillitatis: hoc enim tacitè promiſit dum eum ſibi præpoſuit. Quod ſubmoneo, ne faciles ſint Confeſſarii in abſolvendis iis qui quovis quæſito colore aut prætextu vectigalia ſolvere detrectant.

I. Eſtne etiam honos deferendus ſenibus?

Senes honorandi. Levit. 19. R. Ita, gerunt enim Patrum noſtrorum imaginem: hinc ſcriptum eſt; *Coram cano capite conſurge, & honora perſonam ſenis, &* 1. Tim. 5. *time Dominum Deum tuum*. Idem Timotheo diſcipulo ſuo inculcat Apoſtolus: *Seniorem ne increpaveris*. Vult nimirum Paulus ſenes haberi quaſi Patres, ut ſi peccent, moneantur quidem ab Epiſcopo, ſed ea reverentia & lenitate, ut potiùs eos obſecrare, quàm admonere videatur.

I. Peccantne qui ſenes deſpiciunt, aut irridenti?

S. Th. 1. 2. q. 100. a. 7. ad 3. R. Ita, quandoquidem illi inſtar Patrum noſtrorum ſunt, & mandat Scriptura illos coli & honorari.

Ut ſis longævus ſuper terram, &c.

I. Voluitne Deus ſingulariter hujus quarti præcepti obſervantiam inculcatam?

R. Ita. Nam nudo præcepto contentus non fuit; verùm etiam promiſſis, & minis nos ad illius cuſtodiam invitavit & provocavit.

I. Quænam hæc promiſſa, quæ minæ fuerunt?

R. Quarto præcepto addidit Deus verba hæc: *Ut ſis longævus ſuper terram quam Dominus Deus tuus dabit tibi*. Ac ſi diceret: Qui Patri ac Matri honorem deferunt, pro mercede vitam longam obtinebunt, qui verò eis non deferunt, graviter peccant, & inſuper hæc pœna mulctabuntur, ut vita longiore priventur.

I. Eſtne hæc pœna rationabilis?

R. Omninò, nam iniquum eſſet vita longiore frui, qui inhonorat illos à quibus vitam accepit. S. Th. in op.

I. Maledicta & imprecationes quibus parentes filios ſuos diſcolos & rebelles laceſſunt, habentne interdum vim & efficaciam?

R. Ita. Cham filius Noe cum tota poſteritate à Deo fuit maledictus, quod Patrem in tabernaculo nudatum fratribus ſuis irridendum nunciaſſet. Gen. 9.

Exempla. Narrat S. Auguſtinus decem fratres qui Matri moleſtiam multam faceſſerant, ejus maledicto hoc à Deo potiſſimum poſtulantis ut extorres patria, & circumeuntes alienas terras, omne humanum genus ſuo terrerent exemplo, horribili membrorum tremore perculſos (maternas preces vindicta Dei proſequente) communem patriam egreſſos paſſim fuiſſe per diverſa loca diſperſos.

I. Non ergo parvi æſtimanda eſt benedictio aut maledictio parentum?

R. Benè dicis, quandoquidem qui à parentibus benedicuntur, benedictionibus; qui verò maledicuntur, maledictionibus replentur. *S. Ambr. l. de bened. Patriarch. c. 1.*

DE V. PRÆCEPTO.

CAPUT SEXTUM.

LECTIO PRIMA.

Non occides.

I. QUÆ eſt hujus quinti præcepti poſt antecedentia connexio?

Ordo hujus præcepti cum antecedentibus. R. Poſt præcepta religionis tria, & quartum pietatis, quibus Deo & parentibus debitum officium reddere jubemur, congruo ordine deinceps nocumenta proximis inferri vetantur; inter quæ ſumum

Digitized by Google

num est hominem vita privare: ideòque quinto præcepto hominem occidere expressè prohibetur, implicitè verò quævis injuriosa vis personæ proximi illata; imò etiam ira, indignatio, odium, rancor, & omnis internus affectus ad proximi læsionem tendens, quæ sunt quasi via & inchoatio homicidii.

I. Quid igitur est homicidium?

S.Thom.in op 7. R. Est occisio hominis injusta.

I. Quando Magistratus aut Judices occidunt latrones aliosque fontes, impinguntne in hoc præceptum?

Idem 2. 2. q.64.a.1. & seqq. Magistratus justè occidunt malefactores. R. Minimè. Magistratus enim & Judices secundùm leges malefactores occidentes non injustè occidunt, sed justitiæ actum exercent.

I. Declara id non esse contra hoc præceptum?

R. Quia finis quem intendit hoc præceptum est ut homines & pacem & concordiam inter se conservent. Quis autem non videat fontes de medio tollere plurimum ad pacem, & tranquillitatem Reipub. conducere? Adde Judices id agere ut Dei ministros, vindices in iram eis qui malè agunt, quibus Deus præcepit ne maleficos patiantur vivere. Vid. S.Th. 2. 2. q. 64. a. 2.

Rom.13. Exod.22.

I. Puniebantne sancti sceleratos, & malefactores morte?

Psalm.100. R. Ita, testatur de se ipso David Regum clementissimus: *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.*

I. In quos potissimum fontes animadvertere debent Judices & Magistratus?

R. Quemadmodum medicus solet membra, quæ sua tabe totum corpus inficerent, & ad interitum perducerent, abscindere; ita Judex eos solos tollit, quos Reipub. noxios reperit qui pacem atque tranquillitatem publicam turbant quales pro populorum, & regionum varietate secundùm leges interfici jubentur. Apud Judæos adulter morte puniebatur, non autem fur; apud Christianos verò fur occiditur, non adulter.

I. Licetne hæreticos morte mulctare?

R. Consequitur manifestè ex dictis. Si enim civilis concordiæ perturbator justè vita privatur, quanto magis falsæ religionis disseminator, cùm nihil validius animorum concordiam discindat, quàm partium studium quod religionum diversarum zelo fovetur. Exempla domestica hujus nostri Belgii, & vicina Franciæ, Angliæ, Germaniæ nimis id probant. Vid. quæ sup. in 1. p.c.20. lect. 2. diximus.

I. Estne homicidium enorme peccatum?

Gen. 4. Apoc.6. R. Ita, usque adeò enorme, ut in cœlum clamare dicatur; id est, celerem & atrocem à Deo vindictam exposcere. Sunt ergò hæc peccata atrocia phrasi Scripturæ in cœlum clamantia: *Primò*, homicidium, præsertim fratris, quale fuit Caini. *Secundò*, peccatum Sodomorum. *Tertiò* merces operariorum defraudata. *Quartò*, oppressio viduarum, pupillorum & pauperum.

Quatuor peccata in cœlum clamantia.

I. Quibus maximè rationibus hujus peccati gravitas populo declarabitur?

Gen. 9. Jac.5. Exod.2. R. *Primò*, usque adeò homicidium detestatur Deus in sacris Litteris, ut ab ipsis bestiis cædis hominum pœnam se repeturum dicat; ac belluam, quæ hominem læserit, occidi jubeat. *Secundò*, vetuit Judæis esum sanguinis, ut eos mansuetudinem doceret, & quam longissimè avocaret à crudelitate in homines exercenda. *Tertiò*, homicidium est peccatum contra naturam: quælibet enim species sibi similem diligit. *Quartò*, cùm in Genesi prohibitum sit hominem occidi, quia illum Deus ad imaginem suam, & similitudinem creavit; insignem Deo injuriam is facit, quasique violentas illi manus inferre videtur, qui ejus imaginem è medio tollit. *Quintò*, homicidæ sunt humani generis, atque adeò naturæ hostes acerbissimi, qui, quantum in eis est, universum Dei opus evertunt, cùm hominem tollunt; cujus causa is omnia quæcumque creata sunt, se fecisse testatur. *Sextò*, facit homicida contumeliam Angelo Custodi ejus quem occidit, juxta illud *Videte ne contemnatis unum ex his pusillis; dico enim vobis, &c. Septimò*, solet Deus homicidas torquere conscientia perpetrati sceleris, ut nullo loco tuti possint consistere. Ita commisso fratricidio Cain vagus & profugus gemens, & tremens dicebat: *Omnis igitur qui invenerit me occidet me.* Ita Nero trucidata matre ajebat se specie materna exagitari verberibus furiarum, Dione teste. *Octavò*, Deus providentia sua propalat

Matth. 18.

Exempla. Gen.4.

Digitized by Google

palat ut plurimùm hoc nefas, quantumvis clam commissum. *Tu fecisti abscondite, ego autem faciam in conspectu omnis Israel, & in conspectu Solis.* Mira alia homicidii occulti detecti, & puniti exempla habet Plutarchus *de sera Numinis vindicta.*

Homicidia solet Deus quamtùvis occulta propalare.

Exempla. S Greg. l. 3. Dial. c. 5.

Sabinum Canusinæ civitatis Episcopum, cùm ad exemplum vitæ sequentium in longum senium vita traheretur, ejus Archidiaconus ambitione adipiscendi Episcopatus accensus extinguere veneno molitus est. Qui cùm vini fusoris animum corrupisset, ut mixtum vino veneni ei poculum præberet refectionis hora, cùm jam vir Dei ad edendum discumberet, ei præmiis corruptus puer hoc, quod ab Archidiacono ejus acceperat, veneni poculum obtulit. Cui statim venerabilis Episcopus dixit: bibe tu hoc quod mihi bibendum præbes. Tremefactus puer deprehensum se esse sentiens, maluit moriturus bibere, quam pœnas pro illa tanti homicidii culpa tolerare. Cumque sibi ad os calicem duceret; vir Domini compescuit dicens, non bibas, da mihi, ego bibam, sed vade, dic ei qui tibi illud dedit: ego quidem venenum bibo, sed tu Episcopus non eris. Facto igitur signo Crucis venenum Episcopus bibit securus. Eademque hora in loco alio, in quo erat Archidiaconus ejus, defunctus est; ac si per os Episcopi ad Archidiaconi viscera illa venena transissent, cui tamen ad inferendam mortem venenum quidem corporale defuit, sed hunc in conspectu æterni Judicis venenum suæ malitiæ occidit.

Sur. tom. 3. ad 1. Maji & Ribadi. in flor.

*Tempore quo dira fames multos premebat, duo inopes ejus vitanda causa peregrè profecti sunt. Illis autem obiter quidam ex longinqua regione se comitem adjunxit. Interrogatus ab illis cujus esset, aut quo iter intenderet, respondit, ad S. VValburgam, & nos, inquiunt, eò tendimus: sed interim nos fame premimur, & pra defectu virium agrè pedes promovemus. At ille: Deo, inquit, fratres mei, itineris prolixitatem commendantes quaramus locum apeum ubi quiescamus, & cibo refocillemur. Reperto loco pariter consederunt, & ille de escis suis proferens, obtulit illis. Sumpto cibo ait ad illos: jam etiam paulisper quiescamus, sed excubias agat unus ex nobis, ne quid periculi accidat dormientibus. Probant illi consilium, sed mente maligna. Nam altero è duobus his se dormire simulante, alter vigilabat: tertius qui se illis adjunxerat, nihil sibi metuens intrepidus dormiebat. Tum surgentes illi scelesti, hominem innoxium crudelissimè jugularunt: sed cùm anxii essent quid facerent de cadavere, tandem alter id in suos humeros sustulit, in aliquem locum secretum illud projecturus. Ecce autem dum illud conatur à suis humeris excutere, tam tenaciter sibi illud sanctis inhærere, ut nulla vi id posset à se avellere. Mirè igitur & miserè discruciatur miser homicida, videns se suum facinus celare non posse. Interea quidam ei amicus fit obvius, qui conspecto cadavere, non sine multa admiratione scisitabatur undè id esset. Ille amico fidens refert: quid actum sit, orat ut sua calamitatis velit misereri. Non cunctatur ille, districtoque ense, brachia cadaveris hominem arctius complectentia etiam articulatim nititur dissecare, ut à tanta ignominia amicum liberet. Stupendum miraculum! simul atque manus sua cadaveris lacertos attigit eos præcidere volens, etiam ipse tenacissimè adjunctus est cadaveri atque homini illud ferenti, ita ut se ab illis abstrahere non posset. Mox igitur ductus pœnitentia rogavit Dominum ut ob Beatissima Virginis VValburgæ merita sui misereatur. Cùmque sic oraret, & multa VValburgæ nuncuparet vota, absolutus est horribili nexu illo: nec tamen deserebat miserum illum cadaveriferum, sed ad Rhenti littus usque eum comitabatur. Quo cùm venisset, non ferens alter tum cadaveris pondus, tum intolerabile dedecus, in Rhenum cum cadavere se præcipitem dedit. At verò tam immanem homicidam Rhenus ferre non sustinens quamprimùm hominem sceleſtum cum cadavere in littus evomuit.

I. Numquamne licitum est privato homini occidere absque publica auctoritate?

Licitū est privato homini occidere quibusdam casibus.

R. Imò. Fas est occidere injustum invasorem ob defensionem vitæ suæ, & integritatis membrorum cum moderamine inculpatæ tutelæ. S. Thom. 2. 2. q. 64. ar. 7. Similiter licitum est mulieri adolescenti, & cuivis alteri pro defensione pudicitiæ occidere invasorem ex communi DD. sententia.

I. Si dans operam rei licitæ, vel etiam illicitæ adhibita sufficienti cautela ne inde ali-

Digitized by Google

aliquid incommodi sequatur, hominem occiderit, imputabiturne ei in culpam homicidii?

R. Minimè, quia mors ista nec in se, nec in causa fuit volita, sed est verè fortuita. Vide Aug. ep. 154.

I. Estne prohibitum se ipsum occidere?

R. Procul dubio. Non enim dictum est. *Non occides alterum*, sed simpliciter. *Non occides*. Ubi prohibetur occisio cujusvis hominis sine legitima auctoritate, ut docet S. Augustinus l. 1. de civit. c. 17.

I. Habesne exempla è sacris litteris petita eorum qui se crudeliter occiderunt?

Exempla. 2. Reg. 17. R. Ita. Achitophel Consiliarius Regis David: *Videns quod non fuisset factum consilium suum, stravit asinum suum, surrexitque & abiit in domum suam, & in civitatem suam, & dispositâ domo suâ suspendio interiit.*

Matth. 27. Judas Iscariotes Christi proditor *projectis argenteis in templo, recessit, & abiens laqueo se suspendit.* Vide S. August. tract. Act. c. 1. 5. in Joan. ubi verba ista tractat: *Qui odit suam animam in hoc mundo.*

I. Debentne impendi privatæ preces, aut etiam publica Ecclesiæ suffragia animabus eorum qui sibi manus intulissent?

Non orantur pro iis qui se occiderunt. Conc. Brac. 1. c. 34. R. Nullo modo: id enim expresè vetuit Ecclesia: *placuit ut hi qui per ferrum aut venenum, aut præcipitium, aut suspendium, aut qualibet modo violentia sibi ipsis intulerunt mortem, nulla pro ipsis in oblatione commemoratio fiat, neque cum Psalmis ad sepulturam cadavera eorum deferantur.* Quod si Scriptura interdum, aut Ecclesiastica historia honorificè meminerint eorum qui se in ignem vel in mortem præcipites dederunt, non errantes, sed Deo obedientes hoc feciisse credendi sunt, ut scribit Augustinus l. 1. de civitat. c. 26. Vide Brev. Rom. ad 9. Febr.

I. Estne hoc præcepto prohibitum alia animalia occidere?

Gen. 9. Psal. 8. R. Minimè, quia in bonum hominis ea creata sunt, & ideò quando ad vitam hominis sustentandam animal utile est, occidi potest. Aug. l. cit. c. 20. & 21.

I. Qui venenum cuipiam propinat ad eum interimendum, fitne homicidii reus?

1. Cor. 10. R. Indubiè; posuit enim ex animi electione causam mortis; & siquidem mors fortè non sequatur, commisit tamen in animi præparatione homicidium.

I. Suntne etiam reæ homicidii matres quæ tenellos parvulos in eodem cubili sibi applicatos etiam ignoranter suffocant?

R. Ita. Id enim absque evidenti periculo fieri non potest, quod causa est cur nulla excusationis justa ratio prætexi possit.

I. Estne id grave peccatum?

R. Ita planè. Est enim species quædam parricidii, & in hac Diœcesi Namurcensi casus Episcopo reservatus. Synod. Namurcensi anni 1604. tit. 6. c. 13. 2. q. 4. c. 26. fulmisti & c. fin. de his qui fil. occid.

I. Fœminæ quæ poculum sumunt ad procurandum abortum, peccantne contra præceptum, *Non occides*?

R. Ita, si fœtus fuerit animatus. Imò, quicumque ad hoc consilium, auxilium, favorem præbuerit, homicidii reus existit. Homicidium enim committitur, non solùm manu vel gladio, verùm etiam jussione, permissione, consilio, vel quavis alia cooperatione. Hoc modo David Uriam occidit; Caiphas cum Judæis Salvatorem nostrum. Quod si fœtus animatus non fuerit; aliquo tamen modo homicidii culpa tenetur, & ejus sustinere debet poenam qui abortum procuraverit. *Si quis causa explendæ libidinis, vel odii meditatione homini aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, ut non possit generare, aut concipere, vel nati fœtulos, ut homicida tenetur. Vid. constit. Sixti V. incip. effrænatam.* L. 5. de homicid. c. si aliquis l. si mulierem ff. ad leg. Cornel. de sicariis. 4.

I. Numquid plures sunt in hac homicidii materia casus?

R. Sunt & alii sexcenti. Huc referri possunt

I. *Primò*. Mulieres prægnantes quæ saltant aut aliquid quippiam agunt, quod earum dispositioni minimè convenit; ex quo fit ut abortum patiantur, aut etiam fœtus præmaturos emittant.

Secundò. Medici qui artis præcepta ignorantes medicamenta incongrua præscribunt, ex quibus mors, vel notabile sanitatis nocumentum sequatur.

Tertiò. Quicumque valetudini suæ ex potus aut cibi intemperantia; vel etiam ex passionibus effrænibus iræ, tristitiæ, amoris graviter officit,

Quin-

Digitized by Google

Quarò. Maritus qui sævit in uxorem, in filios, in servos, & è converso filii qui parentibus per immanes vexas & afflictiones mortis causam præbent.

I. Possetne homicidii culpa ex sola omissione contrahi?

R. Ita. Exempli causa: posses à morte proximum eruere nullo tuo damno notabili, pauperem in extrema famis necessitate versantem pascere, & non facis. Ita Principes, qui maleficos & fontes communi Reipub. detrimento sinunt vivere, non evadunt culpam homicidiorum & mutilationum quas isti nebulones perpetrant. Nimirùm (ut quidam ait) *in bonos sævit qui parcit malis*.

I. Non habes exemplum aliquod ad manum quo Principes hac in parte officii sui commonefiant?

Exempli. 3. Reg. 20. v. 42. R. Habeo. Rex Achab quod sibi defuisset in tollendis impiis, audivit ab aliquo Prophetarum: *Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima ejus, &c.*

LECTIO II.

De mutilatione, læsione, odio, injuria, &c.

I. SAtisne est ad hujus præcepti observationem manus à cæde continere?

S. Th. 2. 2. q. 65. R. Minimè, vetat enim hoc præceptum etiam mutilationem, læsionem, & quamcumque injuriam proximi corpori illatam. Matth. 5. Imò, interprete ipso Christo Domino, ne iraſci quidem cuiquam licere in Euangelio traditum est; adeò quod omnis homicidii via, gradus, occasio & radix, quæ sunt odium, rancor, rixæ, simultates, verba injuriosa hoc præcepto amputentur prorsus & resecentur. Cui interpretationi adstipulatur discipulus quem diligebat Jesus in epistola: 1. Joan. 3. v. 15. *qui odit fratrem suum homicida est*; non actu & opere, sed affectu & voluntate.

I. Quando Patres-familias filios suos castigant, aut magistri & præceptores discipulos, offenduntne in hoc præceptum?

R. Nullo modo; nam corrigere delinquentes est actus justitiæ, dummodò moderamen servetur.

Neque prorsus peccant qui ex affectu pœnitentiæ corpus suum flagellis aut ferreis catenis diverberant, ciliciis affligunt, jejuniis & abstinentiis comprimunt, dummodò id rationabili obsequio faciant ex Superioris vel Confessarii judicio.

I. Cædere aliquem aut vulnerare, estne grave peccatum?

R. Ita, si inferas, vel saltem inferre intendas notabile nocumentum. 17. qu. 4. c. 12. quis suadente.

I. Estne majus peccatum in Clericos aut ecclesiasticas personas manus violentas inferre, quàm in laicos?

R. Ita, est enim excommunicatio lata in eos qui id agunt. Non solet autem excommunicatio ferri nisi ob gravia & enormia delicta. Optare sibi mortem pro diversis affect. licitum aut illicitum.

I. Estne vetitum sibi ipsi vel alteri optare mortem, morbum, pestem? &c.

R. Ita, si ejusmodi vota vel imprecationes oriantur ex pravo affectu sibi vel alteri nocendi. Alioquin optare sibi mortem ad fruendum Deo, est actus charitatis. Hoc sensu dicebat Davit: *Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo*. Psal. 141.

Similiter etiam optare corporis ergastulo liberari ad evadendum peccati periculum cum S. Paulo exclamante: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus*. Rom. 7.

I. Qui proximum suum opprobriis, aut dicteriis lacessunt, peccantne contra hoc præceptum?

R. Ita. Id enim manat ex pravo affectu nocendi, aut ut minimùm contemnendi proximum; undè sæpè prorumpitur in rixas, & interdum in pugnas & in verbera.

I. Qui alteri exprobrat sive sermone, sive etiam gestu corporis defectum, fortunæ conditionem, aut aliquid simile, peccatne?

R. Ita, id enim frequentissimè procedit ex iracundia, odio, aut quopiam pravo affectu contemnendi proximi.

I. Ostenditne Deus aliquando hoc sibi displicere?

R. Ita. Comes Gueldriæ Ottho cursorem suum cum litteris Parisios miserat cursu præpeti rediturum. Quem redeuntem Comes Ottho interrogans quæsivit si Regem Franciæ Ludovicum vidisset? At ille, ubi more subsannantis contorsit collum; Exempli. Cantip. l. 2. apum c. 53. p. 63.

Vidi,

Digitized by Google

vidi, inquit, vidi miserum illum papellardum Regem Caputium habentem capitis super scapulas. Hæc dicens faciem contorsit ex adverso, & sic facies contorta remansit toto tempore vitæ suæ.

I. Sumne hic etiam prohibita *odium & iracundia*?

R. Indubiè, quemadmodum ex Christi Domini interpretatione suprà docuimus.

I. Quid est *odium*?

Odiú proximi. S. Th. 2. 2. qu. 34. & 158.

R. Est voluntas quædam obstinata dilectioni proximi opposita, quæ nullo modo reconciliationi ejus à quo injuriam accepit, vult intendere, sed potiùs occasiones in justæ vindictæ quærere.

I. Estne fugiendum odium?

R. Ita, summoperè enim displicet Deo, uti ex sequenti patebit exemplo.

Exemplú. Cantip. p 2. apum c. 18.

Venerabilis Jacobus exemplo de Vitriaco Crucem Hierosolymitanam ob salutem multorum in Brabantia prædicavit. Contigit autem ut pacificaturus inimicitias mortales, injuriam passum primò suppliciter, deindè prostratus pedibus ejus semel, iterùm & tertiò cum multitudine populi præsente rogaret, nec proficeret in rebellem. Conversus autem ad populum dixit palam omnibus: Contestor vos, quia qui spernit nos, spernit & eum qui mittit nos. Rogate ergò Dominum ut tale signum ostendat in obstinatum hominem quo cunctis præsentibus pateat eum hostiliter contra se in retentione odii contra proximum hoc egisse. Nec mora: ubi vir sanctus orationem explevit, miser ille aversis oculis semel & iterùm, & tertiò in terram corruit: oreque cruorem spumans & saniem horroris maximum spectaculum omnibus præbuit. Tunc flente populo reverendus vir fusa prece stratum erexit. Qui mox integerrimè sospitatus, ubi ante se inimicum vidit, quasi aliquid amicissimum rogaturus cum lacrymis veniam petivit, ruensque in oscula ejus, ad lacrymas & laudem Christi omnium corda commovit.

LECTIO III.

De bello, & duello.

I. SUntne rei homicidii qui hostes in bello occidunt?

R. Si de illis agatur qui sub Principe habente justas belli causas militant, certum est illos uti executores Principis aut Reipublicæ non peccare: at qui contra legitimum Principem rebellantes pugnant, tot homicidia committunt, quot homines occidunt. In bello justo licet occidere.

I. Estne igitur bellum aliquando justum & licitum?

R. Omninò. Nam Deus qui nihil injustum mandare potest, filios Israel pugnare voluit contra Chananæos, Madianitas, Amalecitas, uti patet Exodi 17. Num. 15. Deut. 20. Et Sauli præceptum à Deo est: *Vade, interfice peccatores Amalec, & pugnabis contra eos usque ad internecionem*. Imo Scriptura Deum ipsum pugnare asserit: Deus ait, qui ductor vester est, pro vobis ipse pugnabit. Undè Abrahæ revertenti ex pugna benedixit Melchisedech. S. Th. 2. 2. q. 40. ar. 1. 1. Reg 15. 2. Paralip. 20. Gen. 14.

I. Inveniunturne interdum homines probi & justi ex iis qui castra sequuntur?

R. Indubiè. Ecce enim Abraham uti vir probus & justus ex prælio reversus benedictionem accepit. Et David vir secundùm cor Dei prælia Domini præliari asseritur. Similiter Cornelius Centurio dicitur religiosus ac timens Deum; & militem timentem Deum ad se vocat. Undè 1. Reg. 25. Act. 10.

Nota, S. Joannem Baptistam militibus, *quid faciemus & nos*, interrogantibus respondisse: *Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti estote stipendiis vestris*, non mandasse: arma abjicite, militiam deserite, neminem percutite, neminem vulnerate & occidite; quia sciebat eos cùm hæc militando facerent, non esse homicidas, sed Legis ministros. Pro clariori hujus materiæ intelligentia, Nota 2. Quemadmodum unicuique privato homini vim vi repellere cum moderamine inculpatæ tutelæ licet, ut nuper dicebamus; ita jure divino & naturali fas est summo Reipublicæ moderatori injurias à se, suaque Republica propulsare, belloque improborum audaciam reprimere, ac illata damna vindicare, hoc enim per bellum agitur ut vitæ & saluti civium consultum sit. Sunt enim Principes, ut etiam suprà tradidimus, Dei ministri, legum ejus atque salutis publicæ defensores, scelerumque vices Dei ultores. Aug. l. 22. con. Faust. c. 74.

I. Ostenditne Deus aliquandò manifestis

Digitized by Google

festis miraculis bella nonnunquam esse justa?

Exempla. Josue 6. Exod. 17. 4. Reg. 7. 4. Reg. 19.

R. Ita, ut cùm ad sonitum tubarum muri Jerico corruerunt: extendente manus Moyse hostes devicti sunt ab uno Samsone Philistæi cæsi: ad strepitum curruum, & equorum, & exercitus plurimi fugati Syri: per Angelum centum octoginta quinque hominum millia cæsa.

I. Quænam requiruntur conditiones ut bellum sit justum?

Tres conditiones ad bellū justū requisitæ.

R. Tres. I. est legitima bellum indicentis auctoritas. II. belli justa causa. III. est intentio recta.

I. Suntne duella justa & licita?

Conc. Trid. sess. 25. c. 19. &c. 1. & 2. defoream.

R. Minimè, cùm non habeant justi belli conditiones; & propterea Ecclesia valde illa detestatur, uti ex Concilio Tridentino colligere licet, sic loquente: *Detestabilis duellorum usus, fabricante diabolo introductus, ut cruenta corporum morte, animarum etiam perniciem lucretur, ex Christiano orbe penitus eliminetur. Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites, & quocumque alieno nomine Domini temporales qui locum ad monomachiam in territoriis suis inter Christianos concesserint; eo ipso sint excommunicati; ac jurisdictione & dominio civitatis, castri, aut loci in quo, vel apud quem duellum fieri permiserunt, quod ab Ecclesia obtinent, privati intelligantur: Et, si feudalia sint, directis dominis acquirantur. Qui verò pugnam commiserint, & qui eorum patrini vocantur, excommunicationis, ac omnium bonorum suorum proscriptionis, ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrant, & ut homicidæ, juxta sacros Canones, puniri debeant; & si in ipso conflictu decesserint, perpetuò careant Ecclesiastica sepultura. Illi etiam qui consilium in causa duelli, tam in jure quàm facto dederint; aut alia quacumque ratione ad id quemquam suaserint, necnon spectatores excommunicationis ac perpetuæ maledictionis vinculo teneantur, non obstante quocumque privilegio, seu prava consuetudine etiam immemorabili.* Vid. Conflit. Clem. V. incip. illius vices. Ubi pœnæ duellantibus à Concil. Trid. inflictæ repetuntur, & extenduntur.

Ecclesia summoperè detestatur duella.

C. 2. de cler. pugn. in duello, de torneam. pœs totum, & toto tit. de homicid.

De ann. 1592.

I. Cur Ecclesia tantoperè detestatur monomachiam sive duellum?

R. Quia per illud homines corporis, & animæ æternæ jacturam faciunt.

I. Quis eos ad hoc inducit?

R. Generis humani juratus hostis diabolus.

I. Quamobrem?

R. Pro re vanissima, pro re nihili, pro puncto imaginarii honoris.

I. Hoc quidem, sed mundus, & mundi lex dicit: Nisi duellum ab æmulo oblatum acceptes, ignavus, vilis, inglorius habeberis?

Mundi stolidi de duellis stolida judicia.

R. Dicat Christianus se hac lege non teneri, sed lege Christi, qui duellum vetat; se mundi stolidi stolida judicia contemnere; malle se à sapientissimo Christi, & virorum Christianorum judicio pendere, qui duellum rem esse infamem, temerariam, stultam & detestabilem censent: veram fortitudinem Christianam spectari in tolerantia injuriarum, mortis & martyrii, tum in defensione patriæ, Reipublicæ, fidei.

Exemplū.

B. Felix de Cantalicia ex Ord. FF. Minorum Capucinorum cùm die quadam incidisset in duos exertis jam gladiis ad duellum paratos, cœpit inclamare forei voce & magno zelo: Heus fratres mei, sistite paululum, obsecro vos per salutem vestram unicum mihi verbum ante conflictum dare, dicas unusquisque Deo gratias, Deo gratias: *urget eos, & compellit dicere* Deo gratias, *& statim his verbis prolatis mansuefactos animos ad concordiam reduxit proposita eis peccati gravitate, & charitatis Christianæ obligatione.*

DE VI. PRÆCEPTO.

CAPUT OCTAVUM.

LECTIO PRIMA.

Non mœchaberis.

S. Th. 1. 2. q. 100. a. 5. in c. & 2. 2. qu. 154. a. 6. ad 2.

I. QUid vetat sextum præceptum?

R. Vetat primò & principaliter mœchiam sive adulterium, quo injuria viro fiat in uxore, qui per matrimonii conjunctionem ita fiunt duo una caro, ut neuter sui corporis potestatem habeat, sed injustitiam committat tam vir, quàm uxor, si alteri quàm conjugi corporis sui potestatem faciat: adeò quod rectè atque ordine illam quæ hominis vitam à cæde tuetur, legem, hæc quæ de adulterio est, sequatur,

Digitized by Google

tur, ut sanctam illam & honorabilem matrimonii conjunctionem, nemo aliquo adulterii scelere violare audeat. Vel dic: ordo & connexio hujus præcepti cum antecedentibus talis est: Mandaverat nobis Deus in quatuor primis præceptis quæ erant religionis ad Deum, & pietatis & observantiæ ad parentes; in quinto demùm, quæ sunt justitiæ ad proximum; & quia nihil injustius quàm homini vitam auferre per homicidium, ideò quintum præceptum vetat homicidium: sed quia post vitam nihil habet homo carius honore, ideò post vetitum quinto præcepto homicidium, vetatur hoc sexto adulterium.

Connexio sexti præcepti cum superioribus.

I. Quare dicis sexto præcepto vetari primò & principaliter adulterium?

Adulterii.

R. Quia etsi fiat ad litteram sola expressio adulterii, rectè tamen Sancti Patres sub prohibitione adulterii in expressis terminis facta, etiam cæterarum specierum luxuriæ, per quas ad adulterium facilè devenitur, prohibitionem hoc præcepto fieri intellexerunt. Vid. D. Ambros. l. 1. offic. c. 50. & Augustin. quæst. 61. emp. Exod.

I. Quid vocas adulterium?

R. Adulterium est legitimi thori violatio, sive alienus sive proprius ille sit, etenim si maritus cum muliere soluta rem habet, suum ille thorum violat: si verò solutus vir alienam uxorem cognoscat, adulterio thorus alienus fœdatur, Vid. S. Thom. 2. 2. qu. 154.

I. Quæ sunt aliæ libidinis species, quas implicitè hoc præcepto vetitas asseris?

R. Generatim omnes illicitos concubitus, & inordinatos ad veneream delectationem membrorum usus, juxta Christi doctrinam: *Dictum est antiquis non mœchaberis: ego autem dico vobis: Omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est in corde suo.*

De illis in specie lect. seq. Matth. 5.

I. Nonne sunt in hac materia multa quæ silentium, & erubescentiam potiùs quàm sermonis copiam merentur?

R. Planè, ita est. Unde Cathechista de illis coram suo auditorio, non nisi summa cum prudentia, & circumspectione loqui debet. Verendum enim est dum is latè & copiosè nimis explicare studet, quibus modis homines ab hujus legis præscripto discedant, in illarum rerum sermonem forte incidat; undæ excitandæ potiùs libidinis materia, quàm restringendæ illius ratio emanare solet.

Nota, cautus & prudens debet esse Cathechista in hac materia.

I. Quandoquidem omnia libidinum genera hoc præcepto æquè ut adulterium prohibita esse intelligantur, cur de adulterio solo specialis, & explicita fit mentio?

R. Ratio istius est, quia præcepta secundæ Tabulæ axioma illud Euangelicum respiciunt: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*; & generaliter complectuntur omnem, & quamcumque injuriam quæ proximo potest inferri: & adulterium evidentius, quàm alia quæcumque libidinis species injustitiam non tantùm in conjugem, sed etiam in civilem societatem continet. Vid. S. Augustin. l. de adult. conjug. cap. 8. Adde eos qui venerea quacumque labe sese polluunt, adulterina contagia facilè contrahere.

Matt. 7. & Luc. 6.

I. Estne adulterium grave peccatum?

Adulterii gravissimum nefas.

R. Etiam gravissimum. Unde antiqui omnes gravissimè in adulteros animadverterunt; & patet, jam in lege naturæ id scelus vetitum fuisse, ex conquestione Abimelech dicentis Abræ: *Quidnam est hoc quod feciſti mihi? Quare non indicasti quod uxor tua esset? Quam ob causam dixisti esse sororem tuam, ubi tollerem eam mihi in uxorem? Nunc igitur ecce conjux tua, accipe eam & vade.*

Gen. 12.

Quantum quidem ad pœnas adulterii, satis apparet ante legem Moysi adulteros igne cremari solitos. Judas enim Jacobi Patriarchæ filius audiens nurum suam Thamar fornicatam fuisse, mox pronunciavit: *producite eam ut comburatur*. Si pro simplici fornicatione statuta erat pœna ignis, quid minus pro adulterio fas est existimare?

Gen. 38.

In lege autem Moysi, uti fatentur Judæi Joan. 20. mandatum est adulteros lapidari. Vid. Gen. 20. Deut. 22. Jerem. 4. & alibi. Ex quibus liquet quanto odio, quibusve suppliciis prosecutus sit Deus adulteria; qui etiam ad investigandum adulterium mulieris, quod testibus probari non potest, mandavit aquas amarissimas, in quibus vir cum execratione maledicta congessit, lege lata ut eam adjuret, & dicat; *Si non dormivit vir alienus tecum, & si non polluta es deserto mariti, thoro, non te nocebunt*

Levit. 20.

Digitized by Google

Aquæ amaræ. Num. 5.

cebunt aquæ istæ amarissimæ, in quas maledicta congessi. Si autem declinasti à viro tuo atque polluta es, & concubuisti cum altero viro his maledictionibus subjacebis: det te Dominus in maledictionem exemplumque cunctorum in populo suo putrescere faciat femur tuum, & tumens uterus tuus disrumpatur. Ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & utero tumescente putrescat femur. Et respondebit mulier, amen, amen. Scribetque Sacerdos in libello ista maledicta, & delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congessit, & dabit ei bibere. Et post pauca, *quas cum biberit, si polluta est, & contempto viro adulteri rea, pertransibunt eam aquæ maledictionis & inflato ventre computrescet femur: eritque mulier in maledictionem & in exemplum omni populo, &c.*

Miraculosa proba adulterii in lege veteri.

c. 19. & 20. Lege librum Judicum, ubi reperies plusquam sexaginta millia è populo Israel occisa ob adulterium cum uxore cujusdam Levitæ commissum.

2. Reg. c. 11. & seq. Verum, quid non est passus David in pœnam commissi adulterii cum Bersabee uxore Uriæ?

Vid. insuper lib. Job c. 31. & Eccli. 23.

I. Punivitne etiam interdum Deus adulterii crimen in nova lege?

Exemplū. Fortunat. Episc. in vit. ejus apud Zachar. Lippel. ad 1. Nov.

R. Inter alias res à S. Marcello Parisiensi Episcopo gestas, illud de nobili quadam matrona narratur; quæ per omnem fere vitam nefariæ libidinis contagione turpiter polluta, tandem obnoxia crimini è vita excessit. Ejus cadaver in tumulum illatum serpens immanissimus frequentare cœpit: credo, ut quam viventem in crimen pertraxerat, mortuam etiam sua sævitia depasceret. Hoc cognito B. Marcellus cum serpente pugnaturus ad locum accessit. Cumque coluber de sylva ad tumulum, obvio Marcello, rediret, cœpit supplici capite & blandiente cauda veniam precari. Tunc vir sanctus caput ejus baculo ter percutiens belluam recedere jussit. Illa sanctissimi viri imperio nequaquam resistere ausa, fugam cepit, quam populus, præcedente Pontifice, tribus ferè millibus prosecutus est. Deinde acriori increpatione adhibita: ab hac inquit die, aut deserta tene, aut in mare te demerge; moxque demissa bellua evanuit, & populum incredibili gaudio exultantem, & Domino laudes concinentem reliquit.

I. Animadvertitne etiam ecclesiasticum tribunal in adulteria?

Jure canonico adulteria damnata.

R. Omninò, vid. Conc. Trid. sess. 24. c. 8. de reform. & 34. dist. c. is qui & c. fraternitatis. Item c. fin. concubinæ de sent. excom. & c. 2. in fin. de cohab. cler. & mul.

I. Decreveruntne etiam nationes omnes, graves pœnas in adulteros?

Et omnium gentium legibus.

R. Ita, apud Arabes, Parthos, aliosque semper capitis pœna in adulteros fuit constituta, teste Alex. ab Alex. l. 4. c. 1.

Plutarch. in problem.

Cumani adulteram in foro omnibus ridendam exponebant, deinde asino per totam civitatem circumvehebant, ut tota sua vita esset infamis.

Tenedius Rex legem tulit in adulteros, ut utriusque corpus securi concideretur, ejusque legis exemplum in filios edidit.

Plato lib. 9. de legibus, fornicantem mortis supplicio condemnat: adulteram impunè à viro occidi posse asserit.

L. Julia.

Romani adulteros capite plectebant, uti tradunt, qui de gestis Romanorum scripserunt.

I. Quibus similes efficiunt se adulteri per sua adulterina commercia?

Exemplū. Cartip. l. 2. apum c. 30. §. 40.

R. Ipsi teterrimo Cacodæmoni. Adulter quidam de latere conjugis intempestæ noctis silentio vice quadam exurgens, completo cum aliena flagitio, domum luna lucente redibat. Cujus faciem per fenestram intrantis uxor eminùs contemplata, horrificè exclamat: ad cujus clamorem ancillæ domus, & famuli concurrentes, mox ad contuitum Domini pariter aufugerunt quasi à conspectu dæmonis exturbati. Quod ut adulter vidit; animadvertit faciem suam à forma propria recessisse, & divino judicio secundùm vilitatem peccati, confusionis ignominiam induisse. Ergò ubi delituit usque manè properat versus Ecclesiam, ut confessus sacerdoti, speciem propriam recipere mereretur. Cui cùm vaccæ & pecudes villæ procedentes ad pascua longius obviarent, mos diros dedere mugitus, & quasi subitò minaci fulmine retroactæ, quaquaversum diffugiunt. Idem Pastores, & obvii quique fecerunt. Sacerdos autem in ostio Ecclesiæ ad dicendas horas residens, mox ut illum vidit, signavit se, & intrans Ecclesiam ostium post se clausit. Tunc miles ante foras Ecclesiæ sese prosternens misere-

Digitized by Google

re, inquit, pater sancte, miserere miserrimo peccatori. Non sum ille qui videor, sed hoc in me, peccatis meis, accidit, ut in me larvalis facies videatur, sed pœnitenti injunge quod vis, & sic de me quod voluerit Deus, exspectabo. Nec mora, ubi miles cum mira contritione, & lacrymis est confessus, larvalis illa confusio detersa est, & propriam faciem cum sua integritate recepit.

I. In materia adulterii uter gravius peccat, vir, an fœmina?

In adulterio vir gravius peccat, mulier periculosius.

R. Uterque quidem graviter & mortaliter offendit Deum, at vir gravius, fœmina verò peccat periculosius.

I. Quare vir gravius?

R. Ex eo quod vir, mascula, adeoque majori virtute præditus esse debet, & rationis ductum gnavius sequi; uti mulieri, quæ est fragilioris sexus, exempla virtutum præbere debeat, præsertim continentiæ, & castitatis. Vid. Aug. l. de adult. conjug. c. 8.

I. Quare peccat mulier adultera periculosius?

R. Quia ejus peccatum plura invehit damna, quàm peccatum viri. *Primò* enim adulterium ejus insignem turpitudinis notam familiæ inurit. Undè sacris Litteris ita proditum est. *Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam; turpitudinem & ignominiam congregat sibi, & opprobrium illius non delebitur. Secundò*, pro legitima prole ex adulterio nata supponitur, undè injustitiæ magnæ ex successione nascuntur, aliaque plura consequuntur incommoda. Vid. Cajet. 2. 2. q. 154. ar. 8. *Tertiò*, ipsi etiam proli plurimùm nocet, quod sit ex adulterio nata; nam certo patre destituitur, qui curam institutionis ejus habeat; similiter hæreditate, qua se honestè sustentet; denique à sacris ordinibus, honestioribusque Reipub. functionibus excluditur.

Prov. 6.

I. Qua ratione poterat mulier adultera hisce incommodis providere, præsertim ne proles illegitima cum liberis successionem adeat, conscientiamque suam liberare?

R. Accedat Confessarium prudentem & timoratum, à quo intelligat quid sibi agendum. Confessarii ipsi habent suas Summas, *Angeli, Silvestri, Tabien. Rosel. Cajet. & alias*; diligenter legant illas; *verbo Adulterium*.

LECTIO II.

De variis libidinis speciebus.

I. QUÆ sunt aliæ libidinis species hoc sexto præcepto prohibitæ?

R. Hactenus quidem de adulterio, occurrit modò fornicatio simplex. S. Th. 2. 2. q. 154.

I. Quid est fornicatio simplex?

Fornicatio.

R. Est concubitus viri soluti, cum muliere soluta. Soluti, inquam, ab omni vinculo matrimonii, cognationis, voti, &c.

I. Estne fornicatio simplex peccatum?

R. Nullo modo licet de eo dubitare.

I. Quare hoc?

R. Quia id manifestè tradit Scriptura: *Neque fornicarii, neque adulteri, regnum Dei possidebunt.* Et: *fornicatores & adulteros judicabit Dominus.* Judicabit, inquam, & igni addicet mortique secundæ. 1. Cor. 6. 2. Cor. 6. Apoc. 21. Clem. ad nostram de hæret.

I. Estne igitur simplex fornicatio peccatum mortale?

R. Ita. nam præcepto sexto, *Non mœchaberis*, non solùm mœchiam sive adulterium, sed etiam incestum, sodomiam, fornicationem, omnemque concubitum & libidinem, quæ matrimonii limites egreditur, vetitam esse, tradunt passim Rabbini & omnes Ecclesiæ Patres. Imò Apostolus proximè citatus fornicationem connumerat adulterio, idololatriæ, aliisque peccatis, quæ sunt contra legem naturæ, & Decalogi quæque homines natura sua excludunt à regno Dei. Fornicatio simplex peccatum mortale.

I. Quomodo dicis simplicem fornicationem peccatum esse, & quidem mortale, cùm non appareat cui damnum, & injuria irrogetur, præsertim cùm adest liberrimus utriusque partis consensus, & si nata fuerit proles, eidem benè prospicietur, & recte educabitur?

R. Jam sufficienter declaratum est ex sacris litteris fornicationem simplicem esse peccatum: idque mortale: quod dicis de injuria, sanè fornicatio infert damnum mulieri, quæ ideò infamis redditur; & proli; quæ illegitima nascitur; item facit ipsi Christi injuriam, in eo quod cum simus membra ejus, faciamus nos membra meretricis, dicente Apostolo: *Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? tol-* 1. Cor. 6.

Digitized by Google

tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? absit! An nescitis quoniam qui adhæret meretrici unum corpus efficitur? Erunt inquit, duo in carne una. Adde ex eodem Apostolo, membra nostra templum esse Spiritus sancti. Undè injuriam faciunt Spiritui sancto, & quasi sacrilegi sunt, qui per libidinem polluunt corpora sua, quæ sunt templum Spiritus sancti. Undè

Exempli. *S. Seraphia Virgo & Martyr, cùm Præses ei diceret: Ubi est templum Christi quem adoras? & quo sacrificio? respondit; ego castitatem colens templum sum Christi, cui meipsam in sacrificium offero. Ait Præses: si castitas tibi ablata fuerit, templum Christi esse desines. Ad quem Virgo:* Si quis templum Dei violaverit disperdet illum Deus. *Immisit igitur Præses duos juvenes qui illam violarent; sed illa orante, terra motus extitit, juvenesque exanimati cecidere. Verùm illius precibus vita restituti sunt.* Ita habet ejus vita apud Sur. 3. Sept. *Denique qui fornicatur, injuriam facit sanguini Christi, quo ablutus est; prædicante eodem Apostolo, & Corinthios à fornicatione debortante his verbis:* Empti estis pretio magno. Glorificate & portate Deum in corpore vestro. *Æquissimum enim est ut magnò pretio à servitute redemptus, sum Dominum obsequio honoret, non autem corporis inquinatione offendat.*

1. Cor. 6.

I. Eratne etiam fornicatio simplex in veteri lege prohibita?

Deut. 23. Fornicatio simplex in lege veteri prohibita.

R. Ita. Expresè enim caverat Deus: *Non erit meretrix de filiabus Israel, neque scortator.* Imò, ipsa naturæ lex satis docet hujusce speciei libidinosa commercia illicita esse, & naturæ inimica.

I. Qua ratione?

Fornicatio etiam naturæ inimica.

R. Quia fornicatio repugnat primæ hominis creationi, & primævæ matrimonii institutioni, qua Deus ipsius naturæ omniumque Dominus, usum membrorum generationi deservientem matrimonio alligavit, & extra illud homini facultatem ademit. Plurium enim cum una muliere concubitus speciem humanam interimit, ad cujus conservationem & perfectionem natura tota fertur: quemadmodum si sumpto veneno individuum destruas, cujus conservationi & incolumitati natura ipsa summoperè intendit. Quod si fortè concubitus fornicarius unius dumtaxat sit cum una, repugnat id saltem bono prolis, quæ rectè educari non potest in fornicatione, sed tantùm in matrimonio; ab ipso auctore naturæ ad hanc ipsam rem instituto.

I. Ostenditne Deus aliquando verbo, & facto peccatum fornicationis sibi displicere?

R. Ita, in Deuteronomio jubetur lapidari puella, quæ ante nuptias in domo Patris fornicata est. Et Sapiens Ecclesiastici 19. *Qui se jungit fornicariis, erit nequam, putredo & vermis hereditabunt illum.* Denique Num. 25. ob fornicationem Hebræorum cum filiabus Moab, cæsa sunt ex eis viginti quatuor millia. Exempla.

Sifridus Presbyter l. 2. suæ epitome ann. 1260 apud Pet. Thyr. de lor. infest. p. 1. c. 19. n. 16.

Anno millesimo ducentesimo sexagesimo, studiosus quidam miserè deperibat puellam: cum alia ratione non posset ipsius sibi copiam fieri per Necromanticum data pecunia summa, cupit. Hic se circulo, adolescentemque includit, severissimè ne eundem egrediatur, imperans. Mox ad conjurationes conversò, plurima se species phantasmatum offert; tandem ipsa quoque, qua quærebatur, imago puella. Hic adolescens libidine victus, præcepti immemor, manum extendit, amatam apprehensurus, sed maximo suo malo; siquidem à spiritu nequam parieti illisus miseram exhalavit animam.

Ob libidinem homines mente excæcantur, & ad omnia fiunt inutiles.

Quod si libidinosorum aliqui mortem effugiunt; at certè intolerabiles dolores ac pœnarum cruciatus, quibus non rarò plectuntur, haud effugiunt: nam mente cœci (quæ pœna est gravissima) ita fiunt, ut neque Dei, neque famæ, neque dignitatis, neque vitæ suæ rationem habeant; hocque pacto adeò nequam & inutiles fiunt, ut nihil grave committi eis debeat, & ad nullum ferè officii munus idonei existant. Hujus rei exempla à Davide, & Salomone petere nobis licet, quorum alter, postquam adulterium commisisset, repentè sui dissimil limus ex mitissimo crudelis efficitur, ut Uriam de se optimè meritum certæ morti obtulerit: alter cùm se totum in mulierum libidinem profudisset, ita à vera religione sese avertit, ut alienos Deos sequeretur. Aufert enim, ut Oseas dixit, hoc peccatum cor hominis sæpeque excæcat. Exempla. 1. Reg. 11.

I. Qui manent in concubinatu, pro-

Digitized by Google

pinquam apud se peccati occasionem semper habentes, possuntne à Confessariis absolvi?

Concubinarii. R. Minimè, nisi primùm verè contriti sint, & promittant occasionem hujusmodi primo quoque tempore se deserturos, aut certè ex modo confitendi & pœnitendi confessario credulitatem bonam & valde apparentem faciant se deinceps in peccatum non relapsuros. *Vid. Nav. in Manuali c. 3. 14. & 16.*

I. Consultòne faciunt lascivi juvenes, qui per fornicationes ardorem carnis extinguere putant?

R. Toto cœlo aberrant; nam concupiscentiæ ardor per peccatum magis ac magis accenditur, difficillimeque peccandi habitus sensualitati insitus ad malum nimis propensus emendari potest. *Voluptas*, ait Hieron. in Osee. S. Hieron. *insatiabilis est, & quanto magis capitur, tanto plus utentibus se, famem creat. E contrario.* Beati esurientes & sitientes justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. *Sicut justitia saturat, sic iniquitas substantiam non habens, vana comedentes fraude delusit, & uteros devorantium vacuos derelinquit.* Adeò quod ipsi pœnitentes in mediis etiam austeritatibus, per novam vitæ mutationem assumptis, carnis aculeis miserum in modum pungi & dilacerari non desinant.

Exempli. S. Maria Ægyptiaca totidem annos, quot Veneri servierat, scilicet septemdecim, carnis stimulos pœnitens passa est, ut narrat *Sophronius Hierosolym. Patriarcha in ejus vita.*

I. Quæ est tertia species luxuriæ hoc præcepto prohibita?

Incestus. Vid. Aug. l. 2. de civit. c. 4. & l. 15. c. 16. R. Tertia species est *incestus*, dum quis cum consanguinea vel affine in gradu prohibito fornicariè commiscetur; de quo Levit. 19. *Homo ad propinquam sanguinis sui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus.* De hoc peccato arguebat Herodem sanctus Christi præcursor, Marci 7.

I. Estne declarandus in confessione gradus cognationis vel affinitatis ab eo qui cum cognata vel affine peccavit?

Synod. ann. 1604. tit. 6. c. 13. R. Ita. Nam pro ratione gradus propinquioris, vel remotioris, gravius aut levius est peccatum incestus, in sua specie. Imò in hac Diœcesi Namurcensi incestus in 1. & 2. cognationis & affinitatis gradibus censetur in casibus Episcopo reservatis.

I. Quæ est quarta?

R. Est *stuprum*; quando virgo deflo- Amos 2. Ezech. c. 22. ratur.

I. Unde sumit hæc species peculiarem suam deformitatem?

R. Ex eo quod virginale signaculum tollatur, minusque apta reddatur ad honestum conjugium quæ deflorata est. Vide Exod. 22. Deut. 22. Adde quod patri virginis (in cujus tutela est) injuria fiat.

I. Quæ est quinta species?

R. Est *raptus*, dum contra voluntatem copula vi extorquetur à muliere, vel con- Raptus. tra suam aut patris voluntatem ex domo patris fœmina educitur, etiamsi intentione eam in uxorem ducendi. Quid de raptu statuerit Ecclesia, consule Synod. Trident. sess. 24. c. 6. de reform. matrim.

I. Quæ est sexta?

R. Sacrilegium, quod hoc loco, nihil Sacrilegii. est aliud, quàm violatio personæ Deo dicatæ, vel loci sacri per actum venereum.

I. Quæ sunt pœnæ constitutæ in sollicitatores & corruptores sacrarum Virginum, & in eos qui consilium vel auxilium ad id præbuerint?

R. Jure Cæsareo capite plectuntur. Cod. Justinian. l. si quis & authent. tit. de sanctiss. Episc. in fin. Et jure Canon. similis pœna sancita est 27. q. 1. Si quis rapuerit.

I. Contactus inhonesti commissi vel admissi à non conjugibus causa delectationis carnalis, suntne etiam hoc præcepto vetiti?

R. Planè, & quidem sub mortali. Id Gal 5. docet Apostolus: *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt immunditia, impudicitia, luxuria, &c.* Ubi impudicitia ponitur inter peccata quæ excludunt à regno Dei; impudicitia autem propriè consistit in turpibus & fœdis contactibus. vid. S. Th. 2.2. qu. 154. art. 4. Idem tradunt SS. Patres, Cypr. ep. 62. ad Pompon. S. Basil. l. de vera virginit. & alii. Ratio est, quia hujusmodi contactus non solent fieri nisi propter voluptatem veneream, quæ illicitur ex resolutione seminis; imò ad eam per se & proximè disponunt, & hoc ordinariè ex illis sequitur, ut passim Doctores tradunt; atqui intendere hanc delectationem

extra

Digitized by Google

extra matrimonium, est peccatum mortiferum, ergo.

I. Contactus qui fit circa seipsum quæsita voluptate carnali per sui corruptionem, estne magnum peccatum?

R. Ita, & vocatur *mollities*, sive *pollutio*, quæ est peccatum contra naturam.

I. Quid vocas peccatum contra naturam?

Pollutio voluntaria.

R. Peccatum contra naturam in hac materia est, quo peccatur non solùm contra rationem naturalem, sed etiam contra naturæ usum & ordinem, quem natura illius actus postulat, ut sequi possit conceptus.

I. Meminitne Scriptura hujus peccati pollutionis?

Gen. 38.

R. Ita, tanquam rei detestabilis, ob quam Deus Her & Onan Judæ filios morte percussit. De hoc peccato scribit Apostolus: 1. Cor. 6. *neque molles regnum &c. Dei possidebunt.* Et: Ephes. *Omnis fornicator aut immundus &c. non habet hæreditatem in regno Christi & Dei.*

I. Quid de isto peccato tradunt Theologi?

R. Cardinalis Toletus in Sacerdotum instructione dicit hoc peccatum emendatu esse difficillimum, idque ex eo quo semper adsit occasio relapsus ad manum, adeoque esse universale, ut credat potissimam mundi partem (ex iis qui damnantur) ob hoc peccatum damnari. Vide summam Benedicti ad 9. Præceptum Decalogi.

I. Habesne ad hanc rem exemplum?

Exemplū. S. Christina vidit orbem mollitie perditum.

R. Habeo, vidit Christina mirabilis in spiritu mundum hoc peccato pollutionis plenum, & obrutum, ideoque Deum toti mundo gravissimas intentare plagas, quas ut averteret, ipsa sese miris & horrendis pœnis excruciabat. Plura alia exempla vide apud Cantip. l. 2. apum c. 30.

I. Qua ratione deterrebitur lasciva juventus ab his sordibus?

R. Utentur Confessarii, oblata occasione, exemplo suprà allegato Her & Onan conjugum se in actu conjugii retrahentium, Deique in illos vindictam declarabunt.

Si enim isto sæculo tam rudi & inculto Deus ita punivit Her & Onan: quomodo puniet in luce hac & lege Euangelii Christianos qui se polluunt.

Secundò allegabunt locum Pauli: *Nolite errare, neque fornicarii &c. neque molles &c. regnum Dei possidebunt.* 1. Cor. 6.

Tertiò declarabunt periculum ejus qui in hoc peccatum labitur, nisi statim per seriam pœnitentiam resurgat. Nam habitus facilè contrahitur, quem posteà exuere difficillimum est, nectunturque naturali ad malum propensione funes libidinis inextricabiles, qui auctorem suum in abyssum pertrahant, eumque gehennæ insolubiliter astringant.

I. Quænam remedia debent præscribi iis qui pollutionem committunt?

Remedia cōtra mollitiem.

R. *Primò*, quidem valebunt proximè dicta, ad horrorem tam infamis peccati pœnitentibus incutiendum.

Secundò, Cardin. Toletus censet nullum efficacius remedium huic malo posse adhiberi, frequenti Confessione eidem Confessario continuè facta.

Tertiò, plurimum valet Sanctissimi Sacramenti devota perceptio.

Quartò, Beatissimæ Virginis & Sanctorum intercessio.

Postremò, qui mollitiei assueverunt, lacrymis, jejuniis, magnisque pœnitentiis Dei misericordiam flectere, gratiamque impetrare satagant, ad concupiscentiæ ardorem, carnisque aculeos compescendos. Vide infrà *Luxuria remedia*.

Quòd verò ad istius peccati confessionem attinet, diligenter erunt aperiendæ circumstantiæ. Nam v. g. si pollutionem committens, cogitatione, & desiderio reflexerit se super cognata aut affini, incestum ultra pollutionem perpetravit, eritque explicandus gradus cognationis vel affinitatis; si super maritata, adulterium; si super Virgine Deo dicata, sacrilegium. *Vid. Nav. c. 6. n. 6.*

I. Estne *pollutio nocturna*, sive ea quæ in somnis accidit peccatum?

Pollutio nocturna.

R. Tametsi pollutio nocturna quæ dormienti accidit, propriè loquendo peccatum non sit, cùm dormiens ob sopitam rationem dominium actionum suarum non habeat; potest tamen pollutio in somnis interdum in sua causa peccatum esse aut mortale, aut veniale. De ea igitur ex ipsa causa definiendum est. Nam si causa mortalis fuerit, ipsa quoque pollutio mortalis erit; si venialis, venialis.

Digitized by Google

I. Declara hoc exemplis?

R. Declaro. Aliquando contingit pollutio ex præhabitis lascivis, & obscœnis cogitationibus, quæ adhuc remanent in phantasia etiam dormientis; si fuerint ejusmodi cogitationes in sua causa cognita ab eo qui pollutionem patitur sub ratione causæ mortalis, tunc censenda erit pollutio ex tali causa proveniens mortalis; si fuerint tantummodò veniales, pollutio similiter erit tantùm venialis.

Secundò, accidit pollutio non rarò ex gula; ut in eo qui intemperanter vescitur calidis cibis; vel in potu vini modum excedit; tunc si excessus ejusmodi prævisus ut causa pollutionis, (quia jam aliàs expertus est, & advertit se proclivem esse ad pollutionem, eamque frequenter sibi inde evenire) mortalis fuerit, pollutio ex tali causa prævisa erit quoque mortalis.

Tertiò, contingit interdum ex naturæ debilitate, quando ipsa suopte marte sese exonerat, & ex illa causa nullum debet æstimari peccatum.

Quartò, quandoque provenit pollutio procurante nequitia dæmonis, per turpium phantasmatum immissiones, nullis etiam præcedentibus, de turpibus rebus, cogitationibus. Id accidit quibusdam piè & castè viventibus, in festis præsertim quando communicandum, aut cum maxima devotione celebrandum, quo non obstante poterit sacerdos etiam extra casum necessitatis sine peccato & meritoriè celebrare, dum devotio trahit, pietas suadet, aut susceptum officium exigit. Ratio est, quia in eo nullum est peccatum, cùm, ut supponimus, pollutio acciderit in somno, absque consensu in vigiliis sequente, vel prævio; dum tamen addit idem auctor, se non sentiat celebraturus, vel se communicaturus, magis hebetem, aut ad carnalia reflexum.

LECTIO III.

De obscœnis verbis.

I. OFfendimusne Deum solo opere in hac materia?

R. Imò etiam verbo & cogitatione.

I. Qualiter Deum offendimus verbo?

R. Dum verba lasciva proferuntur, obscœna carmina decantantur, libri impudici leguntur, aut epistolæ turpibus amoribus (quanquam sub obscuris terminis) refertæ conscribuntur. Verba impudica.

I. Suntne verba ejusmodi impudica, cantilenæ, scripturæ pernicioſæ?

R. Planè, ut verè dici possint lethiferum virus, quo, præsertim juventus incauta intoxicatur.

I. Cujus rei indicium est, talibus cibis libenter pasci?

R. Indicium manifestum est impudici animi. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Et censent medici ex graveolente spiritu, de vitio hepatis & indispositione stomachi. Matth. 12.

I. Quibus argumentis declarabitur indecentia, & absurditas turpiloquii?

R. Alleganda est doctrina Apostoli dicentis: *Fornicatio autem, & immunditia aut avaritia, nec nominetur in vobis sicut decet sanctos; aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas quæ ad rem non pertinet*, q.d. Dedecet Christianos quos Christus sanguine suo in Sacramentis mundavit, desœdare linguas suas cœno impudicitiæ. Sanè si sordidum est ut vasa aliàs mundo, & in honorem per figulum efformato indiscriminatim utaris ad vinum propinandum, & ad ventris recipienda excrementa; ita absurdum est Christianam linguam, super quam, velut super aureum ciborium venerabilis Eucharistia reponitur in sacra communione, fieri immunditiæ & turpiloquii fœdissimum instrumentum. Ephes. 5. Vid. Chrys. in moral. homil. 14. Simile.

I. Subsecutanè est aliquando ultio divina loquentis turpia?

R. Ita. *Cùm S. Valericus Abbas hyberno tempore foris ad suum Monasterium rediret, in ipso itinere ob nimiam frigoris acerbitatem ad Presbyteri cujusdam domicilium cum sociis sese calefacturus divertit. At illi qui tantum hospitem venerari, & reverenter habere debebant, ad turpia, & obscœna verba una cum ejus loci Judice prorumpunt. Ille contra, usi consueverat corruptis hominum vulneribus salubria cœlestis verbi remedia adhibebat, aitque ad illos: Non audivistis filii illud ex Evangelio, de omni verbo otioso reddituros nos rationem in die judicii? His verbis nihil illi* Exemplū. Sur. tom. 2. 1. April.

Digitized by Google

illi permoti, contempto viro Dei, multo etiam impuriores vomebant sermones. Tum ille, volui quidem, inquit, in tam acri frigore nonnihil corpus meum ad ignem refovere, sed vestra impurissima lingua etiam frigidum hinc abire compellunt. His dictis excusso in eos pedum suorum pulvere abscessit. Ecce autem in procaces, & spurcos illos mox ultio divina grassatur: & Presbyter quidem repente utroque orbatus est lumine, & Judicis membra genitalia computruerunt. Tum illi præsentem Dei vindictam: malè experti conantur verbis supplicibus ad se virum sanctum revocare, sed frustra. Et alter quidem cæcus permansit, alter verò contracto corpore, & putrescente inguine extinctus est.

I. Detestabanturnè Sancti castitatis amatores impudica verba.

Exempla. Sur. tom. 2. 20. Maji.

R. Ita. S. Bernardinus adhuc puer tanta erat honestate, & integritate præditus, ut si quid audivisset turpiter dici, adeò commovebatur, ut rubore taliter in vultu perfunderetur, ac si quis colaphum ei impegisset. Inde factum est, ut si fortè pueri, & adolescentes inter se de rebus parum honestis verba miscerent, viso Bernardino mox dicerent: facessant hi sermones, ecce enim Bernardinus adest.

S. Edmundo Archiepiscopo Cantuariensi admodum adhuc adolescenti, deambulanti aliquando per pratum quoddam, cum sodalibus (à quibus, quia scurrilitates & ineptias narrabant, cùm celeriter se subduxisset ne conscientiæ puritatem vel nugis puerilibus vel scurrilibus contaminaret) puer JESUS apparuit candidus & rubicundus, & sic eum prior affatus est: *Salve dilecte mihi.* Ille id audiens, vocem ignoti pueri admiratus est, & respondit, neque tui notitiam aliquam habeo, neque me puto tibi esse notum. Tum puer JESUS: Et quinam, inquit, fieri potest ut ego tibi tam ignotus sim, cùm in scholis ad latus tibi assideam, & ubicumque sis, comes semper individuus tibi adsim? Subjunxitque: Respice in faciem meam, & vide quid illic scriptum sit, respexit ille, & vidit cœlestibus exaratum litteris: *Jesus Nazarenus Rex Judæorum.* Hoc est, inquit puer JESUS, nomen meum quod tu debes infigere animo tuo, semperque noctibus imprimere fronti tuæ, quod tibi magno præsidio erit adversus mortem repentinam. His dictis omni melle dulcior puer ille, in quem desiderant Angeli prospicere disparuit, sed non parum suavitatis in ejus pectore reliquit.

Sur. tom. 6. 16. Novēb.

LECTIO IV.

De impudicis cogitationibus.

I. SUntne cogitationes carnales & inhonestæ peccatum?

R. Ita planè. Nam teste Legislatore nostro Christo Domino: *De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, &c.* Sicut enim ex fonte ebulliunt aquæ, sic ex corde, id est, ex voluntate, pravo luxuriæ affectu imbuta scaturiunt malæ cogitationes libidinis, quæ ex corde in os ebulliunt, dum eadem eloquimur, & ex ore in opus erumpunt, dum eadem reipsa perpetramus. Matth. 6. Matth. 15.

I. Estne igitur necessarium aperire in confessione pravas libidinis cogitationes vel etiam desideria eorumque numerum si ad opus minimè pervenerunt?

R. Procul dubio. Nam versasse animo duas diversas cogitationes libidinosas, aut prava desideria in materia luxuriæ tantumdem est, ac si duas cogitationes malas in diversa materia habuisses, v. g. unam furandi, alteram fornicandi.

I. Sufficitne declarare numerum ejusmodi pravorum desideriorum?

R. Minimè; debent enim insuper ipsæ species aperiri, hoc est, in qualem personam vel in quem actum voluntas & desiderium seu affectus ferebatur. Cogitationū & pravorum desideriorum numerus & species in confessione declarandus.

Gravius enim peccatum est concupiscere mulierem conjugatam, quàm liberam: & aliud est desiderare copulam cum cognata, aliud cum sanctimoniali, vel quavis alia persona Deo dicata. Nam quantum species actus externi diversificantur ex diversitate personarum cum quibus actu peccatur; tantum diversificantur etiam cogitationes & desideria, & mutantur in tot species mentalis luxuriæ.

I. Effetne ergo peccatum, si animo volvas cogitationes obscœnas, in iisque tibi complaceas ad carnalem delectationem absque tamen voluntate ulteriori actum perpetrandi?

R. Ita, & illæ sunt cogitationes quas Cogitationes mortales.

Digitized by Google

Theologi morosas appellant, à mora quam ratio cum advertentia trahit in non repellendo.

I. Suntne istæ cogitationes peccata mortalia?

R. Ita, si materia secundùm se sit talis, & adsit complacentia, ut dictum est, cum perfecta rationis advertentia.

I. Bone Deus! quotus quisque est, qui non pulsetur interdum & inquietetur lascivis & turpibus cogitationibus & phantasmatibus?

R. Perpauci, fateor, verum attende quod dico: pulsari, inquietari, aut agitari turpibus & libidinosis cogitationibus; aut etiam sentire lascivos & inordinatos luxuriæ motus, peccatum non est; sed iis consentire, in iis sibi complacere, & sine justa aliqua causa voluntariè immorari, hoc peccatum est. Neque id mirum, nam qui ex libera voluntate consensum præbet delectationi ex opere illicito promananti, afficitur operi malo: impossibile enim est delectari re aliqua cui non afficeris; At simili rei affici peccatum est, ergo.

I. Sed undè sciam num cogitationi malæ consensum præbuero necne; adeoque num ad id confiteri tenear necne?

Distinguēdi gradus cogitationum.

R. Ad hoc notandi sunt & accuratè distinguendi cogitationum gradus. Nam aliquæ earum (etiam in hac materia) nulla ratione sunt peccatum: istiusmodi sunt cogitationes & imaginationes, sive repræsentationes quæ subito nobis forinsecus ingeruntur, sive à spiritu immundo, sive ab aliquo objecto, sensibus nostris expositio, sive etiam ab ipsamet naturali carnis commotione. De his cogitationibus (quæ sunt materia conflictus, victoriæ & meriti) non oportet nos admodum sollicitos aut inquietos esse, quandoquidem ipsi animo nullam inspergant labem: sufficit, si commendemus nos Domino Deo, & viriliter ejusmodi suggestiones, commotiones aut phantasmata rejiciamus, vel si nimis importunæ sint & frequentes, contemnamus. *Statim ut libido titillaverit sensum, aut blandum voluptatis incendium dulci nos calore perfuderit, erumpamus in vocem.* Deus auxiliator meus, non timebo quid faciat mihi caro.

Primus gradus.

Hieron. ep. ad Eustoc. de custod. Virgin.

I. Ita quidem; verum in dubio hæreo, veritus ne fortè iis consenserim?

R. Si istiusmodi cogitationes cum dolore & tædio sustinueris; si ad Deum aut Sanctos recurreris; si pœnitentiam aliquam ad tentationem propulsandam adhibueris, manifestum indicium est, quod benè fuerit animus tuus dispositus ad non consentiendum, & quod revera non consenseris.

I. Rursum dubito, num omnem fecerim diligentiam ad resistendum, vel etiam num vitio ejusmodi cogitationum pericula ultrò non aderim? &c.

R. Si de quapiam dubites, accede Confessarium tuum, & quicquid est rei expone, ab illo de omni veritate instruendus.

Secundus gradus.

Nonnullæ istarum cogitationum ulteriùs prodeiuntur, & pulsant paululum (quanquam imperfectè, & absque notabili reflexione super re cogitata) voluntatis nostræ consensum: adeò quod mens & ratio nostra nondum planè excitata, neque sibi perfectè præsens moram aliquantulum trahat ad iis resistendum: Et in hoc casu cogitationes libidinosæ non sunt plus quàm veniale peccatum, etiamsi materia ex genere suo sit mortalis.

Tertius gradus.

Aliæ sunt acceptatæ & admissæ perfecto consensu voluntatis superioris, quæ delectatur & sibi complacet in rebus illicitis, quamvis consentire nollet in executionem actus externi. Vid. S. Aug. l. 12. de civit. c. 12. Tales cogitationes mortales sunt, si materia est talis; & sunt illæ quas *morosas* appellamus.

Fundamentum istius distinctionis cogitationum in tres gradus, invenitur in verbis istis Sancti Jacobi: *Unusquisque verò tentatur à concupiscentia sua.* En primus gradus, qui peccatum non est, uti diximus; nam idem S. Apostolus pronunciat beatum virum qui suffert tentationem. Ep. c. 1.

Secundò, *Deinde Concupiscentia cùm conceperit parit peccatum*: Veniale nimirùm, quando sensualitas ipsa delectatur quidem, sed absque plena & absoluta deliberatione rationalis voluntatis.

Tertiò, *peccatum verò cùm consummatum fuerit*, per plenam advertentiam, perfectam reflexionem, & omnimodam deliberationem, *generat mortem*, tunc enim est peccatum mortale.

Quarti tandem generis sunt cogitationes,

Quartus gradus.

Digitized by Google

nes, illæ quibus resolvimus, & statuimus exequi rem mortaliter malam. Hæ cogitationes sunt ejusdem speciei cum ipsa re quam exequi meditamur, immò unum & idem in individuo peccatum, si sint præambulæ & quasi continuæ cum actu principali. De his pronuntiavit Dominus, quod *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam jam mœchatus est in corde suo.* Matth. 5.

I. Doce modum explicandi in confessione Sacramentali cogitationes malas?

Modus confitendi cogitationes inhonestas.

R. Quoad illas quæ sunt *Primi gradus*, confitere tali modo: Habui turpes & inhonestas cogitationes; illis per Dei gratiam sciens & volens non inhæsi; immò graves mihi erant & molestæ, earumque me tædebat, nihilominùs veritus ne quid minus præstiterim, & officio meo non satisfecerim in repugnando; vel etiam ne occasionem iis dederim per oscitantiam, mentis divagationem, aut nimiam sensuum libertatem, de iis me quantum possum & debeo, accuso. Nota, possunt cogitationes istæ omitti in confessione, quando certò constiterit ad primum gradum pertinuisse. Immò timoratis præstaret eas tacere.

Quoad secundi gradus. Habui cogitationes inhonestas, illis aliquantulum immoratus sum, absque tamen plena advertentia; illas non rejeci tanto conatu aut promptitudine quibus oportuit, undè pro modo negligentiæ meæ dico meam culpam, *&c.*

Quoad tertii gradus, Habui cogitationes carnales & obscœnas in tali, vel tali specie, in illis habui plenam & perfectam complacentiam, cum integra advertentia & hoc toties.

Non mora temporis attenditur in hac materia, sed mora quâ ratio admittit in non resistendo.

Nota, contra imperitæ multitudinis errorem, nihil referre quod modicissimo tempore pravis cogitationibus sis immoratus, quando perfectus fuit consensus. Non enim hic mora temporis consideratur, sed mora, quam trahit, etiam minima, mens & ratio in non resistendo, cùm advertit se ad id teneri.

Nota etiam consensum, de quo in hac materia frequens incidit mentio, nihil esse aliud, quam moram illam deliberatæ voluntatis cum perfecta advertentia non interruptam, cùm possit & debeat. Quod populo valdè inculcandum est, qui persuadet sibi nullam aliam cogitationem illicitam esse, nisi quæ ad actum exequendum se determinaverit. Consensus in cogitationibus moralis quis sit.

Quoad quarti gradus, Habui illicitas & inhonestas cogitationes in tali, vel tali specie; illis voluntariè immoratus sum cum omnimoda advertentia & consensu; immò perversam meam voluntatem executioni demandassem, si sese obtulisset occasio, & hoc, ab ultima mea confessione, toties.

LECTIO V.

De variis libidinum occasionibus.

I. SUntne etiam libidinum occasiones hoc sexto præcepto prohibitæ?

R. Ita. Proportione quadam, quemadmodum suprà præcepto quinto diximus, non solùm homicidium prohiberi, sed quæcumque etiam alia, quæ velut præambula, viam, & aditum eidem parant, ita hic prohibentur non tantùm adulteria, fornicationes & quævis aliæ libidines in sua specie perfectæ; verùm etiam omnes & quæcumque occasiones ad id quomodolibet inducentes.

I. Quæ sunt occasiones istæ?

R. *Convivia, crapula & ebrietas.*
Chores & tripudia,
Impudici aspectus,
Oscula & tactus impudici;
Vestium luxus fucataque larva,
Otium. De quibus ordine dicendum.

De conviviis & ebrietate.

I. Quonam præsertim tempore, vel quanam occasione ad inhonesta & venerea provocatur, fertur, & inducitur homo, sive aspectu alterius sexus, sive sermone, aut alterius cujusvis gesticulationis levitate?

R. Sanè in conviviis & inter vina maximè.

I. Ergòne fatendum est convivia, intemperantiam, crapulam & ebrietatem castitati & pudicitiæ inimica esse?

R. Omninò, docet enim Apostolus in vino, Convivia & Crapula.

Digitized by Google

vino, id est, in crapula, & ebrietate luxuriam esse. *Nolite*, inquit, *inebriari vino, in quo est luxuria*. q. d. Quandoquidem serio & expresso mandato prohibuerit Deus luxuriam, cavete vobis ab intemperantia, symposiis & ebrietate quæ ordinariè disponunt hominem ad venerea; & advertite quod qui effectum vetuit, pariter caussam vetuisse censendus sit.

Exempla. Gen. 19. Nihil notius exemplo Loth, qui ebrius geminum cum filiabus commisit incestum.

Noe, vir alias perfectus, ebrius nudatus & à filio illusus est.

Baltassar Babyloniorum ultimus Monarcha dum lascivè cum concubinis ebrietatem misceret, temulentus vidit manum scribentem: Mane, Thecel, Phares; & eadem nocte regno & vita à Cyro spoliatus est.

Holoferni, vino somnoque sepulto, a Judith caput resectum est.

Herodes inter pocula, saltatricis vesano amore captus, caput præcursoris Baptistæ amputavit, ut meritò Sanctus Basilius: *Vini fervor corpori infusus incendium sit igniterum inimici vinculorum: rationem enim ac mentem deprimit, voluptates & caeteros animi affectus malos velut apum examen excitat; Quis currus equorum indomitorum ita præceps fertur Dominum suum excutiens? quod navigium ita gubernatore destitutum, ita fluctibus exagitatum & concussum, quod non sit securius ebrio?*

Hom. de ebriet.

Prov. 20. Non omittendum hic quod Salomon dixit: *Luxuriosa res vinum & tumultuosa ebrietas.*

I. Non possunt ergò casti esse aut continentes, qui abdomini serviunt, & genio indulgent?

Ep. ad Eustoc. 83. ad Ocean. & in c. 1. ad Tit. R. Ex SS. Patrum sententia non possunt, Sanctus quidem Hieronymus: *Venter*, inquit, *mero æstuans facilè depumat in libidinem.* Et. *Semper fœturitati juncta est lascivia: vicina sunt venter & genitalia; pro membrorum ordine est ordo vitiorum. Nunquam ego ebrium, castum putabo.*

In Epistolis. Et Sanctus Bernardus: *Periclitatur castitas in deliciis, humilitas in divitiis, pietas in negotiis, veritas in multiloquio, charitas in hoc nequam sæculo.*

I. Quinam potissimum debent se à mensis & conviviis removere?

Qui potissimum cõviviis & vino abstinere debent. R. Ecclesiastici homines maximè. vid. 1. Tim. 3. & hujusce rei figuram in Nadab & Abiu. Levit. 10. Hinc. est quod Ecclesia tam seriò iis sobrietatem commendat, in Concil. Lateranens. sub Innoc. III. c. 15.

c. à crapula & ebrietate de vit. & honest. cler. *A crapula & ebrietate omnes Clerici diligenter abstineant: undè vinum sibi temperent & se vino: nec ad bibendum quispiam incitetur, cùm ebrietas mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum.*

Secundò, mensas & convivia fugere debent viduæ; nam *quæ in deliciis est (vidua,) videns mortua est.* 1. Tim. 5.

Tertiò, juvenes & adolescentes de quibus idem Apostolus scribit ad Titum: *Juvenes similiter hortare, ut sobrii sint.* Vinum enim & adolescentia, prima sunt arma dæmonum, & duplex incendium voluptatis: quid oleum flammæ adjicimus? Tit. 2. Hiero. 2 Eustoch.

I. Cur hi homines ab intemperantia sibi cavere debent?

R. Ut castitatem, ad quam ex voto, vel ex conditione status, quem pro tempore obtinent, obligantur, illibatam servent.

I. Quanam ratione instituebant convivia, potuque & cibo utebantur Sancti?

Exemplũ. L. 10. confess. c. 31. R. Ecce, quod de se confitetur magnus Augustinus: reficimus quotidianas ruinas corporis, edendo & bibendo, priusquam escas & ventrem destruas, cùm occideris indigentiam meam satietate mirifica, & corruptibile hoc indueris incorruptione sempiterna. Nunc autem suavis est mihi necessitas, & adversus istam suavitatem pugno ne capiar, & quotidianum bellum gero in jejuniis, sæpiùs in servitutem redigens corpus meum. *Et infrà*: hoc me docuisti, ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. Sed dum ad quietem satietatis ex indigentiæ molestia transeo, in ipso tranситu insidiatur mihi laqueus concupiscentiæ. *Et post pauca*: his tentationibus quotidie conor resistere, & invoco dextram tuam ad salutem meam, & ad te refero æstus meos, quia consilium

Digitized by Google

lium mihi de hac re nondum stat. Audio vocem jubentis Dei mei: *Non graventur corda vestra in crapula & ebrietate.* Ebrietas longè est à me, misereberis, ne appropinquet mihi. Crapula autem nonnunquam subrepsit servo tuo, misereberis, ut longè fiat à me. Nemo enim potest esse continens nisi tu des &c.

Luc. 21.

Quare idem S. Aug. Amb. Chrys. aliique Sancti convivia, licèt invitati, adire noluerunt; domi verò suæ convivium & convivas sacra lectione condiebant. Vid. S. Chrys. hom. 32. in Matth. Clem. Alex. 2. pædagog. cap. 1. & 2. S. Paulin. epist. 31. S. Ambros. apud S. Augustin. l. 6. Confess. c. 2. S. Hieron. epist. 22. S. Gregor. l. 1. epist. 71. qui omnes egregiè docent qualia & quàm sobria debent esse Christianorum convivia.

Tertullianum hic præterire non possum, qui totum Christiani convivii ritum ita describit: Cæna nostra de nomine rationem sui ostendit: vocatur enim agape, quod dilectio penes Græcos est. Quantiscumque sumptibus constet, lucrum est, pietatis nomine, facere sumptum: siquidem inopes quoque refrigerio isto juvamus. Nihil utilitatis, nihil immodestiæ admittit: non priùs discumbitur, quam oratio ad Deum prægustetur; editur quantum esurientes capiunt, bibitur quantum pudicis est utile; ita saturantur, ut qui meminerint etiam Deum per noctem adorandum. Ita fabulantur, ut qui sciant Deum audire: æquè oratio convivium dirimit. *Et paulo post*: Convivium etiam solemne majores instituerunt idque Charisteria appellaverunt, quibus præter cognatos & affines, nemo interponebatur, ut si qua inter necessarios querela esset orta, apud sacra mensæ, & inter hilaritatem animorum, fautoribus concordiæ adhibitis, tolleretur.

Antiquorū Christianorum cōvivium.

I. Multane mala secum trahit gula & intemperantia?

R. Plurima. Nam per intemperantiam primorum parentum omnia mala in orbem invecta sunt; & quod ad supradicta de intemperantia, castitati semper infesta propriùs accedit, S. Augustinus: *Adam*, inquit, *non nisi intemperantia provocante Evam cognovit. Quandiu enim in illis mansit temperata parsitas, mansit etiam & impolluta virginitas: & quamdiu jejunarunt ab interdictis epulis, tamdiu & à pudendis jejunarunt peccatis: fames enim amica virginitatis est, inimica lascivia, saturitas verò castitatem prodit, nutrit illecebram.*

Ser. 77. de tempore.

Incommoda gulæ & ebrietatis recensent passim SS. Patres Amb. *de Elia & jejunio*. Chrys. *hom. cont. crap. & ebriet.* Basil. *hom. in ebriet.* Aug. *ser.* 231. qui *serm.* 33. *ad fratres* narrat quod sequitur; Filius cujusdam probi viri nomine Cyrilli in civitate Hipponensi ebrius patrem trucidavit; propriam matrem jam imprægnatam oppressit, sororem unam violare voluit, duas reliquas diris vulnerum plagis sauciavit.

Nos infrà in remediis ebriet. attingemus aliqua.

Horrendū ebrietatis exemplū.

I. Quæ pœna mulctabuntur illi qui in hoc sæculo intemperantiam & ebrietatem sectati fuerint?

R. Pœna divitis epulonis qui defunctus & in inferno sepultus guttam aquæ non habuit, quia dum viveret, epulans quotidie splendidè, micas panis Lazaro negavit.

Ambr. sup. Luc. c. 16.

I. Punivitne Deus etiam in hoc mundo ebriosos & ventri addictos?

R. Ita. Vide historiam Holofernis, Judith. 21. & Regis Baltasaris, Danielis 5. de quibus suprà.

Exempla.

Aliud refero recentioris memoriæ. *In Flandria Comitatu Prioratus est, nomen loci taceo: tres ibi, nomine tenus, Monachi degebant, re ganeones & concubinarii: sua cuique erat, nec pudor aderat simul belluari & libidinari: quadam die in seram noctem cùm comporatione protracta, unus, minus scelerosus: Sat, ait, Baccho, libidinique datum, Deo gratias saltem agamus. Ego verò, subinfero alius procacior, cacodæmoni gratias ago, & agendas censeo, cui operamur: & cum risu mensa relicta in lectos ruunt singuli cum scorto; vix decubuerant, ecce tibi in triclinium, vi janua reserata, damon, magni, atri; & trucis viri specie, habitu venatorio, & cum eo coci duo parvuli; obambulat, & lectos circumspicit torvo vultu; deindè horrenda voce: ubi qui mihi gratias egit? Adsum, refert ille. Lecto abstrahit pavitantem, & fermè præmetu animam afflantem. Traditum cocis jubet infigi vero, & luculento igne probè assari. Parent probè; assatur infelix, emo-*

Mart. Delrio to. 2. disquis. magic. l. 3. p. 1. q. 7.

Terribilis in monachos dissolutos vindicta.

Digitized by Google

emoritur planissimè. Assi corporis nidore cubiculum impletur. Demum venator ad superstites sub stragulis trepidantes vix vivos; digni vos etiam, ait, pari supplicio, nec deest voluntas mihi. Vetor vi majore. Invitus abeo & moneo; resipiscite, aut manent terribiliora. Disparent larvæ, nec tamen his aliis animus rediit vel vox, nisi clara jam luce. Ubi surrexere, collegam inveniunt mortuum & (ne visum inane putes) assum.

Cantip. l. 2. apum c. 57.

Sedebant viri quidam in taberna honesti quantum ad sæculum, & bibebant: & cùm incaluissent mero, cœperunt conferre de diversis ad invicem de immortalitate animæ, & quid futurum sit post hanc vitam. Tunc unus, vanissimè, inquit, à clericis istis decipimur qui dicunt animas sine corporibus vivere post mortem. Hoc dicto in risum omnibus concitatis, advenit homo statura fortis & magnus, & residens cum illis, vinum postulat, bibit, quæritque quis sermo sit inter eos? De immortalitate animæ inquit unus, qui vellet meam emere, vilissimo pretio darem eam, & pretium ejus darem in communi omnibus ad bibendum. Tunc cachinnantibus omnibus, Ille qui supervenerat, talem, inquit, mercatorem quæro, paratus sum eam emere, dicito quanti dabis? Et ille elato vultu: tanti, inquit; mox convenientibus eis in pretio, solvit emptor statim pecuniam, & lætantibus omnibus biberunt pleno calice non curante ad primum illo, quod animam suam vendidisset. Vespere autem facto: tempus est, inquit emptor, ut quisque nostrum ad propria revertatur. Vos tamen, antequam separemur, date judicium. Si quis equum emerit capistri vinculo alligatum, numquid cum equo in jus mentis cederet & capistrum? Qui omnes pariter responderunt, utique cederet. Nec mora, venditorem quæstionis & responsionis horrore trementem, emptor cum anima & corpore, videntibus omnibus sursum levavit in aera, & secum, ut certum est, ad inferna pertraxit, diabolus enim erat in hominis specie. Quis enim alius se diceret animarum mercatorem, nisi ille, in cujus figura olim ad Gen. 41. *Abraham dictum est*: Da mihi animas, cætera tolle tibi?

I. Estne igitur ebrietas grave peccatum?

R. Est peccatum mortiferum, si voluntaria sit, & pervenerit usque ad violentam usus rationis privationem. Nam Apostolus Paulus in ep. ad Gal. connumerat ebrietatem operibus carnis, de quibus scribit, quod, *qui talia agunt, regnum Dei non consequentur*.

Idem rursum alia sua epistola inculcat dicens: *Nolite errare, neque fornicarii,* 1. Cor. 6. *&c. neque ebriosi regnum Dei possidebunt.*

Cæteræ etiam Scripturæ de ebrietate sic meminerunt, ut de re Deo exosa, & in suo judicio punienda Prov. 23. Ecclesiastici 19. & 31. Isai. 5. & alibi. Idipsum probatur etiam ex Patribus citatis sup. qui valdè acriter in ebrietatem velut in vitium deterrimum & gravissimum invehuntur. In illis lubet audire judicium Ecclesiæ Doctoris longè præstantissimi: Qui ebrietatem existimat non exiguum esse peccatum, si sese non emendaverit, & pro ipsa gastrimargia pœnitentiam non egerit, cùm adulteris, & homicidis æterna sine remedio eum pœna manebit, secundùm Paulum: *Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque ebriosi regnum Dei possidebunt.* Et subdit Augustinus. Et hæc quidem non solùm sæcularibus dicimus, sed etiam clericis; quia quod pejus est, multi sunt etiam majoris Ordinis clerici, qui cùm aliis sobrietatis bonum deberent jugiter prædicando inculcare, non solùm hoc non faciunt, sed etiam se, alioſque inebriare non erubescunt. Aug. serm. 232. de tẽp.

Accedit quod ebrietas multa alia secum peccata trahat, ut ex superioribus exemplis patuit.

I. Sed quibus signis cognosci poterit an quis fuerit perfectè & usque ad culpam lethalem ebrius?

Signa ebrietatis.

R. *Primò*, quando quis postridiè non meminerit quid dixerit, egerit, quomodò domum venerit, aut cubitum concesserit, à quo deductus vel adjutus, alias autem id probè meminisse solet, magnum habet signum hesternæ ebrietatis. Ratio est, quia dum quis ratione utitur, reflectit mentem super suos actus, & ita retinet gestorum memoriam; quod si non fecerit, non videtur rationis compos fuisse?

Secundò, si commisit, quæ nunquam in-

Digitized by Google

integra mente solet : ut si locutus aut fecit turpia & absurda, cùm aliàs sit castus & prudens : si juravit, blasphemavit uxorem & familiam turbavit, cùm aliàs sit modestus & benignus : indicia enim hæc sunt, rationem & prudentiam fuisse consopitam, & hos insolitos motus ex nimio potu perturbato imaginatione processisse.

Tertiò, qui novit discernere inter bonum & malum, licitum & illicitum, vitare mala ac eligere bona, non videtur esse ebrius; etiamsi non possit recta incedere, & omnes domus ei verti videantur; talis enim discretio non potest cum defectu rationis consistere. Hæc tradit Lessius l. 4. c. 3. sub finem, qui valdè considerate dixit in 1. signo : *Magnum signum habet hesterna ebrietatis*; & paulo post : *Non videtur rationis compos fuisse.* Nam signum istud fallit interdum, & quæ ibi dicuntur, accidunt non rarò ei qui mentis compos fuit, Potest id probari primò experientia. Secundò, oblivio rerum hesterna luce peractarum, videtur induci posse à stomacho cibo, potuque, etiam citra ebrietatem, oppleto, densiorem fumorum nebulam ad cerebrum per noctis quietem transmittente, quæ non habent sui causam saltem immediatam, ebrietatem; sed potiùs stomachi vitium, copiosiorem illam caliginem efformantis, & ad specierum in cerebro residentium perturbationem & confusionem submittentis, maximè, si aliquarum rerum adsit recordatio.

I. Qualiter huic tam turpi vitio curatio adhiberi potest?

R. Primò, considerari debent multa gravia mala quæ secum trahit ebrietas. Nam facultates exhaurit; Prov. 21. *Qui amat vinum & pinguia, non ditabitur.* Mala ebrietatis. Secundò corpus fœdum, imbecillum & morbidum efficit, hinc enim est oculorum lippitudo, nasium coryza, oris graveolentia, anima fœtida, membra tremula; Vid. Plin. l. 14. c. 22. Hinc capitis distillationes, tussis, fœdique screatus. Hinc apoplexia & paralysis membrorum, articulares morbi. Vid. S. Chrysost. *hom. contra ebriosos tom. 5.* Tertiò, ebrietas reddit hominem ad bonum inutilem; nimirùm non solùm ad opera pietatis, sed etiam ad studia litterarum, ad politica, ad mechanica : denique ad omnem vitæ usum. Corpora nostra terrena fiunt, eo modo quo si pluvia nimium grandis, & diuturna fuerit, terræ infunditur, & hæc in lutum resolvitur, ut nulla in ea cultura fieri possit : sic & caro nostra quando abundantiore potu fuerit inebriata, nec spiritualem culturam accipere, nec fructus animæ necessarios poterit exhibere. Plura vide apud Augustinum serm. 351. & Chrys. sup. Hinc Philosophorum quispiam dixit : aiunt ficca sapientissima : Quartò homines bestiis similes, & etiam viliores. Cùm enim cætera animalia ampliùs quàm eis opus est, bibere nolint, illi & duplum & triplum, quàm eis expedit, potum accipiunt. Simile.

August. Basil. citati & Chrysost. hom. 58. in Matth. Quintò, secreta prodit. *Nullum secretum est, ubi regnat ebrietas.* Prov. 1. Vid. Ambrosium l. de Elia & jejunio c. 17. Sextò, ad mores absurdos, & gravia crimina excitat. Vid. Hieronymum suprà cap. 1. ad Tit. & Ambros. lib. proximè citat. Istius rei fidem faciunt exempla suprà allata. Septimò, difficillimè curatur: ratio est, quia vinum corporis habitum immutat, hepar accendit, fauces exsiccat: quo fit ut sitis bibendo augeatur.

Adhibendus igitur erit curationis modus, quem S. Augustinus docet serm. allegato. Ebrietatis curandæ modus. Qui se de hoc malo desiderat liberare, quo modo sibi intervallo dierum potum addendo ad ebrietatis tenebras pervenit, ita paulatim subtrahendo ad sobrietatis lumen redeat. Qui si simul totum, quod ampliùs accipiebat, subtraxerit, ubi nimia siti cœperit exardescere, cum grandi amaritudine clamat & dicit, malle se mori, quàm sibi bibendi & inebriandi consuetudinem tollere: nec attendit quod tolerabilius esset illi carne mori, quàm in anima per ebrietatem interfici, & ideò ut nec ardorem nimium patiatur, & de tam gravi malo liberetur, per intervalla dierum sicut diximus, aliquid de nimietate potus subtrahat, quousque ad rationabilem bibendi consuetudinem redeat.

Deinde ad turpissimi vitii curationem non parùm conducet, si ad absurdos & absonos ebriorum agendi modos attenderimus, qui tantoperè omnibus invisi sunt, ut non dubitarit S. Chrysost. ebrietatem

Digitized by Google

appellare *Commune nostri generis opprobrium.*

Narrant solitos Lacædemones liberis suis ebrium de trivio scurram exhibere, ut portenti tam ridiculi consideratione, ebrietatis abominationem conciperent.

LECTIO VI.

De choreis & tripudiis.

I. Estne illicitum choreis & tripudiis vacare?

2. Reg. 6. R. Sunt licita aliqua, alia illicita tripudia, vide Armillam verbo *Chorea:*

Propheta David tripudiavit ante arcam Domini, Maria Prophetissa Soror Aaron sumpsit tympanum in manu sua: egressæque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis & choris, quibus procinebat, dicens: *Cantemus Domino, gloriosè enim*

Exod. 15. *magnificatus est, equum & ascensorem dejecit in mare.*

Lib. 1. Reg. c. 8. Cùm reverteretur percusso Philistæo David, egressæ sunt mulieres de universis urbibus Israel cantantes chorosque ducentes in occursum Saul Regis in tympanis lætitiæ, &c.

I. Nunquid possent etiamnum chori duci, & fieri tripudia absque peccato?

R. Procul dubio possent; ob honestam recreationem absque periculo lasciviæ aut impudicitiæ: Ita interdum graves & honesti viri saltant & recreant se in nuptiis aut inimicorum conviviis.

I. Quasnam igitur choreas censes illicitas?

R. Quæ non nisi ex vanitate & stultitia fiunt à lascivis juvenibus & mulierculis, præsertim in locis suspectis.

I. Displicentne Domino Deo ejusmodi choreæ?

R. Ita, multa enim ibi committi solent quæ honestatem dedecent, & castitati adversantur.

I. Quæriam?

R. Vaniloquia, lascivi aspectus, petulantes contactus, gestus incompositi, sermones parum pudici, complexus & oscula, quæ in saltibus circumstantiis sunt valdè periculosa.

In ejusmodi choreas invehuntur acerrimè SS. Patres. Augustin. sup. Psalm. 31. & serm. 231. de temp. S. Ambros. l. de Elia & jejunio cap. 18. Chrysostom. hom. 49. supr. Matt.

I. Habesne exempla quibus lascivientes, & petulcos juvenes choreis frequentandis deterreas?

R. Habeo. *In Gallia juxtà Laudunum,* Exempla. Cantip. l. 2. apum c. 1. §. 14. Idem §. 15. *sicut à Presbytero villæ percepimus, quidam chorizantes saltibus super pontem, disrupto subitò ponte fortissimo, in aquis validis totaliter sunt submersi.*

Vidi & ego adhuc puer in choreis procacissimam saltatricem, quæ me præsente post choreas insolentes cum adultero luctabatur, & cùm cessasset, subitanea morte percussa miserabiliter expiravit.

Sub Rodulpho I. cùm Trajecti juvenes, Albert. Crantz l. 8. metrop. c. 29. *puellæ, viri, & fœminæ choreas ducerent in ponte frequenter, & venerabili Christi Sacramentum deferretur; nec illi prosternerentur intenti vanitatibus, mox pons decidente, ducenti propè mortales perierunt.*

I. Estne etiam peccatum choreas & chorizantes spectare?

R. S. Joan. Chrysost. sup. alleg. respondet hoc modò: Etsi fortè contingat neminem in ejusmodi spectaculis moveri superbia ob vestium luxum, aut quacumque alia perversa cupiditate titillari: nihilominus quid aliud est alienis peccatis se immiscere, quàm se eorum participem efficere.

I. Fueruntne aliqui à Deo puniti ob cantilenas chorizantium cum vana complacentia auditas?

R. Legitur de Sorore S. Damiani, quod Matt. Felic. in Decal. præc. 3. c. 14 ob delectationem nimiam quam habuit in cantilena ex cubiculo in choreis audita, octodecim diebus punita fit pœnis Purgatoriis, ut ipsa postea cuidam sancto revelavit.

I. Estne magnum peccatum diebus Dominicis & Festis, tempore Divinorum Officiorum saltare & choros ducere?

R. Ita, uti ex subjecto patet exemplo: Exempli. In vita S. Eligii Epis. Noviomēn l. 2. c. 20. apud Sur. *Cùm aliquando dies natalitius B. Petri Apostoli haud procul Noviomensi oppido, in vico quodam celebraretur, B. Eligius illic suo more constantissimè prædicabat Verbum Dei: dicebatque prosligandos & exterminandos esse cun-*

cunctos damonum ludos, nefandas saltationes atque choreas, vanas quoque & impias superstitiones. Sed ea verba præcipui ejus loci habitatores indignissimè ferebant, quod legitimas, ut ipsi putabant, consuetudines eorum abolere vellet. Tractarunt tunc quidam impii de nece viri Dei inferenda, si pergeret eorum nugas insectari. Nihil ille commotus, majore etiam libertate, ut erat Martyrii avidus, objurgationes suas redintegravit. Frendebant adversarii, minasque identidem ingeminabant. Tum S. Eligius nihil se proficere cernens, rei indignitate permotus Dominum Jesum Christum oravit ut permitteret homines improbos & refractarios à damonibus, quorum præceptis petulanter obsequerentur, possideri. Dixit, & confestim cœperunt homines nefarii à damonibus arripi multis modis debacchari. Multis autem rogantibus ut Deum pro eis deprecaretur: Sinite, ait, re ipsa experiri illos quibus hactenus morem gesserint. Atque ita illo anno usque ad anniversarium ejus solemnitatis diem manserunt illi obsessi à damonibus. Ipsa autem solemnitate fussit illos omnes (homines amplius quinquaginta) exhiberi palam, porrigensque aquam benedictam illicò curavit illos; eamque eos probè instituisset, & graviter objurgasset, & sanos à se dimisit.

I. Quid præstaret, mare colum, aratrum ducere, aut quomodolibet aliter operari in die Festo, an choreas ducere?

R. Præstaret sanè totum diem Festum labori impendere, quàm saltationi aut chorisationi. S. Augustinus tract. 32. in Joan. conc. 1. in Psal. 32. Concil. Tolet. III. cap. 23.

I. Nonne viros Ecclesiasticos imprimis dedecet saltatio & tripudium?

R. Plane, immò vindicta divina aliquando eos insecuta est.

Exempli. Crantz. l. 10. metrop. c. 23. & l. 12. Saxon. c. 5.

Ludovicus Marchio Misnensis ad Magdeburgensem Archiepiscopatum evectus, choreas & carmina non omisit: Plus in eo valebat patrius mos, quàm Christi religio. Ad dies carnisprivii vocavit ministerialium suorum puellas, & matronas in oppidum Calven, ipseque primus in prætorio spatioso choreis intererat fœminarum restim ducens. Die Lunæ ad vesperam apparuit ignis in camera levissimus, qui vel a puero restingui potuisset. Nemo occurrebat, sed ad gradus festinabant universi tanta contentione, ut pondere victa domus, crepitu ingenti edito subsideret, & per schalas lapideas Archiepiscopus manu tenens dominam, cum trecentis aliis rueret, & postera die moreretur.

Hinc inter convivia quæ Ecclesiasticis viris vitanda diximus, maximè censentur nuptialia. De quibus olim in Concilio Agathensi statutum hoc emersit: *Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi nuptiarum evitent convivium, nec his cœtibus misceantur, ubi amatoria cantantur, & turpia, aut obscani motus corporum choreis & saltationibus exhibentur, ne auditus & visus suis ministeriis deputati turpium spectaculorum atque verborum contagione polluantur.*

Ecclesiasticis hominibus nuptialia convivia interdicta. refertur c. Presbyteri d. 34.

I. Nunquid funesti sæpè exitus comitantur saltationes & tripudia?

R. Ita, quemadmodum in superiori exemplo vidisti, & ex sequentibus magis patebit.

Funesti chorearum exitus.

Sedit populus (Israel) *manducare & bibere, & surrexerunt ludere*, saltando scilicet, cantando, choros agendo: hos enim descendens de monte vidit Moyses, Quod peccatum fuit maximum, & causa tum confractionis tabularum legis, tum internecionis quasi viginti millium hominum. *Filii Benjamin cùm vidissent filias Silo ad ducendas choros ex more procedere, exierunt repentè de vineis, in quibus latitabant, & juxta numerum suum rapuerunt sibi de his quæ ducebant choros, uxores singulas.*

Exempla. Exod. 32. Judic. 21.

Die natali Herodis saltavit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi. Undè cum juramento pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo, ut illa præmonita à matre sua, da mihi, inquit, hic in disco caput Joannis Baptistæ, & contristatus est Rex: propter juramentum, & propter simul discumbentes noluit eam contristare, sed misso spiculatore præcipit afferri caput in disco. Nimirùm (ut S. Ambrosius ait) *præmium saltatricis mors est Prophetæ.*

Matth. 14. & Marc. 6

L. 3. de virgin. sub init.

I. Qui in choris saltantium aliena veste utuntur, putà, viri fœminea, fœminæ virili sexum mentientes, peccantne graviter?

R. Sæpenumero datur hac ratione occa-

Digitized by Google

casio occulta libidini & aliis vitiis. *Mulier* (ait Herodot.) *cum veste simul etiam pudorem exuit*, Et prohibitum est in Lege: *Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste femineâ, abominabilis enim apud Deum est qui facit hæc.* Non tamen videtur esse peccatum mortale si vir & fœmina vestes sexus commutent ex levitate, si absit scandalum, aut intentio, periculumque libidinis, ut docet S. Thom. & Cajet. & ex iis Navar. Enchir. c. 23. nu. 21. vid. Concilium Gangrense c. 83.

Deut. 22.

I. Qui pro amore Dei choreas in hoc mundo contempserint, mercedemne in cœlo accipient?

Exemplū.

R. Ita. *Virginem quandam nobilem choreas mire diligentem affectu interrogabat quidam Frater Prædicator dicens: si daretur tibi optio pro carentia gaudii unius diei integro anno frui delitiis: vel pro anno evitata chorea tota vita voluptatibus potiri, quidnam eligeres? quæ respondente: libenter carcerem unius diei, immò anni vanitatibus, pro totius vitæ comparandis delitiis, subjunxit Prædicator: vis ergò amorem hujus transitorii sæculi despicere, ut cum Christo, B. Virgine & omnibus Sanctis possis gaudiis cœli perenniter perfrui? qua post aliquantam silentii moram respondit: ostendite mihi quod in cœlo chorea ducatur, & faciam quod suadetis. Cui Pater Prædicator ad istius probationem aliqua Scripturæ loca exhibuit, illique probabilem adjecit rationem dicens: beatitudo Sanctorum est omnium desiderabilium copia & fruitio; si igitur delectaret Sanctos in cœlis choreas ducere, & ibi non essent, sine dubio non essent plenè & perfectè beati. His illa auditis respondit se ad honorem Dei & sanctissimæ Virginis Mariæ choreis & aliis hujus mundi illecebris lubenter carituram. Paucis post annis felicitèr mortua est, ejusque anima à sanctissimâ Dei Matre & Virginum choris in cœlum deducta, ubi choreis & omni voluptate perfruitur in sempiternum.*

Joan. junior in scala cœli.

LECTIO VII.

De impudicis aspectibus.

I. Estne peccatum in materia luxuriæ, si vir respiciat fœminam in facie, aut fœmina virum?

R. Minimè. Nec enim simpliciter dicit Salvator noster: *Qui viderit mulierem jam mœchatus est in corde suo*; sed *qui viderit mulierem ad concupiscendum eam*. Adeò quod non aspectus ipse, sed affectus qui ex aspectu nascitur, hic prohibeatur, uti docet S. Ambrosius epist. 118. dixi, *qui ex aspectu nascitur*, hinc S. Basilius fatetur aspectum ipsum sine periculo non esse, quando ad alium sexum fertur.

Hom. 14.

I. Quid igitur agendum in conversatione hujus sæculi, si aspectus ipse alterius sexus non vacat periculo?

R. *Oculi vestri* (inquit S. August.) *etsi faciantur in aliquam fœminarum, figantur in nullam. Neque enim quando proceditis, fœminas prohibemini videre, sed appetere, aut ab ipsis appeti velle, criminosum est. Nec solo tactu & affectu, sed aspectu quoque appetitur, & appetit fœmina. Nec dicatis vos habere animos pudicos, si habeatis oculos impudicos; quia oculus impudicus impudici cordis est nuntius. Et cùm se invicem sibimet, etiam tacente lingua, conspectu mutuò corda nuntiant impudica, & secundùm concupiscentiam carnis alterutro delectantur ardore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus, fugit castitas ipsa de moribus. Nec putare debet, qui in fœminam fecit oculum, & libius in se diligit fixum, ab aliquo se non videri cùm hoc fecerit; videtur omnino, & à quibus se non videri arbitratur. Sed etsi lateat, & à nemine hominum videatur, quid faciet de illo supèrno inspectore, quem latere nihil potest? An idèo putandus est non videre, quia tanto videt patientius, quanto sapientius? Illi ergò vir sanctus timeat displicere, ne velit fœmina malè placere, &c.*

Epist. 127.

B. Augustini sanum consilium de aspectu mulierum.

I. Estne periculosum adeoque illicitum fixo & curioso obtutu in alterum sexum intendere?

R. Si ulterius non abripiatur intentio, quàm ut curioso isto aspectu pascatur, non est ibi plus mali, quàm soleat inveniri in actione otiosa, quæ nullum sibi inhonestum finem præfigit. Nihilominus non vacant ejusmodi aspectus magno periculo, attenta præsertim personarum conditione, earumque dispositione, loco, tempore, &c. Hinc fit quod adolescentium & juvenum aspectus in speciosas fœmi-

Digitized by Google

minas directus, & infixus, maximè si solus cum sola in cubiculo aut triclinio post mensam versetur, certissimum periculum habeat. Nam tales aspectus efficiunt, ut phantasia cum otio apprehendat personam visam non tantùm ut ipso intuitu pulchram, sed etiam ut tactu delectabilem; ex qua imaginatione naturaliter sequitur in affectu complacentia & delectatio: in sanguine commotio, & hinc consequenter in membris rebellio. En quò discriminis incautos animos vocat malè custoditus oculus, ut meritò dixerit Ecclesiasticus: *Nequius oculo quid creatum est?* Accedit quod humani generis hostis suas hic partes agat, phantasiam speciebus rei visæ replendo, quæ sensim affectum alliciunt, naturamque commovent. C. 31.

I. Sapitne modestiam vel honestatem quod filiæ plateas pompaticè obambulent compositæ & circumornatæ ut similitudo templi?

R. Sane Dominus noster apud Marcum refert ejusmodi oculorum & aspectus impudentiam ad ea quæ hominem contaminant sive coinquinant, & de corde impuro procedunt. C. 7. De similibus conqueritur Isaias: *Filiæ Sion ambulaverunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, & composito gradu incedebant.* Isai. 3. Rectè sanctus Basilius hasce fœminas comparat basiliscо; quia uterque suo aspectu viros inficit & necat. Vid. S. Chrisostomum hom. 27. in Matthæum.

I. Quid ex simili incessu potest conjici?

R. Nihil aliud quàm quod Ecclesiasticus dicit: *Fornicatio mulieris in extollentia oculorum; & in palpebris illius agnoscetur.* C. 26. q. d. Impudicitia cordis mulieris fornicariæ se prodit oculis, palpebris & vultu, si eos attollat, iisque inverecundè circumspiciat & vagetur; tum quia elati oculi signum sunt elati, ideoque impudici cordis; superbia enim est mater impudicitiæ, sicut humilitas pudicitiæ. Tum quia vagi oculi significant vagos amores, & concupiscentias mentis, juxta illud Poetæ: *Oculi sunt in amore duces.* Propert. l. 2. eleg. 15. Quæ causa fuit cur Legislator Seleucus sanxerit adulterorum oculos eruendos, teste Ælian. l. 13. varia. hist. c. 24. Vid. S. Greg. l. 21. moral. c. 2. & S. Basil. l. de virginit.

I. Si tanta nobis ab oculis clades, præstaret ergò utroque orbum esse oculo, quàm videntem?

R. Ita quidem sentiebat Democritus, uti refert Tertul. & sibi ipsi oculos eruit, quod diceret se mulierem absque concupiscentia intueri non posse. Ridet hoc Tertull. dicitque Christianum cum Dei adjutorio posse fœminas videre oculis, eorum usu, quoad concupiscentiam frænato. Apologet. c. 48.

I. Nunquid Philosophus iste faciebat ad litteram quod Salvator noster docuit in Evangelio: *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum & projice abs te?* Matth. 5.

R. Nihil minus. Debet enim textus ille etiam quoad litteram intelligi figuratè non de ipso oculo, sed de pravo ejus usu, qui animæ fornicationis periculum creat. Sapientius egit sanctimonialis quædam de qua Sophronius, ab adolescente adamata, quæ, cùm eam ille ubique prosequeretur, rogavit quid illi tantoperè in se placeret, cumque adolescens respondaret: Oculi; illi enim, inquit, seduxerunt me; mox illa cultrò effodit sibi oculos, ne ampliùs essent ipsi scandalo: q. d. accipe quod amasti, & me prosequi desine; compunctus ille animum & vitam in melius commutavit. In textu ergò illo Matthæi respicit Christus ad concupiscentiam visus, de qua dixit: *Si quis viderit mulierem, &c.* occurritque tacitæ objectioni huic; Si oculus est mœchus, quid ergò cum illo, agendum est? Est ergò hic parabola & metaphora petita à Chirurgo, q. d. Sicut læsi curant ut chirurgus membrum etiam nobilissimum v. g. oculum aut manum dextram abscindat, si inde totius corporis salus pendeat; ita vos moneo quodvis potius damnum subire, quàm culpam, aut quicquid est vobis offendiculo, licèt tam charum sit, & necessarium quàm manus dextra aut oculus, id tamen resecetis & abjiciatis etiamsi cum dolore magno, v. g. aspectum, familiaritatem, societatem etiam cognatarum, uxoris, filiorum, &c. Prat. spirit. c. 60. Intellectus textus Evangelici de eruendo oculo.

I. Habueruntne sancti magnam rationem oculorum & aspectus?

Digitized by Google

Job. 31. Sancti magnâ habuerunt oculorũ rationẽ.

R. Ita. Sanctissimus Job: *Pepigi*, ait, *fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine*. Subdit: *Quam enim partem haberet in me Deus desuper, & hæreditatem omnipotens de excelsis?*

De B. Hugone Gratianopolit. legimus cùm per quinquaginta duos annos fuisset istius urbis Episcopus, ac ordinariè matronarum confessiones etiam crebrius confitentium excipere, nullam tamen ex facie, sed aliquas ex voce dumtaxat agnovisse. Adeò erat continens, & exactus oculorum custos. S. Thomas de Aquino etsi castitatis cingulo ad lumbos per Angelum præcinctus, maximam tamen oculorum suorum rationem semper habuit, illosque à fœminis velut à colubris diligentissimè avertit, solitus dicere. Quando ipsi agimus quod in nobis est, Deus gratia sua nos protegit; si verò discrimini nos ultrò exponimus, permittet nos in illud corruere.

Exempla.

Valdè mirum est quod de Alphonso Rodriguez Societatis Jesu coadjutore memoria proditum est, totos quadraginta annos fœminas nunquam in facie aspexisse, cum famosissimi collegii janitorem ageret.

I. Malene cessit iis qui oculos malè custodierunt?

Exemplũ.

R. Pessimè. *David surgens de strato suo post meridiem, & deambulans in solario domus regiæ, vidit mulierem se lavantem ex adverso super solarium suum; pulchraque nimis erat aspectu.* 2. Reg. 12. *tulit eam & dormivit cum ea.*

I. Suntne aspectus deteriores iis de quibus hactenus?

R. Omninò. Nam si aspectus (ex curiositate) fiat in partibus inhonestis circa alterum sexum, non potest excusari à peccato mortali: quia est res valdè fœda, contra naturalem honestatem, & valdè ad libidinem provocans. Vide exemplum duorum senum Judicum. Dan. 13.

Si autem ejusmodi aspectus circa eundem sexum vel circa seipsum fiat, valdè etiam repugnat ingenuo pudori; adeò quod primi parentes statim post transgressionem non sint passi se nudos videri, ut ait S. Antonius suprà in marg. cit. & plerumque naturam excitat, ut proindè gravi culpa non vacet.

LECTIO VIII.

De osculis & inhonestis contactibus.

I. AN oscula sint licita?

S. Tho. 2. 2. q. 4. 154. a. 4. o. Oscula aliqua licita.

R. Osculum caussa amicitiæ secundùm consuetudinem patriæ, per se licitum est. Nam tale osculum non est aliud quàm testari signo externo benevolentiam & unionem animorum fundatam in conjunctione sanguinis, vel professionis; ut olim inter Christianos, vel in aliqua alia caussa honesta, undè etiam delectatio, hinc consequens, licita est. *Salutate invicem* (scribebat Paulus) *in osculo sancto.* Rom. 16. & 2. Cor. 13.

Si verò osculum fiat caussa delectationis sensualis extra matrimonium, est illicitum & periculosum; etiamsi qui illud figit, non intendat ulteriorem voluptatem, quàm quæ præcisè ex ipso osculo nascitur, & seponatur periculum consensus & ulterioris consensus. Ratio est, quia per osculum tale repræsentatur propinquus ipse concubitus; & contactus qui per osculum fit, corpus magis commovet, & ad seminationem spiritus concitat quàm aspectus. Atqui, si tantam vim habet aspectus ad commovendum homines ad libidinem, ut suprà notavimus; quanto majorem habebunt oscula, quæ opus ipsum illicitum multo expressiùs repræsentant imaginationi tanquam præsens, illudque per conjunctionem genarum & faciei quodammodò inchoant. Osculum periculosi & illicitũ.

I. Habesne exemplum alicujus sancti qui nunquam voluit osculum admittere?

Exemplũ.

R. *Eusebius Vercellensis temporibus Diocletiani & Maximiani adhuc catechumenus, parvus cum parentibus Romam venit, & ab Eusebio Papa baptisma & nomen accepit. Papa verò Eusebius ab Angelo, antequam eum baptizaret, qualis & quantus vir existeret instructus est, & quo eum nomine vocaret. In ipso ejus baptismo manus angelica visa sunt, quæ eum de sacro fonte levaverunt. Virgo semper mansit, nullamque fœminam post baptismum, nec etiam matrem osculando tetigit, non despiciendo matrem, sed culpam fugiendo. Cùm autem matrona quædam nobilis ejus pulchritudine capta vellet ejus* S. Antonius 2. p. histor. tit. 10. c. 1. §. 2.

cu-

cubiculum adire, totâ nocte plateas urbis circuivit, & ad ejus cubiculum custodientibus Angelis pervenire non potuit: undè in crastinum compuncta ad pedes ejus provolvitur, & veniam petens, quod cogitaverat crimen fatetur.

I. Quid de cæteris contactibus?

R. Quoad illos qui fiunt ad manus, ad genas, & alias partes honestas à personis matrimonio solutis, pari fere modo dicendum quo proximè de osculis diximus. Apostoli pronunciatum est: *Bonum est mulierem non tangere.* De quo verbo dixit senior quidam: filioli, sal ex aqua est, &, si appropinquaverit aquæ, continuò solvitur & deficit. Similiter vir ex muliere est: si appropinquat mulieri, solvitur & ipse.

1. Cor. 7. Prat. spir. c. 217.

Alius Pater sic discipulos suos docuit: Pluvia bona est, & terra bona; tamen ex eorum commixtione fit lutum, quo cæteræ res fœdantur. Sic & manus viri, licet bona fuerit, ac similiter mulieris, ex mixtione tamen illarum nondunquam cogitatio vel affectio mala consurgit. Nempè, qui tangit picem inquinatur ab ea.

Quoad alios verò contactus partium verendarum, si fiant causa voluptatis ejus quæ præcisè ex ipso contactu nascitur, est peccatum mortiferum, etiamsi desit ulterior intentio. Ita S. Thom. & Cajetan. 2.2. q. 154. art. 4. Nav. in Enchir. c. 16. nu. 13. Vid. Apostolum ad Gal. 5. ibi *Manifesta sunt opera carnis, &c.* ubi, impudicitia, quæ propriè consistit in turpibus contactibus, ponitur inter peccata quæ excludunt à regno Dei. De his valdè serio loquitur S. Cypr. *Cersè ipse connubitus, ipse complexus, ipsa confabulatio & osculatio, & consentientium duorum turpis & fœda dormitio, quantum dedecoris & criminis complectitur.*

Ep. 62 ad Pompon.

I. Sed quæ est assertionis tuæ ratio?

R. Quia ejusmodi contactus per se & proximè ad voluptatem resolutionis seminis disponunt, & hæc ordinariè ex illis sequitur, ut Doctores tradunt; ergò pertinent ad eandem speciem mortalem tanquam occasio & causa propinqua. Hinc S. Basilius monet: *Tactum verò ut sensuum omnium pernicio sissimum, & saviss imè blandientem sensusque reliquos in suas illecebras pellicientem, immaculatum quam maxima poterit cura servabit.* Loquitur de Virgine.

L. de vera virgin.

I. Non potest ergò admitti contactus ille causa medicandi?

R. Si contactus partium verendarum fiat causa medicandi, vel alia, quæ censeatur necessaria aut justa, nullum est peccatum, ex communi Doctorum sententia, talis enim contactus est honestus moraliter, quia consentaneus rectæ rationi.

LECTIO IX.

De immoderato cultu & ornatu fœminarum in vestibus & aliis.

I. PEccantne graviter fœminæ in excessu ornatus?

R. Non desunt graves Doctores, qui existiment excessum fœminarum per pigmenta & comam appositiliam, per intortos capillos, per pectoris nuditatem, per ornamenta aurea & gemmata, per novas vestium formas, præsertim si his utantur supra statum, vel præter receptam consuetudinem esse peccatum mortale. *Primò*, propter scandalum, quia talis ornatus allicit intuentes ad libidinem, & istarum concupiscentiam. *Secundò*, quia adulterant opus Dei, & illud emendare volunt, quod in injuriam cedit auctoris. *Tertiò*, quia Scriptura & Patres hunc excessum graviter reprehendunt. 1. *Petr.* 3. 1. *Timot.* 2. *Isai.* 3. *Vid. S. Basil. serm. in divites avaros. Cypr. l. de discipl. & habit. Virg. Tertul. l. de habitu fœminarum & cultu mulierum. Nazianz. adverss. mulieres ambitiosè se ornantes. Ambr. exhort. ad Virgines, & alios.*

Sed communior DD. sententia est contraria. *S. Thom., & Cajet. in Comment. Silv. verbo ornatus. q. 4. Rosel. num. 12. Fumi n. 2. Nav. c. 23. nu. 18.* qui excessum in hoc ornatu censent per se non esse peccatum mortale, sed solùm veniale. Dico (per se) quia per accidens ratione alicujus malitiæ extrinsecæ potest esse grave peccatum.

I. Quid vocas *malitiam aliquam extrinsecam*? *Primò*, malum finem & pravam intentionem, ut si fiat animo pertrahendi ad libidinem. *Secundò*, si talis

Digitized by Google

excessus esset aliqua lege vetitus sub gravi pœna v. g. excommunicationis, eaque servaretur. *Tertiò*, ratione contemptus proximi, ut si quis ita propter ornatum se extollat, ut proximos despiciat, vel affectu ornatus proximi salutem nihili pendat, non curans an scandalizetur an non. *Quartò*, ratione affectus; ut si ornatus esset illi causa furandi, non solvendi debita, non dandi eleemosynam, quando sub peccato mortali tenetur. *Quintò*, ratione affectus, si mirùm ita afficiatur ornatu, ut in eo ultimum finem collocet: sive ut paratus sit propterea mortiferè peccare.

I. Sed quomodo solvis argumenta contrariæ sententiæ?

Respondetur argumentis contrariæ sententiæ.

R. *Ad Primum*, dico quando aliquid non est per se malum, sed indifferens, excessus in appetitu vel usu illius (sepositâ omni alia malitia extrinseca, quam hic sepositam volumus) non est nisi peccatum veniale, ut patet in appetitu, vel usu divitiarum, honorum, voluptatum. Atqui esse pulchrum, lautum, splendidum in cultu corporis, per se non est malum, sed indifferens; ergò inordinatio quæ est in nudo excessu istorum non est mortifera, sed pertinet ad quotidiana peccata, quæ homines in amandis, utendisque temporalibus, plerumque solent committere: difficile enim est in hujusmodi rationis mensuram servare. Nec magis urget quod dicitur de nudatione pectoris præsertim ubi ea est consuetudo: nam pars illa honesta censetur, nec natura, aut pudor humanus postulat illam absolutè tegi. Neque etiam debet ex eo censeri ejusmodi ornatus vel denudatio scandalosa, quod multi occasione illius putentur ad prava desideria provocandi, ut rectè Doctores tradunt: alioquin pulchritudo naturalis etiam partium quas vulgò expositas ipsa natura voluit, scandalosa esset, cum non minùs illa homines malè dispositos provocet ad prava desideria, quàm cæteræ adscititiæ. Itaque etiamsi fœmina putet aliquos peccaturos, non tamen idcircò sub peccato mortali tenetur talem ornatum dimittere, sicut is qui à multis odio habetur, non tenetur à publico abstinere, ut inimicis non detur occasio odii. Ratio est, quia ornatus iste solùm remotè ad malum provocat: ergò non tenetur ab eo abstinere, ne alii peccent: alioqui perpetuò abstinere deberet (cum illa occasio sit perpetua & universalis) quod nimis grave esset humanæ conditioni. Sufficit igitur ut ei peccatum proximi displiceat, & illius salutem non contemnat. Confirmari potest, quia quod illi peccent, ex eorum provenit malitia, non ex conditione ornatus: sicut enim circa hanc peccant, ita etiam circa alias eximiæ pulchritudinis: atqui id quod ex aliorum malitia provenit, non tenemur cum tanto gravamine nostro impedire.

Cajetanus, Sumus & Nav. sup.

Nota tamen, grave peccatum esse hujusmodi morem insoliti vestitus aut denudationis pectoris introducere, ubi id non est consuetum; insolita enim magis movent: & res ipsa etiam ubi est recepta, ob periculum libidinis, tanquam illicitum, esset abroganda, uti DD. monent.

Graviter peccant fœminæ novitates insoliti cultus introducentes.

Ad secundum. Non propriè dicitur adulterare opus Dei, qui fucos & pigmenta adhibet, quia non facit illud deterius sed solùm facit videri pulchrius. Neque id facit intentione emendandæ artis divinæ, vel operis Dei, qua Dei est, sed supplendi defectus naturæ, vel juvandi opus naturæ, qua naturæ est. Potest enim natura per artem juvari. *Ad tertium*. Scripturæ illæ vel continent exhortationem, cùm nullum verbum præceptivum habeant; vel, si continent præceptum, agitur de illis quæ se ornabant, ut aliis placerent, ut notat S. Th. ex Glossa: vel certe propter ædificationem Ethnicorum expediebat illo tempore præcipi. Patres verò & speciatim S. Cypr. loquuntur de illis quæ ornabant se propter lasciviam, vel in contemptum Dei, ut S. Thom. ad 2. ait; vel quæ id faciebant cum contemptu salutis proximi. Addo, illis temporibus propter exemplum Ethnicorum, hujusmodi moderationem fuisse magis necessariam, ideoque potuisse ab Ecclesiæ Prælatis præcipi & lege statui.

Hæc paulo fusiùs à me notata sunt ex doctissimo nostri temporis Theologo R. P. Leonardo Lessio, ut sciant Pastores nostri quomodo se in hac materia habe-

L. 4. in fine.

Digitized by Google

bere debeant. Etsi enim omnes sint hortandi ad moderandum cultum corporis, totumque externum apparatum, juxta sui status conditionem; non tamen aliquis cogendus est superfluum ornatum deponere, denegata ei absolutione; nisi constet aliundè connexum esse peccatum mortale: quod ex suprà dictis judicandum est.

I. Negari tamen non potest, fœminas multum temporis in sui cultum & immoderatum ornatum inutiliter conferre?

Exemplū. R. Id verum est, & Sanctis olim lachrymas elicuit. B. Nonnus Episcopus videns Pelagiam tanto vestium luxu, & pompa totius urbis oculos ad se rapientem & illicientem, ubertim flevit: rogatus causam dixit: duæ res sunt quæ movent; una quidem hujus mulieris perditio: altera, quod ego qui nomen Christianum profiteor, non tantum studeo placere Deo vitæ innocentia, quantum hæc mulier turpibus placere cupit hominibus. Verùm orans pro ea, & concionans ita pupugit cor ejus, ut ex ea alteram Magdalenam effecerit, videlicet Pelagiam pœnitentem. Ejus vitam & actus mirabiles conscripsit magna fide oculatus testis Jacobus Diaconus ejusdem Nonni.

In vita ejus apud Sur. 8. Octob.

I. Consuluntne honori suo fœminæ pompatico isto fastu?

R. Minimè. Nam, sic quod sint castæ vix creditur. Hinc Claudia vestalis occasionem istis Versibus dedit:

Casta quidem, sed non est credita; rumor iniquus
Laserat, & falsi criminis acta rea est.
Cultus, & ornatos variè fudisse capillos
Obfuit, ad rigidos linguaque prompta sonos.

Ovid. 4. fast.

Et verò magnam esse dissonantiam superbiæ cum castitate, dicemus infrà lect. 12.

Audi modò quid S. Cypr. l. de habitu virginum dicat: *Ornamentorum ac vestium insignia, & lenocinia fucorum non nisi prostitutis & impudicis fœminis congruunt, & nullarum ferè pretiosior cultus est, quàm quarum pudor vilis est.*

Quid, quod Tertul. mulieres comptas vocat *infelicissimas publicarum libidinum victimas*?

I. Punivitne Deus aliquando luxum & pompam fœminarum?

R. Ita. Vide horribilia exempla sup. c. 5. l. 2.

I. Quo in loco potissimum luxus hic & ornatus fœminas dedecet?

R. In templo, ubi Apostolus vult *mulierem obtectam orare propter Angelos*. Angeli enim templum oberrant & singulorum habitum, gestus & vota explorant. Undè quàm dedeceat mulieres pompaticè & immodestè ornata, orationis gratia templum adire docet S. Chrysostomus: *An saltatura*, inquit, *ad Ecclesiam pergis? numquid hic nuptias & lascivia oblectamenta conquiris? num, ut tui spectaculum prabeas adveniisti? num tibi nunc instruendus est thalamus? Non iste est supplicis habitus; accessisti ut Deum pro peccatis tuis deprecaris, ut cum gemitu & lachrymis veniam petas? quid teipsam ornare improbo & intempestivo studio contendis?* Quod si theatralis ille & obscænus habitus in templo oraturas dedecet, quid de percepturis Sacramenta pœnitentiæ, & sacrosanctæ Eucharistiæ dicemus? Audi, de hac re quid censuerit S. Carolus Borromæus: *Itaque mulierum earum confessiones non audiantur, qua cerussata veniunt, qua fucis utuntur, qua faciem stibiis depingunt, qua ex auribus monilia gestant, qua levibus & vanis ornamentis, qua pannis aureis, aliisve similibus lasciviis compta accedunt; & ut semel omnia dicam, qua vestes modestas non habent, nec simplici cultu incedunt, &c. Sic enim hujus Sacramenti reverentiam decet, & ita prorsus cognitioni peccatorum, & de iis dolori intimo consentaneum est, cùm scilicet cogitare debeant quod ante tribunal & judicium Domini Dei sui se sistant, ac quasi peccatrices misericordiam & veniam suppliciter de iis imploratura veniant.*

Luxus & ornatus fœminarū maxime dedecet in templo. 1. Cor. 11.

Comment. in ep. 1. ad Timot. c. 2.

S. Carolus Borromæus studuit abolere ejusmodi fastus. In instit. pastoral. p. 2. c. 14.

Idem fuit judicium S. Domini nostri Urbani VIII. PP. qui per Provinciarum Belgii ordinarios decretum fieri mandavit omnibus Superioribus Ecclesiasticis tam sæcularibus quàm regularibus, occasione, *Quod non sine Divina Majestatis gravi offensa, tolerari diutius possit mulierum nonnullarum his in partibus nimius fastus & luxus, dum immemores quod in Ecclesiis Apostolus iis injunxit, non verentur*

Et S. D. N. Urbanus Papa VIII.

Digitized by Google

immodesto & procaci habitu, pectore nudato, coma frontem genasque circumcingente, pravis item nigris cataplasmatibus, quæ muscas appellant, faciei & pectori applicatis, cum gravissimo scandalo sese in Ecclesiis exhibere, & sic etiam accedere ad tremenda mysteria Corporis & Sanguinis Christi, necnon ad Confessionem sacramentalem, omissis in ea cancellis inverecundè ante faciem Confessarii absque repagulo & debito interstitio provoluta.

Quod quidem mandatum à Perillustrissimo ac Reverendissimo Domino meo Namurcensi Episcopo pro sua Diœcesi factum est in hunc modum qui sequitur: *Nos Engelbertus des Bois Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Namurcensis, omnes Ecclesiarum, Capitularium, Monasteriorum aliorumque locorum, Parochiarum Diœcesis nostræ Superiores Ecclesiasticos tam sæculares quàm regulares, etiam exemptos, seriò hortamur, eisque auctoritate Apostolica mandamus, ut omnes ejusmodi abusus non tantùm vitent, sed etiam quantum fieri poterit, impediant, non admittendo mulieres ad mensam sacram, neque ad confessionalia, sed neque si fieri possit, ad Ecclesias, nisi habitu & tota compositione corporis modesta, & congrua. Nullo modo etiam ipsa admittantur ad confitendum peccata sua quàm genuflexa interpositis cancellis, nisi opus sit eas propter infirmitatem extra templa audire.*

I. Debentne mulieres quæ in juventute modum excesserunt in cultu & ornatu corporis, istius agere pœnitentiam?

Exempli. R. Ita, ad exemplum S. Pelagiæ suprà, & S. Paulæ de qua scribit sanctus Hieronymus in epitaphio, quod peccata levia ita plangebat, ut illam gravissimorum criminum crederes ream. Cumque à nobis crebriùs moneretur, ut parceret oculis & eos servaret Euangelicæ lectioni, ajebat: *Turpanda est facies quam contra Dei præceptum purpurissimo, & cerussa, & stibio sæpè depinxi. Affligendum corpus, quod multis vacavit deliciis. Longus risus perpeti compensandus est fletu: mollia linteamina & serica pretiosissima asperitate cilicii commutanda. Qua viro & sæculo placui, nunc Christo placere desidero.*

I. Horruerintne Sancti mollitiem vestium?

R. Ita. *Sanctus Franciscus vestis horrebat mollitiem, asperitatem amabat, asserens propter hoc Joannem Baptistam ore divino fuisse laudatum, si quando verò in data sibi tunica lenitatem sentiret, chordulis eam texebat interius, quia non in casulis pauperum, sed in palatiis Principum, dicebat vestium requirendam esse mollitiem.* Addebat: *Dæmones asperitate terreri, mollitie invitari.* Exempli. S. Bonav. in vita ejus.

I. Nonne etiam fœminæ docuerunt suo exemplo ornatum hujus sæculi contemnere?

R. Ita S. Franciscæ Romanæ in id maxima sollicitudine incumbebat, ut matronas Romanas à pompis sæculi & ornatus vanitate revocaret. Quapropter domum oblatarum sub regula S. Benedicti congregationis montis Oliveti adhuc viro ligata in urbe instituit. Exempli.

LECTIO X.

De otio, ejusque fuga.

I. Estne enim otium occasio quædam libidinis?

R. Ita, sic enim loquitur Spiritus Domini per Prophetam; *Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ superbia, saturitas panis & abundantia, & otium ipsius & filiarum ejus.* Ezech. 16.

I. Qui fit quod per otium præbeamus occasionem libidini?

R. Ejus ratio est, quia non potest animus noster ullo modo manere otiosus. Si illum circa res honestas non occupaveris, defluet nullo negotio ad res illicitas, vanas, & inhonestas. Adeò verum est, quod *homines nihil agendo malè agere discunt.* Hanc rationem dat Sanctus Chrysostomus: Sicut, inquit, terra non occupata semente, aut confitione quamlibet herbam producet: sic & anima quoties nihil habet quod agat rerum necessariarum, cùm omninò cupiat aliquid agere, pravis actionibus semet tradit. Et quemadmodum oculus non definit cernere, atque ob hoc cernit bona, si quando mala sint objecta: sic & cogitatio quoties se abducit à necessariis, Cato. Hom. 7. in 2. ad Corint. Simil.

Digitized by Google

riis, circa inutilia jam versatur, nam undequaque perspicuum est, quod occupatio ac sollicitudo valet primum incursum repellere. Hinc S. Antonius à Deo audivit: *Antoni, quaris Deo placere? Ora, & dum orare non poteris, manibus labora, & semper aliquid facito.*

Exemplū.

Tritum est illud:

Nunc lege, nunc ora, nunc cum fervore labora:
Sic erit hora brevis, & labor ipse levis.

I. Habesne exempla eorum quibus otium malè cessit?

Otiū multis malè cessit.

R. Ita. Quamdiu David exercuit se in militia, non insultavit ei luxuria; sed postquam ociosus domi remansit, laboravit adulterio, & homicidium commisit.

Exempla.

Samson, dum cum Philistæis pugnavit, non potuit capi ab hostibus; sed postquam delituit in sinu fœminæ, & otiosè cum ea remansit, mox capitur & excœcatur ab hostibus.

Salomon, quamdiu occupatus fuit circa ædificationem templi, non sensit luxuriam, sed mox ut recessit ab opere persensit insultum luxuriæ, & adoravit vitulum aureum.

I. Quibus similes sunt qui inerter & otiosè vivunt?

Similia.

R. Navi quæ in littore manet.

Aquæ quæ non fluit, sed stat.

S. Chrys. hom. 35. in Acta.

Ferro, quo nemo utitur. Sanè ferrum quod exercetur, splendet, ac argento simile est, illud autem quod non movetur, rubigine consumitur.

I. Sed cur censes otium tantoperè conferre ad libidinem?

R. Sacræ Litteræ & ratio suprà allegata id persuadent. Immò, definitio amoris hæc est: *Animi cura vacantis passio.* Amor quid.

Undè Diogenes Synopæus apud Laertium, ait *amorem vacantium*, id est, otiosorum, *esse occupationem.* Et Poeta:

Ovid.

Otia si tollas, periere cupidinis arcus.

Et

Martial.

Quæritur Ægistus quare sit factus adulter?
In promptu caussa est: desidiosus erat.

Eccli. 33.

Multam enim malitiam docuit otiositas. Unde monet idem auctor: *Mitte illum* (servum) *in operationem, ne vacet.* Sicut enim lapides molendini vento rotati, si frumentum quod molant, non habeant, in seipsos agunt, seseque atterunt & comminuunt; ita mens hominis otiosa esse nequit: quare si honesto labore non occupetur, ad vana, inhonesta, carnalia, ad murmura, detractiones, aliaque scelera cogitanda & designanda deflectit, uti jam suprà monuimus. Simile.

Quocircà Sanctus Hieronymus monet rusticum: *Facito, inquit, aliquid operis; ut te semper diabolus inveniat occupatum.* Ep. 4.

Certè primus hominum parens otiosus Paradiso excidit: Paulus verò in laboribus & ærumnis positus raptus fuit in Paradisum; uti notavit *Chrys. hom. 1. ad populum.* Exempla.

I. Ex jam dictis colligo somnum plurimùm etiam officere castitati?

R. Rectè. Quis enim tam otiosus quàm dormiens? vidisti cadaver hominis mortui linteo involutum ad sepulturam efferendum, similis est homo dormiens. Somnus efficit castitati.

Stulte quid est somnus, gelida nisi mortis imago. Ovid.

At verò plus in hoc sepulcro vivorum inest ad libidinosas commotiones periculi, quàm in alio quovis loco. Est enim cubile velut fornax ubi ignis iste stygius accenditur. Ibi ejus materia disponitur per quietem & calorem internum corporis, qui tunc minimè dissipatur, (uti solet interdiu quando sese exercet homo in occupationibus:) & fovetur illo calore intrinseco per operimenta varia comparato. Ob has & similes rationes lectulo primo manè sese prorripiunt, nec nisi serò admodum, & cùm corporis reficiendi necessitas urget, illum repetunt, qui castitati consultum volunt.

I. Doce me igitur qua ratione somnum salutariter capere oporteat?

R. Docebit te S. Bernardus in subjectis verbis: Cave in quantum potes, serve Dei, totus aliquando dormias, ne sit somnus tuus non requies lassi, sed sepultura corporis suffocati: non reparatio, sed extinctio spiritus tui. Suspecta res est somnus, & ex magna parte ebrietati similis. Nullum tempus tam deperit de vita nostra, quàm quod somno deputatur. Iturus ergò ad somnum semper aliquid defer te- Ad fratres de monte Dei. Modus utendi somno ex S. Bern.

Digitized by Google

cum in memoria & cogitatione ; in quo placidè obdormias , quod nonnunquam etiam somniare juvet , quod etiam vigilantem te excipiens in statum hesternæ intentionis restituat. Sic tibi nox sicut dies illuminabitur , & nox illuminatio tua erit in deliciis tuis. Placidè obdormies , in pace quiesces , facilè evigilabis , & surgens facilis & agilis eris ad redeundum in id , undè non totus discessisti. Sobrium cibum , sobriumque sensum sequitur sobrius somnus. Carnalis verò somnus & brutus , & sicut dicitur , Lethæus , abominandus est servo Dei.

I. Quomodo occupabitur fœminarum genus , quod ad otium & illecebras est propensissimum ?

Prov. 31. R. Cum muliere forti se suasque filias linificio & lanificio discant assuescere , hoc enim est proprium fœminarum opus , ut ad hoc natæ , & à naturæ fictæ , factæque esse videantur ; idque duplici fine & fructu quem hic intendimus ; primo ad fugam otii : altero ad custodiam honestatis & castitatis. Operi enim dum intendunt , amasios fugiunt , eisque attendere nequeunt. Quocircà ab omni ævo strenuarum fœminarum etiam Principum & Reginarum , hæc in lana & lino fuit occupatio.

Lanificium & linificiū opus fœminarum.

Laudatur Anna uxor Tobiæ , quod ibat quotidiè ad opus textorium.

Exempla. Tob. 2. Ad Læram de instit. filiæ. S. Hieronymus instituens Virginem Demetriadem : *Habeto* , ait , *lanam semper in manibus ; vel flaminis pollice fila deducito ; vel ad torquenda subtegmina in alveolis fusi vertantur.* Et alibi : *Discat & lanam facere , tenere colum , ponere in gremio calathum , retare fusum , staminа pollice deducere.* Carolum Magnum (scribit Eginhardus illius Cancellarius) ita filias instituisse , ut lanificio se assuefacerent. Rogatus cur filias lanificio occuparet , duas dedit causas : *primò* , ut otium vitarent ; *secundò* ut , si ad paupertatem per adversam fortunam redigerentur , hoc opere sibi victum pararent.

In vita ipsius.

Hoc in opere eminuit S. Elizabetha Andreæ Hungarorum Regis filia , quæ per summam injuriam à cognatis , castris & possessionibus spoliata , lanam manibus operabatur & linum , ut de sui laboris impendio se aleret , & pauperes. Ita nobilissimis orta natalibus mundo se fecit ignobilem , ut nobilitaretur in cœlis , pro corona suscipiens cinerem ; cilicium pro fascia pectorali , fusum lanæ & lini pro sceptro. Unde & meruit in cœlum defixa videre Dei Filium Jesum ad se inclinatum , cœlis patentibus , eumque inter alia consolationis lenimenta audire dicentem : *Si tu vis esse mecum , ego ero tecum , & a te nullatenus separabor.* Ita habet ejus vita.

S. Franciscus otium , omnium malarum cogitationum sentinam , docebat summoperè fugiendum : exemplo demonstrans rebellem carnem & pigram , disciplinis continuis , & fructuosis laboribus esse domandam. Undè corpus suum *Fratrem asinum* appellabat , tanquam laboriosis supponendum oneribus , crebris cedendum flagellis , & vili pabulo sustentandum. Si quem verò cernebat otiosum & vagum aliorum velle manducare labores , *Fratrem muscam* nominandum censebat : eo quod talis nihil boni faciens , sed benefacta inficiens , vilem & abominabilem se omnibus reddat , propter quod dixit aliquando : *volo fratres meos laborare & exercitari ; ne otio dediti per illicita corde aut lingua vagentur.*

S. Bonav. in vit. ejus l. 4. c. 1. §. 5.

LECTIO XI.

Remedia contra luxuriam.

I. QUæ mihi remedia contra spurcum & infame libidinis peccatum ?

Octo luxuriæ remedia quatuor lectionibus declarata. R. Illa sunt multa & varia , quæ quatuor lectionibus combinatim exponemus. In hac enim paucis complectemur duo remedia.

Primum erit , ut initiis tentationis statim occuramus per actus timoris & amoris Dei.

Alterum , ut castitatem turpidini virtutem oppositam colamus , & magni æstimemus.

In subsequenti lectione duo paria adferemus

Tertium , Orationem cum lectione sacra , &

Quartum , Sacramentorum frequentationem.

In tertia

Quia-

Digitized by Google

Quintum, Fugam mulierum, &
Sextum, Sensuum refrænationem.

In quarta lectione

Septimum, B. V. Mariæ & Sanctorum intercessionem; &

Octavum, Noviſſimorum recordationem.

I. Undè primum istud, *de forti ſub initio tentationis reſiſtentia*, remedium petis?

R. Ex SS. Patribus, Sanctorumque exemplo.

Serm. de jejunio. Sanctus Cyprianus; *Diaboli primis tentationibus*, inquit, *obviandum eſt, nec coluber foveri debet, donec in ſerpentem formetur.*

S. Hieronymus Eccl. 9. *Diabolus ſerpens lubricus eſt, cujus capiti, hoc eſt, primæ ſuggeſtioni ſi non reſiſtatur, non eſt dubitandum quin in penetrale cordis furtim illabatur.*

Et in epiſt. ad Euſtochium: *Nolo ſinas cogitationem libidinis creſcere, nihil in te Babylonium, nihil confuſionis adoleſcat. Dum parvus eſt hoſtis, interfice. Audi Pſalmiſtam dicentem. Filia Babylonis miſera: beatus qui retribuet tibi retributionem tuam, Beatus qui tenebit & allidet parvulos tuos ad petram. Quia enim impoſſibile eſt inſenſum hominis non irruere innatum medullarum calorem, ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui ut cœperit cogitare ſordida, ſtatim interficit cogitatus & allidit ad petram; petra autem erat Chriſtus.*

L. 6. inſtit. c. 13. Prov. 4. Et Caſſianus: Illius præcepti jugiter meminiſſe debemus: *Omni cuſtodia ſerva cor tuum*: & ſecundum Dei principale mandatum ſollicitè ſerpentis obſervare noxium caput, id eſt cogitationum malarum principia, quibus ſerpere in animam noſtram diabolus tentat, ne ſi caput ejus per negligentiam penetraverit cor noſtrum, reliquum ejus corpus, id eſt, oblectationis ſenſus illabatur. Qui procul dubio, ſi fuerit intromiſſus, morſu virulento mentem interimet captivatam. Emergentes etiam peccatores terræ noſtræ, id eſt, ſenſus carnales in matutinis ortus ſui nos oportet extinguere, & dum adhuc parvuli ſunt, allidere filios Babylonis ad petram. Qui niſi dum tenerrimi ſunt, fuerint enecati, adulti per conniventiam in perniciem noſtram validiores inſurgent.

Similiter Gregorius: *Prima ſerpentis* (diaboli) *ſuggeſtio mollis ac tenera eſt, & facilè virtutis pede conterenda; ſed, ſi hæc invaleſcere negligenter permittitur, eique ad cor aditus licenter præbetur, tanta ſe virtute exaggerat, ut captam mentem deprimens ad intolerabile robur exceſcat.* L. 32. mor. c. 7.

I. Cujus autem virtutis pede conterenda eſt prima ſuggeſtio?

R. Timoris, & amoris Dei; ut initio lectionis diximus.

I. Qua ratione timorem Dei ad hanc rem applicabis?

R. *Primò*, generatim. Vid. quæ ſup. p. 1. c. 9. lect. 2. *de timore Domini* tradidimus. *Secundò*, magis in particulari repetendo ea quæ diximus in ſuperioribus Lectionibus hujus Capitis, ubi occaſione data nunquam omiſimus docere, quàm ſit odio divinæ majeſtati impurus homo & impuritas ejus.

I. Habeſne exemplum alicujus fœminæ quæ ex timore Dei etiam in maximis anguſtiis conſtituta renuit peccare?

R. Ita, præclarum eſt exemplum Suſannæ, quæ falſi adulterii à duobus ſenibus accuſata mori præelegit quàm facinus admittere. Dicebat enim in anguſtiis poſita; *Si hoc egero mors mihi eſt: ſi autem non egero, non effugiam manus veſtras. Sed melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras, quam peccare in conſpectu Domini*: quaſi dicat: Melius eſt mihi mori corpore quàm anima: ſatius eſt Dei, quàm hominum, præſentiam & offenſam revereri. Homines enim cùm occiderint corpus, (ut ex Euangelicis verbis ait Bernardus) animæ non habent ultra quid faciant, ille autem timendus eſt, qui poteſtatem habet & corpus & animam mittere in gehennam. Dan. 13. Ex timore Dei eligit Suſanna mori potius quàm peccare.

Rectè Sanctus Chryſoſtomus homil. de Suſanna: *Suſanna*, inquit, *aſpernabatur quod audiebat, quia timebat eum quem nihil latebat: Falſi enim teſtes poſſunt lædere famam, non occidere conſcientiam.* Omnia ſi perdas, animam ſervare memento.

I. Quomodo timori adjunget ſe comitem amor Dei, ut animum hominis à peccati cogitatione abducat?

R. Hoc

Digitized by Google

Discursus animæ fidelis ad Jesu nuptias anhelantis.

R. Hoc vel simili discursu: Si benè nosses, o anima fidelis, conditionis tuæ decus & honorem: Rex Majestatis & gloriæ tenerrimè & sinceriſſimè amat te. Ille, ille, pulcherrimus & specioſiſſimus, perfectiſſimus, nobiliſſimus, omnipotentiſſimus, nuptias tuas ambit; en tibi loquitur, in illum intende; & poſtquam ejus ſpeciem pleno hauſeris intuitu, dic: nunquam certè, o mea felicius anima connubium, nunquam, ah! nunquam tam beatæ nuptiæ, tam fortunata ſponſalia!

Quidni huic totis affectibus jungamur; totis medullis copulemur, totis infigamur amoribus?

Ergone propter hoc, (i.e. propter carnale connubium) relinquit homo Patrem & matrem; & propter hoc, id eſt; propter amorem Domini mei Jeſu Chriſti, non derelinques omnem creaturam, quæ in tuam conjuravit perniciem; inſeparabiliter adhæſurus ei qui ſolus & poteſt & vult te ſalvare & in æternum beare? O pulchritudo antiqua quam ſero te amavi! Quis mihi det, ut utriſque te ulnis amplectar, & non deſeram te! Amet, qui volet, creaturas, hoc mihi fixum & certum, non niſi Creatorem Deum ac Dominum meum amare, hic mihi ſufficit, Deus meus & omnia.

I. Habeſne exemplum ejus quæ ob Dei amorem carnales nuptias & mundi illecebras reſpuit?

Ex amore Dei Susanna mundi illecebras reſpuit. Exemplū. Brev. Rom. 11. Aug.

R. Ita. Suſanna Virgo nobiliſſima, quod Galerii Maximiani, filii Diocletiani Imperatoris conjugium recuſaret, ut quæ virginitatem Deo voverat; poſt multa tormentorum genera, quibus variè tentatum eſt ſanctum Virginis propoſitum, domi ſuæ juſſu Imperatoris gladio percuſſa, ad duplex virginitatis & Martyrii præmium migravit in cœlum.

I. Quod eſt ſecundum remedium, quod pro altero puncto hujus lectionis propoſuiſti?

2. Remed. Æſtimatio caſtitatis.

R. In eo verſatur remedium iſtud, ut magni faciamus caſtitatem.

I. Quamobrem prædicas tanti æſtimandam caſtitatem?

R. Partim, perſuaſus Scripturæ teſtimoniis, partim Patrum elogiis, partim Sanctorum exemplis.

I. Quid de Caſtitate prædicant Scripturæ?

R. Primò. Spiritus Sanctus cum exclamatione dicit: *O quàm pulchra eſt caſta generatio cum claritate! immortalis eſt enim memoria illius: quoniam apud Deum nota eſt, & apud homines!* Caſtitatis in ſcriptura commendatio. Sap. 4.

Et: *Omnis ponderatio non eſt digna continentis animæ.* Eccli. 26.

Et alibi de virginibus: *Hi ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati, virgines enim ſunt, hi ſequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti ſunt ex hominibus primitiæ Deo & Agno.* Apoc. 14.

Rurſum: *In Reſurrectione neque nubent, neque nubentur, ſed erunt ſicut Angeli Dei.* Matth. 19. Luc. 20.

Et: *Mulier innupta & virgo cogitat quæ Domini ſunt, ut ſit ſancta corpore & ſpiritu; quæ autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro.* Ex quibus infert Apoſtolus: *Igitur qui matrimonio jungit virginem ſuam; benè facit: & qui non jungit melius facit.* 1. Cor. 7.

Idem Apoſtolus alibi: *De virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do, tanquam miſericordiam conſecutus à Domino ut ſim fidelis; æmulor enim vos Dei æmulatione; deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.* 2. Cor. 11.

I. Quid Patres de caſtitate?

R. Audi Tertul. l. de bono pudicitiæ c. 1. *Pudicitia*, ait, *flos morum, honos corporum, decor ſexuum, integritas ſanguinis, fides generis, fundamentum ſanctitatis, præludium omnis bonæ mentis, quamquam rara, nec facilè perfecta, vixque perpetua, tamen aliquatenus in ſæculo morabitur, ſi natura præinſtruxerit, ſi diſciplina perſuaſerit, ſi cenſura compreſſerit.* PP. de caſtitate elogia.

Tertullianum ceu magiſtrum ſecutus more ſuo B. Cyprianus: *Pudicitia*, ait, *eſt honor corporum, ornamentum morum, ſanctitas ſexuum, vinculum pudoris, fons caſtitatis, pax domus, concordia caput, &c. pudicitia nihil ornamentorum quærit, decus ſuum ipſa eſt: hæc nos commendat Domino, connectit Chriſto: hæc expugnat omnia de membris illicita deſideriorum prælia, pacem noſtris corporibus induxit: beata ipſa, & nos beatos efficiens.* De bono pudic.

Et ut contraria juxtà ſe poſita magis elucescant, paulo poſt impudicitiæ hæc dat epitheta: *Cupiditatum infeſta rabies, incendium conſcientiæ bonæ, mater impœnitentiæ, ruina melioris ætatis, contumelia generis, expugnans ſangui-* Impudicitiæ epitheta.

Digitized by Google

guinis, & familiæ fidem, alienis affectibus suos inferens filios, in alterna testamenta sobolem ignoti & corrupti generis inducens.

Tom. 1. S. Ephrem serm. de castitate: *O castitas mater dilectionis; & angelica vita ratio! O castitas qua mundo es corde, ac dulci gutture, hilarique aspectu! O castitas, qua homines similes Angelis reddis! O castitas, qua Dei filium ita exaltasti in Patrin æterna, ut & eos qui emerant ipsum, redimeret! O castitas donum Dei benignitatis disciplinæ, cognitionisque plena! O castitas portus tranquillus in summa pace ac securitate constituens &c.*

Ad Philig. Cassianus l. 6. Instit. monast. *Nulla virtute tam propriè carnales homines spiritualibus Angelis imitatione conversationis æquantur, quàm merito & gratia castitatis; per quam adhuc in terra degentes, habent municipatum in cœlis, quem depositâ corruptelâ carnali habituros sanctos promittitur in futurum, hic jam in carne fragili possidentes.*

l. 2. c. 26. S. Aug. in libris de civitate Dei: *Tanta vis est probitatis & castitatis, ut omnis, vel penè omnis ejus laude moveatur humana natura: nec usque adeò sit turpidine vitiosa, ut totum amittat sensum honestatis.*

S. Bernardus: *Quid castitate decorius! quæ mundum de immundo conceptum semine, de hoste domesticum, Angelum denique de homine facit. Differunt quidem inter se homo pudicus & Angelus, sed felicitate non virtute. Sed, etsi illius castitas felicior, hujus tamen fortior esse cognoscitur: Sola est castitas quæ in hoc mortali loco & tempore statum quendam immortalis gloriæ representat.*

I. Velim modò ut quanti æstimaverint Sancti castitatem exemplis demonstres?

Ad Eccles. Versic. Exempla SS. qui castitatè ad martyrium coluerunt. R. Audi Virginum, ideoque Martyrum gloriosas coronas & triumphos celebrantem S. Ambros. l. 3. epist. 25. sub finem. Apud nos, inquit, & puellæ de mortis appetentia sublimes, usque ad cœlum rexere virtutum gradus. Quid Theclam, quid Agnetem, quid Pelagiam loquar, quæ ad mortem, quasi ad immortalitatem festinaverunt? *Et post pauca sufficit earum S. Pelagiæ fortitudinem.*

Quid autem sublimius S. Pelagiâ? quæ vallata persecutoribus, priusquam tamen in eorum conspectum veniret, ajebat: Volens morior, nemo me continget manu, nemo oculo protervo violabit virginem. Mecum feram pudorem, mecum incolumem verecundiam, nullum prædones lucrum suæ capient insolentiæ: Pelagia Christum sequetur, libertatem nemo auferet, nemo captivatam videbit fidem liberam, insignemque pudicitiam & prosapiam prudentiæ. Quod servum est, hic manebit, nullos in usus debitum. Dixit & fecit: nam antequam à satellitibus comprehenderetur, ex alto se præcipitans Virgo & Martyr evolavit in cœlum, uti refert idem S. Ambrosius *l. 3. de virg. S. Chrys. & alii.*

Audi triumphos S. Victoriæ Virginis & Martyris: hanc enim hisce verbis ad virginitatem servandam impulit S. Anatolia: Victoria vince diabolum, & esto vera victoria. Ego die quâ explicui pretium ornamentorum meorum in pauperes Christi, vidi per visum juvenem auro redimitum, splendidum in vestibus purpureis atque gemmatis, qui grata facie, & læto vultu me conspiciens, ait: *O virginitas, quæ morte non vinceris, quæ à morte perpetua liberas! O virginitas quæ non in operibus tenebrarum, sed semper in lumine versaris! Virginitas purpura regalis est, quam qui induit, reliquis sit eminentior, virginitas gemma est pretiosa. Virginitas thesaurus est Regis immensus. Hanc fures insidiæ tendunt. Hanc tu evigilans sollicitè custodi: quantumque te plus habere cognoscis, instantius custodi ne perdas.* His & similibus verbis, dictis, & factis incitata Victoria, omne pretium ornamentorum suorum ipsa distribuit pauperibus. Sicque factum est, ut agentibus sponsis earum Aurelio & Eugenio, quia nubere illis virgines Christi noluerunt, à Decio Imperatore urbe Roma pulsæ, ad prædia sponsorum ducerentur, ubi fame & inedia ita afflictæ sunt, ut vix ad vesperum modicus panis cibarius ei daretur: Nulloque pacto efficere sponsi potuerunt, ut vel ad nubendum, vel sacrificandum animæ illarum inclinarentur. B. igitur Victoria, in virginitatis proposito invincibiliter persistens, post multa miracula facta, inter quæ plurimas virgines Domino aggregaverat, percussa est gladio in corde à carnifice Talariarcho.

Digitized by Google

cho. Qui leprosus factus, intra sex dies vermibus consumptus expiravit. Hæc Ado in Martyrologio, ad 29. Decembris.

S. Pulcheria Augusta Filia Arcadii Imperatoris, Virgo fuit perpetua & glorioſa, utpotè quæ Theodosium Imperatorem fratrem suum juniorem, in pietate omnique virtute ad regimen educavit; eoque mortuo ipsi succedens in Imperium nupsit Marciano, eumque creavit Augustum, ut majori auctoritate regnum administraret; sed virginitatem, quam antea Deo voverat in matrimonio conservavit, ac totam se fidei tuendæ; & hæresi Eutichetis extirpandæ impendit. Quapropter tota Synodus Chalcedonensis ei acclamavit: *Nova Helena, munimen Orthodoxorum & gloria Ecclesiarum.*

4. Denique quod in Imperatricibus rarum est, sua castitate, justitia, & sanctitate meruit catalogo Sanctorum adscribi die 10. Septembris.

Talis quoque fuit S. Cunegundis quæ castitatem pariter cum Henrico Imperatore marito suo conservavit, atque in jus testimonium nudis pedibus illæsa super candens ferrum ambulavit; ac mortuo marito monasterium à se fundatum ingressa, Monachamque professa, quindecim annos mira humilitate, abstinentia & pœnitentia traduxit. Undè Sanctorum fastis adscripta legitur die 3. Martii; nimirum in tanto Imperii fastigio castitas, quasi sol toti orbi clarius effulget.

5. Memorabile est illud, quod Eusebius L. 8. c. 4. Cæsariensis narrat: Matronam fuisse Romanam eximia pulchritudine, cujus turpi amore Maxentius Tyrannus exarserit. Missos igitur satellites principio facilè, mortis metu, assensum extorsisse à marito, deinde magna pecuniæ vi mulieris animum tentasse. Cùm id minus procederet, ita armatos venisse, ut vi abducerent: illam igitur, ubi ad ostium arma conspexit, dissimulato consilio quasi ad exornandam se, moram exiguam postulasse: tum secretius ingressam cubiculum, adacto per pectus gladio vitam abjecisse, ne castitatem amitteret. Nimirum ostendit illa, ut Eusebius ait, orbi terrarum solam Christianorum continentiam, nec pecunia expugnari, nec morte extingui posse.

6. S. Elzearius Comes Arriani cum conjuge Delphina intactam servavit virginitatem. Quocirca D. Mablina nobilitate & pietate illustris, vidit in spiritu Sanctum juvenem splendidè indutum, per amplam planitiem manibus ferentem vexillum candidum & illustre, cujus elegantia & splendor totum aerem & planitiem illam illuminaret; sequebatur autem eum innumera multitudo hominum cujusvis ætatis, sexus & ordinis. Cùmque illa visionis explicationem à Deo poscceret, audivit: Hæc est virginitas & castitas Elzearii, quem totus orbis venerabitur, & multi eum sequentur.

Vita ejus apud Sur. cap. 16. ad diem 11. Sept.

Casimirus, Patre Casimiro, Matre Elisabetha Austriaca, Poloniæ Regibus ortus, virginitatem quam ab incunabilis servavit illæsam, sub extremo vitæ termino (spiritum autem Deo reddidit, anno ætatis vigesimo quinto) fortiter asseruit, dum gravi esset pressus infirmitate, & constanter decrevit, mori potius, quàm castitatis jacturam ex medicorum consilio subire: *Ex Brev. Rom.* 7.

Narrat Jacobus de Vitriaco, vir doctus S. R. E. olim Cardinalis, sua ætate fuisse virgines complures, quæ Leodiensi urbe ab hostibus occupata, suis habitationibus ejectæ sint. Ex his aliquas ad templa confugisse: alias, quæ id minus poterant, in flumen se præcipitasse; quod mortem castitatis violationi postponerent, partim in cloacas insiliisse ut nullam odoris tetritudinem cum libidinis fœtore comparandam ostenderent. Nec dubia erat mors, nisi admirabili prorsus modo sic à Deo fuissent conservatæ, ut in tanta multitudine nulla prorsus vel vitæ vel castitatis detrimentum acceperit: præclarum verò quod uni ex hoc numero contigit. Laborantem illam exceperant cymbula duo milites, exceptamque sollicitabant ad flagitium. At illa, cùm mori potius mallet quàm corrumpi, tanto saltu iterum se in undas dedit, ut eodem impetu scapham everteret, corruptoresque illos mergeret. Ipsa verò absque omni aut corporis aut animi damno, fluvio obsequente, ad littus emersit. 8. Mulieres Leodienses à casti ate commendatæ.

Miram castitatis fragrantiam & suaveolentiam odorari licebit in vita SS. Juliani & Basilissæ apud Sur. die 9. Junii: è contra luxuriæ fœtorem in vita S. Catharinæ Senensis

Digitized by Google

fis apud eumdem Sur. 30. April. Hanc lectionem cum exclamationibus S. Athan. tract. de virginitate concludentis finiam:

S. Athan. tract. de virginitate. *Magna virtus continentia, magna gloria castitas, magna sunt virginitatis præconia. O virginitatis divitiæ incomprehensibiles! O virginitatis corona immarcessibilis! O virginitas templum Dei & S. Spiritus domicilium! O virginitas margarita pretiosa, apud multos latens, à paucis verò vix invenitur! O continentia amica Dei, & apud Sanctos laudata! O continentia vulgò invisa, sed iis qui te digni sunt, nota! O continentia morte & inferos effugiens & immortalitati adhærens! O continentiæ gaudium Prophetarum! Apostolorum gloria! O continentia, Angelorum vita, & Sanctorum hominum corona! Beatus qui te tenet, beatus qui perpatientiam tibi constanter adhæret: quoniam postquam paululum laboraverit, multa recipies munera in te. Beatus qui per totum hoc tempus jejunarit, quia in æterna Hierosolyma habitabit, cùmque Angelis choreas ducet, cùmque sanctis Prophetis & Apostolis requiem habebit.*

LECTIO XII.

Oratio, & Sacramentorum frequentatio tertium, quartumque luxuriæ remedium.

I. QUÆ sunt 3. & 4. remedia quæ in hanc lectionem reposuisti?

3. Remed. oratio & pia lectio. R. Tertium quidem est oratio, & piorum librorum, præsertim sacræ scripturæ lectio 4. verò Sacramentorum pœnitentiæ & Eucharistiæ frequentatio.

I. Undè duo hæc remedia petis?

R. Ex sacris Litteris pro more meo & Sanctorum praxi.

I. Quid de oratione & pia lectione ad hanc rem sacræ Litteræ?

Sap. 8. & 9. R. Primò sapientissimus hominum de se eloquitur: *& ut scivi quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientia, scire cujus esset hoc donum: audii Dominum, & deprecatus sum illum, & dixi ex totis præcordiis meis: Deus Patrum meorum & misericordiæ, &c.*

2. Cor. 12. Et Paulus Doctor gentium: *Datus est mihi stimulus carnis meæ. Angelus Satanæ, qui me colaphizet, propter quod ter Dominum rogavi.*

I. Sed non obtinuit S. Apostolus id pro quo instanter Dominus rogavit?

R. Imò verò, oratione sua obtinuit, ut gratiæ Dei sufficienti fideliter cooperans virgo maneret. Et nos hoc ipsum indubiè obtineremus si magna instantia & fideli perseverantia exposceremus, dicente Augustino: *Utique dares* (esse continentem) *si gemitu interno pulsarem aures tuas, & fide solida in te jactarem curam meam*, fecit & hoc, nam dicit & orat: *Da quod jubes, & jube quod vis. Imperas nobis continentiam. O amor qui semper ardes & nunquam extingueris, charitas Deus meus accende me. Continentiam jubes, da quod jubes & jube quod vis.* Esto, stimulum carnis à Paulo non abstulerit Deus, at oratione obtinuit ut fortiter pugnaret, tentationes vinceret, virgo permaneret, vide S. p. 2. cap. 9. lect. 3. 6. Confess. c. 11. L. 10. c. 29.

Certè humilitatis, humilisque orationis præmium est castitas; sicut superbiæ condigna castigatio, est luxuria, uti docet S. Gregorius; nam *multis inquit, sæpè luxuriæ seminarium superbia fuit: quia dum eos spiritus quasi in altum erexit, caro in infimis mersit. Ut enim sæpè primum elevantur; sed postmodum publicè corruunt, quia dum occultis intumescunt motibus cordis, apertis cadunt lapsibus corporis.* S. Aug. *Audeo dicere, superbis continentibus expedit cadere, ut in eo ipso, in quo se extollunt, humilientur.* Humilis orationis præmium castitas. 26. Moral. c. 13. Virgines superbæ sunt ruinæ proximæ. Ser. 53. de verbis Domini.

Sanctus Fulgentius: *Ut integra permaneat Deo dicata virginitas, sicut custoditur integritas corporis, multo amplius custodienda est humilitas cordis. Si qua enim verè virgo est Christi, non potest Christo, nisi humilitate conjungi.*

I. Habesne exempla eorum qui pro castitate obtinenda oraverunt, eamque impetrarunt?

R. Ita Abbas Serenus apud Cassian. cùm pro perfecta castitate impetranda jugi supplicationi ac lacrymis indefessus insisteret, adveniens ad eum Angelus in visione nocturna, ejusque velut aperiens uterum, ignitam carni strumam de ejus visceribus avellens, ac projiciens, suisque omnia, ut fuerant, locis intestina restituens, ecce, inquit, incentiva carnis tuæ abscissa sunt, & obtinuisse te noveris hodierna die perpetuam corporis puritatem, quam fideliter poposcisti. Ep. 3. De virginit. c. 18. Exemplo.

S. Ca-

Digitized by Google

S. Cecilia cilicio armata, cum gemitu orans cum Psalte. *Fiat Domine cor meum immaculatum in justificationibus tuis, ut non confundar*, castitatem Angelicam, ejusque custodem Angelum meruit obtinere; quin & eandem Valeriano sponso, Tiburtio ejus fratri, multisque aliis inspiravit, ac velut apis argumentosa, virginum mella favosque contexuit. Aliud de S. Thoma Aquinate notum est ex Breviario Romano ad septimam Martii infra lect. 14. Et ut aliquid de lectione sacra dicamus, quid sunt Scripturæ sacræ aliud quam epistola quædam omnipotentis Dei ad suam creaturam? In illis sanè reperire licebit, quod olim Augustus, qui codicem Apostolicum arripiens, aperiens, & legens in silentio Capitulum, quo primum conjecti sunt oculi ejus, feliciter in ista verba incidit: *Non in comessationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione, sed induimini Dominum Jesum Christum, & carnis providentiam ne feceritis in concupiscentiis vestris.*

In Scripturis inquam, reperire licebit, id & aliud quodvis genus antidoti vitiis nostris curandis divina bonitate præparatum & accommodatum.

Exempla. De Cæcilia glorioſa virgine cantat Ecclesia quod semper Euangelium Christi gerebat in pectore suo, & non diebus neque noctibus à colloquiis divinis & oratione cessabat.

Sancta Theodosia ducta ad infamem locum, ubi castitate spoliaretur; nullis se aliis tuebatur armis, quàm quod attentissimè perlegeret Euangelia: Nimirum, *eloquia Domini, eloquia casta*. Audivit eloquia Domini Petrus, audivit Matthæus, audiverunt cæteri Apostoli, & mutati sunt in viros alteros, audivit Maria Magdalena, audivit mulier Samaritana, & in mulieres castas evaserunt; audivit Antonius, audivit Arsenius, audiverunt alii sexcenti & mundum deseruerunt, vitam cœlibem & castam amplexati; & modo qui habet aures audiendi audiat, nec enim desinit nobis Dominus eloquia casta proferre ex Prophetis, ex Euangelio; ex illis quidem quid castius sermone isto: *Non dicat Eunuchus: ecce ego lignum aridum. Quia hæc dicit Dominus Eunuchis, qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum; dabo eis in domo mea & in muris meis locum & nomen melius à filiis & filiabus: nomen sempiternum dabo eis quod non peribit.* Nomen, id est memoriam famæ & gloriæ; Imò nomen, id est, prolem & sobolem illustriorem, & diuturniorem non carnis, sed spiritus; quæ nimirum virgines; Christi utique sponsas decet. Ex Euangelio autem quotidie aures nostras pulsat verbum hoc clarius & splendidius argento igne examinato & purgato: *Sunt Eunuchi qui seipsos castraverunt propter regnum cœlorum: Qui potest capere capiat*, q. d. Qui vult sibi vim inferre, qui vult libidini generosè resistere, qui vult ad arduum continentiæ culmen conscendere, ille eandem amplectatur, capiat, & capessat. Omnes sanè fideles habent potentiam, non proximam, sed remotam ad continendum. Omnes, inquam, habent continentiæ donum in actu primo; quo possunt continere si velint; si videlicet vires & gratiam ad continendum assiduè à Deo efflagitent, ac Dei gratiæ, per custodiam cordis & oculorum, fugam otii, macerationem carnis, &c. cooperentur. Nec enim suaderet aut consuleret Christus Dominus quod non est aliquo modo in hominis potestate. Ita passim omnes Ecclesiæ Patres. Audi pro omnibus unum Hieron. *Proponit agonotheta, pramium, invitat ad cursum, tenet in manu virginitatis bravium, ostendit purissimum fontem, & clamat: si quis sitit veniat ad me, & bibat: qui potest capere, capiat.*

I. Sed qui fit quod non imus, bibimus, capimus; & nos?

R. Audi quod dico: potuit una vox Euangelii: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus*, magnum illum Antonium jam tum juvenem, nobilitate & opibus inclytum, tanto Euangelicæ paupertatis amore incendere, ut è vestigio, bonis omnibus sese exueret, & cœlestem in terris vitam monastica professione complecteretur.

Potuit divina Scriptura Victorinum turgidum tum urbis Rhetorem, à gentilitia superstitione & fastu, ad Christianam fidem humilitatemque inflectere.

Potuit Paulina lectio, uti suprà vidimus, hæreticum Augustinum, non tantùm orthodoxis adjungere, sed & fœdissi-

Aug. sup. Pl. 646. Greg. l. 4. ep. 84. l. 8. conf. c. 12. Rom. Hab. 56. 1. Cor. 1. Matth. 19. v. 12. Continere est in hominis potestate quomodo? L. 1. cont. Jovin. Exempla. Athan. in vita. Augustl. 8. conf. c. 2.

Digitized by Google

dissimo Veneris quotidianæ barathro erutum ad continentiam, ad castitatemque non dicam maritalem, sed religiosam cœlibem omninò & intactam impellendo provehere.

Potuit una Euangelii lectio: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*: Beati ipsi qui lugent, *quoniam ipsi consolabuntur*: Simeonem Stylitem illico convertere, eoque provehere, ut octoginta annos continuos in columna eodem pede consisteret, ut perdius & pernox orationi vacaret, penè sine cibo & somno viveret, ut portentum orbis, neque tam homo quàm Angelus in carnem lapsus esse videretur; Cur ergo, inquis, nos qui toties sacras Litteras legimus, hos æstus, has vitæ mutationes non persentiscimus? quia eas obiter & oscitanter legimus; quia eas non ut verbum Dei reverenter recipimus; non eis ut epistolæ omnipotentis Dei missæ ad nos intendimus. Plerique nostrum sacram Scripturam non sibi, sed aliis dumtaxat ediscunt, ut doctorem scilicet, ut ecclesiasticum agant: videlicet, ut quod bonum aliis appetimus, eo nosipsos fraudemus; & ut mercenarii thesaurum tam nobilem, non nobis, sed aliis effodiamus.

Cur ex frequenti sacrarum litterarum lectione non sequatur in nobis illa vitæ mutatio quæ in Sanctis.

I. Quid jam affers pro stabiliendo 4. remedio, quod est, ut dixisti, frequentatio Sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistiæ?

4. remed. frequentatio Sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistiæ.

R. Dico imprimis maximam vim supernaturalem Sacramentis à Christo institutis inesse, ad peccatum ex animis fidelium stirpitus eradicandum, gratiamque largè conferendam, ad superandas tentationes, motusque pravos compescendos, eorum qui his dignè utentur; Attamen non omnium Sacramentorum parem esse rationem. Non enim putandum est Christum Dominum sic in Ecclesia instituisse Sacramenta, ut omnibus æqualiter & indiscriminatim uteremur ad gratiam consequendam. Voluit ille, ut Baptismum & confirmationem omnes semel tantum, non æquali tamen necessitate, acciperent: Extremam Unctionem, suo tempore: Ordinem & Matrimonium pro sua quisque vocatione, aut semel, aut rarò; frequentationem reliquis duobus servavit, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ. In horum usu quo quis est frequentior, eo plus virium divinitus accipit, cum ad omne genus officii Christiani; tum maximè ad conservandam puritatem.

I. Ex dictis tuis colligo: si quævis gratia divina hoc proprium habet ut animum ejusque vires adversum tentationes corroboret, multo ampliùs ipsum præstabit illa gratia, quæ frequenti confessione & communione, quotidianis accessionibus augetur?

R. Optimè colligis. Addo tantum ut rem magis capias, S. Thomam Doctorem Angelicum docere per unicum gratiæ minimum gradum (ut Theologi loquuntur) si quis modò suos labores & operam conjungat, satis posse ad omnes cujuscumque generis tentationes superandas. Ex qua doctrina hoc conficio argumentum: hæc si præstat quævis gratia, ad omnes cujuscumque generis tentationes, quod illa præstabit tot incrementis per frequentationem pœnitentiæ & Eucharistiæ, uti diximus, aucta, adversus tentationes à solis sensibus & carne nostra exortas, si & piè à nobis per Sacramenta accipiatur, & per labores nostros otiosa esse non permittatur?

Vis gratiæ admirabilis.

Hæc promiscuè de utriusque Sacramenti effectu.

I. Sed, cur non etiam dicis aliquid de cujusque effectu in particulari, & efficacia?

R. Votis tuis lubens obsecundo, & iis quæ præmissa sunt subjungo: confessionem sacramentalem, magnum semper robur habere ad vitiorum destructionem, virtutumque redintegrationem; at certè ad obscœnæ turpitudinis subjugationem, puritatisque restitutionem vim habere maximam.

I. Quare hoc?

R. Quia plurimum confunditur pœnitens cùm abditissimas mentis impuræ cogitationes & sordes cum infamibus, sæpe-numerò actionibus conjunctas sacerdoti declarat. Durum planè frænum vesanæ libidinis confessio. Huc refero illud Ambrosii. *Quem commissi pudet, nescit postea tale quid committere, unde similiter erubescat.* Er rursum moneo quod supra; ut quem commissi verè pœnitet, confessarium minimè variet aut immutet, sed omnia (quæcumque tandem acciderint) uni viro pru-

Maxima vis confessionis contra luxuriæ labem ex duplici ratione.

Apolog. Dav. c. 6.

den-

Digitized by Google

denti, pio & erudito, quem semel in confessarium elegerit, fideliter & integrè aperiat, ab eoque quasi à Christi vicario monita salutis & peccatorum remedia exspectet. Iste est optimus modus sese ex turpitudinis cœno expediendi. Esto, confusionem patieris, si relapsus fueris. Sed *est confusio adducens gloriam & gratiam*, Quia nimirum confusio ista tanquam frænum, ut dixi, à relapsu retrahit, & in bonam satisfactionem sive pœnitentiæ partem tibi supputabitur. Ut hic rursum valeat illud Amb. *Plurimum suffragatur reo verecunda confessio; & pœnam quam defensione evitare non possumus, pudore sublevamus.* Ubi peccandi libido sensum titillaverit, confundere, & dic adversario tuo qui sollicitat ad malum: Quomodo possum hoc malum facere, & in Deum meum peccare, Si autem peccasti? pro anima tua ne confundaris dicere verum, & peccatum tuum confiteri. Imò verò cum confusione & erubescentia plenè & integrè explica peccatum tuum coram confessario, & erit tibi confusio adducens gratiam.

1. ratio. Eccl. 4. in Ps. 37.

Gen. 39. Eccli. 4.

I. Quomodo ista duo conveniunt: *Non confundaris pro anima tua dicere verum; & cum confusione explica peccatum tuum coram confessario?*

Cum erubescentia & confusione confiteri adducit gloriã,

R. Optimè sibi conveniunt: monet per Ecclesiasticum sermo divinus, ne quis ita confundatur vel erubescentia impediatur in confessione peccatorum, ut fortè subticeat peccatum necessarjò confitendum v. g. pudendæ libidinis absurditates: Ego verò auctor sum ut peccata quæcumque & qualia quis commiserit, plenè & integrè, (cum confusione tamen & erubescentia) confiteatur, quia quod homo Dominum Deum Opt. Max. offenderit, confusio & erubescentia maxima est.

Ser ad nihilites templi c. 12.

Ita pulchrè more suo Bern. *Est pudor adducens peccatum, & pudor adducens gloriam; bonus pudor est, quo peccasse aut certè peccare confunderis: & omnis licet humanus arbiter fortè absit, divinum tanquam humanum tanto verecundius revereris aspectum, quanto & verius Deum quàm hominem cogitas puriorem, tantoque eum gravius offendi à peccante, quanto constat longius ab illo esse omne peccatum; hujusmodi procul dubio pudor fugat opprobrium, parat gloriam, dum aut peccatum omninò non admittit, aut cerè admissum & pœnitendo punit, & confitendo expellit, si tamen gloria etiam nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Quod si quispiam confiteri confunditur, id quoque unde compungitur: talis pudor peccatum adducit, & gloriam de conscientia perdit, quando malum quod ex profundo cordis compunctio conatur expellere, pudor ineptus obstruso labiorum ostio, non permittit exire, cùm eum exemplo David dicere potiùs oporteret:* & labia mea non prohibebo, Domine tu scisti, *qui & seipsum redarguens, puto super hominum stulto & irrationabili pudore:* quoniam tacui, inquit, inveteraverunt ossa mea.

2. Ratio.

Altera crebræ confessionis utilitas est, quod nulla re magis dæmon ab impuris suggestionibus cohibetur, quàm si viro probo ac prudenti, (confessario verò id fit tutius) fœdas ipsius machinationes confidenter aperias. Pulchrè id Cassianus: *Non valebit*, inquit, *ignorationi ejus callidus hostis illudere, qui universas cogitationes in corde nascentes, pernicioso verecundiæ nescit obtegere, sed eas maturo examine, vel reprobat vel admittit: illicò namque ut patefacta fuerit cogitatio maligna, marcescit, & antequam discretionis judicium proferatur, serpens teterrimus velut è tenebroso & subterraneo specu, virtute confessionis protractus ad lucem & traductus quodammodo ac dehonestatus abscedit. Tamdiu enim suggestiones ejus noxiæ dominantur in nobis, quamdiu celantur in corde. Legimus in vitis Sanctorum Patrum quandam importunissimè vexatam undecies repetita tentatione; ad patrem spiritualem recurrisse toties, eoque constantiæ studio tandem dæmonem, libidinemque fugasse.*

Collat. 2.

Exempli. d. 2. contra fœm.

I. Age modò, qua ratione sacram Synaxim contra impuritatem valere plurimum?

R. Quia nimirùm in sacra Communione: *Paravit Dominus nobis mensam Corporis sui, adversus eos qui tribulant nos.* Species o quisquis es, decepit te, & amore vano inanis creaturæ captus es: fac quod suadeo; speciosò forma præ filiis hominum præbe modò cor tuum, ejus Carni & Sanguini communica in Sacramento; Carni, inquam, & Sanguini hypostatice Divinitati unitis, quæ proindè amore sancto arctissimè sibi te devincient, & in

Sacra Eucharistia contra impuritatem valet plurimum. Ps. 22.

aliam

Digitized by Google

aliam transformabunt creaturam. Hic scilicet proprius est sacro-sanctæ Eucharistiæ effectus: quod in hac, re ipsa præsens Christus Redemptor noster tum humana tum divina natura, qua potest omnia, per se ipse, sine alio instrumento novam hanc mutationem efficit, voluntatem confirmat in bono, & hominem sibi conjungit. Præsertim cùm sancti Patres de hac ipsa re loquentes affirment eum non modò per gratiam, & dona suæ præsentiæ in animam ingredi, sed cum ipso quodammodo corpore misceri; ut proprium hujus Sacramenti sit frangere & debilitare vires cupiditatum, quarum in carne est radix; idque ita, ut non modò rationem non superent, sed sponte ei pareant, cùm repugnandi potentia in dies hujus Sacramenti usu minuatur. *Sedat enim,* inquit Cyrillus, *cùm in nobis manent Christus, sævientem membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat, & perturbationes animi* L. 4. in Jo. c. 17. *extinguit.* Sanctus Bernardus dicit, duo hoc Sacramentum in nobis efficere; unum quod *sensum minuat in minimis*; alterum, *quod in gravioribus peccatis, tollat omninò consensum.* Et alibi: *Si quis vestrum,* ait, *non tam sæpè modo, non tam acerbos sentit iracundiæ motus, invidiæ, luxuriæ, &c. gratias agat Corpori & Sanguini Domini: quoniam virtus Sacramenti in eo.* Est enim hoc Sacramentum frumentum electorum, & vinum germinans virgines. Caro enim Christi virginea quæ nos alit in Eucharistia, nos sui similes efficit, puta virgines, æternum florentes, immortales, Selemnus amnis, amoris est remedium: eo animo qui loti fuerint, sive viri, sive fœminæ, cupiditatis oblivisc untur, ait Pausan. in Attic. Selemno longe nobilior est Christi Sanguis, qui ut S. Chrysostom. *Impuri amoris flammas restinguit, & regiam in nobis reformat imaginem.*

Serm. 4. in cœna Dom.

De altaris Sacramento & ablu. pedum.

Ezech. 9.

Exempla.

I. Habesne exempla ad propositum?

R. Ita. Sancta Catharina Senensis virtute Eucharistiæ effecta est Virgo Angelica, & virgo talis, ut facta sit portentum sæculorum omnium; nam primò, familiarissimè agebat cum Christo, cum eoque legebat preces horarias. Secundò, Christus eam sibi in sponsam annulo in digito inserto despondit. Tertiò, ex sola Eucharistia vivebat sine cibo corporali, ita ut si eum sumeret, videretur moritura, eumque remo-

S. Catharina Senens. virgo angelica & supra modum sancta ex virtute Eucharistiæ.

vere cogeretur. Quartò, cùm illa peteret à se auferri suam voluntatem, suumque cor, oraretque: *Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis.* Da ergo mihi Domine cor novum, da cor tuum; Christus annuens, aperto latere exemit ei cor (ita ut aliquot dies viveret sine corde.) At post triduum aliud cor inseruit: *Accipe,* inquit; *filia cor meum, ut deinceps non tibi sed mihi vivas.* Undè illa deinceps orans dicebat: *Domine commendo tibi cor tuum.* Quintò, post hanc cordis commutationem planè mutata est, adeò ut videretur esse Angelus & agere vitam cœlestem. Quocircà ipsa affirmabat Confessario suo, dicebatque: *Ego non sum illa quæ fui, tota sum alia: nam cor meum sic ardet charitate, ut ignis corporalis præ illo ardore mihi non ardere, sed frigere videatur: ac tanto gaudio in mente perfundor, ut me non capiam, imò mirer quomodò gaudio non disrumpar & emoriar: insuper tantum in me sentio amorem erga proximos, tantumque zelum animarum, ut omnes labores, omnia tormenta, ipsam mortem pro qualibet subire optem, ut eam salvem.*

In vita ejus.

Sextò: crebrò rapiebatur extra se in extases, videbatque arcana & ineffabilia. Undè rogata à Confessario ut ea explicaret, respondebat: verba, inquit, nostra nimis demissa sunt, tantumque significant res terrenas: quare impossibile est mihi humana voce res tam sublimes, & tam augustas eloqui, nec, si ego eloquerer, vos ea capere & comprehendere possetis.

Ita habet in ejus vita Raymundus, qui fuit ei à confessionibus, ac deindè Generalis Ordinis S. Dominici.

In stimulis virtutum adolescent. Christ.

Audivi aliquandò (inquit Baldesanus) civem quemdam Ferrariensem de se narrare solitum; adolescentem se tam vehementes sensisse carnis incitationes, ut nec unquam à tentationibus interquiesceret; & aliquoties etiam ruere in peccatum. Avidum tamen salutis accessisse virum religiosum, petiisse consilium: illum dixisse hoc tantùm uxorem duceret. Se fecisse, post aliquot annos uxore mortua se pertimuisse, ne in pristinas miserias recideret. Abhorrentem tamen à servitute (sic appellabat conjugium) quam aliquot annos ægrè subiverat; dedisse se in preces, confessione purgasse, divinis epulis confirmasse animum. Hisce rebus ita sibi vires adversus furi... appetitum crevisse, ut

Digitized by Google

seipsum admirans & dolens superioris ætatis infelicitatem diceret: Heu me miserum! & cur non olim adolescens incidi in hominem, qui non diceret: uxorem duc, sed utere frequenter Sacramentis?

LECTIO XII.

Quintum, fuga mulierum: sextum sensuum custodia.

I. PRogrediamur si placet ad quintum & sextum infamis vitii remedia, quæ nuper, si recordor, ad hanc lectionem destinasti?

5. Remed. R. Optimè recordaris. Igitur quintum luxuriæ remedium quod huic lectioni addixi, est *fuga mulierum*.

I. Estne consuetudo & familiaritas cum mulieribus periculosa?

Fuga mulierum. R. Dicat expertissimus Salomon: *Lustravi universa animo meo, &c.* & quid tandem curiosè omnium rerum indagator reperisti? Salomon invenit amariorem morte mulierem. *Inveni*, inquit, *amariorem morte mulierem, qua laqueus venatorum est, & sagena cor ejus, vincula sunt manus illius: qui placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa*. Primò? mulier amarior est morte, quia mors semel enecat; at mulier quotidiè, imò singulis horis & momentis amasios suos importunis suis postulationibus, querelis, clamoribus, litibus, rixis cruciat, ut videatur eos enecare, sed ita ut illi mortis dolores, agones & angores jugiter sentiant, numquam verò moriantur, sed vivi semper in longa & viva morte persistant. *Experto*, inquit S. Hieronymus: *credendum est Salomoni*.

Secundò, fœmina est laqueus venatorum, quia quot in ea sunt corporis ornamenta, tot sunt juvenum laquei, & mentis irretiendæ vincula.

Tertiò, sagena est cor illius, primò quia toto corde, mente, animo meditatur mille meretricias artes & dolos, quibus amasios illiciat, capiat, & perdat. Secundò cor accipe non solum, sed cum oculis sive oculatum. In cap. 3. Isaiæ. In oculis enim radiat cor & amor: quare oculi fœminæ sunt pestiferi, ut basiliſci, ait S. Basil. qui solo intuitu enecat intuentes se.

Carpit enim vires paulatim, uritque videndo
Fœmina

Ut dixit Virgilius Poeta. Et alius.

Fœmina fax satanæ, fœtens rosa, dulce venenum,
Urit enim vultu, visu, risu, cute, cultu.
Hujus ab illecebris (sapiens vis esse?) cavето.

Ut meritò de ea dixerit Sanctus Chrysostomus: *Quid est aliud mulier*, inquit, *nisi amicus inimica, & inevitabilis pœna, necessarium malum, naturalis tentatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculum, delectabile detrimentum, mali natura, boni decore depicta*. Videtur mihi etiam ingeniosè & sapienter Poeta, damna omnia libidinosæ mulieris complexus esse duobus Versibus. Sic enim de ea respectivè canit: Hom. 21. ex variis in sancti. Matt. locis

Corpus, opes, animam, consortia, fœdera, famam!
Debilitat, perdit, necat, odit, destruit, aufert. In Emblicui titulus: libido vetita.

Quartò, *vincula sunt manus illius*. q.d. multi capti sunt ab ea, perindè ac si colligati essent in carcere, juxta illud Proverbiorum 7. *Statim ea sequitur, quasi agnus lasciviens, & ignorat quod ad vincula stultus trahatur*. Ita videmus nonnullos viros bonos, etiam Ecclesiasticos, fœminarum, quarum confessiones audiunt, vel quas in pietate promovere satagunt, sensim occulto amore, si non carnali, certè sensuali ita subtiliter capi, ut ipsimet se eo teneri nesciant, certè charitas & virtus talium virorum etiam senum & religiosorum cùm nimis familiariter, blandè & crebrò agunt cum mulieribus, mollescit, infirmatur & putrescit, non aliter quàm sanum contactu putridi marcescit.

Quocircà S. Hieronymus Nepotianum monet dicens: *Omnes puellas & virgines Christi aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne sub eodem tecto manseris, nec in præterita castitate confidas. Nec sanctior David, nec Salomone potes esse sapientior. Ægrotanti tibi quilibet frater Sanctus assistat & germana vel mater, vel probata quædam apud omnes fidei. Scio quosdam convaluisse corpore, & animo ægrotare cœpisse*. Nota. Epist. ad Nepotian.

Mirum est quod de Ursino Presbytero animam penè agente narrat S. Gregorius. Hic venerabilis Presbyter cùm longam vitæ implesset ætatem, anno quadragesimo ordinationis suæ inardescente graviter fe- Exempli.

bre

Digitized by Google

bre correptus, ad extrema deductus est. Sed cùm eum mulier quædam conspiceret solutis jam membris quasi in morte distentum, si quod adhuc ei vitale spiramen inesset, naribus ejus apposita curavit aure dignoscere. Quod ille sentiens, cui tenuissimus inerat flatus, quantulo adnisu valuit, ut loqui potuisset, inferveſcente spiritu collegit vocem atque erupit, dicens recede à me mulier, adhuc igniculus vivit, paleam tolle. Est enim: uti Sanctus Basilius monet, mulier similis igni. *Mulieris carnem non velis tangere, ne per tactum ejus inflammetur cor tuum, & spiritu tuo lubris in perditionem. Sicut enim fœnum proximans igni comburitur; ita qui tangit mulieris carnem non evadit sine damno animæ suæ, & licet corpore castus evaserit, mente tamen ac corde corruptus abscedit.*

Lib. 4. Dial. 1. 35.

Admonit. ad filium spirit.

Mulier similis igni.

Magneti.

Idem de sancta Virginitate, fœminam comparat magneti: sicut enim magnes trahit ad se ferrum, licet dissitum, sic virum ad se pellicit species & vox fœminæ. Unde de sua amasia dicebat quidam.

Basilisco.

Ut ferrum magnes, mea me sic attrahit Agnes.

Idem in cap. 3. Isaiæ mulierem comparat basilisco, ut mox audivimus.

Quintò, *Qui placet Deo effugit illam.* Magnum ergò Dei donum est ab ea liberari, quod Deus Sanctis suis concedit. Præmium enim sanctitatis est castitas.

I. Sed quod hujus mali remedium?

2. Cor. 6.

R. Unicum quod suggerit Apostolus: *Fugite fornicationem*, id est, fugite, aspectus, colloquia, consuetudinem fœminarum; & quod dicit Sapiens: *In medio mulierum noli commorari. De vestimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri.* Nam sicut tinea innascitur vestibus, atque ab eis suam trahit originem: Ita in ipso mulierum aspectu, & conversatione cum eis, insita est iniquitas viri, quæ indè velut naturaliter progignitur, non minùs mentem hominis corrumpens quàm tinea vestes. Sicut ergò vestes diligenter custodiendæ sunt, ne eis corrumpens tinea ingeneretur; ita & mens hominis vigili custodia munienda est, ne ei à mulierum consortio corruptio ingeneretur, quæ si semel admittatur, sicut ingenerata vesti tinea, semper serpit & totam vestem erodit: ita & libidinosa cogitatio in mente recepta paulatim prorepit & totam ejus pulchritudinem exedit, nisi tempestivè occurratur. Huic Apostolicæ & Sapientum doctrinæ venusto distichо occinit Poeta his verbis:

Eccli. 42. Jansen. in Comment.

Quid facies, facies Veneris cùm veneris ante?

Ne sedeas, sed eas; ne pereas per eas.

Hinc Joseph, quia tangere eum volebat Ægyptia, fugit ex manibus ejus, & quasi ad morsum rabidissimæ canis, ne paulatim virus serperet, pallium, quod tetigerat abjecit. [Exempla Gen 31. Hieron. cont. Jovin. l. 1.

Refert Cardin. Vitriaco de sancta Maria d'Oignies, quod ipsa jejuniis ita corpus macerarit & siccarit, ut per plures annos ne primos quidem libidinis motus senserit: cumque quidam vir gravis casto & spirituali affectu manum ejus stringeret, indeque sentiret carnis motus, illa hoc ignorans. audivit vocem de cœlo; *noli me tangere*, Nec intellexit, sed eam narravit alteri qui rem intellexet; & deinceps à tali contactu abstinuit.

De altera hujus lectionis parte, id est, de sensuum internorum & externorum refrænationis satis superque in superioribus lectionibus egimus, præsertim lectione 4. 5. 6. & 8. hujus capitis quo lectorem mittimus. 6. Remed. de sensuū internorum & externorum refræn. supra.

I. Saltem more tuo adfer huc exemplum quod isti materiæ serviat?

R. Facio lubens: scribit S. Hieronymus de S. Hilarione, anno ætatis decimo quinto solitudinem ingresso: Titillabat sensus ejus, & pubescenti corpori solita voluptatum incendia suggerebat. Cogebatur tyrunculus Christi cogitare quod nesciebat, & ejus rei animo pompam volvere, cujus experimenta non noverat. Iratus itaque sibi, & pectus pugnis verberans quasi cogitationes cæde manus posset excludere: ego inquit aselle faciam ut non calcitres; nec te hordeo alam, sed paleis: fame te conficiam & siti, gravi onerabo pondere: per æstus indagabo frigora, ut cibum potiùs quàm lasciviam cogites. Herbarum ergò succo, & paucis caricis post triduum vel quatriduum deficientem animam sustentabat orans frequenter & psallens, & rastro humum fodiens, ut jejuniorum laborem labor operis duplicaret. Exemplū.

Digitized by Google

LECTIO XIV.

Septimum, B. V. Mariæ, Sanctorumque invocatio: octavum tandem novissimorum recordatio.

I. LIbenter etiam audiam quæ pro septimo & octavo luxuriæ remediis disseres?

7. Remed. B. Virgin. & sanctorū patrocinii. R. Gaudeo equidem semper tibi grata esse quæ dico. Septimum igitur quod proposueram remedium est Beatissimæ Virginis Mariæ cæterorumque Sanctorum, eorum præsertim, qui castitate excelluerunt, imploratum patrocinium. Ad istud nos sancti hortantur: *Ita quacumque estis virgines, ad Matrem Domini confugite. Illa enim pulcherrimam, pretiosissimam, & incorruptibilem possessionem patrocinio suo vobis conservabit*: Et fausto planè successu illam quotidiè adeunt, quibus est virtus & illibata puritas cordi, cum Ecclesia orantes

S Chrys. ser. apud Metaphrast.

Virgo singularis,
Inter omnes mitis,
Nos culpis solutos,
Mites fac & castos.

Hymnus Ecclesiæ.

De instit. virgin. 19. c. 5. *Egregia enim Maria* (inquit Ambros.) *quæ extulit signum sacræ virginitatis, & intemerata virginitatis pium Christo vexillum levavit: cùm ad cultum virginitatis Sancta Maria advocentur exemplo.* Porrò nullum Virgini gratius exhibebis obsequium, nullo obsecrationis genere efficacius ejus opem sollicitaveris, quàm si ad ejus honorem & imitationem bonam operam castitatis studio navaveris. *Ut impetres ejus suffragium* (inquit Bernardus) *non deseras conversationis exemplum.* Ita virgines S. Ambrosius hortatur: *Sit vobis tanquam in imagine descripta virginitas, vitaque B. Maria, de qua velut in speculo refulgeat species castitatis & forma virtutis. Hinc sumatis licet exempla vivendi, ubi tanquam in exemplari magisteria probitatis quid corrigere, quid effugere, quid tenere debeatis ostenditur.* Sed præter imitationis studium, alia erunt sive dignitatis Deiparæ sive nostræ submissionis præstanda indicia, quibus nos Virgini devotos esse palam profiteamur. In hoc genere sunt imagines aut domi expositæ, aut fortè de collo appensæ; peregrinationes ad loca Virgini sacra piè susceptæ; vota ad ejus honorem nuncupata; jejunia, aliæve corporis austeritates, diebus potissimum Sabbatinis; aut solemnitatum ejusdem pervigiliis usurpatæ. Denique precum quarumdam formulæ conceptæ ad Virginis venerationem: Ut sunt Officium B. Mariæ, Litaniæ Lauretanæ, Rosarium, & alia ejusmodi, quæ velut quotidianum pensum sanctissimæ Matri ab ejus clientibus exsolvitur. Tum verò maximè ad dulcissimam matrem est recurrendum, cùm majus aut vicinius urgentis tentationis est periculum. Revocanda enim tunc ad animum est illa D. Bernardi admonitio: *Si insurgant venti tentationum: si incurrant scopuli tribulationum; respice stellam, voca Mariam.* Neque est quod impetrandi auxilii spem minuat, seu peccatorum gravitas, seu vitii longo tempore confirmati pertinacia; nam quantum B. Virgo habet erga nos misericordiæ, tantum apud Deum habet potentiæ: ut tanto certiùs illi confidere debeamus, quanto major est nostra miseria, quæ illius commoveat ampliùs misericordiæ viscera. Hujus rei exemplo sit desperatissimus ille Theophilus de quo Metaphrastes, & nos suprà p. 2. cap. 11. lectione 8. retulimus.

Hom. 2. sup. Missus.

I. Soletne B. Virgo opem ferre iis qui eam invocant contra impudicitiæ discrimina?

Exemplū. R. Ita. Cùm S. Thomas Aquinas à scorto in casti adolescentis cubiculum ad impium facinus ingresso sollicitaretur; filium & matrem inclamans conclusus pugilita precatus est: *Ne sinas, quæso o Domine Jesu, & tu sanctissima Mater & Virgo Maria, ut tam immani me scelere obstringam!* Vix Virginem implorat, subitò masculos animos concipiens, propè in fugam furere cœpit: pro telo est, quidquid occurrit; titionem arripit è foco, insilit in monstrum, & procul abigit; insignis victor qui virginitatis cingulum ab Angelis lumbos perstringentibus ad victoriæ memoriam & fructum gloriosè reportavit.

In ejus vita.

Hom. 2. sup. missus, l. 2. de Virgin.

Quæ in hanc rem à me allata sunt, facile in Angelorum, divorumque castimoniæ tutelarium; quos etiam singulari studio coli oportet impetrandum patrocinium transferri poterunt. Horum felicitati gratulet-

Digitized by Google

letur, hos revereatur, hos faciat suos deprecatores; qui virtutem amat, similibus aut aliis formandis formulis:

KYrie eleison.
Christe eleison.
Kyrie eleison.
Sancta Trinitas unus Deus, miserere nobis.
Sancta MARIA, ora pro nobis.
Sancta Dei genitrix immaculata, ora.
Sancta Virgo Virginum intemerata, ora.
S. Michael, ora.
S. Gabriel, ora.
S. Raphael, ora.
S. Angele custos, ora.
Omnes Sancti Angeli, & Archangeli, orate pro nobis.
Omnes SS. Beatorum spirituum ordines, orate.
S. Joannes Baptista, ora.
S. Joseph Virginis sponse, ora.
Omnes Apostoli & Euangelistæ, orate.
Omnes SS. Discipuli Domini, orate.
Omnes SS. Innocentes, orate.
Omnes SS. Martyres, orate.
Omnes SS. Pontifices & Confessores, orate pro nobis.
Omnes SS. Doctores, orate.
Omnes SS. Sacerdotes & Levitæ, orate.
Omnes SS. Monachi & Eremitæ, orate.
S. Agnes, ora.
S. Catharina, ora.
S. Cæcilia, ora.
S. Barbara. ora.
S. Margarita, ora.
S. Marta, ora.
S. Ursula cum sodalibus. ora.
S. Lucia, ora.
S. Thecla, ora.
S. Apollonia, ora.
S. Dorothea, ora.
S. Catharina Senensis, ora.
S. Clara. ora.
S. Bibiana, ora.
S. Scholastica, ora.
S. Aldegundis, ora.
S. Susanna. ora.
Omnes SS. Virgines, orate.
Omnes Sancti & Sanctæ Dei, intercedite pro nobis.

ORATIO.

URE igne Spiritus Sancti renes nostros & cor nostrum Domine, ut Sanctorum tuorum intercedentibus meritis, tibi casto corpore serviamus & mundo corde placeamus. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

I. Quæ est altera hujus lectionis pars?

R. Restat octavum & ultimum, quod proposueram, libidinum remedium; videlicet, novissimorum recordationem. Istud est fortissimum propulsandis voluptatibus telum, novissimorum recordatio. Opponit enim timorem cupiditati, & delectationi levissimæ atque incertissimæ, gravissimarum certissimarumque pœnarum æternam acerbitatem. Quare propriissimè huc pertinet istud Sapientis: *Memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.* Singula quatuor novissima in hoc Catechismo suis quæque locis partim in 1. partim in 4. parte exposuimus; ad quæ pro materia lectorem lubens remitto; At hic recentem suggero, vivamque eorum memoriam & meditationem, tum præsertim cùm tentationum vis est acrior, & vehementior insultus: sunt enim eo tempore ita repræsentandæ res futuræ, ac si animus non distantes sed jam præsentes intueretur. 8. Remed. novissimorum recordatio forte contra voluptates telum. Eccli. 7.

I. Quo modo id fiet?

R. Quisquis castitatis est studiosus, efformabit frequenti exercitio in mentis tabella ejusmodi vivas imagines, iisque meditandis definiet sibi quotidiè certum tempus, sive mane, sive vesperi, quo sepositis aliis curis, solus, loco quieto, secum, neque obiter, neque otiosè; sed attentè & seriò reputet, atque in intimo corde sentiat mortem, Judicium, Cœlum, & Inferos.

I. Valetne plurimum mors recogitata ad perimendum voluptatis sensum?

R. Planè, quod statim ex ipsius cadaveris horrore apparet. Mortis meditatio.

Beatus Franciscus Borgia Dux quondam Gandiæ ex hoc ipso conversionis suæ argumentum sumpsit. Vide in ejus vita. *Nihil sic* (inquit Gregorius) *ad edomandum desideriorum carnalium appetitum valet, quàm ut unusquisque hoc, quod vivum diligit, quale sit mortuum penset.* Idem sensit S. August. *Si diem*, ait, *mortis suæ* (homines) *jugiter* Exemplū. Lib. 16. moral. c. 29. Serm. 3. de Innoc.

Digitized by Google

cogitare vellent, animam suam ab omni cupiditate, vel malitia prohiberent.

I. Homines non modò mortem, sed vel levissimam ejus cogitationem refugiunt.

R. Tu ulcrò etiam advoca, & statim ac vim tibi à turpibus cupiditatibus inferri senties, ita tecum loquere: incertus est vitæ meæ terminus, mortisque dies, & lubeat lascivire? quid ago imprudens? diem nescio neque horam; quid si hoc die hac hora, hoc momento moriar? quàm brevi evolarint evanidæ, fumosæque istæ voluptates? cur amo curem meam, velut quispiam ex Epicuri grege porcus? hocne est Christiani fastum? quid? fœdis deliciis diffluam, mox turpe cadaver & vermium pabulum futurus? *Vir quidam religiosus, cùm sciret sepultam fœminam, cujus memoria ipsius aliquando sollicitabat animum, ingressus sepulcrum abstulit putridi cadaveris partem. Hanc panno involutam servabat, ut cùm sentiret libidinis commotionem, fœtorem istum subitò applicaret ad nares non minore sui victoria, quam molestia sensuum.*

Exempli. 2. p. l. contra fornic.

Judicii meditatio.

Hæc attenta mortis cogitatio non potest non ingerere ulteriorem de judicio quod mortem illicò subsequitur recordationem; ex qua sanctissimus Job in vocem istam anxietatis plenam erumpebat: *Quid faciam cùm surrexerit ad judicandum Deus? & cùm quæsierit, quid respondebo illi? Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum & pondus ejus ferre non potui.*

Job 31.

Ad ista frœna vocat Sanctus Basilius castitatis amatorem. *Si quando te senseris ad unum aliquod cieri & prosilire peccatum; tibi ad mentem revoca formidabile illud nec ulli mortalium tolerabile Christi judicium. Post hæc judicii istius formam omnem describe*: tum ita concludit: *hæc tu time, & ejusmodi timore eruditus quasi frano quopiam coerce animam, & inhibe ad vitiosam concupiscentiam propendentem.*

Basil. in vita.

Eodem ut confugerent, suos ita hortabatur insignis Athleta Antonius: *Cessabit*, ajebat, *amor mulierum, libidinis extinguetur incendium; si ante oculos semper habebimus ultimæ retributionis adventum: quia major formido judicii, & pœnarum timor horridus simul & lubrica carnis incentiva dissolvit, & ruentem animum quasi ex alta rupe sustentat.*

Si hæc non sufficiunt prurientis carnis reprimendæ lasciviæ, vivus ad inferos descende, ne mortuus ab eo qui potest & corpus & animam perdere in gehennam, eo pertraharis. Consilium est Isidori: *Quando impulsu dæmonum mens ad delectationem fornicationis impellitur, divini judicii metus, & æterni tormenta incendii ante oculos proponantur, quia nimirùm omnis pœna gravioris supplicii formidine superatur. Sicut enim clavus clavum expellit, ita sæpè recordatio ardoris gehennæ, ardorem excludit luxuriæ.* Sed hujus rei momentum enucleatius Beatus Prosper expendit: *Cogitare*, ait, *quale malum sit ab illo gaudio divinæ contemplationis excludi, Beatissimæ Sanctorum omnium societate privari, fieri patriæ cœlestis extorrem, mori vitæ beatæ, morti vivere sempiternæ, in æternum ignem cum diabolo & Angelis ejus expelli, ubi sit mors secunda damnatis exilium, vita supplicium; non sentire in illo igne, quod illuminat, sentire quod cruciat, exundantis incendii terribiles crepitus pati, barathri fumantis amara caligine oculos obcœcari, profundo gehennæ fluctuantis immergi, edaciss imis in æternum dilaniari vermibus, nec finiri: hæc & similia multa cogitare, nihil est aliud quàm vitiis omnibus repudium dare, & omnia blandimenta carnalia refrenare.* Hæc profectò qui sigillatim & attentè cogitaret; egone inquiet, ut pro exigui Babylonici calicis haustu, pro favo mellis, calicem iræ Domini usque ad fæces, picem, sulphur, fumum hauriam, neque exhauriam æternum miser? At si quis mihi unquam diceret, ubi flagitio isti consenseris, mox in rogum ardentem conjiciere, profectò caverem consentire, ne gratis mihi tam diras pœnas accerserem: ineptiret ille ad insaniam usque, (comparatio est S. Chrysost.) qui ut semel jucundo somno frui posset, per totum vitæ tempus se gravissimis doloribus excruciandum traderet; at ego magis infamis & excors sum, si pro sordidissimis, brevissimisque voluptatibus me sempiternis inferorum ignium cruciatibus addicam. Non emam tanti æternum pœnitere; frustrà blandiris, frustrà sollicitas improba nequitiarum nundinatrix caro, frustrà venditas, non emam; quid enim? sordidæ sunt istæ voluptates, & pecudum potiùs quàm hominum. Poterisne o malesuada caro, habitare cum

Rarum exemplum habes apud Sophr. in prat. spirit. c. 10.

Lib. 2. de sum. bono c. 39. Inferi meditatio.

Isai. 3.

igne

igne devorante cum ardoribus sempiternis? non sunt, omninò non sunt condignæ voluptates, deliciæ, veneres hujus temporis, ad futuram pœnam quæ revelabitur in damnatis. Quod enim momentaneum est, & leve voluptatis libidinosorum, æternum tormentorum pondus operatur in eis.

I. Horreo ad ea quæ dicis, habesne etiam hic exemplum?

Exemplū. Spec. exēpl. dist. 9.

R. Verè horrendum est incidere in manus Dei viventis. Horribile quoque est exemplum quod subjungo: *Pœnitentiarius quidam Summi Pontificis ex familia S. Dominici, cùm ex certis indiciis deprehendisset cujusdam mulieris confessionem sibi sacrilegè factam fuisse, ad eam rediit, ut ad confessionem peccatorum integram adhortaretur: verùm jam illa è vivis excesserat; at se vir pius in preces, cùm ecce die post obitum tertio infelix mulier prodit in conspectum. Draconi illa velut equitans insidebat, harebant capiti pro capillis lacertæ, ut furiis solent, duo pectri angues collum monilium instar circumplexi ac trisulcum ad depascenda ubera exertabant: duo item fœdi bufones oculorum utrosque orbes compleverant, ex auribus ignea sagitta duo emittebantur; jam ex ore ut è fornacula sulphureorum ignium globi undabant; duo denique canes rabido dente crudeliter manus discerptas vorabant, horruit, qui spectabat, quis enim non perhorresceret? at illa primò jussit metum ponere, tum in hæc verba prorupit: ego illa sum infelix quæ nuper ad aurem peccata explicui, verùm quia turpe peccatum, quod admittere minimè puduerat, puduit fateri; huic pœnæ in æternum adjudicata sum. Lacertæ, quæ capiti toto horripilant, ornatum capitis puniunt, bufones obscœnos aspectus castigant; sagittæ ignea carnum, sermonisque impuram lasciviam vindicant: serpentes verò illi qui ubera, & canes qui manus dirè ac immaniter dilaniant, & hic equus draco qui incredibili me cruciatu lancinat, tactus actusque impudicos vitæ impuræ damnant. Plura dicere parabat, cùm repetente eo quo venerat vectore, flens ac ejulans asportata est rursum ad inferos.*

Horribilis pœna mulieris lasciva.

Damnata ob peccati reticentiam in confessione.

I. Habesne aliud exemplum quo probes hujus octavi remedii usum Sanctis benè cessisse?

Exemplū.

R. Ita. *Martinianus florente ætate cùm in Eremum non ita procul a Cæsarea Palestinæ secessisset, tentatus est à muliere quadam perdita. Quæ cùm primum miserabilem mendicitatis habitum, quo necessitatis obtentu administraretur, sibi sumpsisset: deindè admissa, occulta forma venustatem splendore vestium exornasset; tanta verborum malitia obrepsit adolescentis animo, ut jam flagitium non recusaret: feissetque nisi subitò illum divina gratia respexisset. Itaque reversus ad se, cùm acerbissimum de cogitato facinore dolorem concepisset, adstante atque aspectante muliere, nudus pedibus, semel iterumque saltu se in ignem dat; usque eo dum doloris acerbitas ambustum illum, nec jam pedibus consistentem humo affligeret, dicebatque, si non potes sustinere hunc ignem, & ejus ardorem, quare tibi vis ignem æternum, & ejus ardorem intolerabilem peccando præparare & succendere! Sic cessavit tentatio, ignisque concupiscentiæ ignis æterni consideratione sopitus fuit. Claudam hunc locum exclamando cum S. Hieronymo:* O ignis infernalis luxuria cujus materia gula, cujus flamma superbia; cujus scintilla prava colloquia, cujus fumus infamia, cujus cinis immunditia, cujus finis gehenna.

Ignis concupiscentiæ ignis infernalis consideratione restinctus.

In Ep.

Nunc verò, si honore magis quàm infamia duceris, & præmio potiùs quam propositis suppliciis traheris, converte oculos, mentemque in cœlum & illic intuere immortalem virginum gloriam, agnum in monte stantem, Reginam Virginum adstantem, circumstantes castissimarum mentium choros, Cytharœdorum more novum carmen occinentium; finge te audire omnem harmoniam, spectare quasi oculis tanta felicitatem, auribus haurire *canticum novum, quod nemo potest dicere, nisi centum quadraginta quatuor millia qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: Virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo & Agno: & in ore eorum non est inventum mendacium: sine macula enim sunt ante thronum Dei.* Ad hæc audita, dicamne etiam oculis ac mente conspecta? inardescit animus, jamque cupit illic assistere, ubi se sperat fine fine gaudere. Sed ad magna præmia perveniri non potest nisi per magnos labores. Undè & Paulus egregius Prædicator,

Æternæ retributionis meditatio.

Apoc. 14.

Greg. hom. 37. in Evangel.

Digitized by Google

dicit non coronabitur nisi qui legitimè certaverit. Delectet igitur mentem magnitudo præmiorum, sed non deterreat certamen laborum, Sancti cùm in hoc pulvere, in quo nunc sumus, adhuc versarentur, viriliter depugnarunt; nos ad primum pugnæ signum, aut manus dabimus, aut turpiter cedemus; sine certamine non reportatur triumphus. Lacedæmonii, cum viris heroicis post mortem publicè coronatas statuas honorificentissimè locarent, hanc adscribebant epigraphen: *Eritis sicut illi, si fueritis sicut illi.* Dictum id nobis existimemus: eritis sicut virgines in victoria, si fueritis sicut illi in pugna.

DE VII. PRÆCEPTO.

CAPUT OCTAVUM.

LECTIO PRIMA.

Non furaberis.

I. QUid præcepto septimo continetur?

S. Th. 1. 2. q. 100. a. 1. in c. & a. 2. a. 6. ad 2.

R. Postquam Deus præcedentibus duobus præceptis hominum vitam & pudicitiam comminuit, paterna cura etiam res externas hoc præcepto tueri dignatur expresè vetans, ne rem alienam invito Domino clam auferamus, implicitè verò, ne rem alterius quoquo modo injustè vendicemus, & ne quovis modo damnum in temporalibus, vi, fraude clam vel apertè inferamus.

I. Nunquid etiam aliquid nobis hoc præcepto commendatur?

Connexio & ordo hujus septimi præcepti post duo antecedentia.

R. Ita planè, est enim hoc præceptum sicut & superiora divisum in duas partes. In quarum prima vetatur omnis injuria quæ proximo in rebus externis infertur; in altera verò mandatur nobis ut cum omnibus justè vivamus, quod suum est cuique tribuendo: & insuper charitatem christianam prout proximi necessitas exigit, & facultates nostræ ferent, exercendo. De quibus ordine dicemus.

I. Quid igitur est furari?

R. Furari generatim loquendo, est auferre vel retinere rem alienam contra justitiam; propriè verò & speciatim furari, est auferre vel retinere rem alienam occultè invito Domino.

I. Cùm omnem injustam rei alienæ usurpationem Deus hic prohibere velit, cur potiùs furti, quàm rapinæ meminit?

Furti definitio.

R. Quia furtum latiùs patet & ad plura pertinet quàm rapina, quam tantummodò illi facere possunt, qui potentia & viribus præstant. Quamquam nemo non videt, exclusis ejusdem generis levioribus peccatis, graviora etiam facinora majori ratione prohiberi.

I. Punivitne aliquando Deus eos qui rem alienam furto abstulerant?

Exempla. Greg. Turon. l. 2. mirac. c. 18.

R. Ita. Quidam per vigiliam festivitatis S. Juliani Martyris equum alicujus, qui tunc fortè ad eandem solemnitatem venerat, furto comprehendit; ascensoque velociter tota nocte properat, scilicet ut qui lumen perdiderat veritatis, non inveniretur à luce: & cujus pectus cupiditatis tenebræ obsederant, ejus & furtivam fraudulentiam nox celaret. De talibus enim dicebat in Euangelio Dominus: *Omnis qui malè agit, odit lucem.* Albescente igitur cœlo dicebat, jam securus sum: nam triginta leucas à Sancti Basilica elongatus sum: jam secus propriam domum esse me credo. Dum hæc tacitus revolveret intra se, facta jam die cognoscit se ipsi vico propinquum inter populos divagari, timensque ne scelus suum patefieret publico, cautè caballum in loco, unde digressus fuerat reposuit: sic miser virtute Martyris tota nocte detentus in circuitu vici fuit & confusione delusus. Fur nocturnus apum alvearia furatus erat, quæ juris Ecclesiæ S. Medardi erant. Illæ, collecto agmine, furem aggressæ in fugam verterunt, aculeatis stimulis hominem pungentes, nec dimittentes, donec ad ipsum S. Medardum ipse totus vulneratus perveniisset, adhuc undequaque apibus circumseptus; quo cùm vellet nollet, perveniisset, provolutus ad S. Medardi vestigia supplex sibi admissum crimen dimitti postulavit. Medardus pro sua clementia ignovit efflagitanti, manumque extendens, benedictionem, signo crucis edito, ut Episcoporum mos est, ei absolutionis signum impendit. Apes velut non ignaræ Episcopalem benedictionem homini delictum abrogasse, & Ecclesiæ reconciliatum hominem, non esse ulterius defatigandum,

Fortunatus Presbyter in vita S. Medardi apud Sur. t. 3.

à mo-

Digitized by Google

à molestia cessârunt, dimissoque homine, velut parentes Medardi jussis in loca sua redierunt.

I. Estne furtum, quando filii-familias aliquid parentibus surripiunt?

R. Ita. Quia rem alienam usurpant invitis Domini, nam etsi parentum bona sint filiis debita, ut in ea post mortem succedant; necdum tamen eorum sunt domini, multo minùs eorum habent administrationem, ut eis ad libitum uti possint. Quare peccant mortaliter, si notabilem summam parentibus suffurentur: Prov. 28. v. 24. *Qui trahit aliquid à Patre, & à Matre, & dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est.* Hæc tamen notabilis summa debet esse major in filio, quàm in famulo vel externo, quia pater plus indulget filio quàm externo: unde & facilius filius à restitutione excusatur, uti docet Petrus Navar. & ex eo Lessius l. 2. de injur. fortun. c. 13.

I. Estne etiam furtum quando famuli aut famulæ suis dominis & heris aliquid auferunt?

Famuloru furta Deo displicent. R. Ita, ex consimili ratione. Contrectant enim bona dominorum præter, immò contra eorum assensum & voluntatem; cujus rei signum est, quod ostendant palam id sibi displicere quando fraudem avertunt. Esto, surripiant tantum esculenta, & poculenta eis in modum remunerationis communicanda, quorum opera interdum in re familiari utuntur. Ejusmodi enim prætextus ad nihil conducunt, nisi ad excusandas excusationes in peccatis.

I. Manifestavitne quandoque Deus id sibi displicere?

Exempla. S. Greg. l. 2. Dial. c. 18. R. Ita. *Quodam tempore Exhilaratus puer transmissus à domino suo fuerat, ut Dei viro (Benedicto) in Monasterium vino plena duo lignea vascula, quæ vulgò flascones vocantur deferret; qui unum detulit, alterum verò in itinere pergens abscondit. Vir autem Domini, quem falla absentia latere non poterant, vinum cùm gratiarum actione suscepit, & descendentem puerum monuit dicens: Vide fili, ne de illo flascone quem abscondisti bibas, sed inclina illum cautè, & invenies quid intus habet. Qui confusus valdè à Dei homine exivit. Et reversus volens adhuc probare quod audierat, cùm flasconem inclinasset, de eo protinus serpens egressus est. Tunc prædictus Exhilaratus puer per hoc quod in vino reperit, expavit malum quod fecit.*

I. Auferre aliquid minimum v. g. poma aliquot ex alieno horto decerpere, estne furtum?

R. Ita. Vide confess. S. Augustin. l. 2. c. 7. & 8.

I. Qui taliter est animo dispositus ut multum surriperet si occasio adesset, revera autem parum tantum aufert, quia non plus invenit, peccatne graviter?

R. Ita: quia tam magnum est peccatum, quàm latè patet voluntas & intentio furandi. *De corde exeunt mala cogitationes & furta*, &c. Vide S. Thom. 2. 2. q. 66. art. 5. & 6. Matt. 9.

I. Qui in extrema necessitate constitutus tantum subtrahit de bonis alienis, quantùm satis est ad sublevandam suam indigentiam, committitne furtum?

R. Minimè, si aliter evidenti & urgenti necessitati subveniri non potest. Cavendum tamen à scandalo; neque plus accipiendum est quàm ad sustentandam vitam in præsenti necessitate satis est. Sunt enim in extrema necessitate omnia communia, saltem quoad jus utendi, ita ut licitè quivis illis angustiis pressus possit occupare, sibique vindicare rem quamlibet adeò sibi necessariam, & ex ejus usu sibi & proximo opitulari. Est communis sententia DD. S. Tho 2. 7.

Quod valdè notare debent Confessarii, ne durius æquo suos pœnitentes tractent, qui id tantum acceperunt, quo extremè indigebant ad vitæ suæ meram conservationem, ad quod natura ipsa jus tribuit. Hoc sensu dixit Ambrosius: *Esurientium panis est quem detines, nudorum indumentum quod recludis, miserorum est redemptio pecunia quam in terra fodis.* Less. l. 2. c. 12. dub. 12. Serm. si & refertur dist. 47. c. Sicut hi.

I. Si auferam cuipiam rem parvi momenti, quam tamen ille maximi facit, & propter quam valde perturbabitur, vel diras imprecabitur, peccabone graviter?

R. Indubiè, si prævideris, vel prævidere potueris id fuisse secuturum.

I. Quænam censenda est quantitas notabilis ut sit peccatum mortale in materia furti?

R. Communior sententia Doctorum mo- Quantitas notabilis

Digitized by Google

& mortifera in materia furti.

modernorum statuit quantitatem duorum regalium. Quæ non mathematicè, sed moraliter sunt intelligenda, sicut justa rerum pretia, quæ non consistunt in indivisibili termino.

I. Surripiendo gallinam v. g. aut rem aliam viliorem duobus regalibus, magno incommodo vel mœrore afficiam miseram personam, cui ejusmodi gallina, vel res alia computatur in bonam partem census sive rei familiaris, committone peccatum mortale?

R. Ita. Quamvis non in specie furti, cùm res quæ surripitur non sit notabilis pretii; est autem peccatum mortale contra charitatem proximi, qui ex hoc notabili incommodo aut tristitia afficitur.

I. Si quis inventa sibi retinuerit, committitne furtum?

Inventa. 14. q. 5. c. si quid.

R. Ita. Nam clara sunt verba Augustini: *Si quid invenisti, & non reddidisti, rapuisti.*

I. Quid, si dominus rei nescitur?

R. Si post diligentem inquisitionem dominus repertus non fuerit, inventa pauperibus, vel aliis piis operibus sunt impendenda. Est ferè communis DD

Cajet. in Summa.

sententia & eam tenet S. Thom. 2. 2. q. 62. art. 5. ad 3. certè hæc videtur esse Domini voluntas, ut sic ei res sua aliquo modo prosit, & quisque de rebus suis perditis ita fieri cuperet; nisi inventor fortè ipse verè pauper fuerit; quo casu confessarius poterit ei rem inventam vel in totum vel in partem permittere, prout judicaverit in Domino convenire.

I. Qui viribus pollens non operatur, sed circuit vicos & civitates eleemosynas colligens & mendicato victitans, peccatne contra hoc præceptum?

R. Ita. Immò qui turmatim solent vagari & otiari, rusticis infesti (ut solent nullius frugis nebulones, telluris inutile pondus, quos Ægyptios vocant) debent post carceris ergastula flagellari in exilium deportari, uti docetur l. 1. rubrica 2. 2. 4.

Validi mendicantes.

fol. 34. Ordinationum Imperialium & Statutorum Regalium. Neque eis permitti debet ut eleemosynas per Ecclesias colligant. Vid. Bullam Pii V. Kal. Augusti 1566 quæ incipit: Cùm primùm Apostolatus.

I. Quare debent ejusmodi validi mendicantes, otiosi, vagabundi procul pelli?

R. Quia non solùm furantur, sed ut plurimùm etiam bona & fortunas proximi vi illata invadunt, undè rapinam committunt quæ est species furto gravior.

I. Quare dicis quod rapina sit species furto major?

R. Quia rapina includit violentiam, quæ sit Domino scienti, quæ furtum excludit. Itaque novam rationem injuriæ continet, quia novam rationem involuntarii. Alterum enim est involuntarium, tamen alterum est longè magis involuntarium, & alterius rationis. Undè patet rapinam esse gravius peccatum quàm furtum, cæteris paribus ut docet S. Tho. a. 9. & ibidem Cajet.

Rapina.

I. Estne furtum grave peccatum?

R. Est ex genere suo peccatum mortiferum. *Audite*, inquit Propheta, *verbum Domini, Filii Israel, quia judicium Domino cum habitatoribus terræ: non est enim veritas, & non est misericordia, & non est scientia Dei in terra. Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt.* &c. Et alius Propheta: *Hæc est maledictio, quæ egreditur super faciem omnis terræ: quia omnis fur judicabitur*, &c. Et Apostolus Paulus: *Fures regnum Dei non possidebunt.*

Osee 4.

Zacha. c. 5.

1. Cor. 6.

I. Undè potest adhuc colligi furari esse grave peccatum?

R. Ex multis incommodis quæ ex eo manant. Qui enim furatur dat causam mille suspitionum & judiciorum temerariorum, quæ de his & de illis sæpenumerò perperam concipiuntur; hinc odia, inimicitiæ: & innocentium interdum condemnatio. Verum quod rei caput est, furtum subsequitur restitutionis obligatio; *non enim dimittitur peccatum*, inquit Augustinus, *nisi restituatur ablatum*. Quantam verò id patiatur difficultatem satis declarat Propheta: *Væ ei, qui multiplicat non sua; usquequò & aggravat contra se densum lutum?* Ubi Propheta opes injustè comparatas vocat densum lutum, ex quo quis non nisi difficultate maxima potest se expedire.

Habacuc.

L E-

Digitized by Google

LECTIO II.

Variæ species injustitiæ, furtique.

I. SUntne etiam aliæ plures species injustitiæ hoc præcepto prohibitæ?

Sacrilegiũ in materia furti.

R. Ita. Primò, sacrilegium quod committit qui rem sacram accipit, aut profanam in loco sacro tanquam in asylo depositam. *Vide quæ suprà diximus hoc eadem parte c. 2. l. 20. & Lessium l. 2. c. 45. dub. 2. seqq. Vide etiam 17. q. 4. c. quisquis. c. sacrilegium. c. qui rapit. & 14. q. 4. c. si quis. Syl. verbo Sacrilegium.*

I. Quid si ad furandum effringantur fores Ecclesiæ, aut vis inferratur fenestris aut muris ejusdem?

Sacrilegiũ cum vi illata loco sacro notatum excommunicatione.

R. Esset crimen excommunicatione notatum, c. conquesti 22. de sent. excommun. Nota tamen alterum non sufficere, sed utrumque debere conjungi, effractionem, & spoliationem, ut Cajet. c. 21. v. excom. & Navar. n. 94. docent.

I. Habesne exemplum huc pertinens?

Exempla.

R. Habeo. Leo Constantini Copronymi Filius religiosus quidem & pius ab initio: verùm ubi coronam Ecclesiæ à Mauritio donatam gestasset, carbunculi morbo vexatus ardenti febre tandem extinguitur, uti suprà notavimus.

Zonar. to. 3. N ceph. 18. c. 42.

Sur. to. 6.

Fures spoliantes aliquandò Capellam S. Edmundi Angliæ Regis & Martyris ita se quasi compedibus vinctos senserunt, ut nullatenus se loco movere potuerint, donec pœnitentiam egissent restitutione facta.

I. Administratores bonorum Ecclesiasticorum, hospitalium, aliorumque piorum locorum, qui per cupiditatem prædictorum locorum bona, sensus ac jura, fructus, emolumenta, seu quascumque obventiones in suos usus converterint, committuntne furtum?

Varię sacrilegii species. Sess. 22. c. 11.

R. Imò committunt sacrilegium. Vide Concil. Trid. Patet hoc ex multis canonibus 17. q. 4. etsi enim hæc bona nullam in se sanctitatem habeant, tamen jure naturæ & canonico, ob reverentiam, quæ cultui divino debetur, debent esse ab occupatione sæcularium immunia. Similiter antè dicti administratores qui in mora fuerint reddendorum computorum, si inde Ecclesia & loca pia notabile detrimentum patiantur. Rursum qui variis artibus decimas Ecclesiis obvenientes, subtrahere moliuntur, aut qui ab aliis solvendas temerè occupant, & in rem suam vertunt. Trid. 25. c. 12. de refor.

I. Quare solvuntur decimæ Ecclesiis & Sacerdotibus?

De decimis.

R. Quia jure divino & naturali, ministrantibus populo spiritualia debetur sustentatio; ut ostendit S. Paulus ad Cor. 9. ubi inter cætera ait: *Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus?* & 1. ad Timoth. 5. *Qui benè præsunt Presbyteri duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina: dicit enim Scriptura: Non alligabis os bovi trituranti.* Denique Dominus Luc. 10. *Dignus est enim operarius mercede sua.* Quibus locis apertè significatur esse debitum, non gratiam, ministros Ecclesiæ sustentari. In cujus rei figura Abraham dedit decimas Melchisedech ex omnibus spoliis quæ Babyloniis in bello ademerat. Vide Hebr. 4. vers. 4. 1. Cor. 9. Decimæ omni in Ecclesiis debitæ sunt. Gen. 14.

I. Cur præcisè solvitur decima, sive decima pars?

Denarius symbolum perfectionis.

R. Ecclesia determinavit hanc quotam, videlicet decimam partem: quia denarius significat perfectionem; est enim terminus numerorum simplicium, omnes illos continens: cæteri ex ipso semel vel sæpius repetiti, & ex alio simplici componuntur. Unde denarius symbolum est perfectionis. Itaque decimam Deo in ministris suis tribuentes significamus nos Deo debere etiam in oblationibus & largitionibus bonorum nostrorum temporalium omnem perfectionem: novem autem retinentes nobis, significamus nos esse imperfectos; & expectare perfectionem à Deo per ipsius ministros. Si Judæi decimam suis Sacerdotibus solvebant, qui umbris tantùm futurorum deserviebant; quanto majori ratione Christiani quorum justitia abundare debet (plusquam Scribarum & Pharisæorum) decimam ut minimum debent solvere ministris novi Testamenti, qui sunt multo digniores, præstantque functiones longè graviores & excellentiores? Vide S. August. serm. 219. 16. q. 1. & ext. de decimis, & Clem. 1. eodem.

de

Digitized by Google

de tempore, & supra Psal. 146: Clem. l. 2. constit. Apostolic. c. 29. 38. 39. S. Hier. sup. c. 3. Malach.

Affirmare decimas Ecclesiis debitas non esse nisi meras eleemosynas hæreticum est.

I. Nonne decimæ sunt meræ eleemosynæ in Ecclesiam ejusque ministros collatæ?

R. Minimè. Jam enim dixi, decimas esse subsidium naturali, divino, & canonico jure Sacerdotibus debitum propter ministerium spirituale. Secundò Conc. Later. sub Innoc. III. c. 54. docet decimas ante quodlibet aliud debitum vel tributum esse solvendas.

Tertiò Concil. Const. sess. 8. damnavit Vviclef, qui docebat decimas non esse ullo jure Sacerdotibus debitas, sed esse meras eleemosynas.

ff. 25. c. 12. Unde responsio nostra est de fide. Vide Concil. Trid. sup. cit. ubi excommunicari mandantur, qui eas aut subtrahunt, aut impediunt; nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absolvi. Vide S. Bern. ep. 93. ad Theobald. Comitem.

I. Qua ratione persuadebis populo spontaneam & liberalem decimarum solutionem?

Spontaneè & liberaliter solvéndæ decimæ.

R. Allegarem locum illum Malach. c. 3. *Inferte omnem decimam in horreum, & sit cibus in domo mea, & probate me super hoc, dicit Dominus, si non aperuero vobis cataractas cœli, & effudero vobis benedictionem usque ad abundantiam, &c.* Et quod

C. Majores 16. q. 6. habet S. Augustinus l. 50. Homil. hom. 48. *Majores*, inquit, *nostri adeò bonis omnibus abundabant, quia Deo decimas dabant, & Cæsari censum reddebant. Modò autem quia discessit devotio Dei, accessit indictio fisci. Noluimus cum Deo partiri decimas, modò autem totum tollitur, hoc tollit fiscus, quod*

c. decimas. 16. q. 1. *non accipit Christus. Dabis impio militi quod non vis tradere Sacerdoti:*

I. Punivitne aliquando Deus illos qui decimas Ecclesiis debitas solvere detrectarunt?

Exempla. Martyrol. Usuardi 6. idus Julii. R. Ita. *Canutus Danorum Rex cum summo ac pio studio contenderet, ut Christi ministris liberalius, & commodius de decimis & primitiis provideretur, insigni cujusdam Blacconis perfidia traditus, ab insana plebe trucidatur. Quo facto tanta frumentorum penuria universam Daniam invasit, ut maxima populi pars alimentorum inops, inedia consumeretur. Enimverò abundè sed ges finitimis erat, ut privata gentis, non publica terrarum ultio videretur. Nec prius Danicis agris fœcunditas restituta est, quàm populus ad cor conversus pœnitentiam ageret, se tam sanctum Regem occidisse, qui tam justa & honesta pro Christi ministris postulasset. Jamque experimento didicerant se justè novem frumentorum partes amisisse, qui decimam ex eis Deo & Dei ministris reddere noluissent. Refert ex Cranszio, Usuardo, & aliis Joannes Molanus 26. Novemb. S. Bellinum Episcopum Paduanum cùm divitem quemdam nomine Thomam Capinacium cogeret ad solvendas decimas; ab eo in itinere interfectum, atque cùm post mortem multis miraculis claresceret, ab Eugenio IV. catalogo Martyrum adscriptum esse.* 1. Molan. Orat. 2. & 3. de decimis. 2. Exemplum.

Homicidam autem à Deo punitum ad summam egestatem redactum & ab omnibus derelictum, in carcere miserè vitam finiisse; posteros ejus verò templum in honorem S. Bellini Deo dicatum numquam ingredi potuisse, quin & paulo post omninò defecisse.

I. Habesne insuper alias furti species?

Alia furti species.

R. Ita. Fures sunt qui pauperum & pupillorum loca curantes uni proprio commodo student & in sua emolumenta cunctas rationes & computos adaptant.

Qui operariorum mercedem defraudant vel aliter quàm conventum sit, invitis illis solvunt, & hoc annumeratur peccatis in cœlum clamantibus.

Qui debitis se non exonerant, creditores circumveniunt, debita inficiantur, aut debito tempore merces emptas non solvunt, foro dolosè cedunt, magno Reip. communique damno. Hac ead. p. 6. 1.

Operarii qui conventam diurnam operam ignaviter præstant, temporis nullam rationem habentes.

Qui fraude, vel quavis arte vectigalia & tributa Principibus debita subtrahunt, fures sunt; mandavit enim Christus Dominus: *Cæsari reddenda quæ sunt Cæsaris.* Matt. 22. & S. Paulus prædicavit, *cui tributum, tributum dandum esse.* Rom. 13. de his nos plura alibi.

I. Qui hæredes vel testamentorum executores, defunctorum ultimas voluntates non curant executioni demandari, impinguntne contra hoc præceptum, *non furtum facies?*

R. Omni-

Digitized by Google

R. Omninò. Tenetur enim illi ad ea præstanda & exsolvènda onera quæ testamento scripsit defunctus ; præsertim illa quæ piè legari aut in eleemosynam donari voluit animæ suæ bono.

I. Quid de mercatoribus?

Mercatores. R. Plerique eorum animam venalem habent ; qui mille pravis artibus & deceptionibus proximum circumveniunt, qui contractus illicitos ineunt ; qui augendæ rei præpostera cupiditate accensi mendaciis, juramentis & perjuriis multis contra omnem religionem sese obstringunt & non rarò diris ipsis devovent.

I. Nonne etiam interdum nobiles fures sunt, & socii furum?

R. Planè. Ut nihil dicam de iis qui castra sequuntur; quorum plerisque nulla fides, nulla pietas, nulla omninò conscientia : Nobiles qui à suis subditis indebita, vi aut metu extorquent, furibus annumerandi sunt; iisque non malè adjunxeris, Prætores, Officiales, Publicanos, Receptores, bursam suam sine modo & justitia replentes.

I. Estne illicitum vendere beneficia aut officia Ecclesiastica?

C. 2. l. 20. Simonia. R. Ita, & peccatum simoniæ, quæ ut alibi diximus, & est species sacrilegii, qua res sacra indignè tractatur, dum pretio temporali æstimatur & in contractum deducitur.

I. Qui pecuniam sive quodvis aliud pretium sumunt pro mutuo, peccantne etiam contra hoc præceptum?

Lessius S. Th. 2. 2. q. 78. R. Ita, & usuram committunt, si hoc lucrum sumunt immediatè ex mutuo, id est, ex vi pacti mutationis. Vid. Lessi. l. 2. c. 20.

I. Quare non licet ex mutuo lucrum accipere?

Cur non licet ex mutuo lucrum accipere. R. Quia est contra jus naturæ, ut idem bis seu duplici pretio vendatur. Sed usurarius hoc facit : nam vel accipit usuras pro sorte, & sic pro eadem re duplex pretium accipit, nempè summam sorti æqualem, & præterea usuram; vel accipit eas pro usu sortis, & sic vendit alteri usum rei non suæ, sed ipsius : Nam per mutuum transfertur dominium in mutuatarium, & consequenter etiam usus rei.

Item usus rei illius non distinguitur à substantia rei, si æstimationem spectes : nam usus illius est alienatio, & quasi consumptio substantiæ : Ergò pro usu rei, & & pro substantia rei non potest distinctum pretium accipi. Vide Covar. l. 3. variar. c. 1. n. 5.

I. Non est illicitum ex elocatione domus accipere pretium?

R. Verum est. Sed hic disparitas est rationis ; nam hæc duo distincta sunt, domus videlicet, & usus ejus, non ergò mirum si pro his duobus aliquid separatum & distinctum accipi possit. Aliud est in mutuo prout proximè diximus.

I. Non licet ergò mihi quidquam lucri desumere ex eo quod proximo meo per mutuum rem gratam fecerim?

R. Iniquum est principaliter sperare lucrum ex mutuo, tanquam pretium ejus & ex justitia debitum; teneris enim proximo in necessitate constituto mutuum gratis dare & absque ulla spe & intentione retributionis. *Mutuum date nihil inde sperantes.* Luc. 6.

Dives difficile intrabit in cœlum. Matth. 19.

I. Deus bone quanti fures & usurarii?

R. Planè ita est. Unde dicebat Dominus : *Amen dico vobis, quia difficilè intrabit in regnum cœlorum.*

I. Quæ est istius rei ratio?

R. Quia cupido divitiarum facit eas coacervari per fas & nefas.

I. Estne grave peccatum ista cupido sive avaritia?

Cupido pecuniæ, sive avaritia magnum peccatum. Coloss. 3. 1. Tim. 6. R. Ita, vocat enim Apostolus illam : *Idolorum servitutem* ; & alibi dicit : *qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociva quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas.* Et Sapiens : *Nihil est iniquius quàm amare pecuniam : Hic enim* (qui eam amat) *& animam suam venalem habet.* Eccli. 10. Quia pro auro vendit animam suam diabolo, uti faciunt magi & sagæ. Hujus rei exemplum fuit Judas, qui vendendo Christum, vendidit animam suam dæmoni; ideoque suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera ejus Vide S. Basilium in diteſcentes avaros, Homil. 6. & 7. & S. Ambros. l. de Nabothe Israelita.

I. Quid divitibus avaris præcepti dares ad curanda eorum vitia?

R. Nul-

Digitized by Google

1. ad Tim. 6.

R. Nullum aliud quàm quod Apostolus iisdem prædicari vult per discipulum suum Timotheum : *Divitibus hujus sæculi*, inquit, *præcipe non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo (qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum) benè agere, divites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.*

Septem præcepta divitibus dat Paulus.

Igitur Apostolus hic septem præcepta dat divitibus.

Primum est ut in suis opibus spes suas non defigant.

Secundùm, ut sperent in Deo vivo.

Tertiò, vult Apostolus divitibus præcipi bene agere, id est, ut bona operentur, & fugiant luxum aliaque peccata & mala opera, quæ opes consequi solent.

Quartò, vult divites fiant in bonis operibus, multa scilicet bonorum operum merita sibi accumulando : veræ enim divitiæ sunt non aurum & argentum, sed virtutes & virtutum opera.

Quintò, ut facilè tribuant, id est, ut faciles sint ad dandam eleemosynam.

Sextò, ut communicent, id est, ut rerum suarum usum communem faciant per mutuum, commodatum, aliosque modos à donatione distinctos. Vult enim divites sua liberaliter non tantùm donare, sed utenda dare : opes enim eis ad usum datæ sunt, tum proprium, tum alienum.

Septimò, vult Apostolus divites thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum ; id est, firmas opes, & benè fundatas, scilicet spirituales, cœlestes & æternas : puta virtutes & virtutum pietatisque opera. Has enim opes quasi fundamentum solidum opponit incerto divitiarum hujus sæculi. Ut apprehendant vitam veram, scilicet beatam & æternam in cœlo, ubi Christus admonet ut collocemus thesauros nostros, *ubi neque ærugo neque tinea demolitur.*

Matth. 6. v. 19.

LECTIO III.

De restitutione.

I. QUid est restitutio ?

R. Est actus justitiæ qua res accepta redditur, vel damnum illatum compensatur. S. Tho. 2. 2. q. 62.

I. Estne restitutio necessariò facienda ?

R. Ita, est de necessitate salutis.

I. Qui hoc fit ?

R. Quia necessarium est ad salutem, servare Dei præcepta. Atqui præceptum septimum quod vetat furari, jubet omnem injustitiam & omne damnum proximo illatum sarciri, idque ex lege justitiæ. Restitutio necessaria necessitate salutis.

I. Qui in confessione accusat se damnum quodvis, per homicidium, per adulterium, furtum, rei alienæ detentionem, infamiam, sive alio modo proximo iniquè intulisse, potestne absolvi si voluntatem restitutionis faciendæ non habuerit ?

R. Minimè, talis enim non est dispositus ut decet, quandoquidem velit manere in statu peccati, sive injuriæ illatæ : nam non restituere in hac materia, perinde est ac proximo injuriam facere. Fur restituere nolens absolvi non potest.

Notanda sunt hic verba Augustini : *Si res aliena propter quam peccatum est, reddi possit, & non redditur, pœnitentia non agitur, sed simulatur. Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.* Ep. 54. ad Macedonium relata 14. q. 6. si res aliena.

I. Quid si restitutio sit impossibilis ?

R. Ad impossibile nemo tenetur. Propterea subdit Augustinus. *Si, ut dixi restitui potest. Plerumque enim qui aufert, amittit sive patiendo malos, sive ipse malè vivendo, nec aliud habet undè restituat. Huic certè non possumus dicere, redde quod abstuliſti, nisi cum habere credimus, & negare.*

Nota, Confessarios, si voluerint officio suo satisfacere, diligentem operam studiis navare debere, cum materia injustitiæ ampliſſima sit, cujus eos notitiam habere oportet, ut in tribunali conscientiæ rectè possint judicare, & animas à peccati laqueis absolvere. Adhortatio ad Confessarios.

Nota secundò, magnam esse differentiam

Digitized by Google

Restitutio & satisfactio multùm differunt.

tiam inter restitutionem quæ fieri debet proximo quando damnum illatum est vel res ejus ablata; & satisfactionem, quæ Deo fit ob culpam contra ipsius majestatem commissam, est enim pœnitentes reperire usque adeò bardos, fortè etiam Confessarios, qui existiment se plenè officio functos, si peccatum injustitiæ confessi fuerint & satisfactionem à confessario injunctam adimpleverint, nulla restitutione facta; quasi Deus cum peccato remitteret simul quamlibet injuriam proximo illatam. Qua de re confessarii pœnitentes suos diligenter instruere debent, ne alienorum peccatorum participes fiant, eandemque cum illis damnationem incurrant.

I. Habesne exemplum?

Exempli. P. 2. c. 19. §. 2.

R. *Horrendum exemplum narrat P. Philippus d'Outremam in suo Padagogo Christiano: Usurarius quidam nobilis in Italia confitebatur Sacerdoti peccata absque proposito ab usuris deinceps abstinendi. Confessarius, quod rectè moneret, & absolutionem negaret, diversis vicibus mutavit. Tandem incidit in quendam Religiosum, qui caseos scrupulositatis accusabat, & placentia loquebatur, hominemque toties quoties relapsum absolvebat: &, quod prædives esset usurarius ille, epulabatur quotidiè splendidè, confessario ad mensam sæpè sapiùs adhibito. Cùm autem vespere quodam lautè simul fuissent epulati, Religioso ad monasterium reverso, subitanea morte defungitur dives, & unà cum Confessario à dæmonibus duobus, qui in servorum specie è monasterio eum accersuerant, tanquam agonizanti spirituales suppetias laturum, ad inferos corripitur jure mèrito, ut qui culpæ particeps fuerat, esset & pœnæ.*

Nocent & horreant Cõfessarii.

Audiant Confessarii, audiant Concionatores, audiant animarum curatores, audiant Episcopi, audiant Superiores omnes quod iis minatur Ezechiel, si officio suo defuerint: *Fili hominis speculatorem dedi te domui Israel: & audies de ore meo verbum & annunciabis eis ex me. Si dicente me ad impium: Morte morieris: non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur à via sua impia, & vivat, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.*

Ezech. 3.

Et capite 33. *Quod si speculator viderit gladium venientem & non insonuerit buccina, & populus se non custodierit, venerítque gladius, & tulerit de eis animam, ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem ejus de manu speculatoris requiram. Si diligenter*, ait Sanctus Augustinus, *attenditis, omnes Sacerdotes in grandi periculo esse cognoscetis. Ipsis enim conscriptum Spiritus sanctus dicens* Isaiæ 58. *Clama ne cesses.* Et Ezech. 33. *Si non annuntiaveris iniquo iniquitatem suam, sanguinem ejus de manu tua requiram.*

Ez 33.

Sacerdoti periculum.

I. Prosequamur si placet materiam restitutionis, quisnam tenetur restituere?

Quis debet restituere.

R. Quicumque damnum intulit proximo in corpore, in vita, in fama, in fortunis, sive in quacumque alia re, tenetur ad restitutionem.

Quicumque mandavit & consuluit, adjuvit & consentit ad furtum: qui participavit; qui fures receptavit, aut furta in domo sua occuluit; qui non impedivit cùm posset, & deberet impedire.

I. Filii familias qui pecuniam aut quidvis aliud parentibus surripiunt, tenenturne ad restitutionem?

R. Haud dubiè, quandoquidem, ut in superiori lectione vidimus, furtum committant. Dummodò res vel summa, ut ibidem notavimus, sit notabilis. Ita studiosi in Universitatibus, si expenderint in res turpes aut vanas (ut in ludum, in compotationes, in fœminas) notabilem summam contra voluntatem parentum, ex his pecuniis, quas parens iis ad honestos usus dedit, v. g. ad emendos libros, victum, vestes, tenentur ad restitutionem. Navar. cap. 17. num. 164. Ratio est, quia parens non concessit iis pecunias ad tales usus, sed ad alios; neque intendit illas simpliciter donare, sed cum restrictione ad usus determinatos, v. g. ad emendos libros; ita ut filius non accipiat earum dominium ad alios usus. Nota tamen si talis expenderit more aliorum suæ conditionis in eleemosynas, ludum, & honestas recreationes, non erit cogendus ad restitutionem: præsumitur enim parens id permittere, nisi constet de contraria voluntate. Nav. sup. n. 157.

I. Quid si matre conscia, id à filiis-familias fiat?

R. Nihil refert; non est enim adminis-

tra-

Digitized by Google

stratio bonorum familiæ regulariter & ordinariè nisi penes patrem.

I. Qui mutuum acceptum non reddunt, vel sunt in mora, aut fortè non totum, non æquè bonum, ubi acceperunt, tenenturne ad restitutionem?

R. Ita absque dubio: immò etiam ad omne interesse quod indè emergit. Similiter etiam qui debita solvendo damnificat in aliquo creditorem. Ratio manifesta est.

Quantum. I. Quantum restituendum est?

R. Quantum acceptum, retentum, vel debitum est, si id nescitur determinatè, ad arbitrium viri boni prudentis.

I. Quid si defuncto, cui non est hæres, manserim debitor quinque vel sex florenorum, nonne satisfecero si curaverim v. g. unam Missam ad animæ ejus refrigerium celebrari?

R. Certè non; quia aliquis accepta eleemosyna tot florenorum, dicet ordinariè decem aut etiam plures Missas pro defuncto: undè non ageres hac ratione utiliter rem proximi tui, neque competenter restitutionem.

I. Cui facienda est restitutio?

Cui. R. Illi qui damnum passus est, aut ejus hæredi.

I. Quid si Ecclesiæ aut pauperibus restituam, nonne id sufficiet?

Non sufficit Ecclesiæ aut pauperibus restituere, si Dominus comparet. R. Minimè, nec enim Ecclesia aut pauperes damnum passi sunt, ut supponitur. Quod si damnum passo aut ejus hæredi restitutio fieri non possit, restituatur saltem Ecclesiæ aut pauperibus.

I. Reddidero libenter duplum Ecclesiæ aut pauperibus?

R. Id non sufficit. Si enim debes Joanni v. g. non satisfacis solvendo Petro, ita quoque non satisfacis reddendo Ecclesiæ id quod debitum est alicui in particulari; nisi ut dixi, cui res debetur non reperiatur.

I. Sed quomodo restituetur ei, cui res competit, honore salvo?

Quomodo restituendum. R. Primò. Hæc est difficultas quæ furtum semper consequi solet. Cætera peccata, si legitimè confessa fuerint, id est, integrè cum dolore, & emendationis proposito, absolvuntur, & actum est; sola injustitia secum trahit id oneris, videlicet restituendi. Undè fit ut multi ex isto luto non emergant.

Secundo. Respondeo, non deest modus honestè id & absque honoris detrimento faciendi: Age cum tuo Confessario, utere interposita persona alicujus amici, vel ipsius etiam Confessarii, qui parti læsæ his similibus dicat verbis: *Domine, quidam tibi surripuit vel retinuit quod tibi hodie in manus trado; ignosce illi ob amorem Dei suppliciter id exposcenti, pollicentique se deinceps ejusmodi non admissurum, cujus apud Deum jam verè pœnituit.*

I. Sufficitne hoc modo restitutionem facere?

R. Ita, dummodò omne damnum aut injuria compensetur.

I. Quandonam facienda est restitutio?

Quando. R. Facienda est statim, si fieri potest, vel saltem, petendus terminus. Vide S. Tho. 2. 2. q. 62. a. 8. Ratio est, quia retinere rem alienam invito Domino est contra præceptum negativum, non furaberis, & præcepta negativa semper, & ad semper obligant. Uti S. Thomas & cæteri Theologi docent. Adeò quod ille maneat in continuo statu peccati mortalis, qui cùm possit restituere rem contra justitiam acceptam, continuat eam retinere, & quanto diutius eam retinet, tanto gravius peccat; prout & illi qui cum in vita possint, statuerunt tamen non ante mortem id facere, quamvis expresè testamento caverint ut id fiat. Sunt enim ut superiùs dictum est, in statu damnationis, & peccatorum suorum contritionem non habent. Hinc infertur quod multi damnantur ob non solutionem debitorum, nullum sibi de ea scrupulum conscientiæ incutiendo, credentes se, antequam per sententiam condemnentur, non teneri; quia quoties quis alienum injustè retinet, & considerare debet se illud debere, & proponit formaliter vel virtualiter non restituere, sine ulla justa causa, quæ eum excuset, toties mortaliter peccat. Nam quemadmodum qui concubinam retinet, non est pœnitens, sed pœnitentiæ illusor, & confitendo, peccatum peccato adjicit; sic qui opere & voluntate sine justa causa alienum retinet, non est verè pœnitens. Nav. c. 17. n. 64. Ob quas causas excusetur quis à restitu-

Multi damnantur quod negligant solvere debita.

tio-

Digitized by Google

cione, vel saltem possit eam differre, vide Lessi. l. 2. c. 16.

I. Estne verum quod defunctus non possit è Purgatoriis pœnis liberari nisi persolutis integrè debitis.

R. Non. Potest enim Martyr, aut certè perfectè contritus occubuisse, vel etiam in Jubilæo plenè fuisse ab omnibus peccatis absolutus; & sic rectà vadit ad cœlum. Quod si fortè ob negligentiam venialem non solutorum debitorum tantisper Purgatoriis pœnis detineatur, certè deleta culpa veniali relaxabitur & pœna. Vide S. Thomam quodlib. 6. a. 13.

LECTIO IV.

De Eleemosyna.

I. QUod est secundum, quod hic dicebas esse præceptum?

S. Th. 2 2. q. 32. a. 5. De eleemosyna est præceptum.

R. Est eleemosyna.

I. Quomodo censes hic eleemosynam esse præceptum?

R. Quia, si non demus pauperi quod supereſt nobis, ad statum honestè secundùm conditionem nostram gerendum, hoc ipsis surripimus & furamur; ut asserunt & subscribunt SS. Patres, sanctus Basilius oratione ad divites, in illud Euangelii, destruam horrea mea: *At tu*, inquit, *nonne spoliator es, qui quæ dispensanda accepisti, propria reputas: est panis famelici, quem tu tenes: nudi tunica, quam tu in conclavi conservas, discalceati calceus, qui apud te marcessit, indigentis argentum, quod possides inhumatum, quocircà tot pauperibus injuriam facis quot dare valeres.*

Mirus præstantissimorum Ecclesiæ Patrum in hac doctrina consensus.

Sanctus Ambrosius serm. 81. *sed ais*, inquit, *quid injustum est, si cum aliena non invadam, propria diligenter servem; o impudens dictum! propria dicis? quæ? ex quibus reconditis in hunc mundum deluliſti?* Et infrà: *Non minus est criminis habenti tollere, quàm cùm possis & abundes, indigentibus denegare.*

Sanctus Hieronymus in ep. ad Hedibiam q. 1. *Si plus*, inquit, *habes, quam tibi ad victum vestitumque necessarium est, illud erога, & in illo debitricem esse te noveris.*

S. Auguſt. in Pſ. 147. *Superflua*, inquit, *diviti necessaria sunt pauperi: res aliena possidentur, cum superflua possidentur.*

Idem in Hom. 8. ex libro 50. Hom. sic loquitur: *Defert tibi Deus honorem & quasi tibi dicit: prior de communi tolle, quod sufficit de necessitatibus domus tuæ; quod reliquum, da Christo.* Sanctus Chrysostomus hom. 34. ad populum Antiochenum, *numquid*, inquit, *grave quidpiam & oneroſum à nobis requirit? necessitatem excedentia, vult nos facere necessaria; quæ nequidquam & inutiliter reposita sunt; hæc vult benè distribui.* Et aliquando post: *tuarum rerum es, o homo, dispensator, non minùs quàm qui Ecclesiæ bona dispensat.* Et mox: *non ad hoc accepisti, ut in delicias absumeres, sed ut in eleemosynam erogares: nunquid enim tua possides? res pauperum tibi sunt creditæ, sive ex laboribus justis, sive ex hereditate paterna possideas.* Hæc ille, qui de superfluis loquitur, non de iis quæ ad personam vel familiam necessaria sunt. Sanctus Bernardus ep. 42. ad Henricum Archiepiscopum Senon. sic ait: *Nostrum est, pauperes clamant, quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur, quod vos inaniter expenditis. Nostrum*, id est, *nobis debitum est, non ex justitia, sed ex charitate.*

Porrò ne quis dicat hæc, concionatoriè per exaggerationem dici, didacticè & scholasticè S. Thom. 2. 2. q. 87. a. 1. ad 4. *Dominus*, inquit, *non solùm decimam partem, sed omnia superflua pauperibus jubet exhiberi.* Et q. 66. a. 7. ita definit: *Res, quas aliqui superabundantes habent, ex naturali jure debentur pauperum sustentationi.*

Denique in 4. Sent. hanc eandem esse testatur communem Theologorum sententiam.

Hæc adducere placuit ex doctrina Sanctorum doctissimorumque Patrum, ne quis existimaret doctrinam nostram traditam nimis esse rigidam ac severam.

I. Habesne exemplum alicujus Sancti, qui hanc sententiam sibi duxerit in praxi servandam?

R. Ita. Sanctus Franciscus teste S. Bonaventura, & aliis in ejus actis, quæ sibi quasi pauperi data erant, si pauperior quis ab eo eleemosynam petiisset, illicò non tam donabat, quàm juri suo cedebat. Undè audiens vetulæ cujusdam inediam, dixit; frater mi, restituamus alienum

Exemplū S. Bonav. in vita ejus.

Digitized by Google

hoc (pallium suum dènotans) quod ego retinebam, donec æquioris tituli possessor appareret. Jam apparuit pauperrima quædam soror nostra ad quam rogo ut mittas hoc meum pallium, cum quibusdam panibus ex eleemosyna collectis. Quæ dum fratres portaverint dicant, quod suum erat sibi dari: reputo enim, quæ nobis conferuntur, in nostrum cedere usum, donec indigentior supervenerit.

Remuneratur Deus eleemosynas.

Sed vide miram Dei providentiam, & remunerationem. Eodem tempore aliqui ex Pontificiis detulerunt tot panni ulnas, quot S. Patri, ejusque sociis vestiendis sufficiebant.

I. Quid est eleemosyna?

R. Est beneficium seu charitatis actus quo alterius miseriæ ex commiserationis affectu subvenimus.

I. Non habent illi charitatem quos pauperum non miseret?

1. Joan. 3.

R. S. Evangelista Joannes putat impossibile esse quòd charitatem quis habeat & pauperum non misereatur. *Qui habuerit*, inquit, *substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo?*

I. Quotuplicia sunt genera eleemosynæ seu misericordiæ?

Eleemosynæ duo genera.

R. Sunt duplicis generis, corporalia scilicet & spiritualia: quoniam vel ad corporalem, vel ad spiritualem miseriam proximi sublevandam spectant.

I. Quot sunt opera misericordiæ corporalia?

Opera misericordiæ corporalia.

R. Septem: Esurientes pascere, potum dare sitientibus: Operire nudos: Captivos redimere: Ægrotos invisere: hospitio peregrinos suscipere: mortuos sepelire.

I. Quot sunt opera misericordiæ spiritualia?

Opera misericordiæ spiritualia.

R. Sunt & ipsa septem: Peccantes corrigere: Ignorantes docere: Dubitantibus recta consulere: Pro salute proximi Deum orare: Consolari mœstos: Ferre patienter injurias: Offensam remittere. Quæ his vulgatis versiculis comprehenduntur:

Visito, pto, cibo, redimo, tego, colligo, condo,
Consule, curpo, doce, solare, remitto, fer, ora.

Cujus numeri rationem elegantem videre licet apud S. Thomam, qui metro indulget, ut consulere intelligatur tam quoad speculativum, quàm practicum intellectum. Adeoque etiam docere complectatur.

I. Quisnam tenetur ad faciendam eleemosynam?

R. Quilibet potest facere eleemosynam aliquam, sive corporalem, sive spiritualem. Potest enim quilibet habere ad manum aliquid quo alterius miseriam sive corporalem sive spiritualem sublevet. At hic de sola corporali eleemosyna agimus.

I. Inveniturne in Scriptura aliquod præceptum quo mandetur eleemosyna?

R. Ipsum præceptum Decalogi scriptum fuit in tabulis legis: Cujus Ecclesiasticus cap. 29. apertè meminit: *Propter mandatum assume pauperem, & propter inopiam ne dimittas eum vacuum, perde pecuniam propter fratrem.* Hac brevi sententia ostenditur eleemosyna esse præcepti divini & naturalis: divini quidem, quia præceptum hoc morale, quod etiam in nova lege obligat, sæpè in Scripturis divinis inculcatur: naturalis autem, tum quia jus naturæ dictat, etiamsi scriptum non esset, in necessitate subveniendum proximo, sicut in inopia nobis subventum vellemus; tum etiam quia res ipsa loquitur pecuniam esse rem multo viliorem, quàm sit frater, ut meritò propter ipsum illius esse faciendam jacturam moneat Ecclesiasticus. Eccli. 29.

Et apud S. Lucam: *Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Vid. Greg. a Valentina disp. 3. q. 9. de eleemosyna, puncto 4. C. 11.

Rursùm apud S. Matthæum: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Esurivi enim & dedistis mihi manducare: sitivi & dedistis mihi bibere: hospes eram & collegistis me, &c.* Et infrà: *Tunc dicet & his, qui à sinistris erunt: discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus. Esurivi enim & non dedistis mihi manducare: sitivi & non dedistis mihi potum, &c.* Et paulo post: *Et ibunt* C. 25.

Digitized by Google

ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam. Ex quo Euangelistæ loco deduco tale argumentum: nullus damnatur ob aliquod omissum quod non obligat sub præcepto; atqui reprobi hic damnantur ob omissam eleemosynam; ergò illa est in præcepto.

Ephes. 4. Ad hæc, Apostolus præcepit: *Qui furabatur, jam non furetur: magis autem laboret, operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti.* Præceptum (inquit in eum locum Hieron.) Apostoli non implet, qui ad hoc tantum laborat ut ipse non indigeat, & à cæteris retrahit manum.

I. Quandonam obligamur ad eleemosynam sub præcepto?

Eleemosyna est in præcepto duobus casibus. R. In duobus casibus. Primus est: proximo extremè indigenti teneris ex præcepto de superfluis vitæ, etiamsi personæ sint necessaria, succurrere. Est communis omnium Doctorum sententia, uti fatetur Nav. Hic locum habet istud: *Si non pavisti, occidisti.* Secundus casus est: teneris proximo in necessitate gravi constituto eleemosynam tribuere ex præcepto sub mortali, de superfluis personæ. Est S. Thomæ multis locis, & communior Theologorum. Cajet. tom. 2. trac. 5. de præcepto eleemosynæ, Richard. in 4. dist. 15. q. 2. art. 2. Major ibid. quæst. 5. Angel. Sylv. aureæ armillæ verbo eleemosyna. Covar. l. 3. variar. resol. c. 24. Pet. Navarræ l. 3. de restitutione c. 1. n. 358. concil. 3. & plurium aliorum.

I. Ex quibus bonis facienda est eleemosyna?

R. Ex propriis facientis eleemosynam.

Prov. 3. *Honora Deum de tua substantia.*

I. Si pauperi donarem, id quod obligor restituere proximo, valeretne eleemosyna?

R. Jam diximus præcedenti lectione quod non.

I. Ad quem spectat eleemosynam facere?

Quinam obligentur eleemosynam. R. Ad omnes qui habent bona superflua, eorumdemque administrationem.

Quoad eos qui non sunt sui juris, neque aliquid habent proprium, non possunt eleemosynam dare; v. g. filii familias, Religiosi, servi, ancillæ, nisi forte aliquid minimum, in quo præsumi potest de voluntate Superioris. Quod ad uxorem spectat, servandus est mos patriæ. Regulariter & ordinariè non potest quidquam notabile donare absque mariti assensu. *Neque dicat facio de meo quod volo, nam ipsamet sui ipsius non est.* Aug. ep. 199.

I. Quomodo facienda est eleemosyna?

Quomodo facienda est eleemosyna. R. Hilariter, *Hilarem enim datorem diligit Deus. Declina*, inquit Sapiens, *pauperi sine tristitia aurem tuam, & responde ei in pacifica mansuetudine.* Secundò eleemosyna fiat statim; qui citò dat, bis dat. *Cor inopis*, inquit idem, *ne affligeris, & ne protrahas datum angustiati.* Id servabat misericordissimus Job, cùm diceret: *Si oculos vidus expellare feci, &c.* Tertiò latenter, secretò; & absque ostentatione. *Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua ut sit eleemosyna tua in abscondito, &c.* Intellige quantum ad te attinet, & quoad fieri potest quærendo secretum. Quartò liberaliter, quantum media ferunt. Pulchrè docebat Tobias filium suum, dicens: *ex substantia tua fac eleemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere; ita enim fiet ut nec à te avertatur facies Domini: Quo modo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: Si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis. Quoniam eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras: Fiducia magna erit coram summo Deo, eleemosyna, omnibus facientibus eam.*

Cor. 9. Eccli. 4. c. 7. Job. 31. Matth. 6. Tob. 4. Commendatio eleemosynæ.

Ex quo tamen nolim putes impunè tibi licere peccare, rapere aliena, & facere quidquid libet, modò des eleemosynam; *Nemini enim mandavit Dominus impiè agere, & nemini dedit spatium peccandi.* Et hunc nonnullorum, etiam Christianorum, errorem refert & ex hoc loco refellit S. Augustinus. *Sanè cavendum est*, inquit, *ne quisquam existimet, infanda illa crimina, qualia qui agunt, regnum Dei non possidebunt, quotidie perpetranda, & eleemosynis, quotidie redimenda. Is melius quippe est vita mutanda, & per eleemo-*

Eccli. 15. Ench. c. 70.

Digitized by Google

Vid. S. Th. 1.2. q. 113. a. 4. ad 1. Pet. Ribad. l. 2 de prim. Christian. c. 20.

synas de peccatis præteritis est propitiandus Deus, non ad hoc emendus quodammodo, ut ea semper liceat impunè committere. Nemini enim dedit laxamentum peccandi, quamvis misericorde deleat jam facta peccata, si non satisfactio congrua negligatur.

I. Habesne exemplum in promptu alicujus, qui eleemosynam libenter largiebatur, sub illa spe quod per eam cœlum sibi compararet?

Exempla.

R. Robertus Galliæ Rex Hugonis Capeti filius eleemosynis coronam Galliæ in sua familia stabilivit. Nam mille egenis victum quotidianum præbebat, & cum aliò curiam transferret, illis jumenta, plaustra, ac rhedas dari jubebat ut comites essent, & pro ipso Rege continuas preces Deo funderent.

Misericordia erga Pauperes excelluit B. Amadeus tertius Dux Sabaudiæ. Nam non fuit contentus solo ministerio famulorum in Pauperibus reficiendis, sed ipse propriis manibus ad mensam illis ministrabat; certus se Christo in pauperibus ministrare, cum Dominus dixerit: *Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecisti.* Accidit aliquando ut Legatus magni alicujus Principis, cum Duce Amadeo colloquens peteret, an non aleret magnam copiam canum venaticorum, de more aliorum Principum; respondit Amadeus ingentem omninò numerum canum optimorum à se nutriri; quos si placuerit videre, sequenti die, tali hora adesset. Adfuit ille ad horam indicatam, & Dux introduxit Legatum in proximum triclinium, unde in subjectam aulæ planitiem prospectus erat. Ibi mensam illi admirabundo oblongam stratam, & cibis omnis generis refertam, accumbentesque ad eam mendicos quamplurimos ostendit, atque hisce hominem verbis affatur: Isti, vir amice, canes sunt, quibus in vita hac, cujus brevis, incertaque periodus est, cœlum ego venor; alimentaque mihi comparo, quæ manna omni præstantiora famem mihi in perpetuum sistant. Ac dicenti inter alia Legato, inveniri sæpius homines improbos, inertesque, qui paupertatem simulent, & mendicando, quam manibus laborando, quæ ad victum necessaria sunt, comparare sibi velint, respondit Dux: Nolim, inquit tam anxiè ista inquirere: nam, si in actiones nostras sic inquireret Deus, malè omnino nobiscum ageretur; sed ille pius & clemens *solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit super justos & injustos.* Sic & nobis melius est, in tanta multitudine bonorum eleemosynam dividere, in aliquos indignos, quàm dum paucos indignos repellere à nostra liberalitate curaremus, plurimis verè pauperibus injuriam faciamus. *Addit Volaterranus* dicere solitum, Etsi alios canes haberem, nullum per eos leporem, vel cervum, vel aprum caperem, qui mihi centum aureis non constaret. Malo equidem reditum meum in re magis seria collocare.

Bellar. in vitis SS. Principum.

Matth. 25. v. 40.

Sapiens Ducis responsum.

Raphael. Volater. l. 1. Geographiæ.

I. Estne aliquando divinitus punita tenacitas eorum qui illiberales in pauperes fuerunt.

R. Ita. Anno Christi nongentesimo decimo quarto, Otrone magno rerum potiente, cùm dira fames Germaniam infestaret, Episcopus Moguntinus, Hatto nomine, plurimos pauperes in horreo congregatos, ea spe, quod escæ, vel panis nonnihil ex Episcopi liberalitate accepturi essent, concremavit, dicens; nihil differre eos à muribus, frugibus tantum consumendis natos. Quam tyrannidem Deus protinus ultus est. Præcepit namque muribus, ut catervatim illum invaderent, ac diu noctuque affligerent, vivumque devorare festinarent. Itaque ille in turrim in medio Rheni juxta oppidum Bingium extructam, & ab hoc casu, murium turrim vocatam, aufugit: sed nec ibi à morsibus murium tutus esse potuit. Nam mures facto agmine per Rhenum natantes in turrim conscendere, justum Dei judicium executuri. Quod agnoscens miser horrenda morte inter mures periit. Ferunt, quod mures nomen quoque ejus delentes à parietibus, & tapetibus abraserint.

Exempli. Geneb. l. 4. Chronograp. sup. an. Dom. 970.

Immisericors in pauperes miserè petit.

LECTIO V.

De fructibus eleemosynæ.

I. QUa ratione persuadebitur divitibus hujus sæculi, ut liberaliter eleemosynas in egenos conferant?

R. Ex-

Digitized by Google

R. Exponantur iis, eleemosynæ fructus corporales, & spirituales.

I. Qui sunt eleemosynæ fructus corporales?

Eleemosynæ fructus corporales Primus. 2. Cor. 9.

R. Deus providet & de omnibus prospicit eleemosynario, qui benè facit, miseretur, & dat eleemosynam indigenti, juxta illud Psaltis & Pauli: *Qui seminat in benedictionibus, & de benedictionibus metet*, &c. *Qui autem administrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum & augebit incrementa frugum justitiæ vestræ, ut in omnibus locupletati abundetis.*

Similia. Basil.

Illustrari hoc potest duplici similitudine. Prima putei. Nam sicut putei continuò exhausti, & copiosiore & pulchriore fluunt aqua: dimissi verò & quieti facilè putent: sic & opes reconditæ inutiles sunt, translatæ in pauperes fructum pariunt. Altera, uberum: sicut enim, inquit Clemens Alexandrinus, ad ubera quæ suguntur, vel mulgentur, lac solet confluere; ita & opes confluunt ad eos qui erogant illas. Vide Chrysostomum hom. quod eleemosyna est ars omnium quæstuosissima. Memorabile istius rei exemplum extat in Prato spirituali, de nobili quodam Constantinopolitano, qui cùm omnia sua in pauperes distribuisset, filio nihil nisi Christum curatorem reliquit; Quare Christus se ei curatorem præstitit, monuitque divitem primarium, ut illi filiam unicam in uxorem traderet, eumque omnium bonorum hæredem scriberet, qui id ipsum fecit, juvenique dixit: ecce bonus curator tuus misit tibi uxorem. Vide S. Cyprian. tract. de opere & eleemos. & S. Basil. hom. 13. de eleemos. Adeò verum est quod dixit Sapiens:

L. 3 Pædagogi c. 7.

Exemplū.

Prov. 28. *Qui dat pauperi non indigebit, qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam.*

Exemplū.

Sic S. Joannes, ob liberalitatem cognominatus Eleemosynarius, Patriarcha Alexandrinus, dicebat se quotidiana experientia discere, quod quo plus daret pauperibus, eo plus à Deo reciperet: Videbo Domine quis citius deficiat, an tu mihi dando, an ego egenis distribuendo. Deus enim, inquit S. Joannes Chrysostomus, eleemosynam ob hoc non solùm instituit, ut pascantur indigni, sed etiam ut dantibus accresceret beneficia; atque adeò magis propter dantes, quàm propter accipientes. Et propterea vera eleemosyna est, sic dare, ut gaudeas te dare, putesque te accipere magis quàm dare.

Leont. in ejus vita.

Hom. de eleemosyna collat. in Sanct.

Secundus. Exod. 1.

Secundò Deus solet temporaliter remunerare eleemosynam parentum fœcunditate & munere filiorum. Ita obstetrices Ægyptias quæ quasi matres servaverunt & aluerunt infantes Hebræorum contra præceptum Pharaonis jubentis illos suffocari Deus remuneratus est ampla sobole, & familia. Abrahamo & Saræ in præmium hospitalitatis exercitæ in Angelos, omnesque peregrinos, natus est Isaac. Id con-

Gen. 24. Exemplū.

siderans Eliezer servus Abrahæ cum ejus jussu Isaaco uxorem quæreret Rebeccam, ab ea petiit haustu aquæ: quæ cum illicò & ipsi & camelis potum affatim præberet, ex hac ejus hospitalitate conjecit Eliezer, eam fore congruam Isaaco uxorem, foreque fœcundam, uti ob eandem fuerant Abraham & Sara. Sic Elias & Eliseus suos hospites præmio filiorum, quos ipsi precibus à Deo impetrarunt, remunerati sunt.

Tertiò, *eleemosyna super scutum potentis, & super lanceam, adversùs inimicum tuum pugnabit.* Ita legimus nonnullos qui liberales exstiterunt in animas defunctorum, ut eas è Purgatorii pœnis liberarent, cùm ab hostibus undique impeterentur; ab animabus, quas liberarant visibiliter apparentibus armatisque, quasi ab exercitu cinctos & defensos illæsos abiisse.

Tertius. Eccli. 29.

I. Qui sunt fructus spirituales eleemosynæ?

R. Primò, dum facimus eleemosynam, seminamus nostra temporalia in terra pauperum; verùm messis istius sementis colligitur in cœlo. *Dispersit dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi.* Qualiter id egerit Sanctus Laurentius, vide in vita ejus. Undè monebat Christus Dominus: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.*

Fructus spirituales eleemosynæ. Psal. 111.

10. Augusti.

Nota, eleemosyna est semen; 1. semen jacitur in terram, & in ea operitur; ita eleemosyna abscondité & latenter facienda est, uti præced. lect. juxta illud Sap. *Conclude eleemosynam in sinu pauperis.* Ecclesiastici 29. 2. semen abjici

Eleemosyna est semen.

Digitized by Google

videtur & perditum terræ mandatur; at non ita est, nam gloriosè renovatur & multiplicatur in messe colligendum; ita eleemosyna est semen benedictionis æternæ nobis in cœlis repositæ ad tempus messis, quando colligentur primum zizania. 3. semen fert fructum centuplum; ita eleemosyna confert nobis spiritualia bona, quæ comparatione temporalium in eleemosynam distributorum, & meritò sui ita erunt quasi si parvo numero centenarius numerus comparetur. *Fœneratur Domino qui miseretur pauperis.* 4. semen uno anno jacitur in terram, altero colligendum est & metendum; ita eleemosynam largimur in anno gratiæ, ejus fructus percipitur in anno gloriæ.

Prov. 19.

I. Habesne exemplum quo ostendas Deum multiplicare semen eleemosynæ, & augere in futura vita incrementa frugum justitiæ nostræ?

Sophron. in prat. spir. c. 135. Exemplū.

R. Ita. Cum Euagrius Philosophus audisset in Ecclesia, centuplum dari in cœlo pro eleemosyna, libras sexaginta dedit Synesio Episcopo distribuendas pauperibus, acceptа ab eo syngrapha, quod pro una centum in cœlo esset acceпturus; jussitque moriens filiis, ut syngrapham hanc manui suæ, dum sepeliretur insererent. Quo facto, die tertio à morte apparuit Euagrius in somnis Episcopo dicens: vade ad sepulchrum meum & recipe chirographum tuum, nam debitum commune recepi, immò centuplum à Christo, & à te promissum; manè Episcopus cum Clero ivit ad sepulchrum, ex manu Euagrii syngraphum accepit, cujus hic erat tenor: *Euagrius Philosophus Episcopo suo. Noluerim te pater ignorare, quod pecuniam omnem, quam tibi vivens dedi, centuplicatam, sicut promiseras, recepi: quare nulla debiti ratione mihi adstringeris.*

Tob. 4.

Secundò eleemosyna ut nuper diximus, *ab omni peccato & à morte liberat; & non patietur animam ire in tenebras. Nunquam memini me legisse* (inquit alibi Hieronymus) *mala morte defunctum, qui libenter opera charitatis exhibuit. Talis enim habet multos intercessores, & impossibile est multorum preces non exaudiri.*

I Habesne appositum ad hanc rem exemplum?

R. Habeo. *In Joppe fuit quædam discipula nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis, & eleemosynis quas faciebat; factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cùm lavissent, posuerunt eam in cenaculo. Cùm autem propè esset Lydda ab Joppe, discipuli audientes quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum rogantes: Ne pigriteris venire ad nos. Exurgens autem Petrus, venit cum illis, & cùm advenisset, duxerunt illum in cenaculum: & circumsteterunt illum omnes viduæ flentes, & ostendentes ei tunicas & vestes quas faciebat illis Dorcas. Ejectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua, oravit; & conversus ad corpus dixit: Tabitha, surge. At illa aperuit oculos suos & viso Petro, resedit. Dans autem illi manum, erexit eam; & cùm vocasset Sanctos & viduas, assignavit eam vivam.* Act. 9. Exemplū.

Tertiò, eleemosyna est quasi alter baptismus, ait Sanctus Ambrosius serm. 32. S. Leo serm. 2. de collect. S. Hieronym. in Psalm. 133. Hoc est quod Christus Dominus dicebat: *Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Luc. 11.

Quartò, eleemosyna caussam apud Deum aget, & peraget, ut in judicio non succumbas. *Superexaltat misericordia judicium*, Ubi textus Græcus habet: *adversùs judicium gloriatur misericordia.* Hinc peractum judicium concludet Christus Dominus favorabili ista sententia: *Venite benedicti Patris mei, &c. Esurivi enim & dedistis mihi manducare, &c.* Jac. 2. Matth. 25.

Quintò, eleemosyna est velut sacrificium propitiatorium, & expiatorium peccatorum: uti notavit S. Augustin. hom. 29. inter 80. *Beneficentiæ & communionis nolite oblivisci, talibus enim hostiis promeretur Deus.* Vide S. Augustin. l. 10. de civit. c. 5. Hebr. 2.

Sextò, eleemosyna hominem facit similem Deo, Deus enim, est ipsum in se bonum: natura autem boni est ut se aliis communicet. *Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est*, ait Christus Lucæ 6. vide Sanctum Leonem serm. 10. de quadrag. & Nazianz. orat. 16. ad pauper. foven. *Nihil*, ait, *adeò divinum habet homo quam bene facere.* Deus enim ma-

Digitized by Google

maximè hoc titulo gaudet quod vocetur, *Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis.* 2. Cor.

I. Si tanti sunt eleemosynæ fructus & elogia, multis igitur meritis privantur, qui non habent undè eleemosynam faciant, v. g. Religiosi, &c.

L. 4. insinuat. c. 8. Exemplú. R. Nequaquam, prout ex subjecto patebit exemplo. S. Gertrudis audita lectione Euangelii quod in Ecclesia feria 2. hebdomadæ primæ Quadragesimæ recitatur: *Esurivi & dedistis mihi manducare, &c. Venite benedicti Patris mei.* Quasi conquestura Dominum accessit, dixitque; heu mihi Domine, nobis non licet hoc opus misericordiæ exercere, cùm in Religione nihil proprii possideamus. Doce me igitur qua ratione potero tantarum benedictionum particeps fieri, quas promittis iis qui misericordiam in proximum fecerint. Ad quod Dominus, quandoquidem incessanter sitiam & esuriam hominum salutem, ille mihi dabit manducare, qui conabitur quotidie aliquem habere ædificationis sermonem ad proximum, ad eum instruendum & in viam salutis dirigendum. Et qui sacram Scripturam aut quemlibet alium spiritualem librum legerit ob compunctionem & devotionem, ille mihi propinabit poculum suavis haustus ad restinguendam sitim meam. Rursùm, qui operam dabit quotidianæ animi recollectioni, ut de me tota spiritus contentione saltem per horam recogitet, hic me grato admodum hospitio colliget. Qui singulis diebus conabitur alicujus virtutis actum exercere, libenter id officii acceptabo tanquam vestem qua operiar. Qui magno animo tentationem aliquam superaverit, ille tantumdem effecerit, quasi me in infirmitate visitasset. Denique eo loco habebo eum, qui diligenter pro impiorum conversione & animarum in Purgatorio existentium liberatione oraverit, ac si me in carcere visitasset, & infirmitatibus meis solatium præbuisset.

Qui non potest opera misericordiæ corporalia exercere, spiritualia exerceat.

DE VIII. PRÆCEPTO.

CAPUT NONUM.

LECTIO PRIMA.

Non loqueris contra proximum falsum testimonium.

I. QUod est octavum præceptum?

R. *Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.* S. Th. 1. 2. q 100. a. 5. in c. & 2. 2. q. 122. a 6. ad 2.

I. Quæ connexio hujus præcepti cum præcedentibus?

R. Postquam superioribus quatuor præceptis quæ ad secundam tabulam pertinent & proximum concernunt prohibitæ sunt injuriæ operum, rectissima methodo hic injuriæ verborum vetantur.

I. Dic igitur in summa, quid prohibet octavum hoc præceptum?

R. Peccata quæ lingua contra proximum committuntur; in quibus primum locum obtinent falsa testimonia in judicio prolata; secundò tamen & minus principaliter, prohibentur omnia & quæcumque peccata quæ contra honorem proximi lingua committuntur. Vid. S. Greg. 3. moral. c. 8. Ordo & connexio hujus octavi præcepti post præcedentia.

I. Quinam hoc præceptum transgrediuntur, loquendo contra proximum falsum testimonium?

R. Quicumque falsum testimonium dicunt, accusationes & calumnias, studio causam proximi in judicio injustè subvertendi, sive per corruptionem Judicis, sive accusatoris, sive rei dolosè respondentis, aut veritatem fateri nolentis; sive demum corrumpendo Advocatum, Procuratorem, Assessorem, Scribam. Huc igitur reducuntur peccata eorum, qui negotia justitiæ pertractant, ut Judices, Advocati, Testes, Notarii, Accusatores, Procuratores, &c.

I. Estne grave peccatum loqui falsum testimonium in judicio?

R. Ita, & quo majorem tuo testimonio intuleris injuriam proximo, eo majus est peccatum. Nam si in materia criminali testimonium falsum dicitur, ubi de capite agitur, longè gravius est peccatum, quàm in materia civili, ubi de Falsum testimonium grave peccatum.

Digitized by Google

fortunis disceptatur. Similiter, quanto majori authoritate pollet, contra quem dicis falsum testimonium; tanto enormius est peccatum; nam reverà honor personæ eminentioris; majoris est pretii, quàm personæ vilioris, & consequenter ejus jactura notabilior est, & pluris facienda.

I. Vindicatne Deus aliquando insontes in vitæ perditæ discrimine constitutos à calumniis falsorum accusatorum & testium?

R. Ita, Vid. Dan. 6. & 13.

Exempla. Narcissum Hierosolymorum Episcopum turpis & infamis criminis falsò insimularunt tres perjuri testes: Ac, cùm primus sibi incendium, secundus morbum regium, tertius cæcitatem imprecatus esset ni verum diceret, hæc singula singulis uti optarant, Deo puniente obvenerunt uti refert Euseb. l. 6. histor. cap. 4.

Qualitet S. Athanasius à calumniis inimicorum suorum fuerit liberatus, Vide Brev. Rom. ad 2. Maii. Illustre valdè est quod legimus in vita S. Elisabethæ Reginæ Lusitaniæ, quæ cùm falsò esset accusata apud Regem Dionysium, quod pedissequum quemdam adamaret; Rex credulus pedissequum neci, puta incendio, destinavit; ut in fornacem calce ardentem projiceretur. Secretò ergò jussit præfectos fornacis, uti pedissequum quem postridie mane eò missurus erat, rogaturum an perfecissent id quod Rex iusserat, illicò in fornacem conjicerent. Itaque manè eò pedissequum mittit: ille in via audit pulsari ad sacrum in Ecclesia vicina, eò divertit; audit sacrum unum, alterum & tertium. Interim Rex putans eum jam in fornacem conjectum, mittit alterum pedissequum prioris æmulum, qui eum æquè ac Reginam falsò accusarat. Venit ille, rogat num peracta sint quæ Rex jusserat. Præfecti ex indicio à Rege dato putantes hunc esse, quem Rex fornaci destinarat, subitò eum arripiunt & in fornacem intrudunt. Supervenit deindè finitis missæ Sacrificiis pedissequus prior; quem Rex neci designarat, rogat fornacis custodes, an Regis jussa compleverint. Affirmant illi: redit pedissequus ad Regem, idque renuntiat. Obstupescit Rex, remque investigans reperit alium quem submiserat concrematum. Rogat ergò nuncium, ubi tam longas moras traxerit. Respondet ille, se audito pulsu rei sacræ interfuisse, eo quod Pater Moriens, hoc ei monitum dedisset, ut sacrificiis omnibus quæ inchoari vidisset, assisteret, donec illa finirentur. Intellexit indè Rex innocentiam Reginæ & pedissequi, ac calumniam æmuli, justumque Dei judicium, qui necem quam illi insonti struxerat, in ipsummet sontis caput retorserit.

I. Puniuntne etiam sacri canones falsos testes & calumniatores?

R. Ita. Vide Gratian. p. 3. q. 5. c. 9. *Constituimus*.

I. Etiamne liberavit interdum Deus per miraculum homines justos ab impetitione falsorum testium & calumniatorum?

R. Ita. Aliquando per confessionem & propriam depositionem ipsorum defunctorum. Vide Brev. Rom. ad 7. Maii, aliquando etiam veritate per os ipsorum infantium, omni aliàs sensu carentium publicata.

I. Habes exempla?

R. Habeo. S. Brixius Episcopus Turon cùm falsò insimularetur fornicationis, quasi pater esset infantis, quem pepererat lotrix vestium ejus, dixit: afferte infantem ad me. Cùm allatus fuisset (erat autem infans triginta dierum) ait ad eum Episcopus: adjuro te per Jesum Christum Filium Dei Omnipotentis, ut si ego te generavi, coram cunctis edicas. Et ille: non es, inquit, tu pater meus. Populo autem rogante, ut quis esset pater, interrogaret, ait Sacerdos: non est hoc meum: quod ad me pertinet, sollicitus fui. Vobis si aliquid suppetit per vos quærite. Exempla. Greg. Turon. l. 2. histor. Franc. c. 1.

Sophron. in Prato spirituali cap. 114. narrat Danielem Abbatem qui rogante marito, orans super uxore ejus, ei prolem impetraverat, cùm impii ei detraherent, quasi ipse prolis esset pater, puerulum interrogasse: quis est pater tuus infans? cui infans: hic: ostendens digito suo verum patrem. Erat autem infans viginti quinque dierum.

I. Qui

Digitized by Google

I. Qui rei & damnati suos Judices, vel etiam calumniantes in causa injusta, citaverunt ad Dei tribunal ibi causam dicturos, fueruntne interdum exauditi?

Exempla. R. Ita. *Scribit Fulgosius, equitem Neapolitanum cum Templariis confratribus suis ad supplicium raptum ad Clementem V. & Philippum Pulchrum Francia Regem, quorum authoritate necabatur, de fenestra prospectos, exclamasse: quando mihi inter mortales nullus jam superest, ad quem appellem; ad judicem Christum, qui nos redemit, appello; ut ante ejus tribunal intra annum & diem vos sistatis, ubi causam meam exponam. Intra annum verò uterque, rationem Dee redditurus, mortuus est.*

Tho. Cantip. l. 1. apud c. 35 p. 2. *Quidam adolescens consobrinus majoris Præpositi Leodiensis ex devotione Monasterium S. Jacobi intravit. Quo audito Præpositus Monasterium accessit, indè violenter rapuit juvenem, & nudatum sancto habitu, induit sæculari. Abbas ergò Monasterii Episcopo conqueritur, & totum Clerum pro injuria interpellat. Hoc cùm indignanter audire vix vellet Episcopus, & Abbatem potiùs duris verbis impeteret: Flexus Abbas genibus cum moderamine verborum dixit Præposito. Judicem contra te, o Præposite, in terra habere non possum; ideò contra te Deum summum Judicem interpello, ut infra quadraginta dies, uterque nostrum compareat coram illo, sententiam pro meritis acceptarus. Ad hæc Præpositus cachinnans cum suis irrisum hominem repulit. Quadragesimo die, circa nonam mortuus est Abbas. Et cùm pro eo solemniter pulsaretur, sedens in balneo Præpositus, quæsivit à circumstantibus, quid hoc esset; responsum est Abbatem S. Jacobi modò esse defunctum, & pro eo pulsationem fieri tam solemnem. Recordatus Præpositus quadragesimam diem esse appellationis, consternatus, dixit suis. Citò, videte quid faciam, mortuus ego sum: hodiè oportet me comparere coram summi judicis tribunali. Et statim in adstantium manibus cum magno ejulatu expiravit, ibi procul dubio respondere compulsus, ubi causarum strepitus cessant, Jurisperitorum advocatio conticescit, ubi nec preces, nec pretium liberabunt.*

I. Quando & quomodo peccatur contra hoc præceptum, cognitam veritatem celando?

R. Isti sunt casus maximè obvii. Quando testes à Judice interrogati secundùm ordinem justitiæ, non declarant veritatem. Quod si fortassis testimonium ejusmodi, tanti sit momenti, ut ejus defectu proximus veniat in discrimen bonorum temporalium, honoris aut vitæ; obligabitur testis ad omne & quodcumque interesse.

Advocatorum officium. Advocatus qui aliquam suscepit causam, debet illam ita instruere, ut rei veritas evidenter appareat, undè graviter peccat, qui absque studio & jurisprudentia id facit, cum obligatione restituendi damna & interesse. S. Thom. 2. 2. q 7. Navar. in manuali c. 25. n. 28. & Summistæ verbo, Advocatus.

Si Advocatus in causæ progressu advertat causam, cujus patrocinium suscepit, non certo niti fundamento, debet diligenter cum Jurisperitis conferre, & ab ejusmodi patrocinio desistere, quando reperit, nullum probabile ejus esse fundamentum, ne clientibus suis expensas inutiles creet. Quamvis si causa est dubia ob varietatem opinionum Doctorum, aut ob diversos intellectus legis, qua est decidenda, poterit ad finem usque sine peccato prosequi, si pars sua id admonita voluerit.

Advocati tenentur pauperibus gratis & pro Deo patrocinari, quando nullus est alius qui id faciat, alioquin offendunt Deum mortaliter. Sanctus Thomas, Sotus, & alii.

Notarii qui per ignorantiam aut aliter conficiunt instrumenta secus quàm oporteat, addendo aliquas clausulas obscuras, aut necessarias omittendo; tenentur ad omnia damna & interesse, quæ ex eorum culpa eveniunt. Qui enim sua culpa causam damni dat, damnum dedisse dicitur.

I. Quinam impingunt in hoc præceptum per secreti revelationem?

R. Notarius, qui revelat, quod secretò ipsi commissum fuerit, & alia capitula à se jurata, cùm creatus fuit Notarius, non servat. Vide Summistas verbo Notarius.

Secretorū revelatio. Quisquis revelat secreta peccata proximi cum detrimento corporis, honoris, aut bonorum ejus temporalium graviter offen-

Digitized by Google

offendit, secundùm rei revelatæ momentum, estque obnoxius restitutioni omnium damnorum inse cutorum.

Secreta aliquàdo propalanda. Qui absque necessitate divulgat id, quod sub secreto acceperat, tenetur ad interesse. Dixi absque necessitate, oportet enim aliquando secreta propalare, nimirum quando in spiritualem aut corporalem proximi ruinam vergunt. Vide S. Thomam q. 70. salvo in omnibus Confessionis Sacramentalis secreto, de quo inferiùs part. 4. cap. 5.

Qui litteras aliorum obseratas aperit, ex quo notabile proximo damnum obvenit, graviter peccat & ad restitutionem damni tenentur.

Qui chartas & libellos famosos à se, vel ab aliis compositos publicat cum detrimento notabili famæ & honoris proximi, peccat mortaliter, q. 1. c. 1. & 2. Cod. de libell. famos. l. 1.

LECTIO II.

De Mendacio.

I. QUid est mendacium?

S. Th. 2. 2. q. 110. R. Mendacium est significatio falsi, vel putati falsi pro vero, sive in verbo, sive signis æquivalentibus proferatur, cum intentione proximum decipiendi. S. Tho. 2. 2. qu. 110. vide S. Augustinum l. de mendacio c. 3.

I. Quare dicis, *Sive signis æquivalentibus*?

R. Ad declarandum quod mentiri contingat signis æquè ac verbis.

I. Falsne est aliquando mentiri?

R. Minimè: generatim enim omne mendacium hoc præcepto prohibetur.

I. Quotuplex est mendacium?

Mendaciũ triplex. R. Triplex: nimirum jocosum, officiosum, & pernicioſum.

I. Quid intelligis per mendacium *jocosum*?

Jocosum. R. Est mendacium joco prolatum; cùm discursibus nostris, ut magis placeant, intermiscemus falsa quædam & fabulosa absque alicujus præjudicio. De similibus mendaciis accusat se S. Augustin. 1. confess. c. 19.

I. Quid est mendacium *officiosum*?

Officiosũ. R. Illud vocamus mendacium officiosum quod nemini incommodat, alicui verò utile est. Tale erat v.g. consilium quod dedit Chusai Absalon.

I. Non licet ergò mentiri mendacium quod nemini quidem nocet, prodest verò alicui plurimùm, v. g. ad salvandam vitam proximi?

R. Non. Nunquam enim licet mentiri. *Noli velle mentiri omne mendacium.* Neque facienda sunt mala ut eveniant bona. Innoc. 3. c. super eo. Vide S. Augustum. relatum 22. q. 2. c. primum. Et ne dicas, mentior tantùm jocosè vel officiosè, ut aliis prosim, vel ut eos recreem: quia ex assiduitate mentiendi, & linguæ volubilitate quandoque mendacium proferes, illudque tibi non cogitanti excidet, etiam cum agetur de fama, de bonis & vita proximi, ac per habitum inadvertenter eum infamabis, erisque causa, ut bonis, & subindè vita spolietur. Hoc est quod subdit Sapiens: *Assiduitas enim illius:* (mendacii) *non est bona.* Rursùm ex mendacio facilis est lapsus ad perjurium; qui enim crebrò mentitur, & crebrò jurat, impossibile est, ut sæpè non juret falsum. Eccli. 7.

Omne mẽdacium veniale est.

Non refert quod aliqui Patres censuerunt mendacium interdum licere, & nonnunquam illo utendum tanquam elleboro & medicamine, uti putavit Plato l. 2. de Repub. Illi enim errarunt, & contra eos scribit Augustinus l. de mendacio, & l. contra mendacium. Certum enim jam adeoque de fide est, omne mendacium esse peccatum & illicitum; Patet id Prov. 12. *Abominatio est Domino labia mendacia.*

Omne mẽdacium illicitum esse apud Christianos certum est & de fide.

I. Habesne exemplum ad hanc rem comprobandam?

Exemplũ. R. Ita. *Anthimus Episcopus Nicomediensis, cum quæreretur à satellitibus Maximiani, ultrò occurrit eis qui eum minimè noverant, & convivium eis exhibuit, deindè se esse Anthimum renunciavit. Quod cùm audivissent, obstupuerunt homitis libertatem & charitatem, cumque dicerent se lubenter eum dimissuros, & ut recederet, suaderent, relaturi Imperatori Anthimum quidem multum se quæsivisse per universam Nicomediam, at non potuisse tamen eum invenire; non sic, inquit, neque enim vel solis labris mentiri vos patiar. Ille igitur vinctus ad tribunal Tyranni perducitur, & multa tormenta passus tandem capite plectitur.* Sur. 27. April. & Metaphr.

Digitized by Google

tur, *glorioso martyrio Christi victima effectus*.

I. Hæc duo mendaciorum genera, jocosum scilicet & officiosum, suntne gravia peccata?

R. Non sunt ex natura sua nisi venialia.

I. Quid est mendacium *perniciosum*?

Mendaciū perniciosū. R. Illud quod proximo damnum adfert spirituale vel temporale. Vid. Nav. c. 18. n. 4.

I. Estne hoc mendacium grave peccatum?

R. Ita, si damnum quod infertur, aut inferri intenditur; sit notabile.

I. Mendacium igitur perniciosum estne peccatum mortale?

R. Ita, reverà, & de illo dicit Scriptura: Sap. 1. *Os quod mentitur occidit animam*. Et: Psalm. 5. *perdes omnes qui loquuntur mendacium*.

I. In quibus casibus potest quis inferre grave damnum proximo per mendacium perniciosum?

R. In his & similibus: in tractatibus, pactis, fœderibus, sigillis, judiciis, perjuriis, falsis testimoniis, in contractibus, in detractionibus, calumniis, adulationibus, &c. ita ut latissimè hoc peccatum pateat, & ad omnes penè homines subrepat. Perniciosissimum autem est illud mendacium, quod in fidei vel morum doctrina committitur, v. c. Si quis prædicaverit hæreses. Si quis affirmaverit, minutas usuras licitas esse. Si quis dixerit mendacium internum licere. Secundò: Si Confessarius ignarus præcipitanter responderit pœnitenti qui injustitiam commisit, non teneri ad restitutionem. Vel, quod sibi nullum facere scrupulum debeat circa aliquem contractum injustum, vel dubium, & valdè implexum.

I. Estne licitum uti subindè mentalibus restrictionibus & locutionibus amphibologicis?

Restrictio mentalis. Less. l. 2. c. 42. dub. 9. n. 47. R. Ita, si justa aliqua & rationabilis causa suppetat id faciendi; nam etsi mentiri nunquam liceat, veritas tamen interdum potest celari. Vide Augustinum in Psalm. 5.

I. Sumpsitne aliquando Deus in hoc mundo vindictam de mendacio?

Exempla. Num. 13. & 14. R. Ita. Exploratores, quos miserat Moyses ad explorandam terram promissionis, reversi terruerunt populum suis mendaciis, ideoque subita morte correpti perierunt.

Ananias & Saphira mentiti sunt Spiritui sancto & mox ad pedes Petri uterque cecidit & expiravit. Act. 5.

I. Oditne Deus mendacium?

R. Ita maximè. *Sex sunt quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima ejus. Oculos sublimes, linguam mendacem, & cætera*. Prov. 6.

I. Quare Deus tantoperè odit mendacium?

Mendaciū est peccatū diabolicū. R. Quia peccatum diabolicum est. Primum enim mendacium dixit diabolus: Gen. 4. *Nequaquam moriemini*. Undè Joan. 8. dicitur de diabolo: *Cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater ejus*, scilicet mendacii.

I. Amatne Deus veritatem & illos qui fugiunt mendacium?

R. Ita: Nam isti Deo assimilantur, qui est veracissimus, imò ipsa veritas.

I. Estne magni meriti apud Deum abstinere à mendacio?

Exemplū. Paral. lus 2. p. tract 9. c. §. litt. d. R. Ita. Legitur in vitis Patrum de quodam Eremita, quod visitatus fuerit ab aliis Eremitis, istuc Angelorum ministerio adductis. Qui dixit illis quærentibus aliquid de ejus conversatione: hoc custodivi ex quo conversus sum, quod nunquam mendacium de ore meo procederet; nec unquam postposui amorem cœlestium amori rerum terrenarum. Ideò nec gratia Domini in his mihi defuit: quidquid enim petii à Domino, illicò consecutus sum: & infra triduum sicut ipsi præviderunt, mortuus est, & anima ejus ab Angelis ipsis videntibus, in cœlum recepta.

LECTIO III.

De aliis linguæ vitiis.

I. QUid est *detractio*?

S. Th. 2. 2. q. 72. usque ad 77. Detractio; Prov. 22. R. Est famæ proximi occulta denigratio.

I. Estne grave peccatum detractionis?

R. Ita; gravius est furto. *Melius est enim nomen bonum, quàm divitiæ multæ*.

I. Estne interdum detractio magnorum damnorum causa?

R. Ita; uti videre est in libro Esther.

Ibi

Digitized by Google

Ibi impius Aman tantùm profecerat suis detractionibus & susurrationibus apud Regem ut Assuerum, universus populus Israel in proximum mortis discrimen venerit, ni Deus aliter providisset.

I. Punivitne aliquando Deus detractores?

L. 2. apum c. 37 p. 3. Exemplũ. R. Ita. Novi (inquit Th. Cantiprat.) ordine, non re, nomine, non actibus Sacerdotem, qui in tantum vitio linguæ deditus erat, ut potius de se pessima mentiretur, quàm non socios vel cohabitantes sibi criminibus infamaret. Hic ante mortem raptus in furiam, tanta in se debacchatus est cæde, ut propriis dentibus linguam maledicam laniaret, & palam cunctis ostenderet, quod quia lingua sua dolosè egerat, & venenum sub labiis ejus, quasi sepulcrum patens guttur illius fœtorem teterrimum exhalaret; & per quæ peccaverat, per eadem torqueretur.

Horrenda detractoris pœna.

I. Si quod de proximo refertur, verum est, eritne detractio?

R. Ita: sit verum, sit falsum; sive id ex teipso, sive tanquam ab aliis dictum, referas; si verè noces, aut nocere intendis famæ proximi, committis peccatum detractionis.

I. Estne grave peccatum, quando proximus diffamatur ex culpa falsò ipsi impacta?

R. Ita. Nam præter detractionem, committitur etiam mendacium pernicioſum.

I. Detractio estne peccatum mortale?

R. Ita, si notabiliter per illam noceas vel nocere intendas famæ proximi.

I. Cui similis est detractor?

Eccli. 10. R. Serpenti: *Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet, qui occultè detrahit*. Vide S. Bonaventuram in vita S. Francisci c. 8. §. 1.

I. Quæ est detractio perniciosissima?

Detractio perniciosissima. R. Illa qua de doctrina Christiana, de Concionatoribus, Sacerdotibus, & Religiosis detrahitur: uti ab hæreticis ordinariè factitatur.

I. Qui aurem præbet detractoribus, estne detractionum particeps?

R. Ita. Imò vix dici potest, utrùm damnabilius sit proferre, an audire detractiones. S. Hier. ep. ad Nepotian. circa finem. S. Bernard. l. 2. de consideratione ad Eugen. in fine.

I. Quid si quis non libenter illas audiat, non contradicit tamen, neque opponit se detractoribus?

Audire detractiones quale peccatum. R. Si qua auctoritate aut superioritate polles super detractorem, teneris illum reprehendere, alioquin graviter peccas, consentiens malo: si verò nulla superioritate prævales, & non resistis cùm proficere posses monitione tua, sive ob metum, vel respectum humanum, sive ob verecundiam contraire non audes, peccas quidem etsi non æquè graviter, uti in casu antecedente. Potest tamen contingere, ut delictum mortale sit contra charitatem, quando notabilis esset detractio, & certa affulgeret spes proficiendi. Vide Less. c. 11. dub. 4. n. 21. Si nullo modo sis superior & credas monitione tua te nihil effecturum, magis verò obfuturum, tace, & peccatum proximi tibi displiceat.

I. Quid agendum est in medio detractorum, si non est spes monitionibus proficiendi?

Quomodo se gerendũ in medio detractorũ. Exempla. R. Machetes, si quis verbum detractionis protulisset, illicò in somnum incidebat ait Cassian. l. 5. de Just. renunt. c. 29. Thomas Morus Angliæ Cancellarius, vir sapientia & virtute celebris, audiens detractionem, sumpta aliundè occasione alio eloquium divertebat; exempli gratia, inquiebat: dicet quisque quod volet, ego dicam domum illam pulcherrimè extructam, eumque qui illam fabricavit, excellentem in sua arte esse architectum. Ita Stapleton. in ejus vita. Vide S. Joannem Chrysostom. hom. 3. ad pop. & S. Bernard. serm. 24. in Cantica. Hinc Gentiles Jovem in Creta pingebant sine auribus, ut hac effigie omnes præsertim Principes admonerentur, non oportere eos aures præbere delatoribus.

Monet Sapiens: *Sepi aures tuas spinis, & linguam nequam noli audire*. Eccli. 28. Seps ista, qua auris contra detractiones & detractores est sepienda, est timor Dei, qui animum obfirmet, ut ab iis aures avertat & occludat, vultumque tristem, & severum ostendat, imò detractorem increpet, & à se ableget. Nam, ut ait Salomon: *Ventus Aquilo dissipat pluvias, & facies tristis linguam detrahentem*. Prov. 25. Sepis ergò aures spinis, quando eas claudis, & avertis quando ostendis faciem tristem, gravem & tetricam,

Digitized by Google

cam, quæ indicet te invitum ægreque audire, ac detractorem tibi esse tædio, & molestiam creare.

I. Estne detractio, si Magistratui detuleris aliquem hæreticum, aut domum peste infectam?

R. Minimè, si intentio recta sit, impediendi ne hæreticus vel domus infecta civitatem viru suo labefactet.

Contumelia. I. Quid est *Contumelia*?

R. Contumelia est peccatum quo alicujus præsentis honor & existimatio palam violatur, sive id verbis, sive gestibus, aut quibusvis aliis signis fiat, v. c. dicendo, tu es fur, tu es perjurus, tu es nequam, &c. Vide S. Thom. 2.2. q. 72.

I. Estne grave peccatum Contumelia?

Contumelia grave peccatum. R. Ita, gravius detractione; nam ultra hoc quod in fama & honore læditur, etiam patitur confusionem coram hominibus, non sine violentia & injuriæ augmento. Adeò quod detractio se habet respectu contumeliæ, proportione servata, sicut furtum respectu rapinæ.

I. Quid est *Discordia*?

Discordia. R. Est pacis perturbatio, & inter amicos unionis destructio.

I. Undè nascuntur inter homines discordiæ?

R. Ut plurimùm ex contentionibus & injuriis hinc indè inter amicos invicem exortis; non rarò etiam ex susurrationibus, quæ miro interdum, sed impio artificio legitimas amicorum conjunctiones labefactant.

I. Displicentne Domino Deo ejusmodi artificia?

Susurrationes. R. Ita, quàm maximè; hinc ablegandos vult istiusmodi auctores & discordiarum seminatores à suo populo: *Non eris criminator, neque susurro in populo.* Levit. 19. Tales fuere plerique Regis Saulis Consiliarii, qui non desistebant Regem contra Davidem exacerbare.

I. Qui discordias excitant, peccantne graviter?

R. Ita, destruunt enim amicitiam, quæ ob utilitatem indè emanantem, pluris valet quàm honor.

I. Qua ratione poterimus cum proximo reconciliari cum quo interfuit nobis discordiæ?

R. Si dimisse nos apud eum habeamus, vehementerque protestemur detestari dissensiones & discordias.

I. Ad quid tenentur qui proximi honorem quoquo modo labefactarunt, aut suis susurrationibus suis discordias inter amicos seminarunt?

R. Coram Deo pœnitere ejus illos oportet, & quod ad proximum spectat, congruam pro injuria restitutionem facere.

I. Qualiter est facienda restitutio?

Restitutio honoris & famæ qualiter faciëda. R. Si confictis mendaciis proximi honori detraxisti, debes canere palinodiam, libereque dicere, quod malè de proximo sis locutus, & mentitus; imò si res tanti mereatur, idipsum jurare; & in summa hoc agere, ut efficaciter & plenè revoces quæ mendaciter dixisti, & omne damnum proximo illatum refarcias.

Quod si fortasse illa quæ dixisti vera sint, sed occulta, similiter teneris ad palinodiam recantandam (quandoquidem contra justitiæ ordinem ista propalaveris) affirmando te malè locutum, & injuriam proximo intulisse.

Et in omni casu restituenda sunt quævis damna & interesse, quæ proximus ex infamia aut honoris jactura injustè irrogata subiit.

LECTIO IV.

De murmuratione, & de adulatione.

Prosecutio ejusdem materiæ.

I. QUid est *Murmuratio*?

Murmuratio. R. Est murmur, sive querimonia impatientis hominis secreta vel publica de proximo detrahens tempore, & modo præposteris, & coram quibus non oportet. S. Antonin. 2.p.t.7. c.2. Cajet. verbo murmuratio.

I. Quænam est pessima murmuratio?

R. Quando murmuratur contra Deum, ejusve justitiam, misericordiam, providentiam; uti olim murmurabant Israelitæ Num. 13. & sæpè alibi.

Secundò, quando subditi murmurant contra suos Superiores Ecclesiasticos aut sæculares, obloquendo de modis eorum agendi, regendi, &c.

I. Displicentne Deo ejusmodi murmurationes?

R. Ita

Digitized by Google

R. Ita, ultra quam dici potest. Quod evidenter testatus est in vindictam quam sumpsit de Core, Dathan, & Abiron. Num. 17. quos vivos ima dehiscens terra absorbuit.

I. Quid est *adulatio*?

Adulatio. R. Sunt verborum lenocinia, sive laudes & blandimenta ficta & simulata, quæ suaviter demittuntur in aures eorum, quorum aucupando favori aut gratiæ studetur.

I. Multumne mali adferunt adulatores suis assentationibus?

Adulatio nocentissimum malum. R. Ita, plurimum, nam uti dicebat Origenes, retinent homines molliter vinctos sericis funiculis, ut eos suffocent, & strangulent, id est ut in peccatis suis moriantur. Quisque enim sibi complacet, ut id agat, de quo non solùm nulla secutura est reprehensio, sed potius laus & approbatio. Undè nihil æquè pernicioſum homini, aut moribus tam infestum, quàm adulatio, adeò quod nocentior sit homini lingua assentatoris, gladio persecutoris, inquit Sanctus Augustin. in Psalm. 69. Vide Greg. l. 28. moral. c. 3.

Bion interrogatus quod esset animal omnium maximè noxium? Si de feris, inquit, percuncteris tyrannus; si de mitibus, adulator. Testis est Laertius. L. 1. c. 6.

I. Suntne Principes eordati ejusmodi blaterones detestati?

L. 8. c. 14. R. Ita. De Constantino Imper. scribit Nicephorus, quòd adulatores odisset cane pejus & angue, illosque solitus esset *anlas tineas & sorices* appellare.

Sigismundus Imp. teste Ænea Sylvio audiens adulantem: Diis similis es, o Imperator: alapam ei impegit, dicentique: Cur me cædis? Imperator respondit: cur me mordes adulator?

Est adulatio grave peccatum pluribus modis. I. Estne adulatio grave peccatum?

R. Ita, secundùm quod materia quæ adulationibus approbatur, & laudatur, notabilis est: exempli causa: Si per adulationem, ut cujuspiam bonam gratiam sive favorem ineas, ejus lethiferum peccatum approbes, v. gr. ebrietatem, fornicationem, &c. De similibus loquitur Isaias: *Væ qui dicitis, malum bonum, & bonum malum*. Vide S. Greg. l. 7. moral. cap. 17. & Ezech. c. 33. num. 19. *Tales sunt*, ait S. Maximus: *adulatores qui scurram, vocant gratioſum, obscœna loquentem, civilem, iracundum, strenuum, parcum, providum, prodigum, liberalem. Tales laudatores illis quidem ore benè precantur, sed corde execrantur: nam hac laude omnem exacrationem in illorum vitam inducunt, imò eos æternæ damnationis obnoxios faciunt, ipsa vita approbante.*

Isai. c. 5. Serm. de malis.

Secundò, attento fine quem spectat adulator, ejus adulatio potest esse peccatum mortale, v.g. si per ostentationes suas intendat grave proximi corporale vel spirituale damnum. De simili adulationis modo loquitur Scriptura: *Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis.* Prov. 27. Act. 12.

Tertiò, quando adulator dat alteri occasionem Deum mortiferè offendendi, uti adulatores Herodis, de quo Josephus; Cæsareæ ludis, inquit, pro Augusto celebrandis cùm vacaret, die quodam in theatrum processit Herodes, amictus veste tota ex argento mirabili contexta, quæ radiis exorientis Solis perçussa, spectantibus horrorem venerationi mixtum incuteret; mox adulatores acclamantes, Deum consalutabant, rogantes ut faveret propitius, hactenus eum ut hominem reveritos, nunc agnoscere & fateri in eum quiddam natura mortali sublimius. Quam impiam adulationem cùm nec castigasset, nec repulisset, divinam sensit vindictam, & cùm gravissimis doloribus cruciaretur, conversis in amicos oculis: *En ego ille*, inquit, *vestra appellatione Deus, vitam relinquere jubeor fatali necessitate vestrum arguente mendacium: & quem immortalem salutastis, ad mortem rapior.* L. 19. antiq. c. 7. Exempli.

Quartò, vid. Conc. Trid. sess. 4. decret. de edit. & usu sacrorum librorum. *Post hac temeritatem, &c.*

I. Quid agendum est quando adulatores suis blanditiis nos lactant?

R. Placet hic Catonis consilium:

Cùm te quis laudat, judex tuus esse memento.

Plus aliis de te, quàm tu tibi credere noli.

Idipsum monet Spiritus Sanctus: *Fili, si te lactaverint peccatores, non acquiescas eis.* Prov. 1.

I. Quandonam periculosissimæ sunt adulationes?

R. Quando amici & cognati illius qui in vi-

Digitized by Google

in vitæ discrimine versatur, mortique instat, adulantur, asseruntque nullum subesse periculum, sumendos esse animos, nondum adveniisse tempus suscipiendorum Sacramentorum, &c. naturam vitæ protrahendæ avidam esse, placentia loquendo, non sine periculo æternæ mortis, quæ hac ratione non rarò incurritur.

I. Ut video, plurima sunt linguæ peccata, multique ejus lapsus?

R. Verissimum, id est, nullus est qui non lingua interdum labatur. *Si quis in verbo non offendit: hic perfectus est vir*, ait S. Jacobus. Vide ejus ep. cathol. cap. 3. ubi noxas & damna linguæ demonstrat ex duodecim, partim argumentis, partim attributis. Primum est v. 3. quod instar equi sit effrænis.

S. Jacob. in ep.

Duodecim attributa & damna malæ linguæ.

Secundum v. 1. quod modica licet, magna tamen exaltet.

Tertium ibidem, quod sit instar scintillæ quæ totam sylvam comburit.

Quartum v. 6. quod sit universitas iniquitatis. Quintum ibidem, quod maculet totum corpus; Sextum, quod inflammet totam rotam nativitatis, & vitæ nostræ; Septimum, quod inflammetur à gehenna; Octavum, quod magis indomita sit, quàm omnes feræ, ideoque à nemine domari possit; Nonum, quod sit inquietum malum; Decimum, quod sit plena veneno mortifero; Undecimum quod cum sit data, & dicata benedictioni Dei, simul tamen maledicat proximis; Duodecimum, quod sit quasi fons monstruosus, eructans simul aquam dulcem & amaram. Certè statuendum nobis esset & serió omni die proponendum cum Propheta; *Dixi: custodiam vias meas: ut non delinquam in lingua mea.*

Psal. 38.

I. Habesne exemplum alicujus? qui ex isto Psalmi versiculo profecerit?

Tripart. l. 8. c. 1. Pet. de natalibus l. 6. c. 38. Exemplú.

R. Ita. Pambus Abbas, cùm sine litteris esset, accessit ad quemdam ut doceretur: qui cùm audivisset primum versum Psalmi trigesimi octavi: *Dixi custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea.* Secundum versum non passus est audire, dicens: Si potuero opere hoc implere, hic versus tantummodò mihi sufficiet. Cumque Doctor qui ei tradiderat versum, culparet, cur per sex menses minimè ad se venisset, respondit: quia versum illum adhuc opere non implevi. Postea verò cùm multos supervixisset annos, à quodam noto rogatus an didicisset versum; quadraginta & novem annis, inquit, vix eum implere valui.

Rectè iterùm monet Ethnicus ille: Cato.

Virtutem primam esse puta, compescere linguam:
Proximus ille Deo, qui scit ratione tacere.

DE IX. PRÆCEPTO.

CAPUT DECIMUM.

LECTIO UNICA.

Non concupisces uxorem proximi tui.

I. QUID prohibetur hoc præcepto nono?

R. Explicitè quidem prohibetur adulterii desiderium, implicitè verò omnia carnis voluntaria desideria.

I. Quid necesse fuit sexto præcepto, *non mœchaberis*, addere hoc nonum: *Non concupisces uxorem proximi?*

R. Ne quis opera dumtaxat externa vetari arbitraretur, & interiores animi cupiditates Deo non displicere (quo in errore versabantur Judæi Matth. 5.) voluit Deus declarare expresso addito præcepto, justitiam veram coram se, non minus interioris hominis rectitudinem, quàm externi operis exigere. Lex enim Dei spiritualis est, non minus cohibens affectum quàm opus externum. Omnia enim Deo aperta & nuda sunt. In hac ergo Dei lege tanquam in speculo, naturæ nostræ vitia contemplamur: & discimus interna desideria spiritui & rationi contraria vitiosa esse; internumque concupiscentiæ inordinatum motum non esse à Deo, sed ex peccato in nobis esse ortum, juxta illud Apostoli: *Concupiscentiam nesciebam nisi lex diceret: non concupisces.* Id est, interioris animi motus & desideria nullo externo prodita signo pro factis reputari nesciebam, nisi lex Dei me instruxisset ac docuisset omnem rei malæ, injustæ ac vetitæ deliberatam ac voluntariam concupiscentiam esse non minus peccatum, quàm opus externum. Rom. 7.

I. Quid autem censes de concupiscentia sive fomite in membris nostris residente?

R. Di-

Digitized by Google

Motus cōcupiscentiæ involūtarius non est peccatum.

R. Dico illam non esse peccatum, quandoquidem peccatum non in membris nostris, sed in voluntate sedem habeat. Secundò, lex non carni aut sensui, sed homini datur; & de actibus humanis qui sunt in hominis potestate, disponit. Primi autem illi motus carnis, qui reluctante quoque homine sæpè insurgunt non sunt actus humani, neque in hominis potestate, ideoque minimè hac lege Dei vetantur, quidquid obganniat Calvinus & ejus sequaces.

Rom.6.7.8. Non obstat quod Apostolus concupiscentiam sive fomitem aliquoties peccatum appellet, nam ideò sic eam vocat, quia ex peccato originem habet, & ad peccatum inclinat, uti multis locis docet S. August. & Conc. Trid. definivit.

Sess. 5. decret. de peccato orig. §1.

I. Non sunt igitur concupiscentiæ motus involuntarii necessariò in confessione aperiendi?

R. Non, cùm ut dictum est, peccata non sint. Vide & repete plura huc pertinentia ex c.7. hujus tertiæ partis, præsertim lect.4.

I. Breviter igitur & dilucidè quæ concupiscentia hic prohibetur, vel non prohibetur?

R. Naturalis illa cupiditatis vis & ordinata, quæ fines suos non egreditur, non vetatur, multoque minùs spiritualis illa rectæ mentis cupiditas, qua ad eorum appetitionem incitamur, quæ carni repugnant. Ad hanc enim ipsam sacræ Litteræ nos adhortantur: *Concupiscite sermones meos & transite ad me omnes qui concupiscitis me.* Itaque hoc interdicto non ipsa concupiscendi vis, qua tum ad bonum, tum ad malum uti licet; sed usus pravæ cupiditatis, quæ carnis concupiscentia & peccati fomes vocatur, ac si animi offensionem adjunctam habeat, semper in vitiis numeranda est, omninò prohibetur. Ergò ea tantum concupiscendi libido vetita est, quam carnis concupiscentiam vocat Apostolus, illi scilicet concupiscendi motus, qui nullum rationis modum habent, neque finibus à Deo constitutis continentur.

Sap.6. Eccli.24.

Usus pravæ cupiditatis hic prohibetur.

Ad Gal.

I. Cur Deus permittit nos molestis cogitationibus agitari, & ipsis etiam interdum carnis stimulis pungi?

R. Ad agonem, & promerendam coronam, legitimè certantibus propositam. In istius rei figuram voluit Dominus Jebusæos non deleri funditùs, ut haberent filii Israel hostes, contra quos dimicando se exercerent.

Conc. Trident. sup. §.5. Vic. Jud.3.v.1.

I. Habesne exemplum huc spectans?

R. Ita, *Dominus JESUS, ait aliquando ad Birgittam: Cur turbaris & sollicita es, filia? Respondit illa, quia diversis, & inutilibus, malisque affligor cogitationibus, quas removere nequeo, & terror judicii tui me pungit. Cui Dominus, hæc, inquit est vera justitia, ut sicut prius delectabaris vanitatibus mundi, contra voluntatem meam; ita modò tibi molesta sint varia perversaque cogitationes contra voluntatem tuam. Verumtamen time judicium meum, moderatè & cum discretione, firmiter semper in me confidens Deo tuo. Certissimè enim scire debes, malas cogitationes, quibus mens reluctatur, & quas detestatur esse purgationem animæ atque coronam. Si tu illas prohibere non potes, fer patienter, ac voluntate eis renitere: & quamvis ipsis non consentias, time nihilominùs, ne inde superbias & cadas: nam quicumque stat, solius Dei virtute stat.*

Exempla. Lud. Blos. in monil. spirit. c.4.

I. Rectene sibi consulunt qui primis concupiscentiæ motibus fortiter resistunt assumpta pœnitentia vel alio quovis modo?

R. Ita. Et hoc quidem pro fræno est ne pars inferior ad illicita feratur, ne quidem in minimis. Notum est quod de S. Benedicto in vita ejus narratur. *Agitabatur castissimus vir carnis prurientis stimulis; quid ageret? per vepres & dumeta corpus tamdiu volutavit, dum à saucia & cruentata carne omnis libidinis sensus abscederet.*

Exempla.

Vidi, inquit Cantiprat. Sanctum virum magistrum Guidonem Presbyterum Beghinarum in Nivella, de quo certissimè ferebatur, quia cùm in Sonegio Oppido Hannoniæ scholas regeret adolescens, incautè semel fœminam contemplatus, per annos tres, etiam ipsa mortua in tantum tentatus est, ut, excepto eo quod vigilans sustinebat, omni nocte in somnis crederet eam esse præsentem. Sentiens ergò circa se diabolum non cessare, de nocte clam tumulum mortuæ mulieris aperuit, nareſque & faciem in co-

L.2. apum c.30. d.31.

Digitized by Google

in cœno putrefacti corporis tamdiu tenuit, ut penè fœtore nimio suffocatus; quasi mortuus caderet resupinus. Quæ res in tantum valuit sancto viro, ut nullum posteà stimulum in carne sentiret.

DE X. PRÆCEPTO.

CAPUT UNDECIMUM.

LECTIO PRIMA.

Non concupisces rem proximi.

I. QUID prohibet decimum præceptum?

R. Hoc præcepto cavetur ne rem alienam sive mobilem uti argentum, animalia, &c. sive immobilem, v.c. domum, agrum, aliasve possessiones concupiscamus.

I. Estne igitur peccatum, quando dicimus utinam rem istam vel istam haberem?

R. Minimè; si justo pretio illam nobis comparatam vel acquisitam velimus.

I. Si quis quærens occasionem, rem alienam surripiendi & impediretur, quominus id faceret, peccaretne?

R. Ita, committeret enim furtum voluntate, etsi non re. Undè ad restitutionem nullam talis tenetur.

Nota, poterit hic Catechista breviter & summariè repetere decem præcepta Decalogi, & consuetum Catechismi tempus utiliter transire.

Finis Tertiæ Partis Catechismi.

Digitized by Google

PARS QUARTA CATECHISMI,

DE SACRAMENTIS ECCLESIÆ.

CAPUT PRIMUM.

LECTIO PRIMA.

Quid sit Sacramentum.

I. QUID tractatur in quarta parte Catechismi?

R. De Sacramentis Ecclesiæ.

I. Cur tractandum est de Sacramentis in Catechismo?

S. Th. 3. p. qu. 60. & seqq.

R. Quia doctrina ista, & Dei jussu necessaria est, & utilitate uberrima. Sunt enim Sacramenta, signa quædam mystica, sive instrumenta, quibus fides, spes, charitas, (de quibus hactenus) obtinentur, exercentur, augentur, conservantur, ac etiam reparantur. Hoc est quod Sacrosanctum Concilium Tridentinum dixit: *Per quæ* (Sacramenta) *omnis vera justitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amissa reparatur.* Adde quod absque Sacramentis, Religionem universam Christianam extingui prorsus necesse sit. Habent igitur Sacramenta sublimem in Catechismo locum & necessariam quoque tractationem.

Proœmio de Sacramentis. s. Aug. l. 19. cõtra Faustum & ep. 118. ad Januarium c. 1.

I. Cur Sacramenta institui apud Christianos oportuit, nonne satis erat fide, spe, & charitate Deum colere?

Sacramenta instituta ex multiplici ratione.

R. Minimè. Nam divinus cultus duplex est; interior & exterior. Interior, quo per intellectum & affectum Deo conjungimur, fide, spe, & charitate perficitur. Exterior est professio quædam cultus interioris, quem externis quibusdam & visibilibus signis, ritibusque declaramus. Deus enim qui bonorum nostrorum non eget, quippe beatus per se totusque perfectus, tamen sicut totum ipse hominem tum corpore, tum animo constare voluit, sic eundem quoque totum, hoc est, secundum omnem sui partem reposcit, à quo sincerè studioseque colatur, anima quidem secundùm exteriorem cultum cum interiore conjunctum, quod multis sanè modis, sed vel maximè & saluberrimè per usum Sacramentorum præstatur. Secundò, ob humani ingenii imbecillitatem: si quidem ad earum rerum notitiam, quæ mente, atque intelligentia comprehensæ sunt, nisi per ea, quæ aliquo sensu percipiuntur, nemini aspirare licet. Quod declarat Sanctus Chrysostomus his verbis: *Si homo corporis concretione caruisset, nuda ipsa bona, neque ullis integumentis involuta, ei oblata essent; quoniam verò anima corpori conjuncta est, omninò opus fuit, ut rerum, quæ sentiuntur, adminiculo, ad ea intelligenda uteretur.*

1. Ut cultui etiam exteriorem Deo tribuamus.

2. Ut humani ingenii imbecillitatem adjuvaret. Hom. 38. in Mat. & ho. 60. ad popul.

Tertia causa est, quod animus noster, non facilè commoveatur ad ea, quæ nobis promittuntur credenda. Quare Deus à mundi exordio, quæ facere instituerat, verbis quidem frequentissimè indicare consuevit: interdum verò cùm opus aliquod instituerat, cujus magnitudo promissi fidem abrogare posset, alia etiam signa, quæ nonnunquam miraculi speciem haberent, verbis adjunxit. Hinc promissionem suam de Israelitico populo per Moysen liberando, multa signorum varietate firmavit. Ad eum modum in nova lege Christus Salvator noster cùm nobis peccatorum veniam, cœlestem gratiam, Spiritus Sancti communicationem pollicitus est, quædam signa oculis & sensibus subjecta instituit, quibus eum quasi pignoribus obligatum haberemus, atque ita fidelem in promissis futurum dubitare nunquam possemus. Quarta causa fuit, ut illa tanquam remedia,

3. Ut credentis tarditatem erigant.

Exod. 4.

atque

Digitized by Google

4. Ut parata & certa sit ad repellendos animi morbos medicina.

atque Euangelici Samaritani medicamenta, ad animarum sanitatem præsto essent. Virtutem enim, quæ ex Passione Christi manat, hoc est, gratiam, quam ille nobis in ara Crucis meruit per Sacramenta quasi per alveum quemdam, in nosipsos derivare oportere: ut sint ipsa Sacramenta velut uberrimi Salvatoris nostri fontes, ex quibus nos aquas salutis, cum gaudio hausturos, Isaias cap. 12. vaticinatus est.

S. Ambr. l. 1. de Sacr. c. 4.

5. Ut sint vera Religionis symbola & sancta societatis vincula. L. 19. cont. Faust. c. 11.

Quinta etiam causa accedit, cur Sacramentorum institutio necessaria videri possit, ut scilicet notæ quædam & symbola essent, quibus fideles internoscerentur; cùm præsertim nullus hominum cœtus queat, ut etiam à Divo Augustino traditum est; sive veræ sive falsæ Religionis nomine, quasi unum corpus coagmentari, nisi aliquo visibilium signorum fœdere conjungatur. Utrumque igitur præstant novæ legis Sacramenta, quæ & Christianæ fidei cultores ab infidelibus distinguunt, & ipsos fideles sancto quodam vinculo inter se connectunt. Prætereà aliam etiam justissimam fuisse causam Sacramenta instituendi ex illis Apostoli verbis: *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*, ostendi potest. Sacramentis enim fidem nostram in hominum conspectu confiteri & notam facere videmur, v. c. ad Baptismum accedentes palam testamur nos credere ejus aquæ virtute qua in Sacramento abluimur, spiritualem animæ purgationem fieri.

6. Sunt testimonia nostræ fidei, ejusq; declar. Rom. 1.

7. Sunt humilitatis excitandæ instrumenta. Sacr. definitio.

Postremò, Sacramenta humanæ mentis superbiam edomant ac comprimunt, nosque ad humilitatem exercent, dum sensibilibus elementis subjicere nos cogimur ut Deo obtemperemus; à quo anteà impiè defeceramus, ut mundi elementis serviremus.

I. Quid est Sacramentum?

S. Th. 3. p. q. 60. a.

R. *Est invisibilis gratiæ signum visibile, ad nostrum sanctificationem à Christo Domino institutum.*

I. Cur dicis quod Sacramentum sit *invisibilis gratiæ signum visibile*?

R. Quia aliud est quod in Sacramento videmus, aliud quod in eo accipimus. Signum videmus externum: occultam verò & spiritualem gratiam, quæ res dicitur Sacramenti, accipimus. Sacramenta ergo signa dicuntur, quoniam externa quadam specie & similitudine, id nobis referunt, & declarant, quod per ipsa Deus nobiscum, invisibiliter atque spiritualiter agit.

I. Quare dicis, *signum à JESU Christo ad nostram sanctificationem institutum*?

R. Ut significem Sacramenta, quam gratiam significant, etiam continere, nobisque ad nostram sanctificationem verè & certò conferre.

Conc. Trident. can. 6. de Sacr. in genere.

I. Declara id paulo ampliùs?

R. Ut exempli causa in Sacramento Baptismi, exterior ablutio, quæ sordes corporis purgat, efficax est symbolum interioris ablutionis, qua spiritualiter anima purificatur. Sic res aliæ visibiles & externæ, ut oleum, panis, vinum, quarum in Sacramentis necessarius est usus, aptè nobis constituuntur, tum ad significandum, tum ad conferendum homini divinam gratiam animæque salutem, modò ad hæc non indignè accedat. Per Baptismum etenim regeneramur & renovamur: per Confirmationem augemur & roboramur: per Eucharistiam nutrimur & reficimur, per Pœnitentiam, restituimur & sanamur in vita spirituali: in qua per reliqua itidem Sacramenta, pro sua quisque ratione, juvamur atque provehimur, ut suo deinde loco aperiemus.

Aug. in Ps. 73. Tit. 3. Actor. 8. Joan. 6. Joan. 10.

I. Quis signis istis externis vim istam contulit?

R. Christus Dominus qui passionis suæ fructum, & Sanguinis sui pretium hoc modo dispensatum voluit ad animarum nostrarum sanctificationem.

I. Quomodo dicis Sacramenta gratiam quam significant verè & infallibiliter producere? conferturne igitur gratia omnibus Sacramenta suscipientibus?

R. Ita, in ritè dispositis Sacramenta semper suum effectum operantur. *Sacramenta enim, quantum in se est* (ut Cyprianus loquitur) *sine propria virtute esse non possunt, nec ullo modo Divina se absentat Majestas mysteriis, quamvis etiam ab indignis administrentur.* Quod de Baptismo asserit Augustinus: *Baptismus Christi verbis Euangelii consecratus, & per adulteros, & in adulteris sanctus est, quamvis illi sint impudici & immundi, quia ipsa ejus sanctitas pollui non potest,*

Ser. de cœna Dom.

L. 3. contra Donatistas c. 10.

Digitized by Google

& Sacramento suo divina virtus assistit, sive ad salutem benè utentium, sive ad perniciem malè utentium. Et illustrat simili: *An verò*, inquit, *Solis vel etiam lucerna lux, cùm per cœnosa diffunditur, nihil indè sordidum contrahit, & Baptismus Christi, potest cujusquam sceleribus inquinari?*

Simile. Dispositio ad recipienda Sacramenta.

I. Quæ est dispositio necessaria ad dignè & cum fructu recipienda Sacramenta?

Sacramenta alia vivorum dicuntur, alia mortuorum.

R. Utendum est hic aliqua differentia; nam alia sunt *Sacramenta mortuorum*: sic dicta, quod spiritualiter per peccatum mortuos ad vitam revocent: ejusmodi sunt Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ. Cætera quinque dicuntur *Sacramenta vivorum*, quod in sui receptione vitam spiritualem supponant; cùm iis proprium sit corroborare, nutrire, potestatem tribuere super Corpore Christi vero consecrando, vel super Corpore ejus mystico administrando; reliquias peccatorum perpurgare; gratiam causare ad matrimonii onera leniter portanda, &c. quæ omnia supponunt in anima ejus qui illa suscepturi sunt, vitam gratiæ.

Si de Sacramentis mortuorum agitur, dispositio erit sufficiens ipsa attritio, etiam in illo qui tenetur peccato lethifero.

His ita suppositis ad quæstionem tuam respondeo, illum qui actuali mortifero peccato tenetur, sufficienter dispositum fore per attritionem (quæ est contritio imperfecta) ad recipienda Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ. Ratio est, quia ista sunt Sacramenta mortuorum instituta ad vivificandas animas. Reliqua exigunt veram contritionem, vel ad minus, attritionem bona fide æstimatam contritionem: Nam cùm sint Sacramenta vivorum, supponunt in suscipientibus vitam spiritualem.

I. Si proprius est, ut dicis, Sacramentorum Baptismi & Pœnitentiæ effectus, ut mortuas animas vivificent, & peccata remittant, quid opus est ad illa recipienda dispositione?

R. Verum quidem est quod infantes baptizandi nullam dispositionem Sacramento suscipiendo præmittant; ut enim Adami voluntate tantùm peccaverunt, ita per Christum absque aliqua sua cooperatione justificantur: ita quoque certum est, quod qui in peccato lethifero actuali existit, si ad vitam gratiæ revocari intendat, debet per actum propriæ voluntatis à peccato averti & ad Deum Creatorem suum converti; quemadmodum proprio voluntatis motu à Deo suo sese averterat & ad peccatum converterat. Quæ ad Deum conversio (quam attritionem vocamus) debet esse ex motivo aliquo spirituali, quandoquidem nulla operatio dumtaxat naturalis sufficiens est ad salutem, prout in pluribus Ecclesiæ Conciliis definitum est. De ejusmodi conversione, sive dispositione loquitur manifestè Scriptura: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum.* Actor. 2.

I. Quid agere debet, qui conscius sibi peccati mortalis, parat se ad recipiendum aliquod Sacramentum vivorum?

Quando de Sacramentis vivorum agitur, requiritur contritio vel certè actualis confessio.

R. Distinguendum est; nam si de Sacrosancta Eucharistia quæritur, necessariò præmittenda est confessio Sacramentalis, dummodò non desit copia Confessarii. Trid. ff. 15. c. 7. & can. 11. de qua re suo loco. Quoad alia Sacramenta sufficiet elicere actum contritionis. Nihilominus securissimum semper erit confiteri, eo quod actus contritionis perfectæ, sit valdè arduus, & difficilis; atque ita reverentia, quæ Sacramento debetur, videtur suo jure id exigere, ut quantum fieri potest, dispositio ad illud fiat præmissa confessione; idque ut major certitudo, moraliter loquendo, de dispositione requisita habeatur.

Quæ causa est cur pueri utcumque grandiores ad confessionem mittantur prævie quàm Sacramentum Confirmationis suscipiant. Vid. Concil. Provinc. II. Cameracens. tit. 7. cap. 1. & Mechl. tit. 14. cap. 2. Et pro iis qui se ad matrimonium accingunt, vide Trid. sess. 24. de reform. Matrim. c. 1.

I. Impeditne vita improba ministri Sacramenti effectum?

Mali Ministri nō impediūt vim Sacramentorum.

R. Minimè, diximus enim suprà proximè, Sacramentum quantum in se est, semper operari effectum, si in recipiente non sit positus aliquis obex. Secundò, sciendum est principalem Sacramentorum ministrum esse Christum Dominum, utpotè eorum institutorem, dicente Apostolo: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus.* 1. Cor. 3. Si Deus adest Sacramentis, inquit August. & verbis ejus per qualeslibet administrentur, & Sacramenta Dei ubique recta L. 5 contra Donatistas c. 13.

sunt,

Digitized by Google

sunt, & mali homines quibus nihil prosunt, ubique perversi sunt. Vide eundem tract. 2. & 6. in Joan. & Conc. Trid. sess. 7. can. 6. 7. & 8. de Sacramentis in genere: ubi definit Sacramenta ex opere operato dispositis conferre gratiam.

I. Quid hoc est, Sacramenta operari effectum suum *Ex opere operato*?

R. Hoc est per nudam, & meram operationem Ministri conferentis Sacramentum, etiamsi dispositus non sit. Ratio ejus est, institutio Christi, qui nullo modo pendet ab aliqua Ministri dispositione. Non diffitemur tamen quin dispositio & devotio Ministri spiritualem aliquam utilitatem ex abundanti, ad Sacramenti dispensationem conferre possit, & hoc est, quod dicimus in scholis: *Ex opere operantis*.

I. Habeine exemplum quo probes Ministrum sua pravitate, gratiæ Sacramentalis virtutem impedire non posse?

Joan. 4. Exemplū.

R. Ita. Ex S. Joannis Euangelio, Sancti Patres docuerunt Judam Iscariotem pluries baptizasse: ex quibus tamen neminem iterum baptizatum fuisse legimus: ita ut præclarè Sanctus Augustinus scriptum reliquerit: *Dedit Baptismum Judas, & non baptizatum est post Judam: dedit Joannes & baptizatum est post Joannem. Quia si datum est à Juda, Baptisma Christi erat: quod autem à Joanne datum, Joannis erat: non Judam Joanni, sed Baptismum Christi etiam per Juda manus datum Baptismo Joannis, etiam per manus Joannis dato, rectè præponimus*: Nimirum, & per indignos, inquit Chrys. consuevit Deus operari, & nihil propter Sacerdotis vitam Sacramenti gratia læditur.

Tract. 2. in Joan.

I. Quæ sunt partes ad constituendum unumquodque Sacramentum necessariæ?

R. Illæ tres: materia, forma, & intentio Ministri id agendi quod Ecclesia in simili agit, vel, quod idem est, id agendi, quod Christus Dominus instituit.

LECTIO II.

Quis auctor Sacramentorum.

I. QUis est auctor & institutor Sacramentorum?

R. Omnia Sacramenta novæ legis à Jesu Christo Domino nostro sunt instituta. *Concil. Trident. de Sacramentis in genere. can. 1. & Florent. in decreto Eugenii ad Armenos.*

Omnium Sacramentorum auctor Christus Dominus.

Nota, cùm nulla creatura per se vim sacrificandi haberet, sed Deo totius puritatis fonti id proprium sit, patet unum eundemque Deum in Christo justificationis & Sacramentorum auctorem agnoscendum esse. Prætereà Sacramenta eam vim & efficientiam continent, quæ ad intimam animam penetrat: cùm verò unius Dei potentiæ proprium sit in corda & mentes hominum illabi, ex hoc etiam perspicitur Sacramenta à Deo ipso per Christum instituta esse. Accedit, quod Sacramenta sint quædam peccati remedia: non est autem infirmi, sed medici præscribere quibus pharmacis ægritudo sanari debeat. Postremò Sacramenta sunt præcipuæ quædam Religionis Christianæ cæremoniæ, quibus Deus colitur: ad Deum ergo solum ipsius Religionis auctorem pertinet ejusmodi cæremonias instituere. Undè laudat Augustinus Socratis sententiam dicentis, unumquemque Deum ritibus à se institutis colli velle. Conveniebat enim ad Dei gloriam, salutemque nostram promovendam ut auctoritas instituendi Sacramenta nulli creaturæ communicaretur, quo salutis auctorem promptius agnosceremus, nec in homine, vel in alia pura creatura, spem nostram, sed in Deo solo collocaremus.

Ratio 1.

2.

3.

4.

Lib. 1. de conf. Euangelii c. 5.

Aug. tract. 5. in Joan.

Nota 2. Deus est auctor principalis gratiæ, instrumentum conjunctum & immediatum est sacro-sancta humanitas Redemptoris nostri unita verbo; instrumentum separatum sunt Sacramenta. Hoc sensu dixit Concil. Trid. Sacramentum Baptismi nostræ justificationis esse causam instrumentalem.

Sess. 6 c 7.

I. Quot sunt Ecclesiæ Catholicæ Sacramenta?

R. Septem, nec plura, nec pauciora, quemadmodum ex Scripturis probatur, & Patrum traditione ad nos pervenit, & Conciliorum testatur auctoritas.

I. Quæ sunt?

R. Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema-Unctio, Ordo, Matrimonium.

Trid. de Sacram. in gen. can. 1.

Digitized by Google

I. Estne in Scriptura Sacra in terminis expressa mentio istorum septem Sacramentorum?

R. Non.

I. Quare ergò sic ea appellamus?

R. Sequimur hac in parte Ecclesiæ auctoritatem, quæ traditioni sacræ innixa eo modo vult ea appellari: quod bonæ mentis viro Catholico sufficere debet.

I. Cur Sacramenta numero septenario constant?

Congruentia septenarii numeri Sacr. Conc. Constant. sess. 25. Florent. in decreto dato Armenis.

R. *Primò*; ratio istius numeri est à priori, institutio Christi. *Secundò*, convenientissimus est iste numerus ab analogia corporalis & spiritualis vitæ. Quemadmodum enim homini ad vitam naturalem privatim & publicè traducendam, septem sunt necessaria; ut scilicet in lucem edatur, incrementum & robur accipiat, cibo alatur; & si morbo laboret, opus est remedio quo sanetur, ac ut perfectè convalescat, opus est virium imbecillitatem ægritudine contractam refici, morbique reliquias tolli: ex parte autem Reipublicæ necessarius est magistratus, cujus auctoritate regatur, ac postremò necessarii sunt parentes qui legitima prolis generatione humanum genus conservent ac propagent. Ad eundem modum in vita spirituali, per Baptismum nascimur, per Confirmationem roboramur, per Eucharistiam nutrimur, per Pœnitentiam à vulneribus curamur; per Extremam Unctionem a peccatorum reliquiis sanamur & contra extremam luctam roboramur, per Ordinem potestas conferendi Sacramenta & Ecclesiam regendi datur, per Matrimonium populus Christianus multiplicatur. Ecce quanta salutis ac beatæ vitæ adjumenta nobis divinitùs parata?

Vid. S. Th. 3. p. q. 65. a. 1. in c. 11.

I. Æqualisne est omnium Sacramentorum vel necessitas, vel dignitas?

Non est par omnium Sacr. necessitas.

R. Quamvis omnia Sacramenta divinam & admirabilem virtutem in se contineant, adeoque nullum non in magno pretio haberi debeat, tamen non parem omnia & æqualem necessitatem aut dignitatem habent. Sunt namque ex iis tria, quæ tametsi non eadem ratione, tamen præ cæteris necessaria dicuntur. Baptismum enim unicuique sine ulla adjunctione necessarium esse his verbis Salvator declaravit:

Conc. Trident. sess. 7. c. 3. & 4.

Nisi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. Pœnitentia verò illis tantummodò necessaria est, qui se post Baptismum aliquo mortali peccato obstrinxerunt. Neque enim extremum exitium effugere poterunt, nisi eos admissi peccati ritè pœnituerit. Ordo præterea etsi non singulis fidelibus, toti tamen Ecclesiæ omninò est necessarius. Verùm si dignitas in Sacramentis spectetur, Eucharistia sanctitate & mysteriorum numero ac magnitudine longè cæteris antecellit, quæ amplius suis locis declarabuntur, cùm de singulis Sacramentis agetur.

Bapt. necessitas. Joan. 3.

Pœnit. necessitas.

Ordin. necessitas.

Eucharistiæ dignitas.

I. Qui sunt præcipui Sacramentorum effectus?

Trid. sess. 7. de Sacr. in gen. can. 6. 7 8.

R. Diximus sup. in definitione Sacramenti effectum qui Principem locum meritò obtinet, esse gratiam, quam usitato à Doctoribus nomine justificantem vocamus, qua anima Deo grata efficitur vitæque æternæ capax.

I. Quo pacto fieri potest, ut tanta res, & tam admirabilis per Sacramentum efficiatur, ut v. c. quemadmodum S. Augustini sententia celebratum est, *Aqua corpus abluat, & cor tangat*?

Tract. 10. in Joan.

R. Id quidem humana ratione atque intelligentia comprehendi non potest, at meminisse oportet quod suprà tradidimus, Sacramentorum auctorem esse Christum Dominum, & fidei lumine cognoscere, Omnipotentis Dei virtutem eis inesse, qua id efficiant, quod sua vi res ipsæ naturales præstare non possunt.

I. Numquid voluit clementissimus Dominus hanc nostram fidem juvare aliquibus miraculorum significationibus ab initio nascentis Ecclesiæ, cum Ministrari Sacramenta cœptum est?

Sacramentorum vis mirac. declarat. Matth. 3. Marc. 10. Luc. 3.

R. Ita. Nam Salvatore nostro in Jordane baptizato cœlos apertos esse, & Spiritum Sanctum in columbæ specie apparuisse commemorat Scriptura, ut admoneremur ejus gratiam, cum salutari fonte abluimur, in animam nostram infundi: & legimus, cum Pentecostes die Apostoli Spiritum Sanctum acceperunt, factum fuisse repente de cœlo sonitum tanquam advenientis Spiritus vehementis & apparuisse illis dispertitas linguas quasi ignis; ex quo intellectum est, Sacramento Confirmationis

Digitized by Google

nis eundem nobis Spiritum tribui, easque vires addi quibus possimus carni, mundo, & satanæ, perpetuis scilicet hostibus nostris fortiter repugnare & resistere. Atque his & similibus miraculis cæterorum etiam Sacramentorum (quibus Apostoli & primi Ecclesiæ Patres illa ministrarent) vim miraculis declaratam, & initio nascentis Ecclesiæ aliquamdiu visam Ecclesiastica historia testatur.

I. Si unus est idemque omnium Sacramentorum effectus, gratia justificans, quid opus fuit plura instituere Sacramenta?

De Sacramentorum effectu.

R. Non id otiosè & absque causa factum est: nam, etsi quidem verum est, omnia Sacramenta ritè dispositis gratiam justificantem conferre, at singula quæque particularem insuper suum habent effectum, cujus gratia sunt instituta. Vide S. Thom. 3. part. quæst. 62. art. 2. & S. Bonav. in 4. dist. 1. quæst. 6. art. 1. Sunt autem effectus illi quædam auxilia specialia ad Sacramenti finem obtinendum necessaria, v. c. in Baptismo conferuntur auxilia conducentia ad puritatem vitæ, quàm in eo accepimus, conservandam: in Confirmatione auxilia necessaria ad fidem constanter profitendam, & sic in cæteris conferuntur suscipientibus auxilia specialia gratiæ, ad proprium finem Sacramenti ordinata, quæ etiam à Theologis gratiæ Sacramentales dicuntur. Pro quo, Nota, etsi gratia habitualis & dona virtutum dent nobis vitam spiritualem, nisi tamen Deus sæpè singularibus auxiliis nos præveniat, nos non posse diu omnibus tentationibus resistere & gratiam conservare; quare opus est auxiliis actualibus ad hoc conducentibus, quæ Deus singulis gratiis Sacramentalibus propria annexuit, & quodammodò, una cum gratia in actu primo contulit dando homini jus ratione illius gratiæ, ut illa pro loco & tempore & in actu secundo conferantur; quæ per usum Sacramentorum & facilius & certius acquiruntur, quam per quævis alia media, orationis, &c.

S. Th. 3. p. q. 60. o. Proprii & particulares singulorum Sacrament. effectus.

Trid. sess. 6. can 22.

I. Numquid etiam est alius præter jam dictos Sacramentorum effectus?

Trium Sacram. proprius effectus.

R. Ita, & ille quidem non omnibus communis, sed trium tantummodò proprius, Baptismi, Confirmationis & Ordinis sacri, est character quem animæ imprimunt.

I. Quid est ille character?

R. Character est velut insigne quoddam animæ impressum, quod deleri nunquam potest, eique perpetuo inhæret, ut proindè nullo unquam tempore liceat aliquod horum trium Sacramentorum iterari.

Trid. sess. 7. can 9.

I. Quid nobis præstat character?

R. Hoc præstat; tum ut apti ad aliquid suscipiendum, vel peragendum efficiamur, tum ut aliqua nota alter ab altero internoscamur. Ac Baptismi quidem charactere, utrumque consequimur, ut ad alia Sacramenta percipienda reddamur idonei, & eo præterea fidelis populus à gentibus, quæ fidem non colunt, distinguatur. Idem autem in charactere Confirmationis & sacri Ordinis licet agnoscere: quorum altero veluti Christi miles ad ejus nominis confessionem armamur, & contra insitum nobis hostem ac spiritualia nequitiæ in cœlestibus instruimur, simulque ab iis qui nuper baptizati, tanquam modo geniti infantes sunt, discernimur: alter verò tum potestatem Sacramenta conficiendi & ministrandi conjunctam habet, tum eorum qui hujusmodi pietate præditi sunt, à reliquo fidelium cætu distinctionem ostendit.

Sacr. characterem imprimentia non iterantur.

I. Quem fructum capis ex doctrina de Sacramentorum effectu?

R. Ex priore quidem, quod utilis admodum sit Sacramentorum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ frequentatio, tum ad gratiam subinde amissam recuperandam, vel etiam conservatam augendam; tum ad robur & vires spirituales, quibus resistere valeamus peccato, ejusque illecebris, comparandas.

Birgerus S. Birgitæ Pater solebat ipse singulis sextis feriis peccata sua humiliter confiteri; sæpissimè his utens verbis: ita me quælibet sexta feria comparare volo ante Deum, ut quicquid cæteris diebus ille mihi præstiterit, ferre æquo animo possim; memor erat illius sententiæ: Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem. *Fecit similiter ejus filius quoad vixit, qui etiam post confessionem secretò acerrimis flagellis cædebat corpus suum, ut paratus in flagella Christum flagellatum in*

Exempli. In vit. S. Birgittæ apud Sur. tom 4. Jul. 23. c. 13.

Digitized by Google

suo glorificaret corpore, & cum vitiis & concupiscentiis jugiter carnem suam crucifigeret. Ex posteriore autem qui est character, non modicam utilitatem sumere licet, ut semper & ubique meminerimus nos dignè Sacerdotii Christi insignia religiosioris suprà multitudinem vitæ expressione circumgestare.

I. Habesne etiam pro hac parte exemplum?

Suri in ejus vit. 6 Dec. Exemplū.

R. Habeo. *Divus Nicolaus, Episcopus Myrensis factus, (licet pristini ejus mores accurata castigatione essent compositi) haud tamen ignorans aliam esse privati hominis rationem, aliam magistratum gerentis, vitam omnem, moresque pro dignitate transformandos putavit. Igitur unica in die refectione, eaque vespertina contentus, totum diem publicis negotiis impendebat. Inter cœnandum nunquam sacrorum librorum lectio aberat; vel certè aderant Sacerdotes eruditione & vita probati, à quibus suaviori aliquo animi cibo alebatur. A mensa in cubiculum se recipiens totus in cœlestium contemplationum campum diffundebatur, & animum diurnis, alienisque curis distractum nocturna meditatione collectum fovebat. Inter quas delicias meliore noctis parte absumpta, tandem dimissa humi membra brevi admodum somno reficiebat. Tunc etiam cepit uti veste viliori, & neglectiori quàm ante solebat, in qua nullus omninò nitor esse aut fastus poterat, sed castigata potiùs humilitatis & modestiæ significatio: nec enim alio quovis pacto poterat sapientiùs aut facilius Sacerdotum in vestitu luxuriem amputare. Et tamen tantùm abfuit ut ea res aliquid detraxerit de ejus opinione, ut etiam multùm auxeris.*

LECTIO III.

Cæremonia in administratione Sacramentorum antiquitus usurpata.

I. Estne etiam cæremoniarum in Sacramentorum administratione antiquus usus?

R. A primis Ecclesiæ, adeoque Apostolorum temporibus illud semper servatum est, ut Sacramenta solemnibus quibusdam cæremoniis celebrarentur; ut non immeritò earum auctores Apostolos dixeris. Vide Sanctum Dionysium in Hierarchia Ecclesiastica. S. Basil. lib. de sancto Spiritu cap. 27. & Concil. Trid. sess. 22. cap. 4.

I. Suntne magni faciendæ, & in Sacramentorum administratione diligenter observandæ cæremoniæ?

Ser. de defunctis.

R. Ita. Vid. Conc. Trid. sess. 7. can. 13. Audi Damascenum: *Quæ Christiana Religio terroris nescia suscipit, & in tot sæculo servat inconcussa, minimè vana sunt, sed utilia, Deo placita, salutique nostræ conducibilia plurimùm.*

I. Quem fructum habent cæremoniæ, præcipuè quarum solemnis est usus in Sacramentis?

Cæremoniarū circa Sacramentorum administrationē quis fructus.

R. Sacramentis cæremoniæ solemnes & Ecclesiasticæ adhibentur multis & gravibus de causis. Primum, ut Sacramentorum administrationem spectantes, admoneantur nihil hic profanum, sed arcana quædam & divinis plena mysteriis geri, quæ singularem reverentiam exigant. Deindè, ut ad Sacramenta ipsa accedentibus cultum promoveant interiorem, quem Deus præcipuè postulat. Quippe cultus interni veluti signa, testimonia & exercitia sunt cæremoniæ. Præterea ut Sacramenta ministrantes majori cum dignitate & fructu munus suum obeant, veteris Ecclesiæ institutis, Sanctorumque Patrum vestigiis fideliter inhærentes. His demùm Ecclesia tota (quod pulcherrimum est) honestam religiosamque disciplinam exercet ac retinet, fovetque publicam tranquillitatem, quæ sæpè rituum externorum immutatione graviter interturbatur.

I. Si quando cæremoniæ omittantur, Sacramentum absque illis collatum subsistitne?

R. Tametsi cæremoniæ prætermitti sine peccato non possunt, nisi aliud facere ipsa necessitas cogat, tamen, si quando omittantur, quoniam rei naturam non attingunt, nihil de vera Sacramenti ratione imminui credendum est. Huc revoca quæ sup. de cæremoniis in genere tradidimus. Quoad cæremonias quibus singula Sacramenta administrantur, locus erit infrà cùm de singulis Sacramentis.

I. Suntne Sacramenta veneranda, & summo in pretio habenda?

Sacramenta in summo pretio habenda.

R. Ita. Primùm quidem quia à Deo & Domino nostro in lege nova institura; deinde

deindè quia gratiam Dei nobis necessariam, eamque uberrimam non modò significant, verùm etiam ceu vasa quædam sacra divini Spiritus continent. Ad hæc quoniam adversùs peccatum præsentissima quædam sunt remedia & divina medicamenta nostri Samaritani. Postremò, quia bonis gratiam habentibus, eam ipsam conservant, augent, amplificant. Sacramentorum vis, inquit Augustinus, inenarrabiliter valet plurimum; & ideò contempta sacrilegos facit; impiè quippè contemnitur, sine quo non potest perfici pietas.

L. 19. cont. Faust. c. 11.

DE BAPTISMI SACRAMENTO.

CAPUT SECUNDUM.

LECTIO PRIMA.

Quid sit Sacramentum Baptismi.

I. QUid est Baptismus?

R. Est novæ legis primum & maximè necessarium Sacramentum in ablutione corporis exteriore & legitima verborum enunciatione juxta Christi institutionem consistens.

S. Tho. 3. p. q. 66. & seqq.

I. Quare dicis quod baptismus sit *primum Sacramentum*?

Baptismus primum Sacramentū.

R. Quia qui baptizatus non est, non potest esse capax alicujus Sacramenti, Sacramenta enim sunt Solorum Christianorum; at Christianus non est, qui nondum est baptizatus. Nullorum sanè bonorum, aut hujus vitæ operationum est capax, qui per generationem naturalem non est in lucem editus: ita nullum Sacramentum, aut quodvis aliud spirituale bonum percipere potest, qui Christi baptismo regeneratus non est. Unde enim esse naturale tanquam fundamentum ante omnem operationem supponi debet, ita esse spirituale per baptismi regenerationem præcedit quamvis accretionem & perfectionem spiritualem.

Simile.

I. Quare dicis quod baptismus sit *maximè necessarium Sacramentum*?

Et maximè necessarium.

R. Quia justificatio hominis (quæ est translatio ab eo statu in quo homo nascitur filius primi Adæ in statum gratiæ & adoptionis filiorum Dei per secundum Adam Jesum Christum) post Evangelium promulgatum sine lavacro regenerationis, aut ejus voto fieri non potest, sicut scriptum est: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.*

Concil. Trid. ss. 6. c. 4.

Joan. 3.

I. Estne parvulis necessarius baptismus?

Parvulis est necessarius baptismus.

R. Omninò, nam intelligis verba Christi Domini esse generalia, ad omnesque sine ulla exceptione extendi: & ratio quam ibi adfert, rem hanc amplius probat: *Quod enim natum est ex carne, caro est.* Et: *Oportet vos nasci denuò.* Vide Conc. Trid. ss. 5. de peccato orig. & c. Majores, de Baptismo & ejus effectu.

I. Estne antiqua & universalis consuetudo in Ecclesia baptizandi infantes?

Baptizandi infantes ātiqua & universalis in Ecclesia consuetudo.

R. Antiquissima, ab ipso nascentis Ecclesiæ exordio, de qua omnes Patres meminerunt. Undè semper credidit Ecclesia infantes absque baptismo perire. Ut in Conc. Carthag. Milevit. & Trid. ss. 6. c. 3. & ss. 7. can. quinto, definitum est. Vide S. Aug. ep. 90. & 91. Hinc meritò (inquit idem S. Doctor) quàm diligentissimè recurritur ad baptismum cum parvulis, qui in vitæ discrimine versantur.

Hortandi sunt igitur magnoperè fideles, ut liberos suos quamprimùm ad Ecclesiam deferendos & solemnibus cæremoniis baptizandos curent: nam cum pueris infantibus nulla alia salutis comparandæ ratio, nisi eis baptismus præbeatur, relicta sit: facilè intelligitur quàm gravi culpa sese illi obstringunt, qui eos Sacramenti gratia, diutiùs quàm necessitas postulet, carere patiuntur, cùm præsertim propter ætatis imbecillitatem infinita penè vitæ pericula illis impendeant.

I. Recipiuntne parvuli in baptismo aliquam gratiam?

R. Procul dubiò, nam tametsi nullum fidei actum propria operatione eliciant, credunt nihilominus parentum suorum vel Ecclesiæ fide. Vide Augustinum ep. 23. ad Bonif.

I. Non possunt ergò salvari parvuli fidelium filii absque baptismo?

R. Minimè, repugnat enim hæc doctrina ex diametro cum Christi verbo

sup.

Digitized by Google

sup. citato : *Nisi quis renatus fuerit, &c.* Vid. S. August. l. 1. de peccatorum meritis c. 23.

I. Quomodo agitur cum parvulis qui absque baptismo moriuntur?

Parvuli nō baptizati damnātur.

R. Propter originis peccatum, à primo parente contractum justissimè damnantur, à quo non nisi baptismi lavacro emundari possunt; detinentur in limbo puerorum de quo sup. p. 1. c. 10. & æternùm privantur visione Dei.

I. Tolerantne ibi aliquam pœnam sensus?

R. Verosimilè est quod non. Vid. c. Majores de Baptismo & ejus effectu, & Doctores ibidem.

I. Debentne etiam adulti hactenùs non regenerati suscipere baptismum?

R. Planè necessarium est, id enim generatim Christus Dominus de omnibus, nullo excepto, dixit: *Nisi quis renatus fuerit, &c.* Quia tamen dilatio baptismi adultorum periculum quod parvulis imminet, conjunctum non habet, ideò diversam esse rationem in adultis servandam, vetus Ecclesiæ consuetudo docet; nam quia possunt adulti contrariæ voluntatis obicem baptismo ponere, idcircò ne fictè ad baptismum accederent, constituit Ecclesia eos primùm catechizari, hoc est, de fide & morum doctrina institui, ut præparati certis & designatis temporibus, videlicet, pridie Paschæ, & Pentecostes, cum solemnibus cæremoniis & precibus baptismum publicè susciperent, adhibita tamen ea cautione; ut si vitæ periculum, aut justa necessitas occurreret, quovis tempore baptizari possent. Et hæc est ratio cur Ecclesia etiamnum fontes baptismales renovet & solemniter benedicat pridie Paschæ & Pentecostes, habet etiam baptismus omnem suam vim & efficaciam à Salvatoris Passione & gratia Spiritus sancti.

Conc. Agath. c. 21 Isodic. c. ... c. duo tempora de cons. d. 4 c. venerabilis ibidem.

I. Possetne adultus jam in fide instructus ad regnum cœlorum pervenire absque baptismi Sacramento?

Baptismus sanguinis

R. Ita, in duobus casibus, primus est, quando talis pro nomine Christi subiret Martyrium; & hic vocatur baptismus sanguinis; quia in hoc casu baptizatur iste in suo sanguine, hoc est, per effusionem sanguinis sui pro Christo, eundem consequitur effectum, quem per baptismum aquæ consecutus fuisset, nimirùm plenam & integram peccatorum remissionem. Hanc doctrinam tradunt S. Basil. l. de Spiritu sancto cap. 16. S. Cyprian. ep. ad Jud. cap. 8. S. Augustin. multis locis. Tertul. de Baptismo. Clem. Alex. l. 4. strom. Cyril. l. 2. in Levit. Prosp. sent. 149. Pulg. de fide ad pet. cap. 3. Bern. ep. 77. Hoc modo baptizatus fuit latro in cruce Christum confitens.

De consec. d. 4. c. baptizatum.

Alter casus est, quando catechumenus (id est, qui instruitur & præparatur ad baptismum) contritus moritur absque Sacramento, is enim salvatur per baptismum flaminis; quia talis à Spiritu sancto accipit gratiam & baptismi effectum, nulla interveniente hominum exteriore cooperatione. De hoc baptismo Augustin. l. 5. contra Donatistas c. 24. & 25. S. Ambros. agens de Valentiniano, qui catechumenus obiit: *Christus te baptizavit*, inquit, *quia tibi humana officia defuerunt.*

Baptismus flaminis.

I. Quandonam supplet Deus hoc modo baptismi vicem?

R. *Cùm mysterium baptismi non contemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit*, d. c. baptismi vicem. *Alioqui, si ex voluntate baptismus, vel conversio cordis, fidesque defuerit, reatu involvitur homo, & regenerari non potest.*

I. Habesne exemplum ad hanc rem confirmandam?

Exemplū.

R. Ita. *Radbodus Rex Frisiæ invitatus ad baptismum à S. Ulfrano Episcopo promittente ipsi regnum cœlorum, & ni baptizaretur minante infernum, quæsivit ab eo ubi esset major numerus Regum & Principum, seu nobilium gentis Frisonum in cœlo, an in inferno? respondente B. Ulfrano: Prædecessores tui Principes qui sine baptismo decesserunt, descenderunt in infernum; Radbodus à fonte baptismi pedem retraxit, dicens se malle cum tot prædecessoribus suis Principibus quam cum parvo numero residere in cœlo. Quare sine baptismo defunctus anno 719. ad suos in tartara descendit, ubi eum catena ignea religatum vidit S. Vuillebrordus.* Ita Jonas in vita S. Ulfrani.

Baron. post alios an. 719.

Nota interim, quod quando Glossa ordin. supr. c. 6. S. Pauli ad Hebr. & ex illa S. Thomas & ejus Comment. dicunt tria esse baptismata, videlicet, *flaminis,*

3. p. q. 66. a. 11.

fla-

Digitized by Google

flaminis, & *sanguinis*, ipsi Apostolo non esse contrarios qui c. 4. ad Ephes. asserit unum esse baptisma, sicut unus est Deus, & una fides; nam loquitur Apostolus de baptismo propriè dicto, qui est Sacramentum de quo hic agimus; S. Thom. verò cum Glossa loquitur de iis quæ non sunt Sacramenta, sed metaphoricè vocantur baptismata, quod interdum veri baptismatis vicem suppleant, & eundem effectum operentur, quem ipsum verum baptisma operari solet, ut anteà dictum est. Nam si *baptismus fluminis* animas nostras lavat & emundat ab omni iniquitate, id ipsum similiter facit Martyrium quo loti sunt illi de quibus Apoc. 7. *Hi sunt qui venerunt de magna tribulatione & laverunt stolas suas & dealbaverunt eas in sanguine Agni*. Dealbaverunt, inquit, stolas suas quia Martyrio suo & tormentis pro Dei nomine toleratis, ex filii Dei passione eundem fructum collegerunt, quem solent ii colligere, qui *baptismo fluminis* regenerati sunt. Simili modò *baptismus flaminis* sive pœnitentiæ abluit & emundat animam non secus ac baptismus fluminis, & idcircò appellatur etiam baptismus per figuram & ratione effectus. *Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Jerusalem* (id est peccata) *laverit de medio ejus in spiritu judicii* (id est, pœnitentiæ, per quam tanquam Judices sumimus vindictam de peccatis) & in spiritu ardoris (id est charitatis) vocatur hic *baptismus flaminis*, quia per virtutem Spiritus sancti consequitur aliquis effectum baptismi, non solum sine baptismo aquæ, sed etiam sine baptismo sanguinis, in quantum scilicet alicujus per Spiritum sanctum cor movetur ad credendum & diligendum Deum, & ad pœnitendum de peccatis. S. Thom. 3. p. qu. 66. art. 11. in c.

Tria baptismata quo sensu.

Isai. 4.

LECTIO II.

De Baptismi materia.

I. UT dicis, quod baptismus sit Sacramentum *in exteriore corporis ablutione*?

S. Th. 3. p. q. 66. a. 3. & 4.

R. Ut declarem materiam istius Sacramenti.

I. Quæ est igitur materia Sacramenti baptismi?

R. Est aqua naturalis, & ablutio ex ea. Per aquam naturalem intelligo aquam simplicem haustam ex flumine, fonte, cisterna.

Materia baptismi.

I. Sufficitne unicæ aquæ gutta?

R. Non: Nam ista vox *baptizo* significat idem quod lavo, & baptismus idem valet quod ablutio: at non potest dici unica gutta fieri ablutio, & proinde nec Sacramentum: nam forma, *Ego te baptizo*, tantundem significat ac si dicas: quemadmodum ego te exteriùs aqua abluo, ita Spiritus sanctus te ministerio meo abluit abundantis gratiæ suæ infusione, per aquam significatæ.

I. Unde habes ablutionem aquæ esse materiam propriam baptismi?

R. Ex Joan. c. 3. sup. cit. in verbis istis: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* Et c. 5. ad Ephes. Ex c. 8. & 10. Act. ubi videre est praxim Apostolorum. Conc. Tr. & Florent.

I. An immersio in aquam sit de necessitate baptismi?

R. Immersio, quamvis olim adhibita, non est necessaria; sed requiritur & sufficit externa ablutio; ablutio autem potest fieri non tantùm per modum immersionis sed etiam per modum aspersionis, vel infusionis. Qua in re debet unusquisque servare Ecclesiæ suæ ritum & consuetudinem.

I. An saltem necessaria sit trina sive immersio, sive aspersio, sive infusio?

R. Trinam olim immersionem adhibitam fuisse, & significasse triduanam Christi sepulturam docent SS. Patres; Sed unicam sufficere ad substantiam Sacramenti, constat ex Conc. Tolet. IV. c. 5. Ubi allegatur responsio S. Gregorii ad Leandrum, cui ille responderat, ut trina immersione ad significandam triduanam sepulturam, ita unica baptizari posse ad significandam unitatem divinam; quia in una fide, inquit, nihil officit Ecclesiæ consuetudo diversa.

L. 1. Regist. ep. 4.

I. Quare caput hic potissimum abluitur?

R. Non quælibet corporis pars in baptismo, sed potissimum caput in quo omnes tum interni; tum externi sensus vigent,

Digitized by Google

gent, abluendum est, eaque ablutio facienda ab eo qui baptizat, non ante aut post pronuntiationem verborum sacramentalium quæ formam continent, sed eodem tempore & simul, simultate saltem morali, cùm verba pronuntiantur, ablutio ipsa peragenda est.

I. Estne necessarium ad substantiam Sacramenti ut ipsa aqua sit benedicta?

In Clem. c. unic. præsenti de baptismo & ejus effectu.

R. Non, sed sufficit ut aqua sit vera, simplex, naturalis, elementaris; nihilominùs, nisi urgeat necessitas, non debet baptismus administrari absque aqua fontium baptismalium benedicta.

I. Quâ de causâ fontes baptismales benedicuntur?

Benedictio fontium baptismalium. S. Basil. l. de Spiritu Sancto.

R. Benedicuntur de more fontes baptismales in Ecclesia ex traditione Apostolica, ut expressiùs significetur baptismi effectus, immò etiam ad augendam reverentiam quæ Sacramento debetur. Nam si aqua communi & vulgari uteremur, facilè sibi persuaderet imperita multitudo, profanum esse, & spirituali effectu vacuum, omne quod hic agitur.

I. Quando & quomodo benedicuntur fontes baptismales?

R. Aquæ deputatæ ad Sacramentum baptismi sanctis precibus & cæremoniis more majorum benedicuntur, non sine admixtione chrismatis, idque non quovis tempore, sed in vigiliis præcipuarum solemnitatum Paschæ & Pentecostes, quibus duobus temporibus solebat olim baptismus solemniter administrari, ut suprà diximus.

Leo ep. 4. ad Episcopos Siciliæ.

I. Meminerunt ne SS. Patres benedictionis aquarum baptismalium?

R. Ita. S. Dionys. de Eccles. Hierarch. c. 2. S. Cypr. l. 1. ep. ult. S. Ambr. l. 1. de Sacram. c. 5. Basil. de Spiritu S. c. 17. Aug. l. 6. cont. Julian. cap. 8. & tract. 118. in Joan.

I. Quibus potissimum cæremoniis perficitur ista benedictio?

Quibus cæremoniis perficitur benedictio ista.

R. His duabus maximè, scilicet immersione cerei Paschalis, & admixtione sacrorum oleorum.

I. Quid sibi vult cereus Paschalis immersus in aquas fontium in ipsa benedictione?

R. Hoc significat, baptismum efficaciam emendandi peccata habere ex Passione & resurrectione Domini nostri JESU Christi. Vide quæ sup. in primo Decalogi præcepto de cereo Paschali notavimus.

I. Quid ibi indicat sacrorum oleorum infusio & admixtio?

R. Quod gratia Spiritus sancti nobis in baptismo conferatur ad remissionem peccatorum, & virtutum infusionem.

I. Sumpsitne aliquando Deus pœnas de temeratoribus fontium baptismalium?

Exempli.

R. Ita, *cùm circa annum Domini 1579. oppidum Kerpense non procul à civitate Colonienſi dissitum, diversis irruptionibus nunc Statuum, ut vocant, nunc Regiorum militum invaderetur, miles quidam in Ecclesia, quæ ibidem Collegiata est, baptisterium impietate plusquam Copronymiana ventre soluto conspurcavit; qui paulo post hoc sacrilegium admissum oculorum lumine privatus est; cumque vagis gressibus huc illucque oberraret, in hostes incidens captus est, atque ante valvas ipsas Ecclesiæ, quam impiè fœdarat, laqueo suspensus. Cujus sordidissimi flagitii malè olens fama longè latèque pervagata Aggrippinensem civitatem complevit.*

Bredemb. l. 7. collat. c. 13.

I. Potestne evidenti aliquo signo ostendi benedictionem fontium baptismalium esse Deo gratam?

R. Ita. Nam aqua ibi per annum integra absque corruptione servatur.

I. Cur voluit Christus in baptismi ministerio aqua potiùs quàm alia materia nos uti?

Aquæ usus in baptismo naturæ valdè consentaneus.

R. *Primò*, quia hoc Sacramentum omnibus sine ulla exceptione ad consequendam animæ vitam necessarium erat, idcircò quia materia aquæ omnibus in promptu est, maximè idonea fuit. *Secundò*, ut aqua sordes abluit, ita baptismi vim atque efficientiam, qua peccatorum maculæ eluuntur, optimè demonstrat. *Tertiò*, quemadmodum aqua refrigerandis corporibus aptissima est, sic baptismo cupiditatum ardor magna ex parte restinguitur. *Quartò*, aqua transparens est facilè susceptiva luminis; ita per baptismum anima regenerati illustratur tum fidei, tum gratiæ lumine, quapropter baptismus olim illuminationis Sacramentum est appellatus.

Rom. 6.

L E-

Digitized by Google

LECTIO III.

De forma.

I. QUibus verbis ministratur baptismus?

S.Tho.2.p. q 66. a.5. R. Forma baptismi est illa quam nobis traditio proposuit ex Euangelio: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* In qua fidem sanctæ Trinitatis, & unius Deitatis, dicendo in nomine, & non in nominibus clarè profitemur: *in nomine* enim idem est, quod appellato & invocato nomine, & per consequens, persona, divinitate, & virtute trium personarum, quæ sunt in una eadem Deitate, scilicet, *Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

I. Debetne promiscuè omnibus fidelibus perfecta baptismi forma clarè exponi?

R. Debet omninò, cùm enim sæpè incidant occasiones in quibus tum ab aliis de populo, tum sæpissimè à mulierculis baptismum administrari oporteat; ita fit ut promiscuè omnibus fidelibus ea quæ ad hujus Sacramenti substantiam pertinent, cognita & perspecta esse debeant. Quare dilucidis & apertis verbis, quæ facilè percipi ab omnibus possint, Pastores & qui catechizandi munere funguntur, docebunt hanc esse perfectam & absolutam baptismi formam: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

I. Qui loco istorum verborum alia proferret; v. c. *Baptizo te in nomine Dei & sanctæ Crucis*, vel: *Baptizo te in nomine Patris, & totius curiæ cælestis*; vel etiam qui omittendo verba ista, non aliud ageret quàm aquam infundere, baptizaretne?

Forma baptismi. R. Minimè, nam verba ista, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, sunt similiter æquè necessaria, ac anima rationalis in homine; sunt enim forma Sacramenti baptismi, adeoque potissima pars essentiæ ejus.

I. Si quis baptizaret in nomine Christi solummodò, constaretne baptismus?

De consec. dist.4 c. multi sunt. R. Non, nam ex præcepto Euangelico, Dei & Salvatoris nostri JESU Christi baptismus debet tradi in nomine sanctissimæ Trinitatis explicitè invocato hoc modo: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

I. Debetne necessariò pronunciari forma baptismi latinè?

Non, nam si baptismus in casu necessitatis administraretur per laicos, melius & securius esset, ut ab iis forma vulgari idiomate pronunciaretur. Quantum ad baptismum qui in Ecclesia per ministrum ordinarium confertur, debet ipsius Ecclesiæ usus servari, neque vel latum unguem licet à communi & ordinario ritu, absque flagitio recedere.

I. Numquid debent Sacerdotes parochiales diligenter inquirere de materia, forma, aliisque circumstantiis, quibus homines laici Sacramentum baptismi in casu necessitatis ministrassent?

De consec. d. 4. cum itaque. R. Planè, nam postquam de obstetrix cis aut ministri intentione, capacitate, & conditione, respondendi modo, & aliis circumstantiis debitè se informarint, si aliquod eis de valore baptismi morale dubium vel hæsitatio superfuerit, sub conditione baptismum repetere debent. Vide Catech. Rom. p. 2. c. 2. §. 43. & Synodum Namurc. anni 1639. tit. 8. c. 7.

L.3.decret. de baptismo, & ejus effectu c. de quibus.

I. Requiriturne præterea aliud ad baptismum quàm ut aqua infundatur, & verba formæ proferantur?

Intentio ministri. R. Ita, nam requiritur præterea intentio in ministro id agendi quod in simili agit Ecclesia, sive id agendi quod Christus Dominus instituit.

I. Ad quem spectat baptizare?

R. Omnes possunt in casu necessitatis baptizare, Catholici, hæretici, infideles, Judæi, &c. valetque baptismus per quemlibet datus, si adfuerit materia, forma, & intentio ministri. Ordinariè autem si tempus & opportunitas id permiserit, baptismus adhibendus est cum cæremoniis solitis in Ecclesia per Presbyterum aut Episcopum, vel etiam eorum permissu, per Diaconum. Minister baptismi.

Servari tamen hunc ordinem decet, ut mulier præsente viro, laicus præsente clerico, clericus præsente Presbytero etiam extra Ecclesiam baptizandi munus non suscipiat, aut usurpet. Quamquam Obstetrices, quæ baptizandi habent usum,

in

Digitized by Google

interdum præsente viro, ministrandi Sacramenti minimè perito, laudabiliter baptizare possint.

I. Miror quod dicis baptismum etiam per hæreticum collatum valere?

R. Non potest de eo dubitari, dummodò in essentialibus ad Sacramenti confectionem requisitis non commiserit errorem. Habetur expresè definitum in Conc. Trid. ss. 7. can. 4. Et ratio est, quia Sacramentum baptismi, uti sup. docuimus, imprimit characterem, adeoque iterari non potest. Undè Augustinus: *Non propterea signa mutanda sunt ovibus, cum dominico gregi sociantur, quia ei dominicum signum fugitivus servus impressit; nec ideò repetitur nota militaris, quia impressa est alicui contra mandatum Regis, si sua audacia veniam obtinens militare voluerit.* Et: *Si qui furtim non in monetis publicis aurum vel argentum, sed ea percutiendo signaverint, cùm fuerit deprehensum, nonne illis punitis aut indulgentia liberatis, cognitum regale signum thesauris regalibus cogetur inferri?* Et alibi idem Augustinus: *Catholica Ecclesia non debet itetare baptismum, quia apud hæreticos datus est, ne judicare videatur ipsorum esse quod Christi est, de quo dicit Baptista*: hic est qui baptizat.

L. 1. cont. Cresc. c. 30.

Ioan. 1.

I. Estne illicitum proles deferre ad hæreticos ritu Calvinistico aut alio baptizandas?

R. Ita, & hoc ipsum ostendit Deus evidenti miraculo sibi displicere. *Amstelodami in Hollandia anno 1579. contigit mulierem quandam Catholicam peperisse; maritus Calvinista voluit prolem ritu Calviniano, uxor verò Catholico more baptizari. At illa pertimescens maritum fore pertinaciorem, quàm ut uxoris desiderio cederet, ac tandem cernens illum ad Calvinianum baptisma petendum accingi, festinavit maritum prevenire & extemporaneo baptismate (quia aliter non poterat) prolem baptizavit. Pater hujus facti ignarus prolem ad Ecclesiam Calvinianam defert ut baptizaretur. Præco Calvinista cùm ad baptizandum se componeret, divino miraculo obmutescit. Maritus rem totam secum admirabundus expendens se infecto domum regreditur; uxorem interrogat quid egisset circa puerum. Illa confessa est se enim baptizasse. Ac tandem rem altiùs considerans, sicuti præco ille divina virtute repressus obmutuit, sic iste divina gratia cooperante errorem omnem excussit, & ad Catholica religionis observantiam rediit.*

Exemplū.

Biedemb. l. 7. c. 52.

I. Si baptismus ab hæretico, vel etiam Catholico laico in casu necessitatis collatus valet, quid caussæ est cur proles taliter baptizatæ, cessante necessitatis articulo, ad Ecclesiam deferuntur?

R. Ut inibi cæremoniæ adjiciantur, vel suppleantur.

I. Suntne cæremoniæ istæ Deo gratæ?

R. Ita. *Propè Delphos Hollandiæ sub nova religionis exordio contigit, pueros quosdam in pagis baptizari, sed spretis & omissis à baptizante cæremoniis Ecclesia Catholica. Pueri isti omnes morbo correpti fuerunt: parentes puerorum videntes ultionem divinam, rogarunt Pastorem quendam Catholicum Delphis tunc agentem, ut cæremonias, quas sciebant antiquitus ritu Catholico adhibitas, nunc verò omissas, supplere non gravaretur. Quo peracto mox omnes isti pueri languentes & infirmi convaluerunt.*

Exemplū.

Idem Biedemb l. 7. c. 48.

LECTIO IV.

De cæremoniis Baptismi.

I. QUid generatim significant cæremoniæ baptismi?

R. Ad hæc duo referuntur omnes cæremoniæ quæ circa baptismum fiunt, nimirum ut per externa signa indicarentur tam ea quæ Spiritus sanctus in animis operatur, quàm ea ad quæ nos obligamur.

Cæremoniæ baptismi.

I. Quotuplices sunt baptismi ritus?

R. Omnes cæremoniæ & precationes quas in baptismi administratione Ecclesia adhibet, ad tria capita redigendæ sunt; Ac primum quidem illarum genus est, quæ antequam accedatur ad fontem servantur. Alterum earum, quæ cum ad ipsum fontem ventum est, adhibentur. Tertium earum, quæ peracto jam baptismo addi solent. De illis nos simili ordine in tribus lectionibus tractabimus, ut auditorum memoria faciliùs retineantur.

I. Dic age, quid est quod baptizandus defertur ad fores Ecclesiæ, &

non

Digitized by Google

non statim in Ecclesiam ipsam admittitur?

De ritibus baptismi antecedentibus.

R. Quia in domum Dei non meretur ingredi qui peccatorum sordibus est conspurcatus: *Domum Dei decet sanctitudo.*

Ps. 90.

I. Quid ibi fit circa baptizandum?

R. Catechizatur & exorcizatur. Vide S. Tho. 3. p. q. 71.

I. Ad quid Catechismus proponitur illi qui necdum per ætatem est intellectus capax?

De consec. d 4. c. ante baptismū.

R. Proponitur ei fides Ecclesiæ Catholicæ, ut sciat, & a parentibus & patrinis edoceatur suo tempore quid ei credendum sit.

I. Undè ritus iste Catechismi profluxit?

Catechismus.

R. Ex Domini Salvatoris præcepto, cùm Apostolis jussit: Ite in mundum universum, & docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis.

Marc. 16. Matth. 28

I. Quis est exorcismi, qui Catechismo subjicitur, usus?

Exorcismus.

R. Variis orationibus adjuratur dæmon, adhibita etiam lectione Euangelii, & exsufflatione, per quam depellitur diaboli potestas inimica (ait Augustinus) quæ hactenus infidelem possedit.

L. 1. de symb. c. 10.

I. Estne antiquus iste in Ecclesia ritus exorcizandi baptizandos?

R. Ita; Nam ex hoc passim Augustinus probat contra Pelagianos, infantes sub dæmonum potestate nasci. Et lib. 2. de nupt. & concupiscen. cap. 18. hunc ritum per Ecclesiam universam receptum esse affirmat. Ejus meminit Dionys. lib. 2. Eccles. Hierarch. cap. 2. & scribit de eadem cæremonia Cælestinus: *Sive parvuli, sive juvenes ad regenerationis veniant Sacramentum, non priùs fontem vitæ adeant, quàm exorcismis & exsufflationibus clericorum immundus ab eis spiritus ablegatur.*

Ep. 1. c. 12.

I. Cur exorcismi cum exsufflationibus fiunt?

Exsufflatio.

R. Exsufflatione usus est Dominus, cùm Spiritum Sanctum Apostolis daret, Joan. 20. Itaque exsufflatione hic significatur dæmonis expulsio, Spiritus sancti afflatu. Hujus meminit Aug. l. 6. cont. Julian. c. 2. Ambros. l. de iis qui mysteriis initiantur, c. 1. *Odorem vitæ æternæ*, inquit, *vos insufflatum capite.* Cyril. Hieros. Catech. mystag. ubi dicit sanctorum sufflatum, & nominis Dei invocationem excitare vehementissimam, & ardentissimam velut flammam, quæ dæmones excrucet.

I. Qua ratione potest ministri baptismi insufflatio dæmonem affligere qui totus & merus spiritus est?

R. Quia sufflatus ille cacodæmoni in memoriam reducit flatum illum gehennam accendentem, de quo Isaias: *Flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam*, cogitque sub signo & minis ignis æterni & inevitabilis qui ei præparatus est, fugam arripere, & catechumenum deserere.

Tertul. apolog. c. 23.

Cap. 30.

I. Quid sibi vult Crucis signum multis corporis partibus in baptismo adhibendum?

Crucis signum in baptismo multoties adhibitum quid significet.

R. *Primò*, Sacramento Baptismi imprimi characterem in animæ baptizati, hoc est, signum Christi indelebile, quo etiam in die judicii fuisse Christianum agnoscetur. *Secundò*. Baptismi mysterio sensus baptizati aperiri ac corroborari ut Deum verum & Dominum nostrum Jesum Christum agnoscere, præceptaque ejus intelligere, ac servare possit. *Tertiò*, omnibus sensibus & potentiis Christi fidem & Catholicam Religionem esse palam profitendam. *Quarto*, homini Christiano non dæmonis, sed Christi crucem ferendam esse, jugumque tollendum, Christianam enim vitam non esse deliciis plenam, sed laboriosam, & multis ærumnis refertam ut hominis Christiani sit mortificationem Domini nostri Jesu Christi jugiter portare. *Quinto*, corpus ipsum effici Spiritus Sancti habitaculum: quia ex signo externo præfixo domui cognoscitur, quis in ea habitet, & quid in ea operis agatur. Adde quod Ecclesiæ & Capellæ non absque crucis signo dedicentur. *Sextò*, ad significandum baptismum omnem suam virtutem & efficaciam à cruce & morte Domini nostri desumere.

I. Cur ejus, qui baptizatur, ori sal admovetur?

Salis significatio.

R. Gustu salis significatur & petitur, ut baptizandus à putredine & fœtore peccato-

Digitized by Google

catorum omnium liberetur, & à vermibus peccatorum ulcera non putrefiat; sed magis illæsus servetur ad majorem gratiam percipiendam. Hujus meminit Aug. l. 1. confess. c. 26. Conc. Carth. III. c. 5. Raban. l. 1. de instit. cleric. c. 27. *Secundò*, datur degustandum sal benedictum, ad significandum quod ipsi gustus detur rerum spiritualium, ne illa posthac insipida sint ei quæ in Ecclesia traduntur, sed potius delectetur, videat & gustet quàm suavis est Dominus. *Tertiò*, quod veram capiat & divinam sapientiam, in omnibus actionibus adhibendam, ne quid imprudenter temerè & irreligiosè agat. Sal sapientiæ, ait Beda, quo initiantur Catechumeni in cunctis operum nostrorum sacrificiis afferre jubemur. *Quartò*, quod per gratiam baptismi etiam corpus ipsum liberabitur aliquando ab omni corruptione.

I. Quare nares & aures baptizandi saliva liniuntur, statimque ad baptismum admittitur?

R. Tanguntur à baptizante Sacerdote nares & aures saliva, prolatis Christi verbis, quibus aures & linguam surdi & muti tangens usus est: *Epheta, quod est adaperire*, tali contactu significando, primò, quod jam verum ac vivum efficiatur Christi membrum cum reliquis corpori adhærens. Secundò, quod aures internæ aperiantur, ne ad divinas promissiones, comminationes, aut admonitiones obsurdescat, sed facilè intelligat vocem Domini & Pastoris sui, juxta illud: *Oves meæ vocem meam audiunt*, ut norit discernere vocem Pastoris à voce alienorum, & Spiritum Christi à spiritu Pseudoprophetarum; atque ut audiat mandata Domini sui, eaque in intimo cordis reponat. Nares etiam attinguntur, ut aperiantur ad odorem notitiæ Dei percipiendum, & ex creaturis non fœtorem, & noxium odorem hauriat, sed suavem & salutarem animæ, hoc est, ut Deum in omnibus creaturis agnoscat, illis non nimis adhæreat, illas non admiretur, aut magni faciat; sed pro creaturis, id est, rebus caducis & perituris habeat; in qua re sita est vera ac Christiana scientia. Tertiò ut quemadmodum cæcus ille Euangelicus, quem Dominus jusserat oculos luto illitos Siloes aqua abluere, lumen recuperavit, ita etiam intelligamus sacræ ablutionis eam vim esse, ut menti ad cœlestem veritatem percipiendam lumen afferat, ut meritò baptizandus sordibus peccatorum infectus & conspurcatus ad baptismum lavandus mittatur.

LECTIO V.

De iisdem porro sequitur.

I. Quæ sunt aliæ cæremoniæ quæ inter baptizandum adhibentur?

De actibus baptismum comitantibus.

R. Prima occurrit *abrenunciatio*, quando quæritur à baptizando: *Abrenuncias Satanæ, & omnibus operibus ejus, & omnibus pompis ejus?* Et respondetur à patrinis, *abrenuncio*.

I. Estne antiqua ejusmodi abrenunciatio?

Abrenunciatio. In c. 6. Amos.

R. Ita. De ea B. Hieron. *In mysteriis*, inquit, *primùm renunciamus ei qui in Occidente est, nobisque cum peccatis moritur, & sic versi ad Orientem pactum inimus cum sole justitiæ; & ei servituros nos promittimus.*

Et Augustinus: *Renunciemus diabolo, & angelis & pompis ejus. Hoc audistis, hoc & vos professi estis renuntiare vos diabolo & angelis & pompis ejus. Videte dilectissimi, quia hanc professionem vestram in curiam profertis angelicam, nomina profitentium in libro excipiuntur vitæ, non à quolibet homine sed à superiore cœlitus potestate.*

L. de iis qui mysteriis initiantur c. 2.

Et D. Ambrosius: *Ingressus es regenerationis sacrarium, repete quid interrogatus sis, recognosce quid responderis. Renunciasti diabolo, & operibus ejus, mundo & luxuriæ ejus, ac voluptatibus; tenetur vox tua, non in tumulis mortuorum, sed in libro viventium, præsentibus Angelis locutus es*, &c.

L. 4. de Symb. c. 1.

Rursus Augustinus: *Exclusus est inimicus de cordibus vestris, huic vos renunciare professi estis: in qua professione non hominibus, sed Deo, & Angelis ejus conscribentibus dixistis, renuncio; renunciate non solùm vocibus, sed moribus, non tantùm sono linguæ, sed & actu vitæ, non tantùm labiis sonantibus, sed & operibus pronunciantibus. Scitote vos cum antiquo hoste callido & veterioso suscepisse certamen, non in vobis post*

rev

Digitized by Google

renunciationem, invenias opera sua; non jure vos astrictos in servitutem suam; deprehenderis enim & detegeris Christiane, quando aliud agis, & aliud profiteris; fidelis in nomine, aliud demonstras in opere; non tenens promissionis tuæ fidem: modò ingrediens Ecclesiam orationes fundere, post modicum in spectaculis cum histrionibus impudicè clamare. Quid tibi cum pompis diaboli quibus renunciasti?

Ista ergo professio sive renunciatio ex mente & sententia Sanctorum Patrum ob id ab omnibus Catechumenis ante baptismum instituitur, ut sciant Christiani non solorum monachorum esse, aut religiosorum renunciare sæculo, sed hanc
Joan. 17. esse omnium Christianorum professionem, ut non sint de hoc mundo, sicut &
1. Joan. 2. Christus non fuit ex hoc mundo, ut deserant & oderint mundum, atque ea quæ in mundo sunt, exspectantes beatam spem & adventum gloriæ magni Dei; atque hanc professionem tam esse propriam & intimam Christianis, ut qui eam negligit, non minus censeatur reus quàm religiosus aut monachus violans professionem suam.

I. Quæ sunt pompæ diaboli, quibus profitemur nos renunciare in Baptismo?

Lib. 3. de Symb. c. 1. R. Non sunt aliud secundùm Augustinum quàm illicita desideria, ut *concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ:*

I. Cur ad ipsum Baptismi fontem consistens interrogatur baptizandus à Sacerdote hoc modo: *Credis in Deum Patrem Omnipotentem? Credis in Jesum Christum, &c.* Cui ille, vel pro eo Patrinus respondet: *Credo?*

R. In his duabus sponsionibus omnis legis Christianæ vis & disciplina continetur, ut scilicet, peccato nuncium remittamus, renunciantes diabolo: & firmiter Christianæ fidei dogmata credamus.
Marc. 16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.*

I. Quid designat unctio, quæ fit ex oleo sanctificato in pectore, & scapulis baptizandi?

Unctio in pectore & scapulis. R. *Primò*, ut sciat se quasi Christi athletam luctam hujus sæculi luctaturum, suscepto ex nunc irreconciliabili bello contra diabolum, mundum & carnem. Solebant olim athletæ sive luctantes oleo inungi, tum ut robustiores essent, tum ut ab adversario minus teneri possent. *Secundò*, ut nullæ reliquiæ latentis inimici, L. 2. instit. c. 27. inquit Rabanus, in eo resideant, penetrans quippe oleum significat etiam interiora quæque curari. *Tertiò*, ut sciamus Baptismi gratiam, non nostris meritis, sed Christi beneficio & gratuita misericordia donari, quæ per oleum significatur, juxta illud Psalmistæ: *Impinguasti in oleo caput meum.* Psalm. 22. *Quartò*, quia oleum est medicamenti species (siquidem Samaritanus infudit in vulnera oleum & vinum) per hanc unctionem significatur interna vulnera animæ nostræ, hoc est passiones, & noxias infirmitates hac medicina curari, fomitemque ipsum, quantumvis non omninò extinguatur, at certè debilitari & frangi, viresque & robur spirituale nobis addi, tentationes dæmonis & carnis repellendi, juxta illud: *peccatum vobis non dominabitur, quia* Rom. 6. *non estis sub lege, sed sub gratia.* Qua de re pulchrè Lactantius l. 2. divin. Instit. cap. 26. Cypr. l. 2. epist. 2. Augustin. l. 4. conf. c. 4. & l. 9. c. 1. 4. & 6. qui hujus rei experientiam mirabilem, tam in seipsis, quàm in aliis referunt. Olim quidem (ut testatur B. Dionysius Areopag.) inungi solebat totum hominis corpus, nunc autem solum pectus cum scapulis. Pectus quidem, ut intelligamus mentem ipsam seu cor corroborari: scapulæ, quia datur homini robur ad Christi jugum ferendum. Antè inungitur & retrò, ut undique muniatur & confirmetur ad bona opera præstanda, corde & corpore, voluntate & actu.

I. Cur ab eo qui aqua salutari tingendus est, petitur utrum baptizari velit?

R. Quemadmodum homo sua voluntate serpenti obediens meritò damnatus est, ita Dominus neminem ad suorum numerum nisi voluntarium militem ascribi voluit, ut divinis jussis sponte obtemperans æternam salutem consequeretur.

I. Quid ipso baptizando per se, vel ejus nomine, si infans sit, patrino annuente ulterius fit?

R. Mox confertur Baptismi Sacramentum

tum corpus ipsum abluendo; & cor ab omni peccato purgando, invocato nomine Sanctæ Trinitatis: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

LECTIO III.

De chrismate, patrinorum officio, spirituali cognatione, & cereo ardenti.

I. QUid autem post ablutionem & Sacramenti collationem?

De ritibus Baptismū sequentibus.

R. Postquam Baptismus absolutus est, Sacerdos summum baptizati verticem Chrismate perungit, ut intelligat se ab eo die Christi capiti tamquam membrum conjunctum esse, atque ejus corpori consitum, & ea re Christianum à Christo velut Christum à Chrismate appellari. Vide quæ sub Symboli articulo 2. diximus.

Ambr. l. 1. de Sacr. c. 2. & l. 2. c. 2.

I. Quod est Patrinorum officium?

R. Quoniam in omni ministerio Baptismi tenens sive susceptor & patrinus adest, suasque partes agit, ideò huc usque distulimus de eo tractare. Itaque patrinorum, seu susceptorum officium in Ecclesia est antiquissimum (ut patet ex Dionysio Areopagita) & in eo versatur:

C. 2. & 7. Eccl. Hier. &c.

Primò ut susceptum in Baptismo instruat in his quæ sunt fidei. Sicut enim in naturali ortu hominis nemo sine parente nascitur & natus pædagogo traditur erudiendus: ita Ecclesia Mater Christianorum, ubi per Baptismum Christo aliquem genuit, sedulò curat ne ei desit institutor aut pædagogus.

Patrini.

Secundò, susceptores pro infante ipso respondent, mundo & diabolo renunciant, fidem profitentur, ita ut per os patrini infans loqui censeatur, & sese obstringere. *Tertiò*, susceptores & patrini testes sunt Baptismi pueri collati.

Serm. 169 de temp.

Notanda est hic insignis admonitio Divi Augustini ad susceptores: Hoc itaque admoneo, fratres charissimi, ut quoties Paschalis Solemnitas venit, quicumque viri, quæcumque mulieres de sacro fonte filios spirituales exceperunt, *cognoscant se pro ipsis fidejussores apud Deum extitisse, & ideò semper illis sollicitudinem veræ charitatis impendant, & admoneant ut castitatem custodiant, virginitatem usque ad nuptias servent, à maledicto vel perjurio linguam refrenent, cantica turpia vel luxuriosa ex ore non proferant*, &c. Similia habet ser. 215. de tempore, ubi susceptores monet, ut spirituales suos filios Symbolum Apostolorum & Orationem Dominicam doceant.

Ex quibus liquet, ad hoc officium non esse admendos pueros, neque eorum spiritualium omninò ignaros; multo minùs publicos peccatores, aut hæreticos; cùm ovis non sit lupo committenda. Vide Rit. Romanum jussu Pauli V. editum.

Qui in patrinos non assumendi.

I. Numquid parentes carnis possent præmissa circa puerum curare?

R. Parentes carnales sæpè filios ad suam consolationem, non ad spiritualem eorum utilitatem diligunt, juxta sermonem Domini: *Inimici hominis domestici ejus.* Matth. 10. Providet proinde eis Ecclesia de aliis institutoribus.

I. Nunquid saltem Pastores ad ista sufficiunt?

R. Ipsi Parochi nimis occupantur in Parochiæ suæ regimine. *Propterea divinis nostris Ducibus Apostolis in mentem venit, & visum est suscipere infantes secundùm sanctum istum modum; quo naturales parentes pueri, eum cuidam docto in divinis velut pædagogo traderent, sicut sub divino Patre, & salvationis sancta susceptore, reliquum vitæ puer degeret.*

S. Dionys. Eccl. Hier. c. 3. p. 3.

I. Possentne parentes filios suos naturales de fonte suscipere?

R. Id inhibuit Ecclesia censens spiritualem educationem, quæ à susceptoribus impendi debet, longè aliam esse ab educatione quàm naturales parentes suis prolibus impendunt.

C. dictum est 30. q. 1.

I. Quot susceptores, vel susceptrices adhibendi sunt in Baptismo?

R. Unus, vel una sufficit. Nihilominùs Concil. Trid. sess. 24. c. 2. de reform. permisit, ut unus & una baptizatum de fonte suscipiant; ne propter multitudinem prohibitionum, & multiplicationem cogitationum spiritualium contingat multos in gradibus prohibitis ignoranter contrahere matrimonia.

De consec. d. 4. non plures.

I. Quid vocas hic cognationem spiritualem, & quem effectum producit?

R. Vid. Conc. Trid. cit. loco, & quæ nos infrà c. 8. trademus.

I. Quæ

Digitized by Google

I. Quæ nomina baptizandis imponenda sunt?

Qualia nomina in Baptismo imponēda.

R. De eo sic monet Rit. Rom. Et quoniam iis qui baptizantur tamquam Dei Filiis in Christo regenerandis, & in ejus militiam adscribendis nomen imponitur, curet parochus, ne obscœna, fabulosa, aut ridicula, vel alia Deorum, vel impiorum Ethnicorum nomina imponantur, sed potius, quatenus fieri potest, Sanctorum, quorum exemplis Fideles ad piè vivendum excitentur, & patrociniis protegantur.

I. Quid designat vestis candida, vel album sudariolum, quo baptizatus donatur?

Vestis candida baptizati.

R. Sacerdos baptizatum induit candida veste; vel, si infans est, tegit caput velo candido, his verbis: *Accipe vestem candidam & immaculatam, quam perferas ante tribunal Domini nostri JESU Christi, & habeas vitam æternam.* Quæ vestis significat, *Primò*, puritatem animæ, & justitiam qua anima jam ab omni sorde peccati purgata, tanquam candidissimo vestimento induitur, juxta illud: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Ezech. 36. *Secundò*, libertatem Christianam, quam hoc Sacramento sumus assecuti, exepti de tenebris carceris, & immani servitute diaboli. *Tertiò*, lætitiam internam & gaudium spiritus; sicut enim vestis nigra est signum tristitiæ, ita vestis candida gaudii. *Quartò*, futuram resurrectionem, ad quam per Baptismi Sacramentum jus & pignus accepimus. *Quintò*, innocentiam Christianam, ait Rabanus, *quam post ablutas veteres maculas, studio sanctæ conversationis immaculatam servare debemus ad præsentandum ante tribunal Christi.* Talis enim exigetur à Christo tam pura & nitida, tam ab omni sorde & pulvere aliena, qualis data est in hoc Baptismi Sacramento. Apoc 21. *Nihil enim coinquinatum intrabit in regnum Cœlorum.* Videat. S. Dionys. l. de Eccl. Hier. c. 2. p. 2. Ambrosius l. de iis qui mysteriis initiantur cap. 7. Augustinus serm. 157. de temp. & Conc. Trid. sess. 7. c. 7. in fine.

I. 1 inst. cleric. c. 29.

De eadem candida veste Paulinus sic canit:

Inde parens sacro ducit de fonte Sacerdos
Infantes niveos, corpore, corde, habitu.

Et Lactantius carmine Paschali:

Candidus egreditur niveis exercitus undis,
Atque vetus vitium purgat in amne novo.
Fulgentes animas vestis quoque candida signat,
Et grege de niveo gaudia Pastor habet.

Hinc & Sabbatum primum à festo Paschæ *Sabbatum in Albis*, & sequens dies *Dominica in Albis*, vocatur, quod tunc candidam vestem Neophyti deponebant: ita tamen ut (sicuti rectè annotavit Baron.) candidum Agnum Dei, ut vocant ex cereo Paschali confectum, & à Pontifice benedictum acciperent, eumque ex collo suspensum gestarent, ut perpetuò admonerentur puritatis & innocentiæ, atque à Christo agno paschali discerent deinceps in omni opere esse azymi, puri, mites & humiles corde. Ann. Christi 58. pag. 606. Sup. 3. p. c. 2. sect. 10.

I. Quo pacto vestis baptismalis candor, id est, vitæ puritas & innocentia usque in finem potest conservari?

R. *Primò*, Dei timore & judiciorum ejus.

Secundò, contemplatione in animum crebriùs admissa vanitatis mundi, rerumque terrenarum, & ex adverso verissimæ & certissimæ veritatis & æternitatis promissionum & minarum divinarum. Hic est sal optimus ad defricandum carnes nostras & sensualem vitam; *Filii hominum ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Psalm. 4.

Tertiò fortiter & generosè semel est statuendum de fuga illecebrarum & malesuadorum consortiorum, quibus in sæculo ad illicita invitamur, & peccatorum inquinamentis subinde fœdamur, hæc constantia & fortitudo, de qua ago, est homini Christiano admodum necessaria. Et tamen proh dolor! pauci se illa præmuniunt. Pertinet sanè ad electos Dei, qui non cessant cum Apostolo dicere: *Quis nos separabit à charitate Christi! tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius? Certus sum enim quia neque mors, neque vita, &c.* Rom. 8.

Nimirùm in omnibus his & aliis ærumnis

Digitized by Google

mnis & tormentis, excelsior est charitas Christi: animus in cœlis, in Christo, in æternitate defixus, ridet omnia, quæ sub cœlo sunt; tamquam vilia & exilia. Tales animos, excelsos, inquam, & leoninos ostendit Sanctus Joannes Chrysostomus, cùm ab Eudoxia in exilium pelleretur; scribens enim ad Cyriacum epist. 3. tom. 5. ita ait: *Ego cùm è civitate fugarer, nihil eorum curabam, sed dicebam intra meipsum: siquidem vult me Regina exulem, agat in exilium; Domini est terra & plenitudo ejus: & si vult secare, secet; idem passus est Isaias: si vult in pelagus mittere, Jonæ recordabor: si me lapidare vult, lapidet; Stephanum habeo primum Martyrem socium: si & capus tollere vult, tollat: habeo socium Joannem Baptistam; & si substantiam auferre, auferat; nudus exivi de utero matris meæ, & nudus revertar illuc.*

Exempli.

Quarè, non diligamus mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Cor nostrum ad instar pyramidis inversæ formatum est, ut quanto minimo puncto terram contin

Ps. 72. gamus: Dicamus cum Davide: *Quid mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.*

I. Habesne exempla eorum qui vestem baptismalem mundam & immaculatam in finem usque servaverunt?

Exempla.

R. De Sancto Pudente Pudentianæ virginis patre ita legimus in Martyrol. Romano: *Romæ Sancti Pudentis Senatoris qui ab Apostolis Christo in Baptismo vestitus, innocentem tunicam usque ad vitæ coronam immaculatæ custodivit.*

9. Maii.

Hujusce vestis memoria, Dionysia nobilis mulier Christiana puerum suum animabat ad martyrium. De illa sic scribit Victor Uticensis: Dionysia nobilis mulier Christiana, cùm filium suum unicum admodum tenera adhuc ætatis & delicatum, timore pœnarum formidolosum conspiceret, ita alloquebatur inter crudelia verbera constitutum: Memento, fili, quia in virtute Trinitatis in Matre Catholica baptizati sumus, non perdamus indumentum candidum salutis, ne cùm venerit invitator, vestem non inveniat nuptialem, & dicat ministris: mittite in tenebras exteriores. Illa pœna timenda est, quæ nunquam finietur: illa desideranda vi-

l. 3. de persec. Vvandal.

ta, quæ semper habetur. Talibus itaque filium solidans verbis, velociter Martyrem fecit.

I. Quæ est ratio ardentis cerei?

Cereus ardens. Rit. Rom.

R. Postremo omnium portigitur baptizato cereus ardens his verbis: *Accipe lampadem ardentem, & irreprehensibilis custodi baptismum tuum, serva Dei mandata, &c.* Quo cereo significantur tres Theologicæ virtutes, quæ baptizato per Sacramentum infunduntur; fides in lumine, charitas in calore, spes in cerei recta altitudine, quæ ex imo sursum ascendit, sicut spes nostra ad cœlos usque erigitur, & nos erigit. Cæterum hic cereus datur gestandus manibus; quia non sufficit corde fidem, spem, & charitatem retinere, nisi etiam operibus prodamus & exeramus *Memores*, ait Apostolus, *operis fidei vestræ* (id est, operosæ fidei) *& laboris, & charitatis, & sustinentiæ spei, &c.* 1. Thes. 1.

Ideoque jubemur his virtutibus instructi ire in pace. Hoc est, non otiari, non quiescere, non contenti esse his quibus donati sumus, sed operari, progredi de virtute in virtutem, ad interiora nos extendere, & in novitate vitæ ambulare.

Hic cereus pulchre denotat illumi nationem, quam Sacramentum Baptismi operatur: in cujus rei signum refertur lumen apparuisse in Baptismo S. Cerealis. Quod ipsum testatur de Baptismo parentis sui Greg. Nazianz. orat. de patris funere. Et scribit Baron. de S. Otilia, quod cœca à nativitate visum in Baptismo recepit, exercuitque Monasticam vitam in Alsatia. Sur. tom 3. 10. Junii in Martyrol. ad 13. Decemb.

LECTIO VII.

De Baptismi effectibus.

I. QUinam sunt Baptismi effectus?

Effectus Baptismi.

R. Baptismi dignitas, vis & præstantia ex præclaris ejus effectibus plurimum commendatur. Primus est, omnium peccatorum tam originis, quàm propria actione contractorum remissio, juxta Ezech. vaticinium: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Et doctrinam Apostoli, qui post longam peccatorum enumerationem, eorum præsertim quæ solent infideles committere, subjicit:

Et

Digitized by Google

1. Cor. 6. *Et hæc quidem fuistis, sed ablusi estis, sed sanctificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, & in spiritu Dei nostri*; scilicet in Baptismo. Idem ad Ephes. 5. dicit Ephes. 5. Christum seipsum tradidisse pro Ecclesia, *ut illam sanctificaret mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta & immaculata.* Act. 2. Fidelibus commendatur: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum.* Vid. Augustin. l. 1. *de peccat. meritis* c. 15. & *Conc. Trid. Sess.* 5. *c.* 5. & *c. Majoris de Baptismo, & ejus effectu.*

I. Habesne hujus rei aliquam figuram?

Figura. S. Greg. ad Theophilã Patriciam. Exod. 14. R. Maris rubri transitus figura sancti Baptismatis fuit, in quo hostes (Ægyptii) sunt mortui à tergo, &c. Et infra. Qui dicit peccata in Baptismate funditus non dimitti, dicat in mari rubro Ægyptios non veraciter mortuos. Si autem fatetur Ægyptios veraciter mortuos, fateatur necesse est peccata in Baptismate funditus mori; quia nimirùm plus valet in absolutione nostra veritas, quàm umbra veritatis.

Multa alia ex Scripturis S. Hieron. ep. ad Ocean. Vid. S. Augustin. Conc. 1. in Psal. 133.

In hujus etiam rei figuram, Naaman Syrus lotus in Jordane, à lepra curatus 4. Reg. 5. est *& restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli.*

I. Quis est secundus effectus Baptismi?

II. Effectus. R. Est omnis pœnæ in futuro sæculo propter culpam debitæ plenissima condonatio; adeò ut nihil damnationis filiis qui verè consepulti sunt cum Christo; ut propterea ei qui Baptismo expiandus est; C. propriè de condict. 4. nulla satisfactionis opera imponantur. Vide S. Gregor. l. 7. Regist. ep. 24. indict. 1. Immò qui in Christo renati sunt, vi Baptismi ex merito Christi, à variis malis & infirmitatibus, quibus modò tum obnoxii, suo tempore liberabuntur: nam in futura generatione resurrectionis tempore, libertatem à servitute corruptionis, miseriæ, omnisque infirmitatis assequemur. Rom. 8. *Qui enim suscitavit Jesum à mortuis vivificabit & mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum ejus in vobis.*

I. Cur autem Deus non statim post Baptismum infirmitates & ærumnas hujus vitæ, omniaque mala abstulit?

R. Pluribus de causis. *Primò*, ne præsentium potiùs, quàm futurorum bonorum amore homines baptizari vellent. Augustin. l. 1. de peccat. meritis c. 31. 33. & 34. & alibi. Aliquando tamen per Baptismum non solùm spiritualem, sed & corporis sanitatem tribuit: ut in curatione Constantini Imp. apparuit. *Secundò*, ad exercitium fidei, patientiæ, augmentumque gloriæ. *Qui enim legitimè certaverit, coronabitur*: Augustin. tract. ult. in Joan. lib. 13. de civitat. cap. 4. & lib. 3. de peccat. meritis cap. 34. *Sublata namque omni ærumna, quis martyrii palmam, virginitatis lauream, doctrinæ ac prædicationis insignia mereretur?* Serviunt ergo miseriæ ad hoc, ut segetem, materiamque virtutis habeamus. *Tertiò*, ne parva existimaretur culpa, si cum ea finiretur & pœna. Augustin. l. 21. de civitat. cap. 15. & tract. ult. in Joan. *Quartò*, ut præsentis vitæ miseria, nos ad beatam futuri sæculi vitam, ab omni ærumna liberam desiderandam impellat, ne viator stabulum pro domo, caulam pro ovili, exilium pro patria exigat. *Quintò*, ut pœnæ remanentes post culpam sint disciplinæ, medicamenta & cautiones adversus tentationes. Augustin. in fine exposit. Psalm. 31. l. 22. cont. Faust. c. 21. Chrysost. l. 1. de provid. & Hom. 18. ad Antioch. & alii alibi. *Sextò*, ut membra suo capiti Christo conformia essent, qui licet ab initio conceptionis plenus gratia fuerit, pondus tamen mortalitatis retinuit, donec post tormenta passionis ad immortalem gloriosamque vitam resurrexit. *Non enim decet sub spinoso capite membrum esse delicatum.*

Miseria & ærumnæ hujus vitæ sunt materia virtutis.

Bern. ser. 2. de Adventu.

I. Quis est tertius Baptismi effectus?

III. Effectus. R. Est abundans gratiæ Dei largitio, consistens non solùm in plenissima remissione peccatorum, sed in gratiæ quoque, fidei, spei, charitatis, aliarumque virtutum infusione.

I. Quandoquidem tam sæpè incidat mentio gratiæ, libenter ex te intellexero quid sit gratia?

Digitized by Google

Quid gratia.

R. Gratia, secundùm D. Tho. est qualitas divina inhærens animæ, veluti splendor & lux, animarum sordes & maculas delens, qua justi, filii Dei, æternæque gloriæ hæredes instituimur, per quam Spiritum Sanctum inhabitantem accipimus, & filii Dei nominamur & sumus. Trid. Sess. 6. c. 7. Chrysost. hom. 1. ad Neophytos.

I. Cur post Baptismum tanta virtutum copia instructi adhuc tam fragiles sumus, & adeò tardè pias actiones inchoamus & consummamus?

Sup. p. 3. c. 10. lect. unic.

R. Quia post Baptismum relicta est acertima cupiditatis pugna adversus spiritum, in qua homo Christianus exerceatur, & legitimè certans coronetur.

I. Restantne aliqui alii effectus Baptismi?

IV. Effectus.

R. Quartus, est conscientiæ pax, & vitæ præteritæ securitas non sine morum mirabili mutatione. Vide quid S. Aug. de seipso scribit l. 9. conf. c. 6. & S. Cyprianus l. 2. ep. 2. ad Donatum, ubi candidè confitetur qualis fuerit ante Baptismum qualis subitò evaserit per gratiam Baptismi, quidque sibi contulerit Christianismus. Similia habet Nazianz. orat. funebri in laudem Cypriani, ubi enarrat mirabilem ejus conversionem, & cordis vitæque commutationem, quam Baptismo percepit.

Exempla.

V. Effectus

Quintus Baptismi effectus est characteris impressio, id est, signi cujusdam spiritualis indelebilis, ex cujus vi & natura fit, ut Baptismus absque sacrilegio non possit iterari.

c. præc. lect. 2. post med.

VI. Effectus.

Sextus effectus est cœli apertio, qui in Christi Baptismo insinuatus est. *Cœli enim aperti sunt, & Spiritus sanctus in Columbæ specie in Christum descendit*, significans eos qui baptizantur, Spiritus sancti donis impleri, eisdemque cœlum patere si Baptismi innocentiam conservent. Augustl. 2. de peccat. meritis c. 28. Cypr. l. 2. ep. 2. & 3.

c. Majores de Bapt. & ejus effectu.

VII. Effectus.

Septimus effectus & postremus est, diaboli ab eo qui hactenus peccato inquinatus erat, exclusio, & Spiritus Sancti introductio.

I. Habesne exemplum ad hanc rem?

Exempli.

R. Ita. S. Maria Oeignacensis, cùm esset aliquando in aliquo pago prope Nivellam, & ipsa præsente puer quidam ad Ecclesiæ porticum baptizandus catechizaretur, vidit impurum dæmonem à puerulo illo cum magna ignominia recedentem: eumdemque ex sacro fonte levans apertis oculis vidit Spiritum sanctum in animam ejus descendentem, Angelorumque circà illum jam regeneratum frequentiam. Jac. de Vitriaco in vita l. 2. c. 4.

DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS.

CAPUT TERTIUM.

LECTIO PRIMA.

Quid sit Confirmatio.

I. Estne Confirmatio Sacramentum?

R. Ita. S. Aug. l. 2. contra Petil. c. 13. asserit Confirmationem esse Sacramentum novæ Legis æquè sacrosanctum, ac est ipse Baptismus. Cæterorum Patrum, quos citat Bellarm. de Confirmatione c. 3. 5. & 6. eadem est constans doctrina. Est fidei ex Conc. Trid. Sess. 7. can. 1. & 3.

Hæretici negant hanc nostram responsionem, quorum præcipuum fundamentum est, quia nulla in Scriptura existat hujus Sacramenti institutio.

Sed respondeo primò, hoc argumentum nullum esse, quia multa nobis credenda sunt, quæ non habentur expresè in Scripturis, sed per Apostolos solo verbo tradita sunt, ut constat ex consensu totius Ecclesiæ, & apertè docetur 1. Cor. 11. vers. ult. & 2. Joan. c. unico. Unde Apostolus 2. ad Thess. c. 2. *Tenete*, inquit, *traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram*. Sic Act. 15. Apostolus confirmat Ecclesias, *præcipiens custodire præcepta Apostolorum & seniorum*; constat autem ab initio totam Ecclesiam, Confirmationem habuisse pro Sacramento, ejusque ritus ab Apostolis didicisse. Ita docet D. Clem. Papa IV. à S. Petro l. 3. constit. c. 10. 16. & 17. ubi ait: *Festinandum omnibus esse sine mora renasci, & dominum consignari, & septiformem Spiritus sancti gratiam recipere*. Idem docet S. Urbanus ep. decret. S. Cornelius

Confirmationem esse Sacramentum ex tradit. & SS. Patrum consensione.

Digitized by Google

lius ep. ad Fabianum. S. Dionys. p. 2. Eccl. Hier. S. Aug. sub cit. c. 104. ubi dicit: *Discerne visibile Sacramentum, quod esse in bonis, & malis potest, ipsis ad præmium, istis ad judicium in visibili unctione chrismatis.*

Immò etiam ex Scriptura.

Respondeo 2. id apertè etiam posse probari ex Scriptura; nam etsi in ea non habeatur expresè institutio hujus Sacramenti, habetur tamen ejus promissio à Deo facta, Joel. 2. ubi dicitur: *Et erit in novissimis diebus, effundam de spiritu meo super omnem carnem.* Quod S. Petrus Act. 2. interpretatur de Spiritu sancto, quem ipsi in Pentecoste acceperant, & quem S. Petrus dicebat alios accepturos, si hoc Sacramentum acciperent. Similiter Christus Joan. 14. & 15. sæpius promittit Fidelibus missionem Spiritus sancti, quod non est solùm intelligendum de Apostolis, quia in Joele dicitur Spiritus Domini effundendus, *super omnem carnem*, id est, super omnes credentes, ut dicitur Joan. 7.

Respondeo 3. habetur in Scriptura ejusdem Sacramenti per Apostolos facta administratio, ut patet Act. 8. & 19. ex quo conficitur, Confirmationem esse verum & proprii nominis Sacramentum novæ legis. Et potest formari tale argumentum: Confirmatio seu manuum impositio est visibile signum per quod datur ordinariè Spiritus sanctus, ut patet Act. 8. & 10. Ergo est Sacramentum. Probatur consequentia ex definitione Sacramenti. Antecedens confirmari potest, quia dubitari non potest, quin id egerint Apostoli ex præcepto & institutione Christi; tum quia credibile non est Apostolos in ipsis Ecclesiæ incunabulis hanc cæremoniam ex capite suo instituisse; tum quia si fecissent, per eam infallibiliter Spiritum sanctum non contulissent.

I. Quid est igitur Confirmatio?

Sacramenti Confirmationis quid.

R. *Est Sacramentum à Christo Domino institutum, quod baptizatis confertur cum impositione manuum Episcopalium & sacri chrismatis inunctione, nec non certa verborum sacrosanctorum forma.*

I. Quare dicis. *Sacramentum à Christo Domino institutum?*

R. Quia suprà demonstratum est, omnia omninò Sacramenta à Christo Domino instituta. Et quoad hoc in particulari, Vide ep. 2. Fabiani Papæ ad Episcopos Orientales tom. 2. Conc. ubi testatur Christum Dominum Chrismatis ritum & verba, quibus ejus administratione Ecclesia Catholica utitur, præcepisse.

I. Quare dicis: *quod baptizatis confertur?*

R. Quia nullius Sacramenti capax est, qui non est baptizatus, ut sup. lect. 1. c. præced. habitum est.

I. Quare addis: *cum impositionem manuum Episcopalium?*

R. Ut significem Episcopum esse ordinarium hujus Sacramenti ministrum. Vide Conc. Trid. Sess. 7. can. 3.

I. Unde habes quod Episcopus sit ordinarius hujus Sacramenti minister?

R. Præter Ecclesiæ traditionem, & SS. Pontificum Urbani in fine epist. ad omnes Christianos, Eusebii epist. 3. ad Episcopos Tusciæ & Campaniæ, Damasi circa medium ep. 4. ad Prosperum, & cæteros Episcopos Orthod. Innoc. 1. ep. ad Decent. c. 3. Leonis ep. 88. ad Germaniæ & Galliæ Episcopos clarissima testimonia, etiam ipsæ sacræ Litteræ ostendunt solum Episcopum hujus Sacramenti conficiendi ordinariam habere potestatem. Nam in actis Apostolorum legimus: *Cùm audissent Apostoli qui erant Jerosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem. Qui cùm venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum. Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant spiritum sanctum.* Act. 8.

Ex quo loco videre est, eum qui baptizaverat, fuisse tantùm Diaconum, confirmandique potestatem non habuisse, sed munus illud perfectioribus & sublimioribus ministris fuisse reservatum.

I. Quare conveniens fuit, ut ejusmodi confirmandi munus ad Episcopos deferretur?

R. Familiariter per similitudines id potest declarari, ut enim in extruendis ædificiis, etsi fabri, qui inferiores ministri sunt, cæmenta, calcem, ligna & reliquam materiam parent, atque componant, absolutio tamen operis, ad Architectum spectat; ita etiam hoc Sacra- S. Th. 3. p. q. 72. ine. Similia.

Digitized by Google

crementum, quo veluti spirituale ædificium perficitur, quasi præparata jam ab inferioribus Sacerdotibus per Baptismi Sacramentum materia, à nullo alio nisi à summo Sacerdote administrari debuit.

Secundò, quemadmodum per Duces & Imperatores conscribuntur milites; ita & per Episcopos, qui sunt sacræ militiæ Duces, Christi militiæ homines baptizati consecrantur.

Tertiò, Dominus solet litteras per Secretarium scriptas signare; ita pertinuit ad Dominos Episcopos litteras per Baptismum scriptas, hoc est, fideles baptizatos: *signare signo crucis, & confirmare chrismate salutis*, ad Spiritus sancti robur. 2. Cor. 1.

I. Quæ gratia aut quod robur profertur baptizatis per Sacramentum Confirmationis?

R. Additur magnum gratiæ augmentum per Confirmationem, & peculiare Spiritus sancti robur, ut Fideles adversus carnis, mundi, ac diaboli insidias cautiores robustioresque fiant, & in accepta per Baptismum innocentia perseverare faciliùs possint, audeantque Christi fidem intrepidè, sepositò metu ac verecundia, profiteri. Hinc Sacramentum istud vocatur *Confirmatio*.

Pro hujus rei clariori intelligentia, adverte, quod sicut homo in natura per nativitatem accipit esse, post quod non est aliud quàm imbecillis infans, donec incrementum & robur per accretionem acceperit, & in virum perfectum evaserit; similiter Christiani quidem per Baptismum efficimur, sed *quasi modò geniti infantes* teneritudine, indiscretione, pavore hactenùs retenti, donec per Confirmationem *induamur virtute ex alto*, qua corroborati & confirmati, summa libertate Christo testimonium deferamus, & Apostolorum exemplo, omnium contradicentium minas, verba, & verbera contemnamus. Huc pertinet veteris Ecclesiæ Canon: *Omnes Fideles per impositionem manuum Episcoporum Spiritum Sanctum post Baptismum accipere debent, ut pleni Christiani inveniantur, quia cùm Spiritus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam & constantiam dilatatur.* Repete hic quæ suprà petitione 6. Orat. Dominicæ de hostium viribus & tentationibus in variis discriminibus differuimus; armatur enim in hoc Sacramento Fidelis virtute Spiritus sancti: *qui adjuvat infirmitatem nostram*, contra omnes illos hostes & tentationes. Verba Pōt. & M. in ep. ad omnes Christian. sub annō Dom. 227. Rom. 8.

I. Quæ est Confirmationis & Baptismi differentia?

R. Differentia est maxima, quandoquidem signa externa invisibilem gratiam significantia in utroque Sacramento sint diversa: nam alia est materia Baptismi, alia Confirmationis; alia item forma, ut patet. Similiter gratia sive effectus alii sunt. Nam Baptismi gratia in novam vitam gignimur. Confirmationis autem Sacramento viri evadimus, evacuatis quæ erant parvuli. Hinc intelligitur, quantum in naturali vita generatio ab incremento distat, tantundem inter se differre Baptismum, qui regenerandi vim habet, & Confirmationem, cujus virtute Fideles augescunt, & perfectum animi robur induunt.

Præterea, quoniam novum atque distinctum Sacramenti genus, constituendum est, ubi animus in novam aliquam difficultatem incurrit, facilè perspici potest, quemadmodum Baptismi gratia ad mentem fide informandam indigemus; ita etiam maximè conducere Fidelium animos alia gratia confirmari, ut nullo pœnarum vel etiam mortis periculo aut metu, à veræ fidei confessione deterreantur; quod quidem cùm sacro Confirmationis chrismate efficiatur, ex eo aperte colligitur hujus Sacramenti rationem à Baptismo diversam esse.

Pulchrè Melchiades Pontifex utriusque discrimen persequitur, ita scribens: *Spiritus Sanctus qui super aquas Baptismi salutifero descendit lapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam: in Confirmationem augmentum præstat ad gratiam: & quia in hoc mundo tota ætate victuris inter invisibiles hostes & pericula gradiendum est, in Baptismo regeneramur ad vitam: post Baptismum confirmamur ad pugnam, in Baptismo abluimur, post Baptismum roboramur: & quamvis continuò transituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt Confirmationis auxilia.* De consec. dist. 5.

Digitized by Google

lia. Regeneratio per se salvat mox in pace Baptismi vel sæculi recipiendos, Confirmatio armat & instruit ad agones mundi hujus, & prælia reservandos. Qui autem post Baptismum cum acquisita innocentia immaculati pervenerint ad mortem, confirmantur morte, quia jam non possunt peccare post mortem.

I. Tenenturne omnes hoc Sacramentum Confirmationis recipere?

R. Non est ad salutem præcisè necessarium, uti mox à Pontifice didicisti, ita ut absque illo non possint baptizati salvari, dummodò non contemnatur; debet tamen, quantum fieri potest, omnibus conferri, quia in hujus rei signum omnes qui erant in domo, per quam Ecclesia designatur, repleti sunt Spiritu sancto. Deindè, quia, sicut natura, quos generat intendit ad statum perfectum perducere; ita Deus & Ecclesia, quos per Baptismum regenerant, intendunt per Confirmationem perficere. Quid quod S. Cyprianus audet dicere, loquens de Baptismo & Confirmatione: *Tunc demum plenè sanctificari, & esse filii Dei possunt, si Sacramento utroque nascantur.* Ratio ejus est, quia scriptum est: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.*

Actor. 2.

L. 2. ep. 1.

I. Possesne exemplo probare periculosum esse hoc Sacramentum contemnere?

R. Ita. Scribit Eusebius Cæsarienſis Novatum hæreticum, Spiritum sanctum promereri non potuisse, quia cùm baptizatus esset, in gravi ægritudine signaculo Chrismatis non est signatus.

Exemplū. Euseb. l. 6. hist. Eccl. c. 34.

I. Debentne sollicitè agere parentes, ut proles confirmentur?

R. Ita. S. Anselmus Cantuarienſis Episcopus ad S. Bertinum veniens, magna plebis, Clericorum & Monachorum alacritate susceptus est, & per quinque dies ibi detentus. Interea rogatu amicorum & Canonicorum altare unum apud S. Audomarum consecravit. Quo facto venerunt ad eum honorati quidam de indigenis loci, flexis genibus obsecrantes, quatenus filios eorum per impositionem manus suæ sacri Chrismatis unctione signaret. Ad quos mox ita respondit: *Hos pro quibus petitis, libens in hac causa suscipiam, & alias hoc Sacramento egentes, si præsto fuerint, non abjiciam.* Qua illi facilitate responsi benignitatem viri admirantes magnificè lætati sunt, & gratias egerunt, confirmatisque pueris suis illicò totam urbem his quæ ab ejus ore acceperant, impleverunt. Videres ergò viros ac mulieres, magnos ac parvos è domibus ruere, certatimque currendo, ad nostrum hospitium prædicti gratia Sacramenti properare; plures enim anni transierant apud eos, in quibus nullus Episcoporum illuc fuerat tali officio functus.

Apud Sur. 21. April. t. 2. Exemplū.

I. Ducebantne olim sibi religioni Episcopi, si quis eorum culpa absque Confirmationis Sacramento moreretur?

R. Ita. *S. Maurilius Andegavensis Episcopus rogabatur, ut puerum quendam ad Ecclesiam adductum confirmaret: dum verò expectat donec Sacrificium Missa obtulisset, puerum, quem erat confirmaturus, mortuum comperit; sua verò id negligentia imputans, usque adeo doluit, ut relicta Ecclesia navim conscendens clam aufugerit. Fortè Sanctuarii claves secum tulerat, sed illis de manu, casu fortuitò in mare elapsis, existimavit eo indicio se prorsus Episcopatu indignum, atque tunc proposuit nunquam sedem suam repetere, nisi inventas claves quis ad se retulisset; transmisso mari veste sæculari indutus cuidam Principi operam servilem locavit, olitor ejus factus. Septennio sic peracto, à Clericis inventus & cognitus, nolebat cum illis redire propter clavium illarum casum. Ipsi ergò, quas Episcopus requirebat claves in medium proferunt, eas autem in itinere capto pisce & exenterato invenerant. Itaque jam manifesta Dei voluntati contradicere non ausum cum alacritate secum reducunt, quem paulo ante, earumdem clavium argumento in mari periisse suspicati fleverant. Maurilium igitur ex Episcopo servum culpa fecerat; sed rursum ex servo Episcopum fecit culpa pœnitudo. Fama est, cùm reductus esset, quam primum ad pueri illius urnam prostratum orasse, atque ipsum à morte excitatum, sacro Chrismate inunxisse, nomenque Renati imposuisse, qui postmodum sub S. Maurilii disciplina educatus ita profecit, ut eidem in sede Episcopali meruerit succedere.*

Exemplū. Sur. in vit. ejus 13. Septemb. cap. 15.

I. Qua ætate debent Christiani confirmari?

R. Omni-

Digitized by Google

Ætas 7. annorū ad Confirmationem apta. Catechis. Rom. p. 2. c. 3. §. 14. Cōc. Prov. II. Camerac. tit. 7. c. 2.

R. Omnibus quidem post Baptismum Confirmationis Sacramentum impendi potest; videtur tamen minus expedire pueris nondum ratione utentibus illud ministrari. Quare usque ad septimum ætatis annum differri maximè convenit. Neque enim Confirmatio ad salutis necessitatem instituta est, sed ut ejus virtute optimè instructi & parati inveniremur, cùm nobis pro fide Christi pugnandum esset: ad quod sanè pugnæ genus pueros, qui adhuc rationis usu carent, nemo aptos judicabit.

I. Suntne igitur pueri septennes apti ad pugnam?

In Brev. Rom.

R. Ita, aliquando nam ab ista ætate incipiunt diaboli, mundi, & carnis tentationes aliquæ, & quasi primi conflictus. Vide in vita S. Petr. Mart. ad 29. Aprilis. Imò non defuerunt etiam septennes pueri, qui à persecutoribus sollicitati de fide deserenda, fortiter Martyrium subierunt. Vide acta SS. Virginum & Martyrum, Fidei, Spei, & Charitatis filiarum S. Sophiæ apud Surium Kal. Augusti.

LECTIO II.

De ejus materia, & forma.

I. QUare addis in definitione: *& sacri Chrismatis inunctione*?

S. Th. 3. p. q. 72. a. 2.

R. Ad declarandam hujus Sacramenti materiam.

I. Quæ est Confirmationis materia?

Materia Sacramenti Confirmationis.

R. Est Chrisma, sive unguentum sacrum quod ex oleo olivarum & balsamo, solemni Episcopi consecratione conficitur.

I. Quandonam consecratur sacrum Chrisma?

Conc. Florent. in decret. de Armenis.

R. In die cœnæ Domini; tum quod illo die ritum consecrationis docuerit, ut sancti Patres docuerunt, & in illis sanctus Fabianus Papa & Martyr, qui testatur Christum Dominum post cœnam & pedum lotionem docuisse Apostolos sancti Chrismatis confectionem, *Uti à sanctis Apostolis*, inquit, *& eorum successoribus accepimus & vobis mandamus*: tum quia ex Dominica Passione, quæ illa nocte initium habuit, hoc Sacramentum, perindè ac cætera omnia, profluxit.

Epist. ad Episc. Orient. De conf. dist. 3. cap. litteris vestris.

I. Ministraruntne Apostoli hoc Sacramentum cum sacri Chrismatis unctione, ut modò fit?

S. Th. 3. p. q. 72. a. 2.

R. Ita, uti testatur S. Dionys. Areopag. Eccl. Hier. c. 4. & alii.

I. Non facit tamen Scriptura mentionem ejus, solùm impositionis manuum, ut pluribus locis videre est apud S. Lucam?

R. Verum est, sed Evangelista compendio rem perstringit, per unam cæremoniam impositionis manuum, relinquens aliam intelligendam, scilicet Chrismatis unctionem. Nunquam certè Scriptura asserit contrarium, neque primi Ecclesiæ Patres, qui dicunt Apostolos Chrismate usos. Sic etiam sæpissimè posteriores Patres hoc Sacramentum vocant manus impositionem. Ita Cyprianus l. 2. ep. 1. Conc. Arelat. II. can. 8. Aug. & alii, quorum tempore certum est, hoc Sacramentum collatum fuisse per Chrismatis unctionem. Et idem August. disertè affirmat l. 15. de civit. cap. 26. & Cypr. ep. 73. eundem morem servari jam à præpositis Ecclesiæ in conferendo Spiritum Sanctum quem servarunt Apostoli Actor. 8. ubi solùm leguntur manus imposuisse.

Idem docet S. Hieron. contr. Lucifer. c. 4. Quapropter benè VValdensis: *Nemo dicat qui vult fidelis esse, quod Sacramentum Confirmationis fiebat sine unctione per solam manus impositionem à Christo & Apostolis, non enim minus manus imponit, qui ungendo imponit.* Tom. 2. de Sacram. c. 113.

I. Quid sacrum Chrisma ex oleo & balsamo significat?

R. Jam in superioribus diximus oleum significare gratiam Spiritus sancti Christiano ad robur donatum. Qua ratione Christus Dominus dicitur: *unctus oleo lætitiæ*. Vide S. Thom. 2. 2. in cap. Et certè oleum quod pingue est, & natura sua manat ac diffluit, rectè plenitudinem gratiæ exprimit, quæ per Spiritum sanctum à Christo capite in alios redundat, atque effunditur, *sicut unguentum in capite quod descendit in barbam, barbam Aaron. Quod descendit in oram vestimenti ejus*. Balsamum, cujus odor jucundissimus est, non aliud significat, quam Fideles, cùm Sacramento Confirmationis perficiuntur, eam virtutum omnium suavitatem effundere, ut possint dicere cum Apostolo: *Christi bonus odor sumus Deo*. Psalm. 44. Psalm. 13. 2. Cor. 2.

Ha-

Digitized by Google

Habet præterea balsamum eam vim, ut quicquid eo circumlitum fuerit, putrescere non finat. Quod quidem ad hujus Sacramenti virtutem significandam valdè accommodatum videtur, cùm planè constet Fidelium animos cœlesti gratia, quæ in Confirmatione tribuitur, præparatos, facilè à scelerum contagione defendi posse.

I. Estne necessarium quod sacrum Chrisma ab Episcopo benedicatur?

Sacrum Chrisma à solis Episcopis benedicitur.

R. Ita. Imò tametsi summus Pontifex interdum hujus Sacramenti administrationem Sacerdotibus commiserit; benedictio tamen Chrismatis semper ad Episcopos solos pertinuit: cujus rei fidem certam traditio facit. Vide S. Basil. de Spiritu sancto c. 27. & S. Cypr. l. 1. ep. 17.

I. Quid operatur benedictio circa Chrisma?

3. Catech. mystag.

R. S. Cyrillus respondet: *Quemadmodum panis Eucharisticus post invocatum Spiritum sanctum* (prolatis verbis consecrationis) *non est amplius panis communis, sed Corpus Christi, similiter sanctum hoc unguentum non est amplius unguentum commune postquam consecratum est; sed est sanctum Chrisma quod ex Christi operatione operatur gratiam à Spiritu sancto accepto robore & efficacia.*

Nota hic Canonem 2. Conc. Trid. sess. 7. de Confirmatione: *Si quis dixerit injurios esse Spiritui sancto eos qui sacro Confirmationis Chrismati virtutem aliquam tribuunt, anathema sit.*

I. Debetne magno pretio haberi sacrum Chrisma?

Exempla.

R. Ita. Inter alia nefanda Donatistarum flagitia, narrat Opt. Milevitanus Episcopus lib. 2. de schismate Donatistarum, Urbanum Fermensem, & Felicem Idiensem Donatistarum Episcopos sacrum Chrisma impiè violasse in Mauritania (ampullam enim per fenestram, ut frangerent, jactarunt) & cùm causam adjuvaret abjectio, non defuit manus Angelica, quæ ampullam spirituali subjectione deduceret: projecta casum sentire non potuit: & Deo muniente illæsa inter saxa consedit.

Angeli sacrum Chrisma reverenter habent.

Sur. tom. 4. 1. Augusti.

Clericus quidam S. Ethelvvoldi VVintonienfis Episcopi, cui erat sacri Chrismatis cura demandata, minus acceperat olei, quàm res deposcere videbatur: atque illud ipsum in itinere amiserat. Episcopo verò pueros volente confirmare, nec habente clerico ampullam olei sacri, turbatus & anxius repetit iter, quò venerat, & huc illucque oculos accuratè convertens reperit ampullam in via jacentem oleo plenam, cùm paulo ante nec media sui parte plena fuisset. Ea igitur accepta cum timore & gaudio reversus est.

I. Dicebas etiam in definitione, *illud* Sacramentum conferri sub certa verborum forma: quænam sunt ista verba?

Pontif. Rom. & Conc. Flor. in decret. Armen.

R. Hæc: *N. Signo te signo crucis & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Vide S. Thomam art. 4. in cap.

I. Inveniunturne in Scriptura, vel Sanctis Patribus ista verba Sacramentalia, quæ tu hic refers?

Confirmationis forma ex Ecclesiæ traditione retinenda.

R. Non; tametsi videatur Apostolus aliquam illorum allusionem facere. 2. Cor. 1. (Vide S. Ambr. de iis qui mysteriis initiandi c. 7. & comment. Theodoreti, Anselmi, & aliorum sup. alleg. loco Apostoli.) Nihilominùs hanc esse hujus Sacramenti veram & indubitatam formam, Ecclesiæ Catholicæ auctoritas, cujus magisterio semper ita edocti sumus, non patitur nos ea de re quidquam dubitare.

Ratio autem cur neque Scriptura, neque Sancti Patres Sacramentorum formas voluerint passim scribi, fuit, quia nollent infidelibus fidei mysteria sine necessitate prodere, ac ludibrio exponere, ut testatur Dionys. Eccles. Hierarch. c. ult. & Cyril. Hierosol. in præfat. catecheseon suarum, ubi agens de forma & aliis ad Sacramenta pertinentibus, dicit: *Cave, ne quid effutias, non quod digna non sint narratione, ea quæ ibi dicuntur, sed quod ille indignus est audire cui referes.* Et adhuc magis in particulari pro forma hujus Sacramenti, Innoc. ad Decent. c. 3. sic respondet: *Verba dicere non possum, ne magis prodere videar quàm ad consulta responsionem respondere.*

I. Habesne exemplum, quo probes jam olim simili ritu administratum fuisse Sacramentum Confirmationis, quo nunc administrant Episcopi?

Exempli.

R. Ita. Constantinus Magnus in edicto, sui ipsius Confirmationem referens: *Levatoque*, inquit, *me fonte, induto vestibus can-*

Digitized by Google

candidis, septiformis gratiæ Spiritus Sancti consignationem adhibuit, beati Chrismatis unctione, & vexillum crucis in mea fronte linivit.

LECTIO III.

De ejusdem cæremoniis.

I. QUænam sunt præcipuè hujus Sacramenti cæremoniæ?

Cæremoniæ Confirmationis.

R. Præter præcipuum ritum qui in ipsa Confirmatione adhibetur, est inunctio Chrismatis in fronte baptizati facta ad modum crucis; ut intelligat se nullo metu aut verecundia à libera Christi, ejusque crucis confessione terreri debere; Episcopus confirmato alapam impingit, & pacem apprecatur, ut qui jam unctus & confirmatus est, meminerit se tanquam fortem athletam paratum esse ad omnia adversa invicto animo, pro Christi nomine ferenda.

Alapa quid significat.

Nonnulli etiam dicunt ideò alapam ab Episcopo impingi, ut puer suscepti istius Sacramenti, quod iterari non potest, recordetur. Pax datur, ut intelligat confirmatus se gratiæ cœlestis plenitudinem & pacem, quæ exuperat omnem sensum consecutum esse juxta illud: *justificati ergo pacem habeamus.* Rom. 5.

Fascia.

Secundò, cingitur frons fascia, partim ad sacri Chrismatis reverentiam, partim ad significandam ignominiam, quæ pro Christi nomine libenter est perferenda; Christiani etenim militis est honorem apud Deum, civesque cœlestes ex pugna quærere, non apud mundum ex otio & desidia. Adde velo frontem obligari, ad significandum gratiam acceptam diligenter esse 1. Joan. 2. custodiendam, juxta illud: *Unctio quam accepistis, maneat in vobis.*

I. Quamdiu geritur à confirmato ista fascia?

R. Solet ad tres dies geri, donec sacra Unctio deficcetur; post quod tempus à Sacerdote solvitur, & confirmati frons sale perfricatur, & aqua abluitur, idque ob reverentiam sacri Chrismatis, aqua lotionis in piscinam sacrarii projecta; fasciaque ibidem combusta.

I. Quo potissimùm tempore confertur hoc Sacramentum?

Tempore Pentecostes præcipuè ministratur confirmatio.

R. Illud solemni religione in Ecclesia servatum est, ut in Pentecoste præcipuè hoc Sacramentum administraretur, quòd hoc maximè die Apostoli Spiritus sancti virtute roborati & confirmati sint; cujus divini facti recordatione Fideles admonerentur, quæ quantaque munera in unctione accepissent.

I. Cur etiam in Confirmatione Patrinus datur?

Patrinus. De cognatione suprà cap. præcl. §.

R. Partim, quia olim, quando simul eodemque tempore utrumque Sacramentum Baptismi & Confirmationis adultis administrabatur, iidem utrobique curam Neophytorum instruendorum suscipiebant; partim ut sciat Christianus ita se perfectionem per Spiritus sancti gratiam assecutum, ut tamen non sibi fidat, sed aliorum provectiorum consilia libenter audiat, & amplectatur.

Nota, Patrinum Confirmationis debere esse confirmatum; quo enim pacto fieri posset, ut tyronem militem instrueret ad arma gerenda & tractanda, qui miles ipse non esset.

I. Potestne in Confirmatione nomen baptizati interdum mutari?

R. Mutatur aliquando nomen Christiani, sive baptizati in Confirmatione pluribus de causis. Aliquando, quia nomen profanum in Baptismo acceperunt, v. gr. Hectoris, Herculis, &c. quæ sunt profana gentilium nomina, quod commutant in nomine alicujus Sancti, v. gr. Petri, Joannis, Nicolai, &c. Aliquando contingit, quod parentes particulari aliqua devotione afficiantur alicui Sancto, cujus nomen cupiunt proli suæ impositum. Denique mutatur aliquando nomen, ut discant confirmati mores cum nomine mutare, secundùm quòd proficiunt in gratia Spiritus sancti accepta.

I. Potestne hoc Sacramentum iteratò suscipi?

Confirmatio non potest iterari.

R. Minimè, quia hoc Sacramentum imprimit characterem in anima, qui est indelebilis. Conc. Tolet. VIII. can. 7. Florent. Trident.

I. Essetne grave peccatum hoc Sacramentum iteratò suscipere?

R. Ita, nisi fortè simplicitas aut ignorantia excuset.

I. Qui sunt hujus Sacramenti effectus?

R. *Pri-*

Digitized by Google

Effectus Confirmationis.

R. *Primò*, gratiæ & virtutes Theologicæ in Confirmatione augentur. *Secundò*, ex infante vel puero transfertur homo in virum in negotio religionis Christi, & hic est præcipuus effectus, unde omnes alii sequuntur. *Tertiò*, dantur plenius septem dona Spiritus sancti, quibus animus hominis disponitur ad percipiendos divinos instinctus & eis obtemperandum. *Quartò*, instruimur armis contra dæmonem, mundum, & carnem. Hinc sæpè efficacia hujus Sacramenti fracta est vis diaboli & conatus.

I. Habesne exempla?

Exempla. L. 4 de vera sapientia.

R. Ita. Lactantius Firmianus ita scribit: Cum Diis, inquit, suis (Gentiles) immolant, si assistat aliquis signatam frontem gerens, sacra nullo modo litant, nec responsa potest consultus dare Vates. Et hæc sæpè causa præcipua justitiam persequendi malis Regibus fuit. Cùm enim quidam nostrorum sacrificantibus Dominis assisterent, impositò frontibus signo, Deos illorum fugaverunt, ne possent visceribus hostiarum futura depingere, &c.

Confirmati Christiani Deorum oracula muta reddunt.

Sur. to. 6. c. Nov. c. 5.

Sanctus Malchus D. Bernardi Præceptor è Monasterio VVintonienſi, ubi in habitu Monachali conversatus fuerat, ad Episcopatum in Lesmor civitatem Mumoniæ assumptus puerum ex his quos lunaticos vocant, inter confirmandum, sacra unctione sanavit. Vide S. Gregor. Nazianz. Orat. 1. in Julian. & Gregor. Turon. l. 1. de gloria Martyrum c. 41.

Et contra fidei hostes fortiter pugnatum est.

I. Habesne etiam ad hanc rem exempla?

Exempla. Sur. 16. Jun. Martyrol. Roman. 2. Febr.

R. Ita. Cùm Apronianus Gomentariensis Præsidi sisteret Sisinium Diaconum inquirendum, audivit vocem de cœlo dicentem: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est à constitutione mundi*, & quamprimum à Sisinio baptizatus, & à B. Marcello Pontifice Sacro Chrismate confirmatus est, moxque mulctatus morte, glorioſi Martyrii palmam obtinuit.

I. Fuit ne etiam ipsis Apostolorum temporibus Confirmationis virtus declarata?

R. Ita. Nam ipsi Apostoli sub ipsam Passionis Dominicæ horam adeò infirmi & remissi fuerant, ut cùm Dominus comprehensus est, statim se in fugam conjecerint. Petrus verò qui Ecclesiæ petra & fundamentum jam erat designatus, & summam constantiam & fortitudinem præ se tulerat, unius mulierculæ voce perterritus, se JESU Christi discipulum esse non semel aut iterùm, sed tertiò negaverit, ac post resurrectionem omnes propter metum Judæorum inclusi domi se continuerint. At verò die Pentecostes, tanta Spiritus sancti virtute omnes repleti sunt, ut dum Euangelium quod eis commissum erat, non solùm Judæorum regione, sed universo orbe audacter dispergerent, nihil sibi felicius accidere posse existimarint, quàm quod digni haberentur pro nomine Christi contumeliam, vincula, tormenta pati.

Quintò, non rarò Deus operatur miracula, quæ propria sunt Spiritus Sancti opera, virtute Confirmationis.

Exempla.

Sanctus Rembertus secundus Bremensis Ecclesiæ Archiepiscopus, cùm in Suediam profectus esset, & ibi Pontificali more, sacro Chrismate cæcum inunxisset, visum luminis illi reddidit.

Sextò, Confirmationis Sacramentum characterem imprimit, undè diximus supra proximè non posse iterari.

Septimò, post hanc vitam accipitur major gloria, sicuti datur major merces viris, quàm pueris.

Sapienter ritum & effectus hujus Sacramenti paucis verbis perstringit Tertullianus: *Caro*, inquit, *ungitur ut anima consecretur, caro signatur ut anima muniatur; caro manus impositione adumbratur, ut anima Spiritu illuminetur.*

L. 1. de resur. carnis c. 8.

I. Qualiter debent esse dispositio qui Sacramentum Confirmationis suscepturi sunt?

Cõc. Prov. II. Camer. tit. 7. c. 1. & Mechl. tit. 4. c. 2.

R. Si confirmandi grandiores sunt, curentur confessionem sacramentalem præmittere. Secundò, omnes ad Confirmationem præsentandi cultiori habitu induti, munda facie & jejuni quantum tempus & ætas fert, lineis fasciis mundis & oblongis, aliisque necessariis instructi, oratione præmissa, coram Episcopo cum Patrino reverenter compareant, nec recedant nisi Sacramentali benedictione Pontificis accepta. De quibus subditos suos diligenter præinstruat Parochus, instante Confirmationis tempore.

DE

Digitized by Google

DE SANCTISSIMO EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

CAPUT QUARTUM.

LECTIO PRIMA.

Quid sit Eucharistia Sacramentum.

I. QUis ordo, aut quæ sequela hujus Sacramenti post duo præcedentia?

S. Th. 3 p. qu. 73. & seqq. Ordo Sacramenti Eucharistiæ post duo præcedentia.

R. Optimè consequitur: nam ut nuper dicebamus ex suppositâ analogia rerum spiritualium ad naturales, ut videmus in natura, quod qui per nativitatem in hanc lucem prodiere, alimento indigent pro vitæ conservatione; & quemadmodùm milites in campum absque commeatu non descendunt, similiter ubi primùm Christianus per lavacrum regenerationis introivit in Ecclesiam, & præsertim postquam per Sacramentum Confirmationis spirituali militiæ adscriptus est, debet se in istâ militia Christiana sacro commeatu & divina esca sustentare, quæ est pretiosissimi Corporis Dominici Communio in hoc Sacramento.

Nonnulli satis appositè hæc tria Sacramenta ad totidem virtutes Theologicas referunt, hoc modo; ut Baptismus ad fidem; est enim fidei Sacramentum, & in eo fides expresè juratur: Confirmatio ad spem; quia in eo Spiritus Sanctus datur, qui & fiduciam ad pugnandum, & robur præstet ad hostes superandos, spem nostram mirabiliter surrigens, ad capessendum legitimè certantibus propositum bravium: Eucharistia ad charitatem referatur; quia Salvator noster Sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui erga nos amoris velut effudit, ut nos tanto pignore provocati, eum redamaremus.

I. Estne Sacramentum hoc cæteris dignius aut excellentius?

Sacramentū Eucharistiæ olim excellentissimum.

R. Sacramentum hoc dignissimum est, & super cætera excellentissimum: adeò quod nullum divinæ gratiæ instrumentum ei sit ullo modo comparabile. Est enim admirabile pignus immensæ charitatis Domini nostri, imò compendium omnium mirabilium Dei: & ut semel dicam, tanta est sacro-sancti Eucharistiæ Sacramenti excellentia, quanta est ipsius Dei & Domini nostri Jesu Christi, qui ibi verè & realiter præsens est, ut infra lectione decima declarabimus; propterea appellatur hoc Sacramentum à S. Dionysio, *Sacramentum Sacramentorum, & Hostia Hostiarum.* Hier. Eccles. l. 3.

I. Magnæ igitur impietatis foret, tanto Sacramento abuti, aut ei debitum cultum & venerationem non deferre?

R. Verissimum dicis: undè S. Paulus graviter ejus nos admonet, ad hanc causam plurium mortem referens, quod sacram Communionem, non ea, qua par est, dispositione & reverentia suscipiant. 1. Cor. 11.

Ut igitur fidelis populus, cùm cœlesti huic Sacramento divinos honores tribuendos esse intellexerit, & uberes gratiæ fructus capiat, & justissimam Dei iram effugiat, illa omnia à Catechistis, & animarum curatoribus diligentissimè exponenda erunt, quæ ejus majestatem magis illustrare posse videantur.

I. Quid est Sacramentum Eucharistiæ?

Definitio Sacram. Eucharistiæ.

R. Est Sacramentum, in quo sub speciebus panis & vini per Sacerdotem consecratis, continetur Corpus & Sanguis Domini nostri Jesu Christi, institutum pro cibo animarum nostrarum.

I. Quid significat hæc vox, *Eucharistia*?

R. Hoc verbum *Eucharistia*, vel bonam gratiam, vel gratiarum actionem latinè reddere possumus.

I. Quare hoc Sacramentum bonam gratiam dicimus?

Eucharistiæ etymon.

R. Tum, quia vitam æternam, de quo scriptum est, *gratia Dei vita æterna*, præsignificat; tum quia Christum Dominum, qui omnis gratiæ fons est in se verè & realiter continet.

I. Quare vocatur etiam hoc Sacramentum, gratiarum actio?

R. Non minùs aptè gratiarum actionem Sacramentum istud interpretamur, siquidem cùm hanc purissimam hostiam immolamus, immensas gratias pro universis in nos collatis beneficiis ex Christi institutione Deo agimus. *Quid est sacratius laudis sacrificium, quo Dominus honorificatur, quam quod est in gratiarum actione?* Quod ipsum etiam nomen cum iis quæ à Christo Domino gesta esse in hoc mysterio instituendo Augustin. l. de spir. & litt. c. 11.

legi-

Digitized by Google

Matth. 26. Luc. 24. 1. Cor 12. legimus, optimè convenit. Etenim, *Accipiens panem gratias egit, benedixit ac fregit.*

I. Appellaturne hoc Sacramentum Eucharistiæ pluribus etiam aliis nominibus?

R. Ita. Nam cùm admirabilis Sacramenti dignitas & excellentia uno vocabulo demonstrari non posset, pluribus eam nominibus sacri Scriptores exprimere conati sunt; nam aliquando hoc mysterium, *Sacramentum panis & calicis* dixerunt, primitiva ejus materia, hac appellatione connotata. Aliquando *Sacramentum Altaris*, quod in Altari consecretur. Interdum etiam Græcè, *Synaxin*, id est, congregationem vocaverunt, quia populus ad participandum hoc Sacramentum in Ecclesia convenire & congregari solet. Nonnunquam etiam Sacramentum hoc *Communio* vocatur, q. d. communis unio; quo nomine S. Paulo & Patribus dicitur Eucharistia quatuor de causis; Prima est, quia ipsa est mensa & cibus communis, cui assident, & communicant omnes Fideles. Secunda quia in Eucharistia communicamus cibo planè eidem & individuo, puta, Corpori Christi, quod non fit in aliis conviviis, ubi unus hanc cibi partem, alius aliam sumit & manducat. Undè Chrysost. ait: nos per communicationem cum Christi Corpore fieri massam unam. Et Cyrill. Alex. l. 4. in Joan. c. 7. *Sicut*, ait, *cera cera liquefacta miscetur, & ignis ferro ignito se insinuat, ita nos miscemur Corpori Christi*, ac consequenter ejus Divinitati; *itaque efficimur concorporei & consanguinei Christi.* Tertiam rationem sumimus ex Apostolo 1. Cor. 10. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Christi est? & panis, quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini est? Quoniam unus panis, unum corpus multi sumimus omnes, qui de uno pane participamus*, q. d. Eucharistia est communis omnium Fidelium unio; nam unit omnes eidem Corpori Christi; ac consequenter unit omnes inter se; *quæ enim sunt eadem uni tertio, sunt & eadem inter se.* Quocircà S. Dionys. *Divinissima*, inquit, *unius ejusdemque panis atque poculi communis, pacifica communicatio, divinam illis velut conjunctionibus morum conjunctionem sanxit.* Denique Eucharistia uniendo nos Christo, omnibus & singulis Christi Sanguinem, Passionem & merita communicat.

Eucharistia multis appellatur nominibus.

Hom. 88 in Matth.

Eccl. Hier. c. 3.

Subindè dicitur hoc Sacramentum *Viaticum*, præsertim quando sumitur à Fidelibus pro præparatione & dispositione ad mortem; est enim tunc velut commeatus & proviso, qua accincti ad iter æternitatis sese præmuniunt. Hac de causa, *consuetudo asservandi in Sacrario sanctam Eucharistiam, adeò antiqua est, ut eam etiam sæculum Niceni Concilii agnoverit. Porro deferri ipsam sacram Eucharistiam ad infirmos, & hunc usum diligenter in Ecclesiis conservari, præter quam quod cum summa æquitate & ratione conjunctum est, tum multis in Conciliis præceptum invenitur, & vetustissimo Catholicæ Ecclesiæ more est observatum. Quare sancta hac Synodus retinendum omninò salutarem hunc & necessarium morem statuit.* Vide apud Baron. antiquorum Christianorum consuetudinem, qui mortis metu, nullum prolixius iter suscipiebant, absque comportato sacro Viatico, ne fortè in via absque eo emori contingeret.

Conc. Triden. sess. 13. c. 6. & can. 7. c. sanè de celeb. Miss. & c. 1. de custod. Euchar.

Ad annum Christi 57. n. 45.

I. Quia prolixior futurus est hujus Sacramenti tractatus, recense mihi, si placet ordinem dicendorum in sequentibus?

R. Hæc sunt præcipua Capita, de quibus in hac materia ordine dicemus;

1. Figuræ famosiores
2. Institutio
3. Veritas
4. Transubstantiatio
5. Adoratio
6. Oblatio
7. Præparatio ad Communionem
8. Communio
9. Effectus
10. Institutio festi

} Eucharistiæ.

LECTIO II.

Quædam Eucharistiæ Figuræ.

QUamquam prisca omnia sacrificia, & veteres figuræ huic veritati sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti significandæ & adumbrandæ servierint (uti notat S. Augustin. lib. 1. adversus hostem legis & Propher. cap. 6. S. Leo serm. 7. de Pass. & Decre-

Digitized by Google

Vide Gabriel sup. can. lect. 55. litt. E. F. G. Gen. 2.

creta Dominicæ 7. post Pentec. *Deus qui legalium omnium hostiarum differentia unius sacrificii perfectione sanxisti*) nihilominus hic paucas tantùm è principalioribus figuras attingemus.

PRIMA FIGURA EUCHARISTIÆ.

Lignum vitæ.

I. QUaliter fuit lignum vitæ figura Eucharistiæ?

R. Declaro paucis. Lignum vitæ in medio Paradisi constitutum, fuit umbra & figura JESU Christi in medio Ecclesiæ suæ.

Paschas. l. 1. de corpore Dom. c. 7.

Lignum vitæ subministrat escam Adamo, adhuc in innocentia constituto; Christus Dominus in Sacramento altaris se dat escam timentibus eum. Augustin. l. 3. de civit. cap. 20.

Ligni vitæ cum corpore Christi similitudo.

In ligno vitæ erat velut expressio energiæ & virtutis omnium plantarum, uti in homine videre est veluti compendium cæterarum creaturarum. Ita Corpus Domini in Sacramento est omnium corporum nobilissimum, in eoque est omnis spiritalis antidoti collectio, virtutum omnium concursus, & thesauri etiam ipsius Divinitatis.

Lignum vitæ solo Dei mandato productum est ex terra adhuc virgine: Corpus Christi Domini sola Spiritus Sancti operatione formatum est ex Maria Virgine.

Lignum vitæ unicum est in toto Paradiso: Sacramentum, uti etiam sacrificium Eucharistiæ unicum est in universa Ecclesia.

Differentia.

Tanta nihilominùs est differentia inter lignum vitæ & cibum Eucharisticum, quanta inter diem & noctem, corpus & umbram.

Arbor vitæ est corpus terrestre, & corruptibile, productum & nutritum est ex terra, non habens sensum, discursum, vel aliquem rationis usum, nostrum verò lignum vitæ est corpus immortale & divinum intra intemeratæ Virginis viscera productum à Spiritu Sancto, portans imaginem expressissimam & similitudinem Dei in tanta perfectione & pulchritudinis specie, quantam nulla omninò creatura habuit.

Secundò, evidentissima in eo cernitur differentia, quòd fructus arboris vitæ, fuerit cibus & pharmacum corporalis vitæ hominis propagandæ; nostræ verò arbor vitæ immortalitatem præstat animæ, cœlesti & divino alimento eam nutriens & impinguans, corpus verò ipsum ad gloriosam resurrectionem disponit; potiori propterea jure lignum & arbor vitæ appellanda, quàm illa in Paradiso plantata: utpotè quæ triplicem vitam largiatur; vitam quidem gratiæ animæ; vitam corporalem corpori; utrique verò vitam gloriæ.

Triplicem vitam confert homini Eucharistia.

Postremò, primum vitæ lignum pro prima & ultima sua mansione terram habebat, in qua aliquo tantùm tempore, & uno in loco fixa consistebat; secunda verò arbor vitæ, semper una manens in plurimis locis mundi invenitur, manebitque in cœlo in æternum.

LECTIO III.

SECUNDA FIGURA.

Sacrificium Abelis.

I. QUÆ est 2. figura hujus Venerabilis Sacramenti?

R. Sacrificium Abel, *qui per ovium primitiva, quæ obtulit, sanguinem agni immaculati oblatum in redemptionis mundi pretium adumbravit.*

Aug. l. 12. cont. Faustum c. 18.

I. Quis hoc docuit?

R. Ipsamet Ecclesiæ fides testata in Canone Missæ, his verbis: *Supra quæ propitio ac sereno vultu respicere digneris, & accepta habere, sicuti accepta dignatus es munera pueri tui justi Abel.*

I. Quid habet simile figura ista cum re figurata?

Similitudo sacrificii Abel cū sacrificio Eucharistiæ.

R. *Primò*, Sacrificium Abel fuit primum legis naturæ sacrificium in Scriptura propter ejus excellentiam commemoratum: ita primum & unicum legis novæ sacrificium, illudque excellentissimum fuit Eucharistiæ sacrificium à Christo Domino vero Abel oblatum.

Secundò, quemadmodum Abel, uti suprà ex Augustino diximus, primitiva ovium obtulit; ita Christus Dominus Agnus innocens & immaculatus sese obtulit unigenitum Patris & Matris, & primogenitum in multis fratribus.

Ter-

Digitized by Google

Tertiò, Abel mox oblato sacrificio, eductus in agrum à fratre occisus est, similiter Christus Dominus post sanctissimi Sacramenti & sacrificii institutionem à Judæis in horto comprehensus fuit, & die sequenti in Crucem actus, morte crudelissima interemptus est.

Quartò, sacrificium Abelis Deo fuit acceptum ob innocentiam offerentis: sacrificium Eucharistiæ omnibus planè modis præcellit, estque Deo gratissimum ratione Filii ejus, *in quo sibi benè complacuit*, qui est in Missa primus & principalis offerens, & oblatio mundissima.

LECTIO IV.

TERTIA FIGURA.

Sacrificium Melchisedech.

I. QUÆ est tertia figura Eucharistiæ?

R. Sacrificium Sacerdotis Melchisedech.

I. Declara hoc paulo amplius?

R. Declaravit olim Deus sacerdotium Filii sui in persona Melchisedech, & Eucharistiam in oblatione ejus. Hoc exponit S. Paulus his verbis: *Melchisedech*, inquit, *Rex Salem Sacerdos Dei summi qui obviavit Abrahæ regresso à cæde Regum, & benedixit ei: cui & decimas omnium divisit Abrahæ: primum quidem qui interpretatur Rex justitiæ: deindè autem & Rex Salem, quod est Rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, assimilatus autem Filio Dei manet Sacerdos in perpetuum.*

Gen. 14. Hier. ep. ad Eusg. Ambr. l. 4. de Sacr. c. 3. Chrysost. hom 3 5. in Gen. Cypr. l. 2. ep. 3. Hebr. 7.

Dicit ergo Apostolus, Melchisedech fuisse figuram Christi. Nam Melchisedech in figura quidem erat Rex justitiæ; Christus autem Dominus ipse est in veritate Rex justitiæ, constitutus à Deo Judex vivorum & mortuorum. Melchisedech Rex pacis, Christus autem Dominus verus Salomon Princeps pacis; Ipse enim uti mediator pacem inter Deum & homines conciliavit. Melchisedech unctus est à Deo unctione, non corporali, uti Aaron & cæteri Sacerdotes Judæorum, sed spirituali: Christus Salvator noster unctus est à Patre sanctus sanctorum *oleo lætitiæ præ participibus suis*.

Melchisedech sine patre, sine matre, sine genealogia: de Christo dictum est à Propheta: *Generationem ejus quis enarrabit*: non solùm æternam qua processit à Patre sine matre, sed etiam temporalem qua processit à matre sine patre. Præcipuum est, quòd sacerdotium Christi Domini in Sacerdotio Melchisedech figuratum sit. Hoc mysterium ponit Apostolus dicens: Sacerdotium Christi secundùm ordinem Melchisedech manere perpetuum: quod olim vaticinatus erat David: *Juravit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech*. Ordinem verò, sacerdotium & sacrificium Melchisedech vide Gen. 14.

Psalm. 109. Vid. Card. Bellarm. in expositione illius Psalm.

Veritas ejusdem ordinis, sacerdotii & sacrificii inchoavit à Christo Domino in ultima cœna instituente Sacramentum Eucharistiæ, & sacrificium pretiosi Corporis & Sanguinis sui sub speciebus panis & vini Patri offerente; continuat autem usque modò per Sacerdotum ministerium, & usque in finem mundi continuabit, Christo Domino Sacerdote secundùm ordinem Melchisedech, id est, ut clarissimè dicamus, absque intermissione corpus suum sub specie panis, & sanguinem suum sub specie vini offerente, quemadmodum Melchisedech panem & vinum, id est, eorum figuram offerebat.

LECTIO V.

QUARTA FIGURA.

Agnus Paschalis.

I. QUid indicabat Agnus Paschalis Judæorum?

R. Erat expressa valdè figura Christi Domini, qui est Agnus Dei occisus, ut redimeret oves, & sanguine suo à servitute Ægypti liberaret, id est, à pœna æterna, cui per peccatum destinati eramus: Lege cap. 12. Exodi, ibique observa ritum Agni Paschalis. Exod. 12.

Nota, hæc cæremonia in quibusdam circumstantiis erat figura sacrificii crucis, in aliis Sacrificii Missæ: hinc Scriptura & Patres eam allegant, & accommodant modò isti, modò huic sacrificio. Significabat Christi mortem in cruce, agnus

Agnus typus fuit sacrificii tam Eucharist. quàm Crucis.

Digitized by Google

realiter occisus cum sanguinis effusione, carnibus ejus igni assis, &c.

S. Joannes hanc figuram affert cap. 19. sui Euangelii, ubi dicit: *Ad Jesum autem cùm venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura, &c.* Et infra: *Facta sunt enim hæc, ut Scriptura impleretur: os non comminuetis ex eo.* Exod. 12.

Idem agnus in aliis circumstantiis illustrissima fuit Sacramenti Eucharistiæ figura. Nam agnus ille à reliquo grege seligebatur ad celebrandum Pascha 14. lunæ, & in domo conjunctim cum azymo pane & lactucis agrestibus, sine ossium comminutione integer comedendus erat: ad hunc agnum alludens Dominus ait: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum antequam patiar.* Marc. 14. Luc. 22. Hinc de industria transivit Dominus à cœna agni ad cœnam Eucharisticam novi Testamenti; ab immolatione veteris Paschæ ad oblationem Agni immaculati, de quo Paulus: *Pascha nostrum immolatus est Christus*; 1. Cor. 5. significans Pascha vetus impletum esse à Christo per institutionem novi sacrificii sub speciebus panis & vini in novissima cœna. *Antiqua observantia* (inquit S. Leo) *novo tollitur Sacramento.* Ser. 7. de Pas. Dom.

I. Declara mihi, si placet, ista paulo amplius?

R. Ritus Agni Paschalis erant isti: 1. Lex præcipiebat immolari agnum ad vesperam lunæ 14. & deinde manducari. Deut. 16. 2. jubebat Lex unumquemque per domos & familias suas agnum manducari. 3. immolatio Agni Paschalis instituta fuit in signum & memoriam instantis liberationis filiorum Israel ex Ægypto. Immolabatur enim ad vesperam, & mox sub noctem edebatur: & nocte ista fuit pascha sive phase, id est, transitus Domini, quando per manum Angeli occidebat transiens omnia primogenita Ægypti. Vide Exod. 12. 4. immolabatur agnus ad vesperam. 5. debebat agnus esse assus igni. 6. qui eum comedebant, debebant esse sanguine, vel saltem religione Judæi. 7. agnus nocte comedebatur. 8. quisque paterfamilias cum suis domesticis in domo eum edebat. 9. non comminuebatur os ex eo. 10. comedendus erat festinanter. 11. si quid residuum erat, comburebatur. 12. cum pane azymo comedebatur. 13. cum lactucis agrestibus. 14. renibus accinctis. 15. baculo in manu. 16. calceamentis in pedibus.

I. Quomodò hi omnes ritus referuntur ad Eucharistiæ veritatem?

Ritus Agni paschalis qualiter ad Eucharistiam referantur.

R. *Primò*, temporis circumstantia, id est, ad vesperam lunæ 14. evidentissimè completur in institutione sacrificii Eucharistici in ultima cœna; nam nulla alia potest proferri veritas, quàm ista, ob quam Christus Dominus ejusmodi figuram statuerit: in ipsa igitur institutione & immolatione Eucharistiæ ad vesperam præcedentem Dominicam perficiendam completa est secundùm omnem ordinem veritas per istam figuram significata.

I. Sed, quomodò Christus verè immolatus est in sacrificio Eucharistico; est enim jam immortalis; imò Missam appellare solemus *Sacrificium incruentum*, æque ac primam Missam, quam celebravit Christus Dominus in ultima cœna: Quomodò, inquam, fuit tunc immolatus, & quomodò potest nunc immolari; adeoque quomodò figuratum respondit figuræ, de qua scriptum est: *immolabitque eum* (agnum) *universa multitudo filiorum Israel ad vesperam?* Exod. 12.

R. In sacrificio propitiatorio non semper debet victima occidi, sed tantùm in oblatione rei viventis; in oblatione enim rei inanimæ non requiritur ejusmodi occisio, sed destructio, vel immutatio naturæ rerum talium consentanea. In Missa itaque offertur Christus, qui est res vivens, at offertur non in forma rei viventis, quantum ad repræsentationem, ubi solùm requiritur mors repræsentata, non autem mors reipsa; & sic est tantum commemoratio & repræsentatio sacrificii crucis: offertur enim in forma panis & vini, juxta ordinem Melchisedech, & proinde in forma rei inanimæ. Atque ita non desinit sacrificii propriè dicti nomen & rationem habere: Nam sicut peremptione & occisione, ita conversione unius rei in aliam, supremus Dei dominatus & nostra subjectio, potest designari. Itaque conformius est Scripturæ & Patribus, ut Christus in sacrificio Eucharistiæ dicatur immolari, ad eum modum quem præmisimus; ut ideo verè immolari, & occidi dicatur, quod sese in mortali specie (quàm dignanter pro nobis suscipere dignatus est) exhibuerit

Digitized by Google

rit tamquam mortuum: & sub hac qualitate verè immolatus est ratione specierum, etsi secundùm se maneat absolutè immortalis. Ita clarè ad tyrannum Sanctus Andreas: *Ego quotidiè agnum immaculatum immola, cujus carnem cum omnis populus comederit, agnus tamen qui sacrificatus est, integer perseverat, & vivus.*

Brev. Ro. ad 30. Novemb.

Secundò, quo ad secundam circumstantiam, ut unusquisque per familias & domos edat agnum, illa patenter completur in Eucharistia, & non in sacrificio crucis; nam hic, nemo comedit, & sacrificium hoc non privatim & in familia, sed publicè & in conspectu totius mundi celebratum est: è contra Salvator noster in Eucharistia immolatus suis manibus præbet se edendum in cœnaculo discumbentibus Apostolis, Ecclesiam repræsentantibus, cui Dominus valedicens, pignus istud amoris sui, corpus videlicet & sanguinem suum relinquebat.

Tertiò, ritus agni à nobis tertio loco notatus perfecto modo fuit in ipsa veritate completus; nam Christus Dominus instituit Sacramentum & Sacrificium corporis sui ad vesperam noctis qua captus est, ut postera die crucifigeretur, & transiret de hoc mundo, hacque ratione primogenita Ægypti, id est, peccata generis humani extingueret, & in sanguine suo, quasi in aquis vehementibus maris rubri infinitorum meritorum suorum submergeret omnem inferni potentiam (quæ est mysticè Pharao & exercitus ejus) ad liberandum electos suos.

Quartò, Agnus Paschalis immolatus est ad vesperam, similiter Christus Dominus tam in cruce, quàm in Eucharistia immolatus fuit, *vergenti mundi vesperè*, & quemadmodum loquitur S. Joannes, *hora novissima*.

1. Joan. 2.

Quintò, si agnus Judæorum fuit igni assus; ita Christus Dominus in Eucharistia tanto se amore nobis dedit, ut diceres planè charitatis suæ igne assatum, ut doceamur, quod eum pari amore & charitatis incendio sumere & manducare debeamus.

Sextò, nullus nisi Judæus agnum immolare, aut manducare poterat; similiter ad sacri Corporis communionem accedere nullus nisi Christianus præsumat.

Septimò, edebatur agnus sub noctem; ad indicandum quod nostra Eucharistia mysterium sit absconditum, & humanis sensibus impervium, fide autem tantùm cognitum.

Octavò, quisque Pater familias agnum cum suis in domo edebat: ita Pastor quisque in sua Parochia, quasi familia cum suis subditis agnum Dei manducat: hac tamen differentia, quòd Judæi in diversis familiis alios & alios agnos manducarent, cùm eorum agni essent corruptibiles; Christiani autem cuncti unum agnum omni tempore, & pro omnibus sufficientem comedunt Dominum nostrum Jesum Christum, agnum incorruptibilem & immortalem.

Nonò, os non comminuebatur ex eo; hoc significat impassibilitatem Divinitatis sub humanitate absconditæ, quemadmodum sub carnibus ossa occultantur: & modò impassibilitatem sui Corporis sub panis & vini speciebus abscondit: unde pulchrè adimpletur figura in hoc nostro Convivio Eucharistico: nam ibi comedimus agnum non solùm non comminuendo os ex eo, sed etiam absque aliqua carnis divisione integrum, non confractum, non divisum, sed immortalem & inconsumptum. Vide quod supr. ex S. Andrea diximus.

Decimò, comedebatur festinanter, ut indicaretur mysterium nostrum viva & avida fide digerendum absque curiosa rationis aut sensuum humanorum indagine.

Undecimò, Lex mandabat, si quid residuum esset, igne comburi: nimirum, quod de mysterio hoc non comprehenditur charitatis & sacræ devotionis igne absumendum est.

Duodecimò, panis azymus præsignificabat sinceritatem conscientiæ bonæ cum qua ad Eucharistiam accedendum est, ut interpretatur Apostolus.

Decimotertiò, lactucæ agrestes non aliud volunt, quàm contritionem ac pœnitentiam præmittendam esse Communioni, de qua Concil. Trid. sess. 13. can. 11.

Decimoquartò, renibus accinctis comedendus erat agnus, ut moneantur Fideles qui volunt phase Christianorum comedere, accingere renes, id est, car-

1. Cor. 5.

Digitized by Google

nem à luxuria restringere, dicente S. Gregor. *Lumbos præcingimus, cùm carnis luxuriam per continentiam coarctamus.*

Hom. 13. in Evang.

Postremò, calceamenta in pedibus habere, & baculos in manibus tenere jubentur qui phasè comedunt; *ut moneamur sanctorum mortuorum vitam & exempla conspicere, ut vestigia nostra à peccati vulnere custodiamus*, inquit idem Gregor. *& pastoralem curam* (per baculum significatam) *geramus erga eos, qui nobis commissi sunt.* Vel, ut alii, tanquam peregrini in hac mortali vita baculo crucis, & meditatione Dominicæ Passionis subnixi vescamur hac immortali esca festinantes, & ad beatam illam patriam properantes, ubi deinceps non in ænigmate, sed videbimus Deum sicuti est, & ejus beatæ mensæ accumbemus.

Hom. 22. in Evang.

Pulchrum est quod B. Algerus: *Lex*, ait, *dedit in calceamentis cautelam, ne à vitiis fallamur, in baculo disciplinam qua perpetrata corrigamus, in lotionis compunctionem; in festinatione desiderii ardorem quo ad cœlestia suspiremus; in accinctis renibus continentiam & castitatem, quia Christo agno immaculato, & Virginis Filio crucifixo, ejusque unctioni nihil ita adversatur, ut voluptas, & fornicaria societatis unitas.*

l. 1. de Sacram. Alt. c. 22.

LECTIO VI.

QUINTA FIGURA.

Manna.

Exod. 16.

VIde Historiam Exodi c. 16. cujus hoc est summarium, Moyses fuit Dux populi Israelitici per annos 40. plusquam sexcentorum millium virorum absque parvulis & mulieribus. Dominus Deus pavit illos manna post egressum ex Ægypto, & transitum maris rubri, per totos 40. annos, usque dum pervenirent ad terram promissam, *Manna apparebat super faciem terræ in solitudine minutum, & quasi pilo tusum in similitudinem pruinæ. Quod cùm vidissent filii Israel, dixerunt ad invicem: Manhu? Quid est hoc?*

Sex præcepta, & 6. miracula in Manna.

De hoc Manna sex præcepta dedit Deus Filis Israel.

Primum, jubet ut Hebræi in singula capita colligant ex manna singulis diebus mensuram Gomor, id est, tantum, quantum verosimiliter putant sufficere ad Gomor complendum.

1. præc. singuli colligunt Gomor.

Ubi non ingens miraculum in manna, nimirum, quod & tantæ copiæ quotidiè deplueret, quæ tribus hominum millionibus alendis sufficeret, & quod singuli domum venientes, cùm manna à se collectum metirentur, sive plus, sive minus collegissent, omnes tamen unum Gomor reperirent: Angelo scilicet invisibiliter addente, si minus quàm Gomor, demente si amplius collegissent. Adeò quòd omnes quotidiè ex manna comederint unum Gomor; ac consequenter unam eandemque cibi mensuram, scilicet Gomor, tunc fuisse parvulis, viris, fœminis, robustis, senibus, omnibusque Hebræis.

1. miraculum.

Secundum præceptum, nullus relinquat ex eo in mane, ad incredulam avaritiam inhibendam eorum, qui contrà Dei voluntatem de crastino sibi providere volebant: undè & postea puniti sunt. Cœpit enim manna servatum in sequentem diem scatere vermibus, atque in hac vindicta fuit pariter secundum miraculum; neque enim hanc fuisse naturam manna, ut postridiè putresceret, dici potest, cum sabbato illæsum servaretur, id quod pridiè collectum erat. *Colligebant autem singuli.* Hinc sumitur

2. præc. Manna nè servatur in crastinum. 2. miraculum.

Tertium præceptum, ut scilicet quisque mane, antequam Sol incalesceret colligeret manna, quia Sole calente, liquescebat: idque ut discerent Hebræi non stertere, sed mane surgere ad orandum Deum, & parandum sibi victum. *Cumque incaluisset Sol, liquefiebat.*

3. præceptum. Sap. 16.

Est hoc tertium pariter miraculum, quod scilicet id quod ex manna manebat in agro, liquescebat cùm Sol incalesceret, cùm tamen idem manna collectum manè ita durum esset domi, ut pilo & mola tunderetur, & non liquesceret igne, sed in tortulam formaretur, ut patet Num. 11. *In die autem sexta collegerunt cibos duplices.* Est hoc

3. miraculum.

Quartum præceptum, ut feria sexta duplum colligant manna, scilicet Gomor unum

4. præceptum. feria 6. duplum colligunt.

Digitized by Google

unum pro feria 6. & alterum pro sabbato; idque ad quietem & religionem sabbati commendandam. Quartum pariter hoc miraculum, quod scilicet feria 6. deplueret duplum manna, quodque à collectione, manna, domum rediens, quisque æqualiter duo Gomor apud se inveniret. *Appellavitque domus Israel, nomen ejus Man, quod erat quasi semen coriandri album, gustusque ejus, quasi similæ cum melle.*

4. miraculum.

Tria de manna hic dicuntur. 1. quòd quantitate & figura fuerit simile coriandro. 2. quòd colore esset lucidum & album. 3. quòd sapore esset melleum, saperetque ut similæ mellita.

Imò manna magno Dei dono & miraculo omnem saporis suavitatem cuique exhibebat. Hoc est enim quod dicitur Sap. 16. *Angelorum esca nutrivisti populum tuum, & paratum panem de cœlo præstitisti illis sine labore omne delectamentum in se habentem, & omnem saporis suavitatem.*

Nota. Sapiens, uti & David Psalmo 77. manna vocat panem Angelorum non comedentium, sed producentium manna ex materia ad id in nubibus disposita. Unde & *panem cœli*, id est, nubium vocant; quia manna in nubibus formabatur, & è nubibus depluebat.

Rursum manna vocatur *panis Angelorum*, id est, panis delicatissimus, ita ut, si comederent Angeli, non alio pane quàm manna vescerentur. Sic *lingua Angelorum*, vocantur linguæ pulcherrimæ & elegantissimæ. *Imple Gomor ex eo, & custodiatur in futuras retro generationes.* Est hoc

1. Cor. 13.

5. præcep. Manna servatur in monumentum.

Quintum præceptum, quod jubet Deus, asservari manna in perpetuum divinæ alimoniæ monumentum. Quintum pariter miraculum hic est, quòd scilicet Deus tot sæculis manna hoc incorruptum servaret. Nam in Sancto Sanctorum, cum illa ædificata fuerunt repositum fuisse manna in urna aurea scribit Apostolus Heb. 9. *Filii autem Israel comederunt Man quadraginta annis.*

5. miraculum.

6. præceptum. 6. miraculum quod quotidie deplueris manna per 40. annos.

Sextum hic innuitur *præceptum* colligendi manna in singulos dies, idque per 40. annos. Sextum autem hic extat miraculum, quod tam vere quàm autumno, tam æstate quàm hyeme singulis diebus per 40. continuos annos manna depluerit, donec Hebræi venerunt in Chanaan, ibique de frugibus terræ comederunt.

Figuram hanc paulo fusius descripsi, ut rei per eam significatæ, singulis analogis recensitis & expensis, tanto evidentius veritas demonstraretur.

Nota igitur, manna allegoricè significabat Christum in venerabili Sacramento, ut patet Joan. 6. Maximè verò manna significat rem contentam & effectum Sacramenti, ut docent in cit. loco Joannis S. Chrys. Theoph. & Cyrillus. Unde & Apostolus 1. Corinth. 10. ait: *Omnes eandem escam spiritualem manducaverunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt.* Rursum Joan. 6. Christus disertè corpus suum in Eucharistia præfert ipsi manna. *Hic est*, inquit, *Panis qui de cœlo descendit, non sicut manducaverunt Patres vestri manna & mortui sunt, qui manducat hunc panem* (scilicet divinum, consecratum, transubstantiatum in Corpus Christi) *vivet in æternum.*

Nota secundò, aptissimè congruit manna cum Corpore Christi in Eucharistia, illudque pulchrè adumbravit.

Primò Manna vocatum est Panis de cœlo, quia ex aere (qui cœlum in Scripturis dicitur) depluebat. Eucharistia est in rei veritate panis de cœlo; nam continet illum qui verè descendit de cœlo. *Non Moyses dedit vobis panem de cœlo verum* (dicebat Salvator ad Judæos) *sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum.* Analogia 17. Manna ad Christi Corpus relata.

Secundò, Manna erat cibus Angelorum ministerio præparatus, propterea Panis Angelorum nuncupatum: & S. Paulus vocat idem escam spiritualem ex eadem ratione. Ita Corpus Christi ex sola Virgine & Spiritus sancti irroratione natum est. Præterea istud corpus sistitur ad altare per consecrationem Sacerdotum qui Angeli sunt in Ecclesia Dei, adeoque Eucharistia est *Panis Angelorum.*

Tertiò, datum est manna Hebræis pro annona in deserto usque dum pervenirent ad terram promissionis; sic Christus Dominus in Eucharistia nobis datus est in hujus mundi deserto, usq; dum Ecclesia militans intret in triumphantem, quæ est *terra viventium.*

Quartò, omnes de manna æqualem mensuram, nimirum Gomor unum colligebant; sic totum Christum omnes æ-

Digitized by Google

qualiter recipiunt, etsi species sive hostia major sit aut minor.

Quintò, Manna cibum præbebat & potum; Eucharistia præbet Corpus & Sanguinem Christi, verum cibum & potum, etsi sub una tantum specie.

Sextò, datur Manna Hebræis ex Ægypto egressis, ita nonnisi relictis ollis Ægyptiacis, & carnis voluptatibus sapit Eucharistia.

Septimò, Manna non est datum nisi post transitum maris rubri; Eucharistia non datur nisi post Baptismum:

Octavò: Manna Hebræis omnem saporis varietatem dabat, uti supr. ex Sap. 16. diximus; ita & *Christus parvulis est lac, infantibus olus, perfectis solidus cibus*, ait Nyssen.

Nonò, sicut dulcedo in manna erat abscondita; ita & sub speciebus panis absconditur Christus.

Decimò, infidelibus & avaris in vermem & judicium vertitur utrumque.

Undecimò, Manna erat minutum: Christus parva hostia est circumscriptus.

Duodecimò, Manna pilo tusum fuit; Christus pilo Crucis contusus, mortalitatem exuit.

Decimo-tertiò, Hebræi admirabundi dicunt *Manhu*! Fideles similiter admirabundi exclamant, *quid hoc*? Ut nobiscum sit Deus! Est enim Eucharistia memoria mirabilium Dei.

Ps. 10. *Decimo-quartò*, sex diebus tantum colligebatur in deserto manna: sic & sabbato æternitatis & terræ promissionis cessabit velamen Sacramenti, Christoque facie ad faciem in summa quiete perfruemur.

Decimo-quintò, post manna Hebræi cum Amalec pugnaverunt, cùm ante solus pro eis Deus pugnasset, contra Ægyptios: pugnaverunt, inquam, & vicerunt: sic vitæ cælestis impedimenta & tentationes, quas nonnisi solidioribus objici patitur Deus, Eucharistiæ virtute superantur. Quare sanctus Cyrillus l. 4. in Joan. c. 17. *Eucharistia*, inquit, *sedat, cùm in nobis manet Christus, savientem membrorum legem, pietatem corroborat, perturbationes animi extinguit, nec in quibus peccatis sumus, considerat; sed ægrotos curat, collisos redintegrat: & sicut Pastor bonus qui animam suam posuit pro ovibus suis, ab omni nos erigit casu.*

Decimo-sextò, Sole liquescebat Manna: sic resolutis calore speciebus, Sacramentum dissolvitur.

Decimo-septimò, Manna jussit Dominus servari in monumentum: ita servat Ecclesia sanctam Eucharistiam in sacrario, tum ut ab omnibus adoretur, tum ut inde viaticum cum ægrotantibus ministretur.

LECTIO VII.

FIGURA SEXTA.

Panes propositionis.

I. QUæ est sexta Figura?

R. Sunt panes propositionis. Levit. 24.

I. Quid significabant panes propositionis?

R. Accipe primò historicam veritatem. Historica veritas panum propositionis. Jussus est Moyses accipere similam, & coquere ex ea duodecim panes, qui singuli habebant duas decimas, quorum senos altrinsecus ponebant super mensam purissimam coram Domino, uti jussus erat Moyses: & super eos thus lucidissimum. Appellantur panes propositionis, sive facierum, quia in conspectu Domini, & coram ejus quasi facie exposiri. Singulis Sabbatis panes novi, recentesque & calidi ponebantur in mensa: veteres verò tollebantur, & comedebant eos Sacerdotes: iis enim solis hisce panibus vesci licebat, ut patet Matt. 12. Hi panes erant azymi, & ex simila purissima. Panes hi erant duodecim, ut scilicet quæque tribus suum quasi panem Deo offerret: hisce enim panibus duodecim Tribus protestabantur se jugiter à Deo ali, & vicissim Deus hac gratitudine oblationis eorum quasi illectus ostendebat se eorum meminisse, eorumque memoriam & memoriale semper ante se habere, ut eos alere & curare pergeret. Mensa, in qua ponebantur panes, erat de ligno sethin incorruptibili ex auro purissimo operta.

Referamus modo veritatem Eucharistiæ ad hanc Figuram. Simila purissima & azyma ex qua confecti erant hi panes, significabat Corpus Domini nostri Jesu Christi conceptum de Spiritu sancto ex purissima sub- Quomodo panes propositionis significarunt Eucharistiæ.

Digitized by Google

substantia intemeratæ Virginis absque fermento, hoc est absque peccato originali, aut quavis alia corruptione.

Quilibet panis constabat duabus decimis, nimirum in sacra Eucharistia Christus Dominus continetur secundùm duas naturas, humanam & divinam. Hi panes quotidiè offerebantur pro filiis Israel, uti singulis diebus offertur Christus in Missa pro Christianis. Soli Levitæ, puta Catthitæ panes hoc conficiebant, & coquebant, ut patet 1. Paral. 9. & 23. ad eum modum solis Sacerdotibus concessum est sacramentum & sacrificium Corporis Domini conficere.

Superponitur thus, id est, gratiarum actio, sacrificium enim Eucharisticum est sacrificium laudis & gratiarum actionis pro cunctis beneficiis à Deo acceptis. Thus etiam significabat panes oblatos esse Domino, tanquam qui Domini sint, illique debeantur. Certè quid magis Deo debitum, vel, quod obsequium potest ei humana fragilitas congruentius exhibere, quàm ipsum Missæ sacrificium à Christo Domino ad ipsissimam nostram subjectionem, & Dei supremum dominium protestandum expressè institutum? Nam in Missa offerimus Christum in sacrificium, & gratiarum actionem, rem infiniti valoris & dignitatis; est enim hæc infinita Dei bonitas & liberalitas, ut suis in nos collatis donis, velit à nobis vicissim honorari.

LECTIO VIII.

FIGURA SEPTIMA.

Panis Eliæ.

I. Enarra paucis historiam istius Figuræ, deinde expone veritatem rei per illam significatæ?

Historica Veritas.

R. Hæc est historia. Elias fugiens à facie Jezabel sedit subter unam Juniperum, & tædio affectus *petiit animæ suæ ut moreretur, & ait: Sufficit mihi Domine, tolle animam: neque enim melior sum, quàm Patres mei. Projecitque se, & obdormivit in umbra Juniperi. Et ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi; surge & comede. Respexit, & ecce ad caput suum subcinericius panis, & vas aquæ: comedit ergo & bibit, & rursum obdormivit. Reversusque est Angelus secundò, & tetigit eum, dixitque illi: Surge, comede, grandis enim tibi restat via. Qui cùm surrexisset, comedit & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Horeb.* 3. Reg. 19.

Res in figura adumbrata.

Veritas in ista figura adumbrata, est ista: Christus Dominus in sacramento est panis à Deo missus, Angeli ministerio, id est, Sacerdotis, qui in Scriptura Angelus vocatur. Hic est igitur Angelus, qui confecrat panem, illumque transubstantiat per verbum Dei, in carnem Christi. Hic est qui illum distribuit Fidelibus ex commissione & potestate sibi facta. Panis Eucharisticus est sub cinere coctus; id est, Corpus Domini præparatum nobis fuit in cruce cum ardentissima charitate, sub cujus opprobrio & humilitate coctum quodammodò fuit, & pro redemptione mundi nobis exhibitum. Malac. 1.

Juniperus est arbustum specie exteriori contemptibile pro floribus, foliis, & omni virore, non habens nisi aculeos, ut bene notetur per illam arborem Crux Christi, quæ in apparentia speciem non habet, sed potius contemptibile, & sensibus humanis horribile lignum videtur, cùm revera sit *arbor decora & fulgida* animæ fideli, utpote *ornata Regis purpura*. Ps. 22.

Elias ex itinere lassus & tædio affectus *projecit se, obdormivit in umbra Juniperi*, Anima Christiana requiescit in meditatione sanctissimi Sacramenti altaris, quod est velut umbra, id est memoriale mortis Domini. Nam quemadmodum umbra repræsentat corpus, ita sacra Eucharistia signum est memorativum & repræsentativum Passionis Domini; & sicut corpus cum umbra præsens est, ita Corpus Domini in Sacramento. Vere non est alia quies animæ securior, quàm meditatio mortis Dominicæ, cum frequenti sumptione Eucharistiæ conjuncta, in hujus ærumnosæ vitæ tribulationibus. *Parasti* (inquit David in persona Christianorum qui in afflictione versantur) *in conspectu meo mensam, adversus eos qui tribulant me.*

Angelus expergefecit Eliam, *dixitque illi: surge, comede*, Sacerdos scilicet hortatur populum ad frequentationem sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti. Elias *comedit & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus*, &

quadraginta noctibus ad montem Dei Horeb, elapsus è minis & manibus Jezabel. Quadraginta isti dies significant dies peregrinationis nostræ in terra, divisos in quatuor decades, infantiæ, adolescentiæ, virilitatis, & senectutis, quibus ætatibus non desinit homo persecutionibus diaboli, carnis, & mundi inquietari. Via igitur usque ad montem Dei, non est aliud, quam progressus, quem anima fidelis facit de virtute in virtutem, ascensiones in corde suo disponens per indefessa operum bonorum exercitia, usque ad excelsum Christianæ perfectionis apicem, & exinde usque ad sublimem felicitatis nostræ montem in cœlo. Hujus autem peregrinationis & ascensionis viaticum, robur, & confortario est sacræ Communionis frequens & digna receptio.

Confortatio animæ Christianæ in hac amarumnosa vita est sacræ Communionis frequentatio.

Orig. hom. 15. in exod. S. Aug ho. 26. ex 50. & ser. 252. de temp.

Hac de causa olim Fideles Eucharistiam domum deferebant, præsertim tempore persecutionis, ac quotidie eam sumebant ut se armarent ad Martyrium, eaque fuit causa fortitudinis tot Martyrum, ut docet Cyprianus l. de spect. & exhortat. ad Martyr. Quocirca Concil. Trident. docet hoc Sacramentum esse institutum tanquam spiritualem animæ cibum, quo alantur & confortentur viventes vita illius qui dixit: *Qui manducat me, & ipse vivet propter me.*

sess. 13. c. 2. Joan. 6.

LECTIO IX.

De institutione Sanctissimi Sacramenti.

I. QUis instituit venerabile Sacramentum Eucharistiæ?

R. Christus Dominus omnium Sacramentorum auctor & institutor.

I. Quandonam instituit Christus Dominus Sacramentum Eucharistiæ?

R. Cùm esset de hoc mundo transiturus ad Patrem, pridie quàm pateretur sub ye-speram. Matt. 26. Marc. 14. Luc. 22. 1. Cor. 11. Conc. Trid. sess. 13. c. 2.

I. Quare Sacramentum hoc instituit?

sess. 13. c. 2. R. Conc. Trid. ita respondet: *Salvator noster discessurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum,* Ps. 100. *& in illius sumptione colere nos sui memoriam præcepit, suamque annuntiare mortem donec ipse ad judicandum mundum veniat.* 1. Cor. 11. *Sumi autem voluit Sacramentum hoc, tanquam spirituales animæ cibum, quo alantur & confortentur viventes vita illius, qui dixit:* Qui manducat me, & ipse vivet propter me: *& tanquam antidotum quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservemur. Pignus propterea id esse voluit futuræ nostræ gloriæ & perpetuæ felicitatis, adeoque symbolum unius corporis, cujus ipse caput existit, cuique nos tanquam membra arctissima fidei, spei, & charitatis connexione astrictos esse voluit: ut idipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata.* q. d. Concilium: Christus Dominus instituit hoc Sacramentum.

Luc. 22. c. iteratur de confe. dist. 2. Joan. 6.

Rationes institutionis Sacramenti Eucharistiæ.

1. Ut ardentissimam suam erga Fideles charitatem declararet, dando se pro illis sub hoc Sacramento in cibum, qui jamjam erat se pro iisdem daturus in pretium.

2. Instituit hoc Sacramentum ut perenne sit pignus & memoriale omnium mysteriorum ab ipso in carne peractorum; propterea dicebat Apostolis *hoc facite in meam commemorationem.*

3. Ut hoc cibo & potu sacri Corporis & Sanguinis sui nos reficeret, & in vita spirituali sustentaret. Vide Lect. præced.

4. Ut Sacramentum istud antidotum nobis esset contra omnium spiritualem infirmitatem, id est, contra peccata & tentationes.

5. Ut nobis esset pignus vitæ æternæ.

6. Voluit Christus per hoc Sacramentum arctissime Fidelibus uniri, non solum voluntate, sed etiam naturarum & corporum connexione: juxta illud Joan. 6. *Qui manducat meam carnem, in me manet, & ego in eo.*

Exercetur fides nostra in hoc Sacramento.

7. Ad exercitium virtutum omnium, præsertim Theologicarum, fidei, spei, & charitatis. Nam quod ad fidem attinet, illa in hoc difficillimo mysterio mirabiliter exercetur & crescit; inter opera enim divinæ potentiæ, quæ præter naturæ ordinem fiunt (Incarnationis opere excepto) creditu difficillimum censetur. 1. Quia plura miracula complectitur. 2. Quia non semel, sed iterum & sæpissime quasi ordinaria lege conficitur. 3. Quia non solum ab ipso Deo sed ab homine

Digitized by Google

mine ejus ministro per supernaturalem potestatem ei communicatam fit. Denique, quia quotidie sensibus objicitur, & iis repugnantibus frequentissimè captivamus intellectum in obsequium Christi. Deinde ad spem nostram roborandam & augendam, nullum potuit esse, post Incarnationem, Dei donum ac beneficium accommodatius, tum quia in pignus futuræ gloriæ res infiniti valoris nobis datur, tum etiam quia dum in hac mortali vita tam liberalem Dominum experimur, maximè excitamur ad sperandum majora in beata vita.

Roboratur & augetur spes nostra.

Excitamur ad amandū Deum.

Tandem nihil nos magis ad amandum Deum excitat, quàm amoris significatio in hoc mysterio à Christo nobis exhibita, ut etiam Joannes ait cap. 13. *Cùm dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos.*

Postremò, hoc Sacramentum institutum fuit, ut Christus usque ad sæculi finem etiam præsentia corporali nobiscum, quamvis sub alia forma, in eadem tamen substantia remaneret, ut jugiter à nobis coli, adorari, & invocari posset, ac Deo cum grata beneficiorum recordatione in sacrificium offerri.

I. Edissere mihi quàm potes brevissimè quando & quomodo hoc Sacramentum Christus instituerit?

S. Leo ser. 7. de Pass. Dom.

R. Celebrata cum discipulis Agni Paschalis cœna, ut figura veritati, umbra corpori cederet, Christus Dominus accepit panem Deoque gratias agens, benedixit ac fregit, deditque discipulis

Matth. 26. Luc. 22 1. Cor. 11.

suis, & dixit: *Accipite & manducate: hoc est Corpus meum quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem.* Similiter & calicem accepit postquam cœnavit dicens: *Hic calix novum testamentum est in meo Sanguine hoc facite, quotiescumque bibetis in meam commemorationem.*

I. Nonne duplex Eucharistiæ materia duo constituit Sacramenta?

De materia hujus Sacram.

R. Licet duo sint elementa, panis scilicet & vinum, ex quibus integrum Eucharistiæ Sacramentum conficitur, non tamen plura Sacramenta, sed unum tantum esse fatendum est. Aliter enim septennarius Sacramentorum numerus constare non poterit. Nam cum hujus Sacramenti gratia unum corpus mysticum efficiatur, ut Sacramentum rei, quam efficit, conveniat; unum esse oportet, atque unum quidem, non quia individuum sit, sed quia unius rei significationem habet. Nam quemadmodum cibus & potus, quæ diversæ res sunt, ad unam tantùm rem adhibentur, ut scilicet una corporis refectio fiat, ita similiter duæ istæ Sacramenti species unicum spirituale convivium significant, quo mentes sustentantur & recreantur. Ideò à Domino Salvatore dictum est:

S. Th. 3. p. q. 74. Conc. Trident. sess. 13. De Eucharist. in proœmio & c. 8.

Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus. Joan. 6.

Est verò ex Christi institutione hujus Sacramenti materia panis triticeus, & vinum de vite. Definitum est in Conc. Florent. Ratio à priori est Christi institutio nobis per Ecclesiam significata, quæ semper in hoc Sacramento conficiendo usa est pane triticeo, & vino de vite expresso. Vide c. in Sacramento, de cons. dist. 2. S. Thom. 3. p. qu. 74. art. 3. & 5. & Comment. ibi.

Materia Sacramenti Eucharistiæ.

Exigit verò tanta majestas sacrificii, ut quàm exquisitissimo pane, & quàm exquisitissimo vino perficiatur.

Tanta erat V. Venceslai Bohemorum Ducis erga sanctum sacrificium devotio, ut ipsemet personaliter suis manibus triticum seminaret, meteret, trituraret, quod hostiis ad sacrificium conficiendis deservire debebat: sed & personaliter Sacerdotibus celebrantibus ministrabat; ex quo magnam sibi fratris invidiam, & Martyrii palmam comparavit.

Exemplū. Martyrol. Rom. 28. Sept.

I. Quare Christus Dominus sub aliena specie seipsum Fidelibus in alimentum dedit?

R. Ne humanam carnem & sanguinem in propria specie sumere homines exhorrescerent. 2. Ut fides locum haberet & meritum. 3. Ut nos peregrinos esse agnosceremus, semperque ad Christum revelata facie contuendum anhelaremus.

I. Cur sub speciebus panis & vini occultare se voluit Christus Dominus in hoc Sacramento?

R. Pluribus de causis. *Prima*, ut se hominum specialem vitam, & alimoniam esse designaret. *Panis enim cor hominis confirmat, & vinum lætificat.* duoque ista plenam hominis refectionem efficiunt.

Secun-

Digitized by Google

Secunda: Istæ duæ species ex multis granis in unum redactis confectæ aptissimè unionem Fidelium cum Christo, ac inter se designant. Unum enim Ecclesiæ corpus ex multis membris compaginatur; sicut unus panis ex multis granis conficitur; & 1. Cor. 10. unus calix vini ex multis racemis, juxta illud: *Unum corpus sumus, omnes qui de uno pane participamus. Tertia*; Instituit Christus Dominus sub his duabus speciebus Sacramentum, ut memoriam Passionis suæ nobis refricaret, & quasi sub oculos statueret. Granum enim frumenti in terram mortificandum seritur, in agro patitur ventos, pluvias, grandinem, gelu, frigus & calorem, in area flagellatur, in mola conteritur, in furno coquitur. Nihil minus patitur racemus; nam postquam aeris injurias perpessus est, premitur in torculari &c. quæ omnia significant labores & tormenta quæ pro nobis misericorditer pati dignatus est Dominus, ut nobis supersubstantialis, & cœlestis ambrosia fieret in Sacramento.

I. Cur aqua in hoc Sacramento admiscetur vino?

Aqua vino admiscetur ex Apostol. traditione. Prov. 9.

R. Quia ex Apostolica traditione perpetuò id Ecclesia servavit, credidítque Christum Dominum vinum aquæ mixtum consecrasse, juxta illud: *Bibite vinum quod miscui vobis*; & hunc morem servari ab omnibus sanxisse, ut testantur Alexander I. epist. ad omnes orthodoxos, Julius primus, Innoc. III. & alii citati à Gratiano, De consec. dist. 2. Clem. l. 8. de constit. Apostolicis cap. 18. Iren. l. 4. cap. 57. Cyprianus l. 2. ep. 3. Jacobus, Basilius, & Chrysostomus in suis Liturgiis, Concil. Carthaginens. III. can. 14.

Idoneè sit plures ob causas.

Hujus mixtionis aquæ & vini plures causas adferunt. 1. Ut quod ex Christi latere refluxit, integrè repræsentemus; exivit autem sanguis & aqua. 2. Ut significetur effectus Communionis, per quam nos unimur, sicut aqua vino, Christo Capiti. Aqua enim populum significat. Ita Julius Papa relat. de consec. dist. 2. cap. cùm omne. Cypr. supr. 3. ad significandum duarum in Christo naturarum conjunctionem. Apoc. 17.

I. Unde habemus verba consecrationis?

R. Ab ipso Christo Domino Salvatore nostro: *Innoc. de celeb. Miss. cap. cum Martha*. Diximus enim suprà ipsum Christum Dominum instituisse hoc Sacramentum, quod procul dubio, non fecit absque verbis consecrationis, quæ sunt ipsa forma Sacramenti: *Sermo Domini hoc conficit Sacramentum*, inquit Ambrosius: *Panis enim & vinum nascitur in alimentum refectionis, non in Sacramentum religionis*, Ait Augustinus: Quid Dominus fecit & dixit in cœna novissima de hoc Sacramento, idipsum ab Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus fieri constituit. Accipiens autem panem, benedixit, dicens: *Hoc est Corpus meum*; & accipiens similiter calicem: *Hic est Sanguis meus*, ut testantur Euangelistæ, & S. Paulus; eisdem igitur planè verbis, quibus ipse confecit Sacramentum, similiter à nobis confici voluit. De forma hujus Sacramenti. S. Tho. 3. p. qu. 78. a. 1. & 3.

LECTIO X.

De veritate Eucharistiæ.

I. QUid modo sequitur?

R. Quod pro tertio puncto hujus materiæ promisi, scilicet *veritas Eucharistiæ*: hoc est vera, realis, & corporalis præsentia Corporis & Sanguinis Domini nostri JESU Christi in Sacramento.

I. Quæ est igitur fides Ecclesiæ in hac materia?

R. Credit & apertè ac simpliciter confitetur Ecclesia in almo Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento tria, quæ sunt valdè mirabilia, & certissimi consecrationis effectus. Conc. Constant. sess. 8. damnat. VViclefhos 3. articulos negantem. L. 1. c. 1.

Primum, sub speciebus panis & vini veram Christi JESU carnem, ac verum ejus sanguinem in Eucharistia verè, realiter, & substantialiter exhiberi, ministerio quidem Sacerdotis, virtute autem ac potentia Domini nostri JESU Christi, apud quem *non est impossibile omne verbum. Ipse enim dixit, & facta sunt, ipse* Psal. 148. *mandavit & creata sunt.*

Secundum, quòd in hoc Sacramento nulla substantia maneat post consecrationem, earum quæ inibi antè reperiebantur. Quod lect. 12. seq. magis declarabitur.

Ter-

Digitized by Google

Tertium, quòd accidentia, quæ ante consecrationem pro subjecto habebant panem & vinum, remaneant in hoc Sacramento, non absque ingenti miraculo, sine ullo subjecto, cui inhæreant. Nam quod videmus, gustamus, tangimus in hoc Sacramento, sunt eadem ipsa accidentia, quæ priùs pani & vino inhærebant: & tamen nullus est deinceps panis, nullum vinum, sed sola Dominici Corporis & Sanguinis substantia, quæ nullo modo potest esse subjectum accidentium.

I. Unde veritatem istam colligis?

R. Ex ipsissimis Salvatoris nostri verbis, qui dixit: *Hoc est Corpus meum. Hic est Sanguis meus.* Quæ verba omnes omnium sæculorum & locorum Patres unanimi consensu de vera realí & Christi præsentia in Sacramento semper intellexerunt, ut in sequentibus ostendemus.

I. Quando igitur hæretici asserunt Christi Domini Corpus & Sanguinem in Sacramento minimè contineri; sed esse tantùm symbola Christum Dominum repræsentantia, fallunturne?

R. Falluntur planè, & per tropicos sensus conantur simplices fallere, & in errores inducere.

I. Ostenditne Deus manifesto exemplo verborum consecrationis istius Sacramenti vim & efficaciam, quam Catholici credunt?

Exempla. R. Ita. *Anno Domini 1565. Lauduni in Galliis à dæmone liberata est quædam, cui nomen Nicolaa, per exhibitionem sacræ Eucharistiæ cum adjuratione sacra. Nam cum præsentiam Christi ferre non posset dæmon, admirabilibus planè modis obsessa corpus torquebat, atque interrogatus, cur ita timeret, & sese agitaret ad præsentiam hujus panis, publicè respondit se pane illo torqueri propter vocem*: Hoc est. *Alludebat autem ad fidem consecrationis hujus Sacramenti, qua id operatur, ut ex pane verum Corpus Christi efficiatur. Sæpiùs ergo hac confessione repetita, tandem cum fragore egrediens, liberam reliquit hanc obsessam. Adfuerunt hominum decem millia. Notarii publici acta consignarunt: hoc enim præsertim agebatur contra Calvinistas, ut divino testimonio probaretur veritas Christi Domini existentis in hoc Sacramento. Undè & multi in fide confirmati sunt, & aliqui hæresim abjurarunt huic spectaculo præsentes. Latiùs refert hanc historiam Florimundus Remundus, qui & ipse præsens fuit (testis, meo judicio, omni exceptione major) hocque miraculo, ne in hæresim laberetur, præservatum se fuisse fatetur.* L. 2. c. 12. de ortu hæresum.

Eandem conscripsit VVil. Lindanus Episcopus Ruremunensis, *respons. ad Joan. Campani Calvinizantis libellum*. Cornel. Gemma Lovanienſis Doctor & Regius Medicinæ Professor, *l. 2. cap. 2. de naturæ divinæ characterismis*. Bredemb. *in collat. l. 2. cap. 3.*

I. Quando hæretici volunt errorem suum in hac materia tueri, offenduntne Deum graviter?

R. Ita. Impingunt enim Christo Domino, qui est prima veritas, mendacium, qui clarè, & manifestè dicit: *Hoc est corpus meum*. Planum id fiet subjecto exemplo.

Thomas VValdensis Eximius S. Theol. Doctor l. contrà VVicleff. sic ait: Historiam refero, quam ego præsens vidi oculis carnis meis in Cathed. Ecclesiæ S. Pauli Londini, ubi Venerandus Cantuariensis Antistes, felicis recordationis Thomas Arundelius, filius & frater Comitum, pro loco judicii (assistentibus sibi Norvicensis Ecclesiæ tunc Præsule, & aliis) residens in Episcopali sede, verba quædam & interrogationes proponebat de fide Eucharistiæ ad quemdam sartorem de partibus VVirgoniæ, deprehensum in hæresi. Cumque flecti omninò non posset, nec aliud quàm benedictum panem sacratissimam Hostiam nollet appellare vel credere, tandem jussus facere reverentiam Hostiæ, respondit blasphemus: Verè, inquit, dignior est aranea reverentia. At illicò de alto culmine Ecclesiæ descendens ingens & horrida aranea, ad os blasphemi directe filo pervenit. Et dum sartor loqueretur, ut intraret per polluta labia aranea sollicitè laborabat. Adstitit illustris Princeps Thomas, Oxoniensis Dux, tunc Regni Cancellarius, & prodigium vidit. At præditus Archiepiscopus statim surgens cum aliis exponit, omni illic populo collecto, quid ultrix manus Domini faceret in blasphemum: nec mox, qui pretiosissima Carni Agni immaculati præelegit araneam, peccatricem carnem suam flammis devorandam amisit, ut esset favilla pejor aranea. L. de Sacram. Altaris c. 63. Exemplū.

I. Dicunt hæretici verba Christi non esse

Digitized by Google

esse clara; adeoque diversas eorum comminiscuntur interpretationes.

R. Ad hoc dico, verbo Dei scripto semper jungendum esse communem Ecclesiæ sensum, & traditionem; quæ est vera & infallibilis regula, secundùm quam oportet Scripturas interpretari, ut alibi dictum est.

I. Estne igitur communis Ecclesiæ sensus, & promiscua Patrum interpretatio, quod doces de vera & reali præsentia Corporis Domini in hoc Sacramento?

R. Ita; quemadmodum jam præmisimus, magis patebit tum ex testimoniis hujus veritatis irrefragabilibus, quæ communi sensu Patres, qui omni tempore in Ecclesia floruerunt, nobis suppeditarunt, tum etiam ex anathematibus per Ecclesiam Catholicam contra hæreticos vibratis.

I. Demonstra mihi quod Patres omni tempore hanc veritatem docuerunt?

R. Non esset finis si vellem eorum testimonia integra in lucem proferre; sufficerit mihi quod Auctorum nomina bona fide prodam, notemque loca in quibus hanc veritatem astruunt, ordine temporum servato.

PRIMUM SÆCULUM.

1. JESUS Christus Filius Dei. Joan. 6.
2. S. Matthæus Apostolus & Evangelista. c. 26.
3. S. Marcus Apostolus & Evang. c. 14.
4. S. Lucas Apostolus & Evang. c. 22.
5. S. Paulus Apostolus & gentium Doctor. 1. Cor. 11.
6. S. Andreas Apostolus *in actis passionis ejus*.
7. S. Jacobus *in Lyturgia refertur d. 1. c. Jacobus*.
8. S. Martialis *in epistola ad Burdegal. cap. 3.*
9. S. Dionysius Areopag. *Hier. Eucharistia cap. 3.*
10. S. Ignatius B. Joannis Apostoli discipulus *in epistola quam ad Romanos direxit*. Item *in epist. ad Ephes.*

SECUNDUM SÆCULUM.

Anno 100.

11. SAnctus Alexander Papa & Martyr. *in epist. ad omnes orthod. refertur de consec. dist. 2.*
12. S. Telesphorus Papa *epist. ad omnes Episcopos*.
13. S. Justinus Martyr, *Apol. ad Antoninum Pium Imp.*
14. S. Pius Papa & Martyr, *Dist. 2. c. si per negligentiam*.
15. S. Soter Papa & Martyr, *Dist. 2. c. in cœna*.
16. S. Ireneus Episcopus Lugdunensis, *L. cont. hæres. c. 32. & 34.*

TERTIUM SÆCULUM.

Anno 200.

17. TErtullianus *l. 1. de resurrectione carnis c. 8. & l. contra Marcionem & alibi*.
18. S. Pontianus Papa & Martyr. *Epist. ad Felicem Succribonem*.
19. Antherus Papa & Martyr. 11. *qu. 3. absit*.
20. Origenes *sup. l. num. hom. 7.* Item *sup. Matth. Hom. 35.*
21. S. Cyprianus Episcopus Carthaginensis & Martyr *ad Cornel. Pap. de cardin. operibus Christi, & in l. de cœna Domini*. Item *Epist. 63. & alibi*.
22. S. Laurentius Martyr, Diaconus S. Xisti Papæ *in actis Martyrii*.
23. Arnobius Presbyter *in Psal. 110.*

QUARTUM SÆCULUM.

Anno 300.

24. LActantius Firmianus *l. 2. cont. Nestorium*.
25. S. Silvester Papa *in decretis*.
26. S. Macarius Hierosolym. *de consec. d. 1. Nullus*.
27. S. Alexander Episcop. Alexand. *in Conc. Niceno, cum 318. Episcopis relat. dist. 93. pervenit ad Sanctum*.
28. Eusebius Cæsarienſis, Palestinæ Episcopus *l. 1. demonst. Evang. c. 10.*
29. Juvencus Presbyter *l. 4. Evang. hist.*
30. S. Julius Papa *L. de consec. dist. 2. cùm omne* §. cùm enim Magister Veritatis.

31. S.

Digitized by Google

31. S. Athanasius Episcopus *sup. c. 5. & 10. 1. ad Cor.*
32. Cyrillus Hierosol. Episcopus *Catechis. 4. & 5.*
33. S. Hilarius Episcopus Pictavienſis *l. 8. de Trinit.*
34. Optatus Milevit. *l. 2. contra Parmen. Donatiſt.*
35. S. Gregor. Nazianz. *in carmine ad Epiſcopos.*
36. S. Basilius Magnus *in reg. brev. interrog. 172. & in tract. de Baptiſmo.*
37. S. Ambroſius Episcopus Mediolanenſis, & Eccleſiæ Doctor *l. 4. de Sacram. c. 4. & de iis qui myſt. init. c. 9.*
38. S. Gregor. Nyſſen. *ſerm. de divin. Sacram.*
39. S. Hieron. Presbyter, Eccleſiæ Doctor *Ep. ad Hedib. q. 2.*
40. S. Joannes Chryſoſtom. Episcopus Conſtantinop. *Hom. 2. ſup. 2. ad Timot. Hom. 24. ſup. 1. Cor. 10. hom. 61. ad pop. hom. 83. in Matth. & alibi.*

QUINTUM SÆCULUM.

Anno 400.

41. SAncta Monica S. Auguſtini Mater *l. 9. c. 11. confeſſ. ejuſd. Aug.*
42. S. Auguſtinus Episcopus, & Eccleſiæ Doctor *Ep. 118. tract. 26. in Joan. l. 12. cont. Fauſt. cap. 10. in tit. Pſ. 33. & alibi ſæpe.*
43. S. Cyril. Alexand. cum aliis 200. Patribus *in Concil. Epheſino; & l. 4. ſup. Joan. c. 7.*
44. Euſebius Emiſſ. *in decreto conſec. diſtinct. 2.*
45. Sozomenus Græcus auctor *l. 8. hiſtor. trip. c. 1.*
46. S. Leo Papa *ad Conſtantinop.*
47. S. Proſper Epiſcopus *ſup. Pſal. 101.*
48. S. Fulgentius Epiſcopus *ad Monimum.*

SEXTUM SÆCULUM.

Anno 500.

49. SAnctus Avitus Epiſcopus Viennenſis *l. 3. de tranſitu maris rubri.*
50. S. Benedictus Abbas *in regula c. de lectore ad menſam.*
51. S. Germanus Epiſcopus Pariſienſis *in Conc. 11. Turon.*
52. S. Fortunatus Epiſcopus Pictavienſis, *l. 4. cap. 5. vita S. Martini Turonenſis.*
53. Gregorius Turonenſis *l. 2. mirac. S. Martini c. 25.*
54. Caſſiodorus Abbas *in expoſ. Pſalm. 109.*

SEPTIMUM SÆCULUM.

Anno 600.

55. SAnctus Gregorius Papa & Eccleſiæ Doctor 4. *Dial. c. 48.*
56. S. Joannes Eleemoſynarius *in Vitis Sanctorum Patrum.*
57. S. Iſidorus Hiſpalenſis Epiſcopus *in l. de orig. offic. c. 18.*
58. S. Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus *in quodam ſerm. ad Monachos.*
59. S. Gregorius Patriarcha Conſtantinop. cum aliis 150. Patribus *in Synodo 6. refertur diſt. 29.*
60. S. Sergius Papa *de conſec. diſt. 2.*

OCTAVUM SÆCULUM.

Anno 700.

61. VEner. Beda Presbyter *in hom. diei Octava Epiphaniæ.*
62. S. Joannes Damaſcenus *l. 4. orthod. fidei c. 14.*
63. S. Bonifacius Epiſcopus Moguntinus *de conſec. d. 3. c. vaſa.*
64. Paulus Diaconus *in vita S. Gregorii Magni.*
65. Alcuinus Præceptor Caroli Magni *ſup. c. 6. S. Joan.*

NONUM SÆCULUM.

Anno 800.

66. HAymo Alberſtatenſis Epiſcopus, *ſup. 1. Cor. 11.*
67. Rabanus Moguntinus *in l. de Corpore & Sanguine Domini c. 12.*
68. Strabus Fuldenſis Monachus *in Gloſſa ordin. ſup. Matth. & ſup. Pſ. 108. ad verſ. Tu es Sacerdos in æternum.*
69. S. Nicolaus Papa I. *in Epiſtolis.*
70. Theophil. *ſup. c. 6. Joan.* Item *ſup. Matth. 26. & ſuper c. 8. ad Hebr.*

71. Re-

Digitized by Google

71. Remigius Altisiodorensis *l. 1. in Canonem.*

DECIMUM SÆCULUM.

Anno 900.

72. PAschasius Abbas Corbiensis *in l. de Sacramento Altaris.*
73. Theodorus Papa *in Summa, rubrica 41.*
74. S. Oddo primus Abbas Cluniacensis *l. collat. 1. c. 12.*
75. S. Fulbertus Carnotensis Episcopus *in ep. ad Adeodatum.*
76. Stephanus Eduensis Episcopus *in opusc. de Sacram. Altaris c. 15.*
77. Radulphus Flaviacensis *in Levit. c. 14.*

UNDECIMUM SÆCULUM.

Anno 1000.

78. SAnctus Bruno Herbipolensis Episcopus *in Ps. 109. vers. 5.*
79. Petrus Damiani Episcopus Cardinalis Ostiensis *l. mirac. sui temporis.*
80. Algerus Monachus Corbiensis *toto libro de Sacramento Corporis Christi.*
81. Lanfrancus Cantuariensis Episcopus *l. de Corpore Christi advers. Berengarium.*
82. Guigondus Episcopus Aversanus *de eodem cont. Berengarium.*
83. S. Yvo Episcopus Carnotensis *in Epistolis.*
84. S. Bruno Carthusiani Ord. Institutor. *in 1. Cor. 11.*
85. S. Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis *l. de mysteriis Eccles. cont. Berengarium.*
86. Rupertus Tuitiensis Abbas *l. 5. de divin. offic. c. 15.*
87. Odo Cameracensis Episcopus *in exposit. canonis Missæ.*

DUODECIMUM SÆCULUM.

Anno 1100.

88. PEtrus Venerabilis Abbas Cluniacensis *l. 1. Epistolarum.*
89. Hugo de S. Victore *l. Monastica institutionis c. 50.*
90. Richardus de S. Victore *ad B. Bernardum sup. illud*: Expurgate vetus fermentum.
91. S. Bernardus Clarevallensis Abbas *in Solemnitate Omnium Sanctorum serm. 1.*

I. Ecce plus satis testium, ad evidenter demonstrandum quæ fuerit fides antiqua Ecclesiæ Catholicæ Romanæ de Sacramento Altaris.

R. Planè, ut supervacaneum censeam reliquarum ætatum & sæculorum testimonia ex selectis Doctoribus & Patribus attexere (quod mihi ad manum & in promptu foret) cùm ipsi hæretici deprehendant templa, altaria, vasa sacra, quæ apud nos etiamnum extant ad usum sacrosancti Missæ sacrificii pridem erecta & constata, ut nullo modo possint inficiari antiquissimum ab initio Ecclesiæ sacrificandi ritum in hodiernam usque diem perseverasse, adeoque primam ab Apostolorum temporibus fidem de sacræ Eucharistiæ Sacramento & sacrificio nusquam interruptam, in Ecclesia Romana perdurare. Quid ergò tantoperè disceptandum? Legitimè possidemus in Ecclesia Catholica Romana sacra hæc mysteria, & usque in finem mundi non auferetur Sacerdos, neque sacrificium. Quid frustrà moliuntur adversarii? possessionis maximam esse vim non ignorant, si Jurisprudentiam viderunt. Meritò de præscriptione contra illos scripsit Tertullianus sæculo secundo post ædificatam à Christo Ecclesiam. En quantis sæculorum incrementis corroborata est præscripta Catholicorum possessio? Fruamur ergò ipsi maximis Dei muneribus in nos collatis, & quas divinæ bonitatis gratias debemus, sacrificium laudis incessanter offerentes, exsolvamus.

I. At non cessant continuò proferre diversa *Quare* & *Quomodo*, murmurantes & cum Judæis litigando ad invicem dicentes: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Joan. 6

R. Dicendum illis quod olim Augustinus Feliciano. *Hoc fides credit, intelligentia non requirat, ne, aut non inventum putet incredibile, aut inventum non credat singulare.* Et rursum *Hæc sunt quæ fidem necessariò exigunt, rationem non admittunt: expetunt simplicem creditorem, arguunt impium discussorem.* Et: *In homine carnali tota regula intelligendi est consuetudo cernendi. Quod solent videre, credunt, quod non solent, non credunt: præ-* Aug. serm. 147. de tempor.

Digitized by Google

ter consuetudinem facit Deus miracula quia Deus est. Quare non credimus? Deus est qui fecit.

I. Fuitne ista hæresis diligenter ab Ecclesia condemnata?

Hæresis Sacramentariorum ab Ecclesia Rom. condemnata.

R. Ita. Nam Berengarius hoc dogma novum in lucem proferens, damnatus fuit in Conc. Vercellensi, sub Leone IX. Rursum in Turonensi sub Victore II. ubi præsens convictus Berengarius, publicè hæresim ejuravit; sed relapsus, in Romano Concil. centum & tredecim Episcoporum sub Nicolao II. rursum convictus libros suos cremavit, & palinodiam cecinit. Mox secundò relapsus tertiò in Concil. Rom. sub Gregorio VII. errorem suum damnavit hac fidei confessione, quam refert Thom. VValdensis to. 2. de Sacram. c. 43. *Berengarius corde credo, & ore confiteor panem & vinum converti in veram & propriam ac vivificatricem Carnem & Sanguinem Christi, qui de latere effluxit, non tantùm per signum, sed etiam in proprietate naturæ & veritate substantiæ.*

Habetur C. consecr. dist. 2 c. Ego Berengarius.

I. Fuitne etiam veritas ista diligenter explicata, declarata, & definita in solemnibus Ecclesiæ comitiis?

R. Ita, in octo conciliis generalibus: scilicet; in Niceno I. Niceno II. Romano sub Nicolao II. in Lateran. Viennensi, Constantiensi, Florentino & Tridentino: & in Provincialibus plurimis. Vide Joan. Garetium, qui per singulas, hoc est, sexdecim à Christo annorum centurias testimonia Patrum & Conciliorum ordine recenset; ubi etiam adfert confessionem ejusdem fidei Ecclesiarum Syriacæ, Æthiopicæ, Armenicæ, & Indicæ.

LECTIO XL

De miraculis in hujus Sacramenti fidem patratis.

I. OStenditne Deus aliquando evidenter per miracula realitatem præsentiæ Corporis Domini in Sacramento?

R. Ita, frequentissimè. Pauca hic, sed selecta adscribemus. Plura enim alia sparsim in hoc c. 4. reperientur.

MIRACULUM I.

MAtrona quædam B. Gregorio per Stationes publicas Missarum solemnia celebranti, solitas oblationes obtulerat. Cui post mysteria traditurus cùm diceret: *Corpus Domini JESU Christi conservet animam tuam*: lascivia subrisit; ille autem continuò dexteram ab ejus ore convertens, partem illam Dominici Corporis super altare deposuit. Expletis verò Missarum solemniis, matronam coram populo inquisivit, quam ob rem corpus Dominicum sumptura ridere præsumpserit: At illa diu mussitans, tandem prorupit: quia panem, inquiens, quem propriis manibus me feciſſe cognoveram, tu corpus Dominicum perhibebas. Tunc Gregorius pro incredulitate mulieris cum tota plebe se in orationem prostravit: & post paululum surgens, particulam panis, quam super altare posuerat, carnem factam reperit. Quam coram cunctis incredulæ matronæ demonstrans, ad credulitatis gratiam tam illa revocare potuit, quàm totum populum confirmare curavit. Rursus itaque in orationem cum eisdem prostratus, carnis frustum in panis primordia reformavit.

Paulus Diac. in vita Gregorii Magni, & Joan. Diac. in ejus vital. 2. c. 4. Vinc. Bellusac. l. 23. cap. 30. & alii.

MIRACULUM II.

QUidam alius & ipse maculatus (per communionem Ethnicæ superstitionis) sacrificio à Sacerdote celebrato, partem cum cæteris ausus est latenter accipere, sanctum Dei edere, & tractare non potuit, cinerem ferre se apertis manibus invenit, & documento unius ostensum est Dominum recedere cùm negatur, nec immerentibus ad salutem prodesse quod sumitur, cùm gratia salutaris in cinerem sanctitate fugiente mutetur.

MIRACULUM III.

BEato Basilio in Festo Paschæ mysterium celebrante, Hebræus quidam se, sicut Christianus populo commiscuit, officii volens explorare mysterium. Qui vidit infantem partiri in manibus Basilii, & communicantibus omnibus dari, venit ipse, & data ei Hostia verè caro est facta;

Cypr. l. de lapsis.

Digitized by Google

cta; & servans reliquias abiit in domum suam, ostendens uxori suæ, narrans quæ propriis oculis viderat. Accedens ergò, ait, verè horribile & admirabile est Christianorum Sacramentum. In crastino venit ad Basilium, & Baptizatus est cum omni domo sua. *Amphiloc. Episcopus in vita Basilii Magni. S. Tho. opusc. 58. de Sacr. altaris c.* 11.

I. Estne aliquando reverentia à brutis animantibus sacrosanctæ Eucharistiæ exhibita?

MIRACULUM IV.

S. Anton. in Chron. hist. p. 3. tit. 24 9. 2. Sur. tom. 3. die 15. Junii.

RIta. S. Antonius Paduanus agens Toloſæ, dum de sanctissimo Sacramento cum quodam hæretico disputaret, ille rationibus Sancti convictus, in hæc verba erupit: Omissa verborum contentione, ad rem veniamus. Respondit Sanctus, placet consilium: tum hæreticus, mulam habeo, quam triduano jejunio maceratam in populi conspectum adducam, egoque illi hordeum, tu Sacramentum tuum ostendes. Si verè posthabita avena properarit ad adorandum Sacramentum tuum, ego similiter credam, & supplex illud adorabo. In nomine Domini, inquit Antonius. Interim res per urbem divulgatur, ac per multa alia Franciæ loca. Cum tertius dies adesset, uterque in publicum prodiit cum innumerabili populo. Curat Antonius excitari aram, in eaque sacrum Missæ fecit. Circumstabant plurimi cum accensis facibus avidè expectantes rei exitum. Tandem S. Antonius ante Communionem hostiam in manus accepit: hæreticus verò hordeum sacco exemit; mulaque soluta magno impetu in pabulum ferri cœpit: sed cùm S. Antonius sacram Hostiam manu tenens ad mulam conversus plenus fide dixisset: in virtute hujus Domini in hostia existentis tibi præcipio, ut relicto hordeo continuò accurras, & tuum Conditorem agnoscas, & adores: Ecce jumentum neglecto pabulo suo, ad poplites usque submisso capite accessit, & genibus flexis Dominum suum in sacra Hostia adoravit. Hæreticus conversus est, Catholici autem ingenti gaudio perfusi Deum benedixerunt.

Irrationem sacram Hostiam adorat.

I. Compulsine sunt etiam dæmones interdum à noxa cessare per sanctissimi Sacramenti præsentiam?

MIRACULUM V.

Dæmones virtute Eucharistiæ à noxa cessant.

RIta. S. Augustinus lib. 22. de Civit. Dei c. 8. scribit, cùm suo tempore Hesperii viri tribunitii domus spirituum malignorum vim noxiam etiam cum afflictione animalium & servorum suorum peteretur, totam illam vexationem per sacrificium Corporis Christi à Presbytero in ea oblatum, Deo protinus miserante cessasse. Quod miraculum S. Augustinus ab ipso Hesperio cognovit.

MIRACULUM VI.

Guilielmus in vita S. Bern. l. 1. c. 10.

Sancti Bernardi tempore, homo quidam inops, sed bonus Christianus, suæ conjugis adulteræ maleficiis in dies mirè excruciatus & consumptus, ad ipsum S. Bernardum adducitur; qui cognito ejus cruciatu, misericordia commotus, curavit hominem per suos fratres duci in Ecclesiam: ubi cùm capiti ejus imposuisset S. Sacramenti ciborium, illicò ab omni maleficio miser homo liberatus & sanus domum reversus est.

Maleficia per Eucharist. solvuntur.

MIRACULUM VII.

Sur. tom 4.

Legitur in vita S. Clara temporibus illis quibus Imp. Fredericus Ecclesiam vehementer opprimebat, accidisse quòd Saracenigens pessima, in Monasterium illius irruerent. Cumque cætera Monialis formidine plena, trepidantes, ad Matrem accurrerent, eique hæc cum lacrymis referrent; illa impavida corde, arrepto sacratissimo Corpore Christi, ad ostium processit, illudque eo in loco, per quem hostes ascensum moliebantur, tanquam fidele scutum constituit: deinde se totam in oratione coram Domino prosternens, Christo cum lacrymis ait: Placetne, mi Domine, inermes ancillas tuas quas in tuo amore enutristi, manibus tradere paganorum? *Moxque de nova gratia propitiatorio vox quasi pueruli ad ejus aures insonuit:* Ego vos semper custodiam. *Nec mora, statim canum illorum pavefacta audacia, & per muros, quos ascenderant, celeriter descendentes, virtute Christi deturbati sunt.*

Virtute Eucharistiæ ab hostibus etiam visibilibus protegitur S. Clara cũ Sororibus.

I. Ma-

Digitized by Google

I. Malène mulctavit Deus eos qui sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum indignis modis tractarunt?

R. Ita.

MIRACULUM VIII.

Optatus Milevitanus l. 2. in Parmenian. refert historiam admirabilem, quæ in Africa contigit: nimirùm fuisse ibi Urbanum Formensem, & Felicem Idicrensem, sceleratissimos Donatistarum Episcopos, qui ut populum ab hujus Sacramenti Eucharistia cultu ac religione averterent, eandem in omnium præsentiam canibus comedendam objecerunt. Sed o rem stupendam! divino judicio factum est, ut iidem canes rabie accensi, relicta sacrosancta Eucharistia, Dominos suos quasi latrones sancti Corporis reos, dente vindice, tanquam ignotos atque inimicos dilaniarint.

I. Præclara sunt ista miracula & testimonia pro veritate Eucharistiæ hactenùs adducta?

R. Omninò. Amplius tamen Catholici deferunt ipsi Dei verbo, & suæ ipsorum fidei, quàm omnibus istis testimoniis, & probationibus.

I. Proba hoc exemplo?

Thom. Bozius l. 14. de signis Eccles. c. 7. num. 5.

R. Anno millesimo ducentesimo, quinquagesimo octavo, cùm quidam Presbyter Missam Parisiis celebraret in sacello quodam aulæ regiæ, populoque ostendendam divinissimam Eucharistiam sustulisset in altum, pro specie panis, plurimi qui aderant, conspexere formosissimum puerum. Quocircà nonnulli rogarunt Presbyterum ut tamdiu subsisteret manibus in altum porrectis, quoad Rex accerseretur. Certior autem tanti miraculi sanctus Rex Ludovicus negavit se eò profecturum, quod non credentibus hæc signa existerent, sibi verò persuasissimum verè in Eucharistia Christi Corpus esse.

Magna fides S. Ludovici Regis Franciæ.

I. Sed dicunt hæretici se plurimum difficultatis invenire ob rationes sequentes.

Prima, difficile creditu est, quod accidentia maneant in Sacramento absque subjecto.

Secunda, quod unum corpus tantæ molis, sicuti est corpus Christi tam parum loci occupet.

Tertia, quo pacto fieri potest, ut unum corpus in tam multis locis inveniatur.

Quarta, videtur indignum, quod pretiosissimum Domini Salvatoris Corpus manducetur ab homine?

R. Dico primò. Huc revoca quæ superiori lectione ad eorum *Quare* & *Quomodo* diximus ex S. Augustino. Addo tamen hic quod idem S. Doctor ad similes ratiunculas respondit aliquando: *Ecce qualibus argumentis omnipotentia Dei humana contradicit infirmitas, quam possidet vanitas!* & Bernardus: *Quid magis contra rationem quàm ratione rationem conari transcendere? & quid magis contra fidem, quam credere nolle quicquid non potes ratione attingere?* Vide etiam quæ nos p. 1. c. 1. lect. 1. diximus. L. 2. de civ. c. 11.

Dico secundò, & peto ego ab hæreticis, ut dicant: quomodo Angelus totus est in puncto? quomodo Deus est ubique? quomodo anima tota est in toto corpore, & tota in singulis ejus partibus? Et, si hæc dicere, aut capere nequeunt, quomodo præsument se mysterium Eucharistiæ capere posse? Credant Deo omnipotenti idipsum asserenti, etsi modum non intelligant; plura potest Deus facere, quàm homo possit intelligere, inquit Augustinus. Et, *cùm Deus operatur, non quæramus quomodo, sed operis sui viam atque scientiam illi soli concedamus*, inquit B. Cyrillus sup. c. 6. Joan. ut hic locum habere debeat illud S. Thomæ Aquinatis:

Et, si sensus deficit,
Ad firmandum cor sincerum
Sola fides sufficit. Hymnus Ecclesiæ.

Nihilominùs, ut curiosis ingeniis hoc tribuam, respondeo ad primam difficultatem. Uxor Loth respiciens retrò dum fugeret ab incendio Sodomæ & Gomorrhæ, versa est in statuam salis. Ecce mirabilis valdè mutatio. Videamus, si placet, accidentia, & omnem exteriorem ejus formam. Omnes qui eam aspiciebant, nihil aliud videbant, quàm exteriorem formam uxoris Loth, nimirum ejus staturam, figuram, colorem: non erat interim uxor Loth. Quemadmodum igitur substantia hujus fœminæ, id est, caro, sanguis, ossa, nervi, mutati sunt in salem, & Respondetur ad 1. difficultatem. Gen. 19.

Digitized by Google

nihilominùs apparentia exterior, sive accidentia manserunt in superficie statuæ, sicuti anteà inhæserant fœminæ. Ita contingit in hoc sanctissimo Eucharistiæ mysterio, ubi panis substantia mutata est in Corpus Domini, qui sub accidentibus panis & vini, latet *verè Deus absconditus Salvator*; ideò quod ex sensuum judicio dixeris esse panem & vinum, ubi rei veritate nihil est, quàm vel apparentia panis & vini, sub quibus quasi sub tegmento latet Christus Dominus, non tantùm secundùm divinitatem, sed etiam secundùm humanitatem. Ibi omnes sensus falluntur, excepto auditu. Visus videt colorem & figuram panis; gustus gustat saporem panis; tactus tangit figuram orbicularem & levitatem panis; solus auditus verum audit, scilicet: *Hoc est corpus meum*.

Isaiæ 45.

Respondetur ad 2. difficultatem.

Ad secundam difficultatem *dico primò*, Deus potest totum mundum inserere globulo magnitudinis v. c. unius pomi, nam Deus omnipotens est, cur igitur non possit proprium corpus ponere in parva hostia, immò in hostiæ parvæ minimis particulis?

Matth. 19.

Dico secundò, docet Christus Dominus in Euangelio, *facilius esse camelum per foramen acus transire, quàm divitem intrare in regnum cœlorum*. Atqui camelus major est corpore Christi, & foramen acus minus parva hostia: interim Deus potest facere (& non rarò facit) ut dives intret in regnum cœlorum, & consequenter ut camelus intret per foramen acus, potest igitur à fortiori ratione, & cum majori facilitate efficere, ut corpus suum sub panis, & sanguis sub vini accidentibus contineatur.

Veritas Eucharistiæ circuli exemplo demonstratur.

Illustratur hæc veritas exemplo circuli, nam à quolibet circuli puncto possunt lineæ rectæ & diametrales duci ad centrum sive medium circuli punctum: centrum igitur continet in se, & terminando excipit omnes hasce lineas: ergò ipsum solum respondet, & quasi adæquatur ipsi toti circulo, ejusque peripheriæ: simili modo punctum hostiæ in Eucharistia capit omnes lineas Corporis Christi, omnemque ejus quantitatem & peripheriam.

Demonstratur exemplo in creatione.

Tertiò, mysterium Eucharistiæ esse possibile patet ex mysterio Incarnationis, in quo secundùm Isaiæ oraculum Virgo concepit & peperit; quod pari blasphemia sicut & hoc Sacramentum negat Calvinus: si enim Deus potest facere ut duo corpora, v. g. corpus Virginis & corpus Christi sint in eodem loco, cur non potest facere ut unum idemque corpus Christi sit in pluribus locis & altaribus? Rursum, cur non possit facere, ut totum corpus Christi sit in parva hostia? Si enim potest plura tota corpora ponere in eodem loco, cur non potest partes ejusdem corporis ponere in eodem loco? v. g. in parva hostia, immò in puncto? hæc enim tria planè paria sunt, scilicet æque difficilia & naturæ repugnantia, paremque virtutem & potentiam, ut fiant, requirunt. Tam enim difficile est, unum locum adæquari pluribus corporibus, quàm unum corpus adæquari multis locis. Id ipsum miraculo non semel confirmavit Deus. Illustre est quod refert S. Augustinus de Petronia clarissima fœmina, quæ ex desperato morbo miraculosè, audiens memoriam S. Stephani, sanata est. Cùm enim pro remedio annulum superstitiosum à Judæo prius accepisset, quem capillacia zona inserebat, quo sub omni veste ad nuda corporis cingeretur; pergente illa ad S. Stephanum, annulus integer, integra zona & illæsa ad pedes ejus exilit, quod miraculum ipsa futuræ salutis pignus accepit. *Non credunt hoc* (ait S. Augustinus) *qui etiam dum JESUM per integra virginalia matris enixum, & ad discipulos suos ostiis clausis ingressum esse non credunt. Sed hoc certò quærant, & si verum invenerint, illa credant. Clarissima fœmina est, nobiliter nata, nobiliter nupta, Carthagine habitat, ampla civitas, ampla persona, rem quærentes latere non sinunt.*

Miraculi.

Ad tertiam cœptum est jam responderi. Addo tamen hic quoque expendi debere Dei omnipotentiam quæ ex aliis ejus operibus facilè colligi potest.

Respondetur ad 3. difficultatem.

Primò, Deus animam nostram ita creavit, ut quamvis unica sit in uno corpore, inveniatur tamen tota in manu, tota in pede, tota in quibuslibet ejus partibus.

Secundò, quando nascebamur, anima nostra informabat corpusculum unius duntaxat pedis cum medio, modò implet & informat (absque ulla sui extensione) corpus sex pedum.

Ter-

Tertiò, non pauci è Sanctis per Dei potentiam reproducti, eodem tempore inventi fuerunt in diversis, distantibusque locis, uti de S. Nicolao Magno legimus, qui in Ecclesia Myrensi præsentialiter constitutus adivit Imperatorem Constantinum absentem, impeditus ne sententiam in insontes ferret, & alias nautis in naufragii discrimine constitutis in mari suppetias laturus. Et de S. Antonio de Padua, qui in Italia existens, eodem planè tempore in Hispania visus est. Quare ergò non poterit Christus in mille locis, immo ubicumque Missa celebratur, præsens sisti, si ejus fateare omnipotentiam?

Respondetur ad 4. difficultatem.

Quarta difficultas facilè dissolvitur. Corpus Christi, inquiunt, manducamus. Indignum est, dicunt. Respondeo, Deus ita instituit & mandavit; nihil autem ipse mandat, quod non sit valdè bonum, honestum, & rationabile. Dic mihi, amabo, nonne Deus ipse qui infinitis modis dignior est humanitate Christi, invenitur in quacumque esca & potu, quæ sumimus; immò in singulis rebus quas abjicimus? Estne indignum quod Sol in quemcumque locum vel fœtidissimum suos radios jaciat? conspurcaturne fortè inde Sol aut ejus radii? Quid igitur indignum patitur Corpus Christi glorioſum ex manducatione?

Ad hæc non manducatur Corpus Christi à Fidelibus isto grosso & inhumano modo quem sibi fingunt hæretici cum Judæis c. 6. Joan. Hoc enim stolidum est, & indignum, quod de sapientissima Christi institutione credatur, & proindè caro Christi non mutatur in nostram, est enim spiritualis animæ cibus, qui famem spiritualem expellat, & repleat in bonis desiderium nostrum; undè dicebat S. Augustinus: *Tu non mutaberis in me, sed ego mutabor in te.*

CONTROVERSIA HÆRETICORUM.

De Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento.

I. CAlvinus, Zuinglius, Carolstadius, Beza, & omnes Sacramentarii dicunt in cœna Dominica, sive in Sacramento Eucharistiæ nihil præter panem & figuram corporis Domini inveniri? Calvinus l. 4. instit. c. 17. §. 7.

R. Docui suprà cum tota Ecclesia Catholica Christum Dominum verum Deum & hominem in Sacramento verè, realiter, & substantialiter præsentem esse. Hanc veritatem probavi ex Scriptura, Patribus, miraculis. Difficultates etiam aliquot, quas ipsi movebant, dissolvimus.

I. Sed multas alias objectiones opponunt; ac primò dicunt ex Apostolo: *Patres nostri omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt.* At Judæi, de quibus loquitur Apostolus, non manducaverunt corpus Christi, neque biberunt sanguinem Christi, nisi per fidem; ergò neque Catholici hodie aliter manducant carnem, aut bibunt sanguinem Christi. 1. Cor. 10.

R. Istud argumentum tanti valet quanti istud: Omnes Judæi manducaverunt idem manna in deserto, & biberunt eandem aquam de petra; sed neque manna, neque aqua de petra erat corpus, aut sanguis Christi: ergò neque habent Catholici in suo Sacramento corpus aut sanguinem Christi. Vide expositionem hujus loci apud Patres Græcos & Latinos, & deprehendes fraudes hæreticorum.

I. Objicit secundò Calvinus & dicit: *Spiritus est qui vivificat, caro autem non prodest quicquam.* Joan. 6.

R. Itane verò! Inferam cum Calvino: ergò frustrà Verbum Carò factum est? ergò frustrà Caro Christi passa, cruci affixa, & mortua est? O blasphemia! Sensus ergò est, q. d. Christus virtus vivificandi quam habet caro mea, comesta in Eucharistia, non tam manat à carne quàm à spiritu verbi: qui est vivus & vivificans: ac consequenter hæc carnis meæ manduca-

Digitized by Google

tio non fit modo carnali, carnem meam instar carnis ovinæ visibiliter scindendo, masticando, & manducando, sed modo spirituali & spiritui accommodato, scilicet occultè & sacramentaliter. Qui spiritualis sive sacramentalis comedendi carnem Christi modus, sumendo species panis & vini, sub quibus realiter latet Corpus & Sanguis Christi, ipsaque Deitas, nullum comedenti horrorem, nullam etiam læsionem aut noxam carni Christi comestæ infert: latet enim hic Christus, estque invisibilis ac indivisibilis, instar Angeli. Ita Euthymius; *Spiritualia*, ait, *& vivifica sunt. Oportet namque non simpliciter ea intueri* (id enim est carnaliter intelligere) *sed aliud quidpiam imaginari, & interioribus oculis ea aspicere: tamquam mysteria.* In c. 6. Joan.

I. Objiciunt tertiò. Christus Dominus dixit: *Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet.* Veritas carnis, inquit Calvinus, Christo teste, probatur aspectu & contactu; at in Eucharistia nihil videtur, aut tangitur nisi panis, ergò non est ibi caro Christi? Luc. 24.

R. Rectè sequitur ex aspectu & contactu carnis, veritas carnis; sed ex eo quod non videtur caro, non rectè colligitur non esse carnem. Prius Argumentum est Christi, posterius Calvini.

I. Objiciunt quartò ex Apostolo: *Et si cognovimus secundum carnem Christum: sed jam non novimus.* Ergò inferunt hæretici, non oportet nosse vel cognoscere Christum præsentem in Eucharistia? 2. Cor. 5.

R. Simili modo ego infero, ergò deinceps in mundo nullus est cognoscendus: dicit enim ibidem Apostolus: *Nos ex hoc neminem cognovimus secundùm carnem.* Vade ergò hæretice, addisce sensum Scripturarum.

I. Objiciunt quintò. Dicit Christus: *Hoc facite in meam commemorationem.* Sed memoria est rerum absentium, ergò Christus non est præsens in Eucharistia? Luc. 22.

R. Offerimus in Missa Corpus & Sanguinem Christi passi, sive in commemorationem Dominicæ Passionis, quæ non est præsens. Hæretici, non possunt hanc responsionem impugnare, est enim Apost. 2. Cor. 11.

I. Objiciunt sextò, omnia verba relata ab Apostolo loco proximè allegato, scilicet *Accepit, benedixit, fregit, dedit*, respiciunt & referunt panem: ergò panem acceperunt & comederunt Apostoli, non Corpus Christi?

R. Hæc verba referunt panem, non qui manebat panis, sed qui inter dandum vi verborum & consecrationis Christi, convertebatur in Corpus Christi. Sic vulgò dicimus: Herodes S. Joannem incarceravit, occidit, sepelivit; cùm tamen non sepelierit eundem quem incarceravit, quia hominem incarceravit, cadaver verò occisi sepelivit.

Talis ergò, & æquè vulgaris est locutio Euangelistarum & Apostoli de Eucharistia.

I. Objiciunt septimò, Sacramentum Eucharistiæ vocatur panis etiam post consecrationem, ergò non est ibi aliud quàm panis?

R. Quantum ad exteriora symbola apparet panis. Secundò, usitatum est Scripturis ut panis dicatur quidquid nos nutrit & sustentat, non solùm quoad corpus, sed etiam quoad animam; undè apertè dicit Salvator. *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Tertiò, res sæpè vocatur nomine rei ex qua facta est, ita Exodi 7. Virga Moysis versa in draconem, post illam versionem dicitur virga devorasse virgas Magorum. Et Eva formata ex costa Adami, dicitur os de ossibus Adam. Et rursum cæcus à Christo illuminatus, vocatur adhuc cæcus. Joan. 6. Gen. 22. Joan. 9.

I. Objiciunt octavo, Christus Dominus dicit: *Dico autem vobis: non bibam amodò de hoc genimine vitis, usque in diem illum cùm bibam illud vobiscum novum in regno Patris mei?* Matth. 26.

R. Pronomen (hoc) cùm ait, *de hoc genimine vitis*, non præcisè significat id, quod fuerat in calice consecrato; sed in genere vinum, quod erat in mensa, ex quo calix iste repletus fuerat, tum in cœna Agni, tum in consecratione Eucharistiæ.

Secundò, Sanguis Christi potest vocari vinum (uti responsum est ad objectionem præcedentem) sicut Corpus Christi à Paulo vocatur panis, nimirùm ratione substantiæ panis, quæ priùs ante consecra-

Digitized by Google

crationem fuit, & ratione specierum ejusdem, quæ post consecrationem remanent: immò ipsæ species, sive accidentia vini, quia nata & orta sunt ex vite, rectè genimen vitis nuncupantur.

Tertiò, sicut quævis esca hebræa phrasi sæpè vocatur panis, quia hic est communis omnium cibus; ita & quivis potus vocatur vinum, præsertim apud Italos, Syros & similes, quibus communis omnium potus est vinum.

Responsio 2. quæ solidior videtur.

Verùm longè probabiliùs est Christum Dominum hæc dixisse ante institutionem Eucharistiæ, de cœna & calice Agni Paschalis: in Agni enim cœna circumferebatur calix vini, quem Pater-familias primus libabat, deindè mittebat in orbem ad omnes ex Agno comedentes, uti tradunt Hebræi.

Probatur hæc secunda nostra responsio, quia S. Lucas id asserit, qui utramque cœnam (quas Matthæus brevitati studens, convolvit, & in unam redigit) distinctè enarrat, ac ante Eucharistiam in cœna Agni, de ejus calice hæc à Christo dicta esse asseverat. Accedit quod idem planè de cœna priùs dixerit Christus, ut ex Luc. 22. patet: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum antequam patiar. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud donec impleatur in regno Dei*: & mox de calice Agni immediatè subjungit: *Et accepto calice gratias egit, & dixit: accipite & dividite inter vos, dico enim vobis, quod non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat*. Denique statim subjicit institutionem Eucharistiæ, ejusque calicem à Christo consecratum dicens: *Et accepto pane gratias egit, &c. Similiter & calicem postquam cœnavit dicens: Hic est calix novum Testamentum in Sanguine meo qui pro vobis tradetur*. Ubi nullam deindè genuminis vitis, nec vini novi bibendi in regno Dei facit mentionem. Lucas ergò distinctè hæc enarrans, distinctè pariter indicat in qua cœna hæc dixerit Christus, scilicet in cœna Agni. Matthæus verò uti jam suprà diximus, has duas cœnas in unam redigit, dicens: *Cœnantibus autem illis, &c.* Quare ordo Lucæ hic potiùs sequendus est, quàm Matthæi. Non pertinent ergò verba objecta ex Matth. 26. ad calicem Eucharistiæ, in quo non erat jam genimen vitis, id est, vinum, sed Sanguis Christi, in quem, post consecrationem Christi transmutatum erat vinum. Ita censent S. Hierohymus, Lucas, Maldonatus, & alii recentiores Interpretes.

I. Objiciunt nonò, Christus dixit: *Pauperes semper habetis vobiscum: me autem non semper habebitis*. Ergò Christus non est in Eucharistia? Joan. 12.

R. Christus dixit: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*. Ergò Christus est in Eucharistia. Uter vèriùs concludit. Matth. ult.

Secundo respondetur Christum Dominum locutum alleg. c. 12. Joannis, de præsentia visibili & corporali, qua cum hominibus versabatur familiariter convescendo cum eis, & cui in propria persona posset per unctionem & alia temporalia subsidia benè fieri.

I. Objiciunt decimò, Christus Dominus dixit: *Si quis vobis dixerit: ecce hic est Christus: aut illic, nolite credere*. Matth. 24.

R. Christus manifestè loquitur ibi de Pseudo-prophetis, ut patet ex consequentibus. Talis fuit impostor ille, qui sub Hadriano Imperatore finxit se Messiam, idcò vocari voluit Barchocabas, id est, filius stellæ, quasi in eo impleretur illud Balaam de Messia vaticinium: *Orietur stella ex Jacob*. De quo Eusebius l. 4. histor. c. 6. Tales Patrum ævo fuere David, Georgius, & Joannes Leidanus Rex Anabaptistarum, qui occupato Monasterio urbe Vvestphaliæ, ibi se Regem Christum constituit, ac duodecim Apostolos creavit, quos ad omnes vicinas civitates misit; ut ad suum Christum omnes adducerent; sed à Catholicis obsessus & captus, in crate viminea ex apice turris suspensus à muscis, avibus & vespis corrosus miser Christus interiit anno 1536. Sensus itaque est: *Ecce hic est Christus, aut illic*, id est vera Christi Ecclesia in hac mundi parte est, aut in illa. Ex quo hæretici convincuntur, non habere veram Ecclesiam, quæ Catholica, id est omni loco, & apud omnes esse debet. Ineptè ergò hæretici per *Tò, Si quis vobis dixerit: ecce hic est Christus*, censent intelligi Catholicos, qui de Eucharistia dicunt: *Ecce hic est Christus*. Loquitur enim Christus de hæreticis & Pseudo-

Num. 24.

Digitized by Google

prophetis visibilibus, qui se dicunt Christos, ut discipulos post se abducant, non autem de Eucharistia, ubi Christus est invisibilis.

LECTIO XII.

De Transubstantiatione.

I. QUid est Transubstantiatio?

R. Transubstantiatio, de qua hic, est totius substantiæ panis & vini per consecrationem conversio in substantiam Corporis & Sanguinis Domini.

I. Estne vox ista (transubstantiatio) congrua & idonea ad propriè significandum admirabilem illam conversionem & mutationem substantiarum, quæ fit in Sacramento?

R. Ita. Maximè congrua & idonea, quemadmodum sacra Synodus Tridentina declaravit Sess. 13. c. 4. & can. 2.

I. Quibusnam verbis fit ista transubstantiatio?

R. Iisdem verbis quibus fieri consecrationem docuimus suprà, videlicet: *Hoc est Corpus meum. Hic est Sanguis meus.*

I. Estne perinde per quemcumque tandem ista verba pronuncientur ad transubstantiationem sive consecrationem faciendam?

R. Minimè verò, pertinet id singulariter ad Sacerdotes in Ecclesia Catholica Romana ritè ordinatos. Vide quæ nos infrà p. 4. de Sacram. Ordinis c. 7. lect. 2.

I. Inveniturne in Sacramento aliquid post panis consecrationem, quàm Corpus Christi?

R. Ita, adest quoque ibi anima, & divinitas ejusdem Domini nostri JESU Christi, immò totus Christus Dominus, verus Deus, verus homo, qualis sedet ad dexteram Patris.

I. Contineturne etiam Sanguis Christi Domini sub speciebus panis post consecrationem?

R. Indubiè, nam corpus vivum, quale est Corpus Christi, non existit absque sanguine.

I. Habesne exemplum ad hanc doctrinam & veritatem comprobandam?

R. Ita. Vide infrà lect. ult. hujus cap. in fine.

I. Quicquid dixisti, scilicet corpus, sanguis, anima, divinitas, poniturne in Sacramento vi verborum istorum: *Hoc est Corpus meum?*

R. Non: sed per verba consecratoria panis ponitur solummodò corpus, & per verba consecratoria vini sanguis dumtaxat: cætera omnia ibi inveniuntur per naturalem concomitantiam; sunt enim hæc inseparabilia: nam ubicumque Christus est, ibi est verus homo; habens corpus & sanguinem, membra, animam, & ibi similiter est verus Deus omnipotens, duas habens naturas in unitate personæ conjunctas.

I. Quare dicis, quod tantum sistatur Corpus Christi in Sacramento vi consecrationis panis, & solùm sanguis vi consecrationis calicis?

R. Idcircò quod istæ formæ consecratoriæ non plus significent in suis terminis expressis: nam ista verba *Hoc est corpus meum*, non plus significant, saltem expressè, quàm corpus. Et hæc: *Hic est calix meus*, non plus significant, quàm sanguinem. Proprium autem hoc est formis sacramentalibus, ut efficiant quod significant, & nihil amplius. Hoc est, quod Theologi dicunt, quando docent post consecrationem panis solum corpus, *vi Sacramenti*, poni sub speciebus panis, & solum sanguinem sub speciebus vini post consecrationem calicis.

At verò, quia cætera quæcumque ad substantialem perfectionem Christi Domini veri Dei & hominis pertinent, non possunt deinceps separari, neque a corpore, neque à sanguine, idcircò consequenter docent cætera adesse per *naturalem concomitantiam*.

I. Possesne mihi aliquam familiarem istius rei similitudinem adferre?

R. Ita. Quemadmodùm, quia auris in homine conjuncta est corpori, qui aurem trahit, totum corpus & animam trahit, ita in hac materia propter inseparabilem connexionem omnium & singularum partium Domini nostri JESU Christi, non posses vi consecrationis panis, ponere corpus ejus super altare, quin eodem instanti cætera concomitentur; neque sanguinem per consecrationem calicis, quin eodem planè instanti corpus & cætera omnia

Simile.

Digitized by Google

omnia sistantur, non vi sacramentalis formæ; sed per eam, quam diximus, concomitantiam. Si auricula in similitudine posita, separata foret à corpore, procul dubio, trahendo auriculam, non traherem corpus ab illa separatum & divisum: simili modo si quispiam Apostolorum in triduo mortis Christi pronunciasset consecrationem, dicendo: *Hoc est corpus meum*, tunc vi consecrationis panis transubstantiatus quidem fuisset in corpus Domini nostri JESU Christi, sicut modò; sed cætera minimè adfuissent: nam uti corpus pro eo tempore erat realiter à sanguine separatum, per consecrationem factam in illis diebus corpus & sanguis sub speciebus alterutris inventa fuissent non conjunctim, sed separatim, divinitate cum utraque parte inseparabiliter conjuncta.

I. Si ita est, cur in Eucharistia fit duplex consecratio?

Consecratio fit sub duabus speciebus duas ob causas.

R. Separatim duæ consecrationes fiunt, duas potissimum ob causas, quarum una ad Sacramentum, altera ad Sacrificium refertur. *Primo* enim, quantum est ex parte Sacramenti, maximè consentaneum fuit, ut quoniam Sacramento Eucharistiæ ad alendam animam nobis utendum erat, tanquam potus & cibus instrueretur, ex quibus perfectum corporis alimentum constare perspicuum est. *Secundo*, ut Passio Domini nostri JESU Christi, in qua sanguis à corpore divisus est in sacrificio Missæ magis repræsentetur, istius rei causa in consecratione calicis sanguinem effusum esse meminimus in verbis illis: *Qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Nihilominùs laicos una specie contentos esse debere, dicemus infrà lect. 26.

Canon Missæ.

I. Tenemurne indubitata fide, credere, Christi Domini corpus in quavis etiam minima utriusque speciei particula præsens esse?

Christus totus est sub minima hostiæ particula.

R. Pastores, & quicumque Catechesin docent, in eo mysterio explicando diligenter versari debent, quomodo Christus Dominus non solùm in utraque specie, sed in quavis utriusque specie particula contineatur, ut, si contingat (quod certè non rarò accidit) deficientibus consecratis formulis particulas communicantibus præberi, non percellantur ipsi aliqua dubietate, vel diffidentia de Sacramenti realitate. Sic enim Augustinus scriptum reliquit: *Singuli accipiunt Christum Dominum, & in singulis portionibus totus est, nec per singulos minuitur, sed integrum se præbet singulis.* Relat. de consec. dist. 2. c. singuli.

Atque id præterea ex Euangelistis facilè colligi potest. Neque enim credendum est singula panis frusta propria verborum forma à Domino consecrata esse: sed una & eadem simul omnem panem qui ad sacra ministeria conficienda, atque Apostolis distribuenda satis futurus esset. Id quod de calice factum esse apparet, cùm Dominus dixit: *Accipite & dividite inter vos.* Conc. Trid. ff. 13. c. 3. in fin. & can. 3. & ff. 21. de Cõmunione sub utraque specie.

Id ipsum docuit S. Thomas his verbis:

Fracto demum Sacramento,
Ne vacilles, sed memento,
Tantum esse sub fragmento,
Quantum toto tegitur.

Sequentia Missæ in festo Corporis Christi.

I. Manetne in Sacramento substantia panis simul cum Corpore Christi?

R. Minimè, dicimus enim substantiam panis secundùm se totam converti in substantiam Corporis Domini: quod importat ista vox, *Transubstantiatio.*

I. Manetne in calice substantia vini simul cum substantia Sanguinis Domini nostri?

R. Nullo modo; nam vi consecrationis tota conversa est in sanguinem Christi Domini. Vide hanc doctrinam de transubstantiatione definitam in Conciliis Oecumenicis, Lateranensi, Florentino, & Tridentino.

I. Interim non apparet aliud quàm panis & vinum etiam post consecrationem. Nihil enim aliud videtur; non gustatur aliud, neque aliud tangitur.

R. S. Ambrosius commentans verba ista Psalmi 139. *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit in cœlo & in terra.* Licet, inquit, figura panis & vini videatur, nihil tamen aliud quàm caro Christi & sanguis post consecrationem credendum est. Unde ipsa veritas ait ad discipulos: *Hæc* inquit, *caro mea est pro mundi vita.* Et (ut mirabilius loquar) non alia planè quàm quæ nata est de Maria, & passa in cruce, & resurrexit de sepulchro, hæc De consec. dist. 2. c. omnia.

Digitized by Google

inquam, ipsa est. Et ideò Christi caro est, quæ pro mundi vita adhuc hodie offertur: & cum dignè accipitur, vitam utique æternam in nobis operatur. Panem quidem istum quem sumimus in mysterio, illum utique intelligo panem, qui manu sancti Spiritus formatus est in utero Virginis, & igne passionis decoctus in ara crucis. *Panis enim Angelorum factus est cibus hominum*, unde ipse ait: *Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi*. Et item: *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*. Idem S. Doctor alibi: *Tu fortè dixis, meus est panis usitatus. Sed panis iste, panis est ante verba Sacramentorum: ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi.*

Psal. 77. Joan. 6. Ibid. L. 4. de sacr. c. 4. rer. ar. de cons. dist. 2. c. panis. Ibid. c. Nos autē.

Et S. Augustinus; *Fideliter fatemur ante consecrationem, panem esse & vinum quod natura formavit, consecrationem verò carnem Christi & sanguinem, quod benedictio consecravit*. Vide S. Joannem Damascenum l. 4. de Fid. orthod. c. 14.

Quod ibi gustu & aliis sensibus non percipiamus nisi panem & vinum, id mirum videri non debet; nam gustus, visus, cæterorumque sensuum objectum non est aliud, quàm accidentia, non verò ipsa substantia, atqui in sacramento non gustamus nisi accidentia panis & vini; nam quæ sunt corporis & sanguinis Domini nostri propria, cùm ibi non habeant extensionem suam naturalem, uti neque subjectum, sensus nostros nullo modo afficere possunt, neque ad extra quicquam operari.

I. Videntur nihilominùs scripturæ oppositum istius doctrinæ, quam tradis, docere, cùm Eucharistiam etiam post consecrationem panem appellare solent.

R. Scripturæ Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. 1. Cor. 11. Joan. 6. evidenter & clarè docent *Transubstantiationem*, quam nos asserimus. Similiter Patres & Concilia sup. citata. Quo ad modum loquendi, de quo moves difficultatem, jam antè diximus morem esse scripturæ usitatum, rem aliquam eo nomine appellare, cujus similitudinem refert, &c.

Ie respons. ad object. 7. in Contov.

I. Quare igitur Lutherani docent, panem in sacramento manere simul cum corpore Christi?

Lutherana hæresis

R. Quia hæretici sunt, & scripturas ex communi Patrum, & totius Ecclesiæ sensu Catholico expositas nihil ducunt.

circa Eucharistiam damnata.

I. Condemnavitne Ecclesia hanc hæresim?

R. Ita: *Si quis dixerit in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis & vini unà cum corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi, negaveritque mirabilem illam, & singularem conversionem totius substantiæ panis in Corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini; quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissimè transubstantiationem appellat, anathema sit.*

Conc. Trid. ſſ. 13. can. 2. & ante Conc. Constant. c. 4.

LECTIO XIII.

De Adoratione.

I. Debetne latriæ cultus Eucharistiæ impendi, pro recepto inter Romanos Catholicos more?

R. Haud dubiè; nam Christus Dominus verus Deus & homo ibi præsens est, prout hactenus docuimus; oportet ergo ei debitum honorem in sacramento deferre. Vide Conc. Trid. ſſ. 13. c. 5. & can. 6. Debitum honorem intelligimus, quem ante latriæ cultum diximus, qui soli Deo, tanquam rerum omnium Creatori competit.

I. Quo modo hic cultus exhibetur?

R. Per genuflexionem, pectoris tunsionem, vel aliàs per talem habitum & exteriorem gestum, qui conjunctus sit, & conformis interiori judicio, & fidei quæ de præsentia Dei & Domini nostri JESU Christi in Sacramento, formamus.

I. Oportetne ejusmodi cultus signa semper & ubique ad Ven. Sacramenti præsentiam exhibere?

R. Ita. Præbentibus exemplum ipsis brutis animalibus. Cùm aliquando beatissimus Pater Franciscus Ordinis Fratrum Minorum institutor apud S. Mariam de Portiuncula esset, quædam viro Dei fuit ovis oblata, quam propter innocentiæ & simplicitatis amorem, quas ovis natura prætendit, gratanter suscepit. Monebat pius vir oviculam, ut & laudibus divinis intenderet, & ab omni Fratrum offen-

Exempla. S. Bonav. in vita ejus c. 8. §. 2.

Digitized by Google

offensa caveret. Ovis autem, quasi viri Dei pietatem adverteret, informationem ipsius sollicitè observabat. Nam audiens fratres in choro cantare, & ipsa Ecclesiam ingrediens, sine alicujus informatione flectebat genua, vocem balatus emittens ante altare Virginis Matris, ac si eam salutare gestiret. Insuper, & cùm elevaretur sacratissimum Christi corpus inter Missarum solemnia, flexis curvabatur poplitibus, tanquam si reverens pecus de irreverentia indevotos argueret, Christoque devotos ad Sacramenti reverentiam incitaret.

Joan. Garet. cent. 15. & Joan. Ægid. anno 1506.

Joannes Ægidius, qui vixit anno 1506. in libro qui dicitur *Scala cœli*, sic refert: Corpus Christi esse in Sacramento Altaris ostendunt creaturæ irrationales. Cùm enim Sacerdos quidam ferret Corpus Christi, & ipse in terram cadens, illud amisisset cum pixide qua portabatur, ecce apes de suis alveolis examinatim exeuntes suoque Creatori honorem deferentes eidem sacrariolum ex sua cera mira artificio composuerunt. Quod cùm perdidicisset Sacerdos, illuc cum Fidelium multitudine procedens, & pixidem cum Corpore Dominico elevans inde, ipse cum magna reverentia ad Ecclesiam reportavit.

L. 9. c. 8.

Aliud non valde absimile videre est apud Cæsarium.

I. Sufficitne quoquo modo & qualitercunque exhibere reverentiam aliquam Venerabili Sacramento?

R. Nullo modo; nam superiùs diximus honorem, reverentiam & cultum, quem nos altaris Sacramento exhibere oportet, debere esse conformem fidei, quam de eodem habemus: atqui fides nos docet Deum ibi esse præsentem, debemus ergo Sacramento honorem, cultum & reverentiam planè singularem, quæ soli Deo debetur.

Vid. S. Th. 3. 2. q. 81.

I. Ostenditne Deus aliquando miraculo cultum & obsequium sanctissimo Sacramento impensa sibi placere?

Exempla.

R. Ita. Rudolphus Comes ab Hapsburg aliquando venationis causa foras profectus, cum magnis imbribus de cœlo decidentibus, fortè Sacerdotem obvium haberet, ex eo percunctatus est, quo in tanto imbre tenderet? Responsa dedit, ut sacram Eucharistiam infirmo rustico pro viatico porrigeret. Itaque Rudolphus illicò ex equo descendit, genua flexit, & humiliter Sanctissimum Sacramentum adoravit; deinde suum equum Parocho, famuli verò edituo dedit: ipse verò Sacerdotem tanquam à pedibus fræniscque minister deduxit usque ad infirmum, & ad propriam Ecclesiam postea reduxit. Bonus Sacerdos admiratus pietatem & humanitatem Comitis, multa fausta ei, posteritatique ejus apprecatus est.

Comes non post multos dies ad sanctam quandam mulierem in sacra Helvetiæ solitudinis cella abditam religionis causa perrexit. Hanc ubi salutavit, ipsa veluti numine plena, ad Rudolphum conversa sic ait: Pro officio & cultu, Deo ejusque Sacerdoti nuper abs te tributo, gratiam tibi, posterisque tuis cumulatissimè refert Omnipotens Deus; & ne te vana spe induci à me suspiceris, novenarium temporis numerum, quo tibi hujus meæ prædictionis efficax signum ostendetur, diligenter observa. Rudolphus igitur novenis & diebus, & mensibus elapsis, spe sua videbatur excidere, donec post nonum inde annum Romanorum Imperator declaratus fuit: & Imperialis dignitas in domum Austriacam profecta, exinde certis pietatis rationibus conservata hactenus fuit. Ita ex Chronico Sueviæ multi Historici. Ut hic verum exciterit illud: *Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus.* Et illud, Reg. 2. *Quicumque honorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* Joan. 12.

Miles quidam in Francia fuit tantæ devotionis, ut quotiescumque Corpus Christi in Missa elevari, aut foras deferri videret, prostratus illud adoraret. Contigit ut die quadam pretiosis suis vestibus indutus intraret civitatem; cumque platea in qua equitabat nimis esset lutosa; ex improviso obvium habuit corpus Domini: quo viso, modicum intra se deliberans ait: quid facies modo? Si in tanta profunditate te prostraveris, perdita sunt vestimenta tua hæc delicata; si verò non descenderis, saluberrimæ consuetudinis transgressorem te semper accusabit conscientia tua. Quid plura? prevalescente devotio- Cæsar. l. 9. c. 11.

tione, de equo prosiliens in lutum se misit, in quo flexis genibus, elevatis manibus, Christi corpus adoravit. Et quia dulcissimus Dominus honorantes se non solùm in futuro remunerat, sed etiam in præsenti nonnunquam rehonorat, hoc egit sua potentia, ut totius luti ne una quidem guttula vestimentis suis adhæreret. Tunc equum cum multa admiratione reascendit, & ampliùs in fide confortatus Deum glorificavit.

I. Hæretici dicunt nos esse idololatras, qui sacro-sanctæ Eucharistiæ honorem deferimus?

R. Idcircò quòd non credant realitatem & præsentiam corporis Christi in Sacramento.

I. Qui venerabili Sacramento honorem non exhibent, offendunt ne Deum graviter?

R. Ita; uti colligere est ex vindictam, quam de tali peccato interdum sumit.

Exempli. Bredemb. l. 7 collat. c. 60. Bellar. l. 1. de sacr. Euchar. c. 8 5.

Noviomagi in Ducatu Gueldriæ, cùm Parochus secunda feria Paschæ Venerabile Sacramentum deferret ad mulierem ægram, virique duo juvenes inter se in taberna certarent, uter prius ovum paschale deglutiret, audita nola Eucharistiæ præferri solita alter dixit: ego ovum citiùs deglutivero, quàm mulierecula illa suum Deastrum, vulgari patriæ idiomate *Godten* (ita enim nebulo ille per contemptum appellabat sanctam Eucharistiam.) At ovum miraculosè in faucibus hæret; miser ergò homo timens se suffocatum iri, candelam sebaceam ex clavo pendentem arripit, ut ovum protrudat, sed sebo omni in gutture relicto, nudum retrahit elichnum, & instar bovis mactati in terram corruit vultu fuliginoso & Æthiopico, guttureque divina ultione fracto tristissimam efflat animam: nam ovum instar tuberis intercutanei, non in faucibus, sed in altero colli latere, residens apparebat. Qua vindicta Christus demonstravit se verum Deum, & non Deastrum, ut hæreticus ille loquebatur. Accidit hoc miraculum anno 1562. die 8. Aprilis.

LECTIO XIV.

De Ritu & Oblatione Eucharistiæ.

I. QUid sequitur modo dicendum de Eucharistia?

R. Quod illa non tantum sit Sacramentum, in quo continetur thesaurus inexhaustus omnium gratiarum; verùm etiam quod ipsa sit legis novæ sacrificium & oblatio munda cruentis legis Judaicæ sacrificiis incruenta succedens, quæ pro vivis ac defunctis Christi Fidelibus in Missa offertur ac celebratur. S. Th. 3 p. q. 83. Eucharistia non tantum sacramentū sed etiam sacrificiū.

I. Offerimusne igitur Deo sacrificium, quando Missam facimus?

R. Ita. In Missa offertur verum & propriè dictum sacrificium. Ita omnes Catholici, & Conc. Trident. sess. 22. c. 1. & can. 2. Idcircò Missa dicitur sacrificium, & vulgò, *sanctum Missæ sacrificium.*

Ad probandam nostram responsionem aptissima sunt verba ipsius Concilii: *Quoniam sub priori testamento, teste Apostolo Paulo, propter sacerdotii Levitici imbecillitatem consummatio non erat, oportuit Deo Patre misericordiarum ita ordinante, Sacerdotem alium secundùm ordinem Melchisedech surgere Dominum nostrum Jesum Christum, qui posset omnes quotquot sanctificandi erant, consummare & ad perfectum adducere. Is igitur Deus, & Dominus noster, etsi semel seipsum in ara crucis, morte interlocedente Deo Patri oblaturus erat, ut æternam illic oblationem operaretur; quia tamen per mortem sacerdotium ejus extinguendum non erat; in cœna novissima qua nocte tradebatur, ut dilecta sponsa sua Ecclesia visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret sacrificium, quo cruentum illud, semel in cruce peragendum, repræsentaretur, ejusque memoria in finem usque sæculi permaneret, atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ à nobis quotidiè committuntur peccatorum applicaretur: Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech in æternum constitutum declarans, corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit; ac sub earumdem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit, & eisdem; eorumque sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit* Conc. Trident. sess. 22. c. 1. Heb. 7.

per

per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem, *uti semper Catholica Ecclesia intellexit, & docuit.*

Nota hæc postrema verba, hæretice, *uti semper Catholica Ecclesia intellexit, & docuit.*

1. Sed nullo fundamento id Ecclesia Catholica semper intellexit, & docuit, ajunt Novatores?

1.Tim. 3. Conc. Trident. sess. 22. c. 1. & can. 1. R. Ecclesia Dei, JESU Christi sponsa, Spiritus Sancti organum, quæ est columna & firmamentum veritatis, semper intellexit & docuit perperam, ac sine fundamento offerri in Missa Deo proprium sacrificium? Ecclesia Catholica semper in-

1.Cor. 1. tellexit & docuit per ista verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, Christum instituisse & ordinasse suos Apostolos Sacerdotes, ut ipsi eorumque successores offerrent corpus & sanguinem suum; semper, inquam, intellexit & docuit perperam, ac sine fundamento? Quis hoc dicit? Hæreticus, qui omnem intelligendi & docendi regulam sibi statuit, propriæ vertiginis deliramenta. Quis hoc dicit? Novator, cui omnis antiquitas, omnes Patres, omnis omnium sæculorum consensus præ suis ineptiis flocci est. Quis hoc dicit? Stigmaticus Calvinus, cui furor & cæcus impetus cum virgis Noviodunensibus, omnem bonam mentem ademerunt, & in reprobum sensum dederunt, ut adulteraret verbum Dei, & scripturam in fanaticos, & ab omni veritatis specie alienissimos sensus miserè distorqueret. Et homines novi, si modò homines qui communi sensu carent, relicta Christi Ecclesia, spreto Sanctorum PP. consensu, tot Oecumenicorum Conciliorum definitionibus pessumdatis ad ejusmodi mendaces Magistros, homines turpissimos, novorum dogmatum cursores, satanici calicis propinatores, sine delectu, sine judicio, solo novitatis studio recurritis, & fabulosis libertatis prædicationibus prurientes aures arrigitis. O per vestram salutem, per viscera misericordiæ Dei, per lumen ad revelationem gentium vos obtestor! respicite miseri, & certæ damnationi æternæ, quæ hæreticos manet, vos eripite.

Acris in Novatores invectio & seria monitio.

Sed ad rem. Responsionem nostram amplius confirmo ex subsequentibus Concilii verbis. *Nam celebrato veteri Pascha,*

Exod. 13. *quod in memoriam exitus de Ægypto multitudo filiorum Israel immolabat, novum ipsius Paschæ, seipsum ab Ecclesia per Sacerdotes sub signis visibilibus immolandum, in memoriam transitus sui ex hoc mundo ad Patrem, quando per sui sanguinis effusionem nos redemit, eripuitque de potestate tenebrarum, & in regnum suum transtulit. Et hæc quidem munda oblatio est, quæ nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari potest, quam Dominus per Malachiam nomini suo, quod magnum futurum esset in gentibus, in omni loco mundam offerendam prædixit: & quam non obscurè innuit Apostolus Paulus scribens Corinthiis, cùm* Malach. 1. 1.Cor. 10. *dicit, non posse eos qui participatione mensæ Dæmoniorum polluti sunt, mensæ Domini participes fieri: per mensam altare utrobique intelligens. Hæc denique illa est, quæ per varias sacrificiorum naturæ & legis tempore similitudines figurabatur; utpote quæ bona omnia per illa significata, velut illorum omnium consummatio & perfectio complectitur.*

Ex multis, quæ hic congerit Concilium Tridentinum argumentis pro Missa, unum hoc ex Apostolo petitum contra hæreticos potissimum urgendum censeo. Dicit ergò Apostolus: *Propter quod* 1. Cor. 10. *carissimi mei fugite ab idolorum cultura. Ut prudentibus dico: vos ipsi judicate quod dico. Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Domini est? & panis quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini est? Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus. Videte Israel secundùm carnem: nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris? Quid ergò? Dico quod idolis immolatum sit aliquid? aut quod idolum sit aliquid? Sed quæ immolant gentes, dæmoniis immolant, & non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum: non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum.* Finis Apostoli est docere Corinthios, ut à cibis idolis immolatis prorsus abstineant; ad hoc autem illis persuadendum, duabus potissimùm utitur rationibus, quæ ad rem nostram conducunt: Prior est, quia si idolothytis vescantur, quandam cum dæmoniis contrahent societatem, à Christi Fideli-

Notandus est Apostoli discursus.

Digitized by Google

delibus omninò removendam: sic enim ratiocinatur Apostolus: *Qui edunt hostias, participes sunt altaris.* Hoc est, qui idolothyta manducat, sacrificium idolis immolatum sua manducatione approbare videtur; & sic idololatriæ fit particeps, *Nolo autem vos fieri participes & socios dæmoniorum*: ergo cavere debetis ab idolothytis. Hic est primus Apostoli discursus. Deinde subdit aliam rationem sequentibus verbis: *Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum.* Hic ostendit comedentem idolothyta, cùm mortaliter peccet, excludi à sacramentali sumptione Corporis & sanguinis Domini, sicque ratiocinatur: Omne quod vos arcebit à sacra Communione, procul dubio à vobis est vitandum: sed comestio idolothytorum arcet à mensa Domini, quia nullus potest esse particeps mensæ Domini & dæmoniorum: ergo manducatio idolothytorum est vobis vitanda. Ex dictis sic argumentor pro Missa: *Non potestis mensæ Domini participes esse, & dæmoniorum.* Ibi Apostolus opponit mensam Domini mensæ dæmoniorum; At per mensam dæmoniorum intelligit verum altare in quo idolis immolabatur; ergo per mensam Domini intelligit verum altare; sed non est verum altare sine sacrificio: ergo in mensa Domini, in qua Eucharistia conficitur, erit verum sacrificium. 2. Apostolus opponit mensam Domini mensæ Judæorum in verbis istis: *Videte Israel, secundùm carnem. Nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris?* Quid enim aliud tam nomen hostiæ, quam expressum nomen altaris significant? atqui mensa Judæorum erat verum altare, in quo hostiæ immolabantur: ergo etiam per mensam Domini intellexit Apostolus verum altare, in quo Eucharistia immolatur. 3. Argumentor ex illis verbis: *Non potestis calicem Domini bibere & calicem dæmoniorum*, ubi Apostolus docet nos de mensa Domini ita Eucharistiam sumere, sicut gentiles sumebant idolothyta ex suis altaribus seu mensis: atque cibi illi gentium erant suis idolis verè immolati: ergò supponit similiter Apostolus Eucharistiam vero Deo immolari; ergò ex compatatione sacrificiorum gentilium & Judæorum cum Eucharistia, rectè infertur Missam verum esse sacrificium: alioqui Apostoli discursus ineptus esset, futilis, & insulsus.

4. Argumentor ex illis verbis: *Nolo autem vos fieri socios dæmoniorum.* Vos, inquam, qui participatis de mensa & calice Domini; ut priùs dixerat. His verbis supponit Apostolus vescentem idolothytis, crimen idololatriæ incurrere: quia tali manducatione consentit in sacrificium idolis factum, per carnes quas comedit; & consequenter virtualiter, & interpretativè dæmonibus sacrificare dicetur. Quare sicut gentes per idolothyta societatem cum dæmoniis habebant; ita, ut comparatio Pauli subsistat, dicendum est manducantem Eucharistiam, sua manducatione consentire in sacrificium, quod per illam vero Deo offertur; atque ita interpretativè sacrificare: ergò ex hoc loco Apostoli manifestè deducitur Eucharistiæ confectionem esse verum sacrificium.

Ad hæc, nulla religio sive vera sive falsa absque visibilium sacrificiorum consortio in unum populum potest colligari. Ita passim Patres, & est ipsissimus naturæ sensus; ergò sublato à Christianis omni visibili sacrificio, religionem quoque Christianam omnem ruere necesse est. Certè nulla est illa religio, quæ nullum cultum Deo proprium exhibet, quo divina ejus majestas agnoscatur & colatur. Sacrificium enim ut suprà diximus, institutum esse ad testificandam & profitendam divinam excellentiam, nostramque ad illam subjectionem; quo quidem actu nihil dignius, nihil excellentius, nihil Deo acceptius aut jucundius offerri potest. Ergò qui usum sacrificii in lege nova tollunt, religionem ipsam, & legem Christianam funditùs evertunt. Cumque ipsi Calvinistæ nullo sacrificio divinæ Majestati honorem & recognitionem deferant; manifestum est penes ipsos nullam omninò religionem, sed veram, puram, ac meram inveniri superstitionem.

Calvinistæ non habent aliquam religionem.

I. In qua parte Missæ consistit ratio sacrificii Eucharistici?

R. Novæ legis sacrificium totum essentialiter consistit in consecratione, eaque perficitur.

I. Quæ est differentia inter Eucharistiam Sacramentum, & Eucharistiam sacrificium?

R. Sa-

Digitized by Google

Eucharistiæ sacramentū ab Eucharist. sacrificio qualiter differt.

R. Sacramentum institutum est ad ipsius creaturæ sanctificationem, sacrificium ad Creatoris glorificationem; adeoque sacramentum ad hominem, sacrificium ad Deum refertur. Secundò, sacramentum non prodest nisi ritè dispositò, sacrificium utile est toti mundo, absentibus, præsentibus, justis, peccatoribus, dispositis, non dispositis, vivis & defunctis: dummodò in peccato mortali defuncti non fuerint. Nam quamvis institutum directè non sit ad sanctificandum hominem, sed potius ad honorandum Deum uti præmissum est: nihilominùs magnum ad sanctificationem hominum præsidium confert, quatenus Deum placat, ei honorem & supplicationem deferendo; & hac ratione sacrificium, pro quibus offertur, obtinet gratiam, misericordiam, pœnitentiam, & peccatorum remissionem.

I. Estne sacra Eucharistia in ciborio ad Fidelium usum servata sacramentum, an sacrificium?

R. Eucharistia post consecrationem est sacramentum, & reservata ad usum Fidelium remanet sacramentum: sacrificium autem tantummodò offertur & consummatur in ipsa actuali oblatione pretiosissimi Corporis & Sanguinis Domini, dum verba consecrationis à Sacerdote proferuntur, super panis & vini speciebus.

I. Quamdiu manet sacramentum sub panis & vini speciebus?

R. Sacramentum manet sub speciebus consecratis, quamdiu ipsæ species incorruptæ manent.

I. Offerturne interdum Sacrificium Sanctis, aut alicui creaturæ?

R. Minimè, sed uni soli Deo rerum omnium Creatori, eidemque summo Moderatori. Unde Ecclesia in memoriam & honorem Sanctorum Missas celebrare consuevit; non verò sacrificium illis offert, sed soli Deo, qui Sanctos æterna gloria coronavit. Vide Augustin. l. 8. de civit. cap. 27. & l. 10. cont. Faust. cap. 21. & Concil. Tridentin. sess. 22. c. 3. & can. 5.

Sup. p. 3. c. 4. in fin.

I. Estne idem sacrificium quod in Missa per Sacerdotes nostros offertur, cùm illo quod Christus Dominus in Cruce obtulit?

R. Est idem planè, quandoquidem utrobique sit eadem hostia, scilicet ipse Dominus Christus, idem nunc offerens sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in Cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa. Dico, *sacerdotum ministerio*, ipsi enim dum Missam faciunt, Christi Domini, qui est Sacerdos principalis, personam gerunt. Quod facile notari potest in ipsa consecrationis pronunciatione, ubi Sacerdotes non dicunt: *Hoc est corpus Domini nostri Jesu Christi*, sed, *Hoc est corpus meum*.

Sacrificiū Missæ idē cum sacrificio crucis.

Conc. Trident. sess. 22. c. 2.

I. Ut quid tot Missas facere, numquid hoc est sacrificio Crucis derogare?

R. Nullo modo; nam per hanc incruentam Missæ oblationem cruentæ illius fructus uberrimè percipiuntur, nobisque in particulari applicantur in remissionem peccatorum, à Domino Jesu Christo in ara Crucis partam & promeritam. *Singulariter namque ad absolutionem nostram oblata cum lacrymis, & benignitate mentis; sacri altaris hostia suffragatur, quia is qui in se resurgens à mortuis jam non moritur, adhuc per hanc in suo mysterio pro nobis iterum patitur; nam quoties ei hostiam suæ Passionis offerimus, toties nobis ad absolutionem nostram, passionem illius reparamus.* Adde, expresè Christum Dominum mandasse Sacerdotibus, ut in sui memoriam agerent, per verba ista: *Hoc facite in meam commemorationem*.

Greg. hom. 37. in Euāgel.

Luc. 22. 1. Cor. 11.

I. Estne Missa per malum Sacerdotem celebrata, ejusdem valoris & efficaciæ, cum illa quam bonus Sacerdos offert?

R. Indubiè, nam sacrificium est semper Deo gratum, non tantùm ratione rei oblatæ, sed etiam ratione offerentis Sacerdotis, qui sustinet personam Christi & Ecclesiæ, qui necessariò Deo grati sunt. Et verò in Missa (quod Dominus per Malach. prædixit) offertur munda illa oblatio, quæ nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari potest. Ut benè Conc. Trid. ss. 22. c. 2.

Missa per malum Sacerdotem oblata tantum valet ac celebrata per bonum.

Thom. à Kempis in vita Henrici Brun. c. 7.

I. Habesne exemplum ad hanc rem?

R. Habeo. *Hic referam factum, inquit Thom. de quodam Sacerdote in partibus Frisiæ, sed minus laudabilis vitæ. Siquidem bonæ memoriæ Fratre nostro Alardo narrante cognovi quod erat Presbyter pravæ scientiæ, & famæ non claræ. Iste cùm Ecclesiam intraret, ut divina celebraret, honesta quædam matrona, quæ ejus imperitiam cogno-*

Exemplū

Digitized by Google

cognovit, cœpit intra se de eo suspectè cogitare, ac murmurando dicere; quid tu imperite vis facere? & quomodo, tu indigne poteris tam magnum Sacramentum conficere? Hæc ea cogitante Presbyter cœpit celebrare, & divina mysteria tractare & consecrare. Factum est autem dum Venerabile Sacramentum ritu Ecclesiastico consecratum elevaretur, & omnis populus hoc flexis genibus fideliter adoraret, matrona supradicta vidit in elevatione apertis oculis figuram hominis Christi, nimium stupida & perplexa. Finita itaque Missa, hanc visionem alteri Sacerdoti secretè exposuit, & quid mali antea de celebrante cogitaverat, humiliter confessa est. Qui diligenter rei gesta ordinem & visionem examinans matrona respondit: Hæc Deus pro tua salute fieri permisit, ne de cætero malè de Sacerdotibus cogites; nec de vera consecratione dubites, licet mala fama sint, & indigna vita. Illa hæc audiens firmam fidem tenuit, & Deo judicium de Sacerdotibus commisit.

CONTROVERSIA HÆRETICORUM.

De Missa.

I. Missa, inquit hæreticus, est idololatria Papistica, & profanatio sanctæ cœnæ, *Lutherus de abrog. Missæ, Calv. l. 4. instit. c. 5. §. 9. & c. 18. §. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. & 10.*

Conc. Trident. sess. 22. can.

R. *Si quis dixerit in Missa non offerri Deo verum & proprium sacrificium, aut quod offerri non sit aliud, quam nobis Christum ad manducandum dari, anathema sit.* Hanc Catholicam doctrinam probavimus satis in lectione præcedenti.

Nihilominùs amplioris declarationis gratia, hic addo argumentum aliud cujus etiam meminit Trid. in eadem lectione allegatum, ex Malachia Propheta. Ibi Dominus ita loquitur ad Judæos, eorum velut fastidiens sacrificia: *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus Exercituum: & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim Solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda: magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus Exercituum.* Hunc Prophetæ locum de Missa intellexerunt Conc. Trid. sess. 22. c. 1. omnesque Patres & Doctores. *Iren. l. 4. cap. 32. 33. & 34. Clem. Rom. l. 7. const. Apost. c. 31. S. Martialis Episcopus ad Burdeg. c. 3. Justin. contra Tryph. Cypr. l. 1. contra Judæos c. 16. Chrys. sup. Psalm. 95. Cyril. catech. 16. Euseb. l. 1. demonst. c. 6. August. l. 18. de civit. cap. 35. Damasc. l. 4. cap. 14. & omnes Commen. in eum locum. S. Hieron. Theod. Remig. Rupertus, Haymo, Hugo, Lyran. Insuper Rabini, R. Samuel tract. de vero Messia, ad l. Isaac. c. 20. & alii apud Galat. l. 11. c. 11. Vid. Bellarm. l. de Missa tot. c. 19. ubi omnia hæreticorum effugia præcludit.*

Malach. 1.

I. Calvinus & hæretici dicunt posse hoc intelligi de pura religione, & spirituali Dei cultu, de eleemosyna, oratione, gratiarum actione, aliisque bonis operibus, quæ omnia metaphorica sunt sacrificia?

R. Sed quomodò ista tropica sacrificia, nova sunt, & in locum Judaicorum sacrificiorum subrogata, quandoquidem & ipsi Judæi jam olim ista sacrificia habuerint? Et precor, Reformatores, dicite mihi qualiter ipsa metaphorica sacrificia oblatio munda esse possunt, cùm ex vestris principiis omnia etiam bona opera polluta sint & immunda?

I. Propheta loquitur de cruento Crucis sacrificio?

R. Hoc ipsi deberent probare. Et, quomodo sacrificium istud Crucis in omni loco offertur, cùm in solo Calvariæ monte semel fuerit oblatum?

Quid ad hoc? Manet igitur ut Propheta loquatur de sacrificio incruento Corporis & Sanguinis Domini, in ultima cœna per Christum celebrato sub speciebus panis & vini, quemadmodum omnes Patres sup. intellexerunt. Et hæc est oblatio munda, quæ docente Concil. Tridentin. *nulla indignitate aut malitia inquinari potest.* Conc. Trident. sess. 22. c. 1.

Secundò dicit Isaias: *Cognoscetur Dominus ab Ægypto, & cognoscent Dominum Ægyptii in die illa, & colent eum in hostiis & in muneribus.* Videlicet Isai. 19.

Recognitionis, pœnitentiæ, precum, & bonorum operum, inquit hæreticus.

Id non potest dici: nam dixerat Propheta in præcedentibus verbis: *In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti;*

Cui

Digitized by Google

Cui verò usui altari istud, si non sint futura propriè dicta sacrificia super illud offerenda?

Tertiò pari modo ad id quod Apostolus dicit: *Habemus altare de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo deserviunt.* Si altare, ergò & sacrificium; nam istum, nisi ad hoc servire non potest. Heb. 13.

Quartò, aliud argumentum ex Apostolo petitum in lect. 10. satis superque pro Missa stabilienda explicavimus. 1. Cor. 10.

Quintò, omnes Patres, per quinque prima sæcula, cùm Ecclesia, secundùm Calvinum, adhuc esset pura, nulla adhuc circa doctrinam Apostolicam facta mutatione, hanc de Missa fidem professi sunt, quemadmodum Doctores evidenter demonstrant; & quidem Missæ cæremonias, ahosque accidentarios ritus, ad primos & antiquissimos Ecclesiæ Pontifices referunt, v. g. panem azymum ad decretum Alexandri I. *Corporale*, & ut cantetur *Sanctus*, ad Xistum I. Canticum Angelorum, sive *Gloria in excelsis*, ad Telesphorum: *Calices argenteos, aliosque solidioris materiæ*; ad Urbanum I. *Symbolum Nicænum*, ad Papam Marcum. *Confessionem sub Missæ initium*, ad Damasum I. *Stare ad Euangelium*, ad Anastasium. *Pacem prabere*; ad Innocentium I. *Antiphonas*, *Introitum*, *Gradualia*, ad Cœlestinum. *Kyrie eleison*, *Alleluja*, *Offertorium*, ad Gregorium I. *Agnus Dei*, ad Sergium. *Partem canonis*, ad Leonem I. E quibus duco argumentum, cui difficilè respondebunt adversarii: Ecclesia adhuc erat pura, nullam admiserat mutationem in doctrina Apostolica, & nihil hactenùs agebat, quod non esset conforme Dei verbo, tempore istorum Pontificum, ex sententia Calvini; atqui Missa cum suis cæremoniis, & toto suo apparatu jam tum celebrabatur ex confessione adversariorum: est igitur Missa res pura, sancta, celebrata per Apostolos, & nihil habens, quod sit contrarium verbo Dei. Quid ergò te impedit, o hæretice, ne eam acceptes? Argumentum forte pro Missa contra hæreticos.

LECTIO XV.

Quomodo a sacrificio Crucis differat sacrificium Missæ, hujusque vocis significatio.

I. QUomodo differt sactificium Crucis à sacrificio Missæ quoad effectum?

R. Suppono primò, quod etsi Missæ sacrificium primariò sit Latreuticum & Eucharisticum, esse tamen simul propitiatorium & impetratorium, ut docet, & definit Conc. Trid. sess. 22. c. 2. & can. 3. Successit enim hoc Sacrificium omnibus veteribus, inter quæ etiam erant propitiatoria & impetratoria.

Suppono secundò, quod antea diximus, hoc sacrificium convenire quidem cum sacrificio Crucis, quod in utroque sit eadem hostia, idemque primarius offerens, scilicet Christus, differre tamen in modo offerendi, quia illud fuit cruentum, hoc incruentum.

His suppositis, respondeo sacrificium Missæ differre à sacrificio Crucis in modo operandi suum effectum. Primò, quia hoc habet omnem suam vim ab illo. Secundò, quia illud crucis est causa generalis omnis nostræ justificationis & gratiæ, non item sacrificium Missæ; quia multa beneficia per alia media à Deo accipimus, independenter ab hoc sacrificio. Tertiò, quia sacrificium cruentum est operatum nostram salutem per modum satisfactionis, & & solutionis sufficientis pretii ad remissionem omnium peccatorum, & ad omnem gratiam & gloriam, omniaque beneficia huc pertinentia, quæ unquam à Deo hominibus concessa sunt. Ita tamen ut ex se præcisè nulli in particulari hoc pretium applicetur, sed hanc applicationem Christus partim aliis suis actibus fecit, vocando Apostolos, remittendo peccata, &c. partim eam reliquit divinæ providentiæ, quæ sua bona distribuit sicut vult, omnia tamen intuitu illius sacrificii, partim etiam nostris actibus ex gratia factis, quibus gratiam & gloriam meremur. Quia tamen sunt minus efficaces, & sæpè etiam difficiles, ut magis nobis consuleret, instituit alia quædam media ad hoc efficacissima, scilicet, Sacramenta, & hoc sacrificium in- Qualiter differat sacrificium cruentum ab incruento quoad effectus.

Digitized by Google

incruentum, quibus nullum novum pretium acquiritur, sed jam acquisitum applicatur. Quartò, quod sacrificii cruenti immediatus effectus, scilicet pretium redemptionis nostræ, sit illimitatus & infinitus, quia etsi infinita essent hominum peccata remittenda, essentque homines capaces infinitæ gratiæ, per sacrificium crucis acquisitum est pretium ad utrumque effectum sufficiens: incruentum verò, etsi ex se ratione rei oblatæ & primarii offerentis sit infiniti valoris, tamen habet effectum limitatum, & determinatum: tum quia nec indeterminatus, nec infinitus effectus potest determinatis personis applicari, quia creatura infinita est impossibilis, tum etiam quia hæc possibilis esset, tamen non conveniret hujus sacrificii effectum alicui infinitè applicari; alias sine ullo labore homines infinitam gratiam & gloriam acquirerent. Statuit itaque Deus certam aliquam mensuram secundum Christi hoc sacrificium instituentis, & suam hoc acceptantis intentionem, quam det iis pro quibus offertur. Hinc quintò, differunt in hoc, quod scilicet suffecerit omnibus hominibus pro omnibus rebus impetrandis semel offerri sacrificium cruentum, quia ejus effectus est illimitatus; incruentum autem debuit sæpiùs offerri, quia cum ejus effectus sit limitatus, non potuit ad omnia unicum sufficere. Cæteroquin per hoc sacrificium incruentum impetramus à Deo quascumque gratias & beneficia, quæ nobis promeruit, & acquisivit Dominus ac Redemptor noster, sua morte & Passione.

I. Quomodo hoc intelligis?

R. Audi, qualiter id intelligat Ecclesia: *Docet sancta Synodus sacrificium istud verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia contriti & pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* Conc. Trident. sess. 22. c. 2. de sacrif. Miss.

I. Adjuvitne Deus aliquando miraculosè Fideles per sacrosancti sacrificii Missæ oblationem?

R. Ita. Multos, ut arbitror, vestrum, Fratres charissimi, contingit nosse hoc, quod volo ad memoriam vestram narrando revocare. Non longè fertur à nostris temporibus factum, quòd quidam ab hostibus captus, longè traductus est: cumque diu teneretur in vinculis, eum uxor sua, cùm ex eadem captivitate non reciperet, extinctum putavit; pro quo jam velut mortuo hostias hebdomadibus singulis curabat offerri. Cujus toties vincula solvebantur in carcere, quoties ab ejus uxore oblatæ essent hostiæ pro animæ ejus absolutione. Non longo post tempore reversus admirans valdè, suæ indicavit uxori, quod diebus certis hebdomadibus singulis ejus vincula solvebantur. Quos videlicet dies ejus uxor, atque horas discutiens, tunc eum recognovit absolutum, cùm pro eo sacrificium meminit oblatum. Hinc ergò, Fratres charissimi, certa consideratione colligite, oblata à nobis Hostia sacra quantum in nobis solvere valeat ligaturam cordis, si oblata ab altero, potuit in altero solvere vincula corporis. Aliud vide apud S. August. l. 22. de civit. cap. 8. S. Greg. hom. 37. in Evangel. Exempli.

I. Prodestne etiam Fidelibus defunctis nondum ad plenum purgatis oblatum Missæ sacrificium?

R. Ita semper tenuit & tenet sancta Mater Ecclesia. Vide Concil. Tridentin. sess. 22. c. 2. & can. 3. S. August. l. 9. Confes. c. 11. & 13. Missa prodest. defunctis.

I. Proba hoc exemplo?

R. *Vir sanctus vitaque Venerabilis Felix Episcopus Portuensis à quodam Presbytero qui usque ante biennium vixit; & in Diœcesi Centum-cellensis urbis habitabat, atque Ecclesiæ S. Joannis præerat; cognovisse se asserit, quod idem Presbyter in eodem loco, in quo calida aqua vapores nimios faciunt; quoties corporis necessitas exigebat, lavare consueverat. Ubi dum die quadam esset ingressus, invenit quemdam incognitum virum, ad sum obsequium præparatum, qui sibi de pedibus calceamenta extraheret, vestimentaque susciperet, & exeunti de caloribus necessaria præberet, atque omne ministerium cum magno famulatu peragereret. Cumque hoc sæpiùs fieret, idem Presbyter die quadam ad balnea iturus, intra semetipsum cogitans dixit viro illi, qui mihi solet devotissimè ad lavandum* S. Greg. l. 4. Dial. c. 55. Exempla.

Digitized by Google

dum obsequi, ingratus apparere non deleo; sed aliquid me necesse est illi pro munere porture. Tunc duas secum oblationum coronas detulit. Qui mox, ut pervenit ad locum, hominem invenit, atque ex more ejus obsequio in omnibus usus est: Lavitque, & cùm vestitus jam vellet egredi, hoc, quod secum detulerat, obsequenti sibi viro pro benedictione obtulit, petens ut benigne susciperet, quod ei gratia charitatis offerret. Cui ille mœrens afflictusque respondit: mihi ista quare das Pater? Panis iste sanctus est, ego hunc manducare non possum. Ego etenim, quem vides, fui aliquando hujus loci Dominus, sed pro culpis meis hic post mortem deputatus sum. Si autem mihi præstare vis, Omnipotenti Deo, pro me offer hunc panem, ut pro peccatis meis intervenias. Et tunc exauditum te cognosce, cùm huc ad lavandum veneris, & me minimè inveneris: in quibus verbis disparuit, & qui homo esse videbatur, evanescendo innotuit, quia spiritus fuit. Idem verò Presbyter hebdomada continua se pro eo lacrymis afflixit; salutareumque hostiam quotidie obtulit, & reversus post ad balneum, eum jam minimè invenit.

D.Bern. in vita ejus c. 6. apud Sur. 4. Nov. t. 6.

Sanctus Malachias Episcopus Hiberniæ carnalem sororis suæ exhorrescebat vitam, & tanto zelo, ut se devoverit non visurum eam in carne viventem. At illa carne soluta, solutum est votum: & cœpit videre in spiritu, quam in corpore noluit. Quadam nocte audivit per somnium votum sibi dicentis, sororem ejus stare foris in atrio, & ecce per totos triginta dies nihil gustasse. Qui evigilans intellexit cujus esca inedia marcebat. Et diligenter discusso numero dierum quem audierat, ipsum esse reperit, ex quo pro ea, panem de cœlo vivum non obtuliſſet. Tum ille qui sororis animam non oderat, sed peccatum, beneficentiam, quam intermiserat, rursum adoritur. Neque id frustrà: Non multo post visa est illi pervenisse ad limen Ecclesiæ, necdum tamen posse intrare: apparere etiam in veste pulla. Cumque ille perseveraret curans, ne qua die, solita stipe frustraretur, secundo vidit eam in veste subcandida, admissam quidem intra Ecclesiam, sed altare contingere non permitti. Tertio tandem visa est aggregari cœtui candidatorum, & in veste candida.

Turlot Thesaurus Doct.

Exemplum aliud huc pertinens habes suprà, p. 1. c. 10. l. 10.

I. Quare sanctum hoc sacrificium *Missa* appellatur?

R. Ista vox (Missa) originem trahit à missione. Primò, quia in hoc sacrificio mittitur quodammodò legatio ad Deum pro tractanda reconciliatione vivorum & mortuorum. Secundò, Missa dicitur à demittendo: quia mirabilibus illis verbis consecrationis, Christus è cœlo, cœlum ipsum non deferendo, ad nos demittitur tectus speciebus panis & vini. Ita Hugo de S. Victore l. 2. de Sacram. p. 8. c. 24. Et verò in hoc sacrificio repræsentatur nobis qualiter olim Deus Filium suum unigenitum miſit in hunc mundum, ut non immeritò Missæ feriæ 4. quatuor temporum Decemb. in quæ legitur Evangelium Incarnationis Filii Dei, plerisque in locis, Missa *demissus* appellatur. Tertiò *Missa* dicitur quasi dimissa, à dimittendis Fidelibus, canente alta voce Diacono: *Ite Missa est*, q. d. Pergite quo vultis: jam Hostia ad Patrem missa est. Ita Alcuinus *l. penult. de divinis Officiis*. Quartò *Missa* dicitur à demittendis post Evangelium Catechumenis extra Ecclesiam, juxta Laodic. Concil. decretum can. 19. quoniam indigni censebantur Christum sacramentalibus speciebus velatum videre, qui adhuc in Christo per Baptismum non erant regenerati. Ita Rabanus l. 1. de instit. Cleric. cap. 23. Hinc duplicem Missam veteres distinguebant: Catechumenorum unam, quæ in Offertorio desinebat, præcinente Diacono, *Ite, Missa est*: nempe ad Patrem offerenda: alteram vocabant Missam Fidelium quæ ab Offertorio ad finem usque protrahebatur. Quinetò Missa dicitur à missione sive legatione Angelorum, qui huic mysterio ex communi Patrum sententia tremente ac venerabundi assistunt. Ita interpretatur nomen Missæ S. Augustinus serm. de Corpore Christi.

Quid significet vox Missa.

I. Estne recens atque novum vocabulum istud *Missa*?

R. Missæ nomen jam inde à primis sæculis audiri cœptum est. Clem. Rom. Ep. 3. meminit hujus nominis. *Sacrificare*, inquit, *& Missas celebrare non licet, nisi in iis locis in quibus proprius Episcopus jusserit.*

Missæ vocabulum minimè novum.

Ei consentit Euaristus, ita enim habet:

Digitized by Google

De consec. dist. 1. cap. omnes. *Omnes Basilicæ semper cum Missa debent celebrari.*

De consec. dist. 2 c. in Sacramentorum. Consonat Alexander, qui Euaristo successit: Hic in Epist. ad Orthod. c. 4. *in Sacramentorum*, inquit, *oblationibus, quæ inter Missarum solemnia Deo offeruntur, Passio Domini miscenda, ut ejus, cujus corpus & sanguis conficitur, Passio celebretur.* His addi possent longa serie secuti summi Pontifices, Telesphorus, Hyginus, Pius I. Soter, aliique. Vide Concil. Rom. I. sub Silvestro anno Domini 324. Carthagin. II. anno 397. Arelatens. III. anno 453. aliaque Concilia, in quibus leges antiquum & venerandum *Missæ* nomen, & fidem atque consensum totius Antiquitatis.

LECTIO XVI.

De principalibus Missæ partibus.

I. QUot sunt Missæ partes principales? R. Tres, *Consecratio, Oblatio, & Communio.*

I. Quis primus instituit tres Missæ partes principales?

Sub init. R. Christus Dominus, qui uti supr. l. 14. ex Conc. Trid. retulimus sacrosanctum Missæ sacrificium obtulit, præcipiens illud ipsum per Apostolos, & per Sacerdotes ab eis eorumque successoribus ritè ordinatos in perpetuum offerri.

I. Declara Christum Dominum hasce tres Missæ partes principales in ultima cœna obiisse, adeoque sacrificium Missæ obtulisse?

R. Non est admodum difficile id demonstrare. Nam quantum quidem ad primam & principalem partem attinet, Euangelistæ testantur ipsum in manus sumpsisse panem, ac dixisse: *Hoc est Corpus meum*: Atque accepto calice pronunciasse: *Hic est Sanguis meus*. Quibus verbis panem in Corpus suum, & vinum in Sanguinem convertit ac transubstantiavit, & consecrationem absolvit; hoc enim ipsa verba sonant, alioquin omnis energiæ & veritatis inania forent, quod absque grandi blasphemia dici non potest.

Secundò, oblationem fecit, nam S. Marcus c. 14. dicit Christum Dominum accepto pane *benedixisse*, & accepto calice *gratias egisse*, antequam verba consecrationis pronunciaret. Similiter & S. Lucas, *gratias egisse*, id est, egisse offerendo Deo Patri sacrificium laudis. Ad hæc oblatio naturaliter inest ipsi consecrationi, non secus quàm in lege veteri animalia Deo oblata censebantur, hoc ipso quo super altare jugulata statuerentur.

Demum pro tertia ratione repete, quæ superà de figura Melchisedech, ejusque sacerdotio diximus; cujus figuræ bona pars in oblatione cernitur.

Tertiò, quod ad Communionem spectat, communis est Ecclesiæ sensus Christum Dominum propriis se manibus communicasse. Quod & S. Hieron. disertis verbis scripsit ep. ad Hebid. q. 2. Et verò mandatum erat c. 6. & 7. Levit. ut Sacerdos sacrificans primus ex hostia ederet, quam figuram Dominus facto suo adimplevit.

Christus Dominus Missæ sacrificium instituit, Deo Patri obtulit, & idipsũ Ecclesiæ commendavit.

Ex quibus id conficimus, Christum Dominum Missæ sacrificium verè instituisse, & Deo Patri obtulisse, illudque ipsum Ecclesiæ commendasse; quod & ipsa iisdem planè verbis, eodemque apparatu per dies singulos offerre non desistit, sine quo neque lex nova, neque omninò religio Christiana (uti sup. monuimus) subsistere posset.

I. Proba nunc consequenter Christum Dominum (quod jam aliquoties dixisti) Sacerdotes Apostolos suos instituisse, iisque & eorum successoribus sacrificium offerendi præceptum dedisse?

R. Probat hoc S. Lucas ipsiusmet Salvatoris nostri verbis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Luc. 22. Quibus Christus dedit Apostolis & Sacerdotibus ab eis eorumque successoribus ordinandis potestatem (æquè ac præceptum) consecrandi atque transubstantiandi panem in corpus, & vinum in Sanguinem suum, adeoque illos constituit & ordinavit Sacerdotes, uti docet Conc. Trid. sess. 22. c. 1.

Christus Dominus in ultima cœna Apostolos Sacerdotes ordinavit.

Hoc magis declaramus hoc modo: nam per ista verba (hoc facite) mandavit illis idipsum facere, quod ipse faciebat: q. d. consecrate, sacrificate panem & vinum, transubstantiate, comedite, sicut ego eadem consecravi, sacrificavi, transubstantiavi, comedi, in quibus propriè consistit sacrificium Missæ. Præcepit ergò Apostolis suis Missæ sacrificium offerre; &, quia nemini permissum est, nisi solis

Digitized by Google

lis sacerdotibus sacrificare, sequitur illos istis verbis Sacerdotes instituisse & consecrasse.

Supra lect. 14. ex Cõc. Trid.

Secundò, vide Epist. 1. ad Cor. 11.

Tertiò, expende hanc rationem: Christus Dominus est Sacerdos in æternum secundùm Ordinem Melchisedech, debet ergò esse aliquod sacrificium, quod ipse offerat Deo Patri usque in finem sæculi, alioquin futurus esset Sacerdos absque sacrificio; at in lege nova non est aliud sacrificium, quod per manus Sacerdotum jugiter offerat, nisi sacrificium Missæ: dicendum ergò est, hoc ipsum Missæ sacrificium mandasse usque in finem à Sacerdotibus offerendum.

Pro clariori hujus rei intelligentia, Nota 1. novæ legis sacerdotium, non esse aliud, quàm ipsissimum Christi Sacerdotium, qui in singulis Sacerdotibus ritè ordinatis, Sacerdos est, & per eos tanquam suos Vicarios peccata remittit, sacrificium offert, & Sacramenta administrat. Nota 2. Sacerdotem in Missa legere in propria persona, quicquid præmittitur ante consecrationem; consecrationem autem perficere in persona Christi, & ipsius Christi verbis; adeò quod Christus Dominus, uti supremus & principalis Sacerdos pronunciet per os ministrorum suorum consecrationis verba quæ olim pronunciavit in ultima cœna, & offerat Deo Patri pro Ecclesia sua Missæ sacrificium, sicut tunc fecit.

I. Instituitne Dominus Missam secundùm omnes omninò sui partes & cæremonias prout modò celebratur?

R. Non, sed solùm secundùm tres partes jam dictas, Consecrationem videlicet, Oblationem, & Communionem.

I. Quis fuit ergò auctor cæterarum orationum, lectionum, & cæremoniarum?

R. Apostoli, aliique Ecclesiæ Præsides eorum successores.

I. Quare addiderunt istam ad primævam Christi Domini institutionem?

Missa temporum successu ornata cæremoniis & vario apparatu.

R. Primò quia Spiritus sanctus, qui nunquam desistit Ecclesiam regere & docere, id ipsis ita inspiravit.

Secundò, quia Christus Dominus in ultima cœna circa multa occupatus, illa tantùm quæ dicta sunt, pro tempore instituenda censuit, cætera relinquens devotioni & dispositioni Apostolorum, & eorum in Ecclesiæ regimine successorum. Vide Conc. Trid. sess. 22. c. 5.

I. Declara mihi hoc familiaribus aliquibus similitudinibus?

R. Quemadmodum nobilis aliqua matrona & dives curat succedente tempore proli suæ, quam nudam in mundum effudit, pretiosas vestes adaptari.

Quemadmodum Rex Filio adolescenti attribuit comitatum Nobilium & Baronum. Quemadmodum arbor æstivo tempore pulchrior, gratior, foliis, floribus & fructibus ornatior, quàm hyberno tempore apparet, licet eadem sit arbor: ita Missæ sacrificium, quamvis à prima sua & nuda institutione idem extiterit; inque finem idem sit duraturum: attamen variis modò apparatibus & cæremoniis exornatum cernitur, quibus ob oculos Fidelium vita, mors & passio Domini repræsentatur. Similia.

LECTIO XVII.

Expositio Missæ secundùm omnes & singulas sui partes & cæremonias.

I. QUandoquidem Christus Dominus Missæ sacrificium in sui commemorationem offerri jusserit, sitque illud quasi viva quædam ipsius mortis & passionis repræsentatio, quæ quotidie ob oculos Fidelium proponitur, sicuti in superioribus lectionibus declarasti, velim per partes singulas id mihi exponi, ut majori cum fructu & devotionis affectu deinceps Missæ sacrificio interfim. Quem igitur Sacerdos ad altare procedens, & ad inferiores gradus se humilians repræsentat?

R. Christum in horto incurvatum pro peccatis nostris, inchoantem Passionis suæ sacrificium & mysterium. Hic animæ meæ potentias interpello, dicens illud Prophetæ: *Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum Mater sua.* Cant. 3.

I. Cur Sacerdos incurvatus confessionem facit?

R. Ut plebem ad id exhortetur, & indicet in meritis Domini nostri JESU Christi salutem & misericordiam inveniri,

Digitized by Google

niri, si illa in corde contrito & humiliato exquiratur. Vel etiam, quia *Justus prior est accusator sui*. Ideò Sacerdos cum populo confessionem facit, ut ille ad celebrandum, hic ad spiritualiter communicandum possit fieri aptior.

Prov. 18.

I. Estne hujus ante Missæ *Introitum*, confessionis antiquus usus?

R. Planè, uti patet ex Lyturgia S. Jacobi, quæ incipit à confessione.

I. Quid *Introitus* significat?

Introitus.

R. Sanctorum Patrum pro Christi adventu desiderium, quo suspirabant ad Salvatorem, Agnumque venturum, qui se erat oblaturus in sacrificium.

I. Cur repetitur *Introitus*?

R. Ut istius desiderii vehementia significetur.

I. Cur versus *Gloria Patri* additur?

Gloria Patri.

R. Ut sanctissimæ Trinitati debitæ gratiæ agantur de Redemptione (quam Patres expectabant) jam peracta.

I. Quid significat *Kyrie eleison* novies repetitum?

Kyrie eleison.

R. Idem est ac si dicamus: *Domine miserere*: quod ter singulis Personis Trinitatis repetimus, ut misericordia nos egere, perfecta supplicatione ostendamus, votisque ardentibus illam nos expetere significemus.

I. Cur supplicatio illa dicitur lingua græca & non latina?

In altercat. cum Pascentio inter Epist. n. 178.

R. Ob reverentiam antiquitatis. Sanctus enim Augustinus dicit ab omnibus Christianis, græcis, latinis, barbaris, supplicari Deo, ut misereatur, lingua græca.

I. Quid *Gloria in excelsis*?

Gloria in excelsis.

R. Post imploratam misericordiam Hymnum Angelicum in ortu Salvatoris ab Angelo pronunciatum mox inchoat Sacerdos, ut significet Christi mediatoris nativitate, misericordiam illam, quam poscimus, nobis oblatam. Ideoque Chorus statim prosequitur, glorificans Deum ob misericordiam, quam nobiscum fecit.

I. Quis ad Hymnum Angelicum adjecit reliqua?

R. Apostoli, Telesphorus Papa, & alii, ut testatur Innocentius III. *l. 2. de mysteriis Missæ c. 20.*

I. Quid significat *Dominus vobiscum*?

Dominus vobiscum.

R. Salutatio est populi, quam Sacerdos præmittit, ut audientium corda ad devotionem excitet, moneatque communibus votis supplicationem adjuvare.

I. Fuitne hæc salutationis forma jam olim usitata?

R. Ita, illa est antiquissima, ut constat ex Lyturgiis Jacobi, Basilii, & aliorum, in quibus passim legimus *Dominus vobiscum*, aut *Pax vobis*, & Dionys. Areopag. eam divinissimam appellat, quia non humanæ compositionis arbitrio composita, sed ex antiqua sacri eloquii auctoritate probatur assumpta. Ruth. 2. & 2. Paral. cap. 5.

I. Cur Sacerdos ante hanc salutationem osculatur altare?

Osculum altaris.

R. Accipit quasi pacem à Christo per Altare significato, ut eandem populo elargiatur.

I. Cur Sacerdos hic & posteà sæpius dicit *Oremus*?

Oremus.

R. Ut se & alios ad benè orandum excitet: q. d. agamus, quod agimus.

I. Quid est *Collecta*?

Collecta.

R. Est oratio quæ super collectum populum dicitur, & totius plebis collectæ petitiones colligit, & omnium collectim vice offertur.

I. Cur ea ordinariè ad Patrem dirigitur?

Tertul. l. de orat.

R. Quia persona Patris in divinis est prima, & ab ea cæteræ originem ducunt. Adde, quod propter essentiæ unitatem semper in Patre intelligitur Filius & Spiritus sanctus.

I. Cur omnes orationes finiantur *per Dominum nostrum Jesum Christum*?

R. Quia monuit nos, ut quicquid à Patre petierimus, in ejus nomine petamus, qui ab illo Mediator est constitutus, per quem nobis omnia donantur.

I. Cur ad finem Collectæ respondetur *Amen*?

Amen.

R. Ut communem orationem, quam Sacerdos obtulit, omnes confirment. *Microl. de Ecclesiastica observat. c. 7.*

I. Quare in Missa legitur *Epistola*, cùm non sit oratio, nec gratiarum actio?

Epistola.

R. Ut per eam, sicut per Euangelium Deum nobis loquentem audiamus. Per Epistolam enim (quæ ex Lege, Prophetis, & Apostolis desumpta est) Deus loquitur nobis in Prophetis & Sanctis: per Euangelium

Digitized by Google

lium autem nobis loquitur in Filio. Unde Epistola significat Legem, Prophetas, Joannem Baptistam, Apostolos, prædicatione sua viam Domino præparantes, ideoque legitur ante Euangelium; in quo etiam legimus quod Dominus binos & binos ante se misit. Alcuin. de div. offic. c. de celeb. Missæ.

I. Cur ad lectionem Epistolæ sedemus?

R. Ut imperfectionem Legis infra Euangelii dignitatem designemus, ad quod majori reverentia assurgimus.

I. Cur in fine Epistolæ additur *Deo gratias*?

R. Ut agnoscamus rem esse magna gratitudine dignam, quod Dominus sanctas has Apostolorum & Prophetarum doctrinas reliquerit veluti *Lucernam lucentem in loco caliginoso*. Rupert. l. 1. de div. offic. c. 4.

I. Quid significat *Graduale*?

R. Lamentum pœnitentiæ, quam Joannes prædicavit. 2. Pet. 1.

Graduale. I. Cur id *Graduale* appellatur?

R. Quia canitur Diacono gradu ascendente ad Euangelium decantandum; nimirum ne otiosè transigeretur tempus illud, quod necessariò interponendum erat inter Epistolam & Euangelium, dum se Diaconus ad illud cantandum præparabat.

Alleluja. I. Cur Graduali subjungitur *Alleluja*?

R. Id fit ad consolationem nostram; sicut enim Graduale vox est adhuc luctantium & lamentantium, ut ascendant; ita *Alleluja* vox est significans lætitiam, quam habebimus in futura vita, in qua æternum erit Alleluja.

I. Cur tempore Paschali adeò frequenter reperitur *Alleluja*?

R. Quia cùm sit vox quædam Beatorum, eo tempore Resurrectio gloriosa rememoratur.

I. Cur ignota velut lingua recitatur *Alleluja*?

R. Ad significandum quod magnitudinem futuri gaudii non capiamus, nec possimus eloqui lætitiam Jerusalem cœlestis, per cujus vicos cantatur *Alleluja*, Tob. 13. Apoc. 19.

Tractus. I. Cur aliquando *Tractus* cantatur?

R. A Septuagesima usque ad Paschæ cantus lætitiæ omittitur, quia illud tempus pœnitentiæ est destinatum, ad inculcandum nos in hac vita, veluti in ærumnosa lacrymarum valle, totos in pio luctu esse debere.

I. Quid significat *Euangelium*?

R. Christi docentis bonum nuntium. Euangelio.

I. Cur Sacerdos lecturus Euangelium transit ad alteram partem altaris?

R. Quia Judæis Euangelium repellentibus, ad gentes ejus prædicatio translata est, juxta præceptum Domini: *Euntes docete omnes gentes*. Matth. 28.

I. Cur salutatio præmittitur à Sacerdote dicente: *Dominus vobiscum*?

R. Ut auditum præparetur, & gratia à Domino aptetur, qua idonei fiant auditores ad suscipiendum verbum quod potest salvare animas ipsorum.

I. Cur omnes stant ad *Euangelium*?

R. Id fit ex præcepto Apostolorum; partim ad reverentiam Christi per Euangelium nobis loquentis; partim in testimonium majoris attentionis; & ad significandam animi promptitudinem ad mandandum Euangelium executioni. Clem. l. 2. Constit. Apost. c. 57. alias 51.

I. Cur ad Euangelium luminaria deferuntur?

Vide sup. ubi de cereis. Breviter hic, quia Christus per Euangelium est lux mundi. Decret. Anastasii Papæ super hoc.

I. Cur omnes crucis signum tribus locis sibi imprimunt ad *Gloria tibi Domine*?

R. In fronte id fit, ut non erubescant Euangelium crucis; in ore, ut significent se ore confiteri velle ad salutem; in pectore, ut designent se firmo cordis assensu semper velle credere. habes de cõsec. dist. 1.

I. Cur ad finem Euangelii iterum signatur?

R. Ne veniens diabolus salutare semen tollat de cordibus.

I. Cur in Missa solemni thus ad Euangelium adhibetur?

R. Ut significetur bonus odor Euangelii, & eorum qui illud prædicare debent. Bellarm. l. de Missa c. 15.

I. Quid Symbolum cantatum designat?

R. Conversionem gentium ad prædicationem Apostolorum, est enim Fides ex auditu. Symbolo.

Hæc est ferè prima pars Missæ, si illam in tres partes distinguas.

Digitized by Google

LECTIO XVIII.

De eadem porro.

I. QUam computas alteram Missæ partem?

R. Quæ ab Offertorio protenditur usque ad Communionem.

I. Quid vocas *Offertorium*?

Offertorium. R. Offertorium aliud est, quod fit à Sacerdote celebrante, ut panis & vini materiam consecrandam dedicet. Aliud quod fit à populo, ut per illud Fideles significent se cooperari velle sacrificio Sacerdotis, & illud sibi commune facere.

Strabo de rebus Eccles. c. 21. Offertorium verò quod canitur, vel à celebrante recitatur, inde nomen habet quod caneretur, dum populus offerebat.

I. Cur interim dum populus offert, canticum illud cantatur?

Microl. de Eccl. observ. c. 10. R. Ut significetur læto animo esse offerendum, id quod offertur. *Hilarem enim datorem diligit Deus*. Nec fruſtrà gaudet offerens: quandoquidem *fœneratur quisquis Deo dat*. Et: *Beatius est magis dare, quàm accipere*.

I. Cur à celebrante, dum materiam sacrificii instante oblatione præparat, aqua vino admiscetur?

Aqua vino miscetur in sacrificio cur? R. Ut Fidelis populi cum Christo unio designetur, quam Sacerdos fieri petit, dicens: *Deus qui humanæ substantiæ dignitatem mirabiliter condidisti, & mirabiliùs reformasti; da nobis per hujus aquæ & vini mysterium, ejus divinitatis esse consortes, qui humanitatis nostræ fieri dignatus est particeps Jesus Christus Filius tuus &c.*

In ordine Missæ.

Secundò, quia ex latere Christi manavit sanguis & aqua. Conc. Trid. sess. 22. c. 7. *de sacrificio Missæ*.

Tertiò, quia Christus in sacrificii institutione sic fecisse creditur.

I. Cur abluit Sacerdos extremitatem digitorum?

R. Commonet se & alios communicaturos, ut etiam peccata venialia, & vanas cogitationes ex corde abstergant, ut tanti mysterii apti esse possint. Extremitates solùm abluit, significans se jam mundum esse, nisi quod fortè pulviculi distractionum & levissimorum peccatorum incautis nobis frequenter excidentium, conscientiæ nostræ adhæreſcant.

I. Cur *Præfatio* post silentium solemniter canitur?

Præfatio. R. Significatur Christi triumphalis ingressus in Jerusalem, postquam aliquo tempore latuisset & siluisset, unde & repetitur vox acclamantium: *Benedictus qui venit in nomine Domini, Osanna in excelsis*. Matth. 21. Marc. 11.

I. Cur in Canone omnia sub silentio fiunt?

Can. Sacerdotum de consecr. dist. 2. R. *Primò*, silentium sacrificio reverentiam & venerationem conciliat.

Secundò, periculum erat ne laicus sacrosancta verba sæpiùs audiens illa prophano ore usurparet. Vide Sophron. in Prat. spirit. c. 196. Hinc fortè vetus illud statutum, ut nemo laicus stare in Choro posset, dum Missa celebraretur.

Tertiò, Opportunum orationi & meditationi silentium.

Deinde repræsentatur mœror Dominicæ Passionis. Et quod Sacerdos initio Canonis inclinato capite osculum figit in medio altaris, hoc significat humilem Christi obedientiam, qua se initio Passionis Patri obtulit Hostiam, ut nos eis reconciliaret. Unde altare ex lapidibus mistis, populos significat, & impressio osculi reconciliationem eorum cum Deo per Sanguinem Christi.

I. Canon, unde ita dicitur?

Canon. R. Ex eo quod certa verborum & orationum regula fit, qua in quolibet officio Missæ fine ulla variatione utendum est, paucis tantummodò verbis in paucorum Festorum solemnitatibus nonnihil immutatis: præcedentia verò Canonem multis modis pro ratione temporis & Festorum variantur.

I. Ex quibus constat Canon?

R. Tum ex ipsis Domini verbis; tum ex Apostolorum traditionibus; tum ex sanctorum Pontificum piis Constitutionibus, ut docet Conc. Trid. sess. 22. c. 4. *de sacrificio Missæ*.

I. Estne casu factum, quod Canon inchoetur à littera T?

L. 3. de myst. Missæ c. 2. R. Nequaquam, sed de industria, ut notat Innoc. III. & alii; quia littera T. signum crucis præ se fert, & per eam monetur Sacerdos Canonem inchoans tota men-

Digitized by Google

mentis intentione versari in viva Dominicæ Passionis memoria.

I. Cur trina fit crucis signatio super oblata?

R. Significatur quod totius Trinitatis voluntate, redemptionis nostræ opus in Cruce consummatum.

I. Cur post consecrationem fit elevatio Hostiæ?

Elevatio Hostiæ.

R. Ut exhibeatur Corpus & Sanguis Christi populo adorandus, & significetur quomodo pro salute nostra in sublimi patibulo pendere voluerit, ut omnes Deum possent conspicere Salvatorem.

I. Cur post elevationem quinque crucis signacula fiunt super oblata?

R. Significatur Corpus Domini quinque præcipuis vulneribus pro nobis confossum, quæ etiam tacitè repræsentamus Patri pro nostra salute.

I. Cur iterum trina consignatio?

R. Significantur tres hominum conditiones participantes fructum hujus mysterii; Beati, quibus proficit ad gloriam; Defuncti, quibus ad purgationem; Viventes, quibus proficit ad omnem gratiam & benedictionem.

I. Cur post Orationem Dominicam iterum silentium?

R. Indicat hoc Sabbati quietem, in quo Dominus in sepulcro quievit, postquam orationem alta voce ad Patrem in cruce emisisset.

I. Cur rursus elevat vocem, dicens: *Pax Domini sit semper vobiscum?*

Pax Domini Joan. 20.

R. Indicat resurrectionis lætitiam, & resurgentis salutationem: *Pax vobis.*

I. Cur in tres partes Hostia dividitur?

R. Ob tres hominum conditiones, qui sacrificii sunt participes, uti suprà. Hostiæ item consecratæ fractio subindicat panis

Luc. 4.

fractionem, cujus indicio Dominum à mortuis suscitatum cognoverunt Discipuli in Emmaus.

Agnus Dei.

I. Cur *Agnus Dei* canitur?

R. Vox est rememorans gloriam Ascensionis Domini, quia ipse est Agnus qui peccata nostra tulit & pacem nobis attulit: & modò vultui Dei Patris, quasi Agnus occisus (sive occisionis & mortis signa retinens) assistit, & pro nobis interpellat.

I. Cur *Osculum pacis* datur ante communionem?

Osculum pacis.

R. Ad signicandam unionem cordium quæ inter eos debet esse, qui de uno, eodemque pane participant.

LECTIO XIX.

De eadem ad extremum.

I. QUid ipsa sumptio Corporis Dominici significat?

Communio.

R. Christi sepulturam, nos enim, qui terreni sumus, continere debemus in nobis Corpus Dominicum, ut illud post mutatos nostros mores in nobis resurgat, dum aliam vitam, vivendique rationem iniverimus.

I. Quid *Postcommunio?*

Postcommunio.

R. Significat cantica gloriæ æternæ in triumphum Salvatoris, visibili præsentia sua à nobis subducti.

I. Quid *Dominus vobiscum?*

Dominus vobiscum.

R. Significat hic Christum Dominum qui in Cœlum ascendit, remanere nihilominus apud nos in Sacramento Altaris.

I. Quid sibi vult, quod à parte Euangelii refertur liber ad cornu Epistolæ sub Missæ finem?

R. Quia Judæi in fine mundi ad Christum convertentur.

I. Quid significat ultimum *Dominus vobiscum?*

R. Ultimum Christi adventum ad judicium.

I. Quomodo intelligis, *Ite Missa est?*

Ite Missa est.

R. Idem est ac si diceretur, Ite, sive, ire licet, dimissio est, peracto sacrificio dimittimini in pace.

I. Cur Sacerdos benedicit populo?

R. Ut is jam dimissus non sine benedictione divina discedat: &, ut ea sit efficacior, fit cum signo crucis. Typum hujus benedictionis habes Num. 6. Levit. 9.

Benedictio in fine Missæ.

I. Cur in Missa pro defunctis non datur benedictio?

R. Quia cessant in ea lætæ solemnitates, quæ pro vivis fiunt; gaudium enim luctui non debet admisceri. Deinde cum per benedictionem populus excitetur ad benedicendum Deum, ad hoc defuncti, utpote absentes, excitari nequeunt, licet nostris suffragiis possint adjuvari.

Digitized by Google

I. Cur ad ultimum subjungitur Euangelium S. Joannis?

Euangelio S. Joannis.

R. Id fit ob tria: 1. Ut grati agnoscamus, quantus sit, quem vili specie panis & vini tectum accepimus, videlicet verbum æternum Dei Patris, per quod facta sunt omnia. 2. Ut consideremus quod hoc Verbum caro factum sit; nec simpliciter tantùm ut habitaret nobiscum, sed eo modo ut per Eucharistiam habitaret in nobis plenum gratia & veritate, & sic de plenitudine ejus omnes acciperemus. 3. Ut inculcetur fructus proveniens ex digna ejus sumptione, nempe potestas ut Filii Dei simus; nimirum jam, non tantùm spiritu Dei imbuti, sed & unigenito Filio ejus incorporati & conjuncti.

I. Pulchra sunt ista omnia, mihique jucundissima, sed quotusquisque est, qui ita illa consideret?

R. Pauci certè sunt, qui sacrorum rituum cognitionem habere, & sinceram ex eis mentis compunctionem elicere satagunt. Legimus tamen de S. Casimiro, quod in Christi contemplandi Passione assiduus Missarum solemniis adeò erecta in Deum mente solebat adesse, ut extra se rapi videretur.

Exemplo.

LECTIO XX.

De sacris vestibus celebrantis Missam.

I. NIhil hactenus dixisti de paramentis & vestibus, quibus se induit Sacerdos sacris operaturos?

R. Rectè mones, & hic non importunus locus de iis aliquid exponendi.

I. Dic ergo cur vestes sacræ in Missæ celebratione adhibentur?

R. Ad sacrosancti sacrificii reverentiam, ad Christi Passionem repræsentandam, & ad Sacerdotis & populi instructionem, & doctrinam.

I. Quid *amictus*, quo Sacerdotis caput obvelatur?

Amictus.

R. Amictus significat velum, quo in domo summi Sacerdotis Caiphæ velata fuit Christi facies, & colaphis cæsa, cum hac irrisione & sarcasmo: *Prophetiza nobis*, &c. Secundò, significat sudarium, quo Caput Christi defuncti & sepulti fuit involutum: De quo Joan. 20. *Sudarium quod fuit super caput Jesu, non erat cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum.*

Matth. 26 Marc. 14.

I. Quid significat *Alba*?

Alba.

R. Alba repræsentat Christi vestem albam, qua ab Herode illusus fuit.

I. Quid Manipulus, Stola, & Cingulum significant?

Manipulus. Stola. Cingulum.

R. Vincula, quibus Christus ligatus fuit in horto, in flagellatione & deductione ad supplicium Crucis.

I. Quid Casula, sive Planeta?

Casula.

R. Significat Chlamydem coccineam, & purpureum indumentum, quo Christus à militibus indutus, & illusus fuit. In ea assutus pannus oblongus à parte anteriori repræsentat columnam, crux posterioris panni significat illam ipsam crucem, quam Dominus portavit humeris suis, & in qua suffixus fuit.

I. Quandoquidem indumenta sacra quibus indui Sacerdotes sacrosancta mysteria peragunt, res tam sanctas repræsentant, oporteret sanè Sacerdotes præcipuo circa illa nitori & munditiei studere?

Sacerdotes circa paramenta & vasa sacra debent esse mundi.

R. Optimè dicis; & qui id non faciunt, modicæ sunt fidei, sacrificio detrahunt, & parum admodum in conscientia mundi esse convincuntur, præsertim quando agitur de iis quæ Sacramentum immediatè contingunt, aut etiam continent.

I. Quid tonsura, sive corona Sacerdotis significat?

Tonsura Sacerdotis.

R. Præter ea quæ nos alibi diximus, repræsentat hic coronam spineam, qua in Passione sua, ex affectati regni calumnia, redimitus fuit Dominus.

I. Peccantne graviter, qui sacrum hunc apparatum habent ludibrio?

R. Gravissimè. Irrident enim Christum Dominum, ejusque Passionem, & tremenda sacrificii mysteria.

I. Malene aliquando mulctavit Deus ejusmodi irrisores, & sacrorum temeratores?

R. Ita. *In civitate Hollandiæ Gouda anno Domini 1574. contigit, ut Catholicus quidam civis graviter infirmaretur. Irriserunt eum quidam Calvinistæ, dictitantes per ludibrium levius & citius eum defungi posse, si Missam priùs audivisset. Mox quidam ex illis profert habitum sacrum, quo Ecclesia Catholica in Missa uti consuevit,*

Beudemb. l. 1. c. 64. Exempla.

Digitized by Google

iisque indnitur, paratur mensa pro altari, cætera expediuntur, adsunt subordinati Diaconus & Subdiaconus. Canitur Introitus, & usurpantur per ludibrium omnes penè cæremoniæ Ecclesiasticæ. Ubi per ventum est ad Agnus Dei, festinus accurrit famulus sacrificantis, qui nuntiat uxorem ejus coarctari doloribus partus; illo protinus excusso habitu, Missaque facta, festinus domum sese proripuit. Inter eundum nuntiatur ei uxorem duos gemellos enixam. Faustum hoc nuncium ut domum ingressus est, mox convertitur in luctum: Filiolus enim uterque extinctus est, uxoris deinde cubiculum ingressus, eam cum morte conflictari, & paulo post defungi videt; ipse quoque peste postridiè corripitur, cum omnibus qui vel ministerio, vel cantu, immò etiam sola præsentia ludicro sacrificio suffragati erant, omnesque eadem lue moriuntur. Catholicus verò ex infirmitate decumbens convaluit. Deus non irridetur.

Constantinus Manasses in Annalibus & Mich. Glicas p. 4. Annal.

Michael III. Imp. cognomento Temulentus, vir dissolutissimus, eò dementiæ processit, ut etiam in sacrosancta mysteria ludens debaccharetur. Increpuit eum mater multis vicibus, sed absque fructu. Immò mater à filio Curia pellitur. Basilius postea ad Imperium subvectus cùm Michaelem cum vinosum ac temulentum damnasset, gladio viscera ejus ad B. Mamantis ædem, ut Glicas commemorat, trajecit. Talem impius ille sacrorum mysteriorum irrisor, matris persecutor, Dei contemptor, Imperii dissipator sortitus est exitum.

Baron. an. Dom. 854. n. III. & n. 867. n. VIII.

I. Probavitne aliquando Deus aliquibus ostentis aut miraculis sacro-sancta mysteria sibi grata esse & accepta?

Naucler. in Chron. Gen. 36.

R. Ita. Circa annum Domini 1024. in Sicilia, civitas Syracusana tanto terræ motu concussa est, ut Ecclesia ibidem infra Missarum solemnia hominibus plena corrueret, & omnes utriusque sexus homines opprimeret, præter Sacerdotem celebrantem, & duos ejus ministros.

Visiones Angelorũ in sacrificio.

S. Joannes Chrys. l. 6. de Sacerd. *Per id tempus* (sacrificii) *Angeli Sacerdoti assidens, & cælestium Potestatum universus ordo clamores excitat, & locus altari vicinus, in illius honorem, cui immolatur, Angelorum choris plenus est. Vidit enim, inquit, senex quidam admirabilis, eo tempore Angelorum multitudinem, fulgentibus vestibus indutorum altare ipsum circumdantium, atque sic capite inclinatorum ut si quis milites præsente Rege stantes videat.*

Sanctus Euthymius Abbas sub annum Christi 503. sacrificans sæpè vidit Angelos cum Deo ministrantes, & sacra contrectantes. Cyril. in ejus vita.

Alius vidit & lucem immensam desuper descendentem, quæ ipsum cum ministro usque ad finem sacrificii complectebatur. Exempla.

In Martyrol. Rom. sic legimus: *Cal. Sept. apud Senonas B. Lupi Ep. & Conf. de quo refertur quod quadam die, dum præsente Clero sacris altaribus adstaret, lapsa est cælitùs gemma in ejus calicem sanctum.*

Ita super caput S: Martini, dum sacrificaret, globus igneus apparuit, teste Severo in ejus vita.

I. Estne res Deo grata ministrare Missæ?

R. Ita. S. Stephanus Protomartyr ministrabat D. Jacobo primo Hierosolym. Episcopo uti Diaconus. Ita Ignat. ad Hieron. Exempla.

S. Thomas Aquinas quotidie Missam devotè celebrabat, qua peracta, aliam etiam audiebat, cui, ut plurimùm, ministrabat. Sur. in vita ejus 7. Mart.

Quod Angeli interdum Missæ devotissimè ministraverint, suprà p. 1. de Angelis.

LECTIO XXI.

De celebrandi frequentia.

I. Rectène & sanctè agunt Sacerdotes quotidiè Missam celebrantes?

R. Ita. S. Guduvalus Episcopus solitus fuit Missas assiduè celebrare: quanta autem puritate se tanto mysterio præpararet, divinitus revelatum: jejuniis, vigiliis, precibus præmissis celebrans, cœlos vidit aperiri, Angelos descendere, laudes Deo canere cum ingenti reverentia; ipse verò ceu splendida lucis columna stabat sancta sanctorum tractans, & Agnum Dei immolans. Exempla. Sur. in vita ejus 6. Julii.

S. Cassius omnipotenti Deo hostiam placationis quotidiè immolabat. Cùm ad horam offerendi sacrificii venisset, velut totus in lacrymas defluens, semetipsum S. Greg. hom. 37. in Euang. & Martyrol. Rom. ad 29. Julii.

Digitized by Google

ipsum cum magna cordis contritione sacrificabat, cujus vitam & exitum, à quodam venerabilis vitæ Diacono, qui fuerat ab eo nutritus, cognovi. Ajebat enim quod quadam nocte ejus Presbytero per visum Dominus adstitit, dicens: *Age quod agis, operare quod operaris, cesset pes tuus, non cesset manus tua, Natali Apostolorum venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam.* Quod quidem septimo post anno contigit; in Natali enim Apostolorum oblato sacrificio ad lectum rediit, & sanctum Deo spiritum reddidit.

De Beatissimo Andrea Apostolo ita in Actis passionis ejus legimus: *Ego omnipotenti Deo, qui vivus & verus est, immolo quotidie, non taurorum carnes, nec hyrcorum sanguinem, sed immaculatum Agnum in altari, cujus carnem postquam omnis populus credentium manducaverit, Agnus qui sacrificatus est, integer perseverat.*

De quotidiana Missarum celebratione habemus exempla in vita SS. Ignatii, Cypriani, Ambrosii, Augustini, Gregorii, Justiniani Venetorum Patriarchæ, S. Odilonis, S. Caroli Borromæi, & aliorum plurimorum.

I. Quibus argumentis persuadere sanctum, & admodum utile esse, Sacerdotes quotidiè celebrare?

Sacerdotes quotidiè celebrare convenit ex multis rationibus.

R. *Primò. Omnis Pontifex* (uti & Sacerdos) *ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis: qui condolere possit iis qui ignorant & errant: quoniam & ipse circumdatus est infirmitate, & propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam & pro semetipso offerre pro peccatis*: q. d. Cùm tam ipse Sacerdos, quàm populus infirmitate circumdatus quotidiè peccet & erret, necessarium est, sanctum & salutare, ut offerat quotidiè hostias placationis sacrificium Missæ celebrando, tam pro se, quàm pro populo: præsertim cùm Pontifex & Sacerdos constituatur pro hominibus in iis quæ sunt ad Deum, id est, ut hominum causam apud Deum agat, tanquam eorum mediator, pro eisque oret, & interpellet. Rursum, ut vice populi fungatur sacerdotio apud Deum, & ea quæ Dei cultum spectant, administret. Cùm enim populus teneatur publico cultu, ritu, & cæremoniis colere Deum, illique tanquam suo & rerum omnium Creatori ac Domino summum honorem & cultum exhibere; id verò decenter fieri non possit per singulos homines, qui sæpè rudes sunt & de plebe, hac de causa unus ex omnibus magis peritus & idoneus eligitur, qui pro cæteris hominibus ritè id præstet, & per quem cæteri debitum Deo cultum certis ritibus ac cæremoniis publicè exhibeant, quod in Ecclesia Catholica Romana per Sacerdotes in sacrosancti Missæ Sacrificii exhibitione fieri cernum est.

Heb. 5. & 8.

Ex quo discursu duplex elicitur ratio, cur superiùs dixerim Sacerdoti, *necessarium, sanctum, & salutare* quotidiè (quantum quidem honestas, aut ejus dispositio permittit) Missas celebrare. *Prima est*, ut quotidie Deum placet pro suis & populi peccatis.

Secunda, ut quotidianum Creatori suo latreuticæ recognitionis cultum & venerationem deferat.

Ex qua posteriori ratione rursum, prudens Lector, hoc collige, & advertit, quòd omnes gentes ex dictamine rectæ rationis & naturæ semper constituerint aliquos Sacerdotes, qui pro se Deo publicum hunc latriæ cultum offerrent, & peragerent. Unde sequitur Christianos quoque ex jure tam naturæ, quàm gentium, suos debere habere Sacerdotes, sua pariter & sacra, & sacrificia, scilicet Eucharistiæ; quibus Deum publicè & solemniter colant: alioqui enim Respublica & Ecclesia mutila esset & manca, atque imperfectior, quàm fuerit Judæorum, aliarumque quarumlibet gentium.

Supra lect. 1. huius cap. ultra mea.

Addo argumentum tertium, sive rationem, qua responsionem meam primam & principalem comprobem, scilicet rectè & sanctè agere Sacerdotes, dum Missas quotidiè celebrant.

Tertia, Christus Dominus præcepit hoc sacrificium in sui & benedictæ suæ passionis jugem memoriam offerri; qua quidem recordatione, & meditatione, nihil hominibus, præsertim Sacerdotibus utilius esse potest. Vide sup. p. 1. c. 5. lect. 7.

Posset enim responsio mea plurimum suaderi ex iis, quæ infrà lect. 24. de effectibus Eucharistiæ dicemus.

I. Qui

Digitized by Google

I. Qui fit igitur quòd multi ex Sacerdotibus, tam exiguo fructu Missas quotidiè celebrant?

R. Istius ratio est, quòd parum dispositi, ad tremenda mysteria sese ingerant.

I. Qua ratione velles ejusmodi hominum teporem excitare, & irreligiositatem redarguere?

L. 22. in decret. de observ. & evit. in celeb. Missm.

R. Proponam hic in eum finem ipsissimam exhortationem S. Conc. Trid. *Quanta cura adhibenda sit, ut sacrosanctum Missa sacrificium omni religionis cultu ac veneratione celebretur, quivis facilè existimare poterit, qui cogitarit maledictum in sacris literis vocari eum, qui facit opus Dei negligenter. Quod si necessariò fatemur nullum*

Jerem. 48. *aliud opus adeò sanctum ac divinum, à Christi Fidelibus tractari posse, quàm hoc ipsum tremendum mysterium, quo vivifica illa hostia, qua Deo Patri reconciliati sumus, in altari per Sacerdotes quotidiè immolatur, satis etiam appareat omnem operam & diligentiam in eo ponendam esse, ut quanta maxima fieri potest, interiori cordis munditia & puritate, atque exteriori devotionis ac pietatis specie peragatur.*

LECTIO XXII.

Præparatio ad Missam.

I. SUggere mihi modum aliquem præparationis ad Missam?

R. Vereor excedere limites Catechismi; nihilominùs lubens votis tuis satisfacio. Accipe igitur illam, quam ante complures annos mihi ipse descripseram, & distribuitur in quinque puncta. Sacerdoti enim prævièquàm ad Missam faciendam accedat, adesse debent: *Magna fides, viva puritas, intentionis rectitudo, devotionis excitatio, & generalis postulatio necessariorum.*

PUNCTUM PRIMUM.

Quam fidem habere debeat Sacerdos circa hoc Sacramentum.

S. Bonav. de modo se præparãdi ad Miss.

CRedere debet firmiter Sacerdos, & nullatenus dubitare secundùm quod docet Fides Catholica, quod in horæ expressionis verborum Christi, panis materialis & visibilis, adveniente mirifico & cælesti pane, veluti Creatori honorem deferens, locum suum scilicet visibilem speciem accidentium, pro ministerio ac sacramentali servitio relinquit, quo desinente esse, miro & ineffabili modo in eodem instanti, ista sub illis accidentibus veraciter existunt. *Primò*, illa purissima Christi Caro, & sacrum Corpus, quod fabricante Spiritu sancto natum est de utero gloriosæ Virginis Mariæ, appensum in Cruce, positum in sepulcro, & glorificatum in cœlo.

Secundò, quia caro non vivit sine sanguine, ideò & necessarius est ille sanguis pretiosus, qui feliciter emanavit in Cruce pro mundi salute.

Tertiò, cùm non sit verus homo absque anima rationali, propterea est ibi anima Christi gloriosa, excedens in gratia & gloria omnem virtutem, gloriam, & potestatem.

Quartò, quia Christus est verus Deus, & verus homo, ideò consequenter est ibi Deus in sua majestate gloriosus. Hæc omnia quatuor & singula tota simul sub speciebus panis & vini perfectè continentur, non minus in calice quàm in hostia; nec minus in hostia, quàm in calice: nec in uno defectus suppletur alterius, sed in ambobus completur mysterium, de quo est grandis sermo *& infra.*

Cùm ergò accedis, cave, ne dubitando vacilles, & tanquam cæcus manu tentans baculo arundineo, scilicet argumentis naturalibus, & rationibus humanis quærere quomodo ista fieri possunt: sicut Judæi quondam litigabant, & quidam Discipuli abjerunt retrorsum. Sed subjice teipsum, & captiva mentem tuam sub jugo fidei, quam tantis testibus roboratam vides.

Quid enim dubitationis de hoc Sacramento remanet, quod à Christo tam expressè traditum, ab Apostolis prædicatum, à sanctis Patribus orthodoxis, tot centenariis annorum frequentatum, tantisque cæremoniis & miraculis, prodigiis & observantiis, quasi testimoniis palpabilibus confirmatum vides? *Et infrà.*

Recedat ergò omnis dubitatio, quia sicut olim divinitas in Utero Virginis latuit,

&

Digitized by Google

& Filius Dei sub humanæ carnis velamine visibilis mundo apparuit; sic glorificata humanitas divinitati conjuncta sub forma panis latet, ut nobis mortalibus sic apparere possit, & fides nobis profit. *Hæc S. Bonaventura.*

Producat deinde hunc, vel similem actum fidei: *Ego credo & confiteor quicquid sancta Mater Romana Ecclesia credit, & profitetur de hoc admirabili & vivifico Sacramento, deque legis novæ unico sacrificio pretiosissimi Corporis & Sanguinis Domini nostri Jesu Christi. Adjuva, Domine, incredulitatem meam & omnium increduli tatem; o sanctissime Jesu, Pastor Fidelium.*

PUNCTUM SECUNDUM.

Quanta cum vitæ puritate debet Sacerdos ad Altare accedere.

NEcessarium etiam est, ut Sacerdos sacrosancta mysteria tractaturus, magna & attenta sui custodia, & actionum suarum discussione, necnon anteactæ vitæ per contritionem, confessionem, & condignam satisfactionem emendatione, morum integritatem, & conscientiæ munditiem retineat. Pro quo in memoriam sibi revocare debet illud Conc. Trid. *Si quis dixerit solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum, anathema sit, & ne tantum Sacramentum indignè, atque adeò in mortem & condemnationem sumatur, statuit, atque declarat ipsa Synodus, illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habità copia Confessoris, necessariò præmittendam esse sacramentalem confessionem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publicè disputando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat.*

Conc. Trid. sess. can. 11. 13.

Ad hanc, de qua dicimus, vitæ puritatem, non parum conferet, si Sacerdos (quantum quidem ex conditione status sui fieri potest) sæculares, & vanam conversationem fugiat, ac in primis fœminarum consuetudinem aversetur, sed in abdito cubiculi sui multus sit, Deo & sibi vacans; ubi mens oratione, & sanctis exercitiis colligatur. Si fortè sacerdos ex necessitate, vel etiam ex causa justa sæculum subintroeat, quamprimùm regrediatur, & ad seipsum reveniat, rationem petiturus si fortè ex ejusmodi digressione nihil inquinamenti domum referat, ut condigna emendatione illicò eluatur, quid in dicto, quid in facto, vel etiam cogitatione peccatum fuerit. Ex quibus apparet, hanc vitæ sanctimoniam nihil aliud esse quàm rectam morum compositionem, atque actionum omnium talem compositionem, ut dicere possit Sacerdos cùm Psalte: *Anima mea in manibus meis semper.*

Monitum & consilium bonum pro Sacerdotibus.

Sed heu! Quot sunt hodie Sacerdotes miseri, & suæ salutis improvidi, qui ad hæc non attendentes, Christi Corpus in altari velut carnes pecudum manducant, & benedictum Dei & Mariæ Filium sceleratis manibus, & pollutis labiis contingere non verentur! Advertant, qui ejusmodi sunt, quod post buccellam introivit in Judam Satanas. Psal. 118. Joan. 13.

Ad hæc, munda esse convenit corpora Sacerdotum, non tantùm à sordibus peccaminosis; sed quantum fieri potest, ab iis etiam quæ citra culpam eveniunt.

Insuper curam habeat diligentem (quod nuper diximus) de munditia & nitore paramentorum altaris, ac sacrorum vasorum, ut cum omni honore & diligentia tractetur ille qui est Angelis & Archangelis tremendus & honorandus. Lect. 10. post initium.

PUNCTUM TERTIUM.

De intentione quam Sacerdos celebraturus habere debet.

PRoba hic teipsum propter quid, vel ob quam causam accedis ad Altare: & hic dirige aciem mentis ad duo principaliter, ad purum affectum & desiderium sanctum: Secundò, ad debitam intentionem & propositum necessarium.

Primò vide quid desideres, & cave, ne fortè propter avaritiam, aut timorem, aut vanam gloriam, aut consuetudinem, aut alicujus mundanæ complacentiæ, aut temporalis favoris causam accedas, sicut multi in diebus istis accipiunt ad suam perditionem, quod datur ad salutem.

Digitized by Google

O quot hodiè infelices ad sacros Ordines, & divina mysteria accedunt, non cælestem panem, sed terrenum; non spiritum, sed lucrum quærentes; non Dei honorem, sed suam ambitionem; non animarum salutem, sed quæstum pecuniarum; non Christo servire mundo corde, & corpore, in suis mysteriis, sed deliciari, ditari, superbire, luxuriari de patrimonio Christi & eleemosynis populi, ac Ecclesiasticas dignitates ambiendo multis litigiis & simoniis potiùs rapiunt, quàm assequuntur, non vocati à Deo, sed impulsi à diabolo! Tu autem homo Dei dirige vota tua ac desideria ad Deum; & vide quibus affectionibus & desideriis trahi debeas ad sacra mysteria celebranda.

Pii affectus, cum quibus ad altare accedere debet Sacerdos.

Primò, trahat te conscientia tua, & remorsus delictorum, sperantem per Sacramentum quasi per hostiam placationis ab omni peccato purgari.

Secundò, tuæ infirmitatis virtus atque salus, ut eum quasi Medicum advoces, per quem ab omni infirmitate cureris.

Tertiò, pressura alicujus tribulationis, per eum qui omnia potest, ab omni adversitate citiùs libereris.

Quartò, desiderium alicujus gratiæ spiritualis, ut per eum, cui nihil Pater negare potest, obtineas.

Quintò, gratiarum actio pro omnibus beneficiis tibi & aliis impensis, cùm nihil valeamus Deo retribuere, pro omnibus quæ tribuit nobis, quàm calicem salutaris accipere, & sacrificare hostiam laudis.

Sextò, charitas & compassio proximorum, cum pro salute vivorum, & requie defunctorum nihil efficacius valeat, quàm Christi Sanguis effusus in remissionem peccatorum.

Septimò, laus Dei & Sanctorum, cum non habeamus melius, quo possimus Deum & Sanctos suos pro sua dignitate laudare, quàm Christum Deo Patri sacramentaliter immolare.

Octavò, Dei amor & dilectio, ut eum ad te invites, & per miserationem spiritualis refectionis, in templo eum delectabiliter amplectaris.

Nonò, sitis & desiderium augendæ charitatis Christi, per augmentum gratiarum & charismatum: quia hoc Sacramentum continet fontem gratiarum, & sanctificationum & salutis auctorem Dominum nostrum Jesum Christum.

Hactenus de piis affectibus & desideriis, quibus moveri debet Sacerdos, ut ad altare sacris operaturus accedat; nunc sequitur, ut

Secundò dirigat mentem & debitam intentionem circa ea quæ agere debet. Principalis igitur intentio celebrantis sit Deum per latriam colere.

Intentiones quas Sacerdos debet habere circa sacrificiū celebrādū.

Idoneus taliter Deum colendi ritus est hoc sacrificium Missæ, quo divinæ Majestati oblato, protestamur summum & supremum ejus in res omnes dominatum, ac nostram in immensum subjectionem. Ex qua relatione tantæ servitutis nostræ ad tantum ejus dominium, oritur immensum debitum, quo obligamur non solùm nostra, sed & nos ipsos impendere pro suo honore, & recognitione infinitæ suæ bonitatis & magnitudinis, sacrificiis & muneribus ei servientes omnibus diebus nostris.

GREGORIUS XIII.

Concessit omnibus Sacerdotibus dicentibus quæ sequuntur 50. annorum Indulgentiam.

Ego volo celebrare Missam, & conficere Corpus & Sanguinem Domini nostri JESU Christi juxta ritum sanctæ Romanæ Ecclesiæ ad laudem Omnipotentis Dei, totiusque Curiæ triumphantis, ad utilitatem meam totiusque Curiæ militantis, pro omnibus qui se commendaverunt orationibus meis in genere & in specie, & pro felici statu sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Amen.

PUNCTUM QUARTUM.

Debet Sacerdos cum magna devotione ad celebrandum accedere.

IN primis quidem non erit contentus Sacerdos iis quæ sup. puncto 2. posuimus, ut scilicet ea sit puritate & mundicia vitæ, qua diligenter mortalia caveat, sed debet venialia peccata per negligentiam & otium multiplicata, per destructionem

Digitized by Google

nem dissolutæ vitæ & malæ consuetudinis tollere; quæ, etsi animam non occidant, tamen plerumque hominem reddunt tepidum, obtusum, indevotum, & indispositum ad celebrandum. Oportet igitur dictos pulveres venialium discutiendo & pœnitendo è conscientiæ domo everrere, & flamma charitatis corda purificante idoneum se præstare ministrum ejus, qui est Sanctus Sanctorum.

Si vis ad amorem Dei in hac Sacramenti receptione tota mente accendi, duo tibi sunt consideranda principaliter: Passio Domini, juxta illud: *Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis*; & summa dignatio & charitas Christi Domini, quæ in hac institutione Sanctissimi Sacramenti singulariter emituit.

Oratio ad Patrem.

Ex qua priore consideratione licet ejusmodi colloquium ad Deum Patrem elicere: *Ecce, cælestis Pater, recolens illam mortem Unigeniti tui, offero tibi hostiam hanc, quam ipse tibi obtulit pro mea, & totius mundi salute. Ad Altare tuæ Majestatis transmitto oblationem vivam quam tu in miseratione multa misisti ad altare Crucis pro nobis immolandam. Recordare illius sacrosancti sudoris; quasi gutta sanguinis decurrentis in terram. Respice virginem illam carnem verberibus crudeliter flagellatam, clavis confixam, lanceæ vulneratam. Illa ergo pietas quæ Filium tuum traxit & vicit, ut in statera crucis totius mundi peccata libraret, ipsa te cogat, Pater, miserere nobis. Respice, obsecro, non nostra peccata, sed in faciem Christi tui, non enim in justificationibus nostris prosternimus preces nostras ante faciem tuam, sed in multitudine miserationum tuarum.*

Oratio ad Filium.

Ex posteriore consideratione formetur hoc aut simile colloquium: *O quàm suavis est Domine, spiritus tuus, qui ut dulcedinem tuam in filios demonstrares, pane suavissimo de cœlo præstito esurientes replesti bonis, fastidiosos divites dimittens inanes. Quid tibi, dulcissime JESU, quid tibi Sapientia æterna, cum filiis hominum, ut delitias tuas ducas esse cum eis? Sufficere tibi debebat, quod perditam ovem tantis impendiis tuis requisieris. Verùm tantus labor tuus non potuit modum aut finem dilectioni tuæ: nam requisitam ovem voluisti in sinu tuo fovere, & de calice tuo bibere. Et quis dicat deinceps de homine, quia minuisti eum paulo minus ab Angelis, cùm parem eum illis feceris, quando eundem cibum & panem utrique præparasti, manna scilicet absconditum? te, inquam, verum Deum & hominem sub speciebus sacramentalibus absconditum? Nulla sanè, ac prorsus nulla est tam grandis natio, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut tu Deus noster in hoc cælesti convivio nobis adesse dignaris, ut convivium & conviva, &c.* Dic cum stupore nimio, o anima mea, præ majestate Domini Dei, & Salvatoris tui confusa; *Exi à me, Domine, quia peccator sum.* Et nihilominus, quia ita visum est suavissimo tuo Sponso, offer illi cum maxima animi submissione & reverentia habitationem tuam, protestans, quia non es dignus, ut intret ipse sub tectum tuum, roga proinde illum, ut dicat verbum, & sanabitur anima tua, præparabiturque hospitiolum Domino: ille enim est solus qui potest facere mundum de immundo conceptum semine.

Legantur hic pro opportunitate Sacerdotis, præparamenta ad Missam, *quæ habentur sub initio Missalis, & aliæ orationes pro cujusque devotione.*

PUNCTUM QUINTUM.

Pro quibus, & quo ordine orabit Sacerdos in Missa.

GEneralis postulatio necessariorum, (quæ à Sacerdote ante Missam, ne in ea longior fiat, præconcipi debet) sic institui potest, ut Ecclesia in tres partes dividatur, videlicet: *in triumphantem, purgantem, & militantem*, hoc modo: O Sanctissima Trinitas, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, Deus æterne, Creator, Conservator, & Redemptor, gratias ago tibi propter magnam gloriam tuam, & propter honorem immaculatæ semper & gloriosissimæ Virginis Mariæ Matris Domini nostri JESU Christi, ac propter honorem & gloriam tuam & totius Curiæ cælestis, da mihi divinæ Majestatis tuæ nomen sanctificare, & divinam voluntatem tuam sic in terra perficere, quem-

Generalis postulatio brevior.

Digitized by Google

quemadmodum Beati omnes in Cœlo faciunt.

Oro itaque pro me indigno famulo tuo, quem de terræ pulvere ad tanti Sacerdotii dignitatem, sola dignatione misericordiæ tuæ evexisti.

Oro pro omnibus hominibus, quorum omnium Pater, Creator, Conservator es.

Ac in primis pro sanctæ Ecclesiæ Romanæ Filiis.

Inter quos, oro pro sanctissimo Domino nostro N. Papa, & pro statu totius Romanæ Ecclesiæ.

Deinde pro reverendissimo Domino nostro Episcopo, ac Ecclesiis ipsi commissis.

Et pro Romanorum Imperatore nostro N.

Et pro Rege nostro N.

Et pro Principibus nostris, Ducibus, & exercitu, & populo ipsis commissis.

Et pro subditis mihi specialiter commendatis.

Oro etiam pro Fidelibus defunctis, ut eos ad æternæ quietis refrigerium admittere digneris; per aspersionem pretiosissimi Sanguinis tui, quem tibi in altari offerimus.

Latiùs & enucleatiùs fieri potuit hoc modo.

Eadem prolixior.

O Altissime & potentissime Deus, quem hic non minus quàm in cœlesti domicilio præsentem credo, adoro te ut Deum meum, ex toto corde meo, ex omnibus viribus meis, atque oro te ut me Sacerdotis officio fungentem, & pro omnibus deprecantem coram te sustineas, meas orationes exaudias: & illas cum fructu tuæ misericordiæ expedias.

Gratias tibi ago, o bonorum origo, pro innumeris & maximis beneficiis, quæ ex momento conceptionis meæ, usque in hanc horam de tua benignitate suscepi, & quæ in hoc temporis momento à te suscipio. Pro infinitis quoque donis tuis, quæ usque in finem vitæ meæ, & per totam æternitatem sum accepturus de thesauris immensæ bonitatis tuæ.

Nam & ego, Domine, sine ulla comparatione minor sum minimo beneficiorum tuorum, indignus planè ut mei recorderis, ut me sustineas, ut mihi minimum ex tuis donis tribuas.

Specialiter autem tibi gratias ago, Domine Deus, & Pater amantissime, ex totis præcordiis meis,

1. Pro magna gloria tua.

2. Pro infinitis divitiis, quas in sacra humanitate Domini nostri JESU Christi collocasti & quia eum mihi in patrem, in Doctorem, in Ducem, ac in Redemptorem dedisti.

3. Pro singularibus ac innumeris beneficiis ac donis, quæ in beatissima Virgine Maria Matre ejusdem Unigeniti cui deposuisti, & quia eam mihi in Matrem, Advocatam, ac Protectricem donasti.

4. Pro maximis gratiis, quibus sanctos Angelos, omnesque spiritus cœlestes cumulasti; necnon & pro illis quibus hunc sanctum N. vel sanctos N. N. quos hodiè solemni ritu celebramus, affecisti.

5. Pro singulari beneficiorum copia, qua eos reples, quos efficaci gratia per totam Ecclesiam ad perfectionem effers, & ad tuam dulcissimam familiaritatem admittis.

6. Pro talentis ac bonis tum naturalibus, tum supernaturalibus mihi concessis.

7. Pro hac sublimissima sacerdotii dignitate, ad quam me de pulvere erexisti.

8. Ac tandem pro eo quod me etiamnum ad incruentum hoc sacrificium offerendum admittere dignaris.

Et nunc Domine, his & aliis innumeris beneficiis cuis animatus, alia nova suppliciter postulo. Panem nostrum quotidianum supersubstantialem da mihi hodiè. Non est bonum; scio, quia tu dixisti, Domine Deus meus; *Non est*, inquam, *bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus*. Sed licet hoc ita sit, tamen aliquando *catelli comedunt de micis quæ cadunt de mensa Dominorum suorum*. Quare licet ego in domo tua quasi catellus sim despicabilis, comedam tamen hodiè beneficio tuo ex hoc pane filiorum tuorum. Tu autem ad hoc Sacramentum acci- Matth. 15.

Digitized by Google

accipiendum, & sacrificium offerendum possibilitatem & facultatem concede.

Et quia tu Domine hoc sacrificio vis placari, & ex merito & valore ejus omnibus bona largiri, nunc munus meum Sacerdotis implens, volo in conspectu tuo cor meum effundere, & per merita dilectissimi Filii tui, pro omnibus apud te deprecari constituo.

Miserere igitur, o benignissime miserationum Pater, toti mundo, & eam fide ac scientia tua reple, ac gentes à fide alienas, ad veritatis notitiam converte. Turcas, Mauros, Hæreticos, Schismaticos, Idolorum Cultores, ac perfidos Judæos; in domum Ecclesiæ tuæ, jam tandem intrare, quæso compelle.

Non pereant tot imagines tuæ; non sit in illis vacuus & inanis Sanguis pretiosissimi Filii tui. Lugeo Domine, coram te hos fratres meos alienos à te. Recordare Domine quia tu fecisti eos, ut te diligerent, te cognoscerent, tibi servirent. O si daretur mihi omnium istorum intellectibus in te credere, omnium voluntatibus te diligere, omnium viribus perpetuò tibi servire!

Miserere, Domine, Ecclesiæ tuæ, auge in ea puritatem & munditiem sanctitatis, eamque labore Virorum Apostolicorum, per totum orbem terrarum extende.

Respice, Domine, justos illius ipsos præcipuè, qui ad perfectionem properant, & in eis justitiam serva & augmenta.

Respice etiam peccatores in cœno peccatorum suorum jacentes, & eos potenti brachio tuo educ è tam misero statu.

Adjuva, Domine, summum Pontificem N. Vicarium tuum, Pastorem gregis tui, da ei ut cunctis verbo & exemplo præluceat, & ad salutem ducat.

Intende oculos tuos in cunctos Prælatos, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Parochos, & omnes qui ad clericalem statum pertinent, & salutem animarum curant; fac ut eam vitæ puritatem teneant, quam sanctissima eorum dignitas exposcit.

Miserere omnium sanctarum Religionum, tribue eis ut secundùm suam vocationem vivant, & exactè regulas suas observent.

Miserere, Domine, Regis nostri Catholici, & omnium Regum Christianorum, & universorum Gubernatorum, Nobilium, Plebeiorum, & omnium qui ad singularem statum spectant. Libera eos ab adversarii suis, & fac eos tua servare mandata, ut ad salutem, ad quam creati sunt, perveniant.

Miserere etiam, Domine, parentum meorum, fratrum, cognatorum, amicorum, & omnium eorum qui se commendarunt orationibus meis, vel pro quibus orare debeo, ut eis dones quod voluntati tuæ placitum est, & saluti eorum profuturum esse cognoveris.

Miserere etiam, Domine, omnium vinctorum, ægrotorum, tribulatorum, peregrinantium, navigantium, & in aliqua necessitate gravi constitutorum, ut ex tua largitate remedium suarum necessitatum accipiant.

Miserere quoque, Domine, inimicorum meorum, & eorum qui me persequuntur, quos intimè diligo: tu Domine in omnibus bene facxeis, infunde eis sanctum amorem tuum, & cum sancta voluntate tua concordiam, ac tandem vitam æternam in cœlis. Qui est in aliqua superioritate orat hic pro subditis.

Respice benignus animas omnium Fidelium in Purgatorio detentas, præsertim N. N. & aliorum pro quibus orare teneor; da eis refrigerium pœnarum suarum, & citò purgatas in requiem æternam admitte.

Jam o Deus meus, Redemptor meus, ecce pono omnes infirmitates meas, coram te hodie cum gemitu & afflictione, sciens quia peccata mea multiplicata sunt nimis. Tu, Domine, miserere mei, & dimitte universa delicta mea propter Filium tuum in ara crucis oblatum: Da mihi veram contritionem ut ea detester, & fac me dignos pœnitentiæ fructus præstare.

Da mihi fervorem charitatis, & pro statu meo verum zelum animarum, ut in omnibus gloriam tuam quærens, aggregare contendam Fideles in unitatem fidei.

Sic poterit ulteriùs necessitates suas exponere. *Quibus ex ordine peractis accinget se Sacerdos ad celebrandam Missam, observans in omnibus accuratissimè Rubricas Mis-*

Digitized by Google

Missulis Romani, eamque legat secundum A, B, C, D, id est, Altè, Breviter, Clarè, Devotè.

APPLICATIO MISSÆ FACIENDA à Sacerdote in utroque Memento.

Memento vivorum.

1. MEi, parentum, fratrum, sororum, consanguineorum, & omnium amicorum meorum.

2. Omnium quibus fui gravamen, scandalum, & occasio peccandi.

3. Omnium benefactorum meorum in temporalibus & spiritualibus.

4. Omnium Sacerdotum, & Ecclesiæ Catholicæ ministrorum.

5. Omnium inimicorum meorum, ut eis peccata dimittas.

6. Omnium hæreticorum & infidelium, ut eos ad verum fidei lumen convertas.

7. Omnium agonizantium; & improvisè morientium.

8. Omnium mihi commissorum in genere & in specie, & omnium pro quibus vis, & scis me debere orare.

Memento morientum.

1. ANimarum parentum, fratrum, sororum, consanguineorum, & omnium amicorum meorum,

2. Animarum quæ occasione mei purgantur in igne Purgatorio.

3. Animarum omnium benefactorum meorum in spiritualibus & temporalibus.

4. Animarum omnium Sacerdotum & ministrorum Ecclesiæ Catholicæ.

5. Animarum quarum non est specialis memoria.

6. Animarum omnium mihi olim commissarum in genere & in specie.

7. Animarum improvisa morte corporibus exutarum.

8. Animarum existentium in Purgatorio, & omnium pro quibus vis, & scis me debere orare.

Gratiarum actio post Missam.

PRimò, recipiat se Sacerdos in locum quietum, Deo Opt. Max. pro tam ingenti beneficio gratias acturus, seipsum brevi mentis collectione reflectens, super tam eximio ac singulari dono, atque divinissimi Sacramenti delicias, quasi ruminaturus in mentem & os revocet.

Secundò, seipsum in gratiarum actionem revocet, ac totum tradat Deo suo, qui in hoc mysterio totum se ei tradidit.

Tertiò, petat à Deo quod mens accepta suggerit.

Tandem pro opportunitate legat *Gratiarum actionem post Missam*, prout ponitur in fine Diurnalis Romani; vel alias orationes pro devotione.

LECTIO XXIII.

Modus præparandi se ad Communionem pro laicis, sive pro non celebrantibus.

I. VElim præparationem aliquam pro laicis communicaturis adferri?

R. Hoc est punctum septimum principale (cum iis quæ præcedenti lectione in gratiam Sacerdotum attulimus) quod statueram in hac materia Eucharistiæ tractare. Igitur

Nota 1. Sancta sanctè tractanda sunt, alioqui plus mali quàm boni præstitura; exemplo sit Arca Domini, quæ honorificè per filios Israel habita multam illis salutem contulit, à Philistæis irreverenter & inglorièe excepta cladem & ruinam. 1. Reg. 5. & 6.

Nota 2. Duplex distingui potest præparatio, una necessaria, altera conveniens & congrua. Præparatio alia necessaria, alia congrua.

I. Quam vocas præparationem necessariam?

R. Ut sis dispositus ad Communionem debes inprimis esse immunis ab omni peccato mortali. Vide Conc. Trid. Sess. 13. c. 7. can. 11. in superiori lectione allegato.

Secundò, non debes esse ligatus excommunicatione. Præparatio necessaria.

Tertiò, debes esse jejunus: sic videlicet, ut nihil cibi vel potus à media nocte

Digitized by Google

sumpseris. *De consec. dist. 2. c. liquidò ex S. August. ep.* 118. Nisi forte ex causa periculosæ infirmitatis necessarium fuerit ægro non jejuno Viaticum ministrare.

Quartò, Vacare debes à distractionibus, illis præsertim quæ animi collectionem & devotionem impediunt.

Quintò, Si quis pollutus fuerit pollutione voluntaria isto die, quamvis confessus & pœnitens, abstineat à Communione. Excipe tamen semper casum necessitatis.

Qui pollutione nocturna in somnis pollutus est, non peccat, si isto die ex devotionis affectu communicet, suppetente aliqua causa necessitatis, decentiæ, aut devotionis: alioquin si ex humilitate à Communione sese subduxerit, bene fecerit.

33. q. 4. apud Gratianum. Similiter dicendum est de conjugatis, qui matrimonialem actum exercuerint. Vide exemplum David 1. Reg. 21.

Conc. Eliberi. apud Gratian. de consec. d. 2. omnis & Conc. Chalon. can. 48. Nota hic Apostolos, & eorum successores olim constituisse, ut laici abstinerent ab actu matrimoniali tribus ut minimum diebus ante, & totidem post Communionem; utque Sacerdotes qui quotidiè celebrant & communicant, in perpetuo cœlibatu, Angelorum instar viverent.

Nihilominùs non debent conjugati parti exigenti debitum conjugale denegare in die Communionis, cùm ipsum sit actus justitiæ; non enim debet unius conjugis devotio incommodare compartem, vel turbationis alicujus occasionem ei dare; præsertim cùm matrimonium etiam in remedium intemperantiæ institutum sit.

Sextò, Ante & post Communionem excitanda est devotio.

I. Quid vocas præparationem convenientem & congruam?

Præparatio conveniens, quæ exactior videtur. R. Quæ in hunc modum instituitur, ut tria permittantur Communioni, tria fiant in ipsa Communione, & similiter tria post Communionem.

I. Quæ sunt tria illa quæ Communioni præmittenda?

Tria ante Communionem. R. *Primò*, ex animo conscientia discutienda, & quantùm fieri potest, etiam à venialibus purganda, & dolendum ex corde de peccatis ab ultima confessione commissis; & dum jejunare non licet, parcius saltem vivatur & bibatur.

Secundò, excitanda est in ipso vehemens sacri cibi appetitus, ex duabus considerationibus; una, de præstantia & utilitate hujus Sacramenti, altera, de mea ipsius necessitate & indigentia. Vide S. Joan. Chrys. hom. 6. ad pop. & 85. sup. Matth. & Damasc. l. 4. orthod. fid. c. 14.

Tertiò, excitare oportet ipsum ad profundam reverentiam & humilitatem ex duabus similiter rationibus; una, qua perpenditur ille in Sacramento recipi, quem Sol & Luna mirantur, & in cujus conspectu Stellæ non sunt mundæ, quem reverenter adorant, & tremendes laudant Angeli, &c. altera, qua reflexio fit super sua ipsius indignitate & utilitate, ex tot peccatis & imperfectionibus, quibus tota hominis vita scatet.

I. Quæ sunt tria in communione peragenda?

Tria in ipsa Communione. R. *Primò*, accendas teipsum ad vehementissimum Domini Dei tui amorem, partim ex ipsa Christi Domini Passione, ejusque sacris vulneribus haustum; partim ex præsenti beneficio, ubi Christus Dominus tanta charitate sese donat vilissimæ creaturæ, ut non solùm apud ipsam manere, sed etiam pretioso Corpore & Sanguine suo reficere summopere desideret?

Secundò, excita teipsum ad spem vivam. Quis enim non magnopere confidat se ab omnipotenti Deo omnia impetraturum, quando videt illum tanta dignatione & munificentia sese homini communicare?

Tertiò, summas illi agas gratias ex intimo corde pro tanto beneficio & charitate tibi in hoc Sacramento exhibitis.

I. Quæ tria puncta post Communionem vis subsequi?

Tria etiam post Communionem. R. *Primò*, toto illo die studiosiùs cor tuum ab omni rerum externarum non necessariarum & vanarum occupatione custodi, cogitans in eo Dominum tuum tanquam in habitaculo suo requiescere: quare da operam omni modestiæ tam loquendo, videndo, ambulando, quàm in omni externa conversatione. Sæpè etiam per diem in mentem revoca, qua dignatione te dignatus sit Dominus, ut per sacram

Com-

Digitized by Google

Communionem ad te diverteret; proindè roga illum dicens: *Mane nobiscum, Domine, quoniam advesperascit.*

Secundò, multa bona opera facere contendas ad honorem & amorem ipsius, satagens in omnibus bonam & beneplacitam, & perfectam ejus voluntatem perficere.

Tertiò, vaca diligentiùs orationi (quantum tui status conditio permittit) pœnas omnia necessaria tam ipsi tibi, quàm proximo; & in gratiarum actionem pro hac ipsa Domini tui dignatione totus effundere.

Exempli. Sur. in ejus vita 28. Januar.

I. Habesne exemplum?

R. Ita. *S. Margaretha Virgo Regis Hungariæ filia amarissimè flebat ab elevatione usque ad Communionem, rapiebaturque extra se mortua similima. Pridiè quàm communicaret, jejunabat in pane & aqua, totamque noctem in oratione vigilem ducebat.*

Sapiùs visa est à terra elevata suprà cubitum & ampliùs, omnis sensus expers. Communicabat verò tanta devotione & lachrymarum profusione, quanta potest dici, maxima. Accepta Communione vix tardè à loco & scamno communicantium recedebat, quo diutiùs & commodiùs dilecti sui aspectu frueretur. Ipso die Communionis usque ad vesperam orationi intenta, modico sub noctem cibo corpus reficiebat.

De S. Francisci miro circa Venerabile Sacramentum affectu, vide S. Bonav. in ejus vita c. 9.

I. Punivitne Deus interdum in hoc mundo, qui nulla harum præparationum præmissa indignè ad Sacramentum accedunt?

Joan. 13. Exempla.

R. Ita. Judas proditor accepto in ultima cœna indignè Corpore Domini, statim intravit in illum satanas, & primùm eum induxit ut Salvatorem traderet; ac deinde in desperationis se præcipitavit barathrum. *De consec. dist. 2. Sicut Judas.*

L. 2. apum c. 40. p. 6.

Refert Cantiprat. sequens exemplum. *Propè villam in qua natus fui, Sacerdos lubricus & immundus fuit, qui Sacramentum quotidiè polluto ore sumebat. Et vide vindictam Dei. Os ejus circa nasum & mentum, & lingua computruit, ita ut vix posset prætorem ab amicissimis sustineri.*

Sed & alius in Gallia fuit, ut quondam puer audivi, cujus manus super aram extensa igne cælesti ad cubitos combusta & consumpta sunt. Hinc scribit Apostolus, postquam Corinthios adhortatus esset ut probè seipsos examinarent, priusquam ad tantum recipiendum Sacramentum accederent, ne indigna sumptione æternam sibi maledictionem & damnationem accerserent: ideò inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. *Hoc est, uti Lyranus exponit: quia indignè sacram accipitis Communionem, multi ex vobis gravibus & longis a Deo castigantur infirmitatibus, ac plurimi subitanea & repentina extinguuntur morte.* 1. Cor. 11.

I. Malène cedit iis qui cùm in occasionibus propinquis peccati adhuc versentur, ad sacram mensam accedere præsumunt?

Malè cedit iis qui indispositi communicant. Exempli notabile.

R. Pessimè. Lotharius Francorum Rex anno 869. mense Julio in urbem adveniens ab Hadriano II. Summo Pontifice honorificè susceptus est. Et cùm asseruisset se omnia quæ Nicolaus injunxerat, sic implesse, ac si divinitùs imperata fuissent, idemque omnes, qui cum ipso advenerant, Proceres affirmassent, nec ulla opposita persona inveniretur, quæ adversus regiam auctoritatem legitimum auderet inire judicii certamen, tunc Hadrianus post Missarum solemnia, sanctam ei Communionem porrigens, in hæc verba illum allocutus est: *Si innoxium te cognoscis à prohibito tibi & interdicto à Nicolao adulterii scelere, & hoc firma mente statuendum habes, ut nunquam diebus vitæ tuæ Vualdradæ pellicis tuæ dudum à te repudiatæ miscearis nefario concubitu, fiducialiter accede, & Sacramentum salutis æternæ tibi ad remissionem peccatorum profuturum percipe. Sin autem tua conscientia te accusat, teque lethali vulnere sauciatum proclamat, aut iterum redire disponis in mœchiæ volutabrum, nequaquam sumere præsumas, ne forte ad judicium & condemnationem tibi adveniat, quod Fidelibus ad remedium præparavit divina Providentia.* Baro. anno Domini 869. n. 4.

Cōtestatio Hadriani Papæ ad Lotharii.

Aliorum verò unicuique qui ipsum Romam comitati essent, dixit: *Si Domino & Regi tuo Lothario in objecto adulterii crimine favorem non præstitisti, neque consilium tribuisti, & Vualdradæ aliisque ab hac Sede Apostolica excommunicatis non*

Et ad proceres ejus.

Digitized by Google

communicasti, Corpus & Sanguis Domini nostri JESU Christi prosit tibi in vitam æternam.

Cùm autem nihilominùs & ipse Rex, & alii fermè omnes (nonnulli enim ejusmodi contestatione perterriti timuerunt ad sacram mensam accedere) ausu temerario Communionem sumpsissent, divina se mox vindicta exerente, ipse Lotharius lætus Roma recedens, morbo in itinere correptus est, & Placentiam ægrè perductus mense Augusti infeliciter spiritum reddidit: ac cæteri pariter quicumque indignè communicassent, omnes eodem anno miserabiliter interierunt; perpaucis qui se Communione subduxerant, vis mortis periculum evadentibus: tantaque facta est strages comitatus Lotharii, ut non peste periisse, sed hostili gladio corruisse Nobilitas totius regni videretur.

I. Estne ingens facinus eorum, qui cùm in statu peccati lethalis versantur, præsumunt ad sacram Eucharistiam percipiendam accedere?

Ingens peccatum eorum qui in mortali communicant.

R. Planè: committitur enim sacrilegum istud nefas circà sacrosanctam Domini nostri JESU Christi humanitatem, quæ irreligiosè tractatur.

Comparari potest istud cum impia Judæorum sævitia, quàm circà eandem humanitatem in Passione Domini exercuerunt; nisi quod sacrilega Communio id amplius habeat, quod à Christianis Fidei lumine præditis sumatur, adeoque crimen evidentissimæ & planè inexcusabilis malitiæ admittatur, cùm plerique Judæorum ignorantes, in JESUM
2. Cor. 2. manus injecerint, uti illos excusat S. Paulus.

LECTIO XXIV.

De Communione, sive receptione sacræ Eucharistiæ.

I. QUi Sacerdotes non sunt, & Missam non celebrant, quoties & quàm frequenter debent communicare?

R. Ecclesia obligat omnes Christianos, qui ad annos discretionis pervenerint, communicare semel in anno. Ita enim statuit Concilium Lateranense: *Omnis utriusque sexus Fidelis postquam ad annos discretionis per venerit, omnia sua peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio Sacerdoti, injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Paschæ Eucharistiæ Sacramentum, nisi forte de consilio proprii Sacerdotis, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum: alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura. Unde hoc salutare statutum frequenter in Ecclesiis publicetur, ne quisquam ignorantiæ cæcitate, velamen excusationis assumat, &c.* Can. 21. c. Omnis utriusque Habetur. ex. de pœnis, & remiss. c. Omnis.

I. Numquid benè desideraret Ecclesia, ut Fideles sæpiùs communicarent?

R. Ita, omninò; nam loco allegato Concilii dicitur (ad minus in Pascha) inniens se indulgenter sic statuere. Secundò, Concil. Trid. Sess. 13. c. 8. sic dicit: Paterno affectu admonet sancta Synodus, & hortatur, rogat & obsecrat per viscera misericordiæ Dei nostri, ut omnes & singuli qui Christiano nomine censentur, *in hoc unitatis signo, in hoc vinculo charitatis, in hoc concordiæ symbolo jam tandem aliquando conveniant, & concordent, memoresque tantæ majestatis, & tam eximii amoris Jesu Christi Domini nostri, qui dilectam animam suam in nostræ salutis pretium, & carnem suam nobis dedit ad manducandum, hæc sacra mysteria Corporis & Sanguinis ejus, Fidei constantia & firmitate, ea animi devotione ac pietate & cultu credant, & venerentur, ut panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint.* Et alibi: *Optaret sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis Fideles adstantes, non solùm spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent, quo ad eos sanctissimi hujus sacrificii fructus uberior proveniret.* Sess. 22. c. 6.

I. Communicabantne primi Christiani frequenter?

R. Ita, singulis diebus postquam Missæ sacrificio interfuissent. Id asserit S. Lucas: *Erant*, inquit, *perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Syrus vertit *in fractione Eucharistiæ.* Hoc enim nomen Actor. 2.

Digitized by Google

men licet græcum retinuerunt Syri, ut & Latini.

I. Eratne aliquod præceptum, quod eos obligaret ad tam frequentem Communionem?

R. Minimè, sed accepto in die Pentecostes Sancto Spiritu, conceptoque devotionis fervore, cœperunt illicò Fideles frequentare Eucharistiam, In cujus rei memoriam Festum Corporis Christi institutum ab Urbano IV. Pontifice, ab eodem jussum est celebrari feria quinta post Octavam Pentecostes. Nam, ut ait S. Thomas in Officio istius Solemnitatis: *Congruit ut tanti Sacramenti institutionem ab illo tempore specialiter recolamus, quo Spiritus Sanctus corda Discipulorum edocuit, ad plenè cognoscenda hujus mysteria Sacramenti: nam & in eodem tempore cœpit hoc Sacramentum à Fidelibus frequentari.*

Infrà lect. ult. hujus c.

De ea re tamen Anacletus Papa edidit Decretum in hæc verba *Peracta consecratione omnes communicent, qui Ecclesiasticis noluerint carere liminibus. Sic enim & Apostoli statuerunt: & sancta Romana tenet Ecclesia.* Adeò quod ista consuetudo diu mansit, ut Sacerdos absoluta Missa ad populum se converteret, dicens: *Venite fratres mei ad Communionem.*

De consec. dist. 7.

Verùm cùm pietatis studium labentibus annis paulatim adeò refrixisset, ut rarò Fideles ad Communionem adcederent, sancitum est à S. Fabiano Pontifice & Martyre, ut ter quotannis, Natali Domini, & Resurrectione, & Pentecoste omnes Eucharistiam sumerent. Id quod posteà à multis Conciliis confirmatum est. Ad extremum autem re eò adducta, ut non modò salutaris illa præceptio servaretur, sed in plures etiam annos sacræ Eucharistiæ Communio differretur, decretum est in Lateranensi Synodo sub Innoc. III. celebrata, ut semel ad minus singulis annis in Pascha, Fideles omnes sacrum Domini Corpus acciperent, ut notavimus suprà. Quod decretum est renovatum in Synodo Tridentina Sess. 13. can. 9.

C. etsi non frequentiùs de consec. dist. 2.

Diversa temporibus diversis decreta emanarunt circa Communionis frequentiã.

I. Sufficitne igitur semel in anno communicare?

R. Præceptum Ecclesiæ, ut vides, urget ut omnes qui annos discretionis attigerint, semel in anno, idque circa festum Paschæ communicent, & quidem sub mortali, ut satis apparet ex pœnis in decreto positis; nihilominus qui ampliorem devotionem non habuerit, contentus præcisè id adimplere, ad quod præcepto obligatur, adnumerandus erit Christianis illis de quibus sup. p. 3. c. 2. lect. 2.

Init. hujus lect.

I. Censueruntne sancti Patres admodum salutare & fructuosum esse, sæpiùs per annum iterare Communionem?

R. Ita. S. Ignatius Martyr Apostolorum Discipulus in Epistola ad Ephesios, *Date*, inquit, *operam, ut crebriùs congregemini ad Eucharistiam, & gloriam Dei. Quando enim sæpiùs in eodem loco convenitis, labefactantur vires satanæ, & ignita illius ad peccatum jacula irrita resiliunt.*

Frequent. Cõmunionẽ probarũt SS. Patres.

S. Justinus apol. 2. ad Antonium Imperatorem. *Die quæ Solis dicitur, omnes qui in oppidis vel agris morantur, unum in locum conveniunt, &c. conclusisque precibus, panis, vinumque & aqua offeruntur, tamque is qui primum locum tenet, eodem modo preces, gratiarumque actionem pro virili mittit, & iis quæ in gratiarum actione consecrata sunt, unusquisque participat.*

S. Cyprianus de Oratione Dominica dum exponit verba illa: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Hunc, ait, Panem dari nobis quotidie postulamus, ne qui in Christo sumus, & Eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, dum abstinentes & non communicantes à cœlesti Pane prohibemur, à Christi Corpore separemur.* Unde apparet usum quotidianæ Communionis in Africa usque ad tempora Cypriani perduravisse. Certè & ejus Magister Tertullianus *in l. de Oratione*, nomine panis quotidiani intelligit Eucharistiam, vel Christum, *cujus*, inquit, *Corpus in pane censetur.*

S. Hilarius: *Si non sint tanta peccata, ut excommunicetur quis, non se debet à medicina Corporis & Sanguinis Domini separare. Unde timendum est ne diu abstractus à Corpore Christi, alienus remaneat à salute qui peccare quieverit, communicare non desinat.*

Apud Gratianum de consec. dist. 2.

S. Basilius ad Cæsariam Patritiam: *Communicare per singulos dies & partici-*

Digitized by Google

pare de sacro Corpore & Sanguine Christi pulchrum est & valde utile, ipso manifestè dicente : Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam. Quis enim ambigit quin frequens vitæ participatio nihil aliud sit, quàm pluribus modis vivere? Nos idcircò quater singulis hebdomadis communicamus ; in die Dominico, in quarto die hebdomadæ, in Parasceve, & in Sabbato, ac in aliis diebus si qua fuerit memoria Sancti alicujus.

S. Ambrosius : *Si quotiescumque effunditur Sanguis Christi, in remissionem peccatorum effunditur ; debeo illum semper accipere ut semper mihi peccata dimittantur. Qui semper pecco, debeo semper accipere medicinam.*

L. 4. de Sacram. c. ult. Idem l. 5. de Sacram. *Si quotidianus est panis* (Eucharisticus) *cur post annum illum sumis : quemadmodum Græci in Oriente facere consueverunt : Accipe quotidie, quod quotidiè tibi prosit. Sic vive, ut quotidie mereris accipere. Qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere.* Vide Chrys. in Epist. ad Ephes. hom. 3. & in Ep. ad Hebr. hom. 17. S. Aug. Ep. 115. ad Januar. Cassianus collat. 23. c. 21.

Hoc paulo fusiùs ex SS. Patrum sententiis, benevole Lector, occasione quorumdam nostri sæculi hominum indevotorum, qui nec ipsi Sacramenta frequentant, nec alios frequentare sinunt, livido dente carpentes, quicquid alii melius instructi faciunt.

I. Quoties, aut quàm frequenter debent homines laici communicare?

R. Sequantur in hoc directionem pii alicujus & prudentis Confessarii. Cæteroquin, placuit mihi semper in hac materia Angelici Doctoris resolutio, quæ talis est. Circa usum hujus Sacramenti duo possunt considerari, unum quidem ex parte ipsius Sacramenti : cujus virtus est hominibus salutaris. Et ideò est utile quotidie ipsum sumere, ut homo quotidiè ejus fructum percipiat. Unde Ambrosius dixit in l. de Sacramentis. Si quotiescumque effunditur Sanguis Christi, &c. ut proximè suprà. Alio modo potest considerari ex parte sumentis, in quo requiritur, ut ex magna devotione & reverentia ad hoc Sacramentum accedat. Et ideò si aliquis se quotidiè ad hoc paratum inveniat, laudabile est quod quotidie sumat. Unde Augustinus cùm dixisset, accipe quotidie, ut quotidie tibi prosit, subjungit : sic vive, ut quotidie mereris accipere. Sed quia multoties in pluribus hominum multa impedimenta hujus devotionis occurrunt, propter corporis indispositionem vel animæ, non est utile omnibus hominibus quotidie ad hoc Sacramentum accedere, sed quotiescumque se ad illud homo invenerit præparatum. Undè in l. de Ecclesiasticis dogmat. dicitur. Quotidie Eucharistiæ Communionem suscipere nec laudo, nec vitupero.

In ser. 18. de verb. Domini, parùm ante med. t. 10.

Inter opera Aug. to. 3. c. 53. relatus de consec. dist. 2. Quotidie.

Igitur expendant diligenter Confessarii, cujus conditionis homines sint, qui consilium eorum circa id exquirunt, in quibus occupati, vel distracti ; sintne Religiosi, devoti, spirituales. Item quibus moribus, & quem in virtute progressum fecerint. Vide Suar. 3. p. disp. 96. q. 80. a. 9. sect. 4. Ordinariè enim & regulariter possunt Religiosi esse dispositi ad sacram Communionem sæpiùs quàm sæculares. Dico *ordinariè & regulariter*, quia contingit inveniri etiam sæculares in cœlibatu piam & distractionibus vacuam vitam ducentes de quibus similiter ferè judicandum, sicut de Religiosis.

I. Quid verò censes de sæcularibus illis, qui honestè & Christianè in conjugio viventes, rem familiarem curant, statum aliquem vel Magistratum gerunt, negotiationem exercent, &c. quàm sæpè poterunt ejusmodi homines ac Sacramentum accedere?

R. Sufficit quod talibus permittatur, ut diebus Dominicis, & majoribus Festis communicent. Suppono illos bonæ famæ, & integræ vitæ. Hæc est ferè Doctorum resolutio ; & moderna Ecclesiæ praxis. Vide Sales in introd. p. 2. c. 20.

3. p. q. 80. ar. 10.

I. Sed plerique non audent tam frequenter communicare?

R. Si ex humilitate à frequentiori Communione abstinent, non obloquantur illis qui ex devotione pluries communicant. Nam in his ubi nullum præceptum urget, quisque potest id facere, quod sibi faciendum esse censuerit.

Aug. ep. 118 ad Januar.

I. Utri absolutè loquendo meliùs faciunt ;

Digitized by Google

unt; an qui ex humilitate & sui diffidentia rariùs, an verò qui ex devotione & amore sæpiùs communicant?

Meliùs est ex amore sæpiùs quàm ex timore rariùs communicare.

R. Meliùs est indubiè, ut hi qui nullo corporis aut animæ detinentur impedimento, frequentiùs communicent. Probari id potest, partim ex doctrina S. Thomæ sup. & aliorum Patrum, partim ex rationibus & similitudinibus modò afferendis, partim denique ex effectibus sacræ Communionis, necnon exemplis & miraculis, quibus hanc laudabilem consuetudinem divina Bonitas non infrequenter comprobavit, de quibus nos in subsequentibus.

LECTIO XXV.

Rationes & similitudines.

I. QUibus rationibus & similitudinibus familiaribus velles frequentem hujus Sacramenti usum hominibus persuadere?

Rationes & similitudines familiares ad persuadendam frequentem Communionem. Joan. 6.

R. Rationibus quidem his & similibus.

Prima. Anima habet suum alimentum, sine quo subsistere non potest, sicut & corpus; istud autem alimentum est Corpus Domini in Sacramento, prout ipsemet dicit: *Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus*. Et: *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*. At sæpè utimur corporis alimento ad reparandas vires, & restaurandum humidum radicale, quod pedetentim per calorem naturalem absumitur. Simili modo frequentiùs nobis sumendus est panis, & refectio spiritualis animarum nostrarum, eo quod gratia quæ est animæ vita, paulatim per concupiscentiam nobis insitam, quodammodò consumitur, quæ per sacram Communionem, panem utique supersubstantialem reparari debet.

Secunda. Si filii Israel in deserto noluissent colligere manna, & eo vesci, absque dubio inedia consumpti fuissent, cùm non haberent alium cibum ad manum. Pari modo dedit nobis Deus in hac mundi peregrinatione suum Corpus & Sanguinem in Sacramento pro esca & viatico. Et quemadmodum illi quotidie manna colligebant pro quotidiana refectione, ita expediret quidem homini hunc cœlestem panem quotidie sumere, uti nuper dicebamus; ad minus non est diu differenda sacra Communio, ne per ardores hujus deserti, & terræ siccitatem, ficut fœnum arescat anima nostra.

Tertia. Hoc Sacramentum est Sacramentum unitatis, quo creatura per amorem & dilectionem unitur Creatori suo; si ergò desiderat homo Deo suo uniri (quod est summum ejus bonum & perfectio) sæpè accedat ad hoc Sacramentum.

Quarta. Quo actiones nostræ ab excellentiori virtute profiscuntur, eo sunt præstantiores & nobiliores: igitur consultius est & melius ex charitate Sacramentum frequentare, quàm ex timore abstinere.

Quinta. Non est aliqua devotio Deo acceptior, quàm memoria Passionis Dominicæ, & frequens meditatio mysteriorum ejus: dicendum igitur nihil æquè placere Deo quàm ut hoc Sacramentum debita cum præparatione frequentemus, quod in sui memoriam expresè nobis Christus instituit, ipso dicente: *Hoc facite in meam commemorationem*.

Sexta. Effectus hujus Sacramenti, de quibus lect. 27. sequenti agemus, plus satis invitare deberent hominem ad frequentationem sacræ Communionis.

I. Quas verò similitudines ad hanc rem adhibere velles?

Similitudines.

R. *Prima similitudo*. Amicus libenter adest amico. Si ergò tu Christo non ades libenter, signum est parvi tui erga eum amoris.

Secunda. Sicut parens, cui gratissimum est frequenter vocari domum filii sui, sciens hujus desiderii sui filium esse conscium, non rectè accipit, si semel tantùm, bis terve in anno invitetur. Ita Christus, cujus deliciæ sunt esse cum filiis hominum, si ratò invitatur, iniquè ferre potest.

Tertia. Sicut dives homo natura misericors & liberalis, si sæpè visitet domum ruinosam hominis pauperculi; nunquam ad eam veniet, nisi relicto aliquo dono, tum pro beneficio hospitii, tum pro domus reparatione, potissimùm si statuerit sæpiùs eodem divertere: ita Christus di-

Digitized by Google

tissimus & summè misericors, quoties domum nostram per sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum ingreditur, nunquam discedit nisi relicto eximio munere, partim pro officio Communionis, partim ut habitaculum sibi, ad quod frequenter venire proponit, dignum paret.

Quarta. Quo tempore aer est peste infectus solent homines egressuri foras uti medicina præservativa adversus noxium aerem. Atqui verò totus iste mundus infectionibus plenus est, nimirùm infinitis peccatis, occasionibusque peccandi. Proinde qui præservari à peccatis cupit, is medicina hac eo frequentiùs utatur, quo illi graviora imminent pericula, & plures occasiones quibus ad peccandum induci posset.

Quinta. Quando Magnates invitant ad mensam suam homines infimæ conditionis, ægrè ferunt illi, si venire noluerint, aut sese excusaverint. Ita Sapientia æterna, quæ nos invitare non cessat, & dicere:

Prov. 9. *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis*, ægrè fert si nos excusaverimus.

Sexta. Sicut is, cui inter hostes est incedendum, dat operam ut comites habeat & arma; quibus hostes aut deterreat, aut repellat. Ita, qui in hac vita inter innumeros hostes visibiles & invisibiles, tanquam in loco horroris & vastæ solitudinis degit, curare debet ne vel comitatu vel armis destituatur. Optimus autem comes est Christus in Eucharistia assumptus, cui semper adest innumera multitudo Angelorum: Optima etiam arma præbet communicanti, quando gratiam & fortitudinem largitur. Sæpè ergò ad hanc mensam accedendum, & cum Psalmista dicendum: *Parasti in conspectu meo*

Psal. 22. *mensam adversus eos qui tribulant me.*

I. Sed dicunt homines sæculares se non esse dignos qui tam crebrò, id est octavo quoque die ad mensam Dominicam accedant. Scriptum esse: *Probet autem semetipsum homo, & sic de pane illo edat, &c.* Et: *Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit.*

Argumenta contra frequentem Communionem dissolvuntur. 1. Cor. 11.

R. Respondeo primo, qui digni non sunt ut sæpè accedant, digni etiam non erunt, ut rarò accedant: quia non dilatio & mora temporis, sed crebra Communio dignos reddit. Quoties enim communicas, mundatur & ornatur conscientia ab ipsomet Christo, qui optimè novit, quo potissimum ornamenti & præparationis genere delectetur.

Secundò, dicendum est triplicem dignitatem posse in hoc negotio considerari: quarum *prima* est, ut tanta sit dignitas, quantam meretur Christi majestas. Atqui hanc adferre, nec ipsi Angelici spiritus, immò nec ipsa Mater Dei potest quia infinitam majestatem decet dignitas infinita. *Secunda*, ut tanta sit dignitas, quantam homo fragilis potest adhibere. Sed nec ista est ad Communionem necessaria, tametsi major in hoc Sacramento gratia accipiatur, quanto quis accedit dignior & paratior. *Tertia* est, quam Christus requirit & ipsa sufficit. Ea verò est, ut homo à peccatis per Sacramentum Pœnitentiæ liber, desideret in posterum peccata vitare, Deo placere, suaque omnia in ejus gloriam referre. Cum ergò quereris te indignum esse & tepidum, immò frigidum, cogita te non ob id ad ignem accedere, quia cales, sed ut calescas.

Triplex dignitas considerari potest in ordine ad Communionem.

I. Estne igitur necessarium ut confessio præmittatur ab eo qui communicare intendit?

R. Ita, si habeas, vel habere dubites in conscientia peccatum mortale. Declaratum hoc est in Concil. Trid. ss. 53. c. 7. & can. 11. Sic enim loquitur in c. 7. Si non decet ad sacras illas functiones quempiam accedere nisi sanctè; certè, quo magis sanctitas & divinitas cœlestis hujus Sacramenti viro Christiano comperta est, eo diligentiùs cavere ille debet, ne absque magna reverentia & sanctitate ad id percipiendum accedat; præsertim cùm illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus: *Qui*

Simile. Supra lect. 22. c. 2.

1. Cor. 11. *autem manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* Quare communicare volenti revocandum est in memoriam ejus præceptum: *Probet autem seipsum homo.* Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat, quod à Christianis omni-

Digitized by Google

mnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuò servandum esse decrevit, modo non desit illi copia Confessoris. Quod si, necessitate urgente, Sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimùm confiteatur.

I. Quæruntur etiam aliqui homines pii se post frequentem aliquanti temporis Communionem, adeò se nihil proficere, ut magis deficere quotidie videantur.

Aliis piorum quorumdã hominũ querimoniis satisfit. Simile.

R. His respondendum est: *Primo*; non omnes illos deficere, qui sibi deficere videntur, sed potius eo magis proficere, quo defectus magis agnoscitur. Sicut sordes cubiculi immundi non videntur in tenebris, interdiu autem in lumine Solis videntur etiam minutissimæ sordes cubiculi mundi.

Secundo, proficientium esse, non agnoscere profectum, ne superbia extollantur: tamen qui sibi progredi indies nihil videntur, si annos cum annis conferant, fortasse profectum invenient: sicut puer qui corpore crescit, non percipit incrementum nisi post annos aliquot, quando vestes sibi experitur deinceps non convenire.

Tertio, quod pii homines non advertant profectum inde provenire, quod non statim assequantur illud quod optant, nimirum passionum vacuitatem, in oratione fervorem, animum perpetuò ad Deum attentum. Sed licèt non assequantur ista ut optant, assequuntur tamen alia pro Dei voluntate: nimirùm peccatorum cognitionem, conscientiam delicatam, animum ab hoc mundo magis alienum, &c.

I. Habesne exempla huic materiæ accommoda?

Exempla.

R. Ita. Singulis diebus Dominicis (quemadmodum hortatur B. Aug.) Christi Corpus percipiebat S. Ludgardis Virgo sanctissima; sed Agnes ejus Abbatissa parum cauto usa consilio, id ei interdixit. At pia Lutgardis: Ego quidem, inquit, Mater carissima, libenter obediam tibi, sed certissimè prævideo Christum hanc injuriam in tuo corpore ulturum. Confestim Abbatissa intolerabili morbo afficitur, ut in Ecclesiam ingredi non posset: nec cessavit dolor per momenta increscens, donec indiscretionis suæ culpam agnosceret, & Lutgardem sineret pristino more uti. *In vita ejus apud Sur. 6. Junii c. 12.*

Sanctus Bonaventura Cardinalis & Episcopus Albanensis, adhuc in Minoribus agens ex demissæ mentis humilitate, pluribus diebus abstinuerat a perceptione Sacratissimi Corporis Christi, veritus ne si illud indignus sumeret, judicium sibi manducaret & biberet. Cumque die quadam in Missa devotus adesset, Deus respiciens ad illius humilitatem, particulam consecratæ Hostiæ, de manu celebrantis per Angelum acceptam, illius ori clementer immisit, ei hoc singulari beneficio indicans, ut omnem deinceps celebrandi scrupulum amoveat, & cum Creatore suo, à quo amabatur, familiariter conversaretur. Sur. Jul. 13. Chro. Francisc. 2. p. l. 2. c. 2.

LECTIO XXVI.

De Communione laicorum sub una specie.

I. Quare laici communicant solùm sub una specie, Sacerdotes autem sub duabus?

R. Sacerdotes Missam celebrantes consecrant, & communicant sub utraque specie, ut expressiùs repræsentent Sacrificium crucis, utque ex suo sacrificio ipsi participent secundùm Christi mandatum in institutione hujus Sacramenti, & sacrificii promulgatum. Communio laicorũ sub una specie.

I. Sed quomodo laicis ademptus est usus sacri Calicis?

R. Respondet Conc. Trid. hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum & locorum varietate, magis expedire judicaret. Id autem Apostolus visus est innuisse, cùm ait: *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*. Atque ipsum quidem hac potestate usum esse, satis constat, cùm in aliis, tum in ipso Sacramento cum ordinatis nonnullis circa ejus usum, *Cætera*, inquit, *cùm venero disponam*. Conc. Trident. ss. 21. c. 2. 1. Cor. 4. 1. Cor. 11.

I. Docentne Scripturæ satis esse sub una spe-

specie communicare, ut totus Sacramenti fructus percipiatur?

R. Ita. Dicit enim Salvator noster Joan. 6. *Si quis manducaverit ex hoc pane* (id est communicaverit sub una specie, interprete Conc. Trid. sess. 21. c. 11.) *vivet in æternum.*

Ad hæc S. Lucas testatur Christum Dominum duobus discipulis in Emmaus distribuisse Communionem sub una panis specie, prout SS. Patres intellexerunt. Chrys. Augustin. Theophilac. Euthym. Beda, & plures alii. Sic enim dicit Euangelista: *Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem & benedixit ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum, & cognoverunt eum: & ipse evanuit ex oculis eorum.* Et paulo infra: *Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via: & quomodo cognoverunt eum in fractione panis.*

Luc. 24.

I. Administraveruntne Apostoli Sacramentum sub una specie?

R. Ita. Uti testatur idem ipse Euangelista Act. 2.

I. Idemne egerunt Discipuli & successores?

R. Ita, quemadmodum testantur scriptis suis Tertul. l. 2. ad uxor. Clem. Alex. l. 1. Strom. Cypr. serm. 5. de lapsis. Basilius ad Cæsar. Patriarch. Hier. Apolog. adversus Jovinian. Aug. ser. de tempore. Ambros. de obitu Satyr. Beda l. 4. histor. Anglor. c. 24.

I. Restat mihi difficultas. Christus Dominus instituit hoc Sacramentum ad modum convivii & refectionis animarum nostrarum, dixitque: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Ergò comedere & bibere, quæ plenum convivium efficiunt, simul juncta, necessaria sunt ad salutem?

Sess. 21. c. 1.

R. Respondeo cum Conc. Trid. ut cumque locus ille Joan. 6. juxta varias SS. Patrum & Doctorum interpretationes intelligatur, qui dixit: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, &c.* Dixit quoque: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.*

Dico secundò, conjunctionem copulativam (&) positam esse pro disjunctiva (vel) sicut Act. 3. accipitur. *Argentum & aurum non est mihi.* Sive; *Nisi manducaveritis, &c.* particula (nisi) afficit totam sententiam, ut sensus sit: *Si non manducaveritis, & non biberitis*; sive: *si neque biberitis, neque comederitis.*

Ad id quod suprà dicebatur Christum Dominum instituisse hoc Sacramentum ad modum convivii, sive refectionis, Respondeo, etsi quoad signa visibilia expressiùs significetur integrum convivium per utramque speciem, ideòque saltem secundariò aliqua ratione Christus sub utraque specie hoc Sacramentum instituerit, ut ejus vim melius intelligeremus; tamen quoad rem contentam ejusque fructum tam perfectum & fructuosum nobis instituitur convivium sub una specie, ac sub duabus, cùm sub altera æquè ac sub utraque totus Christus contineatur.

Nec refert, quod Christus Dominus Matth. 26. hoc Sacramentum instituens, dixerit Apostolis: *Bibite ex hoc omnes.* Hoc enim præceptum bibendi tantum pertinebat ad Apostolos, qui soli tum præsentes erant, quia Christus eos tunc consecrabat Sacerdotes, eisque jussit consecrare Sacramentum & sacrificium Eucharistiæ sub utraque specie, & utramque speciem sumere, ut perfectum sacrificium conficiant. Id ergo non jussit laicis, quibus, cùm non sacrificent, sed tantùm sumant Eucharistiam ut Sacramentum, sufficit ut illud sumant sub una specie, quia sub ea, ut proximè diximus, integrum Sacramenti effectum, fructumque percipiunt.

LECTIO XXVII.

De effectibus Eucharistiæ.

I. QUi sunt fructus, sive effectus Sanctissimi hujus Sacramenti?

Eucharistiæ effectus. S. Th. 3 p. q. 79. a.

R. Sunt illi propè infiniti & longè præstantissimi; gustamus enim in hoc Sacramento Fontem omnis gratiæ, & omnium charismatum, & donorum cœlestium. Undè meritò canit Ecclesia: *O quam suavis est, Domine, spiritus tuus, qui ut dulcedinem tuam in filios demonstrares, pane suavissimo de cœlo præstito, esurientes reples bonis, fastidiosos divites dimittens inanes.* Sed ut lignum vitæ allegoricum, id est,

Eucha-

Digitized by Google

Eucharistia, in medio Paradisi terrestris, id est, Ecclesiæ, ad refocillandas debiles animas plantatum, nihil minus habet quam anagogicum illud in medio Paradisi cœlestis situm, de quo Apoc. 22. *Afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum*, quo jugi immortalitatis, & beatitudinis renovatione ita pascuntur electi, ut singulis mensibus, diebus, & horis, tam nova, sapida, ac jucunda sit eis Dei visio & fruitio, ac fuit primo die, quo illa frui cœperunt; nos hic duodecim pariter fructus sacræ Eucharistiæ, spirituali Fidelium & piarum mentium voluptati excerpsimus.

Fructus duodecim sanctæ Eucharistiæ. Joan. 6.

Primus sit, quod per sacram Eucharistiam intimè conjungamur Christo, ut ipse indicat apud S. Joannem: *Qui manducat meam carnem & bibit meum Sanguinem in me manet & ego in illo.* Unde S. Cyprianus de Nativitate Christi: *Sacramentorum communicatio per quam illius Corpori sinceritati unimur, nos in tantum corroborat, ut de mundo, & de diabolo, & de nobis ipsis victoria potiamur, & sacramentali gustu vivificis mysteriis inhærentes, una caro & unus spiritus simus, dicente Apostolo: Qui adhæret Domino, unus spiritus est.* Vide *S. Joannem Chrysost. hom. 45.* Etsi hæc unio secundùm animam fiat, restat etiam, ut secundùm corpus per acta Communione, ipsius Sacramenti tabernaculum quasi efficiamur, ut docet Sanctus Cyrillus. *Sic Christiferi*, inquit, *erimus, hoc est, Christum ferentes, cùm ejus Corpus & Sanguinem in nostra membra reperimus, atque ita, ut Beatus Petrus dicit, divina natura consortes efficimur.*

Per sacram Eucharistiam intimè Christo unimur.

Catec. 4. mystag.

Secundus, vi hujus Sacramenti, quotidianas animi sordes facilè eluimus, vulneribusque inflictis medemur. Vide *Cypr. de cœna Domini S. Ambros. l. de Sacram. c. 4. & sup. Psalm. 118. serm. 5. S. Joan. Chrysostom. sup. Joan. hom. 46.* Unde Sacerdos populum communicaturus, manu prætendens sacram Hostiam, verba sancti Joannis Baptistæ dicere consuevit: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.*

Peccata tolluntur.

Joan. 1.

Tertius, valet Sacramentum hoc ad coercendos animi motus & perturbationes. *Pias quæso cogitationes suscipias*, (inquit B. Cyrillus) *studiosè, sanctèque vivas, & de benedictione participes, quæ mihi credè, non mortem solùm, verùm etiam morbos omnes depellit. Sedat enim, cùm in nobis manet Christus, sævientem membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat, perturbationes animi extinguit, &c.* Unde Joan. Cassian. collat. 22. docet Dominici Corporis virtutem valere magnoperè ad cavendas corporis pollutiones; aliasque dæmonum illusiones.

Animi perturbationes sedantur. L. 4. in Joan. c. 7.

Sacramentū Euchar. valet contra dæmonum illusiones.

Quartus, præservat à lapsu in graviora peccata. Hanc utilitatem tradit S. Bernardus: *Duo illud*, inquit, *Sacramentum operatur in nobis, ut videlicet & sensum minuat in minimis, & in gravioribus peccatis tollat omninò consensum. Si quis vestrum non tam sæpè modo, non tam acerbos sentit iracundiæ motus, invidiæ, luxuriæ, aut cæterorum hujusmodi, gratias agat Corpori & Sanguini Domini, quoniam virtus Sacramenti operatur in eo.*

Serm. de bapt. in cœna Domin. habito.

Præservat à peccat.

Quo fit, ut qui diutius à Communione abstinent; facilè in lethalia crimina labantur, ut benè observavit Chrys. in prior. ad Corinth. *Ut frigida ad Eucharistiam accessio periculosa est, ita nulla mystica illius cœnæ participatio, pestis est, & interitus. Ista namque mensa anima nostra vis est, nervus mentis, fiducia vinculum, spes, salus, lux, & vita nostra.*

Hom. 24.

Quintus, valet ad expugnandas omnes tentationes dæmonis, & carnis. *Parasti*, inquit Psalmista, *in conspectu meo mensam, adversus eos qui tribulant me.* In quæ verba S. Chrys. Ista mensa, inquit agnoscitur altaris Domini conservatio. Qui sunt isti, qui nos tribulant? Suggestiones inimici, exagitationes, cupiditates, voluptates, sæculi honores. Isti tribulant, quia in ira vivunt, tribulationes carnis habent, sed veniunt ad mensam potentis, considerantes ea, quæ apponuntur eis, accipere cum timore & tremore, & tribulationes efficiuntur consolationes. Auferuntur ea quæ sunt carnis: infunduntur ea quæ sunt spiritus, & ex mensa præparata proficiunt, contra eos qui tribulant eos.

Valet ad expugnandas tentationes. Psalm. 22.

Discipuli in mari periclitantes, clamaverunt ad Dominum: *Salva nos, perimus*, & suscepto in navim suam Domino JESU, *facta est tranquillitas magna.* Nimirum jam habebant eum, qui *imperat ventis & mari.*

Matth. 8.

Sextus

Digitized by Google

Auget gratiam. *Sextus*, majorem apud Deum gratiam conciliat. Nec mirum id est, cùm Eucharistia à gratia nomenclaturam acceperit.

Accendit ad amorem Dei. *Septimus*, vehementer accendit ad amorem Dei, & ad ardua quæque pro Christo perferenda. Qua de causa, cùm olim à Tyrannis Fideles ad tormenta & mortem propter Christiani nominis confessionem vulgò raperentur: ne illi fortè dolorum acerbitate victi in salutari certamine succumberent, vetus in Ecclesia Catholica mos fuit, ut iis ab Episcopis Dominici Corporis & Sanguinis Sacramenta præberentur. Vide S. Cypr. Ep. 5. & S. Joan. Chrys. hom. 61 ad populum. Vide etiam vitam S. Dionysii Areopag. cui Dominus in carcere sacram Communionem ministravit. Quòd si patientissimus Job jure dixit: *Pone me Domine juxta te, & cujusvis manus pugnet contra me*: Quanto majori fiducia id dicere potest anima, quæ per sacram Communionem sumpsit intra se Omnipotentem Dominum triumphatorem mortis & inferni?

Sun. 19. Octob.

Consolationem spiritualem præbet supr. init. lect. *Octavus*, magnam adfert voluptatem & consolationem spiritualem pie communicantibus. Unde Ecclesia sic canit: *O quàm suavis est Domine spiritus tuus: qui ut dulcedinem tuam in filios demonstrares, pane suavissimo de cœlo præstito esurientes reples bonis, fastidiosos divites dimittens inanes*. Et: *Pinguis est panis Christi, & præbebit delicias Regibus*. Vide Cypr. Ep. cit. 54. legatur & expendatur S. Greg. hom. 36. in Euangelia.

Dat pignus futuræ gloriæ. *Nonus*, dat nobis sacra Communio pignus futuræ gloriæ. Hoc cantat Ecclesia in antiphona: *O sacrum Convivium, in quo Christus sumitur, &c.* postremis verbis, *& futura gloria pignus nobis datur*. Gloria enim & vita æterna in cœlis ei conferetur, qui pignus ejus in terris acceperit. Dixit enim ipsa Veritas: *Ego sum panis qui de cœlo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*. Et: *Qui manducat meam carnem habet vitam æternam*. Hinc mirabiliter fulcitur spes nostra, quæ tantis arrhis & pignore lætatur.

Joan. 6.

Sanitatem corporalem confert. *Decimus*, etiam sanitatem corporalem confert. Figuram istius habes in Ligno vitæ suprà. Mulier Euangelica quæ duodecim annis sanguinis fluxum passa fuerat, solo vestis Christi contactu curata est.

Corpus Helisæi exanime talem habuit virtutem, ut solo contactu alterius defuncti corpus suscitarit: quidni Christus Dominus, qui vitæ & mortis habet imperium, corporis & animæ sanitatem conferat dignè communicanti? Matth. 9.

Exempli. Refert Surius 22. Aprilis, de S. Theodoro Episcopo Ancyrano, cùm quadam die sacrosanctam Eucharistiam cuidam puero muto ministraret, illumque juxta morem cæterorum non audisset respondentem *Amen*, & mutum esse ignoraret, dixisse ad puerum, dic *Amen*, qui statim (virtute suscepti Sacramenti lingua soluta, & facultate loquendi recepta) non modo clara voce pronunciavit *Amen*, sed etiam perfectè omnes animi sui conceptus eloqui cœpit,

Mentem illuminat. *Undecimus*. Sacramentum hoc, quia in eo verum mundi lumen præsens est, illuminat mentem suscipientis, omnesque ab ea tenebras effugat, non aliter ac Sol noster visibilis, quando manè exoritur, noctis caliginem dissipat. Certè duo Discipuli euntes in Emmaus, Christum comitantem, & Scripturas explicantem non priùs agnoverunt, quàm Christus panem eis à se consecratum obtulit; tunc enim *aperti sunt oculi eorum, & cognoverunt eum in fractione panis*. Hinc Sacramentum istud mysterium Fidei dicitur, quæ est animæ lumen. *Quisquis Fidelis est*, inquit Augustinus, *consolatur te fractio panis, absentia Domini, non est absentia. Habeto fidem, & tecum est, quem non vides*. Luc. 24. Serm. 140. de temp.

Euchar. est viaticum nostræ peregrinationis. *Duodecimus*, est viaticum nostræ peregrinationis, id est, provisio ad iter agendum: quia perindè ut viaticum temporale auxilio nobis est, ut pervenire valeamus ad locum ad quem pergimus; ita cœleste hoc viaticum opitulatur nobis, ut ad Jerosolymam cœlestem, patriam videlicet nostram pertingamus. Hujus rei duplex in veteri Testamento typus præcessit. Primus, Agni Paschalis, qui ut est in Exodo, manducabatur à Judæis habitum peregrinorum præ se ferentibus, cum baculis, calceis; &c. Alter fuit Eliæ Prophetæ, qui subcinericii panis fortitudine, ut est in 3. Regum, ambulavit usque ad montem Dei Horeb; & Fideles idcircò pascuntur sacra

Duplex hujus rei typus. 3. Reg. 19.

Eucha-

Digitized by Google

Eucharistia, præsertim cùm ad mortem se disponunt, ut virtute illius roborati, ad montem cœlestem ascendant. Quare in Conc. Nicæno, aliisque, jam olim mandatum est, ut nemini morti proximo hoc viaticum negetur.

I. Solebantne Sancti olim sese per viaticum ad mortem disponere?

Sancti morituri sumebāt viaticum corporis Domini.

R. Ita. Paulinus in vita S. Ambrosii scribit, eum jam moriturum ab Honorato Vercellensi Episcopo divinitùs monito Eucharistiam tanquam viaticum accepisse.

S. Maria Ægyptiaca postquam annos 40. in mira pœnitentiæ austeritate per solitudinem traduxisset, mortem vicinam præsentiens sacro Eucharistiæ viatico præmuniri desideravit: & ad hunc finem Deus ei Venerabilem Zozymum Presbyterum destinavit, qui Sacramentum ministraret. Sur. 9. Aprilis.

Marulus.

S. Hieronymus diem agens extremum, sacrum Christi Corpus dari sibi petiit. Illud verò sumpturus de lectulo se deponi humi fecit, saccoque operiri. Tunc genibus provolutis, lacrymas fudit, pectus pugno percussit, & sic sanctam oblationem hausit, gestu, habituque se illa indignum contestans.

I. Estne utile morituris, quod sumant sacrum Viaticum?

L. 6. de Sacerd. Exemplū.

R. Ita. Quidam mihi narravit (inquit S. Chrysost.) non ille quidem ab alio edoctus, sed dignus habitus, qui & id vidisset ipse & audisset, quod, qui de hac vita migraturi sunt, si mysteriorum hujusmodi cum pura conscientia fuerint participes, spiritum efflaturi ab Angelis, illorum animas satellitum more, stipantibus, propter assumptum illud Sacramentum, hinc recta in Cœlum abducuntur.

Scribit Surius die 29. Decemb. cap. 4. de S. Ebrulpho, cùm ei relatum esset, Fratrem Ansbertum sibi amicissimum, ex hac vita fine sacra Communione discessisse, vehementer contristatum esse: erat enim Sacramento huic devotissimus, & quantam in articulo mortis opem homini subministraret, non ignorabat: infremuit ergo spiritu, oransque & lacrymans venit ad lectum ejus atque ad defunctum: Eheu, Frater, cur abisti sine Communione? Cur tanto bono defraudatus es? cumque hoc pacto interiorem animi dolorem exprimeret, Deus ut illum consolaretur, animam fratris defuncti ad corpus redire jussit. Aperiens igitur oculos, quasi à somno expergefactus: Tu inquit, es Domine, qui me vocas? Vir sanctus respondit, Ego sum, sed dic mihi, ubi interim fueris, quid videris? Et ille; revocasti me, inquit à labore itineris, quo me cruciabat adversarius. Et vir sanctus: Vis, ait, Eucharistiam accipere? Respondit: Volo. Cumque Corpus & Sanguinem Domini accepisset, rursum pacis somno obdormivit.

LECTIO XXVIII.

De institutione Festi Corporis Christi.

I. DIc modo, quid habeas de institutione Festi Venerabilis Sacramenti?

R. Attende animum; res ipsa præclara est. Ex his quæ hactenus de Venerabili Sacramento ejusque supra cætera omnia à Deo Ecclesia collata beneficia, dignitate & præstantia, satis intelligi potest, quantas Deo immortali pro tanta largitate gratias debeamus, quantaque animi reverentia & devotione ista mysteria suscipere nos oporteat.

Convenit itaque devotioni Fidelium, inquit, S. Thom. Aquinas, solemniter recolere institutionem, tam salutiferi, tamque mirabilis Sacramenti; ut ineffabilem modum divinæ præsentiæ in Sacramento visibili veneremur: & laudetur Dei potentia, quæ in Sacramento eodem tot mirabilia operatur, necnon & de tam salubri, tamque suavi beneficio exolvantur Deo debitæ gratiarum actiones. Pergit S. Thom. Etsi in die cœnæ, quando Sacramentum prædictum noscitur institutum, inter Missarum solemnia, de institutione ipsius specialis mentio habeatur: totum tamen residuum ejusdem diei officium ad Christi Passionem pertinet, circa ejus venerationem Ecclesia illo tempore occupatur. Unde, ut integro celebritatis officio institutionem tanti Sacramenti recoleret plebs Fidelis, Rom. Pont. Urbanus IV. hujus Sacramenti devotioni affectus, piè statuit præfatæ institutionis memoriam

Opusc. 57.

Ratio institutionis hujus Sacramenti.

Digitized by Google

moriam prima feria quinta post Octavam Pentecostes à cunctis Fidelibus celebrari: ut qui per totum anni curriculum hoc Sacramento utimur ad salutem, ejus institutionem illo tempore specialiter recolamus, quo Spiritus S. corda Discipulorum edocuit, ad plenè cognoscenda hujus Sacramenti mysteria, nam & in eodem tempore cœpit hoc Sacramentum à Fidelibus frequentari. Aliam etiam rationem institutionis hujus Festi addit Conc. Trident.

Sess. 13. c. 5. *Atque sic quidem oportuit, victricem veritatem de mendacio & hæresi triumphum agere, ut ejus adversarii in conspectu tanti splendoris, & in tanta universa Ecclesiæ lætitia positi, vel debilitati & fracti labescant, vel pudore affecti & confusi aliquando resipiscant.*

I. Sed qua occasione ab omnibus Christi Fidelibus hoc Festum solemniter celebrari jussit Urbanus?

Alia item ratio institutionis hujus. R. Liquet id ex ipsa historiæ veritate, quam hic paulo fusius repetam.

Circa ann. Domini 1230. *floruit juxta Leodium in Monte Cornelio Virgo Juliana, à loco isto Cornelienses dicta, quæ ad virtutis ac scientiæ divinæ culmen pertigit; frequenter per mentis excessum rapta, prophetico etiam spiritu plena, adeo ut quandoque cogitationes cordium proderet. Luctabatur cum diabolo, loquebatur cum Apostolis, fulgebat miraculis, orationi tota erat dedita. Inter orandum autem crebrò ejus aspectui objiciebatur mirabile signum; videbat enim Lunam quasi in suo splendore, sed cum aliqua sui orbicularis corporis fractione. Mirabatur nesciens quid significaret, & enitebatur suis aliorumque precibus signum illud à se amovere. Tandem divino didicit responso mysterium in hoc latere, & significari Ecclesiam in Luna, in ejus fractione defectum unius solemnitatis, quam Deus volebat ad augmentum Fidei instituí. Accepit vero cœlitus frequenter præceptum, ut hanc solemnitatem inchoaret, & mundo celebrandam nuntiaret. Sed humilis Virgo continuo orabat, & dicebat Domino: Excita, Domine, teipsum, excita & viros eruditos, & me minimam in pace dimitte.*

Verùm divinitus pro responso aliquando

Matth. 11. accepit: *Confiteor tibi, Pater quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Iterum alia vice, audivit cœlitus vocem dicentem: *Immisit in os meum canticum novum, carmen Deo nostro: non abscondi misericordiam & veritatem tuam à concilio multo.* Jam fere per viginti annos indignam se tanto negotio reputans, instabat gemitibus apud Deum, ut alteri negotium committeret. Sed eo magis humilitatis amator ad id ipsam digniorem judicavit: absoluto responso ei indicans se velle per eam inchoari, ac deinceps per personas humiles promoveri. Tandem igitur Virgo acquiescens, rem totam indicavit Joanni de Lausenna S. Martini Leodii Canonico vitæ sanctæ, rogans ut tacito nomine, cum his ageret hac de re qui clavem scientiæ in Ecclesia Dei tenent. Expositæ fuere omnia Jacobo de Trecis Archidiacono Leodiensi, qui posteà factus est Episcopus Verdunensis, deinde Patriarcha Jerosolymitanus, demum Pontifex Rom. dictus Urbanus IV. Hic rem contulit cum duobus magnis luminaribus Leodii tunc præfulgentibus, cum Hugone Provinciali Ord. Prædic. posteà Card. & Guiardo, seu Guidone Episc. Cameracensi, & cum aliis viris celeberrimis, qui negotium promoverunt, & ad Dei gloriam cessurum unanimiter censuerunt. Postmodum idem fuit revelatum Isabellæ Beghinæ Hoyensi (quam sanctitate celebrem Juliana in Sororem montis Cornelii recipi curarat) & Evæ reclusæ ad S. Martinum Leodii. Dicta enim Isabella Evam reclusam audiens, & intrans Ecclesiam S. Martini, ubi se ante Crucifixum prostravit, in spiritu rapta, edocta est cœlitus quomodo hæc festivitas, quæ hactenus fuerat in secreto S. Trinitatis, jam palam declarari deberet his, in quos fines sæculorum devenerant. Videbat in mentis excessu omnium cœlestium Ordinum exercitus Domino supplicantes, ut tandem ad confirmandam Ecclesiæ militantis Fidem periclitanti mundo festivitatem hanc patefaceret. Audiens Julianæ, Deum, etiam hanc divinæ revelationis testem elegisse, exultavit in spiritu, & tandem per Joannem domus suæ Patrem officium componi fecit, quod incipit: *Animarum cibus*, & à dictis Theologis probatum fuit, illudque Leodii, Tungris, & alibi in usu fuit, donec ab Urbano Officium S. Thomæ publica-

Psalm. 39.

Festū Vm. Sacram. primum celebrari cœpit apud S. Martinum Leodii.

Digitized by Google

blicatum est. Et licet scriptor modicæ litteraturæ fuerit, obediens tamen aperiebat os suum, & Dominus implebat illud; quotiesque ille se ad scribendum impendebat, Juliana orationi ad id vacabat. Hac occasione primum Festum Leodii est celebratum, potissimum a Collegio S. Martini, monitione Evæ Sanctimonialis, quæ Angelicam ibi ducebat vitam. Et illud approbarunt ante Urbani Pontificatum Robertus Episc. Leod. & Hugo Cardinalis, qui cùm esset missus Legatus ad Germaniæ partes, Leodium etiam veniens apud S. Martinum hoc die festo sermonem habuit, instans apud majoris Ecclesiæ Canonicos, ut etiam in eorum Ecclesia promulgaretur, & servaretur, qui ad tempus illud celebrarunt, ob Cardinalis auctoritatem. At cùm in urbem se recepisset, cessarunt, sed non impune, quia plerique miserabiliter hac è vita absorpti sunt: ita ut eorum interitus Laicis verteretur in proverbium. Robertus quoque Episcopus in generali Synodo statuerat solemnitatem per omnes Diœcesis Ecclesias, sed morte præventus executionem non vidit.

Urbanus interim ex Patriarcha Jerosolymitano in Pontificem extra Cardinalium Collegium assumptus, festum quod antea Leodii celebrabant, universale fecit anno 1264. Memorem enim fuisse revelationum (de quibus Leodii) constat ex constitutione sua, ubi dicit: *Intelleximus olim dum in minori essemus officio constituti, quod fuerat quibusdam Catholicis divinitus revelatum, Festum hujusmodi generaliter in Ecclesia celebrandum.* Unde & anno quarto seu ultimo Pontificatus sui, mortua Juliana, misit ad Evam recluſam Diploma cum novo S. Thomæ officio, cujus tenor sequitur.

Universaliter in tota Ecclesia illud celebrari mandat Urbanus Pontifex.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei, dilectæ in Christo filiæ Evæ recluſæ S. Martini Leodiensis, salutem & Apostolicam benedictionem. Scimus, o filia, quod magno desiderio desideravit anima tua, ut solemne Festum sacratissimi Corporis Domini nostri JESU Christi institueretur in Ecclesia Dei, à Christi Fidelibus perpetuis temporibus celebrandum. Et ideò tibi significamus ad gaudium, quod nos ad corroborationem Catholicæ Fidei, dignè duximus & statuimus, ut de tam mirabili Sacramento, præter quotidianam commemorationem, quam de ipso Ecclesia facit, specialior & solemnior memoria celebretur, certum ad hoc designantes diem, videlicet Feriam quintam proximam post Octavas Festi Pentecostes proximè sequentem. Ut in ipsa feria quinta, devotæ Fidelium turmæ, propter hoc ad Ecclesias affectuosè concurrant, sitque dies illa universis Christicolis nova festivitate jucunda, & ampla jucunditate festiva, prout in litteris nostris Apostolicis, quas per universum orbem super hoc direximus, plenius continetur. Et scias quòd nos hujusmodi Festum cum omnibus Fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, necnon cum omnibus Archiepiscopis & Episcopis, cæterisque Ecclesiarum Prælatis, tunc apud Apostolicam Sedem commorantibus (ad hoc ut videntibus & audientibus, de tanti Festi celebritate salubre præberetur exemplum) duximus celebrandum.

Feria 5. post Octavas Pentecostes.

Magnificet igitur anima tua Dominum, & exultet spiritus tuus in Deo salutari tuo: quia viderunt oculi tui salutare tuum, quod paravimus ante faciem omnium populorum. Lætare insuper, quia Omnipotens Deus tribuit desiderium cordis tui, & voluntate labiorum tuorum non fraudavit te cœlestis gratiæ plenitudo. Et quia quaternium in quo totum habetur ipsius Festi officium, tibi sub Bulla nostra per præsentium latorem destinamus: Volumus, & Apostolico scripto tibi mandamus, quatenus sacrum Officium cum devotione recipias, & ejus copiam personis illam petentibus liberaliter exhibeas. Et instes libenter devotis supplicationibus apud illum qui memoriale tam salutiferum de se ipso reliquit in terris, in nobis tribuat ex alto gratiam, commissam nostro regimini Ecclesiam suam regendi utiliter ad laudem & gloriam nominis sui, & salubriter gubernandi. Datum apud Urbem veterem sexto Idus Septembris Pontificatus nostri anno 4. Christi 1264.

Urbanus igitur Festum hoc universale fecit ob revelationes illas in Ecclesia Leodiensi præcedentes, quæ, cùm ex Bulla Urbani, tum ex Julianæ vita ab Auctoribus probatissimis conscripta, certissimæ sunt. Juncto ad hæc miraculo,

In Clem. 1. 3 de Reliq. & vener. Sanct. c S. Dominum.

Digitized by Google

lo, quod in fine hujus lectionis subjungemus.

Mart. V. constit. incip. Ineffabile. Eugen. cōstit. Excellentissimi.

Postmodum Clemens V. in Conc. Viennensi confirmavit Bullam prædecessoris sui Urbani IV. denuoque mandavit, ut Festum Venerabilis Sacramenti universaliter ab omnibus Christi Fidelibus celebraretur; & cæteri subsequentes Pontifices, Martinus V. & Eugenius IV. Indulgentias per Urbanum concessas auxerunt, novasque ista die communicantibus, & Processionem comitantibus, ejusque vigiliis jejunantibus elargiti sunt.

I. Jucundissima sunt ista, & omni acceptione digna. Verùm quid Hæreticis nostris dices, qui contra hanc festivitatem, & præsertim contra solemnes hujus diei Processiones dentibus fremunt, & tabescunt?

R. Nihil aliud quàm Anathema Conc. Trid. in hæc verba: *Si quis dixerit, in sancto Eucharistiæ Sacramento, Christum unigenitum Dei Filium non esse cultu latriæ etiam externo adorandum, atque ideò festivo nec peculiari celebritate venerandum; neque in Processionibus secundum laudabilem & universalem Ecclesiæ sanctæ ritum & consuetudinem, solemniter circumgestandum, vel non publice, ut adoretur populo proponendum & ejus adoratores esse idololatras; Anathema sit.*

I. Quod erat miraculum istud, quod ante promisisti?

S. Antonin. 3. p. tit. 13. c. 13. §. 2. & Joan. Stephan. Durant. de ritibus Eccles. l. 2. c. 39. Platina in Urban. IV.

R. Contigit Vulsinis in Diœcesi & ditione Urbevetana, Sacerdotem quempiam post consecrationem de veritate Corporis & Sanguinis Domini dubitare. Statimque ex sanctissima, quam manibus tenebat, hostia, vivus sanguis manare cœpit, & sacrum Corporale intingere. Quo miraculo attonitus Pontifex (Urbanus IV.) Corporale ad se ab Episcopo loci cum processione in urbem veterem (ubi tunc agebat cum sua Curia, S. Sedem Manfredo Siciliæ Rege Romanæ Ecclesiæ hoste, divexante) transferri voluit: illud solemniter in Ecclesia Urbevetana reposuit. Exindè exstimulatus fuit Pontifex ad Festum Venerabilis Sacramenti diplomate ad universas Ecclesias destinato, sanciendum, uti suprà.

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ.

CAPUT QUINTUM.

LECTIO PRIMA.

Quid sit, & in quo differat ab aliis hoc Sacramentum.

I. Quis est ordo & connexio hujus Sacramenti ad tria præcedentia?

S. Th. 3. p. q. 84. Pulchra connexio hujus Sacramenti ad tria præcedentia.

R. Hæc est connexio; Per Sacramentum Baptismi regeneramur in novas creaturas, induentes Christum Dominum, ut in novitate vitæ deinceps ambulemus. Et hoc quidem novum regenerationis sive vitæ genus suscipimus, non ut otium aut delicias sectemur, verùm ut irreconciliabile bellum juremus contra diabolum, mundum & carnem. Idcircò arma nobis traduntur in Sacramento Confirmationis, & commeatus in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento. Sed cùm in bello varii sint casus, contingatque non rarò milites in prælio vulnerari; imò interdum morti occumbere; Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui allevat omnes qui corruunt, & erigit omnes elisos: Hoc Pœnitentiæ remedium nobis providit, ut post lapsum relevemur. Adeò quod Baptismus institutus sit pro iis qui Christianæ militiæ inscribuntur; Confirmatio, pro militibus jam prælia commissuris; Sacra Eucharistia pro alimentis & commeatu exercitui parando; & hoc ipsum Pœnitentiæ Sacramentum pro vulneratis medicandis. Ps. 145.

Alia ratio connexionis & ordinis.

Potest addi altera ratio, cur immediatè, post sacræ Eucharistiæ tractatum, subjungatur doctrina de Pœnitentia; nimirum, quia sæpè contingit, quod sacer cibus Corporis Domini nostri effectus suprà memoratos minimè obtineat, ratione indispositionis hominis, qui versatur in peccato, non secus ac cibus corporalis, qui stomacho malè affecto magis officit, quàm proficit. Unde qui indispositus est & æger, non jam cibum, sed medicamenta ad purgandum & evacuandum opportuna quærere debet. Simili planè modo, qui in statu peccati versatur, sacra mensa Eucharistica abstinere debet, usque dum ad Pœnitentiam recurrerit, quæ

Digitized by Google

quæ est animæ peccatricis medicina.

Igitur in memoriam revoca, id quod prima parte c. 10. diximus, infirmitates animæ spirituales esse peccata.

Et adverte, nos de aliis infirmitatibus non agere, quàm de iis, quas homo ex fragilitate, aut malitia post Baptismum contrahit, quæ sunt peccata actualia: nam quantum ad generalem infectionem, & spiritualem ægritudinem totius generis humani (quæ est peccatum originale) nullum habet aliud remedium præter Baptismum, prout suo loco traditum est.

I. Nunquid igitur Baptismus eluit omnem omnino maculam, & abstergit omne peccatum, sive originale, sive etiam quod fuberat actuale?

Sess 14 c.1. R. Ad quæstionem tuam respondet Concil. Trid. hoc modo: *Si ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum esset, ut justitiam in Baptismo ipsius beneficio & gratia susceptam, constanter tuerentur, non fuisse opus aliud ab ipso Baptismo Sacramentum ad peccatorum remissionem esse institutum. Quoniam autem Deus, dives in misericordia, cognovit figmentum nostrum, illis etiam vitæ remedium contulit, qui sese postea in peccati servitutem, & dæmonis potestatem tradidissent, Sacramentum videlicet Pœnitentiæ, quo lapsis post Baptismum, beneficium mortis Christi applicatur.* Idcirco vocaverunt SS. Patres Sacramentum hoc, *Secundam post naufragium Tabulam.*

9. Hieron. in cap. 3. Isaiæ. Mag. in 4. dist. 15.

I. Quis igitur est hujus Sacramenti finis principalis?

R. Justificatio peccatoris baptizati, spiritualis resurrectio, ejusque cum Deo reconciliatio. Hinc supra docuimus Sacramentum Pœnitentiæ appellari, *Sacramentum mortuorum.*

I. Quid est Sacramentum Pœnitentiæ?

Definitur Sacramentum Pœnitentiæ. R. Est Sacramentum in quo absolutio omnium peccatorum a Sacerdote tribuitur ei, qui peccata sua integre fuerit confessus & detestatus. Trid. sess. 14. c. 1. & can. 1. & sess. 6. c. 14.

I. Quis hanc potestatem peccata remittendi Sacerdotibus impertitus est?

Cõc. Trid. sess. 14. c. 1. R. Christus Dominus hoc Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipuè instituit, cùm a mortuis excitatus insufflavit in discipulos suos, dicens: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Quo tam insigni facto, & verbis tam perspicuis, potestatem remittendi & retinendi peccata, ad reconciliandos Fideles post Baptismum lapsos, Apostolis & eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit. Et Novatianos, potestatem remittendi peccata olim pertinaciter negantes, magna ratione Ecclesia Catholica, tanquam Hæreticos explosit, atque damnavit.

Joan. 20. v. 22. Quando institutum hoc sacramentum.

I. Quandonam recurrendum est ad Pœnitentiam?

R. Quam citissime fieri potest, præsertim quando quis in mortale lapsus est.

I. Quare hoc?

R. Ut quantotiùs recuperetur spiritualis animæ vita, quæ est gratia Dei.

I. Quis suadet omnem pœnitendi remoram quamprimùm abrumpi & perfringi?

R. Spiritus S. *Ne tardes*, inquit, *convertì ad Dominum, & ne differas de die in diem.* Rationem subdit: *Subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Eccl. 5.

I. Quibus similitudinibus persuadere conareris peccatoribus, ne pœnitentiam differant?

R. His & similibus: quis enim viperam lethiferam manu ferat, & non statim excutiat? Quis pestem in corpore alat? Quis hostem capitalem intra mœnia ferat? Quis cadaver vermibus horridum domi toleret? Quis dæmonem in mente gestet? Peccatum lethale est vipera, est pestis, est hostis, est cadaver, est dæmon: illico ergo ut illud sentis, totis viribus pœnitendo excutias. Similia.

I. Estne res periculi plena, si existens in peccato lethali differat converti ad Dominum, & Sacramento pœnitentiæ peccata eluere?

R. Ita. Non enim semper est ad manum pœnitendi occasio; sive quod subita morte interdum præripiatur ejusmodi occasio; sive quod Deus iratus pœnitentiæ spiritum non tribuat. Res periculi plena de die in diē differre pœnitentiam.

I. Habesne ad hanc rem exempla?

R. Habeo. Fuit quidam temporibus

Digitized by Google

Exempli horribile.

Conredi, qui post Odilredum regnavit, vir in laico habitu atque officio militari positus, sed quantum pro industria exteriori; Regi placens, tantum pro interna

Beda l. 5. hist. Angl. c. 14. an. 704.

suimet negligentia displicens. Admonebat ergo illum Rex sedulò, ut confiteretur, & emendaret se; ac relinqueret scelera sua, ne subito mortis superventu tempus omne pœnitendi & sese emendandi perderet. Verum ille, licet frequenter admonitus, spernebat verba salutis, seseque tempore sequenti pœnitentiam facturum esse promittebat. Inter hæc tactus infirmitate cecidit in lectum, atque acri cœpit dolore torqueri. Ad quem ingressus Rex (diligebat enim eum) multum hortabatur ut vel tunc antequam moreretur, pœnitentiam ageret commissorum. At ille respondet, non se tunc velle confiteri peccata sua, sed cùm ab infirmitate resurgeret, ne forte exprobrarent sibi sodales, quod timore mortis faceret ea quæ sospes facere noluerat. Fortiter quidem, ut sibi videbatur locutus, sed miserabiliter, ut postea patuit, dæmoniaca fraude seductus est. Cumque morbo ingravescente denuo ad eum visitandum ac docendum Rex intraret, clamavit statim miserabili voce; Quid vis modo? Quid huc venisti? Non enim mihi aliquid utilitatis, aut salutis poteris ultra conferre. At ille: Noli, inquit, ita loqui, vide ut sanum sapias. Non, inquit, insanio, sed pessimam mihi conscientiam certus præ oculis habeo. Et, quid inquit; hoc est? Paulo ante, inquit, intraverunt domum hanc duo pulcherrimi juvenes, & resederunt circa me, unus ad caput, & unus ad pedes. Protulitque unus librum perpulchrum, sed vehementer modicum, ac mihi ad legendum dedit: in quo omnia quæ unquam bona feceram intuens scripta reperi, & hæc erant nimium pauca & modica. Receperunt codicem, neque aliquid mihi dixerunt. Tunc subito supervenit exercitus malignorum & horrendo vultu spirituum, domumque hanc & exterius obsedit, & intus maxima ex parte residens implevit. Tunc ille qui & obscuritate tenebrosæ faciei, & primatu sedis major esse videbatur eorum, proferens codicem horrendæ visionis & magnitudinis enormis, & ponderis pœne importabilis, jussit uni ex satellitibus suis mihi ad legendum deferri. Quem cum legissem, inveni omnia scelera, non solùm quæ opere vel verbo, sed etiam quæ tenuissima cogitatione peccavi, manifestissima in eo tetris esse scripta litteris. Dicebantque ad eos, qui mihi assederant, viros albatos & præclaros: Quid hic sedetis, scientes certissime, quia noster est iste? Responderunt: Verum dicitis, accipite, & in cumulum damnationis vestræ ducite. Quo dicto, statim disparuerunt: Surgentesque duo nequissimi spiritus habentes in manibus furcas, percusserunt me, unus in capite, & alius in pede. Qui videlicet cum magno tormento irrepunt mea viscera & interiora corporis mei, moxque ut ad invicem pervenerint, moriar, & a paratis ad rapiendum me dæmonibus in inferni carceres pertrahar. Sic loquebatur miser desperans, & non multo post defunctus est, & pœnitentiam, quam ad breve tempus cum fructu veniæ facere supersedit, in æternum sine fructu, pœnis subditus, facit. De quo constat, quia (sicut B. Papa Gregorius de quibusdam scribit) non pro se ista, cui non profuere, sed pro aliis viderit, qui ejus interitum cognoscentes, differre tempus pœnitentiæ, dum vacant, timerent, ne improviso mortis articulo præventi, impœnitentes perirent. Quod autem codices diversos per bonos sive malos spiritus sibi vidit offerri, ob id superna dispensatione factum est, ut meminerimus facta & cogitationes nostras non in ventum diffluere, sed ad examen summi Judicis cuncta servari, & sive per amicos Angelos in fine nobis ostendenda, sive per hostes. Quod verò priùs candidum codicem protulerunt Angeli, deinde alium dæmones, illi perparvum, isti enormem; animadvertendum est, quod in prima ætate bona aliqua fecit, quæ tamen universa prave agendo juvenis connubilavit. Qui si è contra errores pueritiæ corrigere in adolescentia, ac bene faciendo a Dei oculis abscondere curasset, posset eorum numero sociari, de quibus ait Psalmus: *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.*

Dilata pœnitentia desperationem affert.

Chry-

Digitized by Google

Aliud Exemplum. Chrysaorius vir nobilis, tam plenus vitiis, quàm rebus, ad extremum vitæ veniens, eadem hora qua jam de corpore erat exiturus, apertis oculis, vidit teetros & nigerrimos spiritus coram se assistere, ut ad infernum se raperent. Tunc cœpit magnis vocibus clamare, dicens: *Inducias vel usque mane, inducias vel usque mane.* Sed cum hæc clamaret, in ipsis suis vocibus, de habitaculo suæ carnis, nulla peracta pœnitentia, omnisque salutis spe adempta, avulsus est. *Nolite errare, Deus non irridetur.*

S. Gregor. hom. 12. in Euang. & l. 4. dial. cap. 38.

Ad Gal. 6.

I. Luxerunne Sancti suam conversionis tarditatem?

Exemplū. R. S. Aug. l. 6. confess. c. 11. & l. 8. c. 5. & 7. Idem serm. 17. de verbis Domini, vocat corvinam vocem; Cras, cras, convertar. Ipsa res est, inquit, quæ multos occidit, cùm dicunt, *Cras, cras*, & subitò ostium clauditur: remansit foris cum voce corvina, qui non habuit gemitum columbinum. Idem in Psal. 124. *Deus*, ait, *pœnitentiæ tuæ indulgentiam promisit, sed huic dilationi tuæ crastinum non promisit.* Sic & S. Gregor. hom. 12. in Euang. *Qui pœnitenti*, inquit, *veniam spopondit, peccanti diem crastinum non promisit.*

I. Quot sunt partes Sacramenti pœnitentiæ?

Partes Sacramenti pœnit. tres. Trid. sess. 14. c. 3. R. Tres, videlicet: Contritio, Confessio, & Satisfactio, qui sunt tres actus ipsius pœnitentis, ad complendum integraliter Sacramentum necessario requisiti.

I. Qui fit quod hæ tres partes, sive hi tres actus pœnitentis ad peccatorum remissionem in Sacramento pœnitentiæ consequendam exiguntur?

R. Ea ratione, quod quemadmodum à Deo cogitatione, verbo, & opere abalienati sumus; ita nos oporteat eidem reconciliari per contritionem cordis, confessionem oris, & satisfactionem operis. Vide Conc. Trid. d. sess. 14. c. 3.

LECTIO II.

De Contritione, prima parte Sacramenti Pœnitentiæ.

I. QUID per Contritionem intelligis?

R. Contritio, quæ primum locum inter dictos pœnitentis actus habet, animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. *Recogitabo tibi annos meos* (dicebat pœnitens Rex Ezechias) *in amaritudine animæ meæ*: & per Prophetam suum exhortans nos Dominus ad pœnitentiam, *Scindite*, ait, *corda vestra & non vestimenta vestra, & convertimini ad Dominum Deum vestrum.*

Conc. Trident. sess. 14. c. 4.

Isai. 38.

Ioel 2.

I. Quare locum suum habet Contritio inter Pœnitentiæ partes? Nunquid animæ pœnitenti sufficeret cessare à peccatis, & vitam novam proponere & inchoare?

R. Minimè, nec enim potest vita nova inchoari, nisi per veteris odium ac detestationem præteritas culpas ablueris. *Omnis qui jam arbiter suæ voluntatis constitutus est*, inquit S. August. *cùm accedit ad Sacramenta Fidelium, nisi eum pœnitet vitæ veteris, novam non potest inchoare.* Et quid aliud volunt Scripturæ istæ: *Projicite à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prævaricati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum.* Et: *Tibi soli peccavi, & malum coram te feci: Laboravi in gemitu meo; lavabo per singulas noctes lectum meum.*

Hom. 49.

Ezech. 18.

Psal. 50.

I. Fuitne quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic Contritionis motus necessarius?

R. Ita. Hoc declaravit Concil. Trid. supr.

I. Quare dicis quòd Contritio inter pœnitentiæ partes primum locum obtineat?

R. Primum quod agere debet pœnitens pro obtinenda peccatorum remissione, est, converti ad Dominum per peccati detestationem, a quo aversus fuerat per ejusdem perpetrationem, eique ex corde cum prodigo dicere: *Pater, peccavi in Cælum, & coram te.*

Luc. 15.

I. Flecteturne Deus peccatoris contritione & gemitu, ad misericordiam?

R. Ita; dicit enim ipse per Prophetam suum, *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit judicium & justitiam: vita vivet & non morietur.* Et per Psalmistam: *Cor contritum & humiliatum Deus non despi-*

Ezech. 18.

Psalm. 50.

Digitized by Google

tias. Vide S. Joan. Chrysostom. hom. 22. ad populum: *O humilis lacryma*, inquit S. Augustinus, *tuum est regnum, tua est potentia, aspectum Judicis non vereris, inimicis accusantibus silentium imponis, sola intras ad Regem, sed sola non recedis, vincis invincibilem, & ligas Omnipotentem.*

L. de Pœnit.

I. Quibus similes sunt, qui absque dolore & peccatorum suorum detestatione confitentur?

R. Similes ingrato & impudenti servo, qui Domino suo quem graviter offendisset, diceret: Domine, agnosco & confiteor me graviter offendisse, rogo te veniam; cæterùm non me pœnitet facti. Considera, an ejusmodi servus indulgentiam consequi mereretur, & consequenter, an peccator absque dolore reatum suum confitens, a Deo, Domino dominantium, veniam impetraturus sit. *Admonendi sunt*, inquit S. Gregorius, *qui admissa deserunt, neque tamen plangunt; ne jam relaxatas æstiment culpas, quas etsi agendo non multiplicant, nullis tamen flexibus mundant.*

L. 3. Pastor c. 31.

I. Susceperuntne Sancti ingentes pœnitentias pro peccatis suis?

Exempla.

R. Ita. Vide exempla & lamenta apud Climachum gradu quinto de Pœnitentia. Veram pœnitentiam egerunt David, Achab, Manasses, Ninivitæ, de quibus S. Basil. in divites avaros, & hom. de pœnitentia. Secundo, Elias & S. Joannes Baptista, de quibus S. Hieron. l. 2. in Matth. Tertio, S. Petrus Apostolus, de quo Augustin. serm. 104. & 124. de temp. Quarto S. Maria Magdalena, de qua S. Ambr. l. 2. de pœnitentia. Quinto, Theodosius Imp. de quo idem in Oratione funebri de obitu Theodosii. Audi quid Michæas in persona peccatoris dicat. *Vadam spoliatus & nudus; faciam planctum quasi draconum, & luctum quasi struthionum.* Incedere ergo debet peccator nudus, expolians veterem hominem cum actibus suis, ut induere possit novum, qui secundùm Deum creatus est in justitia & sanctitate veritatis, ut liber à malis affectibus, & plenus bonis desideriis facere possit planctum quasi draconum.

Exemplar & modus veræ pœnitentiæ S. Pauli.

Libet hic attexere singulare pœnitentiæ exemplum Sancti Pauli Apostoli, in quem Deus misericordiam suam ostendit, ut nullus peccator desperaret, ut hoc prototypum omnes imitarentur, quemadmodum ipse de se testatur dicens: *Ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primo ostenderet Christus Jesus omnem patientiam ad informationem eorum; qui credituri sunt illi in vitam æternam.* 1. Tim.

Primo, circumfulsit illum lux de cœlo, cum plenus minarum & cædis tenderet Damascum. Sic primum ad conversionem hominis est gratia Dei necessaria, liberum arbitrium præveniens, Ait enim Propheta. *Converte me, & convertar.* Jerem. 31. Ita contra Pelag. passim docet S. August. tom. 7. & ex eo Conc. Trident. Act. 9. Gratia Dei ad convers. pecc. 1. necessaria.

Secundo, alloquitur illum Christus, docet fidem, declarat se Jesum Nazarenum, quem ipse persequebatur. 2. Fides.

Tertio, prostratus in terram stupet & tremit, videns se Christum persequi, quem amare, & cui servire debebat. Adeo quod dicat S. August. quod maximus timor perduxit Paulum ad maximam charitatem, quæ deinde expulit timorem. 3. Timor.

Quarto, surgit, & spe, fiduciaque plenus, intrat Damascum, discit ab Anania, quid oporteat eum facere. 4. Spes.

Quinto, charitate accensus continuo non acquievit carni & sanguini, sed prædicavit JESUM esse Filium Dei, omnesque ad ejus fidem & amorem accendit. 5. Charitas. Ad Gal. 1.

Sexto, priorem vitam ita detestatus est, ut quæ priùs putaret lucra, nunc existimaret detrimenta & stercora, totus in alium virum mutatus. 6. Seria vitæ emendatio.

Sed, nunquid desunt corporis afflictivæ austeritates? Minimè. Nam scribit de seipso: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne cum aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar.* 7. Corporis castigatio.

I. Unde necessitatem pœnitentiæ vel contritionis probas?

R. Ex Scriptura & Patribus. *Nisi pœnitentiam habueritis*, inquit S. Lucas, *omnes simul peribitis.* Et S. Petrus: *Pœnitemini igitur & convertimini, ut deleantur peccata vestra.* Et Dominus in Apocal. c. 2. *Veniam tibi cito, & movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.* Luc. 13. Act. 3.

Ad hæc Scriptura crebrò accusat impœnitentes, ut in Psalm. *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Et in Proverb. *Quia vocavi, & renuistis.* Psalm. 94. Prov. 1.

Digitized by Google

stis, &c. ego quoque in interitu vestro ridebo. Et apud Matth. *Quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti.*

Matth. 23.

L. de pœnit. ad virgin. lapsc. c. 8.

Sancti Patres quoque ptisci eandem necessitatem agnoverunt. Tertull. *Bonum est ait, pœnitere, an non? quid revolvis? Deus præcipit.* Et S. Ambros. *Pœnitudo necessaria est, sicut vulneratis necessaria sunt medicamina. Cum animo conceperis non aliud remedium esse constitutum post Baptismum, quam pœnitentiæ solatium, quantumvis afflictionem, quantumvis laborem & indecorem subire esto contenta.* Sanctus Augustinus: *Nec quempiam putes ab errore ad veritatem, vel a quocumque, seu magno, seu parvo peccato, ad correctionem sine pœnitentia posse transire.*

I. Quæ sunt Contritionis species?

R. Contritio alia est perfecta, alia imperfecta; alio nomine dicta attritio.

I. Quid intelligis per Contritionem perfectam?

Contritionis duæ species.

R. Contritio perfecta est dolor sive detestatio peccati propter Deum summe dilectum, cum proposito emendationis vitæ, & observationis mandatorum Dei.

I. Quid verò est attritio?

R. Est quoque animi dolor, sed ex quopiam alio motivo minus perfecto, ut puta, ex timore gehennæ, &c.

I. Explica hoc paulo amplius?

Simile.

R. Explico simili. Intrat quis aulam magni Principis, invenit primo vilissima aliquot mancipia infimis officiis destinata; rogat cur non furentur bona Principis? cur non sint inobedientes? Respondebunt: O non auſi essemus peccare, aut Dominum nostrum offendere, quia timemus enim, si enim peccaverimus flagris horrendis excipiemur. Ecce abstinent illi à peccato, & de commisso dolent, ut solent canes, qui foco assidentes, vident assari carnes, quas vehementer appetunt, non tamen attingunt, timore fustis, & flagellorum. Ulterius pergit, & invenit in penetralibus filium nobilem optimè educatum, aut sanè Principis uxorem castissimam & honestissimam; & istos interrogat, cur ille non offendat Patrem, & cur illa non admittat alium virum? Respondebit ille, quomodo possum ego offendere Patrem meum nobilissimum, optimum, me sic amantem, sic mihi de omnibus providentem, &c. Et illa indignabunda diceret: Quid? hoc audes ab uxore nobilissimi & optimi Principis, vel petere, quæ horreo simile nefas vel cogitare, cùm perspectas habeam sponsi mei dotes, nobilitatis prærogativam, dignitatem, liberalitatem, bonitatem, quem propterea omnibus viris præfero, quem præ omnibus amabilem censeo? Quomodo aliquid possem facere aut cogitare, quo tam bonum Principem & sponsum offendam? Hi horrent & timent peccatum, non propter pœnam, neque sui incommodi causa, sed propter ipsam culpam; quia eum, quem diligunt, offenderent; & talis dolor debet esse veri pœnitentis, & ex contritione perfecta sua peccata detestantis.

Illustrat hoc Sanctus Augustinus pulcherrima comparatione duarum fœminarum conjugatarum, quarum una est casta, altera adultera; utraque timet maritum, sed hæc ne damnetur à marito, illa ne deseratur à marito, hæc timet ne maritus absens redeat, quia adhuc amat nequitiam, & adulterinas illecebras; illa timet ne maritus foras discedat, quia nimirum gaudet præsentia & castis amplexibus mariti. Itaque, vox utriusque est, *timeo*, sed diversus animus. Sequere, o peccator, uxorem castam, & dole de peccato, non propter pœnam, sed propter culpam; non propter timorem, sed propter amorem.

Tract. 9. in Joan.

I. Quæ est differentia inter contritionem & attritionem?

Differentia inter contritionem & attritionem. Conc. Trid.

R. Prima differentia, Contritio est dolor de peccatis propter Deum summe dilectum, uti dictum est. Attritio est dolor de peccatis, qui vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, vel pœnarum metu communiter concipitur.

Secunda, Contritio oritur ex timore filiali, Attritio ex servili.

Tertia, Contritio nunquam est sine charitate & gratia; sed Attritio potest esse sine his cum auxilio speciali.

Quarta, Contritio si habeat explicitè, vel implicitè votum confitendi & satisfaciendi, constituit hominem in gratia. Attritio verò sine Sacramento Pœniten-

Digitized by Google

tiæ, actu susceptо, non potest hominem ad justificationem perducere. Memineris tamen ejus quod c. præced. lect. 22. docuimus ex Concil Trid. Neminem lethali peccato irretitum, ad Sacramentum Eucharistiæ posse accedere; quantumvis sibi contritus videatur, non præmissa Confessione. Nam Ecclesia, cujus est de vero Scripturæ sensu judicare, non aliter intelligit verba S. Pauli. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat*, quàm de probatione sui ipsius per contritionem & confessionem sacramentalem.

I. Dolor de Deo offenso ex turpitudinis peccati consideratione vel ex gehennæ metu conceptus esne inutilis?

Sess. 14. c. 4. R. Dico ex eodem Conc. Trid. *Si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, donum Dei esse & Spiritus Sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm moventis, quo pœnitens adjuvatur, viam sibi ad pœnitentiam parat.*

I. Si quis confiteretur cum sola attritione, qualem proximè descripsisti, obtinere remissionem peccatorum?

R. Jam diximus quòd sic; nam quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem peccatorem perducere nequeat, tamen eum ad Dei gratiam cum Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit. Et hoc est, quod dicere solent: *Pœnitentem cum Sacramento ex attrito fieri contritum*. Propterea magni refert sæpè confiteri, nam quod attritio per se nequit, cum Sacramento obtinet.

I. Sufficiet ergo quòd attritionis actus sæpè eliciam & confitear?

R. Salutare sine dubio est, sæpè confiteri, & attritionis etiam actus producere. Verùm non satis sibi provideret, neque saluti suæ optimè consuleret, qui his contentus, nunquam ad alios perfectæ contritionis actus eliciendos conaretur.

Consultissimum est actibus perfectæ Contritionis affectare.

I. Quomodo hoc?

R. Manifestum id est; nam si Deum mortaliter offenderis, & non sit tibi Confessoris copia ad manum, cogeris diu in statu pessimo hærere, à gratia Dei extorris; cui malo potes illicò mederi per veræ contritionis actum. Ad hæc, non est articulus Fidei, quòd peccator attritus, sit sufficienter dispositus ad remissionem peccatorum in Sacramento impetrandam, quod infallibiliter fit per contritionem. Atqui in re tanti momenti eligendum quod maximè securum.

LECTIO III.

Eliciendæ contritionis modus.

I. QUandoquidem tanta est contritionis vis & præstantia, velim mihi tradas modum aliquem eam eliciendi?

R. Primùm quidem, nolim putes contritionis actum consistere aut perfici verbis quibusdam studiosè conceptis, v. g. dicendo: Domine Deus, doleo ex toto corde de peccatis meis, quia diligo te, vel quia tu bonus es, quem per peccatum meum offendi; sed in cordiali affectu sub ejusmodi verbis sive precationibus, supposito quod peccatum propter Deum offensum ex intimo dolore detestamur. Hinc contritio cordis dicitur.

Secundo, quia contritio donum Dei est, & omne donum perfectum descendit de sursum à Patre luminum; ante omnia peccator Spiritus Sancti gratiam per humilem orationem imploret, recitando devotè Orationem Dominicam, hymnum Veni Creator Spiritus, &c.

Tertio, per actus Fidei excitet se ad timorem Dei.

Quarto, ex illis exurgat ad actus spei.

Quinto, procedat ad detestationem peccatorum propter Deum & ob amorem ejus.

Sexto, cum omni submissione precetur veniam.

Tandem emittat bona propositа emendandæ in futurum vitæ, peccatorum occasiones resecandi, & exequendi universa mandata Dei. Quæ omnia ex ordine patebunt, & sequentur in oratione, quam pro contritionis actu subjicimus.

ORATIO POENITENTIS

Continens exercitium contritionis.

DEus in adjutorium meum intende: Domine ad adjuvandum me festina. Respice me Domine oculis, quibus Petrum peccatorem respexisti, ut & ego

Precatio pro gratia ad pœnitendum obtinenda.

Digitized by Google

foras exeam, & fleam amare. Converte me Domine, & convertar ad te. Scio, heu! Scio, quia peccavi nimis in vita mea, & irritavi iram tuam, & malum coram te feci; Coram te, in cujus manus incidere horrendum est; Coram te, qui & corpus & animam potes mittere in gehennam. Quid faciam, cùm venerit ad judicandum Deus? Quomodo stabo ad videndum eum? Ipse enim est quasi ignis conflans, emundans, & examinans argentum; Si argentum, quid fiet de ligno, de fœno, de stipula? Quomodo ausus ero comparere in conspectu Dei Sancti hujus? Quomodo audire potero verbum illud? Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus. Quomodo habitare potero cum igne devorante, & cum ardoribus sempiternis? O æternum quod cruciabit, pro momento quo delectavit! Hæc scio, hæc credo, quod ignis ille non extinguetur, nec vermis morietur, sed perseverabit æterna combustio, & ascendet fumus tormentorum, eorum qui non dilexerunt Deum in sæcula sæculorum. Quid ergo consilii? Quid faciam miser? *Quo fugiam, nisi ad te Deus meus?* Surgam igitur cum Prodigo, & ibo ad Patrem meum, & dicam: *Pater, peccavi in cœlum, & coram te; jam non sum dignus vocari filius tuus; Fac me sicut unum de mercenariis tuis.* Ille Pater est, ille viscera Patris habet, non enim Pater est, & non miserebitur; ille cor contritum & humiliatum non despiciet. Ergo, Domine Deus meus, ad pedes misericordiæ tuæ prostratus, de profundis cordis mei clamo: Pater, peccavi in cœlum & coram te, non sum dignus vocari filius tuus, Christianus, Catholicus, aut Fidelis, qui non tibi, sed carni, dæmoni, mundo servivi, qui omnem substantiam mihi traditam, intellectum, voluntatem, memoriam, sensus, bona temporalia, & omnia quæ habeo, quæque in tui servitium impendere debueram, prodegi. Peccavi itaque super numerum arenæ maris, & non sum dignus videre altitudinem cœli præ magnitudine & multitudine iniquitatum mearum. Væ ingratitudini & cæcitati meæ! *Deducunt oculi mei lacrymas per diem & noctem & non taceat pupilla oculi mei.* Plorant multi in mundo qui bona temporalia perdiderunt, qui servituti perpetuæ addicti sunt; plorant qui filios & amicos perdiderunt; & ego non plorabo, qui corpus, animam, gratiam, omnia merita & bona bonorumque omnium Fontem Deum perdidi! Revertere ergo nunc anima mea ad Deum Factorem tuum. Recipe Domine servum fugitivum ad te revertentem, suscipe Pater Filium prodigum cum pœnitentia redeuntem, ne despicias ovem perditam Pastor bone ad te revertentem, qui quæsivisti errantem. Respice & fove, o pie Samaritane, vulneratum jacentem inter latrones, & oleum tuæ misericordiæ, & vinum veræ contritionis vulneribus meis infunde. Ego, ego sum, o Pater misericordiarum, anima illa ingrata, quæ à te ex nihilo creata, ad imaginem tuam condita, Sanguine Filii tui reformata, ad fruendum te in æterna gloria destinata, quæ te ut Creatorem adorare, & Redemptorem colere, ut Dominum timere, ut dilectissimum sponsum diligere, ut summum bonum appetere & desiderare semper debebat, bonitatis tuæ infinitæ, & beneficiorum tuorum oblita, mundo, carni, & diabolo contra datam in Baptismo fidem, seipsam intolerabili contemptu & ingratitudine prostituit. Confiteor itaque, quia iniquitas mea maxima est, & non nisi infinita misericordia tua superari potest. *Tibi soli peccavi, & malum coram te feci;* nunc video quàm amarum sit dereliquisse Dominum Deum meum, & non fuisse timorem ejus apud me: Sed nunc Domine, fac mecum secundùm magnam misericordiam tuam; Ne quæso *intres in judicium cum servo tuo, nec in furore tuo arguas me. Si enim iniquitates observaveris Domine, Domine quis sustinebit? quia apud te propitiatio est, & copiosa redemptio.* Benigne fac mecum in bona voluntate tua. *Redde mihi lætitiam salutaris tui.* Respice in faciem Christi tui, pone crucem & mortem ejus, merita Beatissimæ Virginis Matris, ac omnium Sanctorum, qui tibi placuerunt ab initio, inter judicium tuum & animam meam, *Qui Mariam absolvisti, & latronem exaudisti, mihi quoque spem dedisti. Dixi; confitebor adversum me injustitiam meam Domino, & tu remit-*

Actus fidei & timoris.

Matth. 25.

Actus spei.

Luc. 15.

Dolor & detestatio peccati ob ejus malitiam.

Detestatio eorumdem ob amorem Dei.

Precatio veniæ.

Bona proposita pœnitentiæ.

remittes impietatem peccati mei. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Effundam sicut aquam cor meum coram te, & Vicario tuo Confessario meo, & *auditui meo dabis gaudium & lætitiam*, percipiendo desideratissima verba: *Ego absolvo te a peccatis tuis*; & exultabunt ossa humiliata. *Juravi & statui custodire omnia judicia justitiæ tuæ.* Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, paratum, inquam, ad patienter ferendum pœnas & flagella quæ promerui, ad satisfaciendum omnibus, quos offendi, ad faciendos fructus dignos pœnitentiæ. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, ut in posterum te solum amet, te solum æstimet, tibi soli, ut summe desiderabili, jugiter adhæreat, & sicut fuit sensus meus, ut recederem a te, nunc firmiter convertere me cupio ad te summum & unicum bonum meum. Custodi hanc bonam voluntatem in me, Domine Deus meus. Amen.

I. Plurimi sunt, qui ejusmodi methodum neque norunt, neque observant?

R. Probè scio, multos Spiritus Sancti unctio docet contritionem, absque aliquo præcepto, quibus infundit amorem Dei super omnia, prout evidenter patebit in exemplis infra ponendis. Unde, nec velim præceptis illis aut methodo insisti, sed magis desiderem sinum cordis explicari, & os dilatari, ut & illum divina misericordia bonis votis, & illud verbis congruis repleat. Sed quia de modo aliquo & methodo eliciendæ contritionis cupiebas edoceri, ideirco illam tibi secundum præcepta adscribendam volui, sperans multis non ingratam, neque inutilem fore.

I. Quandonam maximè hoc contritionis exercitium usurpandum judicas?

R. Sæpè quidem contritionis actus exercendi sunt in substantia; secundùm verò præceptorum jam traditorum modum, operosius vacandum censeo, quando te disponis ad confessionem generalem, aut certè ad mortem. Cæteroquin pro quotidianis exercitiis usui esse possunt, qui sequuntur.

Actus Contritionis brevior.

DOmine Deus ex amore tui, bonitatisque tuæ infinitæ, quam amo super omnia; & quia peccatum summopere tibi displicet, pœnitet me ex toto corde peccatorum meorum omnium, eorumdem à te veniam supplex oro, cum proposito Confessionis, emendationis vitæ, & observationis mandatorum tuorum.

Alius.

DOmine JESU Christe, propter amorem bonitatis tuæ immensæ, pœnitet me quod offenderim, flagitoque a te veniam peccatorum, statuens ea confiteri, vitamque meam emendare. Amen.

I. Proba mihi, si placet, exemplis vim & efficaciam perfectæ contritionis?

R. Mariæ Magdalenæ remissa sunt peccata multa, quoniam dilexit multum. Vide S. Gregor. hom. 33. in Euang. Exempla. Luc 7.

Publicanus in Euangelio laudatus, prono in terra, non audens oculos levare in cœlum, contritionem elicuit dum diceret: *Propitius esto mihi peccatori*; & descendit justificatus in domum suam. Luc. 18.

Latro in cruce contritionem peccatorum habuit, dum diceret: *Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum*, & ideo statim audit: *Amen dico tibi, quia hodie mecum eris in Paradiso.* Luc. 23.

David in adulterium & homicidium lapsus, a Domino per Nathan monitus, duo verba eloquitur dicens: *Peccavi Domino*, & contritionem perfectam exercuit; nam statim audit: *Transtulit Dominus peccatum tuum.* Verùm in verbis istis multa complexus est, significavit namque peccati sui magnitudinem, ingratitudinem & malitiam; & Domini quem offenderat, bonitatem. 2. Reg. 12.

Sic S. Petrus, cùm post peccatum respexisset eum Dominus, egressus foras, flevit amarè; nihil locutus fuisse legitur, at veram contritionem exercuisse creditur. Quare etiam Dominus suscitatus a mortuis, ei primo inter vivos apparuit. Vide S. Clem. l. 2. recognitionum.

De coapostolo ejus S. Paulo, tanquam veræ pœnitentiæ exemplari diximus lect. præcedenti.

Quod

Digitized by Google

Cæsarius l. 2. de universo bono c. 5. p. 7.

Quod nostro tempore in Galliæ partibus accidit, fidelissima relatione traditum non silebo. Ad illum Venerabilem virum Magistrum de Corboel Senonensem Archiepiscopum quidam peccator, qui propriam filiam violenter oppresserat, accessit, confessionis gratia: confessus igitur in maxima & mirabili contritione, & lachrymis, quæsivit si unquam posset ullo dolore vel pœna à Domino veniam impetrare? Cui Præsul: Ita, inquit, indubitanter, si tanti mali pœnitentiam subire volueris. At ille vehementer exclamans: Volo, inquit, etiamsi me mille mortes subire volueris. Collacrymatus ergò infelici peccatori; immò jam felicissimo pœnitenti: Et ego, inquit, septennem tantùm tibi pœnitentiæ pœnam impono. Tunc ille. Quid est, ait, quòd pœnitentiam mihi flagitiosissimo septennem tantùm injungis, qui si viverem, usque ad finem mundi, tantum facinus pœnis innumerabilibus diluere non valerem? Cui Præsul: Vade, inquit, & ttes dies tantùm in pane & aqua jejuna. Tum ampliùs ille plorans, & contundens se, rogabat, ut pœnitentiam injungeret salutarem. Supra modum ergò admiratus & exhilaratus Antistes, tandem definitivè præcepit homini, ut abiret, & unum tantùm Pater diceret, sciretque pro certo peccatum sibi esse remissum. Nec mora: dirum ille emittens ejulatum, & in terram procidens expiravit. Nec dubia fides, sicut Deo dignus Episcopus postea prædicavit, quin idem pœnitens sine ulla alia Purgatorii pœna, validissima tantùm contritione purgatus, ad gloriam evolaverit.

I. Qui dolet se non dolere de peccatis, estne contritus?

R. Non est contritus, sed attritus. Vide Navarr. in Manuali c. 2. num. 18.

I. Qui absque dolore de peccatis, & sine vero proposito emendationis confitetur, percipitne peccatorum suorum remissionem?

R. Minimè, ut ex subjecto exemplo patebit.

Cæsar. l. 2. c. 31.

Parisiis in Ecclesia sancta Dei Genitricis Maria, Canonicus nuper obiit, qui multa habens stipendia, delicatissimè vixerat, & quia ex deliciis, maximè his quæ ad gulam pertinent, libido nascitur, nata nutritur, & quotidianis ejus incitamentis augmentatur: idem juvenis valde tunicam carnis suæ maculavit, & tam illo, quàm aliis suis peccatis, iram Dei in se provocavit. Tandem per infirmitatem tactus, timore mortis confessionem fecit, peccata deflevit, & emendationem promisit, viaticum recepit, inunctus est, hominem deposuit. Cujus corpus, utpotè viri nobilis, divitisque, cum magna pompa sæcularis gloriæ tumulatum est. Et erat in illa die tanta serenitas, ut ipse aer ejus exequiis famulari videretur, dixeruntque homines ad invicem: Multa bona præstitit Deus homini isti, nihil ei defuit horum, quæ homo Christianus habere debuit. Dominicis Sacramentis munitus est, aer in ejus morte serenatus est, cum magna gloria sepultus est. Sed homo videt in facie, Deus autem intuetur cor. Post paucos dies cuidam sibi valde familiari apparens, dicebat se esse damnatum: cumque miraretur ille, & expaveseret, pœnitentiam ejus & confessionem, sacram etiam Communionem & inunctionem commemorans, respondit defunctus: unum bonum mihi defuit, sine quo nullum horum, quæ enumerata sunt, prodesse potuit. Quid est illud, inquit? Respondit mortuus; vera contritio; licet enim Deo promiserim, consilio Confessoris mei, continentiam, sive alia quæ saluti sunt, tamen dicebat mihi conscientia, quia si convalueris, observare non poteris: & quia cor magis inclinabat ad transgressionem, quàm ad voti observationem, nullius peccati meruit remissionem. Deus requirit fixum propositum pœnitendi. Ecce hominis hujus pœnitentia sera fuit, & ficta, nec tamen fuisset sera, si fuisset vera.

Verum emendandæ vitæ propositum, quàm necessarium.

LECTIO IV.

Motiva Contritionis.

I. QUibus motivis uti velles pro excitanda Contritione?

R. His, aut similibus.

Primum est. Consideratio peccatorum, etiam olim commissorum, quoad fœditatem, magnitudinem, & multitudinem, juncta ingratitudine ipsius peccatoris.

Exemplum habemus Regis David in

Digitized by Google

Ps. 50. peccata jam dimissa recolentis: *Quoniam*, inquit, *iniquitatem meam ego cognosco; & peccatum meum contra me est semper.* Hoc medio usus videtur S. August. qui in libro confess. ita de se loquitur: *Amore amoris tui facio istud, recolens vias meas nequissimas in amaritudine recogitationis meæ, ut dulcescas mihi dulcedo non fallax dulcedo felix & secura, & colligens me à dispersione, in qua frustatim discissus, dum ab uno te aversus, in multa evanui.*

L. 2. confess. c. 1.

Secundùm, offendi Deum meum, qui me semper dilexit, & etiamnum diligit, Oblitus fui ejus, qui nunquam mei obliviscitur. Illum offendi, qui magna sua misericordia hactenus mihi pepercit, cùm posset me justissimè gehennæ æternæ addicere, prout multos alios peccatores addixit.

Tertium, si me damnasset (prout frequentiùs meritus sum) ad flammas æternas, & exindè mihi compassus ab inferno retraxisset; hac tantum conditione, quod ego veniam peterem, & vitam emendarem, quanta profectò obligatione ei tenerer! Hæc alta mente repone. Quoties me peccantem misericordia sua toleravit, & inferno non addixit, eandem mihi gratiam præstitit, & æquè ei devinctus remaneo, ac si ex gehenna infernali me eduxisset.

Quartum, peccavi contra Deum, Regem, & Dominum meum, & quod in me fuit, conatus fui eum regali throno deturbare, ut alium ejus loco substituerem. Avertens me à Deo per peccatum, diadema regni de capite ejus sustuli, imperium ei ademi, immò divinitate ipsa, inaudito sacrilegio exui, ut illam idolis, hoc est, tot creaturis, quas contra ejus præceptum inordinatè amavi, communicarem, hoc facto meo imitatus Philisthæos, qui Arcam Domini, & idolum Dagon super eodem Altari pariter reposuerunt.

Quintum, offendi Deum meum, quem super omnia ob ejus bonitatem & pulchritudinem amare debui, convertens me præposteris affectibus ad egentissimas, & fœtidissimas creaturas.

Sextum, sit consideratio Dominicæ Passionis. Nimirùm ingratissima ego creatura, in Deum Redemptorem meum peccavi, qui pretio Sanguinis sui me emit. Expende paulisper, quid Salvator tuus pro te à servitute peccati liberando, & in libertatem Filiorum Dei vindicando egerit, & passus sit.

I. Habesne præclarum aliquod exemplum alicujus, qui talibus mediis ad seriam peccatorum suorum contritionem commotus fuerit?

R. Ita. *Raymundus Capuanus B. Virginis Catharinæ Senensis Confessarius, petiit aliquando à S. Catharina, ut precibus suis à communi Domino impetraret Bullam (sic enim illi loqui placuit) plenariæ indulgentiæ, per quam ipse Raymundus certior redderetur, sibi peccata omnia fuisse dimissa. S. Virgo Catharina pollicita est, se Bullæ ejusmodi à Domino postulaturam. Sequenti die præmissa oratione ad Deum pro Bulla impetranda, Raymundum adivit B. Catharina: & dum loqueretur de ingratitudine hominum erga Deum, tactus Raymundus à Spiritu Sancto intueri sibi visus est peccatorum suorum multitudinem, & magnitudinem tam perspicuè, ut continùò ex amarissima contritione tantam vim lachrymarum effuderit, & in singultus & rugitus tales proruperit, ut periculum fuerit, ne pectus & cor ejus disrumperentur. Tum Virgo: Hæc, inquit, est Bulla Indulgentiæ, quam tibi Dominus misit: esto igitur gratus gratiæ Dei. Sic illa recessit, & ille mirum in modum lætus, cum Propheta Regio dicere potuit:* Auditui meo dabis gaudium & lætitiam, & exultabunt ossa humiliata.

Exempli. Bellar. de gemitu columbæ l. 3. c. 2.

His adjungi possent etiam alia media, seu motiva contritionis, ut

Septimum, memoria novissimorum. De quibus nos aliquoties alibi.

Octavum, consideratio peccati in se, quod usque adeò omnis perfectionis undequaque incapax est, ut etiam à S. Augustino nihil esse dicatur.

Aug. sup. Joan.

Nonum, juvat etiam ad contritionem expendere, quot bonis spiritualibus peccatum mortale hominem spoliet; & contrà, quot quantisque malis eundem obruat.

Decimum, quanto odio prosequatur Deus peccatum, ut propterea scriptum sit: *Odio est Deo impius, & impietas ejus.* Exemplo sunt Angeli prævaricatores, primi orbis parentes, & totus mundus diluvio absorptus.

I. Sed

Digitized by Google

I. Sed reperire est homines tam bardos, & rerum spiritualium sensu usque adeò destitutos, ut neque omnibus istis motivis percellantur, quid cum illis agendum?

Motiva acriora Contritionis ad percellendos stupidiores.

R. Urgerem illos, acriterque pungerem his & similibus interrogationibus. Credisne verè Christum Dominum pro nobis natum, flagellatum, spinis coronatum, crucifixum, & extrema passum, ut nos à damnatione, & diaboli potestate eriperet?

Et quod à te pro tantis beneficiis nihil aliud exigat, quàm ut mandata ejus observes, & peccato nuntium remittas?

Cur hoc non fecisti?

Paratusne es id facere an non?

Nonne æquum est ut hoc facias?

Aut fortasse malis dicere Deo & Domino tuo, quod non tantùm ipsius causa præstabis, quidquid ipse egerit, vel passus fuerit?

Credisne infernum esse, ibique combustionem æternam?

Credisne etiam hominem per peccatum mortale obnoxium se reddere isti pœnæ ignis æterni, & quod revera in illam incurret, qui absque pœnitentia ex hoc mundo discesserit?

Quomodò ergò ausus fuisti committere peccatum?

Quomodò tot & tam gravia peccata?

An nescis mortis horam omnibus incertam esse?

Nunquid sæpiùs advertisti aliquos subitana morte abreptos?

Quod aliis contigit, tibi non potest accidere?

Vide ergo cui te periculo, ausu temerario, exponas!

Numquid magis diligendus est Creator, quàm creatura?

Nunquid pluris æstimandus est Deus, quàm universa quæ in mundo sunt?

Nonne Deo injuriam faceret ille, qui minoris eum æstimaret, aut minus diligeret, quàm cæteras res creatas?

Qui ejusmodi esset, nonne grave supplicium mereretur?

Tu es ille vir, qui id egisti committendo peccatum.

Nunquid tu scis, quòd per unum peccatum lethiferum, gratia Dei, immò Deus ipse perditur, quo æternum fruiturus est homo, si ejus mandata custodierit?

Et nunquit sciebas hoc esse peccatum mortale, dum admitteres?

Sic eras ergo dispositus, quòd malles perdere gratiam Dei, immò Deum ipsum, quàm hanc vel illam creaturam: & dicebas, si non verbo, at facto ipso, Domine Deus meus pluris æstimo istam creaturam quàm te: & quandoquidem necessum est alterutrum deserere, ego te malo Deum meum deserere, quàm istam creaturam, v. c. gulam, ebrietatem, rancorem, avaritiam, luxuriam, &c.

Et verè malo tibi inimicus esse, quàm hoc vel isto modo sensualitati meæ non satisfacere.

Judica modò, quid in isto facto meritus sis.

Quantùm pœnitentiæ, satisfactionisque agendum pro tanto facinore, pro compensatione tantæ injuriæ?

Credisne malum esse aliud ullum deplorandum magis, quàm similem injuriam intulisse divinæ Majestati?

Non miraris Dei patientiam & longanimitatem, quæ te hactenus peccantem toleravit, & bene meritum inferno non addixit?

Sis ergò modò cautior, & peccata tua defleas.

Credisne Dominum Deum tibi elargitum esse quidquid es, & quidquid accepisti; immò vitam, & Sanguinem suum pretiosum in tui redemptionem? Quare ergò tantillum illius causa non fecisti, quandoquidem id velit & mandet?

Quomodò potuisti dicere tuta conscientia in Oratione quotidiana: *Adveniat regnum tuum*, quandoquidem scires in tali statu regnum cœlorum minimè posse tibi advenire?

Quando communicasti vice ultima, & quandiu post Communionem abstinuisti à peccato?

Itanè verò Creatorem tuum in Communione suscipis pro uno atque altero die tantùm? Siccine abigis Deum tuum, ut des locum diabolo?

Usque adeone impudens fuisti, qui facto diceres Creatori tuo: Domine vade hinc,

Digitized by Google

hinc, nam oportet me ad peccatum meum reverti.

Quid tibi proderit modò, quod Creatorem tuum recipias, si eundem paucos post dies tam indignè velis à te depellere.

Certò tibi persuadeas Dei patientiam & longanimitatem, in furorem & indignationem intolerabilem esse convertendam.

Dic mihi quæso, gaudebisne in articulo mortis, an potius dolebis te hoc vel istud peccatum admisisse, cur ergò id facis modò, cujus te fortè serius pœnitebit?

Habebisne instante morte perfectum istius peccati dolorem?

Sed quomodò poteris istud tunc detestari, quod tibi modò tantoperè placet?

An putas, quod in istam diem tibi reservet Deus benedictionem, & gratiam pœnitendi, qui tota penè vita, eum contempseris, & peccato indulseris?

Et qua ratione, sive quo motivo, poteris tunc pœnitere?

Cur illo modo ad verè pœnitendum, & vitam emendandam non uteris?

Nunquid scis tibi semel moriendum esse, & omnium cogitatorum, dictorum, & factorum reddendam esse rationem?

Quid ad singula interrogata in judicio respondurus es?

Quando mortuus fueris, & æternum deinceps, nunquid voles te nunquam offendisse Deum?

Quanta ergo insania ob fœdam & minimam voluptatem, id committere, cujus æternùm, & sine fructu pœnitebit?

In hoc statu, in quo modo es, quid tibi videtur, esne Dei amicus, an non? Et quomodò potes ejus esse inimicus, sine quo nihil boni habere potes?

Si crederes Principem tibi vehementer esse offensum; nunquid omnibus modis conareris eum reddere placatum?

Et modò, parumne tibi videtur, quod habeas Deum tibi offensum & inimicum?

Nunquid horrendum est incidere in manus Dei viventis?

Nunquid debes animam pluris facere, quàm corpus, & quamcumque aliam rem transitoriam?

Cur ergò illam peccato tuo occidisti, & propter rem tantillam, & momentaneam, damnationis periculo exposuisti?

Esne Christianus? Sine dubio.

Quomodò ergò taliter vivis?

Scisne quid Deo promiseris in Baptismo & Angelis ejus?

Quare hoc non servasti?

Quem fructum habuisti in illis, in quibus nunc erubescis?

LECTIO V.

De proposito emendationis.

I. QUid sibi vult illa particula in definitione contritionis suprà adjecta: *cum proposito non peccandi de cætero*?

R. Non sufficit de peccatis habere dolorem & detestationem ob Deum offensum, nisi etiam habeas firmum propositum non peccandi in posterum, & vitam emendandi.

I. Quare hoc?

R. Quia qui non vult peccatum deserere, verè illud non detestatur, sed illi adhuc afficitur, adeoque non meretur, ut illud ei remittatur.

I. Declara hoc aliquo simili?

R. Quotidiè id videmur inter homines non sufficere, ut de admissa offensa nos pœniteat, sed amplius requiri, ut etiam protestemur nos deinceps tale quid non commissuros. Simile.

I. Quibus similes sunt, qui dolent se Deum offendisse, non habent tamen propositum de cætero non peccandi?

R. Similes sunt illi, qui Regi suo aut Principi diceret: Pœnitet me quidem quod te offenderim, cæterùm perfisto in ea voluntate, ut idipsum etiam alias continuem.

I. Mereturne talis offensæ suæ veniam?

R. Minimè, sed multo magis iram Principis irritaret, mereturque carceri mancipari, & pro meritis rigorosè castigari.

I. Quid agendum est illi qui concipit propositum ampliùs non peccandi?

R. Do-

Digitized by Google

Occasiones propinquæ peccati.

R. Debet evitare occasiones propinquas peccati, id est, illas quibus ut plurimùm & ferè semper ad peccatum inducitur. Vide Navarr. c. 3. Man. & 14.

I. Quare tales occasiones evitandæ sunt?

Eccli. 3.

R. Quia secus impossibile est evitare peccatum: *Nam qui amat periculum, peribit in illo.*

I. Declara hoc paulo amplius?

R. Verbi caussa, experientia didici, quod habitans in ista domo, & cum tali vel tali persona conversans, soleo in peccatum labi, sive aspectu lascivo, sive cogitatione, sive tactu inhonesto, si verè intendam emendare me, necessum est, aut firmiter resolvam ejusmodi habitationem & personas desesere. In hoc & simili casu debet pœnitens Confessarium suum plenè instruere de suo statu, & de occasionibus & periculis relabendi in peccatum, in quibus etiamnum versatur. Quod ad illos attinet, qui in ejusmodi luto depressi, emergendi non habent voluntatem, mutantque quotidie Confessarios, ne compellantur peccati occasiones relinquere, tales profectò magno sacrilegio abutuntur Sacramento, quandoquidem non habeant propositum evitandi occasiones propinquas peccati, & consequenter desit ipsis vera contritio, quæ est pars essentialis Sacramenti.

Nota.

I. Vera sunt quæ dicis, sed tamen non est semper integrum loca mutare, & personas peccati illices deserere?

R. Fateor, nihilominùs, si salutis tibi cura est, expone sedulò prudenti & pio Confessario, quidquid est difficultatis tuæ, & ab illo disce quid te oporteat facere.

I. Declara mihi aliquo simili necessitatem ejusmodi occasiones, de quibus dixisti; evitandi?

Similia.

R. Quemadmodum qui comburi non vult, non debet plus æquo, igni propinquare, qui non vult inquinari, aut denigrari, non debet picem aut carbones tangere, qui non vult scabie, lepra, aut peste infici, non debet conversari, edere, bibere, aut tangere illos, qui tali lue vitiati sunt; similiter debent peccati occasiones fugere, qui ab illo liberari cupiunt.

I. Quibus similes sunt, qui dicunt se dolere de peccatis, & cupere se vitam emendare, non tamen proponunt hæc peccati discrimina fugere?

R. Similes sunt illi, qui diceret se dolere, quod scabie, lepra, peste infectus fuerit, quodque desideret non ampliùs ejusmodi infectiones contrahere, non tamen definit familiariter conversari, edendo, bibendo, tangendo, cum illis qui tali morbo laborant.

I. Quid sentis de illis, qui toties de peccatis quibusdam confitentur, & nunquam desinunt in eadem relabi?

B. Planè mihi persuadeo, quòd non habeant contritionem veram de peccatis, defectu propositi veri & efficacis emendandi vitam.

I. Quibus, judicio tuo, similes sunt tales homines?

R. Scriptura comparat illos cani reverso ad suum vomitum, & sui lotæ in volutabro luti. 2. Pet. 2.

I. De quibus peccatis concipi debet propositum emendationis ab illo qui confitetur?

R. Respondendum est cum distinctione; aut enim confitetur pœnitens de mortalibus junctis venialibus, & in hoc casu valida erit confessio, si proponat seriò evitare mortalia, quamvis non similiter statuerit de venialibus. Ratio est, quia ponit materiam legitimam, nimirum contritionem de peccatis mortalibus, cum proposito emendationis. Sin verò de solis venialibus confitetur, debet similiter saltem de aliquibus illorum concepisse propositum emendationis, alioquin invalida futura est confessio, defectu legitimæ materiæ, quæ in omni casu sunt peccata, cum contritione & proposito emendationis clavibus Ecclesiæ subdita.

I. Possesne exemplo probare quod hactenus dixisti, veram peccatorum contritionem debere habere adjunctum propositum non peccandi de cætero?

Exempli.

R. *In partibus Brabantiæ fuit puella quædam Religiosa, & voto Virginitatis obstricta, cui dæmon invidens in specie viri admodùm pulchri, satisque decenter vestiti apparuit,* Casus. *cœpitque illam verbis amatoriis sollicitare, & aliis multis modis multùm vexare.*

In

in quacumque domo illa fuit, illic diabolus responsa dedit; ab omnibus quidem audiebatur, sed à sola puella videbatur; eratque tam nequam idem spiritus, ut præsentium peccata detegeret, crimina impropераret, nec aliquod peccatum eum lateret, nisi quod vera confessio tegeret. Fuit in vicino vir quidam, qui supradictum damonem audire nimis desiderans, propter turpia quædam, quæ commiserat peccata, appropinquare non audebat, timens sibi illa coram omnibus improperari: & veniens ad Sacerdotem, confessus est universa, voluntate tamen peccandi retenta: Falluſque ex eadem confessione securior, ad domum venit. Mirares, mox ut limen attigit, & intuspexit, damon in aere clamavit; Amice, veni huc, veni, certè te benè dealbasti. *Et statim coram omnibus, omnia ejus peccata turpia, licet confessa, prodidit, in tantum illum confundens, ut in eadem hora esse voluisset in ortu Solis. Tristis effectu, & conscientia accusante in se reversus ad Sacerdotem rediit, quæ gesta sunt, retulit, confessionem iteravit, & quia de reliquo emendatiùs vivere vellet, de corde pollicitus est Deo & Sacerdoti. Tunc Sacerdos, modò, inquit, revertere securus, non te confundet amplius. Et fecit sic; intrante eo domum, quidam ex circumsedentibus damoni dixerunt: Ecce amicus tuus iterum venit: quibus ipse respondit, quis est: ille, inquiunt, cui paulo antè tam turpia peccata improperabas. Respondit damon; ego nihil ipsi improperavi, neque aliquid de eo novi mali. Et æstimarunt damonem mentitum fuisse, hi qui hominis ignoraverunt confessionem; ficque per virtutem confessionis, ipse evasit totam maximæ confusionis.*

I. Quibus modis vel rationibus conareris pœnitentem inducere ad serium emendationis propositum?

R. Iisdem planè, quibus nuper ad Contritionem illum excitabam; præsertim tamen motivo octavo & nono primi generis.

LECTIO VI.

De Confessione, secunda parte Pœnitentiæ.

I. SUfficitne habere Contritionem de peccatis cum proposito non peccandi de cætero?

R. Minimè. Est enim confessio peccatorum secunda pars Sacramenti pœnitentiæ. Dist. 1. c. Conveniunt.

I. Quid est Confessio?

R. Est peccatorum suorum accusatio à pœnitente facta Sacerdoti, qui ea absolvendi potestatem habet.

I. Quare oportet nos peccata nostra Sacerdoti aperire in Confessione?

R. Quia Christus Dominus sic præcepit.

I. Quando Christus Dominus hoc præcepit?

R. Quando dedit Ecclesiæ suæ potestatem remittendi & retinendi peccata. Joan. 20. Conc. Trid. Sess. 14. c. 1. post medium.

I. Ostende quod ex vi istius obligemur peccata confiteri?

R. *Ex institutione Sacramenti Pœnitentiæ sic explicata* (inquit Concil. Trid. Sess. 14. c. 5.) *universa Ecclesia semper intellexit institutam etiam esse à Domino integram peccatorum Confessionem, & omnibus post Baptismum lapsis jure divino necessariam existere. Quia Dominus noster JESUS Christus, à terris ascensurus ad cœlos, Sacerdotes sui ipsius Vicarios reliquit, tanquam Præsides & Judices ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi Fideles ceciderint, quo, pro potestate clavium remissionis aut retentionis peccatorum, sententiam pronuntient. Constat enim Sacerdotes judicium hoc incognita causſa exercere non potuisse, si in genere dumtaxat, & non potiùs in specie, ac sigillatim, sua ipsi peccata declarassent. Ex his colligitur oportere à pœnitentibus omnia mortalia peccata, quorum post diligentem sui discussionem, conscientiam habent, in confessione recenseri, etiamsi occultissima illa sint.* Porrò discursus Concilii in substantia hic est: Ex eò quòd Christus Joan. 20. instituit tribunal Pœnitentiæ, consequenter hoc ipso Confessio- Ostenditur necessitas Confessionis.

Digitized by Google

fessionem Sacramentalem sanxit, & jure divino præcepit, alioqui enim frustrà erexisset hoc tribunal. Non enim possunt remitti peccata in hoc tribunali à Sacerdote, nisi cognoscantur: cognosci autem non possunt, nisi pœnitens ea confiteatur, quia sæpè sunt occulta, immò in mente abscondita. Quare necesse est, ut peccator pœnitens hic accusatoris sui personam subeat, idemque sit reus, accusator & testis contra se, ac à Sacerdote quasi Judice, peccatorum, de quibus se accusat, & quorum ipsum pœniteat, veniam humiliter flagitet: qui si eum verè pœnitentem viderit, in eum sententiam absolutionis proferens, eum ab omnibus absolvet; omniaque ei nomine Christi, quasi ejus Vicarius condonabit.

Ita hunc Joannis locum intellexere omnes Patres, totaque Ecclesia quovis sæculo; uti definit idem Trident. eodem loco, can. 3. *Si quis dixerit*, inquit, *verba illa Domini Salvatoris: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt: non esse intelligenda de potestate remittendi & retinendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ, sicut Ecclesia Catholica ab initio semper intellexit, detorserit autem contra institutionem hujus Sacramenti, ad authoritatem prædicandi Evangelium, Anathema sit.*

Conc. Tr. Sess. 14. can. 3.

I. Fuitne Confessio Sacramentalis in usu ab initio nascentis Ecclesiæ?

Cõfessio ab initio Ecclesiæ usitata.

R. Ita. Vide c. 19. Act. Apost. ubi multi credentium veniebant ad Paulum confitentes & annuntiantes actus suos. Ubi Syrus Interpres clarè vertit: *Renuntiabant offensas suas, & confitebantur quod fecerant.* Quæ de confessione, quæ fit in Sacramento Pœnitentiæ accipit Oecumen. Salmeron, Sanchez & Gagneius sup. loco allegato Act. 19. & Bellarm. lib. 3. de Pœnit. c. 4. Baron. Gregorius de Valentia, Hosius, Ruardus Tapperus, & alii, qui hinc probant necessitatem confitendi contra hæreticos.

I. Eratne talis confessio secreta, & auricularis?

R. Parum id refert, quandoquidem Christus Dominus reliquerit Ecclesiæ suæ liberum, ut pro ratione temporis statueret circa confessionem, prout & circa alia Sacramenta, salva eorum substantia, quod opportunius videretur. Cæterùm non fuisse hanc confessionem generalem & publicam, dicendo, *fateor me esse peccatorem*, ut volunt Calvinus & Beza; sed particularem, ideoque secretam, inde patet, quod in hac, non in illa, enarrantur speciatim & particulatim singuli actus mali à pœnitente. Et secretam, sive articularem confessionem non multò post saltem fuisse in usu, videre licebit apud S. Ambros. l. 2. de Pœnit. & quod de eodem Ambrosio scribit Paulinus in vita; quotiescumque veniebat ad eum quispiam confessurus peccata sua, illachrymabatur Sanctus ad eum modum, ut pœnitentem quoque suum ad lachrymas compelleret, ipseque offensam admisisse videretur. Quoad peccata quæ audiebat in confessione secreta, penes se retinebat, & de illis nullum omninò verbum faciebat, nisi apud solum Deum, cui pro pœnitentibus supplicabat. Exemplũ.

I. Quare dicis quòd confessio sit peccatorum suorum accusatio?

R. Ut significem non excusandum se passim in confessione, ut multi faciunt, qui culpam rejiciunt in diabolum, in tentationem, in proximum. Secundò, ut sciant pœnitentes non debere se supervacaneis & impertinentibus discursibus, quæ ad confessionem non faciunt, detinere Confessarios; adeoque non ritè munus suum obire Confessarios, qui ejusmodi sermocinationibus locum dant in confessionali, cùm ibi sit locus humiliter se accusandi de peccatis ex parte pœnitentis, & cætera præstandi ex parte Confessarii, quæ ad integram Sacramenti Pœnitentiæ compositionem pertinent. Notent Cõfessarii.

Nota, *peccatorum suorum*, non peccatorum alienorum, quandoquidem non careat periculosæ detractionis culpa, si in confessione proximum tuum accusaveris. Undè complicem delicti in confessione ex nomine declare nefas est; immò volenti de illo, Confessario inquirere, silentium imponendum. Sufficit pro integritate confessionis, si aperueris complicis conditionem, gradum, ordinem, &c. v. c: peccavi cum religioso, vel religiosa, omninò sufficit, absque eo quod dicas

Non sunt declarandi nomine tenus in confessione cõplices peccati.

Digitized by Google

dicas religioso, vel religiosa istius Ordinis, aut Monasterii.

Similiter cum cognato vel cognata, in primo, secundo, tertio vel quarto gradu, non verò dicendo, Joanne, Catharina, &c. Ad eundem modum si peccaverit mulier cum Sacerdote, caveat dicere, cum Magistro Joanne, vel Petro. Tandem sufficiet dicere, cum viro uxorato, vel fœmina maritata, non declarando, vel dicendo cum tali mercatore, vel tali hospita; nam satis sufficienterque aperitur peccavi gravitas simili declaratione, quam posuimus, absque particularibus & minutioribus aliis superadditis circumstantiis. Qua in re cauti esse debent Confessarii, ne prætextu integritatis confessionis, culpam admittant damnabilis detractionis.

I. Quorum peccatorum facienda est Confessio?

R. Omnium peccatorum mortalium à pœnitentibus facienda est in confessione declaratio, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent.

I. Quare dicis, *peccatorum mortalium*?

R. Quia venialia, quibus à Dei gratia non excludimur, & in quæ frequentiùs labimur, taceri citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt.

I. Quare, *omnium peccatorum mortalium*?

R. Quia si aliquod illorum absque aliqua ratione justificante retineretur, nulla esset confessio, immò admitteretur in hoc enorme sacrilegium.

I. Declara mihi hoc aliquo simili?

Simile. R. Numquid horribile facinus committeret reus, qui ad Principis genua provolutus, simularet se misericordiam implorare, & in gratiam cum eo velle redire, dumque jam remissio & absolutio prænuntianda foret, insurgeret in Principem eum pedibus protereret, & pugione in pectus adacto confoderet? Tale nefas admittit peccator, qui Sacramento per sacrilegium abutitur. *Irritam quis faciens legem Moysi*, inquit, S. Paulus, *sine ulla miseratione duobus vel tribus moritur. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit.* Quæ Apostoli verba Ambros. & Theophil. in Commentario, accipiunt de iis, qui indignè suscipiunt Sacramenta.

Heb. 10 v. 28. & 29.

I. Quid agendum est, ut confessio sit integra de omnibus peccatis mortalibus?

Peccata sigillatim & in specie confitenda. R. Primò sigillatim & in particulari illa sunt declaranda, & non tantùm in generali, v. c. Non sufficit dicere: non amavi Deum, neque proximum sicut oportet; accuso me de septem peccatis mortalibus, deque eorum ramis & circumstantiis. Accuso me quòd non benè usus sim quinque sensibus meis naturalibus, offendi Deum cogitatione, verbo, & opere, &c.

Sed aperiendum est in quo, & qualiter non amaveris Deum, quæ ejus mandata transgressus sis; in quo charitati proximi defueris, quæ peccata mortalia; & in qua materia commiseris; qua ratione sensibus tuis vel illorum aliquo abusus fueris videndo, tangendo, &c. tale vel tale objectum: quas cogitationes habueris, superbiæ, blasphemiæ, infidelitatis, luxuriæ: quæ verba protuleris contra Deum vel proximum, otiosa, injuriosa, detractoria, blasphema, hæretica, lasciva, &c. In opere autem qualiter Deum offenderis, nimirùm verberando, occidendo, ebriando, mœchando, furando, &c. Ratio est, quòd sine illis peccata ipsa, neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec Judicibus innotescant, & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè censere possint, & pœnam, quam oportet pro illis, pœnitentibus imponere. Quod simili declarari potest: Si enim erubescat ægrotus vulnus medico detegere, quod ignorat, medicina non curat.

Declarandus in confessione numerus peccatorum. Secundò, declarandus est numerus peccatorum mortalium, saltem quantum diligenti inito examine memoriæ occurrerint. Unde non sufficiet dicere: juravi & blasphemavi nomen Dei, habui malas voluntates impudicè vivendi, multoties fui ebrius, &c. Sed clarè dicendum est: blasphemavi nomen Dei, talibus aut talibus usus verbis, idque sexies, decies, vigesies, plus vel minus ab ultima mea con-

Digitized by Google

confessione, quantum quidem memoriæ occurrere potest: Habui tales vel tales cogitationes lasciviæ, odii, aut alias, tertiò, sextò, &c. Ab ultima mea confessione fui perfectè ebrius, id est, usque ad plenam & totalem rationis privationem, secundò, quartò, &c. vel quoties succurrit memoriæ.

I. Quomodo poterit quis ita exactè omnia sua peccata declarare, præsertim si rariùs confiteatur?

R. Instituendum est diligens examen, prout infrà dicemus.

Saltem vero similis.

Quòd si nihilominùs diligenti examine prævio, nescit præcisum numerum inire peccatorum suorum, dicat vero similem numerum, quem expendere potuerit hoc modo: Inebriatus fui ab ultima confessione mea (quæ facta fuit ante trimestre) duodecies; aut decies quinquies, prout possum recordari.

Declara Confessario tuo propensionem quam habes ad tale vel tale peccatum; aperi ipsi occasiones quas habes illud committendi, da operam ut numerum quam fieri poterit maxime præcisum dicas: v. c. semel, secundò, aut tertiò in septimana; quotiescumque in tali loco vel consortio versor, diebus ferè Dominicis & Festis, &c.

I. Nunquid tutiùs esset pro conscientiæ tranquillitate majorem numerum dicere, quàm minorem?

R. Minimè. Æquale enim subest erroris periculum, sive per excessum, sive per defectum à vero recedas, cùm Confessarius hujus pœnitentialis fori Judex æquè malè ex alterutro capite informetur, adeoque justè judicare non possit. Addito, quod ista sit aliqua sui ipsius diffamatio, præsertim si materia sit gravis.

I. Restatne aliud ad integritatem confessionis pertinens?

Circumstantiæ peccatorum in confessione aperiendæ.

R. Ita. Debent etiam declarari circumstantiæ mutantes speciem peccati, aut etiam ejus malitiam notabiliter aggravantes, aut diminuentes. Exempli c. si dicas simpliciter percussi hominem, non confiteris integrè, si homo ille sit Clericus, Religiosus, &c. nam in casu illo dicendum est clarè, percussi Clericum, Sacerdotem, Religiosum, &c. nam circumstantia personæ hic mutat speciem; habet enim sacrilegii speciem, si quis violentas manus inferat in Clericum vel Monachum; tales enim ut personæ Deo dicatæ honorificè tractari debent; immò habetur excommunicatio Papæ reservata, contra eos qui tale quid attentaverint. Similiter non sufficit simpliciter dicere, commisi peccatum carnis tribus vicibus, addendum enim est cum quali persona, maritata, Deo dedicata, consanguinea in secundo, tertio, vel quarto gradu, &c. Rursum furatus sum toties, parum dicis, si fortè in Ecclesia, aut rem ad eam pertinentem furatus fueris; circumstantia enim loci, in hoc casu mutat speciem furti simplicis in sacrilegium, ut ex eo quod locus sacer, & res ipsi commendata gaudere debent privilegio immunitatis Ecclesiasticæ. Tandem comedi carnes aut ova in tempore ab Ecclesia interdicto, si id factum ex medici præscripto, vel ex caussa infirmitatis, id aperiendum est. Accepi alienum, sed in extrema necessitate mea, vel meorum. Percussi & vulneravi, sed injusta mei ipsius defensione. Horum omnium ratio est, quod non satis intelligat Confessarius statum pœnitentis, adeoque justam sententiam ferre non possit, nisi peccata per pœnitentem ito modo declarentur, ut hic locum habeat tritum illud: Qualis confessio, talis absolutio. Adde quod quanto sunt majores, aut periculosiores ægritudines, tanto majora, & præstantiora adhibenda sunt medicamenta.

C. si quis suadente.

I. Quibus similes sunt, qui conantur palliare, aut minuere peccata sua, vel etiam scienter celant circumstantias necessarias, aut numerum peccatorum?

R. Similes sunt ægrotis, qui non aperiunt omnem ægritudinem suam medico, à quo curari debent; certè, *quod ignorat, medicina non curat*, ut suprà proximè dictum est,

Simile.

S. Hieron.

LECTIO VII.

Cur non integre plerique confiteantur.

I. QUi fit quod plerique non integre confiteantur peccata su

R. Id accidit potissimùm ex quatuor ca-

Digitized by Google

Ex quatuor potissimum capitibus accidit, ut multi non integrè cõfiteantur.

capitibus. *Primò*, ex oblivione qua nimirum obliti sunt ista vel ista peccata commisisse. *Secundò*, ex ignorantia, idcircò quod ignorent hoc vel illud esse peccatum. *Tertiò*, ex timore, quo metuunt ne sibi magna pœnitentia imponatur, aut gravioribus reprehensionibus castigentur, vel etiam ne eorum confessio reveletur. *Quartò*, ex verecundia, qua puret eos tale vel tale peccatum Confessario aperire.

I. Quæ oblivio excusat pœnitentem, ne integrè confiteatur peccata sua?

Oblivio quæ excusat.

R. Si contingat pœnitentem, facto pro modulo suo, diligenti conscientiæ examine, aliquorum peccatorum in confessione oblivisci, quia memoriæ non occurrerunt, excusabitur coram Deo, eritque ejus confessio valida. *Nihil enim aliud in Ecclesia a pœnitentibus exigitur, quàm ut postquàm quisque diligentiùs se excusserit & conscientia sua sinus omnes & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum & Deum suum mortaliter offendisse meminerit: reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt in universum, eadem confessione inclusa esse intelliguntur.* Pro quibus fideliter cum Propheta dicemus: Ab occultis meis munda me Domine.

Conc. Trid. sess. 14. c. 5.

Psal. 50.

I. Quanta diligentia adhibenda est in sui ipsius discussione & examine?

In examine pro confessione quæ diligentia adhibenda.

R. Major vel minor pro ratione pœnitentium, quorum aliqui magis, aliqui minus capaces sunt ad ejusmodi functiones. Aliqui etiam frequentiùs, alii minùs frequenter confitentur; rursum alii multum occupantur negotiis publicis & privatis, alii minus. Quorum omnium a prudenti Confessario habenda erit ratio.

I. Quo modo poterit se juvare pœnitens in discutienda conscientia?

R. Quando Confessarius advertit incapacitatem pœnitentium, qui circa spiritualia minùs sunt exercitati, debet ipse per interrogationes convenientes & opportunas supplere, neque facilè tardiores homines à se dimittere pro exactiori examine; experientia enim constat ejusmodi homines post duas notas non reditu-

Debet interdum

ros paratiores, quàm post unam.

Dixi, *per interrogationes convenientes & opportunas*, id est, circa peccata, quæ ordinariè tale hominum genus solet committere, & verosimiliter commiserunt. Quantum ad eos qui capaces sunt, si advertit Confessarius omninò sibi defuisse in examine conscientiæ, remittat illos, ut paulo post magis parati revertuntur.

Cõfessarius suos pœnitẽtes juvare per interrogationes.

I. Quid de illis pœnitentibus qui statuerunt Confessario nihil dicere nisi interrogati, quoad graviora saltem quædam peccata?

R. Eorum confessio nulla est, ex eo quod statuerunt committere sacrilegium non integrè confitendo, si Confessarius non interrogaverit.

I. Quid verò de Confessariis, qui non sinunt pœnitentem suum vel verbum dicere, ipsi autem præcipitanter interrogant, & mussitant ad aures pœnitentis; hoc vel simili modo: si tu occideris patrem & matrem, tu rogas Deum veniam nunquid? & vix dato pœnitenti intervallo, ut raptim dicat, *Ita Domine*; prosiliunt ad alias interrogationes; si fis furatus, tu petis à Deo veniam, nunquid? Si tu adulteratus es aut aliquid inhonesti commisisti, tu petis à Deo veniam, nunquid? Si tu verberasti, occidisti, &c. tu petis à Deo veniam, nunquid? & responso vix accepto, ut suprà, *Ita Domine*, procedunt ad absolutionem dicendo: *Misereatur*, &c.

Quorundã Confessariorũ ignorantia modi agendi & damnati & reprobati.

R. Tales Confessarii sunt omni ex parte indigni hoc sacro ministerio, quandoquidem non absque ingenti sacrilegio, tam indignè tractant Sacramentum Domini nostri Jesu Christi, trahentes secum animas pretioso ejus Sanguine redemptas in infernum. Proinde consultò faciunt Reverendissimi Domini Episcopi, qui Sacerdotes leviter idoneos non admittunt ad confessiones audiendas, nisi cum cauda, ut dici solet, id est, cum obligatione sese quotannis examini sistendi: hac enim ratione fit, ut continuantes studium sese magis ac magis perficiant, metuentes ne Dominis examinatoribus non satisfaciant.

I. Cuperem modò methodum aliquam examinandi conscientiam suggeri, iis usui futuram, qui bonam quidem habent voluntatem, sed plurimum in eo laborant,

Digitized by Google

rant, immò conscientiam suam excarnificant, ut in memoriam, quæ egerint, revocent?

R. Id faciam; verùm nota, sacram confessionem minimè esse, aut appellari debere carnificinam conscientiarum, uti docet Conc. Trid. Sess. 13. c. 5. quare instruendi sunt ejusmodi homines, qui sine modo molestant se in discussione conscientiæ, sufficere mediocrem adhiberi diligentiam huic negotio, qualem fortè adhiberemus rei seriæ, & quod sola peccata mortalia sint materia necessaria hujus Sacramenti, uti suprà monuimus; quodque sufficiat ad conscientiæ puritatem, ut posteaquam integrè de mortalibus confessi fuerimus, venialia quæ memoriæ occurrerint, aperiamus, nulli in posterum sive mortali, sive veniali affectu inhærentes. Sanè consultiùs faciunt, qui studium potiùs conferunt ad contritionem seriam peccatorum suorum eliciendam.

Varia methodus examinandi conscientiam ante Confessionem.

Quoad methodum examinis conscientiæ, quam petis, adverto varios pœnitentes varias sequi in hoc methodos; quidam enim sequuntur ordinem præceptorum Decalogi; alii septem peccatorum capitalium vulgò mortalium dictorum; tertii denique notant quid contra seipsos, contra proximum, contra Deum deliquerint.

I. Quinam optimè?

R. Iis, qui frequenter confitentur, maximè quadrat tertius modus, quem etiam adhibent in quotidiano conscientiæ vespertino examine; quoad cæteros qui rariùs confitentur, quibusve incumbit majorem operam facere in sui discussione, commendatum velim primum istum modum, qui est secundùm præcepta Decalogi.

EXAMEN JUXTA DECEM Præcepta Decalogi.

Contra primum Præceptum, & primò contra Fidem.

NOn dedi operam Doctrinæ Christianæ, & ut cognoscerem quæ credenda, & quæ agenda, ad placendum Deo.

Nimis familiariter conversatus sui cum hominibus hæreticis, illosque curiosiùs audivi.

Dubitavi circa aliquos Fidei articulos. Exprimantur illi.

Retinui apud me libros hæreticos.

Malè locutus sum de summo Pontifice, de Episcopis, &c. Vel malè de iisdem loquentibus aurem & assensum præbui.

Libros magicos legi, quoties? Etiamnum habeo, vel habui, quamdiu?

Usus sum malis artibus, & mediis à dæmone inventis, ut superstitiosis charris, scripturis, signis, ad recuperandam sanitatem, toties.

Secundò, contra Spem.

DE Dei misericordia desperavi, æstimans iniquitates meas majores esse, quàm ut veniam mererer.

Diffidi posse me emendare circa talem vel talem pravum habitum.

Pusillanimiter me habui in virtutis exercitio.

Judicavi, non satis mihi inesse virium ad tentationibus resistendum.

Opplevi animum meum, nescio quibus anxietatibus ob quæstiones quasdam de reprobatione divina, quas ipse non intelligebam.

De Dei misericordia nimis præsumpsi, non obstante multitudine peccatorum, quæ quotidiè committebam, & de quibus pœnitentiam nullam agebam.

Peccavi aliquandò liberiùs tale peccatum N. iterando, quia jam simile commiseram, quod esset eadem opera confitendum.

Tertiò, contra Charitatem.

HAbui aliquam à Deo aversionem, eo quòd me affligeret, bonis spoliaret, &c.

De eo, ejusque providentia malè sum locutus, dicendo, quod me non amaret, quod severiùs me castigaret, &c.

Non egi ei gratias manè & vesperè.

Rarò de eo cogitavi.

Deum non amavi; sed ei servivi propter aliquod temporale commodum aut lucrum, postponens ejus amorem rei temporali.

Digitized by Google

Nimis amavi ea quæ in mundo sunt, non referens illa ad Dei amorem & obsequium.

In servitio divino frigidè & distractè me habui.

Nimiùm implicui me negotiis exterioribus, nulla per diem facta animi recollectione, & ad Deum aspiratione.

Contra secundum Præceptum.

FRequenter juravi sine necessitate aut reverentia dicens: Per Deum, tam verùm quàm Deus, per animam meam, &c.

Sciens etiam juravi falsum secundò, tertiò, &c.

Juramento confirmavi id de quo dubitabam, toties.

Juravi coram Judice, verbis & juramentis ambiguis ad fallendum, unde subsecuta sunt damna notabilia. Explicentur.

Juravi illicita, & ea postmodum executioni mandavi.

Deum blasphemavi, sive aliquid de eo affirmavi, vel optavi, quod ei non convenit: Ut, Deus hoc ignorat, non gerit curam mei; utinam hoc ignoraret Deus?

De Deo murmuravi, ejusque facta reprehendi.

Cum Deo aliquid compatavi, velut: hoc est tam verùm quàm Deus, aut quàm Deus est in Cœlo, quàm Deus est in Missa, &c.

Verba Sacræ Scripturæ ad facetias applicavi, ad libellos famosos, ad sensus extraneos, in conviviis temerè de rebus sacris, de religione, &c. disputavi.

Vovi Deo rem illicitam.

Votum Deo factum in rebus licitis violavi, toties.

Promissa etiam juramento confirmata non servavi, toties.

Contra tertium Præceptum.

NOn impendi dies Dominicos & Festos in servitio divino prout oportuit.

Ac speciatim omisi audire Missam, toties.

Sæpè etiam tempore Missæ talibus diebus occupavi animum multis divagationibus, & vanis cogitationibus, idque scienter & volens, etiam notabili parte Missæ.

Garrivi, risi, oculosque curiosiùs huc, & illuc conjeci.

Causa fui cur idem alii facerent tempore Missæ sub præcepto.

Ex mea negligentia tardiùs veni ad Missam jam notabiliter inchoatam.

Egressus sum ante finem absque justâ causa.

Fui causa cur alii idem facerent.

Absentavi me à Vesperis, concionibus, & aliis pietatis exercitiis, totum tempus diei Festi impendens deambulationibus, otiositati, vanis recreationibus tabernas frequentando, & pravis consortiis me jungendo.

Hac ratione dedi subditis meis malum exemplum.

Aliquod servile opus egi in die Festo, idque una hora, duabus, tribus, &c. Fui causa, cur id alii etiam fecerint.

Neglexi tempore opportuno Sacramenta frequentare, defectu devotionis, & ex mera negligentia salutis meæ.

Suscepi Sacramentum Eucharistiæ absque præparatione debita.

Accessi ad illud cum conscientia peccati mortalis, toties.

Omisi studio confiteri de tali peccato & ab eo tempore toties confessus sum, & toties communicavi.

In vigilia Festi N. cùm esset jejunium de præcepto, non jejunavi.

Comedi cibos ab Ecclesia vetitos absque necessitate, aut dispensatione.

Deliberatè omisi preces ad quas tenebar ex obligatione, toties.

Contra quartum Præceptum.

PArentes meos non affeci eo honore, quo tenebar.

Speciatim non amavi eos amore interno.

Non exhibui ipsis aliqua signa externa honoris, aut benevolentiæ.

Non fum eis opitulatus in necessitate.

Imprecatus sum ipsis malum cogita-

tio-

Digitized by Google

tione, aut verbo; quale malum & quoties.

Eos odio persecutus sum; iratus illis fui, quòd me benè monerent; eorum me puduit ob paupertatem, aut aliam causam; non compassus sum eorum senio, morbo, &c.

Eis obmurmuravi, & asperius locutus sum.

Torvè eos aspexi, & risi.

Bona & pecunias eorum malè & inutiliter consumpsi.

Pro eis non oravi.

Contra Magistratus murmuravi, eorum regimini detraxi.

Decimas, vectigalia, aut alia Principibus debita retinui. Quæ? quot? quoties?

Superiores Ecclesiasticos aut sæculares vel etiam Religiosos, & Sacerdotes, Concionatores, aut Præceptores irrisi, eis detraxi, & contempsi, toties.

Senes pauperes risi & contempsi.

Non solvi decimas Ecclesiis debitas, quot.

Non subveni parentibus in infirmitatibus suis.

Non curavi ut eis Ecclesiastica Sacramenta administrarentur.

Non procuravi eis visitationes Pastoris, Religiosorum, aut aliarum Ecclesiasticarum personarum.

Post eorum obitum, non dedi operam ut honorificè sepelirentur, eis exequiæ secundùm eorum conditionem persolverentur.

Non curavi Missas pro eorum refrigerio celebrari, pro ratione bonorum, quæ mihi reliquerunt.

Famuli & ancillæ, parentes & superiores examinabunt se super punctis sui officii.

Parentes igitur & superiores accusabunt se in hunc modum.

Non dedi operam ut liberi mei & subditi instruerentur in doctrina Christiana.

Non duxi illos aut misi ad Concionem, ad Catechismum, Missam, & alia divina officia.

Neglexi illis de subsidiis temporalibus & spiritualibus providere.

Coegi proles meas intrare Religionem.

Filias meas impedivi ne Deo se vovere nt.

Præbui malum exemplum verbo & opere filiis & subditis meis, isto vel isto modo.

Non fui sollicitus, ut famuli & famulæ meæ servarent Dei præcepta & Ecclesiæ, & alia munia ex præscripto Religionis Christianæ obirent.

Non adverti, cùm quibus versarentur, quibus ludis tempus fallerent, & cum quibus.

An jurarent, an blasphemarent, an jurgarentur, &c.

Provocavi eos ad iram, maledixi eis, & nimis severè tractavi. Infirmos neglexi, &c.

Non procuravi eis temporales & spiritualia subsidia, &c.

Contra quintum Præceptum.

PUgnavi, & percutiendo aliquem læsi graviter, &c. toties: immò personis Ecclesiasticis vim intuli, toties.

Alios etiam ad pugnam excitavi, toties:

Ad alicujus læsionem consilium dedi. Aliquem occidi occultè, incantando, propinando venenum, procurando abortum, undè mors secuta est, toties.

Nimia crapula vel ebrietate mihi morbum accersivi, toties.

Alios ad nimium potum coegi, aut induxi, toties.

Alicui sum mala imprecatus, immò mihi ipsi, ut pestem, mortem, aut similia mala.

Litigans agnomina dedi, & conviciis lacessivi.

Defectum corporis, paupertatem, & similia exprobravi.

Odium in corde & iram fovi, occasiones vindictæ quæsivi.

Inimicitias & discordias inter proximos dissemin avi.

A me læso, injuriam & damna non compensavi.

De offensa veniam non sum deprecatus.

Lætatus sum de malo proximi mei.

Invidi bono & prosperitati alterius.

Digitized by Google

Contra sextum & nonum Præceptum.

TUrpia & obscæna locutus sum, toties.

Turpes cantiones cecini, & turpia legi, toties.

Habeo obscænos libros.

Gesticulationes quasdam effinxi ad turpia provocantes, toties.

Junxi me consortiis lascivis, toties.

Commisi vel admisi oscula turpia, contactusque alios inhonestos, toties.

Animum occupavi, & oblectavi in cogitationibus venereis, toties.

Cogitationes autem erant in tali vel tali materia.

Habui prava desideria talis vel talis personæ.

Peccavi cum tali vel tali persona, toties. Exprimatur conditio personæ.

Habui voluntatem deliberatam peccatum committendi, cum tali vel tali persona, si occasio adfuisset, toties.

Tetigi meipsum vel alium inhoneste, toties.

Habui pollutiones nocturnas, aut diurnas, in somnis, aut vigilia, procuratas, aut non procuratas, cum reflexione super tali vel tali persona, vel absque ulla reflexione.

Larvatus incessi, ad liberiùs aliquid turpe committendum, vel circa me admittendum.

Voluptatem cepi ex aspectu fœminarum, circa pectus nudatum, toties.

Aspexi picturas & statuas ad lubricitatem provocantes, ex libidinis affectu, toties.

Non sum usus Matrimonio cum honestate, sobrietate, & temperantia, quæ hominem Christianum decet.

Debitum conjugale negavi comparti, toties.

Non habui eam quam debui rationem honestatis circa ea quæ Matrimonium concernebant, in verbo, & opere apud familiam meam.

Vereor me tali temeritate mea dedisse occasionem scandali, vel etiam malarum cogitationum, videntibus, vel audientibus.

Similiter in conviviis & consortiis publicis; nimis liberè me habui in verbo & in facto, coram junioribus, Ecclesiasticis viris, Religiosis, &c.

Contra septimum & decimum Præceptum.

ALiquid furto sustuli. Res valebat tanti, vel tanti, toties.

Non restitui, quare?

Nota, debet Confessarius injungere restitutionem illi, qui furatus est, absque ulla dissimulatione, nisi fortè haberet legitimas causas, ob quas minimè teneretur restituere, vel non tam citò.

Vi aliquid ab alio abstuli, tantum, & toties.

Inventa retinui, & Domino non restitui. Nullam adhibui diligentiam ut verum Dominum reperirem. Dicatur inventum, & ejus valor.

Aliorum hortis, agris, domibus, aut aliis bonis damnum notabile intuli. Tantum, & toties. Si quidem res notabilis fuerit, restitutioni obnoxia erit. Ab hac regula nemo eximitur, sive miles, sive Dominus temporalis, sive Regii ministri.

Habui voluntatem rem alienam usurpandi furto, vel rapina, toties.

Consensi, adjuvi, participavi in furto.

Debita creditoribus quando potui, non solvi, toties.

Non est talis absolvendus, nisi promiserit prima opportunitate solvere; est enim fur, & retinet alienum.

Diu distuli mercedem operariis solvere. De illa detraxi tantum, & toties.

Coegi illos in officina mea merces accipere, quas illis pro arbitrio meo divendidi.

Bona quæ accepi distribuenda aliis, injustè, & infideliter distribui, toties.

Officium & ministerium ad quod conductus fui, & ad quod mercedem accepi, non fideliter præstiti.

Hic mercatores, operarii, servi: hic Advocati, Procuratores, Judices, & alii qui foro præsunt; hic Principes, Domini,

Digitized by Google

mini, Provinciarum Rectores, Officiarii, milites, &c. Hic Prælati, Pastores, Beneficiati, &c. quisque in ordine & munere suo, diligenter examinare debet, an officio satisfecerit, & an contentus solo pretio, stipendio, tributis, officii emolumentis, beneficii fructibus, nihil minus egerit, quàm ut officium, ministerium, magistratum, beneficium rectè administraret. Restitutio.

Lites suscepi minimè fundatas, quod præsiderem facultatibus meis, quibus illas prosequi mihi liceret, vel etiam innixus favori, quem apud Judices mihi promittebam.

Ratione mutui aliquid accepi, quod est usura, quid, & quoties.

Non sum elargitus eleemosynam pauperibus, ex bonis à Deo mihi attributis.

Contristavi illos, nimis acriter à me repellendo.

Cor & affectum nimis apposui bonis temporalibus congerendis.

Expendi bona notabili quantitate in lusu, in conviviis, in rebus inutilibus.

Ego Clericus, & beneficiatus, pro beneficio quod habeo, pecuniam dedi, aut aliquid aliud, quod pecunia æstimari potest, quod est simonia.

Parentes mei, meo nomine aliquid simile dederunt.

Istud beneficium simoniace acquisitum à tot annis possideo.

Pro beneficii resignatione pecuniam, aut quod pecunia æstimari poterat, accepi, quantum? quoties?

Alteri in contractu simoniaco cooperatus sum, toties.

Habeo plura beneficia incompatibilia; tamdiu illa retinui cum dubio, & absque conscientiæ securitate,

Contra octavum Præceptum.

FAlsum testimonium tuli contra aliquem in judicio, toties.

Mendacium continxi ad me excusandum.

Mentitus sum falsò excusando, vel accusando proximum in re notabili, toties.

Oportet ejusmodi mendacium retractare, & causam damni, si quæ est, tollere.

Læsi famam alicujus absentis per detractionem, toties, & intuli notabile damnum. Restitutio.

Occultum proximi peccatum revelavi, intentione sinistra nocendi, &c. toties, & si damnum datum sit, tollendum.

Auscultavi libenter detractiones.

Non impedivi detractiones, cum potuissem, & debuissem.

Inter amicos discordias seminavi. Fiat restitutio pacis & amicitiæ.

In malam partem facta alterius sum interpretatus.

Temerè alios judicavi.

Ex levitate animi, & absque fundamento, malè suspicatus sum de proximo, de qua persona, in qua materia, quoties.

Revelavi quædam magni momenti, quæ mihi commissa erant sub secreto, & quidem jurato.

Aperui litteras proximi mei per curiositatem, vel cum animo nocendi, notabiliter: quoties?

Adulando aliquem laudavi.

Scripsi libellos famosos, dicatur de quibus personis.

Excessi in multiloquio, risibus, & jocis proximi offensivis.

LECTIO VIII.

Quanam ignorantia excusetur non integra facta confessio.

I. QUænam ignorantia excusat pœnitentem, si minùs integram confessionem fecerit?

R. Quæ non ex ipsius culpa aut negligentia provenit, v. g. Pueri cùm adoleverint, veniunt in notitiam quorumdam peccatorum mortalium, quæ pueri commiserunt, & de quibus pro tempore non sunt confessi, eorum confessiones subsecutæ, non idcircò erunt invalidæ, dummodò de omissis illis confiteantur, cùm eorum notitiam acceperint. Quoad alias ignorantias, quæ ex pœnitentis culpa manant, v. g. quia neglexit frequentare Conciones, Catechismos, &c. undè scien- Ignorantia affectata.

Digitized by Google

tiam necessariam ad salutem haussisset, eum minimè excusant: ignorat enim, quia ignorare voluit, & talis ignorantia, vulgò affectata dicitur, de qua scriptum est: *Noluit intelligere ut benè ageret.*

I. Undè cognoscis quod talis ignorantia sit illa à pœnitente in confessione allegata?

R. Talis est sine dubio ignorantia ejus rei, quam omnes tenentur scire. Exempli gratia. Allegat pœnitens ignorare, quod occidere, fornicari, jurare falsum, &c. foret peccatum. Vel si ignorantia sit eorum, quæ omnes ejusdem conditionis, & professionis homines tenentur scire. Exempli gratia Confessarius ignorat furi injungendam esse restitutionem; Advocatus nescit prima Juris axiomata; Medicus non novit discernere inter theriacam, & aconitum.

I. Quid aget Confessarius cum pœnitente, qui planè ignorat, non solùm ea quæ ad confessionem pertinent, sed etiam prima Fidei nostræ rudimenta, & alia quæ ad salutem spectant?

R. Pleniùs ad hoc respondebimus infrà cùm de Confessario agemus, satis sit hic submonuisse, quod quando reperietur pœnitens imperfectè admodùm confiteri ex crassa ignorantia, undè Confessarius deprehendit ipsum verosimiliter fecisse olim confessiones non integras, præsertim, si Pastorem aut Confessarium hactenùs nactus sit ignarum, instruendus erit, quantùm temporis ratio, & ipsius capacitas ferent, inducenduſque ad repetitionem confessionum præteritarum, per generalem totius vitæ recollectionem.

De Confessionibus generalibus.

I. QUandoquidem huc devenerimus, deprome, si placet, aliquid de confessionibus generalibus?

R. Fecero. Verùm nota, non debere unumquemque indifferenter instituere confessiones generales, sed id ad prudens Confessarii arbitrium pertinet, quid cui expediat, pro notitia quam de suis pœnitentibus habet. Adeò quod hoc negotium quandoque sit improbandum, quandoque permittendum, aliàs etiam vehementer commendandum.

I. Quibus censes improbandum?

R. Iis, qui sibi persuaderent, peccata semel legitimè confessa, non esse remissa, sed sæpè repeti debere, ut remittantur; & hoc esset error: Vel iis, qui conscientiæ scrupulis angerentur, quibus accidit, ut nunquam sibi quacumque confessione satisfeciſſe videantur, talibus quippè generalis confessio permittenda non est, sed prohibenda. Nonnullis confessio generalis est dissuadenda.

Neque magis permittenda est iis qui vitam in immunditia traduxerunt, præsertim fœminis, si semel generalem de tota vita confessionem rectè instituerint, propterea quod vitæ anteactæ recordatio, & multo magis enarratio periculosa futura sit ejusmodi personis, & Confessario ipsi minimè utilis.

I. Quibus igitur permittenda est confessio generalis?

R. Iis qui rationabilibus causis ad eam moventur. Causæ autem ejusmodi sunt variæ. Prima, ut generali confessione renovetur dolor de singulis peccatis, & pudor: atque per ea, virtute meritorum Christi, pœna peccatis debita vel penitus tollatur, vel saltem minuatur. Aliis permittenda.

Secunda, ut tali repetitione excitetur in homine charitas in Deum, dum omnia sua peccata simul inspiciens, admiratur divinam bonitatem, quæ tantas abominationes tamdiu toleraverit. Plus enim movent peccata omnia simul inspecta, quàm separatim diversis temporibus considerata. Utilitates cōfessionis generalis.

Tertia, ut homo, dum peccata tam multa considerat, & bona exigua videt, quibus essent illa tegenda, sese incitet ad opera bona, ne peccatorum numerus, bonorum operum multitudinem vincat, memor istius sententiæ divi Chrysost. *Nisi tota fuerint bona, ut eluant crimina, & ex reliquis aliquid in justitiam nobis reputetur, de nobis à suppliciis liberabitur nemo.* Hom. 8. ad populū Antiochenum. His adjungi possunt & aliæ confessionum generalium utilitates. Nam solet divina bonitas confessione generali, quæ est extraordinarius quidam & heroicus humilitatis actus, provocari ad subsidia quædam particularia gratiæ conferenda; uti evenire videmus iis, qui, quàm possunt exactissime operi isti manum admovent. Vitam enim novam inchoant, &

ut

viros alios induunt, veluti qui Deo Creatori suo rationes anteactæ vitæ reddiderint; & cum eo de moribus in melius commutandis transegerint. Quam ob rem solet passim ista res proponi & commendari iis, qui ad novum vitæ genus capessendum, sive in Religione, sive in Ordine sacro disponuntur; item iis qui ad altiora electi Officia, dignitates, aut Prælaturas ineunt, ut possint eorum, qui retro sunt, semel oblivisci, & ad anteriora sese extendere.

Accedit quod generalis confessio magnam omninò in hac salutis incertitudine, securitatem affert. Hinc multi dum sese ad mortem, lecto defixi, præparant, generaliter confitentur; prudenter sane, & non absque Spiritus sancti arcano instinctu. O quam sano & salubri consilio eligunt tunc temporis sapientissimum & piissimum Confessarium, qui ejusmodi negotium dirigat, & animum Deo suo perfectè reconciliandum, benè disponat.

I. Quibus tandem commendanda, imò fortè etiam præcipienda confessio generalis?

Aliis denique etiam præcipienda.

R. Si metuatur in aliquam ex antecedentibus confessionibus, defectum talem irrepsisse, qui peccatorum remissionem impediverit. Hoc namque si aliquando factum fuisset (ut fit frequenter) necessariò est repetenda confessio. Evenit autem hoc variis modis.

Primo, si confessio sit facta Sacerdoti potestatem ad eum absolvendum non habenti, aut fortasse ex ignorantia aut ebrietate non recte absolventi.

Secundo, si defuerit confitenti contritio, aut dolor de peccatis Sacramento conveniens, aut propositum peccati vitandi.

Tertio, si sciens & volens, peccatum aliquod mortale subticuerit.

I. Probasne morem illum, quo nonnulli singulis annis confessionem annuam peccatorum faciunt?

Simile.

R. Talium hominum studium vehementer est probandum, quippe qui declarant quantum sit ipsis curæ sua salus atque perfectio. Sicut enim bonus Paterfamilias, quotannis rationes omnes datorum & acceptorum colligit, ut statum norit rerum suarum: ita Christianus, qui in mercatu virtutum est constitutus, benè agit, si quolibet anno videat, quantam ad virtutes accessionem fecerit; quæ vitia deposuerit; quas imperfectiones reliquerit, & quantum fieri potest, hunc annum cum præcedenti conferens, si aliquid spiritualis lucri observet, Deo gratias agat: si verò detrimentum negligentia sua sit passus, ex animo doleat, stimulosque sibi ad fortiùs currendum addat.

I. Cur dicis scrupulosis & anxiis non esse permittendam confessionem generalem?

Scrupulosis cur nō permittendæ cōfessiones generales.

R. Quia ejusmodi hominibus non est confessio conveniens remedium, sed nova potius anxietas & afflictio spiritus. Debent igitur Confessarii importunis eorum studiis contraniti & fortiter resistere. Vanum enim est quod frequentibus, & sæpe iteratis confessionibus conentur se perturbationibus istis liberare; cùm scrupulorum unicum & efficax remedium sit simplex obedientia Confessario, & magna ad Deum confidentia, cum charitate conjuncta. Contingere solet istiusmodi scrupulosis, quod iis qui cæco carceri mancipati, diuturnis in tenebris versati sunt; dum enim continuo occupantur in una peccatorum suorum consideratione, quæ meritissimæ tenebræ sunt, densioribus intellectum suum tenebris opplent; si vero in Domino collocent spem suam, eumque toto corde diligant, ad verum Justitiæ Solem accedunt, & illuminantur. Verum enim vero, quis non debeat, etiam dum salutis suæ rem optimè gessisse existimaverit, cætera Dei misericordiæ permittere? planè non expedit nobis, neque ita visum fuit divinæ providentiæ, ut in hoc sæculo de salute certi & securi simus, ne forte inertia & desidia tabescamus. *De propitiato peccato noli esse sine metu*. Usque adeò ut nemo sciat: sitne amore an odio dignus. Nihilominus quia bonum Dominum habemus, in eum speramus non absque sollicitudine & metu; eumque timemus non absque confidentia & libertate spiritus. Faciamus diligentiam moralem in discutienda conscientia, amplius verò studeamus contritioni; deindè operibus bonis insudemus, peccatique horrorem ex Dei amore concipiamus, & hoc est quod a nobis exigit Deus. Consultum esset singulis manè ejusmodi protestationem facere. *Domine Deus, noto* Eccl. 9.

hac

Digitized by Google

Protestatio pro scrupulosis frequentanda.

hac die, opitulante gratia tua, mortaliter te offendere, & ex nunc pro totius diei decursu nolo tentationibus aut suggestionibus inimici attendere, sed tibi fideliter servire.

I. Quandoquidem tanta sint confessionis generalis emolumenta, uti docuisti, velim mihi aliquam ejus instituendæ normam præscribas?

R. Res non habet tantam difficultatem, quantam sibi aliqui imaginantur, dummodò adsit bona voluntas. Expedias te nonnihil a negotiis, intra cubiculum tuum, ibi vaca Deo & conscientiæ tuæ.

Norma instituendæ cõfessionis generalis.

Primo, invoca gratiam Spiritus sancti, qua istud exercitium generalis confessionis sancta & pura intentione inire possis ad Deo placendum, teque ipsi reconciliandum.

Secundo, discute conscientiam, mandata Dei percurrendo, uti lect. præced. & adverte qualiter & quomodo Deum offenderis, contra ipsorum aliquod, cogitatione, verbo, & opere: Et ut memoriam juvare possis, recogita annos quibus vixisti, loca in quibus fuisti commoratus; consortia & occupationes in quibus versatus, maximè verò peccata ad quæ hactenus propensionem habuisti; diligenter annotando occasiones, habitus malos, & consuetudines quibus tunc, & in illis & illis locis tenebaris.

Tertio, non omittas speciem, & numerum quantum fieri poterit, peccatorum in confessione declarandorum colligere: Vel si id non possis, ut minimum quoties tibi videtur, quod solitus sis singulis diebus, septimanis, aut mensibus in istud labi, & quam inveterata sit consuetudo in illo.

Quarto, examine ita peracto, adhibe motiva contritionis sup. lect. 3. & 4. proposita.

Quinto, accede Confessarium, & declara ei intentionem quam habes instituendi confessionem generalem; ora eum ut te adjuvet, & fac confessionem tuam non compositè, & artificiosè, sed nudè, simpliciter, & apertè, ut talis appareas Sacerdoti pœnitens, qualem teipsum novisti.

Sexto, absoluta illa, audias attentè quid tibi Confessarius dicat, præsertim pro remedio animæ tuæ; accepta libenter vel maximam pœnitentiam; & cum omni humilitate absolutionem pete, promissa, cum Dei adjutorio, vitæ emendatione.

I. Estne inventum novum confessio generalis, sive totius anteactæ vitæ delictorum expiatio?

R. Minime. Nam D. Eligius Noviomensis Episcopus, cùm jam virilem ageret ætatem, cupiens se vas exhibere sanctificatum, ac metuens, ne aliqua delicta pectus suum fuscarent, omnia ab adolescentia sua coram Sacerdote confessus est acta, sicque sibi austeram imponens pœnitentiam, cœpit fortiter colluctationi carnis, spiritus fervore, resistere, in laboribus scilicet, secundùm Apostolum, in vigiliis, in jejuniis, in castitate, in patientia multa, & charitate non ficta. Exempld.

I. Quid confessione generali absoluta faciendum est?

R. Cogita verbum istud Domini tibi dictum: *Ecce sanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Joan. 5. Imo reflectas quanto cum dolore, & sollicitudine remedium istud peccatis tuis paraveris.

Secundo, proteſtare coram Deo & Sanctis omnibus, quod deinceps cavebis transgredi sancta ejus mandata.

Tertio, magna diligentia require, quæ sint præcipuæ tuæ pravæ inclinationes, & propensiones, maximeque quænam fuerint tuorum lapsuum occasiones, sciens quod in illis evitandis præcipuum studium collocare debeas. Scriptum est enim: *Qui amat periculum, in illo peribit.* Eccli. 3.

Quarto, converte oculos mentis tuæ ad actiones & occupationes tuas solitas, videasque qua ratione possis illas in posterum majori cum perfectione obire.

Quinto, tandem ex intimo corde offer Deo quidquid tibi molestum in hac vita, & in actionibus, & occupationibus suprà dictis accidere potest, illudque in satisfactionem peccatorum tuorum Deo offeras, cum proposito tota vita teipsum deinceps ut verum pœnitentem gerere, & a malo cavere.

I. Habesne exempla quibus ostendas periculosum esse post acceptam peccatorum veniam in illa relabi?

R. Ita. Tempore quo S. Franciscus Rea-

Digitized by Google

Exempla. D. Bonav. in vita S. Francisci c. 11.

Reate jacebat infirmus, Præbendarius quidam nomine Gedeon, lubricus & mundanus, infirmitate gravi correptus, lectulo decubans; cùm ad eum fuisset delatus, lacrymosè rogabat cum simul adstantibus, ut ab ipso crucis signaculo signaretur. Ad quem ille, Cùm vixeris olim secundùm desideria carnis, non veritus judicia Dei, quomodo te cruce signabo? Verum propter devotas intercedentium preces, signo te crucis signabo in nomine Domini. Tu autem scito, te graviora passurum, si ad vomitum redieris liberatus: propter peccatum enim ingratitudinis semper pejora prioribus inferuntur. Signo itaque Crucis super eum facto, statim qui contractus jacuerat, surrexit sanus & in laudem Dei prorumpens; Ego inquit, sum liberatus. Insonuerunt autem ossa renum ejus, audientibus cunctis, veluti cum manu ligna sicca franguntur. Paucis autem interlapsis temporibus Dei oblitus, corpus impudicitiæ reddidit. Cumque sero quodam die esset in domo cujusdam Canonici, nocteque illa dormiret ibidem: subito super omnes corruit tectum domus. Cæteris autem evadentibus mortem, solus ille miser interceptus, atque interemptus est. Justo igitur Dei judicio, facta sunt novissima illius hominis pejora prioribus, propter ingratitudinis vitium, Deique contemptum: cùm de accepta venia gratum esse oporteat, & duplo displiceat flagitium iteratum.

Matth. 12. Joan. 5. 2. Pet. 2.

Tho. Cantip. l. 2. cap. 30. §. 9.

Quidam de Episcopatu Cameracensi cum Sacerdote suo accedens ad me, rogabat ut eum absolverem, quem in impuritatibus recidivantem per annos plurimos absolveram, & pœnitentiam ei injunxeram salutarem. Quem cùm ad Diœcesanum Episcopum mittere vellem, quasi graviùs affligendum, a Sacerdote rogatus sum, ut tali conditione absolverem pœnitentem, ut flexis genibus coram nobis rogaret Dominum, ut si postmodum recidivaret in scelere, eum mox vindicta divina puniret. Consensi ergo conditioni; & heu mihi misero, quod consensi! mox ille flexit genua, & vindictam in se recidivantem precatus est. Absolvi eum, recessit gaudens: sed feria tertia, aut quarta post Pascha, instigante diabolo, passus est recidivam, moxque horrificè clamans: *Vindicta Dei super me, vindicta Dei super me*, ut mihi postea Sacerdos retulit, amarissima morte mulctatus est.

LECTIO IX.

De iisdem: tum de sigillo Confessionis.

I. QUæ sunt aliæ causæ, ob quas multi non confitentur integrè?

R. *Timor & intempestiva verecundia.* Laudabilis est procul dubio in adolescentibus & pœnitentibus verecundia. Hinc S. Maria Magdalena, veræ pœnitentiæ speculum; *stans retro secus pedes Christi Domini, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis sui tergebat, &c. Retro*, inquam, non ante, (utpote æstimans se ob crimina fœda, ejus aspectu divino & purissimo indignam) non ad caput, sed ad pedes. *Verecundia* enim, ut ait S. Bernardus serm. 86. in Can. *est gemma morum, virga disciplinæ, soror continentiæ, lampas pudicæ mentis, expultrix malorum, & propagatrix puritatis innatæ, specialis gloriæ conscientiæ, & famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, & insigne totius honesti. Rubor ipse genarum, quem forte invexerit pudor, quantum gratiæ & decoris suffuso afferre vultui solet!* Nos hic vanam & intempestivam verecundiam, quæ non rarò adolescentibus, præsertim fœminei sexus, in confessionem os obstruit, eliminandam volumus.

I. Quomodo dares animos timenti conscientiam suam coram Sacerdote aperire?

R. Declararem ei uberes fructus confessionis ritè factæ, necessitatem ejus, & impedimenta quæ diabolus opponit; timorem videlicet & verecundiam; allegarem utilitatem istius parvæ confusionis, quam pœnitens inter confitendum experitur, quæ est instar satisfactionis pro peccatis.

Tandem persuaderem ei ministrum hujus Sacramenti non esse Angelum sed hominem peccatorem, qui etiam indiget pro se misericordia Dei. Potissimum extollerem secretum confessionis.

I. Nullone igitur casu possunt Confessarii revelare peccata in confessione audita?

R. Nul-

Digitized by Google

Secretum cõfessionis.

R. Nullo planè casu, nisi de licentia expressa & omninò libera pœnitentis; quæ quidem licentia permitti non debet nisi rarissimè, & cum omni circumspectione. Et verò sacræ Sanctiones gravissimè in eos Sacerdotes animadverti voluerunt, qui peccata omnia, quæ aliquis eis confessus fuerit, perpetuo, & religioso silentio, compressa non tenuerunt. Leo Pap. epist. 80. Conc. Lateran. c. 21.

I. Si tota Respublica periclitaretur, non posset Confessarius detegere id quod audivit in Confessione?

R. Minimè, etiamsi totus mundus deberet perire.

I. Unde fit quod Confessarius tanto secreto teneatur?

R. Ex institutione Sacramenti, quod amplius valet, quam totus mundus, & subsistere nequit absque sanctissimo hoc secreto.

Addo quod Salvator noster instituens hoc Sacramentum, consequenter instituit hoc secretum sancte & inviolabiliter per Sacerdotes observandum.

I. Quid si quispiam minaretur mortem Confessario, ni revelaret ea quæ didicit ex confessione?

R. Deberet Confessarius millies potiùs mori, quàm vel minimam unius peccati circumstantiam detegere. Imò Sacerdos sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum occulto peccatori ministrare debet, ne ejus crimen manifestet, etiamsi illud extra confessionem secreto noverit, ut docet S. Augustinus Hom. 50. de pœnit. & refertur 2. qu. 1. c. Multi. Et in hoc secreto nec Summus Pontifex, nec tota Ecclesia dispensare potest. Hæc, & plura docet Dominicus Soto relect. de tegendo secreto. Vanus igitur est timor, vana & improba verecundia, qua peccata sua in confessione declarare formidat pœnitens; neque enim ista coram Deo juvabunt, qui coram toto mundo manifestabit occulta cordium, quæ Confessario non fuerint propalata.

I. Habesne similia & exempla quibus persuadeas timidis & verecundis, ut conscientiam suam liberè aperiant, & quidquid in ea peccatorum est, excutiant?

Similia & Exempla.

R. Ita. *Primo*, Christus Dominus, qui omnis peccati expers erat, non erubuit ejus remedium in cruenta sua Circumcisione assumere; quare igitur nos qui tot peccatis onusti sumus, detrectemus remedium eorum unicum & necessarium, sacram confessionem.

Secundo, si haberemus in corpore nostro ulcus aliquod latens, non dubitaremus illud Medico quamprimùm detegere, etiam cum verecundia, expensis, & dolore. Cur igitur non audeamus Medico spirituali detegere vulnera animi, qui verbo unico, & absque sumptu potest illa curare?

Tertio, si haberes in stomacho virus aliquod, aut serpentem, nonne velles illa prompte excutere? Cur moraris peccatum è conscientia tua quamprimùm expellere, quod omni veneno, aut serpente longe deterius est?

In vita sancti Epicteti & Astionis, hæc legimus. Vidit B. Astion puerum quemdam nigrum cum ignea facula de sinu suo egredientem, ac talia sibi dicentem: Confessio tua, Astion, magnas meas contrivit hodie vires, & una oratio tua me inermem in omnibus reddidit ac desolatum.

Quarto, si non declares modo peccata tua Confessario secreta confessione, cum modica erubescentia, ut eorum absolutionem obtineas, Deoque reconcilieris; diabolus postmodum illa manifestabit coram toto mundo, cum maxima tua confusione, ut te convictum rapiat in gehennam æternam. *Est enim confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam & gratiam*. Vide sup. p. 3. c. 7. lect. 12. Pro Confessariorum Praxi, Nota, de rebus verecundis agant ipsi verecundè, & verbis honestis. Eccli. 4.

Nota pro Cõfessariorum praxi.

Secundo, juvandi sunt verecundi & timidi per interrogationes conformes eorum dictis, v. c. si pœnitens accuset se de cogitationibus impudicis, & timeat ne verecundia aut timore præpediatur ad declaranda cætera, interroga num habuerit prava aliqua desideria; si ita est, progredere ulteriùs, & quære circa quas personas & actiones, & an non fuerit aliquis contactus impurus.

Tertio, sit cautus & prudens Confessarius, ne bonas animas importune vexet molestis quibusdam & impertinentibus quæ-

Digitized by Google

quæstionibus; & potissimum caveat ne innocentes doceat quæ ignorant.

I. Quandoquidem tot rationibus persuasum est pœnitentibus, ut omnes conscientiæ suæ sinus liberè Confessario aperiant, quid causæ est, cur tam multos verecundia & timor retrahunt ab integra confessione?

Exemplū. R. In Vitis Patrum legitur, diabolum ab aliquo seniore visum confessionalia circumobeuntem, rogatumque cur id faceret, respondisse se pœnitentibus pudorem in confessione restituere, quem in peccati commissione amiserant. Ut verissimum sit illud Chrysostomi: *Pudorem & verecundiam Deus dedit peccato, confessioni fiduciam: invertit rem diabolus, & peccato fiduciam præbet, & confessioni pudorem & verecundiam.*

Hom. 3. de pœnit.

I. Habesne exempla, quibus probes quæ incommoda afferat confessio dimidiata, sive non integre facta?

Exempla. R. Ita. *In Provincia Peruana ea parte, quæ Itzamorum est, Catharina sexdecim annorum puella, ob violatam sacrilegio sæpius confessionem, infelicem mortem obiit, & post mortem multarum turbarum atque tumultuum fuit causa.*

Ex Annal. Societ. anno 1590. & 1591. narrat fusius P. Delrio.

Mox ut animam exhalavit, fœdum cadaver remansit, tam tetri odoris, ut seponendum fuerit sub dio, ne domum inficeret. Eodem tempore mansuetus equus aliequin placidus, sic furere cœpit, ut calcibus aretaret in murum, & hac illasque percursaret, vinculis abruptis. Auditi canum latratus, & inquieti discursus. Adolescens quidam extra lectum brachiis extractus, una ex ancillis calce in humerum percussa, cujus plures ad dies manserunt vestigia. Post sepulturam, in famulam ingredi cupientem cubiculum, ubi illa erat, vas dejectum est de tabulato superiore: & major pars Oppidanorum conspexit vim magnam laterum, tegularumque magno fragori dispergi per ædes. Neque hoc satis. Domina coram decem aut duodecim mulieribus, semel, iterumque, ac tertio rapta est pede altero, nec apparebat raptator, itidem famula qua Catharina familiaris fuerat. Cum in cellam vestiariam iret ancilla, ut promeret vestem, videt Catharinam extollentem sese vasi prevsando: ac ipsa cum clamore repente se proripit: cæterum vas in parietem projectum, distractum est quassu ingenti. Cum Domina strepitu excitata intraret cellam, dimidiatus later magno impetu in murum est impactus. Postridie impressa Christi effigies de cruce pendentis applicata est in pariete vestiarii, statimque cunctis inspectantibus evulsa, tres in partes consciss a est. Eodem die, cum in horto cœna esset, magna pars lateris decidit in lancem, & conturbavit mensam.

Joan. Ægid. sive Joan. Junior Ordin. Prædi. in libro qui dicitur. Scala Fidei.

Duo Fratres Prædicatores ibant per viam, quorum unus erat Pœnitentiarius Domini Papæ, & sanctus homo; & alter multum innocens & pius. Venerunt ad quoddam Castrum, in quo erat mulier, qua adulterium commiserat cum quodam de parentela, & propter enormitatem peccati, & erubescentiam humanam undecim annis absque confessione tenuerat. Illa dum vidisset istos Fratres extraneos in Ecclesia celebrantes, dixit intra se: isti non cognoscent te, nec unquam redibunt ad partes istas, & ideo istis dices peccatum. Celebrata Missa ad Pœnitentiarium accessit, & stante socio ex opposito, cum peccata sua confiteretur, ad quamlibet expressionem unius peccati, unus bufo exibat de ore ejus, & saltando, exibat Ecclesiam. Tandem confessis omnibus peccatis cum venisset ad illud, pra verecundia noluit confiteri; & dum absolveretur a Pœnitentiario, & ipsa vellet recedere, socius Pœnitentiarii vidit, quod omnes illi bufones cum uno alio majori, & enormioris formæ turmatim ingressi sunt os mulieris & ventrem. Recessit mulier non confesso peccato, recesserunt & Fratres. In via socius Pœnitentiarii revelavit ei visionem quam viderat de muliere confitente. Qui territus & tristis dixit: Celavit aliquid in confessione. Post tertium diem apparuit mulier Confessario mortua & damnata horrendo schemate diversitatem pœnarum pra se ferente; qua dixit ei: quia celavi in confessione tale peccatum, sum adjudicata morti æterna, addiditque, quod propter quodcumque peccatum lethiferum homines damnarentur; verum mulieres ad infernum descendere per quatuor genera peccatorum; per peccatum luxuria, per peccatum vani ornatus & pictionis, per peccatum sortilegii, & per erubescentiam confessionis.

Guil. Pepin. tr. 1. suprà Confiteor, & Spec. exempl. dist. 9.

Fœminæ ob 4. potissimū peccata damnantur.

In Italia quadam civitate quondam fuit nobilis fœmina; qua pro exteriori sua conversatione, ab omnibus tanquam sancta reputabatur.

Seraph. Razi in hortulo exemplorū tit. de Confess. c. 9.

Post

Digitized by Google

Post mortem apparuit filia sua uti monstrum horribile, visu porci excoriati speciem præ se ferens, ignem & fœtorem gravissimum undequaque emittens, dixitque ei: Nunc intelligas, filia, me esse, eheu! infelicem & maledictam Matrem tuam, qua non obstante vita irreprehensibili & inculpata, quam semper in præsentia hominum duxi, nihilominus tamen propter enormia quædam & detestanda peccata, qua cum Patre tuo fœdissime perpetravi, & pra verecundia nunquam confessa sum, æternis ignibus inferni deputata sum, & propterea noli deinceps pro me orare.

LECTIO X.

Qua ætate, quove anni tempore confiteri debeamus.

I. QUo ætatis & anni tempore confitendum est?

R. Id ex Concilii Lateranensis Canone cujus initium est, *Omnis utriusque sexus*, perspicitur, neminem confessionis lege adstrictum esse ante eam ætatem, qua rationis usum habere potest.

I. Sed quæ est ea ætas?

Pueri doli capaces tenentur ad confessionem.

R. Non potest illa certo aliquo annorum numero definiri: sed illud universè statuendum videtur, ab eo tempore confessionem puero indictam esse, cum inter bonum & malum discernendi vim habet, in ejusque mentem dolus cadere potest.

I. Sed quo potissimum tempore confiteri oportet?

Omnes Fideles tenetur saltem semel in anno.

R. Non præscripsit id Ecclesia, sed can. sup. decrevit semel saltem quotannis Fideles omnes peccata sua confiteri.

Nihilominus mos in universa Ecclesia confitendi sacro Quadragesimæ tempore hactenus cum ingenti animarum fructu observatur. Uti testatur Conc. Trid. sess. 14. c. 5. in fine.

I. Sufficitne semel in anno confiteri?

R. Ad evitandum reatum peccati mortalis; contra legem Ecclesiasticam, sufficeret semel in anno confiteri; nihilominus, quoties mortis periculum imminet, vel rem aliquam tractare aggredimur, quæ hominis sanctitatem exigit; ut, cum Sacramenta ministrare, aut percipere volumus, si peccato contaminati sumus, toties confitendum est. Hinc Trid. Synod. hortatur futuros conjuges, ut antequam contrahant, peccata confiteantur. Item quod jam supra diximus, quandocumque Eucharistiæ sacramentum ab illis sumendum est, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habita Confessoris copia, necessario præmittenda est confessio sacramentalis. Sess. 24. de refor. matrim. c. 1.

I. Sed, an extra casus præceptos expediat homini Christiano sæpius confiteri?

R. Nulla res Fidelibus adeò curæ esse debet, quam ut frequenti peccatorum confessione animum studeant expiare.

I. Quibus argumentis, sive similitudinibus commendares populo frequentem confessionem?

Rationes & similitudines.

R. His & similibus:

Primo, qui confessionem peccatorum suorum diu differt, exponit se magno periculo gravissimæ pœnæ post mortem sufferendæ, si subito (quod fieri subinde solet) eum mori contingeret. Qui autem sæpe confitetur, ab eo periculo est liber.

Secundo, qui raro confitetur, significat se parvifacere Deum, cujus iram non metuit: & pluris facere hominem, quem non patitur sibi esse infensum.

Tertio, homo quotidie verrit cubiculum suum, ne locus sit immundus, in quo ipse versatur. Atqui anima nostra templum est Spiritus Sancti: proinde frequenter purganda in tanti hospitis reverentiam.

Quarto, sicut cubiculum, quod multis quotidie patet, si raro verratur, multis magnisque sordibus impletur, quæ semel atque iterum verrendo, non statim omnes tolluntur; ita conscientia quotidie peccans, & raro per confessionem se purgans, una confessione vix bene purgari potest.

Quinto, nunquam in Sacramento Pœnitentiæ sine gratia peccatum dimittitur. Quo ergo sæpius hoc Sacramentum frequentatur, eo plus gratiæ colligitur.

Sexto, sicut qui gravi onere, quod humeris sustinebat, levatus est, expeditus & lætus incedit; ita per crebram confessionem qua a peccatis liberamur, & Deo recon-

Digitized by Google

reconciliamur, datur conscientiæ serenitas, & prompti reddimur ad currendum in via mandatorum Dei.

Septimo, sicut araneus vitat cubicula divitum, quæ sæpè purgantur, quod in eis suæ telæ detergantur, & ipsi periculum immineat, ne pedibus conteratur; ita diabolus, dum videt tentationes suas frequenti confessione dissipari, & caput suum calcari, fugit eos, qui crebra confessione conscientias suas purgant.

Octavo, sicut infirmo utilis est frequens præsentia Medici, qui præscribat, quibus utendum sit, & a quibus abstinendum; ita qui frequenter exponit in confessione conscientiam suam Sacerdoti, accipit salutaria consilia, quibus se in actionibus suis juvet, & quotidiana vitia deponat.

Exempla. Lud. Blos. monil. spirit. c. 5.

I. Habesne exempla pro frequenti confessione?

R. Habeo duo valde disparia.

Christus, audiente S. Birgitta ait: Et qui spiritum & gratiam meam adipisci, ac retinere desiderat utile est, crebro peccata, & negligentias suas coram Sacerdote confiteri, ut expurgetur. Et cum ipsa Birgitta videret animam mariti sui Domini Ulphonis in Purgatorio, dixit: O felix anima, quid tibi præcipuè profuit ad salutem? Ille respondit: Confessio mea, quam feriis sextis (dum Sacerdotis copiam habebam) facere solitus sum, cum firmo me emendandi proposito. Ipsamet Birgitta, ut in ejus vita scribitur c. 11. ab infantia pro more habuit, singulis sextis feriis confiteri peccata sua, sed sæpius, eo minime contenta, quolibet die crebro confitebatur, etiam leviscula verba & cogitationes.

S. Antonin. in 3. part. Chron. tit. 24. c. 2. §. 1.

Habitum Religionis Ordinis S. Francisci susceperat quidam Frater, qui exterius eximia sanctitatis videbatur, sed tamen admodum singularis. Hic ita districte silentium observabat, ut non verbis, sed signis, & nutibus confiteretur. Cumque ut sanctus ab omnibus laudaretur, eo veniens S. Franciscus, dixit: Sinite, Fratres, nec mihi diabolica figmenta in eo laudate: moneatur semel & bis in hebdomada confiteri: quod si non fecerit, diabolica tentatio est, & fraudulenta deceptio. Monentibus ergo illum Fratribus, digitum imponebat ori suo, & caput excutiens, se nullatenus confessurum asserebat. Non post multos dies ad vomitum rediens, religionem dimittens, in flagitiosis actibus vitam finivit.

CONTROVERSIA HÆRETICORUM

De Confessione Sacramentali.

Quæstio, quæ hic ab Hæreticis controvertitur est: *An jure divino Confessio sit necessaria; & An Sacerdotes potestatem habeant remittendi peccata.* Catholici pro Fidei puncto statuunt in Ecclesia institutum esse a Christo Sacramentum Confessionis a Sacerdotibus ministrandum in remissionem peccatorum. Probavimus ista supr. lect. 1. & 6. hujus Capitis. Sed quia res ista maximi est momenti, rursum dico: Christus Dominus ore suo sacrosancto tradidit Apostolis & Sacerdotibus eorum successoribus, tamquam Vicariis suis potestatem juridicam remittendi peccata; proinde confessio singulorum peccatorum mortalium, etiam occultissimorum jure divino est necessaria omnibus post Baptismum relapsis, & non ex aliqua hominum institutione.

Doctrina Catholica sic probatur:

Primo, Christus Dominus post Resurrectionem suam dixit Apostolis: *Accipite Spiritum Sanctum quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Quibus verbis tradit eis, & eorum successoribus potestatem dimittendi hominibus peccata eorum, ita ut quibus ipsi peccata remiserint, Deus etiam, cujus est suprema potestas, remittat; illi quidem participata & delegata potestate, Deus suprema & independente: *Et quorum retinueritis, retenta sunt*: ideſt: Quorum peccata, o Apostoli & Sacerdotes, non remittetis, seu quos remissione indignos judicaveritis, recto procedentes judicio, nec Deus remittet, sed in cœlo retinebit.

Assertio Catholici.

Luc. 13.

Hinc duco tale argumentum. Quisquis post Baptismum in peccatum mortale est lapsus, tenetur Deo suo reconciliari; *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis*: Atqui non est alia pœnitentia quæ peccata remittat, & nos Deo reconciliet,

Digitized by Google

liet, quam illa a Christo Domino institututa, & in Sacramentum elevata. Quod sic probo. Peccata tamdiu retinentur a Deo, quamdiu retinentur a Sacerdote; Sed tamdiu retinentur a Sacerdote, quamdiu non absolvuntur. Non possunt autem absolvi, nisi cognoscantur. Ergo peccator tenetur peccata sua confiteri, ut eorum remissionem consequatur. Quod perinde est ac si dicatur: Ergo jure divino confessio est necessaria.

Est discussa Concil. Trid. sess. 14. c. 5.

Deinde per verba illa Joan. 20. sup. proxime allegata, Dominus noster JESUS Christus Sacerdotes sui ipsius Vicarios reliquit, tanquam Præsides & Judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi Fideles ceciderint, quo, pro potestate clavium, remissionis aut retentionis peccatorum, sententiam pronuntient. Sed non possunt Sacerdotes judicium hoc incognita causa exercere, neque æquitatem in pœnis injungendis servare, nisi in specie ac sigillatim sua pœnitentes peccata declaraverint. Ergo.

Secundo, si confessio instituta fuisset, uti calumniantur hæretici, potestate Papæ, vel aliquo invento humano, posset ostendi hujus institutionis aliqua origo, aut initium demonstrari ex aliquo generali Concilio, vel ex aliquo Pontificio Decreto; sed hoc minime ostenditur, est enim instituta, sancita, & præcepta ante quodlibet Concil. aut Decret. Papæ, uti patet ex Clem. Alexand. l. 2. Strom. Iræn. l. 1. c. 9. Origen. Hom. 2. in Levit. & alibi. Basil. interrog. 229. S. Dionysio, Tertull. Lactan. & aliis veteribus Ecclesiæ Patribus, qui de confessione, uti a Christo instituta meminerunt; Non est ergo confessio instituti humani.

Tertio, nunquam potuisset, vel ausa fuisset Ecclesia rem tam grandem, tamque arduam, & a qua tantopere omnes abhorrent præcipere, nisi sciviſſet, obligationem ad eam esse juris divini. Et Pontifex ipse Maximus, qui & supra omnes Canones, & omne jus humanum, nunquam permisisset se obligari velut unum de plebe. Prætermitto dicere, quod Ecclesia præcipere non possit actus mere internos, adeoque nec peccatorum etiam occultissimorum confessionem. Unde Norimbergenses cum rejecta confessione privata tanquam humano invento, animadvertissent plurima scelera in suam Remp. irrepsisse; quæ antea erant incognita, petierunt ab Imp. Carolo V. ut ipse suo Decreto eam rursus sanciret; sed ridicule, quomodo enim Imperator posset eos compellere, ut occulta crimina panderent? Hoc enim ejus solius est, qui occulta cordium intuetur, nec Imperator posset præcipere, quod non potest punire. Refert Dom. Soto in 4. dist. 18. q. 1. art. 5.

Sed quid egemus testibus? Numquid ipsi hostes nostri illam ipsam confessionem admittentes Judices sunt? Deus nulla (inquit Luther. in resolut. concl. 7.) peccata remittit, nisi Sacerdotis præcesserit absolutio, Vocatque ibidem Sacerdotes Dei Ministros & Vicarios.

Objectio 1.

I. Objiciunt Hæretici, Primo: non promitti apud S. Matth. nec dari apud S. Joannem Ecclesiæ potestatem solvendi aut ligandi, id est, peccata remitendi aut retinendi; sed hanc potestatem interpretantur ministerium prædicandi & annuntiandi pœnitentibus remissionem peccatorum, & impœnitentibus iram & damnationem, sive publice multis, sive privatim uni, quasi sensus sit: In quibus excitaveris fidem per prædicationem Euangelii (qua fide delentur illis peccata) remittuntur peccata apud Deum; qui autem noluerit intercedere, eorum peccata retinentur a Deo in vindictam.

R. Sed contra, quod hæc potestas non sit potestas prædicandi, sed vera potestas judiciaria; probatur primo, ex prima metaphora clavium Matth. 16. Tibi dabo claves Regni Cœlorum, id est, Dabo tibi potestatem & facultatem aperiendi & claudendi ostium Regni Cœlorum, adeo, ut, quemadmodum nemo in clausam domum ingredi potest, nisi is qui habet clavem domus, aperiat ostium; ita nemo, cui cœlum ob sua peccata clausum est, in illud poterit ingredi, nisi clavibus tibi traditis, id est, potestate a me *tibi* collata apertum fuerit; nam si aliunde pateret aditus, frustra Apostoli claves accepissent, quid enim prodesset habere claves domus, si absque clavibus invito etiam ostiario, pateret additus? Unde Augustin. *Nemo fibi dicat: Occulte ago apud Deum pœnitentiam* (sicut ajunt Hæretici, Confiteor Deo,

Hom. 49.

Digitized by Google

qua solveritis, &c. Ergo sine causa data sunt claves Ecclesiæ Dei? frustramus Euangelium, frustramus verba Christi. Confirmatur hæc responsio ex illo Apoc. 3. *Qui habet clavem David, aperit, & nemo claudit, claudit & nemo aperit:* omnes enim per clavem, intelligunt veram & proprie dictam potestatem, qua possit Christus ex auctoritate judiciaria absolvere & ligare. Deinde ex communi usu clavium apud homines. Quid enim manifestius, quam claves fieri & dari ad reipsa claudendum & aperiendum? Quid clarius, quam Principibus & Magistratibus dari claves in signum potestatis? Ergo cum Dominus dederit Apostolis claves, dedit eis veram potestatem aperiendi & claudendi cœlum, id est, remittendi & retinendi peccata, non autem annuntiandi illa esse remissa vel retenta, ut volunt Hæretici.

Secundo, idem colligitur ex metaphora ligandi & solvendi; ligare enim & solvere non est denuntiare, vel declarare hominem esse ligatum, vel solutum, sed est reipsa injicere vincula, vel ea eximere. Alioquin Dominus non dixisset: Quodcumque solveris; Quæcumque solveritis; Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; sed dixisset. Quodcumque solveris, id est, declaraveris, erat solutum; Quæcumque solveritis, erant soluta, in præterito imperfecto; Quæcumque remiseritis, erant remissa. Cum ergo dicat: erit, erunt, remittentur, manifesto declarat causam solutionis, aut vinculi esse potestatem & auctoritatem, quam promittebat, & dabat suis Apostolis.

Objectio 2. I. Ad solum Deum spectat, inquiunt, remittere peccata?

Pacianus Barcinonensis. R. Solus Deus est, qui peccata remittit, sed quod per Sacerdotes suos facit, ipsius potestas est; sicut solus Joannes dicitur ædificasse domum hanc, etiamsi in ea ædificanda malleo usus sit & fecuri: solus itaque Deus peccata remittit, tanquam agens principale, sive sua auctoritate propria; Sacerdos autem non nisi tanquam instrumentum, minister, & auctoritate a Deo accepta. Hinc intelligitur quod dicit Ambrosius: *Solus ille peccata dimittit, qui pro peccatis mortuus est.* Et Augustinus: *Nemo tollit peccata mundi, nisi solus Christus.* Per particulam enim (solus) non excluditur instrumentum, vel minister; ipse enim solus est, qui sua passione remissionem meruit peccatorum, a qua passione efficaciam habent omnia Ecclesiæ Sacramenta. Vide S. Ambr. l. 1. de pœnit. c. 2. & 7.

Sup. Fol. c. 10. lect. 1.

Objectio 3. I. Objiciunt 3. S. Maria Magdalena, & S. Petrus consecuti sunt peccatorum remissionem, nulla facta confessione: ergo consequemur & nos eandem absque confessione?

R. Quod Sancti illi peccatorum remissionem obtinuerint, nulla facta confessione sacramentali, id mirum non est, cum illa adhuc instituta non esset; nam demum illam instituit Dominus noster post resurrectionem, Joan. 20. ut supra demonstratum est. Accedit, quod Christus Dominus tanquam minister excellentiæ poterat effectum Sacramenti absque Sacramento conferre, cum potentiam suam Sacramento nullatenus alligasset.

Objectio I. Dicunt rursus confessionem esse impossibilem, & conscientiarum carnificinam?

R. Si impossibilis est, qua ratione hortati sunt Patres, ad eam faciendam? Imo quomodo scribunt fuisse jam ab initio Ecclesiæ a Fidelibus usurpatam? Deinde; si impossibile non est, ex adversariorum sententia, ut Deo confiteamur, cur impossibile est, ut hominibus?

Psalm 18. Psalm. 37. I. In patrocinium istius objectionis allegant Scripturas: *Delicta quis intelligit?* Et: *Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum;* Et rursus: *Peccavi super numerum arenæ maris?*

R. Non requiritur alia enumeratio peccatorum in confessione nostra, quam requirant ipsi hæretici in confessione quæ Deo fit; de qua ipse Calvinus ait non satis esse generatim confiteri, & dicere: *Peccator sum, &c.* sed oportere quantum in nobis est, singula peccata confiteri accurate; quod idem omnes Catholici docent de confessione quæ Sacerdoti, neque enim jubent omnia omnino peccata confiteri, sed ea solum quæ post diligentem excussionem memoriæ occurrunt. Diligentem autem excussionem vocant, quam in rebus gravioribus ordinarie homines adhibere solent.

L. 3. Instit. sect. 18.

Trid. sess. 14. c. 5.

Digitized by Google

Confessio sacramentalis Catholicorum non habet plus difficultatis quam Calviniana soli Deo facta.

Quæcumque igitur Calvinus & alii Hæretici objiciunt contra enumerationem peccatorum in confessione quæ fit homini, eadem possunt objici contra enumerationem peccatorum in confessione quæ fit soli Deo. Nam si illa est impossibilis, & hæc est impossibilis; si illa est carnificina & hæc similiter; si illa facit hypocritas, & hæc; si hæc est ab illis incommodis libera, uti est, quia non est facienda, nisi quantum in nobis est, & illa libera erit. Et quidem in confessione quæ fit soli Deo, post enumerationem eorum quæ recordamur, addimus: *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me Domine; peccavi super numerum arenæ maris*, & tamen omnium peccatorum veniam exspectamus; ita in confessione quæ fit homini, vel potius per hominem Deo, post enumerationem sinceram eorum quæ recordamur, addimus: *Delicta quis intelligit?* & nihilominus omnium peccatorum remissionem misericorditer exspectamus.

Objectio 1. Joan. 20.

I. Objiciunt 1. *Sicut misit me Pater, ita & ego mitto vos*, sed Christus non est missus ad audiendas confessiones; ergo nec Apostoli, & consequenter nec Sacerdotes?

R. Interpretatio hujus loci a S. Gregorio data hom. 26. in Euang. talis est: *Ea vos charitate diligo, cum inter scandala persecutorum mitto, qua me charitate Pater diligit, quem venire ad tolerandas passiones fecit.*

Secunda est Chrysostomi: *Sicut Pater dedit mihi potestatem solvendi & ligandi, ita illam do vobis.*

Tertia est Cyrilli: *Mitto vos ad id, ad quod ipse missus fui, videlicet, ad reconciliandos homines Deo, ad Euangelium, prædicandum, ad Ecclesiam propagandam.*

Quid est in tribus illis expositionibus, quod hæreticos juvare possit contra confessionem sacramentalem?

Sed indigne fert hæreticus nos pro Scripturæ intelligentia glossas SS. PP. impendere, cum ipsa Scriptura plana, clara, & facilis sit. Liceat igitur mihi, bona lectoris pace, hæreticorum more Scripturam hanc ex meo cerebello, & absque auctore interpretari. Verum

——*risum teneatis amici?*

1. Sicut misit me Pater filium suum unigenitum & naturalem, ita ego mitto vos filios meos unicos & naturales.

2. Sicut misit me Pater è Cœlo, ita mitto vos è cœlo.

3. Sicut misit me Pater verum Deum nasci de Virgine, pati sub Pontio Pilato, & tertia die resurgere; ita ego mitto vos veros Deos nasci de Virgine, pati omnes, quotquot estis, sub Pontio Pilato, & tertia die resurgere. Et quæ phantasmata, quæ chimæræ, Bone Deus! non nascantur ex contortis hæreticorum interpretationibus, qui Scripturas absque Magistro exponere præsumunt.

I. Objicitur 6. Calvinus dicit confessionem esse antiquissimam, sed ante Conc. Lateran. nullam ejus in aliquo scripto decreto haberi mentionem?

R. Accepto libenter quod Calvinus dicit confessionem esse antiquissimam; cætera mendacia sunt & calumniæ. Neque enim, quod vult hæreticus, per Lateran. Conc. Ecclesia statuit, neque Innocentius decreto suo sanxit, ut Christi Fideles confiterentur, quod jure divino necessarium & institutum esse sciebat, sed ut præceptum confessionis saltem semel in anno, ab omnibus Christi Fidelibus impleretur.

Et vero quid vult Apostolus per *ministerium reconciliationis* scribens ad Corinthios? 2. Cor. 5.

Quid S. Joannes per illud: *si confiteamur peccata nostra, fidelis est & justus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate?* Ubi notandum est, quod paulo ante dixerat, *Sanguis JESU Christi Filii ejus emundat nos ab omni peccato.* Et nihilominus exhortatur nos ad confessionem peccatorum, q. d. ecce vas unde vobis defluat remissio & expiatio peccatorum. Suggerit ergo S. Joannes peccati, cujus omnes reos esse dixit, remedium scilicet, veram ejus agnitionem & humilem confessionem ac pœnitentiam, per quam applicatur nobis Sanguis Christi, qui nos ab eo emundat. 1. Joan. 1.

Nonne idipsum significat S. Jacobus cum dicit: *Confitemini alterutrum peccata vestra?* non uti versio Genevæ falsificata: confitemini homines hominibus vobis similibus; sed illis, quibus à Christo demandata est absolvendi cura & potestas, In ep. c. 5.

Digitized by Google

testas, scilicet Sacerdotibus, juxta illud 1. Pet. 4. *Unusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes.*

Et S. Lucas, qui praxim & usum primæ Ecclesiæ scribit in hunc modum: *Multi credentium veniebant confitentes & annunciantes actus suos*, cum particulari, articulata & auriculari confessione. Act. 19.

Quid ad hoc Calvine? Præcesserunt ne Scripturæ istæ & modi agendi Fidelium Concilium Lateranense? Ita plane mille ducentis annis. Ergo confessionis expressa mentio, ejusque usus ex Christi & Apostolorum decretis habetur ante Lateranense Concilium.

Veniamus nunc ad Patrum vetustissimorum auctoritatem & testimonia. Citabo tantum eorum loca, ne prolixus sim, sed optima fide.

PATRES GRÆCI.

S. Irenæus l. 1. c. 9. & l. 3. c. 4.
Clem. Alexandrinus l. 2. strom.
Origenes hom. 2. sup. Levit. & hom. 2. sup. Ps. 37. & hom. 7. super Luc.
Basilius interrog. 229. & interrog. 288.
Greg. Nyssenus orat. ad eos qui durius & acerbius alios judicant.
S. Joan. Chrys. hom. 20. sup. Gen. & l. 2. 3. de Sacerdotio.

PATRES LATINI.

Tertullianus lib. de Pœnit. c. 8. 9. 10. 12.
Cyprianus ser. de lapsis.
Lactant. Firmianus 4. instit. c. 30.
Ambros. l. 1. de pœnit. c. 2. & 7.
Hieronymus Ep. ad Heliod. & Ep. 54. ad Marcellam, adversus Montanum.
Idem in c. 10. Eccli. & in Ep. 65. ad Pammach. contra errores Origenis.
Idem in c. 10. & 16. Matth.
Augustinus Epist. ad Honoratum, quæ est 180. & in Psalm. 101.
Idem l. 1. de adult. conjug. c. 8.
Idem in Ps. 50. & in Ps. 66. & l. 2. de visit. infir. c. 4. & 5.
S. Leo Papa Epist. 91. ad Theod. Episcopum.
Idem l. 1. hom. 12. 41. & 49.
S. Gregorius hom. 26. in Euang.

Ecce Indiculus præstantissimorum & selectissimorum aliquot Ecclesiæ Patrum tam Græcorum, quam Latinorum, qui omnes multis sæculis antecesserunt ipsum Conc. Lateranense, & Calvinus hominum impudentissimus scribere audet de confessione ante id tempus nihil extare.

Sed videamus quid circa confessionem statuerit novi Conc. Lateranense. Nimirum Concilium illud can. 21. *Omnis utriusque sexus*, præcepit omnibus Christi Fidelibus, qui discretionis annos attigissent, semel in anno confiteri. An hoc est, per fidem tuam, Calvine, confessionem de novo præcipere, instituere, vel stabilire? An potius confessionem jam olim institutam, stabilitam, & præcepto inviolabili (de quo tot olim Patres fidem faciunt) munitam certa temporis circumstantia definire, determinare, & circumscribere? hac nempe, ut Fidelium nullus omittat semel in anno confiteri.

Ibidem statuit Concilium, ut sacram Communionem semel saltem in anno, idque circa Festum Paschæ Fideles omnes sumant; estne hoc sacram Eucharistiam, vel ejus Communionem instituere, vel de ea simpliciter legem ferre? judicet sedatus & prudens Lector.

I. Ulterius progreditur Calvinus, & dicit confessionem jam olim abrogatam a Nectario Episcopo Constantinop. occasione scandali quod in ista Ecclesia ex confessione acciderat; quod facere nullo modo modo præsumpsisset Nectarius, si intellexisset confessionem de jure divino fuisse præceptam. Probat hoc ex Sozomeno, qui id narrat in historia. Objectio 7.

R. Dico primo, mirum esset, si Calvinus mendax Sozomeno mendaci non occurrisset, cum simile simili gaudeat, & soleant aves concolores simul volare. Quod Sozomenus historicus mendax sit, scriptis mandavit Magnus Gregorius, cujus auctoritas, ut alibi diximus, magna est apud Calvinum, perinde ac apud nos. *Historiam Sozomeni, inquit, quia multa mentitur, Sedes Apostolica recusat.* Epist. 194. l. 6. ad Eulogium & Anastas. Episcopus.

Dico secundo, asserebat paulo ante Calvinus, nullibi confessionis mentionem factam ante Conc. Lateranense, & modo Nectarium, qui Constantinopoli sedebat sub Theodosio anno 390. Confessionem

Digitized by Google

sustulisse, uti constat, inquit ex Sozomeno. *Oportet mendacem esse memorem.*

Dico tertio, si fidem habet hæreticus Sozomeno in hac historia, credat etiam quod ibidem dicit: *Cum prorsus non peccare naturæ sit humanæ divinioris, pœnitentibus, quamvis frequenter deliquissent, veniam dare Deus jussit, & ad impetrandam veniam confiteri peccata necessarium.* Ecce disertis verbis ipsius Sozomeni, jus divinum & necessitas confessionis.

Concedamus ergo veram esse historiam: at mendaciter refertur a Calvino. Vera enim historia est: Cum tempore S. Cypriani exorti fuissent Novatiani Hæretici, qui docebant lapsos post Baptismum præsertim in gravia peccata non posse per Ecclesiam reconciliari, convenerunt Episcopi variorum locorum, & decreverunt ejusmodi lapsos omnino esse recipiendos ad reconciliationem & pœnitentiam, sicut antea semper servatum fuerat: ne tamen nimis facile Catholici viderentur eos recipere, & sic calumniam sustinerent a Novatianis, Canoni antiquo, quo talibus indicebatur publica pœnitentia, addiderunt hanc appendicem, ut etiam publice confiterentur; (scilicet ea peccata quæ aliquo modo publica erant, & judicio prudentis Sacerdotis viderentur publice aperienda) unde in singulis Ecclesiis instituerunt Sacerdotem pœnitentiarium prudentem & servantem secreti, quem, omnes publicam pœnitentiam acturi, accedere deberent. Huic primo confitebantur privatim omnia sua peccata, tam occulta, quam manifesta, ut modo fit. Deinde præscribebatur istis pœnitentia publica, cujus pœnitentiæ additamentum erat publice confiteri in Ecclesia certa quædam crimina, quæ judicio Sacerdotis videbantur manifestanda. Hanc confessionem sustulit Nectarius, & Presbyterum, qui publice pœnitentibus præerat, amovit, idque ob gravem quandam populi offensionem, occasione cujusdam publicæ pœnitentiæ & confessionis ortam. Cùm enim mulieri cuidam nobili pœnitentia publica ob quædam crimina esset injuncta, & illa ob hanc explendam pœnitentiam diutius in Templo moraretur, accidit ut quidam Diaconus illa abuteretur in Templo, mulier autem confessionem publicam illi a Sacerdote Pœnitentiario præscriptam factura, etiam hoc crimen dicitur coram populo patefecisse: hinc gravissima populi offensio in Clerum exorta est; tametsi enim peccatum occultum esset, neque Presbyter ei mandasset, ut populo patefaceret, ipsa tamen, cum alia peccata quæ publica erant confiteretur publice, longius progressa quam par erat, etiam hoc peccatum confessa est. Unde quidam Eudæmon Presbyter suasit Nectario, ut illam consuetudinem tolleret. Nectarius autem antecessor S. Chrysostomi in Sede Constantinopolitana assumptus est jam senex & laicus nondum baptizatus ad Episcopatum; ut proinde non potuerit ad tam insignem eruditionis gloriam pervenisse, ut declamat Calvinus. Unde Sozomenus l. 7. c. 8. laudat eum a canitie, & morum suavitate, nullam faciens mentionem sanctitatis & eruditionis. Qualiscumque tandem fuerit, abrogavit Constantinopoli, primo Presbyterum illum Pœnitentiarium, qui non erat præpositus omnibus Fidelibus, qui quocumque modo agebant pœnitentiam, sed solum publicis pœnitentibus; nullo enim modo fieri potuit, ut unus Presbyter satisfaceret infinitæ multitudini Constantinopolitanæ vel aliarum civitatum, & apud veteres nomine pœnitentium soli illi publice pœnitentes solebant intelligi. Unde illa constitutio Episcoporum continebat tantum, ut qui publice lapsi essent post Baptismum, non accederent ad Communionem, tanquam reconciliati, nisi Presbyteri Pœnitentiario confessi essent privatim omnia sua peccata, deinde nisi ad ejus arbitrium publice coram cœtu Ecclesiæ peccata sua publica detexissent, & pœnitentiam publicam fecissent. Hanc constitutionem Socrates recte vocat Appendicem additam ad veteres Canones: nam ante exortam Novati hæresim, nemo cogebatur adire certum Presbyterum, neque ulla peccata publice confiteri. Consueverant quidem aliqui ex consilio Sacerdotis, cui confessi fuissent, peccata sua aliqua subinde graviora & publica confiteri publice, ut patet ex Origene hom. 2. in Psalm. 37. tamen non tenebantur, sed satis erat peccata omnia confiteri privatim, & pœnitentiam pri-

Verus intellectus historiæ Sozomeni de cōfessione, uti loquitur Calvinus abrogata.

Digitized by Google

privatam, vel etiam publicam juxta Sacerdotis imperium facere. Post excitatam Novàti hæresim placuit illis Episcopis aliquid addere, ne Novatiani Catholicos possent reprehendere, quod nimis facile lapsos ad Communionem admitterent. Secundo, abrogavit Nectarius in sua Ecclesia Constantinopolitana pœnitentiam publicam, quia ex ejus occasione acciderat illud flagitium mulieris. Tertio, abrogavit confessionem publicam, quia erat pars pœnitentiæ publicæ, & quia ex ea fuerat cognitum sacrilegium illud Diaconi, & mulieris. Utrumque populo displicebat, scilicet tantum in Ecclesia flagitium perpetratum, ut scribit Sozomenus, & ejus publicatione tantam infamiæ notam Ordini Sacerdotali inustam, ut ajebat Socrates, & per consequens Pœnitentiarius erat abrogandus, quia ejus munus cessabat. Quod autem Socrates & Sozomenus scribunt permissum esse a Nectario, ut unusquisque secundum conscientiam suam ad sacra mysteria participanda ageret, non significat permissum esse Fidelibus, ut sine confessione & judicio Sacerdotis, sacræ mensæ fierent participes, sed ut non cogerentur adire publicum Ecclesiæ Tribunal; verum ipsi conscientiæ suæ rationem haberent: & si quidem sine peccato mortali essent, ad communicationem divinorum mysteriorum accederent; sin aliter unum ex Presbyteris eligerent, cui privatim confitescentur peccata sua: non enim tam imprudens fuit Nectarius, ut non videret quam malum esset permittere unicuique accessum ad sacra mysteria sine ulla purgatione & reconciliatione. Ipsimet Hæretici non admittunt ad cœnam suam nisi prius exploratos. Unde Melanchton in Confessione Augustana Act. de Confessione. *Confessio*, inquit, *apud nos non est abolita, non enim solet porrigi nisi antea exploratis, & absolutis Eucharistia*: Et Calvin. l. 3. Instit. cap. 4. §. 13. *Interim, quin sistant se oves Pastori quoties sacram Cœnam participare volunt, adeo non reclamo, ut maxime velim hoc ubique observari*. Ex dictis patet confessionem sacramentalem, quæ privatim fit Sacerdoti, & de qua nobis cum Hæreticis controversia, non fuisse sublatam per Nectarium. In primis, quia non sustulit nisi appendicem ad veteres Canones, quæ appendix pertinebat tantum ad publicam pœnitentiam. Deinde, non sustulit nisi id quod necessarium erat ad sedandum populi tumultum, ex occasione dicti flagitii; ad hoc autem sufficiebat tollere confessionem & pœnitentiam publicam: nam ex confessione & pœnitentia privata, nullus tumultus exoriri poterat.

Præterea Sozomenus, qui fusius eam Historiam conscripsit, & quo potissimum utuntur adversarii, affirmat, ut diximus, Deum ipsum præcepisse, ut pœnitentibus venia daretur, & necessariam esse confessionem. Unde & Socrates, & ipse etiam Nicephorus, dum reprehendunt actum illum Nectarii, qui ritum illum sustulit, causam reddunt, quia eo ritu sublato, non possumus invicem, peccata arguere juxta illud: *Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, sed magis autem arguite*; & quia sublato illo fræno publicæ confessionis majora & plura fiunt peccata, quæ omnia apertissime pertinent ad confessionem publicam, non privatam, quam si sustulisset, non dubitasset Sozomenus reprehendere. Nectarium ut eversorem juris divini: Quare dum Sanctus Chrysostomus Nectarii successor cujus actum non improbavit, ait confitendum esse soli Deo, sine verborum sono, sine testibus, non in medio theatro, &c. de confessione loquitur, non prout ordinatur ad sacramentalem absolutionem, quæ est Sacramenti pars essentialis; sed de confessione illa publica, ut ordinatur ad confessionem & erubescentiam, per quam pœnitens pro pœna peccatis suis debita satisfaciebat; ac proinde agit de confessione quatenus ad satisfactionem pertinet, in eundem sensum loquitur Cassianus collat. 20. cap. 8.

Ephes. 5.

Hom. 2. in Psalm. 50. Hom. 2. in Psalm. 3. Hom. de pœnit. & confess. Hom. 5. de incomprehensibili natura Dei. Hom. 4. de Lazaro. Hom. 31. in Epist. ad Hebr. Hom. de Publicano.

LECTIO XI.

De Confessario.

I. HActenus quidem satis declarasti de quibus peccatis, & qua ratione instituenda sit confessio; velim nunc audire cur sit facienda?

R. Recte. Igitur respondeo peccata

Digitized by Google

soli Sacerdoti esse declaranda. *Secundo*, Sacerdoti per Episcopum approbato. *Tertio*, Sacerdoti habenti jurisdictionem super pœnitente. *Quarto*, Sacerdoti qui sit vir prudens, bonus, & sufficienter doctus.

I. Quare Sacerdoti soli, & non aliis facienda est confessio?

R. Quia Matth. 8. solis Apostolis promissa est potestas ligandi & solvendi; & Joan. 20. illis solis, quibus Episcopi & Sacerdotes in hoc munere succedunt, eadem potestas est tradita, ut docet S. Hieron. in c. 16. Matth. & Conc. Trid. sess. 14. c. 6. can. 10. Ita in veteri Testamento solis Sacerdotibus commissum erat judicium lepræ. *Ite, ostendite vos Sacerdotibus*. Idem docent omnes Patres, quia in hoc Sacramento est quoddam judicium & potestas judicandi non cuilibet, sed scienti & idoneo committenda. Si enim in rebus terrenis quæ minoris sunt momenti, non quivis habet judicandi potestatem, sed certi dumtaxat a Principe constituti; multo minus in iis quæ pertinent ad animæ salutem sempiternam. In hujus rei figuram, Lazarum a mortuis suscitatum missi sunt Apostoli solvere. Vide S. Greg. *Hom. 26. in Evang.* & August. *Serm. 8. de Verbis Domini*.

Joan. 11.

I. Possesne istius aliquam congruentem rationem afferre?

R. Ita. Nam cum omne gratiæ genus, quæ hoc Sacramento tribuitur, a Christo capite ad membra derivetur; merito debent Corpori Christi mystico, idest, Fidelibus administrare, qui soli verum ejusdem corpus conficiendi potestatem habent; cum præsertim Fideles hoc ipso Pœnitentiæ Sacramento, ad sacram Eucharistiam sumendam apti, idoneique reddantur.

I. Quare debet Confessarius ab Episcopo approbari, & ad id muneris idoneus judicari?

Approbati debent esse Cõfessarii. Sess. 23. c. 15.

R. Quia Conc. Trid. ejusmodi approbationem mandat, tanquam necessariam conditionem, sine qua non possit Sacerdos ligandi atque solvendi potestatem exercere. Ita enim loquitur: *Quamvis Presbyteri in sua ordinatione, a peccatis absolvendi potestatem accipiant; decernit tamen sancta Synodus, nullum, etiam Regularem posse confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari; nisi aut Parochiale beneficium obtineat, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur; obtineat: privilegiis & consuetudine quacumque, etiam immemorabili, non obstantibus.*

I. Nonne sufficeret quod Sacerdos vulgo audiret valde habilis & idoneus?

R. Minime. Nam, ut audisti, debet ab Episcopis, id est, a suo quisque Episcopo idoneus judicari, & approbari.

I. Quare vult Ecclesia Confessarios ab Episcopis approbari?

R. Nonne videtur id tibi longe æquissimum esse? Nam si sunt omnes promiscue apti ad tractandas & definiendas causas forenses, sed illi dumtaxat quos Princeps ad id officii delegerit, publico eruditionis ac Jurisprudentiæ testimonio commendatos; nonne par est, ut similis saltem, ab Ecclesia fiat delectus Sacerdotum, quos Judices & Præsides in foro conscientiæ constitutos esse voluerit?

I. Cur debet Confessarius jurisdictionem habere in pœnitentem?

R. Quia jus debet in subditos dici. Audiruršum Concilium: *Quoniam igitur natura & ratio judicii exposcit ut sententia in subditos dumtaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hoc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem.*

Conc. Trident. sess. 14. c. 7. & Episcopus de pœnit. in 6.

I. Quisnam habet jurisdictionem ordinariam, quis delegatam?

Jurisdictio ordinaria.

R. Ordinariam habet quisquis ex officio suo vel dignitate curam habet animarum. Unde solet vocari Ordinarius, ut Pontifex respectu totius Ecclesiæ, Episcopus respectu suæ Diœcesis, Parochus respectu suæ Parochiæ, Superiores Religiosorum respectu eorum, Decanus respectu Capituli: similiter Vicarii & Pœnitentiarii Pontificis, & Episcoporum.

Jurisdictio delegata.

Delegatam habent qui jurisdictionem habent ex concessione vel commissione habentis ordinariam. Inter quas est illa differentia, quod ordinaria non possit auferri vel impediri sine causa rationabili; & licet de facto impediretur, tamen vale-

Digitized by Google

valeret absolutio, quia proprius Pastor de jure potest suum officium exercere, nisi justa de causa impediatur. Delegata vero ita pendet a nutu Superioris concedentis vel committentis, ut pro libitu auferri vel impediri possit.

I. Possuntne quilibet Sacerdotes ab Episcopis approbati habentes jurisdictionem ordinariam vel delegatam absolvere ab omnibus omnino peccatis?

Conc. Trident. sess. 14. c. 7.

R. Non, nisi in mortis articulo. Nam *magnopere vero ad Christiani populi disciplinam pertinere, sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quadam & graviora crimina non a quibusvis, sed a summis dumtaxat Sacerdotibus absolverentur. Unde merito Pontifices Maximi pro suprema potestate, sibi in Ecclesia universa tradita causas aliquas criminum graviores suo poterunt peculiari judicio reservare. Neque dubitandum est, quando omnia quæ a Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus in sua quique Diœcesi, in ædificationem tamen, non in destructionem, liceat; pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores Sacerdotes auctoritate, præsertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est.*

Casus Papæ reservati.

Et Episcopis.

Trid. sup.

Dixi supra, *nisi in articulo mortis*. Nam *pie admodum, ne hac occasione* (casuum reservatorum) *aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custodium semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt: extra quem articulum, Sacerdotes, cum nihil possint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad superiores & legitimos judices pro beneficio absolutionis accedant.*

In articulo mortis nulla est casuum reservatio.

I. Quare dicis Confessarium instructum esse debere prudentia?

Cõfessarius debet esse prudens.

R. *Primo*, quia ut spiritualis Medicus providere debet, ut ea remedia ægroto adhibeantur, quæ ad illius animam sanandam, & in posterum contra morbi vim muniendam aptiora esse videantur. *Secundo*, quia uti Pater spiritualis disponere debet pœnitentem ad gratiam in Sacramento Pœnitentiæ recipiendam, peccatorumque remissionem, & vitam animæ; deque delictis correctionem paternam sumere. *Tertio*, quia uti pædagogus & dux in via spirituali debet errantes ad veram salutis semitam reducere, modumque docere, quo se deinceps a peccatis & erroribus cohibeant. Nam *si cæcus cæco ducatum præstet*, Matth. 15. *ambo in foveam cadunt. Quarto*, quia uti Judex debet recte & secundum æquitatem sententiam ferre, & scire qui vel solvendi, vel ligandi sunt, & quæ cuique sceleri pœna conveniat.

I. Cur scientia pollere debet Confessarius?

Cõfessarius debet esse doctus.

R. Jam cœpimus dicere, quia Judex debet habere scientiam ejus quod debet judicare. De pœnit. dist. 6. c. 1. §. *Caveat spiritualis Judex, ut sicut non vellet crimen ex nequitia commisisse, ita non careat munere scientiæ. Oportet ut sciat cognoscere, quicquid debet judicare. Judiciaria enim potestas hoc postulat, ut quod debet judicare, discernat.* Secundo, si ex medicina corporum, curam contemplemur animarum, eam tanto difficiliorem reperiemus, quanto excellentior est animæ portio corpore. *Quis enim* (inquit S. Gregor.) *cogitationum vulnera occultiora nesciat esse vulneribus viscerum, & tamen sæpe qui nequaquam spiritualia præcepta cognoverunt, cordis se Medicos profiteri non metuunt, dum qui pigmentorum vim nesciunt, videri Medici carnis erubescunt.* Certè corporalis Medicus corporum complexionem perscrutatur, causas morborum investigat, temporis, loci, ætatis, similiumque rerum circumstantias considerat, omnemque curam impendit, ne in minimo artis decreta transgrediatur, quæ certe omnia magnam sollicitudinem, & diligens studium requirunt. At spiritualis Medici officium est, mores corrigere, hominum conversationem cognoscere, animos purgare, vitia expellere, remedia contra peccata, quæ animi morbi sunt, præscribere; oleum divinæ misericordiæ, vel vinum justitiæ vulneribus sauciati, more periti Medici, superinfundere; peccati & peccatoris conditiones inquirere; cuncta quæ intra & extra hominem geruntur, dirigere. Quibus omnibus quis sapiens se parem judicabit? *Videte*, o Sacerdotes, Paral. 19. Confessarii *quid faciatis, non enim hominis exercetis judicium, sed Domini, & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit: sit timor Domini vobiscum, & cum*

1. p. Cur. Pastor. c. 1.

Digitized by Google

diligentia cuncta facite. Vid. Nav. cap. 4. Man. c. 8.

I. Qua de causa vis Sacerdotem Confessarium etiam bonitate esse præditum?

Cõfessarius debet esse vir bonus. Conc. Trident. sess. 14. cap. 10.

R. Quia ut licite Sacramentum ministret, debet esse, vel probabiliter credere se extra statum lethiferæ culpæ: nam si in eo statu audiret confessiones, & absolveret, mortalis culpæ novum reatum incurreret, tametsi ejus absolutio valeret.

I. Estne consultum ut uni eidemque Confessario semper adhæreas?

R. Ita, quantum fieri potest, dummodo fuerit iis, quos supputavimus, numeris absolutus.

I. Quare hoc?

Unus ordinariè Confessarius retinendus.

R. Quia is qui nos frequenter audivit in confessione, melius novit statum animæ nostræ, quam quilibet alius, adeoque nos potest melius juvare.

I. Declara hoc aliquo simili?

Similia.

R. Quemadmodum Medicus corporum citius & facilius, imo certius curat ægrum cujus statum & morbum perfectius novit; ita Medicus spiritualis, id est Confessarius, certius & facilius medetur conscientiæ, cujus integram notitiam confecutus est per frequentes confessiones.

I. Cui similis est pœnitens, qui modo unum, modo alium adit Confessarium?

R. Similis est infirmo, qui modo uni, modo alteri Medico morbum suum manifestat, diversa forte & contraria à diversis accepturus remedia.

I. Cui comparari potest peccator, qui idcireo Confessarium deserit, quod ab illo moneatur, & urgeatur peccato, ejusque occasionibus nuntium remittere?

R. Potest jure merito ægroto comparari, qui Medicum deserit, eo præsertim tempore, quo pellendo morbo & ejus causis maxime attendit.

I. Cur dixisti, *quantum fieri potest*?

R. Ut innuam posse rationabiles ob causas interdum mutari Confessarium; v. c. absentiæ, morbi, vel cujusvis alii impedimenti, quo ordinarius tuus Confessarius detinetur; imo forte quod non velis, neque expediat eum pro hac vice adire, cujus potest rationabilis subesse causa.

LECTIO XII.

De Satisfactione, tertia parte Pœnitentiæ

I. Post factam confessionem, obtentamque peccatorum absolutionem, restatne aliud quod ad Pœnitentiæ Sacramentum pertineat?

R. Ita. Satisfactio pro peccatis; docuimus enim supra tres esse Pœnitentiæ partes, *Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem.*

I. Quid est igitur *Satisfactio*?

R. Est persolutio pœnæ peccatis debitæ etiam post absolutionem.

I. Explica hoc paulo amplius?

Vid. quæ sup. de Indulgentiis in 1. part.

R. Sciendum est pro quaque culpa mortali deberi pœnam æternam; facta confessione, & absolutione percepta, mutatur pœna æterna in temporalem. Posset tamen tanta esse pœnitentis contritio, ut simul quoque tota pœna aboleretur. Talis fuit contritio Latronis in Cruce, B Mariæ Magdalenæ, &c. Verùm nos loquimur de eo quod ordinarie & plerumque fit.

I. Unde habent Sacerdotes auctoritatem & potestatem pœnitentias in Sacramento injungendi?

R. Ab ipso Salvatore nostro, qui dedit eis potestatem non solum solvendi, sed etiam ligandi. Vide *Conc. Trid. sess. 14. can. 15.*

I. Quas debent Confessarii satisfactiones & pœnitentias injungere pœnitentibus?

Conc. Trident. sess. 14. c 8.

R. *Debent Sacerdotes Domini, quantum spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate salutares & convenientes satisfactiones injungere: ne si forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quadam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem pra oculis, ut satisfactio quam imponunt, non sit tantum ad nova vita custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem: nam claves Sacerdotum non ad solvendum dumtaxat, sed ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & credunt & docent.*

I. Quam

Digitized by Google

I. Quam ergo satisfactionem facere oportet pro quoque peccato mortali, ad tollendam integrè pœnam temporalem restantem?

R. Solus ipse Deus novit. Aliqui existimarunt agendam esse pœnitentiam septem annorum.

I. Quare ergò imponunt Confessarii tam parvas pœnitentias?

R. Quia magnas plerique non adimplerent; adeò refrixit multorum charitas. Meminerint interim Confessarii Decreti Concilii Tridentini jam ante descripti.

I. Prudenterne illi agunt qui in confessione magnas sibi pœnitentias injungi flagitant?

R. Ita, si adsit voluntas, & suppetant vires & facultas ad illas adimplendas. Nam reverà satisfactio sacramentalis, id est, quæ à Sacerdotibus in Sacramento Pœnitentiæ imponitur, excellit quamvis aliam voluntariè assumptam; quia merita Christi Domini multo efficaciùs operantur in Sacramento, quàm alibi.

I. Estne utile & salutare, ut alias etiam pœnitentias pro peccatis expiandis privatim faciamus, præter injunctas in Sacramento?

R. Ita, ad hoc nos hortantur Scriptura, & Patres.

1. Cor. 11. *Quòd si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur.*

Eccl. 3. Luc. 3. *De propitiato peccato noli esse sine metu. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.*

Aliud est (inquit S. Gregorius) fructum facere pœnitentiæ, aliud dignum fructum facere. Ut enim de dignis pœnitentiæ fructibus loquamur, sciendum est, quod quisquis illicita non commisit, huic jure conceditur ut licitis utatur; sicque opera pietatis faciat, ut tamen si voluerit, ea, quæ mundi sunt, non relinquat. At si quis in fornicationis culpam, vel fortassis, quod gravius est, in adulterium lapsus est, tanto à se licita debet abscindere, quanto se meminit illicita perpetrasse.

Hom. 21. in Euang.

Hom. 10. in Matth. Et Chrysost. *Facite*, ait, *fructus dignos pœnitentiæ.* Quo autem modo fructificare poterimus? Si utique peccatis adversa faciamus: verbi gratia; aliena rapuisti? incipe donare jam propria, &c. deliciis anteà & temulentia diffluebas? jejunio & aquæ potu utrumque compensa.

Ambrosius ad virginem lapsam: grandi plagæ prolixa opus est medicina: grande scelus grandem necessariam habet satisfactionem.

S. Augustinus. Non sufficit mores in melius commutare, & à factis malis recedere, nisi etiam de iis quæ facta sunt, satisfiat Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis.

I. Assumpseruntne Sancti ultrò spontaneas pœnitentias?

R. Ita. Mira sunt quæ narrat Climachus gradu 9. unum tantùm subjicio exemplum. *Quidam monachus, inquit, eo quod in peccatum incidisset, ab Abbate multis & precibus & lachrymis impetravit, ut ad agendam pœnitentiam, in carcerem pœnitentium damnaretur. Projecit se, inquit Abbas, in pavimentum, apprehendit pedes meos multisque illos lachrymis ubertim rigans, petiit se ad custodiam damnari. Extorsit carcerem lachrymis; ita verò se mœrore in eo torsit, ut intra paucos dies doloris gladio transfixus occubuerit. Doloris gladio, inquit Abbas, percussus in corde, quem divina charitas acuerat. Octavo, postquam in carcerem pervenerat, die, migravit ad Dominum, petens ne sepultura frueretur. Quem ego, ut sanè dignissimum in Patrum sepulchro sepelivi.* Nec defuit, qui certissimè cognosceret non eum ante à pedibus meis surrexisse, quàm Deus illi propitius ignosceret. Exempla.

In Concilio Toletano decimo memoria proditum est, Potamium quemdam Episcopum Brachionsem extitisse, qui cùm semel tantùm tactu fœmineo, ut loquitur Concilium, sorduisset, ipse se primum in ergastulo, nullo cogente, incluserit, atque novem mensium pœnitentiam egit: deinde Concilio, quod Toleti celebrabatur, libellum accusatorium contra se porrexit, quo peccatum commissum prodebat sponte. Patres verò Concilii perpetuam pœnitentiam, quoad viveret, injunxerunt, ut nimirùm perpetuò in abjectis officiis deserviret;

Digitized by Google

viret ; nihilominùs affirmarunt humaniùs ac benigniùs cum ipso actum, quàm antiquorum Canonum severitas pateretur. Egregium sanè pœnitentiæ exemplum Potamius hic præbuit, optimeque sibi consuluit. Nam ut ait Job : Qui timet pruinam, irruet super eum nix. *Qui enim exiguas pœnas breveſque austeritates reformidant, in pœnas atrocissimas ac longissimas ignis Purgatorii, vel æternæ gehennæ sæpè incurrunt. Salutare ergò consilium est, & peccata maximo dolore, quantumcumque levia detestari, & sibi ipsi pœnam aliquam imponere.*

I. Quare non fuit divina bonitas contenta contritione & confessione pœnitentis, absque alia satisfactione?

R. Ut nos magis à peccato, & peccati libidine cohiberet. Nam ut Conc. Tr. Sess. 14. c. 8. *Procul dubio magnoperè à peccato revocant, & quasi frano quodam coercent hæ satisfactoriæ pœnæ, cautioresque & vigilantiores in futurum pœnitentes efficiunt.*

I. Ad quot capita refertur omnis nostra satisfactio?

R. Ad tria bonorum operum genera, quæ Angelus Raphael Tobiæ olim commendavit, dicens : *Bona est Oratio cum jejunio & eleemosyna.* Tob. 12. Nam tria sunt genera bonorum quæ Deo à nobis dari queunt.

Concil. Tr. Sess. 14. can. 1. Prima sunt animi, quæ damus per orationem; Alia sunt corporis; quæ per jejunium; Alia tandem externa, quæ tribuimus per eleemosynam.

Deindè omnia vitia revocari possunt 1. ep. 2. ad tria, quæ S. Joannes in Epistola recensuit; Concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ. Jejunium siquidem coercet concupiscentiam carnis; eleemosyna concupiscentiam oculorum, id est, avaritiam; Oratio superbiam vitæ. Ad jejunium autem revocantur omnia quæ carnem affligunt; ut cilicia, cineres, flagellatio, humi cubatio. Ad eleemosynam omnia opera misericordiæ corporalia & spiritualia. Ad orationem omnes religionis actiones, ut laudes, gratiarum actiones, sacrificium Missæ, dolor de peccatis, &c. Præterea Deum oratione placamus; proximo eleemosyna satisfacimus; nos ipsos verò jejunio castigamus.

Tribus morbis tria remedia opposita.

I. Quandonam adimplendæ sunt injunctæ pœnitentiæ?

R. Prima statim opportunitate: potissimùm verò detur opera, ut illæ in statu gratiæ adimpleantur.

I. Quare *in statu gratiæ*?

R. Quia *dona iniquorum non probat Altissimus*. Eccli. 34. Proindè qui jejunant, eleemosynas largiuntur, pœnitentias faciunt, sive injunctas, sive spontaneas in mortali, nihil conferunt ad gratiam Dei, vel gloriam promerendam, neque pro peccatis suis quidquam satisfaciunt.

I. Quibus similes sunt qui bona opera vel pœnitentias faciunt in mortali?

R. Similes iis qui multum quidem laborant, sed frustrà & absque utilitate. Tales erant isti qui in Euangelio dicebant: *Per totam noctem laborantes nihil cepimus.* Similia.

Secundò, similes arbori, quæ vitium habet in radice; quamobrem fructus ejus, etsi specie tenus pulchri sint, nihil tamen valent.

Tertiò, fonti in scaturigine sua corrupto.

Quartò, similes sunt illis, qui exquisitos cibos offerunt Principi in vase sordido.

I. Suntne igitur complicandæ manus, nihilque boni operis agendum, statim ac in statu peccati mortalis versamur?

R. Minimè : nam tametsi ad principale, id est, ad gratiam & gloriam bona opera in tali statu facta nihil valeant, non sunt tamen inutilia ad acquirenda bona temporalia.

Quæ cum mortali bona fiunt, dant bona terræ; Cor faciunt humile, minuunt tormenta gehennæ. Gloss. inc. quod quidã de pœnit. & remiss.

Ad hæc, deserendo exercitium bonorum operum, exuimus eorum habitus, & mala operamur. Optimum est redire quamprimùm in gratiam cum Deo suo per Sacramentum pœnitentiæ, & non immorari diu in tam misero statu.

I. Ubinam satisfaciendum est pro peccatis?

R. In hoc sæculo, vel certè in Purgatorio.

I. Quo pacto satisfacere possumus in hoc sæculo?

R. Pœnitentias injunctas adimplendo. Multis modis possumus pœ- Greg. l. 3. c. 7. sup. 3. Reg. *Secundò*, jejunan-

Digitized by Google

peccatis satisfacere.

nando, eleemosynas faciendo, & alia bona opera. *Job. c. ult. vers. 6.*

Tertiò, temporalibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis. *Conc. Trid. Sess. 14. c. 9. Quartò*, lucrando Indulgentias, quibus satisfactiones Christi & Sanctorum nobis applicantur. *Extrav. Unigenitus de pœnit. & remiss. Quintò*, dum simus participes benefactorum & satisfactionum proximi. Nam divina Clementia hoc imbecillitati humanæ condonavit, ut unus posset pro altero satisfacere.

Quod quidem hujus partis pœnitentiæ maximè proprium est. Ut enim quod ad contritionem & confessionem attinet, nemo pro altero dolere aut confiteri potest; ita qui divina gratia prædити sunt, alterius nomine possunt, quod Deo debetur, persolvere; quare fit ut quodam pacto *alter alterius onera portare* videatur. Consule quæ sup. *in 1. p. de Communione Sanctorum.*

I. Possumusne in Purgatorio pro peccatis satisfacere?

R. Propriè loquendo non satisfaciunt animæ in igne purgatorio pro pœna peccatis debita, sed luunt pœnas, & satis patiuntur: possunt tamen viventes pro iis satisfacere; eorum debita exsolvere, & suffragiis suis adjuvare, uti in 1. part. de Communione Sanctorum, & de Purgatorio habitum est.

I. Quo in loco facilius est à peccatis, sive à pœna peccatis debita solvi, hic, an in Purgatorio?

R. Procul dubio facilius incomparabiliter in hoc mundo. Nam bona opera quæ hic facimus, aut etiam afflictiones, quas hic æquo animo patimur, majoris sunt apud Deum pretii, quàm pœnæ illæ quas animæ ex necessitate pari coguntur in Purgatorio. Præterea longè graviores sunt istæ pœnæ purgatoriæ omnibus pœnis & tormentis, quæcumque in hac vita possent excogitari.

I. Quibus similes sunt illi qui in hac vita negligunt pœnitentiam agere, præeligentes in Purgatorio pœnas dare?

R. Similes sunt illi, qui cùm neglexerit, facili negotio sordes manuum aquâ frigida abluere, cogitur postmodum liquefacto & bulliente plumbo, oleo, aut sulphure id agere. *Secundò*, sunt similes illi, qui modò minimo ære posset debita sua dissolvere, sed expectat in illud tempus quo detrudendus est in carcerem, undè non exibit donec persolverit decies mille aureos. *Tertiò*, sunt similes reo, qui maxima tormenta jejunio unius hebdomadæ redimere potuisset, sed maluit igni tradi & lento incendio per singula membra torreri.

I. Proba mihi aliquo exemplo Purgatorii pœnas omnia hujus mundi tormenta longè superare, adeoque consultius esse hic pro peccatis satisfacere, quàm ibi?

Exemplū Cantiprat. l. 2 ap. um c. 51.

R. Quantæ prudentiæ sit, in hac vita pœnitentiam agere, exemplum subsequens demonstrabit. Erat vir fidelis & bonus, sicut prædictus Magister Albertus Frater Ordinis Prædicatorum, & postea Ratisponensis Episcopus, sibi ab his qui rem familiariter noverant, traditum referebat, qui post diutinam pœnitentiam, quam sanus fecerat, in languorem gravissimum incidit: quo per annum non modicè tribulatus cum lachrymis rogavit Dominum, ut tanto languori concessa morte finem imponeret. Nec mora, missus ad eum Angelus Domini dixit ei: Exaudivit Dominus precem tuam, sed eligas quod vis: aut tribus diebus pœna Purgatorii torqueberis, si nunc decedis; aut si adhuc per annum in languore manere volueris, sine Purgatorio ad Superos evolabis. Tunc ille præsentem pœnam recolens, nec futuram advertens, respondit: mori potiùs eligo, & non tantum tribus diebus, sed quantùm Domino placuerit, Purgatorio tribulari. Fiat, inquit Angelus, secundùm verbum tuum. Nec mora, languens morte solutus est, & ejus anima in Purgatorium deportata. Uno ergò exacto die venit Angelus ad locum Purgatorii, ubi anima torquebatur, & dixit ei: quid nunc agis, o anima, quæ pro languore unius anni, tribus diebus elegisti in Purgatorio torqueri? Cui anima: O seductor, inquit, non Angele, qui me in pœnis, multis annorum curriculis pro trium dierum spatio fefellisti. Et Angelus: Non mora, inquit, sed inæstimabili tortura decepta es: quia non nisi unum

Purgatorii pœna quàm acerba.

diem

Digitized by Google

diem tribus in Purgatorio peregisti. Tui tamen adhuc, si retractare volueris quod elegisti, Dominus miseretur, ut ad corpus tuum, quod nondum sepultum est, reporteris, & per unum annum languorem quem experta es, patiaris. Cui anima: annuo, inquit, ut non per unum annum tantùm, sed usque in finem mundi languore detinear acriori. Hoc dicto, anima reportatur ad corpus, & per annum in languore detenta, multos, quibus hoc retulit, ad pœnitentiam animavit, & post annum unum iteratò defuncta transiit ad superna.

I. Qui debet proximo pecuniam, aut quamvis rem aliam, liberaturne debito, facta satisfactione, sine pœnitentia à Confessario injuncta?

R. Minimè, quia alia est satisfactio, per quàm Deo pro peccatis satisfacimus; alia restitutio, quæ reddit proximo quod suum est, sup. part. 3. c. 8. lect. 3.

Satisfactio Sacramentalis & restitutio differunt plurimum.

CONTROVERSIA HÆRETICORUM

De jejunio ab Ecclesia præcepto.

I. QUo fundamento servare solent Catholici varia jejunia, præsertim Quadragesimæ, Quatuor temporum, Vigiliarum?

R. Id faciunt propter præceptum Ecclesiæ, quod antiquissima consuetudine introductum est; immò ab ipsa Apostolica traditione, uti creditur, acceptum. Vid. S. Leo ser. 2. de Pentecost.

I. Cur Ecclesia Catholica jejunium indixit, & observandum præcepit?

R. Fecit id *Primò*, exemplo antiquorum, qui jejunia ad placandum Deum indixerunt, ut Saul 1. Reg. 14. Josaphat 2. Paral. 20. Rex Ninivitarum, Jonæ 3. Esdras 1. Esd. 8. Esther. c. 4. *Secundò*, exemplo Christi Domini, qui jejunavit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus in deserto; & jejunium futurum prædixit in istis verbis; *Nunquid possunt filii sponsi* Matth. 4. *lugere, quamdiu cum illis est sponsus? venient autem dies cùm auferetur ab iis sponsus: & tunc jejunabunt.* Matth. 9. Luc. 4. *Tertiò*, primi Christiani jejunarunt, ut disponerent se ad gratiam Dei recipiendam, Act. 13. & 14. Et verò quid sibi vult quod ipse Christus Dominus dicit: *Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans?* Matth. 6. Vult nimirum ut jejunantes caveamus ab hypocrisi, supponit ergo jejunium. Tandem omnes Patres meminerunt jejunii, uti jam olim in Ecclesia observati. S. Ignat. ad Philip. Telesphorus Papa. Orig. hom. 10. in Levit. Conc. Nicæn. 1. c. 5. S. Basil. Orat. 2. de jejunio. Ambr. in multis sermonibus. Concil. Agathense & Aurelian. Hieron. cont. Montanum, & cont. Jovin. Chrysost. hom. 56. in Matth. Aug. epist. 119. ad Januarium, & lib. 3. cont. Faust. S. Leo serm. 4. de Quad. S. Gregorius & alii.

I. Deus non delectatur (inquit hæreticus) afflictionibus nostris?

R. Medicus qui ægro præscribit abstinentiam, non delectatur afflictione ægroti. *Quoniam non jejunavimus* (inquit S. Basil.) *exulamus è Paradiso, jejunemus igitur, ut ad illum postliminio revertamur, Quartò, qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit.* Non dicit, qui vos spernit, quando præcepta mea proponitis, de hoc enim nemo posset dubitare. Ergò etiam tenemur obedire Ecclesiæ in iis, quæ non sunt præcisè juris divini. *Quintò, Scitis quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jesum.* Et post pauca: *Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit sed Deum, qui etiam dedit Spiritum suum sanctum in nobis. Sextò*, si non tenemur obedire Ecclesiæ Prælatis nisi quando proponunt id quod est juris divini, reverà non plus auctoritatis haberent Prælati, quàm privatus quisque Fidelis: nam & Joanni & Petro tenemur obedire, quando proponunt jus divinum. Ut quid ergò Prælati claves gerunt? ut quid illis dictum est: *Qui vos spernit, me spernit?*

Simile. Luc. 10. 1. Tess. 4.

I. Dicunt legem Ecclesiasticam repugnare libertati Christianæ?

R. Quando in Scripturis lex Euangelica dicitur lex libertatis, commendatur libertas spiritus, non carnis; quasi scilicet liceat propriam concupiscentiam sequi, hoc est, tam in credendo, quod placet admittere, quàm in operando, quid-

Digitized by Google

quidquid libet, facere; qualem carnis libertatem sub specie Christianæ libertatis hodie annuntiant hæretici; dicitur itaque lex Euangelica, lex libertatis, quia per eam liberamur, primò à servitute peccati, à qua non poteramus per legem veterem liberari; secundò, à servitute onerum legalium. De priore agit S. Paulus: Rom. 6. *Liberati à peccato, servi facti estis justitiæ.* Gal. 5. De posteriore: *State, & nolite iterum jugo servitutis teneri.*

Secunda propositio. Potest Ecclesia certis temporibus prohibere esum aliquorum ciborum. Probatur 1. ex potestate ipsi attributa in priori propositione. 2. quia Rom. 14. hoc est materia virtutis. *Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum.* Gen. 2. Et reverà hæc fuit prima lex homini posita in Paradiso, ne de ligno vitæ scientiæ boni & mali comederet.

Audi quid Rechabitæ fecerint, quibus à parente suo Jonadab mandatum fuit, ut & ipsi, & uxores eorum & omnes posteri perpetuò abstinerent à vino. Non objecerunt, quod nostri adversarii objiciunt, nihil faciendum esse, nisi quod Deus præcipit; sed dixerunt: *Non bibemus vinum, quia Jonadab filius Rechab Pater noster præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos, & filii vestri in sempiternum.* Et propterea à Deo laudati sunt, & peculiari benedictione affecti: Verba benedictionis sunt hæc: *Non deficiet vir de stirpe vestra stans in conspectu meo cunctis diebus.* Quid vobis videtur, Reformati, minusne recte aut laudabiliter faciunt Catholici servando præceptum Ecclesiæ; quàm Rechabitæ fecerunt servando præceptum Patris sui Jonadab? Certè non minus laudabile est obedire communi Matri Ecclesiæ, quàm obedire privato homini.

Jerem. 35.

I. Objiciunt. *Non quod intrat in os, coinquinat hominem?* Matth. 15.

R. Respondeo *primò*, & quæro; cur Judæi non vescebantur carnibus porcinis, cùm nec illæ intrantes in os coinquinarent animas eorum? Et tamen plerique Judæorum præsentissimam mortem tali esui præferebant. *Secundò*, verum est carnes ex se non coinquinare hominem, sed ex interiori immunditia, & inobedientia. Sicut pomum quod comedit Adam, ejusque os intravit, ex se non maculavit animam ipsius, sed inobedientia contra præceptum Dei quam admisit illud comedendo. Loquitur itaque Christus de potu & cibo, non quomodocumque consideratis, sed, ut res sunt corporales, quæ ex natura sua nequeunt animam, quæ spiritualis est, coinquinare. Benè autem possunt, & de facto in transgressoribus præcepti animam commaculant ratione adjunctæ inobedientiæ, qua Ecclesiæ mandatum contemnunt, ut benè exponit S. August. tract. 73. in Joan. ut sciremus non Dei creaturam esse culpabilem, sed inobedientiam contumacem, & inordinatam cupiditatem, non propter porcum, sed propter pomum, mortem primus homo invenit. Et Esau primatus suos, non propter gallinam, sed propter lenticulam perdidit. *Tertiò*, taxat Christus istis verbis cujusdam traditionis humanæ Judaicam superstitionem, qua existimabant cibos illotis manibus sumptos, sordes animæ adducere: quibus deliriis sese opponens Christus, ait: *Non quod intrat in os*, hoc est cibus, qui licitè comeditur, quomodocumque sumatur, sive lotis, sive illotis manibus, non contaminat animam. Geminus istius Scripturæ sensus.

I. Objiciunt rursum: *Omnis creatura Dei bona est, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur?* 1. Tim. 4.

I. Ineptè hæc torquent hæretici contra jejunia Ecclesiæ & ciborum delectum, non enim Ecclesia prohibet cibos quasi per se malos, uti faciebant hæretici, quos ibi carpit Apostolus, sed ad refrænandam concupiscentiam, & ad exercendam obedientiam & pœnitentiam. Radicem erroris, erroremque ipsum detegit Apostolus in sequentibus: *quia omnis creatura Dei bona est, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur.* Nimirùm errores isti prohibebant carnes quasi creaturas malas mali Dei, ac proinde natura sua immundas, quæque comedentem sua immunditia contaminarent. Tales erant Manichæi, de quibus nos sub initium Symboli Apostolici. Contra hos contrarium fidei & veritatis fundamentum statuit Apostolus, dicens, omnem creaturam bonam esse, utpote à bono Deo creatam, ac consequenter nullam rejiciendam esse, quasi

natu-

Digitized by Google

natura sua malam & immundam, sed qualibet quasi bona & munda uti licere cum gratiarum actione. Jam Ecclesia indicens jejunium & abstinentiam à carnibus, non eas vetat quasi natura sua malas; ac proinde cum istis hæreticis, quos ibi carpit Apostolus, nihil habet affine. Si enim Medicus vetans carnem porcinam, cervinam, aut quamvis salsam & insumatam, ægroto, quasi noxiam ejus valetudini, non contradicit Apostolo, nec cum erroribus his quidquam habet commune; ergò nec Ecclesia vetans carnes certis diebus ad sanitatem animæ, atque ad refrænationem luxuriæ & concupiscentiæ, contradicit Apostolo, aut hæreticis consentit. Audi S. Augustin. lib. 30. cont. Faust. cap. 3. *Credo, Dei servos quia carnibus abstinent, non tanquam immunda, quæ à Deo facta sunt, respicere; sed à fornicari potu & cibo sola castigatione corporis abstinere.*

LECTIO XIII.

De Cæremoniis Sacramenti Pœnitentiæ.

I. SUntne aliquæ observandæ cæremoniæ in recipiendo & administrando Sacramento Pœnitentiæ?

R. Ita. Quemadmodum enim Christus Dominus hoc Sacramentum instituit; ita Ecclesia eidem addidit ritus quosdam & cæremonias, quæ tametsi ad Sacramenti substantiam non pertinent, ejus tamen dignitatem & excellentiam nobis plurimùm commendant, animumque pœnitentis ad gratiam uberiùs recipiendam disponunt.

I. Quare sedet Confessarius excepturus confessiones?

Confessarius sedere debet audiens confessiones.

R. Quia judicem, qualis est in hoc Sacramento Sacerdos, decet sedentem pronuntiare sententiam.

I. Quo loco debet Confessarius sedere?

R. In Templo semper, & loco propatulo & conspicuo, nisi ex causa morbi pœnitentis. Vid. Syn. Rom. an. 1604. tit. 6. c. 11.

I. Qualiter debet habere pœnitens confessionem aggressurus?

Pœnitens genu flectere.

R. Debet in genua provolvi coram Sacerdote; quæ est antiquissima cæremonia, uti videre est apud S. Dionys. epist. 6. ad Demost. ubi dicit, id tempore Apostolorum fuisse in usu.

I. Quid hoc sibi vult?

R. Ille est gestus peccatoris, qui culpam suam confitetur, & veniam deprecatur.

I. Quomodo debet se habere pœnitens in oculis?

R. Teneat illos demissos à latere Sacerdotis, ad instar Publicani Euangelici, qui nec audebat eos in cœlum levare, præsertim verò fœminæ, qui etiam, quantum fieri potest, velatæ confiteri debent.

I. Quomodo in manibus?

R. Junctas illas habeat uti reus.

I. Numquid antequam confessionem inchoet, petere debet à Sacerdote benedictionem?

R. Ita, Crucis signo facto dicat: *Benedic Pater.*

I. Quid hoc indicat?

R. Agnoscit & profitetur pœnitens se non posse absque ope divina ritè confiteri, diabolo semper nobis infesto, & quantum in ipso est, impediente confessionem ne fiat; aut certè, ne, ut decet, fiat.

I. Benedictione accepta, quid porrò agendum pœnitenti?

R. Dicat *Confiteor*, sive confessionem generalem, si Confessario ita visum fuerit; & tum peccata sua juxta normam suprà traditam confiteatur.

I. Quare voluit Deus ut peccata nostra ore confiteremur?

R. Ut per confusionem, quam in confitendo patimur, pro peccatis satisfaceremus; deinde, ut ejusmodi confusio esset nobis pro fræno contra relapsum.

I. Quid facta peccatorum declaratione agere debet pœnitens?

R. Subjungat: *De his & omnibus aliis meis peccatis confessis & oblitis dico meam culpam, & a te, Pater, peto pœnitentiam & absolutionem,*

I. Debemusne æqui bonique consulere, si quid monet, aut objurgat Confessarius?

R. Ita. Et quemadmodum æger libenter

ter instituitur de vitæ regimine, & victus ratione, quæ pro valetudine recuperanda observare debet; ita ex Confessario describendum nobis est, qua ratione vitam spiritualem recuperare, aut recuperatam conservare possimus.

DE SACRAMENTO

Extremæ Unctionis.

CAPUT SEXTUM.

LECTIO UNICA.

Quid sit hoc Sacramentum.

I. QUare Sacramento Pœnitentiæ subjungitur hoc Extremæ Unctionis?

R. Aptissima methodo id fit, quia Sacramentum Extremæ Unctionis, Pœnitentiæ, totiusque vitæ Christianæ consummatio est, ex hac vita mortali decedentibus expeditam ad cœlum viam præparans.

I. Quid est Sacramentum Extremæ Unctionis?

Extrema Unctio quid?

R. Est olei consecrati unctio à Presbytero facta in certis partibus infirmi sub præscripta verborum forma.

I. A quo institutum est hoc Sacramentum?

Conc. Trid. 14. c. 1. & can. 1. ad Extremam Unctionem.

R. Instituta est hæc sacra Unctio infirmorum tanquam verè & propriè Sacramentum novi Testamenti à Christo Domino, apud Marcum quidem insinuatum, per Jacobum autem Apostolum ac Domini fratrem Fidelibus commendatum ac promulgatum.

I. Quamobrem institutum est hoc Sacramentum?

Idem in proœmio de Sacr. Extremæ Unctionis.

R. *Clementissimus Redemptor noster, qui servis suis quovis tempore voluit de salutaribus remediis, adversus omnia omnium hostium tela esse prospectum, quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis aliis præparavit, quibus Christiani conservare se integros, dum viverent, ab omni graviore spiritus incommodo possint; ita Extremæ Unctionis Sacramento finem vitæ tanquam firmissimo quodam præsidio munivit. Nam etsi adversarius noster occasiones per omnem vitam quærat & capiat, ut devorare animas nostras quoquo modo possit; nullum tamen tempus est, quo vehementius ille omnes suæ versutiæ nervos intendat ad perdendum nos penitùs, & à fiducia etiam, si possit, divinæ misericordiæ deturbandos, quàm dum impendere nobis exitum vitæ perspicit.*

1. Pet. 5. & nulli dubiū 3. q. 4.

I. Quare illud Sacramentum Extrema Unctio appellatur?

R. Quia hæc omnium sacrarum Unctionum, quas Dominus Salvator noster Ecclesiæ suæ commendavit, ultima administranda est. Unde hæc ipsa Unctio à majoribus *Sacramentum Unctionis infirmorum*, & *Sacramentum exeuntium* dicta est.

I. Potestne iterari Extrema Unctio?

Potest Extrema Unctio in diverso vitæ periculo iterari.

R. Cùm æger in eodem vitæ periculo versatur, semel tantùm ungendus est: quòd si post susceptam hanc Unctionem æger convaluerit, quoties posteà in id vitæ discrimen inciderit, toties ejusdem Sacramenti subsidium ei poterit adhiberi.

I. Debetne tempus ægroti ungendi observari, cùm jam omni salutis spe amissa, vita & sensibus carere incipit?

Tempestivè debet ægrotis adhiberi.

R. Minimè; constat enim ad uberiorem Sacramenti gratiam percipiendam plurimùm valere, si ægrotus, cùm in eo adhuc integra mens & ratio viget, fidemque & religiosam animi voluntatem afferre potest, sacro oleo liniatur. Sufficit, ut in aliquo vitæ periculo constitutus esse videatur. Quare S. Carolus Borromæus in Actis Synodalibus Mediol. sapienter sanxit, ut quamprimùm aliquis peste afflatus esset, sacræ hujus Unctionis Sacramento muniretur.

Extrema Unctio pestiferis ministranda.

I. Non desunt qui arbitrentur sibi necessariò morituros, si se ungi curent; alii etiam existimant Extrema Unctione susceptâ, testamentum condi non posse, hinc, quantum possunt, ad extremum vitæ Sacramenti receptionem differunt?

R. Stultæ sunt ejusmodi persuasiones; & prima quidem ipsi Sacramenti institutioni contrariatur, de qua testatur S. Jacobus in verbis istis: *& alleviabit eum Dominus*; altera verò rectæ rationi, & communi hominum Christianorum judicio diffentanea est, quibus nunquam in

men-

Digitized by Google

mentem venit, ut Christi Sacramentum legitimos actus hominis liberi, & sui compotis impediat. *Contra perversas istiusmodi opiniones subinde Pastores declament, utpote causſam, cur tam salutaris Sacramenti perceptio ad extremum vitæ spiritum à plerisque differatur; iique interim Sacramenti effectus non participent, & sæpè etiam sine eo moriantur.*

Concil. Prov. 11. Mechlin. cit. 8. c. 2.

Exempla.

I. Habesne ad hanc rem exempla?

R. Habeo. Quidam vir magni meriti in extremis laborans, cùm interrogatus fuisset, num oleo sancto ungi vellet, respondit: Nolite, obsecro, talia loqui, quia omnes qui inunguntur, statim moriuntur. Atque his dictis, spiritum reddidit. Cùm autem linteaminibus involvendus esset, ut sepulturæ traderetur, spiritum resumpsit, & oculos aperiens locutus est, dicens: Quia Extremæ-Unctionis salutare Sacramentum exhorrui, centum annis Purgatorii ignibus, justo Dei judicio, torquebor: si autem unctus fuissem, utique ab ægritudine convaluissem: Sacra enim Unctio non est mortis acceleratio, sed dilatio. Iisque verbis finitis animam exhalavit.

Nic. Dionys. in gemma Prædicantium, tr. 2. destru. p. 2.

Fuit nostro tempore Rex Romanorum Rupertus, qui ante sui electionem re & nomine Clemens extitit, & post diutina & sancta sua opera, in lethali quadam infirmitate, propè a dæmone victus occubuit: nam in infirmitatem gravem incidit, & sumpto sacræ Eucharistiæ Sacramento, se dictim ab Unctionis sanctæ oleo callidè, ne reciperet, subtraxit. Hauserat enim, ubi nescio, diabolicum hunc insſinctum (ut videbatur) quo quidam superstitiosissimè credunt, se post hujusmodi Sacramenti sumptionem omninò migrare oportere. Distulit igitur Princeps suscipere Sacramentum propter mortis periculum; & Doctores divini & humani juris, quos semper dilexit, verbis hortabantur virum, & ipsi suadebant, ne omninò differret tam salubre animæ & corporis antidotum. Obtinuerunt tandem illi, divina arridente gratia, intentum: cumque præsentibus litteratis, inungeretur Princeps, & orationes quæ de sanitate sonant utriusque hominis multiplicarentur, ait satis alacriter: Reverà, si hoc Sacramento sciviſſem tantùm pro utroque valuisse homine, quemadmodum jam audio, dudum ipsum devotissimè postulassem. Fuit enim litteratus satis; qui convalescens postmodum multis annis Romanum gubernavit sanctè Imperium, & tandem feliciter perseverans in bonis operibus, vita functus est.

Io. Nider l. 4. Formicarii c. 11.

Extremam Unctionē negligens, in periculo animæ versatur.

Huius Sacramenti utilitas.

I. Quibus Extremæ Unctionis Sacramentum dari non debet?

R. Nemini dare licet qui gravi morbo affectus non sit, tametsi vitæ periculum adeat; vel quia periculosam navigationem paret; vel quia prælium initurus sit, à quo illi certa mors impendeat; vel etiam si capitis damnatus, ad supplicium raperetur. Omnes præterea qui rationis usu carent, ad hoc Sacramentum suscipiendum apti non sunt; & pueri qui nulla peccata admittunt, quorum reliquias sanare hujus Sacramenti remedio opus sit; amentes item & furiosi, nisi interdum rationis usum haberent, & eo potissimum tempore pii animi significationem darent, peterentque ut sacro oleo ungerentur. Nam qui ab ipso ortu nunquam mentis & rationis compos fuit, ungendus non est, secus verò si ægrotus, cùm mente adhuc integra hujus Sacramenti particeps fieri voluisset, posteà in insaniam & furorem incidisset.

Sano periculō mortis adeunti non debet dari Extrema unctio. Pueri & insani non sunt ungendi.

I. Sed, qua ætate pueris danda est Extrema Unctio?

R. Dixi pueris qui peccata non admittunt, non esse dandam Unctionem: cæterum pueris octo, novem, decem annorum, periculum vitæ adeuntibus, etsi hactenus non communicassent, debet ministrari Extrema Unctio, sicut & Viaticum. Ita censent graves Doctores post S. Bonavent. in 4. dist. 23. q. 2. Richardum ibid. q. 4. S. Antonin. 3. p. a. 24. c. 8. Certè, si Viaticum, & Extrema Unctio eis ministrari debet, cùm hæc illud subsequi debeat ex recepta Ecclesiæ consuetudine.

Quæ ætate pueris danda Extrema unctio.

I. Quo oleo ungendi sunt *infirmi*?

R. Oleo ab Episcopo consecrato, nam unctio aptissimè Spiritus Sancti gratiam qua invisibiliter anima ægrotantis inungitur, repræsentat. Nimirum gratia Spiritus Sancti, delicta, si quæ sunt adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit. 2. ægroti animum alleviat, & confirmat, ma-

Conc. Trid. ſſ. 14. de Extrema unctione c. 1.

Effectus hujus Sacramenti.

Digitized by Google

magnam in eo divinæ misericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus sublevatus & morbi incommoda & labores levjùs fert, & tentationibus dæmonis calcaneo insidiantis faciliùs resistit. 3. sanitatem corporis interdum, ubi saluti animæ expedierit, restituit.

Ungendi sunt oculi, aures, nares, os, manus.

I. Quæ corporis partes ungi debent?

R. Quinque corporis partes ungendæ sunt; quas velut sensuum instrumenta homini natura tribuit: oculi propter visionem, aures propter auditum, nares propter odoratum, os propter gustum vel sermonem, manus propter tactum; qui tametsi toto corpore æquabiliter susus est, in ea tamen parte maximè viget. Ex Conc. Florent. & universalis Ecclesiæ consuetudine.

I. Quare quinque istæ potissimùm corporis partes inunguntur?

R. Id hujus Sacramenti naturæ optimè convenit: medicamenti enim instar est. At quoniam in corporis morbis, quamvis universum corpus malè affectum sit, tamen illi tantùm parti curatio adhibetur, à qua tanquam à fonte & origine morbus manat; idcircò non totum corpus, sed ea membra, in quibus maximè sentiendi vis eminet, inunguntur.

I. Possumusne absque hoc Sacramento salvari?

R. Possumus, dummodò absit contemptus, qui absque ingenti scelere, & ipsius Sacramenti injuria esse non potest.

Casus notabilis.

Nota interim, posse accidere, ut quispiam in mortali existens, & facultate confitendi carens, susceptо cum attritione hoc Sacramento salutem consequatur, qui aliàs damnaretur; nam, si recordaris, suprà docuimus attritionem cum Sacramento tanti, ad peccati remissionem, valere, quanti perfecta contritio, quæ, omnium sententia peccatorum quorumcumque multitudinem operit & remittit.

Hæc ead. p. c. 5 lect. 2.

I. Quomodò disponet se infirmus ad susceptionem hujus Sacramenti?

Qualiter debet esse dispositus ægrotus hoc Sacr. recepturus.

R. *Primò*, videat ne obicem ponat effectui hujus Sacramenti, qui est peccatum lethiferum. Hinc solet Ecclesia illud ministrare post confessionem & Viaticum. *Secundò*, debet Sacerdos Parochialis suis cohortationibus ægrum erigere, & ad magnam fidem & fiduciam excitare, qualem solebat Christus Dominus exigere ab his, quos ab infirmitatibus sui curabat. *Tertiò*, præstolentur nihilominus à divina Clementia bono & rationabili ordine effectus Sacramenti, nimirum animæ primùm sospitatem, deinde etiam corporis, si pro animæ bono, & sua gloria ita visum fuerit divinæ Bonitati expedire. Et verò minimè dubitandum est, quin solemnes Ecclesiæ Catholicæ preces, quas ex Rituali Sacerdotis in hujus Sacramenti administratione publico nomine recitat, Deus libenter exaudiat. Quibus attentis curent, maturiùs ægri sese sacra Unctione muniri, quando conflictus cum dæmone instat, incipiuntque vires tam corporis, quàm animæ deficere.

I. Habesne exempla, quibus probes benè dispositos consequi præclaros illos Extremæ Unctionis effectus suprà memoratos?

Exempla. Jac. de Vitr. Card. l. 2. vitæ ejus c. 12. apud Sur. 13. Junii.

R. Ita. *Cùm Maria Oeignacensis, Beatissima Virgine ipsam præmonente, Extremam Unctionem acciperet, Apostoli omnes præsentes adfuere, & B. Petrus claves ostendens pollicebatur se illis cœli januam patefacturum. Porrò Christus signum crucis vexillum victoriæ suæ ad ejus pedes fixit: cumque in diversis locis inungeretur, in ipsa Sacramenti perceptione, & Spiritus operationem cum ingenti singulorum locorum illustratione persensit. Quidam etiam amici & noti ejus, qui jam pridem obierant, consolandæ ejus caussa, ad eam missi sunt.*

Idem l. 2. c. 4. apud Sur. ib.

Dum præsente Maria Oeignacensi Unctionis Extremæ Sacramentum ægroti perciperent, illa Christum cum Sanctorum multitudine adesse sentiebat, ægrotumque illum misericorditer corroborantem, dæmones expellentem, animam purgantem; seque, dum membra ejus ungerentur, quasi in lumine per totum corpus ejus diffundentem.

I. Quare Litaniæ Sanctorum recitantur, dum Sacramentum hoc infirmo impenditur?

R. Ut Sancti invocati adjuvent ægrum in ultimo suo cum dæmone conflictu, ejusque animam è corpore egressam, in Paradisum deducant.

Digitized by Google

I. Adjuvantne morientem astantium preces?

R. Omninò, plurimùm. *Cuno Malburchensis oppidi Dominus, cùm quadragintà annis in sæculo vixisset sæcularibus planè moribus, religiosam deinde secutus disciplinam, triennio post piè defunctus est. Quo tempore narravit dæmon, qui Energumenum obsidebat, se & alios ex suis ad quindecim millia (tot enim fuisse fassus est) in morientis cellam convenisse; sed tamen tantùm abfuisse, ut ei nocuerint, ut ne propiùs quidem accedere potuerint, repulsi, ut ajebat, clamoribus validis, quos tonsurati illi, (sic enim Dei hostis famulos Dei, eorumque orationes ludibrio appellabat) lectulo assistentes fundebant. Adjecit etiam magnam querelam, (ex qua ipsa querela religionis vis constare nobis possit,) de insigni injuriâ à Deo sibi factâ; quod cùm Cuno ille annis quadragintà ipsis dæmonibus, Deo autem triennio tantummodò serviisset, eum tamen inferni pœnis ereptum in cœlum evexisset.*

Exemplū. Hiero. Plat. l. 1. c. 31. de bono stat. relig.

I. Estne sanctum & magni meriti exercitium, circa infirmorum visitationem impensum?

R. Ita; quemadmodum ipsi Sancti exèmplo suo nobis demonstrarunt.

Exemplo. S. Lutgardis præcipuo stimulabatur charitatis ardore erga infirmos & agonizantes. Illos frequentiùs visitabat, & ad veram peccatorum contritionem excitabat, pīsque monitis ad integram & seriam confessionem disponebat, &c. l. 2. c. 15. Vit. ejus apud Sur. tom. 3.

S. Carolus Borromæus à Pio IV. in extremo jam vitæ discrimine constitutus pro spirituali solatio accersitus, manu crucifixi Domini nostri signum apprehendens, sic alloquebatur Pontificem: *Modò, sancte Pater, ad gloriam cœlestem convertenda omnis mens & cogitatio. Cuncta nostra spes & fiducia in hoc nostro Servatore figenda. Hic est vita, & resurrectio nostra, hic est victima salutaris in Cruce pro nobis oblata, &c.*

CAPUT DUODECIMUM.

De iis quæ circa finem vitæ hominis accidunt.

LECTIO PRIMA.

De præparatione ad mortem.

I. QUomodo debet se homo Christianus præparare ad mortem?

R. Per maturam, & devotam Sacramentorum Pœnitentiæ, & Extremæ Unctionis susceptionem.

I. Præparabantne se Sancti ad mortem per talia media?

R. S. Edmundus Cantuariensis Præsul ad extremum vitæ deductus, curavit sibi asserri Corporis Dominici salutare Viaticum; cui, extendens manus, & magnos lacrymarum imbres profundens, loquebatur in hunc modum: *Domine in te credidi, laudes tuas populis annuntiavi, & gloriam tuam in omnibus quæsivi, suscipe hodie in manus tuas spiritum meum.* Qui aderant præsentes existimabant hominem delirare, quod Christo tanquam in facie loqueretur; verum accepto sacro Viatico, quietus omnino & tranquillus remansit, ut crederetur omnis morbi vis abscessisse; viribus nihilominùs sensim deficientibus, Extremæ Unctionis Sacramento munitus est, & piè in Domino obdormivit. Plura Exempla suprà.

Exempli. Ribad. in Floribus ad 16. Nov.

C4. ubi de sacro Viatico.

Serenissimus Ferdinandus Castellæ Rex, qui Catholicè regnum gubernavit, illucescente die Nativitatis Filii Dei, se artubus deficere prospiciens, Missam cantari petiit, ac percepta Corporis & Sanguinis Christi participatione, ad lectum manibus deducitur sustentantium. In crastinum verò luce adveniente, sciens quod futurum erat, vocavit ad se Episcopos & Abbates, quoscumque religiosos viros; ut exitum suum confirmarent. Unà cum eis ad Ecclesiam defertur ornatus cultu regio, & corona aurea imposita capiti. Deinde flexis genibus ad altare sancti Joannis, & coram Sanctorum corporibus, scilicet Isidori Confessoris, & Vincentii Martyris, clara voce ad Do-

Ex Luca Tudensi Diacono. Baron. in Annal. ad an. Domini 1065.

mi-

Digitized by Google

minum dixit : tua est potestas, tuum est regnum, tu es super omnes Reges : tuo imperio omnia regna cælestia & terrestria subduntur. Regnum, quod à te dominante accepi, & quamdiu liberæ tuæ voluntati placuit, rexi, ecce reddo tibi : tantùm animam meam de voragine ipsius mundi eroptam, ut ipsam ad te suscipias, deprecor. Et hæc dicens, exuit regalem chlamydem, qua induebatur corpus, deposuit & gemmatam coronam, qua caput ambiebatur, atque cum lacrymis solo prostratus, pro delictorum venia Dominum attentiùs exorabat. Tunc ab Episcopis accepta pœnitentia, Extremæ Unctionis Sacramento peruncto, induitur cilicio pro ornamento regali, & aspergitur cinere pro aureo diademate, cui in cali pœnitentia permanenti, coram prædicto altari, duobus diebus à Deo vivere datur. Sequenti autem die S. Joannis Euangelistæ inter manus Pontificum, cœlo tradidit spiritum. Sicque in senectute bona pertexit in pace, anno Redemptoris millesimo sexagesimo quinto.

I. Receptis jam per infirmum Ecclesiæ Sacramentis, quid ulteriùs circa illum censes agendum, ad eum benè disponendum ad felicem mortem?

Cura circa infirmos à Sacerdotibus Parochialibus adhibenda.

1. Inducerem eum ad expediendà negotia temporalia, si quæ restant agenda, omni modo & intentione, quibus potest sanctissimis.

2. Persuaderem ei, ut opera charitatis secundùm facultates suis hæredibus imperaret, pro animæ suæ remedio.

3. Restitutionem, & cujusvis damni, si quod proximo intulit, compensationem indilatè faciendam monerem.

4. Injuriarum remissionem, & cujuslibet acceptæ offensæ ex animo obliterationem.

5. Suggererem, ut domesticis & subditis pacem & concordiam, timorem Dei, misericordiam erga pauperes commendaret.

6. Præterea conarer ei perfectam resignationem & indifferentiam inculcare circa illa quæ divina Bonitas disponet de vita vel morte.

7. Frequentes actus eliciendos curarem contritionis, fidei, spei, charitatis, gratiarum actionis, & de qua proximè, perfectæ resignationis, quales mox subjiciemus.

8. Curarem etiam in conspectu decumbentis infirmi parvum altare construendum in quo signum Crucifixi, & pia aliqua Virginis Deiparæ imago, cum vasculo aquæ lustralis superponatur.

9. Providerem ei de visitationem Ecclesiasticorum & Religiosorum hominum, qui suis temporibus ægroti animum pia consolatione recreent; impedirem verò promiscuam sæcularium absque fructu visitantium turbam, cùm orationi & animi collectioni quibus hoc tempore danda est opera, plurimùm conducat quies & silentium.

Hujusce rei præclarum exemplum nobis reliquit S. Augustinus, qui dicere nobis inter familiaria colloquia consueverat (inquit Possidius in vita ejus) post perceptum Baptismum etiam laudatos Christianos & Sacerdotes, absque digna & competenti pœnitentia exire de corpore non debere. Quod etiam ipse fecit, ultima qua defunctus est, ægritudine. Nam sibi jusserat Psalmos Davidicos, qui sunt de pœnitentia, scribi, ipsosque quaterniones jacens in lecto contra parietem, positos diebus suæ infirmitatis intuebatur & legebat, & jugiter ac uberrim flebat. Et ne intentio ejus a quodam impediretur, cavebat. Ante dies fermè decem quàm exiret de corpore, à nobis postulavit præsentibus, ne quis ad eum ingrederetur, nisi iis tantùm horis quibus Medici ad inspiciendum intrarent, vel cùm ei inferretur refectio. Et ita observatum ac factum est, & omni illo tempore orationi vacabat. Exemplo.

10. Si morbus diutiùs protraheretur, novos atque novos excogitarem successivè modos spiritualiter infirmum confortandi, modò Litaniis sacris; modò septem Psalmis pœnitentialibus; aliàs Legenda Sanctorum Martyrum; interdum etiam prælecto aliquo puncto Dominicæ Passionis; subinde orationibus jaculatoriis, ut infra.

11. Darem operam, ut quacumque ratione convenientissimè posset, Indulgentiam plenariam lucrarentur in extremo.

12. Infirmi statum per Ecclesias & domos religiosas commendarem.

Digitized by Google

13. Dum adhuc sensibus vigeret, curarem ut protestationes ederet vivendi & moriendi in vera, orthodoxa & Romana Fide; quicquid acerbum accidet; pro Dei amore leviter ferendi, Deum æternùm benedicendi, nullique inimici suggestioni aut tentationi consentiendi.

14. Adhortarer eum, quatenùs se totum Dei clementiæ committat, dicatque & frequentiùs repetat: *In manus tuas commendo spiritum meum, redemisti me Domine Deus veritatis.*

15. Tandem prælegerem preces Ritualis Rom. §. *Ordo commendationis animæ.*

I. Debentne hæc omnia & singula circa quemlibet ægrum à Parochis observari?

R. Non; sed prout res & occasio ferent, quantumque eorum zelus & prudentia suggerent hic & nunc agendum. Attendant verò quod Rituale Rom. jussu Pauli V. Pont. Maximi editum monet: *Parochus in primis meminisse debet, non postremas esse sui muneris partes, ægrotantium curam habere* §. De cura & visitatione infirmorum. Ut proinde non satisfaciant Parochi nonnulli, præsertim ex iis, qui ruri agunt, dum se munere suo plenè & integrè functos putant, si infirmis Sacramenta ministrarint; nullam eorum deinceps curam aut visitationem suscipientes.

Orationes jaculatoriæ ab infirmis in ægritudine frequentandæ.

Ac. 1. Pro *Actu Contritionis* eliciendo.

O Deus meus, doleo ex animo de omnibus peccatis meis; idque maximè quia divinæ tuæ Majestati displicent.

Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.

Et secundùm multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.

Non ineres in judicium cum servo tuo, Domine, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Domine, ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, citò anticipent nos misericordiæ tuæ.

Domine, hic ure, hic seca, ut in æternum parcas. *Multo plura peti possunt ex Psalmis Pœnitentialibus.*

2. *Pro Actu Fidei.*

Credo in Deum Patrem omnipotentem, &c.

Credo Domine, quicquid Sancta, Catholica, Apóstolica, Romana credit Ecclesia. Adjuva Domine incredulitatem meam.

Omnes & quascumque hæreses ab Ecclesia Catholica rejectas, & anathematizatas, ego pariter rejicio, damno, & anathematizo.

3. *Pro Actu Spei.*

In te Domine, speravi, non confundar in æternum.

In pace in idipsum dormiam & requiescam quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.

Spero Domine in divina tua misericordia, & in Sanguine tuo pro me tanta charitate fuso, quod me, licet indignum salvum facies.

Spes mea tu Deus in æternum.

Nullus speravit in te, & confusus est.

Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.

Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum. Fiat misericordia tua, Domine, super nos, quemadmodum speravimus in te.

Tribularer, si nescirem misericordias tuas Domine; tu dixisti nolo mortem peccatoris, sed ut magis convertatur & vivat; qui Chananæam & Publicanum vocasti ad pœnitentiam.

Deus meus misericordia mea.

4. *Pro Actu Charitatis.*

Domine Deus meus toto corde, tota mente, totis viribus, & tota fortitudine animæ meæ amo te, & semper volo te amare super omnia; &, si fieri posset, optarem ac vellem te posse amare illo perfectissimo amore, quo tu ipsum amas, & quo te sancta Domini nostri JESU Christi amat humanitas; sacratissima Virgo

Ma-

Digitized by Google

Maria, tota cœlestis Curia, & universa Ecclesia Catholica.

Diligam te Domine fortitudo mea.

O quàm serò te amavi pulchritudo antiqua & nova, quàm serò te amavi! Væ tempori illi quando te non amavi.

Abrenuncio tibi satana, cruenta bestia, & adhærere tibi volo, Domine JESU Christe.

5. Pro Alia laudis, & gratiarum actionis.

Laudate pueri Dominum, laudate nomen Domini.

Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc & usque in sæculum.

Laudate Dominum de cœlis; &c.

Benedicite omnia opera Domini Domino, &c.

Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo.

Gloria Patri, & Filio, & Spititui sancto. Sicut erat in principio, & nunc, & semper & in sæcula sæculorum.

Benedicamus Patrem & Filium cum sancto Spiritu, laudemus & superexaltemus eum in sæcula.

Confitemini Domino quoniam bonum, quoniam in æternum misericordia ejus.

Misericordias Domini in æternum cantabo.

Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem mortis de manu Domini accipiam, & nomen Domini invocabo.

Plura passim occurrunt in Psalmis.

6. Pro Alia resignationis.

In manibus tuis, Domine JESU, sortes meæ & tempora mea. Moriar Domine, non quando velim, sed quando voles. Fiat voluntas tua.

Mortem merui, quia te offendi, paratus igitur sum mori, quia sic beneplacitum est ante te.

Tu Pater misericordiarum, benedic coronæ vitæ meæ.

Sive vivimus, Deo vivimus; sive morimur, Deo morimur; sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus.

Infirmo Crucifixi imaginem in manibus tenenti, suggerantur quæ sequuntur.

ADoro te JESU Christe, & benedico tibi, quia per Crucem tuam redemisti mundum.

Salvator mundi, salva me, qui per Crucem & pretiosum Sanguinem tuum redemisti me.

Trahe me ad te, o bone JESU, qui dixisti: Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.

O bone JESU, totum me tibi committo, ne projicias me à facie tua, & Spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Ne perdat me iniquitas mea, quem creavit omnipotens bonitas tua.

Ostende mihi faciem tuam, o speciose præ filiis hominum, & salvus ero.

Exurgat Deus, & dissipentur inimici ejus, & fugiant qui oderunt eum à facie ejus.

Ecce Crucem Domini, fugite partes adversæ; Vicit Leo de tribu Juda radix David.

JESUS Nazarenus Rex Judæorum, titulus triumphalis defendat nos ab omnibus malis.

Adoramus te Christe, & benedicimus tibi, quia per Crucem tuam redemisti mundum.

Tuam Crucem adoramus Domine, tuam sanctam recolimus Passionem. Qui passus es pro nobis Domine JESU, miserere nobis.

Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis.

Et ego, Domine, volo esse obediens usque ad mortem.

Domine JESU Christe Filii Dei vivi, pone passionem, crucem & mortem tuam inter judicium tuum & animam meam.

Alia item Orationcula morituro utiliter suggerenda ex Sacerdotis prudentia.

ILlumina, mansuetissime JESU, oculos meos, ne unquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus, prævalui adversus eum.

Digitized by Google

O mi amantissime JESU, ob honorem & virtutem tuæ benedictæ Passionis, jube me ascribi in numerum electorum tuorum.

JESU Fili David, miserere nobis.

Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum! concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.

Ad SS. Trinitatem.

Adoro & benedico te millies cum omnibus Sanctis tuis, o Beata Trinitas unus Deus, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus.

Ad Deum Patrem.

O mira circa nos tuæ pietatis dignatio! O inæstimabilis dignatio charitatis! Ut servum redimeres, Filium tradidisti.

Ad Deum Filium.

O bone JESU, esto mihi JESUS & Salvator. Veni Domine JESU, veni amor meus, spes mea, auxiliator meus.

Ad Deum Spiritum Sanctum.

Veni sancte Spiritus, reple tuorum corda Fidelium, & tui amoris in eis ignem accende.

Ad Beatissimam Virginem Mariam.

Ave Maria Filia Dei Patris.
Ave Maria Mater Dei Filii.
Ave Maria Sponsa Spiritus sancti.
Ave Maria totius Templum Trinitatis.

Ora pro nobis peccatoribus, nunc, &c.

Maria Mater gratiæ, Mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, & hora mortis suscipe.

Eia bona Mater & Advocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos converte. O clemens, o pia, o dulcis Virgo Maria.

Sancta Maria Mater Dei, ora pro me peccatore, nunc & in hora mortis meæ. Amen.

Sub tuum præsidium confugimus, sancta Dei Genitrix, nostras deprecationes ne despicias in necessitatibus, sed à periculis cunctis libera nos semper Virgo gloriosa & benedicta.

Sancta Maria succurre miseris, juva pusillanimes, refove flebiles, &c.

Ad S. Michaelem.

Sancte Michael Archangele, defende nos in prælio, ut non pereamus in tremendo judicio.

Ad Angelum Custodem.

Angele sancte Dei, qui custos es mei, me tibi commissum pietate superna, hodie illumina, custodi, rege, guberna; ut possim tecum cælestia scandere regna.

Ad omnes Sanctos.

Sancti Dei omnes intercedere dignemini pro nostra, omniumque salute.

Quinque Puncta ante mortem utilissimè recitanda.

Primum. Detestor & abominor omnia & singula peccata mea, & omnium aliorum commissa ab initio mundi usque ad hanc horam, & deinceps usque in finem mundi committenda, & si possem, impedirem per gratiam Dei, quam supplex invoco.

Secundum. Laudo & approbo omnia bona opera facta à principio mundi usque in hanc horam, & deinceps usque in finem mundi facienda, &, si possem, ea multiplicarem per gratiam tuam, quam supplex invoco.

Tertium. Quoad vixero, intendo omnia deinceps facere, dicere & cogitare ad majorem Dei gloriam, cum omnibus illis bonis intentionibus, quas Sancti unquam habuerunt, vel habere possunt; si moriar, in Domino moriar! & pro ejus gloria libenter mori desidero.

Quartum. Ignosco ex toto corde omnibus inimicis meis, & volentibus mihi mala; & ex toto corde oro, ut Domi-

nus

Digitized by Google

rus Deus eis benefaciat, & retribuat vitam æternam.

Quintum. Utinam omnes homines salvare possem! moriendo pro singulis, libenter id facerem per gratiam Dei quam supplex invoco, & sine qua nihil possum.

LECTIO II.

De Morte.

I. QUid est mors?

R. Nihil aliud quàm separatio ipsius animæ à corpore.

I. Omnesne moriemur, nemine excepto?

Hebr. 9. R. Omnes omninò; *Statutum est enim omnibus hominibus semel mori*. Immò præfixit Deus, & in libro suæ providentiæ scripsit annum, mensem, diem, horam, momentum mortis cujuslibet.

I. Quandonam accidet unicuique nostrum hora mortis?

R. Jam dixi, Deo illam esse notissimam: at nobis est incertissima. Unde monet Matth. 24. Christus in Euangelio: *Vigilate ergò, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit*. Et: Luc. 12. *Si sciret Pater familias qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam*.

I. Quoties moriemur?

R. Semel tantùm.

I. Consultum igitur foret ad unicam mortem, ejusque incertissimam horam omni tempore esse paratum?

R. Optimè dicis. Nam à mala morte corripi, malum est irremediabile, errorque inextricabilis. Eccli. 11. *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit*.

I. Quid nobis agendum est, ut ad felicem mortem præparemur?

Quid agendum ut ad mortem præparemur. R. Benè vivendum est; nam bona vita jugis est ad mortem præparatio, frequentanda Sacramenta; frequenter discutienda conscientia, & digni pœnitentiæ fructus faciendi. His adde quod monet Siracides: Eccli. 7. *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis*. Et Sanctus Basilius: *Semper ante oculos suos versetur ultimus dies. Cùm diluculo surrexeris, ad vesperam ambigas te pervenire; & cùm in lectulum ad quiescendum membra tua posueris, noli considere de lucis adventu, ut facilius refrenare te possis ab omnibus vitiis*.

Exempli. Ita fecit S. Joannes Eleemosynarius, qui, ut novissimorum semper recordaretur, sepulchrum sibi extrui, sed imperfectum relinqui curavit, ac monitorem statuit, qui diebus Festis sibi coram omnibus diceret: *Monumentum tuum in hodiernum diem est imperfectum, Domine, jube ergò ut id finem accipiat: incertum enim est qua hora fur veniet*, nempe mors. Hæc cogitatio eum ad tantas eleemosynas exstimulavit. Ita Leontius in ejus vita. Sapienter sanè S. Job: Job. 14. *Cunctis diebus, ait, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea*. Et tamen, proh dolor!

Sic vivunt homines tamquam mors nulla sequatur;
Et velut infernus fabula vana foret.

Uti cecinit, immò verius, planxit S. Bruno Carthusiæ Fundator.

I. Quid est, quod morti vicinos maximè angit?

R. Dici non potest, quantum eos affligit præteritarum voluptatum in venere, in gula, in honorum ambitu recordatio, & temporis vanè impensi transactio.

In mortis articulo angorem præcipuè afferet præteritæ vitæ vana transactio. In extremo agone absynthio amarius tibi accidet, quod omni melle dulcius in vita sapiebat. Ipsa mortis hora facit ut longè aliter de rebus judicemus, quàm modò. Tunc enim illas, ut reverà in se sunt, suis momentis pensabimus, nunc ut in apparentia & hominum falsa & stolida opinione, æstimamus. Quàm sera, heu! sunt vota dicentis:

O mi præteritos referat si Jupiter annos!

I. Sapiens igitur foret, meo judicio, qui nullam benè operandi occasionem sibi dum vivit, præterlabi sineret?

R. Ipsissima est Spiritus sancti sententia: Eccli. 14. *Non defrauderis à die bono, & particula boni doni non te prætereat*. q. d. Nulla te prætereat præstandæ bonæ actionis occasio, nullam exercendæ virtutis occasionem omitte. Eam enim diei partem, auspicatam & felicem existimat liberalis, quam donando & benefaciendo exegit.

Digitized by Google

Et à præsentibus separat.

I. Quid ultrà affliget hominem in isto articulo constitutum?

R. Separari & avelli à rebus præsentibus, uti honoribus, opibus, voluptatibus, maximè verò à charissima sui parte, corpore; quod hactenus tam arcto vinculo animæ fuerat unitum. Tristissimum erit hoc extremum vale, quod parentibus, amicis, & toti mundo in perpetuum dicetur; & quanto his majori affectu inhæserit homo, tanto erit acerbior separatio.

I. Quid ad hoc remedii?

R. Nullum sanè meliùs, quàm cor suum in hac vita abstrahere ab inordinato creaturarum affectu, & sensim à mundo revellere. Nam reverà formidinis & horroris plena erit hora ista, in qua coram Christi tribunali comparere oportebit, pro reddenda vitæ ratione.

Periculum auget ampliùs quàm dici potest, definitiva sententia, quæ illico omni appellatione remota, executioni demandabitur. Negotium anceps, & anxium valde. Conscii enim nobis erimus peccatorum commissorum, & an remissa fuerint, nos latebit. Unde super nos irruet formido & pavor terribilis; Cacodæmonis astu mirum in modum auctus, qui in extremo hoc agone omnem movet lapidem, ut tremebundam & palpitantem animam in desperationis barathrum, ex consideratione vitæ malè actæ, & stricti Dei judicii protrahat.

I. Timueruntne etiam Sancti judicium hoc particulare, quod unicuique hominum post mortem accidit?

Exempla. In vita ejus apud Sur. 3. Nov.

I. Ita. S. Hubertus Leodiensis Episcopus ad extrema vitæ deductus, post varias salutis monitiones, quas ad domesticos habuit, adjecit: mihi, inquit, non mediocris insistit angor, teminiscenti ministerii mihi injuncti, quanta debeat esse perfectio; & è contrà quàm sit contemptibilis vitæ meæ inofficiosa correctio. Ecce Judicis mei jam jamque confidero à nuptiis reditum, cum tamen mihi desint lampades repletæ oleo, bonorum operum perfectione, charitatisque luce irradiatæ, quibus ejus terribili atque coruscanti dignè valeam occurrere adventui. En rationem posituras de talentis redit, mihique timeo dici quod servus negligens audivit: *redde rationem villicationis tuæ.* Item: *Serve male & piger, oportuit ergò te committere pecuniam meam nummulariis, & veniens ego recepissem utique quod meum est cum usura. Gregis mei te posui Pastorem, exercitusque ecclesiastici ducem: lactis eorum ubertate famem, lanarumque tegmine frigoris consuevisti repellere algorem, præsentes ergò necesse est eorum salvationem, quorum te proposui Præsulem.*

Matth. 25.

Arsenius tanto terrore correptus fuit, ut discipuli testes sanctitatis ejus dicerent & tu Pater trepidas? At ille, non est novus hic timor; o filii, quamdiu vixi, hunc diem timui. De sancto Hilarione notum exemplum est in Breviario Romano ad 21. Octob.

Ex Metaph. Sur. Julii 16.

I. Quid accidit homini à morte?

Judicium particulare.

R. Sistitur quamprimùm anima Christo Judici, ut *referat quod gessit in corpore, sive bonum, sive malum.*

I. Quandonam id fit?

R. Quamprimùm, inquam, & ex ipso momento quo definit anima informare corpus.

I. Quo in loco?

R. Locus judicii particularis est ubicumque mors hominem corripit, sive in terra, sive in mari, sive in lecto, sive in campo, &c.

I. Quæ est istius judicii forma, quæ series?

R. Christus Dominus ibi præsidet ut Judex; accusatores comparent dæmones conjurati hominum hostes; ipsamet conscientia, quæ plurimùm urgebit, & evidentissimum testimonium proloquetur: Angelus etiam custos accusabit, & exprobrabit duritiem cervicis, quæ ad ipsius sana consilia & salutares inspirationes flecti non potuit.

I. Quænam in hoc judicio discutientur?

R. Cogitationes, verba, opera, omissiones, negligentiæ, ingratitudines, circa beneficia generalia, & particularia, opera etiam bona minùs rectè facta.

I. Quis erit finis hujus particularis judicii?

R. Concludetur sententia & definitione Judicis, qui electos vitæ æternæ adjudicabit; reprobos verò suppliciis æternis.

I. Heu! quàm funestus & tragicus erit reprobis hujus vitæ epilogus?

R. Re-

Luc. 14. Exemplū.

R. Recte dicis. Nihil miserabilius morte illius divitis, *qui*, ut scribit S. Lucas, *induebatur quotidie purpura, & bysso, & epulabatur quotidie splendide & tandem mortuus est, & sepultus in inferno.*

I. Qualiter agitur cum corpore post mortem?

R. Privatur illud omni sensu, & membrorum motu, nihil videt amplius, nihil audit, nihil cognoscit de universis quæ reliquit quasi non essent. Illico contrahit pallorem, deformitatem, fœtorem, & omnimodam corruptionem. Derelinquitur ab omnibus; horrent etiam amici & propinqui deforme cadaver deinceps videre. Involvitur angusta syndone, in foveam demittitur, terra obtegitur, & a vermibus corroditur. Hæc paucis, sed efficacissimis verbis notavit Job: *Infernus domus mea est: & in tenebris stravi lectulum meum. Putredini dixi, pater meus, mater mea, soror mea vermibus.* Nimirum, quod planxit Poeta:

v. 17. *Post hominem vermis, post vermem fœtus & horror.*
Sic in non hominem, vertitur omnis homo.

I. Magnus ergo, quemadmodum ex præmissis colligo, nobis concipiendus est mortis metus?

Qualiter mortem timere oporteat.

R. S. Augustinus docet nos qualiter mortem timere debeamus: *Si mortem*, inquit, *timetis, quare non cavetis? quid timetis? ventura est. Timeam, an noxiam, venire debet: sero an cito, ventura est: si timeas, non efficies ut non sit, quod times. Illud potius time, quia si nolis, non erit.*

De disciplina c. 2. Vide Cypr. de mortalitate.

Quid? peccare time, quia si amaveris peccata, in aliam mortem irrues, quo posse non venire, si non amares peccata.

I. Quid intelligit hic S. Augustinus per *aliam mortem*?

R. Intelligit *mortem secundam*. Ita vocat sacra Scriptura gehennam ignis, sive infernum. De quo lubet sequentem lectionem instituere, ut possit Catechista ex hoc Thesauro quatuor hominis novissima depromere; hactenus enim de morte, de judicio & cœlesti gloria in 1. parte, *super symbolo*, sequitur nunc

LECTIO III.

De Inferno.

I. QUid habes de Inferno?

R. Novem mihi proposui capita, seu novem tormenta, quæ damnati in inferno sine fine patientur. Et sunt ista, quæ sequuntur:

1. Infernī tormentū. *Tenebræ, Fletus, Fames, Fœtor, ignis, Vermis conscientia, Locus & societas, Desperatio, Æternitas.*

I. Quid sunt istæ tenebræ in inferno?

R. Tenebræ inferorum longissima nox est, quam nullus unquam subsequitur dies, horribilissima nox est, quæ tenebris involvitur æternis.

Job 3. *Noctem illorum tenebrosus turbo possidet: non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus. Obscurare eam tenebræ & umbra mortis, occupat eam caligo, & involvitur amaritudine.*

Heu! quæ densiores tenebræ, quam damnatos non videre Conditorem suum, sed nec unquam in omnem æternitatem eos videre illum posse, ad quem tamen videndum conditi sunt.

Nota, tenebræ apud inferos erunt duplices, illæ corporis & exteriores: hæ animi & interiores: Illæ corporis tenebras Ægyptias horribiles, crassissimas, manu palpandas longe superant. Quod Sapientia de tenebris Ægyptiis asseruit, idem & multo plura de inferni tenebris dicendum. Sap. 17.

Tom. 5. Paræneti priore ad Theodorū lapsum. De hac tenebrarum pœna Chrysostomus: *Plorabimus omnes tristissime, inquit, flamma nobis vehementius incumbente. Neminem videbimus, præter condemnatos nobiscum, & immanem solitudinem. Quis potest verbis consequi, quam formidabiles pavores a tenebris exorientur, quæ in animis nostris extabunt? Quemadmodum ignis illic non habet vim resolvendi, sic nec lucere potest, &c.*

Pœna damni. At tenebræ interiores illæ longe horribiliores sunt, quas Theologi *pœnam damni*, seu divinæ visionis privationem vocant. Hoc omnino supplicium summum est, quo Deus hominem pellere potest. Nam uti videre Deum, ipsissima Beatitudo est, & summa Beatitudo est, & summa Beatorum felicitas; ita, Deum vide- Vid. Chrysost. hom. 24. in Matt.

Digitized by Google

videre non posse maxima damnatorum pœna est: *In æternum non videbunt lumen.* Psalm. 48.

I. Quam triste id erit! Sed quid de fletu?

2. Inferni tormenti. R. Tenebræ oculorum, fletus aurium tormentum est. Christus Dominus damnatorum lacrymas in Euangelio sæpius ingessit, ne memoria elaberetur maximi doloris testimonium. Hinc illæ voces crebrius repetitæ: *Ibi erit fletus & stridor dentium.* Matth. 13. & alibi sæpe.

Istud Deus sapientissime decrevit, ut quod Beatos omnes mirifice oblectabit, ejus contrarium damnatos incredibiliter excruciet. Cœlestes modulos, ac Beatorum musicam commendant sæpius sacræ paginæ, quippe inter omnes etiam exteriores sensus, sua quisque voluptate perfundetur; sic apud inferos singularissimum erit tormentum perpetim audire tot centenorum millium in perpetuas æternitates occinentium luctuosissimum illud, Væ, Væ, Væ.

Exempla. Narrat Petrus Reginaldus homini religiosissimo dum preces funderet allapsam ad aures vocem lugubrem. Quæsivit ille quis esset, quid ploraret, quid peteret? Ad quem vox iterum, unus è damnatis sum. Quid lugubre ploras? ajebat alter. Cui denuo vox illa: Ego, damnatique cæteri nihil adeo acerbe deploramus, quam vitæ tempus inter flagitia perditum. Eheu! vel horula unica impetrare licuisset, quod omnis deinceps æternitas negabit.

Serm. 26. in Cant. *Quis dabit capiti meo aquam*, inquit Bernardus, *& oculis meis fontem lacrymarum, ut præveniam fletibus fletum?*

Joan. Clim. grad. 4. de obedient. post init. *Narrat Joannes Climachus in obeundis Monasteriis hominem religiosum à se visum, qui continuis fere lacrymis madebat. Hunc ipsum placuit super eo re interrogare. Mi Frater, ajebat Climachus, quid obsecro causa est, cur adeo uberes tibi sunt oculi, ut pene nunquam non aquam stillent? Ille diutius cunctatus, id demum responsi dedit: Ego, Pater, persuasissimus sum non Cœnobitis, sed Christo & Apostolis me servire, & quia ad ignem & focum mihi hærendum, (Cœnobii coquus erat) assiduis cogitationibus ignes illos æternos volvo: hoc lacrymas ciet.*

Miserunt olim è matre Nitria religiosissimi viri complures, supplicesque precibus Macarium rogarunt, ingenti plurimum desiderio id duret, & in Nitriam veniret, alioquin sciret, subito plurimorum advenæ se obruendum, si venire cunctaretur. Venit Macarius; hic omnes primum intuitu tanti viri oculos pascere, dein & aures satiare; itaque omnes una Macarium rogant, ut adderet hanc gratiam, & audiendi avidissimos ad virtutem hortaretur. Exspectabantur grandia; at Macarius non verbis, sed lacrymis orsus est dicere: Ploremus, inquit, & lacrymas, o Fratres, oculi nostri producant, antequam hinc eo migremus, ubi lacrymæ comburunt corpora. Hoc orationis exordium, hoc narratio & confirmatio, hoc epilogus fuit: quæ quidem brevis, sed seria cohortatio, sic omnium animos percellit, ut cunctis lacrymis perfusi in terram procumberent, dicerentque Pater, ora pro nobis.

Luc. 6. Christus Dominus, B. Luca teste, iter faciebat per civitates & castella prædicans & euangelizans regnum Dei. Et hæc dicens, clamabat; *Qui habet aures audiendi, audiat.* Quid obsecro clamabat? *Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.*

In opusc. Vide materiam lugendi & flendi: Vide tres libros Card. Bellarm. de gemitu columbæ.

I. Quid de fame & siti damnatorum?

3. Inferni tormenti. R. Famem patientur ut canes. Ille quidem miserrimus est, qui cum cupit edere, quod edat non habet; sed ille longe miserior est, qui semper cupit edere, quem furibunda stimulat fames, sed quod edat, nec habet, nec habebit unquam. Atque quod amplius, quem non tantum fames extrema, sed & sitis vehementissima cruciat. Talis est fames, sitisque damnatorum.

Luc. 6. Minatur Christus serio: *Væ vobis, qui saturati estis, quia esurietis*: ea vos fames opprimet, quæ non unius diei, aut mensis, aut anni sit; nec cui plurima, sed cui desint omnia. Nemo miculam, nemo dabit guttulam, nec dare poterit.

Luc. 16. Exempli. Dives Epulo linguam inflammatam exerens: *Crucior*, exclamat, *in hac flamma*, &, vel digitulî stillam in refrigerium peto. En modestas preces. Non aquæ labrum, non vini dolium postulat. Quod rerum vilissimum est, vel guttulam aquæ rogat, nec tamen impetrat. Eo inopiæ devenit opulentus hic Helluo, ut non calicem cristallinum, sed digiti extremum;

non

Digitized by Google

non generosum Creticum, sed aquæ minimum; non nobilem pincernam, sed Lazarum mendicum flagitaret. Sed quid agis, o purpurate? Lazarus scabiosas manus habet; horrebis utique ab illius digitis stillantem aquam. Ah, vel guttula, vel Lazari manu detur, & instar rosati nobilissimi excipiam. Nihil tamen impetrat, nemo audit; & aures, & januæ sunt clausæ. Sed cur Hebræo huic Epuloni in extrema fame, sitique, cur obsecro, negata guttula? Dixisset hospitalitatis amantissimus Abraham: detur illi guttula non juvabitur: a rore tantillo non mitescet tam vehemens flamma.

Sed longe alia ratio vivendi in orbe altero. Nam uti cœlum gaudia & voluptates pleniſſimas & refertissimas propinat, sine ulla vel minima mœroris mixtura; ita infernus tormenta ingerit sine ullo, vel minimo lenimento, sine solatio, vel laxamento ullo. Hinc verissime Sanctus Augustinus: *Nulla major aut pejor est mors, quam ubi non moritur mors*; ita nulla sævior lethaliorque fames ac sitis est, quam ubi fame, sitique mors inferri non potest. De civit. l. 6. c. 12.

I. Quod est quartum inferni tormentum?

4. Inferni tormentū. R. Fœtor. *Pars illorum erit in stagno ardente igne & sulphure.* Apoc. 21.

I. Unde iste fœtor in inferno?

R. A variis causis. Prima: Post supremi judicii diem omnia terræ purgamenta in illa inferorum sentinam defluent; ea enim ratione orbis purgabitur. Quæ eluvies! quod cœnum! quæ cloaca!

Altera fœtoris causa, sulphur; de quo Sanctus Joannes supra proxime: *Pars illorum*, inquit, *erit in stagno ardenti igne & sulphure*. Nota, *in stagno*, quod immobiles & fœtidas ait aquas, non decrescit, non emittit, non siccatur. Post mille annos hoc stagnum sibi simillimum erit; post mille myriadas seu milliones annorum, stagnum illud nec una quidem guttula inaruisse sentietur. Hoc est stagnum in quo mergentur, qui prius suum ipsi animum cupiditatibus & libidinibus merserunt. His demum tormentis, sulphureo hoc naculo, his sudatoriis lavabuntur. Hujus rei figuram habes Gen. 19. ubi libidinosa incendia non aliter extinguuntur, quam pluvia ignis & sulphuris.

Tertia illius fœtoris causa, sunt ipsa damnatorum corpora, omni cadavere fœtidiora. Prædixit Isaias: *De cadaveribus eorum ascendet fœtor.* Isai. 34. Unius fœtore omnes, & unus omnium fœtore torquebitur. Caro vermibus scatens putrida in prunis o quale thus! In Luciferi regno innumera damnatorum cadavera, velut putridæ carnes, inter prunas assidue jacebunt.

Quarta fœtoris causa, dæmones ipsi, qui licet spiritus sint, hanc tamen corporum graveolentiam secum trahunt.

Narrat Severus Sulpitius, S. Martino Exempli. Cacodæmonem diademate ac purpura renitentem se exhibuisse, & hæc insuper dixisse: Scias Martine, qua ratione me venereris, Ego sum Christus.

At Martinus, ne mendaciorum Patri crederet, monitus ab alto: non hoc schemate, inquit, venturum se Dominus meus promisit, Christum cruentum, spinis redimitum, in trabe pendentem novi; peregrinum hunc regem non novi. Vix ea dixit, & personatus hic Christus evanuit.

Et, ut sciretur, quis hic ille Rex, & de quo regno fuisset, cubiculum tam horribili fœtore implevit, ut Martinus se apud inferos habitare crederet, & secum ipse ratiocinatus diceret: si vel diabolorum unicus sic fœteat, quis, oro, tam diabolorum, quam damnatorum hominum fœtor erit.

I. Bone Deus! nauseam cordi meo vehementem ingerit, vel sola istius rei cogitatio; transeamus, si placet, ad quintum tormentum?

5. Inferni tormentū. R. Quintum inferni supplicium est ignis.

I. Quid, estne igitur ignis in inferno?

R. Ita, verus ignis, vera combustio: non metaphoræ hic, non solæ sunt apprehensiones Calvinianæ. De vero igne ambigere Catholica religione prohibemur, ut hoc altius animis hominum infigeret Christus Dominus, Marco teste, perorans ad populum, *Bonum est tibi*, ajebat, *debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem; ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.* Marc. 9. Non piguit, inquam, hæc eadem uno loco ter dicere, nam paulo post repetens idipsum: *Bonum est tibi*, ait, *claudum introire in vitam æternam quam duos pedes habentem mitti in gehen-*

Digitized by Google

gehennam ignis inextinguibilis, ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. In eadem omnino Concione, dictum hoc intercalare, tertium ingeminans. *Bonum est tibi*, ait, *luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis, ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.*

Jerem. 7. Isai. 30. & 66. Psalm. 139. Matth. 3. 13. & 25. Marc. 9. Luc. 3. Joan. 15. Apoc. 19. 20. 21.

Istius ignis infernalis plena est omnis Scriptura. Lege sententiam, quam supremus Judex vivorum & mortuorum contra reprobos pronunciabit: *Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis ejus.* Et ne quis putaret ignem quidem esse æternum, sed non æternum ibi comburendos reprobos, addit Euangelista in fine hujus Capitis: *Et ibunt hi*, (reprobi) *in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.* Vide S. Gregor. l. 4. Dial. c. 29.

I. Qui fieri potest, ut tartareus ignis sempiterno supplicio damnatorum corpora depascat, & in igne animam non amittant, & sine detrimento ardeant, & sine interitu doleant?

l. 21. de civit. c. 20.

R. S. Augustinus respondet, quod *veris, sed miris modis.* Quis tot sæculis Ætneos ignes nutrivit? Quis paleæ dedit vel tam frigidam vim, ut obtutas nives servet, vel tam fervidam, ut poma immatura maturet, & contra gelu tueatur? Jam vero, quam mirum est, quod cum calx extinguitur, tunc accenditur? Cur itaque facere non possit Deus, ut & resurgant corpora mortuorum, & igne æterno crucientur corpora damnatorum, qui fecit mundum, in cœlo, in terra, in aere, in aquis, innumerabilibus miraculis plenum, cum sit omnibus, quibus plenus est, procul dubio majus & excellentius, etiam ipse mundus miraculum? Quod igitur de æterno supplicio damnatorum per suum Prophetam Deus prædixit, fiet, omnino

Isai. 66.

fiet. *Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur.* Ita mandavit Deus, ita

Psalm. 118.

fiet omnino, *quoniam omnia serviunt ei*, omnia, omnia.

I. Est igitur gehennæ ignis admodum pertimescendus?

R. Plane, hoc prædicabat ipse Salvator

Matth. 10. Luc. 12.

noster: *Timete eum, qui potest corpus & animam mittere in gehennam, ita dico vobis, hunc timete.*

I. Fuitne quibusdam ad virtutum stimulus tartarei ignis consideratio?

S. Greg. l. 4. Dial. c. 36. Exempla.

R. Ita. Quidam Illyricianus Monachus, qui in hac urbe in Monasterio mecum vivebat (inquit S. Gregor.) mihi narrare consueverat, quia quodam tempore cum adhuc in Eremo moraretur, agnoverit quod Petrus quidam Monachus ex regione ortus Hiberiæ, qui ei in loco vastæ solitudinis, cui a Laura nomen est, inhærebat; sicut ipso narrante didicerat, priusquam Eremum peteret, molestia corporis interveniente defunctus est, sed protinus corpori restitutus, inferni se supplicia vidisse testabatur. Qui etiam quosdam hujus sæculi potentes suspensos in istis flammis vidisse se narrabat. Qui cum jam ductus esset, ut in illas & ipse mergeretur, subito Angelum coruscí habitus apparuisse fatebatur, qui eum in ignem mergi prohiberet: qui etiam dixit: Regredere, & qualiter tibi posthac vivendum sit, cautissime attende. Postquam vocem recalescentibus membris ab æternæ mortis somno evigilans recepit, cuncta quæ circa illum fuerant gesta, narravit: tantisque se postmodum jejuniis, vigiliis constrinxit, ut eum inferni vidisse & pertimuisse tormenta, etiamsi taceret lingua, conversatio loqueretur.

In vit. PP. l. 7. c. 44.

Duodecim Anachoretæ convenientes in unum dixerunt quisque suam meditationem & stimulum quotidianum ad virtutem. Tandem duodecimus auditis undecim, dixit: vos estis terreni Angeli & cœlestes homines. Ego vero his me indignum judicans, in infernum adjudicavi meipsum dicens: Esto cum his, quibus dignus es: istis post modicum annumeraberis. Video ergo ibi pares gemitus, & incessabiles lacrymas, quæ a nullo referri queunt. Aspicio quosdam stridentes dentibus, & salientes toto corpore, & trementes a capite usque ad pedes. Et jactans me super terram, & amplectens cinerem, deprecor Deum nunquam casuum illorum experimenta accipere. Video & mare ignis bullientis immensum & circumstantes & mugientes, ut putent aliqui usque ad cœlos attingere flammam ignis, & in tremendo illo mari innumerabiles homines dejectos: & una voce clamantes & ululantes simul, quales nemo super terram ululatus

& va-

Digitized by Google

& voces unquam audivit: misericordia Dei se avertente ab illis propter injustitias eorum. Et tunc lamentor hominum genus quod audeat loqui, vel cuilibet attendere, tantis repositis mundo malis: & in his teneo mentem meam, luctum meditans, indignum me cœlo & terra judicans, reputansque quod scriptum est: *fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte.* Psalm. 41.

Alius quidam insignis Abbas in Eremo rigide vivens, rogatus; Quomodo sustines laborem hunc? respondit: Totus labor temporis mei quem sustineo, non est idoneus comparari ad unum diem tormentorum, quæ peccatoribus in futuro sæculo præparantur. Ib. l. 5. c. 7. de Patientia.

Vere Sanctus Chrysostomus: *In ignis fluvium atque pelagus intruduntur, pelagus impertransibile, atque magnitudine acerbissimum, in quo igniei fluctus, instar montium erigentur. Ignei, dico non hujus ignis, sed ignis certe multo quam hic horribilioris; cujus flamma maximam conficit abyssum; ita ut undique ignis immanissima similis fera transcurrere videatur.* Et paulo post: *Nam si acerrimos quos iste ignis & hæc flamma dolores infert oratione assequi non possumus, quid de illo dicemus? præsertim cum hic uno temporis momento in ignem positus homo expiret: ibi autem crematur, & dolet, sed nequaquam, quod crematur consumitur.* L. 3. de vita contempl.

Et Sanctus Prosper: *Continuus*, inquit, *gemitus, cruciatus æternus, dolor summus, pœnalis sensus torquens animas, neque extorquens, puniunt corpora, neque finiunt; sibi deputatos ignis non extinguit, ut permanente sentiendi vita, pœna permaneat: & ad dolendum magis, quam ad vivendum, æternis doloribus compeditos habeat, quos in flammis vivacibus immortalitas secunda mortis occidat.*

LECTIO IV.

Prosecutio ejusdem Materiæ.

I. QUod est supplicium inferni? 46. Inferni cruciatus.

R. *Vermis conscientiæ*, de quo jam antè dictum est, quod *vermis eorum non moritur.*

Recte Sanctus Augustinus dixit: *Inter omnes tribulationes humanæ animæ, nulla est major tribulatio, quam conscientia delictorum. Seipsum quo fugiturus est homo? quocumque fugerit, se talem trahit post se, & quocumque talem traxerit se, cruciat se. Ipse est pœna sua, quem torquet conscientia sua.* Et ratio est evidens: cum undique omnia sunt adversa, cum cœlum & terra infestant, etiamnum supereest suffugium ad Deum; &, si nemo soletur, satis solatiorum est Deus. Sed si conscientia sit inquinata, nihil uspiam, nec in rebus conditis, nec in Conditore, solatii est reperire; omnia acerba, fellea omnia. Et quo profugias? ad Deum? hostis est. Ad conscientiam? carnifex est. Ad cœlites? offensi sunt. Ad socios? augebunt cruciatus. Ad delitias & voluptates? conscientiam magis coinquinabunt. Verè, verè non est pœna gravior prava conscientia. At dum vivimus hæc conscientiæ carnificina suas habet ferias. Subinde hos oblatrantis conscientiæ morsus nonnihil delinimus, nunc legendo, nunc laborando; modo hilarius comessando, modo huc & illuc commigrando; & saltem dormiendo hos languores fallimus. At vero in regno diaboli nulla quietis intervalla, non somnus, non quies, nulla lectio, nullæ comessationes, consolatio nulla; dies noctesque, conscientiæ vipera laniatum undique pectus perrodet. *Vermis eorum non morietur.* In Ps. 45.

I. Unde lancinationes istæ & morsus conscientiæ in damnatis?

R. Plurima sunt, ob quæ singulariter damnatos torquet conscientia. Tria potissimum hic attexenda putavi. Primum omnium est *amissio æterna gloriæ.* Obseratum est cœlum, nullus hinc transitus illic. Actum est; Epulum cœleste neglectum est, neglectu irreparabili; spes nulla beatitudinis, *clausa est janua.* Remorsus conscientiæ in damnatis ex tribus potissimum oritur.

Esau, homo alias rudis & ferus, nihilominus indignissime tulit Patris benedictionem a fratre sibi præreptam. Nam, *auditis sermonibus Patris, irrugiit clamore magno, & consternatus ait: Benedic etiam & mihi, Pater mi.* Gen. 27.

Ut vero rugient damnati, conscientia cuique eorum exprobrante: benedictionem Patris perdidisti, jus & spem cœli

cœli omnem amisisti; pro lenticula vilissima vendidisti regnum. Maledictus es, exclusus, exclusissimus es a Cœlo in æternum. Vermem qui te cœpit rodere, non excuties a te amplius. Tuis ipse auribus
Matth. 25 decretum Judicis audisti: *Ite, discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & Angelis ejus.*

Alterum, quod damnatis conscientia exprobrabit, est: *Virtutis neglectus, & noxarum cumulus.* Omnia ordine conscientia velut ex libro recitabit, quæ perperam acta, quæ socorditer omissa. Et quoties, dicet, precari debuisses, cum aut somno, aut lusibus vacares? Quoties jejunium tibi servandum, cum gulæ malles, quam sacris legibus parere? Jam luis. Quoties sine rei familiaris dispendio stipem erogare potuisses, cum avaritiæ potius, quam misericordiæ studeres? Jam luis. Quoties humilitatis & charitatis actiones, quæ solius voluntatis sunt, exercere potuisses? non hic laborandum, non currendum, non sudandum, non algendum fuisset; sine flagris, sine ciliciis, sine rigoribus aliis hæc facillime feciſſes, & noluisti? Jam luis. Occasio nunquam tibi defuit, tu semper occasioni defuisti. Potuisti & noluisti: Lue jam, lue.

En tua, tot, tamque grave flagitia te in profundum abyssi demerserunt, actum est, luendum est. En stultissime mortalium, pro carnis voluptatula, pro superba & momentanea oblectatiuncula immensas vendidisti voluptates. Nimirum tua tibi caro, quam cœlum, carior fuit. Sentis jam quam male mercatus sis? Prædixi, monui, vellicavi: surdo narravi fabellam. Jam luendum est. I nunc, & patere tormenta, quæ tibi voluptates tuæ paraverunt. Januam Regni cœlestis æternum tibi obseratam luges? tu eam tibi clausisti. Non aliena, sed tua culpa peris, æternum periturus. Hæ conciones, hæ objurgationes erunt conscientiæ, sed seræ nimis & acerbæ. Spes nulla restat. Gemitus, lamenta, vociferationes, ploratus, ululatus, in cassum omnia. O aurea, quæ præteriere, nunquam rediturа sæcula! O desperatissima quæ nos manet, & manebit semper æternitas.

Tertium, quo præcipue conscientia damnatos torquebit, est *aspernatio divinæ gratiæ.* Optabat olim patientissimus Job: *quis mihi tribuat, inquiens, ut sim juxta* C. 29. *menses pristinos, quando lavabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi rivos olei;* nimirum a summis opibus ad infimam devolvi fortunam miserrimum est. Non nesciunt damnati quantis olim divitiis affluxerint. Illi jus cœli transcriptum erat; hæredes regni potuissent esse, modo voluissent: recordantur divinæ gratiæ, butyrum copiosissime sibi fluxisse, quo lavari licuisset. Meminerunt olei rivos e petra divini amoris, & misericordiæ fontes è Christo sibi manasse, hæc tamen omnia suo vitio a se neglecta. Jam clamant, sed frustra: *Quis nobis tribuat, ut simus juxta* Ad Gal. *menses pristinos, quando lavabamus* (certe 6. lavare poteramus) *pedes butyro, & petra Christus fundebat nobis rivos olei, Sanguinis sui?* Jam nec olei, nec butyri guttula fluit amplius, divinæ misericordiæ fons exaruit. Cœlestis Agni Sanguis pro nobis frustra fusus est. Mors Christi nobis non prodest amplius, in cassum recidit omnis impensa, frustra Sacramenta. Eheu actum est de nobis! maledictus ergo dies quo nati, maledictus Deus a quo conditi sumus. Hic stylum pono, & impias voces illuc remitto, unde proruperunt: mature nos sapiamus, & caveamus, si hanc conscientiæ lanienam formidamus. *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.*

I. Prosequere, si placet, & edissere mihi septimum gehennæ tormentum?

R. Septimum æternitatis tartareæ tor- 7. Inferi mentum est, *Locus & Societas.* Locus mi- tormenti. serabilis est, supra omnem modum; societas nimium detestabilis. Judex sententia decretoria utrumque complexus: *Ite*, dicet, *in ignem æternum*: hic carcer funestissimus, *qui paratus est diabolo & Angelis ejus*; ista est societas teterrima, q. d. quia hostium meorum familiaritas gratior vobis fuit, quam omnis favor meus, ite nunc, ite & illorum vobis habitatio non displiceat, quorum olim societas tantopere placuit, *Ite in ignem æternum, qui paratus est*, non vobis, sed *diabolo & Angelis ejus*. Angelorum societate vos frui volebam, paradisus vos expectabat, sed quia mihi non obtemperastis, sed diabolo; ite & diaboli tenebrosum antrum habitate. Infernus ex Patrum veterum, &

Theo-

Digitized by Google

Inferus in centro terræ.

Theologorum sententia est in medio terræ; Hinc *aperta terra deglutivit Core, Dathan & Abiron cum tabernaculis suis, & universa substantia eorum, descenderuntque vivi in infernum operti humo.* Jure suo hic improborum carcer loco infimo est, uti Beatorum sedes loco summo ac nobilissimo, de quo scriptum est: *Altissimum posuisti refugium tuum, non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.*

Num. 16.

Psalm. 90.

Aliqui non obscuri hujus temporis Geometræ, dicunt flammeum hunc carcerem, secundum omnem altitudinis, latitudinis, ac longitudinis dimensionem unum milliare germanicum non excessurum, & tamen satis capax erit ad recludendum centies millies milliones hominum cum corporibus suis damnatorum. Carceri conveniunt angustia, pars libertatis est laxe habitare. Grex damnatorum, canes illi ac porci in arcto habitabunt, eruntque sicut uvæ in torculari; aut salsæ haleces in orca; aut sicut lateres in fornace. Arcte scilicet, & compresse vincientur. Atque, ut ad pœnarum acerbitatem nihil desit, in exiguum hunc orbem contrahet Deus sentinam & fæcem mundi, uti supra diximus.

Loci infernalis angustia.

Et fœditas.

In orbe hoc nostro vel maximum gaudium turbat loci fœditas. Quis in antro putrescentium cadaverum pleno voluptatem sentiat, præsertim si dies, noctesque illic hærendum? Quid ergo in illo æternitatis antro amœnitatis sit, unde gaudium omne, voluptas omnis exulat? ubi meritissimi dolores? & quantum iis argumentum erit infortunatissimæ damnationis locus ipse profundissimus, tenebrosissimus, fœtidissimus; & quod lugubre cogitatu, remotissimus a cœlo, mille clausuris, ac ferris, repagulis, ac claustris mille obseratus.

I. Quid vero de societate in inferno?

Societas in inferno infamis ac summe detestabilis.

R. Societas erit ibi infamis, & omni modo detestabilis. Quemadmodum enim Beatis Cœlitibus inexplicabilem adferet voluptatem, orbis Servatorem Christum, Beatissimam Christi Matrem & Discipulos, tot millia, totque myriadas generosissimorum Martyrum suis oculis aspicere, Angelorum choris medium esse: sic & reprobis tormentum erit horribile, societate tam execrabili æternum liberati non posse. Quid sentias, si cogaris, dum sanus es, inter ulcerosos, morbidos, cadaverosos homines in eodem loco noctes diesque agere, crura sanie, taboque fluentia cernere, fœtores ferre, lamenta eorum & complorationes varias audire; cum ille ingemiscit, hic queritatur, ille tussit, hic pene pulmones ejicit, alius plorat, prope expirat alius; o qualis infernus, dices, inter hos vivere? Sed o vir bone! ad infernum hoc nihil est. Hic societas est nefanda omnium latronum, blasphemorum, magorum, mœchorum, homicidarum, dæmoniorum horrendorum & informium, &c. Plorant, omnes ululant, omnes blasphemant, nullus non desperat, omnes oderunt, omnes commordent se ut canes, acti omnes dira phrænesi ac rabie.

Unusquisque rem suam agat, maturetque qua tendat, cogitet. Omne genus humanum gemino ad æternitatem ducitur ingressu, sed egressus inde nullus. Ingressus es in cœlum: securus esto, nullus hinc amplius exturbatur. Ingressus es orcum? certissimus esto, nulla dabit egressum janua, hic habitabis æternum. Ergo, *melius est*, dum vivimus, *ire ad domum luctus, quam ad domum convivii: in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & vivens cogitat quid futurum sit.*

Ad æternitatem gemino ducimur ingressu. Eccl. 7.

I. Quod est octavum inferni tormentum?

R. *Desperatio.* Spes, omnium in orbe molestiarum ac laborum est admirabile lenimentum: unguentum eam esse dixeris, quod omnes reficit lassitudines. Spes duo præcipue spectat, & fructum, & finem: Quicquid lacrymarum, duabus his spongiis facile siccatur. Invictos Christi Martyres plurima passos, plurimum solabatur patientiæ fructus. Idem solatii habent, quicumque bona agunt, & mala patiuntur. Hoc apud inferos omne supplicium vehementissime accendit, acerbissima quæque sine emolumento tamen, pati. *Quærent mortem, & non invenient eam, & desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.* Atque hinc furiosa desperatio, desperatio desperatissima. Recte Prisci: *Ultima omnium malorum dira desperatio est.*

8. Inferni tormentum.

Apoc. 9.

Hanc

Digitized by Google

Hanc sceleratorum desperationem incredibiliter augebit, certo scire tot ac tantis suppliciis nec minimam quidem labeculam & venialem culpam expiari posse. Tam enim lethalis noxæ venenata vis est, ut etiam minora ac leviora peccata capitali crimini adjuncta puniantur æternum, v. g. sunt otiosa dicta, supervacuus risus, remissior in precando animus, &c. Hæc talia dum vivimus non difficulter expiamus confessione, actu amoris, contritionis, &c. Si vero mortiferum facinus minimæ noxæ conjunctum sit, utrumque vindicabitur æternitate tota, atque hoc desperationis grande incrementum est, finem nullum, nullum unquam finem sperare posse. Porro hæc desperatio e spe nascitur, sed nimia, quam præsumptionem dicimus. Nihil aliud in hoc orbe occinebant, quam *miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur*. Sed vero *de Omnipotentis Dei misericordia ordinate confidit* (inquit S. Greg.) *qui hoc quod peccando deliquit, pœnitendo, & non repetendo corrigit. Quisquis aliter, non spe, sed temeritate impellitur.*

Eccli. 5.

I. Quod est tandem nonum tormentum?

9. Inferni tormenti.

R. *Æternitas*. Vide quæ dicta sunt sup. p. 1. c. 8. lect. fin. Æternitas damnatorum inexplicabile prorsus supplicium. Congere in unum tenebras, fletum, famem & sitim, fœtorem, conscientiæ vermem, locum & societatem, desperationem, de quibus hactenus, & hæc æterna esse facias, numquid habebis novum, de quo nobis sermo, supplicium, quod omnia vincit, imo sensus & imaginationem nostram? Verbo, Æternitatis mensura est *semper*. Quamdiu durat *semper*, tamdiu durabit æternitas. Quamdiu cœlum erit cœlum, quamdiu Deus erit Deus, tamdiu Beati erunt in cœlo beati, & tamdiu damnati erunt in inferno damnati, & semper, & in sæcula sæculorum. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante, quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* Adhortatio est, quam Spiritus Sanctus ad peccatores proloquitur, q. d. O peccator, adverte paulisper animum, & pondus humeris tuis ne inferas, quod ferre non possis; si ad horulam flammas & ignem vel manu ferre non possis, quomodo *habitare poteris cum ardoribus sempiternis?*

Isa. 33.

Ah, o mortales, o Christiani! quam parum cogitamus ista, quam raro ad hos calculos sedemus? Vere, nemo credit. Et hæc non somnia, non figmenta, non Rhetorum colores; nullæ hic amplificationes, exaggerationes hic nullæ sunt. Æternæ Veritatis oraculum est, *Discedite a me maledicti in ignem æternum*. Sole meridiano clariora sunt verba ista, sed uti dixi: *Nemo credit, nemo credit, nemo credit.*

Matth. 25.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

CAPUT OCTAVUM.

LECTIO PRIMA.

Quid sit Ordo.

I. QUid est Ordo?

R. Est Sacramentum, quo Sacerdotibus, aliisque Ecclesiæ ministris potestas & gratia confertur ad Ecclesiastica munia rite decenterque obeunda.

Nota, Christus Dominus secundum formam hominis Sacerdos a Patre constitutus, ascensurus in cœlum, adeoque visibilem suam præsentiam subducturus ex mundo, Apostolos, eorumque legitimos successores mysteriorum Dei dispensatores constituit, mandavitque ut ipsi & eorum successores, alios atque alios successive Sacerdotes consecrarent, qui omni tempore divinis mysteriis deservirent, & in muniis Ecclesiasticis obeundis rite & cum auctoritate versarentur. Porro hanc consecrationem, ordinationem, & solemnem deputationem hic Sacramentum Ordinis vocamus.

I. Quare hoc Sacramentum sic vocatur?

R. Quia certo quodam ordine, & de gradu in gradum promoventur Ecclesiæ ministri usque ad Sacerdotium, ad quod cætera omnia Ecclesiastica ministeria, tanquam ad suum finem referuntur. Cum enim Christiani Sacerdotii functiones plane divinæ sunt ut ejus ministerii dignitas intelligeretur, ac majori cum reverentia exer-

Digitized by Google

exerceretur, convenientissimum fuit, ut diversi ministrorum ordinis essent, qui omnes sacerdotio deservirent.

I. Quare dicis, quod ministrorum Ecclesiasticorum institutio, sive consecratio, sit Sacramentum?

Ordo est Sacramentum.

R. Cum Sacramentum sit rei sacræ signum; id vero quod hac consecratione extrinsecus fit, gratiam & potestatem significet, quæ illi tribuitur qui consecratur; omnino sequi perspicuum est, Ordinem vere ac proprie Sacramentum dicendum esse. Definit id Concil. Florent. & Trident. sess. 7. can. 1. de Sacram. in genere, & sess. 23. multis cap. & canonibus. Probatur 1. Timoth. 4. ubi dicitur: *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum Presbyterii.* Et Timoth 1. *Admoneo te ut resuscites gratiam Dei quæ est in te per impositionem manuum mearum.* In duobus istis locis Apostolus loquitur de ordinatione Timothei, & ostendit tria quæ sunt necessaria ad Sacramentum. 1. est ritus externus qui significatur per impositionem manuum, 2. est promissio gratiæ, quæ in utroque loco Apostoli nominatur. 3. perpetua illius ritus duratio, quæ indicatur in eo quod Timotheus tanquam Pastor Ecclesiæ acceperit hanc impositionem: Ecclesia autem debet semper habere Pastores, Ephes. 4. Sancti Patres hanc veritatem suis scriptis etiam nobis commendarunt. S. Dionys. Hierarch. Eccles. cap. 5. & ep. ad Demoph. Cypr. serm. 5. de ablutione pedum. Ambr. l. de Sacerd. dignit. c. 6. Chrys. l. 3. de Sacerd. Innoc. I. epist. 18. Aug. l. 2. cont. Parmen. c. 13. l. 12. in Joan. c. 56.

c. 3.

I. Conferebanturne etiam Ordines sub initium Ecclesiæ?

R. Ita. Act. 6. Diaconi manuum impositione ordinantur. Paulus & Barnabas ordinantur Episcopi Act. 13. ut S. Leo ep. 81. ad Dioscorum & Chrys. in Comment. notant. Audi Apostolum scribentem ad Tit. *Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut constituas per civitates Presbyteros.* Id est, ut oppidatim Episcopos & proprie dictos Presbyteros, sive Sacerdotes & Pastores constituas, & ordines. Presbyter enim nomen commune erat tam Episcopis, quam communibus Sacerdotibus, ut patet ad Philip. 1. Act. 20. & alibi. Jubet ergo Apostolus, ut singulis oppidis Titus constituat Presbyteros, puta in majoribus Episcopos, in minoribus Sacerdotes, sive Pastores; ita enim explicat & sancit S. Leo epist. 87. ad Episcopos Africæ c. 2. & Conc. Sardicense can. 6. ubi dicitur: *Licentia non sit Episcopos passim ordinandi, aut in vico, aut in civitate modica, cui satis esse possit unius Presbyteri; nec enim necesse est ibi Episcopum fieri, ne Episcopi vilescat nomen & honoris summi auctoritas.*

Ad confirmationem hujus nostræ responsionis, nota, S. Dionysium Areop. S. Pauli discipulum scripsisse librum insignem de Hierarch. Ecclesiastica, in quo demonstrat quam concinnus in Ecclesia constitutus sit Ordo Presbyterorum, & reliquorum ministrorum quibus sacrorum administratio commendata sit, & animarum curatio. Ibi declarat Sacerdotii Auctorem esse Deum, a quo primi quidem Presbyteri omnem hujus sacri ministerii plenitudinem obtinuerint, cum mandato tamen successores constituendi, ne aliquo tempore deessent Ecclesiæ Sacerdotes & Doctores, qui a majoribus suis illuminati, instructi, & congrua potestate donati, idem ipsi successoribus Presbyteris, & aliis ministris præstarent. Lege historiam summorum Pontificum, & Annales Ecclesiasticos, in quibus passim reperies Ecclesiæ Prælatos omnibus sæculis perpetua successione ordinasse Episcopos, Presbyteros, necnon alios sacrorum administros.

I. Affer exemplum, si quod habes, quo declares ordinationem sive consecrationem alicujus in Episcopum fuisse aliquando certo miraculo comprobatam?

Exemplū. Simeō Metaphrast. in vita ejus apud Sur. 27. Jan.

R. Præclarum illud est de columba in ordinatione S. Joannis Chrysostomi ejus capiti insidere visa. Res taliter se habet: *Cum adesset hora ordinationis, & incruentum perageretur sacrificium, & inferius adesset multitudo innumerabilis, & Angeli desuper intuerentur, manum imponente Episcopo, & preces dicente consuetas, dicitur factum esse illud, novum maxime, spectaculum. Alba columba (ut in Baptismo Christi) repente devolans in honorem ejus, cui*

Digitized by Google

Leo Aug. in orat. de vita ejus apud Bar. t. 4. ann. 456.

manus hic imponebatur, stetit supra ejus caput. Quo viso portento, sic apud se omnes cogitabant. Quidnam ergo erit Joanni, quod ab initio ei apparuit gloria Domini? atque ex iis sic suum honorat ministrum Rex cœlestis, qui facit mirabilia ad gloriam & honorem suorum ministrorum.

I. Quod de ordinatione Episcopi divino annuente Numine, factum dixisti, velim etiam similiter addas exemplum, de ordine Sacerdotali, suffragante Spiritu sancto per manuum impositionem collato?

Exemplū. Histor. SS. PP. Theodoreti c. 15. libris. vitæ PP.

R. Etiam pulchrum est quod sequitur: *Accepsimas, cujus fama late sparsa est per Orientem, cum in domuncula seipsum inclusisset, sexaginta annos transegit neque videns, neque loquens, sed in seipsum conversus, & Deum visione apprehendens, illinc omnem accipiebat consolationem. Cum autem se abhinc migrandum pararet, prædixit, quod post quinquaginta dies, finem vitæ esset accepturus. Excepit autem omnes qui vellent eum videre. Cum atem Ecclesiæ quoque venisset Antistes, eum quidem urgebat, ut jugum acciperet Presbyterii; novi (dicens) o Pater, & tuæ Philosophiæ altitudinem, & quanta sit mea paupertas. Sed cum mihi sit credita Pontificatus administratio, ex hac, non ex illa ordine, manus imponens. Accipe ergo, inquit, donum Sacerdotii, mea quidem dextera ministrante, sanctissimi autem Spiritus gratia suppeditante. Ad hæc fertur dixisse, paucis post diebus hinc migraturus; de his inquit, minime decertabo; si enim essem diutius victurus, omnino fugissem hoc grave & terribile onus Sacerdotii, pertimescens reddendam depositi rationem. Quoniam autem non ita diu abhinc recedam, iis quæ hic sunt, relictis, jussis non invitus pareo. Statim ergo nullo ducente, hic quidem flectens genua expectabat gratiam; ille vero manum imponens, erat administer Spiritus. Cum autem accepto Sacerdotio vixisset paucos dies, vita vitam mutavit, senique & curæ expertem, pro hac quæ multis curis est obnoxia, accepit.*

I. Quot sunt Ordines ministrorum Ecclesiæ?

Septem in Ecclesia Ordines.

R. Septem, quorum nomina hæc sunt: *Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolythatus, Subdiaconatus, Presbyteratus.* Concilium Tridentinum sessione 23. cap. 2. & can. 2.

I. Unde habes hunc Ordinum numerum, eorumque distributionem?

R. Ex usu, & traditione Ecclesiæ.

Secundo, potest hic numerus ulterius ex ministeriis ad sacrosanctam Eucharistiam ministrandam, vel dispensandam necessariis confirmari. Sacerdotum enim est Eucharistiam ministrare & offerre, quibus solis dictum est: *Hoc facite.* Cooperatio autem ministrorum consistit *Primo* in assistendo Episcopo, & Presbytero celebranti sive Sacramenta ministranti, nec non solemniter in Missa Euangelium decantando, quod ad Diaconum spectat, imo dispensabat ipse etiam olim populo sacrum calicem, uti in Actis Sancti Laurentii. *Secundo*, in materia Sacrificii præparanda in vasculis, vel Epistola solemniter in Missa legenda, quod est Subdiaconi officium. *Tertio*, vel in materia Sacrificii Subdiacono præsentanda, quod est Acolythi. *Quarto*, vel in præparandis hominibus ad participandam altaris hostiam, a qua nonnulli propter immunditiam arcendi sunt, quæ vel oritur in fidelibus ex dæmonis obsessione, ut in Energumenis, ad quos mundandos ordinatum Exorcistarum ministerium. *Quinto*, vel reperitur indispositio in nondum plene de fide instructis, ut in Catechumenis, ad quos in rebus fidei instruendos, ordinatum est Lectorum officium, vel *postremo* sunt quidam a divinis mysteriis prorsus excludendi, quia infideles, vel persecutores, vel etiam excommunicati, ad quod servit officium Ostiariorum, quorum est ejusmodi repellere.

I. Estne aliqua differentia inter supra memoratos Ordines?

Differentia inter Ordines Ecclesiasticos.

R. Differentia inter Ordines est, quod alii *majores & sacri* dicantur; puta Sacerdotium, Diaconatus, & Subdiaconatus: propterea quod sacrosancto Sacrificio propius & immediatius deserviunt, habentque ista de causa cœlibatum, & alia onera conjuncta: alii sunt *minores*, ad distinctionem horum majorum. Potest & alia notari differentia, quod *majores*, sive *sacri* versentur circa materiam consecratam:

Majores & minores Ordines unde sic dicti.

tam: Sacerdotium enim & Diaconatus versantur circa corpus & Sanguinem Domini consecrandum & ministrandum; Subdiaconatus, circa præparationem materiæ in vasis consecratis: reliqui dicuntur *non sacri*, eo quod materiam non consecratam tractent. Potest etiam addi tertia, quod quatuor minorum Ordinum functiones pertineant ad dispositiones, suscipientium Sacramentum Eucharistiæ: tres autem majores Ordines directe respiciant ipsum Sacramentum.

I. Quid de prima tonsura clericali?

Tonsura clericalis.

R. Clericatus non est Ordo, sed quædam præparatio ad Ordines recipiendos. Qui enim recipit tonsuram, immatriculatur quodammodo Ordini Ecclesiastico, abdicando a se negotia & mores sæculares, quod significatur per capillitii attonsionem. Et quia quanto quis ad sublimiorem in Ecclesia gradum ascendit, tanto amplius debet sæculo renunciare, ut Dei servitio perfectius se mancipet, ideo amplior debet esse tonsura hominum in dignitate Ecclesiastica constitutorum, uti videmus in Episcopis, & aliis Prælatis.

I. Quid significat ista tonsura clericalis?

Lib. 6. de gest. Angl. c. 2.

R. Quatuor potissimum. Primo repræsentat nobis coronam spineam Christi: Nam, ut scribit Venerabilis Beda, Sanctus Petrus gestavit coronam in capite, ut recordaretur diræ istius coronæ Magistri sui, exemplo suo ostendere volens, ad personas Ecclesiasticas pertinere Domini nostri JESU CHRISTI mortificationem jugiter in suo corpore

1. Pet. 2.

portare. *Secundo*, tonsura Sacerdotum indicat dignitatem regalem, notatam a Petro in Epistola: *Gens sancta, regale Sacerdotium*. *Tertio*, tonsura rotundæ figuræ significat perfectionem vitæ sacerdotalis. *Quarto*, ostendit rerum vanarum & superfluarum contemptum, quibus se exuunt Clerici, ut Deus sit pars hæreditatis ipsorum; quod supra tetigimus.

I. Estne antiqua traditio in Ecclesia de tonsura clericali?

R. Ita, nam ex Apostolorum traditione acceptam esse suadet, quod de ejusmodi tondendi more (ultra id quod de Sancto Petro Apostolorum Principe diximus) Sanctorum Patres, Dionysius, Augustinus, Hieronymus, vetustissimi & gravissimi auctores meminerint. Isidorus *l. 2. de officiis divinis lib. 4.* scribit tonsuram ab Apostolis fuisse sancitam. Ammianus Marcellinus l. 12. testatur Theodorum quemdam a gentilibus morti traditum fuisse, quod pueros quosdam Ecclesiæ per tonsurationem adscripsisset. Et antiquitus honoris gratia si quid a Sacerdotibus peteretur, rogabantur & conjurabantur per Tonsuram suam, ut scribit Augustinus Epist. 147.

LECTIO II.

De Sacerdotio.

I. QUis est Ordo omnium excellentissimus?

R. Sacerdotium, sive Ordo Sacerdotum, quos antiqui Patres non raro Presbyteros Græce appellabant; quasi dicas, seniores; non solum quod ætate debeant esse competenti, prout sacri Canones exigunt; sed multo magis, quod seniores esse debeant moribus, doctrina & prudentia; quemadmodum scriptum est: *Senectus venerabilis est, non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata.* Aliquando etiam nominarunt *Sacerdotes*, tum quia Deo consecrati sunt, tum quia ad eos pertinet Sacramenta dispensare, & sacra tractare.

Sap. 4.

I. Quid sibi vult, quod Scriptura videatur interdum promiscue & indistincte omnes Fideles Sacerdotes facere?

Apoc. 1. 1. Pet. 2. Rom. 12. Sacerdotii duplex visibile unius: alterum invisibile.

R. Distinguendum est duplex Sacerdotium, internum unum, spirituale & invisibile; alterum externum & visibile. Sacerdotium internum & spirituale pertinet ad omnes Christianos, qui hostias spirituales, id est, opera bona & laudes Deo offerre debent. De tali sacrificio loquitur David, quando dicit: *Sacrificium laudis honorificabit me*, Et: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus &c.* Sacerdotium visibile & externum ad solos proprie dictos Sacerdotes spectat, qui

Digitized by Google

sunt ministri & dispensatores mysteriorum Dei, offerentes visibile sacrificium Corporis & Sanguinis Christi. De hoc Sacerdotio hic sermo; alterum enim non spectat ad Sacramentum Ordinis.

Ephes. 4. Probatur hoc distinctionis nostræ alterum membrum, 1. ex Scriptura: *Alios posuit Apostolos, alios Prophetas, &c. Numquid omnes Apostoli, numquid omnes Prophetæ?* Et: Hebr. 5. *Nemo sibi assumit honorem, nisi qui vocatur a Deo tanquam Aaron.* Ubi aperte loquitur Apostolus de honore sacerdotali, ad quem Aaron, Deo vocante, assumptus fuit, & ita patet non omnes Fideles esse Sacerdotes: 2. Num. 16. In veteri Testamento non omnes erant Sacerdotes, sed solum aliqui de genere Aaron specialiter a Deo electi. Unde 2. Paral. 26. cum Core, Dathan & Abiron sacerdotale officium usurpare tentassent, absorpti sunt a terra. Et cum Rex Osias sacerdotale munus exercere præsumeret, lepra a Deo percutitur: quanto minus igitur in novo Testamento, in quo Sacramenta perfectiora habemus, non omnes erunt Sacerdotes. 3. eandem Catholicam veritatem docuerunt S. Dionys. Areopag. epist. ad Demoph. Tertull. l. de præscript. Clem. l. 8. const. Cypr. l. Sup. c. 4. l. 16. 1. epist. 6. ad Ascan. cap. 4. Sanctus Ambrosius lib. 4. de Sacram. Hilarius epist. 4. constat ex Euangelio Apostolos, & in iis Sacerdotes accepisse in ultima cœna potestatem conficiendi Corpus Christi per ista verba: Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*: & post resurrectionem accepisse potestatem absolvendi a peccatis, per verba: Joan. 20. *Quorum remiseritis, &c.* Non igitur, ut volunt hæretici nostri temporis, in Baptismi susceptione facti sunt omnes Sacerdotes. 5. Idem tradidere Concilia; Hierdense can. 12. Arelatense 3. can. 3. & Tridentinum sess. 23. can. 6. sic definiens: *Si quis dixerit in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam divina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris, anathema sit.* 6. Hoc ipsum definivit Clemens VIII. anno 1610. quo specialem Bullam dedit adversus eos, qui cum Sacerdotes non sint, Missam celebrare, vel confessiones audire præsumunt, eosque per sacræ Inquisitionis Judices puniendos, brachioque sæculari tradendos præcipit. 7. Sacerdotium visibile & externum habuit omnis Respublica, omnis lex, omnis gens, uti efficaciter demonstrat Bellarmin. l. 1. de Missa cap. 2. & 15. Sup. c. 4. l. 14.

I. Estne igitur necessarium, quod in Ecclesia statuatur aliquod Sacerdotium externum & visibile?

R. Plane, quandoquidem supra tradiderimus esse in Ecclesia sacrificium externum & visibile, quod non potest nisi a Sacerdote visibili offerri.

I. Quod est Ordinis sacerdotalis proprium munus?

Sacerdotii nova ieps duplex potestas & officium.

R. Sacerdotum munus continet in se duplicem potestatem; *Ordinis* scilicet & *Jurisdictionis*. Ordinis potestas ad verum Christi Corpus in sacrosancta Eucharistia refertur. Jurisdictionis vero potestas tota in Corpore Christi mystico versatur. Ad eam enim spectat populum Christianum gubernare & moderari, & ad æternam cælestemque beatitudinem dirigere: & hæc quidem ab illa tanquam a radice originem habet. Est enim Ordinis potestas tanto præstantior, quanto Corpus Christi verum, excellit mysticum. Et hæ sunt duæ claves (utraque, inquam, hæc potestas) quas Theologi attribuunt Sacerdotio.

I. Estne magna Sacerdotis dignitas & excellentia ex potestate consecrandi & dispensandi Corpus & Sanguinem Domini nostri JESU CHRISTI in Sacramento?

Potestas conficiendi verum Christi Corpus incomparabilis.

R. Potestas conficiendi & offerendi ad altare Corpus & Sanguinem Domini nostri, quæ Sacerdotibus nostris collata est, humanam omnem rationem atque intelligentiam superat, nec ei aliquid par, aut simile in terris reperiri potest. Non est enim ipsis Angelis, imo neque Beatissimæ Virgini Dei Matri ejusmodi attributa potestas. Miramur, (& vero non immerito) gloriosam Virginem, quæ cœlestes omnes spiritus sanctitate & puritate longe anteibat, octo vocibus quas protulit dicens: *Ecce Ancilla Domini; fiat mihi secundum verbum tuum*; Verbum æternum è sinu Patris in purissima

sita

Digitized by Google

sua viscera tanquam Deo dignum habitaculum attraxisse : Est quod miremur magis Sacerdotem quatuor illis verbis, *Hoc est Corpus meum*, similem semper aut parem effectum operari. In momento enim quo pronunciationem formæ sacramentalis absolvit, Filius Dei descendit, inter Sacerdotis manus se collocat, & intra ejus stomachum in Communione se concludit. Imo quod amplius est, ipsa verba consecratoria a Sacerdote prolata, sunt vera, realis & efficiens causa Corporis Domini nostri JESU Christi in Hostia consecrata.

Certe, si unum mysterium cum altero contuleritis, invenies quibusdam circumstantiis valde mirandis, officium sacerdotale excedere mysterium incarnationis Verbi Dei intra Beatæ Mariæ intemerata viscera perfectum. *O veneranda Sacerdotum dignitas* (exclamat Doctorum maximus Augustinus) *in quorum manibus, velut in utero virginali Filius Dei incarnatur ! O sacrum & cæleste mysterium, quod per vos Pater, & Filius, & Spiritus sanctus operantur ! Uno eodemque momento idem Deus qui præsidet in cœlis, in manibus vestris est in Sacramento altaris. O venerabilis sanctitudo manuum : O felix exercitium ! O vere mundi gaudium ! Christus tractat Christum, idest, Sacerdos Dei Filium, cujus sunt delicia esse cum filiis hominum, & quod datum non est Angelis, concessum est homini. Sacerdos enim hoc ineffabile conficit mysterium, & Angeli conficienti, tanquam famuli, assistunt. Super hoc tam ineffabili privilegio stupet cœlum, miratur terra, veretur homo, horret infernus, contremiscit diabolus, & veneratur quamplurimum Angelica celsitudo.* Sup. Psalmos.

I. Estne etiam Sacerdotum potestas ligandi atque solvendi in foro conscientiæ magni æstimanda ?

Potestas alterа solvendi atq; ligãdi etiã supra modum mirabilis.

R. Nihil æque mirabile est, quam ut homo fragilis & mortalis possit cum auctoritate & efficacia dicere pœnitenti. *Absolvo te a peccatis tuis* : Cum tanta, inquam, potestate, veritate & efficacia, ut, si nihil ex parte pœnitentis desit, statim ubi Sacerdos ista verba finierit, remittantur peccatori omnia peccata sua.

Cum Christus Dominus Paralytico diceret : *Remittuntur tibi peccata tua, cœperunt cogitare Scribæ & Pharisæi dicentes : quis est hic qui loquitur blasphemias ? quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus ?* Sane verum dicebant, ad solum Deum proprie pertinere potestatem remittendi peccata; sed vero hanc potestatem Sacerdotibus novæ Legis ipse contulit (ut ostendimus supra de Sacramento Pœnitentiæ) diserte eis protestatus, quod : *quæcumque ligaverint super terram, erunt ligata & in cœlo ; & quæcumque solverint in terra, erunt soluta & in cœlo.* Luc. 5. Matth. 18. Joan. 20.

Per hanc potestatem fit ut animæ peccatis mortuæ revocentur ad vitam ; & filii gehennæ fiant filii regni, & homines captivi sub Diaboli vinculis restituantur libertati. Sane nec Reges, nec Principes consimilem habent potestatem ; neque Angeli Dei possunt ligare aut solvere homines super terram. Audi Chrysostomum : Sacerdotes qui terram incolunt ; inquit, & in ea conversantur, cœlestia dispensare meruerunt, & potestatem acceperunt, quam neque Angelis, neque Archangelis dedit Deus. Neque enim ad illos dictum est : *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlo : & quæcumque solveritis ; erunt soluta.* Habent quidem mundi Principes aliquam vinciendi potestatem, sed in sola corpora. Hoc autem vinculum, quod est Sacerdotibus commissum, ipsam contingit animam, transitque cœlos, ut ea quæ operati fuerint Sacerdotes deorsum, etiam Deus confirmet in cœlis, sententiamque servorum, ipse Dominus corroboret. Quid ergo reliqui est, si omnis eis est commissa potestas cœlorum ? quæ inveniri major potest ? *Omne judicium dedit Pater Filio* ; at hoc video a Filio totum esse Sacerdotibus commissum. Hactenus Chrysostomus. L. 3. Dial. de dignit. Sacerd. cũ Basilio. Joan. 5.

Ad hasce duas claves, sive radicales potestates reduci possunt cæteræ omnes, quæ sacerdotalem gradum mirum in modum extollunt ; ac *Primo* quidem ad Ordinem spectat potestas non solum consecrandæ Eucharistiæ, sed ad eam accipiendam, hominum animos disponendi, & idoneos reddendi ; cæteraque omnia complectitur, quæ ad Eucharistiam quovis modo referri possunt :

Digitized by Google

uti Sacramentorum administratio, rerum sacrarum tractatio, verbi Dei prædicatio, &c. *Secundo*, ad alteram Jurisdictionis clavem, refertur administratio Ecclesiæ, legum sanctio, delinquentium in *foro fori* correctio; denique quicquid necessarium est ad Christi Domini nostri regnum, quod est Ecclesia, sancte & sapienter gubernandum.

I. Nonne concludendum est ex duabus hisce potestatibus, dignitatem sacerdotalem esse longe eminentissimam?

R. Omnino. Unde Scriptura Sacerdotibus attribuit titulos supra omnem mundi sublimitatem excellentissimos.

I. Quosnam?

Sacerdotes sunt Angeli quomodo?

R. Aliquando appellat eos *Angelos*, Malach. 1. Vide S. Hieron. in Comment. *Primo*, quia Sacerdotes velut Angeli legatione funguntur pro Christo; Legati autem non a se loquuntur, sed ex mandato Principis. Vide Chrysostom. hom. 2. in Epist. ad Rom. *Secundo*, quemadmodum Angeli sunt ministri Dei, ita Sacerdotes. *Tertio*, sicut Angeli assistunt ante thronum Dei, incessabili voce proclamantes: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum, simili modo ad Sacerdotes pertinet incessanter orare, & Dei laudes decantare. *Quarto*, Sacerdotum est imitari potissimum veritatem, sinceritatem, castitatem, & zelum Angelorum, & ad eorum instar inter homines conversari. *Quinto*, Angelorum est purgare, illuminare & perficere, idem ad Sacerdotes spectat, quos proinde a peccatis immunes esse convenit, operibus bonis & scientia conspicuos, mirabiliterque profectus & perfectionis avidos. *Sexto*, Angeli perseverant in sanctitate & justitia; ita debent Sacerdotes in officiis suis, & bonorum operum exercitiis usque in finem perseverare.

Interdum etiam eadem Scriptura *Deos* illos appellat. Exod. 21. & 22. *Diis non detrahes*; ideo Dei immortalis vices, locum, & nomen apud nos tenent. Et in Psalmo 81. *Deus stetit* in Synagoga Deorum. Id annotavit Sanctus Hieronymus super Matth. 16. ubi Christus discipulos suos interrogat: *Vos autem quem me esse dicitis*? Qui de Filio hominis loquuntur, inquit Sanctus Hieronymus, homines sunt: qui vero divinitatem ejus intelligunt, non homines, sed Dii appellantur; quales erant Apostoli, qui per os B. Petri Præsidis sui dixerant: *Tu es Christus Filius Dei vivi*.

L. 3. Clement. in Matth. 16.

I. Fuitne jam olim magni habitus sacerdotalis Ordo ob duas hasce claves, sive potestates?

R. Maxime. Scribit enim S. Pontifex & Martyr Anterus ad Episcopos Hispaniæ: *Absit, ut quidquam siniſtrum de his arbitremur, qui Apostolico gradui succedentes, Christi Corpus sacro ore conficiunt: per quos nos Christiani sumus, qui claves regni cœlorum habentes, ante diem judicii judicant*.

Anteri Papæ sub an. Dom. 235. relat. 11. 3. abbas.

I. Suntne etiam cæteri Patres magnifice in suis scriptis locuti de sacerdotali dignitate?

R. Ita, magnificentissime. S. Dionysius in Ecclesiastica Hierarch. S. Ignat. Joannis Apostoli discipulus ad Smyrnenses. S. Ambros. de dignit. Sacerdot. S. Joannes Chrysostom. sex aureos libros conscripsit de dignit. Sacerd. Vide eundem hom. 60. ad popul. & hom. 6. sup. c. 6. Isai. S. Cypr. ad Cornel. l. 1. ep. 3. & ad Rogat. l. 3. ep. 9. S. Ephrem Syrus serm. de Sacerdotio. S. Augustin. ad Valerium Episcopum ep. 148. & serm. 37. ad Fratres in Eremo inter ejus opera, ubi Sacerdotes cum exclamatione & admiratione tantæ dignitatis monentur: *O Sacerdotes, si anima cujuslibet justi est sedes Dei, multo magis sedes & templum vos esse debetis mundum & immaculatum. Si sepulcrum ejus gloriosum est, in quo corpus ejus jacuit exanime, multo gloriosiora & digniora debent esse corpora vestra, quæ a mortuis suscitatus quotidie inhabitare dignatur. Si beatus est venter qui novem mensibus Christum portavit, & beata debent esse corda vestra, in quibus hospitium quotidie eligit Filius Dei. Si beata sunt ubera, quæ parvulus suxit, beatum debet esse os, quod carnem ejus sumit, & sanguinem sugit. Carnes ergo vestras cum timore ejus configite, & vobis diligenter providete, ne lingua quæ vocat de cœlo Dei Filium, contra ipsum Dominum loquatur; & ne manus quæ interinguntur Sanguine Christi, polluantur sanguine peccato-*

Digitized by Google

tatorum. Vide Gregor. Epist. ad Maurit. Imperat.

I. Etiamne facto & exemplo ipsi Sancti honorarunt Sacerdotes?

Exempla. R. Quam maxime: S. Antonius Abbas virtutibus & miraculis toto orbe clarus ipsos Sacerdotes in summa veneratione habuit, solitusque erat eis caput submittere, benedictionem ab eis humillime captare, & pro magno beneficio ducere, si percepisset. Plura sup. p. 3. c. 5. lect. 3.

I. Ipsine etiam Imperatores & Principes honorifice habuerunt sacerdotium & Sacerdotes?

Theod. l. 4. c. 12. hist. Eccles. R. Omnino: Legem tulit Constantinus Imper. qua decrevit plurimum deberi honoris hominibus in dignitate sacerdotali constitutis, interitum interminatus horum insecutoribus.

Plura de eo sup. ad 4. Præceptum Decalogi.

Justinianus Imperat. judicans sacerdotium primas tenere, & in honore ab Imperatoribus etiam ipsis sedulo habendum, ita præfatur: *Maxima quidem sunt in omnibus dona Dei a superna collata Clementia, Sacerdotium & Imperium. Illud quidem divinis ministrans; hoc autem humanis præsidens, ac diligentiam exhibens, ex uno eodemque principio utraque præcedentia humanam exornant vitam. Ideoque nihil sic erit studiosum Imperatoribus sicut Sacerdotum honestas* (Græce Sacerdotum majestas, auctoritas, veneratio, reverentia ac gravitas) *cum utique & pro illis ipsi semper Deo supplicent. Vide c. solita de majorit. & obed. l. 1.*

In L. nos semper. De Ep. & Cler.

I. Quid, quod ipse diabolus, quantumvis perversissimus, honorem interdum deferat Sacerdotibus?

Cab. Bar. serm. 25. de SS. qui est de S. Silvest. R. Aliquando S. Remigius sacrum Eucharistiæ Viaticum deferebat infirmo, & ecce diabolus occurrens in via prosternitur in genua, pronusque Sacramentum adorat: cumque reverteretur Sacerdos Dei, rursum occurrens diabolus, uno poplite flexo, Dei ministrum veneratus est: cumque B. Remigius percunctaretur, quid causa esset, cur prima vice pronus in terram adorasset; altera autem uno tantum genu honorem exhibuisset, respondit: cum abires, inquit, Deum Creatorem meum deferebas, quem adorabam; nunc autem tibi tantum servo ejus honorem defero.

Diabolus adorat Eucharist.

Et ministrū ejus Sacerdotem.

I. Quandoquidem SS. Patres & mundi Principes, imo diabolus ipse damnatissimus tantam exhibeant Sacerdotibus venerationem: qui fit igitur quod tam viles & inglorii a plerisque hodie habeantur?

R. Mihi semper visum est id procedere, vel a laicis, vel ab ipsismet Sacerdotibus. Sæculares igitur homines extremis hisce temporibus nullo loco habent Sacerdotes, eo quod Sacerdotii excellentiam & dignitatem suis momentis non æstiment, in mundanæ pompæ splendorem & sæculi vanitatem dumtaxat intenti, non perpendentes, quod *Omnis gloria Filiæ Regis*, id est, Ecclesiæ sit *ab intus*. In his sunt Politici, Athei, Libertini, &c. quibus hodie junguntur Hæretici, qui plebi persuadere conantur, omnes promiscue Fideles Sacerdotes esse; cætera non esse nisi adinventiones humanas. De quibus omnibus possim merito cum Apostolo dicere: *Animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei, stultitia enim est illi.* *Psalm. 44.* *2. Cor. 2.*

Secundo, eheu! fatebor ingenue, nihil est æque excellens aut sublime, quam Sacerdotes, si actione magis quam nomine, quæ sit nostra, & ipsorum professio, mundo indicaremus. Sed quam multi hodie Sacerdotes viles sunt, qui ampliſſimam & eminentissimam Sacerdotii dignitatem sæculari conversatione, & contaminatis operibus dehonestant!

I. Qui per Ordines sacros divino se ministerio manciparunt, debentne cæteros & populo morum honestate, & vitæ innocentia præcellere?

R. Id quidem facile conjicere potes ex ipsius status eminentia, de qua hactenus. Nam si Sacerdotes Angeli sunt & Dii, conveniret sane eos, Angelicam & prope divinam vitam ducere. Audi quid Patres Concilii Tridentini super hac re censuerunt: *Nihil est, inquiunt, quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita & exemplum, qui se divino ministerio dedicarunt. Cum enim à rebus sæculi in altiorem sublati*

Digitized by Google

locum conspiciantur, in eos tamquam speculum reliqui oculos conficiunt, ex iisque sumunt quod imitentur. Quapropter si decet omnino Clericos in sortem Domini vocatos, vitam, moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus, nihil nisi grave, moderatum, ac religione plenum præferant, levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis offerant venerationem. Vide etiam procœmium Decreti de reform. sess. 14.

I. Declara mihi, si placet familiaribus, more tuo, similitudinibus, qualiter debeat Sacerdotum vita, sæcularium hominum conversationem præcellere?

Simile. R. Uti in exercitu omnes quidem milites Imperatoris legibus parent, sed inter eos tamen alius Centurio, alius Præfectus est, alii alia munera obeunt: ita quamvis omnes Fideles pietatem & innocentiam omni studio sectari debeant, quibus rebus maxime Deus colitur; eos tamen qui Ordinis Sacramento sunt initiati, præcipua quædam munera & functiones in Ecclesia exequi oportet.

Secundo, quemadmodum in Ecclesia triumphante supremi & eminentissimi beatorum spirituum Chori amore divino præ cæteris succensi Choros inferiores succendunt & illuminant; pari modo Sacerdotes qui ad instar Cherubinorum & Seraphinorum continuo adstant ante Dei conspectum in altari, debent præ cæteris amore ferventes populum sacro isto igne accendere, & mundum fidei lumine illustrare.

Tertio, oculus in humano corpore debet esse clarus, & omni lumine præditus, ut cætera ejusdem corporis membra in officiis suis dirigat: ita debent Ecclesiastici cæteris bono exemplo prælucere, ut laici eorum vestigia insequendo, per vias rectas deducantur.

Quarto, si commensales Principum & Regum debent omni die, splendida veste esse amicti; qua Sacerdotes nostri morum honestate & virtutum ornamentis instructi esse debent, qui per omne tempus ad nuptias Agni vocati sunt?

I. Est igitur quod sibi timeant Sacerdotes, ne districta ab eis tanti tamque sublimis officii ratio exigatur.

R. Plane: *Grandis dignitas Sacerdotum, sed grandis ruina eorum, si peccant. Latemur ad ascensum, sed timeamus ad lapsum. Non est tanti gaudii excelsa tenuisse, quanti mœroris de sublimioribus corruisse.* Hieron. l. 14. in Ezec. c. 44.

LECTIO III.

Quas virtutes habere debeat Sacerdos.

I. QUibus potissimum rebus instructi & ornati esse debent qui ad Sacerdotalem Ordinem assumuntur? Sacerdotio initiandi debent esse ornati 1. morum integritate,

R. *Primo*, necessum est, ut qui ad sacerdotale officium promoveri cupit a vitæ & morum integritate magnopere commendetur, quia virtutis & innocentiæ lumen, uti nuper diximus, aliis præferre debet. Qua de re, vide quid Apostolus Tito & Timotheo præcipiat, & simul animadverte ea corporis vitia, quæ in vetere lege ex Domini mandato aliquem ab altari excludebant, in Euangelica lege ad animæ vitia præcipue transferenda esse.

Secundo, quia Sacerdotis sunt duo munera; alterum, ut Sacramenta rite conficiat & administret: alterum ut populum suæ fidei commissum iis rebus & institutis, quæ ad salutem necessaria sunt, erudiat: requiritur in promovendo ad Sacerdotium non solum ea cognitio, quæ ad Sacramentorum usum & tractationem pertinet; sed etiam sacrarum litterarum scientia ita instructum esse oportet, ut populo Christianæ fidei mysteria, & divinæ legis præcepta tradere, ad virtutem & pietatem excitare, & a vitiis revocare Fideles possit. Audi quid Propheta dicat: *Labia Sacerdotis custodient scientiam & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est.* 2. Rerum divinarum scientia. Malach. 2.

Hinc sapienter Concilium Tridentinum: *Qui pie & fideliter in ministeriis antea sibi commissis se gesserint, & ad Presbyteratus Ordinem assumuntur, bonum habeant testimonium: & hi sint ad populum docendum ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda Sacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur.* Sess. 23. c. 14.

Ter-

Digitized by Google

2. humilitate. *Eccli.* 3.

Tertiò, humilitate & sui demissione eminere debet Sacerdos; quia scriptum est: *Quanto magnus es, humilia te in omnibus*; & quia Sacerdos gerit Christi Domini personam, qui de seipso dixit: *Matth.* 11. *Discite à me quia mitis sum & humilis corde.*

I. Quid est quod quarto loco exigis à Sacerdote?

4. Castitate.

R. Præcipuam castitatem. O *quàm magnum & honorabile est officium Sacerdotum quibus datum est Dominum Majestatis verbis sacris consecrare, labiis benedicere, manibus tenere, ore proprio sumere, & cæteris ministrare! O quàm munda debent esse manus illa, quàm purum os; quàm sanctum corpus! quàm immaculatum erit cor Sacerdotis, ad quem toties ingreditur auctor puritatis! Ex ore Sacerdotis nihil nisi sanctum, nihil nisi honestum & utile procedere debet verbum, qui tam sæpè Christi accipit Sacramentum. Oculi ejus simplices & pudici, qui Christi Corpus solent intueri. Manus pura & in cœlum elevata, quæ Creatorem cœli & terræ solent contrectare.* *Levit.* 11. *Sacerdotibus specialiter in Lege dicitur*: Sancti estote, quoniam ego sanctus sum.

Allegoria. Si non potuit Regum Sanctissimus David, licet necessitate adactus, comedere panes propositionis, nisi ab Achimelech Sacerdote interrogatus asseruisset, & sé, & socios suos a mulierum contactu esse mundos: quis non videt omnem prorsus fugiendam esse fœminarum societatem ab eis qui panem Eucharisticum, panem mundissimum Deo debent offerre? *1. Reg.* 21.

Si munditia exposcebatur à Sacerdotibus & ministris templi, dicente Isaia: *Isa.* 52. *Mundamini qui fertis vasa Domini*, ad vasa materialia deferenda, quæ Domino consecrata erant; quàm potiori jure nunc expetitur à Sacerdotibus nostris ad deferendum vas illud admirabile & opus Excelsi, in quo omnes virtutis & gratiæ thesauri sunt absconditi, & non modò ad deferendum, sed ad offerendum Domino, atque sumendum?

Malac. 1. Insuper Sacerdotes his verbis increpat Dominus per Malachiam: *Ad vos o Sacerdotes, qui despicitis nomen meum, & dixistis: in quo despeximus nomen tuum: Offertis super altare meum panem polluctum.* Super quibus verbis S. Hieronym. *Polluimus*, inquit, *panem, id est, Corpus Christi, quando indignè ad altare accedimus, & non veremur polluti ipsi sumere sanctissimum ejus Corpus, & bibere ejus Sanguinem.*

I. Non capio quomodò possit panis ille pollui, aut quomodò possit Sacerdotum impuritas sanctum sacrificium contaminare, aut polluere?

Quomodo dicitur panis Eucharisticus pollui.

R. Non polluitur quidem in se Eucharistia, quæ mundissima hostia est: sed in ministris illam offerentibus. Offerunt enim pollutum panem Sacerdotes, quando libidinis sordibus conspurcati sanctissimum illum panem ad altare offerunt. Quem (quantum in se est) pollutum ostendunt, quod non majore ipsum reverentia, atque puritatis studio attrectant, quàm si contaminatus esset & pollutus; ut ministrorum inquinatio & pollutio, in ipsum quoque panem oblatum secundùm denominationem redundet, atque retorqueatur, faciatque illum plerisque pollutum videri.

I. Quàm enorme est crimen eorum qui in statu peccati lethiferi, præsertim in materia carnis, Missas celebrare præsumunt?

Hom. 46. in Joan. R. S. Joan. Chrysost. asserit esse crimen læsæ Majestatis, quod meretur pœnam eorum, qui Christum Dominum extremo supplicio affecerunt. Et Hieron. *Acerbiora gehennæ tormenta Sacerdotibus & Clericis fornicantibus reservantur. Væ tibi, Sacerdos, qui eodem ore oscularis filiam Veneris, quo paulo antè sumpsisti Filium Virginis. O impie Juda, osculo Filium hominis tradis!*

Mira sunt in hoc genere, quæ in revelationibus S. Birgittæ conscripta reperiuntur l. 1. c. 47. 48. 49. & l. 4. c. 132. 133. & 535.

I. Habesne horribile ad hanc rem exemplum?

Exemplum terribile. Fulgos. l. 9. c. 12. Naucler. vol. 2.

R. Ita. Cùm Udo Episcopus ne signis quidem ac divinis vocibus commonitus, ab impudicitia sibi temperaret, viri religiosi Deum, ut Episcopum aut corrigeret, aut tolleret, rogaverunt.

Iu-

generat. 37. S. Antonin. Canis. in opere marial. l. 1. c. 10. Cornel. in Joel. 2. & alii.

Inter eos cùm noctu in Ecclesia S. Mauritii Fredericus Canonicus ejusmodi precibus operam daret, vehementioris venti afflatu omnia quæ in templo erant, lumina extingui perspexit: nec multo post, duos juvenes venire, duo candelabra accensis cereis ferentes, & Christum cum parente ejus, atque Apostolis subsequi. A quibus cùm essent vocati sancti homines, quorum corpora in templo quiescebant, visus est inter eos Mauritius venire, qui longa atque gravi oratione Udonem Episcopum accusavit, quem haud multo post Christus nudum adferri à duobus jussit, atque damnavit. Is autem pugno ab eorum altero, qui eum portarunt, graviter in mediis renibus ictus, sacram Hostiam, quam in Communione ejus diei pridie sumpserat, revomuit in calicem, qui altari impositus fuit; atque securi percusso Udone, rerum illarum omnium visio emanavit. Qua re vehementer territus Fredericus, cùm ad altare accessisset, calicemque in eo esse cum sacra Hostia conspexisset, & simul Episcopum mortuum humi jacentem, alios viros religiosos excitavit, qui ablatum inde Episcopi corpus in agro sepeliverunt.

3. Sobrietate commendabiles debent esse Sacerdotes.

Quinto, Sacerdotes sobrios esse oportet. 1. ut casti sint, vix enim continentia absque sobrietate invenitur: *Qui* enim, juxta Salomonem, *delicatè nutrit servum suum, postea sentiet eum contumacem.* 2. ut quod sui muneris est, prudenter & sedatè obeant; utque sui compotes habeant scientiam discernendi inter sanctum & profanum, & secernendi sacrum à profano.

Levit. 10.

In hujus rei figuram, Sacerdotes antiquæ legis vetantur vinum & omne quod inebriare potest, bibere, quando intraturi sunt in tabernaculum testimonii. 3. quia Sacerdotes convenit vigilare in orationibus, & sacris litteris operam dare, quod absque sobrietate fieri nequit. *Quotidiano enim experimento probatur, potus satietate aciem mentis obtundi, ciborum nimietate vigorem cordis hebetari: ita ut delectatio edendi, etiam corporum contraria sit saluti, nisi ratio temperantiæ obsistat illecebræ, & quod futurum est oneri, subtrahat voluptati.* S. Leo serm. 8. de jejun. decimi mens.

Sextò, magna debet charitate pollere Sacerdos. Est enim ipse constitutus mediator inter Deum & homines. Quando statuerat Christus Dominus Petrum in Vicarium suum, & Ecclesiæ caput promoverat, nihil aliud ab eo exegit, quàm charitatem, fortè ea ratione quòd Charitas cæteras sibi virtutes adjunctas & connexas habeat, nam *plenitudo legis dilectio.*

6. Charitate. Joan. 21. Rom. 13.

Sacerdos, inquit S. Nazianzenus: *ante omnia debet esse purgatus, & tunc purgare; scientia repleri, & alios docere & instruere; lumen esse & cæteros illuminare; Deo propinquare, & alios ad eum adducere; sanctificari, & alios sanctificare.*

Greg. Naz. in apolog.

I. Si tanta vitæ & morum compositio, immò, si tanta perfectio in Sacerdotibus exigitur, quis ad Ordines sacros ascendere non perhorrescat?

R. Multi Sanctorum, memori, quæ dicis, mente perpendentes, nullo modo se ad Sacerdotii gradum promoveri sunt passi, existimantes se tanto honore indignos.

Exempla.

S. Franciscus Fratrum Minorum Antesignanus, cùm esset Diaconus, ita afficiebatur erga Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, tantaque illud reverentia prosequebatur, ut, ne indignè celebrando se contaminaret, semper hæserit unum presbyter fieri, licet ab aliis non parum impelleretur, ut eam dignitatem assumeret. Ad arma itaque spiritualia consueta confugit, hoc est, ad orationem, qua petiit à Domino ea de re consilium. Quo facto missus est Angelus ad eum cum phiala lucida in manu, limpidissimo liquore plena, qui dixit: *Vide Francisce, quicumque vult fieri Sacerdos & Sacramenta administrare, ita purus esse debet in anima sicut liquor iste.* Post quæ verba noluit unquam postea fieri Sacerdos, qui tantam animæ suæ puritatem non putavit; maximi autem faciens Diaconi dignitatem, quippè quæ ad Sacerdotalem proximè accedat.

Ex l. 1. Chron. S. Francisci p. 1. c. 46.

S. Franciscus non vult fieri Sacerdos.

Quid Antonios, Hilariones, Macarios, Arsenios, & alios commemorem, qui quamvis magna vitæ innocentia excellerent, sacerdotio tamen initiari nunquam voluerunt?

I. Quod modò contingat, plures inve-

Digitized by Google

veniri Sacerdotes non ejus meriti aut perfectionis, quæ in isto statu desiderantur, debentne omni honore vacui dimitti?

R. Nequaquam, est enim status ipse semper in se sanctus & veneratione dignus, uti supra ostensum est, p. super 4. Decal. præcepto.

LECTIO IV.

De Ministro & effectibus Ordinis.

I. QUis est Minister Sacramenti Ordinis?

R. Solius est Episcopi conferre Ordines: quod sanctarum litterarum auctoritate, certissima traditione, omnium Patrum testimonio, Conciliorum decretis, & sanctæ Ecclesiæ usu & consuetudine comprobatur.

S. Petrus contulit Ordines S. Marco, quem Alexandriam prædicationis gratia mittebat. Baron. anno Christi 45. ex Nicephor. l. 1. c. 15. & S. Athan. in Synopsi.

S. Apollinaris Antiochia cum D. Petro Romam veniens, ab eo ordinatus Episcopus, missus fuit Ravennam ad prædicandum Verbum Dei, secundùm eundem, anno 43. post Metaphrast. 29. Junii, & Sanctum Athan. loco alleg.

D. Paulus & Barnabas ordinati fuerunt Episcopi per impositionem manuum, Act. 13.

D. Paulus ipse Timotheum creavit Episcopum Ephesinum, & Titum Episcopum Cretæ. Baron. an. 57.

I. Suntne ergò Episcopi Presbyteris majores?

Episcopi Presbyteris superiores.

R. Ita; succedunt enim Apostolis Episcopi, septuaginta verò discipulis Presbyteri, ut Anacletus ep. 3. Beda in c. 10. Lucæ, D. Hieron. in Psal. 44. notarunt. Certè Episcopi ordinant, benedicunt, & judicant Presbyteros; qui autem ordinat, benedicit, & judicat, major est eo qui ordinatur vel judicatur. Præterea Damasus epist. 3. Epiphan. hæres. 75. S. Leo Epist. 88. Aug. 53. Hieron. 85. Chrysost. hom. in 3. & 4. c. ad Timoth. atque Dionys. Areopag. tradunt supremas actiones Hierarchicas ad solos Episcopos pertinere; quales sunt, Ecclesiæ ministros ordinare, Chrisma, templa & altaria consecrare, baptizatos confirmare, &c. Eodem pertinet quod idem Dionys. tradit à Christo Hierarchiam in Ecclesia institutam, in qua primum locum obtinent Pontifices, secundum Sacerdotes, tertium ministri. Vide Conc. Trid. Sess. 23. can. 6. & 7. Quæ graduum distinctio ex diversa participatione divinæ perfectionis & cooperationis exoritur, homines purgando, illuminando, perficiendo, Deo assimilando, arctissimeque uniendo. Quemadmodum ergò inter Angelos, Dei ordinatione, unus alium officii nobilitate superat, ita & in Ecclesiastico munere, unus ministrorum alium eminentia functionis præcellit.

Ex quo intelligitur Episcopos divino jure Presbyteris simplicibus præstare. Concil. Trid. loc. cit. Illos enim Christus super familiam suam constituit, ut Hilarius, & alii in Matth. 24. notarunt. Eosdem Episcopos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei Act. 10. Vide Constit. Apost. can. 20. Ignatius in Epistolam ad Philadel. & Iren. l. 3. cont. hæres. scribunt Apostolos Ecclesias Episcopis commisisse. Hinc in Conciliis soli Episcopi judicando decernunt, definiunt, leges ferunt, anathema dicunt.

I. Qui contenderunt Episcopos Presbyteris non esse superiores, fueruntne ab Ecclesia damnati?

R. Ita, & anathemate percussi, hæreseosque condemnati. Tales fuere (teste Epiphan. hæres. 75. August. hæres. 53. Tho. Vvald. Doct. 20.) Aetiani, Vviclefistæ, ac postremò nostri Sectarii in Concil. Trid. damnati.

I. Estne etiam inter Episcopos ipsos aliqua distinctio?

Inter Episc. est aliqua distinctio Metropolitani. Primates. Patriarchæ.

R. Ita, sunt enim alii aliis officio ac jurisdictione superiores. Quidam enim sunt Archiepiscopi, sive Metropolitani, pluribus Episcopis præpositi. Rursus alii Primates sunt, omnibus Episcopis & Archiepiscopis alicujus regni, aut Provinciæ Præfecti: Denique sunt Patriarchæ his superiores; qui uni orbis parti præsunt, ut Alexandrinus toti Africæ; Constantinopolitanus Græciæ & parti Septentrionali; Antiochenus Asiæ minori; & Hierosolymitanus Orientis.

Su-

Digitized by Google

Pontifex Romanus.

Super omnes est Romanus Pontifex, Christi in terris Vicarius, Apostoli Petri in regenda Ecclesia universali successor designatus, istis verbis : *Pasce oves meas.*

Joan. 21.

I. Ad rem redeamus ; Debentne promiscuè & indifferenter admitti ad Ordines qui sese offerunt ?

Non debet promiscuè quilibet ordinari.

R. Minimè. Debet enim magnus eorum delectus haberi, & eorum capacitas benè examinari. Debent enim sacris initiandi tales esse, quales Apostolus esse debere scribit ad Timoth. & Titum. Vide Conc. Trid. ss. 23. c. 11. & 12.

I. Habesne rarum exemplum in hac materia ?

Exemplū. Sophr. prat. spirit. c. 149. apud Baron. to. 6. sub an. 461.

R. Habeo. Cùm descendisset Abbas Amos Hierosolymam, & Patriarcha ordinatus esset, venerunt omnes Monasteriorum Eremi Abbates, ut adorarent eum, inter quos adfui & ego cum Abbate meo : cœpitque Patriarcha dicere Patribus : Orate pro me Patres : magnum enim onus & intolerabile mihi injunctum est, sacerdotiique dignitas me terret immodicè. Petri & Pauli, & similium est regere rationales animas : ego autem infelix peccator sum ; plus enim quàm cætera, timeo Ordinis sarcinam. Nam inveni scriptum, quia beatissimus & Angelis æqualis Leo Papa, qui Romanorum Ecclesiæ præfuit, quadraginta dies perseveravit ad sepulchrum B. Petri, vigiliis & orationibus insistens, petensque ab Apostolo, ut pro se apud Deum intercederet, ut dimitterentur sibi peccata sua. Impletis diebus quadraginta, apparuit ei Apostolus Petrus, dicens : *Oravi pro te, dimissa sunt tibi omnia peccata tua, præterquam impositionis manuum. Hoc solum abs te requiretur, sive benè, sive fortè malè egeris.* Dimissa peccata intellige quoad pœnam. Illis ergò B. Leo delictorum pœnis remanebat obligatus ; quæ illi perpetrassent, qui, ab eo, indigni promoti fuissent ad Ordines. Quod enim in his facilè sit peccare, etiam prudentem Episcopum, jure monet Apostolus ita Timotheum : *Nemini citò manus imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* Tunc enim dicuntur Præsules communicare peccatis alienis, dum indignis conferunt Ordines & ministeria. Quod si hæc in viridi, in arido quid fiet ? Leone quis sanctior atque prudentior, ut tantum periculum liber transiliat ? Ita Baronius.

Peccata qua ratione ex parte dimissa.

1. Tim. 5.

I. Quem sibi finem constituere debet qui ad Ordines promoveri desiderat ?

Quo fine ad sacros Ordines accedendum.

R. Debet, qui à Deo legitimè vocatur, Ecclesiastica munera ejus unius rei causa suscipere, ut Dei honori inserviat. Sunt enim aliqui hoc tempore non rari, qui eo consilio Ordines suscipiunt, ut præter quæstum, nihil aliud in Sacerdotio spectare videantur, quod maximum sacrilegium est. Alios honorum cupiditas & ambitio ad Sacerdotalem Ordinem ducit. Utrosque Salvator noster Mercenarios appellat, qui nihil amplius ex Sacerdotio consequuntur, quàm Judas ex Apostolatus munere, quod illi sempiternum exitium attulit.

I. Qui sunt præcipui hujus Sacramenti effectus ?

Effectus Sacramenti Ordinis duplex.

R. *Primò*, est gratia sanctificans, qua is qui sacris initiatur, idoneus, habilisque ad rectè suo munere fungendum, Sacramentaque administranda, redditur. *Secundò*, est potestas, quæ ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum refertur. In Sacerdote quidem plena & perfecta, ut qui Domini nostri Corpus & Sanguinem potest conficere ; in aliis verò inferiorum Ordinum ministris major, minorve, quo quisque ministerio magis minusve ad altaris Sacramenta accedit. Et hæc potestas Character spiritualis dicitur, quo, qui sacris imbuti sunt, interiori quadam nota animæ impressa ab aliis Fidelibus distinguantur, ac divino cultui mancipentur. Ex quo fit, ut hoc Sacramentum reiterari non possit.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

CAPUT NONUM.

LECTIO PRIMA.

Quid sit hoc Sacramentum.

I. QUod est septimum Legis novæ Sacramentum ?

R. Sa-

Digitized by Google

R. Sacramentum Matrimonii.

I. Quid est Matrimonium?

Matrimonium quid.

R. Est viri & mulieris legitima conjunctio ad sobolem suscipiendam, eamque Christianè educandam, & individuam vitæ societatem retinendam.

I. Cur dicis quod Matrimonium sit Sacramentum?

Matrimonium est Sacramentum novæ Legis.

R. In primis S. Paulus ita illud appellat Ephes. 5. *Sacramentum hoc*, inquit, *magnum est; Ego autem dico in Christo & in Ecclesia*: q. d. Sacramentum hoc, quod homo relinquat Patrem & Matrem, & adhæreat uxori suæ, & sint duo in carne una, non est vulgare mysterium, quia Christi & Ecclesiæ indissolubilem conjunctionem denotat. Immò Matrimonium est verum novæ Legis Sacramentum à Christo Domino institutum, quia est signum rei sacræ quam debitè contrahentibus confert, nam præter conjunctionem Christi cum Ecclesia per conformitatem naturæ, quam Matrimonium significat, etiam significat & efficit conjunctionem amicabilem & Christianam conjugum inter se: ad hoc enim Christus sanctificavit nuptias, Joan. 2. easque ad Sacramenti rationem evexit, ut conjugibus conferatur gratia, qua sese invicem diligant, fidem sibi servent, concorditer vivant, proles regenerari curent, & sanctè educent: idque ut hic verus & perfectus amor conjugum, sit typus amoris Christi & Ecclesiæ. Visibilis ergò viri & fœminæ conjunctio, quæ stipulatione verborum, & aliis cæremoniis exterioribus fit, Sacramentum est, & signum invisibilis ac indissolubilis conjugum unionis, quæ per gratiam internè infusam firmatur, ut naturalis amor ita roboratus stabilem & maritalem concordiam efficiat, adumbrans Verbi cum natura humana conjunctionem.

Probatur 2. hæc assertio Catholica ex Concil. Florent. instructione Armenorum, consentientibus & Græcis, qui etiam tenent nunc matrimonium esse Sacramentum; ut patet ex censura Jeremiæ Patriarchæ Constantinop. quam fecit anno 1566. contra confessionem Augustanam. Ibi dicit: *Matrimonium esse divinum Sacramentum unum ex illis septem, quæ Christus & Apostoli tradiderunt Ecclesiæ.*

Vid. Conc. Trid. sess. 7. can. 1. & sess. 24.

Probatur 3. ex Patribus quos citat Bellar. l. 1. de Matrimonio c. 3.

Confirmari potest ex ratione: nam Matrimonium Christianorum est unius cum una tantùm, & penitùs indissolubile; hujus autem causa est, quod sit signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, ut docet Augustin. de bono conjug. c. 17. 18. & 19. Atqui hujus non est perfectè repræsentativum nisi conferat gratiam: proinde est Sacramentum. Rem enim adeo difficilem sine auxilio gratiæ Deus non instituisset, alioquin lex nova foret durior & intolerabilior veteri, quæ permittebat repudium & poligamiam, quæ duo remedia per novam legem sunt sublata: oportuit ergò hæc gratia compensari.

Ex dictis liquet, quàm sanctum sit Christianorum Matrimonium, & quàm bono jure scripserit Apostolus: *Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus*: cùm sit Sacramentum non solùm significans illam quam diximus Christi & Ecclesiæ unionem; verum etiam causans gratiam, eamque conjugibus conferens, ut mutuæ charitatis vinculo conjuncti, alter in alterius benevolentia conquiescat, alienosque amores non quærat, & universa conjugalis vitæ onera & incommoda pari studio & æquanimi concordia facilius tolerentur. Hebr. 13.

I. Cur dicis in definitione Matrimonii *legitima conjunctio*: Quænam requiruntur ut sit legitima conjunctio?

R. Concilium Trident. tria requisit: 1. ut fiat ista conjunctio inter personas habiles, id est, nullo vinculo aut impedimento irretitas. 2. ut fiat coram Parocho & duobus testibus. 3. ut consensus utriusque partis sit liber; horum uno deficiente contractus nullus est, nullum Sacramentum. Sess. 24. decret. de reform. Matrim. Tria essentialiter ad Matrim. Sacramentum requisita.

I. Quæ sunt impedimenta Matrimonii?

R. Illa sunt in duplici differentia: alia enim sunt dirimentia matrimonium, alia impedientia tantùm.

I. Quæ sunt impedimenta dirimentia?

R. Sunt multa his versibus comprehensa.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas.

Impedimenta dirimentia Matrimonium.

Amen.

Digitized by Google

Amens, affinis, si clandestinus, & impos.

Raptave sit mulier, parti nec reddita tutæ.

Hæc facienda vetant connubia; facta retractant.

De quibus Summistæ passim; verbo *Matrimonii impedimenta*.

I. Quia cognationis impedimentum sæpè occurrit, & illius ignoratio, ut plurimùm magna affert incommoda; quænam cognatio impedit & annullat Matrimonium?

R. Distinguenda est duplex cognatio magis obvia & recepta: *Spiritualis & naturalis*.

Cognatio spiritualis.

I. Quæ est cognatio spiritualis?

R. Illa quæ nascitur ex Baptismo, aut Confirmatione. *Gloss. in c. sin Baptismate dist. 4.*

I. Quinam sunt gradus cognationis ortæ ex Baptismo, qui Matrimonium impediunt, & simul dirimunt?

Ex Baptismo.

R. *Primus gradus*: Inter baprizantem & { Baptizatum, Baptizatique Patrem & Matrem.

2. gradus. Inter Patrinum & { Baptizatum, Baptizatiq; Patrem & Matrem.

I. Qui sunt gradus cognationis ortæ ex Confirmatione, qui similiter impediunt & dirimunt Matrimonium?

R. *Primus gradus est* Inter confirmantem & { confirmatum, confirmatique Patrem & Matrem.

Ex Confirmatione.

2. gradus est. Inter Patrinum & { confirmatum, confirmatique Patrem & Matrem.

I. Quinam gradus cognationis naturalis impediunt, & dirimunt Matrimonium?

R. Cognatio ista rursus duplex est: *Consanguinitas* scilicet, & *Affinitas*.

De consang. affin. c. non debet. Trid. ff. 24. c. 4.

Consanguinitas, quæ ut nomen satis indicat, ex sanguine procedit, si fuerit ex legitimis nuptiis, dirimit matrimonium usque ad 4. gradum inclusivè: adeò quod legitimè contrahi non possit inter cognatos etiam in 4. gradu absque dispensatione.

Olim septem erant gradus prohibiti, sed illi reducti sunt ad quatuor in Conc. Lateran. sub Innoc. III. *Dixi, si fuerit ex legitimis nuptiis*, quia consanguinitas ex fornicaria copula non dirimit matrimonium nisi ad duos gradus.

Affinitas est propinquitas ex copula carnali, consummata, etiam illicita & fornicaria. Et, si quidem affinitas orta est ex conjugio, dirimit matrimonium usque ad 4. gradum inclusivè; ex fornicaria copula usque ad 2. inclusivè tantùm. Hic

Nota, quod qui intra gradus prohibitos matrimonium contrahere præsumpserit, graviter peccet, & sit excommunicatus. *C. non debet.* Conc. Trid. ff. 24. c. 5.

Alia sunt impedimenta, quæ impedientia dicuntur, quia nimirum impediunt matrimonium contrahendum, sed non dirimunt contractum; & hodie tantùm duo præcipua referuntur contenta hoc versu.

Impedimenta impedientia matrimonium.

Ecclesia vetitum, necnon tempus feriatum.

His tamen adjungas, crimen, sponsalia, votum.

Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Priora quidem impedimenta, videlicet dirimentia matrimonii essentiæ adversantur; posteriora verò, id est, impedientia solemnitati tantum, aut ornamento accidentario.

I. Quid est secundo loco requisitum ad matrimonii essentiam?

R. Præsentia Pastoris, & duorum ut minimum testium.

I. Estne perinde quis Parochus vel Sacerdos ad matrimonium assistat?

Trid. ff. 24. c. 1. de ref. mat.

R. Non. Debet enim proprius Parochus alterius contrahentium adesse; vel certè alius Sacerdos de ejus aut superiorum licentia; alioqui nullum erit matrimonium.

I. Qui ergo de Namurcensi Diœcesi ad vicinam Leodiensem transeunt, ad solum effectum inibi contrahendi matrimonii, animo postmodum ad proprium domicilium revertendi, perperamne faciunt?

R. Ita, & cùm non sit coram proprio alterius contrahentium Parocho celebratum ejusmodi matrimonium, consta-

Digitized by Google

stare nullo modo potest ex mente Concilii Tridentini sup. proximè.

I. Quid tertio loco ad valorem matrimonii exigis?

Concil. Tr. & in jure can. 27. q. 2. per multa capitula.

R. Ut consensus partium reciprocè præstetur in matrimonium de præsenti. Hoc est, ut pars utraque contrahentium spontanee & minimè coactè in præsentia Parochi & testium expresè & manifestè significet, verbo vel signo se consensum dare in hoc matrimonium; sponsus quidem dicendo, sive per signa æquipollentia indicando se accipere hic præsentem in veram conjugem secundùm consuetudinem & modum agendi sanctæ Matris Ecclesiæ, sponsa verò respondendo, vel quovis alio evidenti & intelligibili signo declarando se reciprocè accipere de præsenti sponsum ibi præsentem in verum conjugem.

Consensus contrahentium de præsenti.

I. Cur dicis: *vel per signa æquipollentia indicando? &c.*

R. Quia perinde est, sive verbo, sive signo manifestetur consensus in matrimonium de præsenti; contingit enim sæpè puellas ob innatam verecundiam loqui, & mentem suam aperire in hac materia signis magis quàm verbis.

I. Cur dicis quòd consensus partium debeat præstari *in matrimonium de præsenti?*

Sponsalia.

R. Ut distinguam verum matrimonium à sponsalibus, *quæ sunt futurarum nuptiarum promissio.*

I. Quare vis consensum illum præberi *spontaneè, & minimè coactè?*

Consensus liber. c. cum locum. & veniens 2. de sponsal.

R. Quia si secùs fiat, irritum est matrimonium, v. g. si consensus sit injuriosè extortus per metum cadentem in constantem virum, Navar. in Man. c. 22. n. 50. & alii passim.

I. Detestaturne Ecclesia eos qui quovis modo vim inferunt matrimonio?

R. Ita, quàm maximè, ut videre licet in his duobus Capitibus Concilii Tridentini, quæ subjicio.

CAPUT VI.

Concilii Tridentini Sess. 24. de reformatione Matrimonii.

DEcernit sancta Synodus inter raptorem & raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quod si rapta à raptore separata, & in loco tuto & libero constituta illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat; & nihilominùs raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium & favorem præbentes, sint ipso jure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces, &, si Clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneaturque præterea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio Judicis dotare.

Raptores mulierum.

CAPUT VII.

Ejusdem Concilii ibidem.

ITA plerumque temporalium Dominorum ac Magistratuum mentis oculos terreni affectus atque cupiditates excæcant, ut viros & mulieres sub eorum jurisdictione degentes, maximè divites, vel spem magnæ hæreditatis habentes, minis & pœnis adigant cum iis matrimonium invitos contrahere, quos ipsi Domini vel Magistratus illis præscripserint.

Cogentes matrimonium minus liberè inire ipso facto excommunicati.

Quare cùm maximè nefarium sit matrimonii libertatem violare, & ab iis injurias nasci à quibus jura expectantur: præcipit sancta Synodus omnibus cujuscumque gradus, dignitatis & conditionis existant sub anathematis pœna, quàm ipso facto incurrant, ne quovis modo directè vel indirectè, subditos suos, vel quoscumque alios cogant, quo minus liberè matrimonia contrahant.

I. Quomodo solarum partium contrahentium requiris consensum, nonne etiam parentum consensus ad valorem matrimonii necessariò desideratur?

R. Quia res hæc est magni momenti respondebo per tres conclusiones.

CON-

Digitized by Google

CONCLUSIO I.

Parentum consensus quatenus ad matrimonium requisitus.

Debent filii cum parentibus consilium inire de ineundo conjugio, & ni fecerint; graviter peccant cessante justa aliqua caussa, quæ eos excuset. Est communis Doctorum sententia. Ratio potest desumi ex 4. Præcepto Decalogi, id est, ex honore quem filii parentibus debent.

Gravissimè enim ferunt, nec immeritò parentes, si in re tanti momenti, ut est matrimonium, in consilium & consultationem non adhibeantur, arbitrantes se contemni, vel qua par est, non honorari. *Vide 33. q. 2. c. honorantur.* Quod ex Ambrosio desumptum est l. 1. de Abraham, c. ult.

I. Malene cessit filiis-familias, qui conjugium contra parentum voluntatem iniere?

R. Pessimè, uti subjecto docetur exemplo.

Exemplū. Amphiloc. Episcopus in vita S. Basil. apud Sur. to. 1.

In vita S. Basilii Magni habetur, quod Protesii Senatoris filia, ab ejus servo per magiam decepta, & insano amore correpta, instanter rogat Patrem, ut possit jungi matrimonio cum illo, qui si consentire noluerit, pro ea redditurus esset rationem in die judicii. Aut comple, inquit, desiderium meum, aut brevi me extinctam videbis. Pater qui filiam hanc Deo consecrarat, immenso mœrore absorptus, amicorum consiliis jussit fieri quod petebat, ne sibi ipsi exitium afferret. Cui Pater: Vade, inquit, misera, multum lugebis aliquando, cùm facti pœnitebit, nec tamen mederi poteris. Inito igitur conjugio observatum est, servum non intrare Ecclesiam, nec esse Christianum. Quod ubi intellexit puella humi se prosternit, suis ungulis discerpitur, pectus tundit, vociferans: *Nemo parentibus inobediens salvus unquam fuit*; Quis Patri meo annuntiabit ignominiam meam? Heu me miseram, in quantam me perditionis voraginem demersi! Cur in lucem edita sum, cur non continuò rapta sunt!

I. Cur in conclusione tua adjicis postrema ista verba: *cessante justa aliqua caussa, quæ eos excuset?*

R. Quia in negotio matrimoniali non debet semper filius-familias pendere à voluntate parentum; posset enim contingere, quod parentes absque rationabili caussa, nescio quo præposstero sive cupiditatis sive alio affectu præoccupati, evidens filiorum sive filiarum bonum & commodum impedirent, vel certè promovere negligerent; quo casu poterunt filii-familias alios è parentela propinquos accedere, & cum illis ineundi matrimonii rationes communicare.

CONCLUSIO II.

Concil. Tr. 24. de ref. matrim. c. 1.

Tametsi decens non est, aut bona filiorum educationi & indoli consentaneum, ut quantum fieri potest, matrimonium absque consensu parentum ineant, nihilominùs matrimonium secùs in facie Ecclesiæ celebratum est validum. Hæc conclusio secunda certa est ex mente omnium Theologorum Catholicorum, tam ob expressam Ecclesiæ definitionem, quæ sic habet: *Eos sancta Synodus anathemate damnat qui falsò affirmant, matrimonia à filiis-familias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata vel irrita facere posse*; quam ob rationem irrefragabilem quæ talis est: nihil aliud requisitum est essentialiter ad matrimonium quàm consensus partium contrahentium, habilium & non impeditarum, uti diximus, præstitus coram Parocho & testibus, cum vera intentione contrahendi matrimonii; atqui hæc omnia adsunt, etiam sepositio parentum consensu: Ergò, &c.

CONCLUSIO III.

Duo principales fines matrimonii.

Filia quæ contraxit insciis & inconsultis parentibus, non potest eo nomine exheredari. Ratio est, quia tolleretur libertas quæ adesse debet in contractu matrimonii. Hostiens. Panormit. & alii in c. 1. de desponsatione impub. Jason in authent. Sed si post col. 2. Cod. de inoff. testam. Alex. cons. 97. volum. 1. Vid. Covar. de matrim. a. p. c. 3. 6. 8. & n. 5.

LECTIO II.

Matrimonii præcipui fines.

I. QUid sibi vult quod in definitione matrimonii dixisti, *ad sobolem sus-*

Digitized by Google

scipiendam, eamque Christianè educandam, & individuam vitæ societatem retinendam.

Duo principales fines matrimonii.

R. Isti sunt duo fines principales matrimonii.

I. Ad quid obligantur conjugati ex priori fine?

R. Ad sibi mutuò reddendum conjugale debitum.

I. Estne ad hoc aliqua obligatio particularis?

1. Cor. 7.

R. Omninò, & quidem strictæ justitiæ: *Uxori vir debitum reddat, & uxor viro.*

I. Estne igitur peccatum, si alteruter conjugum alterum debito fraudet?

R. Ita; & si quidem serio exigatur, nullaque adsit legitima excusatio, est peccatum mortale.

I. Si copiosa fuerit proles nonne possunt à communi thoro conjuges se separare?

Separatio à thoro.

R. Possunt mutuo consensu: alioquin si parte invita unus se à thoro absentaverit, mortaliter peccat, estque causa multorum peccatorum, quæ ex conjugis intemperantia contingere possent. Et hæc quidem obligatio reciproca est, manatque ab ipso matrimonii contractu.

I. Voluptas carnalis quæ maritalem complexum comitatur, estne licita, & ab omni culpa immunis?

R. Ita, quando ob fines honestos ipsi conjuges conveniunt.

I. Qui sunt fines honesti, ob quos licitum est matrimonio uti?

Fines honesti conjugalis actus.

R. *Primus* est ad procreationem prolis; *Secundus* ad debitum conjugi reddendum; *Tertius* ad remedium incontinentiæ, sive in se, sive in conjuge.

I. Qui solius voluptatis gratia matrimonio utitur peccatne?

R. Ita, peccat venialiter, quandoquidem committat actionem otiosam, ad nullum finem honestum relatam. Vide S. August. de bono conjug. c. 6. & l. 1. de nupt. & concupisc. 4. & in Enchir. c. 7. S. Tho. Richard. & alios.

I. Estne actus conjugalis quocumque modo exercitus, licitus?

R. Minimè. Contingit enim talibus modis interdum concumbere conjuges, ut generatio sequi non possit, vel pollutio sequatur, &c. Vide quid de similibus scribat S. Paulus Rom. 1. & quæ nos ipsi lect. 4. seq. dicemus.

I. Habesne exemplum in hac materia.

R. Vide sup. c. 5. lect. 9. in fine.

Exempli.

I. Suntne oscula, contactus & amplexus inter conjuges liciti, & à peccato immunes?

Oscula & amplexus inter conjuges quatenus licita.

R. Si ista fiant tanquam præambula ad copulam maritalem, tantùm sunt licita, quantùm actus ipse principalis; si autem fiant tempore & loco ad actum conjugalem minimè convenientibus, cavendum erit à periculo pollutionis.

I. Estne licitum vacare omni tempore rei uxoriæ?

1. Cor. 7

R. S. Paulus hortatur Fideles, ut tantisper abstineant orationis gratia; & ita fuisse primæ Ecclesiæ moribus receptum tradunt Tertul. ad uxorem. Cypr. de singul. Cler. Cyril. Catech. 4. Aug. l. 2. de bono conjug. c. 10. Greg. Tur. l. de glor. confess. c. 32.

An liceat omni tempore conjugalis copula.

S. Augustinus suadet, ut Fideles matrimonio abstineant, per Quadragesimam & Paschatis octavas.

Mirum est quod S. Gregor. narrat, mulierem quandam à malo dæmonio publicè possessam, quòd eo die Ecclesiam ingressa sit, quo cum marito suo convenerat.

Durandus, gravis Auctor audet dicere, quod omne tempus nuptiarum interdictum (quale est Adventus & Quadragesima) sit quoque nuptiali commercio interdictum; nisi fortè tanta esset conjugum infirmitas; ut fornicationis, aut alterius inconvenientiæ periculum esset.

L. 2. Dial. c. 10. V. d. eund. l. 4. c. 32.

Exempli.

Sancta Heduvigis toto tempore puerperii, Adventus & Quadragesimæ, Quatuor temporum & Vigiliarum matrimonio abstinebat. Sur. tom. 5. Octobr. 15.

Hæc idcircò à me dicta sunt, *non ut conjugibus laqueum injiciam; sed ad id quod honestum est, & quod facultatem præbent sine impedimento Dominum obsecrandi*; utque SS. Patrum consilium & veteris Ecclesiæ praxim aperiam, quæ matrimonio sobriè utebatur ab Apostolo edocta: *Hoc itaque dico Fratres: tempus breve est: reliquum est, ut & qui habent uxores, tanquam non habentes sint.*

1. Cor. 7.

Digitized by Google

I. Quid erat quod dicebas : & Christianè educandam ?

R. De prole educanda inf. Lect. 4.

I. Quis est igitur finis posterior principalis matrimonii ?

R. Illum indicavi in verbis illis : *& individuam vitæ societatem retinendam.*

I. Debentne igitur, qui matrimonio juncti sunt, societate individua sibi adhærere, & convivere ?

Conjuges individuè, sibi adhærere debēt.

R. Ita 1. quia Deus taliter illos conjunxit, ut nemini potestatem fecerit eos separandi.

2. Quia matrimonium est signum unionis Christi & Ecclesiæ, quæ non dissolvetur in æternum.

I. In casu igitur quo Ecclesia ob adulterium, aut alias caussas à jure permissas concedit divortium & separationem, estne illicitum separatis nova conjugia inire ?

R. Planè, dicimus enim Deum ipsum, qui matrimonium instituit, ejus dissolvendi nullam fecisse potestatem. Et in Euangelio clarè dicit. *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si uxor dimiserit virum suum, & alii nupserit, mœchatur.* Et alibi per Apostolum suum : *Iis qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego sed Dominus, uxorem à viro non discedere: quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.*

Matth. 19. Marc. 10. Luc. 16. 1. Cor. 7.

I. Qui fieri potest, ut non accidant sæpè conjugatis rixæ & contentiones in tanta morum, quibus à se invicem plerumque dissident, antipathia ?

R. Ipsum Sacramentum præstat conjugibus robur & vires, quibus finem hunc de quo agimus, *individuæ societatis*, & unanimis concordiæ assequantur. Alioqui matrimonium quid foret, nisi chaos quoddam informe, & indigesta dissensionum & discrepantiæ confusio ?

Fructus gratiæ sacramētalis.

Ex Sacramento provenit conjugalis amor, mutua fides, qua vicissim conjuges in suæ compartis benevolentia conquiescunt, inque filiorum educationem, & alia matrimonii onera conspirant.

I. Sed cur in plerisque matrimoniis non apparent hujusmodi salutares gratiæ salutaris effectus, sed potiùs multæ, eæque plurimùm deplorandæ miseriæ ?

R. Hoc inde fit, quòd plerique matrimonium non ineant cum ea, qua par est intentione ; nam ejusmodi statum plerique suscipiunt, ut commodiùs & voluptuosiùs vivant, qui sanè finis valde impurus est, & omninò præposterus. Secundò, non se disponunt ad matrimonii Sacramentum sicut oportet occupari, tantùm circa externa, puta, circa convivium, amicorum convocationes, pompam vestium, de spirituali animæ dispositione nihil, aut parum solliciti. Tertiò, non desunt qui ante matrimonium secretò libidini vacent & dum sibi Deum pro felici connubio conciliare deberent, eum suis peccatis exacerbant. Quartò denique, tametsi disposuerint se, præviè quàm matrimonium contraherent, non tamen bona proposita concepta servaverunt, sed siniverunt se abripi passionibus brutalibus per carnis illecebras, non secus ac *Equus, & mulus, quibus non est intellectus.*

Plerique conjuges eos non consequuntur quare.

Psal. 31.

LECTIO III.

De dispositionibus ad Matrimonium.

I. Quæ sunt aptæ & salutares dispositiones ad Sacramentum Matrimonii ?

R. Aliæ sunt dispositiones remotæ, aliæ propinquæ.

I. Quæ sunt remotæ dispositiones ad Matrimonium ?

R. Per dispositiones remotas intelligo juvenum procantium conversationes.

I. Quomodò se gerere debent, qui puellas Matrimonii caussa procantur ?

R. Caveant illi à nocturnis conventiculis, fugiantque tenebras, uti secretarum libidinum illecebras ; honestate delectentur, & cum suis amasiis luce clara, & in hominum conspectu loquantur. In omnibus sic se habeant, ut qui Deum inspectorem contueantur, à quo felicem & fortunatam Matrimonii sortem pendere non dubitant. *Domus & divitiæ dantur à parentibus, à Domino autem propriè uxor prudens.* Commendent ei frequenter hoc negotium, & parentibus suis obediant. Non sint leves in promittendo matrimonio, nihilque præcipitent : promissis enim suis ligatur homo, & peccatum lethale admittit,

Adolescentes proci qualiter in cōversationibus suis cum amasiis sese habere debeant.

Prov. 19.

Digitized by Google

tit, si data uni fide de futuro Matrimonio, aliam ducit. Beatissimo Josepho Virginis Deiparæ Sponso addicti sint, ab ejus meritis bonam uxorem expectaturi.

Qualiter ipsæ puellæ cum illis.

Puellæ verò se ad Matrimonium disponentes, discant manere domi, & matri adhærere; pariores sint in loquendo, & attendant, quid dicant; pudorem & modestiam præ se ferant, Deo Opt. Max. sese vitæque suæ rationes committant. Sacramenta Confessionis & Communionis, ad effectum felicis connubii frequentent. Sanctissimæ Dei Matri particulare aliquod obsequium in eam rem deferant; affectus & propensiones suas cautè celent; oculos suos moderentur, ne per illos, quod fieri solet, præmaturè amorem prodant. Caveant diligenter à gesticulationibus pedum vel manuum; sunt enim levioris animi certa indicia. Non permittantur eis deambulationes cum amasiis quocumque prætextu Festorum vel peregrinationum, nisi comitante Matre. Conventicula nocturna cum amasiis in locis & domibus, ubi noxia libertas præsidet, tanquam certam castitatis labem fugiant. Tandem cùm de Matrimonio tractabitur, nihil puella inconsultis parentibus moliatur, nihilque spondeat, sed eorum fidei & providentiæ rem totam committat, dicens (cum benè morata illa) *Sponsalium meorum curam Pater habebit.*

Apud Comicos.

I. Quæ sunt dispositiones propinquæ ad Matrimonium?

R. Sunt sponsalia, & quæ deinceps subsequuntur usque ad nuptias,

I. Quid sunt sponsalia?

Ulp. de sponsal. c. 2.

R. Diximus sup. esse futurarum nuptiarum promissionem mutuam inter virum & fœminam.

I. Quem usum habent sponsalia?

Sponsalia quem usum habeant.

R. Ut sint dispositiones præambulæ ad nuptias ab Ecclesia eo consilio indictæ, ut tanto maturius de statu, quem nupturientes ineunt, deliberent; deque moribus, indole, & aliis sponsi sive sponsæ qualitatibus inquirant; insuper, ut impedimenta, quæ fortè subesse possent, detegantur, & alia pietatis & religionis officia ad dignam hujus Sacramenti susceptionem ab Ecclesia commendata præmittantur.

Concil. Tr. Ss. 24. c. 1. de reform. matr.

I. Estne decens & honestum, ut sponsalia solemniter coram parentibus & propinquis celebrentur, denunciationesque proclamentur?

R. Planè, ita fieri decet; neque enim ista otiosè Ecclesia sancivit, & Majorum nostrorum ætas suis usibus comprobavit.

I. Obligantne sponsalia in conscientia?

R. Ita, & quidem sub mortali, tametsi clandestinè nullo teste præsente contracta forent; si verò etiam juramento confirmata fuerint, tanto majori se crimine obstringet qui ea non servaverit. Vid. Exemplum sup. p. 3. c. 3. Lect. ult.

I. Si quis sponsalia contraxisset cum Flavia, & posteà ducat Tarsillam ejus sororem, valebitne Matrimonium?

Impedimentum justitiæ publicæ honestatis.

R. Minimè. Subest enim impedimentum dirimens, quod vocatur *Impedimentum justitiæ publicæ honestatis.*

I. Quid si Flavia defuncta fuerit, vel etiam adhuc vivens cesserit omni jure quod ipsa acquisierat per sponsalia?

R. Nihil refert; manet impedimentum ex veris, uti supponimus, sponsalibus ortum, in quo solus Papa dispensat. Non excedit tamen hoc impedimentum primum gradum: adeò quod in casu posito poterit sponsus ducere cognatam germanam Flaviæ. Vide Conc. Tr. ss. 24. c. 3. de ref. Matr.

I. Nullone casu solvuntur sponsalia?

Sponsalia multis modis solvuntur.

R. Immò, pluribus casibus: 1. si alter sponsorum ingrediatur Religionem: 2. solvuntur mutuo consensu; etiamsi utrimque jurata sint. c. 2. de sponsal. 3. si alteruter Matrimonium de præsenti contrahat cum alio; nam Matrimonium superveniens dirimit sponsalia: 4. si quis sponsorum post contracta sponsalia emittat votum castitatis, sive in Religione, sive in celibatu observandum. Soto d. 27. q. 2. ar. 5. quia status vitæ perfectioris semper censetur exceptus: 5. solvuntur sponsalia ex affinitate superveniente, ut si sponsus cognosceret sororem sponsæ, tunc enim sponsa foret illi affinis in primo gradu: 6. ex superveniente fornicatione vel quovis alio crimine, ex quo infamiæ nota contraheretur: 7. dissolventur ob alterius in longinquam Regionem discessum, altero non monito, c. de illis, tit. de sponsal. Covar. 1. p. c. 5. num. 7. Sotus loco proximè cit. 8. denique in omni casu

Digitized by Google

& eventu superveniente, qui meritò alterum contrahentium reddat invitum, Nav. in Man. c. 22. n. 27. quia omne tale incommodum censetur sponsalium contractu tacita contrahentium mente exceptum. Multa exprimuntur in jure, ut lepra, cancer, vel similis morbus incurabilis, inimicitiæ inter familias, paupertas, crudelitas, pravi mores, &c. Possunt autem sponsalia dirimi non solùm cùm hæc superveniunt, sed etiam cum antecedunt, & in contractu fuerunt ignorata, Sotus ibidem.

I. Nihilne restat amplius præter jam dictas dispositiones?

R. Consultissimum est, ut ipso nuptiarum die sponsi Missæ interfint, ibique benedictionem a Sacerdote accipiant.

I. Quibus exemplis monitos velles sponsos, ut deinceps Matrimonio sanctè utantur?

Qualiter conjuges sanctè matrimonio utantur.

R. Proponerem sponso quod in libro Tobiæ habetur c. 8. de juniore Tobia Saræ filiæ Raguelis desponsato; Dicit enim: *Domine tu scis quia non luxuria caussa accipio sororem meam* (cognatam) *conjugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in sæcula sæculorum.*

Exempla. Tob. 8.

Et sponsæ, quod in eodem libro c. 3. habetur: *Tu scis Domine* (ajebat Sara) *quia nunquam concupivi virum, & mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia, &c. virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea, consensi accipere.*

Tob. 3.

Sanè istud sanctum par conjugum sicut in verbo, ita & in facto, conjugibus magno temperantiæ exemplo præluxit. Nam tribus diebus & noctibus antequam convenirent, orationi institerunt; quæ fuit sanctorum Patriarcharum praxis, teste S. Augustino contra Faustum l. 22. c. 50. His consonat Euaristi Papæ Decretum: *Biduo vel triduo orationibus vacent* (sponsi) *& castitatem custodiant, ut bona soboles generentur, & Domino in actibus suis placeant.*

Ep. 1.

I. Quis è conjugibus tale Decretum observavit?

R. S. Ludovicus Franciæ Rex, qui conjugio cum Domina Margherita Berengarii Comitis Provinciæ filia inito tribus diebus & noctibus orationi, aliisque spiritualibus exercitiis vacavit, matrimonio abstinens.

I. Expeditne splendida & frequentia convivia pro nuptiis institui?

Convivia nuptialia.

R. Minimè. Nam primo fiunt in illis magni & inutiles sumptus. Secundò creare solent multas sollicitudines & distractiones. Tertiò ista opipara & exquisita convivia sæpè sunt caussa magnorum peccatorum, quæ convivæ in crapula & ebrietate, aliisque levitatibus & insolentiis committunt, proferendo verba lasciva, &c. Quas ob caussas interdum Deus conjugatos punit variis calamitatibus, quæ ipsis in matrimonio accidunt. Vid. S. Joan. Chrys. hom. 37. in Gen. & Hom. 22. in Epist. ad Colos.

LECTIO IV.

De Bonis Matrimonii.

I. QUæ sunt bona Matrimonii?

R. Hæc tria. *Proles, Fides, Sacramentum.*

Bonum prolis.

I. Quid intelligis per bonum prolis?

R. Intelligo generationem & educationem filiorum.

I. Estne magnum istud bonum?

R. Tanti fecit illud Apostolus, ut dixerit mulierem salvandam per *generationem filiorum*. Ubi sub generatione educationem complectitur Apostolus, educatio enim est quasi completa generatio & formatio filiorum. Ita Chrys. in Comment.

1. Tim. 2.

I. Salvabunturne illi qui in Matrimonio nihil minus intendunt, quam filiorum generationem; immò illam interdum impediunt?

R. Minimè; versantur enim in statu damnationis qui generationem impediunt, turpiter abutentes matrimonio. Vide qualiter subita morte punitus sit Onam filius Judæ Patriarchæ, *qui introiens ad uxorem fratris sui* (defuncti absque liberis) *sciens non sibi nasci filios, semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur. Et idcirco percussit eum Dominus, quod rem detestabilem faceret.*

Gen. 38. Exemplum.

I. Verentur aliquando conjuges ne prolium multitudine graventur.

R. Non possunt viri boni & Deum timen-

Digitized by Google

timentes nimia prole gravari, si rectè earum institutioni operam dederint. Secundò, communi consensu matrimonio abstineant, vacentque interim jejunio, orationi, & aliis bonis operibus.

I. Suntne plenè officio suo perfuncti parentes illi, qui spirituali filiorum suorum re posthabita in id unum intendunt, ut de temporalibus subsidiis bellè eis provideant?

Parentum obligatio ad rectè educandã prolem.

R. Minimè; Nam uti jam aliquoties diximus, ad parentes Christianos pertinet, Christianis moribus liberos imbuere. Immò, ut id latiùs extendamus, pertinet ad parentes simpliciter filios recta docere. *Filii tibi sunt? erudi illos, & curva illos à pueritia eorum. Filiæ tibi sunt? serva corpus illarum.*

Eccli. 7.

I. Cessitne bene parentibus, qui pueros ab ineunte ætate curvare, & erudire neglexerunt?

R. Nullo modo. Vide 1. Reg. 3. & 4.

I. Quibus similes sunt parentes, qui de ditandis liberis plus æquo solliciti sunt; de eruditione autem & salute eorum nihil curant?

Simile.

R. Iis, qui magnam calceamenti curam habent, de pede nihil solliciti. Plutarch. *de liber. educatione.*

I. Quid est Fides, alterum Matrimonii bonum?

Bonum Fidei.

R. Est mutua fidelitas, qua conjugii fœdus inviolatum conservatur, sibique invicem debitum reddunt; ita ut neuter unquam ulli extraneo corporis sui copiam faciat. Hoc significatur per annulum, quem sponsus sponsæ tradit, qui est quasi pignus contractus, quem istis verbis faciunt. *N. accipio te in meam. N. accipio te in meum.* Quo contractu transmittunt reciprocè alteri jus & potestatem sui corporis, quæ causa est cur Apostolus debitum illud appellet: *Uxori*, inquit, *vir debitum reddat, similiter & uxor viro.* 1. Cor. 7. *Mulier sui corporis potestatem non habet sed vir, similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Nolite fraudare invicem, &c.*

Annulus sponsæ quid significet.

I. Conceditne Matrimonium conjungibus licentiam, quoquo modo utendi corpore compartis?

Nõ omnia conjugibus licent in

R. Minimè, Deus enim & natura præscripserunt homini leges secundùm quas matrimonio uti debeant, ut ad generationem pertingat. Qui ergo in matrimonio positis istis legibus per pollutiones, & alias erubescendas immunditias appetitus suos libidinosos exsatiat, hic matrimonium profanat, mortaliter peccat, & adulteris deterior est. Quod diligenter advertere debent Confessarii, ut pœnitentes data occasionem moneant, non sibi cuncta pro libidine licere in matrimonio. Vide Historiam Tobiæ c. 6. & 7. ubi dæmon Asmodæus interfecit septem maritos Saræ: eo quod eam accepissent in uxorem, non ut generationem consequerentur, sed ut libidinem explerent.

matrimonio.

I. Habesne exemplum huc pertinens?

Exempli.

R. Ita. Quid viro conjugali propter inhonestos cum uxore contactus in Civitate Cameracensi sub Venerabili Rogerio ejusdem Urbis Episcopo acciderit, accipe. Virum quemdam fuisse percepimus, qui tali vitio subjacebat, ut non ei sufficeret delectatio coitus cum uxore, quin etiam eam contrectationibus illicitis molestaret. Ergo nocte quadam uxore reclamante, Deique vindictam imprecante, maritus perpetrato violentè scelere ad ventris officium surrexit; mox autem soluto ventre per secreta naturæ in cloacam ejus viscera descenderunt. Nec mora, clamans reportatur ad lectum & publica voce confessus, cum dirissimo manuum cruciatu, quas, quasi ignibus comburerentur, abscindi petiit; circa horam diei tertiam expiravit. Vide quàm digna tali operi vindicta illata sit. Si ergo viri flagitium cum uxore tanta animadversione punitum est, quid illi sustinebunt qui vel cœlibes, vel castitatem professi hujusmodi attentant? Hactenus auctor.

The. Cantip. l. 2. apum c. 30.

Tactuum impudicorum horrenda punitio.

I. Estne magnum crimen, si conjux conjugi fidem frangat per adulterium?

Adulterii magnum crimen.

R. Ita, quemadmodum intelligi potest ex Scriptura Job. 31. Deut. 22. & 27. Eccli. 23. Prov. 6. Jerem. 6. 1. Cor. 6. Secundò, ex eo quod adulterium turpissima macula inficit Sacramentum Matrimonii, quæ est species sacrilegii, mysterii Incarnationis quodammodo destructiva, ut ostendit Durandus in Ration. l. 1. c. 9. postulat enim matrimonii fides; ut vir & uxor singulari quodam, sanctoque amore conjuncti sint,

Digitized by Google

uti Christus conjunctus fuit Ecclesiæ, hanc enim regulam Apostolus præscripsit, cùm
Ephes. 5. ait : *Viri diligite uxores vestras sicut Christus Ecclesiam.*

Tertiò, in adulterio pervertitur ordo & institutio naturæ : quod etiam animalia ipsa ex naturæ instinctu declarant, teste Æliano de varia histor. l. 3. c. 42. & Plin. l. 3. c. 16. & l. 8. c. 5.

Quartò, hujus facinoris gravitas etiam colligi potest ex legibus divinis & humanis contra adulteros. Levit. 20. Deut. 21. Num. 5. Conc. Elibert. can. 47. 69. 70. Conc. Ancyr. c. 20. Cod. ad L. Juliam de adult. L. Illud.

Quintò, ex modis agendi populorum & nationum, quæ semper adulteria vehementer detestatæ sunt, & gravibus pœnis mulctarunt. Vid. Diod. Sicul. l. 2. c. 2. Alex. l. 4. c. 2.

Sextò, ex infortunils, calamitatibus, cladibus, quæ occasione adulterii accidunt, ut nihil dicam de perjuriis, proditionibus, homicidiis & cædibus, quibus omnis historia referta est. Vide quæ tradidimus sup. p. 3. c. 7. sect. 1.

I. Quod est tertium Matrimonii Bonum?

R. Tertium Bonum, *Sacramenti*, appellatur, vinculum scilicet matrimonii, quod nunquam dissolvi potest; nam ut est
Bonum Sacramenti. apud Apostolum : *Dominus præcipit uxorem à viro non discedere : quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari; & vir uxorem non dimittat.* Hoc
1. Cor. 7. bono adjuvantur conjuges, ut in mutua concordia & amore perseverent, ut jam sup. sect. 3. dictum est, non obstantibus Matrimonii oneribus, quæ non sine magno gravamine interdum supportari utrimque oportet.

I. Qua ratione hæc sancta societas sine querela facile conservabitur?

R. Si viri & uxoris officia quæ à S. Paulo passim, & ab Apostolorum Principe Petro commendata sunt, à conjugibus executioni demandentur.

I. Quæ sunt præcipua mariti officia?

R. Viri munus est, uxorem liberaliter & honorificè tractare; qua in re meminisse
Mariti officia præcipua. oportet Evam ab Adamo sociam appellatam esse. Cujus rei causa aliqui Patres factum esse docuerunt, ut ea non ex pedibus, sed ex latere viri formaretur, quemadmodum etiam ex capite condita non est, ut se viri Dominam non esse intelligeret, sed illius potiùs subjectam. Decet præterea virum in aliquo honesto opere semper occupatum esse, tum ut ea suppeditet quæ ad familiæ sustentationem necessaria sunt, tum ne inerti otio langueſcat; deinde verò viri partes sunt familiam rectè constituere, omnium mores corrigere, singulos in officio continere.

I. Uxoris officium quid requirit?

Uxoris officia. R. Uxoris partes sunt, quas Petrus enumerat : *Mulieres subditæ sint viris suis,* 1. Pet. 3. *ut si qui non credunt verbo, per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant; considerantes in timore sanctam conversationem vestram; quarum non sit extrinsecus capillatura aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus : sed qui absconditus est cordis homo, in incorruptibilitate quieti & modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples. Sic enim aliquando & sanctæ mulieres, sperantes in Deo, ornabant se, subjectæ propriis viris. Sicut Sarra obediebat Abrahæ, Dominum eum vocans.*

Earum quoque præcipuum studium sit, filios in religionis cultu educare, res domesticas diligenter curare. Domi verò se libenter contineant. Maritis suis in omnibus rebus, quæ Christianæ pietati non adversantur, morem gerant, & cum animi alacritate obtemperent.

I. Habesne exemplum alicujus mulieris sanctæ, quæ hæc munera benè præstitit?

Exempli. R. Ita. Mulieres quædam viris Christianam Religionem profitentibus nuptæ apud S. Monicam Divi Augustini Matrem S. Aug. l. 9. Conf. c. 9. de virorum injuriis, assiduisque contentionibus, quibus conflictarentur, conquerebantur, se inquiunt mirari, qua illa uteretur vivendi ratione, quibusve esset moribus, quod pacificè cum viro, qui & Christianæ religionis expers, & animi præferocis cohabitaret, quibus respondens Monica : meæ, inquit, sorores, vos S. Monicæ prudens consilium. ipsæ fortassis ad rixas maritos vestros morositate vestra impellitis, contentionibusque quasi frigidam suffundiris; eo sum ego ingenio, marito meo vehementissimè fæviente, ego interim taceo, multa dissimulo, animumque precibus ad Deum fundendis occupo, hisce moribus iracundiam

& fu-

& furorem mariti mei frango; & ut stabili fruamur concordia, efficio; quin animum ejus inflexi, ut una mecum Christum colere cœperit; tales etiam & vos erga maritos vestros gerite, sic omnes rixas & contentiones cavebitis, maritisque utemini & humanis, & obsequentibus.

I. Quomodo loquitur Scriptura de conjugibus qui magna concordia & amore sibi invicem conciliati familiam consentientibus animis, tranquilla & mutua voluntate regunt?

Eccli. 15. R. Ita de illis Sapientia: *In tribus placitum est piritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus; concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier benè sibi consentientes.*

I. Si tanta sunt Matrimonii bona, uti hactenus enarrasti, complacetque sibi Deus tantopere in conjugibus sibi benè consentientibus, quid melius est inire matrimonium, an conservare virginitatem?

1. Cor. 15. R. Quæstionem hanc definivit Apostolus ad Corinthios scribens: *Qui matrimonio jungit virginem suam, benè facit: & qui non jungit, meliùs facit.* Ratio est, quia matrimonium est res humana, virginitas est angelica: Matrimonium est secundum naturam, virginitas est supra naturam. *Ambr. l. 5. de virgin.* Immò non solùm virginitatem, sed etiam viduitatem matrimonium excellere perspicuum est ex Apostolo, loco proximè citato; ubi dicit: *Mulier alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit, quòd si dormierit vir ejus, liberata est: cui vult, nubat: tantùm in Domino. Beatior autem erit, si sic permanserit, secundùm meum consilium*: & ex parabola fructus trigesimi, quem Sancti Patres matrimonio attribuunt; sexagesimi, viduitati; centesimi, virginitati. *S. Cypr. de habit. Virg. Hieron. l. 1. contr. Jovin. Aug. serm. de Virgin. 24. Vid. quæ nos in commendationem virginitatis tradidimus p. 3. c. 7. l. 11.*

Virginitas matrimonio excellentior.

Immò & ipsa viduitas.

Præclarè S. Althelmus occidentalium Saxonum Episcopus, sub an. Domini 680. tom. 3. Bibliothecæ Sanctorum Patrum in libello de laudibus virginit. c. 9. *Cùm inquit, sint status in Ecclesia, virginitas, cœlibatus & connubium, ex revelatione angelica didicimus, si meritorum ratio habenda est, eum has inter virtutes esse constituendum ordinem; ut sit virginitas aurum, cœlibatus argentum, conjugium æramentum: virginitas divitiæ, cœlibatus mediocritas, conjugium paupertas: virginitas pax, cœlibatus redemptio, conjugium captivitas: virginitas sol, cœlibatus lucerna, conjugium tenebræ: virginitas Regina, cœlibatus Dominus, jugalitas ancilla.* Hæc ille.

Tres status in Ecclesia meritis differentes.

Denique S. Martinus videns pratum, cujus unam partem boves depaverant; secundam porci suffoderant; tertiam illæsam, quæ diversis floribus quasi picta vernabat, dixit: *Prima pars speciem gerit conjugii, quæ à pecore depasta, etsi non penitùs gratiam amisit herbarum, nullam tamen florum retinet dignitatem: secunda quam porci pecora immunda foderunt, fornicationis fœdam imaginem prætendit: tertia, quæ nullam sensit injuriam, gloriam virginitatis ostendit: unde herbis fœcunda luxuriat, fœni in ea fructus exuberat, & ultra omnem speciem distincta floribus, quasi gemmis micantibus ornata radiat.* Ita Sulpit. Dial. 2. c. 11.

Ad Majorem Dei, ejusque Sanctissimæ Matris gloriam.

Digitized by Google

INDEX
IN THESAURUM DOCTRINÆ CHRISTIANÆ.

A

ACedia, & ejus remedia. Vide Otium. 381
Adorandus est Christus in Eucharistia. 616
Actus adorationis. 401
Actus fidei, actus spei, actus charitatis. 399
D. Adriani divinum consiliū & constantia. 319
Adventus Christi quotuplex. 132
Adulatio grave peccatum. 558
Adulterium gravissimum nefas. 496
Adulterium, & de prudentia Catechistæ in hac materia. 498
In adulterio vir gravius peccat, mulier periculosius. *ibid.*
Adultus quid teneatur credere. 37
Advocatorum officium. 553
Æternitatis aliqualis declaratio. 144
Ad æternitatem gemino ducimur ingressu. 719
Agnorum Dei antiquissimus in Ecclesia usus. 422
Agnorum Dei contemptus ex insciția procedit. *ibid.*
Agnus Dei significat Christum Dominū. *ibid.*
Agnus item Paschalis. 593
Agni Dei fructus & effectus secundum dispositionem utentis. 424. 425
Alleluja quid significat, & à quo in Ecclesiam emanavit. 118
Alleluja cur in Ecclesia tempore Paschali frequentatur. *ibid.*
Altare sepulcrum Martyris olim appellatum. 446
Altaria osculari solebant antiqui Christiani. *ibid.*
Amicitiæ mundanæ in utilitate aut voluptate fundatæ, non sunt veræ amicitiæ. 385
Ad veram amicitiam quatuor requisita. 384
Amare Deum ex toto corde, quid. 382
Amarunt eum sic varii Sancti. 383 387
Amare Deum propter se quid? 383
Amandus ex toto corde, cur? 382
Vide, Charitas.
Actus amoris Dei super omnia. 384
Amor Dei perfectus quid, & in quo sita ejus puritas. 386
Motiva ad Dei amorem. 388
Amoris proximi Exempla. 390
Angeli Custodis in clientem varia officia. 53
Angelo suo quid debent Clientes. Exempla. 54
Angelorum Hierarchiæ tres. 52
Angeli honorandi. 58
Angelus malus à bono qualiter discernatur. 60
Angeli ministri divinæ justitiæ. 55. & 56
Angeli morientes visitant. Exempla. *ibid.*
Angeli Sacro libenter ministrant. 57
Angelorum numerus. *ibid.*
Angelorum officia bipartita. 52
Angelorum varia officia. 52. 53. & *seq.*
Angeli quid sint. 51
Angeli venustissimi. Historiæ. 57
Angeli in locis sacris libenter versantur. *ibid.*
Angeli timendi malè agentibus. 55
Consilium circa visiones Angelorum. 60
Animæ rationalis dignitas. 17
Periculum & miseria. *ibid.*
Animæ peccatricis magna fœditas. 216
Anima rationalis peccato periclitatur. 17
Animæ in gratia eximia species. 216
Animæ Justorū ante resurrectionē beatæ. 244.
Annuntiationis Festum solemne. 68
Antichristus futurus Judæus. 134
Antichristi doctrina & mores. *ibid.*
Antichristi infelix destructio. 135
Apostoli ex occasione, non ex præcepto Christi scripserunt. 33
Nec Apostoli, nec Euangelistæ omnia scripserunt. *ibid.*
Apostoli Apostolicique viri orbem Euangelio imbuerunt. Exempla. 167
Apostoli diligenter annuntiarunt Christi resurrectionem. 113
Apostatas execrati sunt Sancti. 409
Aquæ lustralis effectus. Exempla. 412
Aqua lustralis delet peccata venialia. 413 & *seq.*
Dæmonis vires de primit. 412. 415
Utile est agonizantes aqua lustrali aspergere. 471.
Cur in introitu Ecclesiæ statuitur vas aquæ lustralis. 414
Arius hæreticus Filii Dei consubstantialitatem non credit. 67
Ascensionis Christi festiva gaudia. 125
Ascensionis locus miraculis illustratur. 222
Ascendit Christus ut homo propria virtute. 120
Ascendens in cœlum quid egerit. 123
Ascendere in cœlum debuit. Cur? *ibid.*
Aspectus impudici. 512. & *seq.*
Astrologiæ judiciariæ vanitas, peccatum & condemnatio. 429
Adolescētes proci qualiter in conversationibus suis cum amasiis sese haberet debeant. 538.

Digitized by Google

Annulus Sponsæ quid significet. 741
Atheismus, maximum peccatum. 403
Quid Attritio. 661
Differentia inter Contritionem & Attritionem. ibid.
Avaritia est magnum peccatum. 541
Ad *Ave Maria* cur tribus vicibus pulsatur. 260
Quando pulsatur *Ave Maria* quid agendum. ibid.
S. Augustinus cur gerit cor flammeum. 385
Aureolæ tres in cœlo, Martyrum, Doctorum, & Virginum. 241

B

Baptismus quid. 569
Baptismus primum Sacramentum & maxime necessarium. ibid.
Baptismata tria quo sensu. 571
Baptismi cæremoniæ. 574
Baptismi effectus. 580. & seq.
Baptizandi infantes antiqua & universalis Ecclesiæ consuetudo. 569
Baptismi materia. 571
Benedictio Fontium baptismalium quibus cæremoniis perficitur. 572
Baptismi forma. 573
Intentio ministri. ibid.
Baptismi minister. ibid.
Parvuli non baptizati damnantur. 570
Aquæ usus in Baptismo naturæ valde consentaneus. 574
De ritibus Baptismum concomitantibus. 576
S. Barbaræ invocatio in mediis flammis. 256
Beatitudo quid. 235
Beatitudinis bona accidentalia. 238
In Beatitudine bona corporis. ibid.
Beatitudo multis nominibus appellatur. 235
Beatitudinis principale objectum Deus. 237
Beatitudinis objectum secundarium, humanitas Christi. ibid.
Beatitudo dicitur vita æterna, cur. 235
De Bello & conditionibus requisitis. 495
Petimus a Deo, in oratione Dominica ut laboribus manuum nostrarum benedicat. 327
Benedictio cur mensæ adhibeatur. 261
Modus benedicendi mensæ. ibid.
Blasphemia. 467
Blasphemorum punitorum varia exempla. 468
Beneficia collata a Christo in die Ascensionis. 126
Propter beneficia creationis & conservationis tenetur homo ad gratitudinem. 61. 62
Benignitas donum Spiritus Sancti, & magnum sanctitatis indicium. 164. 165
Bona temporalia licet a Deo petere. 327
Bona animæ & corporis in cœlo. 237
Bonum prolis. 740
Bonum fidei. 741
Bonum Sacramenti. 742
Breviarium a Summis Pontificibus digestum. 284

C

Calviniste non habent aliquam religionem. 620
Campanarum benedictio, pulsatio, & effectus. 293. & seq
Campanis cur nomina imponuntur. 295
Campanæ sua sponte sonant. 296.
Cantus Ecclesiæ antiquissimus. 292
Cantus Ecclesiastici utilitates. 291
Cantica quid sunt, & quot. 285
Continentia & Castitas quid. 166
Castitas Angelis grata. 54
Castitati contraria, convivia, ebrietas, &c. 505
Castitatis æstimatio. 521. & seqq.
Exempla Sanctorum qui castitatem coluerunt. ibid.
Castitas humilis orationis præmium. 526
Catechismus quid. 1
Catechismi antiquitas & excellentia. 2
Catechismi doctrina salutaris. 3
Catechismus frequenter debet fieri. 10. 11
Catechismi fructus. Exemplum in Abraham. 4
Catechizandi modus. 12
Ad Catechismum quinam obligentur mittere subditos. 8
Catechismo moventur etiam auditores. 9
Catechismi necessitas major, quam concionis. 7
De Catechismo Patres tractant. 1. 11
Catholicus quis dicendus. 186
Catholici mali sunt etiam de Ecclesia. 185
Cœli novi & terra nova quid. 148
Cœli secundum Scripturam corruptibiles. ibid.
Cœli bona quæ? 149
Cæremoniarum Ecclesiæ fructus. 411
Cæremoniæ Ecclesiæ quomodo gratiam operentur. 412
Cereorum benedictorum fructus & usus apud moribundos. 420
Cereos accendi ad Sanctorum sepulcra, Deo gratum est. 413
Cerei benedicti qualiter ad honorem Beatæ Virginis spectent. 419
Cereorum usus in Ecclesia antiquissimus & miraculis approbatus. 417
Charitas quid? 380
Charitatis elogia. 387. 388
Charitatis præceptum est homini in hac vita possibile. 382
Chorearum funesti exitus. 510. 511
Choreæ quæ licitæ, quæ illicitæ. 510
Sacrum Chrisma a solis Episcopis benedicitur. 587
Christianus quis. 21
Christianum esse maxima dignitas, ei omnia postponenda. Exempla. 19. 20
Christiani exercitia. 402
Christiani in quo debent convenire circa fidem. 31
Inter viros Christianos alii boni, alii mali. 22

Chri-

Digitized by Google

Christiani hominis duplex signum : externum signum crucis, internum charitas. 23
Christianus tenetur scire Symbolum memoriter. 38
Christianus adultus quid credere debeat. 37
Christus quid significat. 64
Christus cur ascendit in cœlum. 120. 123
Christus ut homo ascendit propria virtute in cœlum. 120
Christus quomodo dicitur in cœlum assumptus. *ibid.*
Christus Dominus Propheta & Sacerdos. 65
Christus Dominus Rex. *ibid.*
Christus Filius Dei unicus. 66
Christus Filius Deo Patri æqualis. Similitudines. *ibid.*
Christi corpus quo instanti in utero B. V. formatum. 68. & 79
Christus in spinea corona crucifixus. 90
Christus crucifixus facie ab Hierosolymis aversa. *ibid.*
Christus cur moriens caput inclinat. 97
Christus quos cruciatus pertulit in corpore. 83
In Christo nulla naturarum confusio. 68
Christus cur tam dira pati voluit. 96
Christus cur nudus crucifixus. 89
Christus cur voluit nasci ex Virgine, & desponsata Fabro. 77. 78
Christus omnia tormentorum genera pertulit. 84
Christus cur tormentum crucis subire voluit. 86
De sepultura Christi. 103
Christus cur sepeliri voluit. 104
Christus cur honorificam sepulturam admisit. *ibid.*
Christi sepulcrum glorioſum, qualiter. 105
Peregrinatio ad sepulchrum Christi frequens apud Christianos. 106
Christus ad inferos cur descendit. 111
Christus resurgere quare voluit. 115. 116
Christus multis argumentis probavit resurrectionem. 121
Christus quare voluit tertia die resurgere. 115
Christus duplicem nobis meruit resurrectionem. 226
Christus resurrexit post medium noctis, & congrue. 116
Christus cur voluit retinere cicatrices vulnerum post resurrectionem. 114
Christus quid locutus est de regno Dei post resurrectionem. 121
Christi resurrectio unum è præcipuis mysteriis Fidei. 113
Cinerum benedictorum antiquus usus, & quid significet in capite positi, quos effectus, & quomodo operentur. 18. & 420.
Cogitationes morosæ. 504
Cogitationum morosarum confitendi modus. 505.
In cogitationibus morosis quæ mora attenditur. *ibid.*
Cognatio spiritualis quid. 733
Cognationis spiritualis gradus. *ibid.*
Cognationis naturalis gradus. *ibid.*
Cognitio sui utilis. 16
Beata Coleta multis morbis afflicta. 93
Communicabant primi Christiani singulis diebus. 644
Circa Communionis frequentiam diversa diversis temporibus decreta emanaverunt. 645
Triplex dignitas Communionem frequentantis. 648
Communionem frequentem probarunt Sancti Patres. 645
Melius est ex amore sæpius, quam ex timore rarius communicare. 647
Ad Communionem frequentem probandam rationes & similitudines familiares. *ibid.*
Contra frequentem Communionem dissolvuntur argumenta. 648
Ad Communionem obligantur Fideles cum ad annum discretionis pervenerint. 644
Communio laicorum sub una specie. 649
Communicare in mortali grande peccatum. 644
Male Communicantibus male cedit. 643
Ad Communionem se præparandi modus pro non celebrantibus. 641
Ante Communionem tria puncta. 642
Item post Communionem. *ibid.*
Communionis Sanctorum mali Catholici etiam participes. 189
Communio Sanctorum commendat charitatem Ecclesiæ. *ibid.*
Communio Sanctorum in Ecclesia quid. 188
Similitudo explicans Communionem Sanctorum. *ibid.*
Concionatores propositum emendationis serio inculcare debent. 249
Concupiscentiæ motus involuntarii. 560
Quæ concupiscentia prohibetur. *ibid.*
Confessarii approbati esse debent. 694
Confessarius qualis eligendus. 341
Confessarius debet esse doctus, prudens, bonus. 695
Confessarius unus ordinarie retinendus. 696
Confessariorum ignarorum modi agendi, damnati. 674
Confessio Sacramentalis Catholicorum non est difficilior Calviniana soli Deo facta. 690
In confessione circumstantiæ peccatorum aperiendæ. 673

In.

Digitized by Google

In confessione complices peccati non sunt nominandi. 671
Confessio ab Ecclesiæ initio usitata. *ibid.*
Controversia hæreticorum de Confessione Sacramentali. 687
Pro Confessione Sacramentali Patrum Græcorum & Latinorum authoritates. 601
Confessio generalis nonnullis dissuadenda, aliis permittenda, aliis præcipienda. 680
Confessionis generalis instituendæ modus. 682.
Confessio generalis non est inventum novum. *ibid.*
In confessione numerus peccatorum declarandus. 672
Confessionis necessitas. 670
Ad Confessionem tenentur pueri doli capaces. 686
Omnes Fideles tenentur saltem in anno. *ibid.*
Rudes Christiani in Confessione adjuvandi, & quomodò. 402
Confessionem sæpiùs frequentare expedit. Exempla & Similitudines. 686
De Confessione verus intellectus Historiæ Sozomeni. 692
Confessionis virtus contra luxuriam. 527
Confessionis generalis utilitates. 680
Confiteri cum rubore adducit gloriam. 528
Multi non confitentur integre ex quatuor capitibus. 674 *& seq.*
Confirmatio est Sacramentum. 582
Confirmatio quid. 583
Cæremoniæ Confirmationis. 588
Confirmationis effectus. 589
Confirmationis forma. 577
Confirmationis materia. 586
Conjuges individuè sibi adhærere debent. 741
Conjuges qualiter sanctè utantur matrimonio 740
Conjugibus non omnia licent in matrimonio. 741
Consecratio sub duabus speciebus duas ob causas. 601 602
Consensus contrahentium de præsenti. 735
Conservationis beneficium magnum. 62
Consilii donum quid. Exempla. 160
Contritionis actus. 663. *& seq.*
Contritionis efficacia. *ibi.*
Contritionis motiva. 665 *& seq.*
Contritionis motiva urgentiora. 667
Contritio quid, an semper necessaria. 659
Contritioni assuescere consultum. 662
Convivium cœli. 238
Convivia antiqua Christianorum. 507
Qui conviviis potissimum abstinere debent. 506.
Convivia nuptialia. 740
Concubinarii. 500
Contumelia grave peccatum. 557
Copula conjugalis an liceat omni tempore. 737
Corpus domandum exemplo Sanctorum. 18
Corpus mortale est homini causa humilitatis. 17
Creator quis dicitur. 59
Circa Creationem mundi Manichæorum deliria. 51
Credere in Deum quid. 47
Credibilitas evidens mysteriorum sufficit ad bene credendum. 40
Credere firmiter quid. 31
Credendi & retinendi omnes articuli ab Ecclesia propositi. 23
Primum signum credulitatis mysteriorum Fidei, miracula. 40
Secundum signum, oracula, Prophetarum. 41
Tertium antiquitas Scripturarum. *ibid.*
Quartum, Christi dignitas & præstantia. *ibid.*
Quintum, vitæ probitas prædicantium. *ibid.*
Sextum, Dei providentia. *ibid.*
Crucis signum compendium Symboli credendorum. 24
Cruces omnes spirituales non æqualiter bonæ. 95
Cruces cur ubique eriguntur. 27
Cruces multas cur Deus amicis immittat. 94
Crucem suam ferendam omnes Christiani habent. 93
Cruces suas patienter Sancti tulerunt. 94
In Cruce ferenda Deus afflictos juvat. *ibid.*
Sanctæ Crucis figuræ in veteri Testamento. 91
Signi Crucis figuræ. 23
Crucis quinam inimici. *ibid.*
Crucis signum oderunt hæretici. 28
Supplicii Crucis infamia. 87
Signi Crucis usus Deo gratus. 26
Signi Crucis usus mensæ præmittendus. Exempla. 27
Signi Crucis usus antiquus. Exempla. 25. *& seqq.*
Crucis signo fructuose utuntur Fideles. Exempla. *ibid.*
Crucis signo cur multi sine fructu utuntur. 28
Crucis signo cur frequenter utendum. 26. & 27
Signum Crucis efficax oratio. 25
Crucis signum traditur morituris. 27
Crux apud Christianos in magna æstimatione. 87. *& seq.*
Crux duplex, una materialis, alia spiritualis. 92

Digitized by Google

D

Damnandi plures Catholici, quam salvandi. 247
Damnati non dicuntur esse in vita æterna. 234
Debita nostra duo dissolvenda, quomodo. 146
Decalogi leges cæteras excellunt. 395
Magno apparatu latæ. 396
Decantare laudes Dei nobilissimum officium. 52
Decimæ omni jure Ecclesiæ debitæ. 659
Decumbendum quomodo. 262
Dæmoni quomodo resistendum. 69. 339
Dæmonum astus plurimi. 339
Dæmon abominatur locum Capitulasem. 346
Dæmones honoris divini appetentissimi. 426
Dæmones quomodo occulta norunt. ibid.
Dæmonum ingens numerus, & eorum occupatio. 339
Dæmones superbia perierunt. 58
Defunctorum commemoratio qualibet feria secundæ. 202
Defunctorum commemoratio secunda Novembris. 203
Defunctos juvare est magni meriti. 202
Exempla. ibid.
Pro Defunctis libenter orandum. 203
Deserimus Deum, quomodo. 338
Ne deserat nos Deus quid agendum. ibid.
Desperationis peccato varie peccatur. 252
Desperabundis proponenda Dei misericordia. ibid.
Detractio. 485. 555
Detractiones audire, quale peccatum. 556
Cum detractoribus quomodo se gerendum. ib.
Devotio vera quid. 270
Deus, quid. 15
Deus ab æterno in seipso Beatus. 62
A Deo auxilium contra dæmonem speta. 60
Cur Deus creavit omnia. 51
Deus solus Cordi agnostes. 427
Deum esse docent omnes creaturæ. 14
Deum esse Fidei articulus. 13
Deus futura omnia contingentia prævidet. 427
Deus gubernat omnes creaturas. 61
Deus incorporeus. 15
Deo membra attribuuntur, quomodo. ibid.
Deus quomodo mortuus. 82
Deus Pater prima persona Trinitatis. 48
Dei omnipotentia quid. 49
Deus Pater Fidelium adoptione. 48
Deus Pater omnium creaturarum, quomodo. 47
Deus Pater hominum creatione. ibid.
Deus remunerator bonorum. 15
Deus cur unus. ibid.
Diabolus malus præcipue ob tres causas. 346
Diaboli per Christi passionem quam debiles effecti. 339
Diaboli ira in homines ob 4. causas. 335
Diabolus transfigurat se in Angelum lucis. Exempla. 60
Diabolus Crucem timet. Exemplum. 25
Diaboli potentia qualiter conculcanda. 338
Diligere Deum propter se, quid. 383
Dimitte nobis debita nostra, quo sensu poterat dicere P. V. 334
De bonis Matrimonii. 740
De dispositionibus ad Matrimonium. 738
Distractiones in oratione. 269
Remedia contra eas. 271
Dives difficile intrabit in cœlum. 541
Divitibus modestia erga pauperes est servanda. 18
Divitibus septem præcepta a S. Paulo. 542
Divitiarum usus legitimus. 326
Doctrinæ Christi summa. 81
Dominica dies cur sic dicta. 470
Dominicæ principales tres, Palmarum, Paschæ, & Pentecostes. 475
Dominica dies quomodo sanctificanda. 472
Dominus vobiscum in Missa cur septies dicitur. 362
Dotes quatuor in corporibus Beatorum. 231. 232
De duello, & mundi stolidi de duellis stolida judicia. 495

E

Ebrietatis curandæ modus. 509
Ebrietatis mala, & signa. 508. 509
Ecclesia Apostolica. 187
Ecclesia quid est. 170
Ecclesia tripliciter dicitur Catholica. 185
Ecclesiæ Catholicæ mira doctrinæ concordia. 46
Ecclesiæ tres dotes a Spiritu Sancto. 169
Ecclesiæ infallibilitas circa res Fidei. 31
Ecclesiæ immunitas in tribus cernitur. 447
Ecclesia Catholica deficere non potest. 179
Ecclesiæ incrementa hæreses & persecutiones attulerunt. 180
Ecclesia per sententiam Pontificis judicat de controversiis Fidei. 36
Ecclesia militans quo tempore cœpit. 179
In Ecclesia Catholica sola miracula. 185
De Ecclesia non est qui Pontifici non adhæret. 178
Ecclesiæ regimen sub uno Pastore unitatem ejus commendat. 181
Ecclesia multis modis dicitur sancta. 184
Ecclesiæ nunquam desunt spiritus Prophetiæ. 185
Ecclesia Christi visibilis. 179

Eccle-

Digitized by Google

Ecclesia Christi unica, & duæ partes, nimirum militans & triumphans. 178
Ecclesia una. 181
Uni Ecclesiæ adhærendum. 168
Ecclesia uxor Agni. 150
Ecclesias dedicare ad Dei & Sanctorum honorem usitatum a primo Ecclesiæ nascentis tempore. 445
Ecclesiam consecratam immundus spiritus in porci specie deserit. *ibid.*
Eleemosyna quid. 545
Eleemosyna in præcepto duobus casibus. *ibid. & seq.*
Eleemosynæ fructus corporales. 549
Eleemosynæ fructus spirituales. *ibid.*
Eleemosynæ duo genera. 546
Eleemosyna est semen. 549
Emendationis vitæ propositum efficax res difficilis. 248. 665
Emendationis propositum multis deest. 248
Emendationis propositum quid requirit. 668
Ephemeridum compositores quatenus recepti. 429
Episcopi Presbyteris superiores. 731
Episcopus cur dicit prima vice, Pax vobis. 362
Episcoporum obligatio circa Catechismum tradendum. 5
Evagationes mentis pessimæ quæ sint. 269
Euangelium Christi excellit omnem doctrinam. 81
Eucharistiæ definitio & etymon. 590
Eucharistia adoratur cultu latriæ. 616
In Eucharistia Christus etiam sub minima particula. 615
De Eucharistia controversia hæreticorum. 611
Eucharistiæ duodecim effectus. 651. 1. Unimur Christo. 2. Peccata tolluntur. 3. Animi perturbationes sedantur. 4. Præservat a peccatis. 5. Valet ad expurgandas tentationes. 6. Auget gratiam. 7. Accendit amorem Dei. 8. Consolationem spiritualem præbet. 9. Dat pignus futuræ gloriæ. 10. Sanitatem corporis confert. 11. Mentem illuminat. 12. Est viaticum nostræ peregrinationis.
Eucharistia exercetur Fides nostra, roboratur & augetur spes nostra, excitamur ad Dei amorem. 600. 601
Figuræ veteris Testamenti circa Eucharistiam. 592. *& seq.*
Forma Sacramenti Eucharistiæ. 602
Eucharistiæ Sacramentum valet contra impuritatem. 528
Eucharistiæ institutionis rationes. 600
Eucharistiæ Festum instituitur ab Urbano IV. & quare. 653
Eucharistiæ Sacramenti materia. 601
Circa Eucharistiam facta miracula. 607. *& seqq.*
Eucharistia panis eximius. 426
Contra Eucharistiæ veritatem rationes hæreticorum, & responsio ad illas. 609. *& seq.*
In Eucharistia non manet simul panis cum corpore Christi. 615. 616
Eucharistiæ ritus & oblatio. 618
Eucharistia non tantum Sacramentum, sed etiam Sacrificium. *ibid.*
Eucharistia Sacramentum quomodo differat ab Eucharistia sacrificio. 621
Eucharistiæ virtute S. Catharina Senensis supra modum sancta. 529
De veritate Eucharistiæ. 602
Veritatem Eucharistiæ omni tempore Patres docuerunt. 804. *& seq.*
In Examine pro confessione quæ diligentia adhibenda. 674
Examen juxta decem præcepta Decalogi. 675
Examinandi conscientiam ante Confessionem varia methodus. 675
Examen vespertinum. 261
Excommunicandi potestas in Ecclesia. 192. *& seq.*
Excommunicati absolvi possunt etiam post mortem. 192
Excommunicati privantur sepultura sacra. Exemplum, & quare. 191
Exercitia spiritualia & utilitates inde manantes. 301
Extrema Unctio quid. 703
Extrema Unctio nemini danda, nisi gravi morbo afflictus sit. *ibid.*
Extrema Unctio ægroti adhiberi debet tempestive. *ibid. & seq.*
Extremæ Unctionis effectus. 704
Extrema Unctio potest iterari in diverso vitæ periculo. 703
Pestiferis ministratur. *ibid.*
Pueris qua ætate danda. 704
Pueri & amentes non inungendi. *ibid.*
Extremam Unctionem negligens in periculo animæ versatur. *ibid.*
Quæ partes ungendæ. 705
Recepturus hoc Sacramentum qualiter debet esse dispositus. *ibid.*
Extremæ Unctionis utilitas. 704

F

Falsum testimonium peccatum grande. 551
Octavum præceptum de falso testimonio, quid prohibet. 551
Festa cur celebrata. 476
Festa celebrare docuerunt nos Sancti. 473
Festa rite celebrantium fructus, & pœnæ violantium. 474
Fides quid. 29
Fide justificari hominem quid est. 31
Mirabiles conversiones ad Fidem. 30
Fides sola non sufficit ad salutem. 30
Fidei actus heroicus, confiteri divinitatem Christi. 62

Digitized by Google

Quandonam Fidei, spei & charitatis actus eliciendi, 42
Fide divina quid credendum, 31
Fidem deserere, vel respuere, summa stultitia. Exemplum de Leovigildo Rege. 21
Fides integra in Christum qualis esse debet. 148
Quæ sunt Fidei, non sunt evidenter nota. 40
Fidem & Religionem suam occultare interdum licet. 408
Fidem oppugnantes, misere moriuntur. Exempla. 45
Fidei propagatio ab hominibus infimis. 46
De Fide speciali, sive inani fiducia controversia. 209
Figura mortis Christi. 82
Filii Dei adoptivi, 66
Filii quid debeant parentibus. 477. & seq.
Filia quæ contraxit insciis & inconsultis parentibus, non potest eo nomine exhæredari. 736
Finis hominis excelsus & sublimis. 19
Fines honesti actus conjugalis. 737
Fœminarum cultus inordinatus. 515
Fœmina damnatur potissimum ob quatuor peccata. 685
Fœminarum opus Lanificium & Linificium. 520
Fœminæ introducentes cultus insoliti novitates, peccant graviter. 516
Fœminarum luxus maxime dedecet in templo. 517
Fomes peccati proprie peccatum non est. 215
Fornicatio simplex naturæ inimica. 459
Fornicatio simplex peccatum mortale. 498
Fornicatio simplex prohibita in lege veteri. 499
Fortitudo Christiana in quo sita. 159
Exempla. 160. & 408
Fortitudinis donum quid & quomodo potest comparari. 159
S. Franciscus & aliqui alii magna devotione Nativitatem Christi celebrarunt. 74
S. Franciscus perfectam sui cognitionem habuit. 16
S. Francisci expositio Orationis Dominicæ. 352
S. Francisci exacta Religionis observantia. 282
De S. Francisco varia. 18. 56. 520. 545
S. Franciscus noluit fieri Sacerdos. 730
Furti definitio. 536
Furta famulorum. 537
Furti quantitas notabilis & mortifera. 538
Sacrilegium in materia Furti. 539
Furti aliæ species. 540
Fructus gratiæ Sacramentalis. 738

G

Gabriel quid significet. 353
Gabriel cur non salutet Mariam proprio nomine. 256
Gaudium spirituale differt a mundano. 162
Gratiarum actio post mensam. 261
Gratia vita spiritualis animæ. 215
Gratia Dei in homine lapso qualis. 249
Gratiæ indicia moraliter certa. 385
Gratiæ vis admirabilis. 527
S. Gregorii Magni zelus animarum. 8

H

Hæresis quid. 171
Quid dicendi Hæretici. ibid.
Nomina Hæreticorum. ibid.
Hæreticos nota pessima, calumnia. ibid.
Hæresis serpit ut cancer. 406
Hæreses contra impuritatem virginei partus. 77
Hæretici non sunt Christiani. 22
Doctrinæ Hæreticorum absurditas. 45
Hæretici nihil credunt fide divina. 42
Hæreticorum conciones vitandæ. 405
Hæretici convincendi puritate vitæ. 174
Cum Hæreticis non est disputandum. ibid.
Hæretici Ecclesiæ judicium subterfugere non possunt. 173
Hæretici fugiendi exemplo Sanctorum. 175 & seq.
Qui fructus Hæreticorum. 174
Hæretici in sua doctrina inconstantes. 42
Hæreticorum libri comburendi. 406
Hæreticorum libros non retinendos, miraculo probatur. 176
Hæreticorum Magister dæmon. 405
Hæretici nulla patrarunt miracula. 41
Hæreticis impossibile est servare Dei mandata. 396
Hæretici morientes pro errore suo non sunt Martyres. 44
Hæretici ad rebellionem contra Principes proclives. 43
Hæretici contumaces possunt neci tradi. 173
Hæretici Scriptura perverse utuntur. 34
Hæreticorum religio similis Turcicæ. 43
Quolibet Hæretico meliori loco est nequissimus Catholicorum. 176
Apud Hæreticos nulla devotio. 412
Homicidia occulta revelat Deus. 491
Homicidium est peccatum in cœlum clamans. 490
Homicidii quinam sint rei. 491
Homo Dei imago. 16
Homo tenetur bene uti creaturis, & quomodo. 61
Hominis definitio explicatur. 16
Homines cur interdum Dei vocantur. 16
Hominis misera conditio. 323
Quatuor ætatum hominis propria vitia. 336
Homo ad gratitudinem tenetur propter beneficia creationis & conservationis. 61

Digitized by Google

Horæ canonicæ pertinent ad publicam orationem. 278
Horarum canonicarum author quis. *ibid.*
Originem habent ab Apostolica traditione. *ibid.*
Horæ canonicæ cur Officium divinum & Ecclesiasticum appellatæ. 281
Septem Horarum canonicarum significatio. 278
Humanitati Christi divinitas quando conjuncta. 78
Humanum genus lapsum est 25. Martii, & 25. Martii reparari cœptum. 356
Humanum genus non potuit per creaturam redimi. 79
Humani generi hostes. 335
Humani corporis vilitas. 17

I

INcestus. 500
Idololatria quid sit. 451
Idola Sancti sunt execrati. 453
Idololatriæ origo, & processus. *ibid.*
Jejunium cur indixit, & observandum præcepit Ecclesia Catholica. 700
Controversia hæreticorum de Jejunio. *ibid.*
Argumenta contra Jejunium dissolvuntur. 701. 702
JESUS qualiter fuit unctus. 64
JESU nomen quare habetur in tanto honore. 63
JESU nomen reverendum. Exempla Sanctorum. *ibid.*
Utile est honorare nomen JESU. Exempla. 64
Ignis infernalis meditatio extinguit ignem concupiscentiæ. 535
Ignorantia quæ excusat pœnitentem. 679
Imagines adorantes Catholici, non sunt idololatræ. 452
Imagines effingi Deus non prohibet in Decalogo: earum utilitates. 449
Imaginibus honorem impensum diabolus invidet, & cur cupit eas abolere. 450
Imagines Divæ Virginis honorandæ, & punitio blasphemiæ. 369. 370
Impudicitiæ epitheta. 522
Incarnari Filium Dei, conveniens fuit. 71
In Incarnatione, cur Christus sine Patre. 70
Incarnatio cur tam diu dilata. 72
Incarnatio cur Filio attribuitur. 71
Incarnatio cur attribuitur Spiritui sancto. 70
Incarnatio facta operatione Spiritus sancti. *ibid.*
Incarnatus cur est Filius Dei. 71
Ex Incarnatione Christi fructus colligendus. 79
Incarnatio magni facienda. 72
Incarnatio mysterium undequaque maximum. *ibid.*
Incarnationis mysterium præ cæteris Ecclesia veneratur. *ibid.*
Incarnationis mysterium qualiter & quando perfectum fuit. 68
Mysterii Incarnationis prærogativæ. 71
Ordo mysterii Incarnationis. 78
Indulgentiæ quid sunt. 193
Indulgentiarum usus antiquissimus. 194
Indulgentias defunctis applicare, est antiqua consuetudo. 196
Indulgentiæ ad Communionem Sanctorum pertinent. 193
Indulgentiæ pro defunctis. 196
Indulgentiæ non semper fuerunt liberalitet concessæ. 195
Differentia inter Indulgentiam pro vivis, & pro defunctis. 196
Indulgentias conferre quibus competit. 195
Potestas Indulgentiarum in sola Ecclesia Catholica. 193
Indulgentia alia plenaria, alia non plenaria. Item & Jubilæum. 195
De Indulgentiis Catechismi. 12
Indulgentiæ de Portiuncula a Domino datæ, per Pontificem confirmantur. 197
Dispositio necessaria ad lucrandas Indulgentias. *ibid.*
Consultum est bonam operam dare lucrandis Indulgentiis. 196
Studere oportet lucrandis Indulgentiis. 375
Duas ob causas voluit Deus satisfactionibus Sanctorum thesaurum constare. 198
Thesaurus Ecclesiæ est maximus, unde Indulgentiæ desumuntur. 195
Infernus. 713
Novem capita unde damnati puniuntur, scilicet, Tenebræ, Fletus, Fames, Fœtor, Ignis, Vermis conscientiæ, Locus & Societas, Desperatio, Æternitas. *ibid. & seq.*
Vermis conscientiæ ex tribus potissimum oritur. 717
In Inferno societas infamis, ac summe detestabilis. 719
Quatuor loca subterranea Inferorum nomine appellata. 111
Infirmitas corporalis interdum animæ utilis. 347
Infirmis orationes jaculatoriæ frequentandæ. 708
Infirmo moribundo Crucifixum in manibus tenenti suggerenda. 709
Variæ Oratiunculæ. 708. *& seq.*
Infirmos visitare magni meriti. 709
Inimicis ignoscendum est. 332. 391
Injuriæ remittendæ sunt. 330
Ad Innocentiæ statum recuperandum stultus conatus. Exempla. 212
Donum Intellectus. 160
Invidia nulla in cælo. 244

Irre-

Digitized by Google

Irreligiositas. 454. & seq.
Introitus triumphalis Christi in cœlum. 127
Intellectus donum quid impertiatur. 160
Sancti Josephi sanctitas. 69
Sanctus Joseph Pater Christi jure Matrimonii, & authoritate, licet non sit Pater generatione. 68
Sancto Josepho nomen Patris gloriosum. ibid.
Jubileum magnificiendum. 195
Judæi sua expectatione frustrati. 88
Judicii futura signa. 133
Judicii extremi locus. ibid.
Judicium quare in terra fiet. ibid.
Judicandi potestas cur Filio attributa. 131
Judicium generale cur additur particulari. 147.
Judicii dies remanet ignotus. 131
Judicium particulare. 712
Judicium extremum erit horribile. 136
Judicii divini horrorem Sancti conceperunt. 129
Judicii timore multi in melius sunt conversi. 130
De Judicii rigore. Exemplum. 143
Judicii dies frequenter olim prædicabatur. 129
Judicabuntur prius electi quam reprobi. 142
In Judicio quæ discutienda. 137
Judices plures erunt in Judicio, quomodo. ibid.
In Judicio qui accusatores & testes futuri. Exempla. 138
Dum Judicio contendimus, qualiter nos habere oportet. 333
Juliani Apostatæ impietas. 409
Jurarunt Deus & Sancti. 459
Jurare licet per creaturas. 462
Juramenti falsi horrendum exemplum. 463
Juramenti circumstantiæ tres. 460
Remedia contra pravam consuetudinem jurandi. 463
Juramenta omnibus servanda. 461
Quomodo intelligendi qui videntur juramentum omne prohibere. 459
Jurare falsum scienter, magnum peccatum. 462
Jurisdictio ordinaria. 694
Jurisdictio delegata. ibid.
Justitia originalis quid. 212
Omnes fuimus in Adam privati Justitia originali. ibid.
Sicut misericordiæ, ita Justitiæ Dei non est numerus. 144
Fieri potest ut Justus hic semper gaudeat. 162
Justitiæ publicæ honestatis impedimentum, 739

L

Lacrymæ pœnitentiæ sunt remedium contra periculum judicii. 140
Laudes Dei canendæ sunt ex amore ejus. 52
Lætitia electorum audita sententia Judicis. Exempla. 141
Lectio pia. 525
Ob Libidinem homines mente excæcantur. 499
Ligaturæ, & errones improbi, vulgo Ægyptii. 430
Libri rationum, & hi aperti. 140
Lignum vitæ. 592
Linguæ malæ duodecim damna. 559
Linguæ igneæ quid significent. 167
Litaniæ majores & minores. 287
Litaniarum & Processionum fructus. 288
Loca sacra sub Angelorum custodia. Exempla. 54
Luxuriæ octo remedia. 520
Contra Luxuriam remedium Litaniæ. 533
Luxuriæ remedium frequentatio Sacramentorum. 527
Lumen ardere debet coram Venerabili Sacramento, alias grave peccatum esset. 418
Luminaria cur ad Evangelium deferuntur. ibid.

M

Magistratus tenentur auxilium præstare Catechismo. 4
Unde illa obligatio oriatur. 5
Mala sunt in triplici differentia. 328
A malis omnibus non possumus hic liberari. 342
A malis multis petunt præpostere liberari. 345
A malis omnibus non petimus absolute liberari. ibid.
Contra maleficia remedia. 431
Mandata Dei memoria tenenda. 394
Observationis mandatorum Dei fructus. 397
Ad mandata Dei servanda, multis rationibus suademur, istis verbis: Ego sum Deus tuus, &c. 398
Manna significabat Eucharistiam. 596
Mansuetudo quid. Exempla. 164
Vox Maria quid significet. 357
Nomini Mariæ qua ratione honos deferendus. 358
Plenitudo B. Mariæ, quæ: quam sancta fuerit, & quantum colenda. 359
Unde Maria vocatur Mater misericordiæ, Quia scilicet invocantibus multa beneficia præstat. 436
Maria invocanda a mulieribus in puerperio. 76
Maria Virgo post partum. 75.
Non potuit Deus Matrem meliorem

Non

Digitized by Google

Non potuit Deus Matrem meliorem, imo creaturam facere, quam sit Dei Mater. 360
Maria fuit privilegium, Christum ex ea Virgine nasci. 73
Martii 25. Christus est mortuus. 98
Martyres futuri multi in fine mundi. 135
Martyrum constantia est signum credibilitatis mysteriorum fidei. 44
Quanti ardores in Martyrii candidato. 387
S. Monicæ prudens consilium. 742
Matrimonium est Sacramentum novæ Legis. 733
Ad Matrimonium tria essentialiter requisita. 733
Matrimonium inire cogentes minus libere, ipso jure excommunicati. 735
Ad Matrimonium consensus Parentum quatenus requisitus. 736
Matrimonium celebratum in facie Ecclesiæ sine consensu Parentum est validum. 736
Matrimonii fines duo principales. 736
Matrimonium impedimenta dirimentia. 733
Matrimonium impedimenta impedientia. 734
Mariti officia præcipua. 742
Uxoris officia. *ibid.*
Qualiter conjuges sancte Matrimonio utantur. Exempla. 740
Mediator alius est principalis & primarius, alius secundarius. 434
Meditationis Passionis Christi utilitas. 98
Mendacium triplex. Omne mendacium vetitum. 554
Mendacium perniciosum. 555
Mendacium est peccatum diabolicum. *ibid.*
Restrictio Mentalis. *ibid.*
Mendici Dei sunt etiam divites. 326
Mendicantes validi. 538
Mercator. 541
Misericordia Dei superexaltat ejus judicium. 458
Misericordiæ opera corpor. & spiritualia. 546
Miraculorum & mirabilium differentia. 427
Miracula fiunt in sola Ecclesia Catholica. 185
Missæ sacrificium idem cum sacrificio crucis. 621
Missa oblata per malum Sacerdotem, tantum valet ac celebrata per bonum. *ibid.*
De Missa controversia hæreticorum, ubi & diluuntur eorum argumenta. 622
Missæ applicatio facienda a Sacerdote in utroque Memento. 641
Memento vivorum & mortuorum. *ibid.*
Pro Missa forte argumentum contra hæreticos. 623
Missæ Sacrificium Christus instituit, Deo Patri obtulit, & idipsum Ecclesiæ commendavit. 626
Missa prodest defunctis. 624
Vox Missa quid significet. 625
Missæ vocabulum minime novum. *ibid.*
Missæ expositio secundum omnes, singulasque partes & cæremonias. 627
Missam celebrantis vestes quid significent. 632
Missa temporum successu, ornata cæremoniis, & vario apparatu. 627
Missam lingua vulgari dici non expedit. 291
In Memento generalis postulatio brevior & alia prolixior facienda. 638. 639
Post Missam gratiarum actio. 641
Modestia quid. Exempla. 165
Contra mollitiem remedia. 501
Mortis Christi necessitas quæ. 82
In Mortis articulo nulla casuum reservatio. 695
Mors improvisa metuenda. 145
Mors qualiter timenda. 715
Quid agendum, ut ad mortem præparemur. 711
De Morte. 533. & 706. & seq.
Præparatio ad mortem per quæ media fiat. *ibid.* & 707
Mortem optare quando liceat, quando non. 493
In mortis articulo mœrorem præcipue afferet præteritæ vitæ vana transactio & separatio a præsentibus. 711
Mulierem morte amariorem invenit Salomon. 530
Mulieribus cur Dominus primo apparuit. 117
Mulieris lascivæ horribilis pœna. 535
Mundi innovatio. 148
Mundi regeneratio. 149
Mundi conflagratio quando futura. 150
Murmutatio. 557
Musica cœlestis quam suavis. 125
Mysteria præcipua repræsentantur in solemnitatibus. 37

N

IN Nativitate Christi omnia gaudio plena. 74
Les hauts Noms, & nota pro Confessariis. 430
Novissimorum recordatio est remedium contra luxuriam. 533
Nuptialia convivia Ecclesiasticis interdicta. 511

O

OBligatio nostra ad Christum. 67
Oblivio excusat pœnitentem, quæ. 674
Oratio non fit pro iis qui se occidunt. 491
Occasiones propinquæ peccati. 669
Occidere licitum est privato homini privatis casibus. 491
Oculum eruere, quid sit in Euangelio. 515
Oculorum magnam rationem Sancti habuerunt. 514
Odium proximi quid. 494
Odium Dei gravissimum peccatum. 381

Digitized by Google

Odii inveterati peſſimus fructus, ut ex Confeſſore faciat apoſtatam. 331
Officii divini decantandi mos alternis choris a Seraphinis profluxit. 52
Officium divinum negligenter peragentes Moniales caſtigat Deus. 283
Officia divina celebrari non decuit vernacule. 291
Oratio poſt divinum Officium. 270
Officium Principis erga ſubditos, & ſubditorum erga ipſum. 487. & ſeq.
Officium ſervorum erga Dominos, & Dominorum erga ſervos. 482
Exemplum Elzearii Comitis. ibid.
Orationis elogia. 274
Oratio mentalis quid. 296
Orationes diverſimode vident, & ſcribunt Angeli. 283
Orationi non officiunt ariditates & diſtractiones. 269
Orationis bonæ & perfectæ exemplum. 266
De convenientia, utilitate, & neceſſitate Orationis. 272
In oratione divagatio & ariditas unde provenit. 270
Orationi plurimum conducit contritio & caſtigatio corporis. 300
Item ſobrietas in cœna, vigiliæ & jejunia Chriſtiana, ſilentium & ſolitudo. 300. 301
Oratio coram Crucifixo Deo grata. 89
Oratio mentalis ad omnes pertinet. 297
Orationi tempus aptum & locus. 258. 263. 300
Orationis Dominicæ commendatio. 274
Oratio Dominica explicatur. 308
Ordo & connexio petitionum Orationis Dominicæ. 325
Orationis Dominicæ ſumma. 349
Oratio Dominica excellentiſſima Orationum vocalium. 307
Orationis Dominicæ tres partes. 314
Oratio Dominica cur a divini nominis ſignificatione ſumpſit exordium. 313
Orationes jaculatoriæ. 258
Orationes jaculatoriæ ab infirmis frequentandæ pro variis actibus virtutum. 708. & ſeqq.
Oratiunculæ variæ infirmis ſuggerendæ. 709
Oratio mentalis quid. 297
Oratio mentalis eſt quies & velut ſomnus. 299
Orationis mentalis quatuor partes. 302
Orationis mentalis tabula. 305
In Oratione mentali variæ circumſtantiæ conſiderandæ, & de colloquio ac oblatione, &c. 303. 304
Ad orationem mentalem nihil æque conducit ac diligens præparatio. 302
Oratio publica, oratio privata. 277
Orationi tempus deputatum, & quandonam orandum. 258
In oratione quæ petenda. ibid.
Orationi qui maxime vacare debent. 257
Eccleſiaſticorum maxime eſt orare. 273
Præparatio ad orationem remota & propinqua. 265
Quis Oratione interpellandus. 254
Orare pro inimicis. 264
Orare ad Orientem Apoſtolica traditio. 91
Cur oramus ad Orientem converſi in templis. 367. & ad quid ritus iſti in orando. 368
Quid intrare cubiculum, & orare Patrem in abſcondito. 265
Oratio pro pœnitente continens requiſitos actus ad confeſſionem. 662. & ſeq.
Oratio Gregorii XIII. ante Miſſam & 50. annorum Indulgentiæ ei conceſſæ. 637
Remedia contra diſtractiones in Oratione. 271
Orationis fructus tredecim. 275. & ſeq.
Ordinis Sacramentum quid. 720
Ordo eſt Sacramentum. 721
Numerus ſeptem Ordinum ex totidem circa Euchariſtiam miniſteriis colligitur. 722
Inter Ordines majores & minores differentia. ibid.
Ordo Acolyticus. 418
Effectus Sacramenti Ordinis. 732
Ordinari quiſque promiſcue non debet. ibid.
Ad Ordines ſacros quo fine accedendum. ibid.
Ordinis miniſter ſolus Epiſcopus. 731
Hic inter Epiſcopos eſt diſtinctio. ibid.
Papa omnes præcedit. 732
Organorum uſus in Eccleſia. 292
Originale peccatum quid ſit quoad poſteros. 213
Qualiter omnes in Adam peccaverunt. 214
Originali peccato ſublato per Baptiſmum remanent plures ejus effectus in renatis. ibid.
Oſcula & inhoneſti contactus. 514
Oſcula & amplexus quatenus inter conjuges liciti. 737
Otium. 518
Otium multis male ceſſit. 519

P

PAlmarum benedictarum effectus. 421
Dominica Palmarum. 475
Panis Euchariſticus quomodo dicatur pollui. Exemplum terribile. 729
Panes propoſitionis. 598
Panis Eliæ. 599
Parentibus quis honor debitus. Exempla. 477
Parentum erga filios officium. 479
Parentum obligatio ad recte educandam prolem. 741
Parochorum cura circa infirmos. 707
Parochorum principale munus docere principalia puncta Fidei Chriſtianæ. 6. & 7
Paſcha quid. 117
De Paſchæ celebratione varii errores. ibid.
Paſchæ dies miraculis illuſtrata. 119

Digitized by Google

Paschæ dies solemnissimus, quare. 117
Passio Christi. Quid agendum in recognitionem amoris. 84
Passio Christi medium convenientissimum liberationis hominum. 82
Passio Christi nostræ medetur diffidentiæ. 101
In Passione Christi omnium virtutum exemplum. 83
Passionis Christi figuræ & prophetiæ. 80
Passionis instrumenta & Reliquiæ in magno apud Christianos pretio. 106
Passionem Domini lugere sanctum est. 97
Passionem Domini meditandi optima ratio. 99
In Passionis Dominicæ meditatione excitandæ 7. animæ affectiones. 100
Passionis Christi meditationi Sancti specialiter addicti, exempla. 103
Passionis Christi scientia necessario Fidelibus inculcanda. 79
Passio Christi cur in Symbolo exprimitur sub Pilato. 85
Pastores & Episcopi absque oratione, & rerum cœlestium contemplatione parum efficiem. 273
Vocabuli Patris amplitudo. 483
Cur Pater in divinis specialiter dicitur Creator. 50
Deus Pater noster multis titulis. 47. 308
Patientia fructus Spiritus sancti. 164
S. Pauli mirus zelus animarum. 8
Sancte Pauperes qui sunt. 326
Pax fructus Spiritus sancti. 163
Peccator iterum Christum crucifigit. 85. & 219
Peccator quid agere debeat, ut se debitis liberet. 329
Peccator magis non est, quam sit. 211
Peccatum quid est. 210
Peccatum aliud originale, aliud actuale. 211
Peccatum originale omnes contraxerunt excepto Christo, & D. Virgine. 212
Peccata in cœlum clamantia. 490
Peccatum est ingens erga Deum debitum. 329
Peccata triplici ratione vocantur debita. 328
Peccata Deus facile indulget. 329
Peccati gravitas in Christianis. 67
Peccati mortalis effectus. 217
A peccato poterat Deus liberare sine passione. 82
Dividitur Peccatum in mortale & veniale. 215
Peccatum mortale quid. *ibid.*
Peccati mortalis malitia. 216
Peccatorum mensura certa & definita. 458
Peccati occasiones propinquæ. 669
Peccatum momentaneum juste æterna pœna damnatur. 145
Peccatorum remissio per Orationem Dominicam obtinetur. 330
Peccatores etiam puniti in hac vita. Exempla. 222
Remedia contra peccatum mortale. 220
Peccato initio resistendum. *ibid.*
Adversus peccatum remedium optimum actus contritionis vel amoris Dei. *ibid.*
Peccatum solum timendum homini Christiano. 219
Inter peccatum mortale, & veniale differentia. 222
Ad discernendum peccatum veniale a mortali Regulæ. 223
Contra peccata venialia remedia. 224
Praxis contritionis de venialibus. 225
Peccatorum venialium exempla. 226
Pro peccatis venialibus utiliter recurritur ad Sacramentum Pœnitentiæ. 221
Peccata venialia magni fecerunt Sancti. 222
Peccatum & vitium quomodo differunt. 211
Pecuniæ cupido magnum peccatum. 541
Pentecosten cur celebrarunt Judæi, cur Christiani. 166
In Peregrinationibus abusus committuntur. Qualiter sancte instituuntur. 442
Peregrinationes sunt actus Religionis. 441
Peregrinationum ratio & fructus. 442
Peregrinationum usus. *ibid.*
Pietatis donum quid. 158
Pœna damni gravior est, quam pœna sensus. 142
Pœnitentiam de die in diem differendi periculum. 657
Exemplum horribile. 658
Pœnitentia dilata desperationem adfert. *ibid. & seq.*
Exempla. *ibid. & 659.*
Pœnitentiæ cæremoniæ. 702
Pœnitentiæ prima opportunitate adimplendæ, ut fiant in statu gratiæ. 698
In Pœnitentiæ Sacramento commendatio misericordiæ Dei. 208
Pœnitentiæ Sacramentum remittit gravissima peccata. 207
Pœnitentiæ tres partes. 659
Pœnitentiæ veræ exemplar in S. Paulo. 660
Politicorum infelix exitus. 404
Pollutio voluntaria. 501
Pollutio nocturna. *ibid.*
Pontifex Romanus non est Anti-Christus. 135
Pontificis auctoritas a Patribus stabilita. 183
Qui Pontifici non communicat, de Ecclesia non est. *ibid.*
Pontificum successio nunquam interrupta in Ecclesia. 46
Pontificum successio in Apostolica Sede magni æstimanda. 187
Summi Pontifices merito reservant sibi casus. 695
Pontifex Christi Vicarius. 181
Portugalliæ insignia, & eorum origo. 115
Possideri a diabolo melius est, quam a peccato. 346

Digitized by Google

Potestas consecrandi Corpus Christi incomparabilis. 724
Sicut & Potestas ligandi atque solvendi. 206. & 725
Præcepta cur homini data. 395
Præcepta omnia Decalogo comprehensa. *ibid.*
Præcepta primæ tabulæ hominem informant in iis quæ ad Deum: secundæ vero, hominis erga proximum officium aperiunt. 477
Præceptum septimum. 536
Præceptum octavum. 551
Præceptum nonum: Non concupisces. 559
Præceptum decimum: Non concupisces rem proximi. 561
Prædicatio Christi quomodo inchoata, & qualis erat. 80
Prædicare nemo præsumat nisi justus. 284
Cur Deus finit dæmonem prædicere futura. 427
Imperfectiones nostræ procedunt ex non apprehensa Dei præsentia: varia exempla. 312
Præsentia Dei ubique. 311. *& seqq.* & 157
Præsumptio quid. 251
Præsumptio magnum peccatum. *ibid.*
Præsumptuosi cujus rei monendi. *ibid.*
Præsumptuosi exponunt animas suas magno periculo. 252
Principes & Magistratus sunt honorandi, licet improbi. 486
In prolium educatione magna prudentia opus est. 481
Principes malos regnare Deus permittit ob peccata populi. Exempla. 488
Principis officium. 487
Principia politica. 248
Processionum & Supplicationum in Ecclesia antiquus usus. 287
Processio cum Venerabili Sacramento. 290
Processio Ecclesiæ triumphantis in Festo Purificationis B. V. 419
Proficiendi in virtute modus insignis. 146
Promissionum & minarum appendix pertinet ad omnia præcepta. 458
Propositum emendationis. 248. *item* 665. 668.
Providentia Dei erga homines. 61. 309. 228
Pueri Orationem Dominicam vernacule addiscere debent. 308
Pueri baptizati cur catechisandi. 2
Pueri ad Catechismum qualiter cogendi. 80
Pueri qua dispositione ad Catechismum accedant. 2
Pueri a prima ætate erudiendi; ideo Sancto Benedicto olim traditi. Exempla. 479. 480
Qualiter puellæ cum amasiis suis sese habere debeant. 739
Puerperæ invocent B. Virginem. 76
Pugna carnis & spiritus non nocet, quomodo. 332
Pugnantes Dominus adjuvat. 337
Purgatorium est, & quid sit. 198
Purgatorii pœnæ quæ. 199. 699
Status animarum in Purgatorio. 199
Animæ in Purgatorio vivorum suffragiis juvantur. 200
Doctrina Sanctorum Patrum de adjutorio animarum in Purgatorio. *ibid.*
Exempla de adjuvandis animabus in Purgatorio. 201. 202
Controversia de Purgatorio & Suffragiis pro defunctis. 204
Festum Purificationis Beatæ Mariæ, sive Festum Candelarum. 418

R

Rapina. 538
Raptus. 500
Raptorum mulierum pœnæ. 735
Redemptorem mundi oportebat esse Deum. 79
Refrænatio sensuum externorum & internorum remedium contra luxuriam. 531
Regni cœlestis mirum in Sanctis desiderium. 320
Regnum cœlorum ex quinque capitibus summe desiderandum. 319
Regni Dei lex est Charitas. *ibid.*
Regnum Dei potest accipi trifariam. 316
Regnum cœlorum quibus mediis acquiritur. 318
De Regno gloriæ est intelligenda secunda petitionis Orationis Dominicæ. 317
Regni Dei obtinendi principale medium est observatio mandatorum Dei. 322
Relapsus in peccata periculosus est. 682
Religiosi honorandi. 486
Religio quid? quatuor actus in officio Religionis. 400
Reliquias colere pium est. 438
Sancti eas magni æstimarunt. 439
Reliquiæ Sanctorum laudabiliter in Processionibus deferuntur. 443
Reliquiæ sanctæ & imagines in Processionibus delatæ. 289
Reliquiarum sanctarum virtutes contemnentes puniuntur. Exempla. 440
Elementa muta locis sacris reverentiam exhibent. 264
Remedia pro securitate in Judicio. 145
Remissio peccati originalis & peccati actualis, quomodo obtineatur. 206
Potestas remittendi peccata vere est in Ecclesia. 206. & 725
Restitutio. 542
Restituere quis debet. 543
Restituendum, quantum, quando & quomodo. 544
Restituere Ecclesiæ vel pauperibus non sufficit, si Dominus comparet. *ibid.*
Restituere negligentes multi damnantur. *ibid.*

Re-

Digitized by Google

Restitutio honoris & famæ quomodo facienda. 557
Restituere & satisfacere multum differunt. 543
Resignatio sui in divinam voluntatem. 350
Resurrectionem Sanctorum apparitio probat. 228
Resurrectio Christi exemplum nostræ resurrectionis. 119
Resurrectionis Dominicæ figuræ. 113. 114
Fructus ex spe & scientia Resurrectionis. 233
Resurrectionis spiritualis indicia. In Resurrectionis materia cur solius carnis fit mentio. 227
Resurrectionis possibilitas probatur exemplo. 228
Resurget quilibet homo in suo sexu. 232
Resurrectio futura probatur similitudinibus & rationibus. 229. 230
Reunio membrorum abscissorum in Sanctis probat Resurrectionem. Exempla. 228
Resurrectio quomodo fiet. 231
Rogationes cur cruces dictæ. 288
Rosarium & ejus Confraternitas. 373. 374
Rosarium quid & cur ita dictum. 376
Rosarii institutio & progressus: ejus solemnitas Dominica prima Octobris. 374. 375
Rosarium parvum & magnum: item Psalterium B. Virginis. 376
Rosarium est corona: ejus recitatio grata Deo, & B. Virgini. 377
Rosarium defunctis prodest. 378
Rosarii sodales debent imitari B. Virginem. 375
Inter recitandum Rosarium meditanda mysteria. 374

S

Sabbati dies apud nos cultui D. V. dicata. 473
Non Sabbatizant Christiani cum Judæis. *ibid.*
Sabbatum celebrarunt Judæi duabus de causis, & cur a Christianis in diem Dominicam commutatum. 470
Fideles quomodo Scriptura vocet Sacerdotes. 723
Sacerdotes sunt Angeli, quomodo. 726
Sacerdotes quotidie celebrare convenit, multis de causis. 634
Sacerdos debet cum magna devotione ad celebrandum accedere. 635. *& seq.*
Sacerdos pro quibus & quo ordine in Missa orabit. 638
Sacerdotio initiandi debent esse ornati bonis moribus, scientia rerum divinarum, & virtutibus, quibus. 728
Sacerdos quam fidem habere debet circa Eucharistiam. 635
Sacerdotes Christus ordinavit in ultima cœna Apostolos. 626
Sacerdotibus detrahentes puniuntur. 485
Sacerdotes honorandi: eorum malitia non impedit virtutem Sacramentorum. *ibid.*
Sacerdos quam intentionem celebraturus habere debet. 636
Sacerdotis pii affectus, cum quibus ad altare accedere debet. *ibid.*
Sacerdotes circa paramenta & vasa mundi esse debent. 632
Sacerdos quanta cum puritate vitæ debet ad altare accedere. 636
Sacerdotibus solis potestas data est absolvendi a peccatis. 206. 207
Sacerdotii novæ legis duplex potestas & officium. 724
Sacerdotum tonsura. 632. 723
In Sacerdotibus desideratur zelus animarum. 7
Sacerdotium duplex, visibile, & invisibile. 723
Sacramentum quid. 563
Sacramentorum omnium auctor Christus. 565
In Sacramentorum administratione quis fructus cæremoniarum. 568
Sacramenta characterem imprimentia non iterantur. 567
Ad Sacramenta vivorum recipienda requiritur contritio, vel actualis peccatorum confessio. 564
Dispositio ad recipienda Sacramenta. *ibid.*
Sacramenta alia vivorum; alia mortuorum. *ibid.*
Ad Sacramenta mortuorum sufficiens dispositio est attritio. *ibid.*
Sacramentorum effectus. 567
Sacramenta instituta ex multiplici ratione. 562
Sacramenta magnificienda. 568
Sacramentorum vim non impediunt mali ministri. 564
Sacramentorum omnium non est par necessitas. 566
Sacramenta multi male suscipiunt etiam in morte. 248
Sacramentorum septem congruentia. 566
Sacrilegium. 500
Sacrilegii species. 455
Sacrificium cruentum ab incruento qualiter differt quoad effectus. 623
Sacrificium Abelis, & Melchisedech. 592. 593
De salvandorum numero. 246
Salutatio Angelica Deiparæ gratissima. 354
Salutationis Angelicæ antiquus usus. 355
Salutationis Angelicæ compendium. 356
Salutationis Angelicæ expositio. 357
Salutatio Angelica displicet hæreticis. 355
Salutatio Angelica congrue post *Pater* additur. 352
Salutationis Angelicæ tres partes. 353
Salus quare in qualibet secta non potest esse. 22
Sanctitas latens se prodit extra. 185
Sancti qualiter cognoscunt res nostras. 433
Sanctorum consortium jucundum. 239

Digitized by Google

Sancti dilexerunt Deum super omnia. Exempla. 380. 383
Sancti invocandi. 255
Sancti invocantibus se beneficia præstant. 256
Sancti pro Christo pertulerunt nuditatem. 90
Sanctorum in cœlo negotium & occupatio. 240
Sancti peccatum mortale maxime detestati. 219
Sancti timuerunt etiam in hac vita sententiam Judicii. Exempla. 143
Sancti in mediis tribulationibus gaudentes. Exempla. 162. 94
Tria media ad insignem Sanctimoniam. 164
Sanctimoniales peregrinari non convenit. 442
Sanctitas colentium fidem, & multitudo ac consensus populorum, signa credibilitatis mysteriorum Fidei. 42
Sapientiæ donum quid? est pretiosissimum. 161
Satisfactio tertia pars pœnitentiæ, 696
Satisfactio reducitur ad orationem, jejunium, & eleemosynam. 698
Satisfacere pro peccatis possumus multis modis. 698. 699
Satisfactio sacramentalis & restitutio plurimum differunt. 700
Scientiæ donum. 158
Scientiæ rectus modus quis. *ibid.*
Schismaticos Deus punivit. 177
Scriptura sacra quid. 32
Scriptura sola non est judex controversiarum. 36
Scrupuli, unde? 253
Scrupulosis cur non permittenda Confessio generalis. 681
Protestatio frequentanda a scrupulosis. 682
Secretorum revelatio. 553
Secreta aliquando propalanda. 554
Secretum Confessionis. 684
Senes honorandi. Exempla. 489
Sepeliendi antiquus mos. 107
Sepulcra Christianorum cur juxta templa. *ibid.*
Leges circa sepulturam. 108
Circa sepulturam consulendus Ordinarius in casibus ambiguis. *ibid.*
Sepultura quinam ptiyentur. *ibid.*
Sepulturæ ritus ab initio Ecclesiæ. *ibid.*
Sepulcra Sanctorum gloriosa. Exempla. 109
Separatio reproborum ab electis acerba in judicio. 139
Servorum erga Dominos officium. 482
Simonia, quid? 457
Somnus castitati officit. 519
Somnia observare, est ex genere suo peccatum mortale. 429
Somno utendi modus ex Bernardo. 519
Ut recte speremus quid agendum. 254
Quæ sperare liceat. *ibid.*
Spiritus Sanctus adorandus ut Deus. 151
Spiritus sanctus cur repræsentatur ut Columba. 153
Spiritus sanctus in divinitate tertia persona. 151. 153.
Negantes divinitatem Spiritus sancti a Deo puniti. Exempla. 168
Spiritus sanctus cur non possit dici Filius Patris & Filii. 154
Spiritus sancti dona septem. 156
Spiritus sanctus in igne convenienter apparet. 167
Spiritus sanctus personaliter cum suis donis datur creaturis. Exemplum. 155
Patri potentia, Filio sapientia, Spiritui sancto bonitas attribuitur. 50
Spiritus sanctus cur non sit Pater Christi. 70
Spiritus sancti nomen cur tertiæ personæ attribuatur. 154
Spiritus sanctus procedit a Patre & Filio. 155
Spiritus sancti diversa nomina in Scriptura: Digitus Dei, Donum Dei, &c. 155
Spiritus sancti fructus duodecim. 161. *& seq.*
Spiritus sancti processio alia æterna, alia temporalis. 154
Sponsalia quid sint. 739
Sponsalia quem usum habeant. *ibid.*
Sponsalia multis modis solvuntur. *ibid.*
Tres Status in Ecclesia meritis differentes. 743
Cur stamus ad Cantica. 285
Status politicus debet servire Religioni. 5
Subditorum erga Superiores officium. 488
Superstitionis origo. 428
Superstitiosi male peccant. *ibid.*
Sufurrationes. 557
Symbolum Apostolorum, ab ipsis Apostolis compositum. 38
Symboli articuli certissima fide credendi. 39
Symboli Athanasii tutissima doctrina de Trinitate. 49
Symbola cur plura in Ecclesia. 39
Symboli mysteria comprehendere non est necesse. *ibid.*
Symboli recitatio frequens est utilis. 38

T

Templorum fabricæ cur Ecclesiæ dictæ. 176
Templum orationis causa frequentandum. 263
Tentare Deum quid? 454
Tentationibus ætas omnis est obnoxia. 336
Tentationum fructus varii recensentur. 340
Ad vincendas tentationes est valde nobis necessaria Dei gratia. 337
Deus quo sensu dicatur in tentationem inducere. 336
Tentationes Patri spirituali aperiendæ. 342
Contra tentationes remedia. 343
Quæ tentationes omnium periculosissimæ. *ibid.*

Digitized by Google

Tentati qualiter animandi. 344
A tentationibus quibus modis liberat Deus hominem. *ibid.*
Timor Domini quid sit. 156
In timore Dei modus se continendi. 158
Ad timorem Dei media. 157
1. Cognitio sui. *ibid.*
2. Meditatio novissimorum. *ibid.*
3. Meditatio præsentiæ Dei. *ibid.*
Terra sordet dum cœlum aspicitur. 347
S. Thomas D. Augustini doctrinam in omnibus secutus. 244
A choro separatio. 737
Tonsura Clericalis. 632. 723
Cur Tonsuram gestant Clerici in capite. 411
Traditiones, quid? 32
Traditiones in Ecclesia. *ibid.*
Tribulatio. Vide Crux. In tribulatione gavisi. 94. 162
Tributa Principibus tribuenda. 489
Sancta Trinitas. 48
Inter tres Trinitatis personas omnimoda æqualitas. *ibid.*
S. Trinitatis laus. 286
De tripudiis & choreis. 510
Tactus inhonesti. 514
Tactuum impudicorum horrenda punitio. 741
Turpiloquia. 502

V

Verba impudica. 502
Verbi Dei præcones ab hominibus mitti debent. 183
Verecundi quomodo juvandi in Confessione. Similia & exempla. 684
Vestes pretiosæ in cœlo. 239
Vestium ornatus immoderatus. 515. *& seq.*
Viaticum sumendum. 652. 653
Vigiliæ Christianorum. 301
Ultio divina in hostes summi Pontificis. 177. 178
A Vino & conviviis qui debent maxime abstinere. 506
Via ad cœlum recta & secura. 245
Vindicta terribilis in Monachos dissolutos. 507
B. Virginis fructus qualiter benedictus. 364
B. Virgo benedicta inter omnes creaturas. *ibid.*
Virginis benedictus uterus. *ibid.*
B. Virgo non tantum Christi, sed & nostra Mater est. 365
B. Virgo ut Mater Dei summe honoranda. 368
B. Virgini omnes Sancti Patres valde addicti. 369
B. Virginis imploratio remedium contra luxuriam. 532
Virgines in cœlo sunt pedissequæ D. Virginis. 363
B. Virgo quomodo immunis a peccato originali. 212
B. Virginis ope adjuti magni peccatores. 371
B. Virgo adest suis clientibus in morte. 372
B. Virginis sanctitas qualiter differt a sanctitate Dei, & quomodo superat sanctitatem omnium Sanctorum. 359
B. Virginis cultus Deo placet supra cæteros Sanctos. 360
Virginitatem & castitatem soli Catholici colunt. 185
Virgines superbæ sunt ruinæ proximæ. 525
Virginum specialis gloria. 242
Virginitas Matrimonio excellentior, imo & ipsa Viduitas. 743
Visionis beatificæ jucunditas. 236
Qua ratione videbitur Deus. 237
Vitæ hujus calamitosa conditio. 318
Vita mortalis misera, & cur tot malis eam insperserit Deus. 348
Vita mala gradus ad hæresim. 174
Vita æterna. 234
Voluntatis divinæ cognitio magnum beneficium. 395
Voluntas nostra illi conformanda est. 322. *& seq.*
Vota castitatis non facile recipienda a devotariis. 467
Votum pluribus casibus non obligat. 467
Votum & propositum aliquid faciendi quomodo differunt. 463
Votorum divisio. 465
Vota facere Sanctis quid importet. 464
Vota ad loca sancta nuncupare, &c. antiquus usus. 444
Urbanus IV. Pontifex mandat celebrari Festum Corporis Christi in tota Ecclesia. 653. 654
Unum Ecclesiæ caput pertinet ad unitatem Ecclesiæ. 182
Usura. 541
Vulnerum cicatrices cur Christus post resurrectionem retinuerit. 114
Uxoris officia. 732

Digitized by Google

INDEX CONCIONATORIUS

Ad Conciones formandas pro Dominicis totius anni.

DOMINICA I. ADVENTUS.

1. *Ecce Rex tuus venit tibi. Matth. cap.* 21. Exordium desumi potest ex *pag.* 133. 144. *In scripturis sacris duo Christi Adventus celebrantur, &c.* propositio. De priori Filii Dei in mundum Adventu hodie dicam; de illo, inquam, Adventu, per quem *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*. Consule partem 1. *Art.* 3. *Symboli Apostolici cap.* 4. *Lectionem primam*, in illud: *Qui conceptus est de Spiritu sancto*. Multa, & præclara ibidem habentur de Incarnatione Dominica.

2. *Ecce Rex tuus venit tibi*. Exordium desumatur ex part. 1. de tertio Articulo Symboli Apost. Lectione tertia; describaturque ex *Isaiæ cap.* 6. ordo Incarnationis, *pag.* 78. *ibid. Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, &c.* Deinde perora de admirabili Incarnationis mysterio, nempe cur ipsum fuerit tam diu dilatum? cur attribuatur Spiritui Sancto? Quam magni faciendum sit? quando perfectum fuerit? &c. Vide in Indice Rerum, V. *Incarnatio*.

3. *Solvite & adducite mihi*. Adferat peccator secum dolorem verum, & serium emendationis propositum, riteque omnia peccata sua sacerdoti confiteatur: & tum nullus dubitet, quin omnia sibi flagitia remittantur, ipseque, qui antea quasi bestia alligatus, & peccatorum funibus constrictus fuerat, solvatur, & liber dimittatur. V. *Contritio, Emendationis propositum, Confessio*.

4. *Dicite: quia Dominus his opus habet*. Jesus Christus est *Dominus noster*: & nos servi ejus. *pag.* 67. Fuit ipse Dominus noster Propheta, Sacerdos, & Rex, *pag.* 65.

5. *Ecce Rex tuus venit sibi mansuetus*. De mansuetudine lege *pag.* 164. 165. Christus venit in mundum instar Agni mansueti, ut pro nobis immolaretur, *pag.* 422. Ipse item est Agnus Paschalis. *p.* 593.

DOMINICA II. ADVENTUS.

1. *Erunt signa in Sole, & Luna, & Stellis. Luc. c.* 21. De signis adventus Christi ad judicium extremum, *pag.* 133. *& seq.*

2. *Arescentibus hominibus præ timore*. Divini judicii honorem conceperunt Sancti. 130. 143. Ejus timore multi in melius sunt conversi. 130. Nec mirum; quia ipsum erit valde horribile. 136. De ipso olim frequenter concionabantur varii. 129.

3. *Videbunt Filium hominis in nube cum potestate magna, & majestate*. Pertinet ad Christum Deum & hominem, judicare vivos & mortuos. 131. Ipse plures ob causas constitutus est Judex judicandorum. *ibid.* Cum eo judicabunt Angeli & sancti. 137. Accusatores, & testes in judicio qui futuri. 138.

4. *Cælum & terra transibunt*. Post judicium extremum statim sequetur mundi innovatio, & conflagratio, regnumque Christi gloriosum. 148. *& seq.*

DOMINICA III. ADVENTUS.

1. *Euntes renuntiate Ioanni, quæ vidistis, & audistis. Cæci vident, claudi ambulant, &c. Matth. cap.* 11. Signa credulitatis nostræ sunt varia, etiam Miracula. 40. *& seq.*

2. *Cæci vident*. Cæci sunt Athei, Politici, Libertini, & Hæretici. Utinam hi viderent. 13. 14. 403. 404. 405.

3. *Pauperes Evangelizantur*. Doctrina Christiana sancta est; Hæreticorum dogmata absurda sunt. 42. *& seq.* Hæreticorum Conciones sunt vitandæ. 405.

4. *Quid existis videre? Hominem mollibus vestitum?* Immoderatus cultus, & ornatus fœminarum in vestibus carpitur. 515. *& seq.*

DOMINICA IV. ADVENTUS.

1. *Tu quis es? Ioan. cap.* 1. O homo! Tu quis es? Sum, inquis, creatura rationalis, anima & corpore constans. Bene habet. Hanc tui definitionem examina; & submisse de teipso senties. *pag.* 16. *& seq.*

2. *Quis es? Quid dicis de seipso?* Respondentem te audio: Dei gratia sum Christianus, & Catholicus. Attende igitur, qualis & quantus sit ille honor, quo insignitus es. 19. *& seqq.*

3. *Tu quis es?* Homo Christianus sum, inquis. Itaque sollicite cura, ut signum externum Christiani hominis, quod est Signum Crucis, ames, illudque frequenter usurpes: ejus siquidem varius est fructus, *pag.* 25. *& seq.*

4. *Ego baptizo in aqua*. De Baptismi Sacramento, ejusque Effectu, & Cæremoniis, fuse tractatur parte 4. *cap.* 2.

5. *Ego baptizo in aqua*. Usus aquæ lustralis est in Ecclesia antiquissimus. 412. Effectus ejus spirituales, & corporales. *ibid.* 413. Figuræ ejusdem. 414. Cur admiscentur aquæ sal benedictum. 416. Dispositio pro utentibus aqua benedicta. *ibid.*

DOMINICA INFR. OCTAV. NATIV. D. N.

1. *Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum. Luc. c.* 2. Reprobi causa sunt, quòd Christus sit natus ipsis in ruinam; Electis autem ipse natus est in resurrectionem. Magnus futurus est & salvandorum, & reproborum numerus. 246. *& seq.*

2. An-

Digitized by Google

2. *Anna Prophetissa vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua.* Anna hæc fuit Virgo, Maritata, & Vidua. De bonis matrimonii agitur parte 4. *lect. ultima*; ubi & habentur præcipua tum viri, tum uxoris officia. Virginitas, imo & ipsa Viduitas est Matrimonio excellentior. *ibid. pag. ult.* Vide *Virginitas*, *Castitas*, *Matrimonium*.

3. *Non discedebat de templo, obsecrationibus serviens nocte ac die.* Omnis quidem locus est idoneus ad orandum; nihilominus solet Deus facilius exaudire in templo orantes, quam alibi. 263. 264.

4. *Obsecrationibus serviens nocte, ac die,* De oratione mentali, & vocali plurima habes. 296. 307. Tempus orationi aptum. 299. 258. Significatio septem Horarum Canonicarum. 278. Vide in Indice *Oratio*.

5. *Ieiuniis serviens nocte, ac die.* Vigiliæ & jejunia orationi plurimùm conducunt. 300. Vide, *Ieiunium*.

DOMINICA I. POST EPIPHANIAM.

1. *Ibant parentes ejus per omnes annos in Ierusalem, in die solemni Paschæ, Luc. c. 2.* Processiones & Supplicationes in Ecclesia antiquissimum usum habent. 287. *&* *seq.* dicere quoque poteris de Peregrinationibus. 441. *&* *seq.*

2. *Invenerunt illum in templo, sedentem in medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem eos,* De Templis & Altaribus ad honorem Dei, & Sanctorum erectis. 445. *&* *seq.* De Missa quæ in templis Catholicorum celebratur. Lege in Indice Rerum V. *Missa*.

3. *Invenerunt illum in templo, sedentem, &c.* De Catechismo, de catechizandis pueris baptizatis, & de aliis eò pertinentibus, tractatur in proœmio per plures Lectiones.

4. *Nesciebatis quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* Quid significat hæc vox, *Pater*, quando dicimus: *Credo in Deum Patrem*. p. 47. Deus est Pater noster multis titulis. *ibid.* *&* 309. *ac seqq.*

5. *Pater tuus & ego dolentes quærebamus te,* Parentum erga filios officium. p. 479. *&* *seq.* Eorundem obligatio ad rectè educandam prolem. 741.

6. *Erat subditus illis.* Filii debent parentibus carnalibus quatuor. 477. *&* *seq.* De amplitudine vocabuli *Patris*. 483. De subditorum erga Principes officia. p. 488.

DOMINICA II. POST EPIPHANIAM.

1. *Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. Ioan. c. 2.* Convivia nuptialia. 740. Qui conviviis abstinere debent. 506. Conjuges qualiter sanctè matrimonio utantur. Item Conjuges individuè sibi adhærere debent. Inquire V. *Matrimonium*, *Conjuges*. & de choreis & tripudiis, quæ in nuptiis fieri solent. p. 510. *&* *seq.*

2. *Nuptiæ factæ sunt.* Potest agi de adulterio, aliisque libidinis speciebus. 496. Remedia contra luxuriam subministrantur p. 520. *&* *seqq.* Vel, si mavis, dic de conviviis & ebrietate. p. 505. *&* *seq.*

3. *Implete hydrias aqua.* Ecclesiastes concionari poterit de Aqua lustrali, ejusque effectibus. p. 412. *&* *seqq.*

4. *Crediderunt in eum Discipuli ejus.* Quid credendū proponat de Christo secundus Symboli articulus: *Et in Iesum Christum, Filium ejus unicum, Dominum nostrum.* p. 62. *&* *seqq.*

DOMINICA III. POST EPIPHANIAM.

1. *Domine, si vis, potes me mundare. Matth. c. 8.* Oportet nos nostram voluntatem Divinæ conformare, juxta illud: *Fiat voluntas tua, &c.* p. 322. *&* *seq.*

2. *Vade, ostende te Sacerdoti.* De Sacerdotio, & de Sacerdotibus honorandis, eorumque officiis, consule *Indicem Rerum*.

3. *Dico servo meo, fac hoc; & facit.* Servorum erga Dominos, & horum erga illos officium. p. 482. Principibus & Magistratibus debetur honor. 486.

4. *Non inveni tantam fidem in Israel.* Fides est Lumen, & maximum Dei Donum. 29. Aliqui mirabili modo ad fidem sunt conversi. *ib.* Non sufficit sola fides ad salutem; ideoque hodiernus Centurio fidei junxit bona opera, & virtutes, puta humilitatem, ajens: *Domine, non sum dignus, &c.* religionis actum, charitatem erga servum ægrotantem, &c. p. 30.

5. *Recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in Regno cœlorum.* Regnum cœlorum quibus mediis acquiratur. 318. Ipsum ex quinque capitibus est summè desiderandum. 319. *&* *seq.* Mirum in Sanctis Regni cœlestis desiderium. 320. 321.

6. *Ejicientur in tenebras exteriores; ibi erit fletus, & stridor dentium.* Novem tormenta, quibus in inferno cruciantur. p. 713. *&* *seqq.*

DOMINICA IV. POST EPIPHANIAM.

1. *Ipse verò dormiebat. Matth. c. 8.* Christus dormiebat, sed cor ejus vigilabat. Modus utendi somno, ne is officiat castitati. 519. Observare somnia ex genere suo est peccatum mortale. 429.

2. *Accesserunt ad eum Discipuli ejus dicentes, Domine salva nos perimus.* Quàm necessaria, & quàm utilis sit oratio. 272. *&* *seq.* Quis orationem interpellandus. 254. Pro quibus orandum. 264. Omnis ætas tentationibus obnoxia est. 336. Gratia Dei valde nobis necessaria est, ad vincendas tentationes. 337. Quid faciendum, ne deserat nos Deus. 338. Tentationum sunt fructus varii. 340.

3. *Quid timidi estis modicæ fidei?* Quid sit spes, & quid nos agere conveniat, ut in spe bona perseveremus. *parte 2. c. 1. Lect. 1. &* 2. Desperationis peccato variè peccatur. 252.

De-

Digitized by Google

Desperabundis proponenda est Dei misericordia. *ibid.*

DOMINICA V. POST EPIPHANIAM.

1. *Venit inimicus, & superseminavit zizania in medio tritici. Matth. cap.* 13. Christus Dominus dignatus est exponere hodierni Euangelii parabolam; & inter cætera dixit: *Zizania filii sunt nequam. Inimicus autem, qui seminavit ea, est diabolus. Cap. cit. vers.* 38. Ob quatuor causas, immane bellum contra nos movet Diabolus. 335. Illius astus plurimi. 339. Ingens Dæmonum numerus. *ibid.* De ipsis agitur *part.* 1. *cap.* 2. *lect.* 7. *per tot.* Vide V. *Dæmon & Diabolus.*

2. *Sinite utraque crescere usque ad messem.* Triticum sunt Catholici boni; Zizania sunt Catholici mali. Et hi, & illi in hac vita sunt de communione Sanctorum. In consummatione autem sæculi, separabuntur ab invicem. Lege Symbolum Apostol. in illud: *Sanctorum Communionem*; & in illud: *Judicare vivos & mortuos.*

3. *Colligite zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum.* In inferno est verus ignis, & vera ac realis combustio. Et hujus ignis consideratio sit nobis ad virtutem stimulus. *pag.* 716.

DOMINICA SEPTUAGESIMÆ.

1. *Ite & vos in vineam meam, & quod justum fuerit, dabo vobis. Matth. cap.* 20. In vinea Christi, quæ Ecclesia Catholica est, laborant Episcopi, Pastores, & Sacerdotes, quibus jure naturali, divino, humano & canonico debentur Decimæ, propter ministerium rerum spiritualium. *p.* 3. in VI. Decalogi præceptum, *Non furaberis, Lect.* 2.

2. *Quod justum fuerit, dabo vobis.* Tractari potest de furto, ejusque speciebus; aut de restitutione. Loco citato, *lect.* 1. 2. & 3.

3. *Quid hic statis tota die otiosi?* Vide, *Accidia.* De Otio, ejusque fuga habes integram lectionem, *parte* 3. *pag.* 518. *& seq.*

4. *Murmurabant adversùs Patrem familias.* De murmuratione, detractione, aliisque vitiis linguæ, ponit Author plures Lectiones, *parte* 3. in VIII. Decalogi præceptum: Non loqueris contra proximum, &c.

5. *An oculus tuus nequam est?* Oculum eruere quid sit in Euangelio. 513. Oculorum magnam rationem habuerunt Sancti. 514. Sanum S. Augustini consilium de aspectu mulierum. 512.

6. *Multi sunt vocati, pauci verò electi.* Quæstio non minus est utilis, quàm curiosa, an videlicet numerus salvandorum sit futurus major numero damnandorum, loquendo de solis Catholicis, iisque doli capacibus. Resolvitur, quòd plures etiam è Catholicis adultis sint damnandi, quàm salvandi, p. 246. *& seqq.*

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

1. *Aliud cecidit inter spinas. Luc. cap.* 8. per spinas, ut ipsemet Christus explicavit, divitiæ sive divites intelliguntur. Cupido divitiarum est grave peccatum. Divitibus avaris septem præcepta dat D. Paulus. 542. Inter illa autem in ordine quartum est, ut facilè tribuant, id est, ut faciles sint ad dandam eleemosynam. vide V. *Eleemosyna.*

2. *In tempore tentationis recedunt.* Suggestione, delectatione, & consensu quasi tribus gradibus ad peccatum per tentationem inducimur. 343. Tres hostes nos tentant, Mundus, Caro, Diabolus. 335. Remedia tentationes superandi. 342. Fructus earunde m est multiplex. 340. *& seqq.*

3. *Fructum afferunt in patientia.* Inter fructus Spiritus S. recensetur patientia. 164. Sancti suas cruces patienter tulerunt. 94. 162. S. Paulus nos animat ad cruces animosè ferendas *Heb.* 12. quem ibi vide. Ob varias causas Deus amicis suis multas immittit Cruces. *pag.* 94.

DOMINICA QUINQUAGESIMÆ.

1. *Ecce ascendimus Hierosolymam. Luc. c.* 18. Passio Dominica attentè recogitanda est; ideo dicit Christus: *Ecce*, quæ vocula attentionem solet innuere. O quales, & quantos cruciatus pro nobis pertulit Salvator, & in corpore, & in anima. *p.* 83. Quare oportuit pati Christum. 82. 96. Vide V. *Passio.*

2. *Postquam flagellaverint, occident eum.* Propter nos homines, & propter nostram salutem Filius Dei crucifixus est, & mortuus. Lege Symboli articulum: *Passus sub Pontio Pilato*, &c.

3. *Jesu Fili David, miserere mei.* Christus qua Deus, est unicus æterni Patris Filius. *p.* 66. *Jesus* est proprium nomen ejus, qui Deus & homo est. Nomen hoc cur in tanto habeatur honore. Utile est, invocare illud in angustiis. Quomodò nos habere oporteat circa illud. p. 62. & 63.

4. *At ille multo magis clamabat.* Oratio hujus cæci, *Jesu Fili David, miserere mei*, est oratio jaculatoria; & talis quovis loco edi potest à nobis. 258. Orationis tredecim fructus. 375. *& seqq.* Orationis elogia. 374.

5. Quoniam hodie, & diebus sequentibus multi Bacchum, & Bacchanalia colunt, dicere poteris de gula, ebrietate, choreis, & hujusmodi. *p.* 508. *& seq.* item 510. *& seqq.*

FERIA QUARTA CINERUM.

Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris. De Cineribus benedictis, eorumque effectibus, *p.* 420. vide etiam de *Morte* Indicem Rerum.

DOMINICA I. QUADRAGESIMÆ.

1. *Ductus est in desertum à spiritu, ut tentaretur à Diabolo. Matth. cap.* 4. Cur tam immane bellum contra nos moveat Diabolus.

Digitized by Google

335. Ipse imbecillis est circa eos, qui dextera Omnipotentis Dei proteguntur. 337. 338. Quibus armis ipsi resistendum. 59. 339.

Ut tentaretur à Diabolo. Fructus & utilitates tentationum. 340. Remedia contra singulas singulorum hostium nostrorum tentationes. 343.

3. *Cum jejunasset 40. diebus, & 40. noctibus, postea esuriit.* Cur Ecclesia jejunium indixerit, & observandum præceperit. 700. Controversia Hæreticorum de jejunio. *ibid.*

4. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Pluribus rationibus suademur ad Dei mandata servanda. 398. Actus fidei, spei, charitatis, & adorationis. 399. 401. Quid sit, adorare Deum. *ibid.* Adorandus est Christus in Eucharistia. 616.

5. *Ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei.* Angelorum erga Deum officia quæ. *p.* 52. Angeli sunt Oratores, Legati, & Protectores. 53. Infirmos & morientes visitant. 56. Angeli Custodis officium. 53.

DOMINICA II. QUADRAGESIMÆ.

1. *Ecce mulier, &c. clamavit, dicens: Miserere mei Domine, Fili David. Matth. c.* 15. Orationis fructus tredecim. 375. *& seq.* Quis corporis situs orantem magis deceat. 266. 267.

2. *Filia mea malè à Dæmonio vexatur.* Chananæa orat pro filia sua. Pro quibus fundendæ sint orationes Christiano homini. 264. Chananæa ruri, & in via suam fudit orationem. Rectè: nam omnis locus est idoneus, ad Dominum deprecandum. Solet tamen Deus facilius audire in templo orantes, quàm alibi. 263.

3. *Dimitte eam, quia clamat post nos.* Rectè Catholici faciunt, invocando Apostolos, Martyres, & alios Sanctos. 255. *& seq.* Quidnam boni vel gratiæ præstent Sancti iis, qui colunt & invocant illos. *ibid.* & 256.

4. *O Mulier! magna est fides tua.* Non sufficit sola fides ad salutem. 30. Quæ credenda in materia fidei. 31. Quid quilibet Christianus adultus credere debeat. 37.

DOMINICA III. QUADRAGESIMÆ.

1. *Locutus est mutus. Luc. c.* 11. Duodecim damna, & attributa malæ linguæ. *p.* 559. prima virtus est, compescere linguam *ibid.* peccator non sit mutus præ verecundia in Tribunali Sacramentali; sed candidè omnia confiteatur peccata. Confiteri cum rubore adducit gloriam. 528. Ex quatuor capitibus multi non confitentur integrè. 674. *& seqq.*

2. *Quidam autem ex eis dixerunt: in Beelzebub principe Dæmoniorum ejicit dæmonia.* Mentiuntur V. *Mendacium.* Blasphemant, V. *Blasphemia.* Christi famam gravissimè lædunt, V. *Detractio.*

3. *Ut vidit cogitationes eorum.* De cogitationibus carnalibus, & delectationibus morosis, quære in *Indice Rerum.*

4. *Beatus venter, qui te portavit.* B. Virginis uterus est benedictus; & benedictus est fructus ventris ejus. 364. Ipsa est reverà Mater Dei. 367. Mansit tamen semper Virgo. Vide Symboli articulum: *Natus ex Maria Virgine*; item *Salutationem Angelicam.*

DOMINICA IV. QUADRAGESIMÆ.

1. *Videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur. Ioan. c.* 6. Infirmitas corporalis interdum est animæ utilis. 347. Infirmos visitare, est magni meriti. 706. Eos visitant Angeli. 56. Quæ cura circa ipsos à Parochis sit adhibenda. 707. Extrema unctio debet iisdem tempestivè impendi. 703. *& seq.*

2. *Erat autem proximum Pascha, dies festus Iudæorum.* Præter Dominicam oportet & Festa celebrare. 476. Sancti docuerunt nos Festa celebrare. 473. Fructus colentium Festa, & pœnæ eadem violantium. 474.

3. *Unde ememus panes?* Figura Venerabilis Sacramenti fuit Manna, panes propositionis, & Panis vatis Eliæ. 596. *& seqq.* fusè.

4. *Unde ememus panes, ut manducent hi?* Qualem panem quotidianum, & supersubstantialem petere debeamus in Oratione Dominica. *p.* 325. *& seq.*

5. *Accepit ergo Iesus panes, & cùm gratias egisset, distribuit discumbentibus.* Benedictio mensæ cur adhibeatur. 361. Gratiarum actio post mensam. *ibid.*

6. *Distribuit discumbentibus, quantum volebant.* Occasione multiplicationis panum agi hic poterit de Eleemosyna, cujus encomia, & fructus tam corporales, quàm spirituales, vide V. *Eleemosyna.*

DOMINICA PASSIONIS.

1. *Quis ex vobis arguet me de peccato. Ioan. cap.* 8. Cùm instet tempus Paschale, quilibet examinet conscientiam suam, verè doleat de omnibus peccatis, firmum faciat emendationis propositum, omniaque peccata cum numero & circumstantiis requisitis confiteatur Sacerdoti; ita, ut queat Dæmonibus exprobrare, & cum Christo dicere: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Vide in Indice Rerum, *Examen, Contritio, & ejus motiva, Confessio, Propositum emendationis, &c.*

2. *Nonne benè dicimus, quia Samaritanus es tu, & Dæmonium habes?* Blasphemia est gravissimum scelus; & in blasphemos Deus graviter animadvertit, *p.* 467. 468.

3. *Nonne benè dicimus, quia Samaritanus es tu?* Quia vel semel cum muliere Samaritana libidini exposita Christus locutus fuerat, jam eum Samaritanum, aut luxuriosum vocant, ac si dicerent: Tu te dicis innocentem; sed locutio tua cum Samaritana aliud demonstrat, Luxuria siquidem est potentissimum

Digitized by Google

mum vitium; quod facillimè alios inquinare potest. Remedia contra spurcum hoc & infame vitium, vide *p.* 520. *& seqq.* fusè.

4. *Honorifico Patrem meum.* Idem & nos facimus, dum petimus in oratione Dominica, ut sanctificetur Nomen Dei. *p.* 315. Quid debeant filii parentibus suis carnalibus. p. 477.

5. *Abraham mortuus est, & Prophetæ mortui sunt.* Mors improvisa metuenda. 145. qualiter timenda. 715. De morte plura reperies; p. 533. *&* 706. *& seqq.*

DOMINICA PALMARUM.

1. Hæc Dominica est una ex tribus Dominicis principalibus. 475. De palmarum ramis. *p.* 421.

2. Quia hodie Passio Domini solet & in Missis legi, & pro Concione exponi, consule Indicem Rerum, V. *Passio Christi*; & copiosam reperies materiam,

3. *Invenietis asinam alligatam, & pullum cum ea: solvite, & adducite mihi. Matth. cap.* 21. Per hæc jumenta figuratur peccator, qui per peccatum mortale fit bestia, & dæmonis mancipium: absolvitur autem à peccatorum vinculis, tùm per Confessionem Sacramentalem, tùm per actum contritionis, vel Amoris Dei. Consule Indicem Rerum.

4. *Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ sequebantur, clamabant, dicentes: Hosanna filio David, &c.* Non sine mysterio sacer Euangelista tam notanter præeuntes, & sequentes cantasse memorat; ut scilicet quemlibet verum Christianum laudes Dei cantare doceret; Id faciunt Angeli. 52. 53. Ecclesiastici cantus utilitas. 291. Horarum Canonicarum author quis. 278. Earundem significatio. *ibid. & seq.* Vide *Domin.* 1. *Adventus.*

DOMINICA RESURRECTIONIS D. N.

1. *Valde mane unâ Sabbatorum, veniunt ad monumentum. Marc. c.* 16. De sepultura Christi, & de causis, cur sepeliri voluerit; item de gloria sepulcri, tractat Author luculenter in illud symboli Apost. *Et sepultus est.* Sepulchra Sanctorum gloriosa. 109. Agi etiam posset de Descensu Christi ad inferos. *p.* 110. *& seq.*

2. *Surrexit, non est hic.* De Christi Resurrectione, à *p.* 112. De iis, quæ post illam egit, *p.* 121. *& seqq.*

3. *Resurrexit sicut dixit, Alleluja.* Ecclesia. Quid significat ly *Alleluja*? à quo in Ecclesiam emanarit? & cur in Ecclesia tempore Paschali frequentetur. 116.

4. *Agnus redemit oves*, canit hodie Ecclesia, Agnus Dei significat Christum. 422. Item Agnus Paschalis. *p.* 593.

5. *Surrexit, non est hic.* Argumentis pluribus probatur futura carnis resurrectio. Lege Symboli articulum: *Carnis resurrectionem.* Dotes corporum glorioforum post resurrectionem erunt, Impassibilitas, Claritas, Agilitas, Subtilitas, *ibid. Lect.* 3. 231.

DOMINICA IN ALBIS.

1. *Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c. Joan. c.* 20. Potestas peccata remittendi, & retinendi, verè est in Ecclesia. Omnia, etiam gravissima peccata remittuntur in Sacramento pœnitentiæ. 207. Jure divino Confessio est necessaria. 670. Sacerdotes habent potestatem remittendi peccata. *p.* 206. 207.

2. *Quorum remiseritis peccata, &c.* Quorum peccatorum facienda sit Confessio. 672. 673. Ex quatuor capitibus accidit, ut multi non integrè confiteantur. *ibid. & seqq.* Confessiones generales. 686. *& seq.* Secretum confessionis. 684. Peccata venialia utiliter quis confitetur. 221. Confessio frequens commendatur similitudinibus. 686.

3. *Quorum retinueritis peccata, retenta sunt.* Excommunicandi potestas est in Ecclesia penes Prælatos. 190. *& seq.* In sola Ecclesia Romana invenitur potestas conferendi Indulgentias. 193. 194.

4. *Sicut misit me pater, & ego mitto vos* Explicatio horum verborum datur. *p.* 690. Hæcque deservire poterit pro Exordio. Deinde tota proponatur Controversia Hæreticorum de confessione Sacramentali. 687. *& seq.*

5. *Insufflavit, & dixit eis: Accipite spiritum sanctum!* O admirabilem sacerdotum dignitatem! Ergone Christus tanto honore & reverentia Sacerdotes afficit, ut iis Spiritus Sanctum inspiret? Hinc vide, O Christiane, quanta reverentia erga eosdem ferri debeas, cùm ipsorum dignitas sit maxima. Sunt namque Angeli, & quidam quasi Dii. 726. Ipsi etiam Imperatores & Principes honorarunt Sacerdotium. 727. S. Franciscus ex humilitate noluit fieri Sacerdos. 730.

6. *Vide manus meas, &c.* Cur Christus retinuerit sacra Vulnera post resurrectionem suam. *p.* 114.

DOMINICA II. POST PASCHA.

1. *Ego sum Pastor bonus. Joan. c.* 10. Parochorum principale munus est, docere principalia puncta Fidei. 5. & 6. Obligatio eorundem ad Catechismum. 6. Pastores boni fuere, Christus, Petrus, Paulus, & alii. 8. & 9. Parochorum cura circa infirmos. 707. Quibus, & quando Extremam unctionem dare debeant. 703. Pastores absque oratione parùm proficient. 273.

2. *Ego sum Pastor bonus.* Dominorum erga servos & ancillas officium. 482. Familia à S. Elzeario optimè instructa, *ibid.* Officium

Digitized by Google

ficium Principum & Magistratum. 4. & 487. & seqq.

3. *Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis.* Christus animam suam dedit pro nobis ovibus suis; omniaque tormentorum genera pertulit. 84. Cur Crucis tormentum voluerit subire. *ibid.* Et cur tam dira pati? 96. Lugere Passionem & mortem Domini sanctum est; quam & plurimi planxerunt cum fructu spirituali. 97.

4. *Animam meam pono pro ovibus meis.* Optima ratio meditandi passionem Dominicam. 99. & seqq. Utilitates ex ejusmodi meditatione promanantes, 98. Multi specialiter addicti fuerunt huic meditationi. 103.

DOMINICA III. POST PASCHA.

1. *Vos autem contristabimini. Joan. c.* 16. Corporis humani vilitas. 17. Vita mortalis plena est miseriis. 318. 348. Cur Deus hanc mortalem vitam tot ærumnis inspersérit. 348.

2. *Tristitia vestra convertetur in gaudium.* Quare? quia post hanc vitam miseram, & temporalem, sequetur vita beata, & æterna. Duodecimus symboli articulus: *Vitam æternam.* 234. Electi audita definitiva Judicis sententia in suum favorem, indicibili lætitia afficientur. 141. Secura, & recta via ad cœlum, quæ. 245.

3. *Gaudebit cor vestrum.* Gaudium est fructus Spiritus sancti. 161. Gaudium mundanum, & Spirituale. 162. Fieri potest, ut justus hic semper gaudeat. 16.

4. *Mulier cùm parit, tristitiam habet; quia venit hora ejus.* Maria Virgo peperit Christum sine dolore, & tristitia, mansitque semper Virgo. 75. & seqq. Puerperæ in difficultate partus invocent Deiparam. 76. Mira hac in re improbitas mulierum hæreticarum. 77.

DOMINICA IV. POST PASCHA.

1. *Quo vadis? Joan. c.* 16. Quo vadis, O Christiane! quo singulis vitæ tuæ momentis festinas, & curris? Utique ad mortem, ad judicium particulare, ad purgatorium, ad Æternitatem vel felicem, vel infelicem. *In Indice Rerum* quære singula.

2. *Quò vadis?* Ad convivia, ad popinas, ad consectandam ebrietatem. 509. Ad choreas, ad tripudia, ad mulieres. 336. & seq. Ad furta, ad sacrilegia in materia furti. *pag.* 536. 539. & seqq.

3. *Si ego non abiero, paraclitus non veniet ad vos.* Spiritus sanctus diversa in scriptura habet nomina. 155. Reipsa & physicè donatur nobis persona S. Spiritus, atque adeo tota SS. Trinitas. *ibid.* Duodecim sunt fructus Spiritus Sancti ad nos venientis. 161. & seqq.

4. *Cùm venerit ille, arguet mundum de peccato.* Peccatum solum timeat homo; utpotè de quo solo ipsum arguet Spiritus S. 219. Remedia contra peccata tum mortalia, tum venialia. 220. 224. Praxis eliciendæ contritionis de venialibus. 225. Inquire V. *Peccatum.*

5. *Arguet mundum de justitia.* Restitutio (quæ est actus justitiæ) & bonorum fortunæ, & famæ, necessaria est necessitate salutis. 543. 557.

6. *Ad Patrem vado, & jam non videbitis me.* Deus peculiariter dicitur Pater Fidelium creatione, & adoptione. 47. 48. Christus rursum à nobis videbitur, cùm veniet judicaturus nos. Lege articulum symboli. *Judicaturus vivos, & mortuos.*

DOMINICA V. POST PASCHA.

1. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Joan. c.* 16. In nomine Jesu rogemus Patrem cælestem; de quo sacrosancto Nomine, *p.* 62. & seqq. Ora manè, ora sub meridiem, ora vesperi. 259. & seq. De oratione mentali, *p.* 296. & seqq.

2. *Petite, & accipietis.* Orationis elogia, & necessitas. 272. & seqq. Et quomodò cum attentione & fructu sit orationi vacandum. Quære in Indice V. *Oratio.*

3. *Si quid petieritis Patrem, dabit vobis,* Oremus ergo: *Pater noster, qui es in cælis,* & pientissimus Pater dabit bona filiis rogantibus se. *Lect.* 1. *in Orat. Dom.* Desideras panem, victum, & vestitum? precare: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* 324. Et sic de singulis septem orat. Dom. Petitionibus. Brevis expositio orationis Dominicæ. *p.* 349. & seqq.

DOMINICA VI. POST PASCHA.

1. *Cùm venerit Paraclitus, qui à Patre procedit. Joan. c.* 15. Spiritus sanctus est tertia in Trinitate persona, proceditque à Patre & Filio, ita ut unus cum eis maneat Deus. 151. Alia de S. Spiritu videantur in *Indice Rerum.*

2. *Absque Synagogis facient vos. Joan. c.* 16. Agi posset de Hæreticis, eorumque fructibus. 174. Item de schismaticis. 177. Ecclesiæ incrementum hæreses, & persecutiones attulerunt. 180.

3. *Venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo. Joan. c.* 16. Martyrum constantia, & signum fidei nostræ. 44. Hæretici pro sua fide morientes, non sunt Martyres. *ibid.* Homicidium est peccatum. Vide quintum præceptum decalogi: *Non occides.* 490.

DOMINICA PENTECOSTES.

Repleti sunt omnes Spiritu sancto. Act. c. 5. Consule octavum Symboli articulum: *Credo in Spiritum sanctum;* & copiosam, per quinque Lectiones, reperies materiam.

DOMINICA SS. TRINITATIS.

1. Exponi poterit primus Symboli articulus: *Credo in Deum, &c.* SS. Trinitatis laus. 48. 286. Agi etiam posset de signo Crucis; V. *Crux.*

2. *Enu-*

Digitized by Google

2. *Euntes docete omnes gentes, &c. Matth. cap.* 28. De Catechiſta, & traditione Catechiſmi. Tria ſunt Baptiſmata, fluminis, flaminis, & ſanguinis. 570. Primum eſt Sacramentum, de quo *p.* 569. In eo renuntiatur Diabolo, & pompis ejus. 576. Quo pacto veſtis baptiſmalis candor uſque in finem poſſit ſervari. 579. V. *Baptiſmus*.

DOMINICA I. POST TRINITATEM.

1. *Induebatur purpura & byſſo. Luc. c.* 16. Fiat Concio invectiva contra immoderatum cultum, ac ornatum fœminarum in veſtibus. 515. *& ſeqq.*

2. *Epulabatur quotidie ſplendidè.* De conviviis, crapula, & ebrietate. 505. *& ſeqq.*

3. *Nemo illi dabat.* Eleemoſyna quomodò, & quando ſit præcepta. 545. Quomodò ipſa ſit facienda. *ibid.* Fructus ejus corporales & Spirituales. 549. *& ſeqq.*

4. *Sepultus eſt in inferno.* De inferno, ejuſque tormentis ac pœnis. 713. *& ſeq.*

5. *Si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.* Res eſt periculi plena, de die in diem differre pœnitentiam. 657. *& ſeq.* Exemplar pœnitentiæ in S. Paulo. 660.

DOMINICA II. POST TRINIT.

1. *Homo quidam fecit cœnam magnam. Luc. c.* 14. Hæc cœna ſecundùm SS. Patres eſt Euchariſtia, de qua, ſicut & de Figuris ejus ejuſdemque effectibus, ac aliis ad eam pertinentibus, copiosè tractat Author. *p.* 590. *& ſeqq.*

2. *Homo quidam fecit cœnam magnam.* Ad hanc cœnam accedebant, & communicabant primi Chriſtiani ſingulis diebus. 644. Ad Communionem frequentem probandam authoritates patrum, rationes, & ſimilitudines. 645. *& ſeqq.*

3. *Et cœperunt ſimul omnes ſe excuſare.* Cœnam hanc adire recuſant Hæretici, qui negant Tranſubſtantiationem; de qua *p.* 614. Item illi, qui nolunt Euchariſtiæ impendere cultum latriæ; de quo vide *p.* 616. *& ſeq.*

4. *Uxorem duxi, & ideo non poſſum venire.* Qualiter conjuges matrimonio ſanctè utantur. Mariti & uxoris officia. Agi etiam poſſet de diſpoſitionibus ad matrimonium. *Lect.* 3. *de Matrim. aut de bonis Matrimonii*, &c.

DOMINICA III. POST TRINIT.

1. *Erant appropinquantes ei publicani, & peccatores. Luc. c.* 15. Deus facilè indulget peccata. 329. peccatum morrale quid ſit ejus malitia quanta: effectus ejuſdem. Ipſum omni ſtudio fugiendum eſt. 216. *& ſeq.* De peccato veniali tractatur quoque per integram *Lect. p.* 220. *& ſeqq.*

2. *Hic peccatores recipit.* Commendatio miſericordiæ Dei. 208. 458. Chriſtus eſt Agnus Dei, qui tollit peccata mundi. 422. Eſt item Agnus Paſchalis pro nobis immolatus, 593. De Remiſſione peccatorum lege X. Articulum Symboli Apoſt.

3. *Gaudium erit coram Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.* Partes Sacramenti Pœnitentiæ ſunt tres, Contritio, Confeſſio, & ſatisfactio. De his luculenter agitur *p.* 659. *c.* 5. *Lect.* 2. *& ſeqq.*

DOMINICA IV. POST TRINIT.

1. *Eſtote miſericordes ſicut & pater veſter miſericors eſt. Luc. c.* 6. Deus paratus, & facilis eſt ad ignoſcendum peccata, adeòque ad remittenda debita. 329. Et tu imitaberis eum, ſi dimiſeris debita debitoribus tuis, ac inimicis ex corde ignoveris. 330. 332. *& ſeq.*

2. *Pater veſter miſericors eſt.* Deus eſt Pater noſter multis titulis. 47. 48. 309.

3. *Date, & dabitur vobis.* Prædica de Eleemoſyna; de qua videatur *Index Rerum.*

4. *Nunquid poteſt cæcus cæcum ducere?* Ne cæcus cæcum ducat, & ambo in foveam cadant, eligatur à pœnitente Confeſſarius, qui ſit doctus, prudens, & bonus. 341. *& ſeq.* 695. Confeſſariorum ignarorum modi agendi, damnati. Vide V. *Confeſſarius.*

DOMINICA V. POST TRINIT.

1. *Per totam noctem laborantes, nihil cepimus. Luc. c.* 5. Hoc dicere poſſunt peccatores inveterati, qui volunt & non volunt à peccatis reſurgere. Sed quod non reſurgant, cauſſa eſt quia non habent firmum emendationis propoſitum, de quo præclara docentur. *p.* 248.

2. *Ex hoc jam eris homines capiens.* Apoſtoli, Apoſtolicique viri orbem Euangelio imbuerunt, adeoque homines cœperunt. 167. Hos imitentur Catechiſtæ. Vide *Indicem Rerum.* De Homine, ejuſque Fine, lege, *p.* 16. *& ſeq.* Diabolus capit homines aſtubus plurimis. 60. 339. Adulatores capiunt homines verborum lenociniis. 558. Mulieres capiunt viros illecebris. 530.

3. *Eris homines capiens.* Homo facilè capitur benignitate, bonitate, & manſuetudine; de quibus *p.* 164. 165.

DOMINICA VI. POST TRINIT.

1. *Niſi abundaverit juſtitia veſtra, plus quàm, &c. Matth. c.* 5. Juſtitia noſtra Phariſæorum juſtitiam ſuperat, ſi non tantùm mortalia, ſed & venialia peccata evitare ſtudeamus. V. *Peccata Venialia.*

2. *Niſi abundaverit juſtitia veſtra, &c.* Reſtitutio eſt actus juſtitiæ, & ipſa neceſſariò facienda eſt. 542. *& ſeqq.*

3. *Non occides.* Explicari poſſet V. Præceptum Decalogi; aut etiam agi de Bello, & Duello.

4. *Non intrabis in Regnum cœlorum.* Le-

gatur

Digitized by Google

gatur Secunda orationis Domin. Petitio. *Adveniat Regnum tuum.*

5. *Vade priùs reconciliari fratri tuo.* Non solùm amici diligendi sunt, sed & inimici; hisque ignoscendum est, & injuriæ remittendæ sunt. *p.* 330. 332. & 391.

DOMINICA VII. POST TRINIT.

1. *Misereor super turbam: quia ecce jam triduò sustinent me. Marc. c.* 8. Per *triduum* potest intelligi Fides, Spes, & Charitas: de quibus *Index Rerum*. Vel etiam Contritio, Confessio, & Satisfactio; de quibus idem *Index*.

2. *Ecce jam triduò sustinent me.* Juxta quosdam Interpretes, *sustinere*, idem est, quod *sperare*. Hinc Psaltes: *Sustinuit anima mea in verbo ejus: speravit anima mea in Domino.* Undè Christus rationem assignans cur hodiernum miraculum patret, spem & fiduciam assignat sequentium se turbarum. De spe & desperatione discurritur *part.* 2. & 1. *Lect.* 1. & 2.

3. *Unde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?* Eucharistia (cujus figuræ fuerunt Manna, Panes propositionis, & panis Eliæ. *p.* 596. & *seqq.*) satiantur famelicæ Catholicorum animæ. Exponere etiam poteris petitionem IV. Orationis Domin. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. p.* 325. & *seqq.*

4. *Et habebant piscículos paucos.* Non laura fercula, non carnes, non vinum turbæ apposuit Christus, sed panem & paucos tantùm piscículos; ut nos doceret in conviviis vitare intemperantiam, gulam, & ebrietatem, quæ multa mala secum trahere solent. 509. & *seq.* Illis, qui hîc abstinentiam coluerint, Christus in cœlo mensam regiam parabit, ipseque præcinctus ministrabit. *pag.* 238.

DOMINICA VIII. POST TRINIT.

1. *Attendite à falsis Prophetis. Matth. c.* 7. Falsi Prophetæ sunt Hæretici. 44. Diabolus est horum Magister. 405. Conciones eorum vitandæ sunt. *ibid.* Libri comburendi. 406. Hæresis serpit ut cancer. *ibid.* Falsi item Prophetæ sunt Dæmones, qui quamvis multa etiam occulta norint; futura tamen contingentia à libero hominis arbitrio dependentia, certò non cognoscunt. 427. Agi etiam poterit de superstitiosis, & maleficis qui falsa prophetant.

2. *Attendite à falsis Prophetis.* Adulatores sunt falsi Prophetæ, qui vitia canonizant, & sancta reddunt. 558. Item Mendaces, qui verba sua tegunt, ac si vera essent. 554. & *seqq.*

3. *Mala arbor malos fructus facit.* Hæretici sunt arbores autumnales, & bis mortuæ, 171. Fructus eorum sunt plurimi, noxii & pestiferi. 174. V. *Hæreticus*.

4. *Qui facit voluntatem Patris, &c.* Deserviet expositio petitionis tertiæ Orat. Domin. *Fiat voluntas tua, &c.*

DOMINICA IX. POST TRINIT.

1. *Homo quidam erat Dives, &c. Luc. c.* 16. Dives difficilè intrabit in cœlum. 541. Septem præcepta divitibus dat S. Paulus. 542. Divitiarum usus legitimus. *ibid.* Divites modestè se habeant ad pauperes. 18. illisque dent eleemosynas. V. *Eleemosyna*. S. Franciscus pauperiori se dabat. *p.* 545.

2. *Et hic diffamatus est apud illum.* Detractio quid. 555. pœna detractoris. 556. Quomodò se gerere oporteat in medio detractorum. *ibid.* Susurrationes seminant discordias. 557.

3. *Redde rationem villicationis tuæ.* Examinanda ritè est conscientia. V. *Examen*. In judicio particulari quænam discutientur? Judicium generale cur superaddetur particulari. 147. Quænam in eo discutienda sint. 137. Accusatores, & testes qui futuri. 138. Libri rationum, & hi aperti quid. 140. Vide V. *Judicium*.

4. *Dicebat primo: quantum debes Domino meo?* Duo sunt Christo Domino à nobis debita, quæ ante diem rationis maturè solvamus. 146. Dimitte tu debitoribus tuis, & Deus dimittet tibi debita tua. Lege petitionem V. Orat. Domin.

5. *Ut recipiant vos in æterna tabernacula.* Cur Beatitudo cœlestis nomine *Vitæ æternæ* designata. 234. Bona vitæ æternæ sunt duplicis generis. 237. 238.

DOMINICA X. POST TRIN.

1. *Si cognovisses & tu. Luc. c.* 19. O juvenis! O adolescens! O homo! si cognoscéres, si animo volveres novissima tua, certè non ita temerè peccares: novissimorum siquidem recordatio, est forte contra peccata telum. 533.

2. *Si cognovisses & tu*, puta calamitosam hujus vitæ conditionem. 318. Vitæ mortalis miserias. 348. Animæ tuæ dignitatem, & corporis vilitatem. 16. 17. Beneficium creationis, & conservationis. 61. 62. Res divinas ad salutem necessarias, &c. 22. & *alibi*.

3. *Domus mea, domus orationis est.* Templum orationis causa frequentandum. 263. Orationi tempus deputatum, & quandonam orandum. 258. 263. 299. In oratione quæ petenda, &c. V. *Oratio*.

4. *Et erat quotidie docens in Templo.* Prædicare poterit de Templis & Altaribus ad honorem Dei erectis. 445. & *seq.* Item de Ecclesiarum immunitate. 447. Aut etiam de Missa, quam Hæreticus dicit esse Idololatriam Papisticam. 622. & *seqq.*

DO-

Digitized by Google

DOMINICA XI. POST TRINIT.

1. *Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent. Luc.* 18. Ad templum eundum est orationis gratia. 263. Cur oramus ad Orientem conversi in templis. 267. Orationis fructus tredecim. 375. Oculi sunt custodiendi in templo. 514. Aspectus lascivi sunt vitandi. 512. *& seqq.*

2. *Duo homines ascenderunt, &c.* Addit Glossa: *Uterque fidelis*, Sed unus verbo tenùs tantùm, alius & facto. Magnus honor est, Christianum esse. 19. 20. Verùm non verbo tenùs solùm, sed facto & opere te exhibeas Christianum. V. *Christianus*.

3. *Pharisæus stans, hæc apud se orabat.* De præparatione ad orationem. 265. De ritibus in Oratione servandis. 266. De attentione in Oratione. 268.

4. *Non sum sicut cæteri homines: raptores, injusti, adulteri, &c. Decimas do omnium, quæ possideo.* Dicere poteris de Furto, & Restitutione; de Adulterio; de Decimis; pro quibus inspice *Indicem Rerum*.

5. *Et publicanus à longe stans. Ecce Dei timor, quasi non esset dignus appropinquare*, inquit noster Nicolaus de Lyra. Timor Domini qui d. 156. Modus se continendi in Timore Dei. 157. Ad Timorem Dei media. *ibid. Sed percutiebat pectus suum.* Ecce verus de peccatis dolor! Ecce vera, & pura Confessio! V. *Attritio & Contritio*. Confessio ab Ecclesiæ initio usitata. 671. Controversia Hæreticorum de Confessione Sacramentali. 686. 687. Confiteri cum rubore adducit gloriam. 528.

DOMINICA XII. POST TRINIT.

1. *Et iterum exiens de finibus Tyri. Marc.* 7. Exivit videlicet de finibus gentilibus ut nos doceret, fugiendos esse Hæreticos. 174. & fugiendas esse occasiones proximas peccandi. 669. & fugiendam esse mulierum familiaritatem. 530.

2. *Deprecabantur eum, ut imponat illi manum.* Sacramentum Confirmationis baptizatis confertur impositione manuum Episcopalium. 583. Formam, materiam, effectus, & cæremonias hujus Sacramenti, vide *p.* 4. *c.* 3.

3. *Expuens tetigit linguam ejus.* Duodecim attributa, & damna linguæ. 559. De vitiis linguæ tractatur in octavo præcepto Decalogi: *Non loqueris contra proximum, &c.*

4. *Et apprehendens eum de turba seorsum.* Addit Glossa: *De strepitu mundi.* Ven. Beda: *Non enim poterit quis sanari à Dæmone, hoc est à peccato, nisi primo malorum eum ad peccasa instigantium vites consortium.* Vita tu igitur choreas & ttipudia. 510. impudicos aspectus. 512. otium, & mulieres. 518. 530.

DOMINICA XIII. POST TRINIT.

1. *In lege quid scriptum est? quomodo legis? Luc. c.* 10. quinque puncta nos docet scriptura de Traditionibus. 32. Lectio piorum librorum; præsertim sacræ Scripturæ, est efficax remedium contra luxuriam. 525. *& seqq.*

2. *Magister, quid faciendo vitam æternam habebo?* De vita æterna agit ultimus symboli articulus. *p.* 234. *& seqq.*

3. *Diliges Dominum Deum tuum, &c. & proximum tuum sicut teipsum.* Charitas quid. 380. Amare Deum ex toto corde, quid. 382. Cur sic diligendus. *ibid.* Qua ratione Deus diligatur super omnia. 386. De amore proximi præclara traduntur *p.* 389. *& seqq.*

4. *Hoc fac, & vives.* Charitas erga Deum se prodit, si ejus serves mandata. 394. Et hæc gravia non sunt; quanquam Hæretici dicant, impossibile esse, ea servare. 382. 396. Fructus observationis mandatorum divinorum. 397.

DOMINICA XIV. POST TRINIT.

1. *Occurrerunt ei decem viri Leprosi. Luc. c.* 17. Dicuntur spirituali sensu decem leprosi quia ex transgressione decem præceptorum Decalogi incurritur lepra culpæ & animæ. Præcepta Decalogi memoria tenenda sunt. 394. Omnia præcepta sunt Decalogo comprehensa. 395. Quis eum nobis dedit? & cur nobis datus? *ibid.* Quis ordo præceptorum Decalogi. 398.

2. *Ite, ostendite vos Sacerdotibus.* Sacerdotium est omnium ordinum excellentissimus. 721. Sacerdotes sunt Angeli, & quidam Dii. 726. Sancti & Principes verbo & exemplo illos honorarunt. 727. Sacerdotii duplex potestas. 724.

3. *Dum irent, mundati sunt.* Potestas solvendi peccata, & mundandi à lepra spirituali pertinet ad Sacerdotes. 206. 725. Timor, & verecundia sunt causæ, ob quas multi non confitentur integrè; ideoque à lepra animæ non mundantur. 683. *& seqq.*

DOMINICA XV. POST TRINIT.

1. *Nemo potest duobus Dominis servire. Mat. c.* 6. Magna indignitas est, postquam nos Deo addiximus, servire diabolo. 67. Serviamus, rogo, Christo Domino nostro, Filio æterni Patris unico. 65. Observemus mandata Domini nostri. 398. *& seqq.* Lege expositionem tertiæ partis primi præcepti Decalogi. *Non facies tibi sculptile, ut adores illud.* Prædicari etiam posset vel de Idololatria. 458. Vel de Irreligiositate. 454. *& seqq.*

4. *Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis.* Largitus est Deus frequenter panem quotidianum petentibus illum. 327. Igitur & nos oremus Patrem nostrum cœlestem, dicentes: *Pater noster, qui es in cœlis; Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*, & ipse nobis filiis suis eundem absque dubio dabit. 325.

3. *De vestimento quid solliciti estis?* Vestium

Digitized by Google

stium ornatus immoderatus reprehenditur. 515.

4. *Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis.* Deus est Pater noster multis titulis, 47. 308. Providentia Dei erga nos. 61. 309. 327.

DOMINICA XVI. POST TRINIT.

1. *Ecce defunctus efferebatur. Luc. c. 7.* Quomodò debeat se homo præparare ad mortem. 706. *& seqq.* In mortis articulo angorem quæ præcipuè afferant. 711. V. *Mors.*

2. *Ecce defunctus efferebatur.* Animæ defunctorum acerbas luunt pœnas in purgatorio. 198. Eas proinde nostris adjuvemus suffragiis, maximè Missæ Sacrificiis. 200. *& seq.* Rationes inductivæ ad adjuvandum eadem. 201. *& seq.*

3. *Noli flere.* Quare? respondet S. Ambros. *lib. 5. in Luc. c. 7. Flere prohibetur eum, cui resurrectio debebatur.* S. Chrysostomus: *jubens cessare à lachrymis, monet nos præsentibus defunctis consolationem accipere resurrectionem sperantes.* Multiplicem fructum capiunt fideles ex futura carnis resurrectione. 233. Beatorum corpora quatuor dotibus erunt ornata. 231. Similitudinibus & rationibus ostenditur resurrectio futura. *p.* 229.

4. *Filius unicus matris suæ.* Quid filii debeant parentibus, & quid hi illis. 477. 479. *& seq.*

DOMINICA XVII. POST TRINIT.

1. *Cùm intrasset Iesus in domum cujusdam Principis Pharisæorum Sabbato manducare panem. Luc. c. 14.* Duabus de causis Judæi Sabbatum celebrarunt. 470. Sabbatum gravibus de causis in diem Dominicum apud Christianos est commutatum. *ibid.* Dies Dominica est antiquissima, variæque sunt ejus prærogativæ. 471. *& seq.*

2. *Si licet Sabbato curare?* Quid ex præcepto agendum, ut dies Dominica, diesque festivi sanctificentur. 472. 476. *& seq.* Quæ prohibita diebus Dominicis. *ibid.* Fructus colentium Festa, & pœnæ eadem violantium. 474.

3. *Ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.* Infirmitas corporalis est interdum animæ utilis. 347. Magni meriti est, visitare infirmos. 707. Angeli eos visitant. 56. Extrema Unctio quibus infirmis, & quando sit danda. 703. *& seqq.*

4. *Homo quidam hydropicus erat ante illum*, puta ante Jesum. Theophylactus ait: *Hydropicus est omnis, qui per dissolutam vitam & lubricam, in animæ suæ gravitet ægrotat, qui & Christo indiget. Sanabitur planè si ante Christum fuerit: nam cogitans semper, quomodo ab ipso videatur, minimè peccabit.* Præsentiæ Divinæ recordatio timorem generat. 311. Exercitium præsentiæ Dei est admodum utile. 312. Exemplis variis id ipsum declaratur. *ibid. & 157.*

DOMINICA XVIII. POST TRINIT.

1. *Interrogavit eum unus ex eis Legis Doctor, tentans eum. Matth. c. 22.* Irreligiositas est vitium Religioni oppositum per defectum; haberque duas principales species, Tentationem Dei videlicet, & Sacrilegium; de quibus *p.* 454. *& seqq.*

2. *Magister, quod est mandatum magnum in Lege?* Christianum oportet tendere ad perfectionem Christianam, adeoque non tantùm vitare peccata mortalia, sed etiam omni studio venialia. V. *Peccatum mortale, & Veniale.*

3. *Diliges Dominum Deum tuum, &c.* Vide ea, quæ annotavimus *Domin. XIII.*

4. *Quid vobis videtur de Christo? cujus filius est?* Respondent pro nobis Apostoli in Symbolo fidei, quod ipsi composuerunt, nempe Messiam nostrum vocari, & esse I. *Iesum Christum. II. Filium Dei unicum. III. Dominum nostrum.* Consule secundum Symboli articulum.

5. *Quid vobis videtur de Christo?* Hoc ego cum Ecclesia censeo, & credo de Christo, nimirum, quod is sedeat à dextris Dei Patris omnipotentis. *p.* 126. Et quod inde venturus sit judicare vivos, & mortuos *p.* 128. *& seqq.*

DOMINICA XIX. POST TRINIT.

1. *Videns Iesus fidem illorum. Matth. c. 9.* Fidem deserere, vel respuere, est summa stultitia. 21. Mirabiles conversiones ad fidem. 29. Ipsa sola non sufficit ad salutem. 30. Fidem oppugnantes, miserè moriuntur. 45. *& seq.*

2. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* De spe. 251. Potestas remittendi peccata verè est in Ecclesia. 206. *& 329.* Lege articulum symboli: *Remissionem peccatorum.* Deus facile indulget peccata. 329.

3. *Ecce quidam de Scribis dixerunt intra se: Hic blasphemat.* De Blasphemia, quæ gravissimum est peccatum, tractatur. *p.* 467. *& seqq.*

4. *Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris?* Quatuor sunt gradus cogitationum. 504. Modus confitendi cogitationes inhonestas. 505. Pessimæ evagationes mentis quæ. *p.* 269.

DOMINICA XX. POST TRINITAT.

1. *Simile factum est Regnum cœlorum homini Regi, qui fecit nuptias filio suo. Matth. c. 22.* Adolescentes proci qualiter in conversationibus suis cum amasiis sese habere debeant, & qualiter se hæ cum illis. 738. Sponsalia quem usum habeant. 739.

2. *Qui fecit nuptias filio suo.* Deus in regno fidelium Rex est, in quo fecit nuptias Filio suo, quando is sibi univit in unitate

Digitized by Google

perſonæ humanam naturam. Vide V. *Incarnatio.* Univit etiam Chriſtus Dei Filius ſibi ſponſam Eccleſiam, ubi celebre convivium gratiæ præparatur; quia ſub ſpeciebus panis & vini Corpus & Sanguis Jeſu apponitur. Vide V. *Euchariſtia.* Facit denique Deus nuptias Sponſæ ſuæ in cœlo, puta Eccleſiæ triumphanti. Vide, V. *Beatitudo æterna*, & ſignanter *p.* 237.

3. *Reliqui verò tenuerunt ſervos ejus, & contumeliis affectos occiderunt.* Contumelia eſt grave peccatum. 557. Similiter & homicidium. 490. Hoc ſolet Deus, quantumvis occultum, propalare. 491. Quinam ſint rei homicidii. *ibid.*

4. *Vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali.* D. Gregorius hìc: *Quid debemus intelligere*, inquit, *per veſtem nuptialem, niſi charitatem? quia hanc in ſe Dominus habuit, dum ad ſociandum ſibi Eccleſiæ nuptias veniret; cui per Ieremiam dixit: In charitate perpetuâ æternâ traxi te, &c.* Odium Dei gravissimum eſt peccatum. 381. Quid ſit diligere Deum ex toto corde, & cur ipſe ſic diligendus ſit. 382. *& ſeqq.* Ubi & agitur de dilectione proximi. 389.

5. *Mittite eum in tenebras exteriores.* Pœnæ damnatorum ſunt Tenebræ, *Fletus, Fames, &c.* 711. *& ſeqq.* Lege etiam ea, quæ habentur de Purgatorio. *Multi ſunt vocati; pauci verò electi.* 246. *& ſeq.*

DOMINICA XXI. POST TRINIT.

1. *Rogabat eum, ut deſcenderet, & ſanaret filium ejus. Ioan. c.* 4. De Orationis convenientia, utilitate, & neceſſitate, *p.* 272. *& ſeqq.* Vide V. *Oratio.*

2. *Incipiebat enim mori.* Mors improviſa metuenda eſt. 145. Qualiter ipſa timenda ſit. 713. Angeli morientes viſitant. 56. De morte, & præparatione ad eam, lege *p.* 706. *& ſeqq.*

3. *Credidit ipſe, & domus ejus tota.* Certiſſima fide credendi ſunt articuli fidei. Et quidem omnes ab Eccleſia propoſiti. 22. Sex ſigna credulitatis myſteriorum fidei. 40. *& ſeqq.* Quorundam fides, aut potiùs ſuperſtitio arguenda eſt. 129. Superſtitioſi male pereunt. 428. Obſervare ſomnia, quale ſit peccatum. 429.

DOMINICA XXII. POST TRINIT.

1. *Omnia reddam tibi. Matth. c.* 18. Reſtituere quis debeat. 543. Reſtituendum quantum? Quomodo? & quando. 544. Reſtitutio honoris & famæ qualiter ſit facienda. 557.

2. *Miſertus autem Dominus ſervi illius, dimiſit eum, & debitum dimiſit ei.* Exponit Petitionem V. Orationis Dominicæ. *Et dimitte nobis debita noſtra, &c.*

3. *Miſit eum in carcerem, donec redderet debitum.* Purgatorium eſt quidam carcer, in quo homo purgatur & luit, donec reddatur univerſum Deo debitum. 198. *& ſeq.* Suffragia animarum purgantium. 200. *& ſeqq.*

4. *Sic & Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis, &c.* Injuriæ condonandæ ſunt. 330. Deus non dimittet nobis peccata, ſi debitoribus non dimiſerimus debita. 332. 390. *& ſeq.*

DOMINICA XXIII. POST TRIN.

1. *Quid me tentatis hypocritæ? Matth. c.* 22. Non eſt tentandus Deus. 454. Quo ſenſu Deus dicatur nos in tentationem inducere. 336. Nos tentamur à carne, mundo, & dæmone, & quidem cum fructu multiplici. 340. Quibus modis Deus hominem liberet à tentationibus. 344.

2. *Cujus eſt hæc imago?* Homo eſt Dei imago. 16. Et creatura rationalis, *ibid.* Finis ejus excelſus eſt, & ſublimis. 19. Deus non prohibuit abſolutè imagines effingi. 449. Utilitates ſacrarum imaginum. *ibid.* Diabolus dat operam abolendis imaginibus. 450. Imaginum ſacrarum effectus, & virtutes. 449. 369. Lege & ſequentia, quæ docentur de *Idololatria.*

3. *Cujus eſt hæc ſuperſcriptio?* Hominis, qui Dei imago eſt, ſubſcriptio hæc eſt: *Chriſtianus ſum.* Vide præclara, *p.* 19. *& ſeqq.* Externum ſignum Chriſtiani eſt Signum Crucis. 23. *& ſeqq.*

4. *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo.* Quid homo debeat Deo ſuo pro beneficio creationis. 61. Chriſtus eſt Dominus noſter, nos ſervi ejus. 65. 67. Quid ſubditi debeant Principibus & aliis Superioribus. 486. *& ſeq.*

DOMINICA XXIV. POST TRINIT.

1. *Ecce Princeps unus acceſſit, & adorabat eum. Matth. c.* 9. Religio eſt virtus, quæ debitum cultum Deo, tanquam primo omnium rerum principio, exhibet. 400. Adorare Deum, eſt debitum ipſi honorem deferre, quem Latriæ cultum dicimus. *ibid.* quandonam debeant Chriſtiani adorare Chriſtum. *ibid.* Chriſtus in Euchariſtia adorandus eſt. *p.* 616.

2. *Si tetigero tantùm fimbriam veſtimenti ejus.* Hujus Hæmorrhoiſſæ exemplo diſcimus quanta vis inſit rebus benedictis, putà Aquæ luſtrali, Cereis, Palmarum ramis & Agnis Dei, De quibus ſingulis conſulatur *Index Rerum.* Dicere quoque poterit Eccleſiaſtes de Reliquiis Sanctorum, & cultu, ac veneratione illorum. 438. *& ſeqq.* R. P. noſter Judocus à Caſtro per *fimbriam* Dominicæ veſtis intelligit interceſſionem Sanctorum: illi enim potentes ſunt in orando, atque reſtè faciunt Catholici, qui

San-

Digitized by Google

Sanctos colunt, & invocant. 255. & seqq.

3. *Tenuit manum ejus; & surrexit puella.* Dic de Sacramento Confirmationis, quod baptizatis confertur cum impositione manuum. p. 406. 3. lect. 1. & seqq.

4. *Tenuit manum ejus.* Tactus inhonesti sunt cavendi. 515. Horrenda punitio V. *Tactus.*

5. *Tenuit manum ejus; & surrexit puella.* Præbeamus & nos Defunctis manum, offerendo pro ipsis Missæ sacrificia: hæc enim iis plurimùm prosunt. 624. & seq. 202. Item pro eisdem orando. 200. Et Indulgentias applicando, 196.

DOMINICA XXV. POST TRINIT.

1. *Cum videritis abominationem desolationis, &c. Matth. c. 24.* De signis diem Judicii præcedentibus, p. 133. & seqq.

2. *Væ autem prægnantibus in illis diebus.* Puerperæ invocent Virginem Mariam, quæ sine dolore peperit. p. 76.

3. *Sed propter electos breviabuntur dies illi.* Potest dici de potestate Dæmonum, qui admodum potentes sunt, & astuti. 334. Quomodo iis resistendum. 59. 338. 339.

4. *Ita erit Adventus Filii hominis.* De adventu Christi ad judicium. 132. Cur judicandi potestas sit Filio Dei attributa. 133. De quibus ratio exigetur in judicio. 137. Actus ultimus judicii erit sententiæ pronuntiatio; de qua p. 141. & seqq.

Digitized by Google

INDEX CONCIONATORIUS PRO PRÆCIPUIS FESTIS.

FESTUM NATIVITATIS D. N.

Verbum Caro factum est. Ioan. cap. 1. Concionare de admirabili Incarnationis mysterio, & vide *Indicem Rerum*. Quinque prærogativæ Incarnationis Dominicæ. 71. Fuit conveniens, secundam personam incarnari. *ibid.* Hoc Incarnationis mysterium est undequaque maximum, &c. 72.

2. *Peperit filium suum primogenitum. Luc.* c. 2. Deserviet tertius Symboli articulus. *Natus ex Maria Virgine; p.* 73. *& seqq.*

3. *Peperit filium suum primogenitum.* Quotidie etiamnum Jesus in Bethlehem, hoc est, in domo panis, sive in templis quodammodo nascitur: & in Altaris Tabernaculo, velut in præsepio requiescit. Christus hoc Sacramentum Altaris instituit certas ob causas. 600. Tu Jesum hic præsentem adora. 616.

4. *Et subitò facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis, &c.* id est, Angelorum, quorum primum officium est, semper canere, & Deum laudare, 52. *& seq.* ubi etiam reliqua eorum officia describuntur.

FESTUM CIRCUMCISIONIS D. N.

1. *Vocatum est nomen ejus Iesus. Luc.* c. 2. *Iesus* est proprium nomen ejus, qui Deus & homo est; *Christus* est ejusdem Domini nostri Jesu quasi cognomen honoris, & officii. *p.* 62. *& seqq.* Bona hæc nomina poterunt dari Auditoribus pro strena.

2. *Vocatum est nomen ejus Iesus.* Quod tibi prænomen. Auditor optime? quod tibi cognomen, Prænomen meum est *Homo*; cognomen, *Christianus*. O prænomen, & cognomen præclarum! stude, ut secundùm nomina hæc sit & laus tua. Agitur de homine ejusque Fine, *p.* 16. *& seqq.* tractatur de Homine Christiano, 19. *& seq.*

3. *Vocatum est nomen ejus Iesus.* Dixisti, te cognominari Christianum. Ast ex quo signo ego cognoscere potero, te Christianum esse? Ex signo duplici, interno uno, altero externo. Illud est charitas ipsa, de qua Christus ad Apostolos; *In hoc*, inquit, *cognoscent omnes, quia Discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem. Ioan.* 13. De charitate proximi vide *p.* 389. *& seq.* Hoc est Signum Crucis de quo *p.* 23. *& seqq.*

4. *Requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini. Isaiæ cap.* 11. In strenam Auditoribus opta septem hosce spiritus, qui super natum Jesulum requieverunt. Ecclesiasticis & Religiosis opta pro convenienti Xenio, *Donum Intellectus. p.* 160. Præfectis sæcularibus, *Donum Sapientiæ. ibid.* Virginibus, *Donum Fortitudinis.* 159. Viduis, *Donum Consilii.* 160. Conjugatis, *Donum Pietatis.* 158. Servis & Ancillis, *Donum Scientiæ. ibid.* Pueris & Adolescentibus, *Donum Timoris Domini.* 156. *& seq.*

5. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. Ioan.* c. 1. Agnus Dei significat Christum Dominum, idque ob multas proprietates Agni in ipso notatas. 423. Agnus Paschalis Judæorum erat expressa Figura Salvatoris nostri; typusque sacrificii tam Eucharistici, quàm Crucis. 593. Christus proinde, velut Agnus posset dari in Xenium.

6. *Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra. Matth.* c. 6. Voluntas nostra detur Christo nato in strenam. Consule hanc petitionem Orationis Dominicæ.

FESTUM EPIPHANIÆ D. N.

1. *Vidimus stellam ejus in Oriente, & venimus adorare eum. Matth.* c. 2. Hugonis Cardinalis expositio moralis hæc est: *In his tribus verbis continetur summa salutis humanæ. Vidimus, recta fide: Venimus, bona operatione: Adorare, mentis devotione.* Pro primo inquire V. *Fides*; pro altero. 390. *& seqq.* ubi agitur de observatione mandatorum Dei, pro tertio *p.* 401. 616. ubi tractatur de Adoratione, Deo & Christo debita.

2. *Ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos.* Stella, qua nos ad adorandum natum puerum vocamur, est Fides, sunt Campanæ pulsatæ ad Missam, & est Gratia Dei. Statim ut percipiuntur hæ stellæ, ad exemplum Magorum, sequendæ sunt. Quære singula in *Indice Rerum*, V. *Fides*, *Campana*, *Gratia Dei*.

3. *Obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.* Offeramus nos Jesulo nato aurum Contritionis, thus Confessionis,

myr-

Digitized by Google

myrrham Satisfactionis. Legantur ea, quæ de his fuse traduntur *part. 4. cap. 5.* Vel offeramus ei myrrham mortificationis: corpus enim exemplo Sanctorum domandum est, ut spiritui serviat: *p. 17. & 464.* thus devotionis & Orationis, cui ariditas & distractiones involuntariæ non officiunt, V. *Oratio*. Remedia contra distractiones in oratione. 268. 271. & aurum Charitatis, de qua vide V. *Charitas & amor*.

4. *Per aliam viam reverti sunt in regionem suam*. Revertamur & nos per aliam viam, id est, per melius vivendi, & Christo fidelius serviendi propositum. Propositum bonum non implens qualiter peccet? Occasio peccati propinqua vitanda est. Item otium, aspectus impudici, mulieres, &c. Vide *Indicem Rerum*.

FERIA SEXTA PARASCEVES.

1. *Oportuit Christum pati. Luc. c. 24.* Quomodo intelligendum sit, oportuisse Christum exaltari, pati, ac mori. 82. Exordio hic facto, perora de Cruciatibus Salvatoris, quos ipse passus est, tum in corpore, tum in anima, 83. *& seqq.* Cur tam dira pati voluerit. *p. 96.*

2. *Non judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, & hunc Crucifixum. 1. Cor. 2. v. 2.* Hæc scientia, nimirum quod Christus pro nobis crucifixus Patri suo nos reconciliaverit, est præcipuum Religionis nostræ fundamentum. 80. Rationes autem variæ sunt, cur mortem Crucis subire voluerit. 86. Fuit hoc genus supplicii maxime infame. 87. Christiani nihilominus magni æstimant Crucem. *ibid. & seq.*

3. *Bajulans sibi Crucem. Ioan. cap. 19.* Omnes Christiani habent suam Crucem ferendam, præsertim justi, & sancti. 93. *& seq.* Deus amicis suis multas Cruces ob causas certas immittit, sed eos in iis ferendis adjuvat. 94.

4. *Crucifixerunt eum. Ioan. cap. 19.* Figura S. Crucis. 23. Christus cruci affixus est nudus, spinea corona redimitus, faciem ab Hierosolyma avertens. 89. 90. Quas ob causas inclinato versus terram capite emiserit spiritum. 97. Plangamus nos mortem ipsius, sequentes vestigia plurium Sanctorum. 97.

5. *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus. Thren. cap. 1.* Meditatio Passionis Dominicæ multas parit utilitates. 98. *& seqq.* Optima ratio eandem meditandi. 99. Septem animi affectiones per meditationem ipsius excitandæ. *ibid. & seqq.* Exempla eorum, qui specialiter addicti fuerunt huic meditationi. 103.

6. *Erit sepulcrum ejus gloriosum. Isaiæ c. 11. v. 10.* Qua de causa Christus honorificam admiserit sepulturam. 104. Novem de causis sepeliri voluit. *ibid.* Sepulcrum ejus qualiter gloriosum. 105.

FESTUM INVENTIONIS S. CRUCIS.

Crux duplex est, una materialis; altera spiritualis. 92. *& seq.* De Signo Crucis multa reperies. V. *Crux*. Rationes decem, cur Christus voluerit exaltari in ligno Crucis. 86. Crux apud Christianos fuit semper magni habita. 87. *& seq.* Sancti ambierunt Cruci affigi. 88. 94. Figuræ sanctæ Crucis. 23.

FESTUM ASCENSIONIS D. N.

1. Pro hac solemnitate deservient ea, quæ Auctor tribus Lectionibus pulchre exponit & deducit, explicans sextum symboli articulum: *Ascendit ad Cœlos, &c.*

2. *Prædicate Euangelium omni creaturæ. Marc. cap. 16.* De doctrina Christi, ejusque Euangelio, *pag. 81. & alibi*.

3. *Assumptus est in cœlum, & sedet a dextris Dei. ibid.* Finis, ad quem homo est conditus, est, ut habeat vitam æternam. V. *Vita æterna, & p. 19.*

4. *Assumptus est in Cœlum*. Ascendit in cœlum Christus, quasi Aquila super pullos volitans, provocans nos ad sequendum spirituali ascensu. Id autem fit per frequentem Orationem (est enim Oratio mentis ascensio in Deum) vide V. *Oratio*. Item Sacrum quotidie audiendo, V. *Missa*. Et per diem ad campanæ pulsum precando. *p. 293.*

FESTUM CORPORIS CHRISTI.

De institutione hujus Festi tractat Auctor *pag. 653. & seq.* Eucharistiæ Sacramentum est excellentissimum, appellaturque multis nominibus. 590. 591. Figuræ ipsius fuerunt lignum vitæ, Sacrificium Abelis & Melchisedech, Agnus Paschalis, Manna, Panes propositionis, & Panis Eliæ. Quæ singula fuse illustrantur a *p. 592.* Cætera de Veritate, Transubstantiatione, Adoratione, & aliis ad hoc Sacramentum spectantibus, elucidata reperies *paginis seqq.* de Effectibus Eucharistiæ, vide *pag. 650. & seq.* Frequens Communio suadetur, *pag. 647. & seqq. & 645.*

FESTUM ANNUNTIATIONIS B. VIRGINIS.

1. *Missus est Angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, &c. Luc. cap. 1.* Ordo Incarnationis Dominicæ. 78. Redemptorem mundi oportuit esse Deum & hominem. 79. Cur Incarnationis opus Spiritui sancto attributum. 70. Quinque prærogativæ Incarnationis. 71. Ipsa est maximi facienda. 72. *& seq.*

2. *Et nomen Virginis Maria*. Vox *Maria*, quid significet. 357. Qua ratione illi Nomi-

Digitized by Google

Nomini sit honor deferendus. 358. B. Virgo plurimum colenda est. 359. 368. Plus Deo placet, ut unam B. Virginem, quam cæteros omnes sanctos colamus. 360.

3. *Ave gratia plena.* Salutationis Angelicæ sunt tres partes. 353. Salutatio ista est Deiparæ gratissima. 354. Usus eam salutandi per *Ave Maria* est antiquissimus in Ecclesia. 355. Exponi poterit breviter tota Salutatio Angelica. 356. 357. *& seq.*

FESTUM PURIFICATIONIS B. VIRGINIS.

Dei Mater Maria mansit semper Virgo. Figuræ Virginitatis B. Virginis Deiparæ. *pag.* 71. 75. Exemplo eadem stabilitur. 73. Hæreses principales contra mysterium illibatæ semper Virginitatis Deiparæ. 77. Cur de Virgine Matre nasci voluit Deus. 77. Purificationis Festum est in Ecclesia antiquum. 419. Processio Ecclesiæ triumphantis in Festo Purificationis B.V. *ibid.* ubi & agitur de luminaribus, & de Cereis benedictis, eorumque fructibus.

FESTUM NATIVITATIS, VEL ASSUMPTIONIS B. VIRGINIS.

1. *Sancta Maria Mater Dei.* Sic orat Ecclesia. De Nomine *Mariæ*, vide ea quæ annotata sunt in Festo Annuntiationis. Exponatur, qualiter B. Virginis sanctitas differat a sanctitate Dei, & quomodo superet sanctitatem omnium Sanctorum, *pag.* 359. B. Virgo, ut Mater Dei, summe est honoranda. 368. Ipsa non tantum Christi, sed & nostra Mater est. 365.

2. *Ora pro nobis peccatoribus, nunc & in hora mortis nostræ.* Deiparæ Virgini fuerunt omnes sancti Patres valde addicti. 369. Ipsius imploratio est remedium contra luxuriam. 532. Magni peccatores ope ipsius adjuti sunt, ipsaque adest suis Clientibus in hora mortis. 371. 372. Porro de Sodalitate Rosarii, ejusque exercitiis, multa tractantur, *p.* 373. *& seqq.*

FESTUM SS. ANGELORUM CUSTODUM.

Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est. Matth. cap. 18. Angelorum Hierarchiæ tres. 52. Angeli Custodis in Clientem varia officia. 53. Angelo suo quid debeant Clientes. 54. Angeli sunt honorandi. 58. Eorum varia officia. 51. 52. Morientes visitant. 56. Sunt ministri divinæ justitiæ. 55. Sunt timendi male agentibus. 56. Sunt venustissimi, &c. *p.* 57.

FESTUM S. JOSEPHI.

1. *Joseph autem, cum esset justus, &c. Matth. cap.* 1. Josephi justitia, & Sanctitas. Nomen *Patris* ei est gloriosum. Fuit Pater Christi jure matrimonii, & auctoritate, licet non generatione. *pag.* 68.

FESTUM PORTIUNCULÆ.

Indulgentiæ datæ Ecclesiæ Mariæ Angelorum, *Portiuncula* dictæ. 197. Historia hæc narrata, prosequere Concionem, & exponé illa populo, quæ Auctor luculenter docet & tractat de Indulgentiis in genere. Vide V. *Indulgentiæ.*

FESTUM S. PATRIS FRANCISCI.

Mira ejus devotio erga Christi Nativitatem. 74. Devotio erga S. Archangelum Michaelem. 56. Perfectam sui cognitionem habuit. 16. Ex humilitate renuit fieri Sacerdos. 730. In recitandis Horis Canonicis fuit devotus, & attentus. 282. Docuit carnem esse domandam. 18. 518. Pauperiori se dabat eleemosynam. 545. Otium dorebat esse summe fugiendum. 520.

FESTUM OMNIUM SANCTORUM.

1. *Merces vestra copiosa est in cœlis. Matth cap.* 5. Vide V. *Beatitudo*, & copiosa tibi subministrabitur materia.

2. *Beati mites.* De mansuetudine, *p.* 164. & de Patientia, *pag.* 164. Vide V. *Crux.*

3. *Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, &c. Gaudete, & exultate.* Vide V. *Crux.* Gaudium Spiritus Sancti fructus. 161. Gaudium mundanorum. 162. Gaudium spirituale differt a mundano. *ibid.* Sancti in mediis tribulationibus gaudentes. 94. 162.

FESTUM UNIUS APOSTOLI.

1. *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem. Ioan. cap.* 15. Charitatis elogia. 387. De amore proximi. 389. *& seq.*

2. *Ecce ego mitto vos, sicut oves in medio luporum. Matth. cap.* 10. Super Apostolos descendit Spiritus sanctus; & quidem convenienter in specie ignis. 167. Ignitis variis linguis Apostoli, Apostolicique viri orbem incenderunt, & Euangelio imbuerunt. 167. Annuntiarunt mundo Christi resurrectionem. 113.

3. *Ecce ego mitto vos, &c.* q. d. Sicut misit me Pater ad passionem, ad crucem, ad mortem; sic & ego mitto vos, non ad gaudia,

Digitized by Google

dia, sed ad passiones & ad cruces varias. Lege ea, quæ traduntur de Cruce spirituali, *pag.* 92. *& seq.* Vide etiam illa, quæ annotavi in Festo Omnium Sanctorum.

4. *Ecce ego mitto vos &c.* ad Hæreticos convertendos, qui sunt lupi rapaces, aliisque variis nominibus a Scriptura appellati. 171. *& seq.* Ipsi fugiendi sunt, & execrandi cur. 173. Sancti sunt eos vehementer execrati. 175. Libri ipsorum prohibiti sunt, & abdicandi sunt. 176. 406.

5. *Hos duodecim misit. Matth. cap.* 10. Symbolum fidei composuerunt duodecim Apostoli. 38. Quando. *ibid.* Cur fecerint adeo breve hoc symbolum, *ibid.* præcipua fidei mysteria in eo proponuntur. *ibid.* Utilis est Christiano frequens ejusdem recitatio. *ibid.* Poterit & fieri brevis ac compendiata expositio totius hujus symboli.

6. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Matth. cap.* 16. Vera Ecclesia non est alia, quam Catholica, Apostolica, Romana. 168. *& seq.* item 185. Cur Ecclesia Christi appelletur Apostolica. 186. Quo tempore, & quo in loco ipsa sumpserit exordium. 179. Est visibilis. *ibid. & seq.* & indefectibilis. 179. Persecutiones & hæreses lucem & incrementa ipsi attulerunt. 180. De Notis Ecclesiæ tractatur *pag.* 181. *& seq.* fuse.

7. *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata remittuntur eis, &c. Ioan. c.* 20. His verbis Christus a mortuis excitatus instituit Sacramentum Pœnitentiæ. 657. Sacerdotii novæ legis duplex potestas; una consecrandi verum Christi corpus: altera solvendi, atque ligandi. 724. Sacerdotes sunt Angeli, & quidam dii. 726. Lege etiam Symboli articulum: *Remissionem peccatorum.*

FESTUM UNIUS MARTYRIS.

1. *Beatus vir, qui suffert tentationem. Epist. Iacob cap.* 1. Quid sit tentatio, & quinam nos tentent. 334. 335. Ad vincendas tentationes necessaria est gratia divina. 337. Arma, quibus vincitur dæmon. 339. Tentationum fructus varii. 340. *& seq.* Tribus modis liberat Deus hominem a tentatione. 344.

2. *Quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. ibid.* Concionare de Aureolis, quas participant Martyres, Doctores, & Virgines. 241. Vel dic de Beatitudine æterna, quæ multis appellatur nominibus. 235. *& seq.* fuse.

3. *Qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse Discipulus. Luc. cap.* 14. Quid voluit Salvator, cum quemlibet crucem suam tollere mandavit. 92. Omnes Christiani habent suam Crucem. 93. Sancti suas Cruces patienter tulerunt. 94. Cur Deus amicis suis cruces immittat. *ibid.* Cruces spirituales non omnes æque bonæ. 95. Sancti Martyres dilexerunt Deum super omnia. 387. Ubi & multis Exemplis idipsum declaratur.

4. Agi etiam poterit de Invocatione & cultu Sanctorum, de Reliquiis sacris, de Indulgentiis &c. de quibus videatur *Index Rerum.*

FESTUM UNIUS CONFESSORIS PONTIFICIS.

Ecce Sacerdos Magnus. Ecclesiast. cap. 44. Apostolos ordinavit Christus in ultima cœna Sacerdotes. 724. De Sacerdotali dignitate magnifice locuti sunt Sancti Patres. 726. Sacerdotes sunt Angeli, & Dii. 726. Oportet ipsos conversatione & vita sæculares præcellere. 727. Pontifex est Christi Vicarius. 181. Pontificis auctoritas a Patribus stabilita. 183.

FESTUM UNIUS CONFESSORIS NON PONTIFICIS.

1. *Eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia Sanctorum. Ecclesiast. cap.* 31. Eleemosyna quid. 545. Ejus fructus corporales, & spirituales, &c. 548. 549. *& seq.*

2. *Sint lumbi vestri præcincti. Luc. cap.* 12. De Castitate, quæ Angelis grata est, *pag.* 54. 166. 522. *& seqq. &* 525. Castitati quæ contrariæ. 505. *& seq.*

3. *Et lucernæ ardentes in manibus vestris.* De Cereis benedictis, quos manibus portamus. 416. *& seq.* Lucerna est fides, ait D. Ambrosius: hanc in manibus ardentem teneamus, necesse est; quia fides sine operibus mortua est. Vide V. *Fides.*

4. *Et vos estote parati; quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet.* Ultimam horam semper ignorari voluit Dominus, ut semper sit suspecta, & nos ad eam semper præparemur; adeoque non est differenda pœnitentia. 657. Pœnitentiæ Sacramentum remittit gravissima peccata. 207.

FESTUM UNIUS VIRGINIS.

1. *Simile est Regnum cœlorum decem Virginibus. Matth. cap.* 25. Virginitatem & Castitatem soli Catholici colunt. 185. Virginitas est Matrimonio excellentior. 743. Dei mater mansit semper Virgo. 75. Virginum specialis gloria in cœlis. 242. Luxuriæ octo remedia. 520. *& seqq.*

2. *Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque*

Digitized by Google

que horam. De pœnitentia non differenda, ut ſupra. Acedia nocet Virginibus. Vide *Acedia & Otium*.

FESTUM DEDICATIONIS ECCLESIÆ.

1. *Et hic Princeps erat publicanorum, & ipſe dives*. *Luc. cap.* 19. Dives difficile intrabit in Regnum Cœlorum. 541. Legitimus divitiarum uſus. 326. S. Franciſcus pauperiori ſe dabat. 545. Vide V. *Eleemoſyna*.

2. *Quærebat videre Ieſum*. Optime is agit, qui cum Zachæo ſtudet, Deum ſemper habere præſentem. 312. Omnes hominum imperfectiones procedunt ex non apprehenſa Dei præſentia. *ibid.* Exercitium præſentiæ Dei eſt admodum utile. 157. 312. *& ſeq.*

3. *Aſcendit in arborem ſycomorum, ut videret eum*. Quæramus & nos videre potius Jeſum, quam fœminam pulcram & compta[m] eam aſpectus ſine periculo non eſt, quando ad alium ſexum fertur. 512. & vide *Fœmina*, *Mulier*. Sancti magnam habuerunt oculorum rationem. 514.

4. *Et cum viderent omnes, murmurabant*. De murmuratione lege *pag.* 557. Duodecim attributa & damna linguæ. 559.

5. *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus. Et ſi quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum*. In Indice Rerum V. *Eleemoſyna*, & *Reſtitutio*.

COMMEMORATIO FIDELIUM ANIMARUM.

De hac die vide *pag.* 205. Legantur & ea, quæ Auctor ſcribit de Purgatorio. 198. *& ſeq.* Animæ in Purgatorio vivorum ſuffragiis adjuvantur. 200. Rationes inductivæ ad libenter ſuccurrendum defunctis. 201. Controverſia Hæreticorum de Purgatorio, & ſuffragiis pro Animabus Defunctorum. 204. *& ſeq.* Indulgentiæ, & Miſſæ pro defunctis, V. *Indulgentiæ*, *& Miſſa*.

FINIS.

NATIONAL-BIBLIOTHEK WIEN

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Österreichische Nationalbibliothek
+Z221510200

Digitized by Google

Digitized by Google